OPERELE

PRINCIPELUĬ

DIMITRIE CANTEMIR

PUBLICATE DE ACADEMIA ROMÂNA

TOMUL VIII

www.dacoromanica.ro

PRINCIPELE DIMITRIE CANTEMIR

HRONICUL

VECHIMEI A

ROMANO-MOLDO-VLAHILOR

PUBLICAT

SUB AUSPICIILE ACADEMIEĬ ROMÂNE

DE PRE

ORIGINALUL MANUSCRIPT AL AUTORULUI, PĂSTRAT ÎN ARCHIVELE PRINCIPALE DIN MOSCVA ALE MINISTERULUĬ DE EXTERNE

DE

GR. G. TOCILESCU
MEMBRU AL ACADEMIEĬ ROMÂNE.

CU UN PORTRET ŞI DOUĔ FACSIMILE

BUCURESCI
INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL" STRADA DÓMNEI, 16
S-SOR ION ST. RASIDESCU
1901.

www.dacoromanica.ro

Joannes Demetrius, C.H.P.T.Mld.

www.dacoromanica.ro

PRECUVÎNTARE.

§ 1.

Una din cele d'întâiŭ şi maĭ statornice preocupărĭ ale Academieĭ Române a fost adunarea şi tipărirea operelor Principeluĭ Dimitrie Cantemir.

Incă din anul 1869, ilustriĭ de fericită memorie Alexandru Hasdeŭ (1) şi Episcopul Melchisedec (2) atrăgeaŭ atenţiunea învĕţateĭ companiĭ: că în biblioteca Academieĭ de Teologie din lavra Sf. Sergiŭ de lângă Moscva se află manuscriptul în limba latină al opereĭ *Descriptio Moldaviae* a luĭ Dim. Cantemir. In anul următor, Academia de Sciinţe din St. Petersburg trimiteà Consulatuluĭ rusesc din Bucurescĭ, după intervenirea Guvernuluĭ român, douĕ manuscripte ale aceleiaşĭ scrierĭ, după care în 1872 regretatul A. Papiu Ilarian publică primul tom al operelor luĭ Cantemir sub titlu : *Descriptio Moldaviae* (3). Treĭ anĭ după aceea apăreà tomul al doilea cu traducerea în românesce a *Descrierei Moldavieĭ* făcută de rĕposatul Dr. Iosif Hodosiu, după textul ori-

(1) *Annalele Societatii Academice Romane,* seria I, tomul I, p. 203.

(2) Operele Principelui Demetriu Cantemiru, tomu I, *Descriptio Moldaviae*, ed. A. Papiu Ilarianu, Bucuresci 1872, pag. VIII.

(3) Vedĭ nota precedentă.

www.dacoromanica.ro

ginal (1); apoĭ în anii următorĭ: tomul al treilea și al patrulea cuprinḑênd *Istoria Imperiuluĭ Otoman:* partea I, *crescerea luĭ,* partea II, *scăderea luĭ,* tradusă după ediţiunile englesă, francesă și germană, de acelaș regretat membru al Academieĭ nóstre (2); și, în fine, tomul al cincilea, partea I: *Evenimentele Cantacuzenilor și Brâncovenilor;* partea II, *Divanul lumeĭ,* dat la lumină prin îngrijirea răposatuluĭ G. Sion (3).

In ședința de la 25 August 1877, Societatea Academică Română, după propunerea Secţiunii sale Istorice, a decis a-mĭ încredinţà o misiune în Rusia pentru cercetarea, decopiarea și colaţionarea manuscriptelor Principeluĭ Dim. Cantemir, și altor acte și manuscripte încă necunoscute privitóre la istoria naţională (4). Acésta erà prima misiune sciinţifică în străinătate organisată de Academia nóstră, și m'am silit

(1) Operele Principelui Demetriu Cantemiru, tomu II. *Descriere a Moldaviei,* Bucuresci 1875.

(2) *Istoria Imperiului ottomanu, crescerea si scaderea lui, cu note fórte instructive de Demetriu Cantemiru, Principe de Moldavia,* traducere romana de Dr. Ios. Hodosiu, Bucuresci 1876.

(3) Operele Principelui Demetriu Cantemiru, tiparite de Societatea Academica Romana, tomu V, Partea I. *Evenimentele Cantacuzinilor si Brancovenilor.* Partea II. *Divanul,* publicate si insotite cu ua prefatia si unu glossariu de G. Sion, Bucurescĭ 1878. — *Divanul,* retipărit după prima ediţiune din Iașĭ, anul 1698, s'a dat numaĭ în redacţiune românéscă, iar nu și în textul grecesc. Transcripţiunea s'a făcut cu ortografia saŭ modul de scriere provisoriŭ adoptat pe atuncĭ de Societatea Academică, cu sistema adică etimologică, în caractere lipsite de semne diacritice, ceea-ce, după cum recunosceà editorul însuș, «e cu neputinţă ca o transcripţiune să se pótă face exact și lectorul nu va puté cetì unele cuvinte după rostul original al opereĭ.»

(4) *Annalele Societatii Academice Romane,* tom. X, secţ. I. p. 29—30, 40; tom. XI, p. 26, p. 43: *Instrucţiunile date de Delegaţiune d-luĭ Gr. G. Tocilescu pentru misiunea sa în Rusia.* — Cf. *Annalele Societatii Academice,* t. IX, p. 21, 25; t. X, p. 15—18.

www.dacoromanica.ro

a o îndeplini, timp de patru luni de ḑile, ast-fel cum mi-a stat prin putinṭă (1).

Voiŭ amintì acì numaĭ resultatele obṭinute cu privire la Cantemir.

In *Biblioteca Archivelor principale din Moscva ale Ministeruluĭ de Externe* am găsit ṣése manuscripte Cantemiriane. Din acestea, manuscriptul *Hroniculuĭ vechimeĭ a Romano-Moldo-Vlahilor* l-am colaṭionat cu ediṭiunea tipărită în Iaṣì la 1837; manuscriptele *Istoria Ieroglifică*, 661 foĭ, ṣi *Compendiolum universae Logices institutiones*, 88 foĭ, le-am copiat singur, primul chiar cu literele cirilice ṣi cu semnele originaluluĭ, lăsând ca manuscriptele *Curanus* ṣi *Historia Moldo-Vlahica* să fie în urmă copiate. Cel d'al ṣéselea manuscript: *Dell'acrescimento e decadendza del' Impero Othomano osia epitome dell' Istoria Turca, tradotta in Italiano da Antioco Principe Cantemir, figlio dell'autore*, cu *annotazioni* la dînsa, este traducṭiunea în italienesce a originaluluĭ latinesc păstrat în Biblioteca Museŭluĭ asiatic din St. Petersburg ṣi intitulat: *Demetrii Cantemiri historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae*, cu *annotationes*

(1) Despre resultatele cercetărilor nóstre la Odessa, Kiew, Moscva cu împrejurimì ṣi St. Petersburg, a se vedé cele douĕ raporturì ce am presentat Academieì în t. XI, 45—74. In acelaṣì tom, p. 5, raportul Delegaṭiuniì: «Cu mulṭămire venim a vĕ aduce la cunoscinṭă că d-l Gr. Tocilescu. . . s'a întors de acolo (din Rusia) cu un succes ce a întrecut aṣteptările nóstre.» Cf. *Raport asupra activităṭiĭ Academieì Române cu ocasiunea serbăriĭ de 25 anì a existenṭeì sale, 1866—1891, de D. A. Sturdza, Secretarul general al Academieì Române*, în *Serbarea oniversară de la 1/13 Aprilie 1891*, Bucurescì 1891, p. 33: «Cercetările d-luĭ Tocilescu aŭ fost rĕsplătite cu cel maĭ deplin succes. D-sa a descoperit un numĕr însemnat de manuscripte autografe ale luĭ Cantemir, cuprinḑênd scrieri cu totul necunoscute până atunci ṣi documente preṭióse despre viéṭa luĭ în Rusia. O parte din aceste descopeririì aŭ fost publicate în *Operele* luĭ Cantemir ediṭate de Academie.»

www.dacoromanica.ro

ad (incrementa et decrementa) Historiae othomanicae, sub Nr. 51, 52 şi 53.

In *Biblioteca Academiei teologice din lavra Sf. Sergiŭ*, am descoperit alte patru opere ale Principelui Dimitrie Cantemir. Din acestea: *Loca obscura in Catechisi, quae ab Anonymo Authore slaveno idiomate edita et Pervoe ucenie otrokom intitulata est, dilucidata autore Principe Demetrio Cantemirio*, un volum in-4°, sub Nr. 227/568, pagine 247, şi *Sacrosanctae scientiae indepingibilis imago, tomus primus, quo comprehenduntur Theologophysices principia sacra authore Demetrio Principe Moldavo,* un vol. in-4° sub Nr. 256/569, pagine 338, le-am copiat în întregime. Din *Ioannis Baptistae Van-Helmont physices universalis doctrina et Christianae fidei congrua, et necessaria philosophia*, un vol. in-4°, pagine 820, am reprodus numaĭ părţile proprii ale autorului român. Cel d'al patrulea manuscript: *Institutio Logices, id est de philosophiae instrumentali arte habitus*, un volum in-4°, sub Nr. 308/567, pagine 293, conţine de la pag. 1—74 textul aceluiaşĭ mic tractat de logică al luĭ Cantemir, de care am vorbit maĭ sus; iar de la pag. 74 până la fine, tractatul de logică al dascăluluĭ sĕŭ Ieremia Cacavella sub titlu: *Institutio logices ad mentem neotericorum philosophorum,* care a rĕmas necopiat.

In *Biblioteca Muzeului Asiatic din Petersburg* aflarăm, pe lângă manuscriptele dejà amintite *(Historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae,* şi *Descriptio Moldaviae)*, alte douĕ manuscripte Cantemiriane, pe carĭ le-am copiat: *Vita Constantini Cantemirii cognomenlo senis Mold. P. P. autore Demetrio Cantemiro Principe Moldaviae,* 179 pag. in-folio, şi *Collectanea Orientalia* saŭ *Principis De-*

www.dacoromanica.ro

metrii Cantemiri, *Variae schedae et excerpta e autographo descripta*, 54 foĭ, in-4°.

In fine, deosebit de alte micĭ scrierĭ compuse probabil ocasional de Cantemir, ca: *Panegiricul luĭ Petru cel Mare*, și *Panegiricul Sf. mucenic Dimitrie Thesalonichianul*, deosebit încă de *Planul Constantinopolului* ridicat de acelașĭ Principe, precum și de portretele familieĭ Cantemirescĭ, am descoperit și copiat în Archivele Ministeruluĭ de Externe din Moscva și din Petersburg, precum și în Archivele Senatuluĭ și Sf. Sinod din Petersburg, un numĕr însemnat de documente conținênd corespondența luĭ Dimitrie Cantemir și alte acte privitóre la dînsul și la epoca luĭ (1).

Dintr'acest material așà de prețios, pus în întregime la dispositiunea Academieĭ nóstre, mult regretatul Al. Odobescu a dat la lumină în a. 1883, sub titlu: *Operele Principelui Demetriu Cantemiru publicate de Academia Romana*, tomul al VI, *Istoria Ieroglifica*, *operă originală inedită*, *scrisă în limba romanéscă la 1704*. Tipărirea s'a făcut însă în transcriere cu litere latine și după ortografia de atuncĭ a Academieĭ, ortografie provisorie și care nu puteà da o transcripțiune pe deplin exactă a textuluĭ original. De asemenea în acelașĭ tom s'a publicat: *Compendiolum Universae Logices institutionis*, *auctore Principe Demetrio Cantemirio* și *Encomiun in I. B. Van-Helmont et virtutem physices universalis doctrinae eius*.

Tot în a. 1883 a apărut tomul al VII-lea: «*Vita Constantini Cantemyrii cognomento senis, Moldaviae Principis*, *auctore Demetrio Cantemiro Principe Moldavo*, *ex autographo*

(1) A se vedé inventariul documentelor, manuscriptelor, facsimilelor și cărților depuse la Academie odată cu raportul despre misiunea mea în Rusia, în *Annalele Societatii Academice*, t. XI, p. 65—74.

www.dacoromanica.ro

auctoris» și «*Collectanea Orientalia, Principis Demetrii Cantemiri variae schedae et excerpta e autographo descripta.*»

In fine, astădĭ, în urma însărcinării primite din partea Academieĭ (1), publicăm ca tomul al VIII-lea al operelor luĭ Cantemir manuscriptul *Hroniculuĭ vechimeĭ a Romano-Moldo-Vlahilor.*

§ 2.

Acest manuscript, care se păstrézĕ în Biblioteca Archivelor principale din Moscva ale Ministeruluĭ de Externe, sub Nr. 807 (Nr. 103 vechiŭ), este un volum in-folio pe hârtie grósă, de 343 foĭ, câte 29 rînduri pe o pagină. Este scris de douĕ mânĭ și anume: prefața română și latină (fóia 3—24), însciințare cătră cititoriŭ și catastihul istoricilor, gheografilor, etc. (fóia 25—30), apoĭ textul Hroniculuĭ de la fóia 293 până la fine (adică cartea X și cea din urmă, *Tabla hronologhicéscă* și *Scara a lucrurilor și a cuvintelor, carile sînt maĭ de însămnat într'acest Hronic*), precum și tóte notele marginale cu indicațiunea autorilor consultați, îndreptările și adaosele posterióre, tóte acestea sunt scrise de mâna autoruluĭ însuși (2); iar restul manuscripturuluĭ este copiat «de pe izvodu» luĭ Cantemir de un diac al sĕŭ «nedeplin știutor ortografiiĭ românești», cum ne asigură Dim. Cantemir într'o însciințare autografă (3). Lipsesc din manuscript patru foĭ, treĭ după pag. 407 (pag. 408—413), și una după pag. 423 (pag. 424 și 425). Legătura este în

(1) *Annalele Academiei Române*, Seria II, tom. XVI, p. 207.
(2) Vedĭ facsimilul Nr. 1.
(3) Vedĭ facsimilul Nr. 2.

www.dacoromanica.ro

piele, cu scórțe gróse, avênd pe una din ele armele Principeluĭ imprese în aur (1).

Manuscriptul pórtă următorul titlu (fila I):

HRONICUL
VECHIMEĬ A
ROMANO-MOLDO-VLAHILOR
ÎNTÂĬ PRE LIMBA LĂTINĬASCĂ IZVODIT,
ĬARĂ ACMÙ PRE LIMBA ROMÂNĬASCĂ SCOS
CU TRUDA ŞI OSTENINȚA LUĬ
DIMITRIE CANTEMIR
VOEVODUL ŞI DE MOŞIE DOMN A MOLDOVIĬ,
ŞI A SVINTEĬ ROSSIEŞTIĬ ÎNPĂRĂȚIĬ CNĬAZ
In Sanct Peterburg
ANNUL 7225
1717

Acesta este probabil însuşĭ titlu ce autorul voià ca opera sa să pórte, în casul când se va tipări, şi de aceea l-a şi dispus ca atare (2). Data însă de 7225/1717 nu póte fi decât anul când s'a început traducerea Hroniculuĭ din latinesce în românesce, iar nu anul când ea s'a finit şi s'a prescris, pentru că în textul Hroniculuĭ ne întîmpină, cum vom vedé maĭ la vale, indicațiunĭ posterióre aceleĭ date.

(1) Vedĭ armele reproduse în josul portretuluĭ luĭ Dim. Cantemir din fruntea cărțiĭ de față.

(2) Pe pagina 1 se cetesce următórea însemnare în limba ruséscă făcută de sigur maĭ târdiŭ de către bibliotecarul Archivelor din Moscva: «Хроника Молдавии и Валлахии сочиненная Княземъ Д. Кантемиромъ на Молдавскомъ языкѣ въ 1717 году», adecă «Chronica Moldoveĭ şi Țĕriĭ-Românescĭ compusă de Principele Dimitrie Cantemir în limba românéscă în anul 1717». Apoĭ cu altă mână şi tot rusesce se arată că manuscriptul a fost dăruit de către Consilierul aulic Bantiş-Kamenski.

www.dacoromanica.ro

In «precuvântarea», care urméză «prolegomenelor», autorul arată mai întâiŭ motivele ce l-aŭ îndemnat de a compune acéstă operă, ca și *Descriptio Moldaviae*, și pentru ce pe amândouĕ le-a scris el mai întâiŭ în limba latină (1).

«Intr'acesta chip și noĭ firĭ-am lăsat Pragmatia (lucraré) aĉasta, supt mai lungă tăcére; *însă înpinși, și poftiți fiind de la unii priĭatinĭ streinĭ, și mai cu dédins, de la însoțiré noastră caré ĭaste Academia științelor de Berolin, nu numai odată sau de doaâ orĭ, ce de multe orĭ îndemnați, și rugați fiind, pentru ca de începătura, némul, și vechimé Moldovénilor, precât adevărul poftéște, macar cât de prescurt, să-i înștiințăm. Așijderé de lucrurile, carile în vremile stăpânitorilor, din descălecatul țărăĭ Moldoveĭ, cel vechiŭ, până la vremile noastre s'or fi tâmplat, de staré și pusul loculuĭ eĭ; de așezământul aeruluĭ, bișugul pământuluĭ, ocolitul hotarâlor, și de altele, carile spre folosul vieții omenești caută; și încă și obicéele, légé, țerămoniile politicești și besericești, și de alte carile spre orânduĭala și cinstește omenéscă stăruesc, pre cât în putința slabeĭ noastre știință va fi, să-i adeverim. Cu a pomeniților dară priĭatinĭ îndemnare, și cu a Academiiĭ în învățăturĭ luminată, zic, a Berolinuluĭ poftire*, căutatu-nĭ aŭ a plini pravila, și învățătura luĭ Platon, care poruncéște: Non solum nobis, sed et Patriae et amicis vivendum, adecă: nu numaĭ pentru folosul nostru, ce și pentru a Patriiĭ ceva să slujim, și pofta priĭatinilor ĝos a lăsà, să nu ne arătăm».

Tot acolo mai departe Cantemir arată timpul când a scris latinesce cele douĕ opere ale sale, și când a început să prefacă Hronicul din latinesce în românesce (2):

„**Cu doĭ anĭ maĭ denainte,** *toată hotărâré țărăĭ Moldoviĭ, cu tablă gheografică, cu câtă osirdie și trudă s'au putut, de plin, precum ni să pare, s'au șiruit. Așijderé* **în anul de curând trecut,** *hronicul vechimeĭ némuluĭ Moldovenesc* (în carileș tot numele Vlahilor să cuprinde), de la vremile luĭ Avgust Chesarĭ, și maĭ pre urmă

(1) Ediția de față, pag. 178—179.
(2) Ediția de față, pag. 179—180.

www.dacoromanica.ro

de la Traĭan până la înturnaré luĭ Dragoș Vodă din Ardĭal, la locul și la moșiĭa sa, pre cât mâna și vrémé nĭ-au dat, *desăvârșit l-am istorisit. Iară într'acest an*, puind nedéjde în Dumnezăĭasca agĭutorință, *cules-am hronicul Moldoviĭ de la pomenitul Dragoș Vod, până la domnia luĭ Ștefăniță Vod, feĭorul luĭ Vasilie Vod... Însă acéstĕ tóte, fiind de noĭ în limba lătinĭască scrise, și alcătuite, socotit-am, că cu strâmbătate, încă și cu păcat va fi, de lucrurile noastre, deciia înnainte, maĭ mult streiniĭ, de cât aĭ noștri să știe. De care lucru* **acmu** *de iznoavă ostenință luând, din limba lătinĭască ĭarăși pre cé a noastră românĭască le prefacem.*»

Prin «acmu» din frasa de maĭ sus credem că autorul înțelege anul 1717, când de sigur el a început traducerea Hroniculuĭ din latinesce în românesce, traducerea făcênd-o în Petersburg.

Cuvintele pe carĭ întemeiem aceste afirmărĭ ale nóstre sunt cele următóre:

I). «Annul 1717» și «Sanct Peterburg» figurézĕ, cum vĕ-ḑurăm maĭ sus, în titlu chiar al opereĭ manuscripte a Hroniculuĭ.

II). Aceeași dată 1717 resultă și din următorul pasagiŭ aflător în «pridoslovie» și în «praefatio» a cărțiĭ:

«Așijderé vor arătà, precum aniĭ nĭamuluĭ lor, de cât a altor nĭamurĭ Evropeștĭ, cu multul maĭ mulțĭ, și vîrsta lor, de cât a multora maĭ matoră, și maĭ véche să fie, *ca ceiia ce începutul annilor lor ĭaste de la acesta înnapoĭ, cu o mie șése sute și zéce annĭ* (1).»

Iar în textul latinesc (2):

«Etenim declarabunt, Moldovlachicae nationis annos, reliquis multo numerosiores, et aetatem illius multo provectiorem, caeterisque antiquiorem esse: *utpote quae epochae suae, ab hinc retro, supra mille sexcentis, decemque annis*, initium agnoscat.»

(1) Ediținea de față, pag. 24—25.
(2) Idem, pag. 46.

www.dacoromanica.ro

Cantemir punênd colonisarea Daciei de către împĕratul Traian în anul 107 după Chr. (1), dacă la 107 adăogim ceĭ 1.610 anĭ de maĭ sus, avem 1717, adecă tocmaĭ anul care figuréză în titlul manuscriptuluĭ.

III). Avem dovedĭ procurate de însuşĭ Cantemir, că primul volum al Chroniculuĭ latinesc «desăvîrşit istorisit» el îl compusese la Moscva, iar traducerea în romînesce o făcuse în Petersburg.

Intr'adevĕr, iată ce ne spune autorul la începutul cap. IV din cartea IX:

«*Mărturisesc cititorĭuluĭ, că când scrĭiam Hronicul nostru la Mosc, unde cărţile de trĭabă încă tot sint rărĭ, aflându-ne*, pe Bonfin Istoricul (carile între toţĭ scriitorĭĭ, pentru lucrurile Ungureştĭ maĭ curat, şi maĭ credincos să are) la mână a avé n'am putut;... *Iară acmu când de iznoavă din Lătinesc, în limba Romanéscă l am prefăcut,* nu numaĭ Bonfin, ce şi alţĭĭ câţĭ-va Istoricĭ la mână viindu-ne, lĭ-am înfăţoşétu cu Hronologhiĭa luĭ Ricţiol, etc.» (2).

Ast-fel Cantemir ḑicênd: «când scrĭiam Hronicul nostru la Mosc», însemnéză că acum când scrie aceste cuvinte el nu maĭ este la Moscva, ci la Petersburg, şi acĭ chronicul «de iznoavă din Lătinesc în limba Romanéscă l-a prefăcut».

IV) şi în fine, genealogia luĭ Cantemir (3), ne spune că Hro-

(1) Ediţiunea de faţă, pag. 13: «ĭară a Romano-Moldo-Vlahilor nĭam, de vom vré crédem adeverinţĭĭ caré în Hronice mărturiséşte, de-ĭ vom căutà cé maĭ de pre urmă vârstă (de când adecă Traĭan înpăratul, din Roma înpărătĭasa cetăţilor, alegând cetăténĭ Romanĭ, în Dachiĭa ĭ-au trecut), îl *vom aflà de pe la anul tocmirĭĭ firĭĭ omeneştĭ 107*»; idem în textul latinesc, p. 36.

(2) Ediţiunea de faţă, pag. 443—444

(3) Родословіе Князей Кантемировъ, іп Исторія о жизни и дѣлахъ молдавскаго господаря Князя Константина Кантемира, сочиненая С. Петербургской Академіи наукъ покойпымъ профессоромъ Бееромъ съ россійскимъ переводомъ и съ приложеніемъ Родословія Князей Кантемировъ, въ Москвѣ 1783, p. 313: «*Хроникъ Романо-молдо-влахскій*, или *Древняя и новая Исторія о Дакіи*, на *Молдавскомъ* языкѣ съ пространнымъ *Латинскимъ* предисловіемъ сочиненная въ *С. Петербургѣ* въ на-

www.dacoromanica.ro

nicul Romano-Moldo-Vlachilor a fost scris în *limba românéscă* la începutul anului 1717 în Petersburg.

Prin urmare admițênd că traducerea în românesce a Hroniculuĭ a început a se face în a. 1717, urméză din pasagiul citat maĭ sus al luĭ Cantemir (1): *a)* că opera sa *Descriptio Moldaviae*, saŭ cum o numesce el «hotărârea țărâĭ Moldoviĭ cu tablă gheografică», a fost scrisă de autor «cu doĭ anĭ, maĭ denainte», decĭ în anul 1715, un an adecă după alegerea sa de membru al Academieĭ de Sciințe din Berlin (2); *b)* că «hronicul vechimeĭ némuluĭ Moldovenesc (în carileș tot numele Vlachilor să cuprinde), de la vremile luĭ Avgust Chesarĭ, și maĭ pre urmă de la Traĭan până la înturnaré luĭ Dragoș Vodă din Ardĭal la locul și la moșiia sa», adecă maĭ pe scurt *Hronicul Romano-Moldo-Vlahilor*, a fost «desăvîrșit istorisit» tot latinesce «în anul de curând trecut», decĭ în a. 1716; *c)* culegerea «hroniculuĭ Moldoveĭ de la pomenitul Dragoș Vod, până la domniia luĭ Ștefăniță Vod, fiĭorul luĭ Vasilie Vod», a fost făcută tot în limba latină «într'acest an», adecă în a. 1717; și în fine, *d)* că tot în a. 1717 aceste lucrărĭ aŭ început să fie traduse din limba latină în cea românéscă: «aceste toate... acmu de iznoavă ostenință luând din limba lătinĭască iarăși pre cé a noastră românĭască le prefacem».

чалѣ 1717 года рукописная въ лист», adecă «*Chronicul Romano-Moldo-Vlach* saŭ *Antica și noua istorie a Daciei*, pe limba românéscă cu o mare prefață în latinesce, făcută în St. Petersburg la începutul anului 1717, scrisóre de mână infolio». Cf. Словарь достопамятныхъ людей Русской земли составленныи Димитр. Бантышъ — Каменскимъ, часть третья, Москва 1836; idem Словарь Русскихъ свѣтскихъ писателей, сочиненіе митрополита Евгенія, t. I (Moscva 1845).

(1) Ediținea de față, p. 179—180.

(2) Principele Dimitrie Cantemir a fost ales membru în a. 1714. Diploma sa de membru pórtă data de 11 Iulie 1714. Veḍĭ textul eĭ în Исторія о жизни и дѣлахъ Кнѣзя Константина Кантемира, etc, p. 315 și în ms. *Collectanea Orientalia* (Cf. Operele luĭ Cantemir, tom. VII, p. 5).

www.dacoromanica.ro

§ 3.

Dacă însă traducerea Hroniculuĭ a început a se face în a. 1717, nu urméză că tot în acest an ea a şi fost terminată. Din contra, găsim dovedĭ chiar în Hronic că autorul a lucrat la dînsa în curs de maĭ mulţĭ anĭ şi a completat-o cu note marginale până la finele vieţiĭ sale.

Ast-fel, în «Prolegomena» din cartea I, cap. III, cetim cele următóre : (1)

«... în scurt atâta ţară cuprindé Dachiïa măluroasa, *cât la anul trecut* la pacé între Nemţĭ şi între Turcĭ la Pazarovţĭ, făcută, au luat Chesarul, de la Sultanul turcesc».

Pacea de la Pasaroviţ încheiându-se la 21 Iulie s. n. 1718, urméză că pasagiul de maĭ sus n'a putut fi scris de Cantemir decât în anul 1719. Cel puţin el nu figuréză în manuscript ca notă marginală, ci face parte din însuşĭ cuprinsul textuluĭ. Acésta ne autorisă a admite că diacul, transcriind conceptul saŭ izvodul luĭ Cantemir, a întrodus chiar în text frasa menţionată, dacă presupunem că în acel concept ea figurà ca însemnare marginală făcută în anul 1719, iar nu că făceà parte din însuşĭ textul conceptuluĭ.

Maĭ departe : Insciinţarea «către cititoriu» ce vine imediat după «Praefatio» şi înaintea «Catastihuluĭ istoricilor, gheografilor, poeticilor,» etc. a fost scrisă după ce primul volum al opereĭ fusese deja terminat şi gata de a fi dat la tipar. Acésta resultă în chipul cel maĭ neîndoios din cuprinsul aceleĭ însciinţărĭ, care se află în manuscript scrisă cu mâna proprie a autoruluĭ şi sună ast-fel (2).

(1) Ediţiunea de faţă, p. 69.
(2) Ediţiunea de faţă, p. 49—52.

www.dacoromanica.ro

«Fost-au dară gândul, și nevoința noastră, *ca tot trupul Hroniculuĭ acestuĭa, în doaâ tomurĭ* (adecă cărțĭ marĭ) *să-l împărțim. Decĭ tomul dintâĭ (pe carile în ćastă dată vi-l dăruim)* să se numască *Hronicul a Vechimiĭ-Romano-Modovlachiiĭ*, carile începând de la descălecatul Dachiiĭ cu Romanĭ, adecă de la Traĭan Marele înpărat, și de la annul Domnuluĭ și Mântuitorĭuluĭ nostru Is. Hs. 107, cursul istoriiĭ, până dăpă prada luĭ Batie Hanul tătărăsc și până la înturnaré luĭ Dragoș Vodă în țara Moldoviĭ, și luĭ Radul Vodă Negrul în țara Muntenĭască, caré s'au tâmplat, pre la annul de la Hs. 1274 duce, *ĭară al doilé tom* ĭaste să încépă de când curățindu-să locurile acésté de Tătarĭ, și de toate năpăzile altor varvarĭ, și precum zisăm, pomeniții Domnĭ întorcându-să pre la locurile lor din bejeniile Ardĭialuluĭ, cu deosăbite titlurĭ a Domnilor de Moldova, și a Domnilor Munteneștĭ, a să vesti au început, și să tragă rândul annilor, și povésté Domnilor, până la vremile noastre; *și așa înpreună pe amândoaâ părțile Istoriiĭ, la typariŭ să le dăm.* Ce ačasta după gândul nostru a săvârși, precum zisăm, câte-va înpiedecăturĭ înnainte eșindu-ne, cătră carile *acmù și slujba senatoriiĭ numaĭ ĭușuré adăogându-să* (căcĭ nevoile de casă și private, așéșĭ nicĭ le maĭ pomenim), nĭ-au căutat vrémé lucruluĭ a mută ca când Dumnăzău ar învoi, și slabe puterile cu gândul ni s'ar potrivi, și acéia a istoriiĭ parte, la doritul săvârșit să ducem... *In ćastă dată dară tomul al doilé încă nesăvîrșit fiind, socotit-am, ca cu așteptaré aceiĭ părțĭ, așteptaré științii lucrurilor, carile într'ačasta să cuprind, maĭ mult să nu prelungim.* Așé omeniților, și ĭubiților sympatrioți, și fiete carile, a adeverinții istoricești ĭubitorĭŭ, de ačastă dată, cu *acest dintâĭ a Istoriiĭ noastre tomos*, în vréme de odihnă (pre caré dé-o cel ce pre Heruvimĭ, și Serafimĭ să odihnéște) zăbovindu-vă, cu noĭ netrébniciĭ înpreună, pre cela carile toate darurile céle de săvârșit de sus, de la Părintele luminilor a purcéde pricinéște, rugați pentru ca să bineînvoĭască, și pre *celalalt tomos* a istoriiĭ a săvârșì, să ne învrednicim, *și maĭ curând cu mijlocul halcotypuluĭ tuturor să se obștiască*»

In ce an a scris Cantemir acéstă însciințare către cetitorĭ, se vede din cuvintele sale: «acmù și slujba senatoriiĭ

www.dacoromanica.ro

numaĭ ĭuşuré adăogându-să». Principele român a fost înălţat de Impĕratul Petru cel Mare la rangul de Consilier intim şi la funcţiunea de Senator în ḑiŭa de 22 Ianuarie 1721 (1). Decĭ numaĭ în acest an textul românesc al *Hroniculuĭ vechimeĭ a Romano-Moldo-Vlahilor* fusese definitiv încheiat şi prescris.

In cartea IX, capul II, adecă în penultima carte a opereĭ, găsim confirmarea acesteĭ conclusiunĭ: anume acolo unde, în dreptul cuvîntuluĭ *Pórta de fier* saŭ *Derbend,* se află scrise la margine cu cernélă diferită de cum e scris textul şi cu propria mână tremurândă a autoruluĭ următórele (2): «*pe caré la anul 1722* cu închinăcĭune, Inpăratul Peter Alexievicĭ cu câte-va alte cetăţĭ pe marginé măriĭ Caspiĭ până la ţara Ghilianuluĭ supt stăpâniré sa o au adus.» De asemenea, puţin maĭ jos, unde se menţionézĕ în text *Câmpiĭ Capcĭaculuĭ*, se citesce altă notă pe margine scrisă de aceeaşĭ mână tremurândă şi cu aceeaşĭ cernélă, decĭ în acelaşĭ timp cu cea de sus: «Tragu-să câmpiĭ aceşté din apa Donuluĭ până la Hina, trecând peste apa Volgăĭ alăturé cu Uzbecul, *pe carè câmpiĭ dusu-ni-au vrémè şi pe noĭ a-ĭ vidé.*» (3) Acĭ neapĕrat Cantemir se referă la expediţiunea luĭ Petru cel Mare întreprinsă în Persia de la 5 Maiŭ până la 5 Noemvrie 1722. In cursul acesteĭ expediţiunĭ Principele român, bolnăvindu-se fórte greŭ, erà aprópe să móră. Numaĭ cu mare greutate a putut el a se întórce acasă la moşia sa Dumitrovca, la 19 Martie 1723, unde, la 21 August acelaşĭ an, şĭ-a şi dat obştescul sfîrşit în vîrstă abia de 49 anĭ (4).

(1) Родословіе Князей Кантемировъ, pag. 298.—Iliinski, *Notationes quotidianae*, mss. în copie în Biblioteca Academieĭ Române.

(2) Ediţiunea de faţă, p. 438 corespunḑétóre fileĭ 277 r. din originalul manuscript.

(3) Ediţiunea de faţă, pag. 438.

(4) Родословіе Князей Кантемировъ, p. 311.—Iliinski, *Notationes quotidianae*;—L. N. Maikow, in *Russkaja Starina*, 1897, pag. 68.

www.dacoromanica.ro

Prin urmare cele două note marginale n'aŭ putut fi scrise decât după luna Martie 1723 (1), când manuscriptul Hroniculuĭ fiind dejà prescris și póte și legat, ele nu-și puteaŭ găsì loc în textul opereĭ, și de aceea a trebuit să fie scrise pe margini.

O dovadă în fine că manuscriptul nostru a fost copiat cel puțin în parte, (de la fila 25—292), de pe «izvodul» luĭ Cantemir de către «un diac nedeplin știutor orthografiiĭ românescĭ», că autorul revisuise, îndreptase și completase în patru rînduri acest manuscript și că el nu perduse încă speranța de a-l vedé tipărit, este următórea însciințare autografă a luĭ Cantemir scrisă pe o fóie deosebită ce am găsit-o în manuscript și pe care o reproducem și în facsimile (2):

«Omenite cititoriule de al patrulea rând ĭaste acmu cu acest de pre urmă, de am cercat greșélelé aceștiĭ trude a noastre, unele ale noastre ĭară altele și maĭ multe ale diaculuĭ carile au scris-o de pe izvodu nostru; diacu dară fiind nedeplin știutoriu orthografiiĭ românești, multă trudă ni-aŭ dat cum să cade a o îndreptà, și pote încă în multe locurĭ să o fim trecut cu vidéré, ce nedejduim că la îndreptaré typografieĭ (de va vré Dumnăzău pănă la acéĭa vréme să ne lase cu suflare) toate să s(ă) îndreptéze. Asijderé în multe locurĭ va vidé cititoriul că la une mărturiĭ pomenim de numele istoriculuĭ, ĭară la ce carte, sau la ce cap anume nu însămnăm, ce și aćasta cu graba silindu-ne, când culegém mărturiile din scriitorĭ uĭtam a însămna și capetele în carile să scriu acéle mărturiĭ; însă în bună credință îl adeverim, că la acel autor acéle mărturiĭ, precum le însămnăm, negreșit așé le va aflà. Ĭară maĭ mult ce vom fi greșit, te poftim ca cu lină, și blândă inimă să îndreptéze, și să tocmască. Iară maĭ mult să adaugă, sau să scadă poftim să nu îndrăznéscă».

(1) De asemenea probabil tot atuncĭ s'a scris și nota marginală de la pag. 466 din ediț. de față, în dreptul cuvintelor «Tatarâĭ ce le dicé Comanĭ: «*aceștĕ sânt acmu Tătarâĭ carĭĕ să chĭamă Cobanĭ*.

(2) Facsimilul II.

www.dacoromanica.ro

Acéstă însciinţare de sigur c'a fost scrisă de Cantemir în ultimele luni ale vieţii sale, când pare-se că presimţià desnodământul fatal, căci ḑice nefericitul Principe «de va vré Dumnăzău până la acéia vréme (adecă a tipăririi operei) să ne lase cu suflare.»

§ 4.

După mórtea luĭ Dimitrie Cantemir scrierile sale manuscripte s'aŭ împrăştiat. O parte a rĕmas în mânile fiuluĭ sĕŭ Antioch, de la care profesorul şi academicianul Bayer le-a împrumutat spre a le copià: sunt copiile manuscripte ce se păstréză în Biblioteca Museuluĭ Asiatic din Petersburg şi despre carĭ am amintit maĭ sus. Altă parte a trecut în posesiunea luĭ Şerban (Serghie) Cantemir, fiul luĭ Dimitrie, care Şerban murind în 1780 şi biblioteca sa vînḑêndu-se prin licitaţiune publică, Nicolae Bantiş-Kamenskiĭ, un strănepot despre mamă al luĭ Dim. Cantemir, a cumpĕrat şése opere manuscripte ale luĭ Cantemir şi le-a dăruit în a. 1783 Archivelor principale din Moscva ale Ministeruluĭ de Externe, unde se vĕd până astăḑĭ (1). Intre aceste manuscripte figuréză şi *Hronicul vechimeĭ a Romano-Moldo-Vlahilor*, despre care Ban-

(1) Pe fie-care din cele şése manuscripte aflăm însemnat cu mâna proprie a luĭ Bantiş-Kamenskiĭ anul 1783, când s'a făcut donaţiunea. Aşà pe prima filă în josul titulaturiĭ manuscriptuluĭ Hroniculuĭ Romano-Moldo-Vlahilor se cetesce următórea însemnare în limba ruséscă: «Книга сія подарена въ Московскои иностранный Коллегій архивъ от надворнаго Совѣтника Николая Бантыша — Каменскаго 1783 года,» adecă «Cartea acésta s'a dăruit Archiveĭ Colegiuluĭ Trebilor din afară din Moscva de către Consilierul aulic Nicolae Bantîş-Kamenskiĭ, în a. 1783». Veḑĭ Исторія о жизни и дѣлахъ Князя Константина Кантемира, Moscva 1783, pag. IV şi p. 313 cu nota; cf. şi жизни Николаіе Николаевичѣ Бантыша Каменскаго, p. 58—59, Moscva 1818.

www.dacoromanica.ro

tiș-Kamenskiĭ ḑice (1) că l-a dăruit cu speranța că póte cine-và cu timpul se va găsì ca să-l traducă și să-l publice în limba ruséscă. Kamenskiĭ reproduce în cartea sa (2) numaĭ prefața scrisă latinesce din Chronicul luĭ Cantemir, pe care o dă și în traducere ruséscă. Acéstă prefață este tot ce vĕḑuse lumina, din însemnata operă a strălucituluĭ Principe, până la ediţiunea Ieșană din a. 1837.

§ 5.

Cât despre manuscriptul latinesc al Chroniculuĭ se crede că a perit în marea Caspică cu prilejul expediţiuniĭ de la Derbent, în anul 1722, odată cu multe acte și scrisorĭ de ale Principeluĭ și cu douĕ opere ale sale: una intitulată: *De statu politico aulae Othomanicae* saŭ *Istoria Mahomedanilor din vremea mincinosuluĭ prooroc Mahomet până la primul Impĕrat al Turcieĭ*. scriere latinéscă începută la Constantinopole și terminată la St. Petersburg în anul 1716 (3), și a doua: *Catechism compus de Cantemir în limba persană*, și din care se tipărise deja în cursul expediţiuniĭ prima cólă și se trimisese Stîntuluĭ Sinod din Petersburg, spre aprobare (4).

Este adevĕrat că în Biblioteca Archivelor principale din

(1) Исторія о жизни и дѣлахъ Князя Константина Кантемира, p. IV: .... «Но самая оная на Молдавскомъ языкѣ рукопись осталась, и отдана на сохраненіе въ Московской Архивъ коллегіи Иностранныхъ Дѣлъ съ тѣмъ, что можетъ быть со временемъ и на нашемъ издастся языкѣ».

(2) Исторія о жизни и дѣлахъ Князя Константина Кантемира, p. XXXI. Reproducerea se face cu omisiunea paginei 29 și a celor 27 rînduri din pagina următóre a ediţiuniĭ de față, cum și a ultimelor 8 rînduri din pag. 48.

(3) Mitropolitul Eugenie, Словарь русскихъ свѣтскихъ писателей, tom. I, Moscva 1845, p. 264; Dimitrie Bantiș-Kamenskiĭ, op. cit., p. 313, 314. — Idem, Словарь достопамятныхъ людей Русской земли. часть третья, Moscva 1836, p. 34—42. — Nota biografică din *Collectanea Orientalia* (Op. Cantem., t. VII, p. 4).

4) Nota de la 1725 în ms. *Collectanea Orientalia*.

www.dacoromanica.ro

Moscva se păstréză, sub No. 205, un manuscript in-folio, 96 foĭ, scris curent cu propria mână a luĭ Cantemir și intitulat *Historia Moldo-Vlachica*. Acest manuscript, dacă nu este însuși originalul latinesc care servise luĭ Cantemir la prefacerea în românesce a Hroniculuĭ, dar de sigur este conceptul aceluĭ original (1).

Spre a ne face o ideie sumară despre conținutul manuscriptuluĭ, reproducem maĭ jos titlurile capitolelor carĭ compun întréga operă:

HISTORIA MOLDO-VLAȚHICA.

Praefatio.

Cap. 1. De antiquis Daciae limitibus.

Cap. 2. De antiquis Daciae regionibus.

Cap. 3. De nomine et origine Dacorum.

Cap. 4. De Dacico regno antequam a Romanis delerentur (sic !).

Cap. 5. De expeditione Ulpii Traiani Imperatoris contra Decebalum regem Dacorum et Dacorum extirpatione.

Cap. 6. Proponuntur diverse authorum (sic !) opiniones de hodierna communi Valachorum gente.

Cap. 7. Authorum testimonia de coloniis Romanis a Traiano in tota Dacia locatis proferuntur.

Cap. 8. De secunda opinione eorum, qui volunt Valachos a duce Flacco ita fuisse vocatos.

(1) Bantiș-Kamenskiĭ, deși admite că originalul latinesc al Hroniculuĭ Cantemirian perise în marea Caspică la 1722 cu ocasiunea uneĭ furtunĭ, însă observă (op. cit., p. IV) că la vinderea bibliotecĭĭ Principeluĭ Serghie Cantemir, s'aŭ găsit câte-va caiete concepte (ciorne) ale luĭ Dimitrie Cantemir scrise în limba latină cu mâna proprie a autoruluĭ «și carĭ compun traducerea moldovenéscă a aceleĭ istoriĭ. Aceste caiete sunt date spre păstrare la Archiva Ministeruluĭ Afacerilor Străine din Moscva.» Acĭ de sigur este vorba de manuscriptul *Historia Moldo-Vlachica*.

www.dacoromanica.ro

Cap. 9. De eorum opinione, qui prorsus negant Valachos esse a Romanis oriundos.

Cap. 10. De opinione illorum, qui Valachos Italos aut Romanos esse consentiunt quidem, sed quomodo in Daciam pereraverint, se nescire fatentur.

Cap. 11. De opinione illorum, qui volunt Valacham gentem neque a Flacco neque a Trai[a]no in Daciam introductam, sed multis seculis postea ex Italia primum in Transylvaniam ac inde in utramque Valachiam accessisse.

Cap. 12. Ex quo fonte tam putidus fabule emanavit (sic) latex.

Cap. 13. Quomodo ex vera historia de Ladislao et Bela regibus Hungariae Symeonis fabula de latronibus Romanis in auxilium regi Ladislao missis fuit conflata.

Cap. 14. De opinione illorum, qui concedunt quidem colonias Romanas in Dacia collocatas, sed easdem alios imperatores iterum revocasse.

Finis primi libri.

Proponuntur due propositiones cap. 2. (sic!).

Cap. 1. Prooemium.

Cap. 2. Proferuntur testimonia authorum chronologice Traianum imperatorem Romanas legiones et cives Romanos per totam Daciam collocasse.

Cap. 3. Confirmatur Traiani colonias ab illo tempore usque ad Aurelium Aurelianum Daciam incoluisse.

Cap. 4. Monitorium authoris.

Cap. 5. Confirmantur coloniae Traiani in Dacia ab Aureliano usque ad Constantinum Magnum.

Cap. 6. Confirmantur coloniae Traiani in Dacia sub Constantino Magno.

Cap. 7. Idem confirmatur sub imperio filiorum Constantini Magni.

Cap. 8. Confirmatur idem ab Iuliano Apostata usque ad Theodosium seniorem.

Cap. 9. Proponuntur quaedam res Gotthicae ad rem Dacicam pertinentes.

www.dacoromanica.ro

Cap. 10. Idem confirmatur a Theodosio seniori (sic !) usque ad Attilae irruptionem.

Cap. 11. Proponuntur quaedam res Hunnicae, quae ad Dacicas pertinent.

Cap. 12. Confirmatur Daciam sub Romano imperio fuisse sub Attila et usque ad Iustinianum imperatorem.

Cap. 13. Confirmatur sub Iustiniano Romanos Daciam incoluisse.

Cap. 14. Iustinus.

Cap. 15. Confirmatur idem a Constantino Pogonato, ubi meta Dacia mentionis apud Graecos scriptores (sic !).

Cap. 16. Seculum quo de Daciae rebus multa fit apud Graecos scriptores mentio.

Cap. 17. Exemplaris opinio authoris super silentium et narrationem historicorum (rupt).

Cap. 18. Confirmatur Romano-Dacos sive Valachos post silentii seculum sub Constantino et Irene in Dacia extitisse.

Cap. 19. Confirmatur Romanos in Dacia vixisse sub hisce tempestatibus ex aliis scriptoribus.

Cap. 20. Idem confirmatur a Romano Constantini Porphyrogeniti filio usque ad (sic !).

Finis libri secundi.

Cap. 1. Prooemium.

Cap. 2. Confirmatur Dacoromanos sive Valachos in Dacia vixisse sub Isacio Angelo.

Cap. 3. Idem continuatur ex primo Isacii cum Blachis bello.

Cap. 4. Idem confirmatur ex secundo Isacii cum Valachis bello.

Cap. 5. Idem confirmatur.

Cap. 6. Idem continuatur sub imperio Alexii Angeli.

Cap. 7. Initium dominii Ioannis, a quo descendit familia principum utriusque Valachiae unde omnes principes tam Moldaviae quam Transalpinae in suis titulis semper Ioannes scribi solent.

Cap. 8. Idem confirmatur ex foelicibus Ioannis proeliis contra Latinos.

Cap. 8. (sic). Idem continuatur sub sub (sic !) Theodoro Lascari imperatore Graecorum.

www.dacoromanica.ro

Cap. 9. Dubia quorundam authorum de Ioannis Bulgariae principis relatio (sic), qua confundere videntur Ioannem principem Valachorum et Ioannem principem Bulgarorum.

Cap. 10. Idem confirmatur de transmigratione Valachorum ad suos populares in Transylvania (sic).

Cap. 11. Idem confirmatur usque ad annum 1266, a quo Moldavorum Muntanorumque annales Valachorum dominium in Dac. principatus distinctos de rebus his fusius scribunt.

Cap. 12. De separatione Valachorum dominii, quod sub Ioanne Alexio uno corpore constabat, in duos Moldaviae et Montaniae principatus.

Cap. 12 (sic). De antiquis et hodiernis Moldaviae et Montaniae nominibus.

Cap. 13. De provinciis Valachicae gentis, in quibus hodie habitant.

Finis libri 3.

Comparând titlurile acestor capitole cu cele corespundĕtóre din Hronicul Romano-Moldo-Vlahilor ajungem la conclusiunea că textul românesc, departe de a fi o simplă traducere a originalului latinesc, este o compunere nouă, cu mult mai completă şi cu totul alt-fel împărţită decât textul sumaric ce ni s'a păstrat în *Historia Moldo-Vlachica* (1).

(1) O comparaţiune cu tabla de materie a Hroniculuĭ învederézã şi mai bine acésta. Ast-fel să se compare:

liber I:	cap.	1	textul	latinesc	cu ediţiunea de faţă.	pag. 62
	»	2	»	»	»	» 66
	»	3	»	»	»	» 70
	»	4	»	»	»	» 75
	»	5	»	»	»	» 80
	»	6	»	»	»	» 109
	»	8	»		»	118
	»	10	»		»	126
	»	11	»		»	135
		12	»		»	» 139
	»	13	»	»	»	» 144
	»	14	»	»	»	» 150

www.dacoromanica.ro

§ 6

Vine acum cestiunea despre manuscriptele existente ale Hroniculuĭ vechimeĭ Romano-Moldo-Vlahilor.

Este sigur că afară de manuscriptul românesc al Hroniculuĭ ce se păstréză în Archivele de la Moscva, a maĭ existat un alt manuscript al aceluiașĭ Hronic, pe care istoricul Engel îl vĕḑuse pe la a. 1800 în biblioteca Seminariuluĭ din Blaj bine conservat. Despre acest codex vorbesce Samuel Clain în treĭ scrisorĭ ale sale adresate luĭ Engel. In prima (din 14 Maiŭ 1801) ḑice că manuscriptul fusese cumpĕrat cu vre-o 70 anĭ maĭ înnainte, adecă pe la 1730, de

---

liber II:	cap.	2	textul latinesc cu ediținea de față.		pag.	153
	»	3	»	»	»	181
	»	4	»	»	»	181
	»	5	»		»	220
	»	6	»	»		237
	»	7	»	»	»	247
		8	»	»	»	251
		9	»			259
	»	10	»	»	»	275
	»	11	»	»	»	277
	»	12	»		»	279
	»	13	»	»	»	314
		14	»	»	»	326
	»	15	»		»	336
		18	»	»	»	348
	»	19	»	»	»	359
		20	»	»	»	368
liber III:	»	2	»	»	»	395
	»	3	»	»	»	402
		4	»		»	404
	»	6	»	»	»	410
		7		»	»	412
	»	8	»	»	»	423
	»	8	»	»	»	433
	»	10		»	»	435
	»	11	»	»	»	461

www.dacoromanica.ro

către Ioan Clain, Episcopul de Făgăraș (1729—1751), de la un negutător din Viena, care-l adusese dintr'o călătorie a sa la Petersburg. In a doua scrisóre (din 4 August 1801) el afirmă, de sigur greșit, că opera a fost scrisă mai întâiŭ românesce și apoĭ a fost tradusă în latinesce; în a treia scrisóre în fine (din 12 Martie 1802), Clain comunică conținutul manuscriptuluĭ, despre care dice că este opera luĭ Cantemir și că a fost scris în Petersburg (1). Manuscriptul nu se scie însă astădĭ ce a devenit; dar în proprietatea «Biblio-

(1) Johann Christian von Engel, Geschichte der Moldau und Walachei, I Th., pag. 26—27: «*Alte und neue Geschichte von Dacien*, ein grosses Buch in-folio in moldauischer Sprache. Eben dieses Buch in lateinischer Sprache — meldet der Biograph — sey in dem Kaspischen Meere verloren gegangen. Von dieser Handschrift, *welche ich selbst in Blasendorf im J. 1800, in der dortigen Kloster-und Seminarialbibliothek gesehen habe*, meldet mir Herr Samuel Klein, Basilik aus Blasendorf, von dessen Verdiensten um die walachische Sprachkultur und Geschichte weiter unten die Rede mit mehrerm seyn wird: «Continet limites antiquae Daciae; item gentes, quae inhabitarunt Daciam; deinde bella Romanorum cum Dacis, et Romanorum ibi continuam habitationem; tandem Valachos modernos ostendit esse reliquias antiquorum Romanorum. Ad tempora vero Principum Moldaviae aut Valachiae non pervenit. Ideo de Radu Negro specifice nil habet; suum namque opus in Joannitio rege Bulgarorum et Vlachorum finit.» (*Schreiben vom 12 März 1802*»).

«Ueber den Blasendorfer wohlbehaltenen Codex selbst äussert sich Hr. Klein folgendergestalt: «Significo, opus Cantemirianum de Dacia scriptum fuisse lingua Moldavica, et ideo non versionem, sed originale ipsum me habere puto; hoc autem inde colligo, quod scriptum, quod prae manibus habeo, ante 70 annos Viennae acquisivit Patruus meus Episcopus Fogarasiensis Joannes L, B. Klein de Szád, a quodam Negotiatore, qui Petropoli fuerat, ubi ipsum opus est scriptum. Deinde totus in eo est auctor, ut probet, Romanos a tempore Traiani permansisse in Dacia, modernosque Valachos Romanorum esse reliquias et hoc opus pro Valachorum instructione scripsisse testatur: ergo debuit lingua ipsis nota scripsisse.» — (*Schreiben* vom. 14 May 1801.) «Hoc opus Cantemir lingua Moldavica scripsit, postea vertit in latinam; sed latinum exemplar in Mari Caspio periit. Ergo bene dixi, dum scripsi, me ipsum autographum non versionem habere, maxime cum hoc m(anu)s(crip)tum habeam ab homine, qui illud Petropoli attulit, ubi etiam scriptum est, ut in ipso opere afferitur.» — *(Schreiben vom 4 Aug. 1801.)*»

www.dacoromanica.ro

teciĭ şcólelor din Blaj» — unde sunt adunate rĕmăşiţele bibliotecii fosteĭ mânăstirĭ Sf. Treime din acel oraş, — se află sub Nr. 861 un foliant legat încă din secolul trecut în table de lemn îmbrăcate cu piele, avênd pe cotor inscripţiunea impresă cu litere de tipar: HISTORIA SEV RES GESTAE NATIONIS VALACHICAE, iar în lăuntru este scris cu litere latine de rînduitorul bibliotecii de la 1850, pe a doua filă: «Fragmentu dein Istoria lui Cantemiru». Puţin maĭ jos pe aceeaşĭ pagină, cu alt-fel de cernélă şi cu altă mână: «Veḑĭ Iarcu la 1835». Acéstă notare provine cu siguranţă de la venerabilul Canonic din Blaj, I. M. Moldovanu, care într'o scrisóre din 24 Martie 1870, adresată luĭ Papiŭ Ilarian (1) cu privire la acest manuscript, îĭ comunică: «D. Cipariu mi-a spusu, cumu cà l'a vediut odiniora tiparitu si se fia ocurendu si in repertoriulu d-lui Iarcu. Nu dau in pripa de acesta carte, si dein acesta causa nece potu notà anulu, la care ocure». Găsind probabil în urmă cartea luĭ Iarcu, profesorul Moldovanu a notat anul.

După fila pe care se află aceste însemnărĭ urméză 20 file albe, iar după ele vine textul care are drept primă numerotaţie de pagină 7, şi merge ast-fel până la 608, după care urméză alte 48 file albe.

Motivul acestuĭ fel de numerotare este că manuscriptul începe la acea pagină 7 direct cu următórele cuvinte şi fără nicĭ un titlu, ba începe cu treĭ sferturĭ de cuvînt: «[ţi]nuturĭ, înguste le socotim ale Dachiiĭ, cu condeiulŭ trecându-le lăsămŭ pre cititor să cerce la Bonfinio carele toate noroadele ce mai nainte lăcuía în Dachiïa pre anume le ḑice» etc., adecă începe cu parte din cap. III al prolegomenelor, care

(1) Păstrată în Biblioteca Academieĭ Române.

www.dacoromanica.ro

în mss. de la Moscva sună ast-fel,— luând frasa de la început: «Intr'acesta dară tract a tot trupuluĭ Dachiiĭ multe năroade la istoricĭ să pomenesc lăcuitorĭ, aşé în multe ţărĭ să să fie fost despărţit putem socotì, însă noiĭ pe céle maĭ micĭ ţărĭ, carile ca niște *ţinuturĭ le socotim a Dăchiiĭ, cu condeiul trecând, lăsăm să cerce cititorĭul nostru la Bonfin, carile toate năroderle în Dachiĭa de demult lăcuitoare, pre anume le ḑice*», etc (1).

Lipsesc decĭ din manuscriptul Blăjan: titlul opereĭ, dedicaţia către Sf. Treime, Pridoslovia, Praefatio, Insciinţarea către cititoriŭ, Catastihul Istoricilor, Gheografilor, etc., şi capitolele 1 şi 2, cum şi începutul celuĭ d'al 3-lea ale prolegomenelor. Aceste lipsurĭ de sigur nu existaŭ şi în manuscriptul original de pe care s'a făcut copia, de óre-ce, cum arătarăm maĭ sus, Engel ne spune că acel manuscript, ce-l vĕḑuse în 1800 la Blaj, erà bine conservat (wohlbehaltene), iar Samuel Clain asigură că în el se cetià locul unde fusese scris, decĭ aveà titlul, care lipsesce în manuscriptul Blăjan.

Paginaţiunea de la 7 până la 260 este maĭ vechie şi de aceeaşĭ mână care a notat în josul primeĭ şi ultimeĭ pagine scrise: Monast[erium] Balasf[alvense] S[anctis]s[i]mae Triados (2); iar de la 260 până la fine este făcută de Canonicul I. M. Moldovan, după cum singur spune în scrisórea maĭ sus citată. E de observat că numerotarea este peste tot făcută cu cifre arabe, afară de paginele 251—260 carĭ aŭ o numerotare cirilică.

Tot autorul primeĭ părţĭ a paginaţiuniĭ are în josul urmă-

(1) Ediţ. de faţă, pag. 67.

(2) Pe recto primeĭ file, adecă al fileĭ anterióre celeĭ cu notările bibliotecaruluĭ de la 1850 şi a Canoniculuĭ I M. Moldovan, se cetesce, cu litere de tipar roşiĭ aceeaşĭ indicaţiune: M. B. SS. T., iar maĭ sus, scris cu creionul, 861, nr. mss.

www.dacoromanica.ro

tórelor pagine signaturile ce vor urmà, dar carĭ nu corespund nicĭ filelor, nicĭ uneĭ împărţirĭ regulate. In adevĕr avem pe:

pag.	signatura	pag.	signatura
7	$1^{mi\ a}$	96	24
9	2da	102	25ta
15	3^{tia}	104	26ta
17	4	110	27ma
23	5ta	112	28
25	6ta	118	29
31	7ma	120	30
33	8va	126	31
39	9na	128	32
41	10ma	134	33
47	11ma	136	34
49	12ma	142	35
54	13^{tia}	146	36
56	14ta	152	37
62	15ta	154	38
64	17ta	160	39
70	16ma	162	40
72	18va	168	41
78	19na	170	42
80	20ma	176	43
86	21ma	178	44
88	22da	184	45
94	23^{tia}	186	46

Cu p. 186 se sfîrşesc acest fel de numerotare făcută în mod neregulat dar tot-deauna pe recto fileĭ. Pe verso fileĭ numerotate cu 46, adecă pe pag. 187, se sfîrşesc prolegomenele. De aceeaşĭ mână, care a făcut acéstă numero-

www.dacoromanica.ro

tare, sunt însemnări și pe alte cărți din acea bibliotecă, după cum asigură Canonicul I. M. Moldovanu, în mai sus menționata scrisóre, când dice «era cumu cà ordinariulu acestu-a a traitu in secl. trecutu, o sciu securu, cà-í vediu mân'a mai pre tote cărțile dein bibliot.»

Numele celuĭ care a scris acest manuscript îl aflăm indicat în maĭ multe locurĭ (1), dar maĭ complet pe ultima pagină la sfîrșitul Hroniculuĭ (pag. 607—608), unde se cetesc următórele:

«Acest hronic prefăcându-l dupe altul l-am scris precum să véde, eu Costandin robul luĭ Dumnezeu, și dascăl al școliĭ rumănești din Blaj, născut și venit din Țara Românéscă, din județul Românaților din satul Arceștiĭ și l-am scris î[n] ḑilele Chesaro Crăĭaseĭ M[aria] Th[ereza] purtând toĭagul Arhierii Vl[ă]d[i]ca P[etru] P[avel] A[ron], vicareș fiind pré c[institul] Părintele Gherontie de Totoi, și Prefactor[e] școlilor fiind Părintele Athanazie Rednic.

«Inceputu-s'au a să scrie î[n] anul 1756 sept. 8, și s'au săvărșit î[n] anul 1757 martie 31».

(1) Așà, în josul paginei a 19-a, într'un ornament citim: «s'au scris în Blaj de Costantin 1756, Avgust 2.» La pag. 141 de asemenea stă scris în flórea unuĭ A: Costantin Dimitrievicĭ Dascăl Flaj în ḑile Vlădicâĭ Pavel 1756, Octom. 6.» La pag. 221 sub o figură cu inscripțiunea «Turnul Vavilonuluĭ: «Scris-am eu smeritul între mișei Costantin dascalu Blajuluĭ în anul 1757.» La pag. 328, într'un ornament aninat de códa unuĭ șérpe: «1756 dechem. 10 s'au scris pe aici.» La pag. 361, într'un triunghiŭ cu treĭ crucĭ: «1757 ghen. 20: s'au scris acest hronic de mine nevrédnicul Dascăl Costandin în ḑile Vlădicâĭ Petru P. Aaron. La pag. 402: «Pe aici s'au scris în luna lui ghenarie în 24 de ḑile 1757. Eu Costantin Dascal, al Episcopii Blajuluĭ.» Pe pag. 508 într'o flóre marginală e scris perpendicular față de text data în felul următor: «1757 [illegible], Fev. 24.» La pag. 522 în ornamentica literei A: «P[etru] P[avel] A[ron, Vla[di]ca Făg[ăraș] 1757; la pag. 526 în ornamentica literei L: î[n] ḑilele crăesii M[aricĭ] Th[erezeĭ] 1757 C[ostantin].» La pag. 588, în lăuntrul literei ꙗ, din care es douĕ mânĭ, una cu suliță: 1757 Costantin Dascalul. Pașca Crăsnicu.»

www.dacoromanica.ro

Manuscriptul este scris întreg de una și aceeași mână; dar citațiunile grecescĭ și latinescĭ, precum și unele cuvinte ce nu putuse să le descifreze dascălul Costandin Dimitrievicĭ se vĕd scrise de altă persónă cu inițialele I. C., în anul 1827, precum se cetesce într'o notă de pe ultima pagină: «Lacunae graecae et latinae suppletae sunt ex veteri originali a[nn]o 827, 27 iun. seu 9 iul. per I. C. m[anu] p[ropria] (1).»

Se pare că autorul numerotăriĭ până la 260 și al celeĭ făcute în josul paginelor este acelașĭ cu completatorul notelor latine și grece. El nu scià, pare-se, franțusesce, căcĭ nedescifrând bine mss. anterior scrie, pe marginea paginei 462, la cap. 1 al cărții a VII-a [în mss. Blăjan a VI-a]: *Le grand Dixioner istoriq* (2).

(1) Maĭ sunt și alte observațiunĭ marginale ale aceluiașĭ I. C.: la pag. 248: «NB. deest aliquid initium imperii Gordiani»; pag. 385: «non usu sed abusu»; acéstă notă figuréză și în manuscriptul de la Moscva și este scrisă cu mâna proprie a luĭ Cantemir; pag. 538 la margine în dreptul fraseĭ cuvîntul poetuluĭ ce zice: fericit ĭaste cela ce primejdiile altora îl fac să să păzască» se notéză la margine adagiul latin: «Felix quem faciunt aliena pericula cautum»; pag. 592: «Vedĭ bine de Dragoș Vodă», etc., etc.

(2) Cu privire la împodobirea începuturilor de capitole din acest mss., avem de observat că, începênd de la p. 89 până la 225, maĭ tóte ornamentările sunt colorate, verdele și roșu fiind singurele culorĭ carĭ se amestecă cu negrul de cernélă în aceste ilustrărĭ marginale.

Ilustratorul manuscriptuluĭ are predilecție pentru șerpĭ și balaurĭ. Așà la începutul cap. IV al cărții a III-a a prolegomenelor (p. 89) e un mare balaur, iar la pag. 97 (cap. VI al aceleiașĭ cărțĭ) unul cu coróna pe cap; la începutul cap. VIII, aceeași carte, este un șérpe (p. 105); la cap. 15, tot cartea a III-a (p. 159), un șérpe își vîră capul între nisce florĭ ce atârnă în josul uneĭ mitre episcopale. In mijlocul florilor este data: 1756, cu cifre arabe. La p. 149 [cap. 17, cartea III-a proleg.] sunt 2 șerpĭ încolăciți, terminați într'o parte printr'un singur cap, iar de alta prin douĕ capete, cu limbile împletite.

Tot dintre ilustrațiile colorate maĭ sunt: La p. 108 [cap. 9, cartea a III-a a proleg.] o corónă între florĭ; la p. 244 o corónă aseménătóre corónei regale române [cap. 12, cartea III-a, în textul nostru după mss. de la Moscva cartea I a Hroniculuĭ].

www.dacoromanica.ro

In privința împărțirii în cărți a manuscriptului, copia Romănățénului Constantin Dimitrievici diferă puțin de originalul manuscript din Moscva. Într'adevĕr, la p. 187, unde se ḑice «Sfârșitul Prolegomenelorŭ» și care corespunde p. 167 din textul nostru tipărit, se mai ḑice alăturĭ: «*A părții dinŭ tăĭ*». Precuvîntarea ce urméză e intitulată: Carte a 2; iar cartea I-ĭ din Hronic e intitulată: Carte a 3, parté 1 [p. 204; în textul nostru tipărit: p. 181], iar la finele eĭ este scris (p. 257): «Sfârșitul cărții a treia [șters: *a doua]* și a părții dinŭ tăĭ»; iar mai jos, transcriitorul adaogă: «După socotéla nóstră cumŭ trebue adecă despărțită în tomurĭ [șters: *cuvântŭ înainte]*. Parté a doao, carte **Prima**. Cuvântŭ înainte spre înștiințaré cetitoriuluĭ». De acĭ înainte cartea a II-a a Hroniculuĭ devine (p. 262): Parté 2. Carté întăĭ; cartea a III-a devine a II-a și așà mai departe.

Cap. 9 al cărții a VII din mss. de la Moscva lipsind (veḑĭ ediția de față, p. 380), dascălul Constantin, care de sigur copià după un manuscript la fel cu cel de la Moscva, cum vom arătà îndată, n'are nicĭ el de unde să-l pună, dar urméză cu numerotația mai departe, numind (p.

In fine ca ilustrațiĭ colorate, afară de unele litere inițiale ale capitolelor, colorate în roșu închis și cuprinse tot între p. 89—225, avem la p. 111 [cap. 10 cartea III-a a proleg.]: Un turn, avênd în vîrf un stég pe care este scris, cu cifre arabe, 1756; un altul la începutul cap. 16 al aceleiași cărțĭ [p. 164]; o barză cu aripile întinse alăturĭ de un n încoronat de o mitră episcopală la începutul cap. 18, aceeași carte [p. 185]; la p. 219 [cap. 4, cartea a III-a, adecă I-a a Hroniculuĭ din ediția nóstră] un fel de vultur; și în fine la p. 225 «turnul Vavilonuluĭ» sub care este însemnarea mai sus pomenită.

Dintre ilustrațiile necolorate observăm: la p 59 [cap. 9, cartea a II-a a prolegomenelor] o corónă; o alta d'asupra unuĭ n, pe ale căruĭ base este încolăcit un șérpe [p. 41, cap. 2, aceeași carte]. Un șérpe la începutul cap. 2 din cartea a III-a [la noĭ a IV-a], p. 328, sub care e scrisă data: «1756, Dechem. 10 s'au scris pe aicĭ;» un altul la cap. 16, cartea aceeași, p. 362; și în fine două capete de șerpĭ la p. 358 [cap. 14, cartea a III-a (mss. nostru a IV-a)].

www.dacoromanica.ro

488) cap. al 9-a pe cel de al 10; capitolul însă imediat următor devine 11, adecă așà cum erà și în manuscriptul după care copià.

La începutul cărții a IX-a [la noĭ a X-a] se lasă afară cap. I care la Cantemir este: «Înștiințare cătră cititoriŭ» și începe direct cu cap. II (p. 580) devenit I; cap. al III-lea devine al II-lea și așà maĭ departe, ast-fel în cât la Dimitrievicĭ în acéstă carte avem 8 capitole în loc de 9. Acéstă omisiune, ca și deosebirile arătate maĭ sus, nu e de admis a fi existat în manuscriptul după care s'a făcut copia, ci sunt de atribuit transcriitoruluĭ Romănățén, care a făcut și alte schimbărĭ la textul original. Așà luĭ nu-ĭ place vorba lungă, frasele pompóse, exclamațiunile și explicările prea pe larg din manuscriptul pe care-l copià, ci caută a le simplificà, atuncĭ când nu le suprimă cu totul. Pe el îl intereséză absolut numaĭ faptele istorice.

La pag. 508 a manuscriptuluĭ Blăjan, imediat după titlul cap. 2, cartea a VII-a (adecă a VIII în realitate), urméză o notiță scrisă fórte mărunt, în care se ḑice: «Despre cumplită; vezĭ înainte. De la acest semn: <◇>», semn care este pus apoĭ în partea stângă a mijloculuĭ paginei a 509. Intre acea întrerupere însă a textuluĭ și continuarea luĭ se află transcrisă următórea bucată intitulată «Memoriĭ» și care este un fragment de la finele Pridoslovieĭ, cum resultă din apropiarea texturilor:

Manuscriptul din Moscva *(Ediț. de față, pag. 25—26)*	**Manuscriptul Blăjan** *Memoriĭ!*
«Multe de toată stepena, multe de bun nĭam și încă înpărățeștĭ, crăeștĭ, și domneștĭ streine familiĭ, în sinul său au priimit	«In țara rumănéscă și Moldovenéscă, au venitŭ acéste familiĭ marĭ, adecă a Cantacuzinilorŭ înpărătésca familie, a Paleolo-

www.dacoromanica.ro

Moldova și țara Muntenïască, precum sint a Cantacuzinilor, a Paleologhilor, a Sevastosilor, a Grililor, a Asanilor, a Hrisoverghilor, a Petralifilor, a Hrisosculeilor, a Russetilor, a Evpraiotilor, și altele multe a blagorodieĭ greceștĭ florĭ, în țara sa au sădit cé cu singele Românesc evghenisită Dachia. Cătră acesté de la megiïașiĭ Léșĭ Potoțchiïaștiĭ, de la Litvanĭ Raziviliĭ, de la Ungurĭ Batoriĭ, (dîn cariĭ să trăgé Stefan Vodă ce-ĭ zic Burdujé) și încă maĭ de demult, de la Corvinĭ să trăgé Urecheștiĭ. De la Domniĭ, sau cum îșĭ zic ĭeĭ Mârziĭ Crâmeștĭ, Cantemireștiĭ, și din Cerchéșiĭ Kabartaĭ câte va chipurĭ de frunte, (între carile au fost și Doamna luĭ Vasilie Vodă, din caré i s'au născut Stefăniță Vodă. După ce au vinit supt stïagul luĭ Hs. între céle a boerimiĭ vechĭ familiĭ, ĭ-au priimit, și ĭ-au numărat Moldova. Așé craiĭ Sirbeștĭ au dat, ș-au luat fétele, și fiĭcoriĭ săĭ după fétele, și fiĭcoriĭ Domnilor de Țara Muntenïască. Așé Brâncovéniĭ de la Bulgarĭ să să tragă să povestéște; așé vechiĭ Băsărăbeștĭ, din Basarabiïa, (căriïa acmù îĭ zicem Bugïac), au trecut la Olt. Așijderé Domniĭ și boïeriĭ moldoghilorŭ, a Sevastosilorŭ, a Grililorŭ, a Asanilorŭ, a Hrisoverghilorŭ, a Petralifilorŭ, a Rusetilorŭ, a Evpraotilorŭ, și alte multe dinŭ blagorodia Grecéscă, Pentru a lor odihnă au venitŭ în țărĭ; Dinŭ țara Leșască, Potoțkiești, din Litfania, Raziviliĭ, de la Ungurĭ, Batoriĭ, (dinŭ cariĭ să trăgé Stefanŭ Vodă, de-ĭ zicŭ Burdúja): dinŭ Corvinĭ maĭ nainte să trăgé Urechéștĭ, de la Tătarĭ din Mirzale, Crămeștĭ; Cantemireștĭ și dinŭ Cerchejĭ Cabartanĭ câte-va persoane de frunte între cariĭ au fost și Doamna lui Vasilie Vodă, din caré s'aŭ născutŭ Ștefăniță Vodă.

«Craiĭ sărbeștĭ au datŭ și au luatŭ fétele, și feĭcoriĭ lorŭ după fétele și feĭcoriĭ Domnilorŭ muntenéștĭ:

«Brăncovéniĭ zicŭ că să trag dinŭ Bulgarĭ. Băsărăbeștiĭ ceĭ vechĭ dinŭ Basarabia ce-ĭ zice acum Bugiacul, au trecut la Olt în țara Rumănéscă.

«Ilïașĭ feĭcorul luĭ Alixándru Vodă dinŭ Moldova, au luatŭ doamnă pe Maria sora Sofieĭ crăieseĭ luĭ Vladislav craiulŭ Leșăscu (Dlugoș carté 11); Stefanŭ Vodă celŭ mare și bunŭ, au datŭ pe fie-sa lléna după Ivanŭ .Vasilievicĭ înpăràtul Mosculuĭ: Vasilie Vodă Moldovénu au datŭ

www.dacoromanica.ro

veneștĭ pre fétele sale Domnilor, și crailor streinĭ, (luând sama bunătățiĭ nĭamuluĭ) a le da nu s'au apărat, precum la istoricĭ citim (Dlugoș, carté 1-1). Iliaș, fiĭorul luĭ Alexandru Vodă, să fie luat Doamnă pre Mariĭa sora Sofiiĭ crăĭasiĭ luĭ Vladislav craiuluĭ Leșesc; Stefan cel Mare și bun, să fie dat pre fie-sa Illĭana după Ioan Vasilivić înpăratul Mosculuĭ. Vasilie Vodă o fiică după Razivil ducul de Litvaniĭa, și pe alta după Timuș Hmelinskie Hatmanul căzăcesc să fie măritat, știut ĭaste. Trécem aicé pentru lungimé, a maĭ pomeni a Bogdanilor, Moghileștilor, Constantinilor.....»

o fată și după Razivil duca de Litfania, și alta după Hmenlinschiĭ hatmanulŭ cătrăcescŭ (sic). Familiĭ ĭară în Moldova, Bogdaniĭ, Moghileștiĭ, Costantineștiĭ.»

Ce caută óre acest fragment intercalat la începutul unuĭ capitol, cu care nu stă în nicĭ o legătură? Să fi fost o fóie rătăcită, pe care dascălul Constantin, găsind-o în manuscriptul ce aveà înainte, a reprodus-o, saŭ póte că fragmentul este scos din pridoslovia aceluĭ manuscript? Nu putem sci.

§ 7.

Ast-fel, din cele până acì arătate resultă:

1) că episcopul de maĭ târdiŭ Ioan Clain cumpĕrase la Viena de la un neguțător care fusese la Petersburg un manuscript Cantemirian pe la a. 1730 și-l dăruise apoĭ bibliotecĭi mânăstireĭ Sf. Treimĭ din Blaj;

2) că în a. 1756 și 1757, a scos o copie după acest manuscript Constantin Dimitrievicĭ, «dascălul școliĭ rumă-

www.dacoromanica.ro

neștĭ din Blaj», adecă al șcóleĭ de obște pe care cu doĭ anĭ maĭ înainte o înființase în Blaj odată cu gimnasiul de acolo Episcopul Petru Pavel Aron (1); și, în fine

3) că în a. 1827 un învĕțat român cu inițialele I. C. revĕduse și completase lacunele, maĭ ales texturile grecescĭ și latinescĭ, dintr'acea copie cu ajutorul manuscriptuluĭ vechiŭ cumpĕrat de Clain, și care până în 1827 se păstrase în biblioteca seminaruluĭ din Blaj.

Ce a devenit astădĭ acel manuscript, nu se scie, dar din comparațiunea copieĭ făcute după dînsul cu manuscriptul original din Moscva, precum și din scrisorile luĭ Samuel Clain și arătările luĭ Engel, putem stabilì următórele puncte sigure :

I. Că în 1756, când a fost copiat de către dascălul Constantin, manuscriptul aveà la început: titlul opereĭ, dedicațiunea, prefața română și latină, lista autorilor citațĭ, capitolele 1 și 2, și începutul capitoluluĭ al 3-lea, adecă tot ce vĕdurăm maĭ sus că lipsesce în manuscriptul dascăluluĭ Constantin. Cu ocasiunea legăturiĭ acestuĭ din urmă manuscript probabil s'a fost lăsat la început maĭ multe foĭ albe nescrise, cu speranța dóră că maĭ târdiŭ, regăsindu-se foile perdute saŭ recurgêndu-se la ajutorul vre-unuĭ alt manuscript, acele lipsurĭ vor puté fi împlinite.

II. Manuscriptul copiat de către dascălul Constantin erà și el o copie făcută la Petersburg după manuscriptul original păstrat astădĭ în Archivele din Moscva, și anume o copie făcută după mórtea luĭ Dimitrie Cantemir.

Dovadă despre acésta este maĭ întâiŭ faptul, imposibil

(1) Constantin Dimitrievicĭ e numit ca dascăl al șcóleĭ de obște în a treia ordinațiune a Episcopuluĭ Aron. Vedĭ *Acte și Fragmente* de Timoteiŭ Ciparìŭ, pag. 217—229.

www.dacoromanica.ro

alt-fel de explicat, că lacunele existente în manuscriptul din Moscva și provenite din causa perderii unor foĭ dintr'însul în urma morții luĭ Cantemir, ne întîmpină și în manuscriptul Blăjan al luĭ Constantin, prin urmare ele trebue să fi fost și în manuscriptul cumpĕrat de Clain.

Ast-fel în mss. din Moscva, lipsind paginele 408—413, unde se finià capul al V și începeà capul al VI din cartea VII, precum și paginele 424—425, carĭ conțineaŭ capul al IX-lea din aceeași carte (1), aceste lipsurĭ se constată și în mss. Blăjan, unde capul al VI lipsesce cu totul (2), iar drept cap

(1) Ediț. de față, pag. 373 și 380.

(2) *Mss. din Moscva (ediț. de față, p. 372—373).*

«Apoĭ așé stăpâniré acésta, supt stăpâniré sa din rodul Slovénilor, au supus, a cărora numere sint acesté: Cĭudiĭ, Mériĭ, Muriĭ, Ceremișiĭ, Mordviĭ, Permiĭ, Pecerĭĭ, Emiĭ, Litfaniĭ, Zimholiĭ, Corsiĭ, Neroviĭ, Lĭubiĭ, Cozariĭ (carĭĭ sint Bulgariĭ din Schythie pre lângă Don) Uhrebéliĭ (adecă Ungurĭĭ albĭ), Cehiĭ, Léhiĭ, Lutéciĭ, Mozovșaniĭ, Polianiĭ, Drevlénii, Dregovicĭciĭ, Volințiĭ Dvinéniĭ, și alte multe părți și cetăți, și némurĭ carile cu toatele supt un nume de obște, Slavénĭ să chemà. Iară după ce au venit Ruric și au stătut a stăpâni...» (restul lipsesce, fiind rupte 3 foĭ).

Mss. Blăjan, pag. 476.

«Și multe némurĭ supt stăpâniré sa din némul Slovénilor au supus, a cărora nume sănt acésté, Cĭudiĭ, Meriĭ, Muriĭ, Ceremișiĭ, Mordviĭ, Pirmiĭ, Pecerĭĭ, Eșiĭ, Litvaniĭ, Zimhochii, Corsii, Nerovii, Lĭubiĭ, Kozariĭ, carĭĭ sănt Bulgariĭ din Schithia pre lângă Don, Uhrebeliĭ, adecă Ungurĭĭ albĭ, Cehiĭ, Leșiĭ, Lutecii, Mozovșaniĭ, Polénii, Drevlénii, Dregovicicii, Luțințiĭ, Dvinéniĭ și alte multe părți, și cetăți și némurĭ, carele cu toate supt un nume de obște Slavénĭ să chiamă: Iar după ce au venit Ruric, și aŭ stătut a stăpâni *Novogradiĭ de-acĭĭ au început a să numi Ruși, carĭĭ cursul vremilor încă mai mult lățindu-să, și multe némurĭ de Tătarĭ peste Volga până la Kitai, și până în Okean, despre crivățĭ, supt putére înpărățiĭĭ lor, au adus, din carele mai vestile sănt, Sibirul, Astrahanul, Kazanul, și toată țara Căzăcéscă, și până la Crăm, și acésté pentru înpărăția pre curte li să ajungu.»*

www.dacoromanica.ro

al IX ni se dă conținutul capului al X din mss. de la Moscva (1).

Apoĭ notele, ce vĕdurăm maĭ sus că aŭ fost scrise de Cantemir pe margine în urma expedițiunii persane din 1722 a luĭ Petru cel Mare, le găsim în copia dascălului Constantin figurând chiar în text (2), și tot ast-fel ele trebue să fi fost și în mss. cumpĕrat la Viena, ceea-ce este o dovadă că acest din urmă manuscript fusese copiat după textul original al luĭ Cantemir, ast-fel cum el îl lăsase definitiv încheiat și revĕdut la mórtea luĭ.

De altmintrelea, atât primul cât și al doilea copiator al manuscriptului Cantemirian se feresc de a face vre-un adaos însemnat la textul original. Din potrivă, se observă, cel puțin la dascălul Constantin, unele lipsurĭ, cum este atuncĭ când copistul n'a înțeles vre-un cuvînt, d. ex. la pag. 452 (ms. Blăjan — pag. 352, ediț. de față), unde cetim: «Balbul (ce va să zică)» omițêndastfel pe «fâicavul», adecà *gângavul*, cum se cetesce în textul original din Moscva: «Balbul (ce va să zică fâicavul).»

Pe când în manuscriptul din Moscva lipsesc rîndurile subliniate de maĭ sus ce figuréză în mss. Blăjan, la acesta nu figuréză cele 43 rînduri din edițiunea de față (pag. 373—374), cu care se finià capul al VI, ast-fel că de la capul al V, manuscriptul Blăjan sare d'a-dreptul la capul al VII. Este acum întrebarea: De unde luat-a scriitorul manuscriptului din Blaj rîndurile subliniate? Figuraŭ óre ele în mss. cumpĕrat la Viena, și în acest cas nu trebue óre să admitem că atuncĭ când s'a făcut copia după mss. Moscovit, din acesta încă nu lipsià fóia 408—409? Saŭ póte că cel care a copiat manuscriptul la Petersburg a completat singur lacuna pe care apoĭ a reprodus-o Dimitrievicĭ? Cuvintele din urmă: «și acésté pentru împărăția pre curte (— pre scurt) li să ajungu» vorbesc pentru prima, ca și pentru ultima părere.

(1) In mss. din Moscva (ediț. de față, pag. 380) se cetesce: *capul IX*, *Doaâ*... (și apoĭ lipsesc pag. 424 și 425). In mss. Blăjan (pag. 484) cuvintele acestea sunt omise, trecêndu-se d'a dreptul la textul capului X pe care-l reproducc drept capul IX.

(2) Mss. din Blaj, pag. 554 și 555.

www.dacoromanica.ro

După cum am mai spus, același copist Constantin sare frasele poetice și comparațiunile, ca de pildă următórea frasă: «Grecii, ca un om când trage de moarte, când leșinând, când iarăși mai răzsuflând, și ca cum țărna mormântului i-ar fi scuturat de pe umere (1).»

El urasce inversiunile, dovadă exemplele aduse până acum și cele următóre puse în comparațiune cu mss. de la Moscva, exemple din cari se pot vedé și alte schimbări și înlocuiri făcute de scriitorul Românățén, care se află la Blaj pe la jumătatea secolului al XVIII-lea:

Mss. din Moscva (Ediț. de față, pag. 70.)

«De vréme ce precum din ceĭ vechĭ *așé* din *cești* mai noĭ scriitorĭ, *țărâle* și hotarăle Dachiiĭ, precum au fost *stând* în vremile vechĭ, *precât* într'a noastră putință au fost, *lĭ-am* arătat. *Deciia înnainte nu fără trébă a fi socotim, de ne vom sfătui* iarăș cu *acéĭași* scriitorĭ, și *dela dânșiĭ să ne înștiințăm* și pentru *hireș* numele Dachilor, *și pentru începătura* nĭamuluĭ lor, adecă din cine *și de pre ce locurĭ eșind, au vinit, ș'au stăpânit aceste* locurĭ, *de carile* mai sus am pomenit. Precum dară pentru hotarăle Dachiiĭ, *așé* și pentru numele și nĭamul Dachilor nu puțină *tulburare între scriitorĭ videm a să face.* Căcĭ uniĭ Ghetiĭ,

Mss. din Blaj.

«De vréme ce precum din ceĭ veichi *așa* din *cei* mai noi scriitori *țărâle* și hotarăle Dachii precum au fost *stând* în vremile veichi, *cât* într'a noastră putință au fost *lé-m* arătat; *însă și de aici înainte nu fără cale socotim a fi a ne sfătui*, iarăși cu *aceĭa* scriitorĭ, *pentru ca să ne înștiințăm* și pentru *însuși* numele Dachilor *cum și pentru începătura* némuluĭ lor, adecă din cine, *și din ce locuri au eșit de au stăpânit acéste* locurĭ, *ce* mai sus am pomenit. Precum dară pentru hotarăle Dachiei, *așa* și pentru numele și némul Dachilor nu puțină *turburare vedem între scriitorĭ a fi;* căcĭ uniĭ, Getii, Dachii, și Daii tot un ném, și tot un nume vor să fie, iară

(1) Ms. Blăjan, p. 536 = p. 422 din ediț. de față.

www.dacoromanica.ro

Dachiĭ și Daii, tot un nĭam, și tot un nume vor să fie, ĭară alțiĭ și în nĭam, și în nume vor să-ĭ *deosăbască*. *Decĭ din cariĭ țin* socotéla cé dintăiu, *maĭ de frunte* ĭaste Stravon, și Dionysie Periighitul, **amândoĭ vechĭ** *gheografi; ce a luĭ Dionysie câtă ĭ-au fost părére pentru Dachi*, deplin o au pomenit la cap. 1: Așijderé o *parte de a luĭ Stravon, acoloș* pomenind, aicé de plin *o vom poftori-o*, carile după ce zice la locul pomenit, *precum Ghetiĭ*, stau spre maré nĭagră, ĭară Dachiĭ spre izvoarăle Dunăriĭ, apoĭ adaoge și acásta.»

alțiĭ, și în ném, și în nume, vor să-i *osăbéscă*, *din cariĭ ceĭ ce țin* socotéla cé din tăĭ *ceĭ maĭ din tăĭ* ĭaste Stravon, și Dionisie Periighitul. *Dar a luĭ Dionisie părére cât au fost pentru Dachi*, de plin o au pomenit la cap. 1. Așijderé *dintr'a luĭ Stravon acolo* pomenind aicé deplină *o vom poftori*, carele după ce zice la locul pomenit *că Ghetii* stau spre Maré Négră, ĭară Dachii spre izvoarăle Dunării, adaoge și acésta.»

De asemenea, un exemplu de prescurtare:

Mss. din Moscva (Ediținea de față, p. 75.)

«Vrând, ca pentru cé dinceput a Dachilor stăpânire să scriem, și grămăzĭ de cărțĭ a maĭ vechĭ și maĭ noĭ istoricĭ întorcând și răsturnând, nu altă, ce ca cum într'un lavyrinth, (căruĭa nicĭ intratul nicĭ eșitul i să poate afla) să fim întrat, ni să pare.»

Mss. Blăjan, p. 21.

«Vrând pentru cé din început a Dachilor stăpânire să scriem multe cărțĭ ale veichilor, și ale noilor istorici cetind în multă comfuzie am întrat.»

Afară de prescurtărĭ, de înlocuirea unor cuvinte prin altele întrebuințate în Țéra-Românéscă, ca d. ex. *mirare* și *minune* în loc de *divă, a mânjì*, în loc de a *muruì*, etc., maĭ e de observat că în unele părțĭ dascălul Constantin, saŭ póte chiar primul transcriitor, pe care-l va fi copiat dînsul,

www.dacoromanica.ro

a făcut greşelĭ de transcriere neînţelegênd sau nedescifrând bine textul; aşà la pag. 428 se scrie: «s'aŭ sculat cu *domnul Mafra*», în loc de «s'au sculat cu *Donaimaoa*», adecă cu *flota;* iar la pag. 10, *măcroasa* în loc de *măluroasa,* ca să tăcem alte multe àsemenea erorĭ de cetire saŭ de transcriere strecurate în manuscript.

In ce privesce neologismele, în special latinismele limbiĭ luĭ Cantemir, dascălul Constantin nu numaĭ că nu le înlătură, dar maĭ adaogă şi el altele acolo unde nu le întrebuinţase Cantemir, ca bună-óră: *surnumit* (mss. p. 158), în loc de *poreclit* (ediţ. de faţă, p. 150, rîndul al 4), iar pe unele le maĭ accentuéză, ca de ex.: «*pozitura* loculuĭ» (mss. p. 10), în loc de «*pusătura* loculuĭ» (ediţ. de faţă, p. 69).

In resumat, dascălul Constantin Dimitrievicĭ, un Romănăţén trecut în Ardél, transcrie, prescurtând une-orĭ pe icĭ pe colo şi muntenisând, pe cât e posibil, textul original, avut la îndemână prin o copie.

Despre alte copiĭ ale Hroniculuĭ Romano-Moldo-Vlahilor făcute sub îngrijirea saŭ după mórtea luĭ Cantemir nu avem sciinţă. Dar cele douĕ manuscripte aflate în biblioteca şcólelor din Blaj aŭ trebuit de sigur să fie cunoscute şi utilisate de bărbaţiĭ învĕţaţĭ carĭ aŭ eşit din acel focar al culturiĭ naţionale: de Samuil Clain, de George Şincai, de Petru Maior şi de alţĭ lucéferĭ aĭ némuluĭ. Rĕspândirea în Transilvania a acesteĭ opere pline de neologisme, în special de latinisme, va fi contribuit nu puţin la mişcarea de redeşteptare a Românilor de peste munţĭ, mişcare care le îndreptă ochiĭ către originea lor latină. Sufletele amintiţilor bărbaţĭ a trebuit să se încălḑéscă la flacăra iubiriĭ de ném, care rĕsare la fie-ce pas în opera părinteluĭ istoriografieĭ române Cantemir. Sub înrîurirea ideilor acestuia, a chipuluĭ sĕŭ de a concepe ori-

www.dacoromanica.ro

ginea întreg némuluĭ românesc, din Nordul ca și din Sudul Dunăreĭ, ca dintr'unul și acelașĭ trunchiŭ sădit de Traian, patriarchul naționalităţiĭ române, — aŭ scris istoriciĭ românĭ de peste Carpaţĭ, și mulţămită lor ideia românismuluĭ s'a înfiripat și a dobândit cu timpul stăpânire asupra tutulor sufletelor românescĭ.

Până la ce punct însă și în ce chip manuscriptele Hroniculuĭ luĭ Dim. Cantemir aŭ influenţat pe amintiţiĭ scriitorĭ din școla Blăjană, nu găsim că este locul de a cercetà acì, și trecem la ultimele douĕ cestiunĭ ce ne-aŭ maĭ rĕmas să atingem: despre ediţiunea din 1837 a Hroniculuĭ, și despre ediţiunea de faţă.

§ 8.

Este curios și semnificativ tot de odată pentru istoria nóstră culturală, că operele însemnate ale luĭ Dimitrie Cantemir, una din gloriile literaturiĭ române și sciinţeĭ istorice, aŭ fost cunoscute și date la lumină așà de târdiŭ la noĭ în ţéră, atuncĭ când unele din ele cu ḑecimĭ de deceniĭ maĭ înainte eraŭ traduse și tipărite în englesesce, franţusesce, nemţesce, italienesce, grecesce și rusesce, și când numele autoruluĭ lor figurà d'atâta timp printre învĕţaţiĭ de frunte și cu autoritate în literatura popórelor occidentale.

Ast-fel *Istoria Imperiuluĭ Otoman* scrisă latinesce de Principele Moldovén, tradusă în italienesce de fiul sĕŭ Antioch, a vĕḑut lumina tiparuluĭ în traducere englesă în a. 1734, francesă în a. 1743, germană în a. 1745, «ca o carte ce nu-și are pereche» — pe când abià în 1876 ea s'a redat Românilor și pe limba lor, pe când textul latin al originaluluĭ stă încă netipărit. De asemenea *Descriptio Moldaviae* a ace-

www.dacoromanica.ro

luiaşĭ fericit Principe, tradusă şi tipărită în nemţesce pentru prima óră la 1769, publicată în a doua ediţiune germană maĭ corectă la 1771, împreună cu portretul şi viéţa autoruluĭ, iar în limba ruséscă la 1789, o asemenea însemnată operă, ḑic, deşì tradusă romînesce în 1806, dar acea traducere română n'a putut fi tipărită decât abià la 1825 în mînăstirea Némţu prin îndemnul şi cu ajutorul neuitatuluĭ Mitropolit Veniamin Costachi, pe când textul original latin nu s'a tipărit decât în a. 1872.

Operele luĭ Cantemir scrise în limba românéscă de la sine eraŭ menite ca să vaḑă lumina maĭ târḑiŭ, căcĭ eraŭ într'o limbă necunoscută învĕţaţilor din Apus, şi împrejurările nenorocite din ţéră nu îngăduiaŭ îndeletniciriĭ literare saŭ sciinţifice de acest fel.

Dar mulţămită iniţiativeĭ şi sîrguinţeĭ aceluiaşĭ Veniamin, vrednic archipăstor şi părinte al literaturiĭ românescĭ şi al şcólelor din prima jumătate a secoluluĭ trecut, se datoresce îndeplinirea uneĭ ultime şi viĭ dorinţe a luĭ Dimitrie Cantemir: aceea «de a se obştì cu mijlocul halcotypuluĭ» primul tom al *Hroniculuĭ a vechimiĭ Romano-Moldovlahiiĭ*, adecă manuscriptul Hroniculuĭ păstrat în archivele din Moscva.

Rĕposatul Gheorghie Seulescul, «profesorul de filologhie şi de istorie în şcólele publice,» pe care Mitropolitul Veniamin l-a însărcinat cu supraveghierea copieriĭ şi tipăririĭ manuscriptuluĭ în cestiune, iată ce ne spune despre modul aflăriĭ şi tipăririĭ luĭ (1):

«După ce la anul 1825: tălmăcindu-să din limba ghermană în romănéscă să tipărì la mănăstirea Némţuluĭ descrierea Moldoveĭ

(1) Prefaţă. Din partea redactoruluĭ Istorieĭ cătră bine-voitoriul cetitoriŭ, în Hronicul Romăno-Moldo-Vlahilor, Iaşiĭ 1835, t. I, p. V.

www.dacoromanica.ro

Gheografico-Istorică, alcătuită de Domnul Cantemir și din catalogul adaos la Précuvîntarea acéleĭ cărțĭ să încunoscu numĕrul și felĭul cărților alcătuite de fericitul Domn, tot odată să vĕdù însĕmnată între cele perdute și cea maĭ prețiósă visterie pentru nația românéscă și lumea istorică adecă manuscriptul Istorieĭ vechĭ și nouă a Dachieĭ înecat în marea Caspică. Decĭ când patrioțiĭ tânguià perdirea uneĭ aseminea neprețuite comorĭ și dorea împreună cu multe alte națiĭ asăminea păgubașe de ar fi cu putință să se discopere afundurile mărilor și a Caspiceĭ pentru a să vindecà niște atâtea de marĭ daune cu neputință a să pune la loc almintrilea, la 1833 după întâmplare agiungênd la mâna iscălituluĭ următórea carte scrisă în limba latină și rosiană sup titlu: «Istoria séu viața și faptele Domnuluĭ Moldoveĭ Prințipul Costandin Cantemir», de Ber Profesorul de Istorie în Academia Petreburguluĭ tradusă în limba rosiană de pe orighinalul latin, conscris de Domnul Dimitrie Cantemir au de fiul sĕŭ Antioh și de curatoria Academieĭ de Moscva typărită latinesce și rusesce la 1783.

«In întâiul period al precuvîntăreĭ acesteĭ cărțĭ aflăĭ următórele: Dând la lumină Istoria Biografieĭ Prințipilor Moldoveĭ Cantemirescĭ, nu de prisos ar fi să înștiințăz pe cetitoriu de însașĭ Istoria prințipatuluĭ Moldoveĭ, carea fiind de trĭĭ orĭ ocupată de armile Rosieĭ este vrednică a fi discrisă Gheografic și Istoric maĭ cu de amănuntul, de cât este noă până acuma cunoscută. Insă o asăminea descriere are trebuințe nu numaĭ de destulă ostenélă, și carea nu este cu putință după mărimea obiectuluĭ a fi aice încăpută, dar cere pe lângă acésta a ave scriitorul nu puțină știință de acest popor, a căruia fapte măcar de au și fost descrisă de óre-carĭĭ streinĭ Istoriografĭ, însă nu cu acea amănunțime și sîrguință, cu care am așteptat de la însușĭ Prințepul Moldavieĭ Dimitrie Constantin Cantemir. — Acest bărbat spre mărirea numeluĭ și a națieĭ séle, pre carea fórte mult aŭ iubit-o și drept acésta aŭ cercetat vechimele eĭ și pe Istoriciĭ carĭĭ au scris despre întâmplările patrieĭ luĭ, pré învățatul bărbat între cele multe și felĭurite ale séle îndeletnicirĭ au afierosit destule tempurĭ și pentru culegirea Istorieĭ Moldovenilor. El au alcătuit în limba moldovenéscă Istoria veche și noaă a Dachieĭ seu Hronicul Romano-Moldo-Vlachilor, și începênd de la cele

www.dacoromanica.ro

mai depărtate timpuri au adus-o până la anul 1283. Póte că au scris-o și mai departe, însă aceea n'au agiuns în mânule nóstre, și macar că din nenorocire cartea acésta tradusă fiind în limba latină s'au perdut în expediția anului 1722, la împregiurările fortunei tâmplată pe mare Caspică, însă manuscriptul Moldovinesc în-folio de 587 fețe au rĕmas și s'au dat spre păstrare în arhiva Colleghiei interesurilor streine din Moscva, cu scopos că póte după vreme să se tipărésca și în limba nóstră. În acéstă carte să află întroducerea scrisă de însuși Prințipul Cantemir în limba latină, care fiind-că dă óre-care știință de nația Moldovenilor și mai vârtos fiind o alcătuire a însului Mărit bărbat, apoi s'au socotit Interesantă a se împărtăși aice în tótă a ei cuprindere.

«De aice încredințându-se iscălitul că pronia au iconomisit a nu să perde Istoria Românilor, de s'au și înecat orighinalul latin în Caspia, asăminea discoperire de sârg aducêndu-o la cunoștința Inalt pré sfințitului meŭ patron D. D. Veniamin Costachi, Arhiepiscopul Sucevei și Mitropolitul Moldavei, Pré Sfinția sa (din a căruia înorînduire traducêndu-să s'au fost tipărit și sus însĕmnata descriere Gheografico-Istorică a Domnului Cantemir, cu acea patriotică bucurie, de carea înfocat virtuosul sĕŭ suflet la tóte înbunătățitele întreprindere, agiunse a să face fundatorul Literaturei românești și a învĕțaturilor în patria sa), cu âmbe mâni îmbrățoșind și acéstă ivită ocazie de a rădicà un monument istoric patriei și nației, prin următorul adres să îndreptă cu cerire cătră ecselența sa prezidentul plenipotent al prințipatului D: Gheneral Pavel de Kiselev.»

In adresa sa cu data de 5 Fevr. 1833, vrednicul Mitropolit rugà pe Chisselef «a mijloci la înaltele locuri învoirea a să prescrie o copie de pe orighinalul sus arătatului manuscript». Prin stăruințele lui Chisselef se trimise Consulatului rusesc din Iași nu o copie, ci chiar originalul manuscript al Hroniculuĭ împreună cu originalul latinesc *Historia Moldo-Vlachica* al aceluiași autor, spre a se luà copii după ele. Ultimul manuscript pare a nu se fi copiat din causă că nu s'a găsit la Iași o persónă aptă a transcrie textul

www.dacoromanica.ro

scris repede și cu multe prescurtări de către Cantemir. Dar cu transcrierea Hroniculuĭ s'a însărcinat o persónă «a da pe tótă ḑiua câte trii cóle curate și corect scrisă», Seulescul avênd îndatorirea «a colaționa cólele prescrisă, *de a să face întocma după orighinalul autoriuluĭ, atât în priviré sintacsuluĭ, cât și a cuvintelor.*» Odată cólele prescrise și colaționate, numitul profesor fu însărcinat «și cu punerea la cale a se tipări acele cóle în stampa Mitropolieĭ *fără cât de puțină schimbare.*» O însciințare a luĭ Seulescu puneà publicul în cunoscință despre «aflarea și tipărirea» manuscriptuluĭ «*întocmaĭ după stilul autoriuluĭ, atât în privirea sintacsuluĭ, ce este deslul de figurat, cât și a cuvintelor, ce pórtă în sine nu puține anticvităț ale românizmuluĭ*» (1). Astfel în 1835 apăreà : *Hronicul Romano-Moldo-Vlahilor alcătuit de Domnul Moldavieĭ Dimitrie Cantemir la anii 1710. Iară acum de pe orighinalul manuscript depozitat de fericitul autoriŭ în împărătésca Arhivă a Moscveĭ scozîndu-se, cu invoiré pré înălțatuluĭ nostru Domn Mihail Grigoriu Sturza Vvd. și din orînduirea Înalt pré sfințituluĭ Arhiepiscop al Sucevii și Mitropolit Moldavieĭ DD. Veniamin Costache s'au typărit. Tomul I. Iași. In Typografia S. Mitropolii 1835*, un vol. in-8°, pg. 365+81, cu portretul luĭ Cantemir și cu un «fac-simile séŭ icoana scrisóreĭ prințuluĭ D. Cantemir», și cu o «prefață din parté redactoruluĭ Istorieĭ către bine-voitorul cetitoriŭ», adecă din partea luĭ G. Seulescu.

In anul următor vedeà lumină tomul al II-lea al publicațiuniĭ sub un titlu maĭ simplu : *Al Hroniculuĭ Romano-Moldo-Vlahilor, compus de Domnul Moldavieĭ Dimitrie Cantemir,*

(1) Prefația, l. c., p. XVII.

www.dacoromanica.ro

tomul II, Iași în typografia S. Mitropolieĭ 1836, 1 vol. in-8°, pg. 402+117, cu o «prefăție din parté redactoriului la tomul al II-lea al Hroniculuĭ Romano-Moldo-Vlahilor», și la fine cu un registru de «cuvinte vechĭ românești întrebuințate de Domnul Moldavieĭ Dimitrie Cantemir în Hronicul Romano-Moldo-Vlahilor.»

Se înțelege de la sine, că o ediție care să îndeplinéscă tóte cerințele criticeĭ moderne, să reproducă textul cu ortografia și particularitățile fonetice ale limbiĭ autoruluĭ, nu eră de așteptat în acel timp, date fiind atât cunoscințele paleografice ale celor însărcinați cu copiarea și colaționarea manuscriptuluĭ, cât și puținele mijlóce de carĭ dispuneà arta tipografică pe atuncĭ la noĭ în țéră. De aceea nu atât lipse de acest fel constatate în ediția Ieșană cată să ne surprindă, cât faptul ciudat, că deși editorul Seulescul primise sarcina din partea Mitropolituluĭ Veniamin de a «pune la cale tipărirea fără cât de puțină schimbare», și deși însuși editorul încredințéză nu odată că textul l-a tipărit «întocmaĭ după stilul autoriului, atât în privirea sintacsului, cât și a cuvintelor», totuși de la început și până la fine se procedéză în chip diametral opus.

Deosebirile între textul tipărit de Seulescu și originalul manuscript sunt nenumărate, și aceste deosebirĭ nu consistă numaĭ în: ortografie, punctuațiune, modernisare saŭ dialectisare a cuvintelor, dar chiar și în lungĭ omisiunĭ, unele din nebăgare de sémă, cele maĭ multe însă făcute intenționat. Astfel mĭ-a trebuit maĭ bine de șése săptămâni, lucrând în tóte ḑilele de diminéță și până târḑiŭ nóptea, pentru ca să notez pe contrapagina fie-căreĭ file lăsate în alb între foile tipărite tóte aceste deosebirĭ, așà în cât de sigur cu mult maĭ ușor mĭ-ar fi fost să transcriŭ din noŭ în între-

www.dacoromanica.ro

gime manuscriptul, decât să-l colaţionez cu textul imprimat.

Omisiunile intenţionate sunt de tot curióse, afară numaĭ dacă ele nu vor fi fost probabil impuse de censură: tóte pasagiile în care Principele autor vorbesce ca un haĭn al prea puterniciĭ împĕrăţiĭ de la Constantinopole, orĭ-unde pana luĭ se revoltă contra tiranieĭ otomane şi deplânge jugul robieĭ sub care zăceaŭ ţĕrile creştine, orĭ-ce cuvînt nefavorabil cu privire la religiunea mahomedană, chiar cea maĭ uşóră alusiune la lăcomia de banĭ saŭ la corupţiunea Guvernuluĭ turcesc, sunt lăsate la o parte saŭ sunt înlocuite cu alte cuvinte, carĭ une-orĭ schimbă chiar înţelesul textuluĭ Cantemirian.

Iată bună-óră câte-và exemple :

Paharnicul Gheorghie Seulescul pune să se tipăréscă la pag. XLI, rîndul 27, vorbele: «pré puternicul Monarh al Turcilor» în loc de «zmăul cu şépte capete Turcul» [p. 19, r. 14, ed. de faţă]; tot aşà înlocuesce aceste cuvinte în tom. I, pag. 91, r. 16 şi în tom. II, p. 313, r. 2 [ediţ. de faţă, p. 106, r. 20 şi 437, r. 30] cu «puternica împărăţie a Turculuĭ»; iar în tom. I, pag. XLII, r. 2, după omiterea cuvintelor «zmău cu şépte capete», următórea propoşiţiune «ce au început *cu larg şi nesăturat gîrlan a înghiţi*» [p. 19, r. 15–16] este înlocuită prin cuvîntul «a supune», care nu există în manuscript. Frica de censură, probabil îl face de asemenea pe Seulescul ca să pună «i-aŭ căutat *Monarhuluĭ* » [p. XLVII, r. 15] în loc de «ĭ-aŭ căutat *Tiranuluĭ*» [p. 23, r. 21]; «ascultătóre sînt *monarhiĭ* Turceştĭ (p. 92, r. 7) în loc de «ascultătoare sint *tirănii* Turceştĭ»; «şi maĭ apoĭ şi cu Turciĭ» (p. 92, r. 11) în loc de «şi maĭ apoĭ şi cu *vrăjmaşiĭ Lupĭ* Turciĭ»; «deşì împărăţieĭ Turculuĭ banĭ a da obligate sînt» (p. 92, r. 17) în loc de «deşì *groazeĭ Lumiĭ*,

www.dacoromanica.ro

înpărăţieĭ Turculuĭ banĭ a da obligate sint»; «Copiiĭ Românilor zăcuĭală a fi n'au suferit» (p. 92, r. 26) în loc de:« Copiii Românilor zăcuĭală *păgânilor* a fi n'au suferit,» etc., etc.

Seulescu a şters chiar din textul latin al prefeţeĭ vorbele pe carĭ le înlocuise la t. I, p. XLI, r. 27 cu «préputernicul Monarh al Turcilor» în predoslovia corespunḑĕtóre românéscă, aşà în cât în loc de a avé: «Hi ipsi sunt Romano-Moldovlachi, qui, cum *septices draco*, *nefandissimus*, inquam, Turca . . . etc. [p. 41, r. 25—26] găsim în ediţ. Seulescu: «Hi ipsi sunt Romano-Moldo-Vlachi, qui, cum *Turca*» [p. LXV, r. 11—12]. La p. XLV, r. 25, trebuià să încépă următórele: «Aşé din ḑi în ḑi bălaurul acest vavylonesc îngrăşindu-să, şi îngroşindu-să, deciïa toată lumé, ca cum pré strămptă peşteră să-ĭ fie socotind, nicĭ care loc să-l încapă având, schizmitus'au, ca cum chipul, şi firé cé de şérpe bălaur învininat, ş'ar fi lepădat, însă alta de scorpie au îmbrăcat, pentru-ca ce cu colţiĭ a muşcà şi cu fălcile a îndupăcà n'au putut, coada cu venin şi toapsăc întrarmându-şĭ, cu cel de moarte purtătoriu ac a împunge, şi a pătrunde s'au apucat, spurcatul; şi ce ca un vrăjmaşĭ leŭ a spintecà n'au avut cum, ca o pré vicliană vulpe, cu amăgéle şi vicleşuguri a isprăvi s'au căznit.» [p. 22, r. 4—14]. Eí bine, aceste rînduri sunt cu desăvîrşire suprimate de Seulescu în pridoslovia românéscă, dar textul corespunḑĕtor din redacţiunea latinéscă, cuprins în rîndurile 22—31 din p LXVII, e păstrat [Cf. ediţ. de faţă, p. 44, r. 9—17].

La p. XLVII, r. 6, se suprimă cuvîntul *căscată* acolo unde se vorbesce de darurile carĭ se făceaŭ «la căscata pórta luĭ» prin tractatul luĭ Bogdan Vodă cu Turciĭ [p. 23, r. 11]. In textul latin al prefeţiĭ, de acì înainte nu se maĭ face vre-o schimbare. Urméză însă schimbările şi suprimările în textul

www.dacoromanica.ro

românesc al pridoslovieĭ. Așà la p. XLVII, r. 12, ed. Seulescu, se cetesce: «Cinstea bisericéscă, credința creștinéscă, și legea orthodoxieĭ neimată și nespurcată și-aŭ ferit», pe când în manuscriptul original avem: «Cinsté bisericéscă: credința creștinĭască, și légé orthodocsiiĭ *de turbată și lunatecă bunguĭtura muhammedinĭască* neimată și nespurcată și-aŭ ferit» [p. 23, r. 16]. Și apoĭ imediat după acésta, editorul a lăsat la o parte frasa următóre: «Nicĭ vĭĭ fiind (Românii) au putut sufferi ca vre-odată stéoa cé cornorată, de asupra a pré svânt sămnuluĭ crucii să să râdice» [p. 23, r. 17—19]. Și tot așà la pag. 93, r. 3 se șterg cuvintele «nesățioasă lăcomia păgânéscă»[p. 107 r. 13]; la aceeași pagină, r. 7, se ḑice: «în voĭa Porții» în loc de «în voĭa tirannuluĭ»; se șterg cuvintele «mincĭunos Prorocul» (t. 2, p. 315) înainte de Muhamed (cf. p. 436, r. 10 [comp. t. II, LXIX, r. 71, ed. Seulescu cu p. 537, r. 13, ed. de față); în t. 2 p. 130 către fine se tipăresce: «prin întroduceré învățăturiĭ luĭ Muhamed» în loc de: «cu spurcată descălié luĭ Muhammed Psevdoprofituluĭ»; etc., etc. In fine încă un exemplu de omisiune găsim în tom. II, pag. 115, unde se cetesce: «lét 570 născutu-s'aŭ Muhamed, carele aŭ alcătuit legea și cartea Curanuluĭ, născutu-s'aŭ în luna...», pe când în manuscriptul original se ḑice: «Lét 570, născutu-s'au *puiul viperiĭ, părintele mincĭuniĭ, fiiul întunéreculuĭ, înpelițat chipul Dĭavoluluĭ, Silța Sataniĭ, Gura Tartaruluĭ, ucigașul Sufletelor, vrăjmașul adevăruluĭ, ocara Lumiĭ, Cinsté musulmanilor, Psevdoprofitul Muhammed, carile din suflaré, și șopta Sataniĭ, au scornit légé, și carte Curanuluĭ, căzut-au di[n] pântecile mâne-sa în luna ..*» [p. 326, r. 16—22].

Tendința de a modernisà limba luĭ Cantemir este ce-và maĭ pre sus de puterile luĭ Seulescu. De pildă, Cantemir scrie:

www.dacoromanica.ro

caré poftéşte [p. 5, r. 10), iar Seulescu îl corectéză: *care pofteşle* (t. I, p. XXI, r. 15); *vréme* [p. 5, r. 12] el o corectéză in *vremé* (t. I, p. XXI, r. 17); *vădéşte* [t. I, p. 5, r. 17) în *vădeşte* [t. I, p. XXI, 23); *azvârléşte* (t. I, p. 6, r. 4) în *azvârleşte* (t. I, p. XXII, r. 17); *odihnéşte* [t. I, p. 6, r. 5] în *odihneşte; izbélişte* [t. I, p. 6, r. 25] în *izbelişte* (t. I, p. XXIII, r. 17), şi aşà maĭ departe în tot cursul opereĭ, schimbând pe *é* (ѣ) în *e* (є) orĭ-unde aḑĭ se pronunţă *e* în locul diftonguluĭ. Tot aşà cu *ĭa* (ѧ), pe care îl înlocuesce în unele părţi cu *e* (є). De exemplu: *ĭaste* [(ѧстє), p. 10, r. 2, 11 şi 12] schimbat în *este* [(єстє) t. I, XXVIII, r. 7, 18 şi 19)]; aceeaşĭ modificare la p. 17, r. 17, la ed. Seulescu, t. I, p. XXIX, r. 7, etc.; apoĭ *trebuĭa* [(трєбѢѧ), p. 18, r. 18] schimbat în *trebue* [(трєбѢє), t. I, p. XL, r. 21], şi aşà maĭ departe. Nu maĭ vorbim de schimbările făcute în ediţiunea luĭ, care este tipărită cu cirilice, aşà în cât acolo unde în manuscript este ѣ orĭ ѧ el pune ѡ, є orĭ invers; acolo unde după o şuerătóre (j, s, ş, ţ, z) vine regulat la Cantemir un *i*: ex. *sintem* (= sîntem), *sînge* (= sînge), *aşezînd* (= aşezînd), *trimiţînd* (= trimiţînd) etc., la Seulescu se pune *î* în loc de *i*.

In prefaţa la tomul al II-lea editorul crede necesar a observà: «Cu acéstă ocazie socot de cuviinţă a mă apologhi cătră binevoitorii cetitorĭ că atât stilul cât şi cuvintele latine, iar maĭ chĭar vechile Românescĭ aflătóre în acéstă carte, nu sînt Latinizaţiĭ séŭ neologhismurĭ, după cum s'ar puté păré unora întrodusă cu prilejul tipăririĭ ca niştе falsificaţiĭ în locul altor cuvinte, ce ar fi întrebuinţat în adevĕr autoriul, *nice de cum să se prepună o asămînè cutezare, care ar fi împrotiva chĭar celeĭ cu dinadinsul pretenţeĭ a autoriuluĭ, rostită în declăraţia sa, ce să împfăţoşază prin fac-*

www.dacoromanica.ro

similul adaos la începutul tomuluĭ întâiŭ, unde ḑice: «Că maĭ multe să adaogă, séŭ să scază poftim să nu îndrăsnéscă cineva». Dară să crédă că sînt curate ale autorĭuluĭ și ale graiuluĭ Românesc vorbite de Moldovenĭ în acea epohă . . .» Eĭ bine, cu tóte aceste asigurărĭ, Paharnicul Seulescu preface cuvintele: *pridoslovia* în *prefațiă* (t. I, p. XXI), *slujitorești* în *ostășești* (I, 203, r. 22), *vremĭ* în *timpurĭ* (I, 206, r. 18), *lét* în *an* (I, 240, r. 4), *odihnă* în *răpaos* (I, 156 către fine), *slujitorĭ vechĭ* în *oșteni vechĭ* (I, 177, r. 12), *năroade* în *popoară* (I, 177, r. 19), *dumnăzéele* în *zinele* (I, 58), *dumnăzăul* în *zinul* (I, 58), etc.; ba schimbă însuși titlul cărțiĭ, căcĭ cetim:

In manuscript:	*In ediț. Seulescu:*
Hronicul vechimeĭ a Romano-Moldo-Vlahilor întâĭ pre limba Lătinĭască izvodit, ĭară acmù pre limba românĭască scos cu truda și ostenința luĭ Dimitrie Cantemir voevodul și de moșie Domn a Moldoviĭ, și a svinteĭ Rossieștiĭ înpărățiĭ Knĭaz, in Sanct Peterburg annul 7225 = 1717.	Hronicul Romano-Moldo-Vlahilor alcătuit de Domnul Moldavieĭ Dimitrie Cantemir la aniĭ 1710.

Prin acéstă alterare și prescurtare a titluluĭ se înlătură: mărturia luĭ însuși Cantemir că Hronicul e «*scos* cu truda și ostenința» sa; se lasă afară titulatura autoruluĭ: «voevodul și de moșie Domn a Moldoviĭ, și a svinteĭ Rossieștiĭ înpărățiĭ Knĭaz»; de asemenea se omite forma genetivală «Hronicul vechimeĭ *a* Romano-Moldo-Vlahilor,» etc. In fine se schimbă chiar și anul indicat de Cantemir, căcĭ pe când în manuscript se vede lămurit 7225 adică 1717, Seulescu pune 1710. De unde va fi scos el acéstă dată, care este tocmaĭ

www.dacoromanica.ro

anul suiriĭ pe tron a luĭ Dimitrie Cantemir, şi când numaĭ la îndeletniciriĭ literare n'ar fi gândit el, nu putem sci; dar vedem pe uniĭ învĕţaţi că s'aŭ creḑut în drept să presupună că «manuscriptul ce a fost trimis la Iaşi în anul 1834 spre decopiare, tot din Archiva Ministeruluĭ de Externe din Moscva, saměnă *a fi purtat pe titlul săŭ alt an* [decât 1717], pentru că G. Seulescul, carele a fost însărcinat cu copiarea şi cu tipărirea acestuĭ op, ḑice în titlul luĭ tipărit că «Hronicul Romano-Moldo-Vlahilor este alcătuit de Domnul Moldavieĭ Dimitrie Cantemir la aniĭ 1710 (1)».

Cele până acì arătate sunt alterăriĭ voite de editorul însuşĭ. Cele cariĭ provin însă din cetirea greşită a manuscriptuluĭ, ca şi din erorile de tipar, trec oriĭ-ce proporţiune (2),

(1) Dr. I. G. Sbiera, *Mişcăriĭ culturale şi literare la Românii din stînga Dunării în rĕstimpul de la 1504—1714*, Cernăuţ 1897, p. 233. A se vedé maĭ departe în amintita operă părerile deosebite de ale nóstre emise de către învĕţatul autor asupra timpuluĭ compuneriĭ în latinesce şi traduceriĭ în românesce a Hroniculuĭ (p. 232—236), părerĭ asupra cărora găsim de cuviinţă a nu stăruì.

(2) Vom indicà acì numaĭ vr'o câte-và din ele, şi maĭ întâiŭ erorĭ de citre: t. 1, p. XXX : pre la *unul* de la nascerea Fecĭoareĭ *Iis*», în loc de «pre la *anul* de la naşteré Fiĉoariĭ *420*»; t. 1, p. XXXI : *668*, în loc de *568*; t. I, p. XXXII: *699*, în loc de *499*; t. I, p. XLI, nota: cap. 13 ,*19* în loc de cap. 13 şi *16*; t. I, p. 4; *1206*, în loc de *1026*; id., p. 12 : carte *15* în loc de *5*; 286, r. 1 : *32 de miĭ*, în loc de *320.000*; t. I, p. 310, r. 10 : *opt miĭ*, în loc de *400.000*; tot acolo, r. 11: *şépte miĭ* în loc de *700.000*; t. II, p. 8, r. 7: cap. *14*, în loc de *41*; p. 32: cap. *76*, în loc de *96*; p. 90, r. 5 : *6 miĭ*, în loc de *60.000*; p. 98, r. 3 : *551*, în loc de *548*; p. 153: *76*, în loc de *763*; p. 168, r. 18: *820*, în loc dc *320*; p. 222, r. 18 : *1061*, în loc de *1065*; p. 331, r. 14: *1026*, în loc de *1206*; ib., r. 19 : *1027*, în loc de *1207*; t. II, Tabla hronologhicéscă p. I : *1449*, în loc de *5449*; p. II jos : *74*, în loc de *94*; p. IX jos: *573*, în loc de *527*; p. XI jos: *6869*, în loc de *6469*; p. XXIII fine : *7 miĭ*, în loc de *700.000*, etc., etc. Apoĭ cetiriĭ greşite, omisiuniĭ saŭ erorĭ de tipar: e destul a compară textul latinesc al prefeţiĭ care furnică de erorì, de la început până la fine; din acestea citĕm: d. ex., p. LIV: paulo ornatius a *Lucceio*, în loc de *ab alio*; I, p. LXII : *Constantini filio*, în loc de *Constanti* filio ; ib.: Constans a *parte*, în loc de Constans a *patre*; I, p. LXXI: *codento postula tordo*, în loc de *postulat ordo*

www.dacoromanica.ro

așà în cât cu drept cuvînt d-l D. A. Sturdza (1), ca și re-

parte majori cedente. Mai departe în Insciințarea ce o face Cantemir Românilor cetitorĭ — și căreia Seulescu îĭ păstrézà titlul ce nu-l pusese la începutul cărțiĭ — ḑice între altele: «Nu cu multe avem aicé pre Dumnévoastră iubiților, a vă supăra, devréme ce că de célé ce ar trebui pentru luminaré, *și luminaré* adeverințiĭ Istoriiĭ nóstre» ... (p. 49, r. 7—9). Partea subliniată e înlăturată de Seulescu socotind-o ca o repetare de prisos. Mai departe: t. I, p. 21: «să fie lăcuit *prin Davizii*, Alvokéniĭ *sau Deniĭ*, în loc de «să fie lăcuit *Prindavizii*, Alvochéniĭ, *Saldéniĭ*»; t. I, p. 34: «carele mai curat și mai pre *curat* avum de ḑis» în loc de: «carile mai curat, și mai pre *scurt* avum de zis;» t. I, p. 81, r. 9: «nicĭ de rĕspuns a fi», în loc de «nicĭ de rĕspuns *vrédnicĭ* a fi»; t. I, p. 87 «arată-să pre scurt némul», în loc de «arată-să pre scurt *precum* nĭamul»; t. I, p. 113, r. 14: *Dachia tot Ghetia s'au chemat*», în loc de: «Dachia tot *Dachia*, și *Ghetia* tot Ghetia s'au chemat»; t. I, p. 156, r. 6: să-l *litroséscă*, în loc de: «să-l *izbăvască*»; t. I, p. 173, r. 1: o *facem*, în loc de o *aflăm*; t. I, p. 175 r. 17: pomenindu-ș, în loc de *tocmindu-ș;* t. I p. 176 către fine: «Hic labor hoc opus», în loc de «Hoc opus hic labor»; t. I, p. 203, r. 11: *medén*, în loc de *meïdian;* t. I, p. 235, r. 18: «Turciĭ au luat Țarigradul» în loc de «Turciĭ au luat *și țin* Țarigradul»; t. I, p. 319, r. 24: *Armenilor*, în loc de *Alemanilor*; t. I, p. 360, r. 19: cu multul mai *mult* ar fi fost, în loc de: cu multul mai *plăcut* ar fi fost; t. II, p. 22. r. 9: *locurile*, în loc de *lucrurile*; II, p. 82, r. 20: oare-ce *scriind*, în loc de oare-ce *stricând*; II, p. 19, r. 12: *inruit*, în loc de *inquit;* II, p. 110, r. 13 și 14: *Tutla*, în loc de *Tuula*; p. 114 către fine: nepot de *frate*, în loc de nepot de *fată*; 127, r. 9: a le *pomeni*, în loc de *a le tocmi*; p. 166, r. 13: *ani 7*, în loc de ani 7 *luni 7;* p. 202, r. 11: *Doinéniĭ* în loc de *Dvinéniĭ*; p. 210, r. 22: să *aducă*, în loc de să *audă*; p. 244, r. 3: *sămănătoriŭ*, în loc de *sămăluitoriŭ*; ib, r. 9: *scriitoriŭ*, în loc de *a secretării*»; ib., r. 24: *dezbătut*, în loc de *dezlupit*; p. 265 către fine: *cuprins*, în loc de cu *prepus;* p. 314, r. 3: *a lor* crăii, în loc de *altor* crăiĭ. In Tabla Hronologicéscă, p. XIV: *Mihail*, în loc de *Manuil;* p. LII: *îndémnă*, în loc de *îndemână; Iude un* turn, în loc de *Iudeul* turn; LVI: *Câmpuluĭ* în loc de *Krâmuluĭ*; LXIV, r. 3: *Leon* Kesarĭul, în loc de *Leopold* Kesarĭul; LXV: *Mappa cetate*, în loc de mappa *ce ŭaste ?*; LXXXV, r. 2: *stă*, în loc de *sat*, etc., etc., pentru a nu mai înșirà acì atâtea omisiunĭ de autorĭ citați pe marginĭ (de ex. t. I, p. 5, 16, 86; t. II, p. LXXXIII, etc.), cum și multe alte erorĭ strecurate în transcrierea cuvintelor grecescĭ, latinescĭ, rusescĭ, etc., etc.

(1) *Annalele Societatii Academice Romane*, tom. X, Secția I, pag. 29 30, discuțiunea urmată în sînul Secțiunii Istorice cu ocasiunea trimiterii misiunii Cantemiriane în Rusia. Rĕposatul Laurian combăteà propunerea ḑicênd că colaționarea Hroniculuĭ «nu e de necesitate absolută. Ediținea Hroniculuĭ făcută la Iași sub privigherea rĕposatuluĭ Seulescu, este convins că s'a făcut în vederea minuțiósă a originaluluĭ, și că trimisul nostru nu va puté aflà diferențe decât

www.dacoromanica.ro

gretatul Al. Odobescu (1) bănuiaŭ dejà în 1877, înainte de a se fi făcut colaţionarea cu originalul, că ediţiunea Ieşană trebue să conţină multe greşelĭ şi chiar schimbărĭ de text, ceea-ce cu prisosinţă vĕdurăm că s'a şi confirmat.

prea micĭ, cel mult póte în privirea ortografieĭ.› Maĭ departe ḍiceà: Cuprinsu Hroniculuĭ astăḍĭ noĭ îl cunóscem maĭ bine din alte sorginţĭ; apoĭ confruntarea cu manuscriptul din Moscva, *a căruia autenticitate este dubie*, i se pare inutilă şi prea costătóre; în care cas d-luĭ crede că ar fi prea scump plătită pietatea nóstră, întrebuinţând astăḍĭ, în misiunĭ, fonḍurĭ carĭ pot avé destinaţiunĭ maĭ ponderóse . D. Dim. Sturdza întîmpină că despre importanţa colaţionărieĭ nu póte fi de opiniunea d-luĭ Laurian. Este de mare necesitate că, dacă am decis a se face o ediţiune completă şi corectă a luĭ Cantemir, să o facem pe siguranţă că este exactă. *Orĭ-cât am venerà seriositatea lucrăriĭ de priveghiare a regretatuluĭ filolog şi profesor G. Seulescu, nu trebue şi nu putem să admitem lucrarea luĭ ca infailibilă: aŭ putut să se strecóre chiar erorĭ, căcĭ dacă tipografiile nóstre de astăḍĭ, cu tot personalul la care aŭ ajuns, şi încă fac multe erorĭ, cu cât maĭ vîrtos tipografia Mitropolieĭ din Iaşĭ cu 42 anĭ înapoĭ.* D-luĭ insistă a se observà de aprópe manuscriptul spre a se îndreptà erorile ce se vor fi strecurat. Prin urmare susţine misiunea propusă de Secţiunea Istorică». In acelaşĭ înţeles aŭ vorbit şi d-niĭ Odobescu, N. Ionescu şi V. A. Urechiă.

(1) *Annalele Societatii Academice Romane*, t. X, secţ. I, pag. 30: «D-l Odobescu amintesce cum că misiunea nu ar avé numaĭ scopul de a ne procurà *un text corect al Chroniculuĭ, care şi acesta este necesar, de óre-ce nu i se pare că putem pune mare temeiŭ pe scrupulositatea luĭ Seulescu, carele nu se da în lăturĭ de la exagerăţiunĭ istorice,* precum *este Isvodul luĭ Clanăŭ, ce i se atribue.* Trimisul nostru va avé încă sarcina de a ne aduce relaţiunĭ şi chiar copie de pe acele diferite manuscripte inedite, de un mare interes, despre carĭ menţionézà notele primite de la Consulatul rusesc . Părerea că G. Seulescu a compus falsificatul cunoscut sub numele de *Chronica* luĭ *Huru* şi că Antohie Sion a prescris acel falsificat luând ca model chiar facsimilele autografuluĭ luĭ Cantemir din tomul I al Hroniculuĭ Romano-Moldovlahilor, am dovedit-o în maĭ multe conferinţe publice ţinute în anul 1882 la Universitatea din Bucurescĭ. Tot atuncĭ am arătat că acelaşĭ Sion este autorul uneĭ seriĭ întregĭ de documente ce mi se comunicase de tînĕrul d. G. Sion-Gherei, ca şi al faimosuluĭ chrisov atribuit luĭ Ştefăniţă-Vodă şi privitor la drepturile de proprietate ale oraşuluĭ Vasluiŭ. Cf. despre falsificatul Huru studiul nostru din *Revista pentru Istorie, Archeologie şi filologie*, vol. IV, pp. 464—500.

www.dacoromanica.ro

§ 9.

Ast-fel o nouă ediţiune a Hroniculuĭ luĭ Cantemir, publicată după manuscriptul original fără nicĭ o abatere în fond saŭ în formă, se impuneà de la sine ca absolută necesitate.

Urmând ca ediţiunea să se facă cu litere latinescì, şi opera luĭ Cantemir fiind tot într'un timp o scriere literară însemnată şi din punctul de vedere filologic, am căutat printr'o transcripţiune sistematică şi minuţiósă a caracterelor cirilice, ca textul să fie nu numaĭ exact reprodus, dar să păstreze intacte ortografia şi tóte particularităţile fonetice ale limbiĭ autoruluĭ, spre a nu se perde ce-và din valórea luĭ.

In reproducere s'a urmat modul de transcriere adoptat prin publicaţiunile anterióre de acelaşĭ fel.

Aşà, s'a transcris:

a) dintre vocale:

ѫ	prin	â
ъ	»	ă
ѣ	»	ă
ѧ	»	î saŭ în
ѣ	»	é
ꙗ şi ѧ	»	ĭa
ю	»	ĭu
ꙋ, оу şi ѹ	»	u
о şi ѡ	»	o
и şi і saŭ ї	»	i
ѝ	»	ĭ
ѵ	»	y

www.dacoromanica.ro

b) dintre consóne :

г prin g (a, — o, — u), gh (— e, — i);
ґ » g (— e, —i), ğ (— a, — o, — u)
к » c (— a, — o, — u, — â), ch (— e, — i)
ч » c (— e, — i,), č saŭ ć (— a, — o, — u)
ѕ, з prin z
ж » j
ц » ţ
ш » ș
щ » șt
ѳ » th

Locurile lăsate alb în manuscript, ca și lacunele din text, aŭ rĕmas necompletate, iar citațiunile din autorii greci, latinĭ, ruși și alte citațiunĭ, s'aŭ reprodus întocmaĭ ca în manuscript fără nicĭ o schimbare.

Glosarul de la finele volumuluĭ, întocmit de d-l Aureliŭ Candrea, conține pe lângă cuvintele și formele dispărute din limbă, și vorbele acelea, a căror semnificațiune a încercat modificărĭ în cursul acestor douĕ vécurĭ carĭ ne despart de Cantemir. Multe din cuvintele intrate în glosar se păstréză încă—deși în mod isolat — în unele localităţĭ din Moldova și chiar din Ţéra-Românéscă; ele s'aŭ menționat însă în glosar din causa interesuluĭ filologic ce presintă.

S'a dat etimologia numaĭ a cuvintelor cu totul dispărute din graiŭ, și pe cât acésta a fost cu putință. Nu s'a introdus în glosar forme ca *singe* (= sînge), *sintem* (— sîntem), *așezind* (așezînd), *lăsind* (= lăsînd), *trimițind* (— trimițînd), etc., evitându-se ast-fel o îngrămădire inutilă de cuvinte. Credem suficient de a atrage acĭ atențiunea asupra schim-

www.dacoromanica.ro

bării regulate la Cantemir a sunetului *î* în *î* după o șuerătóre (j, s, ș, ț, z). Nu s'a stăruit de asemenea asupra numeróselor neologisme, cele mai multe împrumutate de autor d'a dreptul din latinesce, nici asupra încercărilor lui de a creà termeni noi din tulpine curat românesci, fiind că nici unele, nici altele, n'aŭ pătruns vr'o dată în graiul de tóte ḑilele. In fine, spre a înlesni cercetările ulterióre asupra limbii așà de interesante a lui Cantemir, s'a indicat în glosar, alături de cuvintele tâlmăcite din Hronic, și locul unde aceste cuvinte ne mai întîmpină în cele-lalte scrieri românesci ale autorului și anume: în *Divanul Lumii* și în *Istoria Ieroglifică*.

Un indice general, care ocupă aprópe 300 pagini, ne dă resumatul întregii materii rînduită în ordine alfabetică și este menit, ca și tabla de materii ce urméză după prefață, ca să înlesnéscă consultarea operei. Indicele, lucrat de doi tineri elevi, a fost revisuit de d-l profesor N. I. Apostolescu, căruia țin să-i aduc acì viuele mele mulțumiri.

Portretul Principelui Dim. Cantemir, așezat în fruntea volumului, este o reproducere a fotografiei luată cu ocasiunea misiunii nóstre la Moscva după originalul în uleiŭ care se păstréză, împreună cu alte portrete ale familiei Cantemiresci, în Archivele principale din Moscva ale Ministerului de Externe. Fac-similul I s'a reprodus după cel făcut de noi, iar facsimilul II după o fotografie datorită amabilității d-lui Ulanitzki, Gerantul de afaceri al numitelor Archive.

Cât despre însemnata valóre sciințifică a operei lui Cantemir, despre metoda lui de investigațiune, despre critica isvórelor cu cari s'a servit și resultatele la cari a ajuns patriarchul criticei și al erudițiunii istorice în România, aceste

www.dacoromanica.ro

cestiuni își vor găsi locul lor mai potrivit într'un studiŭ special ce cugetăm a publică în curînd asupra vieții și scrierilor Principeluĭ Dimitrie Cantemir.

De aceea încheiăm acì prefața, ce a devenit puțin cam lungă, cu dorința ca generațiunile tinere să se adape cât mai mult din izvórele nesecate ale învățăturiĭ și minții înalte a nemuritoruluĭ Cantemir, să se încălțéscă la rațele patriotismuluĭ luĭ ferbinte și luminat, și cetind și recetind măréța opera de față, să-și întăréscă cugetul și să ieà aminte vorbele nemuritoruluĭ eĭ autor: «Slujéscă-să dară cu ostenințăle noastre, nĭamul moldovenesc, și ca într'o oglindă curată, chipul, și statul, bătrânéțele, și cinsté némuluĭ său privindu-ș, îl sfătuesc, ca nu în trudele, și singele moșilor strămoșilor săĭ, să să mândrĭască; ce în ce au scăzut din calé vredniciiĭ, chĭar înțelegând, urma și bărbăția lor răvnind, lipsele să-și plinĭască, și să-și aducă amente, că precum odată, așé acum, tot aciĭa bărbațĭ sint, cariĭ cu multul mai cu fericire au ținut cinstești a murì, de cât cu chip de cinsté, și de bărbăția lor, nevrednic a trăĭ.»

Gr. G. Tocilescu.

1 Octomvrie 1901.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERIÏ (*)

Pag.

PRECUVÎNTAREA EDITORULUI I
TABLA DE MATERII. LIX
TITLUL CĂRȚII DAT DE AUTOR. 1
DEDICAȚIUNEA DIN PARTEA AUTORULUI 3
PRIDOSLOVIE 5
PRAEFATIO 29
CĂTRĂ CITITORIŬ 49
CATASTIIIUL Istoricilor, Gheografilor, Filosofilor, Poeticilor și a altor oamenï învățați, Ellinï, Latinï, și de alte nïamurï, a cărora numere să pomenesc, și mărturiile li să aduc într'acest Hronic 53
PROLEGOMENA . . . . . 57—168
Carté I. . . . . . *57—83*
CAPULI. Pentru vechiŭ nïamul tătărăsc, carile în svânta Scrisoare să chïamă Gog și Magog, și pentru de obște hotărâré a toată Schytia, și pentru numele Dachiiï . 57
CAP. II. Pentru céle véchï a Dachiiï hotare 62
CAP. III. Pentru vechï numerele țărâlor, carile de demult în Dachia să cuprindé. 66
CAP. IV. Pentru numele Dachilor și de începătura lor . 70
CAP. V. Pentru crăiïa Dachilor, cum s'au început, și cum au fost maï denainte, decât a o supune Romaniï . . 75
CAP. VI. Pentru oșteniré luï Traïan înpărat asupra luï Decheval Craïul Dachilor și de dezrădăcinaré lor . . 80
Carté a doa.
Caré arată coreniïa nïamuluï Romanilor, precum din Ellinii Troadénï să trage, și de începătura înpărățiiï lor de la Remus și Romulus. Așijderé pre scurt însămnïază, precum Românii din Dachia, carii astăzï sint

*) Precuvîntarea, tabla de materiï, precum și indicele general și glosarul sunt făcute cu ocasiunea publicăriï ediţiunii de faţă.

www.dacoromanica.ro

Moldovénii, Munténii şi Ardelénii, sint din niamul lor hirişĭ Romanĭ de la Italia, de Traĭan înpărat pre acésté locurĭ aduşĭ . . . . . *85—108*
CAPUL I. Pentru némul Romanilor, din cine şi de unde să trag eĭ din începătura lor 85
CAP. II. Arată-să evghenia, şi slăvit nĭamul şi numele Ellinilor 87
CAP. III. Arată-să ţărâle Ellinilor céle maĭ vestite. . . . 90
CAP. IV. Arată-să pricina războĭuluĭ şi a prăpădeniiĭ Troadii 90
CAP. V. Arată-să sfatul şi voevoziĭ a âmbe părţilor ellineştĭ. 92
CAP. VI. Bătaĭa a tutulor Ellinilor la Troada, şi răzsipa eĭ 94
CAP. VII. Pentru tréceré luĭ Antenor şi a luĭ Enias la Italia, şi de stăpânirile lor acolo. 95
CAP. VIII. Arată-să stăpâniré nĭamuluĭ luĭ Enias, până la naşteré luĭ Remus şi a luĭ Romulus, şi cĭudată naşteré lor 96
CAP. IX. Arată-să aflaré pruncilor şi moarté luĭ Amilius . 97
CAP. X. Arată-să temeliĭa Romiĭ, şi începătura înpărăţiiĭ Romanilor 99
CAP. XI. Dovedescu-să ceĭ ce vor să zică, că Romaniĭ nu să trag, nicĭ sint din nĭamul Ellinilor 100
CAP. XII. Arată-să pre scurt, precum nĭamul Moldovénilor, Munténilor, Ardelénilor, (cariĭ cu toţiĭ cu un nume de obşte Romănĭ să chĭamă) să fie din rodul său hirişĭ Romanĭ, şi precum Dachia au fost descălecată de Traĭan înpărat cu cetăţénii, şi slujitorĭ Romanĭ. 104

Carté a triĭa

Caré arată mărturiile scriitorilor, căruĭa cum i s'au părut, şi cum au scris pentru nĭamul Românilor în Dachiĭa lăcuitorĭ. Aşijderé să dovedesc uniĭ scriitorĭ, cariĭ de nume Vlahiĭ din părére, ĭară nu după adevăr au scris, şi mai vârtos basna unuĭ Misail, şi a unuĭ Simion să desvăléşte. Aşijderé din potrivă să dovedéşte, precum Româniĭ ceştĭ de astăzĭ în Dachiĭa sint tot aceiĭa Romanĭ, pre cariĭ Ulpie Traian i-au adus atuncé . . . . . *109—168*
CAPUL I. Aducu-să înnainte socotélele scriitorilor pentru nĭamul Românilor din Dachia 109
CAPUL II. Pentru cu năpaste numele, pentru carile zic uniĭ că Dachia maĭ pre urmă să se fie chemat Flachia 111
CAPUL III. Arată-să suppus şi scornit numele Flachiiĭ de la cine s'au născut. 112

www.dacoromanica.ro

CAPUL IV. Pentru Eneas Sylvius, cine a fost, şi de greşită socotïala luï pentru numele Flachiiï 114
CAPUL V. Arată-să greu greşită socotélă luï Eneas pentru numele Flachiiï. 116
CAPUL VI. Dovedéşte-să precum, Dachia, nicï cum n'au putut să să chéme Flachia de pe numele luï Flaccus Hatmanul. 118
CAPUL VII. Izvodul familiiï Flachilor. 119
CAPUL VIII. Dovedéşte-să, că de pre aceşté Flachï, nicï de pre unul Dachia să să cheme Flachia, n'au avut cum, şi când 123
CAPUL IX. Iarăş pentru aćasta. păréré altora, cariï urmază luï Eneas Sylvius. 124
CAPUL X. Pentru păréré acelora cariï mărturisesc, precum Vlahiï să fie Romanï de la Italia, ïară când, şi cum să fie agiuns la Dachia, zic că nu ştiu 126
CAPUL XI. De păréré acelora, cariï aşéşï de tot tăgăduesc, precum Româniï din Dachia să să fie trăgând din Romanï 127
CAPUL XII. De părereé acelora, cariï baïguesc precum némul Românilor din Dachia, macar că de la Româniï din Italia s'ar trage, însă nicï de la Flac, nicï de la Traïan să fie aduş, ce cu multe vacurï maï pre urmă, cu alt chip întâï în Ardél, apoï într'amândoaâ ţărâle acésté să fie intrat 135
CAPUL XIII. Arată-să din ce izvor s'au scurs piştélniţa aceştiï puturoase Basne 139
CAPUL XIV. Arată-să, precum acéstă basnă cu Laslău, ïaste scornită din istoriïa adevărată, a doï craï ungureştï 144
CAPUL XV. De părereé acelora, cariï priimăsc, precum coloniile Romăneştï de la Traïan, să să fie aşezat în Dachiïa; însă pe acéléş alţi înpăraţi următorï, iarăşï să le fie râdicat, şi să le fie tras înnapoï 150
CAPUL XVI. Aducu-să pre scurt mărturiile a multor istoricï, cariï în scrisorile sale adeveresc, precum Ulpie Traïan înpărat au descălecat Dachiïa, cu cetăţénï de la Roma, şi cu oşténï bătrânï Romanï, şi precum Româniï ceştï ce astăzi lăcuesc în Dachia, sint dintr'acelaşï ném, şi dintr'acéïaşï viţă a aceloraşï Romanï 153
CAPUL XVII. Pentru Monarşiï Romanilor, cariï au înpărăţit maï denainte de Ulpie Traïan 162

www.dacoromanica.ro

CAPUL XVIII. Arată-să triĭ războae a Dachilor, cu Romaniĭ sub Domitian 166

PRECUVÂNTARE, sau Pridoslovie în Hronicul vechimeĭ Romano-Moldovlahiiĭ . . . . . 169—181

IIRONICON DACO-ROMANIIĬ, adecă a Ţărâlor Românești . . . . 181—485

Carte I.

Caré arată descălecatul Romanilor în Dachia, de la Traĭan înpărat. Așijderé dovedește necurmat traĭul lor într'ânsa, de la acelaș Traĭan înpărat, până la Avrelie Avrelian înpărat . . . . . *181—214*

CAPUL I. Canoanele vor puté să să adeverĭască lucrurile odânăoară adevărat făcute, însă în istoriĭ târziu, și rar pomenite 181

CAPUL II. Arată-să tocmala înpărățiiĭ și triĭ războae a luĭ Traĭan înpărat cu Dachiĭ 186

CAPUL III. Arată-să zidiré poduluĭ de pĭatră peste Dunăre, și cel de pre urmă războiŭ, și peiré luĭ Decheval, și de tot prăpădeniĭa Dachilor 188

CAPUL IV. Arată-să așezaré Romanilor în Dachia, și stârpiré Dachilor dintr'ânsa 190

CAPUL V. Arată-să annul, în carile Ulpie Traĭan, au descălecat Dachia cu Romanĭ 191

CAPUL VI. Arată-să vredniciile luĭ Traĭan Mareluĭ înpărat. 192

CAPUL VII. Dovedește-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Adrian, până la Antonie Pius 196

CAPUL VIII. De războaele luĭ Adrian înpărat 198

CAPUL IX. Dovedește-să traĭul Romanilor în Dachia de la Antonie Pius până la Marco Avrelie, ce l-au chemat Filosof 199

CAPUL X. Dovedește-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Marco Avrelie filosoful, până la fiĭorul său Commod. 200

CAPUL XI. Dovedește-să traĭul Romanilor în Dachia de la Avrelie Commod până la Avrelie Severus Alecsandru. 203

CAPUL XII. Dovedește-să traĭul Romanilor în Dachia de la Avrelie Sever, până la Dechie 206

CAPUL XIII. Dovedește-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Dechie, până la Valerian, și Galien 208

CAPUL XIV. Dovedește-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Valerian și Galien până la Avrelie 210

PREVOROVIRE, înformuind cititoriul . . . . . *215—219*

Carte a doa.

Caré arată trécerĭa Romanilor din Dachia în Mysia, apoĭ dovedește, precum aceiaș Romanĭ érăș s'au înturnat de

www.dacoromanica.ro

la Mysia în Dachia. Aşijderé arată, precum aceiaşĭ Romanĭ, tot în Dachia au lăcuit de la Avrelie Avrelian, până la Constantin Marele . . . . . *219—236*
CAPUL I. Arată-să pre scurt viaţa luĭ Avrelie Avrelian, carile de moşiĭa sa au fost Roman din Dachia . . . 219
CAPUL II. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, şi supt Avrelie Avrelian 220
CAPUL III. Dovedéşte-să că acé a Romanilor trécere din Dachia la Mysia, pré scurtă să fie fost, şi supt acelaş înpărat ĭarăş la locul său, să să fie întors 222
CAPUL IV. Acésta să dovedéşte întâĭ, din socotĭală . . . 223
CAPUL V. Dovedéşte-să apoĭ înturnarea lor în Dachĭa din Istoricĭ, şi traĭul lor într'ânsa de la moartĭa luĭ Avrelian, până la Claudiĭe 225
CAPUL VI. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la Clavdie, până la Probus 226
CAPUL VII. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la Probus până la Avrelie Carus 227
CAPUL VIII. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la Avrelie Carus, până la Galerie, şi Constantie Hlorus 230
CAPUL IX. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Constantin Hlorus, şi Galerie, până la Constantin Marele 233

Carté a triĭa.

Caré dovedéşte traĭul Romanilor în Dachia, de la Constantin Marele, şi Sfîntul, până la Theodosie cel Bătrân şi Bun . . . . . *237—259*
CAPUL I. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la începutul înpărăţiiĭ luĭ Constantin Marele, până la peiré luĭ Lichinie. 237
CAPUL II. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, până când Constantin au înpărţit înpărăţiĭa în patru părţĭ. 239
CAPUL III. Arată-să precum Dachia să află în numărul Crăiilor înpărăţiiĭ Romanilor, când au înpărţit Constantin Marele toată înpărăţiĭa în patru părţĭ, şi în multe crăiĭ 241
CAPUL IV. Arată-să patru pricinĭ, pentru ce s'au numărat acéste ţărĭ, şi s'au însămnat despărţiré înpărăţiiĭ . . 243
CAPUL V. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, după înpărţala înpărăţiiĭ, până la pristăviré luĭ Constantin Marele 245
CAPUL VI. Arată-să Dachia, în testamentul luĭ Constantin Marele 246

www.dacoromanica.ro

CAPUL VII. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la fiiĭ luĭ Constantin, până la Iuliĭan Paravatis . . . 247
CAPUL VIII. Dovedéşte-să şedéré luĭ Constantin înpărat în Dachiĭa şi de pe moneta de dânsul în Dachiĭa făcută 248
CAPUL IX. Arată-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Iulian Paravat, până la Valentinian, şi Valens 251
CAPUL X. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la Valentiniĭan până la năpada Unnilor 253
CAPUL XI. Aĉasta-ş să dovedéşte de la năpada Unilor, până la înpărăţiĭa luĭ Valentinian cel tânăr 255

Cartĕ a patra.

Caré arată începătura némuluĭ Gotthilor, şi de unde eşind eĭ au năpădit în Evropa. Aşijderé multe şi marĭ Crăiĭ din Varvarĭ descălecate. Aşijderé eşiré Attiliĭ cu Unniĭ, şi câte-va năpăzĭ a lor spre părţile Evropiĭ. Aşijderé dovedéşte traĭul Romanilor în Dachia, de la Theodosie cel bătrân, până la Anastasie înpărat; când s'au schimbat numele Dachiĭ în Volochia; şi Romaniĭ dintr'ânsa s'au numit, Volohĭ . . . . . *259—297*
CAPUL I. Arată-să începătura a tot némul Gotthilor, de unde au eşit eĭ întâĭ, şi apoĭ pre ce locurĭ cu şedéré s'au aşezat 259
CAPUL II. Arată-să, precum Gotthiĭ, numaĭ căcĭ au trecut prin Dachia, iară nu au stăpânit-o. 262
CAPUL III. Arată-să despărţiré Gotthilor, pre cariĭ ĭ-au supus Theodosie cel bătrân, şi săvârşitul lor 264
CAPUL IV. Arată-să, precum, nicĭ rămăşiţa Gotthilor, cariĭ au rămas supt stăpâniré Unnilor, Dachia să fie stăpânit 267
CAPUL V. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la aşezământul Gotthilor în Misia, până la Arcadie şi Honorie 270
CAPUL VI. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Arcadie, şi Honorie, până la Theodosie cel tânăr . . 272
CAPUL VII. Arată-să poĭadé Varvarilor d'intâĭ 273
CAPUL VIII. Arată-să poĭadé Varvarilor a doua şi a triia 274
CAPUL IX. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Theodosie cel tânăr până la năpada Attiliĭ 275
CAPUL X. Arată-să, multe descălecăturĭ, a multe Crăiĭ din némul Varvarilor acestora 277
CAPU XI. Acéĭa să dovedéşte până la năpada Attiliĭ . . 278
CAPUL XII. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la ĭeşitul Attiliĭ d'intâĭ, până la întoarceré luĭ ĭară în Schythia 279

www.dacoromanica.ro

CAPUL XIII. Arată-(să) năpada dintâĭ a luĭ Attila, cu Unniĭ săĭ 282
CAPUL XIV. Arată-să a doua năpadă a Attileĭ, asupra înpărăţiiĭ răzsărituluĭ 284
CAPUL XV. Arată-să a triĭa năpadă a Attiliĭ 285
CAPUL XVI. Arată-să pricina, cu caré Attila au aflat mijloc, de a intraré în Ghermania 286
CAPUL XVII. Arată-să răzbiré Attiliĭ în Ghermania, şi în Italia şi peiré luĭ 288
CAPUL XVIII. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Leon Thracul, pănă la Zenon 291
CAPUL XIX. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Zenon, pănă la Anastasie 293

Carté a cincé.

Caré arată greutaté aceştiĭ Istoriĭ, şi pricina a continuaţiiĭ eĭ. Aşijderé, arată, când, şi cum s'au schimbat, numele Dachiiĭ, în Voloscaĭa, Volohia, Valachia, şi precum acest nume cum Moldovénilor, aşa Munténilor, şi Ardelénilor prin multă vréme au fost tot unul, şi de obşte, iară maĭ pre urmă s'au despărţit . . . . . *297—310*
CAPUL I. Arată-să greutaté aceştiĭ Istoriĭ 297
CAPUL II. Arată-să pricina spre îndemnaré continuaţiiĭ Hroniculuĭ 298
CAPUL III. Arată-să, cé dintâĭ a Bulgarilor ieşire spre părţile înpărăţiiĭ Romanilor 301
CAPUL IV. Dovedéşte-să, precum numele Dachiiĭ, Bulgariiĭ să-l fie schimbat, şi precum Moldovanul, şi Romanul, în limba lor tot un nume au 303
CAPUL V. Arată-să, precum numele Valachiiĭ, după acéste tâmplărĭ, multă vréme, cu Moldovéniĭ, tuturor Românilor, de obşte au fost 304
CAPUL VI. Arată-să pricina, căcĭ ţărâle acésté maĭ pre urmă, cu deosăbite numere, s'au numit 305
CAPUL VII. Dau-să şi alte canoane trebuitoare, pentru maĭ curată înţelégeré Hroniculuĭ înainte 307

Carté a şésé.

Caré arată traĭul Romanilor în Valachia, de la Anastasie, până la Roman fiĭorul luĭ Constantin, înpărat. Aşijderé, arată năpăzile Bulgarilor; şi descălecatul ţărâĭ şi Crăiiĭ Leşeştĭ, şi precum pre acésté vremĭ, nu numaĭ Valahia, ce încă şi Crâmul au fost, tot supt stăpâniré înpărăţiiĭ răzsăritululĭ. Aşijderé arată aşezaré Ungurilor pe apa Tiseĭ . . . . . *311—359*

www.dacoromanica.ro

CAPUL I. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia de la năpada Bulgarilor, până la Justinian înpărat 311
CAPUL II. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia, de la Justinian, până la Justin 314
CAPUL III. Dovedéşte-să traĭul Romanilor, în Volohia, cu multe argumentărĭ 317
CAPUL IV. Arată-să cetăţile, carile Justinian au tocmit, séu de iz noavă au făcut în părţile Dachiiĭ 321
CAPUL V. Arată-să pricina descălecăturiĭ Crăiiĭ Leşeştĭ, din némul Slovénilor. 324
CAPUL VI. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volochia, de la Iustin, până la Mavrichie 326
CAPUL VII. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volochia, supt Mavrichie, şi Hagan Domnul Avarilor 327
CAPUL VIII. Acéstaş să dovedéşte supt acestaş înpărat . 328
CAP. IX. Aćastaş să dovedéşte, de la acestaş înpărăt, până la Foca, ce-ĭ zic Tiranul 330
CAPUL X. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volochia de la Iraclie până la fiĭul său Constantin 332
CAPUL XI. Aćastaş să arată de la Constantin fiĭul luĭ Iraclie, până la Constantin Pogonat 335
CAPUL XII. Arată-să Volochia supt Constantin Pogonat, apucată de Bolgarĭ, însă nu mult ţinută 336
CAPUL XIII. Acéstaş să arată, de la Iustinian, până la Leontie 338
CAPUL XIV. Aćastaş să arată, de la Leontie, până la a doua înpărăţie a luĭ Iustinian 340
CAPUL XV. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia de pe stăpâniré Crâmuluĭ 341
CAPUL XVI. Aceĭaşĭ să arată, de la Leon Isavrul, până la Constantin Copronym 343
CAPUL XVII. Tot aşé să trăgăniază Istoriia de la Constantin Copronym, până la Constantin, şi maică-sa Irini 345
CAPUL XVIII. Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volochia pre vremile luĭ Constantin şi Irini, până la Nichifor, când s'au despărţit înpărăţia Apusuluĭ de a răzsărituluĭ 348
CAPUL XIX. Acéstaş să trăgănază, de la Nichifor Patrichie, până la Theodora, cu fiĭul său Mihail 351
CAPUL XX. Aćastaş să înţelége de la Theodora, şi Mihail, până la Vasilie Machedon 353
CAPUL XXI. Acéĭaş să arată de la Vasilie Machedon, până la aşezaré Ungurilor, pe apa Ţişeĭ 354

www.dacoromanica.ro

CAPUL XXII. Acéstaș să arată de la Alecsandru, până la moarté luĭ Constandin, fiĭul luĭ Leon 356

Carté a șéptе

Çaré dovedéște traiul Romanilor în Volochia din Istoriciĭ streinĭ, și mustră pe uniĭ huiguitorĭ, cariĭ pentru începătura némuluĭ Moldovenesc, cu basne au muruit hârtia. Așijderé arată începătura înpărățiiĭ Ruseștĭ, din cetaté Chiovuluĭ, și întoarcerea luĭ Vladimir, domnul Rusesc, la Creștinătate. Așijderé pomenéște într'o vréme suppuneré Bulgarilor, supt înpărățiia răzsărituluĭ, și necurmat traĭul Romanilor în Volochia, de la Roman fiĭul luĭ Constantin, până la înpărățiia luĭ Isachie Anghel, când s'au dezbătut Româniĭ de supt înpărățiia Țarigraduluĭ . . . . . *359—394*

CAPUL I. Introducere, pentru pomeniré némuluĭ Moldovenesc, de la istoriciĭ streinĭ 359

CAPUL II. Arată-să necurmat traĭul Romanilor în Volohia, până pe acésté vrémĭ, din mărturiile Istoricilor Ruseștĭ și Leșeștĭ 362

CAPUL III. Mustră-să niște băsnuitorĭ, cariĭ pentru némul Românesc hărtiia muruind, singurĭ pe sine, s'au ocărât 366

CAPUL IV. Dovedéște-să traĭul Romanilor în Volohia, de la Roman cel tânăr, până la Vasilie înpărat 368

CAPUL V. Arată-să începătura stăpâniriĭ Ruseștĭ, caré acum ĭaste putérnică Înpărățiia Mosculuĭ 371

CAPUL VI. *(Lipsesce începutul)* 373

CAPUL VII. Arată-să supt Vasilie Bulgarocton supuneré Bulgarilor, șiântâĭ pomeniré Vlahilor la istoriciĭ Greceștĭ 374

CAPUL VIII. Dovedéște-să traĭul Romanilor în Volochia, de la Constantin, fratele luĭ Vasilie, până la Constantin Monomah 378

CAPUL IX. *(Lipsesce în manuscript)* 380

CAPUL X. Arată-să traĭul Romanilor în Volochia, de la Constantin Monomah, până la Constantin Ducas . . 380

CAPUL XI. Acástaș să trăgănĭază de la Constantin Ducas, până la Roman Dioghenis 383

CAPUL XII. Dovedéște-să traĭul Romanilor în Volohia de la Roman Dioghenis până la Mihail fiĭul luĭ Constantin Duca 384

CAPUL XIII. Acástaș să arată înnainte, supt acelaș Dio-

www.dacoromanica.ro

ghenis înpărat, şi de la Mihail Duca, pănă la Alexandru Comnenos 386
CAPUL XIV. Aćastaş să arată, de la Alexie Comnenos, pănă la Emmanuil Comnenos. 388
CAPUL XV. Acéïaş să arată de la Manuil Comnenos, pănă la Alexie Anghel 389

Carte a opta.

Caré arată traĭul Romano-Vlahilor, în Vlachia, apoĭ şi în Misia, Thrachia, Machedonia, şi pănă la Greţia, de la Isachie Anghel, pănă la Ionnis Duca; când şi Hănia Tătarâlor în Crâm, şi înpărăţiïa Aliotmanilor la Asia, s'au început. Aşijderé arată când şi cum s'au despărţit Romano-Vlahiĭ de la înpărăţia Ţarigraduluĭ. Războaele, carile au avut Româniĭ cu înpăraţiĭ Grecilor, apoĭ după ce au luat Latiniĭ de la Grecĭ Ţarigradul, şi cu Latiniĭ. Aşijderé arată începătura Domniiĭ Monarchiceştĭ a luĭ Ioan Domnul a tuturor Românilor, şi de Domniïa luĭ Hris, Domnul Cuţovlahilor în Greţia, şi aşezaré înpăraţilor Greceştĭ la Nichea, şi pe aĭuré *395—435*
CAPUL I. Pridoslovie 395
CAPUL II. Arată-să pricina, pentru ce Vlaho-Romaniĭ, s'au despărţit de la înpărăţiïa Ţarigraduluĭ 399
CAPUL III. Arată-să, cu ce mijloc, au făcut eĭ, de s'au dizlipit Romano-Vlahiĭ, de la înpărăţie 401
CAPUL IV. Arată-să războiul dintâĭ, carile au avut Româniĭ, cu Isachie Anghel înpăratul 402
CAPUL V. Arată-să întoarceré Romano-Vlahilor de peste Dunăre, ĭară în Misia 403
CAPUL VI. Războiul al doilé, carile au avut Romano-Vlahiĭ, cu Isachie Anghel înpăratul 404
CAPUL VII. Arata-să a treiïa războĭu a Romano-Vlahilor, asupra luĭ Isaachie Anghel, cu biruinţă 407
CAPUL VIII. Arată-să lucrurile Romano-Vlahilor supt înpărăţiïa luĭ Alexie Anghel, carile singur s'au poreclit Comnenos 410
CAPUL IX. Arată-să, cum au vinit acest Ioan la înpăratul, şi cum maĭ pre urmă au stătut Domn tuturor Românilor. 412
CAPUL X. Arată-să cum au primit înpăratul pre Ioan, şi cum Hris Domnul Cuţovlahilor au rămas cu o samă în Greţia 413
CAP. XI. Arată-să începătura Domniiĭ luĭ Ioan, de la ca-

www.dacoromanica.ro

rile s'au coborât familia Domnilor Românești, de pre carile toți, și până astăzĭ Ioan să scriu 417
CAPUL XII. Arată-să, jélnică cădéré înpărățiiĭ Țarigradului, pe mâna Latinilor 420
CAPUL XIII. Arată-să, nărocite războaele luĭ Ioan Alexie Domnul Romano-Vlahilor, cu Latiniĭ 423
CAPUL XIV. Arată-să, așezaré înpărățiiĭ Greceștĭ la Nichea, și moarté luĭ Balduin în robie 426
CAPUL XV. Arată-să și alte cu biruință a Domnuluĭ Ioan, și dobândiré Solonuluĭ, cu multe altę cetățĭ 428
CAPUL XVI. Arată-să, alte războae luĭ Ioan Alexie, și multe prăzĭ, carĭ le-au făcut cu Tătarâĭ în Thrachia . . . 430
CAPUL XVII. Arată-să, pentru ce Ioan Alexie au stricat pacé, și cu Greciĭ, și câte va a luĭ războae cu năroc. 431
CAPUL XVIII. Arată-să războiul luĭ Lascaris cu Sultanul Alaiddin 433

Carté a noâa

Caré arată traĭul Romanilor de la începătura Hanilor Tătărăștĭ, și a înpăraților Turcești, până la năpada luĭ Batie, când s'au tras Românii iarăș spre Ardél *435—460*
CAPUL I. Arată-să începătura Hanilor Tătărăștĭ, de la Ginghiz Hann, din carile să trag Haniĭ Crâmuluĭ, supt porecla Ghieraĭ 435
CAPUL II. Arată-să începătura némuluĭ Turcesc, și a familiĭ Ali-Osmanilor, carĭ astăzĭ țin înpărăția Țarigraduluĭ, cu multe alte înpărățiĭ în Asia, Africa, și Evropa 438
CAPUL III. Arată-să rîndul Crailor Ungurești, de la începătura Crăiiĭ lor, până la năpada luĭ Batie 441
CAPUL IV. Dovedéște-să, precum din doĭ Vladislavĭ, carĭĭ la Istoricĭ să pomenesc, nicĭ unul, pe vréme, când au vinit Batie, n'au fost la Crăie 443
CAPUL V. Arată-să precum Românĭĭ cești dincoace de Dunăre, să fie luat Protecția luĭ Andreas Craĭuluĭ Unguresc 445
CAPUL VI. Arată-să, cé d'intâĭ a luĭ Batie năpadă, și cum ĭ-au închis atuncé Românĭĭ poticile munților, de n'au putut într'acé dată răzbate în țara Ungurĭască 447
CAPUL VII. Arată-să prada luĭ Batie în țara Leșască, și în Silezia 448
CAPUL VIII. Arată-să, precum Bela Craĭul Unguresc, adevărat au cerșut agĭutorĭu de la Chesarĭul, și de la alțĭ Craĭ; ce n'au luat; și bătaĭa fără năroc, caré au avut cu Batie 449

www.dacoromanica.ro

CAPUL IX. Arată-să înturnaré luĭ Batie cu Tătarâĭ înnapoĭ, şi a Beliĭ la Crăiĭa sa 450
CAPUL X. Arată-să cĭudat chipul basniĭ scornite pentru Lăslăul cel scornit, şi mincĭunos 452
CAPUL XI. Iarăş să arată izvorul de unde au piştit, puturoasă basnă pentru Laslăul ce-ĭ zic Vâlhovnic . . 454
CAPUL XII. Arată-să basna războĭuluĭ, carile zic să fie avut Laslău cu Batie Hanul Tătărăsc 456
CAPUL XIII. Aduce-să înfăţăşéré basnelor Istoriculuĭ Bulgăresc, cu a luĭ Simion Măzacul, pentru Laslăul lor. 458

Carté a zéce

Caré arată Statul ţărâlor Românesţĭ, de după prada luĭ Batie Hanul, până la înturnaré luĭ Dragoş Vodă în Moldova, şi a Raduluĭ Vodă în ţara Munteníască. Aşijderé arată, vréme, pricina, chipul, şi alalte tâmplărĭ, pentru carile o samă de Românĭ s'au tras spre ţara Ardéluluĭ, ĭară o samă au rămas tot pre locurile, şi moşiile sale, neclătiţĭ. Aşijderé, arată cetăţile, târgurile, şi Provinţiile, carile au ţinut în Ardĭal Româniĭ, carĭĭ au trecut acolo, şi carile au ţinut Românĭĭ, carĭĭ au rămas pe loc. Aşijderé arată, precum un Craĭu Sirbăsc, au ţinut pre o fată a unuĭ Domn Românesc, cu mulţĭ annĭ maĭ dennainte, de anul ce însămnéză Hronicile noastre, înturnaré Domnilor de la Ardĭal la moşiile sale . . . . . *461—485*
CAPUL I. Inştiinţare cătră cititoriu 461
CAPUL II. Arată-să Statul Românilor, sau cum acmù le zicé, a Vlachilor, după prada luĭ Batie 463
CAPUL III. Arată-să tréceré Românilor, din Volohia în Ardĭal de grijé luĭ Batie. 465
CAPUL IV. Arată-să, precum şi pre vrémé luĭ Batie, o samă de Românĭ au fosĭ rămas prin cetăţile pre marginile Dunărĭĭ, până la maré négră, carĭĭ împreună cu ceĭ trecuţĭ la Ardĭal, au luat Protecţia Crailor Ungureştĭ. 467
CAPUL V. Acastaş să poate înţelége, din Hronicul ţărâĭ Muntenesţĭ, şi din Hronicul Moldovenesc. 469
CAPUL VI. Arată-să moşiile, cetăţile, târgurile, şi olaturile, carile au ţinut odată Românĭĭ din Moldova, şi din ţara Muntenéscă, în Ardél 472
CAPUL VII. Arată-să, cum Grecĭĭ ĭarăş au luat Ţarigradul de la Latinĭ 476
CAPUL VIII. Arată-să. precum Craĭul Sirbăsc, curând după

www.dacoromanica.ro

prada luĭ Batie, să fie avut Craĭasa, pre fata Domnuluĭ de Valahia 478
CAPUL IX. Oblicéște-să numele Craĭuluĭ Sirbăsc, carile au ținut pe fata Domnuluĭ Românesc 480
Tabla Hronologhicéscă.
Caré arată vacurile, și annii, în carii să pomenesc Romaniĭ, ceĭ de Ulpie Traĭan în Dachĭa, de la Roma aduși, și în sălășluire véćnică, într'ânsa așezați, de la descălecatul lor, până la înturnaré luĭ Dragoș Vodă din țara Ardĭaluluĭ în Moldova, și a Raduluĭ Vodă Negrul, în țara Munteniască . . . . . 485—499
Scara a lucrilor, și a cuvintelor, carile sint maĭ de însămnat într'acest Hronic . . . . . 501—560
Indice general . . . . . 561—855
Glosariu la Hronicul Romano-Moldo-Vlahilor 857--891
Errata 893

www.dacoromanica.ro

HRONICUL

VECHIMEI A

ROMANO-MOLDO-VLAHILOR

ÎNTÂĬ PRE LIMBA LĂTINĬASCĂ IZVODIT, ĬARĂ ACMÙ PRE LIMBA ROMÂNĬASCĂ SCOS CU TRUDA ȘI OSTENINȚA LUĬ

DIMITRIE CANTEMIR

VOEVODUL ȘI DE MOȘIE DOMN A MOLDOVIĬ, ȘI A SVINTEĬ ROSSIEȘTIĬ ÎNPĂRĂȚIĬ KNAĬZ

În Sanct Peterburg

ANNUL (7225) 1717

www.dacoromanica.ro

Luĭ Dumnădzău unuĭa, în Troiță închinatuluĭ și slăvituluĭ Λατρείαν, în vécĭ.

Lucrurile vechĭ și a annilor bătrânéțe, altuĭa nu așé cu cuviiță să cad, fără numaĭ unuĭa, carile ĭaste Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν. Adeverința cuvàntuluĭ, nu alt maĭ gata scutitorĭu saŭ maĭ înțelept otcârmuitorĭu a afla poate, fără numaĭ pre cel véćnic cuvânt, carile singur ĭaste adevărul, cu părintele născătorĭul său de o ființă. Dragosté càtră cel de aproape nu să poate plini, fără numaĭ în temeliĭa și izvorul dragosti duhuluĭ, carile ne învață toată adeverința, și toată dreptaté; carile dela Părintele veénicéște purcéde și pre fĭĭul maĭ denainte și după toată vrémé să odihnéște. Pentru aćasta dară Ție, cerescule Părinte, căruĭa annĭi nu să scad; Ție a Anarhuluĭ Părinte fĭĭu, a căruĭa naștere ĭaste maĭ denainte și peste toțĭ vécĭĭ: și Ție Sfântule Duh, a căruĭa purcédere covârșéște toate vremile trecute și viitoare și încă Ție unuĭa, Sfântuluĭ și Mareluĭ Dumnădzău, sudorile osteninților méle în loc de jĭrtvă de laudă aduc și închin, supt scutul nebiruitelor Tale puterĭ, slabe și lângede osirdiile mele să acĭuâz și să le scutesc, alerg. Pre Tine, bunule Doamne, pricina cé dintâĭ și pricinitorĭul a tuturor bunătăților crezind, și cunoscând, în binele fratelui, și în folosul de aproapeluĭ, (pentru carile tare poruncindu-ne, după Tine, în dragosté luĭ, toată légé și prorocĭĭ a să cuprinde, și voĭa ta a să înplé, arătĭ) lucruşorul acesta cu tine l'am început; și cu nenumărate, și nemăsurate milostivirile tale, ĭată că l'am și săvârșit. Pentru caré Ție, A și Ω, începutuluĭ și sfârșituluĭ, cu umilit suflet și cu înfrântă inimă plecându-l și suplecându-l rogu-mă, nu-l lepăda, nu-l tréce: ce ca un bun și milostiv ce ĭeștĭ, de ochĭul zavistnic și de limba simceloasă păzindu-l și ocrotindu-l; Ție, căruĭa unuĭa să cuvine toată slava și închinăcĭuné mărire dă, de acmù și pără în vécĭ, Amin.

---

www.dacoromanica.ro

PRIDOSLOVIE

Ţiţeron, maréle acela a Romanilor Dimosthenis, a limbii lătineştĭ părinte, a ritoricăĭ canon, a cuvântuluĭ îndreptarĭu, a vorovĭĭ frumoasă neapotrivită pildă, şi maĭ a tuturor ştiinţelor domn, în toate oraţiile scrise şi zise, verĭ lăudătoare ar fi fost, verĭ hulitoare, şi într'alte maĭ fără număr epistolii şi scrisorĭ, cu toată a minţiĭ istecĭune, pre caré firé n'o dedése, şi meşterşugul cu multul înnainte i o ascuţisă, precum puţin să să fie ostenit, puţin să fie asudat să véde; ĭară pănă a scrie o carte, cu caré poftéşte de la un Lucţine, pentru ca să-ĭ scrie viĭaţa, sau maĭ cu dédins, lucrurile, carile pre vrémé consulatuluĭ luĭ să tâmplasă, şi celor maĭ pre urmă pentru lauda, în pomenire să lasă, (precum de pe cuvintele luĭ chĭar să cunoaşte) nu numaĭ căcĭ în toate părţile vétrelele socotéliĭ deşchizind, minté mult îşĭ zbătusă; ce încă sudorĭ de singe să fie vărsat, singur să vădéşte. Cu ce mijloc adecă, şi cu ce măestrie, laudele sale altora lĭ-ar ivi, şi lucrurile de sine făcute, verĭ de lăudat ar fi, verĭ amintrilé cu condeĭul strein şiruindu-să, şi înpodobindu-să, fără nicĭ un sămn de ambiţie, să le poftĭască. Aşijderé încă ĭel trăind, precum alţiĭ le citesc şi le prăznuesc auzind, o nespusă a voiĭ bucurie, şi a poftiĭ desfătare a apuca să poată. De lucru ca acesta dară vrând să să apuce, toate coardele minţiĭ îşĭ întinde; nicĭ uniĭ ostenéle cruţă, nicĭ a sudorilor

www.dacoromanica.ro

pohoae simpte ; și ca cum asupra ritoricăĭ s'ar urgisi, și ca cum de povijiĭa aflăriĭ săracă ar probozi-o, toate săcriile cu fundul în sus îĭ răstoarnă, toate avțiile cuvântuluĭ, ca alt cheltuitorĭu, îĭ răsipă, îĭ azvârlește; și nicĭ să odihnéște, până câ'nd fundamentul Pridosloviiĭ sale află, pune, și întărește: Deciĭa aceștiĭa pofte doaâ maĭ aléso temeliĭ așază; decĭ una ĭaste, ca când cine-va vrând laudele sale în credința altuĭa să le dé, nu cu gura, nicĭ cu condeĭul, *ce* (1) cu hârtiĭa trebue să să slujască. A doa, stidiré (caré amintrilé pre fiete cine laudele sale a-ș dori, oprește,) cu mijlocul scrisoriĭ, trebue a nu să băga în samă; sau așéșĭ de tot a să râdica. Acésté dară puind, apoĭ scrisoaré, zice, nu să rușinĭază. De aicé înnainte pré bogată, cu caré să să poată dezvăli materie dobândind, nu maĭ puțin îndrăznețĭ de cât slobozĭ, a sprintinii péne dălogĭ sloboade; caré lațĭ câmpiĭ ritoricăĭ cutreerând, atâta să răschiră, și să răpéde, cât nu slujba condeĭuluĭ scriitorĭu, ce chipul lopățiĭ a omuluĭ vânturătorĭu, să véde a face: și cu atâta arsură a poftiĭ cinstiĭ să înfocază, cât și scrumul, și cenușé inimăĭ în aerul deșértiĭ slave să fie vânturat slujitoriĭ cuvântuluĭ, a gĭudeca nu să siesc. Cariĭ, macar că chipul dulce a grăi, frumos a scrie, și aburii slavăĭ cu meșterșug a vâna, îĭ laudă, și să miră; însă nicĭ cum a să cumpăta nu pot, ca să nu-ĭ ĭasă înnainte cu un chip oare care de glumă, și oare-ce lucru de izbéliște și de obrăznicie într'ânsul, să nu însămnéze. De vréme dară ce Țițeron, (și care Țițeron, ca carile adică nicĭ maĭ de nainte au văzut Roma, nicĭ pre urmă ĭ-a sta să maĭ vază) poftind lucrurile, carile pre vrémé dregătoriiĭ luĭ s'au lucrat, cu

(1) In manuscript *și*.

www.dacoromanica.ro

mâna altuĭa să să scrie, într'atâta de ascuțit și îndrâpt gĭudeț cade; fără prepus ĭaste, că altul orĭ-cine ar fi acela, carile faptele Moșiiĭ sale, cu cât de prost condeĭu scriind, și următorilor săĭ, pre urmă a le lăsa s'ar ispiti, ca moĭ-mâța luĭ Țițeron socotindu-l, poate-fi nicĭ de râs vrédnic îl vor ținé.

Însă acésté toate, precum să cade căutându-să și socotindu-să, tot neclătită și nemutată rĕmâne acé vestită a bătrânilor zisă: μάχου ὑπέρ πατρίδος, luptă-te pentru moșie; într'acăriĭa cé după lége plinire, pre lângă stidire încă și frica ĭaste de râdicat. Cătră aćasta adaog, toțĭ cariĭ lucrurile moșiiĭ ale sale și ale sale, (orĭ-cum și în ce fél ar fi ĭale) ale moșiiĭ a să socoti vor, căcĭ nu maĭ puțin trebue a să osteni, nicĭ maĭ puține sudorĭ sint de vărsat pentru apărarĕ sa, de cât pentru apărarĕ moșiiĭ, încă carĕ și în maĭ de cinste să socotéște în lupta pentru moșie priĭmită, zis-au ceĭ bătrânĭ înțelepțĭ, precum îndrăznĭala (carĕ între răutățĭ să numără) ĭa schiptrul, și poartă epitropiĭa vitejiiĭ, carĕ doamna a tuturor vredniciilor ĭaste. Și aćasta adevărat că bine au zis: că unde moartĕ ĭaste maĭ cinstită, și maĭ plăcută de cât viața; acolo răutatĕ cu dé-sila, în bunătate să schimbă. Cu care mijloc de multe orĭ s'au tâmplat, îndrăznéla cu pintiniĭ deznedejduiriĭ boldită fiind, precum celor biruițĭ nene(dej)duită a biruinții pohfală. Așé celor ce ĭera biruitorĭ, neașteptată a prăpădeniiĭ plânsoare, să fie adus. Așé dară învățătura aćasta: μάχου ὑπέρ πατρίδος, luptă-te pentru moșie, și stidiré, înpreună cu frica afară scoate, căcĭ și dragosté, toate biruĭaște. Pre carĕ noĭ, ca pre un vârtos și tare scut înbrățășind, drépte arme, pe dreptul vor apuca; și în câmpul istoriilor ĭeșind, cu înfipțĭ pașĭ și cu neîntoarsă față, pre

www.dacoromanica.ro

vrăjmașé a de demult uĭtăriĭ tirănie la lupta monomahiiĭ vor chema; și pentru izbândiré laudelor și slaviĭ moșiiĭ, pănă la vărsaré acei maĭ de pre urmă a singeluĭ picătură, lupta vor sufferi: și încă svânta agĭutorindu-ne adeverință, precum ca a vulturuluĭ, (supt a căruĭa chezĭ s'au și născut), cé din fire, și din naștere tinerețe să-ĭ întoarcem, tare nedejduim. Ce poate cine-va să zică; Cine, și de unde ĭeștĭ tu, o omănașule? din mijlocul vanvarilor ĭerĭ alaltaerĭ ĭeșind, de năprasnă (1) nemérnic te iveștĭ? Ce caută la tine arme ca acélé? de unde, și în lupta monomahiiĭ când tĭ-aĭ învățat? unde, și carile îțĭ sint puterile și alalte, cătră acésté trântiturĭ trébnice măestriĭ, cu carile înnainté putérnice tirannii ca aceștia macar a te ivi, necum biruința a nedejdui să poțĭ? La acésté îndămână ne ĭaste răspunsul. Adecă precum noĭ sintem să facem ca Helvetul cel tânăr, și de la bătrâniĭ săĭ, în samă nebăgat, cariĭ văzind primejdiia caré de la nepriĭatinĭ fără véste li viniia asupră, așijderea pre sine de arme, și de alte oștenești ciniĭ lipsiți știindu-să, oare cu mânule goale fortuna bătăiĭ să ispitéscă, au urgiiĭ vrăjmașuluĭ cale să dé ar fi maĭ cu folos, mult sfătuind, și nemică stătătorĭu alegând, - tânărul răspunde, precum pentru lipsa armelor nu lĭ-ar trebui să poarte atâta grijă, căcĭ ĭel foarte bine știe, precum nepriĭatiniĭ vin cu tot félĭul de arme încărcațĭ; pre carile din mânule lor răstorcându-le, nu numaĭ maĭ pre lesne, ce încă cu multul maĭ fericit, și maĭ lăudat, pre nepriĭatinĭ cu ale lor arme a bate, și a birui vor puté; și așé făcând, spun istoriciĭ că nu s'au amăgit.

Așé dară și noĭ, asémené acestora făcând, înpotriva ti-

(1) în manuscript: *năprască.*

www.dacoromanica.ro

răniiĭ uĭtăriĭ lucrurilor, nu numai stâbla biruinții, (pre carĕ ĭubiteĭ moșiĭ cu tot dédinsul poftim,) nedejduim: Ce încă ca și marele acela întemeliitorĭul nostru Traĭan vom face, carile avuțiile céle din jacurile Romanilor Dechebal domnul Dachilor, strânse și ascunse le avé, tocma din fundul apiĭ Sargheții la ivală lĭ-au scos, și visteriiĭ Romanilor, adecă a cuĭ au fost, lĭ-au dat. Într'acestașĭ chip, ĭarășĭ zicem, și noĭ făcând, pre céle cu vechimé vremilor îngropate a vechilor istoriĭ comoare, la lumină a le scoate, și la trĭaba de obște a le arăta ne vom sili, și céle românești, precum Romanilor să cuvin vom dovedi.

Cândailé părésă-va cui-va, precum acésté, carile noĭ acmù făgăduim și înnainte slobozim, că nu buhnete de pușcĭ omenești, ce lătrăturĭ de Țerberi, și de micĭ țincșorĭ și fricoșĭ; nu platoșe și scuturĭ, ce beșicurĭ de vânt înflate și pe apă înnotând; nicĭ deciĭa arme de biruință purtătoare, ce cuvinte în samă nebăgate, și nevoință pentru deșartă slava, în zădar cheltuită, să fie, ĭĭ va păré? crédem, și știm. Insă cătră acasta încă maĭ știm, precum că părére scaunul adevăruluĭ a răsturna, sau locul a-ĭ cuprinde, nicĭ cum nu poate. Pentru care lucru, nu adevărata a lucrurilor știință, îndoiteĭ părerĭ: ce părére negreșitiĭ științe, pururé a să înduplica, și ĭeĭ a să pleca, să cade. Așijderé și noaâ a ni să păré slobod va fi; că cu acest al nostru, pentru vechimea Romano-Moldo-Vlachiiĭ hronic, ca nu cum-va de la veciniĭ de prin pregĭur vre o vrajbă neînblânzită să ne scornim: să nu cum-va în loc de glumă, și de râs să ne luâm, și ca cum de dulce dragosté Patriiĭ nebuniții a fi socotinḋu-ne, să zică, că célé ce să cad credințiĭ istoricești hotare am sărit. Că acéstă macar cevașĭ înpotriva noastă nefăcând, cu întrĭagă con-

www.dacoromanica.ro

știenție mărturisim, (însă deosăbĭ de lunecaré neștiinții caré tuturor oamenilor aproape, și de casă ĭaste) că nu așé după a noastră și a Patriiĭ voe să fim umblat; cu caré cé de demult potolită, și supt răcită cenușé zavistiiĭ învălită scântĭae, într'a urâĭ și clevetiĭ pojar, să o aținăm, și să o ijdărâm. Că cine mă rog, ar fi acela, carile să gândĭască, ca cu crierĭ de aramă, precum cu hulele altora (nu dé Dumnăzău,) adaogeré laudelor sale, c'ar puté dobândi? Plăcut, și încă cu fericire nĭ-ar fi fost, nicĭ nărocul acestuĭ câmp să fim ispitit, nicĭ cununa aceĭ după pravilă luptă să fim așteptat. Ce cine ĭaste așé de nărocit cetățan? Cine ĭaste atăta de fericit Țițeron, carile nu unul, ce o mie de Lucțiĭ să poată avé? și pin ostenințele streinc lăudându-să, prin céle în patru părțĭ a lumiĭ, deșchise a Romi porțĭ să între pohfălindu-să. Din potrivă: cine atâta slab de minte ar fi acela, carile ș-ar pofti așé de groznice, și atâta de strașnice menițurĭ și urĭ să ispitéscă, și atâtĭa înpotrivnice chitéle a auzi să învoĭască?

Însă pre fiete care rătăcită voe stăpâni-o-va zisa înțelepților: Φίλος ὁ Πλάτων, φίλος ὁ Σωκράτης, ἄλλα μᾶλλον φιλή ἡ ἀλήθεια, priĭatinu ĭ Platon, priĭatinu ĭ Socrat, însă maĭ priĭatinu-ĭ adevărul. Cu care lége și povață, orĭ-ce acru ar fi, cu dulce vom gusta; și orĭ cât de ascuțite ar fi a chitélelor dosedirĭ, véselĭ le vom sufferi, numaĭ a neimatiĭ consțienții întregĭune să păzim; de vréme ce ĭa singură, adeverința istoriiĭ maĭ luminat va arăta, decât razele soareluĭ umbra ćasorniculuĭ de soare; și fără nicĭ o încâlcitură va învăța, precum toate némurile și a nĭamurilor late înpărățiĭ, câte astăzĭ Evropa în sinul său încălzéște, și ține, cu nĭamul Romano-Moldo-Vlahilor alăturându-să, nu pot să nu-șĭ cunoască ale sale începăturĭ pré proas-

www.dacoromanica.ro

pete; și înnainté vechimeĭ bătrânéțelor lor, ca niște brudiĭ, și tineréle de vrâstă (sau maĭ adevăr să zicem) ca niște strânsuriĭ, fără niciĭ o dreptate, între ceĭ de loc vârâte, să nu mărturisască. Căciĭ toate céle despre apus a Evropiĭ nĭamuriĭ (nu dé Dumnăzău trufie cuvântuluĭ) macar că astăziĭ mariĭ, tariĭ și evghenisite sint; însă alțiĭ părinți nu-șiĭ pot cunoaște, fără numaĭ pe Gotthĭ, Vandaliĭ, Unniĭ, Sclavoniĭ; adecă, a Schythii înghețate rumpturiĭ, și maĭ cu dédins, pre singură Italia atâta zămintitură și amestecătură de varvariĭ au cuprins-o, cât precum odânăoară kynicul Dioghenis cu făcliĭa aprinsă amĭazăziĭ pe uliță, așé astăziĭ în mijlocul Romii pre cel hiriș Roman cine-va a-l cerca mult să să ostenĭască, și de abiĭa să-l nemerĭască, ca din varvariĭ să-l poată alége. Una numaĭ și singură ĭaste nașteré Ghermanilor, caré precum curată, și chĭară sămințiĭa sa să fie păzit, la scriitoriĭ aflăm; ĭară alalte toate din sine răscuțiĭ să și chĭamă; ĭară alalte toate zămisliré climatelor friguroase, a cerĭuluĭ și a pământuluĭ vrăjmășie fugând, și șederile părințeștiĭ și lăcașurile de naștere părăsindu-șiĭ, și ca niște stérpe, și vițiĭ omenești netrébnice lepădându-le, în părțile Evropiĭ despre apus să fie năpădit; deciĭa, cu frumséțĭa și bivșugul țărâlor Romanilor îndulcindu-să, întâĭ, ca pardoșii de Ircania, dintr'ânsele câte-va părțiĭ să fie înghițit, apoĭ ca stăpânitoriĭ cuprinzindu-le, într'ânsele picórul și scaunul să-șiĭ fie înfipt. Și așé deciĭa cu cursul vremilor crăiĭa Franțuzască, (caré acmù după putéré chesărĭască locul al doilé ține) crăie, zic, pré de bună naștere, înflorită, pre uscat și pre mare foarte putérnică, pre la annul de la nașteré Fićoariĭ 420 * în Franția au început a fi; și macar că pentru némul Franțozilor, cine, și de unde să fie, istoriciĭ până acmù încă să cĭartă, însă Pe-

Petavie, de sămăluirea vremilor, parté I, carté 6, cap. 13.

www.dacoromanica.ro

tavie, om de nĭamul său Franțoz, a vremilor și a istoriilor curat și ascuțit socotitorĭu, cum să cade mărturisește, de vréme ce zice: Pre acástă vréme, (pre la annul de la noĭ însămnat) aceii în toată lumé de bună naștere crăii franțozeștĭ, temeliile s'au aruncat, a căruĭa ném începătura necunoscută ĭaste, nicĭ cu slovele vechilor deplin să arată. Așijderé gĭudecă, precum grești să fie aceiĭa, carii socotesc, precum Franțoziĭ să fie luat începătură din rămășita Troadénilor. Apoĭ alége precum din adunaré a multe nĭamurĭ varvarești, carile pe acéĭa vréme Evropa prăda, atâta de cinstită, și de vestită crăiĭa să să fie scornit, și aruncând gĭugul Romanilor, să fie cuprins Gallia, adecă țara Franțozască. Așé Ispanii ce sint? fără numaĭ Gotthĭ? cariĭ pe la anul 414 în Ispania întrând, pre acástă de acmù a Ispaniiĭ crăie au întemeĭat. Așé Longobardiĭ pre la annul Domnuluĭ Hs: 568 din Scandia coborându-să, (de unde și Gotthii, Vandaliĭ, Heruliĭ și Gurțilinghiĭ ĭeșiso) cât de multe crăiĭ, carile acmù în Italia înflorit trăesc, au pus. Așé Sacsoniĭ în annul de la Hs: 449 la ostroavele Britaniiĭ trecând, Crăiĭa Anglicană și Scotică au așezat. Așé Léșiĭ rudeniĭa Schithilor Sarmaticĭ, (aceĭașĭ sint și Slovéniĭ) pre la annul mântuiriĭ 465 cu voevodul lor Leh, Vistla trecând, a desfătateĭ Crăiĭ leșeștĭ, nărocite începăturĭ au dat. Așé Unniĭ, rod de Tătarĭ asiaticĭ, pe la annul ștérgeriĭ păcatuluĭ 432, crăiĭ Ungurești și nume ĭ-au dat, și corona ĭ-aŭ pus. Așé Bolgariĭ, și cariĭ după dânșiĭ au urmat Sclavéniĭ, și Sirbiĭ, la annul întrupării véćniculuĭ cuvânt, 499, din cé maĭ din fund a crivățuluĭ varvarime, ca cum năsipurile apiĭ Volgăĭ ar fi năbușit, afară vărsindu-să, și cu ĭute picór undele bivșugoaseĭ Dunărĭ trecând, Misia, Thrachia, Illiria, Trivalia (caré acmù ĭaste Sclavonia) și câtă-va parte din Mache-

www.dacoromanica.ro

donia, și pănă la Dalmatia, cu dése prăzĭ au lovit; și deciĭa vecinilor groznice a Bohemiiĭ, a Bulgariiĭ, a Sclavoniiĭ și a Sirbiiĭ crăiĭ, au descălecat. Ce în scurt, maĭ toate ale Evropiĭ și a Evropénilor nĭamurĭ, odânăoară pré varvarĭ, ĭară acmù pré de bună naștere să fie fost aĭavé ĭaste. Carile într'ânsa, întâĭ ca niște vrăjmașĭ prădătorĭ să fie întrat, apoĭ (minté cé de sus toate așé despuind) osirdnicĭ tocmitorĭ, și bine cumpătațĭ domnitorĭ să fie ĭeșit, cum acelor vechĭ, așé acestor noĭ Hronice ne povestesc.

Acésté dară așé; ĭară a Romano-Moldo-Vlahilor nĭam, de vom vré să crédem adeverințiĭ, caré în Hronice mărturisésțe, de-ĭ vom căuta cé maĭ de pre urmă vârstă, (de când adecă Traĭan înpăratul, din Roma înpărătĭasa cetăților, alegând cetățénĭ Romanĭ, în Dachiĭa ĭ-au trecut,) îl vom afla de pe la annul tocmiriĭ firiĭ omenești 107, să fie început. De-ĭ vom cerca cé de pre mijloc vârstă, o vom găsi de odată cu Romulus, Roma, și cu numele Roman, adecâ cu șépte sute cincĭ zăcĭ și triĭ de anĭ maĭ de nainte, de cât a să naște Domnul Hs. De-ĭ vom iscodi cé d'inceput naștere, precum de la răzsipa Troadiĭ, și de la înstreinaré luĭ Eneas la Latium, adecă în țara lătinéscă, a vechilor sémne și scrisorĭ mărturisesc. De-ĭ vom întreba a evgheniĭ catastih, și a ghenealoghiiĭ rând; precum Romanĭ în Roma, de cetățénĭ Romanĭ, și oșténĭ veteranĭ născuțĭ, a Ellinilor nepoțĭ strănepoțĭ, de la Troada să să fie trăgând, a Grecilor, și a Latinilor scriitorĭ mărturisesc. De vom lua sama faptelor maĭ marilor lor: nu prădătorĭ, nu năpăditorĭ, nu adăosăturĭ; ce înmulțitorĭ, ce lățitorĭ; ce maĭ din luntru, și maĭ de trĭabă mădulare a înpărățiiĭ Romanilor, a fi îĭ vom găsi. De le vom căuta firé, inima,

www.dacoromanica.ro

și cé iroicéscă vitejie; aĭave ĭaste, că a hotarâlor lumiĭ românești, în potriva sirépelor nĭamurĭ Tătărăștĭ, ca niște zidĭurĭ de aramă pușĭ, și nebiruiți apărătorĭ, s'au socotit: și într'ânșiĭ numaĭ să să fie păzit și plinit acel adevărat cuvânt pentru ceĭ hirișĭ Romanĭ de la Seneca zis: Unde aŭ biruit Romanul, acolo au și trăit. Căcĭ denafara hotarâlor înpărățiiĭ românești: până adecă la fundurile Indiiĭ; până la pustiile Arabiiĭ; până la necunoscutele locurĭ a Africăĭ, și să zicem, așéșĭ până la marginele lumiĭ cunoscute, poporul românesc, prin multe vremĭ, și pre la multe părțĭ, precum să-șĭ fie scos, și așezat sloboziile sale, nime poate fi, carile să nu știe. Insă macar o alégere de oaste, cu alégeré luĭ Traĭan înpărat (carile și oștĭan ales, și hatman iscusit ĭera) a să potrivi n'au putut, nicĭ a altor consulĭ, sau înpărațĭ colonii, (adecă slobozii) la vârvul a atâta, să-ĭ zic, maĭ véćnică fericire, a să urca s'au învrednicit, ca după pomenit cuvântul Senecăĭ, unde au biruit, acolo să și trăĭască. Cu acéstă dară socotélă afară din tot prepusul ĭaste, ce de la istoricĭ se pomenéște, precum Traĭan, până a omorâ pe Dechebal, până a sfărâma pe Dachĭ, și până a suppune Dachia, cu atâta vărsare de singe s'au nevoit: cât svârșindu-să acmù, pline de pănzăturĭ chichițele hirurghilor, pentru ca să lége căscate ranele slujitorilor, nicĭ năfrămile sinuluĭ său, nicĭ pânzele mésiĭ sale orânduite, să nu fie cruțat, pentru caré precum céle trecute vacurĭ, așé ceste de acmù nu de sațiu să pot mira, socotind adecă Traĭan, ca un nărocit hultuitorĭu, și ca un înțelept înpărat, că la răsad ca acesta, adăpătură cu puhoĭu de singe ca acela să să fie cuvenit. Așijderé, pentru ca țarină mănoasă ca aćasta să să străjuĭască, și numeluĭ său slavă nemuritoare să lasă, nu cu

www.dacoromanica.ro

strein și nemernic, ce cu românesc ochĭu și inimă a o priveghé, și cu Românești arme a o păzi, și cu cetățénĭ de Roma a o lucra, pre următorii săĭ cu necălcat gĭurământ, au legat. Pentru care lucru Adrian, carile nu numaĭ a înpăraților, ce încă și a celor cât de proștĭ istecĭunĭ neostenit răvnitorĭu fiind; de vréme ce la vredniciile luĭ Traĭan, a agĭunge nu poate, cu blăstămățiile sale, laudele luĭ a călca și a le micșura, precât poate a să sili, nu să rușinĭază. Și cu acesta mijloc, Parthia, Assyria, Armenia și toată Mesopotamia (céle a luĭ Traĭan în véci de pomenit trofee,) Parthilor și altor asiĭaticĭ varvarĭ, pre lesne lĭ-au lăsat, și slujitoriĭ Românești, ca cum peste țircălamul lumiĭ, de Traĭan în mijlocul varvarilor ar fi fost pușĭ, și ca cum a să păzi nu s'ar puté înnainté senatuluĭ pricinind, nu atâta copilărește, pre cât blăstămățește, îndată înnapoĭ ĭ-au chemat. Insă acastaș Romanilor, carii în Dachia noastră ĭera așezațĭ, a face foarte s'au rușinat. Cu care pricină s'au tâmplat, ca Dachia, caré ĭera ca un fericit proimiu, a biruințelor următoare, deciĭa în véci vrédnică de înpărat ca acela coronă să rămâe, și să să ție.

Într'acesta chip dară, pre Romano-Moldo-Vlahiĭ noștriĭ, Roma maĭca, din lăuntrurile sale născându-ĭ ĭ-au aplecat, și ĭ-au crescut; Traĭan părintele, cu obicéele și armele românești învățindu-ĭ, a Dachiĭ adevărațĭ moștenitorĭ ĭ-au pus și cu curat singele fiilor săĭ, pre Dachia, caré maĭ denainte varvară ĭera, au evghenisit-o. Acéĭași după acéĭa, cu prilejul a fericitelor vremĭ, la atâta a puterilor și a vredniciilor înnălțime s'au înnălțat, cât marele Constantin, cătră dânsa Thrachia și Machedonia alăturând, a lumiĭ românești a patra parte să plinĭască, o au socotit. Acasta, de

www.dacoromanica.ro

pe una numaĭ pre lesne poate să să dovedéscă. Că de vréme ce Constantin cu puțin maĭ denainte de pristăviré sa, toată înpărăția în patru părțĭ despărțind, și fiilor săĭ, cineșĭ parté sa să înpărțască vrând; ca un de lége părinte, și pré bun domn, aŭ socotit: că macar că Dachia, înpreună cu alalte maĭ sus pomenite țărĭ, cu încungĭuraré hotarâlor, decât alalte părțĭ, cu multul maĭ îngustă: și maĭ strâmptă ĭera; însă cu bunătaté ceriuluĭ, cu temperamentul aeruluĭ, cu curgeré apelor; cu ploada pământuluĭ, cu frumsețé câmpilor, cu desimé pădurilor, cu mulțimea cetăților, cu slava cetățénilor, cu cinsteșiĭa năroadelor, cu vârtuté și vitejia slujitorilor și cu mulțimé a altor lăcuitorĭ, de cât alalte părțĭ nu numaĭ nu maĭ ĝos: ce încă cu multul a le covârși poate. Și pentru acásta luĭ Constans, celuĭ maĭ mic între frațĭ, și maĭ mare în dragosté sa fiĭu, dréptă moștenire o au însămnat-o: nicĭ luĭ Constans de soartă ca acásta răŭ ĭ-au părut, ce încă ca céĭa ce părintele săŭ i o orânduisă, ca pre o pré plăcută moșie, cu dragă inimă înbrățășind-o, după răposaré luĭ Constantin, așéșĭ și scaunul înpărățiiĭ în Dachia ș'au pus. După acéĭa frate-săŭ Constantin, cu zavistiĭa pornit, cu a sa parte neîndestulindu-să, și cu mână vrăjmășască asupra luĭ Constans viind, ĭel cu oasté din Dachia, și biruindu-l, și omorându-l; deciĭa cătră Dachia toată înpărățiĭa apusuluĭ ș-au adaos. Decĭ după depărtaré luĭ Constans de la Dachia spre Italia până pre la vremile luĭ Grațian înpărat, Dachia noastră înpreună cu Thrachia și Machedonia, tot supt un deregătoriu au fost; ĭară supt acest înpărat năpădirile Gotthilor maĭ mult îngreuindu-să, Grațian au chemat de la Ispania pre Theodosie marele, și singur apărătoriu și stăpânitoriu acestor țărĭ să fie l'au poftit. Socotind adecă Grațian foarte

www.dacoromanica.ro

înțelepțéște, precum că ostenințele și laudele luĭ Traĭan, nu poate altul să le ție, și să le poarte, fără numaĭ altul ca Traĭan, adecă-te Theodosie.

Theodosie dară luând grijé părților acestora, nu numaĭ căcĭ pre Dachiĭa cum să cade au apărat-o: ce încă și pre Gotthĭ, cariĭ din Thrachia până la Don să răvărsasă, cu armele atâta ĭ-au îngrozit, și cu pacé, atâta ĭ-au înduplecat, cât Athanaric, și Fritighernis hatmaniĭ lor, lepădând cé vărvărĭască sălbătăcie, cu prietinesc picór, prin Dachia trecând, cetățiĭ luĭ Constantin, caré înpărățiĭa la răzsărit, cu plecăcĭune i s'au închinat. Ĭară după acest al doilé Traĭan, (pre marele și creștinul Theodosie înțăleg) cu leneviré, (precum ni să pare) înpăraților, cariĭ după dânsul au urmat, sau poate fi așé vrând cel dintru `nnalturĭ Dumnăzău, puterile Romanilor nu puțin veștezindu-să, Unniĭ, Bolgariĭ, Sclavoniĭ, Sirbiĭ, și Heruliĭ, prin câtă-va vréme câte-va provinții românești apucând, până maĭ pre urmă în Pannoniĭa (caré ĭaste Unguriĭa cé mare), în Thrachia, în Misia, în Illyria, în Machedonia, și așéși în slăvită Greția, picórul, și scaunele ș'au înfipt; ĭară în Dachia noastră acástașĭ desăvârșit a face, nicĭ cum n'au putut; încă cu vârtuté acelora ce o stăpâniĭa Romanĭ, tot-déuna bătuțĭ, tot-déuna gonițĭ, și biruițĭ să fie fost, și pre moșiĭa sa pururé păzită, și de a Varvarilor îndelungată înpresurare slobodă, să o fie ținut, vestițĭ scriitorĭ ne povestesc, (pre cariĭ în textul istoriiĭ pre la locul și vrémé sa ĭĭ vom arăta) căcĭ acești, aceiĭașĭ Romanĭ sint, cariĭ (precum singure Létopisețele Sclavonilor spun) pre niamul Slovenesc, în scurtă vréme, de pe malurile Dunăriĭ gonindu-ĭ, până la apa Vistliĭ ĭ-au înpins, și acolo boțindu-ĭ, începăturile stăpâniriĭ lor, pre acelaș loc a-ș da ĭ-au asuprit. Acești, aceiĭașĭ Romanĭ sint, cariĭ pe Polovțiĭ, și pe

www.dacoromanica.ro

Caută înnainte mărturiile acestora.

Picinighĭ, vrăjmașĭ a înpărățiiĭ Romanilor nepriĭatinĭ ĭ-au făcut să-și cunoască hotarăle, pustiile céle de peste Nistru; Așijderé cu cursul vremilor, (precum la Striikovskie să află,) orĭ ca pre niște suppușĭ ĭ-au domolit, orĭ ca pre niște soțiĭ ĭ-au avut, (căcĭ acestuĭ lucru curată știință nu avem) pre cât putem cunoaște, cu îndelungată a lor slujbă, atâta s'au slujit, cât și din limba românĭască, căt va să să fie înprumutat, și cé vărvărĭască a lor cu dânsa nu puțin să o fie tocmit* Acești aceiĭași Romanĭ sint, cariĭ pre vré(mé) înpăraților luĭ Constantin și maĭcă-sa Irina, când Carolus Marele schiptrul înpărățiiĭ apusuluĭ de a răzsărituluĭ au despărțit și până la Dachia coborându-să, prin soliĭ săĭ, cu dânsul, lucrurile stăpâniriĭ lor ș-au așezat*. Acești, aceiĭași Romanĭ sint, cariĭ luĭ Conrat al triilé înpăratuluĭ apusuluĭ, când la svânta oaste Ierusalimască, prin Poloniĭa, și de acolo prin Moldovlahia mergé, la doaâ sute de miĭ de oamenĭ, cu sine ducând, de toată hrana, și altele carile la calé a atâta oaste trebuĭa, îndestul au dat* Acești aceiĭași Romano-Moldo-Vlahĭ sint, cariĭ pe Alexie Comneno, și pe Isachie Anghel înpărațiĭ Țarigraduluĭ, vrând cu tirănie asupra lor să să ispitéscă, maĭ mult de cincĭ orĭ, cu vrăjmașe războae ĭ-au biruit, și precum Românul slobod pré bună soție, așé întărâtat, războĭnic fără protivnic să fie lĭ-au arătat*. Acești aceiĭași Romanĭ sint, cariĭ după ce Latiniĭ cu amăgĭală apucasă Țarigradul de la Grecĭ, în potriva năvrăpitoriuluĭ Balduin, biruitoare arme au purtat, și Grecilor, cariĭ acmù pentru înpărăție fără nicĭ o nedéjde rămăsése, ca înpotriva a amăgeu ca acesta, îndrăznĭală, și arme să apuce, și până maĭ pre urmă și înpărățiia să-și răscumpere, foarte cu îndămână prilej, și

* Carté 6, cap. 16.

* Carté 7, cap. 15.

* Carté 8, peste tot.

* Carté 8, cap. 13, 14, 15, 16.

www.dacoromanica.ro

agĭutorĭu lĭ-au dat*. Acestĕ, ĭarăşĭ zic, aceiĭaşĭ Romanĭ sint, carii singurĭ numaĭ cu Secuiĭ puterile, şi armele înpreunându-şĭ, între atâtĕ asiaticestĭ, şi evropestĭ vestite némurĭ, ĭeĭ numaĭ pe a luĭ Batie cumplecĭune şi a Tătarâlor luĭ vrăjmăşie, bărbătĕşte au tâmpit, şi locurile sale, de prada vărvărĭască maĭ nebetejite ferind, prin moşiile lor trecătoare a le da, adevărat românĕşte lĭ-au tăgăduit. Şi pentru ca pe strâmpt să zicem aicé, carile în ţăsătura Hroniculuĭ pre larg sint să să pomenĭască, unu numaĭ, şi maĭ de pre urmă, însă decât alalte cu multul maĭ alĭasă faptă vom maĭ adaoge, caré cum cu mare laudă s'au isprăvit, aşé minunat şi până astăzĭ să trăgănĭază. Acestĕ, adecă sint aceiĭa Romano-Moldo-Vlahĭ, carii după ce au început zmăul cu şépte capete Turcul, atâtĕ înpărăţiĭ, şi crăiĭ a răzsărituluĭ, şi a apusuluĭ, cu larg şi nesăturat gârtan a înghiţi, şi ales maĭ toată lumé a părţilor creştinestĭ, maĭ la cé de pe urmă mişelie lĭ-au adus, cât stăpânirile, carile odânăoară ĭera pré înflorite, astăzĭ de abiĭa, şi maĭ nicĭ de abiĭa, macar ca a unuĭ trup de demult mort, şi cu putregaĭul vremilor mistuit, nicĭ oasele înşirate îşĭ pot arăta; ĭeĭ, ĭeĭ, zic, numaĭ singurĭ, cu minunat a fieruluĭ, şi a auruluĭ meşterşug, cum vrăjmăşiiĭ, aşé lăcomiiĭ lor înnainte ieşind, vii a luĭ Ahilevs, şi a luĭ Ulisis strămoşilor săĭ icoane să fie s'au arătat. In vécii lor slăvite, şi pré putérnice au fost înpărăţiile Grecilor, a Persilor, a Eghipténilor, şi a Vavylonuluĭ; pre carile puterniciia sultănĭască atâta lĭ-au schimosit, şi lĭ-au micşurat, cât în zilele noastre lucrurile lor, pre carile minté omuluĭ să le cuprindă nu puté, să par că nu fapte, ce vise, nu istorie, ce basne fac. Aravia fericită, pietroasă, şi cé pustie, nefericiré şi pustietaté caré armele turcestĭ ĭ-au mestit,

* Marinus, parté 2., Carté 3., cap: 18 şi 19 şi înnainte în hronic, parté 9., cap. 12.

www.dacoromanica.ro

nu numaĭ au gustat-o, ce aşéşĭ, pănă la beţie, şi ameţală au sorbit-o. Africa, cu a Romiĭ pururé răvnitoare Karthaghiné, dintele vieruluĭ omenesc atâta l'au simţit, cât în luntrurile sale rana, caré au luat, în vécĭ nevindicată ĭ-au rămas. Bulgariĭ, Sirbiĭ, Sclavoniĭ, (între cariĭ să numără şi Bosnéniĭ) Albaniĭ, Bohemiĭ, şi Dalmatiĭ, némurĭ carile cu mâna, şi cu fierul, maĭ toată Evropa îngrozisă, atâta lĭ-au înblânzit şi lĭ-au domolit Agarénul, cât din cé véche, şi de fire a lor sirepie, macar o picătură nu lĭ-au rămas: nicĭ cu altă maĭ cunoscută faptă, sau zisă, fără numaĭ cu una, şi acéĭa foarte întunecată, a numeluĭ adecă însămnare, între alalte a muritorilor nĭamurĭ, a să număra pot. Préputérnică lungă, şi lată stăpâniré ungurĭască, la atâta strâmptoare o adusése: cât a crăiĭ sale hotare, nu aĭuré puté să cunoască, fără numaĭ între căzuţĭ şi răsipiţĭ părepiĭ săĭ. Pre Ghermanĭ, rod amintrilé nebiruit, atâta ĭ-au înspăĭmat, cât până la porţile Becĭuluĭ de doaâ orĭ, ĭară prin pregĭurul lor, de nenumărate orĭ, cu moarte, şi răzsipă, fulgerile şi tunetele armelor sale au adus. Ce, pentru ca aicé să nu maĭ pomenim câte răutăţĭ şi cumplirĭ au făcut Publicăĭ Veneţienestĭ, de câte slăvite ostroave, şi de câte vârtoase cetăţĭ pre mare, şi pre uscat au sărăcit-o, socotim, că cé maĭ din luntru Italie, într'adins, pentru cé maĭ vrăjmaşă, şi maĭ de pre urmă a tirănniiĭ sale mânie neatinsă a o lăsa să fie vrut, şi pentra acásta armele spre crivăţ să-şĭ fie întors, adecă asupra Léşilor, Rusilor, şi Căzacilor: pentru ca şi pe aceste Creştine ţărĭ, într'o sughiţitură să le înghiţă, spurcata-şĭ şi a saţiuluĭ neştiitoare gură ş'au căscat. Carile macar că aşé de tot biruite n'au fost, nicĭ aspru gĭuguluĭ luĭ grumaziĭ ş'au plecat: însă fără nemăsurată vărsare de singe creştinesc,

www.dacoromanica.ro

și fără nenumărate suflete în robie prăpădite, a scăpa n'au putut ca cari răutăți câte, și câte au fost, și de câte ori s'au făcut, și încă să fac, de am vré pe amănuntul să le pomenim, nu numaĭ puterile nu nĭ-ar agĭunge: ce încă și vrémé nĭ-ar lipsi. Însă din céle multe una numaĭ vrédnică de însămnat, de la istoriciĭ Leșești adése pomenită de vom însămna nu fără trĭabă a fi socotim. Zic dară eĭ, precum acé de sus pronie, purtând de grijé mântuințiĭ acestor crivățéne năroade, cu nĭamul Romano-Moldo-Vlahilor, ca cu un zid pré vârtos, și nebiruit să să fie slujit: pre carile înpotriva a vrăjmașe săriturile păgânilor puindu-l, cu pieptul lor, întregĭ încă până acmù, și în scaunele sale înfipțĭ, și odihniți să-ĭ fie păzit.

Maĭ uĭtasem a zice, caré maĭ denainte de toate s'au căzut să fim zis: nĭamul ,tătărăsc, pre carile înpărățiĭa Persiiască, Grecască, Românĭască nu l'au biruit: nicĭ altul, fără numaĭ Dumnăzău, sau căruĭa Dumnăzău putințele, cu un deosăbit chip a Dumnăzăeștii sale voĭ, ĭĭ va adaoge, a să puté birui, până acmù s'au crezut: pre acestașĭ zic, tătărăsc nĭam, Poarta osmănĭască atâta l'au domolit, câtnu într'alt chip, ce tocma ca pre un vânătorĭu la vânat gata, pre un ogar în prohaz gata țiind, după voĭa sa, când va atuncé și încotro, într'acolo cé din fire turbată vrăjmășie a-șĭ plini îl sloboade. Așijderé de multe orĭ ca de o jiganie mursăcătoare, și necredincoasă ferindu-să, cu primenirile, schimbările, nu rarĭ orĭ și cu omorârele Hanilor lor, (căcĭ toate acésté în voĭa sultanuluĭ stau,) îl umilește, și prilejurile, capul a-ș râdica, ĭĭ trage. Acésté toate precum așé să fie, pare-ni-să că nu va fi cela ce nu știe. Căcĭ atâté, și atâté înpărățiĭ supt stăpâniré sa au suppus, au călcat, au prăpădit, și ca cum n'ar fi maĭ fost, lĭ-au

www.dacoromanica.ro

întors; cât cu multul mai pre lesne ar fi cui-và, neogoit a le plânge, decât peste tot, aşé cum sint, din catalog a le număra. Şi mai vârtos vrémé plânsorii, de cât a scrisorii să fie ar alége. Aşé din zi în zi bălaurul acest vavylonesc îngrăşindu-să, şi îngroşindu-să, deciia toată lumé, ca cum pré strâmptă peşteră să-i fie socotind, nici care loc să-l mai încapă având, schizmitu-s'au, ca cum chipul, şi firé cé de şérpe bălaur învininat, şar fi lepădat, însă alta de scorpie au înbrăcat, pentru ca ce cu colţii a muşca şi cu fălcile a îndupăcà n'au putut, coada cu venin, şi toapsăc întrarmându-şi, cu cel de moarte purtătoriu ac a înpunge, şi a pătrunde s'au apucat, spurcatul: şi ce ca un vrăjmaşi leŭ a spintecà n'au avut cum, ca o pré viclïană vulpe, cu amăgéle şi vicleşuguri a isprăvi s'au căznit. Suleïman acela, a Ghermaniii groază, a Ungariii domolitoriu, a Sirbilor şi a Bulgarilor suppuitoriu, a Turcilor Ulisis, şi a Osmanilor Licurgos. Carile cum din scrisele, aşé din zisele bătrânilor săi înţelegând, precum înpotriva Romano-Moldo-Vlahilor, cu neprietinie a mérge, ïaste-cé mai de săvârşit nebunie, (căci înţelepciúné şérpeluï aceluïa, mulţi din istoricii creştineşti* sint, carii cum să cade o mărturisesc,) şi asupra a nïam ca acesta cu armele nebiruit fiind, cu arme şi cu războiu mai mult, a ispiti, altă să nu fie fără numai lucru de batgocura, şi de primejdiïa slavii Aliosmăneşti. Aşé, ca unul foarte bine ştiind socotiïa, de câte ori, şi câţi Muhamedi, câţi Baeziţi, câţi Muraţi, în câmpii moldoveneşti sfărâmase, şi mii de mii de Turcii săi valurile Dunării, a Prutuluï, a Sirétïuluï, a Bârladuluï, şi a Nistruluï, înghiţisă. Aşé dară, şi într'acesta chip, cu patemele şi primejdiile altora, şi ale sale învăţîndu-să, legătura şi pacé, carè Bogdan fiórul luï Stefan

* Caută Epistoliile luï Busbeevie.

www.dacoromanica.ro

Vodă Marele, îĭ aducé, foarte cu drag au îmbrățășét-o, și supt chipul adăriĭ pre an (fără caré pacé Creștinilor cu Turciĭ, totdéuna moartă ĭaste) cu daruri a patru miĭ de galbenĭ, a doaâzăcĭ de șoĭmĭ, și a patru zăcĭ de épe frumoase, carile pământul Moldoviĭ le naște, îndestulit a fi priĭmește, acela ce a lăcomiiĭ în vécĭ nedespărțit tovarăș, și închinătorĭu ĭera. Într'acesta chip dară părinții nĭamuluĭ moldovenesc, cariĭ pre acélé vremĭ de grijé patriiĭ salc, precum să cade, purta, macar că daruri au făgăduit, și aur, argint, dobitoace, și păsărĭ, ca pominocul pământuluĭ lor în toțĭ anniĭ la căscată poarta luĭ prin soliĭ lor s'au obliguit: însă cu întreg sfat, și și cu bună socotélă slujindu-să, și vrémé răscumpărând, cu vârtoase, și tarĭ legământurĭ, putéré stăpâniriĭ sale cé monarhicască, bine ș'au așezat. Cinsté beserićască: credința creștinĭască, și légé orthodocsiiĭ de turbată și lunatecă bunguitura muhammedinĭască, neimată, și nespurcată și-au ferit. Nicĭ, viĭ fiind au putuț sufferí ca vre odată stéoa cé cornorată, de asupra a pré svânt sămnuluĭ crucii să să râdice. Acésté dară toate nu numaĭ șie, ce încă și porunciĭ Curanuluĭ, cu totuluĭ tot înpotrivnice fiind, ĭ-au căutat tirannuluĭ, și peste voĭa luĭ a le priimi, și a le sufferi. A căruĭa lucru altă maĭ aĭavé pricină nu să poate da, fără numaĭ, macar că cu amăgélnice tocméle, și cu chip de înpăcăluire; însă șie pre unul, și singur nĭamul Moldo-Vlahilor a-șĭ pleca, numaĭ cu puțină slavă să fie înpărățiiĭ Othmanilor, au socotit, decât c'au suppus cu armele atâta mulțime de altele. Acésté dară, și altele de cât acésté cu multul maĭ minunate, carile în Hronic înnainte să vor arăta. Unii* din vecinĭ, ca dintr'o înnaltă strajă oglindindu-le, adevărat că nu fără oare care chip de cinsteș și arătos a zavistiiĭ veșmânt, pre

Ioan Zamoischie și Stanislav Sarniție.

www.dacoromanica.ro

numele Romano-Moldo-Vlahilor, cel ce supt slova a vechilor scriitorĭ de greu zăcé, și de demult din luntrul inimiĭ gemé, încă maĭ cu înpletecite, și maĭ cu încurcate mrejulițe a-l înfășura, și cu poala odejdiiĭ vechimiĭ vremilor așéșĭ de tot a-l ascunde, și din catastivul ceiĭ maĭ știute, și maĭ cunoscute istoriĭ, cu totuluĭ tot a l rade, și a-l șterge s'au nevoit. Ce nu știm cu ce chip frunté atâta de nesiită s'au ivit socotind, precum vor puté soarele cu tină să lipască, și cerĭul cu palma să căptușască! Însă cătră acesté gata ne sint apărătoriĭ, atâté adecă, Greceștĭ, Lătinești, Nemțeștĭ, Franțuzeștĭ, Italienești, Ungureștĭ, Leșeștĭ, Ruseștĭ, Slovenești, și așéșĭ și Tur-Arăpeștĭ, și Turceștĭ scriitorĭ. Cariĭ cu toțiĭ într'un sufflet armele a dréptiĭ rătuirĭ apucând, înpotriva Blojeritorilor, cu adevărată, și aĭave a biruințiĭ nedéjde, de drept răsboĭu, pentru noĭ să apucă, așé ca noĭ tăcând și odihnindu-ne, ĭeĭ din vechĭ armăturíle lor, cu tot félĭul de arme întrarmându-să, pre uniĭ cutreerătorĭ, și a laudelor streine fără vréme, și fără socotĭală pizmăluitorĭ la meidanul luptiĭ îĭ strigă. Acesté zic, scriitorĭ, fiete-carile a vremilor sale însămnătorĭ vor arăta, precum că în mréjé paingului alte lighioĭ nu să pot prinde, fără numaĭ musculițe, și altele asémené acestora neputincoase, și neîntrarmate mușițe. Iară când să tâmplă a cădé într'ânsele nescarĭ-va păsăruĭce, și la fire maĭ vârtoasă jigăniuțe, ĭale îndată să rump, și nevoințele luĭ îndeșert să fac. Aceștéșĭ cu tarĭ dovéde vor vinci, (căcĭ noĭ de la noĭ câtu-ĭ negrul supt unghe nu vom zice,) precum cé d'intâĭ a Romano-Moldo-Vlahilor în Dachia descălecătură, să fie fost de la Traĭan Marele înpărat. Așijderé vor arăta, precum anniĭ nĭamuluĭ lor, de cât a altor nĭamurĭ Evropeștĭ, cu multul maĭ mulțĭ, și vârsta lor, de

www.dacoromanica.ro

cât a multora maĭ matoră, și maĭ véche să fie, ca ceĭa ce începutul annilor lor ĭaste de la acesta înnapoĭ, cu o mie șése sute și zéce annĭ, și așé nicĭ unul dintre nĭamurĭ (alegând pre carii maĭ sus am pomenit Ghermanĭ) cu bătrânețele, și cu vechimé lor să poate alătura. Deciĭa vor mărturisi, precum poporul Romano-Moldo-Vlahilor, nu din glogozala a nașterĭ de strânsură să fie scornit, ce din cetățénĭ Romanĭ, din oștașĭ veteranĭ, și din marĭ familiĭ să să fie ales. Apoĭ din bunĭ și tarĭ Romano-Moldo-Vlahiĭ, din bunĭ și tarĭ părințĭ Romanĭ născându-să, a singeluĭ curățenie, și a nĭamuluĭ evghenie, nestricată, și nebetejită să fie ferit, precum și până astăzĭ tot așé o feresc. * Nicĭ să gândĭască cine-va că doară într'atâta a lucrurilor necunoștință sintem căzuțĭ, (fie aćasta așé puțin maĭ slobod să grăim) nicĭ să-șĭ prepue, că doară pretenduim, precum adecă nĭamul Romano-Moldo-Vlahilor, nicĭ un singe de a streinilor, în singele său să nu fie amestecat, că aćasta nu numaĭ a zice și a gândi fără socotélă ar fi, de vréme ce precum maĭ dedumult cu multe năpădirile a multe nĭamurĭ, așé maĭ pre urmă, și maĭ vârtos, după răzsipa înpărățiiĭ Constantinopolitĭană, și a altor megiĭașe crăiĭ, prin turbătura turcĭască răzsipĭ, și răsturnărĭ, multe de toată stepena, multe de bun nĭam și încă înpărătești, crăeștĭ, și domnești streine familiĭ, în sinul său au priimit Moldova și țara Muntenĭască, precum sint a Cantacuzinilor, a Paleologhilor, a Sevastosilor, a Grililor, a Asanilor, a Hrisoverghilor, a Petralifilor, a Hrisosculeilor, a Russetilor, a Evpraiotilor, și altele multe a blagorodieĭ grecești florĭ, în țara sa au sădit cé cu singele Românesc evghenisită Dachia. Cătră acesté de la megiĭașiĭ Léșĭ Potoțchiĭaștiĭ, de la Litvanĭ Raziviliĭ, de la Unguri Batoriĭ, (din carii să trăgé

* Lavnic Halcocondilas.

www.dacoromanica.ro

Stefan Vodă ce-ĭ zic Burdujé.) și încă maĭ de demult, de la Corvinĭ să trăgé Urecheștiĭ. De la Domniĭ, saŭ cum îșĭ zic ĭeĭ Mârziĭ Crâmeștĭ, Cantemireștiĭ, și din Cerchéșiĭ Kabartaĭ câte-va chipurĭ de frunte, (între carile au fost și Dómna luĭ Vasílie Vodă, din caré i s'au născut Steſăniță Vodă.) După ce au vinit supt stĭagul luĭ Hs. între céle a boerimiĭ vechĭ familiĭ, ĭ-aŭ priimit, și ĭ-au numărat Moldova. Așé craiĭ Sirbeștĭ au dat, ș-au luat fétele, și fiĭcoriĭ săĭ după fétele, și fiĭcoriĭ Domnilor de Țara Munteniască. Așé Brâncovéniĭ de la Bulgarĭ să să tragă să povestéște; așé vechiĭ Băsărăbeștĭ, din Basarabiĭa, (căriĭa acmù îĭ zicem Bugĭac), au trecut la Olt. Așijderé Domniĭ și boĭeriĭ moldovenești pre fétele sale Domnilor, și crailor streinĭ, (luând sama bunătățiĭ nĭamuluĭ) a le da nu s'au
Dlugoș, carté 11. apărat, precum la istoricĭ citim. Iliaș, fiĭcorul luĭ Alecsandru Vodă, să fie luat Doamnă pre Mariĭa sora Sofiiĭ crăĭasii luĭ Vladislav craĭuluĭ Leșesc; Stefan cel mare și bun, să fie dat pre fie-sa Ilĭana după Ioan Vasilivić înpăratul Mosculuĭ. Vasilie vodă o fiică după Razivil ducul de Litvaniĭa, și pe alta după Timuș Hmenlinskie hatmanul căzăcesc să fie măritat, știut ĭaste. Trécem aicé pentru lungimé, a maĭ pomeni, a Bogdanilor, Moghileștilor, Constantinilor, și a altor Domnĭ, cu a Palatinilor, și a Voevozilor și a Caștelénilor leșeștĭ, după légе a singeluĭ amestecare; căcĭ pentru toate acésté, vrând Dumnăzău, în tomosul al doĭlé a Hroniculuĭ nostru, la locul și vrémé sa anume să va zice, precum și în carté ghenealoghiiĭ nĭamurilor boerimiĭ moldovenești, (pre caré cu limba lătinĭască am scris-o) pre larg am arătat. Însă cu toate acésté a însuratuluĭ, și a măritatuluĭ legătură, părtnićască fiind, și numaĭ a unor maĭ de nĭam case înpreunare, nu să va cădé a

www.dacoromanica.ro

să socoti, că doară cu acesta mijloc, cel de Roman singe să să fie stricat, precum și singură orânduĭala firĭască poftéște.

Parté cé maĭ mică, ceiĭ marĭ lăsindu-să, ce pentru ca să nu trécem chipul, și forma pridosloviiĭ, pentru alalte a Romano-Moldo-Vlahilor vrednicĭ, pre cititorĭu la trupul istoriiĭ îl învităm.

www.dacoromanica.ro

PRAEFATIO

Cicero, eximius ille Romanorum Demosthenes, latinitatis parens, rhetorices canon, sermonis norma, eloquentiae inimitabile exemplar, ac omnium ferè artium atque scientiarum facilè princeps: cum toto, quod illi ipsa donaverat natura, nec non plus ultra, acuerat ars, ingenii acumine, in omnibus singulisve, sive laudantibus, sive vituperantibus scriptis, peroratisque orationibus, atque aliis innumeris penè epistolis scribendis atque dictandis, parum laborasse, parum sudasse videtur; at in epistola quadam (qua a Lucceio vitam, sive potius res sub ejus consulatu gestas exarari, et posteris celebrandas tradi postulat) perscribenda (ut ex ipsis illius verbis animi effigiem exprimentibus clarissimè patet) non diu solum ac undique explicatis, ingenii velis, mentem agitasse, sed sanguineos etiam effudisse sudore, se semet prodit: quo nimirum modo atque methodo, suas aliis exponeret laudes, et res a se praeclarè sive minus ita gestas, alieno calamo depingi atque exornari, absque ulla affectationis nota cuperet; et illo superstite, ab exteris lectitari, ac celebrari audiret, nec non inde ineffabilem quandam animi hilaritatem et

www.dacoromanica.ro

desiderii fruitionem capere posset. Tale igitur opus aggressurus omnes ingenii intendit nervos, nullis parcet laboribus, nullos sudoris sentit imbres, et in eloquentiae artem quasi indignabundus, ac si in inventionis supellectili defectu laborantem deprehendens, omnes ejus loculos funditus evertit, et totas sermonis opes ut prodigus alter dissipat, dilapidat, neque quiescit, antequam proemii fundamentum nanciscatur, ponat atque stabiliat. Tandem hujus desiderii duas praecipuè fundat bases, et una quidem est, ad proprias demandandas laudes, non ore et verbo, sed calamo et charta opus esse. Secunda vero verecundiam, (quae alias cuique proprias afflagitare laudes maximoperè interdicit) epistola methodum suppeditante, spernendam, sive prorsus tollendam esse, quibus positis, *epistolam* ait, *non erupescere.* Hinc deinceps praedivitem sese explicandi materiam nactus, non minus audaces, quam liberas, velocis pennae laxat habenas, quae amplissimos eloquentiae campos percurrens, ita resolvitur ac incitatur, ut non scripturientis calami, sed agricolae ventilabri, vices tenere videatur: et tanto ambitionis exardescit flagrore, ut combusti jam animi cineres quoque in auras vanae gloriolae ventilasse, a sermonis cultoribus judicari non dubitetur. Qui modum quidem ejus eloquenter dicendi, eleganter scribendi, et ambitionis auras artificiosè capiendi laudant, atque ut par est, admirantur, non tamen sibi moderari possunt, quin eum jucunda quadam satyrici specie excipiant, et scaenicum aliquod in eo reprehendant. Ita igitur Cicero (et qualis Cicero? qualem nempe neque ante vidit, neque post visura est Roma) dum res sub tempus regiminis sui expeditas, paulo ornatius, ab alio scribi percupiens, in tale acre et sinistrum incidit judicium; procul dubio alter, quis-

www.dacoromanica.ro

quis ille fuerit, qui res patriae suae vel simplicissimo calamo, posteris tradendas tentaverit, ut Ciceronis simia existimatus, neque risui dignus habebitur. Caeterum his omnibus ritè perspectis, atque consideratis, nihilominus immobilis et inconcussa manet illa majorum decantata sententia: Μάχου ὑπὲρ πατρίδος. In cujus legitima executione, praeter erubescentiam, timorem quoque tollendum, merito adjicient illi, qui patrias res, (quales quales illae essent) sibi, et vicissim suas patriae computabunt. Non enim minus laborandum, neque minus est sudandum, in propriae, quam in Patriae justa, ac debita defensione: imo quod maius pondus requirit, in agone pro patria suscepto, audaciam (alioquin inter deformissima vitia connumeratam) fortitudinis cunctarum virtutum reginae, sceptrum atque vices gerere, sapientissimi arbitrari sunt veteres; et merito quidem, ubi enim mors charior est vita, ibi necessarium quoque vitium, in virtutem transit. Quo facto, non raro contigisse constat audaciam desperationis calcaribus concitatam, tam victis insperatae victoriae triumphum, quam victoribus inexpectatae stragis deploratum conciliasse. Μάχου igitur ὑπὲρ πατρίδος. Spernit ruborem, spernit timorem; (quia et amor omnia vincit) quo a nobis loco munitissimi ac firmissimi thoracis, amplexo, justa arma, justè arripiemus, et in historiarum campum prodeuntes, fixo passu, et immota facie, saevam, saevae vetustae oblivionis tyrannidem, ad monomachicum certamen intrepidè provocabimus, ac in vendicanda charae Patriae laude, atque gloria, usque ad ultimae sanguinis guttulae effusionem, luctam perferemus: nec non sacra coadjuvante veritate illi, ut Aquilae (cujus auspiciis et nata fuit) genuinam et nativam juventutem restituere, firmiter speramus.

www.dacoromanica.ro

At dicet fortasse quispiam, quis, cujasque tu homuncio, media ex Barbaria imtempestivus et nuperrimus advena? Unde tibi tot παναπλία? Unde armorum usus? Unde monomachiae disciplina? Unde et quae vires, et alia ad hunc athleticum agonem necessaria praeparamenta, quibus in conspectum immanissimae hujus tyrannidis apparere saltem, ne dum victoriam sperare possis? In promptu erit responsio; nos videlicet facturos ut juvenis ille et senioribus despectus fecisse Helvetus, perhibetur. Illi enim cum ab improviso hoste imminens, viderent periculum, et se armis, aliisque bellicis instrumentis destitutos scirent; et utrum nudis manibus pugnam tentare, an furioso hosti cedere, conducibilius esset, diu consulantes, et nihil firmi decernentes; hic, illos inquit, non debere ob armorum defectum sollicitos esse, se enim exactè exploratum habere, hostes omni armorum genere onustos venire, quibus ex illorum manibus extorsis, illos illorum armis non facilius tantum, sed multo quoque felicius atque laudabilius oppugnare, et profligare posse; quo facto, eos eventum haud fefellisse, historiae tradunt.

Hos itaque nos, quantum licebit, imitantes, adversus oblivionis rerum tyrannidem, non modo victoriae desideratissimum (quod charissimae patriae unicè optamus) brabium speramus; sed insuper faciemus, ut magnus quoque ille noster fundator, fecit Trajanus, qui ex profundo Sargetiae amnis sabulo, abditas, quas ex Romanorum rapinis congesserat Decebalus opes eruens, Romano adjunxit fisco. Hujus instar, inquam, nos, vetustate obrutos praedivites antiquarum historiarum thesauros in lucem edere, et usui communi exponere conabimur, ac Romana, Romanis deberi probabimus. Opinabitur fortean non nemo,

www.dacoromanica.ro

haec a nobis praemissa atque promissa, non tormentorum bellicorum boatum, sed Cerberis, aut pavidi potius catuli latratum; non thoraces et scuta, sed aquae supernatantes et aere conflatas bullas; nec denique arma τὸ ἐπινίκιον reportantia; sed dicteriola, et vanae gloriolae studentia esse molimina. Opinabitur? credimus et scimus. Nihilotamen minus scimus praeterea opinionem, veritatis sedem subvertere, aut occupare minimè posse, ac proinde non certam rerum scientiam unquam, dubiae opinioni: sed e contra, opinionem, semper infallibili scientiae obedire, ac illi sese subiicere, teneri: pari etenim ratione nobis quoque opinari licebit, hocce nostro, *Antiquitatis Romano-Moldo-Vlachiae chronico*, edito, fore fortè a circumspectantibus vicinis, nos nobis ipsis implacabilia parituros odia, multis scomatibus impetitos iri, et ut dulci amore Patriae dementato, debitos historicae fidei limites transgresso exprobraturos. Hisce tamen, nihil obstantibus, salva conscientia (excepto ignorantiae, cuilibet mortalium praesentissimo ac familiarissimo impedimento) profitemur, nos neque nobis neque Patriae amori ita studuisse, ut dudum jam sopitam et tepentibus cineribus tectam invidiae scintillam, in odii incendium, aut alienum, ulla sine causa, animum in nos excitare vellemus. Quis enim tanti aenei esset cerebri, qui per alienas, apage! detractiones, propriarum laudum incrementum nancisci arbitraretur? Gratum, imo faustissimum haberemus, nos neque fortunam hujus campi tentasse, neque legitimi certaminis coronam expectasse. At quis tam fortunatus cives, tam felix Cicero; qui illius instar, non unum, sed sexcentos Lucceios habere possit, et per alienos labores, ovans, triumphansque Romanas, versus quatuor mundi cardines, apertas ingrediatur portas?

.www.dacoromanica.ro

et e contra: quis tam rudis esset Minervae, qui ipse sibi tam horribile, atque terribile omen, ac numen experiri, tamque sinistras de se conjecturas audire optaret?

At cuique vago, dictum illud, moderabitur affectui: φίλος ὁ Πλάτων, φίλος ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ μᾶλλον φίλη ἡ ἀλήθεια. Qua lege et rege, quodcunque acerbum suaviter gustabimus, et quascunque acerrimas conjecturarum lacessiones, libenter perferemus, dummodo intaminatae conscientiae illaesa conservetur integritas. Equidem ea ipsa clarius, quam in gnomone solares radii, umbram, historicam veritatem, indicante, demonstrabitur, et absque ullo naevo docebitur, omnes nationes, nationumque amplissima regna atque dominia, quotquot Europa hodie suo capacissimo fovet, favetque gremio, genti Romano-Moldo-Vlachorum comparata, non posse non agnoscere sua primordia, ut recentissima, et ejus antiquitatis et senectutis respectu, ut tenerae aetatis juvenculam vel potius adscititiam, per fas nefasque inter indigenas localesque habitatores intrusam. Cunctae namque occiduae Europae nationes, (absit jactantia verbo) licet hodie amplissimae sint, potentissimae atque nobilissimae; non tamen alios, nisi Gotthos, Vandalos, Hunnos, Sclavos, hoc est gelidae Scythiae fragmenta suos agnoscunt parentes, ac ipsam praecipuè Italiam, tanta barbarorum, tamque promiscuè occupavit colluvies, ut merito quis hodie, veluti olim Cynicus Diogenes, accensa meridiano sub sole face, Romanum in ipsa Roma disquirere laboret, at vix invenire, aut a barbaris discernere possit: unica et sola est Germanica gens, quam puram putamque suam conservasse prosapiam, ideoque haud immerito Germanos Autochthones, a scriptoribus appellari audimus: caeteras vero progenies, rigidorum climatum,

www.dacoromanica.ro

coeli et telluris inclementiam fugientes, et paternas sedes ac nativa loca ceu sterilia, et humanae vitae inutilia deserentes, in Europae partes occidentales erupisse, et Romanarum provinciarum amoenitate atque ubertate allectas, primum quidem ut Hyrcanicas Tigrides, earum non nullas devorasse partes : postea vero ut dominatores tenuisse, atque in illis pedem, sedemque fixisse.

Itaque temporum decursu, regnum Galliae post Caesareum modo fecundas tenens, regnum inquam, nobilissimum, florentissimum, ac terra marique potentissimum, circa annum a virginis partu 420 in Francia esse incepit: quamvis de ipsa Gallica gente, quae, cuiasque sit, historicis etiamnum digladiantibus, Petavius tamen, Gallus ipse, et temporum, historiarumque accuratissimus aequè ac acutissimus censor, ingenuè fatetur. Dum nobilissimi, ait, totò orbe Francorum regni jacta sunt intervallo isto (anno nimirum a nobis notato) primordia, cujus gentis incerta est origo, neque veterum satis expressa literis. Praeterea errasse illos judicat, qui Gallos ex fragmentis Trojae, initia sumpsisse autumant. Decernit tandem ipse, ex multis unitis, illo tempore Europam incursantibus, barbarorum gentibus tam nobile ac percelebre, conflatum fuisse regnum; et Romano discusso jugo, Gallias occupasse. Ita Hispani quid, nisi Gotthi? qui circa annum Salvatoris 414 Hispaniam invadentes, hodiernum fundarunt Hispaniae regnum. Ita Longobardi circa annum Domini 568 ex Scandia, (unde et Gotthi, Vandali, Rugi, Heruli, Turcilingi, exiverant) descendentes, quam plurima, nunc florentissimè vigentia, in Italia posuerunt dominia Ita Saxones anno Christi 449 ad Britannicas transfretantes insulas, Anglicana et Scotica stabilivere regna. Ita Poloni, Tartariae Sarmaticae proles,

www.dacoromanica.ro

(iidem sunt et Slaveni) circa annum salutis 465 cum Lecho duce, Vistulam transeuntes, tam amplissimo Poloniae regno faustissima dedere initia. Ita Hunni Tartariae Asiaticae natio, praeter propter annum abolitionis peccati 432 Hungariae regno nomen et coronam imposuerunt. Ita Bolgari, et hos secuti Sclavoni ac Servi, anno ab incarnatione aeterni verbi 499 ex ulteriori Boreali barbaria veluti Volgae fluminis redundantes arenae, extravagantes veloci pede, transmeatis feracis Danubii undis, Moesiam, Thraciam, Triballiam, Illyrium, necnon Macedoniae partem, et Dalmatiam usque, crebris primum infestarunt incursionibus, post tandem inibi vicinis dominiis, horribilia Bohemiae, Croatiae, Bulgariae, Sclavoniae et Serviae constituerunt regna. At verbo, omnes ferè, olim barbarissimas, nunc nobilissimas Europae, Europaeorumque nationes, primum ei invasores, et infestissimos praedatores, post vero (ita suprema mente omnia disponente) diligentissimos excultores, ac moderatissimos dominatores extitisse, cum veterum, tum recentium perhibent annales.

At hae quidem ita, Moldovlachorum autem (si in Chronicis profitenti veritati consentire vellemus) gentis, si ultimam aetatem (quam nimirum a Trajano Imperatore, ex Imperatrice urbe, cives Romani selecti, et in Daciam translati fuere) spectabimus; eam circa annum reparatae naturae humanae 107 incepisse inveniemus. Si mediam, simul cum Romulo, Roma et nomine Romano, inchoasse anno nempe ante Christum natum 753. Si primordialem; Trojae excidium et Aeneae in Latium peregrinationem, veterum affirmant monumenta. Si nobilitatis catalogum, et genealogiae seriem rogabimus; Romanos, Romanis civibus ; Romae natos, Graecorum nepotes ac Troade o-

www.dacoromanica.ro

riundos esse, Graeciae et Latii testificant scriptores. Si acta considerabimus; imperii Romani non populatores, non invasores, non adscititios: sed propagatores, sed dilatatores, sed intima et nobilissima membra, esse reperiemus. Si naturam, animum, heroicamque fortitudinem perspiciamus, limitum orbis Romani contra ferocissimas Scythicas gentes, ut aeneos muros oppositos, et invictos defensores, atque opitulatores, omnium historicorum consensu clarescunt, et in eis solis non minus Romàné conservatum, quam a Seneca verè prolatum illud de genuinis Romanis, aureum dictum: *ubi vicit Romanus, ibi vixit.* Extra enim latissimos Romani imperii terminos, usque ad Indiae nimirum profunditates; Arabiae deserta ac Africae vastitates ipsosque, ut ita dicamus, mundi fines, Romanorum populum diversis temporibus, diversas in partes suas eduxisse, atque collocasse colonias, nemo fortè erit, qui ignoret. Nullus tamen militiae, militumque delectus, Trajani delectui (ceu militis probatissimi, et ducis experientissimi) aequiparari potuit: neque aliorum consulum sive imperatorum coloniae, ad tantae aeternae quasi felicitatis, pertingere valuere fastigium, ut secundum memoratum Senecae dictum: ubi vicerint, ibi vixerint quoque. Qua ratione procul dubio, Trajanum haud incassum in Decebalo interimendo, Dacis debellandis, Daciaque subigenda, tanta Romani cruoris effusione, conatum, ut ad hiantia militum obducenda vulnera (deficiente jam plenissima chirurgica theca) neque linteolis sino, et mensae destinatis pepercisse tam praeterita, quam futura admirarentur saecula. Tali videlicet plantationi, talem rigationem convenire judicans, auspicatissimus sator, et prudentissimus Imperator. Etenim fertilissimum ad custodiendum Romanum agrum, immor-

www.dacoromanica.ro

talemque sui nominis gloriam relinquendam, non alieno, neque adventitio, sed Romano oculo, Romano corde vigilandum, et Romanis armis defendendum, ac Romano cive excolendum esse, suos successores, inviolabili perstrinxit sacramento. Quamobrem Hadrianus, alioquin non solum Imperatorum, sed cujuscunque etiam vilissimi artificis industriae indefatigatus aemulator, dum Trajani virtutes imitari non potest, suis vitiis illius laudes deprimere atque diminuere, quantum potest, conari non veretur. Ideoque Parthiam quidem, Assyriam, Armeniam, totamque Mesopotamiam (Trajani nempe aeternè memorabilia trophaea) Parthis caeterisque barbaris, facile cedit, et militem Romanum, veluti ultra mundi orbitam, intraque dissitissimos barbaros, a Trajano praesidii ergo positum coram senatu, non magis pueriliter, quam scurriliter, conservari minimè posse, excusatus, promptissimè revocat. Hoc idem vero Romanis in Dacia nostra stabilitis, facere admodum est veritus: quo factum est, ut id quod Trajani Imperatoris, veluti faustissimum victoriarum extiterat praeludium, digna deinceps tanto Principe haberetur coronis.

Hocce igitur modo Romano-Moldovlachos, Roma mater, propris ex visceribus natos, fovit atque aluit. Trajanus parens Romanis moribus, ac armis instructos, Daciae legitimos constituit haeredes, nec non ut puro sanguine procreatis, barbaram nobilitavit Daciam. Quae postmodum, felici temporum successu, ad tantam virium opumque evecta est amplitudinem, ut magnus ille, imo maximus Constantinus, adjunctis illi Thraciae ac Macedoniae provinciis, quartam, eam orbis Romani partem complere, non dubitaret. Quod ex hoc unico facile convinci potest: siquidem cum totum imperium, paulo ante obitum, quatuor in partes divisum,

www.dacoromanica.ro

filiis suis aequaliter impertire voluisset; cumque legitimus parens, optimusque princeps considerasset, Daciae et aliarum supra memoratarum duarum provinciarum, ambitum licet caeteris partibus multo angustiorem atque strictiorem, coeli tamen clementia, aeris temperie, fluviorum perennitate, telluris fertilitate sylvarum, camporumve amoenitate, urbium populositate, populorum urbanitate, civium claritudine, militum fortitudine, ac infimae plebis multitudine,reliquis non solum aequiparari, sed etiam illas immensè superare posse, ideo **Constanti** filio natu minimo, ut justam haereditatem assignare est dignatus. Neque vero **Constans** a patre sibi destinatam. aversatur portionem, imo gratam haereditatem grato amplectens animo, in ipsa Dacia, regiam constituit sedem. Dacico deinde milite, invidente et suis non contento, et hostili manu superveniente fratre Constantino, occiso, totum illi occiduum adjungit imperium. Etenim cum post **Constantis**, versus Italiam secessum, et deinde ad Gratiani usque tempora, Dacia nostra cum Thracia, et Macedonia uno eodemque regerentur rectore; sub Gratiano tamen (ob ingravescentes Gothicas incursiones) revocato ex Hispaniis **Theodosio** magno, illum primum singularem defensorem sortita est. Gratiano nimirum prudentissimè arbitranto, Trajani labores, atque laudes, non nisi ab ejusdem concive, et virtutibus aequali Theodosio, conservari ac sustineri posse.

Theodosius igitur accepta istarum partium cura, Daciam ab hostibus non solum eggregiè defendit, sed etiam a Thracia ad Tanaim usque longè latèque palantem Gotthicam gentem, ita armis terruit, ita pace sibi devinxit ut Athanaricus et Fridigernus Gotthorum duces deposita barbarica ferocitate, amico pede Daciam transeuntes, Constantini imperatricem Orientis urbem submissè salutarent. Post

www.dacoromanica.ro

autem secundum Trajanum, (magnum dico atque piissimum Theodosium) subsequentium, ut reor, Imperatorum segnitia, vel supremo Numine ita providente, non nihil marcescente Romano vigore, Hunni, Bulgari, Sclavi et Servi et Heruli diversis temporibus, Romanas provincias diversi modo invadentes, ac in Pannonia quidem, Thracia, Moesia, Illyrio, Macedonia, nec non in ipsa celeberrima Graecia tandem pedem sedemque fixerunt. In Dacia autem nostra, hoc penitus efficere minimè potuerunt, imo virtute eam incolentium Romanorum, eos semper pulsos, semper debellatos fuisse, et patriam suam semper defensam, atque a barbarorum diurna oppressione liberam tenuisse, celeberrimi tradunt scriptores, quos in historiae textu ad locum, tempusque suum proferemus. Hi enim ipsi sunt Romani, qui (ut Sclavorum perhibent annales) Sclavonam nationem, ripas Danubii occupantem, exiguo temporis intervallo, ad Vistulae usque flumen expulerunt, et inibi coarctatos, primordia regni sui dare, coegerunt. Hi ipsi sunt Romani, qui Polovcios, et Pazinazes infensissimos Romani imperii hostes, invictis territos armis, limites suos, desertum ultra Boristhenem situm, agnoscere fecerunt: nec non tempore emanante, (ut Strykovskius habet) sive ut socios acceptos, sive ut subditos perdomitos (hoc enim nobis accuratè non constat) longo, (ut conjicere licet) illorum operae usu ita exercuerunt, ut Romano-Moldovam quoque linguam illis mutuaverint, et barbarum illorum sermonem maxima ex parte, Romano temperaverint. Hi ipsi sunt Romani, qui sub Constantino et Irene Carolo magno, sceptrum occidentalis imperii ab orientali dividente, et Daciam usque descendente, per legatos suos, pacta dominii confirmarunt. Hi ipsi sunt Romani, qui Conrado tertio ad sacrum Hierosolymitanum

www.dacoromanica.ro

bellum per Poloniam et inde per Romano-Moldo-Vlachiam expeditionem suscipienti, et ad bis centena hominum millia secum ducenti, commeatum, aliaque ad victum exercitui necessaria, largissimè praebuerunt. Ili ipsi Moldo Valachi sunt, qui Isacium Angelum imperatorem Constantinopolitanum, in eos tyrannidem tentantem, plus quinquies acerrimis vicerunt praeliis, et Romanum, liberum quidem optimum socium, irritatum autem incomparabilem esse bellatorem docuerunt. Hi sunt iidem Romani, qui post fraudulenter occupatam a Latinis Constantinopolim, adversus invasorem Balduinum, gloriosa portarunt arma et Graecis de imperio planè desperantibus, contra tam insperatum dolosumque hostem, animum et arma recipiendi, ac tandem imperium quoque recuperandi, commodissimam praebuerunt occasionem. Hi sunt inquam Romano-Moldovlachi, qui soli, cum solis Siculis, vires armaque iungentes, inter tot Asiaticas, Europaeasque celeberrimas gentes, saevi Bathi saevitiem, ac Tartarorum immanitatem viriliter represserunt, et loca sua a barbarica rabie infecta, illaesaque conservantes, transitum illis per suas ditiones, revera Romanè denegarunt. Ac tandem, ut strictè hic dicamus, quae in Chronici textu fusè memoranda sunt, hoc unicum ultimatim longè praestantissimum, omnino Romanum, et verè heroicum adjiciamus, praeclarè gestum, et mirè continuatum facinus. Hi ipsi sunt Romano-Moldovlachi, qui, cum septices draco, nefandissimus, inquam, Turca, tot orientis, occidentisque regna, atque imperia largo, ac insatiabili devoraret gutture, orbem ferè totum et praecipuè Christianum, ad tanta perduxit miseriarum extrema, ut dominiorum olim florentissimorum, hodie vix, ac ne vix quidem vel etiam dudum demortui et temporis carie consumpti cadaveris sceleton,

www.dacoromanica.ro

referre possint. Ipsi inquam Moldovlachi soli, miro ferri et auri artificio, non minus ferocitati ejus, quam voracitati occurrentes, vivas se, majorum suorum, Achillis simul atque Ulyssis esse imagines declararunt.

Gloriosa suis saeculis fuere simul atque potentissima Graecorum, Persarum, Aegyptiorumque ac Babylonica imperia: usque adeo illa humiliavit, deformavitque sultanea dynastia, ut nostris diebus illorum gesta, olim humanum excedentia captum, non historiam, sed fabulam, non rem, sed umbram somniumque rei, agere videantur. Arabia felix, petrea, et deserta, infelicitatem sibi, devastationemque ab saevientibus Turcicis armis, propinatam non gustavit modo, sed etiam ebrietatem usque, crapulamque exhausit. Africa et Romae aemula Carthago, aprinum Othmanicum virulentissimum dentem ita est experta, ut semel accepti vulneris, aeterna ejus cicatrix sit indicium. Bulgarorum, Servorum et Sclavorum (quibus connumerantur et Bosnenses) Albanorum, Bohemorum, et Dalmatarum manu et ferro, toti ferè Europaeo orbi, terribilissimas gentes, usque adeo mitigavit, cicuravitque Agarenus, ut ex antiqua et naturali earum ferocitate, nulla hodie extet nota; neque alio notiori dicto, aut facto, nisi, unico et illo obscurissimo nomine, inter reliquas mortalium nationes censeri possint. Hungariae potentissimum amplissimumque dominium, ad tantas redegerat angustias, ut regni limites, non nisi intra dirutissimos, agnosceret parietes. Germanos, gentem alias invictam, ita perterrefecit, ut ad Vendibonae usque portas, bis: circa illas sexcenties excidium et lethum minitantia, induxerit armorum fulmina, ulteriorem Italiam, (quanta enim immanissima, Venetae Publicae, fecerit mala, quotque insulis celeberrimis, ac ur-

www.dacoromanica.ro

bibus in mari et continente fortissimis, eam spoliaverit, hic recensere omittimus) quasi ex industria furiosiori et extremae suae tyrannicae indignationi, reservatam voluisse visus, in septentrionem, adversus Russos, Cozacos et Polonos arma vertit, et hasce quoque Christicolas regiones unico veluti singultu diglutiendas, impurissimum, ac satietatis inscium os aperuit. Quae etiamsi non essent prorsus victae, neque ejus durissimo jugo subactae, non tamen absque immensa Christiani sanguinis effusione, et innumera piarum animarum pernicie evadere potuerunt. Quae mala quoties, quantaque fuerint, si re(cen)seri animi esset, non solum vires non sufficerent, sed tempus quoque nos deficeret Hoc tantum unicum notatu dignissimum, et ab historicis Polonis frequentissimè commemoratum, adjiciendum, non extra rem esse arbitramur, supremam nempe Providentiam, salutem illorum populorum per invictam Romano-Moldovlachorum gentem, procurasse, eaque ut fortissimo propugnaculo, adversus barbarae saeviciei ferocissimos insultus usam, eos hucusque incolumes et in propriis sedibus fixos, quietosque conservasse.

Nos penè effugerat, quod omnium primo dixisse debueramus, Scythicam gentem, Persico, Graeco et Romano imperio semper invictam, et non nisi a solo Deo, aut cui Deus facultates extraordinario quodam suae divinae voluntatis nutu, auxerit, domari posse, creditum est. Eam, inquam, gentem Aula Othmana ita perdomuit, atque diminuit, ut non secus ac rapinae avidus venator, ligatum canem, ad suum arbitrium quando vult, et quas in partes jubet, in christianas regiones nativa saeviendum rabie dimittit. Ita nonunquam ut mordacem infidamque feram cavens, per assiduam Chanorum mutationem, depositionem, aliquando etiam

www.dacoromanica.ro

internecionem (omnia enim haec in Sultani consistunt arbitrio) humiliat, et occasiones ei caput elevandi subtrahit. Haec ita se habere, nemo est, ut reor, qui nesciat. Tot enim tantaque in tam amplo imperii sui orbe subegit, conculcavit, delevit, et in nihilum redegit imperia, regna, principatus, dominia, ut facilius esset cuique ea continuo deplorare, quam per totum ex catalogo recitare, et lamentandi potius, quam scribendi tempus adesse decernere. Ita indies Babylonius iste draco Christiano sanguine saginatus, cumque totum terrarum orbem ut angustissimam speluncam, atque strictissimam ad suam vastam capiendam existimaret molem, tandem abjecta quasi colubrina specie, scorpionem induit, et quod dentibus mordere et hiantibus faucibus devorare non potuit, veneno armata cauda circumvolvere, et lethifero aculeo transfodere aggressus est infamis Et quod ut immanis leo discerpere non valuit ut vulpes callidissima, dolo, fraudeque pellicere conatus est. Germaniae terror, et Hungariae domitor, Servorum et Bulgarorum subactor, Suleimanus ille Turcarum Ulysses, ac Othmanorum Lycurgus, qui cum ex majoribus suis scripto, dictoque accepisset, contra Romano-Moldovlachos hostiliter agere, esse rem extremae fatuitatis, (prudentiam enim illius serpentis non nemo Christianorum quoque scriptorum ingenuè fatetur) et adversus talem invictam nationem, martem tentare, nihil aliud esse, nisi rem ludendo, Aliothmanae gloriae periculum subire, utpote qui optimè noverat, quoties, quotque suos praedecessores Muhammedos, Bajezidos et Murados, in Moldavicis campis pofligatos et innumeras suorum myriades Danubii, Tyratis, Pruthi, Sireti, ac Barladi undas absorpsisse. Itaque alienis et propriis edoctus periculis, foedus amicitiamque Moldovlachorum (eam Bogdano Magni Ste-

www.dacoromanica.ro

phani filio offerente) promptissimè amplexatur, et sub annalis tributi specie (sine quo pax Christianorum cum Turcis, semper mortua est) donario quatuor mille aureorum, viginti falconum, et quadraginta nobilium (quas Moldavorum producit terra) equarum, fit contentus, avaritiae perpetuus ille, et individuus cultor. Ita quidem bene meriti de sua patria, illius tempestatis Moldavae nationis majores, Turcico imperatori donaria promittunt, aurum, argentum, jumenta et aves, ut primitia terrae, singulis annis, ad hiantem illius portam, per suos legatos mittendas obligantur. Saniori nimirum consilio usi, tempus redimentes, firmissimis tamen ac perpetuis conditionibus suam monarchicam potestatem stabiliverunt. Decus ecclesiasticum, pietatem Christianam ac religionem orthodoxam, a lunatica rabie, et muhammedana superstitione intaminatam, puramve retinuerunt, nec unquam superstites passi sunt corniculatum sydus, super sacrosanctum crucis signum elevari. At haec omnia, non solum sibi, sed curanicis quoque praeceptis contraria, simulatissimè tulit tyrannus, cui rei alia luculentior, non potest dari ratio, nisi quod unicam Moldovlachicam nationem, subdolis licet conditionibus et pacifico prœtextu, sibi devinxisse, non minus gloriosum Othmano fore imperio, quam tot innumeras aliorum gentes, armis profligasse, existimaverit.

Haec igitur, et his multo mirabiliora (quae in Chronico ulterius monstrabuntur) cum, quidam ex vicinis, veluti altissima ex specula observassent, procul dubio, haud sine modestae, ac speciosae cujusdam invidiae larva, sub charactere veterum scriptorum graviter latitans, et diu gemescens Romano-Moldovlachorum percelebre genus et nomen, perplexioribus retiunculis obvolvere, et sub anti-

www.dacoromanica.ro

quitatis pallio prorsus occultare, nec non ex notioris historiae catalogo planè expungere sunt conati At nescio quomodo tam dura fronte, solem luto obduci et cœlum palmo contegi posse putarunt? Verum enimvero, adsunt nobis praesentissimi opitulatores, tot Graecorum, Latinorum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Hungarorum, Polonorum, Russorum, Sclavorum, et ipsorum Arabum atque Turcarum scriptores, qui unanimiter arreptis justae defensionis armis, adversus gannientes detractatores, certa et evidenti victoriae, atque vindictae spe, justa ineunt praelia, et nobis silentibus, atque quiescentibus, ex vetustissimis eorum armamentariis, omni armaturae cum defensivae tum offensivae, genere instructi, hujuscemodi circulatores, et alienarum laudum intempestivos osores, ad arenam invicto provocant pectore. Horum, inquam, singuli, singulorum temporum scriptores demonstrabunt, aranearum telis, non nisi musculas, et id genus infirma ac inermia posse capi insecta. Cum vero in illa inciderint aviculae, et robustioris naturae animalcula, illico disrumpi et conatus illarum irritos fieri. Illi igitur ipsi firmis evincent testimoniis, (nostrum enim ne hilum volumus esse proprium) primam Romano-Moldovlachorum fundationem, ab Ulpio Trajano, magno illo et optimo imperatore extitisse. Etenim declarabunt, Moldovlachicae nationis annos, reliquis multo numerosiores, et aetatem illius multo provectiorem, caeterisque antiquiorem esse: utpote quae epochae suae, ab hinc retro, supra mille sexcentis, decemque annis, initium agnoscat. Itaque nullam gentium (excepta, quam superius excepimus, Germanica gente) senectute illi, aut vetustate comparari posse. Denique testificabuntur, gentem Moldavam, non excollectanearum nationum colluvie conflatam, sed ex

www.dacoromanica.ro

Romanis civibus, ac maximis ex familiis selectam fuisse; tandem bonos et fortes Romano-Moldovlachos, bonis et fortibus natos parentibus, sanguinis puritatem, ac generis nobilitatem incorruptè, atque intaminatè conservasse nec non etiamnum conservare. Neque vero quis, tanta nos rerum laborare putet ignorantia, (liceat hoc unicum paulo liberius affari) nec imaginetur, hoc a nobis praetendi, Romano-Moldavam nimirum gentem, nullum exterorum, suo non miscuisse sanguinem: hoc enim non dicto solum, sed cogitatu quoque absurdissimum esset. Quandoquidem ut antiquius, diversis diversarum gentium invasionibus, ita post Constantinopolitani imperii excidium, et aliorum in viciniis regnorum, per Turcicam rabiem, eversionem, multas nobiles, imo imperatorias et regias familias, suo gremio excepit Moldavia et Valachia. Ut Cantacuzenorum, Palaeologorum, Sebastorum, Grilorum, Asanarum, Chrysobergiorum, Petralyphiorum, Chrysosculaeorum, Rossetorum, Euprajotarum, aliosque nonnullos, Graecae nobilitatis flores, in agro suo transplantavit, sanguine Romano nobilitata Dacia. Praeterea ex vicinis Polonis Potockios, ex Litvanis Radzivilios, ex Hungaria Bathorios, et antiquius Corvinos (cujus ex prosapia derivantur Urekestii), ex Crimensium nobilibus mirzis Cantemyrios, ac Czercassorum Cabartarum aliquot insignium personas (ex quibus fuit et conjunx principis Basilii, ex qua natus est illi Stephanus) ad Christi castra transeuntes, inter antiquas Moldavae nobilitatis familias, connumerarunt Moldavi. Ita reges Serviae, filias filiosque suos, filiis ac filiabus principum Valachiae, matrimonio junxerunt. Ita Brancoveni ex Bulgaria originem ducere creduntur. Ita Bassarabi, ex Bassarabia ad Oletum fluvium transmigrarunt. Similiter filias

www.dacoromanica.ro

suas exteris principibus ac ducibus, Moldaviae principes, ac barones, habita nobilitatis ratione, collocare haud abnuerunt, ut legimus Heliam Alexandri filium, duxisse uxorem Mariam, germanam sororem Sophiae, reginae Vladislai regis Poloniae: Stephanum principem, filiam suam Helenam filio Magni Moscoviae ducis Ioannis Basilidis, connubio junxisse. Basilium principem, unam Radzivilio Litvaniae, alteram Chmilinskio, Cozacorum duci, uxores dedisse. Omittimus his Bogdanorum, Mohiliorum, Constantinorum, aliorumque principum, cum palatinis ac principibus Poloniae legitimi sanguinis commistionem commemorare; de his enim omnibus, Deo concedente, in secundo Chronici tomo, suo loco atque tempore nominatim dicetur. Nec non in libro Moldavicae nobilitatis genealogiae Latio sermone a nobis conscripto, fusè expressum habemus. At thori et connubii connexio cum sit particularis, et quarundam duntaxat domorum, ac potissimum nobilium copulatio, eam Romanum corrupisse sanguinem, putari non licebit, minori nempe (prout ipse naturae postulat ordo) parte majori cedente. Ne autem modum praefationis excedere videamur, de reliquis Moldovlachorum praerogativis, accuratius percipiendis, ad historiae corpus, lectorem invitamus

www.dacoromanica.ro

DIMITRIE CANTEMIR

VOEVOD

Cu mila luĭ Dumnăzău, a Moldoviĭ moşnén Domnŭ, şi a svinteĭ Rossieştĭ Înpărăţii Knĭazĭ.

Tuturor ĭubiţilor, în Hs: Dumnăzăul fraţĭ, Romano-Moldo-Vlahilor, Sănătate.

Nu cu multe avem aicé pre Dumnévoastră, iubiţilor, a vă supăra, devréme ce că de célé ce ar trebui pentru luminaré, şi luminaré adeverinţiĭ Istoriiĭ noastre, prin multe locurĭ a ţăsiturĭĭ Hronicului, unde trebuinţă a fi s'aŭ părut, adésă învăţătură am dat. Şi maĭ vârtos că la toate începăturile cărţilor, câte oare ce pridoslovie, înnainte trimiţind, socotim: că toate célé, carile cititorĭuluĭ vre-o îndoinţă de prepus a aduce s'ar vidé, cu tot mijlocul a le râdica am silit, precum fiete-caré la locul său înnainte la privală vă va eşi. Aicé dară puţin în înştiinţare a vă da ne trebue, cum adecă, şi în ce chip începătura socoteliĭ noastre au fost, şi cum strămtoaré vremiĭ, şi maĭ vârtos lipsa a unor istorici foarte de trĭabă, ţénchiul sfârşituluĭ, nĭ-au abătut.

www.dacoromanica.ro

Fost-au dară gândul, şi nevoinţa noastră, ca tot trupul Hroniculuĭ acestuĭa, în doaâ tomurĭ (adecă cărţĭ marĭ) să'l împărţim. Decĭ tomul dintâĭ, (pre carile în ćastă dată vi-l dăruim), să să numască **Hronicul a Vechimiĭ-Romano-Moldovlachiiĭ.** *Carile începând de la descălecatul Dachiiĭ cu Romanĭ, adecă dela Traĭan Marele împărat, şi de la annul Domnuluĭ şi Mântuitoruluĭ nostru luĭ Is: Hs: 107, cursul istoriĭ, până dăpă prada luĭ Batie Hanul tătărăsc şi până la înturnaré luĭ Dragoş Vodă în ţara Moldoviĭ, şi luĭ Radul Vodă Negrul în ţara Munteniască, caré s'au tâmplat, pre la annul de la Hs. 1274 duce; ĭară al doilé tom ĭaste să încépă de când curăţindu-să locurile acésté de Tătarĭ, şi de toate năpăzile altor varvarĭ, şi precum zisăm, pomeniţiĭ Domnĭ întorcându-să pre la locurile lor din bejeniile Ardĭaluluĭ, cu deosăbite titulurĭ a Domnilor de Moldova, şi a Domnilor Munteneştĭ, a să vesti au început; şi să tragă rândul annilor, şi povésté Domnilor, până la vremile noastre; şi aşé înpreună pe amândoaâ părţile Istoriiĭ, la typariŭ să le dăm. Ce ać̆asta după gândul nostru a săvârşi, precum zisăm, câte-va înpiedecăturĭ înnainte eşindu-ne, către carile acmù şi slujba senatoriiĭ numaĭ iuşuré adăogându-să, (căcĭ nevoile de casă şi private, aşéşĭ nicĭ le maĭ pomenim) nĭ-au căutat vrémé lucruluĭ a muta, ca când Dumnăzău ar învoi, şi slabe puterile cu gândul ni s'ar potrivi, şi acéia a istoriiĭ parte, la doritul săvârşit să ducem. A tuturor dară lucrurilor agĭutorĭul luĭ Dumnăzău, vrémé, şi ostenińţă poftind, noĭ pre cât puterile ne vor ajuta, ostenińţa nu vom cruţa; ĭară voĭa, şi vrémé, în socotéla aceluĭa vom lăsa carile singur cunoştinţa vremilor în putéré sa au aşăzat. Decĭ dară într'ać̆astă parte, (pre caré acmù de cum ĭaste şi cum ĭaste gătită o videţĭ) toată socotĭala noastră într'ać̆asta să stăruĭaşte; pentru ca numele, şi nĭamul Dumnĭavoastră carĭa de demult s'au descălecat, şi de atuncé până acmù necurmat lăcuéşte în Da-*

www.dacoromanica.ro

chiia (adecă în Moldova, în Ţara Muntenească şi în Ardial), din tyrănniia vechii uitări dezbătându-l precum adevăraţi Romani, de Roma cetăţéni, şi din toţi a Italii lăcuitori aleşi ost şi să fiţi, cu vrédnice de credinţă a streini scriitori mărturii să vă arătăm. Aşijderé a unora, nu atâta de greu la socotială, mai proaspeţi scriitori, înpotrivnice păreri îndreptând, cât de departe din calé adevărului să să fie rătăcit să-i descoperim. Cătră aćasta, pentru ca cursul anilor nesmintit să ducem urmat-am trii vestiţi, şi a vremilor iscusiţi sămăluitori, pe Petavie, Calviz, şi pe Ricţiolus, carii în scurt, şi foarte cu credinţă vrémé şi viaţa a tuturor stăpânirilor lumii strângând, şi cursul annilor nu numai istoricéşte, ce încă şi astrologhicéşte foarte curat sămăluind, din toate învăţătuciturile îi descurcă. Şi aşé pre aceşti trii hronologhi între sine alăturând, şi ca alalţi a vremilor scriitori, cu osirdie înfăţoşindu-i, cursul hroniculuı, viaţa înpăraţilor Româneşti, şi une lucruri mai de însămnat carile pre vremile lor, în Dachia, sau în părţile vecine de pren pregiurul Dachiii s'au tâmplat cum mai pre scurt, şi mai curat s'au putut, li-am însămnat. Aşijderé, supt vremile a unor înpăraţi, macar că spre părţile acésté ceva să să fie lucrat, la cei mai curaţi scriitori, n'am oflat: însă noi şi a acelora viaţă şi vrémé stăpâniriı lor, câtă să fie fost, cu însămnaré n'am trecut-o, pentru ca cu aceasta chip cursul annilor necurmat, şi fără prepus să putem duce. Aşijderé, pentru singură înştiinţaré a vechiu nămuluı dumnévoastră, însămnat-am, şi vremile în carile mulţimé a multor varvari, multe, şi mari stăpâniri, în părţile Evropii despre apus, după năpăzile lor au descălecat, pentru ca din potrivire vremilor curat să să poată cunoaşte, precum stăpâniré moşilor strămoşilor Dumnévoastră în Dachia, de cât a mulţi a altora mai véche, şi mai bătrână să fie, pentru caré şi în pridoslovie câte oare ce am arătat. Aşijderé, precât putinţa osirdiii noastre

www.dacoromanica.ro

au fost, silit-am, ca toate părticélele hroniculuĭ nostru, din istoriĭ, şi istoricĕ ca aciĭa să le alcătuim pentru a cărora credinţă, nu ĭaste cine să să îndoĭască; ce dela toţi învăţaţiĭ, şi cercătoriĭ adeverinţiĭ Istoriilor, priimiţĭ şi crezuţĭ sint pre a cărora numere, în cătastivul ce urmază, şi pre la marginele cărţiĭ, unde mărturiĭa lor trebuĭaşte, cu slove maĭ mănunte însămnate le veţĭ vidé. Cariĭ în ce nu v'aţĭ puté încréde, sau foarte cu minune lucru vi s'ar păré, vor mărturisi, precum noĭ, de la noĭ macar un cuvinţel să nu fim adaos: ce cu întrĭagă a inimiĭ ştiinţă, pre dânşiĭ povaţă având, unde nĭ-au dus, acolo am mărs, şi nicĭ cât de puţin de la dânşiĭ nu nĭ-am abătut. Aşijderé, pentru maĭ pre lesne cuprinderé cititorĭuluĭ, tot trupul istoriiĭ zéce cărţĭ, şi fietecare carte, în câteva capete am împărţit, în câte adecă, şi cum forma, şi ţăsătura istoriiĭ au poftit, precum toate înnainte le viţĭ vidé. In ćastă dată dară tomul al doilé încă nesâvărşit fiind, socotit-am, ca cu aşteptaré aceiĭ părţĭ, aşteptaré ştiinţiĭ lucrurilor, carile într'aćasta să cuprind, maĭ mult să nu prelungim. Aşé omeniţilor, şi ĭubiţilor sympatrioţĭ, şi fiete carile, a adeverinţiĭ istoriceştĭ ĭubitorĭŭ, de aćastă dată, cu acest dintâĭ a Istoriiĭ noastre tomos, în vréme de odihnă, (pre caré dé-o cel ce pre Heruvimĭ, şi Serafimĭ să odihnéşte) zăbăvindu-vă, cu noĭ netrébniciĭ înpreună, pre cela, carile toate darurile céle de săvârşit de sus, de la Părintele luminilor a purcéde pricinéşte, rugaţĭ, pentru ca să bineînvoĭască, şi pre celalalt tomos a istoriiĭ a săvârşi, să ne înnrednicim, şi maĭ curând cu mijlocul halcotypuluĭ tuturor să să obştĭască.

www.dacoromanica.ro

CATASTIHUL

Istoricilor, Gheografilor, Filosofilor, Poeticilor, şi a altor oameni învăţaţi, E'linĭ, Latinĭ, şi de alte nĭamurĭ, a cărora numere să pomenesc, şi mărturiile li să aduc într'acest Hronic.

A

Avgustin, părinte latin.
Avriolus, istoric latin.
Avrelie Victor, ist. latin.
Avsonie, poetic latin.
Agathus, istoric grec.
Aimon, istoric latin.
Ammian, istoric grec.
Anonimus, istor. latin.
Antisiodorénul, ist. latin.
Apollonie, filosof grec.

B

Baronius, istoric latin.
Belarminus, theolog latin.
Bilschie, istoric lĭah.
Bovinus, comentator latin.
Bonfin, istoric ungur.
Busbecvius, istoric latin.

V

Vilelmus, istoric latin.
Vopiscus, istoric latin.

G

Gheorghie Franţa, ist. grec.
Glicas, istoric grec.
Gluverie, gheograf latin.
Grigorie Papa, părinte latin.
Grigorie Turonénul, ist. latin.

D

Dion, istoric grec.
Dionysie Alicarnaseul, istoric grec.
Dionysie Periighit, gheograf grec.
Dionysiodot, istoric latin.
Ditmarus, istoric latin.
Dlugoş, istoric lĭah.
Dolion, istoric de lucrurile ungureştĭ.
Dubravie, istoric Bohem,

www.dacoromanica.ro

E

Evagrie, istoric grec.
Evsevie, istoric grec.
Evstathie, istoric grec.
Evtropie, istoric latin.
Eneas Silvie, istoric latin.

Z

Zacuti, istoric de lucrurile arăpeşti.
Zonaras, istoric grec.
Zosim, istoric grec.
Zugropulos, istoric grec.

I

Iacov Filip de Bergomen, istoric latin.
Idatie, istoric latin.
Ieronim, părinte latin.
Isidor, istoric grec.
Isihie, istoric grec.
Iuvenalis, poetic latin.
Iulie Capitolin, ist. latin.
Iustin, istoric latin.
Ithakie, istoric grec.
Ioann Antonie de Campania, istoric latin.
Ioan Gluverie, istoric.
Ioann Zamaischie, istoric lïah.
Iornandis Gotth, ist. latin.
Iosif Jidov, au scris elinéşte istoric.

K

Carion, istoric latin.
Casiodor, istoric.
Cvintus Curţius, ist. latin.
Chedrinos, istoric grec.
Clavdie Ptolomeï, gheograf grec.
Constantin Manasi, istoric grec.
Cantacuzinos, istor. grec.
Constituţiile împărăteşti lat.
Cravţius, istoric saxonesc.
Curopalat, istoric grec.
Cuspin, istoric latin.

L

Laonic Halcocondilas, ist. grec.
Leunclavie, istor. latin.
Livanie, sofist grec.
Luitprand, istor. nïamţŭ.
Létopisăţul slovenesc, şi muntenesc.

M

Maienburg, istor. nïamţ.
Macrovie, istor. grec.
Mappele luï Emeric Tucheli.
Marinus, istoric latin.
Mehoviï, istoric rus.
Metafrastis, scriitoriŭ grec.
Mirhondi, istoric pers.
Miron Costin, ist. moldovan.
Mişţelana, istorie latină.
Moreri, dicţionar istoricesc franţoz.
Moyseï Prroc, Svânta Scriptură.

N

Navclerus, istoric latin.
Niculaï Costin, istoric Moldovan.
Nichita Honiatis, ist. grec.
Nichifor Grigoras, ist. grec.
Nicolaus Ola, istor. latin.

O

Ovidius, poetic latin.
Olimpiodor, istoric grec.
Omiros, poetic grec.
Onufrie, istoric.
Orbinus, băsnuitoriŭ Raguzeŭ italian.
Orihovie, istoric lïah.
Orosie, istoric.

P.

Pavel diacon, istor. latin.
Pavsanie, istoric grec.
Parisios, istoric latin.
Patavie, istoric latin.

www.dacoromanica.ro

Pahimeris, istoric grec.
Petronie Cardina, istoric latin.
Platon, filosof grec.
Plinie, Gheograf şi ist. latin.
Plinie cel tânăr, scriitoriŭ latin.
Plutarh. istoric grec.
Polyvios, istoric grec.
Pomponie Melas, gheograf latin.
Posonie, istoric latin.
Pretoriĭ de Gotthĭ, ist. latin.
Proclus, mathematic grec.
Procopie Cheserĭunul, ist. grec.
Prosper, istoric latin.

R

Ricţiolus, istoric latin.

S.

Sabeliscus, istoric latin.
Savelie Polmon, ist. latin.
Saadi, istoric turcesc.
Samocatis, istoric grec.
Sighiberd. istoric latin.
Sigon, istoric latin.
Sidonie, poetic latin.
Simion Măzacul, ungurĭan.
Sith Calviz, hronolog latin.
Scaligher, istoric latin.
Isocrat, istoric grec.
Socratis, filosof grec.
Solinus, gheograf latin.
Sparţianus, istoric latin.
Stanislav Sarniţie, ist. lĭah.
Stepena, istoriĭa rusască.
Stefan Vyzantinul, gheograf grec.
Striĭkovskie. ist. lĭah.
Synopsis istoriĭ ruseştĭ.

T

Tabla capitolină, ist. latină.
Tertulian, scriitoriŭ latin
Titus Livius, ist. latin.
Tolpentin, istoric ungur.
Triverie, istoric latin.
Trithimie, ist. latin.
Trogus Pompeius, istor. latin.

U

Uréche Vornicul, istoric moldovan.

F

Fasţiculele Sicule latin.
Filor jidov, isto. au scris elinéşte.

T

Teofanis, istoric grec.
Teofilact, acelaşĭ Samocat grec.
Tuchididis, istoric grec.

H

Hezarfen, istor. turcesc.
Hronicul leşesc.
Hronicul Moldovenesc cel vechiŭ.
Hronicul Muntenesc.
Hronicul Franţozesc
Hronicul Fuldĭan.
Hronograful moschicesc.
Hronograful sirbesc.

Ţ

Ţiţeron, ritor latin.

X

Xenofon, istoric grec.
Xifilin, istoric grec.

Iară de vom fi trecut pre vr'unĭĭ cu pomeniré, poate cititorĭul la rândul său să-ĭ găsască,

www.dacoromanica.ro

HRONICON

A toată Ţara Românĭască (caré apoĭ s'au împărţit în Moldova, Munteńiască, şi Ardélul) din descălecatul eĭ de la Traĭan Împăratul Râmuluĭ. Aşijderé pentru numerele, carele au avut odată, şi carele are acmù. Şi pentru Romanii cariĭ de atuncé într'ânsa aşăzindu-să, într'acéĭaşĭ şi până acmù necontenit lăcuesc.

PROLEGOMENA

CAPUL I

Pentru vechĭu neamul tătărăsc, carile în svânta Scrisoare să chĭamă Gog şi Magog, şi pentru de obşte hotărârea a toată Schythia, şi pentru numele Dachiiĭ.

Pentru ca oglinda hroniculuĭ nostru, de tot pravul îndoinţiĭ maĭ ştérsă şi maĭ curată înnainté privélĭ cititorĭuluĭ, să o punem, şi pentru ca izvorul, şi începătura numeluĭ Dachiiĭ (pre caré acmu ţărâle Moldoviĭ, Ţara Munteńiască, şi Ardĭalul stau), de unde au izvorât, şi au purces, maĭ chĭar să putem a arăta, socotit-am că întâĭ foarte de trĭabă să fie oare-ce prescurt pentru toată Schythia, adecă ţara Tătărască, să zicem, de vréme ce şi a Dachilor nĭam, (de pre carile părţile acésté Dachia s'au numit, tot dintr'o rădăcină şi dintr'o corenie cu Schythiĭ au fost, precum şi alte multe şi maĭ nenumărate năroade dintr'aceĭaşĭ Schythĭ, (sau Tătarĭ,) cu cur-

www.dacoromanica.ro

sul vrémilor în multe părți răzlețindu-să, ca niște întunecoasă neguri, mai toată fața pământului au acoperit și ca un potop de vărsate, și peste tot lățite ape, nici la Asia, nici la Evropa, nici la Africa, vre un unghiu nepotopit, și necălcat, n'au lăsat, pentru a cărora năbușéle și uñdături pline sint istoriile Ellinilor, a Latinilor și a altor limbi, carii stâlpul scrisorii au ținut și mutările lucrurilor au însămnat. Noi dară mai véche, și mai bătrână istorie, decât Sfânta Scriptură necunoscând, în buni chezi Dumnăzăescul cuvânt povață și agiutoriu luând, de la dânsul și începem; carile unul și singur ïaste, ce cuprinde A și Ω, începutul și sfârșitul.

Istoria Svintei Scripturi.

Lăsind dară pentru scurtaré cuvântului, a niamurilor ghenealoghie (adecă corenie) de la Noe înapoi pre amănuntul a povesti, luând numele numai carile la sfânta istorie să pomenéște, de niamurile Gog și Magog, (de pre caré luând Persii numele, le zic Cinmacini, ïară Asyrii și Arapii Egegi Megegi). Pre acésté dară niamuri Sfânta Scriptură le așază în părțile Crivățului; dela carile, după proroclasca adeverință s'au pornit, și să pornéște tot răul peste tot pământul, nici alt ném deosăbit să fie acela de a Schythilor, putem cunoaște, de vréme ce parté Crivățului, asămănaré numelui și cumplite faptele lor carile d'inceput au făcut, și până acmù fac, chiar și aiïavé îi dovedéște, că pomeniții Gog, și Magog spre părțile Crivățului (unde acmù Tătărâmé cé mare să chiamă) au lăcuit și încă lăcuesc, și dintr'ânșii atâté némuri prin toate vremile ca roii s'au pornit și într'alte părți au izbucnit, de mulțime nici Crivățul, nici locurile lor céle late, lungi și largi mai încăpându-i.

După cé de Dumnăzăescul Duh suflată istorie, târziu mai pre urmă au început, cé din truda și chitéla omenéscă a purcéde, a căriia întâi între limbi născători (precum a tuturor socotéla de obște ïaste), au fost Haldeii, după dânșii Finicsii de la carii Elliniï aŭ luat mai pre urmă și slovele, ïară ciniile învățăturilor dela Eghypți. Deci Elliniï în multe mai iscoditori, și mai isteți decât alte limbi fiind, început-au nu numai ale sale, ce și a altor némuri lucruri și fapte după a vrémilor tâmplări a le însămna și în scrisoare celor mai apoi următori a le lăsa.

www.dacoromanica.ro

Dintre Ellinĭ dară maĭ vechĭŭ de cât toţĭ scriitoriĭ să socotéşte a fi Omiros, carile cu verşurĭ neapotrivite, şi cu iscusită limbă ellinéscă au scris războĭul a tuturor Grecilor şi râzsipa vestiteĭ cetăţĭ a Troadiĭ*. Scris-au dară istorie sa cu noăzăcĭ şi noâ de anĭ după răzsipa Troadiĭ iar maĭ denainte de mântuitorĭul lumiĭ Hs: Dumnăzău cu 1206: anĭ, în care războiŭ au fost : precum Schithiĭ, aşé şi amazoanele vestite în vitejie mueriĭ, dintracelaş ném purcése, * (precum pentru aćasta adeveréşte Iustin iscusitul istoric) să fie. După Omir poeticul, târziu maĭ pre urmă scris-au maĭ denainte de toţĭ, cu chip istoricesc Irodot lucrurile Ellinilor şi războaele, carile pre acélé vrémĭ au avut cu Persiĭ, şi între sine: se pre acélé vrémĭ când au fost scriind Irodot, adecă pe la anul maĭ înnainte de Domnul Hs: 444 véde-să că Greciĭ puţină înştiinţare au avut pentru părţile Schithiiĭ şi a altor părţĭ a Crivăţului, de vréme ce zice, că isvoarăle Dunăriĭ (caré ellinéşte să chĭamă Istros) de unde să să fie începând, nu să pot şti, precum nicĭ a Niluluĭ nu să ştiu; pentru acéĭa şi pentru Schithia şi despărţirile eĭ multe turburate şi amestecate pomenéşte. Aşijderé Tuchidid carile după Irodot carté Istoriĭ sale au început a scrie, nu maĭ curat de cât Irodot scrie, toată nevoinţa luĭ pentru lucrurile ellineştĭ, puind. După acéĭa cu cursul vremilor acélé, ce de la scriitoriĭ maĭ denainte, fără nicĭ o bună orânduĭală amestecate şi zămentite era, alţiĭ lor următorĭ cu meşterşug gheometricesc la orânduĭală a le pune, şi părţile lumiĭ cu hireşe hotară a însămna, şi némurile a lumiĭ lăcuitoare cu ale sale numere a le numi, şi după înpărăţiĭ şi crăiĭ a le osăbi şi a le vesti au început. Întâĭ dară gheografi, adecă de pământ scriitorĭ, au fost Stravon, carile au trăit ş-au scris pre vremile luĭ Tiverie înpărat cu 26: anĭ maĭ pre urmă de naşteré Domnuluĭ Hs. şi maĭ înnainte de acesta Dionysie Periĭghit, carile au trăit pre vrémé luĭ Avgust Chesar cu 4 anĭ după Hs.; acestora au urmat Clavdie Ptolomeĭ pre la înpărăţiĭa luĭ Traĭan şi a luĭ Adrian cu 147 anĭ după mântuitorĭul lumiĭ Hs:. Fost-au şi din Latinĭ vechĭ scriitorĭ a pământuluĭ Pomponie Mela, ş'aŭ trăit după Hs: 47 anĭ; după acesta au scris Plinie în anul de la Hs: 80: iară după acesta Solin şi alţiĭ mulţĭ, (pre a cărora numâre aicé a pomeni, lung ar fi

Omiros

* Gheorghie Chedrinos 66, şi însamnările luĭ Csilantru în Chedrin.

* Instinu. Cap. 4. Carte a 2. Stih. 27

Irodot.

Tuchidid.

Stravon.

Dionysie Periĭghit.

Clavdie Ptolomeĭ.

Pomponie Mela

Plinie.

Solin.

www.dacoromanica.ro

fost) carii hotarăle a Schythiii într'acesta chip li au însămnat.

Dintr'acestor pomeniți gheografi scrisori, hotarăle a toată Schythia sau Tătărâmé să însămnăză capul hotaruluĭ puind de la apa Tanais (acesta-ĭ Donul), de unde să varsă în balta Meotis (aćasta-ĭ maré Azaculuĭ) și de acolo purcegând spre răsărit, și ocolind marginile a Evcsinuluĭ, (aćasta-ĭ Maré Négră) cuprinde Cerchejiĭ, Abazalile, Mengreliĭ, Ghĭurgiĭ, de unde ĭarăș spre răsărit să întinde pe lângă munții ce să chĭamă Cavucasul (carii despart Tătărâmé din Persia) și lovéște hotarăle Indiii despre parté Crivățuluĭ, și așé mérge până în Ocheanul răzsărituluĭ. De acolo purcéde pe marginé Ocheĭanuluĭ întorcându-să spre Crivăț, și încungĭură pe dindosul Hinichi, Chitaĭuluĭ, Sibiruluĭ (căruiĭa Ellinii îĭ zicé Tartaria adevărată), și toată lungă și largă parté acéĭa, caré acmu ĭaste supt oblastia înpărății Mosculuĭ. Deciĭa întorcându-să spre apus pre după vestită cetaté și scala Arhangheluluĭ, mérge tot pe malul Ocheénuluĭ până unde din Ocheian să varsă maré, caré să chĭamă Baltică. Apoĭ de acolo ĭa spre amézizi, cuprinzind în sine toate țările, câte rămân spre răzsărit, și ajunge pe după dosul crăiiĭ Leșeștĭ în munții ce să chĭamă Carpaticĭ, saŭ Sarmaticheĭ, cu carii în jos lăsindu-să cuprinde Transilvania, (sau cum noĭ îĭ zicem Ardĭalul) și dă tocma în apa Patissos (aćasta-ĭ Tisa), unde să înpreună cu Dunăré, ĭară din gura Patissuluĭ să întoarce pre cursul Dunăriĭ ĭarășĭ spre răzsărit, până unde dă în Maré Négră la Istropolis (aćasta-ĭ Chiliĭa, aćastaș și cu alt numere maĭ pre urmă s'au chemat Lycostomon, ce va să zică Gura Lupuluĭ) de la Chilia mérge până tréce peste apele Tiras (Nistrul) Boristhenis (Niprul) și să închée la capul hotaruluĭ în Don.

Intr'aćastă dară lățime și lărgime de pământ, macar că multe némuriĭ de limbĭ deosăbite au fost, însă toate tot cu un nume de obște Schythiĭ să chemă, și în Schythiĭa să cuprindé, a cărora numere a tuturor aicé de vom sta a număra, altă istorie maĭ multă și maĭ lungă de cât aćasta ar trebui să scriem, ce îndemnând pre cititorĭul nostru, ca să să ostenéscă, saŭ să să zăbăvască și în foile altora, noĭ aicé numaĭ țările în Schythia céle maĭ marĭ și némurile céle maĭ vestite îĭ vom pomeni, așé părându-ni-să că maĭ pre lesne va puté cunoaște, că și Dachia, (pentru caré

www.dacoromanica.ro

cuvântul nostru ĭaste) şi Dachiĭ tot în Schythia au fost, şi Schythiĭ, cariĭ pre acélé vremĭ au ţinut-o, s'au numit.

Întâĭaş dată de la hotarăle Indiiĭ înnainte ne vine Schythia asiatică, în caré să cuprind înpărăţiile şi némurile, Sarmatia asiatică, Chitaiul din lontru şi dinafara munteluĭ Emmaus, Serica, Sogdiana, Tătărâmé pustie, Ciagataĭ, Turchistanul, Tătărâmé véche, acásta-ĭ după socotéla a mulţĭ învăţaţĭ, Ungu şi Mongul, carile să fie Gog şi Magog, şi dintr'aceşté să să fie izdărât némurile Tătărăştĭ, şi pentru acásta pricină, vechiĭ gheografĭ greceştĭ au numit-o véche, adecă ca cum ca o maĭcă ar fi plodit şi născut pre alte pre toate, ĭară acmu cu maĭ vestit nume să chĭamă Hina. Gloverie. Cap. 5.

Aşijderé în Tătărămé asiatică ĭaste Cazanul, Azdrahanul, şi Sibirul cu alalte nenumărate ţărĭ şi némurĭ, ĭară în Tătărâmé evropască sint Tavrica Hersonesus (caré acmu să zice Crămul), Sarmaţia evropască, în caré să cuprindă amândoaâ ţârâle leşeştĭ, adică cé mare şi cé mică, Litfanie, Rusia albă şi cé négră, Volinia, Podelasia, Mazovia, Livonia, Samoghetia, Prusia, Carsuvia, şi toată ţara Moschićască şi Căzăćască, şi să închide hotarul, precum am zis, cu munţiĭ Carpaticĭ cariĭ despre răzsărit au Dachiĭa, în caré acmu să cuprinde Moldova, Munteniĭa, Ardĭalul, şi o parte de Ungaria; însă pre vremile celor vechĭ gheografĭ de la apa Donuluĭ până la hotarele Dachiiĭ, fost-au şi alte némurĭ, pentru cariĭ Dionysie Periĭghitis pomenéşte.

τοῦ μὲν πρὸς βορέην τετανυσμένα φῦλα νέμονται
Πολλὰ μὰλ' ἐξείης μαιώτιθος ἐς στόμα λίμνης,
Γερμανοὶ, Σαρμάται τὲ Γέται θ'ἁμα βαστάρναι τὲ.

Adecă:

Despre partea (a Mărĭĭ Négre) spre Crivăţ, să întind cu lăcaşul multe némurĭ foarte, unile după alalte stând, până la Meotis, la gura Bălţiĭ, Ghermaniĭ, Sarmatiĭ, Ghetiĭ, înpreună şi Bastarniĭ, apoĭ zice:

Δακῶν τὲ ἄπετος αἶα καὶ ἀλκήεντες ἀλανοὶ. Adecă: şi a Dachilor nemăsurat pământ şi vitéjiĭ Alanĭ; aşé dară s'au arătat precum Dachia între hotarăle Schythiiĭ să cuprinde, şi Dachiĭ cariĭ pre dânsa au lăcuit, tot din rodul şi némul tătărăsc au fost.

www.dacoromanica.ro

CAP. II.

Pentru céle véchĭ a Dachiiĭ hotare.

De vréme ce ţărâle a stăpâniriĭ Moldoviĭ, gheografiĭ, şi înpreună istoriciĭ, precum ceĭ maĭ vechĭ, aşé ceştĭ maĭ noĭ toţĭ, cu socotéla de obşte, ca pre o adevărată a Dachiiĭ parte o cunosc; şi vrând noĭ, ca cu tot dédinsul cărţile a tuturor scriitorilor, carile la mâna noastră a vini s'au tâmplat, scuturând adeverinţa istoriiĭ noastre nu din pârĭae abătute, ce din singure izvoarâle şi fântânile eĭ, céle dinceput să scoatem, nu fără cale a fi am socotit, întâĭ pentru céle vechĭ a Dachiiĭ hotară (în carile, precum zisăm, şi Moldova noastră să cuprinde) cât de pre scurt oare ce să zicem; şi ales precum de la a tuturor vacurilor gheografĭ să şiruĭaşte, să o hotărâm. Cé dintâĭ dară şi de obşte a tuturor socotélă ĭaste precum ţara Dachiiĭ să fie stând pe malurile Dunăriĭ, carile sint despre parté Crivăţuluĭ şi de la maré négră spre apus şi spre Ghermanie hotarăle să-ş fie întins.

Aceştii sentenţiĭ precum Ellini aşé Latini, căţĭva avtorĭ a avé putem; însă lucru aşé chĭar de şi fără prepus, multe a multora mărturiĭ a aduce, sămn numaĭ de pofta laudeĭ a fi părându-ni-să, şi pentru ca de cleveta affectaţiĭ a scăpa să putem, din ceĭ mulţĭ câţĭva numaĭ, şi maĭ de credinţă, pentru dovada cuvântuluĭ aicé pre scurt îĭ vom aduce.

Din cariĭ întâĭ dară înnainte ne ĭase Stravon, om ellin şi dintre toţĭ gheografii maĭ vechĭŭ (căcĭ supt vremile luĭ Avgust Chesar au trăit), a căruĭa cuvinte în limba luĭ pentru Dachia şi pentru Dachĭ, precum li-au zis, aşé le vom scrie: Γέγονε (zice) δὲ καὶ ἄλλος τῆς χώρας μερισμὸς συμμένων ἐκ παλαιοῦ, τοὺς μετὰ γὰρ Δακοὺς προσαγορέυουσι, τοὺς δὲ Γέτας. Γέτας μὲν τοὺς πρὸς τὸν Πόντον κεκλιμένους, καὶ πρὸς τὴν ἕω; Δακοὺς δὲ, τοὺς εἰς τἀναντία πρὸς[τὴν] Γερμανίαν, καὶ τὰς τοῦ Ἴστρου πηγάς. Ce va să zică: făcutu-s'au şi altă înpărţală aceiĭ ţărĭ, încă de demult însămnând; decĭ pre unii âĭ chema Dachĭ, ĭar pre alţii Ghetĭ, şi Ghetii zicé celor ce să abăté spre Maré Négră şi spre răzsărit; iară Dachiĭ, celor din potriva

www.dacoromanica.ro

acestora spre Ghermania, şi spre izvoarăle Dunării. Cu Stravon întru socotélă ĭaste Dionysie Periighitul, carile sau tot înt'run vac cu Stravon, sau cu puţin maĭ pre urmă decât dânsul, părţile acésté cutreerând, au scris stihurile, de carile în capul trecut am pomenit, aşé: Despre parte aceştiĭa, (adică a mării négre) spre Crivăţ să întind cu lăcaşul nĭamurĭ multe, unile după alalte stând, pănă la gura bălţii Meotis, Ghermanii, Sarmaţii, Ghetii, înpreună şi Bastarnii, şi a Dachilor nunumărat pământ, şi vitéjii Alanĭ. Ca acéstéş citéşte la Plinie, Carté 4. Cap: 12. Însă trebue a şti, că maĭ denainte de vremile luĭ Avgust Chesar, din gheografiĭ pomeniţi, carile să fie fost hotarăle Dachiĭ, cu adevărat nu să pot şti, pentru căcĭ pre atuncé, maĭ de obşte să véde să fie fost numele Ghetilor şi a Ghetii, decât a Dachilor şi a Dachiiĭ, şi marginile Ghetiii nu numaĭ cu Dunăré să hotărâĭa, ce încă şi peste Dunăre trecând toată Misiĭa cuprindé, înpotriva a cărora cu 132 ani maĭ denainte de naştiré Domnuluĭ Hs: (precum mărturiséşte hronologhia luĭ Calviz şi Onufrie la acelaş an) mergând Valerie, sau precum vor unii, Fulvie Flaccus, întâĭu cu războĭu la Sardiĭa, (caré ĭaste acmu Sofiĭa) ĭ-au biruit, apoĭ cu dânşii pace s'aŭ aşezat, precum şi din stihurile luĭ Ovidie Poeticul, carile scrie pentru Pont ne putem adeveri, pre carile caută-le la capul ce urmază. Iară Sardiĭa saŭ Sofiĭa, caré pre vremile maĭ de mijloc, scaunul Crăiiĭ Bulgăreştĭ au fost, precum să fie fost făcută întâĭu de Sardi, şi maĭ apoĭ de Dachĭ, mărturiséşte Ioan Bonfin decada 3, carté: 5. Acestor vechĭ gheografĭ minte urmază ceşti mai noi de carii caută la gheografie luĭ Gloverie, capul de Dachiĭa şi la Leunclavie şi pomenitul Bonfin istoricii, a cărora cuvinte prelarg înainte le veĭ vidé.

Aşé dară de situaţia, adică de puneré loculuĭ Dachiiĭ, precum de la maré nĭagră (precum zisem) pre marginile Dunăriĭ, despre Crivăţ, spre Ghermania, şi spre izvoarăle Dunăriĭ s-au fost întinzind, nicĭ un prepus nu rămâne; însă în lat şi în lung, carile să fie fost peste tot a hotarâlor obârşiĭ, la scriitorĭ câtăva neatocmire aflăm; însă aćastă a lor netocmală nu socotim de aĭuré să fie purcegând, fără numaĭ căcĭ uniĭ dintre ceştĭ maĭ noĭ scriitorĭ, menté celor maĭ vechĭ a atinge poate-fi neputând, într'alt chip

www.dacoromanica.ro

au socotit de cât cum eĭ au vrut; căcĭ unde Stravon şi Dionysie la locurile acmu pomenite, zic: precum spre răzsărit până la balta Meotis, ĭară despre apus până la Ghermanie, spre izvoarăle Dunăriĭ, să să fie întinzind, ceştĭ maĭ noĭ într'un chip de îndrăznélă nesocotită vor să scoaţă menciunoşĭ, socotind că Dachiĭ nicĭ o dată să nu să fie întins pe Dunăre în sus maĭ mult de cât până unde dă Tisa în Dunăre; ce pare-ne-să foarte greşită a acestor noĭ, şi neclătită a celor vechĭ Grecĭ scriitorĭ socotéla să rămâĭa, că pricina căcĭ aceĭ vechĭ cu ceştĭ noĭ să văd a nu să tocmi, nu ĭaste necunoştinţa a celor vechĭ, ce prin vacurĭ mutările hotarălor, carele de multe orĭ s'au mutat din locurile lor, unile maĭ lăţindu-să, ĭară altele maĭ strângându-să, precum şi din hotărele Ghermaniiĭ (a căriĭa nume pre ceştĭ maĭ tinerĭ în greşală ĭ-au dus) putem cunoaşte, că pre vremile carile Stravon şi Dionysie au scris, despre parte Dunăriĭ, au fost şi altă ţară tot supt hotarăle Ghermaniiĭ cuprinsă, şi pentru aceĭa tot cu un nume numită. Ĭară caré să fie fost acé Ghermanie, Procopie Chesarinénul, în carté de războĭul Vandalilor, curat ne arată, unde zice: Velizarie să trăgé din ţara Ghermaniiĭ, caré ĭaste între Thrachia şi între Illyrie; ĭară caré au fost odată Illyria; Zonora istoric grec ne o arată, carté 1: cap: 12. Illyriiĭ zice, maĭ pre urmă şi alte locurĭ s'au adaos, şi numele eĭ şi altor ţărĭ s'au dat; căcĭ ĭa fiind despre uscatul, carile pe désupra Machedoniiĭ să întinde, acmu şi de Thrachia printră munţiĭ Imuluĭ şi a Rodopilor tréce (aceşte-s munţiĭ Cenghiĭ, cariĭ de la Filippolis trec spre maré Albă, cărora Turciĭ le zic Despot ĭamlasi, şi ĭarăş de acolo să întorc spre Maré nĭagră, preste cariĭ trĭace drumul din Moldova şi din ţara Muntenéscă mergând spre Ţarigrad), ĭaste dară pusă (zice Zonora) Illyria în mijlocul acestor munţĭ şi între apa Dunăriĭ, şi până la maré nĭagră să întinde, ĭară pre une locurĭ încă şi peste Dunăre covârşéşte.

Dintr'acéste dară acestor de credinţă autorĭ fără prepus putem cunoaşte, că Ghermaniĭa, spre caré zic Stravon şi Dionysie că s'au fost întinzind Dachiĭa, n'au înţeles eĭ Ghermaniĭa, precum astăzĭ se hotăréşte, ce Ghermaniĭa caré atuncé au fost între Thrachia şi Illyriĭa, ĭară ce zic aceĭaş scriitorĭ, că s'au fost întinzind spre izvoarăle Dunăriĭ, trebue să înţelegém, nu că doară până la fân-

www.dacoromanica.ro

tânile eĭ s'au fost lungind, ce căcĭ spre fântânile eĭ, şi precum zicem noĭ, în susul apeĭ pre marginĭ s'au fost întinzind; din ceĭ bătrânĭ dară hotarăle Dachiiĭ aşé aflăm. Acmu să venim să videm, cum o hotărâsc şi ceştĭ maĭ tinerĭ.

Dintre aceştĭ maĭ de curund, în mânule tuturor să poartă gheografiĭa luĭ Gloverie, caré maĭ ştiută fiind, decât de la noĭ a să arăta ar trebui, lăsăm pre cititorĭ să caute la capul de Dachiĭa 18: zać: 2: iprocĭ, şi la carté 4 pentru Tartaria cap. 17, unde zice: tot locul acesta, (adecă a Schythiĭ) cu multe félĭurĭ de nĭamurĭ să desparte, din carĭĭ (deosăbĭ de Troglodite) maĭ vestiţĭ sint Dachiĭ, a cărora loc acmu îl ţin Moldovéniĭ, Munténiĭ, Ardeléniĭ şi o parte de Ungurénĭ, carĭĭ sint între Tisa, şi între Ardĭal. Ce ĭarăşĭ pentru maĭ ales hotarăle eĭ să arătăm, vom aduce pre Bonfin, carile fiind de naştire ungur, şi iscusit scriitorĭu, prin însămnate locurĭ, munţĭ, şi ape o hotăréşte.

«După Ĭazighĭ, zice decada 1. cap. 1 alăturé cu Dunăré Dachia «urmază (ĭară ţara Ĭazighilor precum să fie fost din apa Tiseĭ «până la Buda, la locul său vom arăta), caré între Tisa, între «Prut şi între Nistru lăţindu-să, din dosul Sarmaţiiĭ, Buhul o des«parte, în capătul a căriĭa ĭaste Marmaruisa (căriĭa noĭ îĭ zicem «ţara Maramorăşuluĭ) între munţiĭ Carpaticĭ aşézată, de unde să «încep izvoarăle Tisiĭ. Şi acoloş puţin maĭ jos, zice: peste munţiĭ «Carpaticĭ (acestora le zicem noĭ munţiĭ ungureşti) ţara caré «până la obârşiĭa Dachiiĭ şi până la apa Ayxiaculuĭ să întinde, «acmu Ardĭalul să chémă. Cu Bonfin într'o socotélă ĭaste Leun«clavie, în Pantecte, Cap: 71 însă maĭ pre scurt hotarăle-ĭ despre «ţărâle acum ştiute însămnându-ĭ: Dachia, zice, odată să chema «prélat olatul, carile cuprinde Transilvanie cu amândoaâ Vala«chiile, dintre carile una Valachie mare, ĭară alta Valachie mică «să chĭamă, cé mare spre maré nĭagră să întinde, şi Moldova alor «noştri să chĭamă, ĭară cé mică, pre malul Dunăriĭ să trage şi maĭ «mult cu Ardélul să alătură.»

Din pomeniţiĭ dară scriitorĭ, curat Dachia toată hotărându-să, céle ale eĭ de demult hotară să cunosc, precum au fost, de la începăturile Tisei, şi din ţara Maramorăşuluĭ până unde dă Tisa în Dunăre, şi din gura Tisei pe Dunăre spre răzsărit, până în gura

www.dacoromanica.ro

Nistrului, şi de acolo luând pe apa Buhului spre mĭazănoapte să întoarcé spre apus până în apa Axiaculuĭ, şi până în munţiĭ Carpaticĭ, carii despart hotarul Leşesc de cel a Ardĭalului.

CAP. III.

Pentru vechĭ numerele ţărâlor, carile de demult în Dachia să cuprindé.

Maĭ denainte până a nu întra Dachia supt stăpâniré Romanilor, adică până la înpărăţiĭa luĭ Ulpie Traĭan, în câte ţărĭ, sau provinţii să să fie fost înpărţit Dachia, foarte cu greu ĭaste a să dosluşi, căcĭ precum de hotarăle peste tot, aşé de olaturile, carile într'acéle hotară să să fie cuprins, nici un scrietorĭŭ de ceĭ vechĭ, pre carĭ noĭ a-i citi ni s'au tâmplat, aĭave nu scriu, că precum în capul trecut am însămnat, când Gheţiĭa era maĭ de obşte şi de maĭ lat nume de cât Dachia, atuncé să véde, că nu numaĭ până la Nistru, şi până la Buh spre răzsărit, nici până la Tisa numaĭ, şi până (la) Axiachis spre apus, şi spre mézănoapte, nicĭ numaĭ cu malurile Dunăriĭ spre amĭazizi să hotărâĭa, ce încă şi peste Nistru până la Meotis (aćasta-i balta Azaculuĭ) şi peste Dunăre până la Illyriĭa, ĭară peste Tisa, pe Dunăre în sus până la Buda, s'au fost întinzind; pentru acéĭa şi maĭ multe ţărĭ au fost cuprinzind, precum în céle vechĭ gheografiĭ videm pusă Ghetiĭa peste Dunăre până în munţiĭ Cénghii agĭungând, şi pre âmbe malurile Dunării stând. Aşijderé gheografii cariĭ au dat loc Ghetii şi Dachiĭ peste Dunăre, precum maĭ sus am arătat, până la Sardiĭa, (caré supt înpărăţiĭa Ţarigraduluĭ Sofiĭa, iară supt Crăiĭa bulgăréscă Triadiţa maĭ pre urmă s'au chemat) ĭară cariĭ spre Buda au maĭ lungit-o, din ceĭ vechĭ a afla n'am putut, fără numaĭ pe unul din ceĭ maĭ noĭ, anume Sambuţie, carile Buda zice, caré maĭ pre urmă au fost ţara Izighilor, maĭ denainte au fost a celor vechĭ Dachĭ slobozie, pentru acéĭa şi ţara acéĭa, adică dela Tisa până la Buda, la scriitoriĭ ceĭ maĭ proaspeţĭ a Grecilor, Pano-Dachiĭa, adecă Dachiĭa de sus, să află. Orĭ cum ar fi, precum în toată Dachiĭa multe

www.dacoromanica.ro

ţărĭ să să fie cuprins, cuvântul carile Dionysie zice: Δαχῶν τ' ἄσπετος ἄια a Dachilor neměsurat pământ, aĭave arată; cu care cuvânt, precum a noastră părére ĭaste, Dionysie, toate ţărâle a tuturor némurilor Gheteştĭ, (din carĭ şi Dachii să să fie tras, Iustin istoricul luând din Trogus mărturisésţe) va să cuprinză; şi maĭ vârtos acásta aşé precum zicem, trebue a să înţelége, căcĭ scriitorĭ Grecĭ, carĭ maĭ denainte de vremile luĭ Traian au scris, pre Ghetĭ şi pre Dachĭ, uneorĭ deosăbiţĭ, ĭară altă orĭ tot de uniĭ, şi tot un ném să fie fost pomenesc, precum puţin maĭ gos, maĭ ales să va vidé.

Aşijderé verĭ Ghetiĭ ar fi, verĭ Dachiĭ, carĭ cu multe vremĭ maĭ denainte de Avgust Chesari, peste Dunăre amândoaâ Mesiile să fie ţinut, nu numaĭ cé de obşte a Romanilor istorie, ce încă şi Ovidie poeticul mărturisésţe, a căruĭa cuvinte, în capul ce urmază după acesta le veĭ citi. Într'acesta dară tract a tot trupuluĭ Dachiiĭ multe năroade la istorici să pomenesc lăcuitorĭ, aşé în multe ţărĭ să să fie fost despărţit putem socoti, însă noĭ pe céle maĭ micĭ ţărĭ, carile ca nişte ţinuturĭ le socotim a Dachiiĭ, cu condeĭul trecând, lăsăm să cerce cititorĭul nostru la Bonfin, carile toate năroadele în Dachiĭa de demult lăcuitoare, pre anume le zice, precum au fost, Thavrichiĭ, Chistovochiĭ, şi supt aceşté Predanisăĭ, Rastaschénii, Cavcorénĭĭ, Potulasanii, Saldénii, Craghizii, Vĭefiiĭ, Iazighiĭ, Ghepidiĭ şi altele multe, de carile caută la pomenitul scriitoriu, decada 1, cap. 1. Ĭară céle maĭ numite, şi maĭ late ţărĭ ale Dachiiĭ din pomeniţiĭ scriitorĭ să văd să fie fost, ţara de la Meotis până în Nipru, caré acmu să scrie Tătărâmé mică, pe dinafara Crâmuluĭ; ţara Bastarnilor, caré au fost din Nipru şi peste Nistru până în Prut, a căriĭa parte şi Bassarabiĭa ĭaste, caré acmu cu nume Tătărâsc să chĭamă Bugĭac, adecă unghiŭ; căcĭ din Prut până în Nistru, unde dela cetaté Albă în maré Négră dă, să trage mult înainte pământul, şi făcênd unghĭu ascuţit, aşé unghĭu au numit-o. Despre uscat maĭ înlontru, au fost ţara între Buh, şi între Nistru, pre care loc stă acmu Ocraina sau Podoliĭa leşască. Din Buh până peste Nistru, şi pre la obârşiile Prutuluĭ până în munţiĭ Carpaticĭ, au fost ţara caré acmu cuprinde cu o parte de Rusiĭa toată Pocutiĭa. Aşé despre apus au fost având ţara

www.dacoromanica.ro

caré acmu îĭ zicem Ardélul; iară din Nistru până în munţiĭ Carpaticĭ, şi până la Poarta de fier, au fost cuprinzind ţărâle amânduror Vlahiilor, ĭară dela Poarta de fier până în Tisa au fost ţara unde acmu ĭaste olatul Temişvaruluĭ, ĭară din Tisa până la Buda, au fost ţara caré maĭ pre urmă aŭ stătut o parte de ţara ungurésca cé mare. Aşijdere peste Dunăre despre amézizi au fost luând în sine amândoaâ ţărâle Misiiĭ, carile acmu cu nume turcesc să chĭamă Dobrugé, şi Deliorman, cu o parte de ţara sirbască, trecând şi peste munţiĭ Emuluĭ până la Ilyriĭa. Ĭară ales pentru năroadele, carile încă şi maĭ denainte de viniré Dachilor, au fost lăcuind în Dachia, din cé véche a Dachiiĭ gheografie, şi dela Iohan Bon în Gloverie, carté 1. de Dachiĭa, cunoaştem aşé să fie fost despărţite; dela apa Oltuluĭ în sus pe Dunăre şi între munţiĭ spre ţara Ungurésca, să fie lăcuit Prindavizii, Alvochénii, Saldénii, Tirvinghiĭ, Vuriĭ şi Chinghiĭ. Dela Olt spre Prut, au trăit Piefighiĭ, Coténiĭ, Taifalii (de aceştĭ Taifali, după cum Irodot de dânşiĭ pomenéşte, aflăm să fie lăcuit de la Dunăre în sus pe apa Ierasus, adică Prutul, tocma pe unde ĭaste acmu Fălciĭul, Lăpuşna şi Orheiul, caré nĭam zice să fie fost cu multul maĭ vrăjmaş, şi maĭ vitéz de cât altele). Aşijderé au maĭ fost Cachiniĭ, şi Chistovochiĭ, carii era între Nistru spre Buh. Ĭară în Ardĭal să fie ţinut, Cacoâniĭ, Vuridéniĭ, Fieviĭ, Ratachéniĭ, şi Tavrischiĭ. Pe acéste pomenite nĭamurĭ pe pământul Dachiiĭ lăcuitori, maĭ pre urmă viind Ghetiĭ, şi gonindu-ĭ, s'au aşezat eĭ pre locurile lor. Ĭară dela Prut până în Nistru au fost lăcuitorĭ Tiraghetii, adecă Ghetiĭ nistréni, şi Aprii, şi maĭ ğos spre marginé Mării Négre Vastarnii, pre unde ĭaste acmu Bugĭacul, care ţară s'au chemat şi Bassarabia. Ĭară dela Nistru şi până în Buh au fost stăpânind Carpianii, Callipidii, Istrachiĭ, Axiachii, şi Iazighidii, carii s'au fost poreclind Eniocaldii. Acésté dară au fost toate ţărâle şi năroadele, carele au stătut pe locurile Dachiiĭ şi maĭ denainte, şi după ce au căzut, supt stăpâniré Romanilor; ĭară după ce cu vitejiĭa luĭ Ulpie Traĭan fură Dachii biruiţĭ şi de prin toate locurile acésté izgoniţĭ, (precum înnainte pre larg să va arăta), Romanii maĭ strâmptând hotarăle eĭ, toată Dachiĭa în treĭ ţărĭ au despărţit-o şi de ciĭa numaĭ pe acésté cu numele Dachiiĭ numind, pre alalte cu

www.dacoromanica.ro

numerele sale céle mai vechi să să numască li-au lăsat, cum dar să să fie chemat acéle țări, carele de supt numele Dachiii li-au scos Romanii, caută înnainte că le veĭ afla. Ĭară acéle trii părți cu deosebit numere, de pe pusătura loculuĭ, de iznoavă lĭ-au numit, adecă măluroasă, muntoasă, și din mijloc. Deci cé măluroasă (precum Ortelie în cé véche a Dachiii gheografie arată) au fost începând din Tisa, și s'au fost trăgând pre lângă malul Dunării, (depre carii și numele au luat) până unde dă apa Oltuluĭ în Dunăre: care loc cuprinde acmu Olatul Timișvaruluĭ, cu mai gĭumătate de țara muntenéscă, în scurt atâta țară cuprindé Dachiĭa măluroasă, cât la anul trecut la pacé între Nemți și între Turci la Pazarovți făcută, au luat Chesarĭul, dela Sultanul turcesc. Ĭară de céĭa parte peste Tisa, între Dunăre și între Tisa, sta năroadele Iazighii, (carii și Metanastii să chĭamă) și Carpodachii; ĭară cé muntoasă a Dachiii parte au fost purcegând dela apa Oltuluĭ între munții (carii la ceștĭ mai proaspeți greceștĭ istorici să chĭamă Brasovénii) și între Dunăre până peste Prut și până la Nistru, adică alaltă parte a țărâĭ Muntenești, înpreună cu toată Moldova, și cu Bassarabiĭa în sine luând. Ĭară cé din mijloc, (caré mai denainte s'au fost chemând Ghepidia) Dachie, ĭaste țara Ardĭaluluĭ, pre caré pentru acéĭa au numit-o Mediterranea, adecă din mijlocul pământuluĭ, căci dăpărtată de Dunăre fiind, cu munții Carpatici, ca cu o coronă sau ca cu un brău să încinge. Laonic Ialcocondila

Așé dară din cé véche a Dachiii hotărâre, (precât adecă Romanii la înpărățiĭa sa o au adaos) curat să înțelége, să fie cuprins atâta loc, cât astăzi ține Olatul Temișvaruluĭ din țara ungurĭască, cu Ardĭalul, și țara Muntenéscă, și Moldova, înpreună cu Bugĭacul. Și cu atâta pentru țărâle céle vechi a Dachiii, precât propozituluĭ nostru destul a fi socotind, mai mult nu vom lungi; ĭară cititorĭul de va vré încă a să mai îndestuli, cérce la Iornand, la Gloverie, la Bonfin, și Ortelie, carii foarte cu dédins pentru Dachia, pentru țărâle, și pentru năroadele eĭ céle vechi, au scris-

www.dacoromanica.ro

CAP. IV.

Pentru numele Dachilor şi de începătura lor.

De vréme ce precum din cei vechĭ, aşé din ceştĭ maĭ noĭ scriitorĭ, ţărâle şi hotarăle Dachiiĭ, precum au fost stând în vremile vechĭ, precât într'a noastră putinţă au fost, lĭ-am arătat. Deciĭa înnainte nu fără trébă a fi socotim, de ne vom sfătui ĭarăş cu acéĭaşĭ scriitorĭ, şi dela dânşiĭ să ne înştiinţăm şi pentru hireş numele Dachilor, şi pentru începătura nĭamuluĭ lor, adecă din cine şi de pre ce locurĭ eşind, au venit, ş'au stăpânit aceste locurĭ, de carile maĭ sus am pomenit. Precum dară pentru hotarăle Dachiiĭ, aşé şi pentru numele şi nĭamul Dachilor nu puţină tulburare între scriitorĭ videm a să face. Căcĭ unii Ghetii, Dachiĭ şi Daiĭ, tot un nĭam, şi tot un nume vor să fie, ĭară alţiĭ şi în nĭam, şi în nume vor să-ĭ deosăbască. Decĭ din cariĭ ţin socotéla cé dintâĭu, maĭ de frunte ĭaste Stravon, şi Dionysie Periighitul, amândoĭ vechĭ gheografĭ; ce aluĭ Dionysie câtă ĭ-au fost părére pentru Dachi, deplin o au pomenit la Cap: 1: Aşijderé o parte de a luĭ Stravon, acoloş pomenind, aicé de plin o vom poftori-o, carile după ce zice la locul pomenit, precum Ghetiĭ, stau spre maré nĭagră, ĭară Dachiĭ spre izvoarăle Dunăriĭ, apoĭ adaoge şi acásta: Οὓς οἶμαι Δάους καλεῖσθαι τὸ παλαιόν, ἀφ'οὗ καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἐπεπόλασε, τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα. Adecă, socotesc că pre aceşté maĭ denainte Daĭ să să fie chemat, de unde şi Athinéniĭ s'au obicĭuit (de pre numerele ţărâlor) a-ş chema robiĭ. Cuvintele luĭ Stravon tâlcuind Evstafie adaoge: Παρ' ἀττικοῖς τὲ τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα Δάοι, καὶ Γέται. Adecă, la Athinénĭ era numerele robilor Daĭ şi Ghetĭ, cu caré va să însămnéze precum alt nume au fost a Dailor, (cariĭ Dachiĭ sint) şi altul a Ghetilor. Socotéliĭ aceştiĭa în potrivnicĭ sint Dion, şi Plinie. Decĭ întâĭu Dion: carte 1. Cap. 67. Dachĭ, zice, eu număsc pre aciĭa, cariĭ şi eĭ pre sine singurĭ să număsc, şi Romaniĭ aşé ĭ chĭamă, macar că ştiu, că uniĭ din Grecĭ, Ghetĭ le zic. Ĭară Plinie carté 4. cap. 12, încă

Evstathie la numele Daiĭ

www.dacoromanica.ro

mai deschizind cuvântul zice: pre Ghetii, carii au lăcuit de la Dunăre spre câmp, pre aciia Romanii Dachi i-au numit; acestora uimindu-să Zonora, și lui Zonora Avrelie zic. Țara care au fost a Ghetilor, după acéia Dachiia s'au chemat. Însă Iustin istoricul dela Trog luând amestecate a pomeniților socotéle, foarte pre lésne le tocmește, unde zice la carte 31: și Dachii din sămenția Ghetilor sint, carii cu Domnul lor Barabista, (acest Domn, zic ceștii mai noi scriitorî precum să fie fost cel din[tâi] a Da chilor stăpânitoriu) înpotriva Bastarnilor (carii între Prut și între Nistru, și până la Buh lăcuia), războiu având, și pentru căci în bătae să arătasă mai lenești decât ar fi trebuit, ca în loc de pedépsă să le fie, li-au poruncit Domnul lor, când să vor culca să doarmă, să-ș pue în așternut picioarile unde-ș puné capetele. Acástă a lui Iustin socotélă deschis ne dă să înțălégem, precum Ghetii cu domnul lor Barabista, mai denainte de ce a vini asupra Bastarnilor, și până a nu cuprinde locurile Dachiii, să fie fost tot dintr'o semenție cu alalți Ghetî, iară precum multe să fie fost némurile sau precum prostéște li-am zice, oardele Ghetilor, din cuvântul lui Plinie putem înțelége, carile zice: «Dela Dunăre și spre câmpi, toate nîamurile Ghetilor lăcuesc, carile macar că în deosăbite locuri și hotară lăcuia între sine despărțite, însă tot o seminție și tot un nume să fie avut. Iară după ce Ghetii, precum zisăm, gonind pe Bastarni, mai apoi și pe Heruli, precum mai înnainte vei vidé, și au cuprins toată Dachiia, de ciia depe numele loculuî, s'au schimbat și ei numele, adecă carii Ghetî au început în Dachiia a lăcui, àciia s'au numit și Dachi. Socotélii noastre agiutorésțe Isidor: Carte 14. Cap. 14, și Ethicul în hotărâré Evropii, carii zic, Gotthia (adecă Ghetiia) mai pre urmă s'au chemat Dachia, și Gotthii (adecă Ghetii) Dachi. Așijderé la Stravon, carile acești socotéle macar că înpotrivnic să véde a fi, însă iarăș el zice, precum Ghetii și Dachii ὁμόγλοττους tot de o limbă, să fie fost precum noi am zice acmu, că Rusii, cu Căzacii tot o limbă au, macar că cu locurile și cu numerele lor despărțiți sint. Așé dară Ghetii carii au intrat în Dachiia de pe loc numele luând, s'au numit mai preurmă Dachi, iară carii au rămas tot pe locurile lor céle dintâiu, adecă pe denafara Dachiii pre aciia

www.dacoromanica.ro

ĭ-au numit Romaniĭ tot Ghcti. După a Ghetilor vechime, precum maĭ proaspăt nume să fie a Dachilor, dovadă ne ĭaste cé de obște a Romanilor istorie, caré cu multe vremĭ maĭ denainte de Avgust Chesarĭ, de războaele Romanilor cu a Ghetilor pomenind, nicĭ cum macar de nume de Dac nu pomenéște. Așé Ovidie poeticul, carile pre vremile luĭ Avgust au trăit, și așéș de Avgust au fost trimis în izgnanie la cetate Tomus (caré socotim să fie fost unde ĭaste acmu cetaté Albă), unde și carté ce o numéște Pont, adecă Maré nĭagră, scriind, au trimis-o la Roma la un Sinator, ce-l chema Greţin, carile să trăgé din véche familĭa Flachilor, în caré așé pomenéștĕ.

Ovidie Cart. 5 eleghia 9.

Praefuit his, Graecine, locis modo Flaccus, et illo
Ripa ferax Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Massas Getes in pace fideli:
Hic arcu fisos terruit ense Gettas. Adecă: stăpânit-au pre acéste locurĭ o Greţine, odânăoară Flac; și

Supt hătmănĭĭa luĭ malurile Dunărĭĭ fără grijă au fost.
Acesta în pace credinćoasă au ţinut pe Massaghetĭ.
Acesta cu sabĭĭa au îngrozit pre Gheti, carii în arme se bizuĭa.

Ĭară hatmanul acela Flac, (pre carile Eneas Silvie îl numéște Fulvius Flaccus) pre cum am și maĭ arătat din Calviz și din Onufrie, au fost hatman sau cum zicé atuncé Romanĭĭ Consulŭ cu 132 anĭ maĭ denainte de naștiré domnuluĭ Hs.

Așé dară fără prepus rămâne să înţelégem, precum vrémé și furtuna, (carile ce lasă în lume nestrămutat?) numele a unĭĭ părţĭ din némurile Ghetilor, să fie mutat, și din Gheti, Dachĭ să-ĭ fie chemat; ĭară amintrilé tot dintr'o seminţie și tot dintr'o începătură să fie. Așijderé pentru oare ce deosăbire a numiri lor, carile la scriitorĭĭ cei grecești aflăm: Δάκους și Δάους, Dachĭ și Daĭ citim; vre o îndoinţă a pune nu trebue, căcĭ obiciuĭtă ĭaste limba Ellinéscă a muta pe: cus: în: os; și pe chi: în: i; și precum Γραικοὶ, Γράοι și Γραικούς, Γραίους, așé Δάκος au mutat în Δάος, și Δάκοι în Δάοι, iprocĭ. Ce pentru ca tot prepusul socotélĭĭ noastre să ridicăm, aduce vom la mijloc pe Bonfin, carile în lat și în lung de numele și de nĭamul aceștĭĭ seminţĭĭ scriind, a tuturor scriitorilor părerĭ într'un loc le adună, și le curăţéște, carile sint acésté: «Dachi,

www.dacoromanica.ro

«zice, decada 1. Cap. 1 şi Daiĭ tot aceĭaşĭ sint, dintr'o seminţie «cu Ghetiĭ, cărora şi limba tot una le ĭaste, şi puţin maĭ ğos «aćastaş întărind, zice: precum Dachiĭ, Daiĭ sint, céle vechĭ a «lor oraşe încă mărturisesc, a căror numere maĭ multe în Dava «să sfârşesc, precumu-ĭ Comidava, Serghidava, Deţidava, Marţidava, «ca cum aĭ zice: Dava luĭ Marco, a luĭ Serghie, a luĭ Deţie, a «luĭ Comi, iprocĭ. Însă Ghetiĭ Grecilor au fost maĭ cunoscuţĭ, căcĭ «şi maĭ adése peste âmbe malurile Dunăriĭ trecé, şi ni cu Mesiĭ, «ni cu Thrachiĭ, să amesteca.» Încă şi maĭ cu dédins de vom cu·noaşte minté luĭ Bonfin, vom afla că nu numaĭ Ghetiĭ, Dachiĭ şi Daiĭ, ce încă şi Gotthiĭ, Visegotthiĭ, şi Ostrogotthiĭ, şi alte câte-va oarde de a lor, tot·o semenţie să fie fost, de vréme ce la acéĭaşĭ decadă în faţa dintâĭ zice: «Ostrogotthiĭ, Ravarichiĭ, «Vinovilethiĭ, Svetidiĭ, Coghéniĭ, oamenĭ înnalţĭ la stat au fost, «din cariĭ Daiĭ sau Daviĭ, au eşit. Aceşté gonind pre Heruli de «pre locurile sale, de ciĭa Dachi s'au numit.» Pentru numele dară Dachilor aşé, ĭară pentru a nĭamuluĭ începătură ĭarăş la aceĭaşi scriitorĭ uitându-ne, să ascultăm ce zic? câţĭ istoricĭ şi gheografĭ din ceştĭ maĭ noĭ s'au silit să culĭagă socotélele celor maĭ vechĭ pentru acéste némurĭ, precum proasteĭ noastre minţĭ să pare, cu lungĭ şi ĭnpletecite voroave maĭ mult au întunecat, decât ar fi luminat ştiinţa aceştiĭ poveştĭ, pentru caré cititorĭul de va vré mai bine să se încredinţéze de cuvântul nostru, citéscă, rogu-l, carté luĭ Mattheĭ Pretorie, pre caré o numéşte Lumé Gotthilor, la carile maĭ mulţĭ de sute de istoricĭ să pomenesc, însă ce ar fi fost până maĭ pre urmă cé alésă socotĭală a lor, nedejduesc că nu va puté înţelége. Pentru care lucru noĭ, şi cu noĭ alţĭ maĭ denainte, socotind că maĭ curat şi maĭ cu credinţă decât Bonfin, socotélele celor vechĭ altul să nu fie cules, ale altora într'o parte lăsind, cuvintele luĭ precum sint nemutate, la mijloc le punem.

«După ce, (zice decada 1. carté: 2) au eşit Gotthiĭ cu hatmanul «său Filomiris dela Scandinaviĭa, s'au cuborât la balta Meotidiĭ, «şi s'au aşezat după acéĭa pe marginile Măriĭ nĭagre. Nu după «multă vréme urându-li-să şi acolo, au purces cu hatmanul lor «Zamolxis (carile au fost nu neînvăţat filosof) şi au vinit în «Dachiĭa». (Socotéşte aicé, că încă până a nu vini Gotthiĭ în

www.dacoromanica.ro

tr'ânsa, ţara aćasta, Dachiĭa s'au fost chemând; de pre caré precum noĭ maĭ sus am pomenit, Ghetiĭ cariĭ s'au aşezat într'ânsa sau numit Dachĭ) deciĭa din Dachiĭa (trecând peste Dunăre) au năbuşit în Misia, şi au ağuns şi până la Trachiĭa. Acéstă povéste o aduce Bonfin din Iornandis, carile om de nĭam Gotth fiind, pre larg au scris de lucrurile şi de începătura Gotthilor însă precum Dachiĭ să nu fie dintr'aceştĭ Gotthĭ, cum Bonfin aşé alalţĭ vechĭ istoricĭ mărturisesc, a cărora cuvinte ĭarăş Bonfin frumos le alăturĭază. Şi vrând ca să despleteciască voroavă, întâĭu aduce la mijloc înpletecetura, apoĭ o şi descâlcéşte. «Înpletecitura dară «ĭaste acésta: zic precum Gotthiĭ şi Ghetiĭ tot una să fie. Aşij- «deré Dachiĭ şi Ghetiĭ (pentru căcĭ aşé zice Stravon, fiindu-le «limba de obşte), tot un nĭam să fie fost. Aşé şi Trogus, şi din «Trogus, Iustin va, precum Dachiĭ seminţiĭa Ghetilor să fie fost, «apoi şi Stravon, şi Trogus înpreună zic: precum Dachiĭ să să fie «trăgând din Daaĭ sau Daviĭ, cariĭ au fost lăcuind pe la maré Cas- «piiĭ. Pre acéstă înpletecetură o despleticéşte aşé, într'acéĭaş decadă «şi la acelaş cap puţin maĭ ğos, zicând: Daiĭ şi Daviĭ tot ace- «ĭaş sint, dintr'un rod cu Ghetiĭ, şi nu numaĭ căcĭ limba şi graĭul «tot unul lĭ-au fost, ce încă că ce şi dintr'un loc au eşit ĭară de unde «au eşit, acoleş puţin maĭ ğos din Stravon arată. Daiĭ, zice, (precum «Stravon mărturiséşte) sint năroade a Schythiiĭ asiaticĭ, aproape «de maré Caspiiĭ lăcuitoare, şi ĭarăş într'acéĭaş carte cuvintele «luĭ Stravon pomenind: Schythiĭ zice, cariĭ de la maré Caspiiĭ să «încep, maĭ mulţĭ Daĭ să chĭamă. Şi maĭ ğos zice: din Daĭ unora «le zic Parviĭ, altora Xanthĭ, şi altora Pusuriĭ. Decĭ Parviĭ era, «cariĭ lăcuĭa maĭ aproape de maré Caspiiĭ şi maĭ vecinĭ de Hir- «canĭ, ĭară alţiĭ până în ţara ce să chema Ariana să întindé. Apoĭ «închide voroava într'acesta chip: Dachiĭ, zice, şi Ghetiĭ, nu din «Scandinaviĭa, (precum socotiĭa Iornandis) ce din Tătărâmé, sau «Schythiĭa cé asiatică să fie eşit mai adevărat ĭaste, căcĭ şi nă- «roadele asiaticeştĭ, de cât céle evropeştĭ maĭ vechĭ sint.» Dintr'a- ceştĭ dară Ghetĭ cariĭ au fost asiaticĭ au eşit şi Dachiĭ Dunăriĭ, precum Stravon mărturiséşte. Însă acéstă povéste trebue să o înţălégă cititoriul nostru, precum cu sute de ani maĭ denainte

www.dacoromanica.ro

de domnul Hs. să fie fost, precum în capul ce urmază şi mai curat să va vidé.

Acéste dară avum carile mai curat, şi mai pre scurt avum de zis pentru numele şi începătura nîamului Dachilor, ïară acmu vine rândul, când şi cum sau început crăiïa lor, pe pământul Dachiiï să arătăm.

CAP. V.

Pentru crăiïa Dachilor, cum s'au început, şi cum au fost mai denainte, decât a o supune Romanii.

Vrând, ca pentru cé dinceput a Dachilor stăpănire să scriem, şi grămăzï de cărţï a maï vechï şi maï noï istoricï întorcând şi răsturnând, nu altă, ce ca cum într'un lavyrinth, (căruïa nicï întratul nicï eşitul i să poate afla) să fim întrat, ni să pare; că de vom căuta la ceï maï vechï, cât ïaste latul şi lungul pământuluï, dela Dunăre, dela maré nïagră şi dela marea Caspiiï în sus spre ocheïanul Crivăţuluï, trei numere maï de obşte şi maï de vestite aflăm: a Schythii, cariï tot supt un nume toate alalte nïamurï, carile pre pomenitul pământ au lăcuit, cuprind. După acest nume prinţipal*, aflăm numele Sarmatilor, şi a Ghetilor. Decï supt acéste treï numere de nïamurï să cuprind Dachiï, Gotthiï, Vandaliï, Savromatiï, şi alalte nenumărate, (carile neíăcând la lucrul nostru, pentru lungimé le trécem) nïamurï, carile Ellinii cu nume de Varvarï le porecliïa, ïară pre amănuntul, şi în faţă depre numere şi de pre ţărï, pre carile lăcuïa, şi depe furtuna, caré după vremí îï muta, şi-ï schimba, a le număra, şi adevărat locurile lor şi stăpânirile lor a însămna, precum de cunoştinţa noastră, (poate şi de a multora a altora) foarte departe să sté cu bună voe mărturisim. Aşijderé de vom da toată credinţa cestor maï noï istoricï, şi ales precum o zugrăvéşte Matthei Pretorie, în Lumé Gotthilor, créză-ne cititoriul nostru, că în tot pomenitul pământ, nicï un nïam, nicï un nărod, nu putem afla, carile începătura seminţiiï şi stăpânirii sale, dela Gotthï să nu fie luat,

* Mai de frunte

www.dacoromanica.ro

şi înpotrivă, nicĭ un Gotth nu putem găsi, carile în toate némurile, şi seminţiile să nu să améstece. Că scoţind numaĭ pre Unĭ, (ce şi pre aceşté alţiĭ maĭ vechĭ să văd că-ĭ améstecă, precum maĭ gos vom arăta) şi pre Ghermanĭ, toate stăpânirile şi crăiile aceĭ părţĭ de lume, întâiŭ le face sarmatece, apoĭ pe Sarmatĭ iĭ face Gotthĭ; nicĭ avem în ce să vinuim cu acésta pe Pretorie, devréme ce videm că şi alţiĭ din ceĭ vechĭ, şi cu multul maĭ de frunte scriitorĭ, într'acéĭaş părére să fie fost, şi întâĭ cu acéstă tablă, ne ĭasă înnainte Procopie Chesarĭanul, carile supt numele Massaghetilor şi pre Unĭ cuprinzind, carté de războĭul Gotthilor, cap. 11 zice: «Massaghetiĭ, sau precum acmu le zicem Unĭ. Şi «în cap: 2, aceiĭaş cărţĭ, Gothiĭ, zice, Vandaliĭ, Visegotthiĭ şi Ghe- «pidiĭ tot de un ném şi de o limbă să fie, şi aceştéş maĭ dena- «inte să să fie chemat Savromatĭ, şi Melanhlanĭ, şi peste Dunăre «céle dinceput descălecăturĭ să fie avut.»

Aşijderé Alaniĭ între alalţĭ varvarĭ vestit în vitejie nărod (precum iĭ mărturiséşte Dionysie), Procopie iĭ face Gotthĭ. Vandaliĭ (zice Carte de războĭul Vandalilor: 1, cap. 3) lăcuitoriĭ bălţiĭ Meotis, fiind asupriţĭ de foame, luând în soţie pe Alanĭ, nĭam Gotthesc, s'au tras către Ghermaniĭ, cariĭ astăzĭ iĭ chemăm Franchĭ, pe apa Renuluĭ. Decât acesta maĭ vechĭu Plinie acéstaş socotélă să fie avut, maĭ sus am arătat, unde zice «că toate nĭamurile «Ghetilor lăcuesc peste Dunăre spre câmpĭ. Decât Plinie încă «maĭ vechĭu Stravon, carté 7 de Ghetĭ zice: din potriva hota- «râlor sau ţărâĭ pădurii Herţiniĭ» (acéstă pădure să încépe dela obârşiile Donuluĭ, şi curmând toată ţara rusască, întră în ţara leşască, şi în Ghermaniĭa şi tréce până la munţiĭ Italiiĭ) stând, apoĭ au cuprins toţĭ munţiĭ până în hotarâle Dachiiĭ, (ĭa amente şi aicé vechĭu numele Dachiiĭ), şi până la gurile Dunăriĭ, şi la apa Nistruluĭ cu Sarmatiĭ amestecaţĭ au lăcuit. De acesté maĭ pre larg caută la Sarniţie, carté 4, cap. 5. Aşijderé Daiĭ sau Daviĭ, din cariĭ sint Dachiĭ, precum din rodul Ghetilor să fie, Iustin şi Trog maĭ sus au mărturisit. Aşé dară într'atâta de numere, şi de némurĭ zămintélă, cum s'ar puté singură a Dachilor stăpânire dintr'altora a să despărţi, nu cu ĭuşor lucru a fi ni să pare. Pentru care lucru, noĭ ca nu nicĭ în potrivnicĭ atâţé vechĭ

www.dacoromanica.ro

şi noĭ scriitorĭ, să ne arătăm, nicĭ aĉastă istorie în amestecătura sa ca într'un întunéric fără zare zăcând, nedeşchisă şi neivită să o lăsăm. Cé de pre mijloc, şi maĭ fără grijă cale vom apuca, şi peste tot, din socotélile tuturor ce am putut înţelége, vom arăta; ĭară cititorĭul totdéuna în gĭudecată a face slujba-ĭ ĭaste.

Zicem dară, precum stăpâniré Dachilor îndoită. şi în doaâ félĭurĭ să fie fost, una caré supt cel de obşte a Ghetilor nume s'au fost cuprinzind, şi nu numaĭ în Dachiĭa au fost stăpânind, ce încă şi peste Dunăre în Misia, şi până la Thrachiĭa s'au fost întinzind (pre care stăpânire să o fie deşchis Zamolschie filosoful, maĭ sus am pomenit) şi acéĭaş pre acésté locurĭ, până la vremile luĭ Avgust Chesar, supt numele Ghetilor să fie stătut (precum maĭ pre larg vom arăta în capul ce urmază, unde vom istorisi războaele luĭ Avgust, şi a altor înpăraţĭ Românestĭ, cu Ghetiĭ) ĭară altă stăpânire sau crăie a Dachilor au fost maĭ deosăbit de alţĭ Ghetĭ, şi maĭ cu hireş nume de crăiĭa Dachilor, caré au stătut până la Ulpie Traian înpăratul Românilor, şi până la Decheval craĭul Dachilor, pre carile Traĭan biruindu-l, şi omorându-l, crăiĭa Dachilor cu totuluĭ tot s'au stâns, pre cum înnainte la rândul său să va vidé. Decĭ stăpâniré Ghetilor, céĭa ce au fost maĭ de obşte pre ce vréme începătură să fie luat, din scriitorĭ cu adevărat nu putem a ne înştiinţa, fără cât la Irodot, cel maĭ vechĭu dintre Ellinĭ scriitorĭ videm că pomenéşte, pentru lăcuiré lor peste Dunăre cu Misiĭ, şi cu Thrachiĭ, dela carele luând Evsevie: «Thrachiĭ, zice, Misiĭ, Ghetiĭ şi Vevrichiĭ, o samă din némurile sale trecând la Asia, maĭ toată Vithynia au cuprins»; ĭară aĉastă trécere a lor la Asiĭa, după socotéla hronologhiculuĭ luĭ Calviz, să să fie tâmplat cu 563 de anĭ maĭ denainte de Domnul Hs. Nici maĭ mult uĭtându-ne la cuvintele luĭ Mattheĭ Pretorie, carile pre Gotthiĭ săĭ de pre vremile luĭ Sampson îĭ lungéşte, la rândul istoriiĭ, carele noaâ fără prepus ne poate sluji, ne întoarcem.

Ghetiĭ aceşté întâĭaşĭ dată au vinit supt ştiinţa Romanilor, pre vrémé când au fost consul Ştipion, şi collega, adecă tovarăş luĭ Ştipion, Flaccus, pre carile Enias Sylvius îl numéşte Fulvius Flaccus: 132 de anĭ maĭ înnainte de Domnul Hs: precum am şi maĭ pomenit, şi acest Flac gonind din Mesiĭa pe Ghetĭ, cu Du-

www.dacoromanica.ro

năré hotarâle înpărăţiiĭ Romanilor au întărit, şi macar că Ghetiĭ aceiĭa după acéĭa, sau Dachiĭ, de multe orĭ în hotarâle Romanilor năbuşiĭa, însă până la vrémile luĭ Ulpie Traian, hotarul înpărăţiiĭ tot Dunăré au fost. Aşé dară Flac hatmanul Romanilor dobândind cetaté Sardica, şi din Misiĭa gonind pe Ghetĭ peste Dunăre în Dachia: cel de obşte nume a stăpâniriĭ Ghetilor s'au curmat, şi după acéĭa aşezindu-să eĭ dincoace de Dunăre, cel deosăbit nume a crăiiĭ Dachilor au început, pentru a căriĭa craĭ dela cel dintâĭ până la cel maĭ de pre urmă, acmù vom să zicem. Decĭ de toţĭ craiĭ lor, supt hireş numele Dachilor, numaĭ cincĭ să pomenesc să fie fost, (scrie Pretorie), şi cel dintâĭ, zice să-l fie chemat Sarrulis, pre acestaşĭ Iornand, carté: 2 pentru Gotthĭ, îl numéşte Corrilus, şi de dânsul într'acesta chip pomenéşte: «Corrilus zice, craĭul Gotthilor stând la stăpânire 40 de «anĭ în Dachiĭa, nĭamuluĭ său maĭ mare au fost. Daţiĭa zic că «véche, pre caré acmù să ştie că o ţin năroadele Ghepidilor»; sămăluĭaşte-să acesta să fie fost craĭu Dachilor, pre vrămile luĭ Iulie Chésar. Al doilé aŭ fost Varuista, (pre carile Iustin îl chĭamă Varavista,) acesta întâĭaş dată zic să fie avut războiŭ cu Bastarniĭ (precum din Iustin maĭ sus am pomenit) cariĭ pre atuncé între Nistru, şi între Prut au fost lăcuind. După acéĭa stăpânind toată Dachiĭa cu prăzile sale adésă ţărâle Romanilor depre Dunăre strica, şi multe tălhuşaguriĭ şi răutăţĭ făcé, (pentru caré caută la Lumé Gotthilor a luĭ Pretorie, carté 4. cap. 3 că maĭ pre larg veĭ afla) înpotriva acéstuĭa, Avgust Chesariĭ nu numaĭ îndelungat ce încă foarte greu războĭu să fie avut, pentru carile şi Ioan Zonora: carté 10. cap. 27, supt numele Pannonilor, să véde a pomeni, unde zice: «Avgust Chesariĭ înpotriva Pannonilor, cariĭ sint «pre lângă Dalmaţiĭa şi pre lângă Dunăre lăcuitoriĭ, singur cu «capul său mergând, până maĭ pre urmă îndesindu-ĭ cu războaele, «multe năroade aceĭ ţăriĭ, înpărăţiiĭ au suppus. Şi Dion, carté «55: şi iarăş într'acéĭaş carte, cap: 32, Chesar zice, trimiţind pre «Crasus cu oştile în Machedonia, Thrachia şi în Greţiĭa, cu multe «nĭamuriĭ, multe războae au avut, în cé de pre urmă, pe unile «lĭ-au biruit, ĭară pre altele lĭ-au luat în supunere (apoĭ adaoge), şi «acélé némuri maĭ de demult Mesiĭ şi Ghetĭ s'au fost chemând,

www.dacoromanica.ro

«ĭară cu cursul vremiĭ unile dintr'ânsele alte numere au luat. «Aćastă a numerilor schimbare, precum pentru Dachĭ să să în «ţălégă, singur Zonara acoléş cap: 37 mărturisésţte. Avgust zice, «încă trâind, Dachiĭ indemnând pe Savromatĭ şi pe alte nĭamurĭ «Pannoniceştĭ, să rădicasă, în potriva a cărora Avgust au trimis «pe Tiverie (carile maĭ pre urmă şi la înpărăţie au stătut) pen- «tru ca să-ĭ potoléscă.» Ca acéstéşĭ veĭ afla la Hronicul luĭ Taţitus, carté: 2, cap: 62: şi 63.

Al treilé a Dachilor craĭu, au fost Ghestiblind, de carile zice Pretorie să fie crăit pe vrémile luĭ Tiverie înpărat, ce pentru acestuĭa lucrurĭ cevaş vrédnic de pomenire, noĭ la istoriĭ a afla n'am putut.

Al patrulé craĭu au fost Derleneu, carile au stricat oştile luĭ Domitian, şi pe Oppie Sabin, şi pe Cornelie maĭ marile polcurilor ce le chema pretoriane (adecă de curte) rău ĭ-au bătut; caută la Sfetonie: cap: 6. list: 788: şi la Iornand carté 13: pentru Gotthĭ list: 629. Dion istoricul carte 67 zice, că acest războĭu să fie fost maĭ mare de cât toate războaele, de când au stătut înpărăţiĭa Romanilor; ĭară pricina căcĭ au fost acest războĭu a Dachilor aşé de groznic o arată Iulie Chesar, carte 39 şi 40: pentru căcĭ zice: «Dachiĭ sint maĭ vitejĭ de cât toţĭ varvariĭ, şi «acésta nu numaĭ căcĭ şi cu sufletul şi cu trupul sint oamenĭ «pré vârtoşĭ, ce încă pentru căcĭ eĭ nu cred precum moarté să «fie sfârşitul vieţiĭ, ce socotesc ca cum ar fi o trécere la alte lă- «caşurĭ noaâ.» Fost-au acesta războĭu pre la anul de la Hs: 81. Acéstaşĭ să véde adeverind Taţitus în viaţa Agricoleĭ, cap. 41: unde zice: «Supt Dometian Romaniĭ multe războae, ce toate fără «năroc, au avut asupra Dachilor, căcĭ eĭ totdéuna biruitorĭ au fost.»

Aşijderé pre la anul dela Domnul Hs: 94, Xifilin în Sinopsis, luând dela Dion, carté: 66: scrie: «precum Domitian au trimis «cu oştile asupra luĭ Decheval (acesta-ĭ al cincilé şi cel maĭ depre «urmă a Dachilor craĭu) pre un Iulian, ce vicleşugul şi meş- «terşugurile luĭ Decheval au făcut, că macar că Romaniĭ să vidé «biruitorĭ, însă deplin biruinţa nu lĭ-au dat, căcĭ tăind copaciĭ uniĭ «păduriĭ, şi lăsind numaĭ trupinile, le înbrăcasă cu port şi cu

www.dacoromanica.ro

«arme oşteneştĭ, carii Romanii, oaste proaspătă părându-li-să, s'au «părăsit a-ĭ goni, şi s'au întorsu la tabăra sa».

Ĭară de la Domnul Hs: 96 Dometian de aĭ săĭ ucis au perit cu îndămnaré înpărătésiĭ luĭ, pentru căcĭ Domitian având în gând a doa zi să-şĭ omoare şi înpărătésa, şi pre alţiĭ câţi-va din sinatorĭ, a tuturor acelora de mórte orânduiţĭ numere le însămnasă într'un izvod; ĭară un copil din casă neştiind ce izvozel ĭaste acela, nicĭ de lucrurĭ ca acésté ştiind, luându-l l'au fost purtând pe amână, asupra căruĭa tâmplându să înpărătésa a vini, şi cunoscând din izvod, ce i să gătéşte, îndată au dat ştire şi altora, carii într'acé primejdie plutiĭa, carii cu toţiĭ rădicându-să, ĭarăş cu sfatul înpărătésiĭ rădicară înpărat pe Nerva; şi pe Dometian ucisără în 18: a luĭ Septemvrie, după ce înpărăţisă anĭ: 15 şi zile 5.

Nerva încă fiind de vârsta adâncilor bătrânéţă, şi pentru bătrânéţe oare-cum ne pre băgându-l în samă, au socotit că nice a trăi, nicĭ a înpărăţi, mult îĭ va fi, pentru acéĭa suindu-să în Capitolin, cu mare glas, pre Traĭan îl face fiĭor de suflet, Chesar, Tribun, şi luĭ moştenitorĭu, şi trăind în înpărăţie (pre cum din epistola luĭ Plinie celui tânăr să dovedéşte) 1 an şi lunĭ 4: zile 9: au murit lét 98: Ghenar: 27. După dânsul au stătut Ulpie Traĭan, priimitul fiĭor a luĭ Nerva.

Acésté dară precât am putut maĭ pre scurt pentru patru crai a Dachilor maĭ înnainte stăpânitorĭ, şi de începătura crăiiĭ luĭ Decheval, acésta a zice avum, ĭară rândul poftéşte ca iarăş aşé pre scurt de acest Decheval, şi de viniré luĭ Ulpie Traĭan cu oştile asupra luĭ, şi de stingeré crăiiĭ Dachilor să căutăm.

CAP. VI.

Pentru oşteniré luĭ Traĭan înpărat asupra luĭ Decheval Craĭul Dachilor, şi de dezrădicinaré lor.

Iornand. Çarté pentru Gotthĭ. Cap. 13. List. 639.

Al cincilé, şi cel maĭ de pre urmă a Dachilor craĭu au fost Decheval, (acestuĭaş Iornand îĭ ţice Diurpanis) om nu numaĭ în lucrurile oşteneştĭ pré vârtos, ce încă şi la minte pré ascu-

www.dacoromanica.ro

ţit, şi plin de meşterşuguri, acesta cu mare ruşiné Romanilor, până într'atâta puterile Dachiii adăosésă, cât şi o sumă de bani în chip şi de dajde, şi de dar, în toţi anii de la cămara înpărăţiii lua, după tocmala ce făcusă cu Domiţian, precum Dion istoric mărturisésţe. Aşé Romanii vrând nevrând cu banii săi pre Decheval din zi în zi înbocăţindu-l, el în putére mărindu-să, alte războae încă mai gréle, şi încă mai groznice asupra Romanilor găta, asupra căruia sculându-să Traian cu războiu, l'au bătut, şi tot nĭamul Dachilor din Dachia au stărpit, (precum înnainte la viaţa luĭ Traian pre larg vom arăta). Iară după peiré luĭ Domitian şi a luĭ Nerva, stând la împărăţiia Râmuluĭ Ulpie Traian, întâiaş dată au pus în gând pentru ca să răscumpere de la Dachĭ ruşiné şi ocara, caré de câte-va orĭ o păţisă, şi aşé aşezind întâĭ lucrurile Publicăĭ, şi întorcând pre slujitorĭ iarăş la învăţătura şi orânduiala oştiĭ ca maĭ denainte, îndată au dat răspuns Dachilor, că pentru banii ce ceré, le va da arme. Dela Dion istoricul (carile lucrurile acelor vremĭ pre amănuntul au scris) ne înştiinţăm, precum Traian şi alte războae foarte vrăjmaşe, şi bătăĭ foarte cu multă vărsare de singe să fie avut, macar că în toate nărocul biruinţiĭ tot la Romanĭ au fost. Decĭ bătaia dintâĭu, precum să să fie tâmplat pre la anul dela Hs: 101: socotésţe Calviz în Hronologhicul său la acela an. (Aicé iubite cititoriule noĭ vrând numaĭ pentru Decheval să arătăm, precum el au fost cel mai pre urmă a Dachilor craĭu, pentru războaele luĭ Traian cu dânsul pre scurt pomenim, iară maĭ pre larg veĭ vidé unde va vini rândul istoriiĭ la viaţa luĭ Traian,) într'acel dară dintâĭ războiu, macar că Dachiĭ fură biruiţĭ, însă şi din oasté Romanilor foarte mulţĭ au picat, iară ceĭ răniţĭ atâta au fost de mulţĭ, cât la apothecarĭ, şi la ţirulicĭ, ne maĭ rămâind pănzătură, ş'au scos Traian mésele, servetele şi năfrămile, şi lĭ-au dat să fie pentru legăturile ranelor slujitoreştĭ. Aşé în războiul cel dintâĭu cu mare vredniciia lui Traian, şi cu bărbăţiia Romanilor, pierzind Decheval războiul, ĭ-au căutat a da dos, însă nu aşé de tot sfărmat şi răzbătut fiind. După ce s'au tras supt cetaté scaunuluĭ său, Zamoghetusa, iarăş ş'au strâns oştile ce să înprăştiĭase, şi tocmindu-şĭ oamenii iară

* Dion. Carté 68.

Dion. Carté 68.

www.dacoromanica.ro

au stătut la bătae de iznoavă. Ce nicĭ Traĭan maĭ léniș de cât nepriĭatenul fiind, tot în urmă gonindu-l, ĭarăș i-au dat războĭu vrăjmaș, ca și dintâi; însă nărocul Romanilor slujind, ĭară rămasă Decheval biruit. Decĭ Decheval (precum zice Dion într'acelaș loc) văzindu-să și din arme, și din puterĭ maĭ ğos, au poftit pace, căruĭa Traĭan foarte pre lesne ĭ-au dat-o, cu acéste tocméle: ca priĭati(ni)lor Romanilor priĭatin, și nepriĭatinilor nepriĭatin să fie. Așijderé ca să răzsipască cetățile, carile pre la hotarăle Dachiiĭ, pentru întăritura făcusă. Intr'acesta chip, Traĭan, (precum și Dion și Zonorà pomenéște) dobândind biruința și pacé cu désila, și după voĭa luĭ să priĭmască asuprindu-l, luat-au cu sine și pre soliĭ luĭ Decheval, și la Roma cu mare triumf, și laudă întorcându-să, senatul Romanilor l'au numit Dățanul. Însă pentru nestaré la cuvânt a luĭ Decheval, și pentru amăgiturile ce înbla să facă, nu multă vréme au putut a să stărui acé pace; căcĭ îndată ce s'au întors Traĭan cu oștile, Decheval macar că aĭavĭa asupra Romanilor oaste să rădice nu îndrăzniĭa, însă pre Iazighĭ, și pre Metanastĭ, cariĭ era din priĭatiniĭ Romanilor, și dela Tisa în sus spre Buda lăcuĭa, cu adése prăzĭ a-ĭ călca, nu să părăsiĭa. Cu care pricină aprinzindu-să Traĭan de mânie, de iznoavă asupra Dachilor armele ș'au clătit. Într'acé cale cu meșterșugurile și măistriile luĭ Decheval, nu puține, nicĭ ĭușóre primejdiĭ au vinit la capul luĭ Traĭan, ce cu chivernisala ce făcé, și cu știința a purta oștĭ, toate meșterșugurile luĭ Decheval în zădar scoțind, din toate primejdiile ferit au fost. Decheval văzind că nicĭ cu vicleșugul, nicĭ cu armele va puté sta înpotriva luĭ Traĭan, încă maĭ de mare vicleșug, și răutate s'au apucat, și ĭarășĭ s'au făcut că să va pleca luĭ Traĭan, însă de-ĭ va triméte pe Longhin sutașul, (carile cârma oștiĭ purta, și toate lucrurile luĭ Traĭan după vrére le pliniĭa), pentru ca cu dânsul să vorovască pentru pacé. Pre acesta Traĭan la dânsul după pofta luĭ trimițindu-l, el îndată au poroncit de l'au legat, și cu multe muncĭ căznindu-l, până maĭ pre urmă l'au și omorât. De acăruĭa patimă înștiințindu-să Traĭan, maĭ mult de durére inimiĭ ce trăgé, căcĭ pierdusă om vrednic ca acela, de mânie înfocându-să toată socotéla ș'au pus, ca și pe Decheval, și peste tot némul Dachilor, așéș din temelie

Dion. Carté 68, Plinie, carté 10. Epistola 80. Zonorà, carté 11 cap. 21.

www.dacoromanica.ro

să-ĭ răzstoarne, şi pentru un Roman, pre toţĭ Dachiĭ să-ĭ prăpădĭască; însă puind lucrul la sfat, vidé Traĭan, că lucrul aşé după poĭta luĭ a să isprăvi, nicĭ pre lesne, nicĭ fără primejdie poate fi, de care lucru ales-au ca maĭ fără grijă, şi maĭ pe 'ncet de acé trébă să să apuce. Şi aşé într'acé vară, la anul de la Domnul Hs: 104 (Dion, carté 68, Plinie carté: 8) au stătut de au făcut pod de pĭatră peste Dunăre, (care pod ce felĭu de zidire au avut, caută maĭ înnainte la rândul său), gătind dară Traĭan podul peste Dunăre la anul: 105: au trecut cu oştile din Misiĭa în Dachiĭa, şi drept spre apa Sargheţiĭ au purces, unde şi Decheval toate puterile strângându-şĭ, cu mare îndrăznĭală îl aştepta, ce pohărnit nărocul luĭ Decheval, ĭarăş déde biruinţa Romanilor şi dé triĭa oară. Decheval văzindu-şĭ oameniĭ răzsipiţĭ, şi în toate părţile şpârcuiţĭ, de toată nedéjdé lăsindu-să, pentru ca să nu cadă viu la mâna luĭ Traĭan, singur şie ş-au făcut moarte. Traĭan după izbândă minunată ca acésta, întâĭu cetaté Zarmizoghetusa, scaunul luĭ Decheval apucând, (pre acésta maĭ apoĭ au numit-o de pe numele său Ulpia Traĭana) apoĭ abătând din matca sa apa Sargheţiĭ, i-au aflat toată avuţiĭa, caré nenumăratâ era, şi o zidisă Decheval în fundul apiĭ. Deciĭa, precum mărturisésţe din Dion, şi dintr'alţiĭ Bonfin, deşertând Dachia de toate puterile şi aşéş de tot istovind-o, au făcut-o provinţie; şi înplând'o de cetăţénĭ, şi de ostaşĭ viteranĭ (aceşté era cum sint oturaciĭ la Turcĭ) cu cetăţĭ şi cu oraşe au întărit-o, precum maĭ înnainte vom aduce toate a tuturor mărturiile, cariĭ într'un glas întăresc: precum Dachia toată s'au descălecat cu Romanĭ. Ĭară rămăşiţa Dachilor câţĭ scăpasă din oşténĭ, şi altă prostime, pre toţĭ până la unul, precum să-ĭ fie trecut maĭ spre fundurile ţărăĭ ungureştĭ, scrie Ion Sambuţie, în adaosul istoriĭ ungureştĭ: list: 807: caré apoĭ la istoriciĭ greceştĭ, Zonară şi Chedrinos iprocĭ, s'au numit Pano-Dachia, adecă Dachiĭa de sus; pentru acásta caută şi Dion, Evtropie, Xifilin, Avreleus Victor, Bonfin, Leunclavie, şi toţĭ alalţĭ maĭ noĭ scriitorĭ, cariĭ după ceĭ bătrânĭ urmază.

* Dion acoloş. Evtropie în viĭaţa luĭ Tiverie. Avrelie Victor în Breviar, cap. 18.

www.dacoromanica.ro

CARTE A DOA.

Caré arată coreniĭa nĭamuluĭ Romanilor, precum din Ellinii Troadénĭ să trage, şi de începătura înpărăţiiĭ lor dela Remus şi Romulus. Aşijderé pre scurt însămnĭază, precum Românii din Dachia, carii astăzĭ sint Moldovénii, Munténii şi Ardélénii, sint din nĭamul lor hirişĭ Romanĭ de la Italia, de Traĭan înpărat pre acésté locurĭ aduşĭ.

PROIMION.

CAPUL I.

Pentru némul Romanilor, din cine şi de unde să trag eĭ din începătura lor.

Zic bătrânĭi, maĭ marĭi noştri a înţălepćunĭi ĭubitorĭ, că cine-va bun, şi cinsteş a să face, a nevoinţiĭ şi a bunătăţi mărĭ lucru ĭaste; ĭară din bun ném şi cinsteş părinţĭ a să naşte, şi din viţă de nărod vestit şi lăudat a să trage, a năroculuĭ, (sau precum, cu creştinesc cuvânt trebue să înţelégem) a dumnăzăeştiĭ orânduĭale ĭaste, şi adevărat dară, că nu puţină cinste, nicĭ plecat năroc între muritorĭ, să socotéşte şi să créde a fi, vechimé nĭa-

www.dacoromanica.ro

muluĭ, mulțimé icoanelor moșilor și strămoșilor, vestit și lăudat prin multe vacurĭ nĭamul începătorilor, și maĭ marilor săĭ, pentru carel, și cu care pricină, între nĭamurile și limbile lumiĭ mare deosăbire și răzlățire să face; și uniĭ din bun nĭam, sau de bună naștere, ĭară alțiĭ proștĭ și varvarĭ au luat a să chema, că de amentrelé pre singur drumul și cursul firiĭ, precum ĭaste dé-dreptul de vom socoti, (osăbind pre ceiĭa, pre cariĭ véćnica dumnăzăĭască, către némul muritorilor dragoste, prin sfântul, și dumnăzăescul cuvânt i-au zămislit, și prin feredeul daruluĭ său, de mojiciĭa, și prostimea țărniĭ și a tiniĭ stricate spălându-ĭ, ĭarășĭ de iznovă i-au născut, și i-au prefăcut), toțĭ lăcuitoriĭ lumiĭ (după adeverința svintelor scrisorĭ) toate nĭamurile eĭ, precum Ellinĭ așé varvarĭ, precum Romanĭ așé Tătarĭ; toate și cu toțiĭ tot dintr'un nĭam dintr'o începătură de țărnă, toțĭ dintr'un părinte putrezitoriu, toți vechĭ și în singile putregĭuniĭ una sint; și așé nicĭ ar maĭ avé pentru ce să să maĭ înfle țărna asupra lutuluĭ, și tina asupra gunoĭuluĭ; nice vechimé asupra noimeĭ capul ș-ar rădica; nicĭ fiiĭ, și nepoțiĭ pre părinții și moșiĭ săĭ de proștĭ ĭ-ar râde sau de varvarĭ i-ar batgocuri. Acesta dară și într'acesta chip fiind jghĭabul, și răul curgeriĭ firiĭ, aĭavé ĭaste, că de ĭaste vre un nĭam maĭ mult de cât altele să să cinstéscă, sau de mare nume și preț să să țiĭă, nu numaĭ singură vechimé luĭ, nu numaĭ mulțimé și lățimé luĭ în toată, sau în cé maĭ multă, și maĭ mare a rătunzéliĭ pământuluĭ parte destulă ĭaste (că așé de ar fi, cine din némurĭ cu Tătariĭ pentru acésta s'ar puté certa? sau caré din înpărățiĭ, înpărății și vechimeĭ lor s'ar alătura? sau macar cât de departe a apropiĭa s'ar puté), ce încă spre agonisita acestuĭa titul, mai trebuesc bunătățile obicéĭnice, cunoștința cinstiĭ și nevoința spre dânsa; învățăturile, și vredniciile, carele singure numaĭ céle próste și varvare obicéĭa a schimba și a strămuta pot, și din varvarĭ Ellinĭ, din păgânĭ Românĭ, aĭ preface meșterșugul și mijlocile, arată. Pentru caré Socrat filosoful adevărat filosofește zicând: că nu ellin ĭaste cela ce în Ellada trăește, ce cela ce obicéile céle bune și cinstește a Ellinilor au învățat, și le face. Cu acésté dară ciniĭ, și istrumenturĭ Elliniĭ de cât toate a lumeĭ nĭamurĭ maĭ înainte slujindu-să,

www.dacoromanica.ro

și numele a némuluĭ aceluĭ maĭ de bună naștere ș-au agonisit, și slaviĭ a toată cinsté, și învățăturiĭ singurĭ, și maĭ vechĭ, au eșit stăpănitorĭ și moștenitorĭ.

Acéstă socotélă adevărată și fără colachie* de la noĭ să fie zisă, agĭutorésti-ne Plutarh vestitul în Roma filosof, și istoric, acăruĭa cuvinte aceste sint: «Țițeron după ce mergând în Greția, «ceĭ de frunte și aleșĭ filosofĭ și ritorĭ ascultase, și cu totuluĭ tot, «pentru ca să să informăluĭască, și din ce era să să mute, pre sama «lor să dedése. Apoĭ de acolo întorcându-să la Roma, și înnainte luĭ «Apollonie Milon, în limba ellinĭască orație făcând, într'atâta mi-«nune, și mirare au căzut ceĭ ce-l auzisă, cât să fie zis Apollonie, «precum îĭ ĭaste jéle că véde învățăturile și voroava frumoasă «caré numaĭ Grecilor era lăsată, prin Țițeron la Romanĭ adusă.» Iară Țițeron singur scrie în cuvântul la Brutus, pre cum la Athina mărgând, dela un Antioh marele filosof, învățătura să fie luat, cu a cuĭ dăscălie nu numaĭ maĭ deșteptat, de cum era întâĭu, ce așéș maĭ de tot și tot mutat să fie fost din celé ce fusése, și pentru acéĭa într'alt loc zice, și maĭ pre larg, că ce au Romaniĭ, tot dela Ellinĭ să fie luat, și pentru toate lor le sint datorĭ. Caute cititorĭul nostru la Busbecvie scriitorĭu nĭamț în Epistoliĭa caré ĭaste îndemnătoaré creștinilor, că acolo ca acesté va afla de o formă, și asémené cu acésté, de cât carile pentru Grecĭ, și pentru Greția nicĭ Grecul în Greția pentru moșie sa maĭ drept, și maĭ adevărat a scrie și a lăuda, ar fi putut.

* lingușire

CAP. II.

Arată-să cvghenia, și slăvit nĭamul și numele Ellinilor.

Pentru nĭamul, și nume Ellinilor, (carĭĭ maĭ cu vechĭu nume Grechĭ saŭ Grecĭ să chema) din cé dintâĭ începătură de am sta să zicem, nicĭ noaâ vrémé de scris, nicĭ cititorĭuluĭ de citit ĭ-ar agĭunge, pentru caré nu la unul, sau la altul din scriitorĭ îl trimitem, ce la sute și miĭ, carĭĭ de Grecĭ și de minunate lucrurile lor în scrisorile sale au lăsat; ĭară noĭ pre scurt (cât adecă la

www.dacoromanica.ro

tréba lucruluĭ nostru de agĭuns a face socotim) şi puţinéle vom însămna, din carile céle maĭ multe cum şi cât vor fi fost, pre lesne ĭaste fiete-cuĭ a cunoaşte, precum să zice adagheul * de pre unghe leuluĭ: adecă văḑind unghé leuluĭ, ce fiară să fie leul poţĭ socoti. Aşé dară nĭamul acesta a Ellinilor, vrédniciilor, învăţăturilor, şi înţălepcĭunilor sale alăturând armele, vitejiile, şi mărimé sufletuluĭ, cu biruinţele nu maĭ puţin de cât cu învăţăturile, prin toate părţile lumiĭ au pătruns, şi toate unghĭurile eĭ au străbătut şi până într'atâta véste şi lauda numeluĭ lor, inimile a tuturor muritorilor au vincit, şi cu biruinţa armelor cerbicé plecându-le, mânule lĭ-au legat, cât şi cel maĭ varvar de cât varvariĭ ném a Schythilor, şi cu dânşiĭ toate limbile împreună cinsté numeluĭ, slava némuluĭ, şi lauda armelor nu lĭ-au tăgăduit: ce cu toţiĭ acéstă protie (adecă locul cel maĭ de cinste) lor au dat. Acástaş varvariĭ vécilor acestora, şi întâĭ mare şi puternic nĭamul Othmanilor, şi astă-zĭ mărturisesc. Ce cuvântul strângând, în scurt să zicem, şi să pomenim biruinţele lor în toată lumĭa, precum Dionisie Vacchos au pus stâlpiĭ şi ţenchĭul armelor sale în ostroavele ochianuluĭ despre răzsărit: Iraclis în margile pământuluĭ despre apus; drumul luĭ Ahilevs până la pustiile Schythiiĭ, spre mĭază noapte până la Nistru, până unde adecă pe acélé vrémĭ avé pe cine birui, şi într'acuĭ cap mâna să-ş puĭa. Tăcem a zice pentru Alexandru marele Machedon, carile nu numaĭ cât până la Persida, şi la India pe urmele luĭ Dionysos mergând, nenumărate, şi de abĭa cu auziré numeluĭ altora ştiute năroade, supt sabiĭa sa au plecat; ce încă şi cu vânturile şi năsipurile Africăĭ luptându-să, în pustiile Lyviiĭ au pătruns, şi până la Amon şi ſântâna ce-ĭ zic a soareluĭ au agĭuns; şi încă furtuna-ĭ ré de n'ar fi zavistuit norocu luĭ bun, şi capătul cărărilor luĭ Iraclis ar fi văzut, şi cu vârvul suliţiĭ marginile răzsărituluĭ, şi a apusuluĭ ar fi împreunat. Părăsim a însămna a Ellinilor în Evropa, Asia şi Africa sălăşluirĭ, şi în toate a lumiĭ părţĭ punerĭ de temeliĭ de ţărĭ, de împărăţiĭ şi de minunate cetăţĭ, carele nicĭ număr nicĭ sfârşit au, ce să zicem: că după ce slava şi cinsté în nume, în nĭam, şi în chipurĭ, şi persoane de toată lauda iroĭască şi vitejască, peste tot pământul ş'au sămănat, sădit şi întemeĭat; ca

* zicătoare

www.dacoromanica.ro

cum de acésté sătuĭ, îngreţoşindu-să, acĭaĭaş vésté şi laudă în stélele cerĭuluĭ ş-au înfipt, în fundurile mărilor ş-au slobozit, şi supt tartarurile pământuluĭ ş-au coborât, în planetele, şi alalte neclătite a le cerĭuluĭ stéle, numerele maĭ marilor săĭ suindu-ş, în putérile stihiilor aşăzindu-ş, de unde toate limbile numele şi închinăcĭuné Dumnăzăilor săĭ în Apollon, Isidis, Aris, Ermis, Zevs, Afrodittis, şi Cronos, (carele sint numerele a şépte planete şi a şépte zile într'o săptămână), aşé în Posidon Dumnăzăul mării, în Ifestos Dumnăzăul foculuĭ, în Pallas Dumnăzăoae ştiinţilor, în Muse Dumnăzéele muzicâĭ şi stihurilor; în Aris Dumnăzăul războaelor, în Ermis Dumnăzăul cuvântuluĭ, în Zevs Dumnăzăul fulgeruluĭ şi a toată clătiré de sus, în Afroditiĭ în Dumnăzăoae frumséţelor, în Cronos Dumnăzăul înnălţimeĭ, şi în Isidis Dumnăzăoae fiĭcoriiĭ şi a curăţeniiĭ. Aceşté şi alţiĭ mulţĭ nenumăraţĭ ca aceşté, nu că doară, după basnele poeticilor, Dumnăzăĭ şi Dumnăzée adevărate şi nemuritorĭ au fost, ce după socotéla filosofilor oamenĭ din oamenĭ născuţĭ şi muritorĭ fiind, vrédnicele lor fapte şi învăţăturĭ, până într'atâta i-au suit şi i-au cinstit, cât ceĭ maĭ pre urmă, în loc de Dumnăzăĭ i-au cinstit, şi cu laude véćnice, şi pre dânşiĭ, şi pre numerele lor, ca pre nişte Dumnăzăĭ nemuritorĭ, i-au lăudat, şi i au cinstit; ĭară amintrilé şi némul lor din Grecĭ, şi ţara lor Greţia, toţĭ o îĭ mărturisescu. Decĭ după atâta véste în toată lumé slăvită, atâta numele némuluĭ lor ş-au evghenisit, câĭ în urechile tuturor muritorilor primit au fost cuvântul, carile pentru dânşiĭ să zice, tot carile nu ĭaste Ellin, varvar ĭaste. După acesta, şi dintr'acesta nĭam a Ellinilor sint şi să trag vestiţiĭ şi a toată lumé biruitoriĭ Romanĭ, precum puţin maĭ înnainte vom arăta; însă pentru ca maĭ descâlcit, şi maĭ netédă să dăm istoriĭa începăturiĭ nĭamuluĭ lor, poftim pre cititorĭul nostru, puţin oarece să ne fie cu îngăduinţă, şi văzind că maĭ mult de cât s'ar câdé cuvântul din calĭa sa abatem, adecă cu multul maĭ denainte istoriĭa apucând şi maĭ vechĭ vremĭ pomenindu-ĭ, să nu să oţărască, căcĭ pre cât prin putinţa noastră va fi şi cuvântul maĭ scurt, şi istoriĭa maĭ deşchisă denainte privélilor a i-o pune în tot chipul vom sili.

www.dacoromanica.ro

CAP. III.

Arată-să ţărâle Ellinilor céle maĭ vestite.

Pre vremile céle maĭ denainte de vestit războĭul şi prăpădeniĭa Troadeĭ, toată a Ellinilor semenţie în multe ţărĭ şi înpărăţiĭ să înpărţiĭa, şi uniĭ în Evropa, ĭară alţiĭ în Asia stăpâniĭa. Însă între alalte maĭ vestite şi maĭ puternice era în Asia Troia, ceşté cu un nume maĭ de obşte Ellinĭ, ĭară ciĭa Ionĭ să chema: însă tot un ném şi o limbă era, precum Troadéniĭ, aşé Elladéniĭ; numaĭ ceĭ din Asia, cu alalte nĭamurĭ de acéĭa parte, ĭară ceştĭ din Evropa cu ale sale dincoace să însoţiĭa; şi macar că de multe orĭ, şi între sine uniĭ cu alalţĭ marĭ, şi groznice războae făcé, însă când vré o nevoĭa de afară le viniĭa, cineş cu soţiile, şi cu părţile sale să ţiné, şi unul pre alaltul să agĭutoriĭa. Cătră ceştĭ despre Evropa să număra şi ostroavele, carile sint în maré Mesoghia (sau precum la noĭ cu maĭ ştiute nume să chémă Maré Albă) precumu-ĭ Critul, Rodosul, Chyprul, Corţira, Zachinthul, Sichilia, Sardia, Corsica, Sacâzul, Mitilinul, Androsul, Coul, şi alalte ostroave, ce să chémă a Chicladelor, cu céle maĭ mănunte, acărora nume nu le maĭ pomenim. Aşijderé la uscat Poloponisul (căriĭa acmù îĭ zicem Morea), Attica, Thettalia, Machedonia, amândoaâ Epirile, şi până în capătul Italiiĭ (caré maĭ pre urmă şi acéĭa toată la trupul înpărăţiiĭ greceştĭ s'au alăturat, şi Greţia mare s'au numit), şi în hotarăle Thrachiiĭ despre Dunăre, şi despre Maré Nĭagră, şi încă şi până Hersonisul Tavric, (acesta-ĭ Crâmul) toate acésté ţărĭ Ellinĭ le oblăduĭa, şi în multe Domniĭ şi înparăţiĭ marĭ şi tarĭ să deosăbiĭa, în care chip prin multe vacurĭ au trăit, şi cineş în părţile sale au stăpânit.

CAP. IV.

Arată-să pricina războĭuluĭ şi a prăpădeniiĭ Troadiĭ.

Pre la anul maĭ denainte de întruparé Cuvântuluĭ şi Fiĭuluĭ luĭ Dumnăzău: 1193: ĭară dela zidiré lumiĭ: 4313: mare pârjol

www.dacoromanica.ro

de zarvă, și nepotolită gâlcévă, s'au aţiţat între Grecĭ Troadénĭ și Elladénĭ, a căriĭa dintâĭ pricină, precum scrie din Omir Dionysiodot, cu patruzecĭ de anĭ maĭ denainte Iraclis (sau precum i-au mutat numele Latiniĭ Hercules) maĭ avusése războĭu cu Troadéniĭ, și cetate Troada izbândind pre înpăratul lor, pre Laomedont încă omorâse și fără samă de Troadénĭ robind, i-au dus cu sine la Ispanie și în Franţia, unde precum vor uniĭ istoricĭ, cu dânșiĭ au zidit cetaté Alexia, ĭară după ce s'au dus Iraclis, fiĭcorul luĭ Laomedont Priam ĭarăș strângându-ș ţara, și oamenĭĭ răzsipiţĭ prin vrémé acelor: 40: de anĭ ranele acelor răutăţĭ, a luĭ Iraclis vindecându-ș, și înpărăţia la statul puterii ceĭ dintâĭ ducându-ș, socoti că precum prada ţărâlor sale așé moarté tătâne-său de la Elladénĭ îș va puté răscumpăra și maĭ cu asupră. Decĭ Priam, precum zisem, întrămându-ș puterile (precum ĭarăș din Omiros scrie și Pavsanie) îș toemi oștile, îș întâri cetăţile, și toate locurile stăpâniriĭ sale, trimisă pre unul din Domniĭ săĭ ce-l chema Antenor la Ellada, unde acmu stăpâniĭa Menelaos fratele luĭ Agamenon fiĭcorul luĭ Plistinis, nepotul luĭ Atreu înpăratuluĭ Misiinilor, bărbatul Eleniĭ aceĭ frumoase, pentru ca să ĭară gudecată, și să afle dreptate, pentru oasté caré făr' nicĭ o cale râdicase Iraclis asupra înpărăţiilor: și după ce atâta pagubă și stricăcĭune făcusă, încă și pre tatâ-său Laomedont omorâse. Decĭ Antenor la Ellada cu soliĭa viind, Greciĭ de acolo nicĭ un răspuns curat dându-ĭ, fără nicĭ o ispravă alĭasă, l'au pornit înapoĭ: carile viind, și spuind înpăratuluĭ său de nebăgaré în samă a Grecilor de la Evropa, Priam încă într'atâta călcare de cinste pusă, și în batgocură luat văzindu-să, acésté toate, și céle maĭ denainte păţite cu fierul și cu mâna, să și le răsplătĭască au socotit; și așé gătind căte-va corăbiĭ cu oaste, și altele ce oșténilor trebuesc, trimasă pre fiĭul său pre Alexandru Paris, asupra Elladiĭ poroncindu-ĭ, ca orĭ cu sila, orĭ cu înșelăcĭuné, orĭ cu ce alt chip mâna și vrémé ĭ-ar da, vre o stricăĭune și pagubă Elladénilor să facă; în scurt să zicem, Alexandru trecând cu vasele în părţile Evropiĭ, socoti că maĭ pre lesne va strica Elladénilor cu vr'un vicleșug, de cât cu războĭul. Decĭ cu înșelăcĭune așé râpind pre Eleni, Doamna luĭ Menelau, au fugit cu dânsa

Dionyssiodot din Omir.

Pavsanie din Omir.

www.dacoromanica.ro

întâiu la Eghypet, pentru ca să-ş pîarză urma, apoĭ la ţara sa. Era dară Eleni fată luĭ Tindar stăpânitorĭul Spartanilor, şi maĭ ghizdavă de cât toate muerile Greţiiĭ, ca caré protivnică nu era.

CAP. V.

Arată-să sfatul şi voevozii a âmbe părţilor ellineşti.

După ce Alexandru Paris au râpit pe Eleni, şi au fugit cu dânsa la Troada, precum zisăm, ĭară Menelaos déde ştire la toţĭ stăpânitoriĭ şi Domniĭ Greţiiĭ de tâmplaré ce i-au vinit, şi de ocara, caré ĭ-au făcut Paris, poĭtindu-ĭ şi învitându-ĭ pre toţĭ la izbândă; arătându-le că acésta ruşine nu numaĭ a luĭ, ce de obşte a tuturor ĭaste, şi cu toţiĭ înnainté Troadénilor şi a toată lumé ruşinaţĭ, şi batgocuriţĭ vor rămâné, de nu să vor scula să-ş răscumpere necinsté. Acésta auzind cu toţiĭ îndată cineş de pré la locurile sale sculându-să, pentru ca să să sfătuĭască, la cetaté Avlida, cu toţiĭ, la zi dată, s'au adunat: unde multe sfaturĭ, şi într'o parte, şi într'altă zbătându-să, până la anul s'au trăgănat alesul lucruluĭ; căcĭ era uniĭ cariĭ socotiĭa, că pentru o muĭare n'ar trebui să să facă atâta vărsare de singe, şi zarvă, şi râsipă între înpărăţiĭ marĭ şi vicine ca acélé: ce cu alt mijloc să poată întoarce pe Eleni înnapoĭ, dând maĭ mult vina bărbatuluĭ eĭ, de cât luĭ Alexandru Paris, zicând: că acesta de ş'ar fi păzit muĭare şi muĭare de ş-ar fi ferit cinsté, Paris cum să o fure şi să o răpască n'ar fi avut; ĭară alţiĭ cariĭ parte luĭ Menelaos ţiné, sfătuĭa că orĭ în ce chip tânplaré acésta ar fi fost, ruşiné şi necinsté tot cade asupra tuturor, şi încă maĭ mare va fi, când nerăscumpărată lăsind-o, Troadéniĭ să vor lăuda de biruitorĭ şi îngrozitorĭ Elladénilor. Şi aşé acestora sfat alegându-să, până maĭ pre urmă cu toţiĭ la un cuvânt şi gând viind, au ales, şi cu tarĭ gĭurământurĭ au întărit, ca cu toţiĭ cu toate puterile sale sculându-să, sau cu toţiĭ până la unul să pĭară, sau ruşiné şi ocara, caré li s'au făcut, să-şĭ răsplătĭască, şi pe Troada atocma cu pământul răzsipind-o, nicĭ un Troadén viu să nu lasă. De altă parte

www.dacoromanica.ro

Troadénii încă socotind lucrul la ceva să vie, cu toţii adunându-să, multe sfaturi şi lucruri clătiia, şi să chibzuia, cum vor puté purcede spre lucrurile, ce s'au început: însă cu toţii într'un sfat şi într'o inimă era, ca orî ce rău s'ar tâmpla să le viiă la cap, pentru voia lui Alexandru Paris, cu dragă inimă să-l priimască, şi până la unul de vor rămâné, sau să moară, sau să izbândiască, iară viî pre Eleni să nu dé. Din Domniî Troadénilor doî numaî sta înpotriva sfatuluî acestuia, Antenor şi Eneas, cariî sau cu mâzdă agiunşî fiind dela Menelaos, sau cu maî bune capete, şi cu maî copţî crieri slujindu-să de cât alalţî, în tot chipul şi nepărăsit îndemna şi sfătuia, de arme şi de războiu. cu alalţî Grecî să nu să apuce, nicî pre frumséţe uniî mueri să schimbe dragosté frăţască şi megieşască, şi maî pre urmă, pentru un lucru ca acesta de nimică, într'âmbe părţile mare moarte, amânduror înpărăţiilor de plâns şi de olecăit sfărmare şi râzsipă, şi până în cé de apoî şi cetăţiî răsturnaré şi înpărăţiiî lor cé de pre urmă prăpădénie să nu vie. Ce sfaturile acésté sănătoase acestor doî Domnî înnainte frumséţiî muereştî, nicî cum sporiia: că luî Paris maî cu iuşor, şi maî pre lesne fără înpărăţie, fără moşie, şi aşéş fără viaţă îî păre a fi, de cât fără privala frumséţelor şi decât mângâiere ochilor şi a cosiţelor Iléniî. Şi aşé şi Troadéniî rumpseră sfatul, ca cu mână într'armată, şi cu piept înplătoşat, precum să sprejinéscă, aşé să facă toată lovitura, şi ruptura de groznică moarte aducătoare. Decî a Grecilor de la Evropa ceî maî de frunte şi maî aleşî de oaste purtătorî au fost Agamenon (pre carile cu sfatul de obşte l'au ales să fie poroncitoriu şi înpărat peste toate oştile), Menelaos, Nestor, Palamidis, Ulisis, Diomidis, Aiaxi Telamenénul, şi alt Aiaxi Docrénul, Ahileus şi Patroclos. Iară a Grecilor dela Asia, Priam stăpânitoriul Troiî, Ector, Deifovos, Memnon fiéorul lui Tithon, Telefos şi Elenos; iară alalţî a doa şi a triia spiţă mulţî au fost, a cărora izvod, de mulţimé cuvântuluî ferindu-ne, nu-l aducem.

www.dacoromanica.ro

CAP. VI.

Bătaĭa a tuturor Ellinilor la Troada, și răzsipa eĭ.

La anul maĭ denainte de Domnul Hs: 1194, ĭară de la Adam 4314, Ellinĭĭ evropénĭ, precum pomenim, de toate ciniile câte la oasté și de pre mare și de pre uscat trebuesc, gătind, Agamemnon cu toate oștile în vase întrând, au trecut la Asia, și la uscat eșind, cu vrăjmașă năvală cetaté Troadeĭ au încungĭurat, și a o bate au început, și fără răzsuflu, prin vrémé a zéce anĭ, multe războae, și omorârĭ groznice, dintr'âmbe părțile s'au făcut, vârtos bătându-să; și nicĭ putérilor, nicĭ vieților cruțind: Elladéniĭ pentru ca și paguba, și rușiné să-șĭ răscumpere, și cu al său încă și a altora să ĭa; ĭară Troadéniĭ și dobânda să nu dé, și al său să-șĭ feréscă nerăpit și neprădat. Așé necontenit ĭarna și vara zéce anĭ, precum am zis, luptându-să, și cu félĭu de félĭu de morțĭ groznice omorându-să, și săvârșindu-să, precum uniĭ din istoricĭ, și ales Dionisiodot zice, că într'acéstă bătaĭa dintr'amândoaâ părțile ca la o sută și cinćsprezéce sute de miĭ de oamenĭ să fie perit; decĭ până maĭ pre urmă Elladéniĭ sau cu putéré armelor, sau precum vor alțĭ istoricĭ, cu vicleșugul și vânzaré luĭ Antenor și a luĭ Eneas, au răzbit pre Troadénĭ, și au dobândit cetaté; și întrând în lontru, pre câțĭ au maĭ aflat viĭ, pre toțĭ supt sabie i-au pus, nicĭ unuĭa cruțind; fără numaĭ priciniĭ a atâta răutate Eléniĭ, și luĭ Antenor, și lui Enias; pre cariĭ ĭ-au slobozit, și lĭ-au dat voe cu toată casa și familiĭa lor, încătro li va fi voĭa, fără nicĭ o băntuĭală să se ducă. Pentru care lucru s'au crezut la ceĭ maĭ mulțĭ, precum cu a lor prodosie * și vicleșug să să fiĭă făcut cale nepriĭatinilor, și să fie dobândit cetaté; macar că sint alțĭ istoricĭ cariĭ de acest nume pre Antenor, și pe Enias vor să curățască, zicând, că Elladéniĭ știindu-ĭ că aceșté dinceputul sfatuluĭ, și a războĭuluĭ, totdéuna au fost sfătuind să nu să apuce de gălćavă, ce să dé pe Eleni bărbatuluĭ eĭ, și precum până maĭ pre urmă Evropéniĭ vor fi biruitorĭ, și Troadéniĭ cu Eléni, și cetaté și înpărățiĭa îșĭ vor pĭarde, caré s'au și tâmplat. Și pentru acest a lor înțe-

* vînzare.

www.dacoromanica.ro

lepțesc sfat, și întrĭagă socotélă, să-ĭ fie cruțat, și cu totul al lor, ce au avut, să-ĭ fie slobozit. Decĭ veri aşé veri amintrilé au fost, precum Iustin istoricul din istorie luĭ Trogos pomenéște, din tot némul bărbătesc și mueresc, și din toată vârsta tineréscă și bătrânéscă, din Troadénĭ numaĭ aceștĭ doĭ Domnĭ cu viĭață, și cu toată familiĭa lor au eșit, și în corăbiĭ întrând spre Italie vétrelele au deschis. Iustin, carté 20. cap. 1.

CAP. VII.

Pentru tréceré luĭ Antenor și a luĭ Enias la Italia, și de stăpănirile lor acolo.

Aceștĭ doĭ pomenițĭ Domnĭ Troadénĭ, văslind spre Italie, Antenor s'au abătut în părțile unde acmu ĭaste țara Venețiĭanilor, ș'au descălecat acé țară acolo, însă nu unde ĭaste acmu cetaté Venețiiĭ, că acásta după mărturiĭa luĭ Onufrie cu 429 de anĭ după Domnul Hs: ș'au aruncat temeliile pre năsip și pre apă, precum se véde stând și până astăzĭ. Ĭară Enias au abătut spre Italia unde pré acélé vremĭ stăpâniĭa Latinul (de pre a căruĭa nume și țara s'au chemat Laţium, și nărodul lui Latin), véde-să că acest Enias, nu cu puțineĭ oamenĭ au fost eșit din râsipa Troadéĭ, de vréme ce scriu istoriciĭ, că eșind el din corabiĭ la uscat, Latinul îndată ĭ-au eșit cu oaste înnainte, neprimindu-l adecă să ĭasă, și să între pe pământul luĭ. Enias încă oasté caré cu sine avé în șirag tocmind-o, de războĭu și de bătae să să apuce era gata: ce Latinul, vrând pentru ca să să înștiințéze ce oamenĭ, și de unde sint eĭ, întâĭ au poftit pre Eneas la voroavă, ce din dulcáța și frumséțé voroaveĭ luĭ Enias, atâta s'au domolit, și s'au mierat Latinul, cât îndată lepădând armele, și gândul înpotrivnic, fără de alte prepusurĭ la înpărăție soție l'au primit; și încă pentru ca maĭ mare dragoste, și plecare spre dânsul să aréte, și pre fiică-sa Levania i-au dat, (pre caré maĭ denainte o fusése logodit cu Turnus Domnul Rutulilor) și ginere făcându-l, l'au înpreunat cu singele său; ĭară Turnus Domnul Rutulilor văzind că l'au micșurat Latinul, și pe logodnica sa au dat-o după streinul acela Iustin acoloș. Iustin, Carté 43 Cap. 2.

www.dacoromanica.ro

Enias, de greu tulburându-să, pentru ca și acéstă rușine să-și răscumpere, și logodnica să-ș ĭa, gătindu-să cu oaste asupra amânduror s'au rădicat; în care războĭu Enias biruitorĭu eșind, Turnus cu aĭ săĭ în bătae au perit; ce și Latinul încă în războĭu căzind, Enias precum a socru său așé a luĭ Turnus, și pământul și năroadele, singur deciĭa au stăpânit.

CAP. VIII.

Arată-să stăpâniré nĭamuluĭ luĭ Enias, până la naștereé luĭ Remus și a luĭ Romulus, și cĭudată naștereé lor.

După izbânda asupra luĭ Turnus și cădéré socru-său luĭ Latin, Enias cu aĭ săĭ Troadénĭ, și cu ceĭ de loc Latinĭ în stăpânire așezindu-să, și spre alte nĭamurĭ de prin pregĭur mâna a-și întinde au început: ce făcând războĭu cu Mezenție Domnul Etrurilor, Enias la bătae au perit, ĭar în locul luĭ rămâind Ascanie fĭĭul său, pentru ca maĭ vârtos urmele să-ș întemeĭaze, au zidit cetaté ce-ĭ zicé Alba lungă, caré au fost scaunul săminției luĭ Enias, și cap tuturor cetăților Italiiĭ treĭ sute de anĭ: până adecă s'au zidit Roma, și s'au mutat de acolo scaunul la Roma. Așé Troadéniĭ stăpânĭ rămâind în Lațium, după multă vréme sămânța luĭ Enias din fiéor în fiéor, și din nepot în nepot, era următorĭ și moștenitorĭ stăpânirĭĭ Latinilor, până au venit la anul maĭ denainte de Hs: 777: în ce vréme au fost rămas doĭ frațĭ la stăpânire, Amilius maĭ mic, și Numitor maĭ mare; ce Amilius peste socotéla firĭĭ și dreptaté limbilor, frate fiind maĭ mic, cu sila singur numaĭ au apucat scaunul stăpânirĭĭ: și văzind că fratesău Numitor alțĭ fiéorĭ parte bărbătéscă nu avé, fără numaĭ o fată, pre caré o chema Rea, au pus gând de tot să stângă semințiĭa frăține-său, și în urmă deciĭa fiéorĭĭ luĭ să rămâe moștenitorĭ singurĭ. Ce acésta cu alte ispite maĭ fără lége a isprăvi neîndrăznind, au aflat mijloc ca acela, carile să nu dé prepus, și scandală în nărod, și așé în chip de cinsté și de Dumnăzăire, au poroncit precum Rea, fata luĭ Numitor, să se sfințască Boazĭĭ ceĭ

Iustin. acoloș.

www.dacoromanica.ro

zicé Vastalis, la capişté a căriĭa era obiceĭu de puné féte fiĭcoare, carile nicĭ de acolo puté să maĭ ĭasă, nicĭ să să maĭ mărite li să cădé, ce în toată viaţa în tracé capişte rămâind, păzia focul carele la oltarĭul Boaziĭ ardé, ca nicĭ odânâoară să nu să cumva stângâ. Aşé într'acé capişte pre nepoată-sa băgând, şi supt tare pază ţiind-o după câtăva vréme s'au aflat îngrecată; pentru acésta unii vor să zică, precum din înpreunaré fără lége să fie luat în pântice; ĭară alţiĭ basna adâogând, vor să zică, precum Mars Dumnăzăul rezboaelor văzind strâmbătaté, caré să face némuluĭ luĭ Numitor, singur fiĭcoariĭ bărbat, şi pruncilor, cariĭ din trânsa era să să nască, părinte au primit să să facă; şi într'acesta chip Rea zămislind, să fie născut gémenĭ, cariĭ s'au chemat Remus şi Romulus. Amilius înţelegând pentru prăsila Reiĭ, şi de naştere pruncilor, îndată au poroncit de ĭ-aŭ lepădat pe pruncĭ într'o pădure désă, acolo cu începutul vieţiĭ şi sfârşitul tot de odată să le fie: ĭară pre maica lor cu marĭ muncĭ şi pedépse prin cătăva vrémé ţiind-o, până maĭ pre urmă într'acéle fără milă legăturĭ, şi cazne s'au şi săvârşit, pre caré maĭ apoĭ Romaniĭ în numărul Dumnezéelor puind-o, ca unuĭ Dumnăzău ĭ-au slujit.

Arată-să aflaré pruncilor şi moarté lui Amilius.

CAP. IX.

Amilius ţiindu-să acmu, că pre poſta inimiĭ sale au izbândit, şi săminţiĭa frăţine-său cu bătrânéţele luĭ Numitor în vecĭ va apune, nicĭ din oase uscate ca acélé să răzsae ceva va maĭ fi nedejde, însă precum Iustin voroava împodobéşte, furtuna de grijé Romanilor purtând, la locul unde gémeniĭ pruncĭ era lepădaţĭ, o lupoaică au îndreptat, căriĭa murindu-ĭ ţinciĭ, ţiţile de lapte ne având cine să le sugă, i s'au fost înflat. Lupoaica dară dând peste pruncĭ, sau pentru durére ţiţelor de lapte înflate, sau cu altă a Proniiĭ tainâ, firé cé de jiganie lacomă şi înghiţitoare uĭtându şĭ, mamcă şi maică cuconilor s'au făcut; adése la dânşiĭ mĭărgând şi aplecându-ĭ, ţiţele îşĭ storcé, şi de durerile ce trăgé să oteşiĭa. Adéseĭă acolo la hrana cuconilor cercetând, un păstoriu a mo- Iustin, carte 43. cap. 2.

www.dacoromanica.ro

şuluĭ lor, a luĭ Numitor, anume Favstus, carile cu turmele într' acéle părţĭ înbla, ĭ au luat sama; şi luându-să pe urmile eĭ au aflat-o în desime, ţiţele la gura pruncilor aplecând, şi ca cum din sine născuţĭ ar fi hrănindu-ĭ. Decĭ păstorĭul Favstus trăgând pruncĭĭ de supt pântecile lupoaĭcăĭ, ĭ-au luat la sine, şi ĭ-au ţinut până ĭ-au crescut marĭ şi între păstorĭ cu viaţă sălbatică ĭ-au hrănit. Aşé Remus şi Romulus a cuĭ fiĭorĭ să fie, şi de cine născuţĭ ne ştiindu-să, între alalţĭ păstorĭ lăcuind, din zi în zi cu vârsta puterile şi vetejiile îşĭ adăogé, şi tóte turmele de tâlharĭ şi de alţĭ prădătorĭ tare şi neatinse le păziĭa; ĭară o dată tâmplându-să a vini neşte tâlharĭ să prade oile luĭ Numitor, ĭraţiĭ amândoĭ lĭ-au sărit în protivă: ce Remus maĭ mult înnainte pe tâlharĭ întirind, de sprejinéla fraţine-său rămas şi ne sprejinit fiind, cade în mâna tâlharilor; tâlharĭĭ socotind ca să-ş astupe faptele lor cele réle, după ce au prins pe Remus, l'au dus la Amilie zicând: precum acela ĭaste, carile adése oile luĭ Numitor a lovi şi a le prăda s'au fost obicĭuit: şi pre apărătorĭul, carile pre alţiĭ aćasta a face brăniĭa, vinovat şi rău a fi vré să-l dovedéscă. Amilius vrând adică să facă voĭa fraţine-său luĭ Numitor, pre nepotu său ca pre un fur şi talharĭu la dânsul l'au trimis, zicându-ĭ să facă cu dânsul cum îĭ va fi voĭa. Numitor aducând pre tânăr în nainté sa, şi căutându-ĭ tinerétélor şi mărimeĭ chipuluĭ, au început a-l lovi la inimă să nu cum-va fie vre-unul din nepoţiĭ luĭ ceĭ lepădaţĭ; căcĭ şi la faţă foarte ş'au fost răducând cu dânsul, şi întrebându-l pentru vârsta annilor, încă s'au fost potrivind cu vrémé lepădăriĭ lor. Aşé Numitor stând în doinţa gândduluĭ şi a lucruluĭ, ĭată soséşte şi păstorĭul Favstus aducând şi pe Romulus cu sine, şi spuindu-ĭ toate din ceput, precum ĭ-au aflat, şi pe ce vréme, şi de hrana lor întâĭu de la lupoaĭcă, apoĭ de la dânsul, şi de toate de afir a păr povestindu-ĭ, s'au adeverit precum eĭ nepoţiĭ luĭ, şi fiiĭ fétiĭ sale Reiĭ, să fie. Dintr'acel cés Numitor ceva'ş nepestind, cu nepoţiĭ învitând pre păstorĭ şi pre alalţĭ aĭ săĭ oamenĭ, pentru ca şi moarté fétiĭ, şi înpărăţĭa să-ş răscumpere, fără veste asupra luĭ Amilius s'au sculat, pre carile ucigându-l nepoţiĭ, ĭarăş au aşezat pre moşul lor la înpărăţie.

www.dacoromanica.ro

CAP. X.

Arată-să temeliĭa Romiĭ, şi începătura înpărăţiiĭ Romanilor.

Remus şi Romulus fraţiĭ, nevrând a să arăta nemulţămitorĭ pădurilor, carile ĭ-au acoperit, şi munţilor în cariĭ au crescut, şi păstorilor cariĭ ĭ au hrănit; aducând (precum scrie Iustin) mare sumă de oamenĭ (de vréme ce îndată şi Senatul au aşezat, carile era o sută de bătrânĭ, şi ĭ-au chemat părinţĭ), şi mărgând la locul, unde fĭara ĭ-au fost hrănit, acolo temeliile înpărătésiĭ cetăţilor au pus, maĭ denainte de viniré Domnuluĭ Hs: cu 750 anĭ, ĭară după râsipa Troadeĭ cu 432 anĭ pre vrémile când stăpâniĭa în Iudea Ioatham fiĭcorul luĭ Osia; ĭară după ce s'au săvârşit cetaté Romeĭ, şi s'au mutat scaunul de la Alba-lungă într'ânsă, îndată, şi în scurtă vréme mulţime de vonicĭ s'au strâns, cărora lipsindu-le femeĭ, şi veciniĭ fétile după păstorĭ a-şĭ da nepriimind, (căcĭ de pre fraţiĭ Remus şi Romulus între păstorĭ crescuţĭ fiind, tuturor oamenilor lor veciniĭ de prin pregĭur păstorĭ le zicé), eĭ încă la praznic, unde féte sabinénce, pentru privala ğocurilor alergase, pre acéle féte a Sabinénilor au râpit, şi şi le-au luat fémeĭ; deciĭa de o dată veciniĭ de prin pregĭur, apoĭ Italia suppuind, maĭ apoĭ şi a toată lumé înpărăţiĭa a cerca au purces. Aşé dară fiind ijdărăniĭa şi începătura Romanilor dela Greciĭ Troadénĭ, şi temeliĭa înpărăţiiĭ lor dela aceĭ doĭ fraţĭ (de pe acărora nume şi cetaté Roma s'au numit) fiind, de aciĭa cu cursul vremilor atâta s'au mărit, şi peste toată lumé s'au lăţit, cât şi maĭ nicĭ un unghĭu a lumiĭ n'au rămas, carele să nu fie dela dânşiĭ suppus sau de armele şi numele lor să nu să fie cutremurat: pentru a cărora minunate lucrurĭ, şi peste cuprinderé a socotéliĭ omeneştĭ vitejiĭ, pline sint scrisorile a scriitorilor a tuturor limbilor; şi aşéş nicĭ istoriĭa a sfinteĭ Evangheliĭ, mărimé şi putéré lor au tăcut, precum de osăbĭ dintr'alte locurĭ maĭ ales Sfântul Luca pomenéşte, că pre vrémé naşteriĭ Domnuluĭ şi mântuitorĭuluĭ lumiĭ, înpărăţind Avgust Chesarĭ, trimis-au poroncă în toată lumé, pentru ca să să scrie toată parte bărbătéscă, şi să să ştie

Iustin Carté 43 Cap. 3.

www.dacoromanica.ro

numărul bărbaţilor în toată lumé Romanilor: la care scrisoare mărs'au şi maica fiĭoară cu fiĭul său şi a luĭ Dumnăzău părinteluĭ, în vréme după trup, şi maĭ denainte de vréme după fiinţă născut, ĭară nicĭ o dată făcut; pentru ca numele Domnuluĭ Is: Hs: în izvodul suppuşilor. Romanilor să să scrie. Aşé Dumnăzău părintele pre fiĭul său. unul născut în trupul omenesc, între supuşiĭ Romanilor a să număra învoĭaşte, pentru ca pre aciĭaş Romanĭ la vréme singuriĭ orânduiteĭ sale socotéle ştiute şi hotărâte, prin darul de adoara naştere, şi prin credinţa cuvântuluĭ Evanghelii Fiĭuluĭ său, de iznoavă să-ĭ răznască, şi precum o dată după fire fiiĭ Ellinilor era, aşé după Graţie maĭ pre urmă fiiĭ Evangheliiĭ să-ĭ facă şi gĭuguluĭ fiĭuluĭ său, celuĭ uşor să-ĭ suppue.

CAP. XI.

Dovedescu-să cĕĭ ce vor să zică, că Romaniĭ nu să trag, nicĭ sînt din nĭamul Ellinilor.

Precum nesăţioasă firé poftiĭ omeneştĭ, de şi de alte ale lumiĭ, carele bune şi fericite a să chema s'au obicĭuit, vre odată să poate sătura; însă pentru slavă şi cinste tot dĭauna flămândă, şi nesătulă ĭaste: aşé şi ochĭul zavistiiĭ, macar că multe cu ascuţita sa vidére a tréce, şi ca cum nu li-ar vidé a să face poate, însă slava şi cinsté altuĭa, cu otrăvită şi deochetoare privală să nu-o atingă, şi a o deochĭa să nu să silĭască, preste fire, şi peste putinţă îĭ ĭaste. De care lucru nicĭ cu divă ĭaste de să află vre uniĭ de ochĭul zavistiiĭ purtaţĭ, şi de ceĭ de aĭ săĭ şi fireştĭ părăsiţĭ, cariĭ vor să zică, că némul acesta a Romanilor, nu din Ellinĭ să fie, nicĭ rodul prirodul lor din Greciĭ Troadénĭ să li să tragă: ce divă? şi ce lucru nou ĭaste acesta? Ĭarăş zicem, devréme ce şi maĭ buiguiţĭ, şi maĭ uluiţĭ au fost, şi sînt alţiĭ de cât aceşté, cariĭ nu numaĭ pre Romanĭ varvarĭ a fi, şi viţa lor, nu din cé ellinéscă să fie odrăslit, cu neştérsă frunte au tăgăduit, ce încă şi pre singurĭ Ellinĭ din némurile lor céle varvare, să să fie răzleţit, şi să să fie zămislit, a blojori nu s'au siit, precum

www.dacoromanica.ro

un Orbinus Raguzău, ocara şi ne cinsté numeluĭ istoricesc, silĕşte să aréte, şi să dovédéscă, precum Machedonéniĭ, Troadéniĭ, şi toate némurile ellinéştĭ, maĭ toate, de osăbĭ de Athinéní şi de Elladéní din Bulgarĭ, adecă din Varvariĭ de peste Volga, să fie dela dânşiĭ începătura némuluĭ lor ducând. Iaste altul a tocma acestuĭa lunatec pre nume Maenburg, carile asudă şi aspumă să zică, precum limba ellinéscă ĭaste din limba şfezască abătută. Atâta aćasta să prinde, ca cum ar zice Ţiganul că ĭaste părinte Iudeuluĭ, şi precum limba arăpască ĭaste din cé ghĭurgiĭască scornită. Şi alţiĭ mulţĭ sint de acest félĭu de plomădeţĭ, cărora nicĭ precum cuvânt să fie grăit, ceĭ ce lucrurile pre cum sint gĭudecă le pot zice, nicĭ de răspuns vrédnicĭ a fi, îĭ socotesc. Pentru caré şi noi înputita lor covăsală, maĭ mult a amesteca părăsindu-ne, la cuvântul nostru ne întorcem. Inpotriva acelora dară carĭĭ cu ne socotit şi ne măsurat pas să aruncă; şi evghenia Romanilor din némul Ellinilor a fi, fără nicĭ o stidire tăgăduesc, puţinéle şi vânoase dovéde vom aduce; socotind că şi céle multe (că multe şi maĭ fără număr sint, de să va osteni cititorĭul să caute în toată carte luĭ Dionisie Alicarnasevsc, unde numai la unul miĭ şi sute va afla) tot atâta dovedesc, cât şi ceste puţine; precum şi fiete la care gĭudecată, verĭ doĭ marturĭ adevăraţĭ, verĭ o sută tot o credinţă şi o effecaţie* au, nicĭ maĭ mult créşte adeverinţa de cât ĭaste ĭa, macar mulţi macar puţini ar fi aciĭa, carĭĭ o mărturisesc. De unde şi Sfânta Scriptură întărĕşte, că în gura a doĭ sau a trĭĭ marturĭ, va sta tot cuvântul.

* trécerĕ.

Marturul întâĭu ne ĭaste cĭata istoricilor vechĭ, din carĭĭ culegând Iustin scrie, precum fraţiĭ Ştipionĭ amândoĭ, Africanul şi Asiaticul, fiind orânduiţĭ dela senat cu oştĭ să margă la Syria înpotriva luĭ Antioh, au trecut la Ilion (acésta-ĭ Troia), unde Romaniĭ înpreună cu Troadéniĭ mari bucurie uniĭ de alţiĭ avé spuindu-le Troadéniĭ şi povestindu-le, precum Romaniĭ sint săminţiĭa lor, şi moşiĭ strămoşiĭ lor au fost eşind de la Troada; Romaniĭ aćasta-ş mărturisind, atâta veselie, şi a inimiiĭ lor săltare s'au făcut între dânşiĭ, cătă să face între părinţĭ şi între fiĭ, carĭĭ prin multă vréme depărtaţĭ şi răzleţiţĭ fiind, ĭarăş a li se înpreuna şi a le să vidé, să tâmplă. Aşijderé Troadéniĭ învita pre

Iustin. Carté 31. Cap. 7 şi 8.

www.dacoromanica.ro

Romanĭ, şi spre suppuneré Asiiĭ îĭ îndemna, zicându-le: să silésckă să o răzscumpere, şi din mânule altora să o dezbată, ca pre o moşie caré din ceput au fost a moşilor strămoşilor sĕĭ. Apoĭ şi lor chip de mângâĭare făcânduş, zicé: Că nu de jăluit, ce de poftit au fost răzsipa· Troadeĭ de vréme ce ĭ-au fost încă maĭ fericită să să nască de adoaoară, adică prin izbândile fiilor iĭ a Romanilor. Într'acestaş chip şi Romaniĭ lăcaşurile şi sălăşluirile Troadénilor, ca a maĭ marilor sĕĭ, şi beséricile şi chipurile Dumnăzăilor, cu o poftă şi dragoste nesăţioasă cerceta şi le priviĭa. Acésté dară în scurt din céle lungĭ, culége Iustin, carile pre ochĭul cel zavistnic nu numaĭ să-l luminéze, ce încă de va maĭ sta în înpietriré pizmeĭ sale, şi a-l părjoli pot, şi pré pot. Adoa mărturie ĭaste singură căraré şi calé firiĭ, caré învaţă pre fiĭu graĭul şi limba părinţilor sĕĭ, ĭară nu altora; care lucru de cât razele soareluĭ maĭ aĭavé şi maĭ chĭar să véde, că limba céstă de astă-zĭ lătinéscă, odâneoară au fost hireşe ellinéscă, şi limba Ellinéscă maică, ĭară a Latinilor fiică să cunoaşte. Ce după întraré luĭ Enias cu oameniĭ sĕĭ în ţara Latinilor, cu cursul vrémilor fiica de la maică cu multul s'au abătut, şi cu amestecaré celor de loc zămintindu-să, de la străluciré sa cé din naştere au căzut şi s'au maĭ întunecat. Častă dară Ellinéscă, precum am zis, cu cé de loc amistecată, frămséţé ş-au schimosit; ĭară cé de loc cu multul înpodobindu să, şi suţţiindu-să, frumos s'au schizmit, şi s'au ghizdăvit: atâta precât astă-zĭ, după atâţé véckĭ, fiete cine să cunoască poate, că precum ĭaste maica, aşé au eşit şi fiica; şi între toate limbile lumiĭ, ĭa ţine stepena a doa după cé Ellinéscă; ĭară alalte toate după dânsa. Pentru încredinţala aceştiĭ socotéle, în locul a o mie de marturĭ, pre unul numaĭ vom aduce, pre Scaligher, carile cu marĭ şi netode socotéle etymologhiceştĭ (adecă tâlcuitóre de cuvinte), arată şi dovédéşte, precum toate numerile, cuvintele şi graĭurile lătineştĭ, ca nişte crăngĭ dintr'o trupină, şi ca nişte zmicéle dintr'o rădăcină, dintr'acé Ellinéscă, răzsar şi să despart: şi orĭ ce însămnéză vârtutea cuvântuluĭ lătinesc nu din sine, ce din cel Ellinesc însămnéză ce însămnéză. Şi nu numaĭ carile aşéş şi acmu chĭar Ellinéşte şi nebetejit să vorovăsc ce şi célé ce aşeş de tot abătute şi strămutate să văd, şi ca cum

www.dacoromanica.ro

nu Ellinéștĭ, ce hireșe lătinești, celor puținĭ într'acestó limbĭ primblațĭ, să par: în rădăcina și fundul lor ellinéștĭ, și sint, și de la ceĭ cunoscătorĭ așé se gĭudecă: precum pentru pilda cincĭ șése cuvinte aicé vom aduce, și de pre acéstó de altele gĭudecată a face cititorĭuluĭ pre lesne va fi. Adecă: θεός, Deus, Dumnăzău, a căruĭa etymologhie ceĭ maĭ învățațĭ o fac așó: θεός, (*thèos*) să zice, căcĭ luĭ ceva nu-ĭ lipsește, sau pentru căcĭ el toate tuturor dă, sau să tâlcuĭaște de la graĭul θεάται, (theaté) adecă că toate véde, și ochĭuluĭ luĭ toate sint suppuse. Sau ĭarăș de la cuvântul δέος (deos) ce să înțelége fricâ, spaimă; pentru căcĭ el ĭaste de temut, și de spăriĭat; ĭară de să va duce cuvântul lătinesc *Deus*, de la cel eolicesc (că și cé eolicéscă limbă, ellinéscă ĭaste) δεύς carile să scrie și Ζεύς, să aduce de la graĭul (ζάω) ce va să zică, tràesc, căcĭ Dumnăzău numaĭ pururé trăĭaște. Al doilé *homo*, om, vor ceĭ maĭ curațĭ Etimologhicĭ, precum purcéde de la cuvântul Ellinesc ὁμῶς, (omos) adecă dobitoc însoțiitorĭu, sau într'alt chip, de la: ὅμος (omos) de la cuvântul ὅμοιος (omios) adecă asémené, sau dé de unde să poată zice asémené, căcĭ după asămănaré luĭ Dumnăzău ĭaste făcut omul. Equus, ἵππος (cal) carile macar că singur asămănaré cuvântuluĭ îl aratâ din cel ellinesc să fie, însă maĭ aĭavé îl tâlcuesc să fie purcegând de la cuvântul εἴκειν: adecă înblânzitorĭu (carile să poate înblânzi, și a să învăța) sau de la cuvântul ὀχέω ca cum ar zice ἔχους de la cuvântul ὀχέω, trag, căcĭ trage. Sau de la ὀχέυω saĭu, salt, căcĭ ĭaste dobitoc săritorĭu și gucătorĭu. Așé domus de la δόμος, (casă) de la cuvântul δέμω, (demo) zidesc, fac sălaș. Așé aqua ὕδωρ (apă) macar că mult deosăbit nume, și de la cel grecesc departe a fi se véde, însă purcéde ĭarăș de la cuvântul ἄγω adică béu, căcĭ apa ĭaste de băut; sau de la cuvântul ἀχά. Așé ego ἐγώ (eu), așé dico (zic) carile purcéde de la graĭul ellinesc δείκω sau δείκνυμι, adecă arăt, dezvălesc; căcĭ a zice, nu ĭaste altă fără numaĭ gândul a descoperi, și ascunsul inimiĭ, altuĭa a arăta; așé cognosco, cunosc, de la cel ellinesc γινώσκω; așé maneo, mân, de la cel ellinesc μένω, așé manica, mânecă, μανίκιον. Pectus πεκτός sau de la πικτός (piept), oculus (ochĭu) să cetéște la Esyhie ὄκκος, carile purcéde de la cuvântul ὄχος cuprinzătorĭu, căcĭ videré ĭaste maĭ cuprinzătoare

www.dacoromanica.ro

a lucrurilor, decât toate alalte simţirĭ. Şi ce maĭ mult pe cititorĭul nostru aicé să trudim, carile de va pofti maĭ de plin, şi va vré pentru aćasta să să adeveréscă, ĭa poftim lexicoanele etymologhilor* în mână, în carile binişor, şi pre amănuntul cercând pareni-să, că după socotéla unora maĭ mult de o sută şi unsprezăce cuvinte hireşe lătineştĭ, în toată limba lătinéscă nu va puté afla.

Scaliger, Thoma desacra quercus, Brunisius, Iohan Borres, Erodiau, Martin Vossius, i proci.

CAP. XII.

Arată-să pre scurt, precum nĭamul Moldovénilor, Munténilor, Ardelénilor, (carĭi cu toţiĭ cu un nume de obşte Românĭ să chĭamă) să fie din rodul său hirişĭ Romanĭ, şi precum Dachia au fost descălecată de Traĭan înpărat cu cetăţénĭ, şi slujitorĭ Romanĭ.

Aceşté dară maĭ sus pomeniţĭ, şi în toată lumé cu nume nemuritorĭu vestiţĭ Romanĭ, nepoţiĭ adecă şi strănepoţiĭ Ellinilor Troadénĭ, sint moşiĭ strămoşiĭ noştri a Moldovénilor, Munténilor, Ardelénilor, şi a tuturor orĭ unde să află a Romanilor, precum şi singur numele cel de moşie ne arată (Românĭ chemându-ne) şi limba cé părinţască (caré din Românĭască, sau lătinéscă ĭaste) nebiruit martur ni ĭaste. Aceşté (ĭarăş zic) Romanĭ, după zidiré cetăţiĭ Romeĭ, şi întemeĭaré înpărăţiiĭ eĭ, din moştenitor în moştenitorĭu, atâta s'au mărit, s'au înnălţat, s'au întărit, şi s'au lăţit; cât ca cu un cuvânt să zicem, cetaté Romeĭ s'au numit înpărătésa cetăţilor, ĭară Romaniĭ stăpânĭĭ şi biruitorĭĭ lumiĭ. Aşé némul acesta, în toate părţile sporind, şi precum cu dreptaté, aşé cu armele pătrunzind, (căcĭ şi armele, şi războaele au pravila şi dreptaté sa), prin vréme 857 anĭ, până la vrémile marelui Traĭan înpărat, şi după dânsul mulţĭ vécĭ tot înnainte au păşit, şi au crescut. Decĭ în vrémé luĭ Traĭan cu hărniciĭa şi vrédniciĭa luĭ suppus-au şi pe vrăjmaş, şi vitéz némul Dachilor, carĭĭ ţiné locurilor acésté, unde acmu ĭaste ţara noastră a Moldoveĭ, a Muntenilor, şi Ardéluluĭ (precum curat la capul pentru hotarul Dachiiĭ s'au arătat). După nărocită biruinţa luĭ Traĭan asupra Dachilor,

www.dacoromanica.ro

şi după peiré Domnuluĭ lor Decheval, şi râzsipa a tot nărodul acela, ştiind acmu prin lungă ispită, precum némul Dachilor ĭaste o limbă vrăjmaşă şi neaşezată, şi el încă având în socotélă să trécă cu oştile la Asia asupra Parthilor (care ném pré atuncé înpărăţiĭa Persilor supusése, şi maĭ tarĭ de cât toţĭ a fi să socotiĭa), decĭ ca pentru lucrurile Romanilor despre acásta parte fără grijă, şi hotarăle înpărăţiiĭ bine păzite să lase, au ales ca pre Dachĭ şi pre câţĭ rămăsése, de tot să-ĭ rădice, şi în toată Dachia cetăţĭ făcând, şi céle slabe întărind cu slujitorĭ să le întărĭască, şi cu orăşénĭ Românĭ să le sălăşluĭască; căcĭ Dachiĭ nu numaĭ căcĭ multă stricăcĭune şi pradă în hotarăle înpărăţiiĭ peste samă făcé; ce încă la atâta strâmptoare înpărăţiĭa adusése, cât şi dare de banĭ orânduită pre an le da, pentru ca în pace să ţie cu darul pre ceĭ ce nu-ĭ puté sprejini cu armele. Care lucru nu puţină necinste, ce încă mare ruşine slaveĭ numeluĭ Românesc aducé. Aşijderé socotind că după depărtaré luĭ la Asia, rămăşiţa Dachilor să nu să cum-va agĭungă cu alţĭ varvarĭ de prin pregĭur, şi iarăş ca puĭul şérpeluĭ, capul rădicând, obicĭuitele lor, şi veninoase muşcăturĭ în trupul înpărăţiiĭ Romanilor, să înfigă. Cu acásta socotélă Traĭan înpărat, după biruinţă, în anul de la domnul Hs: 106. (precum din Csifilin, şi din Dion însămnéză Petavie şi Calviz) cu mare pohfală la Roma întorcându-să, încă cu maĭ mare cinste l'au priimit Sinatul, că nu numaĭ triumf ĭ-au făcut, ce încă şi stâlp înnalt şi minunat ĭ-au rădicat în locul carele şi astăzĭ să cheamă târgul luĭ Traĭan, în mijlocul Romeĭ. Xifilin in Traĭan. Atuncé toate némurile varvareştĭ, până la singură India, de biruinţa ce purtase asupra Dachilor, solĭ de închinăcĭune şi de plecăcĭune au trimis. După acésté din toate stepenele şi cinurile Romanilor, adecă din boĭarĭ, din orăşénĭ şi din toate cétele slujitoreştĭ, mulţime de oamenĭ alergând, cu case, cu femeĭ, cu copiĭ cu tot, în Dachia ĭ-au mutat; şi prin toate locurile eĭ, ĭ-au aşezat, şi cu dânşiĭ locurile, cetăţile şi trecătorile céle despre parte Tâtarîlor maĭ deşchisă, au întărit, şi lĭ-au străjuit. De osăbĭ de acásta, pentru ca coloniĭa (aşé zicé Romaniĭ sălăşluirelor, sau sloboziilor noaâ) de dânsul întemeĭată (adică lăcuitorĭ Romanĭ în Dachia) maĭ fără grije şi mai cu odihnă să poată pe-

www.dacoromanica.ro

tréce, din hotarăle Panoniiĭ (acásta-ĭ ţara ungurésca cé mare) pănă în apa Donuluĭ, şanţu lucru de minune săpând, pre Tâtarîĭ acelora părţi, şi pre ceĭ ce în Crâm lăcuĭa, ca'ntr'un ocol ĭ-au închis. Pentru care şanţu în Gheografia noastră, caré pentru Moldova am făcut, s'au pomenit maĭ pre larg, şi precum pre Romaniĭ ceĭ din Dachia, aşé hotarâle înpărăţiiĭ despre acástă parte în bună pază, şi odihnă li-au aşezat. De aicé dară, şi dintr'aceşté Romanĭ s'au început némul nostru a Românilor. Şi Traĭan marele înpărat ĭaste săditorĭul şi răsăditorĭul nostru. Romaniĭ sint bucĭumiĭ viiĭ Dachiiĭ noastre, şi noĭ vlăstarile lor. De atunce pănă acmu, pentr'atâté clătirĭ, şi mutărĭ de vrémĭ, ne stărpiţĭ, şi ne dezrădăcinaţĭ înverzind, şi dréptă, şi ade(vă)rată roadă de slava, şi cinsté, şi vitejiĭa Românĭască. Ştiu că cu greu ĭaste a să mistui vechĭul cuvânt carele zice: că gura caré singură pre sine să laudă pute. Aşé ĭaste adevărat; însă şi adevărul grăind nime nu s'au ruşinat. Că de va socoti cititorĭul nostru, însă cu socotélă cumpănită, afla-va în Românii aceşté, ce nu va puté afla la multe alte némurĭ, şi în micĭ Domniile lor chiverniséle, şi cumpătărĭ, cu multul maĭ istéţe, şi maĭ nervoasă de cât la marĭ Crăiĭ, şi înpărăţiĭ, precum videm, că zmeul cu şepte capete Turcul ce înpărăţiĭ, ce Crăiĭ, şi ce Domniĭ n'au suppus; aşé cât nicĭ urma nu li să cunoaşte că doar au fost vre o dată slobode, nu cum stăpânitoare. Precum ĭaste înpărăţiĭa Ţarigraduluĭ, (şă nu pomenim céle ne numărate în Asia) Greţia, Machedonia, Peloponisul, şi toate ostroavele mării medeterraniĭ (puţine dintr' acésté deosăbind), crăiĭa Bulgarilor, a Sirbilor, şi pănă alaltaerĭ, şi crăiĭa Ungurilor, (caré luĭ Leopold Chesarĭul, şi următorilor luĭ, vécnice jirtve să facă ĭaste datoare); pre acéste zic, marĭ şi puternice stăpânirĭ, aşé li-au suppus, aşa li-au domolit, cât precum am zis, nicĭ sămn au rămas, carele să poată fi dovada ceiĭ de demult a lor puterĭ şi eleftirie: * ĭară acéste a noastre doaâ ţări, cu agĭutorĭul luĭ Dumnăzău, macar că suppuse, şi ascultătoare sint tirăniĭ Turceştĭ; însă nicĭ stăpâniré, nicĭ slobozeniĭa ğos ş-au lăsat, ce după multe singeroase şi româneştĭ războae cu Tătarâĭ, cu Căzaciĭ. cu Ungurii, cu Léşiĭ, şi maĭ apoĭ şi cu vrăjmaşiĭ lupĭ Turciĭ, şi cu ce de o fire cu dânşiĭ Tătarâĭ, nicĭ o dată picórul

* slobozeniĭa.

www.dacoromanica.ro

din hotarăle sale afară, nu ş-au scos; ce înfipţĭ, şi nczmulţĭ au rămas, precum şi ale lor, şi ale noastre hronologhiĭ aĭavé mărturisesc; şi singur lucrul martur viu, şi de faţă ĭaste. Că de şi groazeĭ lumiĭ, înpărăţiiĭ Turculuĭ, banĭ a da obligate sint, însă beséricile, lége, gĭudecăţile, obicéele, nesmentite, şi nebetejite, şi li-au păzit. Copiiĭ Românilor, zăćuĭală păgânilor a fi, (precum alte suppuse crăiĭ pat), n'au suferit. Mekcit turcesc a să zidi, sau besérică în gĭamie a să preface, până la vrémile noastre n'am văzut, şi ceĭa ce ĭaste maĭ mare sămnul vredniciiĭ şi sloboziiĭ: putéré monarhicéscă nicĭ cum puternicii Monarhiĭ turceştĭ până astăzĭ nu ş-au plecat-o, ce precum din ceput au avut-o stăpâ(ni)toriĭ locurilor acestora, tot aşé o au, şi o ţin: într'acărora mână stă viaţa şi moarté suppuşilor săĭ. Una numaĭ nesăţioasă lăcomia păgânéscă a isprăvi au putut, şi acésta nu îndată, ce după multe vremĭ; că fiind stăpânirile acesté de moşie şi clironomitoare, acmu alegeré Domnuluĭ, maĭ mult stă în voĭa tiranuluĭ decât într'a lăcuitorilor. Ce şi aćasta n-ar fi fost, de nu s'ar fi înpănat sigĭata cu pénele vulturuluĭ, carele o îndreptĭază şi ucide ĭară pre hultur Aicé ştim că în multe gânduri am băgat pre cititorĭul nostru, căcĭ precum pentru Evgheniĭa némuluĭ românesc, aşé pentru nedezruptă continuaţia luĭ, oare ce şi cu laudă atingând, câte-va am zis, şi la acésté la toate nicĭ o mărturie, sau din ceĭ vechĭ, sau din ceĭ noĭ istoricĭ, pentru aderinţa ziselor noastre n'am adus. Aćasta să ştie, că în nedejdé răbdăriĭ luĭ am făcut-o: socotind, că câte-va mărturiĭ în cărţile trecute, la aćasta adeverind, am pomenit; apoĭ puind socotéla că în parte Hroniculuĭ ce urmază, vom să încépem cu câţĭ-va anĭ maĭ denainte luĭ Traĭan înpărat, adecă de pe vremile când s'au început rĕsboaele între Romanĭ, şi între Dachĭ, şi aşé viind cursul hroniculuĭ la vremile luĭ Traĭan, atuncé la locul său să aducem şi mărturiile din istoricii, cariĭ au scris pe vremile acélé, căcĭ aşé ni s'au părut că maĭ ne tulburată, şi maĭ cu bună orânduĭală va mérge povéste istoriĭ, ĭară de s'au făcut şi s'au greşit ceva peste aşteptaré, şi poĭta cititorĭuluĭ, poĭtim îndreptaré şi ertare.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A TRIĬA

Caré arată mărturiile scriitorilor, căruĭa cum i s'au părut, şi cum au scris pentru nĭamul Românilor în Dachiĭa lăcuitorĭ. Aşijderé să dovedesc uniĭ scriitorĭ, cariĭ de nume Vlahiiĭ din părére, ĭară nu după adevăr au scris, şi maĭ vârtos basna unuĭ Misail, şi a unuĭ Simion să desvăléşte. Aşijderé din potrivă să dovedéşte, precum Românii ceştĭ de astăzĭ în Dachiĭa sint tot aceiĭa Romanĭ, pre cariĭ Ulpie Traĭan ĭ-au adus atuncé.

CAPUL I.

Aducu-să înnainte socotélele scriitorilor pentru nĭamul Românilor din Dachia.

De vréme ce (omenite cititorĭule) voroava noastră au vinit spre acéĭa parte, în caré sintem maĭ cu dédins să arătăm, de unde, şi din cine au purces tot némul Românesc, sau precum istoriciĭ, cu cel maĭ proaspăt nume îĭ zic Valahicesc; întâĭaş dată ne trebuĭaşte a ne aduce amente céĭa ce ğuruisem în prevorovire, adecă scriind noĭ pentru lucrurile Patriiĭ, cu totuluĭ tot de la noĭ să ne despărţim, şi de toată a sufletuluĭ pătimire, caré verĭ din ură, verĭ din dragoste a eşi ĭaste obicĭuită, de la noĭ rădicând, cu

www.dacoromanica.ro

curată inimă, şi cu adevărată credinţă (precum adevăratuluĭ istoric să cuvine) şi după a luĭ Platon poruncă nu numaĭ noaâ, ce şi priatinilor ĭubitorilor de adevăr, şi moşiiĭ după putinţele noastre să slujim. Însă pentru ca nicĭ cleveteĭ pricină să dăm, nicĭ imăcĭune necurăţită şi neştĭarsă să lăsăm, pus'am în socotélă, ca de lucrurile moşieĭ dela singurĭ noĭ, macar un cuvinţel să nu izvodim, ce toate a le altora, cât lungă ostenéla noastră a le găsi am putut, precum la lucurile sale sint aşé întregĭ, nemutate şi neschimbate, înnainté privéliĭ să le punem, carii pentru némul Românesc (carele şi al nostru ĭaste) veri în potrivă ceva, verĭ după plăcéré adeverinţiĭ ar fi zis, cu o inimă, şi cu un suflet să le auzim, să le suferim, şi să le mărturisim. În toată dară mulţimé celor vechĭ şi noĭ scriitorĭ, câţĭ pentru némul Românesc câte cevaş însămnat, ni au lăsat, cincĭ féliurĭ de socotéle să fie avut am însămnat, pre carile noĭ aicé câte una, câte una de faţă aducân(du)-le, în cé maĭ depre urmă cé maĭ adevărată şi cé de la scriitoriĭ ceĭ maĭ de frunte şi maĭ de credinţă, şi cu socotéla de obşte primită, şi întărită socotélă, din fundul întunericuluĭ uitării la lumina pomenirii, precum nedejduim o vom scoate.

1. Cé din tâĭu socotélă ĭaste, acelora, carii vor să zică că Românii, macar că de la Italiĭa să să fie trăgând; însă cu multe vrémĭ maĭ înnainte de Ulpie Traĭan, cu Flac Hatmanul pe locurile Dachiiĭ să fie vinit, şi depe numele luĭ Vlahĭ maĭ pre urmă să să fie chemat.

2. Adoa socotélă ĭaşte acelora, carii zic şi priimesc precum Românii de la Italia, şi din seminţiĭa Romanilor să fie; însă când, şi în ce chip să fie agĭuns pre acésté locurĭ, şi în Dachiĭa să să fie aşezat precum nu pot şti, aĭavé mărturisesc.

3. A triĭa socotélă ĭaste acelora carii aşéş de tot tăgăduesc, precum némul Românilor să fie de la Italiĭa: ce vor să zică, că Varvariĭ Dachiĭ, carii după ce ĭ-au suppus Romaniĭ, rămâind supt stăpâniré lor, să-ş fie amistecat limba cu cé lătinéscă, şi némul lor cu cel italienésc, şi dîntr'aceşté să să fie trăgând Românii de seminţie.

4. A patra părére ĭaste acelora, carii buĭguesc, precum némul românesc nicĭ de la Flac, nicĭ de la Traĭan să fie adus în Da-

www.dacoromanica.ro

chia, ce cu multe vacurĭ după acéşté de la Italie în Transilvaniĭa, (caré este Ardélul), apoĭ de acolo încă maĭ târzău, să fie eşit şi să fie descălecat într'amândoaâ Valahiile, adecă în Moldova şĭ în ţara muntenéscă.

5. A cincéle şi cé maĭ de temeĭu socotélă ĭaste acelora, carii adeveresc, că Românii din Dachiĭa, şi tot némul lor orĭ unde să află, să fie adevărat Romanĭ, pre carii Ulpie Traĭan de la Roma şi din toată Italiĭa aducându-ĭ, ĭ-au aşezat prin toată Dachia, şi încă şi în Misia, şi aceiĭaş Romanĭ să fie lăcuit necurmat într'ânsa, precum şi până astăzĭ lăcuesc.

Acásta dară maĭ de pre urmă socotélă, puind noĭ nevoinţă în tot chipul de tot prepusul să o mântuim, şi luminiĭ sale ceĭ hireşe să o dăm, socotit-am maĭ pre urma altora să o cercăm, şi aşé dinceputul aşezământuluĭ eĭ povésté apucând, din înpărat în înpărat, şi din vréme în vréme după orânduĭala hronologhicască mărturiile, a tuturor (cariĭ pentru lucrurile în vremĭ tâmplate au scris) curate şi ne căptuşite să le aducem.

CAPUL II.

Pentru cu năpaste numele, pentru carile zic uniĭ că Dachia maĭ pre urmă să să fie chemat Flachia.

Mare şi oarbă năpaste ĭaste Dachiiĭ, numele Flachiiĭ, caré ca o muĭare, a căriĭa bărbat ĭaste neştiut, sau nicĭ cum neavându-l, din înpreunaré fără lége zămislésţe, şi apoĭ de descoperirea păcatuluĭ ruşinându-să, şi de frica răzsplătiriĭ gĭudecăţiĭ cuprinzindu-să; sau cu erbĭ otrăvite, sau cu alt mijloc, toată a vieţiĭ sale primejdie primind, toate chinurile a naşteriĭ cu dé sila, şi fără vréme sufferind, şi încă şi tapta a îndoituluĭ păcat în samă nebăgând, în lontrul mănunteilor sale, până încă a nu vidé lumina nevinovatul prunc, de lumină, şi de viaţă a-l despărţi silésţe ; ĭară de multe orĭ Pronia Dumnăzăĭască toate rélele eĭ nevoinţe batgocurind, şi în zădar cheltuite arătându-le, de silţele şi veninurile maică-sa întreg îl păzésţe, şi cu viaţă nebetejită, la lu-

www.dacoromanica.ro

mină, şi la arătaré altor muritorĭ, cu mare ocara şi ruşiné furatelor, şi spurcatelor dragoste, îl scoate. Pre caréle réoa şi vrâjmaşé singeluĭ său maică, din datoriïa firiĭ cu braţele să-l încălzască, şi cu ţiţele să-l apléce, legată şi orânduită fiind; în potriva firiĭ şi a dragostiĭ părinţeştĭ, cu desfărnată porniré şi nedumnăzăire, în unghĭurile uliţilor, sau întrante locurĭ de privala trecătorilor depărtate, şi tăinuite viaţa, precum să zice, în dinţĭ ţiindu-şĭ, precum din pântice, aşé din braţă îl aruncă şi-l lĭapădă. Deciïa aciïaş nespusă a Proniiĭ dumnăzăeştĭ orânduĭală şi nenumărată milă şi miloserdie cătră cine va din trecătorĭ îl descopere şi-l arată: pre carile streinul luându-l, macar că sau în casa sa, sau în orfanothrofia de obşte îl cruţă, îl hrănéşte, îl créşte, şi în numărul vieţuitorilor puindu-l, la ceĭ mulţĭ orăşénĭ aĭ săĭ îl adaoge; însă născutul a necunoscuţĭ părinţĭ fiind, nothos, adecă nu copil, ce còpil (şi cu ertaré cuvântuluĭ maĭ chĭar să zic) fiĭcor de curvă să numéşte şi ĭaste. Intr'acesta chip şi numele acesta a Flachiĭ cercându-l, îl aflăm să fie: de vréme ce din istoriciĭ ceĭ vechĭ nicĭ unul unde-va şi când-va să-l fie născut şi făcut nu aflăm, nicĭ fiĭul adevărateĭ maicĭ şi a curateĭ adeverinţe istoriceştĭ să fie, să poate dovedi. Că pentru aĭasta câtă au fost şi iaste osirdia şi nevoinţa noastră, şi aşeş maĭ din copilărie până acmu, maĭ la bătrânéţe, tot în răsturnaré şi cercaré precum a celor vechĭ, aşé a cestor maĭ noĭ istoriĭ şi scrisorĭ (când vrémé şi mâna ni au dat) nepărăsit nĭ-am nevoit, pentru ca să putem afla pre cel hireş, şi după lége acestuĭ lepădat şi necunoscut născut, născătorĭu. Ce precât în putinţele noastre au fost, macar că pre cel de lége părinte şi maică a-ĭ afla n'am putut, (căcĭ ce nu ĭaste nu să poate afla) însă pre ceĭ fără lége părinţĭ, pre cât ni să pare şi aflatu-ĭ-am şi dovediĭ-vom, şi fără certaré, a ocărâteĭ lor necinste, de la dreptul ğudecătorĭu, şi cititorĭul nostru să nu scape, tare nĕdĕjduim.

CAPUL III.

Arată-să suppus şi scornit numele Flachiiĭ de la cine s'au născut.

Din toate cétele a tuturor istoricilor, şi din carĭĭ până acmu la mâna noastră au vinit, nicĭ la unul, precum am zis, pomeniré

www.dacoromanica.ro

înnoiriĭ, şi schimbăriĭ numeluĭ Dachiiĭ în Flachia, a vidé nuni s'au tâmplat, fără numaĭ la doĭ de ceĭ denafară, şi la unul din casă. Din ceĭ denafară unul ĭaste Enias Sylvius, carile întâĭ, şi singur ĭaste cela ce va să zică că, numele Dachiiĭ, de pe un Hatman a Râmuluĭ ce l'au chemat Flaccus, să să fie schimbat în Flachia; ĭară maĭ pre urmă din Flachia să să fie maĭ primenit în Valahia, adecă mutându-să slova F: în V: şi K: în H: aşijderé după slova F: maĭ adăogând un a. Pe acest Enias Sylvius să véde să fie crezut şi urmat săracul Uréche vornicul, şi la Predosloviĭa hroniculuĭ său zice şi el, că a Vlahilor nume să să fie luat depe acel Hatman. Al triilé ĭaste un Ian Zamoschie Lĭah, pre acestŭ dară Zamoschie noĭ la mână neavându-l, cu multă nevoinţă cercându-l la Lecsicoanele istoriograficeştĭ, maĭ pre urmă ĭ-am dat de nume în dicţionarĭul luĭ Moreri, pentru carele videm pe Neculaĭ Costin Logofătul pomenind, precum orb năvăléşte şi să aréte siléşte, precum némul nostru a Românilor, nu din Romanĭ să să fie trăgând; ce trecând câte odată oştile Romanilor peste ţărâle noastre, şi uneorĭ şi ernând într'ănsăle, o samă de aceĭ varvarĭ Dachĭ, să fie apucat oare-ce din linba Romanilor, adecă din lătinéscă, şi aşé linba lor să să fie amestecat cu cé lătinéscă. Ce cât ĭaste pentru acest Zamoschie, puţină grije purtăm de mâna şi de condeĭul luĭ, de vréme ce şi în numărul istoricilor puţin ĭaste cunoscut, de care lucru precum singur cântă, aşé singur ğoacă, ĭară pre alţiĭ la Hora şi danţul său nicĭ au tras, nicĭ a trage poate, fără numaĭ ĭarăş pre uniĭ din Léşiĭ săĭ, a cărora numere în nainte să vor ivi: pentru acéia nicĭ zisa luĭ a o maĭ destrăma, ne vom pierde vrémé, nicĭ de răspuns vrédnic îl socotim; precum, şi alţiĭ cu miĭ de părţĭ maĭ cunoscătorĭ şi maĭ gĭudecătorĭ de cât noĭ, în rândul învăţaţilor sau istoricilor nu l'au cunoscut; ĭară dę l'au şi cunoscut cine ĭaste, însă cinsté numeluĭ de istoric avthentic* să-ĭ dé, nu videm; ĭară Românii precum Romanĭ au fost şi sint cursul istoriiĭ va arăta. Lunecăriĭ luĭ Uréche pre ĭesne ĭ ĭaste scularé, şi a greşéliĭ îndată-ş şi îndreptaré, de vréme ce el nu ĭaste cel dintâĭ ibovnicul gĭupânéseĭ, pentru caré pilda istoriiĭ mincĭunoasă am adus; ce al doilé: nicĭ el ĭaste zămislitorĭul, sau pricina scornitoare a numeluĭ Flachăiĭ, ce precum prostiiĭ i s'au

* izvoditorĭul de crezut.

www.dacoromanica.ro

tâmplat, din ceĭ scornitorĭ a auzi, sau poate şi a citi (căcĭ de slovele lătineştĭ lipsit să fie fost nu să arată) aşé au şi însămnat; după acel Enias Silvius urmând, şi acásta povéste adevărată istorie a fi socotind, la alţiĭ şi maĭ vrednicĭ de credinţă a maĭ cerca, şi din mărturiile altora lucrul a dovedi s'au lenevit, sau tulburate vrémile luĭ mâna nu ĭ-au dat (căce Uréche au trăit, şi au scris pre vrémile luĭ Aron Vodă Tiranul, într'a căruĭa domnie şi sfârşitul Istoriĭ sale face) şi aşé din amăgĭală, cu greşală pentru moşiĭa şi némul său, célé ce nicĭ cum nu sint, nicĭ au fost, au scris. Ce acmu noĭ pre Uréche în răpaosul său lăsind, la cel maĭ vârtos înpotrivnic, simcéoa condeĭuluĭ să întoarcem.

CAPUL IV.

Pentru Eneas Sylvius, cine au fost, şi de greşită socotĭala luĭ pentru numelé Flachiiĭ.

Gré şi nu pre lesne de clătit pĭatră, a luĭ Eneas socotélă să fie, către cititorĭul nostru, cu deşchis piept mărturisim (că cinsté şi lăudat numele cuĭ-va, cu cât de de puţină imătoare stropire cineva a o păta, sau a să sili a o ima, ĭaste lucrul aceluĭa, carile nicĭ a sa cinste au cunoscut, nice de cé maĭ scârnavă, şi maĭ grozavă hulă, şi ocară a să feri, s'au învăţat). Mărturisim că acest Eneas Silvie nu numaĭ în multe istoriĭ să să fie primblat; nu numaĭ pentru multe şi marĭ lucrurĭ să fie scris; nu numaĭ precum în toate învăţăturile deplin să fie fost; ce încă rar pre vrémile sale într'acesté şie potrivnic, şi de asémené să fie avut: şi aşé din vrednicĭĭ în vrednicĭĭ, şi din cinste în cinste, maĭ în toate zile păşind, nu numaĭ cât nume de învăţat, de isteţ, şi de harnic de la aĭ săĭ, şi de la streinĭ ş-au agonisit, ce încă cu acésté mijloce şi în Curte şi în beserică, Mare socotindu-să, prin stepenele de Episcop şi de Cardinal, până la cel maĭ de sus a Papiĭ scaun s'au suit; şi corona beséricĭĭ Apusuluĭ au purtat; însă cu greu şi aşeş peste putinţă ĭaste, în céle omeneştĭ cine-va tăvălindu-să, ceva omenéşte să nu pată: şi în cât de ascuţită, şi vânoasă socotĭala-ş

www.dacoromanica.ro

cevaș tâmp, și slăbănog să nu amestece. Precum și acestuĭ lăudat bărbat să-ĭ să fie tâmplat, cu noĭ (că să nu dé Dumnăzău cu condeĭul nostru trăgătorĭ de cinsté altuĭa să ne arătăm), ce alțiĭ cu multul maĭ tarĭ, și maĭ denainte de cât mulțĭ mărturisesc: cariĭ viața, faptele, și scrisorile acestuĭ lăudat bărbat au scris, din cariĭ întâĭ au scris viĭața luĭ Iacov Filip de la Bergaman în pliniré hronicilor. Trithemie în Carte pentru scriitoriĭ besericeștĭ, și Cardinalul Belarmin, și Ioan Antonie de la Campania, și alțiĭ, den cariĭ pre scurt de viața și de învățătura luĭ, pentru voĭa Cititoriuluĭ să aducem, ne vom osteni. Eneas Sylvie (zic), ce l'au poreclit din familie Piccolomini la anul de la mântuitoriul lumiĭ: 1405: Octombrie 18: s'au născut în orașul Sinénilor, pre care oraș maĭ pre urmă după ce au stătut Papă, și s'au numit Pius, de pre numele său l'au numit Piența. Maică sa Victoria, maĭ denainte pănă a nu-l naște, prin vis au văzut, precum au născut prunc cu coronă în cap. Fiind de 26: anĭ, au fost săcretariu la Cardinalul Dominic Capranic. După acéĭa, ĭarăș într'acea slujbă, și într'altele maĭ înainte au fost la Cardinalul Albergoti, și în multe soliĭ în multe părțĭ cu laudă trimis, și cu maĭ mare laudă au fost întors; însă între acésté ostenință nu părăsiĭa câte oarece a scrie, și câte o carte în lume a da. În săborul de la Bazilia fiind Referindar Cantilariuluĭ, despre parté sinoduluĭ, mult au scris micșurând cinsté și putéré Papiĭ. După săbor au stătut Secretariu a Papeĭ luĭ Felix al cincelé, de la carele în câte-va soliĭ au fost trimis. Papa Evghenie al patrulé, carile macar că cu scrisorile luĭ mult îșĭ simțise cinsté betejită, însă pentru multă învățătura luĭ, toate lăsind, în mare dragoste l'au avut. Papa Nicolaĭ al cincilé, la scaunul Episcopiiĭ l'au suit, și vestitoriu apostolicesc în Bohemia, Ungaria și în Silezia l'au trimis. Orație cu minunată dulcață de voroavă, cu învățătura Papeĭ luĭ Nicolaĭ au scris, pentru ca să învitéze creștinătaté asupra Turcilor: caré precum în inimile tuturor pătrunsése, marĭ lucrurĭ ar fi isprăvit, de nu s'ar fi tâmplat neașteptată moarté Papiĭ: caré toate începăturile ĭ-au curmat. În urma luĭ Niculaĭ au stătut Calixtus al triilé, carile pe Eneas, lét: 1456: l'au făcut Cardinal, ĭară la anuĭ: 1458: Calixtus Papa murind, Eneas fu ales Papă în locul luĭ în

www.dacoromanica.ro

6: a luĭ Avgust, pre carile cu nume nou l'au numit Pius al doilé. Scris'au istorie vrémilor sale, însă supt numele scriitorĭuluĭ său a luĭ Iohan Bobelin Persona, şi trăind în scaunul Păpăsc: 5: anĭ şi lunĭ 2: zile 27 lét 1464 Avgust 14 au murit. Şi pentru viaţa acestuĭ mare om atâta ăgungŭ.

CAPUL V.

Arată-să greu greşită socotélă luĭ Eneas pentru numele Flachiĭ.

Aşé scriitoriĭ vieţiĭ acestuĭ vestit în toate Eneas Şeruindu-l, şi precum au fost înpodobindu-l, însă în ce şi unde în scrisorile sau în affectaţiile sale lunecate, şi peste hotarul cel ce s'au căzut sărite au văzut, îndată cu toţiĭ sentinţia Grecilor cé véche au mărturisit, caré zice (priétin îmĭ ĭaste Platon, priétin îmĭ ĭaste şi Socrat, ĭară de cât amândoĭ maĭ priĭatină adeverinţa), adecă pentru adevăr nicĭ a Priĭatilor cât de marĭ, cât de cinstiţĭ şi cât de învăţaţĭ, voĭa a le căuta nu să cade: nicĭ pentru plăcéré lor adevărul a minţi, care seninţie păzind-o şi plinind-o scriitoriĭ luĭ Eneas, în scrisorile luĭ multe după gustul său să fie scris, ca cu dégetul însămnéză; şi cu acésta dându-ne noâ a şti, că alta ĭaste om mare, vrednic, şi încă şi Papă a fi; şi alta ĭaste negreşit şi de oare care affectaţie părtnicască atins, s'au muruit să nu să cunoască (că ce să poate târnpla unuĭa, aceĭa să poate târnpla şi altuĭa). Aşé dară scriitoriĭ pomeniţĭ în vĭaţa luĭ scris ni-au lăsat, că célé ce au scris înpotriva Papeĭ maĭ denainte până a nu să face el Papă, cu carele multe înnal ğosul, şi peste hotarul adevăruluĭ, scaunuluĭ, şi cinsteĭ Papiĭ adusése; apoĭ după ce s'au făcut Papă, acélóş îndărăpt lĭ-au cântat, şi singur cu scrisóré şi cu pecété sa au mărturisit, precum să nu le fie scris şi ḑis din adeverinţă; ce din porniré limbiĭ, şi a condeĭuluĭ să fie fost curse. De unde aĭavé ĭaste, că nu tot ce au scris Eneas, îndată şi adevărat ĭaste, şi de vréme ce în potriva capuluĭ beséricilor condeĭul şi limba a-ş ascuţi nu s'au siit, cu cât maĭ vârtos de crezut ĭaste, că şi într'alte părţi a scrisorilor luĭ, multe precum sint neînţelegând, sau prin neştiinţă greşit (că fără marginĭa ĭaste ocheĭa-

www.dacoromanica.ro

nul a toată ştiinţa) sau din părére scornind ce n'au fost, şi ce nu ĭaste în locul celuĭa ce au fost şi ĭaste, să fie suppus. Precum dară mi să pare, aćastă a sa rătăcită socotĭală de aĭuré n'au luat-o (că nicĭ aĭuré, precât putem şti, să poate afla) fără numaĭ din stihurile unuĭ vestit poetic Romanesc, ce-ĭ zic Ovidius, carile scriind în Roma nişte stihurĭ, cu carele învaţă meşterşugul dragostelor scârnave, pre acésté citindu-le Iulia fata (sau precum unĭĭ zic) nepoata luĭ Avgust Chesarĭ, atâta în de desfrănată, şi după toate poftele trupeştĭ dată viaţă căzusă, cât nu numaĭ ea singură toată stidiré femeĭască lepădasă, şi toată ruşine de pe obraz rădicase, ce încă şi pre alte multe Dómne şi ğupânése Romane, după pierduta sa minte, şi grozavé fapte trăgând, şi aducând, prin theatrurĭ, şi prin uliţă în băuturĭ, mâncărĭ, şi alte cĭudate desfătărĭ, zua şi noapte înbla. Pentru aćasta dară Avgust Chesarĭ pre acest poetic în mânie pornindu-să, l'au trimis la cetaté ce-ĭ zic Tomos, caré ĭaste la Maré Négră. Tâmplatu-s'au dară acestuĭ Poetic izgnanie, cu şepte anĭ maĭ denainte de naşteré Domnuluĭ Hs; Decĭ acest poetic fiind la acé cetató izgonit, scris-au şi alte stihurĭ, ce le pomenéşte de Pont, în carile (scriind cătră un Flaccus Greţin, ce era şi consul atuncé la Roma, şi din familiĭa Flaćkcilor) arată firé némurilor de pre acolo, aşezământul locurilor, cursul apelor, şi vrăjmâşiĭa mărĭĭ négre, şi cu un mijloc ca acesta silindu-să să şeruĭască laudele şi biruinţele a unuĭ strămoş acestuĭ Flaccus, nedejduĭa că prin tr'ânsul va puté lua ertare, şi să să întoarcă ĭarăş la Roma, care stihurĭ maĭ denainte pomenindu-să, aicé nu le vom maĭ poftori. De acesté stihurĭ acestuĭ Poetic legându-să poate fi Eneas, siléşte ca să aréte, precum acel consul, (sau pre cum noĭ am zice Hatman purtătorĭu de oştĭ) Flaccus fiind biruitorĭu într'acesté părţĭ de loc asupra Ghetilor, şi el stăpânind locurile marginilor Dunărĭĭ, de pre numele luĭ apoĭ numele Dachiĭ să să fie schimbat şi să să fie chemat Flachia. Ce noĭ macar că cu multă şi căzută cinste am vré numele a bărbat ca acesta să pomenim, şi precum unĭĭ au făcut, după socotĭala şi voĭa luĭ să ne lăsăm; însă după sentinţia pomenită zicem : Priĭatin îmĭ ĭaste Eneas Selvius, priĭatin îmĭ ĭaste papa Pius, dară maĭ priĭatin adevărul, pentru acéĭa, pentru adevăr precât vom puté vom sta. Carté 1. Cap. 4.

www.dacoromanica.ro

CAPUL VI.

Dovedéşte-să, precum Dachia, nicĭ cum n'au putut să să chéme Flachia de pe numele luĭ Flaccus Hatmanul.

Stihurile nu într'agiutoriu, ce înprotiva luĭ Eneas sint: şi la ivală îl scot, că de şi în multe învăţăturĭ afundat şi cufundat au fost, însă în cé dréptă şi netâmpită a drepteĭ istoriĭ adeverinţă, lăturaş şi abătut au fost, (ales într'acástă materie); căcĭ Ovidius nu zice că Flaccus să fie avut răsboĭu cu Dachiĭ, ce cu Ghetiĭ, şi ḑice, că pre acélé locurĭ au fost stăpânitoriu numaĭ, ĭară nu precum de pre numele luĭ s'au numit ţĕrâle de la sine suppuse, şi de le-au şi numit, au trebuit să numască pre Ghetia, ĭară nu pe Dachia, că Dachia precum au fost şi cu locul, şi cu némul din Ghetia deosăbită, din gheografiĭ ceĭ vechĭ am dovedit. Apoĭ de au biruit Flaccus pe Dachĭ, şi au supus Dachia, au trebuit Flaccus să să fie numit de pe numele ţărâĭ, caré au biruit, ĭară nu ţara să să numască de pe numele luĭ: căcĭ la Senatul Romanilor obicĭuit au fost, ca când vre un Hatman cu oaste trimis, vre o limbă puternică biruĭa, şi ţara lor la înpărăţiĭa Romanilor o lipiĭa, atuncé pentru maĭ mare cinsté aceluĭ Hatman, şi pentru laudă vécĭnică familii şi pomenirii numeluĭ luĭ, între alalte ce-ĭ rădica stâlpĭ sau chipul luĭ în mijlocul cetăţiĭ, ĭĭ schimba şi numele, şi deciĭa îl numiĭa de pre numele ţărâĭ caré au supus. Aşé pre amândoĭ Ştipioniĭ, din cariĭ unul au biruit Africa şi l-au numit Africanul, ĭară altul Asia, şi l'au numit Asiatic. Aşé Traĭan, carile întâĭ pe Dachia au suppus, ĭară maĭ pre urmă au supus pe Parthiĭ, cariĭ era pe acélé vrémĭ maĭ puternicĭ de cât toate limbile la Asia, l'au numit şi Dac şi Parthic. Aşé Sever biruind pe Parthiĭ, Arapĭ, şi Adiaveniţĭ, ĭ-au dat Senatul nume Parthic, Arapic, şi Adiavenic. Aşé şi pre Flac, după ce au biruit pre Ghetĭ, de l'ar fi socotit Senatul Roman vrédnic de atâta cinste, după obicéĭul lor, de pre numele ţărâĭ de dânsul suppusă, l'ar fi numit Ghetĭanul, sau macar şi Dacul: ĭară nu îndărăpt, şi în potriva obicéĭuluĭ ar fi schimbat

Dion in viiaţa luĭ Traĭan.

www.dacoromanica.ro

numele ţărâĭ pre numele Hatmanuĭ, şi din Ghetia sau Dachia, ar fi făcut Flachia. Ce noĭ pentru voĭa şi cinsté aceluĭ scriitoru să lăsăm, şi să zicem, că Romaniĭ atuncé întâĭu obicéĭu noŭ să fie scornit, şi cu orânduĭală primenită, despre numele Hatmanuluĭ Flaccus, să fie numit pe Ghetia, sau pe Dachia, Flachia: Ce nicĭ aşé adevărul să poate căptuşi, precum nicĭ soarele cu tină să poate lipi, căcĭ toată istoria Romanilor, şi pre mine de linguşitorĭu, şi pre dânsul de basne scornitorĭu, cu mare dovadă probozindu-ne, maĭ de mare ruşine ne va da: de vréme ce ca pre izvod începătura aceştiĭ familiĭ a Flachilor arătând, câţĭ Hatmanĭ şi consulĭ au avut, şi fiete carele pre ce vréme au trăit, din catastih ni-ĭ va citi, şi apoĭ precum începătura, aşé săvârşiré eĭ, precum cu multul maĭ denainte de suppuneré Dachilor au fost, şi cu sute de ani după Flacul cel maĭ de pre urmă, Dachia tot Dachia, şi Ghetia tot Ghetia s'au chemat, ĭară Flachia nicĭ odată, nicĭ maĭ denainte, nicĭ maĭ pre urmă de suppuneré lor de la Romanĭ. Ce pentru maĭ mare adeverinţa, câţĭ consulĭ dintr' aćastă familie a Flachilor au fost (că adevărat mare familie, şi de céle de frunte case între boerimé şi Domniĭ Romanilor s'au socotit familie Flacchilor) dinceputul până la săvârşitul lor, pre anume, şi după cursul anilor, în carĭ au trăit, ĭĭ vom arata, ĭară de vom fi trecut vre unul cu ochiĭ sau cu condeĭul, cititorĭul nostru omenéşte va face, de ne va îndrepta, şi la locul vremii de 'l va alcătui.

CAPUL VII.

Izvodul familiiĭ Flachilor.

Cel ce acest nume maĭ înnainte să fie ţinut, la istoriile Romanilor aflăm, precum să-l fie chemat Valerie Flaccus. Acesta au fost în cinsté Boeriiĭ, ce zic Ţinsoria, soţie luĭ Clavdie Marţelus, maĭ denainte de naştiré fićoareĭ cu 326 de anĭ.

2. Al doilé au fost Fulvius Flaccus, căruĭa ĭ-au fost soţie în Consulat Clavdie Cavdexi, la anul maĭ denainte de Hs: 262. A-

www.dacoromanica.ro

cesta Flac să fie avut războiu cu Ghetiĭ istoriile nu pomenesc.

3. Al triilé au fost alt Valerie Flaccus, căruĭa ĭ-au fost soție Otaţilie Crasus, la anul maĭ înnainte de Hs: 259. Pe acesté vrémĭ era céle gréle războae în Africa cu Annibal Domnul Carthaghiniĭ.

4. Al patrulé Consul au fost alt Fulvius Flaccus, soţie cu Cornilie Lentulus, la anul maĭinte de Hs: 253. In vrémé acéstora s'au început războaele cu Liguriĭ, carele au stătut 80 de anĭ, scrie Livius, şi tabla Capitul.

5. Al cincilé au fost Valerie Flaccus, soţie cu Atilie Regulus, la anul mainte de Hs: 225.

6. Al şésele au fost Fulvius Flaccus, soţie cu Manlie Torcvat, la anul mainte de IIs: 222. Aceşté au avut oaste asupra Boiilor.

7. Al şeptelé au stătut ĭarăş acest maĭ de sus Fulvius Flac la Consulat, soţie cu Clavdie Pulher, la anul mainte de Hs: 210. Acestora răsboae încă la Africa au fost. Tit: Livie.

8. Al optulé au fost alt Valerie Flaccus, soţie cu Porţius Cato, la anul mainte de Hs: 193. Acestora războae încă au fost cu Annibal-Livius.

.9. Al noalé Consul au fost Fulvius, soţie cu frate-său Manlie Aţidinus Fulviĭanus, la anul mainte de Hs: 178. În anul acestora războae nu să pomenesc. Ce la anul mainte de Hs: scrie Livius pentru sfârşitul luĭ, precum având războiu cu năroc asupra Ispanilor, şi zidind în numele năroculuĭ o capişte în Ispania, foarte înpodobită au vrut să o facă; pentru aceĭa luând nişte lespezĭ de marmure, cu carele era acoperită capişte Iunoniĭ, ce-ĭ zicé Laţinia din Bruţia, au pus să acopere pe a sa, pentru caré senatul ca pre un prădătoriu de lucruri svinte, atâta l'au osândit, cât şi el de voĭa ré, şi de ruşine după doĭ anĭ, puindu-şĭ singur laţul în grumazĭ, s'au spânzurat. Livius.

10. Al zécelé au fost cónsul ĭarăşi un Valerie Flaccus soţie cu Clavdius Marţelus, la anul mainte de Hs: 150.

11. Al unsprezécelé au fost Fulvius Flaccus, soţie cu Calpurnie Pizo, la anul mainte de Hs: 133.

12. Al doĭsprezécelé au fost alt Fulvius Flaccus, soţie cu Cornilie Ştipion Africanul, la anul mainte de Hs: 132. Pentru acest

www.dacoromanica.ro

Fulvie să véde că pomenéşte Ovidie Poeta în stihurile sale: de vréme ce istoriciĭ încă scriu, că în anul Consulatuluĭ său au avut întâĭu răsboĭu cu robiĭ cariĭ rădicasă cap în Siţilia, a cărora Domnu era Evnos, carile cu meşterşug tocmind într'o nucă metĭuté ĭarbă pućoasă, o ascundé în bucĭ, deciĭa când voroviĭa pre încet şi lin în nucă suflând să vidé că sloboade foc din gură; decĭ într'acest războĭu, precum scrie Orosie, ce s'a fi fost maĭ lucrat, perind scrisorile, nu să maĭ ştie; ĭară Onufrie scrie, că acestaş Fulvie Proconsul fiind, şi având războĭu cu biruinţă în Illyria asupra Vartailor, ĭ-au făcut triumf, adecă Donanmă în Roma. Ce sau pentru aćasta va să să înţelĭagă Ovidie, sau pentru altul vom zice maĭ ğos.

13. Al treĭsprezécelé au fostŭ ĭarăş Valerie Flaccus cu Liţinie Crassus Muţianus, la anul maĭinte de Hs: 129.

14. Al patrusprăzécelé, au fost Consul ĭarăş Fulvius Flaccus, înpreună cu Plavtie Yvseus la anul mainte de Hs: 123. Pentru acesta scrie Tit Livius în rămâşiţa istoriiĭ sale, precum au avut războĭu cu Liguriĭ ceştĭ de peste munţĭ, şi prin vrémé a doĭ anĭ încheĭaţĭ, cu multe bătăĭ biruindu-ĭ, până maĭ pre urmă ĭ-au suppus.

15. Al cincĭsprăzécelé au fost Consul însoţit cu Marie al şéselé, ĭarăş alt Valerie Flaccus, la anul maĭinte de Hs: 98.

16. Al şésesprăzécelé, au fost Consul alt Valerie Flaccus, soţie cu M. Hereneus la anul mainte de Hs: 91.

17. Al şéptesprăzécele au fost Consul ĭarăş alt Valerie Flaccus, soţie cu cine să fie fost n'am putut însămna, atâta numaĭ că acesta au fost tată luĭ Flaccus pentru carile Ţiţeron ritoricul cel mare au avut oraţie.

18. Al optsprăzécelé au fost Norbanus Flaccus soţie în consulat cu Cornilie Ştipion Asiaticul la anul mainte de Hs: 81.

19. Al noaâsprăzécelé, au fost alt Norbanus Flaccus, soţie în consulat cu înpăratul Avgust Chesar, la anul mainte de Hs: 22, ĭară sau cu un an mainte de naşteré Domnuluĭ Hs: sau cu un an pre urmă, Ovidie Poeticul au scris acéle verşurĭ pentru meşterşugul a ĭubi, şi cu învăţătura lor Iulia fata sau nepoata luĭ Avgust Chesarĭ la ocară ca acéĭa vinisă, precum am zis, pentru acéĭa şi pe făcătorĭul stihurilor l'au făcut surgun şi pe fie-sa. Decĭ pre Ovi-

www.dacoromanica.ro

die la Tomos cetate de pre maré négră, (pentru care cetate, mare gâlcévă ĭaste între învăţaţĭ, care să fie fost, ce noĭ la locul unde vom zice pentru alte cetăţĭ a Moldoveĭ, vom arăta cu bune dovéde, că cetate Tomos ĭaste acmu Cetaté Albă), ĭară pe fie-sa au izgonit-o la ostrovul ce să chémă Pandataria, precum scrie Dion şi Macrovios.

20. Al doaâzécelé au fost consul ĭarăş un Norbanus Flaccus cu Chesarĭul Drusus, fiĭorul luĭ Tiverie, la anul după Hs: 15.

21. Al doaâzecĭ şi unul, au fost consul Ţelius Rufus, căruĭa au fost soţie Pomponie Flaccus Greţinus la anul după Hs: 17: cătră acesta Flaccus Greţinus scriind Ovidie de la Tomos cetaté, au trimis acéle stihurĭ pentru Pont la dânsul în Roma. După aceşté Flachĭ maĭ fost'au şi alţiĭ maĭ pre urmă; ce la dovada noastră numaĭ câţĭ să află până la acest Greţin trebuindu-ne, maĭ mult a-ĭ înşira ne părăsim.

CAPUL VIII.

Dovedéşte-să, că de pre aceşté Flachĭ, nicĭ de pre unul Dachia să să chéme Flachia, n'au avut cum, şi când.

Aceşté dară sint toţĭ Flachiĭ, pre carĭĭ în istoriĭ am putut afla, de la cel dinceputul familiiĭ aceştiĭa până la Greţin, la carile au scris acel poetic, acéle stihurĭ de Pont. Ce precum noĭ am putut pricépe, Ovidius maĭ mult să fie scris din slobozéniĭa poeticéscă, de cât din trebuinţa adevăruluĭ; de vréme ce că noĭ vre unul din familia Flacchilor pe Ghetĭ, sau pe Dachĭ să fie suppus, la istoricĭĭ carĭĭ ni au vinit la mână, a afla năroc n'am avut; ĭar istoricul Enias Sylvie, şi maĭ mult cercând, poate să fie şi aflat, de vréme ce aşé cu îndrăznială schimbările numerilor, a însămna nu să siĭaşte. Să zicem dară că şi Eneas au aflat, şi poeticul fără colachie au scris, şi vre un Flac fiind consul (căcĭ pe un Fulvius Flaccus va să zică) să fie suppus pe Ghetĭ, sau pre Dachĭ; ce nicĭ aşé nu poate acésta să să dovedéscă, căcĭ de au fost vre unul din Fulviĭ, cel maĭ de pre urmă ĭaste cu 123 de

www.dacoromanica.ro

anĭ maiinte de Hs., precum am însămnat la numărul al 14. Iară Traĭan înpăratul au stătut la înpărăţie Romeĭ pe la 98 de anĭ, după naşteré Domnuluĭ Hs. (precum scrie Dion, Evtropie, Csifilin, Avrelie Victor şi alţiĭ) ĭară războĭul între Romani şi între Dachĭ cel maĭ de pre urmă, în carile Traĭan de tot au biruit pe Dachĭ, şi Craĭul Decheval omorându-să (precum cursul istoriiĭ la locul său înnainte pre larg va arăta), au fost la anul după Hs. 105 şi aşé de la acel consul Fulvius Flaccus până la Traĭan au trecut 228 de anĭ. Mutat dară fiind cu atâţe ani maĭ înnainte numele Dachiiĭ în Flachia, cum ĭaste de samă de să greşesc aşé rău aceĭ vestiţĭ istoricĭ, pre carii acmu pomenim? şi cu toţiĭ scriu că Traĭan înpărat în Dachia, şi asupra Dachilor au mărs, cu acé vestită oaste, şi precum pre Dachĭ şi pre Dachia au suppus, ĭară nu pre Flachĭ sau pre Flachia? Au tuturor acelora istoricĭ, şi ochiĭ orbĭ să nu vază ce citesc, şi urechile surde să nu auză de numele Dachiiĭ cel mutat cu sute de anĭ maĭ înnainte în Flachia lĭ-au fost? Iarte-ne dară aicé şi istoricul Eneas, *şi Papa Pius al doilé*, că *într'acástă socotélă* nicĭ ca Papa, nicĭ ca *istoricul negreşit să fie nu poate, că* nicĭ *pentru* voĭa unuĭa maĭ proaspăt scriitorĭu, putem lepăda credinţa a atâţé vrednicĭ de credinţă istoricĭ, şi ales a cărora au trăit, ş'au scris tot pre o vréme cu lucrurile ce să făcé, şi singurĭ marturĭ privitorĭ, ĭar nu auzitorĭ au fost. După acástă arătătoare şi nebiruită dovadă, ne răzsare alta încă maĭ neclătită, şi încă maĭ vârtoasă, de vréme ce că macar c'au biruit Traĭan Marele pe Dachĭ, şi Dachia au suppus, într'ânsa Romanĭ au sălăşluit; însă Dachia nicĭ Flachia s'au pomenit, nicĭ alt nume nou au luat, ce prin multe vacurĭ tot acel vechĭu nume de Dachia ş-au ţinut, până când adecă, din Dachia i s'au schimbat numele în Volohie, sau Valahia: pentru caré la locul său să va zice. In scurt: ce, noĭ pentru cinsté a atâta de mare om şi în învăţăturĭ lăudat a grăi ne siim, şi în ceva cinsté a nu-ĭ beteji ne silim, maĭ denainte, alţiĭ streinĭ, cărora nicĭ de zavistiĭa, nicĭ de dragosté condeĭul atingându-să, cu scurte şi curate cuvinte zic: Cine ĭaste acela, carele zice că numele acestuĭ ném, adecă a Moldovénilor şi a Munténilor ĭaste de pe numele Hatmanuluĭ de Râm Flac, basne zic. Iară aceste

www.dacoromanica.ro

Carion şi Topeltin de Mediaş.

rătunde cuvinte le zice Carion istoricul, şi cu dânsul înpreună Topeltin de Mediaş. Şi pentru acestuĭ suppus, şi scornit a Flachiiĭ nume pre cât, şi cu cât am dovedit, pare-ni-se că cititorĭul va fi content; ĭară noĭ să căutăm altele înnainte.

CAPUL IX.

Iarăş pentru aćasta, părére altora, cariĭ urmază luĭ Eneas Sylvius.

Osăbĭ de Eneas Sylvius, pentru carile pre larg s'au zis, maĭ sint şi alţiĭ maĭ proaspeţĭ scriitorĭ, aćastăş a luĭ părére urmând; însă toţĭ Léşĭ, cumu-i Ian Zamoĭschie, Orihovie, şi Stanislav Sarniţie. Aceşté dară înprumutându să din istoriĭa Evropiĭ a luĭ Eneas, cu tot dédinsul să apucă, pentru ca să aréte, precum cu multe vacurĭ maĭ denainte de Avgust, şi de Iulie Chesariĭ, sau Valerie Flac, sau Fulvie Flac, sau Luţius Flac, (căci tustréle acéste numere asupra unuĭ Flac grămădesc), să fie vinit cu oştile Româneştĭ, şi gonind de pre acesté locurĭ pre Ghetĭ şi pre Dachĭ, să fie cuprins Romaniĭ aceste locurĭ şi să fie fost rămas deciĭa pre dânsele lăcuitorĭ. Aşijderé de pre numele luĭ Flac Hatmanuluĭ, lăcuitoriĭ acestor ţărĭ, să să fie chemat Flachi, şi cu vréme, maĭ schimosindu-să graĭul, din Flac să să fie făcut Valah, Vlah şi Voloh, iprocĭ.

Aćastă a lor părére macar că tăgăduĭaşte, că Romăniĭ noştri sint din sloboziile lui Traĭan, însă precum Romani, şi de la Italia să fie vinit cu acel Hatman Flac, aĭavé mărturisesc, de care lucru să văd, că numai în vréme greşesc, ĭară nu în lucru: adecă precum Romăniĭ să fie de la Italia, însă cu multul maĭ vechĭ de cât Traĭan. Ce alalţiĭ istoricĭ, cariĭ adeverinţa istoriiĭ macar cât de puţân să şchiopătéze, ne suferind, pentru aćastă din părére scornită voroavă, tare probozesc pre Eneas, scornitorĭul eĭ cel dintâĭ, şi întâi Bonfin şi Leunclavie, amândoĭ de toată credinţa vrédnicĭ scriitorĭ. Decĭ a luĭ Anton Bonfin cuvinte sint acésté: «Romăniĭ (zice) precum de némul lor Romanĭ să fie, şi «limba le mărturiséşte, cariĭ între atâté felĭurĭ de varvarĭ, atâta

Bonfin Decada 2. Carté 7.

www.dacoromanica.ro

«vréme lăcuind, însă până acmu nicĭ cum a să dezrădăcina n'au «putut. Ţinut au acesté părţile Dunăriĭ, pre carile odînăoară au «fost lăcuind Dachiĭ şi Ghetiĭ; căcĭ din leghioanele (adecă pol- «curile) şi din sloboziile, carile Traĭan şi alalţĭ înpăraţĭ a Roma- «nilor au adus în Dachia, Românĭ acésté să trag. Ĭară ć-au vrut «Eneas Sylvius să zică, precum numele Vlahilor să fie de pe «Flac, noĭ în potrivă stăm, şi socotim (aceştĭ Romanĭ) aşé să să «fie chemat, ἀπὸ τοῦ βάλλειν καὶ τῆς ἄκιδος, pentru căcĭ la sigetat «au fost pré meşterĭ. Cătră acĭasté încă maĭ adaoge Bonfin tot «acoleş: Câţ-va sint, zice, carĭĭ socotesc Vlahie aşé să să fie «chemat, de pe o fată a luĭ Deoclitian, caré s'au fost măritat «după Domnul Românilor din Dachia, de pre a cărŭia nume, zic, «apoĭ să să fie chemat Dachia Vlahia. Bonfin dară aşé; ĭară Leunclavie, şi maĭ aĭavé arată în Pantecte la numele Iflac, nu- mele Vlahilor nu de la Romanĭĭ luĭ Flac să trage, care poveste ĭaste plină de basne, macar că şi multora aşé au plăcut, ce de la Ghermanĭĭ noştri. Ce pentru numele acesta Vlah, multe dovéde va vidé cititorĭul înnainte, unde vom scrie, pre ce vréme au în- ceput a să chema Românĭĭ din Dachia Valahi, sau Volohi, ĭară acmu calé să ne căutăm. Pre acéstă băsnuitoare poveste (precum Leunclavie o cinstéşte) urmază Lĭahul Orihovie, zicând: «Aceşté (Moldovenĭĭ adecă, căcĭ voroava acolo pentru Moldovéni îĭ ĭaste) era născuţĭ din Romanĭĭ de la Italia, carĭĭ cu Hatmanul Luţius Valerie Flac, cuprinzind Dachia, şi Romanĭĭ luând mueră de a Dachilor, şi înbătrânind acolo, pre aceştĭ Dachĭ (adecă pe Ro- mâni) după dânşiĭ au lăsat.» De pe acéste a acestor scriitorĭ măr- turiĭ, chĭar putem înţelége, că aceştĭ istoricĭ Leşeştĭ, nicĭ pe Bonfin, nicĭ pe Leunclavie să nu fie văzut; că de ĭ-ar fi văzut, cu bună samă, acástă socotélă supt tăcére ar fi trecut-o, nicĭ ar fi poftit să auză şi eĭ nume de basnă în istoriĭa lor, precum aude Eneas Silvie: şi macar că maĭ pre urmă şi Papă au căzut, şi numele din Eneas ş-au schimbat în Pius, însă porecla basniĭ şi aşé tot neştĭarsă ĭ-au rămas. Caută şi maĭ pre larg în capetele ce urmază, şi a Leşilor acestora cuvinte şi probozale, caré ĭ au de la alţĭ istoricĭ adeverinţiĭ următorĭ.

Bonfin acoleş.

Leunclavie în Pandecte la numele Iflac.

Orihovie Anale 5.

www.dacoromanica.ro

CAPUL X.

Pentru părére acelora carii mărturisesc, precum Vlahii să fie Romani de la Italia, ĭară când, şi cum să fie agiuns la Dachia, zic că nu ştiu.

Pre cât noĭ am putut oblici (căcĭ mulţĭ istoricĭ până acmu sau nu-ĭ vom fi citit, sau la mână nu-ĭ vom fi avut, cu bună voe mărturisim) şi pre câţĭ din istoricĭ a vidé ni s'au tâmplat, maĭ mult de unul n'am putut afla, carile să ţie aĉastă părére, fără numaĭ adecă pre Laonic Halcocondila istoric grec, carile când au luat Sultan Muhamed Ţarigradul, au căzut la robie, apoĭ şi la turcie, şi au trăit până la înpărăţiĭa luĭ Sultan Baiezid, unde şi sfârşitul istoriiĭ sale pune: om amintrilé iscusit în istoriĭ, şi de la toţĭ ca un istoric vrédnic de credinţă primit, pentru care lucru vrând el adevărul să urmeze, ca un cinsteş scriitorĭu, ce n'au ştiut, aĭave zice, că nu ştie: ĭară ce cu minté au agĭuns, şi drépta socotélă ĭ-au arătat, ĭarăş mărturiséşte fără îndoinţă: adecă precum de pe graĭu, de pe port, de pe obicée, şi de pe alte lucruri de casă şi de oaste, îĭ cunoşté, precum adevăraţĭ oamenĭ de Italia, şi Romanĭ să fie. Ce noĭ singure cuvintele luĭ de faţă să aducem, carile în Carté 2 unde hotarâle amânduror Vlahiilor arată, aşé zice: «(A Dachilor «sau a Vlahilor ném, de vitéz vestit ĭaste, ţărâle lor începând de la «muntele Orbal şi Pevchin: carii din Panonie încep, şi dela «Ardél până la maré négră să întinde, din drépta pre lângă «Dunăre stă Dachia Pannonilor (ţara Muntenéscă înţelége) ĭară «din stânga ĭaste ţara pre caré o chémă Βογδανίαν, (Bogdania); «pre acéste doaâ ţărĭ le despart munţiĭ (Βρανσόβοι καλούμενοι) ce «să chémă Vransoviĭ, adecă a Vranciĭ (precum noĭ le zicem astă-zĭ). «Acestora (adecă Moldovénilor) maĭ vecinĭ sint câte-va némurĭ «tătărăştĭ. Despre Crivăţ să hotărăsc cu (Πολάνοι) Polaniĭ, adecă «Léşiĭ; ĭară despre răzsărit, cu Sarmateĭ. Apoĭ zice: a Dachilor «limbă samănă-ş cu a Italilor; însă atâta-ĭ de stricată şi abătută, «cât déabiĭa poate să înţelégă Italul cuvintele acestora. Iară de «unde să fie luat limba şi obicécle (τῶν Ρωμαίων) Romanilor şi

Laonic Halcocondilas, Carté 2.

www.dacoromanica.ro

«când să fie trecut într'acé ţară, la nime n'am putut găsi, carele «de acesta lucru curat să fie pomenit. De la Italĭ în cevaş macar «deosăbire nu au, căcĭ a mâncărilĭ, şi a băuturilor orânduĭală, a «armelor şi a lucrurilor de casă tocmele, şi până acmu tot acé «din tâĭ ţin, macar că în doaâ Domnilĭ ĭaste despărţită (εἰς τε «τὴν Βογδανίαν καὶ Ἰστρίαν ἤ καὶ παρ' Ἴστρον χώραν) adecă, în Bogdania «şi Istria, sau în ţara de lângă Dunăre, adecă ţara muntenéscă. «Aşijderé în Carté 3. deosăbit pentru Moldovénĭ zice: însă Bog- «dania, caré are scaun în (Λευκόπωλιν) cetaté albă, despre Dachiĭ «carii lăcuesc pre Dunăré, spre Litfanĭ şi spre Sarmati să în- «tinde. Acest ném de oamenĭ foarte ales, şi de trébă să fie, şi «de pe acésta putem cunoaşte, căcĭ limba nu ş'au uitat, ce tot «acéĭa ş-au ţinut. Aşé Halcocondila, macar că mărturisêşte, că când să fie vinit Românilĭ în Dachia nu s'au înştiinţat, ĭară precum de la Italia să fie după alalte obicée, şi întregĭuné lor, cu caré limba có de moşie românéscă ş-au ţinut, curat mărturisêşte. Alalte lăsăm să le înţelégă cititorĭul după voĭa sa.

CAPUL XI.

De părére acelora, carii aşéşĭ de tot tăgăduesc, precum Românii din Dachia să să fie trăgând din Romani.

Cariĭ acástă părére ş au cruţat, scriitoriĭ ar fi să să chéme, au scornitorĭ, nu putem înţelége. Insă orĭ cum s'ar chema, pre cât noaâ vréme ni-au lăsat în citĭala istoricilor a ne zăbăvi, maĭ mulţĭ de doĭ, şi aceşté Léşĭ a afla n'am putut. Unul Ian Zamoischie, altul Stanislav Sarniţie, cariĭ când scriu urmând celor maĭ vechĭ istoricĭ, şi eĭ înpreună cu dânşiĭ pe Românii noştri tot din némul Romanilor a fi îĭ mărturisesc, precum în Capul 9. Carté acástaş, din cuvintele lor am arătat. Iară când scriu din singură a lor părére, uĭtându-să că sint istoricĭ, cu Dialectica şi cu Sofistica încep a să nevoi, pentru ca părére sa să adeveréscă; ce noĭ văzind că Sarniţie maĭ pre larg îngaĭmă acástă disputaţie, a luĭ hireşe cuvinte de faţă le vom aduce; ĭară cititorĭul cu lin,

www.dacoromanica.ro

şi cu ne tulburat suflet, din singură nestaré cuvintelor luĭ, cum el singur pe sine să strică, şi să râzsipéşte va puté înţelége. Pomenitul dară Sarniţie, doaâ poveştĭ de odată să nevoĭaşte a dovedi; una, precum Româniĭ vrând să să fălĭască, singurĭ să-şĭ fie scornit acest nume de pe Flac Vlahĭ. Alta precum Româniĭ noştri să nu fie din sămînţiĭa Romanilor, ce din rămăşiţa Varvarilor celor vechĭ, adecă a Ghetilor, şi a Dachilor, care socotélă ĭaste în potriva a tuturor de obşte scriitoriĭ lor, (precum şi în capetele trecute cam pe scurt am arătat, şi în urmă pre larg să va dovedi), ce el aceştiĭ înpotriviĭ nicĭ cum uĭtându-se, părére sa a întâri aşé purcéde. Pomenéşte (zice) Ovidie Poeticul de un Flac carile au fost maĭ mare peste oştile româneştĭ céle de lĭafă; şi deciĭa aduce stihurile carile noĭ la Capul 4. Carté 1: le-am pomenit, (stăpâniĭa pre acélé locurĭ o Greţine iprocĭ). Aşijderé pomenéşte precum acel Flac să fie izbândit cetaté Triadiţa de la Ghetĭ. Deciĭa silindu-să a sa părére să dovedĭască, zice: «ĭară alalt ném (a Ghetilor), carile era maĭ spre ţara Grecască, socotesc să fie, din cariĭ Vlahiĭ să trag.» Apoĭ uĭtând, sau poate fi şi neştiind, că acéstă povéste, precum Vlahiĭ aşé s'au chemat de pe Flac hatmanul, ĭaste întâĭ de Eneas Silvie scornită, cade năpaste Hroniculuĭ Moldovenesc, ca cum el cel din tâĭ ar fi scornit că Românĭĭ să să fie trăgând de pe acel Flac. Ce să vinim la cuvintele luĭ; însă, zice, ce să laudă istoriile Moldovénilor (poate fi «înţelége hronicul luĭ Uréche Vornicul) să véde, că ĭaste în po«triva a toată istoria de obşte, căcĭ pe acélé vremĭ Romaniĭ nicĭ «gândie să trĭacă apa Dunăriĭ, unde acmu Moldovéniĭ stau, ne «cum să poată a-ş pune legheoanele acolo, precum din tâmplaré «lucrurilor supt Avgust Chesar de cât soarele maĭ curat să véde. La acásta ĭérte-ne Sarniţie, de-l vom îndrepta; căcĭ Flac Hatmanul acela au fost tovarăş în Consulat cu Ştipion Africanul, cu sute de anĭ (precum maĭ sus am arătat) de cât Avgust Chesar maĭ denainte. Iară războĭul Ghetilor pe vréme luĭ Avgust precum au fost cu Hatmaniĭ Crasus, Tiverie, şi Ghermanic, aşijderé din Dion şi dintr'alţiĭ am dovedit. Până aicé dară Sarniţie aşé; apoĭ nu mult maĭ gos acésté uĭtând, ĭarăş priiméşte Românĭĭ «din coloniile luĭ Traĭan să să fie trăgând. «Războĭul, zice, lui

Sarniţie Carté 3. Cap. 1.

Sarniţie acelos.

www.dacoromanica.ro

«Diurpan (acesta ĭ şi Decheval) după ce s'au lungit cu Romaniĭ «până la şéptesprăzéce anĭ, până maĭ pre urmă au început Dachiĭ «a să slăbi, şi supt Traĭan s'au istovit.» Deciĭa dacă în puţine cuvinte arată pricina, pentru ce s'au sculat Româniĭ asupra Dachilor, adecă că ce jăcuisă pe Iazighĭ şi pe Metanastĭ, cariĭ în prieteşug să ţiné cu Romaniĭ, într'acesta chip zice: «Romaniĭ «după cum le era năravul, făcându-să că vor să apere pe vecinĭ, «s'au sculat cu războĭu asupra aceluĭ maĭ vârtos dintre dânşiĭ, «izbândind dară Traĭan cu biruinţă, pentru oştenire cu năroc «ca acéĭa în véćnică pomenire să rămâe, au rădicat triĭzăcĭ de «stâlpĭ, şi scriind în trânşiĭ, precum până acolo sint hotarăle în«părăţiiĭ, ĭ-au aruncat în Dunăre.». Acéstă povéste cu Stâlpiĭ de unde să o fie încăpătat Sarniţie n'am putut desluşi, de vréme ce nicĭ la un istoric, cariĭ au scris de Traĭan, aćasta n'am aflat, şi apoĭ Stâlpiĭ în fundul Dunăriĭ aruncaţĭ, cine ĭ-ar fi văzut? cine ĭ-ar fi citit? pentru ca să poată şti, ce scrie în trânşiĭ? Iară alte cetăţĭ şi întărituriĭ, carile au făcut Traĭan în Dachia, şi de carile Scriitoriĭ ne-au înştiinţat, afla-va cititoriul maĭ înnainte. Cătră acésté Sarniţie lungind înnainte voroava: «Traĭan, zice, maĭ mare parte din lăcuitoriĭ ceĭ vechĭ, din Dachia izgonind, şi plăcându-ĭ bişugul loculuĭ, au înpărţit o slujitorilor săĭ celor vechĭ.» Cu acéste cuvinte Sarniţie să véde, precum am şi maĭ zis, că va să vie după socotéla celor véchĭ istoricĭ; însă după a sa părére întorcându-să, ĭarăş mută socotéla, zicând: «De vréme dară ce în scurt câte oare-ce pentru Vlah ne-au fost a pomeni, nu fără cale a fi socotim, de vom arăta maĭ curat, ce trebue să ştim pentru coreniĭa lor» şi aşé povestéşte, zice Evtropie Carté 1, «că Traĭan înpărat după ce au sfărmat oştile Dachilor, şi acé ţară au făcut-o provinţie, orĭ că bişugul loculuĭ ĭ-au plăcut, orĭ pentru ca să aibă de unde să-ş hrănéscă oştile, supt înpărăţiiĭa Romanilor au suppus-o.» Aćasta aşé din Evtropie pomenind, ĭarăş începe gulia sa a coace. «Iară ce să «fălesc, zice, Voloşiĭ, precum să fie născuţĭ din Flac Hatmanul, «şi li să pare precum au chip de voroavă din stihurile luĭ «Ovidie, precum şi maĭ sus am pomenit (nu-ĭ adevărat), căcĭ «Flac acela Hatmanul pre vrémile luĭ Avgust în Misia era oş-

Sarniţie Carté 3. Cap. 6.

Acoloş.

Acoloş.

Acoloş.

Sarniţie acoloş.

www.dacoromanica.ro

«tenitoriu, nicĭ puté Romanii pre atuncé să trécă (Dunăré) în ćasta parte.» Caute aicé cititoriul, şi cunoască cât stă Sarniţie de departe de ştiinţa istoriiĭ, socotind, că acel Flac Hatmanul să fie fost cu oştile pre vrémile luĭ Avgust în Misia; însă şi supt Avgust fost-au un Flac cu porecla, Greţin, om de Senat, şi d'intracĭaéş familie, la carele Ovidie poeticul trimiţind stihurile ce scrisése unde era la izgnanie să ruga să cază la Avgust, ca doară îl va puté scoate de la acé izgnanie. Ce acesta Flac după socotéla hronologhiculuĭ luĭ Calviz au fost cu: 130 şi maĭ bine de anĭ maĭ pre urmă de cât Flac, carele aŭ fost cu oştile în Misia asupra Ghetilor, precum în céle trecute am arătat.

De aicé înnainte Sarniţie, de tot aşéş părăsind pe istoricĭ, din meşterşugul dialectecâĭ, i să pare că va puté dovedi părére sa, puind aćasta propoziţie: «Vlahiĭ cé din tâi a lor începătură, o trag din «némul Ghetilor, care lucru de osăbĭ de alte înştiinţărĭ, (ĭară «carele sint înştiinţările acélé nu să îndură să pomenéscă), aća-
Sarniţie acoloş. «sta încă dovedéşte, că vitejiĭa sau vârtuté sufletuluĭ, şi până «astă-zĭ îşĭ ţin, aşé cât cu poeticul cu acéĭaş (a Ghetilor) porecla «martiales (adecă vitejĭ) a-ĭ numi, precum să cade putem. Apoĭ «lăsind Dialecticiĭ, să apucă de fysiognomi; au ḑice, căutătură «sau faţă groznică, şi li-ĭ frunté ca de berbéce, graĭul lor (ĭară «zice) odânâoară au fost tot unul cu a Ghetilor, la care aduce «martur pe Stravon, carile ḑice, că Ghetiĭ şi Dachiĭ tot o limbă să fie avut.» Ce socotéscă binişor Sarniţie, că Stravon nu zice pentru Romaniĭ cariĭ au întrat şi s'au aşezat în Dachia, că Stravon acmu era 100 de anĭ de când eşise dintr'aćastă viĭaţă când au întrat Traĭan cu oştile în Dachiĭa: ce zice pentru Ghetĭ şi Dachiĭ, cariĭ era într'acesté părţĭ încă maĭ denainte de Avgust, pre a căruĭa vrémĭ au scris Stravon Gheografia sa, şi pentru aceĭa zice el, că au fost ὁμογλόττους tot de o limbă, pre cariĭ apoĭ Traĭan de tot de pe acélé locurĭ stărpindu-ĭ, cu aĭ săĭ slujitorĭ, şi cu alt nărod «Românesc au înplut-o. Ce să videm înnainte ce maĭ zice: «Ĭară «pentru căcĭ videm, ḑice, la dânşiĭ oare-ce rămăşiţă de limbă «italienéscă, aćasta socotim să să fie tâmplat din amestecătura «acelor polcurĭ Româneştĭ, ĭară amentrilé limba lor cé de temeĭu «Sarmatică ĭaste (limba sarmatică înţelége cé şlovenéscă sau Ru«sască) de pre caré videm, că şi până astăzĭ pre Crăişorul lor,

www.dacoromanica.ro

cu limba noastră, voevod îl chémă.» Ce cu acest argument al său, Sarniţie nu numaĭ pe Românĭ, ce şi pe Unguri, şi incă şi pe Turcĭ îĭ va scoate la Rusie; căcĭ şi crăĭul Unguresc pre Domniĭ de Ardél în deplomatele sale, voevod îl tituléste. Caută pentru aćasta la Leunclavie în Pantecte, şi prin toată istoriĭa luĭ Anton Bonfin, carile în toate locurile, unde să tâmplă de domnul Ardéluluĭ a pomeni, totdeauna voevoda, îĭ zice. Aşé Turciĭ pe comendantul de Gălata, şi pe alţiĭ a altor târgurĭ, voevoda îĭ chémă, la caré putem aduce marturĭ, câţĭ li s'au tâmplat la Ţarigrad a merge, sau printr'alte locurĭ a înpărăţiiĭ Turculuĭ a tréce. Ce noĭ având deosăbit scris în Gheografiĭa Moldaviiĭ pentru titulurile Domnilor Moldoveneştĭ şi Munténeştĭ, aicé cu aćasta maĭ mult nezăbăvindu-ne, ĭarăş la cuvintele luĭ Sarniţie să ne întoarcem. Purcéde el înnainte, zicând: «Singur numele, «cu carile némul acesta să chémă, de la oameniĭ noştri le ĭaste «pus, căce oameniĭ limbiĭ noastre pre dânşiĭ Volohĭ adecă Ita-«liĭanĭ, sau din Italia născuţĭ a-ĭ chema; şi după chipul graĭuluĭ «nostru şi alte némurĭ vécine, cum sint Ghermaniĭ, Litfaniĭ, şi singurĭ Italiĭaniĭ, cu acelaş nume Valahĭ a-ĭ chema, s'au obićuit.» De mierat lucru o bunule Sarniţie, cum Rusiĭ şi Léşiĭ, cu Dachiĭ fiind tot dintr'un ném şi tot dintr'o limbă cu dânşiĭ, adecă Ghetĭ şi Sarmatĭ, uitând: ĭ-au chemat Italianĭ? Ce să maĭ mergem după Sarniţie: «Ce Greciĭ, zice, istoricĭ, mutând slova V în B: Blahĭ le zic.» Aicé Sarniţie să véde, că va să zică de Nichita Honiatis, carile din istoriciĭ ceĭ maĭ de pre mijlocul vaculuĭ, el întâĭ pe Romaniĭ din Dachie, cu acest nume îĭ scrie, începând de la înpărăţiĭa luĭ Vasilie ce l'au poreclit vulgaroctonos, pre la anul de la Hs: 1017. Caută şi la Pantectele luĭ Leunclavie, că veĭ afla pe acé vréme pomenind de un Bogdan Domnul Vlahilor; caută şi înnainte, că unde vom zice de tânplările în înpărăţiĭa luĭ Vasilie Vulgarocton, acolo povésté aćasta pre larg o vom arăta. Cătră acesté încă maĭ adaoge Sarniţie: «Acişté, zice, şi Multenĭ să chémă; însă numaĭ cariĭ lăcuesc în Dachia cé de sus; apoĭ tâlcuind ce va să înţălégă cuvântul Multenĭ, pare-mi-să, zice, că aşé să să fie chemat, pentru căcĭ mulţime de némurĭ, carile acolo să strânsése pe vrémile Romanilor între sine

Sarniţie acoloş.

Acoloş.

Nichita Honiatis Carté 1. cap. 5.

Leunclavie Pantecte cap. 71.

Sarniţie acoloş.

www.dacoromanica.ro

să amestecase, și din acé multă adunare, nume de Multenĭ să fie luat, căcĭ arătat-am, zice, precum deosăbĭ de ceĭ vechĭ Dachĭ, și Ghetĭ mulțĭ și Grecĭ, Italĭ și Slovénĭ într'acéle țărĭ să să fie sălășluit. «Noĭ acest cuvânt al luĭ Sarniție de zice, precum au și arătat, mult l'am cercat în hronicul luĭ de câte-va orĭ întorcând, ce să fie arătat, precum cu Italiĭ pe acéĭa vréme și Grecĭ, și Slovénĭ în Dachiĭa să să fie așezat, necăĭurĭ a găsi n'am putut; însă de Grecĭ să să fie amestecat uniĭ cu aceĭ Romanĭ poate că s'ar și créde, macar că nicĭ un istoric de acásta nu pomenéște; ĭară pentru Slovénĭ așéș nicĭ cum să să créză nu ĭaste: căcĭ numele și némul slovénesc în părțile Evropiĭ, întâĭ pre vrémile luĭ Anastasie înpărat s'au ivit, carile au fost înpărat Romanilor cu 385 de anĭ maĭ pre urmă de cât ce s'au așezat Romaniĭ în Dachia, precum maĭ pre larg vom arăta, unde vom zice de tânplările supt acest Anastasie înpărat. Ĭară cât ĭaste pentru cuvântul Multenĭ, maĭ mult altă ceva să zicem în ácastă dată nu avem, fără cât, că ce poate isprăvi curată limba lătinĭască unde stăpânéște Varvariĭa. Că scriitoriĭ ceĭ maĭ vechĭ, cariĭ cu curată limbă lătinéscă au scris hronicile sale, precum ĭaste Bonfin, Leunclavie și alalțiĭ, țărâĭ Munteneștĭ nu-ĭ zic Moltana, din mulțimé adunărilor, precum va Sarniție, ce-ĭ zic Montana, adecă Muntoasa sau Muntenéscă, de pre munțiĭ ce ĭ stau în lung deasupra de la munțiĭ Vranciĭ până la Demircapă; așé ĭ-au zis și Romaniĭ ceĭ vechĭ, așé ĭĭ zicem și noĭ Moldovéniĭ Țara Munténéscă, adecă de munte, ca cum am zice Muntoasa sau Munteniĭa. Așijderé scriitoriĭ latinĭ ceștĭ maĭ proaspețĭ ĭĭ zic Transalpina, adecă de peste munțĭ, căcĭ despre țara Ardóluluĭ spre Dunăre, peste munțĭ trecând, să vine în țara Muntenéscă. Caută că veĭ găsi ácasté cuvinte a noastre la Leunclavie, carile precum țara Muntenéscă s'au fost chemând la istoriciĭ lătineștĭ Montana, pe Bonfin mărturie aduce: după ácasté încă maĭ nădéște Stanislav Sarniție. «Ĭară pe vrémile, zĭce, luĭ Honorie și a luĭ Arcadie, Gothiĭ după oaste, caré au făcut în Italia, precum ácástă țară ĭarăși să o fie dobândit, scrie Iornandis și Procopie și de pre ácástă mulțime de adunărĭ de némurĭ, precum Moltana, să să fie chemat aĭave ĭaste.» Ba créde-mă Sarniție, că nu ĭaste aĭavé: căcĭ

Leunclavie în Pantecte Cap. 71.

Sarniție acoloș.

www.dacoromanica.ro

Procopie, pre carele tu îl aducĭ mărturie, scrie, că Iustinian împărat au fost ţiind Dachiĭa, precum puţin înnainte, şi în viĭaţa luĭ Iustinian, (pre ce vrémi şi Procopie au scris Istorie sa) toate cuvintele luĭ Procopie de faţă vom aduce. De Iornand puţină grijă purtăm, precum înnainte să va dovedi, că ce şi a luĭ cuvinte de faţă puindu-le, putem zice, şi noĭ că aĭavé va fi, că şi Iornandis n'au zis precum zice Sarniţie. Aşé Sarniţic după ce-ĭ pare, că îndestul au dovedit, precum Volohiĭ să nu fie Românĭ, ce aceĭ vechĭ şi din tâĭ Dachĭ, apoĭ singur şie înpotrivindu-să, îĭ face pré proaspeţĭ, zicând: în istoria lătinéscă, pomeniré Vlahilor să face întâĭ pre la anul de la Hs: 1330: ĭară în cé grecáscă de pre vrémile luĭ Isachie Anghel înpăratul Ţarigraduluĭ. Decĭ macar că cine să fie istoriciĭ, macar cum nu-ĭ pomenéşte, însă putem înţelége pentru cé lătinéscă, că va să zică Istoriĭa luĭ Bonfin; ĭară pentru cé grecéscă a luĭ Nichita Ioniatis, a cărora cuvinte şi istorie, caré au scris pentru némul Românesc, toate le va afla înnainte cititorĭul nostru. După aćasté după toate, foarte nestătătorĭu să arată Sarniţie în socotéla sa, căcĭ uĭtând ale sale cuvinte, cu carile acmu pre Vlahĭ foarte proaspeţĭ îĭ făcé, iarăşĭ să întoarce, şi pré véchĭ îĭ arată. Fost-au, zice, Unalia, pre vrémile luĭ Honorie, om din némul acestora, hatman vestit în vitejie; fost-au şi altul dintr'acesta nărod, anume Aetie, carile stând în mijlocul oştiĭ sale, au sprejinit războĭul cel vestit, carile triĭ zile ne contenit s'au făcut între Unĭ şi între Vandalĭ, şi între Gothĭ la Tolosa; ĭară acest Aetie au fost Hatman oştilor Romanilor, pre vremile luĭ Theodosie cel tânăr la anul de la Hs: 419.

Însă nicĭ cu atâta să îndestulĕşte Sarniţie, ce de cât aćasté cu multul maĭ vârtoase (precum părére îl duce) dovéde, nu de la sine, ce de la alţiĭ gĭuruĭaşte că va aduce; ce macar că în cuvinte sună, ĭară sunetul de unde să ĭasă, foarte molcom tace. Argumenturile luĭ carile pentru ca să dovedéscă mojiciĭa Românilor, sint aćasté: «Românĭĭ, zice, s'au răcoşit asupra luĭ «Isachie înpăratul, cu carĭĭ înpăratul fără năroc războae au avut. «Aicé întâĭ să pomenesc Vlahiĭ la istoricĭĭ greceştĭ, zis-am zice, «de faptele luĭ Traĭan scriind, pentru acé din tâĭ acestora în-

Sarniţie Cartĕ 6 Cap. 18.

www.dacoromanica.ro

«cepătură; însă nu lipsesc, carii mai cu dédins ţin, precum né-«mul acestor Vlahi să fie mutat de la Italiïanii Ghenovezi, carii «la gurile Dunării, şi aşéş în cetaté scaunuluï Vlahilor, adecă «acelor vechi Dachi, să fie şezut; la aćastă povéste zice, trii so-«cotéle aduc, nu de lepădat; întâi, căcï Vlahii precum din cé «lătinéscă, aşé din cé italienéscă limbă graïul ş'au stricat. A «doa, căcï coloniile, sau sloboziile Romanilor, pre carile lï au adus «Traïan în Dachia, Adrian şi alţii următori înpăraţi ïară să le «fie întors la Italia. A triïa, că de ar fi fost Românii din ră-«măşiţele oştii luï Traïan, istoricii latini nu le-ar fi uitat numele, «nicï cu acest stricat dintr'alte limbi nume, ï-ar fi chemat mai «pre urmă Valahi: şi aşéş că prin vrémé a o mie de ani, necă-«ïuri istoricii de numele lor nu pomenesc, fără numai după ce «coloniile Ghenovezilor au apucat Chiliïa.» Acesté sint cuvintele, sau mai adevărat să zic, poveştile luï Sarniţie, la care noi mult am avé a-i răspunde; ce pomenind ćam gïuruit în predo-sloviïa noastră, adecă precum de ale noastré ceva-ş macar ne adăogând ori ce alţi scriitori au lăsat scris pentru némul Românesc acélé numai culegând, de faţă să le aducem, precum în capul ce urmază la sfârşitul aceştii cărţi le vom arăta; şi de-ciïa peste tot cursul Hroniculuï unde vréme, şi locul va pofti, anume le vom pomeni. Deci dară atâta numai pentru Sarniţie putem zice purtat între ritori cuvântul, carile zice: Ex partibus aliquid, ex toto nihil; adecă: din părţi câte oare-ce, ïară din tot nimică, a înţelége n'am putut. Ce pentru ca pofteï cititoriuluï, cât de pre scurt să slujim, atâta iï dăm aicé ştire, să ştiïă, că acésté a luï Sarniţie nu sint de crezut, căcï nu arată anume, cine sint aciïa, carile ţin aćastă părére, caré la istoricul ade-vărat mare pată de neştiinţă ïaste a zice, odânâoară au fost: sau au zis oarecine, căcï acest félï de istorie ïaste a babelor, carele spun noapté poveştï, pentru ca să-ş adoarmă copiiï, ales când sint flămânzï. A doa, căcï nu Adrian, ce Avrelian (carile cu 152 de anï mai pre urmă de cât Adrian au stătut la înpă-răţie) au fost carile la vréme au mutat o samă de Romanï din Dachia numai peste Dunăre, ïară nu la Italia. A triïa, că Ghe-noveziï nicï odată Chiliïă n'au ţinut, ce Çafa şi alte cetăţi a

www.dacoromanica.ro

Crâmuluĭ, de pe margine Măriĭ Négre. A patra căcĭ ḑice, că: Pasă, Curte, carile sint cuvinte moldovenești, sint italienești, ĭară nu lătinești, care lucru de mierat ĭaste la învățat ca Sarniție, cum n'au putut ști că passus și cortis sint cuvinte chiar lătinești, ĭară nu italienești. A cincé, căcĭ cuvintele luĭ céle din tâĭ nu să tocmăsc cu céle de pre urmă: ce precum zice el, că Mysia ţara (caré când era Sampson gĭudeţĭ la Iudia; Eliniĭ cu acest nume o chema), așé să să fie numit de pre limba leșască, adecă de la cuvântul Smiessania ięzica, adecă amestecătura limbilor. Așé noĭ putem ḑice, că istoria luĭ pentru némul și numele Românilor, altă nu ĭaste, fără numaĭ o amestecare de cuvinte.

CAPUL XII.

De părére acelora, carii buĭguesc, precum némul Românilor din Dachia, macar că de la Românii de Italia s'ar trage, însă nicĭ de la Flac, nicĭ de la Traĭan să fie aduș, ce cu multe vacurĭ maĭ pre urmă, cu alt chip întâĭ în Ardél, apoĭ într'amândoaâ ţărâle acésté să fie întrat.

Acástă povésté pentru proaspătă viniré Românilor în Dachia, nicĭ la Grecĭ, nicĭ la Latinĭ, nicĭ la alt ném de scriitorĭu, am putut-o găsi: nicĭ supt nume de istoric de la alţiĭ, macar a să pomeni am auzit, și maĭ vârtos, căcĭ chipul poveștiĭ aceștiĭa, chip sau nume de istorie, macar cum a lua nu poate. Că de pe a cuvântuluĭ începătură, și cursul a toată voroava, așéș de tot proastă povestire, și din capăt până în sfârșit, cu totuluĭ tot, basnă să fie, să arată; caré spre adormiré pruncilor, ĭară nu spre auziré bărbaţilor, s'au scornit; pentr'aceĭa, nicĭ și s'ar fi căḑut, să o punem în rândul cu alte a altor istoricĭ poveștĭ. Ce ţiind minte datoriĭa gĭuruinţeĭ, caré cititorĭuluĭ nostru am dat, ne caută orĭ-ce, verĭ de bine, verĭ de rău de alţiĭ, adecă de începătura, de némul, de firé și de obicéile némuluĭ acestuĭa s'ar fi pomenit, cu inimă ne vătămată, de faţă să le punem.

Basna dară acásta să poartă sub numele unuĭ Simion Călu-

www.dacoromanica.ro

gărul, după carile apoĭ urmază un Misail ĭarăşĭ călugăr, şi Evstratie, carele au fost şi logofăt al triele la răpăosatul Părintele nostru. Ce noĭ pre următorĭ, ce li s'au părut să urméze, lăsindu-ĭ, pune-vom nevoinţă să dosluşim, acel Simion de unde s'au încăpătat de aćastă aşé de grozavă minćună, şi macar că el singur minte, precum aćastă povéste să o fie luat din Hronicul cel unguresc, însă adevărat nu zice: căcĭ cât în putinţa noastră au fost, din istoricĭĭ, carĭĭ au scris pentru lucrurile ungureştĭ, nicĭ pre unul cu amănuntul, şi prin multă vréme, ne cercat n'am lăsat; şi ales pe Anton Bonfin (carile adevărat s'ar puté zice precum ĭaste domnul istoricilor ungureştĭ) numaĭ cât nu l'am fărmat întorcându-l, însă de povéste ca aćasta, a da n'am putut. Ĭară ce la dânsul am aflat, pentru Vladislav craĭul unguresc, şi de războaele luĭ cu Tătarĭĭ, veĭ vidé la carté 9 cap. 15 unde pre larg de toate vom pomeni. Ce să vinim la Symion: scrie dară călugărul acesta în predosloviĭa (sau precum noĭ zicem în Prevoroava) hroniculuĭ luĭ Uréche (pre caréle noĭ îl avem maĭ ştiut istoric moldovenesc) precum el aćastă povéste în hronicul luĭ Uréche însămnată ne aflând-o, n'au vrut şi pe aćasta să o triacă cu condeĭul său. Pentru numele dară băsnuitorĭuluĭ acestuĭa aşé ne înştiinţăm de la Miron Costin, şi de la fićorul său Neculaĭu Costin logofătul. Ĭară basna luĭ în pomenita Predoslovie a luĭ Uréche aşé o citim: fiind, zice, craĭu în ţara ungurésca Laslău (aşé chémă el pe Ladislav) căruĭa ĭĭ zicé că ĭaste vâlhovnic (ce să tâlcuĭaşte din limba slovénĭască vrăjitorĭu) să fie întrat mulţime de Tătarĭ cu pradă, în ţara ungurésca. Craĭul Laslău văzindu-să slab de oştĭ şi de puterĭ, şi mierându-să cum va face, şi cum va puté să sté înpotriva a atâta mulţime! să fie trimis la înpăratul Râmuluĭ (ĭară la care înpărat, nu pomenéşte) şi să să fie rugat, să-ĭ dé agĭutorĭu în potriva a unuĭ nepriatin de obşte ca acesta. Înpăratul, solĭĭ luĭ Laslău să-ĭ fie priimit, şi că-ĭ va da cum maĭ în grabă agĭutorĭu să-ĭ fie făgăduit. Şi aşé mulţime de tâlharĭ şi de ucigaşĭ şĭ de alt-félĭu de vinovaţĭ de moarte, din toată înpărăţiĭa luĭ strângând, să-ĭ fie trimis aceluĭ craĭu unguresc într'agĭutorĭu. Ĭară căcĭ să să fie aflat atuncé atâta samă de tâlharĭ în temniţele Râmuluĭ, dă samă ĭarăş acel Si-

www.dacoromanica.ro

mion; precum înpăratul acela, când au stătut la înpărăţie, orĭ de a sa bună voĭa, orĭ de la Publică silit, nu să ştie, să să fie gĭurat, că cât va înpărăţi el, nicĭ un om, macar cu orĭ ce félĭu de vină, de sabĭa sau de poronca luĭ, să nu moară, macar de l'ar şi da dreptaté, morţiĭ; şi cu acé socotélă în vrémé înpărăţiiĭ luĭ, să să fie aflat mulţime de tălharĭ, prin toate temţele închişĭ.

Aşé dară, precum zisem, înpăratul, ḑice, Râmuluĭ vrând să trimaţă aceĭ tâlharĭ într'agĭutorĭu luĭ Laslău, întâĭ să fie poroncit, şi să-ĭ fie ars pe toţĭ în gĭur înpregĭurul capuluĭ, pentru ca deciĭa să să poată cunoaşte dintr'alţĭ oameni, apoĭ, trimiţindu-ĭ să le fie poruncit, înnapoĭ să nu să maĭ întoarcă, că carile să va întoarce, şi să va prinde în înpărăţiĭa sa, acela să va ṓmorî. Laslău dară luând acel agĭutorĭu de tâlharĭ de la înpăratul Râmuluĭ trimişĭ, să fie purces cu dânşiĭ asupra Tătarâlor, cariĭ acmu în ţara ungurĭască întrând, ardé şi prăda tot ce le eşie înnainte, şi dându-le răzsboĭ tare, să fie răzsbit pe Tătarĭ, şi să-ĭ fie biruit. Tătariĭ dând dos de fugă, Laslău cu tâlhariĭ, şi cu alte oştĭ a sale să-ĭ fie gonit până peste munţĭ, şi până au dat la apa Sirétuluĭ; acolo Tătariĭ fiind de gonaşĭ întiriţĭ, şi de frica, caré le sta din dos, apa şi fără vad a tréce căutându-le, multime de dânşiĭ, în apa Sirétuluĭ să să fie înnecat, caré din cela mal privind craĭul Laslău, să fie strigat în limba ungurésc̆ă: Siretem, Siretem, adecă (precum ĭarăşĭ călugărul tălmăcéşte) placem, placem, şi de pe acel a craĭuluĭ cuvînt, numele aceĭ ape să fie rămas Sereti, ĭară maĭ denainte apa Sirétuluĭ, ce nume să fie avut, nu va să pomenéscă. Într'acesta chip craĭul Laslău, făcând mare izbândă ca acasta, şi la scaunul său cu mare pohfală întorcîndu-să, să fie vrut să facă mare veselie, pentru ca să se desfătéză cu crăia sa şi cu boĭariĭ săĭ, pentru mare bucurie de biruinţă, caré au avut asupra nepriĭatinilor săĭ. Ce tânplându-să acé a luĭ la scaun întrare, în zua de lăsatul săculuĭ de postul cel mare, şi socotind că cu bucate de post, nu va puté face masă după poſta şi plăcéré luĭ, să fie trimis la Papa de Râm, şi să fie cerşut voĭa, pentru ca să-ĭ dezlége Lunĭ şi Marţĭ la carne. Caré Papa făcându-ĭ pe voĭa, să să fie veselit cu a săĭ, precum

www.dacoromanica.ro

am zis, acélé trii zile bând și mâncând, și de atuncé, zice Simion, să fie apucat ungurii obicéiu, de lasă săc Marțé, ca cum mai denainte de acástă tânplare după pravila besericii greceștĭ, li s'ar fi căzut să lasă săc Dumeneca săptămâniĭ, caré trecusă. După acesté vrând Laslău craiu iarăși să trimață pe aceĭ tâlharĭ Romanĭ la înpăratul înnapoĭ, și cu marĭ și multe daruri să-ĭ mulțămască pentru agiutoriul ce ĭ-au dat, și pentru binile, carile ĭ-au făcut, înpăratul să-ĭ fie răspuns, că mai mare și mai priimit dar nu poate să-ĭ dé decât dacă va opri pre aceĭ oamenĭ la sine, niciĭ le va da voia, să se mai întoarcă la locul său. Pentru care lucru, văzînd Laslău că înpăratul nu mai priiméște la sine pe aceĭ tâlharĭ; așijderé temându-să să nu cumva, acéléș furtușaguri și tălhușaguri să facă, și în țara luĭ, precum făcusă la Râm, de nevoe ĭ-au căutat a le arăta locurĭ de hrană și de așezământ: și așé să-ĭ fie așezat pe apa Morășuluĭ, care țară și acmu să chiamă Maramorăș, și de atuncé să fie rămas aceĭ Romanĭ, pentre Ungurĭ în Ardél multă vréme lăcuitorĭ. Și deciia, cu cursul vrémiĭ, acolo înmulțindu-să, și plodindu-să, și ne mai încăpându-ĭ locul, să se fie sculat uniĭ din trânșiĭ, și trecând peste munțĭ în ćasta parte, să fie aflat locurile (unde acmu țara Moldoveĭ, și a Munteniiĭ stă) pustiĭ, și de oamenĭ deșérte: și aducându-șĭ deciia și muerile, și copiiĭ de la Ardél, să se fie așezat cu totul pre acéle pomenite locurĭ pustiĭ. Acásta dară ĭaste basna, pre caré Simion acesta, sau singur din capul său au scornit-o, sau de la vre-un prostac însă zavistuitoriu, mai denainte din crierĭ fătată au aflat-o: la Predosloviia hroniculuĭ luĭ Uréche, fără niciĭ o rușine, a o prepune au îndrăznit, precum cititoriul și mai pre larg la acelaș hronic o va puté citi; iară noĭ acásta a mai lungi părăsind, datoriia adeverinții istoricești ne silește, ca să cercăm, și aflând să arătăm, de unde ĭaste începătura aceștiĭ basne, și cum și în ce chip până la acel măzac Simion, au ăguns?

www.dacoromanica.ro

CAPUL XIII.

Arată-să din ce izvor s'au scurs pișțélnița aceștit puturoase Basne.

În ce chip limpede apa izvoruluĭ din curgéré sa, în pișțélniță, și în bălțĭ stătătoare oprindu-să, să strică, și gré putoare de glod, sau de alt miros neplăcut, sloboade; așé povésté a uneĭ adevărate istoriĭ, în urechile, și gurile a unor băsnuitorĭ căzind, în putoase și grozave blojiturĭ, să preface; ĭară precum mulțĭ ca acești, prin maĭ toate vacurile să să fie tâmplat, și cu a lor blăstămăție, câtă tulburare, și stricăcĭune să fie aducând istoriiĭ adevărate, frumos ne arată Cornilie Agrippa, carté pentru deșirtaré științâlor, cap pentru istorie; din cariĭ și ca cariĭ să fie fost și Simion acesta, din cuvintele, carile acmuș de față le vom aduce, fără prepus să va cunoaște. Însă ĭarăși el să nu fie avut cap, carele să poată d'intreg a scorni, și a tocmi mincĭună ca aćasta, prostimea voroaviĭ îl arată; care lucru noĭ, prin multă vréme în cumpăna socotéliĭ cumpănindu-l și ispitindu-l, până maĭ pre urmă am socotit, că basna la adevărațiĭ istoricĭ loc ne având, ĭarăș la băsnuitorĭ trebue a să afla. Și așé cărțile istoricilor într'o parte lăsind, de a le băsnuitorilor, cu mare osirdie ne-am apucat; că precum uréchĭa hireșă, caré ĭaste maĭ aproape de cât toate urechile, de gura mincĭunoasă, ce ĭasă dintr'aća gură nu aude, așé sufletul odihnă nu poate afla, până nu găsește adevărul, carile îl cĭarcă, orĭ cât de departe, și orĭ cât de cu trudă ĭ-ar fi a-l nemeri. Așé dară după câtă-va pierdere de vréme, și de ostenință, până maĭ pre urmă am dat peste un hronic bulgăresc, cu limba slovenéscă, însă fără numele și fără porecla izvoditorĭuluĭ scris; în mână luându-l, scriitorĭu ĭ-aș zice au arătorĭu, nu putem alége; căcĭ ca cum am fi întrat peste nișté tinoasă pișțélniță, și glodoase tinĭ, și bălțĭ; fără pod, fără drum, și fără nicĭ o potică de mărs, sau de trécere, așé bloșticăind maĭ mult, de cât mărgând, până maĭ pre urmă agĭunsem la cuvântul himicilor, adecă la capul mort: de la carile isvorâĭa zisa, maĭ denainte puturoasa basnă, pre caré din cuvânt în cuvânt a o tăl-

www.dacoromanica.ro

măci, și cititorĭuluĭ, pentru privala, înnainte a-ĭ o pune, nu ne vom lenevi. Fost-au (zice hronicul bulgăresc) odânăoare în țara ungurĭască un Vladislav (căruĭa Simion îĭ zice Laslău) Craĭu, carile să să fie sculat cu oaste asupra luĭ Stefan craĭuluĭ bulgărăsc, ĭară pricina căcĭ să să fie scornit acástă nepriĭetenie între aceștĭ doĭ craĭ, zice, să fie fost acásta: căcĭ Stefan craĭul bulgăresc, luând de la înpăratul Țarigraduluĭ titul și coronă de craĭu: Vladislav de ravnă și de zavistie nesuferind, (căcĭ el singur numaĭ pre atuncé cu titul de craĭu, zice, să fie fost) să-ĭ fie poroncit, sau craĭu să nu să scrie, sau să știe că să va rădica cu oaste asupra luĭ: și cu cuvântul de odată, cu multe oștĭ râdicându-să, au purces asupra luĭ Stefan. Stefan craĭul să fie avut un frate, pre carile să-l fie chemat Sava, și să fie fost și mitropolit a toată Bulgărimé. Decĭ înțelegând Stefan craĭul Bulgăresc, că-ĭ vini asupră Laslău, îndată să fie trimis înnainte luĭ solĭ pe frate-său Sava mitropolitul; pentru ca cu cuvinte de pace și creștinești, doară l'ar puté întoarce dintr'acé nedrĭaptă socotélă, ceș bagasă în cap. Sava dară mitropolitul mărgând la tabăra luĭ Laslău, și cu mare umilință, și creștinéscă plecăciune soliĭa dându-și, să-l fie rugat, pentru ca să să părăsască de acé oaste, fără nicĭ o dreptate râdicată; ce înpietrită inima Ereticuluĭ Laslău (așé numéște hronĭcul pe catholicĭ, eretĭcĭ) nicĭ de cum ascultare rugămintelor Saveĭ a da, să nu fie primit. Sava mitropolitul, vâzind, că cu voroava, și rugămenté cătră om, ce-va nu folosește, să să fie întors către Dumnăzău a să ruga; și stând o zi și o noapte în rugă necontenit, cu fierbințĭ lacrămĭ să fie cerut agĭutorĭu de la Dumnăzău; pentru ca să întoarcă înpietrită inima luĭ Laslău, și să nu-l lasă cu pricina luĭ, să să vérse atâta singe nevinovat. Dumnăzău, carile ascultă ruga acelor ce i se roagă în credință, și a Saviĭ lacrămĭ văzind, și rugămintę ascultându-ĭ, să fie poruncit nuîrilor, să nu maĭ ploae, ĭară Soareluĭ să vérse căldură, oamenilor, și dobitoacelor nesuferită; caré după poronca luĭ Dumnăzău făcându-se, toate isvoarăle și apele maĭ micĭ să fie săcat, ĭară apele céle maĭ marĭ, atâta să să fie încălzit, cât s'ar fi părut că fierb, și încă ce ĭaste și maĭ maĭ de mare minune, că și vinul, și alte félĭurĭ de băuturĭ, ce purta Laslău cu sine în tabără, nu numaĭ

www.dacoromanica.ro

căcĭ s'au fost stricat, ce încă de atocma cu apa undezată, înfierbântându-să, să nu să fie putut bé. Decĭ oasté luĭ Laslău într'atâta arşiţă, şi séte ce să afla, macar că apa cumuş era fierbinte, cu larg gâtlej înghiţiĭa, ce nicĭ de cum séte să-şĭ potoléscă, să nu fie putut. Sava, de minuné acásta, de la Dumnăzău înştiinţându-să, pentru ca să-ş bată ğoc de Laslău, să fie trimis la dânsul jeluindu-să, că piĭare de séte, şi să i să fie rugat, să-ĭ trimaţă vre un félĭu de băutură, pentru ca să-ş răcoréscă inima. Laslău să-ĭ fie răspuns, precum el şi toată oasté luĭ, aceĭaş nevoĭe pate, şi precum ce să-ĭ trimiţă de băut nu are. Atuncé Sava, tocma ca Ilie, ĭarăşĭ luĭ Dumnăzău rugându-să, să fie poftit, să sloboază nuărĭ pĭatră în chip de ghĭaţă, caré peste toată faţa pământuluĭ să cază; ĭară în tabăra luĭ Laslău nicĭ un grăunţŭ să nu pice. Dumnăzău şi de acásta făcând după voĭa Saveĭ, el să fie culos pĭatră de ghéţă multă, şi puind-o într'un blid mare, să o fie trimis dar luĭ Laslău. Laslău văzind ghĭaţa, şi apoĭ înţelegând şi minuné, caré prin gura Saveĭ au fost făcută, nu numaĭ pace véćnică cu Stefan craĭu, să fie făcut, ce încă şi eresiĭa lepădând, să să fie botezat; (ca cum adecă catholicĭ n'ar fi botezaţĭ!) şi singur Sava mitropolitul, din sfânta scăldătoare priimindu-l, să-ĭ fie pus numele Vladislav: şi fiind el maĭ denainte eretic, şi mag, adecă vrăjitorĭu, să fie vinit la pravoslavie, şi maĭ pre urmă şi sfânt să fie ĭeşit

De Laslăul dară luĭ Simion, de eresiĭa, de botezul, şi de crăiĭa luĭ aşé; ĭară pentru alaltă a basnĭĭ parte, purcede înnainte, ĭarăşĭ acela hronic, povéstind.

Acest Laslău, zice, crăind în ţara unguréscă, s'au sculat Batie cu nenumărată mulţime de oaste tătărască, şi suppuind supt sabie, şi supt foc ţara Mosculuĭ, a Litfiĭ, şi toată crăiĭa Leşéscă, apoĭ au întrat şi în ţara unguréscă, şi până la scaunul crăiiĭ agĭungând, mare moarte în oamenĭ, şi stricăcĭune pământuluĭ au făcut, (macar că numele cetăţiĭ scaunuluĭ unguresc nu pomenéşte, ce zice numaĭ, c'au fost o cetate pré tare, şi din toate părţile cu apă încunğurată). Laslău craĭul unguresc văzind, că cu ce să sté înpotriva atâta genune de Tătarĭ, nu va puté, cu puţineĭ carĭĭ pre lângă dânsul s'au tâmplat, să să fie închis într'acé cetaté: şi tri-

www.dacoromanica.ro

mițind soliĭ pre la toțĭ craiĭ, și domniĭ creștinești, și maĭ cu dédins la înpăratul Râmuluĭ, să să fie rugat să-ĭ dé agĭutorĭu, să poată sta înpotriva, a nepriĭatin și vrăjmaș de obște a tot némul creștinesc; ce puțin și maĭ nemică agĭutorĭu au putut de la dânșiĭ lua. De care lucru Ladislau de tot agĭutorĭul omenesc părăsit, și de ale sale puterĭ slab și neputincos văzindu-să, să să fie suit într'un stâlp de marmure, atâta de înnalt, cât de abiĭa i s'au fost văzind vârvul. (Caută de te miră stâlpul de marmure bulgăresc cât ĭaste de înnalt), din vârvul aceluĭ stâlp privind Laslău cum ard, și pradă pe denafară Tătarâĭ luĭ Batie, cu lacrămĭ fierbințĭ să fie început a să ruga luĭ Dumnăzău, ca numaĭ din cerĭu doară să-ĭ trimiță agĭutorĭu, carile să-l isbăvască, și pe dânsul, și pe țara luĭ de supt focul, și sabiĭa Tătarâlor. Ĭară lacrămile luĭ Laslău, carile au fost vărsind, atâta să fie fost de fierbințĭ, și de ĭuțĭ, cât stâlpul acel de marmure, din vârv pănă în temelie, să-l fie potricălit. (Acésta povéste ĭaste căriia noĭ Moldovéniĭ îĭ zicem, minćună cu coarne). Așé Laslău fiind cu tot gândul cătră agĭutorul din cerĭu, și cu trupul asupra stâlpuluĭ râdicat; de năprasnă să fie văzut un cal pré frumos, înșelat, înfrânat, la rădăcina stâlpuluĭ; de nimé neținut stând, și pre șé să fie avut un topor, de céle lungĭ în coadă (carile poartă la noĭ ungurénii), el la cal uĭtându-să, să fie auzit un glas că-l strigă: Laslee, Laslee! el întorcându-ș ochiĭ să fie văzut un om bătrân, carile să-ĭ fie zis: Nu te téme Laslăe, căcĭ Dumnăzău au căutat spre lacrămile tale, și au ascultat rugămenté ta; și ț-au dăruit biruință asupra vrăjmașilor Busurmanĭ. Acésté zicând bătrânul acela, să să fie făcut nevăzut. Laslău pricepând, că agĭutorul îĭ ĭaste trimis de la Dumnăzău, coborându-să de pre stâlp, să fie încălecat pe calul cel năsdrăvan din cerĭu cuborât: și să fie luat amână toporul cel din aer roțălit, și așé înbârbătând pre ceĭ puținĭ aĭ săĭ, ce avé în cetate, să fie deschis porțile, și fără véste să fie dat năvală Tătarâlor, carĭĭ acmu ardé și prăda târgul pe denafara cetățiĭ; ĭară Tătarâĭ văzind, că li s'au pornit Laslău asupră, că morțiĭ de frică, de nemică altă apucându-să, numaĭ de fugă să fie plecat: Ladislau cu Ungurĭĭ săĭ tot déproape gonindu-ĭ, și fărămându-ĭ, mulțime de dânșiĭ să fie pmorît. Ĭară Batie Ha-

www.dacoromanica.ro

nul văzind răzsipa Tătarâlor săĭ, şi biruinţa la Ungurĭ a vini, altă ce au avut cu prada agonisit, să fie lepădat tot, şi numaĭ pe sora luĭ Laslău, (pre caré cu câte-va zile maĭ denainte au fost robit-o) pe sapa caluluĭ după sine aruncând-o, să fie plecat fuga; socotind ca doară cu fuga, va puté scăpa. Ce Laslău craĭul de cât toţĭ şi maĭ vitéz, şi maĭ vârtos fiind, să fie luat în goană pe Batie, şi agĭungându-l din dos, n'au fost putând să-l lovască de soru-sa, pentru caré să fie zis: soro, plĭacă-ţĭ capul într'o parte, pentru ca să pocĭu lovi pe păgânul. Ce soru-sa maĭ mult păgânuluĭ agĭutând, de cât frăţine-seu, orĭ când să întindé Laslău cu toporul să tae capul luĭ Batie, ĭară ĭa să să fie fost plecând într'acé parte, şi să-l fie fost scutind; (căcĭ acmu Batie ş'au fost-o luat muĭare, şi ca o muĭare maĭ ĭubiĭa viaţa bărbatuluĭ, de cât a frăţine-său). Laslău până maĭ pre urmă, cunoscând precum soru-sa în tot chipul silĕşte, să apere pe Busurman, şi maĭ mult ferĕşte viaţa luĭ, de cât a frăţine-său, într'amândoĭ ca nnişté nepriĭatinĭ, tot odată toporul să-ş fie îndreptat: şi aşé de tare să-ĭ fie lovit, cât cu o lovală pe amândoĭ de odată să-ĭ fie despicat, din cap până în oblâncul şélĭĭ. Aşé vitézul acela Laslău, după ce au ucis şi pe Batie, şi pe soru-sa, cu mare izsbândă la cetateş întorcându-să, să fie poruncit, să să ĭa sama Tătarâlor, pre carĭĭ ĭ-au prins vĭĭ, şi după ce au aflat mulţime de dânşiĭ fără număr de multă, să fie zis, că orĭ carĭĭ din păgânĭ ar vré să să botéze, să fie ertaţĭ; ĭară carĭĭ a să creştina n'ar priimi, pre aciĭa pre toţĭ, până la unul, să-ĭ omoare; şi aşé să fie şi făcut.

Ĭară boĭerĭĭ ungureştĭ, şi cetăţénĭĭ, înpreună cu tot nărodul, vrând ca pomeniré slaviĭ luĭ Laslău în vécĭ nemuritoare să rămâe, făcând chipul luĭ Laslău de aramă vărsat, pe cal călare, şi în mână toporul ţiind, să-l fie pus în vârvul aceluĭ stâlp, pre carile s'au fost urcat Laslău, când ş'au fost rugând luĭ Dumnăzău, carile, zice, că şi până astă-zĭ stă. Acesté dară sint, carile de Laslău vrăjitorĭul, apoĭ şi sfântul, povéstéşte hronicul bulgăresc; şi tocma ca acésté şi maĭ pre urmă am aflat, şi la un hronic rusesc, carile să cunoaşte, că din cel bulgăresc, acástă povéste din cuvânt în cuvânt să o fie luat; ĭară alalte câte maĭ mult adaoge Simion, sau altul asémené luĭ măzac maĭ denainte de cât dânşul,

www.dacoromanica.ro

adecă de Românii ceĭ din temniţile Râmuluĭ scoşĭ, şi într'agĭutorĭul luĭ Laslău trimişĭ, de unde să le fie scornit, nicĭ cum maĭ mult a afla nu putum, fără cât socotim că din istoria a doĭ craĭ, pre doaâ deosăbite vrémĭ tânplată, o basnă cĭudată ca aćasta alcătuind, prostimiĭ să o crĭază, cu condeĭul hărtiĭa au muruit; ĭară cum dintr'acéste doaâ adevărate istoriĭ, o basnă să să fie scornit, ĭată aicé vom arăta.

CAPUL XIV.

Arată-să. precum acéstă basnă cu Laslău, ĭaste scornită din istoriia adevărată, a doĭ craĭ ungureştĭ.

Nu nĭ-au eşit din minte, ĭubite cititorĭule, că gĭuruinţa noastră au fost, ca fără nicĭ o durére, sau bucurie a inimiĭ, orĭ-ce streiniĭ, de némul nostru, veri bine, veri rău în scrisorile sale, ar fi pomenit, fără nicĭ o înpotrivire, din gândul nostru macar un cuvânt să nu adaogem, şi nicĭ alt félĭu de probozire să le dăm, fără numaĭ, ĭarăşĭ în ce şi cu ce alţĭ istoricĭ, de credinţă vrédnicĭ, ĭ-ar dojeni; însă aćasta noĭ pentru istoricĭ, şi pentru cariĭ macar cât de pe puţân în numărul scriitorilor sint priimiţĭ, am gĭuruit: ĭară nu şi pentru blojviitorĭ, şi din toată căraré istoriiĭ adevărat rătăciţĭ. Pentru care lucru ertare de la cititorĭu poftind, ne vom apuca, ca cât maĭ pre scurt vom puté, căptuşala aceştiĭ basne, până la golićune să o descoperim, şi la trupul eĭ cât de grozavă, şi de scârnavă să fie, tuturor să o arătăm.

Fără nicĭ un prepus sîntem, precum basna aćasta, din doaâ adevărate istoriĭ a doĭ craĭ, (cariĭ prin deosăbite vrémĭ au crăit în ţara ungurésc*ă*) să o fie alcătuit orĭ Simion, orĭ cine altul ar fi fost cel din tâĭ a eĭ scornitorĭu. Decĭ o istorie ĭaste, caré s'au tâmplat pré vrémile luĭ Solomon, şi a Gheiziĭ fraţilor, cariĭ pe la anul de Hs: 1062, au fost amândoĭ înpreună crai ţărâĭ ungureştĭ; ĭară alta pe vrémé a Beliĭ al patrulé, fiĭorul luĭ Andreĭ al doilé, carile au fost craĭu pe la anul de la Hs: 1235, precum scrie Anton Bonfin la aceĭaş annĭ; unde pre larg de lucrurile în vremile acelor craĭ tâmplate pomenéşte. Aşijderé, Hronologhiĭa luĭ Avram Barclaĭ mărturiséşte, precum între aceştĭ doĭ craĭ, aproape de

www.dacoromanica.ro

doaâ vacurĭ, adecă doaâ sute de anĭ, să fie trecut. Întâĭ dară însămnéze cititorĭul nostru, că basna bulgăréscă zice, precum Batie au fost acela, carile întrând în ţara unguréscă, l'au omorât Laslău cu toporul; ĭară istoriĭa adevărată a luĭ Bonfin şi alţiĭ toţĭ, carĭ după Bonfin au scris, zice, precum când au întrat Batie în ţara unguréscă, au fost craĭu Bela, fiĭcorul luĭ Andreĭu, unde altă nu veĭ auzi de la pomenitul Bonfin, fără numaĭ, că biruind Batie pe Bela craĭul cu războĭu, toată ţara unguréscă supt foc şi supt fier să fie pus, şi precum Bela scăpat de toată nedejdé cu puţinĭ să fie hălăduit la Austriĭa, şi acolo cu multe nevoĭ şi becisniciĭ, să să fie izbit, aproape de patru anĭ: adecă până când Batie cu Tătarâĭ săĭ de pradă şi de moarte săturându-să, de bună voe ĭarăşĭ s'au întors în tătărâme, de unde eşisă; într'un cuvânt, cât au stătut Batie în părţile ţărâĭ ungurésţĭ, istoriĭa tot rău peste rău, şi moarte de foc, şi de fier pomenéşte, ĭară pentru biruinţă asupra Tătarâlor, macar o slovă nu să află, şi aşé basna pentru Româniĭ de la Râm, Craĭuluĭ unguresc în potriva luĭ Batie, intr'agĭutorĭu trimişĭ, şi biruinţa craĭuluĭ unguresc (precumuş ĭaste firé basniĭ) ĭase adevărată minćună; nicĭ cu altă povéste din istorie basna aćasta a potrivi putem, fără numaĭ doară de va fi citit măzacul acela, pentru Comanĭ Romanĭ, căcĭ pe vréme Beliĭ aceĭ Comanĭ au fost lăcuind prin Podoliĭa ţărâĭ leşeştĭ, şi sculându-să o samă din trânşiĭ, au mărs de s'au închinat craĭuluĭ unguresc, şi s'au botezat cu toţiĭ, cărora craĭul lĭ-au dat loc de aşezământ în ţară unguréscă, piste apa Tisseĭ de céĭa parte; ce aćasta povéste nicĭ o potrivire cu basna având, să vinim la povésté luĭ Vladislav, căruĭa hronicile îĭ zic cel sfânt, carile au avut multe şi vrăjmaşe războae cu Uniĭ, şi cel maĭ groznic pe urmă cu Ghĭula Domnul Unilor, ĭară nu cu Batie; caré povéste multă asămănare având cu basna luĭ Simion, cât să va puté maĭ pre scurt şi maĭ curat, aicé o vom arăta. Bonfin pentru lucrurile ungureştĭ iscusit istoricu scrie: precum crăind în ţara unguréscă Solomon, la anul de la Hs. 1062, s'au sculat Ghĭula, hanul Unilor şi cu mare pradă au întrat în ţara unguréscă, în potriva a căruĭa Solomon Craĭul înpreună cu fraţiĭ săĭ (carĭ şi Hatmanĭ oştilor era) cu Gheiza şi cu

Bonfin decad. 2, Cap. 8.

Bonfin Decada 2 cap 8.

www.dacoromanica.ro

Ladislav (pre acesta poate fi înţelége măzacul Simion, să fie Laslăul luĭ), şi cu toată oasté, caré după strâmtoaré vrémiĭ au putut strânge, mărgând, li au eşit înnainte la cetaté Doboc, supt muntele ce să chémă Herlem, unde vrăjmaş din trâmbe părţile războĭu făcându-să, fură Ungurii biruitorĭ. Aicé zice Bonfin: «Nu putem tréce cu cuvântul, minunat lucrul, carile au isprăvit «Ladislav. Că văzind Ladislav pre un Un, carile o fată fićoară apucând, o aruncase pe cal după sine, şi cât ce puté să scape «fugiĭa: s'au luat Ladislav a-l goni, şi pentru căcĭ i să păruse, «că ĭaste fata episcopuluĭ de Varadin, şi pentru maĭ cu dedins, «ca să-ĭ scutéscă curata-ĭ fićorie, din spurcăćune păgânuluĭ, cu «tot dédinsul îl întiriĭa, şi acum din cal ağungându-l, însă şi de «rană ce avé fiind oare cât slăbit, şi pentru ca nu cum-va pe fi- «ćoară să lovască ferindu-să, au strigat: o fićoară! dă-te ğos de «pe cal, şi înpreună trage cu tine şi pe păgânul răpitoriu. Fi- «ćoara cuvântul luĭ Ladislav cu lucrul îndată plinind, şi apucând «pe păgân, l'au pornit de pe cal, şi amândoĭ au căzut de pe «cal la pământ. Ladislav dacă au văzut pe Un dat ğos, socoti, «că nevrédnic de bărbăţiĭa sa lucru va fi, de nu va descăleca «şi el, şi singur la singur să margă: şi aşé îndată descălecând, «şi de luptă apucându-să, că toporul (carele după obićéĭul un- «guresc purta) lovindu-l, ĭ-au zburat capul. Unii din istoricĭ (zice «Bonfin) scriu precum luptându-să Ladislav cu Unul, fićoara să «fie apucat săcurea, şi ĭa să fie tăĭat capul Unuluĭ. În potrivă scriu «alţiĭ, povéstind: precum pentru Un să să fie pus, şi să să fie rugat «luĭ Laslăŭ să nu-l omoară. La aćastaş povéste adaog alţiĭ, (zice «Bonfin) precum Ladislav să fie avut un cal, carile nu numaĭ de pi- «ćoare să fie fost maĭ bun, şi la trup maĭ frumos de cât toţĭ caiĭ, ce «încă şi la fire, cu multul pe toţĭ să fie covârşind, căcĭ voĭa şi pofta «Domnuluĭ său, ca cum ar fi avut mente, au fost pricepând. Aşé au «fost învăţat, cât în răsboĭu şi el pre nepriĭatin cu gura au fost «apucând, şi dându-l ğos, cu pićoarele l'au fost stropşind; de la «stăpâ(nul) său macar odată n'au fost fugind, şi la loc de primej- «die mare istecĭuné pricéperiĭ, au fost arătând. În scurt Bonfin «atâta va să zică de calul luĭ Ladislav, cât zic Arapiĭ de Chĭo- «heĭlianiĭ săĭ; şi puţin maĭ ğos, ĭarăş la acelaş loc, zice Bonfin,

Bonfin acoloş.

www.dacoromanica.ro

«atâta fărmătură şi omor au făcut Ungurii în Uni, cât nici unul «măcar de povéste n'au scăpat. Iară Solomon craiul cu fraţii săi «Gheiza şi Ladislav, cu mare izbândă şi biruinţă ca acésta, mul-«ţime de robi de la păgâni mântuind, şi toată prada întorcând, «cu slăvită bucurie s'au întors în ţara unguréscă, unde zua bi-«ruinţii între praznicile annului puind, cu veselie de obşte, şi «cu cântări svinte au mulţămit lui Dumnăzău.» Ia aminte aicè fiete cine, şi socotiască cursul istoriii adevărate, adecă de băr-băţiia şi vitejiia lui Ladislav; de ficoara, caré au scos-o de la păgân; de toporul carile au tăiat pe Un cu dânsul; de aceiaş fată, cum după socotéla a unor scriitori, au fost căzut cu ru-găminte la Ladislav, pentru stăpânu său; aşijderé bunătaté şi pricéperé caluluĭ deosăbită dintr'alte dobitoace, precum zic proştii noştrii, ca cum ar fi fost năzdrăvan, căci au fost putând alége cine-i stăpânu său, şi cine-i nepriiatin, înpotriva a căruia înpre-ună cu stăpânu său s'au fost bătând: şi precum la vréme de primejdie, macar slobod, pe stăpânu său n'au fost părăsind; şi altele pe amănuntul câte mai sus am pomenit, de le va lua cine-va sama binişor, au nu toate aiavé arată, că din curată a adevăruluĭ istoriii fântână, piştelniţa basnii bulgăreşti să să fie abătut, şi în gura mincĭunosuluĭ ca 'ntr'o baltă stătătoare să să fie înputit? Aşijderé alalte a basnii părţi, carile urmază de unde l'au zmult, şi cum l'au în mincĭuna luĭ schimosit, Bonfin Decada 2 cap. 4.
iată acum vom arăta. Acelaş istoric Bonfin, istoriia sa innainte ducând, zice: «După ce au căzut între Solomon, şi între La-«dislav vrajbă, Solomon au făcut legământ cu Cutesc domnul «Unilor în potriva luĭ Ladislav: într'acesta chip, ca Solomon să «dé muiare pe fata sa luĭ Cutesc, şi tótă Transilvania, adecă ţara «Ardéluluĭ, să o dé să fie vécinică moşie Unilor.» De aice aiavé să cunoaşte, că băsnuitoriul îndărăpt puind cuvintele poveştii, şi numerele schimbând, zice: «că Batie au fost luat întâi în ro-«bie, apoi şi muiare pe sora luĭ Ladislau; iară istoria înpotrivă «zice, că Solomon pentru ca mai tare şi véćnic legământ să facă «cu Unii, ş'au fost tocmit, să dé pe fata sa muiare luĭ Cutesc «Domnuluĭ Unilor. Aşijderé istoria scrie, precum Solomon pen-«tru dreptaté sa ar fi putut să ćară agiutoriu de la înpăratul

www.dacoromanica.ro

«Henric, (căcĭ pe atuncé acela era înpărat înpărăţiiĭ apusuluĭ), «însă acéĭa, zice, că n'au făcut-o, pentru căce ştiĭa, că Chesarul «era înpiedecat cu oştenire în doaă părţĭ, căcĭ şi Papa, şi Saxo-«niĭ tot odată, i s'au fost sculat cu oştĭ asupră. Ĭară basna spune, «precum Laslău să fie cerut oaste într'agĭutorĭu înpotriva luĭ «Batie, şi a Tătarâlor luĭ, şi ce Solomon a isprăvi, nicĭ s'au is-«pitit; ĭară basna zice, că Laslău cerşind agĭutorĭu, au şi luat: «adecă tâlharii aceĭ în temniţele Rămuluĭ, de atâta vréme închiş.

Bonfin acoloş. Bonfin înnainte voroava ţiindu-şĭ, zice: «Ladislav după ce au «gonit pe Solomon de la Crăiĭa, şi au apucat el scaunul şi toată «stăpâniré, fără zăbavă s'au sculat Hatmanul Unilor Copulh, fi-«córul luĭ Crul, şi întrând în ţara Ardéluluĭ, până la Varadin, şi «până la Tocaĭ, foarte rău au prădat-o: şi mulţime de robĭ şi de «plian apucând, s'au fost întors înnapoĭ, şi agĭungând la apa Ti-«mişuluĭ, (de pe acasta apă cetaté Timişvariuluĭ ş-au luat nu-«mele), acolo la trecătoare ĭ-au înpresurat, şi Ladislav cu oştile «sale dându-le năvală în malul trecătoriĭ, mare vărsare de singe «de âmbe părţile s'au făcut: ce robiĭ văzind agĭutorĭul, ce le venise, «toţĭ odată unul altuĭa legăturile deslegând, cu muĭarĭ, cu copiĭ «au dat şi ĭeĭ de altă parte năvală în Unnĭ, şi aşé de o parte «Ladislav cu Ungurii, ĭară de altă parte robiĭ, dând războĭu băr-«bătéşte, până maĭ pre urmă au biruit pre Unnĭ, şi atâta ĭ-au omorât, «şi ĭ-au înnecat, cât maĭ mult de unul (căruĭa ĭ-au fost numele Se-«cheno) viu n'au scăpat. Maĭ pomenéşte şi acésta Bonfin, că La-«dislav, după ce au agĭuns în urmă pe Unnĭ, şi văzind atâta mul-«ţime ce era, întâĭ să fie stătut la rugă şi cu fierbinţĭ lacrămĭ «să să fie rugat de la Dumnăzău agĭutorĭu, socotind că singură «putéré sa nu ĭaste, să să puiă înpotriva a atâta păgânătate.» So-cotéscă şi aicé cititorĭul, şi cunoască schimositura basniĭ, caré pentru Copulh, pune pe Batie; pentru apa Temişuluĭ, pune a Si-rétuluĭ; pentru lacrămile luĭ Ladislav în malul apeĭ, pune a luĭ Laslău al său, în vârvul stâlpuluĭ celuĭ de marmure; şi pentru robiĭ ce ş-au sfârmat legăturile, ş au dat luĭ Ladislav, şi şie a-gĭutorĭu, pune pe tâlharii din legăturile temniţilor Râmuluĭ; îară de unde să fie luat Băsnuitorĭul de zice, că acel înpărat a Râ-muluĭ s'au fost gĭurat, nime de sabiĭa luĭ să nu moară, acasta

www.dacoromanica.ro

nicĭ cum a o dosloşi n'am putut, căcĭ nicĭ un istoric să aibă ceva asămănare cu acástă basnă cevaş să scrie n'am aflat: fără numaĭ doar de va fi schimosit cuvintele luĭ Ladislav, carile pentru Unniĭ biruiţĭ, cătră oastea sa zice, şi în locul luĭ Ladislav va fi pus pe înpăratul Râmuluĭ, ĭară cuvintele luĭ Ladislav, Bonfin aşé le poménéşte: Parcite humano sanguini milites, parcite. Sat cruoris hostibus effusum. Fugientem c ›ite multitudinem, ut si forte ad orthodoxam fidem animum a. ›ertere voluerint, Dei populum amplificemus. Adecă: Cruţaţĭ, oştaşilor mieĭ, cruţaţĭ singeluĭ omenesc; destulă vărsare s'au făcut de singe neprietinesc. Prindeţĭ numaĭ (ĭară nu omorâţĭ) mulţimé ce fuge, cândaĭlé să vor întoarce cu inima cătră credinţa orthodocsiiĭ, şi vom înmulţi poporul luĭ Dumnăzău. Bonfiu acoloş.

Maĭ ĭaste a luĭ Ladislav şi altă povéste, în caré Bonfin aşijdéré pomenéşte: Precum alalţĭ Unĭ auzind de prăpădiré Domnuluĭ lor cu toată oasté în ţara ungurĭască, cu toţiĭ să să fie sculat, şi încă luând în soţie şi pe Comanĭ şi pe Amaxoviĭ, şi pe Ruşĭ, de iznoavă să fie întrat cu pradă în ţara unguréscă, cărora Ladislav cu oaste înnainte eşind, ca şi pe ceĭ din tăĭ, încă şi maĭ rău să-ĭ fie bătut, şi aşéşĭ singur cu toporul ce purta, să fie tăĭat capul luĭ Ac, Domnuluĭ Unnilor. Bonfiu acoloş

Aşijderé dintr'altă povéste a luĭ Bonfin, tot acoloş puţin mai gos, poate să fie mutat basna numele apeĭ Visla cu Siretĭul. Căcĭ Ladislav văzind că Ruşiĭ în războĭul din tâiu s'au fost însoţit cu Unniĭ, pentru maĭ cu multul să-ş răsplătéscă şi asupra lor, ce Ruşiĭ la pace cu rugăminte plecându-să, ş-au aşazat lucrurile cu Ladislav; ĭară Léşiĭ tot în pizma lor stând, Ladislav greu, însă cu biruinţă războiu au avut cu dânşiĭ, şi aşé după biruinţă, tot aruncându-ĭ, şi sfârmându-ĭ, să-ĭ fie gonit pănă ĭ au trecut peste apa Vistuliĭ. Rămas-au acmu să videm, de unde s'au scornit şi mincĭuna pentru stâlpul, carile zice Bulgarĭul, precum să fie rădicat cetăţéniĭ în slava luĭ Ladislav. Ce şi acésta tot din istoria luĭ Bonfin să fie căptuşită aĭavé ĭaste; că Bonfin zice: «Ladislav, după ce au dobândit atâté «biruinţe asupra tuturor nepriĭatinilor săĭ, să să fie dat câtâ-va «vréme odihneĭ, în care vréme în chip de vănătoare trecând «pre locul, ce să chémă Batorian, cu îndemnare cerĭască înbiĭat Bonfiu acoloş.

www.dacoromanica.ro

«fiind, acolo în slava pre curateĭ fiĉoare, pe apa Hrisuluĭ, să fie «zidit o besérică pré înnaltă şi pré frumoasă.» Acesté sint dară războaĭele, şi biruinţele, carile istoriile adevărate pomenesc, să fie avut Ladislav, ce l'au poreclit sfântul, asupra Unilor, pre carile Hloricariĭ (ĭară nu hronicariĭ) pomeniţĭ, amestecându-le, şi schimosindule blăstămăţéşte, cu duhul minciuniĭ le-au spurcat, şi ca un stârv lângă drum mort, carile nările drumeţilor băntuĭaşte; aşé eĭ urechile a multora cu minciuna aĉasta înplând, de atâta vréme până acmu, ceĭ maĭ proştĭ la socotélă, şi în istoriile adevărate ne ispitiţĭ, în loc de istorie adevărată, au crezut-o. Ci noĭ, pentru ca să dosluşim aĉasta, poate fi maĭ mult ne vom fi zăbovit, de cât răbdăriĭ cititoriuluĭ nostru, ar fi trebuit. Acmu dară basnile, ĭarăş băsnuitorilor lăsind, la rândul cuvântuluĭ să vinim.

CAPUL XV.

De părére acelora, cariĭ priimăsc, precum coloniile Românesţĭ de la Traĭan, să să fie aşezat în Dachiĭa; însă pe acéleş alţĭ înpăraţĭ următorĭ, ĭarăşĭ să le fie rădicat, şi să le fie tras înnapoĭ.

Aĉastă părére a multor din scriitorĭ, macar că cu câte-va vacurĭ după viĭaţa luĭ Traĭan, la ivală au eşit, şi rândul eĭ ar fi poftit, ca la locul şi la vrémé, ce s'au tânplat, acolo să o aducem; însă noĭ puind în socotélă, ca până a nu aduce la mijloc mărturiile scriitorilor, pentru aşezământul Romanilor în Dachiĭa, şi pentru ne curmat traĭul lor în trânsa, întâĭ cevaş macar ne zis, şi ne arătat să nu lăsăm, orĭ ce într'alt chip şi înpotriva socotéliĭ de obşte, s'ar păré. Aĉastă dară povéste precum Romaniĭ de la Traĭan înpărat în Dachiĭa puşĭ, şi aşezaţĭ, maĭ pre urmă Avrelie înpărat, ĭarăş să-ĭ fie trecut peste Dunăre în Misiĭa, la câţĭ-va istoricĭ, (a cărora credinţă nu să poate lepăda), pomenită o aflăm. De la caré ceĭ ce vor, şi să silesc să aréte, precum Românĭĭ noştriĭ, să nu fie din Romanĭ trăgându-să; pareli-se că tare putére agonisesc. Argumenturile dovédiĭ lor, cu aĉastă povéste, din ceĭ maĭ vechĭ istoricĭ, cariĭ de aĉastă povéste să fie pomenit, sint: Vopiscus, Iornandis, Suida, şi câţĭ-va alţiĭ acestora următorĭ. Ce

Stanislav Sarnicie, şi Ioan Zamoischie amândoĭ Léşĭ.

www.dacoromanica.ro

Vopiscus maĭ pre larg, şi maĭ curat scriind, precum sint cuvintele luĭ, aicé le vom aduce: «Avrelian, zice, Dachiĭa peste Du«năre, pre caré Traĭan o făcusă provinţie Românĭască, pustiindu«să toată Illirie, şi Misia, socotind că nu o va maĭ puté ţiné, au «scos din cetăţile, şi din locurile eĭ pe Românĭ, şi ĭ-au aşezat «în mijlocul Misiiĭ; şi ĭ-au mutat numele, zicându-ĭ Dachiĭa, caré «acmu desparte Misia de sus, de la Misia de ğos: şi fiind maĭ «denainte Dachia denastânga Dunărĭĭ, (precum curge spre mare), «acmu cé de Avrelian descălecată, stă denadrépta Dunărĭĭ». Aĉiasta veĭ afla şi la Bonfin decada 1, cap. 1. Aćastă povéste atâta ĭaste de adevărată, precum ĭaste şi povésté, caré arată descălecătura Dachiiĭ cu Români de la Traĭan, (precum şi maĭ pre larg să va vidé unde va vini rândul istorieĭ, să însămnăm lucrurile tânplate, pe vrémé acestuĭ Avrelian înpărat). Insă noauâ frumoasă, şi ne biruită dovadă ne dă acest istoric, înpotriva acelora ce nicĭ cum nu priĭmăsc, Românĭĭ din Dachiĭa să fie Românĭ de la Italĭa, de vréme ce curat arată că Avrelian au rădicat Românĭĭ de Traĭan puşĭ în Dachiĭa, şi ĭ-au trecut numaĭ peste Dunăre în Misia. Ĭară de la aşezământul Romanilor în Dachiĭa, până la acest Avrelian, au trecut la mijloc, 167 de anĭ, prin care vréme Romanĭĭ, necurmat în Dachiĭa au lăcuit; ĭară precum aceiĭaş Romanĭ să să fie întors ĭarăş în Dachiĭa, şi deciĭa nicĭ cum vre odată să nu o fie maĭ părăsit, ce aşéş până la vremile noastre, tot într'ânsa, ne curmat să fie lăcuit, tot trupul istoriiĭ noastre va arăta: aducând mărturiile a scriitorilor, carĭ după vrémĭ, şi după înpăraţiĭ ce înpărăţiĭa, au însămnat de lucrurile Romanilor, carile s'au tânplat în Dachiĭa. Însă aicé nu vrum să trécem cu condeĭul ne socotită îndrăznéla luĭ Stanislav Sarniţie, carile vrând Românĭĭ noştrĭĭ nu din Romanĭ, ce din Dachiĭ ceĭ vechĭ, să să fie trăgând, să aréte, apucă aceste maĭ sus pomenite cuvinte, şi după a sa plăcére mutând gândul, şi socotéla scriitorilor celor vechĭ, într'acesta chip zice: «(Sloboziile acélé a luĭ Traĭan înpărat, Adrian, şi alţĭ înpăraţĭ maĭ pre urmă, ĭarăş lĭ-au dus înnapoĭ la Italie).» Aicé Sarniţie în locul luĭ Avrelian, (carele precum zisem, au fost cu 167 anĭ maĭ pre urmă) pune pe Adrian, carile au stătut la înpărăţie îndată după moarté luĭ Traĭan; şi în locul Misiiĭ, pune Italia, Sarniţie Carté 6, Cap. 18.

www.dacoromanica.ro

care cuvânt, nicĭ un istoric nu l'au zis. De pe acéste abătute dincăraré adevăruluĭ, a luĭ Sarniţie cuvinte, cât să fie de schiopătând istoria luĭ, pentru némul Românilor, fiete cine poate cu noaşte, nicĭ maĭ mult ar fi trebuit cu une cuvinte fără temeĭu ca acésté auzul cititoriuluĭ să supărăm; ce fiindu-ne datoriĭa, cevaş ne zis, adecă, ce la alţiĭ, pentru moşiĭa noastră, pomenit să află, să nu lăsem, precum înnainte îşĭ maĭ lungéşte părére, aşé din cuvânt în cuvânt aicé a o arăta nu ne vom lenevi. Într'alt loc a istoriiĭ séle, Sarniţie tocmindu-ş poate fi greşala, pe Adrian lasă, şi de Avrelian să apucă; însă şi aşé altă socotélă înpotriva socotéliĭ sale ceĭ din tăĭ, singur şiĭa îşĭ scornéşte: adeverind, că de au şi rădicat Avrelian acéle slobozii a luĭ Traĭan; însă maĭ mulţĭ din Romanĭ să fie rămas în Dachiĭa; ce să vinim la cuvântele luĭ. «Avrelian, zice, macar că acéle leghioane Italie-«neştĭ, pre carile Traĭan odînăoară în Dachiĭa le băgase, înnapoĭ «le au scos; însă coloniĭ (ca cum am zice ţăraniĭ ceĭ maĭ proştĭ), «şi cariĭ grija casiĭ purta, acoloş au rămas, cariĭ cu deprin-«deré graĭuluĭ lătinesc, au stricat limba cé slovenéscă, cu caré «şi acmu Valahiĭ să slujesc.» O minunate Sarniţie, cum poţĭ îndrăzni, că Românii din Dachia, astăzĭ grăesc limba slovenéscă, cu cé lătinéscă stricată? cum nu te uĭţĭ la alţiĭ, şi maĭ vechĭ, şi maĭ de ispravă de cât tine istoricĭ, cariĭ într'un glas mărturisesc, că limba Românilor din temeĭul eĭ, ĭaste din cé lătinĭască, noĭ maĭ mult ceva în potriva luĭ Sarniţie a zice nicĭ îndrăznim, nicĭ ne trebuĭe, fără cât în limba noastră îl întrebăm: ce facĭ Sarniţie, lătinéşte ĭ-am zice: Cvid faţis Sarniţi; slovenéşte: Čto délaişĭ Sarniţie; şi de acástă proastă întrebare, el singur socotéscă, limba romănĭască din cé lătinéscă, au din cé slovénéscă, ĭaste stricată? Ce noĭ pentru a luĭ Sarniţie părére maĭ puţină grijă purtând, ne uĭtăm la ceĭ vechĭ şi de crédinţă vrédnicĭ istoricĭ, cariĭ cu bună samă pomenesc, precum Avrelian să fie mutat pe Romanĭ din Dachiĭa în Misia. Hoc opus, Hic labor, acesta-ĭ lucrul, aicé ĭaste ostenința, pentru ca să cercăm, şi ĭarăş din istoricĭ, în cuvintele a cărora prepus să nu fie, să arătăm, precum de au şi trecut Romaniĭ din Dachiĭa pe vrémé luĭ Avrelian în Misia, ĭarăş încurând să să fie întors, la locurile sale céle de moşia, adecă

Sarniţie carté 4, cap. 5.

www.dacoromanica.ro

în Dachiĭa. Ce acésta fiind tot propozitul istoriĭ noastre, putse-va, nedejduesc, a să înștiința cititorĭul nostru din tot cursul hronologhiĭ, unde pre la locurile trebuĭtoare, în destul mărturiĭ înnainte să vor aduce. Ĭară acmu vine rândul să arătăm cé maĭ de pre urmă socotélă, adecă să aducem toate mărturiile istoricilor, pre scurt, carile dovedesc, precum Dachiĭa au fost de la Traĭan înpărat, cu cetățénĭ și slujitorĭ vechĭ Romanĭ, descălecată, și deciĭa precum aciĭași Romanĭ să fie moșiĭ strămoșiĭ Românilor, cariĭ și astăzĭ în părțile Dachiiĭ lăcuitorĭ să află, adecă Moldovéniĭ, Munténiĭ, Maramorășéniĭ, Româniĭ de peste Dunăre, și Coțovlachiĭ, din țara grecéscă, căcĭ toate acéste năroade, dintr'aceĭaș Romanĭ a luĭ Traĭan, să fie, nu numaĭ limba și graĭul, ce și a tuturor vrémilor istoriĭ mărturisesc.

CAPUL XVI.

Aducu-să pre scurt mărturiile a multor istoricĭ, carii în scrisorile sale adeveresc, precum Ulpie Traĭan înpărat au descălecat Dachiĭa, cu cetățénĭ de la Roma, și cu oșténĭ bătrânĭ Românĭ, și precum Românii ceștĭ ce astăzi lăcuesc în Dachia, sint dintr'acelașĭ ném, și dintr'acéiașĭ viță a aceloraș Romanĭ.

Ulpie Traĭan, după ce au dezrădăcinat pe Dachĭ, din țărâle Dachiiĭ, precum prin toată Dachiĭa, încă și în Misia, mulțime de Romanĭ, să fie pus în sălășluire véclnică, cât în capetele trecute am pomenit, destulă, precum ni să pare dovadă ar fi fost: nicĭ ne-ar fi trebuit acéléșĭ maĭ de multe orĭ a le poftori; însă pentru ca să poată cititorĭul supt pravíla ochĭuluĭ, tot odată, și tot într'un loc să cuprinză, orĭ cât, și ce toțĭ scriitoriĭ, prin multe peste o sută de vacurĭ, pentru Românĭ din Dachia scris ni-au lăsat, nu fără plăcéré luĭ, maçar că cu câtă-va osteninţă ĭ-ar fi, cam pre scurt în loc de Epitomi (culégere pre scurt), aicé înnainté privéliĭ să i le punem; din carile maĭ pre urmă, și luĭ ce i se va păré, a gĭudeca tot cu a sa slobozénie să va puté sluji.

Maĭ vechĭ dintre toțĭ istoricĭĭ, cariĭ de lucrurile luĭ Ulpie Traĭan

www.dacoromanica.ro

au scris, ĭaste Dion, carile şi viaţa aceluĭ înpărat pre amăruntul au scris. Acest dară Dion în multe locurile istoriiĭ
Dion Carté 61. sale, ĭară maĭ ales la carté 61: scrie aşé: «Traĭan Avgust, zice, «după ce au stropşit pe Dachĭ, au dus în Dachiĭa slobozii de «Romanĭ.» Luĭ Dion urmază Appian, Iornandis, Sparţian, Avrelie Victor, Procopie Chesarénul, Xifilin, (carile şi patriarh Ţarigraduluĭ au fost), Zonoras, Chedrinos, Coropalat, Parisiot, şi alalte toate, precum a celor greceştĭ, aşé a celor lătineştĭ scriitorĭ céte într'un glas, şi într'un cuvânt, tot acéĭaş întăresc, şi adeveresc; şi maĭ cu dédins Evtropie, carile locul a o mĭe ar puté ţiné, în viaţa
Evtropie cap. 8 luĭ Adrian scrie aşé: «Adrian, carile în urma luĭ Traĭan au stă«tut la înpărăţie, după moartea luĭ Traĭan, au lăsat Parthilor Ar«menia, Asiria şi Mesopotamia; şi ar fi părăsit şi Dachia, de nu «ĭ-ar fi fost frică, a lăsa să pĭară atâté miĭ de cetăţénĭ Romanĭ,
Petavie în sămăluiré vrémilor la viaţa luĭ Traian. carii trăĭa acolo. Ca acéstéşĭ cuvinte, cititorĭul, şi la Petavie isousit a vremilor sămăluitorĭu va puté afla. Acestor maĭ vechĭ urmele calcă ceĭ maĭ de pre mijlocul vacurilor scriitorĭ, şi în-
Procopie de ziditurile luĭ Iustiniau, carté 4. tâĭ Procopie Chesarénul, carile pe vremile luĭ Iustinian înpărat au fost secretarĭu la vestitul Velisarie. Acesta în carté de zidirile luĭ Iustinian, atâté cetăţĭ şi oraşe pomenéşte în Dachiĭa, că li au tocmit Iustinian, carile au fost făcute din temeliĭa lor de Traĭan înpărat, de carile pre ámănuntul, şi de toate anume sintem să zicem la viaţa luĭ Iustinian: ĭară aicé numaĭ câte la
Şi Carté 5. propozitul nostru caută, vom pomeni. «Maĭ de de mult, zice, înpăraţiĭ pe marginile Dunăriĭ, peste tot locul şi pe de ćasta parte pe une locurĭ şi pe de céĭa parte făcând cetăţĭ, şi oraşe, năbuşélele Varvarilor opriă.» Apoĭ într'acéĭaş istorie, carte 5. «Du«năré, zice, care apă aproape de Dachiĭa ĭaste, denastânga eĭ în«cépe a despărţi pe Varvarĭ, parté denadrépta Romaniĭ ţiind, «pre care Dachie o chema (ῥιπησίαν) măluroasă. (Ĭară care parte «a Dachiiĭ să fie fost acésta, în cea véche hotărâre a Dachiiĭ «pre larg am arătat), pentru căcĭ ripa, lătinéşte însămnéză «mal.) Şi după ce însămnéză Procopie cetăţile carile au
Procopie de zidiri cap. 5. «fost făcut maĭ sus pe Dunăre, apoĭ zice: «Ĭară la gura Du«năriĭ, au tocmit cetăţile Pincul, Cupus, şi Novele, şi înpotriva «Novelor în cela uscat, (adecă cum să prinde despre Moldova)

www.dacoromanica.ro

«cetaté, ce să chĭamă Literata; ĭară şi maĭ în lontru de acésté, «urmază cetăţuile Cantavazitis, Smornis, Campsis, Tanata, Zernis, şi Duţepratul. După acósté ĭaste cetaté, caré să chémă Capul Bouluĭ, de Traĭan Avgustul zidită. (Şi aćasta socotim să fie adevărat pricina, pentru ce ţara Moldoveĭ are Herbul său, Capul Bouluĭ, ĭară nu ce băsnuesc une Létopiseţurĭ de pe Boârul, carile înpreună cu căţaoa Molda, să să fie înnecat în apa Moldoveĭ. Procopie acoloş.

«Apoĭ ĭarăş acoleş maĭ zice: «De la Capul Bouluĭ maĭ sus ĭaste «cetăţuĭa Zanis, şi de la Zanis nu departe, cetăţuĭa ce să chĭamă «Pontis, adecă Podurile.» Ĭară acéstă cetate de unde să să fie aşa «numit, acelaş istoric tot într'acela loc arată: «Traĭan, zice, Av- «gustul, neputând sufferi să fie hotarăle înpărăţiiĭ hotărâte, şi «numaĭ cu Dunăré să să închiză, au silit de au înpreunat ma- «lurile Dunăriĭ cu pod; Meşterul poduluĭ au fost Apollodor Da- «maschinĭanul; şi într'amândoaâ capetele poduluĭ au zidit Traĭan «doaâ cetăţĭ, din carile una, care ĭaste de céĭa parte, au chemat-o «Theodora, ĭară alta, caré ĭaste în Dachia, cu acelaş a lucruluĭ nu- «me, au chemat-o Poduriĭ.» După acésté maĭ pomenéşte Procopie câte-va cetăţĭ de la Traĭan, şi alţĭ înpăraţĭ Romanĭ în Dachia, pănă în fundul Schithiiĭ, şi peste Dachia făcute, (precum la viaţa luĭ Iustinian le veĭ vidé) cumu-ĭ Ivida (pre caré socotim să se fie aşé chemat de pe balta luĭ Ovidie, căriĭa îĭ zicem noĭ Vidovul), Ighistul şi Ulmiton, pre caré maĭ denainte de vremile luĭ Iustinian, au fost apucat o Slovéniĭ, ş-au fost şi sfârmat-o; apoĭ Iustinian tocmind-o, cu oaste au întărit-o. Acésté dară cetăţĭ în Dachia, de ceĭ maĭ denainte înpăraţĭ a Romanilor de la Traĭan până la Iustinian făcute, şi de Iustinian tocmite şi înnoite fiind, mare şi ne clătită dovadă sint, că de vréme ce în vremile luĭ Iustinian, în Dachia noastră, atăté cetăţĭ de Romanĭ pline şi lăcuite au fost, cu cât maĭ vârtos de la Traĭan să fie Romaniĭ în Dachia aşezaţĭ, să va puté créde. Gheorghie Chedrinos, în culégeré Istoriilor, arată, precum marile Constantin, să fie născut într'o cetate a Dachiiĭ, a căruĭa cuvinte precum sint ellinéşte ĭată-le-s: Κωνσταντίνος (ὁ χλωρὸς) ὁς ἐγγέννησεν εξ Ἑλένης τῆς πρότης αυτου γυναικὸς Κωνσταντίνον τον μέγαν καὶ ἅγιον πέρι τὴν Δακίας πολὴν. Adică: «Constantin Hloros, căruĭa i s'au născut din Eleni, çé d'intăĭu Gheorghie Chedrinos în culégeré Istoriilor.

www.dacoromanica.ro

Zonaras carté 11, cap. 21.

muĭare, Constantin marele, şi sfântul, la cetaté Dachiiĭ. Zonoras luând de la Appian, scrie: Traĭan, zice «după ce au bătut «întâĭ pe Dachĭ, şi ducând cu sine soliĭ luĭ Decheval la Roma «cu triumf, adecă cu alaĭu, au întrat şi au luat de la Senat titul: «Dacicus, adecă Dăţanul; ĭară în cel de pre urmă războiu De-«cheval singur şie moarte făcându-ş; Κανδεῦτεν τό ἔτνος τούτων «Δακῶν καὶ ἡ χώρα σφῶν ρωμαῖοις ὑπήκους γέγονε.» adecă:

Zonoras, carté 12, cap. 34. Isocrat în istoria besericéscă.

«De atuncé în coace némul Dachilor, şi ţara lor, au rămas supt suppuneré Românilor. «Acestaş Zonoras scrie, pecum şi Macsimin Lichinie, carile au ţinut pe sora mareluĭ Constantin, şi soţie la înpărăţie ĭ-au fost, să fie născut din Romaniĭ din Dachia. Aćastaş mărturisésţte Isocrat istoricul, după cariĭ urmază Bonfin. Aceşti dară maĭ vechĭ lătineştĭ, şi greceştĭ istoricĭ, de Românĭĭ noştri, în Dachia puşĭ, şi trăitorĭ aşé: ĭară ceştĭ maĭ noĭ, precum ĭaste Nichita Honiatis, Ion Cantacuzin înpăratúl, Laonicos Halcocondila, Franţa Protovestiarius, pe Romaniĭ din Dachia, supt numele Vlahilor îĭ cunosc; a cărora mărturiĭ să vor vidé, unde va vini rândul să arătăm pe ce vréme Romaniĭ din Dachia au început a să chema Vlahĭ; însă aćasta numaĭ de la Honiatis aicé a să însămna trebuitoare a fi am socotit, pentru ca să pricépă cititorĭul, că Romaniĭ, cariĭ au fost trecut la Misia, aceşte au luat întâĭ numele de Vlahĭ, însă nu îndată, ce după multă vréme.

Bonfin decada 1, carté 1.

Honiatis carté 1, cap. 4.

Zice dară, «Honiatis în scurte cuvinte, cariĭ maĭ denainte să chema Misiĭ, acmu să chémă Vlahĭ.» Aćasta zice, înţelegând pentru Romaniĭ. carĭ au fost lăcuind şi în Misia, de care lucru videm, la ceştĭ maĭ prospeţĭ grecĭ scriitorĭ, că adése pun Dachia în Misia, şi Misia în Dachia; precum şi Laonic Halcocondila, carile supt numele Misiiĭ triĭ ţărĭ înpreună cu Dachia cuprinde, zicând: «Βούλγαροι, οὓς κάτω Μυσίαν καθοῦσιν, τὴν δὲ κάτω Μυσίαν οὔ τήν ἐς τὰ κάτω τοῦ Ἴστρου χώραν.» Bulgari să chémă, ceĭ ce sint în Misia de ğos, ĭar Misia de ğos ĭaste, care să lasă cu Dunăré în ğos. Apoĭ maĭ adaoge şi altă Misie; Εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἴστρου ωκιμένην χώραν. Care ţară ĭaste pe de céĭa parte de Dunăre, adecă unde acmu ĭaste Moldova, şi ţara muntenéscă. Pricina amestecăriĭ numerilor acestor ţărĭ alta nu ĭaste fără numaĭ, căcĭ Romaniĭ, precum Dachia, aşé în Misia, petutindene fiind aşezaţĭ, ceştĭ maĭ noĭ scriitorĭ, uniorĭ pe Romaniĭ din Misiĭa îĭ chema Dachĭ,

* Halcocondilas carté 1.

www.dacoromanica.ro

căcĭ şi aceşté din Dachia vinisă; ĭară alte orĭ pe Romanĭĭ din Dachia îĭ numia Misiĭ, căcĭ tot dintr'acela ném de Romanĭ să trăgé cu Misiĭ. Acelaş Laonic Halcocondila, pentru Românĭĭ, carĭĭ sint în Greţia, şi le zicem noĭ Coţovlahĭ scriind zice: Τὸδε Πίνδον ὄρος Βλάχοι ἐνοικούσιν ἀυτῶν τῶν Δακῶν ὅμογλώττοι. Halcocondilas carte 6. În muntele Pindul lăcuesc Vlahiĭ, carĭĭ sint cu ceştélalţĭ Dachĭ tot de o limbă, unde zice: (ceşt lalţĭ Dachĭ) înţelége pentru Moldovénĭ şi pentru Munténĭ, precum şi aĭuré am maĭ pomenit, şi cuvântul luĭ maĭ ğos «arată. «Vlahiĭ, zice, aceşté au limbă de şi foarte asamănă, cu «limba Italiinéscă; însă atâta-ĭ de stricată, cât de abiĭa pot Italiĭ «să înţălégă cuvintele lor, carile vorovăesc; şi puţin maĭ ğos «Vlahiĭ, zice, nemică din Italĭ deosăbire nu au, încă şi orându- «ĭala traĭuluĭ, a mâncatuluĭ, şi portul armelor, şi alte a casiĭ po- «vijiĭ, cu Italiĭaniĭ aséméné li ĭaste, macar că némul lor în doâ «stăpâniriĭ ĭaste despărţit. Εἴς τὲ τὴν Βογδανίαν καὶ Ἰστρίαν, τὴν παρὰ «Ἰστρόν χώραν, adecă: în Bogdania (Moldova) şi în Istria, în ţara caré «ĭaste pe lângă Dunăre (adecă ţara Muntenéscă).» Ioan Kantacuzin, şi Franţa Protovestiar, în istoriile sale de începătura cé dintăĭ a Romanilor ce-vaş nu pomenesc; încă câte-va, carile la istoria luĭ Ioan Kantacuzin, pentru Vlahĭ în lung să pomenéscă, le va afla cititorĭul unde vom zice lucrurile tânplate pe vrémé acestuĭ înpărat Ioan Cantacuzin. După socotéla acestor maĭ vechĭ scriitorĭ Grecĭ, urmază întâĭ Anton Bonfin Ungur, Leunclavie Némţ, Dlugoş Léh, Stanislav Orihovicĭ Littan, şi alt Stanislav Sarniţie Léh; ce acest maĭ de pre urmă îl aflăm, că în multe félĭurĭ îşĭ mută socotéla, precum maĭ ğos din cuvintele luĭ să va vidé. Întăĭaş dară Anton Bonfin scriind hotărâré a Dachiiĭ ceĭ vechĭ, zice: Bonfin Dec. 1 carté 1 «Ulpiana ĭaste cetate în Ardél, deosibĭ de Ulpiana, caré ĭaste în «Misia slobozie, sau cum lătinéşte să zice Colonie, de Ulpie Traĭan «descălecată, căcĭ Ulpie Traĭan după ce au supus pe Misiĭ, şi pe «Dachĭ, pentru pomeniré biruinţeĭ sale, au zidit în malul Du- «năriĭ cetaté Nicopolis.» (Aceştiĭa îĭ zic proştiĭ Nicopoe, ĭară Sar «niţie cu mare necunoştinţa gheografilor, gândéşte să fie Nicopolis, la caré şi sf. Pavel, precum cu propovedanie Evangheliiĭ să fie mărs faptele Apostolilor mărturisesc; ce greşéşte: că Nicopolis, la caré au mers Sf. Pavel, ĭaste altă cetate cu acestaş

www.dacoromanica.ro

«nume în Greția, aproape de hotarăle Machedoniiĭ). «Altă cetate «ĭaste în Misia, ce să chĭamă Marchianopolis, foarte vestită, odî- «noară de Traĭan înpărat zidită, unde Marția, sora luĭ Traĭan, «trimițind o fată la fântâna, caré din cetate isvorâĭa, să aducă «apă, cu un vas de aur, și scăpând oare-cum vasul de amână, «au căzut tocmaĭ în fundul fântâniĭ, caré era pré adâncă; ĭară «nu după mult, vasul cel de aur ca cum ș-ar fi lepădat firé «greuimiĭ sale, singur din sine plutind, au izbucnit în fața apeĭ; «de acástă minune îngrijindu-să Traĭan, au zidit acé cetate Nym- «felor, (carele era boazele fântânilor), și de pe numele su- «roriĭ sale, au numit-o cetaté Marțiiĭ. Deciĭa Traĭan, au rădicat «pod de pĭatră peste Dunăre (precum și Dion scriĭe la viĭața luĭ «Traĭan), lucru minunat, a căruĭa temeliĭ, și astăzĭ în fundul apeĭ «să zăresc, unde în cela mal de Dunăre, ĭaste cetaté Severinul, «maĭ pre urmă de Sever înpăratul zidită, iprocĭ.»

Bonfin acoloș. Acelaș Bonfin ĭarăș la acela loc «Maĭ denainte, zice, până a «năbuși Gothiĭ și Unniĭ, toată Dachia era plină de Romanĭ, și de «Sarmatĭ, precum din multe scrisorĭ, în pĭetri săpate am putut «cunoaște.» Ce să fie scriind în pietrile aflate de Bonfin, aicé, pentru ca să nu lungim voroava, cu condéĭul trécem, ĭară la rândul său, și acásta, și alta, caré în țară la noĭ cu câț-va anĭ maĭ denainte s'au aflat la Gălați, pentru maĭ bună mărturiĭa cuvintelor luĭ Bonfin le vom aduce.

Așijderé Bonfin în multe locurĭ ĭară maĭ chiar și maĭ ales la decada 2: carté 7. zice: «Valahiĭ, precum din Romanĭ să fie nă- «scuțĭ, limba lor, și până astăzĭ mărturisește; cariĭ între atâté né- «murĭ de Varvarĭ, de atâta vréme trăind, nicĭ cum a-ĭ dezrădăcina «cine-va au putut. Aceșté lăcuesc parté Dunăriĭ ćastă din coace, «pre care locurĭ, odînăoară au lăcuit Dachiĭ și Ghetiĭ; ĭară pe «de céla parte de Dunăre, locurile, carile sint, li au cuprins Bul- «gariĭ, cariĭ de la Sarmația au eșit, căcĭ din legheoanele (adecă «polcurile) și din coloniile luĭ Traĭan, și a altor înpărațĭ Ro- «manĭ, pre carile li au adus și li au descălecat în Dachie să trag Româniĭ acésté.» Așé dară din céle multe a luĭ Bonfin, a- césté puținele destulă în ćastă dată să fie socotind, la alțiĭ să trécem. Leunclavie în Pantecte, unde tâlcuĭaște numele Iflac:

www.dacoromanica.ro

«Némţiĭ noştriĭ, zice, ceĭ maĭ mulţĭ precum pre Italĭ, aşé pre Fran- Leunclavie în Pantecte.
«ţozĭ, Valşĭ, a-ĭ chema s'au obicĭuit, cu acestaş nume chémă
«şi pe Valachĭ (adecă Românĭ) a cărora limbă cé de loc, asémené
au fost cu a cestora, căcĭ şi Dachia au fost odată provinţie, adecă
ţară românéscă » Ĭară din istoricii Leşeştĭ, între carĭĭ maĭ de frunte,
şi maĭ de credinţă Dlugoş să créde, carile zice: «Némul Mol-
«dovénilor, (căcĭ acolo cursul voroaveĭ luĭ pentru Moldovénĭ ĭaste) Dlugoş carté II.
«să créde, precum să să fie cuborât din Coreniĭa Italilor, şi ţă-
«râle céle maĭ mănoase a Slovénilor să fie cuprins.» Dlugoş, şi alţiĭ
toţĭ scriitorĭ leşeştĭ, cred, precum Dachiĭ să fie fost de némul
lor Slovénĭ, pentru acéĭa zice, că Romaniĭ gonind pe Slovénĭ,
să le fie cuprins locurile. După Dlugoş vine la rând Orihovicĭ,
carile macar că să véde într'o părére cu Eneas Silvie, precum
Românii aceştĭ de astăzĭ să să fie trăgând tocma, de la Flac Hat-
manul, însă ĭarăş nu tăgăduĭaşte, precum Românii să fie din
némul a altor Romanĭ; a căruĭa cuvinte sint acésté: «Volohiĭ (de Orihovicĭ Anale le 5.
«Moldovénĭ vorovind de tot némul românesc înţelege) era năs-
«cuţĭ din Italiĭanĭ, şi din Romanĭ,» ĭară după ce îşĭ arată paréré
«sa, cé de Flac Hatmanul, mérge înnainte. «Aceşté, carĭĭ în limba
«sa, îşĭ zic Romanĭ aĭ noştri (Léşĭ) de pe Italianĭ, le zic Volohĭ,
«că Voloşĭ în limba leşéscă, tot un nume ĭaste cu Ital din limba
«lătinéscă. Acéşteş, şi la fire, şi la obicéĭa, şi la graĭu, nu mult
«să deosăbesc din Italĭ.» De ciĭa scriind firé Moldovénilor, în-
«tr'acesta chip o şiruĭaşte: «Sint, zice, oamenĭ vrăjmaşĭ, şi marĭ,
«vitéjĭ că nicĭ să poate afla alt ném de oamenĭ, carĭĭ în hotară
«aşé de strâmpte lăcuind, şi pen preğur maĭ mulţĭ nepriĭatinĭ având;
«pentru slava războĭuluĭ şi a vitejiiĭ, sau asupra tuturor oasté
«pot râdica, sau de carĭĭ să râdică asupra lor, să pot apăra.»

De cât acesta cu multul maĭ pre larg Stanislav Sarniţie, carile,
precum şi maĭ denainte am arătat, când stă singur în socotéla
sa, caré au apucat, nu priiméşte Românii să fie din Romanĭ; ĭară
când după voĭa celor maĭ vechĭ să lasă, atuncé şi el, acástaş măr-
turiséşte. «Războĭul, zice, Deurpanic, (adică a luĭ Decheval cu Sarniţie carté 5. cap. 6.
«Romaniĭ), după ce stătusă 16 anĭ, supt Traĭan începându-să a
«să slăbi, până maĭ pre urmă şi sfărşit au luat, apoĭ puţin
«maĭ ğos: dobândind, zice, Traĭan biruinţa, pentru vécnica po-

www.dacoromanica.ro

«meniré lucruluĭ bine purtat, 30 de stâlpĭ, cariĭ să fie sémnele, «și hotarâle înpărățiiĭ, în Dunăre au aruncat: După acéĭa maĭ «multă parte de lăcuitoriĭ ceĭ vechĭ, din Dachia izgonind, și plă- «cându ĭ bișugul loculuĭ, slujitorilor celor bătrânĭ o au înpărțit, «cu acesta sfat; adecă să fie ca un zidĭ pus înnainte pentru apă- «raré în potriva celor maĭ din lontru Sarmatĭ, și pentru ca maĭ «în grabă, și maĭ pre lesne, când s'ar tâmpla vre o nevoĭa, ceștĭ «din Dachiĭa slujitorĭ, celor ce păziĭa Misia, așijderé cestor din «Dachia, ceĭ din Misia, la vréme să poată da agĭutoriu. Pod lucru «de minune și cu marĭ cheltuĭale, peste lată lățimé Dunăriĭ au «râdicat, nu departe de la Nicopolis, unde Sf. Pavel au propo- «veduit; și cu acástă pricină, au rămas de să pomenéște pe la isto- «ricĭ, precum Româniĭ, temelia stăpâniriĭ lor, pe acéle locurĭ, să fie aruncat.» Acésté, ce au zis Sarniție, pentru să le întărească aduce și mărturie luĭ Evtropie, pre caré și noĭ maĭ denainte am pomenit-o. «Spune, zice, Evtropie, că Traĭan înpărat, după «ce au bătut oștile Dachilor, au întors acé țară în provinție, și o «au alăturat la trupul înpărățiiĭ Romanilor, sau căcĭ bișugul loculuĭ «ĭ-au plăcut; sau căcĭ au socotit că acolo va avé de unde să-ș «hrănéscă oasté.» Sarniție dară așé; ĭară Pavel Piasinschie, epi-

Pavel Piasinschie List. 52.

scopul de Premisla, în istorie sa, List. 52, cu puține, însă curate «cuvinte, acástaș mărturisésțe: «De céĭa parte, zice, de Nistru spre «amézăzi, ĭaste Moldova; caré maĭ denainte s'au fost chemând «Dachia, lăcașul Romanilor odânăoară acolo trimișĭ; de carĭ, mul- «țime în trânsa să fie lăcuit, adeverésțe graĭul limbiĭ a lăcui- «torilor aceĭ țărĭ, carile și până astăzĭ lătinesc ĭaste; și macar că «cât-va stricat grăesc, însă când îĭ auzĭ vorovind, pre lesne poțĭ «înțălége, precum limba lor din cé lătinéscă să fie eșit. Acmu și Saul între Prorocĭ, să videm și cel Bulgăresc, din carile au luat cel slovenésc hronograf, de Româniĭ noștriĭ ce zice? Căcĭ și eĭ macar că foarte pre scurt, însă acásta nepomenit n'am lă- sat ce spune așé: Volohómje naședșim nà Dunaischim Sloveni, «is șédșim imă bnihă, inasiluĭuștim imă, Slovenije, priședșe sé- «doșa, ovinsvisle reță i prizvașasĭa Poliane» Adecă: coborându- să Volohiĭ (sau Italiĭ) asupra Slovénilor, și căzind eĭ asupra lor, și asuprindu-ĭ, ĭară Slovéniĭ uniĭ așé s'au așézat pe apa Visliĭ, și

www.dacoromanica.ro

s'au numit Polianĭ. Cătră acésté a atâte istoricĭ fără prepus mărturiĭ, nu puţină acestoraş întăritură aduc doă pĭetri, carile în Dachiĭa noastră, s'au aflat: din carile una, scrie Anton Bonfin, precum în vrémile sale să să fie aflat în Transilvanie; ĭară una în vrémile noastre s'au aflat la Gălaţi, şi apoĭ s'au adus la Curte domniéscă. Decĭ în piétra luĭ Bonfin sint scrisă acésté: L. Annio Fabiano, Triumviro, capitalium, Tribuno Legionis II, Aug: Quaestori Turbantium, Trib. Pl. Praetori, Curatori viae latinae; Legato Legionis X, Fretensis. Legato Augustali. Primo Praefecto provintiae Darcolomarum, (forte Dacoromarum) Ulpianarum, Traianarum, Sarmaticarum, D. M. Civis Sabinius, Miles Legionis XIII. Glibres a Rationibus, vixit annis XXX. Civi valens, Duumvir Coletcomania Florentina, Parentes inefficacissimi. Peurio Saturnino, Legato Augustali, Praepositoque Consulari Coloniae Daciae Sarmatiae. L. D. D. D. adecă: L. Luĭ Annie Fabian, triumviruluĭ a acelor maĭ de frunte, tribunuluĭ polculuĭ al doilé Avgustesc, Cfestoruluĭ Turbanţilor, Tribunul P. L. Pretoruluĭ, şi grijitoriuluĭ căiĭ * lătineşte. Soluluĭ a Polcul al zécéle a freténilor. Soluluĭ Avgustesc, celuĭ din tăĭ Prefect a provinţiiĭ Darcomanilor, (poate fi Daco-romanilor), a Ulpianeştilor, Traianeştilor, Sarmaténilor. D. M. Cetăţanul Sabinie, oşténul din polcul al triisprĕzécelé, Slibris Logofăt de luatul sămiĭ; trăit-au anĭ triizăcĭ Cetăţanuluĭ Valens Duumvir, Coletmania, Florentina părinţĭ pré ne trébnicĭ, ĭuĭ Pevrie Saturnin, soluluĭ Avgustesc, şi celuĭ maĭ de sus şezătoriu sfétnic a Coloniiĭ, Dachiiĭ, Sarmatiiĭ, L. D. D. D. Ĭară acest Annie din hronologhiĭa luĭ Calviz, aflăm să fie fost soţie în consulat luĭ M. Nonie Muţian, cariĭ au purtat slujba consulatuluĭ, pe vrémé luĭ Septimie Sever înpăratul Romanilor, la anul de la D. Hs. 201. Ĭară piatra caré s'au aflat la Gălaţi, Lét: 7211, pre caré şi noĭ singurĭ precum am putut am citit-o, în caré cu slove vechĭ lătineştĭ scrie aşé: Imp. Caesari, Div. filio Nervae Traiano Avgusto, Ger. Dacico: Pont. max. fael. P. Dict. XVI: Imp. VI. Cons. VII. P P. Calpurnio, Marco, Aurelio, Rufo; carile aşé socotim să să înţălégă: înpăratuluĭ, Chesarĭuluĭ, Dumnăzăesculuĭ, fiĭuluĭ Nerviĭ, luĭ Traĭan Avgustuluĭ, Ghermaniculuĭ, Dăţanuluĭ, Preutuluĭ celuĭ maĭ mare, fericituluĭ Domn, învăţătorĭul al şésesprăzécelé, în-

Poporulŭ dramuluĭ.

www.dacoromanica.ro

părătuluĭ al șésălé, sfétniculuĭ al șéptélé; Părinteluĭ Patriiĭ, luĭ Calpurnie, Marco Avrelie Ruf. Cătră acésta, maĭ scrie Neculaĭ Costin logofătul, precum să maĭ fie văzut o piatră, caré s'au aflat la cetățuĭa năruită la Gălați, ce-ĭ zic Gherghina, și să fie citit singur în trânsa: Sâver înpăratul Râmuluĭ; ce noĭ acéstă piatră, și în domnia fratelui Antioh, și pe vrémé noastră, trecând pe la Gălați într'adins am cercat-o, ce nu s'au aflat, fără cât într'un rând, mi-au adus Theodori Părcălabul de Gălați, un ban de argint, în carile scriĭa: Const. Vict. Aug. Imp. pentru carile pre larg vom scrie la viĭața luĭ Constans înpăratul, fiĭuluĭ luĭ Constantin marele. Așijderé, maĭ pomenéște Neculaĭ Costin, precum tatăl dumisale Miron Costin logofătul, să fie citit pe un ban de aramă galbănă, ĭarăș la acé cetățue aflat, în carile maĭ mult nu s'au fost cunoscând, fără, Marchianopolis, ĭară acé cetate, precum să fie în Dobrogé, și să fie zidită de Traĭan înpărat și de numele fétiĭ séle Marțiĭa, așé chemată, aĭuré maĭ de agĭuns s'au zis.

Acésté dară, în scurt, avum să aducem, precum a celor maĭ vechĭ, așé a celor maĭ noĭ istoricĭ mărturiĭ, pentru descălecatul Dachiiĭ noastre cu Romanĭ de la Traĭan, (și cum Bonfin mărturisésțe) și de la alțiĭ maĭ pre urmă înpărațĭ. Acestora dară sfârșitul puind, trage-ne vrémé începutul cărțiĭ Hroniculuĭ să punem, în caré, cu agĭutoriul luĭ Dumnăzău, sintem să arătăm hronologhicéște, adecă după sămăluiré annilor, precum aceștĭ Romanĭ de Ulpie Traĭan în Dachiĭa descălecațĭ, tot aceĭaș să fie Româniĭ, carĭ și până astăzĭ în trânsa lăcuesc.

CAPUL XVII.

Pentru Monarșiĭ Romanilor, carĭ au înpărățit maĭ denainte de Ulpie Traĭan.

Macar că noĭ, începutul hroniculuĭ nostru de la înpărățiĭa luĭ Ulpie Traĭan îl punem, însă pentru ca să nu lăsăm câți-va monarhĭ a Romanilor, (carĭ începând monarhia de la Iulie Chesarĭ, au stăpânit până la Traĭan) afară din tot trupul aceștiĭ marĭ, tarĭ, vechĭ, și lumiĭ de mĭnunat înpărățiĭ; socotit-am că nu fără

www.dacoromanica.ro

cale va fi, cât de pre scurt să însămnăm, de când au început Iulie Chesarĭ, cu putére monarchicéscă, şi alţiĭ apoĭ după dânsul, precum am zis, până la Traĭan a stăpâni; carile în ce an au stătut la înpărăţie, şi câţĭ anĭ au înpărăţit, precum avem nedejde să facem şi maĭ înnainte, adecă de la Traĭan până la vremile noastre, câţĭ înpăraţĭ au fost a Romanilor a tuturor viĭaţa pre scurt să o însămnăm.

Iulie dară Chesarĭ (carile întâĭ au suppus statul Publicâĭ înpărăţiiĭ Romanilor, supt Monarhie) s'au născut maĭ denainté de naşteré Domnuluĭ Hs. cu 61 anĭ în 22 a luĭ Septemvrie celuĭ vechĭu; care zi după Calendarĭul luĭ Iulian, cade la începutul luniĭ luĭ Iunie. La anul maĭ denainte de Hs: 58: s'au făcut consul înpreună cu Pompeĭu marele, şi cu Crasus. La anul maĭ denainte de Domnul Hs: 56. au încăput la cinsté Maghistratuluĭ. La anul maĭ înnainte de Hs: 48. s'au scornit între dânsul, şi între Pompiĭ vrajbă. La anul maĭ denainte de IIs: 47. s'au făcut dictator în Roma (aćasta era boeriĭa cé maĭ de cinste pe acéĭa vréme, la nărodul Romanilor). După multe războae, ce au avut cu Pompeĭu soţiĭa sa, până maĭ pre urmă, la anul maĭ denainte de IIs: 46, dându-ş vrăjmaş războĭu în Thessalie, au izbândit Iulie Chesar, ĭară Pompiĭ numaĭ cu patru oamenĭ scăpând, au fugit la Eghypet; unde înpăratul Eghyptuluĭ, fiind copil la vârstă, purta triaba înpărăţiiĭ Pothin şi Ahillis Hadâmbiĭ; cu a cărora poroncă, fu omorât marele acela şi vestitul Pompeĭ. La anul maĭ denainte de Hs:(1) Senatul au ales pe Iulie Chesar, să fie Dictator véćnic, adecă ne schimbat; din care an începe înpărăţiĭa Romanilor, supt Monarhie a să purta. Ĭară la anul maĭ denainte de Hs. 42. cu vicleşugul oamenilor de curté luĭ Pompeĭ, fiind rănit cu 23 de rane, au perit ucis. Iulie

După Iulie Chesar, al doilé Monarh, au stătut Octavie Avgust, carile la anul maĭ denainte de Hs: 41, s'au făcut consul. La anul maĭ denainte de Hs: (2) cu putéré Monarhiiĭ, au luat şi nume de Avgust, care titul ţin şi până astăzĭ înpăraţiĭ Romanilor. Avgust

(1) Loc alb în manuscript.
(2) Loc alb în manuscript.

www.dacoromanica.ro

Avgust lătinéşte va să zică sfânt, sau fericit şi nărocit; ĭară Evtropie istoricul zice: aşé să să fie chemat, pentru căcĭ au adaos înpărăţiĭa, de la cuvântul lătinesc Avgheo, ce va să zică: adaog.

Is. Hs: să naşte. În 25 de anĭ a înparăţiiĭ luĭ Avgust s'au născut domnul şi mântuitorĭul nostru Is. Hs. din duhul sfânt şi din Mariĭa Fiĉoara, după trup din ruda luĭ David din némul Iudiĭ; ĭară la

Lét. 14. anul după întruparé cuvântuluĭ luĭ Dumnăzău 14, fiind în Campanie, la cetaté Nola, de boală au murit; înpărăţit-au anĭ 44, fără 13 zile, ĭară de când au perit Iulie Chesarĭ 57 anĭ, lunĭ 6 zile 4. După Avgust Chesar au stătut la Monarhie Tiverie, carile

Tiverie Lét. 37. au înpărăţit anĭ: 22: lunĭ: 6. murit-au de o boală, anul de la Hs. 37 Mart. 17, şi, au trăit anĭ 77: zile 120:

Caligula Lét. 41. După Tiverie fu înpărat Romanilor Caligula, carile la anul 41 Ghenarie 24, au perit ucis de Cassĭa Hiria Tribunul; înpărăţit-au anĭ 3 lunĭ 10 zile 9.

Clavdie Lét. 54. După Caligula au urmat Clavdie, fiĉorul luĭ Drus; acesta la annul de la Hs. 54, Octomvrie 13: întâĭ din sine bolnăvindu-să, apoĭ cu statul înpărătésiĭ sale, otrăvindu-l Xenofon Doĭtorul, au murit în Sinvesa; înpărăţit-au anĭ 13; lunĭ 8: zile 20, şi au trăit anĭ 63: lunĭ 3.

Neron. După Clavdie, au stătut la înpărăţie Neron, pre carele maĭ denainte chemându-l Domitie Aenovarvos, apoĭ Clavdie făcându-l fiĉor de suflet, l'au numit Neron Clavdie Drusus. Din toţĭ înpăraţiĭ Romanilor, nime cu vredniciile şi cu bunătăţile, maĭ vestit n'au fost de cât acesta cu răutăţile şi cu tiräniile. Pentru privala, cetăţiĭ Romiĭ din toate părţile ĭ-au dat foc de au ars, după arsură încă maĭ frumoasă au făcut-o. Pe vestit dascalul său Seneca, pentru ca să nu-ĭ maĭ fie de dânsul ruşine l'au omorât; pre maică-sa, pentru ca să vază unde au şezut în pântece-ĭ, de vie au spenticat-o, cu soru-sa, şi cu alte rude curvie au făcut, şi capu tuturor răutăţilor plinind, pe corifeiĭ Apostolilor Petră şi Pavel, au omorât. Cu acestea a luĭ fapte, până maĭ pre urmă, în ura tuţuror căzind, şi de aĭ săĭ încăş părăsit fiind, singur şie

Lét. 68. moarte s'au făcut, la anul 68, Iunie 9: înpărăţit-au anĭ 13, lunĭ 7, zile 28: într'acesta Neron s'au sfârşit familie luĭ Iulie Chesar.

Galba Lét. 69 Salvie. După cĭuda lumiĭ Neron, au urmat Galba, pre carile cu vicleşug l'au ucis Salvius Otho: Lét. 69: Ghenar 10:

www.dacoromanica.ro

Intr'acelaș an Salvie Otho luând înpărăția, și eșind cu oaste înpotriva luĭ Vitelie Hatmanul, carile de la slujitorĭ luasă nume de înpărat, și dându-ș războĭu în Bebriac, fu biruit și gonit de oștile luĭ Vitelie, de care cĭudă singur șie moarte ș-au făcut, lét 69: April 20.

Într'acestaș an Dechemvrie 22: Vitelie, viclenindu-l oșténiĭ săĭ pre carii îĭ trimisése în potriva luĭ Vespasian, și prinzindu-l, l'au omorât. Vitelie.

După acesta, schiptrul înpărățiiĭ au luat Vespasian, pentru carile zice Sfetonie: că toțĭ înpărațiĭ Romanilor, până a nu lua înpărăția, fiind maĭ bunĭ, să făcé maĭ răĭ; ĭară unul numaĭ Vespasian, fiind maĭ denainte maĭ rău, după ce au luat înpărăția, s'au făcut maĭ bun. În vrémé acestuĭa înpărat, scrie Tațitus în Analile sale, precum pre la anul de la Hs. 70 Sarmatiĭ, trecând Ḍunăré, să fie prădat în Misia, și pe Fonteus Agrippa, Hatmanul Romanilor să fie omorât, ĭară maĭ pre urmă alt Hatman, anume Rubrie, pe Sarmati bătând, lucrurile să fie potolit. Vespasian Let. 79 Iunie. 24 în satele Reantine au murit de vintre; înpărățit au anĭ 10. fără 6 zile, și au trăit 69 anĭ, 1 lună, zile 7. Vespasian. Lét. 70. Lét. 79.

În urma luĭ au stătut înpărat fiĭul său Tit Vespasian. Acestuĭa îĭ zice Xifilin, și Sfetonie, dezmĭerdaré, sau bucuriĭa nómuluĭ oamenesc; adecă pentru nespusă bunătaté caré avé. Zua în caré să tâmpla să nu facă cuĭ-va vre-un bine, au fost zicând: Priĭatinilor, am pĭerdut zua. Murit-au acesta de friguri, într'acelaș sat unde și tatăl său au murit. Lét. 81: Septemvrie 13. și au înpărățit anĭ 2, lunĭ 2, zile 20 și au trăit anĭ 40, lunĭ 9. Tit.

După Tit, au urmat în putéré monarșască, frate său Domitian, carele întâĭ au purces cu oaste, asupra luĭ Decheval Craĭul Dachilor, precum de a luĭ războae maĭ denainte la Capul pentru Craiĭ Dachilor, s'au pomenit. Însă pentru ca țăsătura Istoriiĭ să nu să curméze, aicé ĭarăș caĭ pre scurt a poftori, nu ne vom lenevi. Domitian.

www.dacoromanica.ro

CAPUL XVIII.

Arată-să trĭĭ războae a Dachilor, cu Romanĭĭ supt Domitian.

Lét. 81. Pe la începeré vieţiĭ nemuritoare, la anul 81 scornitus'au întăĭ războĭul Dachilor cu Romanĭĭ, pentru carile scriu istoricĭĭ

Dion în vĭĭaţa luĭ Domitian. într'acesta chip: Dachiĭ având un domnu ce-l chema Decheval, om în purtatul oştilor, foarte meşter, şi la toate vicleşugurile pré isteţ, şi gata, carele foarte derrău pre Romanĭ purtase, şi cu dése războae, prin vrémé a 17 anĭ ţare îĭ ostenise, cât precum în céle maĭ denainte scrise pre larg s'au pomenit, şi dare pre an sălе dé îĭ asuprise. De care lucru Domitian, cu oaste rădicându-se, au purces peste Dunăre asupra luĭ, ce molicĭuné înpăratuluĭ, carele în ostenélele, şi trudile oştilor ceva-ş deprindere ne având şi cu totuluĭ tot odihniĭ şi desfătărilor dat fiind, au stătut pricină, cât nicĭ războĭu deşchis Dachilor să dé, vréme şi prilej n'au aflat. Ĭară Decheval cu meşterşugurile, carile ştiĭa, în multe locurĭ fără véste împrăştiată, şi fără nicĭ o rânduĭală purtată, oasté Romanilor lovind, multă samă de slujitorĭ, au prăpădit. Ce Domitian paguba şi stricăcĭune a lor săĭ, tăĭnuind: la Senat, precum asupra nepriĭatinuluĭ, biruitorĭu ĭaste, au scris, cărĭĭ minţirĭ Senatul crezind, în slava luĭ, multe Agalmate, chipurĭ săpate, iau rădicat.

Războĭul al doilé.

Lét. 93 La anul de la Domnul Hs. 93 scrie Taţitus, că în aniĭ trecuţĭ, multe războae maĭ mănunte au avut Romanĭĭ cu Dachiĭ în Misia, în Dachia, în Ghermania şi în Pannonia; ce în toate leneviré şi ne grijé Voevozilor, au fost pricină de s'au concenit multă samă de oaste Românéscă, şi Dachiĭ pururé au fost biruitorĭ, şi désupra.

Războĭul al trilé.

Lét. 94. La anul de la Domnul Hs: 94 scrie Xifilin, precum Domitian, nevrând singur să margă asupra Dachilor, au orânduit Hatman oştilor,

www.dacoromanica.ro

pre un Iulian, carele dând războiu față la meidĭan asupra Dachilor, izbândisă; ce fiind în desară, și vrémé întunecând, Decheval cu putéré neputând a isprăvi, ĭarăș la meșterșugurile sale au alergat; căcĭ văzind el că acmu biruința la Romanĭ să plecasă, și altă nu era, fără numaĭ, după pierderé războĭuluĭ, să piardă și cetaté cé de scaun, care era acolé aproape, au poroncit maĭ cu de vréme, și au tot tăiat păduré, caré era aproape lângă cetate, și au lăsat numaĭ trunchiĭ golĭ, în careĭ au aninat arme slujitorești. Romaniĭ gonind pe Dachĭ asupra cetățiĭ, și acmu zaré soareluĭ de tot scăpătând, și agĭungând la pădure cé tăiată, cu noapté amăgindu-să, li s'au părut, că toțĭ trunchiĭ copacilor, sint oaste pedéstră, cu arme, înpotriva lor din cetate eșită, și așé de goană oprindu-să, cu nedeplină biruință, s'au întors la taberile lor.

Ĭară al doile an după acesta războĭu, carile ĭaste de la Domnul Hs. 96 Domitian încă eși din viĭață, fiind ucis de aĭ săĭ, cu îndemnaré înpărătésiĭ luĭ, precum la locul său maĭ denainte s'au pomenit. Lét. 96.

Ĭară după Domitian, au stătut Nerva la înpărăție, carile făcând pe Ulpie Traĭan fićor de suflet și următorĭu înpărățiiĭ, la anul 98 au murit: Lét. 93.

Τέλος τῶν Προλεγομένων
Sfârșitul Prolegomenelor.

www.dacoromanica.ro

PRECUVÂNTARE,

Sau Pridoslovie în Hronicul vechimeĭ Romano-Moldovlahiĭ.

A lucrurilor omeneştĭ strămutătură, sau (pentru ca adeverinţa lucruluĭ maĭ fără grijă să mărturisesc), Acé dintr'un nalturĭ, în toate, şi preste toate Minte, cu a sa ocârmuire, şi de Minte celor de supt lună, ne atinsă, şi ne agĭunsă socotélă; într'un chip oare carile de ğoc, şi de batğoc, câte şi câte félĭurĭ de schimositurĭ, şi din zi în zi, altele şi altele, una după alta, schimbărĭ, şi mutărĭ în faptele şi lucrurile omeneştĭ, până acmu să fie adus: şi în câtă de acmu înnainte ĭaste să aducă, paremi-să că cine-va, carile macar cât de puţin citiala sfintelor şi a Profanilor (păgâneştĭ) scrisorĭ, va fi amirosit, (precum să zice cuvântul) macar denafară de prag, cât de departe, cătră istoriĭ, capul de şĭ va fi închinat, tăgăduitorĭu să fie a să afla nu poate. Că într'adevăr, Puternică drépta celuĭ Préputernic, clătéşte, şi mută înpărăţiĭle, d'intr'un ném într'altul; şi pre înnălţaţĭ plecând, pre plecaţĭ de năprasnă, cu mare mieraré celor maĭ pre urmă viitorĭ, îĭ înnalţă şi în stepenele cele maĭ de sus îĭ rădică. In scurt: cu a sa véćnică neclătită, şi nemutată fiinţă, pre muritorĭ depururé învaţă, şi a înţelége îĭ face; cât de putregăĭos lucru, şi putregĭuniĭ supus, să fie omul: şi cât de proaste, slabe, şi neputincóasă să fie lucrurile luĭ; carile ca lutul de pre lângă drumurĭ, une orĭ de ploae să întoarce în tină, alte orĭ de căldura soareluĭ, să usucă în bulgărĭ; alte orĭ acelaş mult stropşit şi călcat fărămându-să,

www.dacoromanica.ro

şi în prav, şi pulbere zdrumicându-să; cu vânturile să holburéşte, şi cu mare răzsipă până la nuîrĭ învârtit rădicându-să, preste alte déluri, şi preste alte văĭ, în izbélişte să liapădă. Putérea-ş dară zice, că tocma într'acesta chip cerésca orânduĭală, pre la une însămnate, şi maĭ denainte orânduite vremĭ, pre céle varvare némurĭ cinstéşte, şi le evgheniséşte, ĭară pre céle vestite, şi de lăudat singe, în varvare le preface, şi slava în ocară, şi mândrĭa în râsul altora, o întoarce.

Aşé dară, odânăoară véche putére Eghyptuluĭ (caré încă şi asupra măririĭ Dumnăzăeştĭ, arme a rădica nu s'au îndoit), pre Faraon, cu undele Mărĭ Roşiĭ acoperind; şi cu alte nesuferite pedépse certând; pe némul Izrailténilor din rob Domn, şi înpărat a câte-va putinéoase némurĭ, l'au făcut; şi ĭarăşĭ pre acélaş, pentru ne mulţămita, şi mare ne credinţa, şi ne Dumnăzăiré, în limbĭ l'au împrăştiĭat, şi pre la marginele lumiĭ aruncându-l, bătgocuriĭ muritorilor, l'au suppus; precum de atâţĭa vécĭ, şi până astăzĭ, plata ne mulţămiriĭ, şi răsplata fără légiĭ lor, în toate zilele, şi în toate lucrurile, a lua videm. Ce pentru ca voroava să scurtăm; Aşé deciĭa, mândrĭa Assirilor, Midilor; a Midilor, Persilor; a Persilor, Grecilor; a Grecilor, Romanilor; şi până maĭ pre urmă a Romanilor înpărăţie, caré de la apus la răzsărit sărisă, şi de la amézizi la miază noapte să întinsése, şi cu măminos trupul puteriĭ armelor, puţin de nu toată faţa pământuluĭ lăcuit căptuşisă: Dachilor, Gotthilor, Vandalilor, Unnilor, Slovénilor, Bulgarilor, Sirbilor, Franţozilor, Ghermanilor, şi altor nenumărate némurĭ, în pradă şi călcaré au dat-o; şi în cé maĭ de apoĭ, Turculuĭ, stăpâniré Asieĭ, Africăĭ, şi a Evropiĭ, în caré şi înpărătésa cetăţilor (zic oraşul luĭ Constantin Marele) stă: cu mare jélé, şi durére inimiĭ, şi prăpădenia împregĭuraşilor, a o suppune au învoit, cel ce pre muritorĭ în une greşiţĭ, într'altele, a-ĭ pedepsi, va.

Însă nicĭ cu atâta, a lucrurilor omeneştĭ mascara deplin zugrăvită a fi poate, pentru caré experienţia, şi dovada din toate zilile ne învaţă; Căcĭ după alalte a strămutărilor ğocurĭ, încă maĭ mult râsul tuturor clătéşte cé de tot uĭtare, şi din pomenire ştérgere a lucrurilor, o dată de la oameniĭ vacurilor vechĭ, lucrate; şi cândailé înpreună cu făcătoriĭ, şi faptele, tot într'un mormânt

www.dacoromanica.ro

s'ar fi îngropat, de n'ar fi fost urmat îndată scrâşnetul condéelor, după tunetul, şi trăsnetul armelor. De unde orĭ ce, şi cât noĭ astăzĭ avem, şi ştim, maĭ mult de la scriitorii lucrurilor, de cât de la făcătorii lor, trebue să le cunoaştem. Precum şi Alecsandru Marele Machedon, pe Ahilevs fericiĭa, pentru căcĭ i s'au tâmplat scriitorĭu ca Omir, să-ĭ istorisască vitejiile; ce încă nicĭ aşa lucrurilor, cel deplin săvârşit, să poate da, de vréme ce când slaba a omuluĭ socotélă cu tot dédinsul să pune, pentru ca cé adevărată istorie, din basne, ca grâul din neghină, să aliagă, tocma ca cum ar cădé în amestecaré limbilor la Turnul Vavilonuluĭ, aşé să ulueşte, şi care pentru adevăr, sau caré pentru minćună ar ţiné, amurţită rămâne. Şi maĭ vârtos întâĭaş dată în privala ochĭuluĭ, şi în sunetul urechiĭ, altă nu ése, fără numaĭ purtate cuvintele acélia, ne învaţată ĭaste prostimé. Tot cela ce nu-ĭ Elin, ĭaste Varvar. Băsnuitoare Greţia; şi Quicquid Graecia mendax audet in historia, orĭ ce minćunoasă Greţia îndrăsnéşte în istorie. Monstrosa Africa. Cĭudată, sau de lucrurĭ cĭudate scoţîtoare Africa; şi alalte acestora asémené ne numărate. Pentru care lucru, când de rândul istoriilor apucându-ne, lucrurile trecute, înnainté ochilor a pune silim, nu într'alt chip, ce ca cum într'un codru pré des, şi ne răzbătut, a întra ne am nevoi. Când istoricilor urmăm, crezind şi nedejduindu-ne drépte, şi a drumuluĭ ştiutoare povaţe a fi, ei între dânşiĭ ne tocmindu-să, de acéléşĭ lucrurĭ, în multe, şi deosăbite félĭurĭ povestesc, şi ceĭ maĭ proaspeţĭ pe ceĭ maĭ vechĭ de minćĭunoşĭ, îĭ probozăsc, ĭară de vor vré maĭ cinsteş să-ĭ dojenéscă, cu neştiinţa, şi cu necunoştinţa îĭ vinuesc.

Aicé eu, într'o parte las sfânta a bibliilor Istorie, a cărĭa izvoditorĭu nu omul, ce Dumnăzău să fie fost, cum să cade s'au crezut, şi să créde. Macar că înţelepţiĭ lumiĭ aceştiĭa prin tâmplările unor vremĭ, şi pre aćasta în prepus a o băga, nu s'au ruşinat, nicĭ s'au siit a buigui, precum cé chiară, şi adevărată din ceput a luĭ Moyseĭ istorie, cu prăzile şi pustiirile Ierusalimuluĭ, şi a toată înpărăţiĭa Iudeilor, să să fie răsărit; ĭară aćasta, pre caré astăzĭ în mână o avem, Iezdra din capul şi pomeniré minţiĭ sale, de iznoavă, să o fie izvodit. Carté luĭ Noe în chipul fabuliĭ silesc să o întoarcă. Pre câţĭ va din Prorocĭ, în izvodul Apocrifilor îĭ

www.dacoromanica.ro

scriu: ca cum ar vré să zică, că numaĭ de cetit, ĭară nu şi de crezut să fie; Nicĭ au lipsit spurcaţĭ hulitorĭ, carii şi asupra Nouluĭ Testament, mânule céle pline de singele sufletelor ne vinovate, a-şĭ arunca, şi din urzitura sa, a o destrăma, cu cânéscă nerușinare, au îndrăznit: bizuindu-să precum sfânta, a luĭ Ioan Apocalipsis, epistola Sfântuluĭ Pavel, cătră Evreĭ, şi epistola sfântuluĭ Iacov a doua, între céle Apocrife scrisorĭ le vor puté aşeza. Însă noĭ pentru ca să nu amestecăm sfintele spurcatelor, de acéste maĭ mult a lungi părăsindu-ne, ochiĭ spre istoria limbilor să ne aruncăm. Pre cât dară aduc cuvântul cătră scriitoriĭ Istoricĭ, şi Gheografĭ, într'adevăr că ar puté cine-va, fără siĭală să zică, că eĭ în de eĭ din cuvinte ca din praştiĭ înproşcându-să, nu de a sale, precum să cade, au silit să-ş caute; ce cum pre a altora sau a le sale, sau a nemăruĭ să le facă, s'au nevoit Aşé pre mulţĭ, în multe félĭurĭ au clevetit, şi au vinuit. Şi aşéşĭ întăĭaş dată Ellinilor, izvoditura mincĭunilor dând, pre alţiĭ maĭ de curund, lor în meşterşugul a minţi următorĭ, vor să-ĭ facă, zicând: Precum Omir tot băsnuitorĭu fiind, în locul ce ar fi fost istoriĭa adevărată a lucrurilor făcute, să povestéscă; adâncimé limbiĭ ellineştĭ şi a Poeticâĭ meşterşug, să fie vândut. Şi nu numaĭ acel de obşte, a tuturor Grecilor, atâta de lung, şi vrăjmaş războĭu, carile la Troada au făcut, ce aşéşĭ şi pre însăşĭ Troada d'intre lucrurile lumiĭ ar îndrăzni să o rădice, de nu ne-ar arăta sfârmăturile eĭ şi până astăzĭ, unde au stătut, şi câtă de mare, câtă de lată, şi de largă au fost. Nicĭ maĭ mult vom pomeni pentru alaltă a mulţimeĭ Poeticilor cĭată, a cărora scrisorĭ, pentru theologhiĭa, pentru faceré lumiĭ, şi pentru plăzmuiré oamenilor, şi a altor în lume trăitoare, şi ne trăitoare lucrurĭ, încă de demult în locul basnelor au trecut. Pentru istoricĭ ce zic dară? să videm. Pre Irodot (carile între toţĭ scriitoriĭ ellineştĭ, maĭ vechĭu să numără) îl fac părinte istoriiĭ, adecă ca cum din capul său ar fi fătat, acélé ce au scris, şi nu că ar fi istorisit lucrurile adevărat făcute, ce numaĭ pentru, ca în praznicul Olimpiilor stâbla biruinţiĭ să apuce, o povéste ca aceĭa, în chip de istorie, să fie alcătuit. De Thuchidit zic, precum slaviĭ luĭ Irodot răvnind, mincĭunĭ cu voroava frumoasă ascunse, şi cu numele adevăruluĭ căp-

www.dacoromanica.ro

tușite, în slava némuluĭ Elinesc să fie scris. De Xenofon zic, precum nu céle ce au fost în Chyros, ce célé ce ar fi trebuit să fie în unul ca Chyros, cu voroavă înpodobită să fie tocmit. Pre Plutarh îl fac răvărsat în sîne, și pișcătorĭu de ale altora. Pre Ellanic, pre Aghisilau, pre Efor, pre Timeu, pre Antioh, pre Filist, pre Chillie, și pre alțĭ scriitorĭ vechĭ ca aceșté, îĭ osindéște Iosif Iudeul, pre carele maĭ apoĭ îl probozéște și în greșéle îl îndreptiază Eghesip.

Așijderé pre ceĭ bătrânĭ Gheografĭ, ceștĭ maĭ tinerĭ, precum în cuvintele sale ne stătătorĭ îĭ vinuesc, pre Aristovul, și pre Onisicrit (carĭĭ întâĭ de lucrurile Indiiĭ au scris) îĭ râd, precum să fie cutrierat lumé ca Calicĭĭ, și apoĭ cu minciunile lor lumé să fie înplut. Pre Stefan, pre Arian, pre Dionysie și pre alalțĭ maĭ aproape după aceșté, în Gheografiile sale purtătorĭ de cuvinte deșerte îĭ numĕsc. Pre Ptolomeĭ vestitul în Gheografie, în râs luând, în céle maĭ multe să fie greșit îl arată, și ales în șiruirea ostrovuluĭ Thulé (pre carile Ptolomeĭ în céle maĭ departe, a lumiĭ ostroave îl pune) ca cum nicĭ s'ar afla întru lucrurile firiĭ, zic. De Plinie vor să zică, precum de părțile evropeștĭ necunoscătoriŭ, și a némurilor, și a țărălor amestecătorĭu să fie fost. Cătră acásta aduc pre Țițeron înpotriva luĭ Diodor, și a luĭ Theopomp tunând, precum fără sfârșit să fie la aceșté basnile, și eĭ plinĭ de mîncĭunĭ. Acestora aséminea sententțiĭ dau, pentru Hronografĭ. De Cvintus Curțius, de Arianos, de Plutarh, (carĭĭ după câte-va sute de anĭ, de biruințele luĭ Alexandru marele au scris), vinuesc, precum, maĭ mult să fie silit, pentru ca să știm noĭ, ceștĭ maĭ de pre urmă, ce au scris eĭ, de cât ce au lucrat Alexandru. Cătră aceșté alătură pre Tit Livie cu toată ciata istoricilor, carĭĭ dé faptele Romanilor au scris, și pre toțĭ într'o sumă strângându-ĭ, îĭ clevetesc; precum multe să fie scris, ĭară puține să fie dovedit; și încă să fie dovedit carele nicĭ o dovadă a avé pot. Acéstea dară, în scurt, pentru célea ce între dânșiĭ, de ceĭ maĭ vechĭ scriitorĭ să poartă, fie zis așé. Ĭară pentru ceștĭ maĭ proaspețĭ, și maĭ pre la vacurile de mijloc, pentru ca să poată cine-va de la dânșiĭ a căștiga, sau a dosluși a lucrurilor adeverință, câte și câte locurĭ și chipurĭ de îndoință, și așéș să zic de necredință, înainte

www.dacoromanica.ro

ne pun. Că deosăbĭ de marĭ izvoadele izvoditorilor, maĭ cu dédins zic, că ne poate a învăța cé din toate zilele dovadă, de care lucru socotéște. Când ne apucăm (zic eĭ) a citi istoriile scriitorilor Grecĭ, cariĭ după mutarea scaunuluĭ înpărățiiĭ de la Roma la cetaté mareluĭ Constantin, istoria ce-ĭ zic Vyzintina, cu condeiul a o urzi, și a o țése au început, adică după a Țarigraduluĭ zidire, lucrurile Romanilor, și războele, carile necurmat cu Gotthiĭ, Vandaliĭ, Schythiĭ, Unniĭ, Bolgariĭ, Sirbiĭ, Rusiĭ, Moscaliĭ, și cu alte, ale fundurilor Crivățuluĭ némuriĭ, au avut, și de amănuntul a le însămna au stătut, de vom căuta rândul poveștiĭ pre alesul, débiĭa unde va, și când-va biruința Varvarilor cu condeĭul dăruesc; pre caré eĭ cu armele maĭ tot deauna dobândind'o, de peste pustiile apeĭ Volgâĭ, și a măriĭ Balticăĭ, și a Caspiiĭ năbușind, și ca piatra rătundă din vârvul déluluĭ, uniĭ după alțiĭ, spre părțile Evropiĭ pohârnindu-să, în Evropa ce a maĭ suppune și pre cine a maĭ bírui, ne având: până la Africa cu fierul, și cu focul au pătruns; și prin tâmplările vremilor, prin multe locuriĭ, scaunul și picórul înfigându-ș, și pre une crăiĭ, din pământ dezrădăcinând, pre altele așijderé din nemică au rădicat și li-au întărit. Decĭ, acéstă a lor socotélă nu așea pre lesne póte să o dea cine va în laturĭ, sau de tot-greșită să o socotéscă; Că céle maĭ vechĭ a Serachénilor, cu înpărățiĭa răsărituluĭ, înpreună și cu a apusuluĭ, în ćastă dată pentru scurtaré cuvântuluĭ, cu pomenirea trecând, la vremile pre la carile cu cel din tăĭ a Turcilor Osman înpărat, la Asia s'au ijdărât, să vinim. A căror putére, precum cé de demult, așé ćastă de astăzĭ, nu numaĭ înpărățieĭ răzsărituluĭ groznică, și stângătoare au fost, ce încă precum cumpănă stăpânilor maĭ a toată lumé, să fie adus aĭavea ĭaste. Săvârșitul lucrurilor, și tot adevărul așé fiind; însă istoriciĭ vremilor sale, pre Grecĭ foarte adése, ĭară pre Turcĭ foarte rar biruitorĭ, pomenesc. Decĭ în scrisorĭ biruința Grecilor asupra Turcilor citind, în lucru răsturnaré, și prăpădeniĭa a atâte, și atâtea înpărățiĭ, crăiĭ, și domniĭ jelim, și ne mierăm. Așé la Hronicile Ungurilor de ne vom uita, alegând războĭul luĭ Vladislav cu sultan Baiezid, carile s'au făcut supt Varna, și altul de la Nicopolis, și câte-va maĭ ĭușoare bătăĭ, cu Huniad vestit hatmanul Ungurilor; într'altele în toate pre Unguriĭ biruitorĭ, ĭară

www.dacoromanica.ro

pre Turcĭ biruiţĭ, şi cu ruşine fugiţĭ îĭ auzim. Înpotrivă, adeverinţa lucruluĭ în gura mare strigând, precum toată Crăiïa Ungurésc㠄, încă de pre vremile luĭ Sultan Suleiman, ce-l numêsc canonic, schiptrul şi corona Turcilor să-ş fie dat, sunetul fiérălor, şi a obezilor jélnic glasul robieĭ, olicăesc, de care lucru poate că până în véckĭ condéelor scriitorilor, s'ar fi crezut; de n'ar fi prin atâta vréme armele Turcilor într'ânsa tunând, în cerbicé lăcuitorilor cel tirănesc gĭug ş'ar fi aruncat, pre carile débiïa, şi cu mare peire, în vremile noastre, norocul luĭ Leopold, şi a doĭ fiĭcorĭ a luĭ, a Chesarilor nemţeştĭ, l'au rădicat, şi acé slăvită şi odată în vremile sale puternică Crăie, de supt robiïa vărvăriască au izbăvit.

Să tăcem a pomeni, pentru Hronicile a stăpânirilor, carele de noĭ sint maĭ depărtate, şi a cărora lucrurĭ, noaâ sau puţân, sau nici cum sint ştiute, şi să vinim a ne miera de ale vecinilor, şi înpregĭurăşilor noştri! Intăĭaş dată înnainte ne es Hronicile Leşeştĭ, în carile marĭ, multe, şi vrăjmaşe războae cu veciniĭ săĭ Tătarâĭ, Rusiĭ, Prusiĭ, Sfeziĭ, Unguriĭ, şi maĭ pre urmă şi cu Turciĭ auzim, rarĭ biruinţe a nepriïatilor, dése a sale pomenesc; Iară sfârşitul, prin dovada ochilor arată, precum Tătarâĭ Crâmuluĭ, şi a Bugiaculuĭ, cu robiĭ Leşeştĭ şi Ruseştĭ, toate ţările păgâneştĭ până la Eghypet, până la Africa, şi până la Indiïa înplu. Prusiĭ, Sfeziĭ, Daneziĭ, Moscaliĭ, câte-va Domniĭ ca Crăiile de late şi de lungĭ, de la biruitoriĭ Léşĭ, să fie apucat videm. Aşé de la Ungurĭ, precum macar o palmă de loc Léşiĭ să nu fie apucat, céle din tăĭ şi vechĭ hotarăle ţărâĭ, carile despre acé parte sint, şi din locurile sale nemutate stau, fără prepus mărturisesc.

Pentru Moldova noastră, ce aş avé să zic, nu îndrăznesc: fără cât pre la maĭ toţĭ Istoriciĭ leşeştĭ citim, (alegând pre unul Piasenschie, carile maĭ mult adevăruluĭ slujéşte) precum, cu condeĭul de o mie de orĭ Crăiiĭ sale maĭ pre lesne o suppun, de cât cu mult într'alt chip adevărul să fie, armele au arătat. Aşé de pre céle trecute, într'un chip şi acelor după noĭ viitoare icoană, cu minté a zugrăvi putem. Ĭată în vremile noastre, câte-va marĭ şi ne-dejduite mutărĭ, a vidé ni s'au tâmplat. Adecă patima Turcilor supt Viena, şi prin vrémé deciïa, a câţĭ-va anĭ, cu câte-va năre-

www.dacoromanica.ro

cite războae Némţiĭ toată ţara Ungurésc㠠(precum am şi maĭ pomenit) înpreună cu vestite cetăţile Timişvarul şi Beligradul, din mânule Turcilor au zmult: cătră carile, ca cum şi camăta ar fi adaos, parté ţărâĭ Munteneştĭ despre ţara Unguriasc㠠pănă în Olt, şi câtăva parte din ţara Sirbasc㠠pănă în Drava cătră înpărăţiĭa Chesarĭuluĭ au adaos. Acéĭaş nemţasc㠠oaste cu Voevoziĭa Domnuluĭ Evghenie, cu triĭ groznice războae, câteva zecĭ de miĭ de Franţojĭ prăpădind, în vecĭ ne şterse de biruinţă laude ş-au agonisit.

Aşé Petăr Alecsievicĭ Marele Inpărat rusesc, pre Léşĭ întulburându-să, numaĭ nu numele, şi cu singure sunetele armelor, în câte-va rânduri ĭ-au domolit. Pre Craĭul Saxonesc din Crăiĭa Leşéscă, gróza Şfeduluĭ, şi ne stătătoare firé Léşilor, izgonindu-l; cu agĭutorĭul oştilor sale, căzuta-ĭ Coronă, ĭarăş în cap ĭ-au rădicat. Pre Carlus Craĭul Şfezesc, după cătăva a furtuneĭ ğocurĭ, întâĭ la locul ce să chiamă Lesnoe, apoĭ la târgul Ocrainiĭ Căzăceştĭ Poltava, cum l'au biruit; şi cum l'au cu armele asuprit; şi cum cu puţinĭ fuga agĭutorindu-ĭ, în unbra Sultănéscă, câtva peste triĭ anĭ s'au răcorit; Atâta ĭaste lumiĭ de ştiut, pre cât cu toţiĭ Şfedul ne biruit a fi îl credé! Aşijderé cum acelaş Craĭu Carlus, izbelişté furtuneĭ, şi pildă altora, cariĭ în cal, şi în car numaĭ puterile îş cred, mâna céĭa, ce lucrurile muritorilor, după cum vă mută, şi strămută, puindu-l: în Norveghiĭa de puţinĭ Danezĭ, supt o cetăţue aşe de năprasnă au perit, cât maĭ mult socotesc să să fie trăgănat sunetul puşciĭ, carile l'au lovit, de cât sufletul luĭ în trup după lovală. Acesté, şi altele multe ca acéstea în vécul nostru, precum am zis, tâmplându-să chiar şi fără prepus, cum şi în ce chip, s'au lucrat putem zice, că le ştim. Ĭară voĭa cé slobodă a scriitorilor, şi bogată voroava Retorilor, cineş pentru némul său, precum minté şi inima îl va împinge, ce vá, scrie şi ce sint să laude, sau să huliască, vârsta viitóre va vidé, şi maĭ ales că unde istoricul maĭ mult cu ritorica, de cât cu fiinţa lucruluĭ, să slujiaşte: pre lesne poate auzi frumos cuvântul luĭ Arhidam, carile pentru Periclis sofistul zicea: că întrebând oare cine pre Arhidam, el iaste maĭ puternic, au Periclis? au răspuns: Eu, zice, macar că pe Periclis în războiu, şi cu putéré l'am biruit, însă el fiind bogat în

www.dacoromanica.ro

voroavă, când stă a povesti de acé tâmplare, să pare el biruitoriu, ĭară nu biruit a fi.

Maĭ ĭaste şi altă boală, cu caré zic, precum a lucrurilor scriitorĭ, să fie pătimind; adecă, dragosté slavii némuluĭ sĕu, şi din potrivă zavistiĭa cinstiĭ altuĭa, carile adevărat, nu puţin, calé adevăruluĭ, spre rătăciré minciuniĭ a abate, pot. Însă pre cât părereĭ noastre să arată, mult ar trebui şi gĭudecata acelor, cariĭ pre alţiĭ gĭudecă, la cumpănă a să trage. La cariĭ putem aĭavé însămna, precum neputând la alţiĭ afla ceva, celor lĭ-ar plăcé, şi după voe lĭ-ar vini. Pentru care lucru, cu célé, carile maĭ sus am pomenit, chipurĭ de giudecăţĭ; ceştĭ maĭ tinerĭ scriitorĭ, pre ceĭ maĭ bătrânĭ, de nu în toate, ĭară în céle maĭ multe, greşiţĭ socotindu-ĭ, a-ĭ îndrepta îndrăznesc. Aşé orĭ-ce uniĭ scris ne au lăsat, pentru lucrurile, de la stăpânitoriĭ maĭ denainte purtate, pentru némurile célé vechĭ, de numerile şi de lăcuirile lor: Aşijderé pentru a lumiĭ părţĭ, mărĭ, ostroave, ape, păduriĭ, munţĭ, câmpĭ, şi pentru altele, carile supt linèa gheografilor, şi slova istoricilor, cad, cevaş neatins, şi neclătit să lasă, nu să pot răbda. Care lucru, precum ni să pare, au stătut pricină, pentru ce noĭ, ceştĭ maĭ de pre urmă, maĭ nicĭ o ştiinţă fără prepus, putem avé; Cine adecă ĭaste adevărat Schytth? Cine Ghet? Cine Dac? Cine Unn? Cine Gherman? Cine Sarmat? Cine Slovan? Şi încă lucru, carile toată mierare covârşéşte, cine Grec? Cine Roman? să fie. Că dintr'acest félĭu de amestecăturĭ, a scriitorilor, şi a gĭudecătorilor, auzim: precum odânăoară jidoviĭ de la Iudea, pentru plăcéré Grecilor să făcé rudă, şi de un singe cu Spartaniĭ. Maĭ mariĭ némuluĭ franţuzesc, să lăuda, precum din Troadénĭ să fie fost născuţĭ, pre cariĭ singur Petavie, om născut, crescut în Franţa, rău ĭĭ probozéşte. Vitichild, cu următoriĭ săĭ, siléşte să dovedéscă, precum Sacsoniĭ ceĭ vechĭ a Ghermaniiĭ lăcuitorĭ, din viţa Machedonilor să să fie trăgând, şi din rămăşiţele năroduluĭ luĭ Alexandru marile, într'acélé părţĭ să să fie răzleţit. Orihovie Léhul pre Léşiĭ săĭ, macar că de ném Slovénĭ ĭĭ numéşte, însă de rudă Ellinĭ, şi limba leşéscă, din cé Atticéscă, să fie izvorât, singur de sine să bucură. Orbin Raguzeul, cu înpotrivnică luĭ Orihovie socotélă Machedoniĭ, Grecĭ să fie orb tăgăduéşte; ĭară Slovénĭ, să fie, a

www.dacoromanica.ro

arăta tare năvălește. Și așé deciĭa tot némul Bulgăresc, Sirbăsc, Boemăsc, Rusesc, Leșesc, amândoaâ Sarmaţiile, și maĭ toată Schithia (maĭ pre lesne de cât Ovidie Metamorfosele sale) tânăr poate fi socotind némul Ellinesc; în Iudeĭ îĭ mută, și până la Ruvim, fiĉorul luĭ Iacov, stepenele Seminţiiĭ le întinde, caré în carté istoriiĭ sale de vechimé și Ghenealoghia Slovénilor, cu multe argumenturĭ a dovedi să căznéște. Pre acesta cu multe Păpriște, întréce a luĭ Pretorie Lumé Gotthicéscă, în carésau pré puține, sau maĭ nicĭ un ném, a afla veĭ puté, carile coreniĭa sa din Gotthĭ să nu fie trăgând. Și din potriva aceștéĭaș, a luĭ părerĭ, tot némul Gotthesc, precum ĭarăș dintr'alte némurĭ înprăștiĭat, și răzleţit să fie, însuș mărturisește, și cu un iscusit meșterșug, înpotrivnice socotélile sale, maĭ deșchis arătându-le, maĭ pre larg deșchizindu-le; a Semenţiilor, a Domniilor, a Ţărâlor, a Locurilor, a Mărilor, a Pădurilor, a Apelor, a Bălţilor, a Limanurilor și a Marginilor, céle maĭ vechĭ, maĭ mijlocie, și maĭ decurând numere, după voĭa luĭ tâlcuind, și la unile slovele, ĭară la altele syllevele schimbând, scobind, răzind, adăogând, și nemică neclătit, și din hiriș locul său ne mutat să scape lăsind: nevoinţiĭ sale deplin voĭa să fie făcut, să veselește; nicĭ să îndoĭaște a zice: Precum Romfea, și Spatha, hireșe cuvinte Gottheștĭ să fie, și arme vechĭ, de vechĭul său ném scornite, și purtate să fie fost, silește să dovedéscă.

Decĭ unile ca acésté, la gĭudecătorĭ, pentru scrisorile altora, noĭ citind; și de dânsele ca de niște fulgere înproșcându-să, socotindu-le: în credinţă mărturisim, precum ascunsul inimiĭ tare înspăimându-să, cu a altora patimă, oare cum cu dânșiĭ înpreună certăriĭ ne suppunem: atâta cât tremurând mâna, și scăpând condeĭul, cevaș pentru a némuluĭ nostru vechime, naștere, și viță, fără sială a zice, și a însămna, nu putem. De care lucru precum alalţĭ aĭ noștri scriitorĭ, până acmu, nu fără socotélă, ce încă foarte cu cumpăt (alegând pre uniĭ cariĭ maĭ ferice ar fi fost de dânșiĭ așéș, de nicĭ ș-ar fi maĭ scris ceva) câte oare ce, pre cât adecă știința lĭ-au agĭutorit, în hronicele sale, însămnat ne au lăsat. Într'acesta chip și noĭ firĭ-am lăsat Pragmatia (lucraré) acasta, supt maĭ lungă tăcére; însă înpinșĭ, și poftiţĭ fiind de la

www.dacoromanica.ro

uniĭ priĭatiniĭ streiniĭ, şi maĭ cu dédins, de la însoţirea noastră caré ĭaste Academia ştiinţelor de Berolin, nu numaĭ odată sau de doaâ oriĭ, ce de multe oriĭ îndemnaţiĭ, şi rugaţiĭ fiind, pentru ca de începătura, némul, şi vechimé Moldovénilor, precât adevărul poftéşte, macar cât de prescurt, să-ĭ înştiinţăm. Aşijderé de lucrurile, carile în vremile stăpânitorilor, din descălecatul ţărâĭ Moldoveĭ, cel vechĭu, până la vremile noastre s'or fi tâmplat, de staré şi pusul loculuĭ eĭ; de aşezământul aeruluĭ, bişugul pământuluĭ, ocolitul hotarâlor, şi de altele, carile spre folosul vieţiĭ omeneştĭ caută; şi încă şi obicéele, légé, ţerămoniile politiceştĭ şi besericeştĭ, şi de alte carile spre orânduĭala şi cinsteşiĭa omenéscă stăruesc, pre cât în putinţa slabeĭ noastre ştiinţă va fi, să-ĭ adeverim. Cu a pomeniţilor dară priĭatiniĭ îndemnare, şi cu a Academiiĭ în învăţăturĭ luminată, zic, a Berolinuluĭ poftire, căutatu-nĭ-au a plini pravila, şi învăţătura luĭ Platon, care poroncéşte: Non solum nobis, sed et Patriae et amicis vivendum. Adecă: nu numaĭ pentru folosul nostru, ce şi pentru a Patriiĭ ceva să slujim, şi pofta priĭatinilor ğos a lăsa, să nu ne arătăm. Socotit'am, ca între gĭudecătorĭ, şi între scriitorĭ, cé din mijloc cale, şi maĭ fără grijă să apucăm; adecă pentru noĭ maĭ mult altora de cât noaâ crezind, şi maĭ mult adeverinţiĭ lor, de cât poftiĭ noastre urmând, ca cum singurĭ pre noĭ, de la noĭ ne am despărţi, şi departe, ca nişte streinĭ privitorĭ, orĭ-ce scriitorĭ streinĭ, pentră némul Moldovénilor, în cărţile sale însămnat ne-au lăsat, verĭ de lăudat ar fi acélé, verĭ de hulit, cu bună inimă să le auzim, şi cu curată consţienţie (ascunsul inimiĭ) altora să le povestim aşé, ca din zéce categoriĭ a luĭ Aristotel una numaĭ, caré ĭaste pătimiré, afară scoţind; alalte toate, precum în sine sint, în toate şi pretĭutinderé, nebetejite ferîndu le, în nĭamul nostru Moldovenesc să le arătăm.

Cu doĭ anĭ maĭ denainte, toată hotărâré ţărâĭ Moldoviĭ, cu tablă gheografică, cu câtă osirdie şi trudă s'au putut, de plin, precum ni să pare, s'au şiruit. Aşijderé în anul de curând trecut, hronicul vechimeĭ némuluĭ Moldovenesc (încarileş tot numele Vlahilor să cuprinde), de la vremile luĭ Avgust Chesarĭ, şi maĭ pre urmă de la Traĭan până la înturnaré luĭ Dragoş Vodă din Ardĭal,

www.dacoromanica.ro

la locul şi la moşiĭa sa, pre cât mâna şi vrémé nĭ-au dat, desăvârşit l'am istorisit. Ĭară într'acest an, puind nedéjde în Dumnăzăĭasca agĭutorinţă, culesam hronicul Moldoviĭ de la pomenitul Dragoş Vod, până la domniĭa luĭ Ştefăniţă Vod, fiĭcorul luĭ Vasilie Vod. Care hronic întâĭ ĭaste scris de Uréche Vornicul, până la Aron Vod, cel ce ĭ zic cumplit. Ĭară de la Aron Vod până la Ştefăniţă Vod ĭaste alcătuit de Miron Costin Logofătul: însă într'amândoĭ aceştĭ scriitorĭ, multe şi de trĭabă a să şti lucrurĭ, carele la istoriciĭ streinĭ însămnate să află: eĭ (cu ce pricină nu putem şti) cu condeĭul trecându-le, noĭ la trupul, şi la locul său, a le aduce nĭ-am nevoit. Cătră acesté orĭ câte la aĉastă istoriografie trebuitoare a fi am socotit; ĭară de alţiĭ sau de tot ne pomenite, sau într'alt chip de cum adevărul poftéşte, abătute, sau şi nu deplin, sau aşéşĭ de tot ne cunoscute au rămas: cu curată inimă gĭuruim (aducând faţă şi mărturiile de unde ne am înprumutat), precum lĭ-am aflat, aşé fără adaos şi fără scădére în privala, şi gĭudecata, nu numaĭ a lor noştri, ce şi a streinilor să le scoatem, ĭară gĭudeţul în mâna şi socotĭala cititorĭuluĭ lăsind, orĭ-ce sentenţie ar da, cu un suflet şi cu o voĭa a o priimi, şi a o sufferi, gata sintem. Însă acésté toate, fiind de noĭ în limba lătinĭască scrise, şi alcătuite, socotit-am, că cu strâmbătate, încă şi cu păcat va fi, de lucrurile noastre, deciĭa înnainte, maĭ mult streiniĭ, de cât aĭ noştri să ştie. De care lucru acmu de iznoavă osteninţă luând, din limba lătinĭască ĭarăşĭ pre cé a noastră românĭască le prefacem. Slujéscă-să dară cu osteninţăle noastre, nĭamul moldovenesc, şi ca 'ntr'o oglindă curată, chipul, şi statul; bătrânéţele, şi cinsté némuluĭ său privindu-ş, îl slătuesc, ca nu în trudele, şi singele moşilor strămoşilor săĭ, să să mândrĭască; ce în ce au scăzut din calé vrednicniiĭ, chĭar înţelegând, urma şi bărbăţia lor răvnind, lipsele să-şĭ plinĭască, şi să-şĭ aducă amente, că precum odată, aşé acmu, tot aciĭa bărbaţĭ sinţ, carii cu multul maĭ cu fericire au ţinut cinsteşĭ a muri, de cât cu chip de cinsté, şi de bărbăţia lor, nevrednic a trăi.

www.dacoromanica.ro

HRONICON

DACO-ROMANIIĬ

ADECĂ A ŢĂRÂLOR ROMÂNEŞTI.

CARTÉ I.

Caré arată descălecatul Romanilor în Dachia, de la Traĭan înpărat. Aşijderé dovedéşte necurmat traĭul lor în trânsa, de la acelaşĭ Traĭan înpărat, până la Avrelie Avrelian înpărat.

CAPUL I.

Canoancle, cum vor puté, să să adeverĭască lucrurile odândoară adevărat făcute, însă în istoriĭ târziu, şi rar pomenite.

De aicé şi înnainte puind noĭ socotéla, şi tot ţénchĭul ostenințeĭ noastre, pentru ca nu numaĭ, precum arătăm, că Dachia noastră, au fost de Traĭan Marile cu boĭarĭ cetăţénĭ, şi slujitorĭ Romanĭ descălecată, şi lăcuită; ce încă aceloraş Romanĭ, în trânsa aşézaţĭ, de atuncé şi până în ḑua de astă zĭ, săminţiĭ, şi a nepoţĭ, strănepoţĭ, într'acéĭaşĭ nerupt traĭu, şi necurmată sălăşluire, să dovedim; trebue întâĭ pentru aćasta puţiné învăţătură, cititoriuluĭ nostru să dăm: cu caré, ca cu o pravilă, şi canon slujindu-să, şi adeverința istoriiĭ maĭ luminată i să va arata: şi dovédele noastre de tot gândul stâng, şi de toată socotéla cu prepus, curate, şi desbărate le va cunoaşte.

www.dacoromanica.ro

Canonul, dară, şi regula adevărată, şi ne schimbată ĭaste: 1. Tăcéré, nicĭ pune, nicĭ rădică lucrul; ĭară zisa, îl şi pune, şi-l şi rădică.

Care canon, aşé trebu(e) înţeles: Când vre-un lucru în lume sau ĭaste, sau să face, ĭară pentru dânsul precum ĭaste, sau precum s'au făcut, cine-va nu pomenéşte: atuncé lucrul acela nicĭ să dovedéşte, nicĭ să tăgăduéşte; adecă, ca cum ar fi un félĭu de péşte în mare, macar că acel péşte adevărat să află, şi ĭaste; însă căcĭ păscariĭ péşte ca acela, să prinză, nu s'au tâmplat, pentru acéĭa de péşte ca acela, vré odată n'au pomenit. Apoĭ căcĭ n'au pomenit, precum n'au râdicat acel péşte din mare, aşé nicĭ l'au pus. Nu l'au rădicat: căcĭ péştele acela necunoscut, adevărat în mare să afla. Nu l'au pus, că ce, ce să zică sau să povestéscă, n'au avut, pentru lucru carile a-l vidé, sau a-l şti nu s'au tâmplat. Şi aćasta ĭaste parte canonuluĭ din tâĭ, caré zice: Tăceré nicĭ pune, nicĭ rădică lucrul.

Ĭară a dooa parte, caré zice: că zisa îl şi pune, şi-l şi rădică, să înţelége, înpotriva părţiĭ canonuluĭ din tâĭ. Când adică vre-un lucru în lume şi ĭaste, şi precum ĭaste să ştie, şi să povestéşte, sau când nicĭ cum ĭaste, nicĭ să poate şti, şi a-l povesti îl tăgăduĭaşte; decĭ când îl povestéşte, sau îl ştie odată, şi povestit ĭaste, adecă precum păscariĭ vânéză un péşte, pré carile nĭcĭ eĭ, nicĭ alţiĭ maĭ denainte a-l vâna li să tâmplasă, văd, şi cunosc lucru, carile macar că adevărat, între alte lucruri a firiĭ au fost, celor ne cunoscut fiind, ce să povéstéscă, şi cum au fost să-l pue nu ştiĭa; ĭară după ce la mână le vine vânatul cel necunoscut, şi-l cunosc, deciĭa cu zisa, adecă cu povestiré îl pun, adecă adeveresc, precum péşte ca acela ĭaste, şi să află în mare; apoĭ în toată viaţa, de n'ar maĭ povesti de dânsul, însă tot rămâne pusă adeverinţa cé din tâĭ, precum eĭ adevărat au văzut, şi au povestit de péşte ca acela. Şi aćasta-ĭ parté ce zice: că zisa şi râdică lucrul; aşé trebue a să înţelége, când adecă vre-un lucru în lume, nicĭ au fost, nicĭ a să face, nicĭ a să şti, nicĭ a să povesti să poate, atuncé zisa tăgăduind neştiinţa lucruluĭ, din lucrurile firiĭ de tot îl rădică.

Adică, când zisa tăgăduĭaşte că doĭ soră în cerĭu, nicĭ au fost,

www.dacoromanica.ro

nicĭ sint, nicĭ pot fi; nicĭ de doĭ sorĭ într'un cerĭu cum să poată fi a povesti poate, că precum de fie-ce lucru, carile nicĭ cum vre odată n'au fost, tăgăduĭaşte zisa că nu au fost. Aşé de lucrul, carile ĭaste peste putinţă a fi, tăgăduĭaşte că va fi, sau să va puté vré odată pentru dânsul şti, sau a să povesti.

2: Al doilé canon, acestuĭa următorĭu ĭaste, carile zice: tăcéré după zisă, adeverĕşte zisa odată, caré aşé trebue înţelĭasă: Un lucru odată în lume făcut, cunoscut, şi povestit fiind, deciĭa prin sute de anĭ supt tăcéré adâncă stând, acé tăcére, până nu va avé altă zisă înpotrivă, altă nu face, fără numaĭ ce adeverĕşte tot acel lucru, carile odată s'au zis, şi câtă vréme stă tăcéré, stăpânĕşte zisa din tâĭ, caré maĭ pre urmă să tace. Ĭară când după tăcére, vine altă zisă povestind, pentru acelaş lucru (pentru carile mult s'au tăcut), tot cum s'au fost povestit din tâĭ, adevérĕşte-să; că când era lucrul acela supt tăcére, nu căcĭ nu era nu să povestĭa, ce căcĭ tâmplare nu s'au dat povestirĭ, ĭară când s'au dat, atuncé s'au şi povestit. Ĭară de să va povesti după tăcére într'alt chip, atuncé de la vrémé povestirĭ înnainte, precum a povestirĭ din tâĭ, aşé a tăcerĭ stăpânire să râdică, şi să pune stăpâniré povestirĭ de pre urmă, (însă acé povestire de pre urmă de va fi povestită de la oamenĭ vrédnicĭ de credinţă; ĭară amentrilé şi tăcéré, şi povesté cé din tâĭ rămâne neclătită în stăpâniĭa sa), şi deciĭa într'alt chip să începe a să şti, de cât s'au ştiut maĭ de nainte; adică până a nu lua Turcĭ Ţarigradul să zicé, şi să ştié, că-l ţin Grecĭ, ĭară după ce l'au luat Turcĭ să zice, şi să ştie, că-l ţin Turcĭ. Apoĭ după ce au luat Turcĭ Ţarigradul, şi după ce au ştiut odată toţĭ aşé: maĭ pre urmă, de atuncé pă(nă) acmu de n'ar fi maĭ scris nicĭ un istoric, nicĭ ar fi maĭ povestit cine-va, că Turcĭ ţin Ţarigradul, tăcéré acésta n'ar rădica pre Turcĭ din Ţarigrad; ce ar adeveri zisa odată; precum Turcĭĭ au luat de la Grecĭ Ţarigradul. Aşijderé de ar povesti cine-va că Chesarul au luat de la Turcĭ Ţarigradul, nu îndată s'ar şi créde, ce s'ar cerca, de ĭaste om de credinţă, carile aduce povéste noaâ în potriva ceĭ vechĭ. Decĭ de s'ar adeveri precum acel povestitorĭu, ĭaste adevărat, şi precum lucrul ĭaste precum el îl povestĕşte, deciĭa înnainte, şi tăcéré cé maĭ de nainte, şi povésté, care o dată zisése, că Ţari-

www.dacoromanica.ro

gradul l'au luat Turcii de la Grecĭ, s'ar ştérge; şi deciĭa s'ar zice, şi s'ar şti povésté într'alt chip de cum au fost maĭ de nainte; adecă precum Chesarĭul au luat Ţarigradul de la Turcĭ. Ĭară aćasta neadeverindu-să, rămâne tot zisa cé din tâĭ, caré o adeveriĭa tăcéré, cu care tăcére, istoriciĭ adeveriĭa zisa odată: precum Turciĭ au luat şi ţin Ţarigradul.

Aşijderé de au şi luat Chesarĭul Ţarigradul de la Turcĭ, însă cineva pentru aćasta, precum s'au tâmplat, nicĭ cum n'au pomenit, tuturor lucrul neştiut rămâne, şi cât rămâne neştiut, tot povésté cé ştiută din tăĭ rămâne stăpânitoare; (căcĭ ştiinţa ĭaste a lucrurilor, ĭară neştiinţa ĭaste tăgăduitoaré lucrurilor, şi fiinţă n'are). Într'acesta chip şi cu acesta canon, trebue a să cerca şi a să probălui toate lucrurile, carile în istoriĭ odată şi dinceput s'au pomenit; şi deciĭa macar prin miĭ de anĭ cevaş pentru acelaş lucru, nu s'ar fi maĭ pomenit, că, căcĭ istoriciĭ au tăcut, tăcéré lucruluĭ, nu rădică pre acel lucru, ca cum n'ar fi; ce maĭ vârtos îl întăréşte tot aşé să fie fost, precum din tăĭ s'au pus; de vréme cé altă povestire maĭ prospătă într'alt chip, de cum maĭ denainte au fost lucrul, nu povestesc, precum am arătat pilda cu Ţarigradul.

Aşijderé, ĭaste alt chip de povestiré istoriiĭ, caré nu îndată au ştiut de lucrŭl ce s'au făcut, ce cu multul maĭ pre urmă la auzul scriitorilor au sosit; pentru acéĭa prin câtă vréme istoriciĭ pentru neştiinţa lucruluĭ au tăcut, tăcéré lor nicĭ tăgăduĭaşte, nicĭ adeverĕşte lucrul acela; nicĭ îl rădică, nicĭ îl pune; precum am zis în pilda cu péştele, ce pentru ca maĭ curat să să înţelĭagă aćasta, aduce-vom şi altă pildă. America (căriĭa îĭ zicem lumé noaâ) multe miĭ şi sute de anĭ au fost necunoscută scriitorilor, şi tuturor oamenilor, ce trăesc în pământul cest de de mult cunoscut. Decĭ, căcĭ nu am cunoscut noĭ, nicĭ am ştiut ceva pentru America, şi nicĭ am scris ceva pentru dânsa: tăcéré aćasta n'au râdicat pe America din lucrurile firiĭ, căcĭ ĭa adevărat era, precum ĭaste; măcar că nu ştiĭa că ĭaste. Într'acesta chip, şi cu acésté canoane dară trebue să să slujască şi cititorĭul nostru, de poftéşté să să înştiinţéze, şi să să odihnéscă cu adeverinţa hroniculuĭ nostru, în carile întâĭ cu bune adeverinţe, şi cu cre-

www.dacoromanica.ro

dinćoase mărturiĭ din istoricĭ arătăm, descălecaré Dachiiĭ noastre de la Traĭan înpărat, cu domnĭ cetăţénĭ şi slujitorĭ Romanĭ. Apoĭ vrând să dovedim, şi necurmat traĭul aceloraş Romanĭ într'ânsa, prin multe vremĭ de anĭ să va vidé, că zicem, pre cum la istoricĭ cevaş nu să pomenéşte, şi apoĭ ĭarăşĭ va vidé, precum la istoricĭ, ĭarăşĭ să pomenéşte, şi tot pe povésté cé din tâĭ să povestéşte. Decĭ cititorĭul ţiind în minte canoanele carele ĭ-am dat, unde va vidé prin multă vréme tăcéré istoricilor pentru Dachia, şi pentru Romaniĭ dintr'ânsa, să nu socotéscă îndată, că pentru căcĭ istoriciĭ nu pomenesc, pentru acéĭa n'au fost, (căcĭ ać̀asta socotélă ĭaste şi în potriva canonuluĭ, şi în potriva adevăruluĭ), ce până nu va vidé altă povestire de nou adusă asupra celĭ vechĭ, tăcéré acé multă a istoricilor, să o ştie din nedaré tâmplăriĭ a scrie purćasă; ĭară nu din nefiinţa, sau rădicarea Romanilor din Dachia, că ać̀asta dé ar fi fost vre odată, ar fi trebuit să o pomenéscă istoriciĭ vre odată; şi de vor şi fi istoricĭ ca aciĭa, încăş nu îndată trebue crezuţĭ; ce cercaţĭ, şi ispitiţĭ, de sint oamenĭ de credinţă; şi de să va adeveri, precum adevărat Romaniĭ odată în Dachia au fost, ş-au lăcuit; ĭară maĭ pre urmă s'au râdicat, după dréptă mărturia acelor scriitorĭ, nu ĭaste să să créză, căcĭ s'au râdicat odată, deciĭa nu s'au maĭ pus, cè trebue a cerca înnainte a ispiti: oare nu vor fi şi alţĭ istoricĭ, ca şi aciĭa vrednicĭ de credinţă, cariĭ şi râdicatul Romanilor din Dachia, înpreună cu ciĭalalţĭ povestesc; şi de iznoavă ĭarăş înturnaré lor în Dachia adeveresc, cariĭ aflându-să, şi adeverindu-să, povésté râdicatuluĭ Romanilor din Dachia să ştérge; şi povésté înturnăriĭ lor, ĭarăşĭ în Dachia să pune, căcĭ totdeauna povésté cé maĭ de pre urmă trebue să să ţiĭa, (fiind de oamenĭ vrednicĭ de credinţă povéstită) la adeverinţa istoriiĭ: după cum adevărul, şi canoanele poftesc, ĭară noĭ cu agĭutorul luĭ Dumnăzău întinzind cursul hroniculuĭ din an în an, şi din istoricĭ în istoricĭ; de vom păzi canoanele legate, şi credinţa céĭa ce să cade istoriculuĭ (caré ochiĭ, sufletul şi viaţa istoriiĭ ĭaste), cititorĭul gĭudecata, în putéré, şi voĭa sa va ţiné.

www.dacoromanica.ro

CAPUL II.

Arată-să tocmala înpărăţiii şi trii războae a lui Traian înpărat cu Dachii.

Ulpie Traian.

Traian marele înpărat, precum mai denainte s'au zis, după ce au luat chivernisala dălogilor înpărăţiii, vrând desrămate, şi încurcate lucrurile înpărăţiii, (carile în vremile înpăraţilor mai denainte lui, şi ales cu blăstămăţiia, şi dezmăţaré lui Domitian rău să amestecase, şi să tulburase) să le descălce, şi luciriĭ lor, ceĭ din tâĭ, să le dé; în tâĭ din luntru, apoĭ din afară a le tocmi, şi a le orândui, s'au apucat. Decĭ din luntru (precum istoricii scriu) întâĭ au îndemnat pre Senat, spre cinsté legii de moşie şi spre închinaré Dumnăzăilor săĭ socotind, că pentru căcĭ nu da idolilor cinsté, şi jirtvele céle mai denainte obicĭuite, pentru acéĭa şi răspunsurile lor tăcusă; ĭară din afară statul senatuluĭ, şi maghistraturile aşezind, cineş la locul, şi orânduĭala sa, lĭ-au pus. De unde să pomenéşte învăţătura, caré au dat mai mareluĭ Pretorĭuluĭ, când la acé slujbă l-au pus, zicându-ĭ, şi sabiĭa goală, precum era obicéĭul, dându-ĭ: (Ĭa zice, acástă sabie, cu caré; de voĭu înpărăţi drept, pentru mine; ĭară de voĭu înpărăţi rău, înpotriva mé te slujéşte). Acésté aşé orânduind, s'au întors a cerca lucrurile ne priĭatinilor cariĭ era înpregĭurul hotarâlor înpărăţiii; din cariĭ mai vrăjmaşĭ, şi mai stricătorĭ de cât alţiĭ, a fi, pe Dachĭ aflând; întâĭ de acesté a să curăţi, şi pre înpărăţie de supt rusiné, în caré căzusă, a o desbate, şĭ-au sumes poalele. Aşé dară în locul ce era să le numere banĭ, şi să le trimiţă daré, caré de la alţĭ înpăraţĭ era orânduită; lĭ-au arătat arme, şi oaste. Căcĭ Dachiĭ de şi lua banĭ de la înpărăţie; însă cu acásta mult înbogăţindu-să, şi din zi în zi, crescând, şi întărindu-să, de mai marĭ răutăţĭ să gătiĭa, şi aşé lét: 101. cu oaste tocmită în potriva Dachilor au purces, unde agĭungând, vrăjmaş războĭu cu dânşiĭ au avut, şi după multă moarte, şi tăĭare, macar că Romaniĭ biruitorĭ au ĭeşit, şi mulţime de Dachĭ au omorât însă şi în oasté Romanilor, atâta de mulţĭ au fost răniţĭ, cât nicĭ pânzăturĭ au mai rămas (la ţerulicĭ) cu carele să

Dion carte 68. Victor, Evtropie carte 8.

Iovenalis, şi Plutarh în viaţa lui Traian.

Chedrinos List 204 şi Plinie.

Iulian în Satira.

Lét. 101.

www.dacoromanica.ro

le lége ranele; ce Traĭan scoţind năfrănile, serveţele, şi altă pânză, ce era pentru slujba mésiĭ, şi a casiĭ, lĭ-au dat să fie pentru acéĭa trébă.

Războĭul al doilé.

După izbândă, Traĭan nicĭ cum stând, s'au luat în goană după Decheval, Domnul Dachilor; şi aprópe de cetaté scaunuluĭ său, agĭungând, ĭarăşĭ au stătut la răsboĭu, a să bate, şi precum Romaniĭ să biruĭască, aşé Dachiĭ să nu să dé, dintr'âmbe părţile vitejéşte să băté, ce cu nărociré luĭ Traĭan şi a Romanilor vrednicie, ĭarăşĭ fură Dachiĭ biruiţĭ Decheval văzind, că lucrul cu armele nu-ĭ sporéşte, vrând nevrând, s'au plecat a cére pace, şi îndată au trimis solĭ la Traĭan înpăratul, cu rugăminte, să facă şi să priiméscă pacé. Traĭan încă nu puţin ostenit fiind, şi pacé au priimit, şi legătură cu Decheval într'acesta chip au făcut, ca Dachiĭ de acmu înnainte priĭatinilor Romanilor priĭatinĭ; ĭară nepriĭatinilor nepriĭatinĭ să fie; şi cetăţile, carile era pre la hotarăle Dachiiĭ, să le râsipască. Aşé Traĭan vitĭazul de odată si biruinţa şi pacé dobândind, cu mare laudă şi pohfală s'au întors la Roma.

Războĭul al triilé.

Dachiĭ, după ce au văzut că Traĭan s'au întors cu oştile, şi s'au dus la Roma, nu mult au stătut pe pace, şi pe legăturile ce făcusă la lét 103 (precum însămnéză din Xifilin Calvizie), ma- Lét. 103.
car că hotarăle Romanilor a călca nu îndrăzniĭa; însă pre vecinĭ, cariĭ ĭera în prieteşug cu înpărăţiĭa, de multe orĭ prăda, şi tot félĭul de năcaz le făce, pentru care lucru Traĭan văzind, că calcă legăturile păciĭ, nicĭ să părăsesc a dodei pre vecinĭ, soţiile înpărăţiiĭ Romanilor; ĭară s'au rădicat cu oaste asupra lor; în care oaste nu puţine, nicĭ micĭ; ce multe, şi de cap primejdiĭ, au tras Traĭan cu meşterşugurile, şi cu diavoliile luĭ Decheval, şi ales că câţĭ-va Dachĭ, făcându-să c'au părăsit pe domnul lor, şi fugând au vinit

www.dacoromanica.ro

adică să să închine luĭ Traĭan, cariĭ aflând vréme la un loc strâmt, unde eĭ ştiĭa, cât pe ciĭ de n'au ucis şi pe înpăratul, şi mare stricăcĭune în toată oasté să facă, care primejdie priveghetorĭu nărocul şi trĭază în lucrurile oşteneştĭ paza luĭ Traĭan, débie au abătut-o; nu puţină moarte făcându-să în neprietinĭ. După acásta Decheval făcându-să că are a grăi pentru pacé, au cerşut anume să-ĭ trimaţă înpăratul, pre Longhin Sutaşul, vestit la războae, şi maĭ de trĭabă în toată oastea bărbat, carile la cuvântul dat mirgând, fu prins şi legat; şi după multe şi groznice muncĭ şi cazne, omorât. Care lucru, pre cât inima luĭ Traĭan au înpuns, pre atâta înfierbântând-o, spre isbândiré şi răzscumpăraré au aţiţat o.

CAP. III.

Arată-să zidiré poduluĭ de pĭatră peste Dunăre, şi cel de pre urmă războiu, şi peiré luĭ Decheval, şi de tot prăpădeniĭa Dachilor.

Dion, Evtropie şi Xifilin în Traĭan. Carté patru monarşi, în Traĭan.

Traĭan înpăratul văzind că tréceré în colo, şi în coace peste adâncă, şi lată apa Dunăriĭ, multă zăbavă, şi mare înpiedecare ĭĭ face; nicĭ la vréme când ar socoti, că-ĭ dă mâna, după voe poate lovi pre nepriĭatinĭ; mult încurcându-să şi zăticnindu-să la trecătoare, pentru acéĭa socoti, pod de pĭatră peste Dunăre să facă; şi piedecă gré ca acéĭa, din picóarele oştiĭ să rădice, într'acelaşĭ an (maĭ sus pomenit) de lucrul poduluĭ s'au apucat zidire ca acéĭa minunată, şi toată ostenința omenĭască covârşitoare, într'alt chip vécilor pre urmă n'ar fi fost crezută, de nu s'ar vidé şi astăzĭ urmele, şi temeliile luĭ în fundul Dunăriĭ, la locul carile maĭ pre urmă s'au numit Turnul Severinuluĭ; ĭară mărimé, înnălţimé aceluĭ pod, aşé o scriu istoriciĭ pomeniţĭ, să fie fost de pĭatră încolţurată, zidit pe 24. de stâlpĭ, sau picóare înnalte (deosăbĭ de cât ĭĭ era temeliĭa din fund până în faţa apiĭ) de 150. de picóare, (picórul mathematicesc, sau gheometricesc să înţelége, câtu ĭ pasul mic, când omul în voĭa sa umblă), ĭară lat de 60: fiete care picór de pod să fie stătut de 170 pi-

www.dacoromanica.ro

ćoare departe unul de altul, şi din picór în picór boltă, sau cum maĭ prost zicem, sclip rădicat; apoĭ pe desupra cu pĭatră, între bolte înplut, atocmat peste tot néted aşternut. Mamină, şi minune de lucru ne spus ca acesta, numaĭ într'un an, l'au săvârşit putéré şi nemăsurată cheltuĭala românĭască, pentru aćasta ḑice istoricul Xifilin, că Traĭan aćasta au vrut să o facă maĭ fără grijă de cât de grabă.

După ce s'au săvârşit podul, Traĭan înpăratul lét: 105 au Lét. 105.
întrat cu oştile în Dachia, şi au mărs asupra luĭ Decheval; însă nicĭ Decheval au dat dos, ce la faţă stând, în cé maĭ de pre urmă nevoĭa, cé maĭ mare nevoinţă puind, groznic, şi strajnic ş-au dat răzsboĭu. Cĭudată moarte, şi măcelărie s'au lucrat, şi multă vréme norocul, cărĭĭ părţĭ biruinţa să dé, în cumpănă stând: până maĭ pre urmă Romanĭĭ izbânditorĭ, şi Dachiĭ biruiţĭ fură; ĭară Decheval Domnul Dachilor, văzind acmu, că războĭul de tot au pĭerdut, oaste până la cel maĭ de pre urmă i s'au concenit, şi toată ţara, şi scaunul pre mâna Romanilor au vinit: de toată nedéjdé scăpat, şi fără lĭac rămas, pentru ca nu cum-va viu, în mânu nepriĭatinuluĭ să cază: singur şie samă făcându-şĭ, s'au omorât. Traĭan după biruinţă, cu năroc ca aćasta ştiind, că multe ţărĭ prădate avuţiĭ era strânse la Decheval; au început şi comorâle céle ascunse a-ĭ cerca; şi lĭ-au aflat tocma în fundul apeĭ Sargheţii ascunse. (Sargheţia ĭaste apa, caré acmu îĭ zic Strelţa, şi cură despre Maramorăş spre apa Tisiĭ) unde cu meşterşugul unor robĭ supt apă o îngropase, şi pentru ca să nu cum-va scoaţă cuvântul afară, după ce ş'au pus ne număratele avuţiĭ, apoĭ pe toţĭ ĭ-au omorât. Aşé dară, şi într'acesta chip au fost sfârşitul luĭ Decheval, şi prăpădeniĭa luĭ.

Ĭară Traĭan înpăratul, după acéĭa cu mare laudă şi cu triumf s'au întors la Roma, lăsind o samă de oaste pentru ca şi rămasă a Dachilor rămăşiţă, din Dachiĭa peste munţĭ să izgonéscă, şi cetăţile, până va trimite coloniile de la Roma să păzască.

www.dacoromanica.ro

CAPUL IV.

Arată-să așezaré Romanilor în Dachia, și stârpiré Dachilor, din trânsa.

Traĭan înpărat, după ce au biruit pe Dachĭ, și Domnul lor Decheval s'au omorât (precum maĭ sus am pomenit), vrând să să întoarcă la Roma, au lăsat o samă de oaste, pentru paza, în Dachia, poroncindu-le: câțĭ Dachĭ vor fi și maĭ rămas, să-ĭ trĭacă peste munțĭ, și să-ĭ depărtéze de spre părțile Tătarâlor, ca nu cum va cu dânșiĭ agĭungându-se, ĭarăș răutățĭ noaă să scornéscă, și mérgiré luĭ cu oștile spre răzsărit să înpiedece: de vréme ce patimile Romanilor cu Dachiĭ, nu era cum să-ĭ maĭ poată răbda să-ĭ lasă, a lăcui pre la locurile lor; ales că Traĭan la anul ce vine, era să margă asupra Armenilor, și a Parthilor, peste Evrath.

Lét. 105. Pentru acésté dară, întorcându-să Traĭan la Roma, la anul de la Domnul Iis: 105, și așezind toate céle ce trebuĭa așezate, îndată au orînduit, dé au scos de toată stepena, și cinul din lă-

Xifilin la Traĭan. cuitorĭĭ Romiĭ, (precum din Xifilin aĭavé să arată), cu bună parte de slujitorĭ, ĭ-au trimis prin toate locurile și cetățile Dachiiĭ, și ĭ-au așezat acolo în traĭu véćnic, pentru ca și năbușirile Tătarâlor să oprĭască; și senatul (lipsind înpăratul atâta de departe spre răzsărit), să nu maĭ aibă grijă, a trimite oaste într'acolo: fiind de agĭuns acéĭa, caré înpăratul în Dachia o tri-

Dion și Evtropie în viața luĭ Traĭan. misése; și deciĭa de acolo să nu să maĭ rădice, orânduise. Așé dară Traĭan înpăratul cu Romaniĭ, cariĭ așezase în Dachia, hotarăle înpărățiiĭ, și despre acé parte, fără grijă, și odihnite lăsind, (că ce despre Africa și alalte părțĭ, a apusuluĭ, toate lucrurile și locurile înpăcate și line era), au trecut la Asia: și întâĭ asupra Arménilor armele ș au fulgerat, pentru căcĭ Armeniĭ acmu înpărățiiĭ Romeĭ suppușĭ fiind, Craĭul lor n'au trimis după obicéĭu, să ĭa stema Crăiiĭ și alalte sémne de stăpânire, de la Romanĭ: ce hainindu-să le luase de la înpăratul Parthilor: cariĭ suppuind înpărăția Persilor, marĭ și tarĭ să făcusă pre acélé vrémĭ. Decĭ Craĭul Arménilor văzind neferită și nesuferită ne-

www.dacoromanica.ro

voĭa şi primejdiĭa, care îĭ viniă la cap; nemică de altă apucându-să, nicĭ furtuna cu arme a ispiti îndrăznind, au plecat capul la Traĭan; pace rugând şi supunere gĭuruind. Ce Traĭan mâna de la sabie oprind, pace lĭ-au dat; însă craĭ la Arméniĭ să maĭ fie n'au priimit, ce să fie ca o provinţie, supt diregătoria Romăniască, şi hotarul înpărăţiiĭ de la apa Tigruluĭ, unde maĭ denainte fusése, mutându-l înnainte, l'au pus tocma la apa Evfrathuluĭ: luând toată ţara Mesopotamiiĭ la mijloc. După acéĭa Lét 110.
au trecut la Parthĭ, şi la alte limbĭ, şi pre toţĭ ĭ-au supus (precum la capul de vrédniciile luĭ să va zice); ĭară lét: 116. Lét 116.
sculându-să de la Vavylon, au mărs să trĭacă cu oştile peste maré Roşie, unde de bure înpiedecat, s'au întors ĭarăş spre Parthia, unde slăbicĭuné bătrânéţelor, nu a sufletuluĭ vinuindu-şĭ, cătră aĭ săĭ zicé: Că de ar fi fost maĭ tânăr, ar fi dus armele Romanilor şi până la Indiĭa. Stăpânind, şi supuind Parthia, Senatul ĭ-au trimis Titul, şi de pe înpărăţiĭa ce supusése, l'au chemat Parthic, pentru care titul (scrie Xifilin), că nu atâta s'au bucurat, pre cât s'au bucurat, pentru carile îĭ trimisése cu un an înnainte, şi-l chemase *Pré bunul* Lét: 117. De boală simţindu-să, şi vrând după noă anĭ, de Lét 117.
când eşisă din Roma, să să întoarcă spre dânsa, au murit în Syria. Dion, carte 68

CAPUL V.

Arată-să annul, în carile Ulpie Traĭan, au descălecat Dachia cu Romanĭ

Anul, în carile să fie aşezat Traĭan înpărat sloboziile Românestĭ în Dachia, din câţĭ scriitorĭ ni s'au tâmplat noĭ a-ĭ vidé, nicĭ unul anume nu-l însămnéză; ĭară cu socotélă hronologhicéscă din Calviz, şi din Petavie (carĭ mathematicéşte cursul annilor, foarte nesmentit au însămnat) fără greş îl putem afla. Că de vréme ce cel maĭ de pre urmă a luĭ Traĭan, cu Decheval Domnul Đachilor războĭu, cu socoţéla de obşte ĭaste adeverit, precum să să fie tâmplat pe la anul de la mântuitorĭul lumiĭ Domnul Hs: 105. Aĭave ĭaste că Traĭan după înturnaré sa cu

www.dacoromanica.ro

oştile spre Roma, cetăţile Dachiiĭ, fără pază cu mulţime de slujitorĭ, şi deşérte de Romanĭ nu le va fi lăsat, de care lucru fără prepus rămâne, că pre lângă ceĭ maĭ bătrânĭ slujitorĭ, cariĭ era pentru véčnică lăcuire în Dachia rămaşĭ, încă câţĭ-va din ceĭ maĭ proaspeţĭ oşténĭ, pentru paza, precum a margilor, aşé a cetăţilor într'acelaş pomenit an, în Dachia să fie lăsat.

Dion şi Evtropie în vilaţa luĭ Traĭan.

Aşijderé istoriciĭ Dion, Evtropie şi Xifilin, mărturisesc, precum Traĭan înpărat la anul de la Domnul Hs : 107 s'au sculat cu oştĭ, şi prin Dachia au trecut peste Don la Asia, asupra Arménilor (cariĭ râdicase cap), şi asupra Parthilor, cariĭ îĭ priimisă sub protecţia sa, şi apoĭ biruind maĭ toată Asia, până la moarte la Roma nu s'au întors. Despre aćasta ĭarăşĭ putem curat a înţelége, că de osăbĭ de oşténĭ, pre cetăţénĭ din Roma, şi dintr'alte cetăţĭ a Italiiĭ, cu sine luând, şi la anul pomenit prin Dachia trecând, pre la locurile ce i s'ar fi părut maĭ de trébă, să-ĭ fie aşazat. Şi aşé putem socotéla fără greş închide; că cetăţéniĭ cu doĭ anĭ maĭ pre urmă de cât slujitoriĭ, în Dachia să să fie aşazat, adecă la anul de la Domnul Hs: 107. Pentru cetăţile carile au făcut Traĭan în Dachia, maĭ denainte s'au pomenit, precum şi Troĭanul, carile tréce prin ţara noastră să créde să fie de Traĭan făcut, ce de unde va fi luat Miron şi Niculaĭ aćastă povéste, noĭ nu putem şti, căcĭ pentru aćasta nicĭ un istoric nu pomenéşte.

CAPUL VI.

Arată-să vredniciile luĭ Traĭan Mareluĭ înpărat.

Nu fără plăcéré şi multă dulćaţa cititoriuluĭ Român, nicĭ fără cale a fi socotim, de vom pomeni oare-ce, cât de pre scurt, de slăvit în bunătăţĭ, lăudat în vrednicĭĭ, şi vestit în biruinţă, şi vitejiĭ săditoriul şi temeliitoriul nostru, şi părintele a tot némul Românesc, Traĭan Marele a Râmuluĭ, şi a toată lumé pururé biruitoriu înpărat.

www.dacoromanica.ro

Ulpius Traĭan, precum scrie Victor, fost-au născut în cetaté Tudertina, ĭară Dion și Evtropie scriu, să fie fost din Italica, caré ĭaste în Ispaniĭa, și precum aceĭaș istoricĭ în viĭața luĭ pomenesc, fost-au om înștiințat lucrurilor oștenești, și în vitejiĭ; căruĭa potrivnic n'au fost, nicĭ după dânsul între înpărațiĭ Romanilor, au maĭ stătut vitĭaz, înțelept, cumpănitorĭu, blând, și drept, de pre caré bunătățĭ l'au poreclit *Pré bunul*. Pomenéște pentru a luĭ zisă, caré cu slove de aur, și în vécĭ neștérse, ar trebui să să scrie în inimile a tuturor înpăraților, și oblăduitorilor: Că odată sfétniciĭ, și priĭatiniĭ maĭ de aproape, dându-ĭ vină, pentru că ce foarte plecat, și pre lesne la înpreunat să lasă cătră toțĭ, el să fie răspuns: «Așé să fie, trebue înpăratul cătră ceĭ denafară, precum ar pofti să fie înpăratul cătră dânsul, când ar fi el, că ceĭ denafară.» Pentru vredniciile și bunătățile luĭ, încă și până a nu se face înpărat, în dragosté, și lauda tuturor era, de care lucru curund alte cinurĭ păsind, la cinsté consulatuluĭ au agĭuns, și păn a fi înpărat, de doaă orĭ acé cinste de cin, cu mare laudă au purtat. Apoĭ proconsul cu oștile trimis, și a Ghermaniiĭ stăpânitorĭu fiind; înpăratul Nerva fiĭcor de suflet luându-l, cu putéré l'au înpodobit Tribuniții, și Chesarĭ l'au făcut. După moarté Nerviĭ, cu un glas, și cu o inimă cu toțiĭ, înpărat Romeĭ, și chivernisitorĭu a slăbite, pre atuncé lucrurilor românești, l'au rădicat. Luând schiptrul înpărătesc, întâĭașĭ dată jélé legiĭ de moșie, având; și spre cinsté Dumnăzăilor părințeștĭ, foarte dat fiind, obicéele céle vechĭ foarte tare să să păzască; ĭară altele, carele întrase noaă, să să oprĭască, tare au poroncit, pentru căcĭ înmulțindu-se atuncé creștiniĭ, idoliĭ începusă a nu se maĭ băga în samă, și vânzătoriĭ jirtfelor nu afla cumpărătorĭ; și răspunsurile Bozilor tăcusă, ne maĭ putând a răspunde pentru ce-ĭ întreba. Pentru aceĭa (precum scrie Evsevie) Papa Clement, ne vrând să jirtvască Bozilor, fu trimis în izgnanie tocma peste maré négră la Iberia (acasta-ĭ Ghĭurgia), ĭară amentrile lége creștiniască n'au oprit, fără numaĭ cât au poroncit, adunărĭ fără maghistrat deosăbite să nu să facă; și așó și adunările creștinilor la besérică, era oprite. Și ĭarăși scrie aceläș Plinie în Epistola 28: că fiind el Deregătorĭu la Bythinia, au

Avrelie Victor, Dion carté: 68. Evtropiecarté 8.

Plinie cel tânăr în epistolĭĭ.

Plutarh și Iovenalis, în satiră.

Evsevie în viĭața luĭ Clemens.

Plinie cel tânăr, carté 10 epistola: 97.

www.dacoromanica.ro

dat în ştire luĭ Traĭan, ce va face cu creştiniĭ, care oameniĭ cuĭ va ceva nu strică răutăţile tare opresc, ce numaĭ Hristosuluĭ lor laude şi cântărĭ aduc, căruĭa Traĭan răspunde: pre creştinĭ să nu-ĭ cérce, ĭară pre cariĭ alţiĭ îĭ vor pârâ, şi-ĭ vor dovedi
Evsevie acoloş. că sint creştinĭ, pre uniĭ ca aceĭa fără certare să nu-ĭ lase, cu care poroncă (precum scrie Evsevie) mult au scăzut răutaté nepriĭatinilor creştinătăţiĭ, şi mult s'au rădicat pricinile a puté strica creştinilor. Fiind Traĭan la Antiohiĭa, s'au tâmplat mare, şi nespus cutremur de pământ, cu carile ne numărat număr de oameniĭ, supt râsipirile casălor aŭ perit; ĭară Traĭan, cu mare primejdiĭ a vieţiĭ pre feréstră, din casa ce şédé au scăpat. Întâĭa luĭ biruinţă spre nepriĭatinĭ au fost în Dachia, precum s'au pomenit, şi cé din tâĭa pomannă, descălecaré Romanilor în Dachia.
Dion şi hronicul luĭ Evsevie. După a Dachilor suppunere, au trecut cu oştile la răzsărit, unde pre Arméniĭ, pre Iveriĭ, pre Colhĭ (aceşte-s Mengriliĭ), pre Sarmatĭ, pre Orhoeniĭ, pre Arapĭ şi pre Bosforéniĭ (aceşte-s Tâtarâĭ de pre lângă Azac) au domolit. Apoĭ trecând asupra Parthilor, au dobândit Selefchia, Ctesifonul, şi Vavilonul; şi alte cetăţĭ multe, şi ţărĭ au cuprins; preste maré roşie cu corabiile au înblat; pre Jidovĭ, cariĭ în Eghipet, şi în Chipros, asupra Romanilor şi a Grecilor rădicasă cap, şi multe răutăţĭ făcusă, Traĭan prin hatmanul său Marţie Turbon, călcându-ĭ, nespuse dintr'ânşiĭ mulţime au omorât. Doă sute miĭ să fie omorât, scrie Xifilin şi Suida, ĭară către creştinĭ milostiv fiind, scriindu-ĭ Tiberian Diregătorĭul Siriiĭ, precum n'are cum maĭ omorâ pre creştinĭ, de vréme ce pentru lége, ne pârâţĭ, ne traşĭ, singurĭ vin şi moarte poftesc, la caré Traĭan au răspuns: Să să părăsască a ĭ maĭ pedepsi. În Roma, şi pre aĭuré multe zidirĭ minunate şi cu nespuse cheltuĭale au rădicat, din carile céle maĭ minunate sint: Podul peste Dunăre (pentru carile s'au zis), stâlpul, carile ĭaste şi acmu în Roma, în şépte anĭ de abiĭa isprăvit; lucru peste toată putinţa, şi socotéla oamenilor vaculuĭ acestuĭa; şi podul, carile au făcut peste bălţile ce să chĭamă Pontice. Aşijderé, în Roma au strâns nenumărată mulţime de cărţĭ, şi mare Bibliothică făcând, le au pus într'ânsa: şi alte multe, şi minunate lucrurĭ, vrednice de laudă nemuritoare au făcut, şi au isprăvit, pre ca-

www.dacoromanica.ro

rile lăsind să le cérce cititorĭul la Dion, Evtropie, Xifilin, şi alţiĭ, carĭ au scris pentru lucrurile, laudele, şi vredniciile luĭ Traĭan. Ĭară maĭ pre urmă întorcându-să de la maré Roşie, şi înţelegând, precum Parthiĭ gonise pre înpăratul, carĭ el li pusése, şi ĭarăş sărăcoşise; din Mesopotamia, unde cu oştile sta, gătindu-se; ĭarăşĭ asupra lor să margă, au căzut în boală; cu caré înpiedecat de acé cale părăsindu-se, au silit să să întoarcă la Roma, ce boala întărindu-se, s'au abătut la Silinunt cetaté Chilichiiĭ, şi acolo s'au săvârşit, în luna luĭ Avgust 10. zile, la aniĭ de la Mântuitorĭul lumiĭ 117: luând pe Andrian, cu o zi maĭ înnainte de moarte, ficór de suflet, şi lăsindu-l următorĭu înpărăţiiĭ; Ĭară pentru viaţa luĭ cé viitoare scriu istoriile besericeştĭ: că Papa Grigorie Dialog, socotind ale luĭ firéştĭ bunătăţĭ, şi mare pomana ce făcuse cu zidiré Podurilor; Cu îndrăznélă pré milostivuluĭ, şi în mile ne măsuratuluĭ Dumnăzău, pentru mântuinţa sufletuluĭ luĭ din muncile véćnice, şi cu multe lacrămĭ priveghind, să să fie rugat, şi prin descoperiré daruluĭ Duhuluĭ sfânt, răspuns priimit, şi trecut să fie luat; adecă că pentru multe rugile, şi fierbinţĭ lacrămile luĭ, pe Traĭan din muncile ĭaduluĭ să fie scos: Însă de acmu pentru altul aşé în spurcată légé idololatriiĭ, şi a păgâniiĭ murind, să numaĭ îndrăznĭască măriré Dumnăzăĭască a dodeĭ. Trăit-au Traĭan anĭ 63: au înpărăţit anĭ 19. lunĭ 6, zile 15: ĭară oasele luĭ puindu-le în raclă de aur, lĭ-au dus la Roma, şi lĭ-au astrucat supt stâlpul, carile era de dânsul zidit.

Acesta-ĭ dară, şi ca acesta au fost săditorĭul, şi părintele moşilor strămoşilor noştri Românilor în Dachia, pentru a căruĭa slavă şi cinste, şi după moarté luĭ, Senatul şi înpăraţiĭ, carĭ în urma luĭ la cârma atâta de greu încărcată, şi mare corabie au stătut; macar că dintr'alte maĭ depărtate părţĭ, şi mâna şi oştile ş-au tras, însă în Dachia acásta a face nicĭ au putut, nicĭ au cutezat. Ce precum el cu mâna luĭ, ca pre un sad ales într'o livadă, ĭ-au înplântat, şi ĭ-au sădit; aşé neclătiţĭ, şi în véćĭ ne mutaţĭ ĭ-au lăsat: carĭ şi până astăzĭ toată Lumea îĭ véde, şi-ĭ cunoaşte tot acel vechĭu ném românesc a fi în Moldova, şi în ţara muntenĭască, şi Ardélul tot acel vechĭu, şi a maĭ ma-

www.dacoromanica.ro

rilor sĕĭ numé de Romanĭ ţiind; ĭară alte socotéle, carile înpotriva acestuĭ adevĕr, fără nicĭ o socotélă, a sări să căznesc: precum în céle maĭ denainte scrise destul lĭ-am dat de ruşine, aşé de acmu înnainte, pre cursul annilor, din înpărat în înpărat mărgând, şi din istoric în istoric, mărturiĭ aducând, ne curmat traĭul Romanilor în Dachiĭa vom dovedi.

CAPUL VII.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Adrian, până la Antonie Pius.

Adrian

În anul maĭ sus pomenit, murind Traĭan înpărat, în locul luĭ au stătut la înpărăţie, Elius Andriannus; carile şi rudă, şi tot dintr'o cetate cu Traĭan fiind, (căcĭ şi acesta din Italica era născut, precum în cele maĭ denainte am pomenit), l'au priimit fiĭu de suflet, şi cu o zi maĭ înnainte de moarte, mijlocind Plotina înpărătiasa luĭ Traĭan, testament de moştenire ĭĭ didése. Ce Adrian, (precum îl scriu istoriciĭ), fiind răvnitorĭu laudelor altora, şi pe ale luĭ Traĭan nebetejite a le suferi n'au putut, ce ne mulţămitorĭu a atâte de bine facerĭ fiind, cu scădéré cinstiĭ luĭ, şi cu paguba a Poporuluĭ Roman, ale sale blăstămăţiĭ, şi în dăşărt prin ţările streine zbucĭumăturĭ (căcĭ maĭ multe locurĭ, şi ţărĭ de cât Adrian vre unul dintre înpăraţiĭ n'au cutrierat), nu numaĭ a le acoperi, ce încă şi vredniciilor luĭ Traĭan de atocma, séu şi maĭ covârşite, să le facă brudiĭaşte gândiĭa; de care lucru priciniĭa, că cu greu ĭaste a să stăpâni şi a să păzi ţârĭ atâta de depărtate, carile cu vitejiĭa luĭ Traĭan, supt putéré Romanilor vinise. Ĭară adevărul era, că zavistuind laudelor şi slăvilor luĭ Traĭan, treĭ ţărĭ cu ostenińţele luĭ dobândite: Armenia, Asyriĭa şi Mesopotamia, de oaste şi de păzitorĭ deşertându-le, Parthilor lĭ-au lăsat, şi hotarul înpărăţiiĭ numaĭ până la Tigris apa, să fie áu vrut. Acesté pentru ţărâle din Asia aşé; ĭară pentru Dachia noastră nu aşé, ce să vază cititorĭul pentru dânsa ce scriu istoriciĭ; şi să cunoască; că dreptate am avut, de şi am a-

Sparţian, şi Evtropie, şi Orosie, în viĭaţa luĭ Adrian.

www.dacoromanica.ro

mestecat oare ce cu fiĭare, cernĭala condeĭul nostru în potriva acelora ce înblă, ca numere necunoscute, să pue Romanilor din Dachia, şi lăcuitorilĭ eĭ rămăşiţa Varvarilor Dachilor să fie, precum să zice prostul cuvînt, să légă ca orbul de gard. Cuvintele dară istoricilor, precum sint, aşé le vom aduce: «Elius Adrian, după ce au murit Traĭan, Armenia, Asiria şi Mesopotamia Parthilor lĭ-au lăsat; *Era şi Dachia să părăsască de nu s'ar fi temut să lasă să să prăpădĭască atâté miĭ de cetăţénĭ Romanĭ, carele era acolo.*» De ar fi socotit Eneas Sylvius, şi alţĭ următorĭ aĭ luĭ, cu ochiu maĭ ascuţit, şi cu minte maĭ curată, de ar fi ğudecat adeverinţa şi credinţa a istoricĭ ca aceşté, nicĭ ca Papa Pius, nicĭ ca istoricul Eneas Silvius, aşé de grozav s'ar fi lunecat, nicĭ înpotriva consţienţiiĭ sale, aşé ne oprit, s'ar fi pornit; Nicĭ putem créde om de atâtă învăţătură ca Eneas, cunoscând, şi adeverind céle maĭ bune, să fie urmat céle maĭ réle, nu de Dumnăzău una ca aćasta, pentru om ca acela să gândim; că cine poate să fie atâta luat de minte, carile cu trude, osténéle, şi sudorĭ de singe, cinsté cercând: de bună voe şi prin ştiinţă cuvinte stângace, pre urma sa hulitoare a auzi să priimască, sau macar cu clipala ochĭuluĭ să învoĭască. Ce una ca aćasta multora tîmplătoare s'au văzut, şi încă celor pré ĭubitorĭ de adevăr, pentru că sau pănă a nu şti, li s'au părut că ştiu: sau de au ştiut pomeniré (care decât cerbiĭ maĭ fugare, şi decât piftiré maĭ dejgheţătoare ĭaste), ĭ-au amăgit, sau ochĭul peste rânduri cu rund trecătorĭu, sau céĭa ce ĭaste maĭ pre urmă, gĭudecata pre lângă cumpenile socotélĭĭ drepte lunecătoare, ĭ-au asuprit: ca pentru florĭ, ćapa ćoarâĭ, şi pentru grâu neghină să amestece. Ce precum să zice prost cuvântul turcesc: ! ڭلمش حسا بغداده دوندر (lailâş hesabu Bagdat tendioner) «socotĭala smentită şi dela Bagdat să poate întoarce.» Aşé şi socotĭala luĭ Eneas, macar că prin multă vréme pentru greşit numele şi némul Romanilor în Dachia (séu precum cu numire, ellinéşte alcătuită, cum să cade a le zice Δακορωμαίων am puté, în crierĭĭ a multora, ca văscul de aripile, şi pićorile păsăruĭcelor să lipise, şi să încleise. Insă dreptaté cumpenele sale aflând, nu numaĭ ca oca dramul biruĭaşte, ce încă ca fântâna Soloamuluĭ, ochĭĭ orbuluĭ din naştere, spălând: prin ştiupit şi tină le deşchide

Dion carté 66 Sparţian, Avrelie Victor în Traĭan. Evtropie cap. 8. Paris, Parté 2. carté 4, cap. 6. Petavie în sămăluiré vremilor în Adrian.

www.dacoromanica.ro

luminile; deciia înnainte pentru ca să numaĭ greşască poruncă luând iprocĭ. Rămâne dară tare şi ne clătită povésté hronologhiiĭ noastre, precum Traĭan, în Dachia noastră, au descălecat, şi au aşezat Romaniĭ: ĭară Adrian pre aceĭaş Romanĭ din Dachia să-ĭ rădice, s'au temut; şi ĭ-au lăsat acolo să lăcuĭască, unde Traĭan ĭ-au fost pus. De aicé înnainte ţiind pravila, şi canonul, carele am dat, vom cerca dearândul, şi vom vidé, oare fi-vor alţĭ istoricĭ, pre urma acestora, carii să pomenéscă, precum din Dachia sau singurĭ, s'au rădicat, sau cu poroncă, sau de la nepriĭatinĭ scoşĭ şi goniţĭ să fie fost? au cu ne rupt şi ne curmat traĭu din vrémé descălecăriĭ lor, până acmu, într'acéĭaşĭ Dachie să fie petrecut?

CAPUL VIII.

De războaele luĭ Adrian înpărat.

Aşé Elius Adrian nu numaĭ căcĭ n'au îndrăznit a râdica pre Romanĭ din Dachia noastră, ce încă şi pre Varvarĭ, carii rămăsése dincolo de dânsa spre răzsărit, să-ĭ fie călcat, şi domolit
Iulie Capitolin şi Sparţian în Adrian. Lét. 121. scriu istoricii, adecă, precum la anul de la naşteré Prunculuĭ celuĭ maĭ înnainte, şi de toţĭ vécii născut: 121. Râdicând oaste asupra Varvarilor, şi vrând să trĭacă peste Dunăre asupra lor, călărimé Patavilor în not cu caiĭ, fară pod au trecut, de care lucru simţind Varvariĭ, atâta s'au spăĭmântăt, şi s'au aşézat, cât nu numaĭ hotarăle înpărăţiiĭ, a maĭ călca nu s'au maĭ ispitit, ce încă cu mare fricá, la pace alergând, şi acásta au priimit: Ca înpăratul Romanilor să le fie gĭudecătorĭu, şi alegătorĭu şi gâlcévilelor, carele avé eĭ înde iĭ. Ĭară apoĭ nu după multă vréme Savromatiĭ, făcând oare ce clătire, Romaniĭ au trimis oaste în-
Lét. 129. potriva lor, pre cariĭ aşéş de tot ĭ-au domolit. La anul 129, pomenéşte Xifilin, precum Adrian au fost având un cal, de la Nipru trimis, pentru caré şi numele caluluĭ era Nipru, carile în vănătorile sale, (căcĭ Adrian peste măsură era dat vânătoriilor) atâta îl purta de bine, şi atâta îĭ era de drag, cât după ce au murit,

www.dacoromanica.ro

ĭ-au făcut mormânt, și stâlp ĭ-au rădicat, car un puțin sămn ĭaste, că Romaniĭ ținé și peste Dachia până la Nipru, de unde le trimeté caĭ bunĭ ca aciia; ĭară fără acesté, alte lucrurĭ maĭ alése, și vrednice de pomenire în părțile Dachiiĭ să să fie făcut, scriitoriĭ maĭ mult nu pomenesc. Decĭ Adrian în anul 138. Iulie 10. la Bia au murit, după ce au înpărățit anĭ 21. lunĭ 11. Și au trăit anĭ 62. lunĭ 5. zile 17.

Dion, Cap. 69. Petavie învățătura vrémilor. Carté 1. cap. 21 Lét 138.

CAPUL IX.

Dovedéște-să traĭul Romanilor în Dachia de la Antonie Pius până la Marco Avrelie, ce l'au chemat filosof.

La anul maĭ sus zis, Antonie Pius au stătut la înpărățiĭa Romanilor; ce până la anul al șéptelé al înpărățiiĭ luĭ, carile ĭaste de la Domnul Hs: 145. scriitoriĭ, pentru părțile Dachiiĭ, cevașĭ nu pomenesc, ĭară la acesta an Ĭulie Capitolin, din greșéla séu a scriitorilor maĭ de pre urmă, séu a Tiparnicilor, pomenéște, precum Antonie după ce au adus pre Mavrĭ la atâta strâmtoare; cât de nevoe li-au căutat a pleca la pace: apoĭ să să fie întors cu oștile în ćasta parte, și să fie biruit pe Ghermanĭ, pe Dachĭ, și pe Alanĭ, cariĭ de câte va orĭ mișcându-se, ĭ-au potolit. Aicé într'adins am adus acéstea a acestuĭ istoric cuvinte, și ales căcĭ zice, ca cum Romaniĭ supt Antonie, ar fi biruit pe Dachĭ (cariĭ acmu și biruițĭ și suppușĭ, și de pe locurile lor izgoniți era) pentru ca să arătăm, că pre cum maĭ sus am zis, greșélă s'au făcut în nume, și unde au fost să să scrie pe Ghermaniĭ Catiĭ, au scris pe Ghermanĭ și pe Dachĭ, că Catiĭ aciia, erà un féliu de Ghermanĭ, așé între alțiĭ numiți, și asupra acelor Ghermanĭ Antonie au tras oștĭ; ce neputându-ĭ de tot răszbate, războĭul cât-va s'au trăgănat, așéș până la înpărăție luĭ Marco Avrilie, carile au înpărățit după Antonie, și cu aceștéș Ghermanĭ Catĭ (precum în capul ce urmază vom arăta, precuum acelaș istoric Ĭulie Capitolin, scrie, pentru războĭul Romanilor cu Ghermaniĭ Catiĭ), de unde aĭavé să va cunoaște, că numele Dachilor, cu greșélă s'au pus în locul Ca-

Antonie Pius Lét. 145.

www.dacoromanica.ro

tilor; având acéste doaâ numere oare caré asămănare, caré au dat scriitorilor, sau Typografilor lesnire a greși. Deci Antonie Pius lét. 161. Mart. 6. au murit; după ce au înpărățit ani 22, luni 7. zile 26. și au trăit ani 72. precum scrie Victorin, iară precum scrie din Dion Iulie Capitolin 74. luni 6. și au urmat la schiptrul înpărățiii ginerele său Marco Antonie Verus, filosoful.

Lét. 161.

Petavie, să maluir. vremilor, carte 5. cap. 8. Sith. Kalviz la acestaș an.

CAPUL X.

Dovedéște-să traiul Romanilor în Dachia, de la Marco Avrelie filosoful, pănă la fiĉorul său Commod.

Marco Avrelie Lét. 162.

Marco Avrelie, stând la cârma înpărățiii, în al doilé an, a înpărățiii sale lét. 162. rădicatus'au cu oste asupra Britaniii, în care parte singur cu capul luĭ au mărs; iară asupra Ghermanilor Catĭ (mărturisind acelaș istoric Iulie Capitolin), au orânduit Hatman pre Aufidie Victorinnie. Aicé aş̦ijderé pentru acésta am adus mărturiia acestuĭ istoric, pentru ca să cunoască cititoriul, că unde să pomenéște la înpărățiia luĭ Antonie, adecă Romanii, să fie avut oaste asupra Dachilor, acé pomenire iaste cu greş̦élă; puindu-se numele Dachilor, în locul Catilor. Apoĭ aĉastaș chiar să poate dovedi, de vréme ce de la descălecatul Romanilor în Dachia, adecă de când au răzbit Traian pre Dachĭ, și i au impărăștiiat, vre un istoric (pre cât noĭ putem a ști) macar cevaș nu pomenéște, precum Dachii séu singurĭ, séu cu alțiĭ înpreunațĭ să mai fie făcut vre o rădicare de cap, sau să să fie ispitit cât de puțin lucruri noaâ, a scorni; ce în potrivă cursul Istoriii arată, precum Romanii din Dachia, neclătiți, și fără toată grijé au fost, de vrémé ce după groznică, și cu rugile slujitorilor creștinĭ asupra Marcomanilor, (cătră carii să adeosése Cvadii, Vandalii, Sarmatii, Sveviĭ și alalți Varvarĭ) izbândă, caré au avut Marco Avrelie la anul de la Domnul Hs. 174. Apoĭ la anul 179, scrie Dion: «Precum Marco înpăratul iarăș înprotiva nepriiatenilor cu oaste «mărgând, prin vredniciia Hatmanuluĭ Paternus, macar că cu multă

Lét. 174—179. Dion în Marco. Evtropie Cap. 8, Sparțian în viața luĭ Verus.

www.dacoromanica.ro

«şi mare cumpănă, însă de tot pre nepriĭatinĭ au fărămat, însă «într'acel an pre Tătarĭ a suppune n'au putut; căcĭ i s'au tâm«plat boală, din caré maĭ apoĭ şi moarte. Ĭară de ar fi trăit ma«car până la anul, cu bună samă, toate ţârâle acélé împreună cu «Marcomanĭĭ, şi Cvadiĭ lĭ-ar fi făcut ţinuturĭ.» De pre acésté a luĭ Marco cu izbândă răszboae a aĭave ĭaste, că Daco-Romanĭĭ, pentru ce în Dachia să nu fie lăcuit, pricină împingătoare sau gonitoare n'au avut; Şi ales că între atâté, a tuturor Varvarilor tulburărĭ, de Dachĭ, precum sau să să fie clătit, sau cu alţiĭ să să fie unit, cine va din istoricĭ, nu pomenéşte; Şi maĭ vârtos, că Zonora carté 2, cap. 2: anume arată, că răsboĭul luĭ Marco cu Varvariĭ să fie fost în Panonie, ĭară nu în Dachia. Înpăratul zice, Marco Avrelie, multă vréme au avut răszboae cu Varvariĭ, ce lăcuesc pe lângă Dunăre în Panonia, cariĭ sint Ĭazighiĭ, Marcomanĭĭ, i procĭ; între a cărora stârvurĭ, să afla şi trupurĭ muereştĭ; ĭară Ĭazighiĭ, precum să fie lăcuit peste Tisa pe Dunăre în sus, maĭ denainte am arătat. Aşijderé Ghermaniĭ (cărora acmu le zicem Némţĭ), Marcomanĭĭ, Catiĭ şi Cvadiĭ, de la aceşté Ĭazighĭ, şi maĭ sus lăcuĭa, până la Vendebona (acesta-ĭ numele cel vechiŭ a Becĭuluĭ), care cetate bătând Marco, acolo i s'au tâmplat şi moarte, precum maĭ gos vom arăta. Nu fără dulcéţa a cititorĭuluĭ român socotesc a fi, pentru răszboĭul, carile maĭ sus la anul 174. s'au pomenit, precum cu mare minune, prin rugile slujitorilor creştinĭ, s'au făcut, cevaş a pomeni; că precum scrie Evtropie, Sparţian, Capitolin, şi de cât toţĭ maĭ chiar Evsevie, în Hronicul său, la acela an şi carte 5. În istoriiĭ Besericeştĭ Cap. 5. Marco Avrelie, triĭ anĭ încheĭaţĭ, tot pe răszboĭu sta, şi pentru mare séceta, şi uscăcĭune, caré să tâmplase, la atâta primejdie sosise toată osté Românilor, cât era cu toţiĭ numaĭ să pĭară de séte, şi de mare năvala ce le făcé nepriĭatiniĭ. La vréme de slăbăcĭune ca acéĭa; ce fiind o cétă, tot de slujitorĭ creştinĭ (caré era în numărul a doaâ-sprăzéce, şi deciĭa s'au numit fulgerătoare, precum mărturisésţe Tertulian, şi Orosie). Aceştĭ dară slujitorĭ Creştinĭ, văzind la ce primejdie, şi cumpănă să află înpăratul, şi cu înpăratul toată oasté: cu toţiĭ într'o inimă, şi într'o minte curată, au căzut la rugăcĭunĭ, pentru ca să aréte Dumnăzău putéré

Zonora carté 2, cap. 2.

Evsevie carté 5, cap. 5, şi Xiflin în Marco

www.dacoromanica.ro

Hristo(su)luĭ său, şi légé, şi ruga creştinéscă, cât poate înnainté luĭ Hs. Dumnăzău, celuĭa ć'au dat-o ascultătorilor săĭ ; şi aşé Dumnăzău, ruga credinćoşilor netrecând, îndată fulgeré şi tunete, cu répede, şi groase ploae, au trimis; ce fulgerile cădea cu mare foc, şi pârjol, peste Varvarĭ; ĭară lină ploae peste oasté Romanilor. Decĭ Romanĭĭ cu apa ploiĭ, sété potolindu-ş, fulgerele şi trăsnetele pre nepriĭatinĭ, până în pământ aşterné, şi nemilostiv îĭ prăpădiĭa. Marco înpăratul, fiind om adevărat filosof, zicând alţiĭ că creştiniĭ cu vrăjitoriĭ, au făcut aćasta; nicĭ cum ascultare nu lĭ-au dat, ce cătră Senat cu mare laude pentru creştinĭ scriind, mărturisiĭa, precum şi din primejdie ĭ-au scos; şi biruinţa, asupra nepriĭatinilor, rugile creştinilor au pricinit-o. Aşé şi un poetic Clavdianus, de lége păgân, şi de numele creştinilor foarte scărândăvindu-se, supt numele Haldeuluĭ vrăjitorĭu (pentru numele luĭ Hs: înţelegând), cu frumoase stihurĭ, biruinţa acésta, precum au fost, o şeruĭaşte, a căruĭa cuvinte pentru voĭa Românilor cititorĭ (la cariĭ pentru ca adevărul să mărturisim, istoriĭ ca acesté rarĭ să cetesc), aice a le aduce, nu ne vom lenĭ.

Laus ibi nulla Ducum, nam flammeus imber in hostem
Cecidit. Hunc dorso trepidum fumante ferebat
Ambustus Sonipes: hic tabescente solutus
Subsedit galea, lique factàque fulgore cuspis
Canduit, et subitis fluxere vaporibus enses:
Tunc contenta Polo mortalis nescia teli
Pugna fuit; Chaldea mago, seu carmina vitu
Armavère Deos, seu quod reor, omne tonantis
Obsequium, Marci mores potuere mereri.
Acolo vre o laudă a Hatmanilor n'au fost, (adecă)
Căcĭ pohoĭu de pară în nepriĭatinĭ
Au căzut. Pre unul arzătorĭul fulger îl purta înspăimântat;
Spatele fumegându-ĭ, pre altul îl slăbănogiĭa şi-l oborâĭa.
Coiful topindu-i-se, şi de fulger înfocate, suliţile curé.
Şi de năprasnă sabiele, ca aburiĭ pica.
Atuncé au fost bătaĭa acelora ce supt Polos să cuprind,
Caré de lancé, sau sigéta oamenilor în samă nu băgà.

www.dacoromanica.ro

Vrăjitoaré haldeĭască, sau stihurile tocmite, au întrarmat pe Dumnăzău.

Sau, caré mi să pare, bune obicéele luĭ Marco, au fost vrednice de toată slujba aceluĭa ce tună.

Vrăjitoaré haldeĭască înţelége séu pre Hs. Dumnăzău, séu pre Maica Precista, pre caré creştiniĭ într'agĭutorĭu, şi cătră fiĭul său mijlocitoare, or fi chemat-o; ce noĭ acesté la alţiĭ lăsind, la lucrul nostru, să ne întoarcem. Decĭ Marco Avrelie, după ce au înpărăţit anĭ 19. lunĭ 11. au murit la Vindobona. (Acésta-ĭ Vienna, sau cum ĭĭ zicem noĭ Beciul), Lét 180, fiind la vârstă la 59 de anĭ, carile macar că cu învăţătura fiiuluĭ său luĭ Commod, Doftoriĭ îl otrăvise, însă el cu filosofăsc suflet, aćasta de la fićorul şi căsaşiĭ luĭ a păţi suferind, şi acmu şi de otrava ce-ĭ didése, şi cine îl adăpase bine ştiind, cevaş cuvânt rău de fićorul său, şi de Doftorĭ n'au lăsat: ce încă slujitorilor cu gură de moarte, recomenduindu-l, cu testament în locu său înpărat l'au lăsat. Lét. 180.

CAPUL XI.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia de la Avrelie Commod până la Avrelie Severus Alecsandru.

După pré bunul părinte, pré cumplitul şi cu toate scărnăviile spurcatul fiĭu, Commod au urmat: carile precum îl zugrăvăsc toţiĭ istoriciĭ vremiĭ aceĭa, în toate desfrânările, nebuniile şi tirăniile cu cevaş maĭ ğos de cât Neron, n'au fost: încă de ar fi agĭuns la vârsta luĭ Neron, poate să-l fie şi întrecut. După alalte nenumărate péte, ce avé, şi învăţătura oşteniriĭ au schimbat-o în ğocurĭ, şi în măscăricĭunĭ, puţin şi maĭ nemică de lucrurile şi trébile înpărâţiiĭ, de grijă purtând; şi macar că Varvariĭ de prin preğur, multe clătirĭ şi tulburărĭ au făcut; însă pre Romanĭ din Dachia să-ĭ fie clătit, sau în ceva să ĭ fie strămutat, nime din istoriciĭ maĭ sus pomeniţĭ ceva însămniază. Ĭară Mattheĭ Pretor Commod.

www.dacoromanica.ro

Matthei Pretorie în lumé Gotthilor Carté 2. Cap. 1.

de erĭ de alaltaerĭ scriitorĭu, cu lăngedă mărturie pomenesc (zice Carté 2, de Gothĭ, Cap I.) Scriitoriĭ de răsboiul Dachilor supt Commod înpăratul. Ĭară cine să fie aciĭ istoricĭ, nu va să aréte, fără numaĭ greşala caré din Iulie Capitolin maĭ sus am arătat. Ce tare îĭ stă înprotivă Zonoras Carté 12. Cap. 4. carile chĭar îĭ arată, că Commod nu cu Dachiĭ, ce cu Varvariĭ, cariĭ maĭ sus de Dachiĭa lăcuĭa, să fie avut răszboĭu ὅπερ τὴν Δακίαν καὶ μεγίστος ὁ Βρεττάνικος. Decĭ Commod înpărăţind anĭ 12. lunĭ 9. zile 14. de vârstă fiind de 31, de anĭ, întâĭ otrăvit: ce cu grijé Doftorilor nestricându-ĭ otrava, apoĭ zugrumat au murit.

Zonaras. Cartea 12. cap. 4.

Lét: 193.

La începutul anuluĭ 193. dintre ucigaşiĭ luĭ Commod, au apucat înpărăţiĭa Elvie Pertinax; ce şi acesta după 81. de zile, fu ucis dela oştenĭ. Pentru acest înpărat aflăm însămnat la Stanislav Sarniţie într'acesta chip: Pertinax, zice, în lucrurile sale cevaş vrédnic de pomenit n'au lăsat, fără cât numaĭ, că nu cu puţină laudă maĭ denainte au fost ocârmuit, Misia şi 'Dachia. Sarniţie din ce istoric să fie luat acéstă mărturie, noĭ, adevărul să mărturisim, a afla n'am putut. Ĭară de ĭaste adevărat aşé, din cuvintele luĭ putem cunoaşte, că Pertinax până a nu fi înpărat, să fie fost deregătorĭu Misiiĭ şi Dachiiĭ. Perit-au dară Pertinax la annul maĭ sus pomenit, Martie în 28.

Pertinax.

Sarniţie Carté 3. Cap. 3.

Didius Iulian.

Severus

Într'acelaş an, după Pertinax râpi Schiptrul Didius Iulian; însă şi acestuĭa scurtă îĭ fu înpărăţiĭa; căcĭ după doă lunĭ şi cincĭzile, părăsindu-l slujitorĭ, cu poronca luĭ Septimie Sever, fu zugrumat.

Dion în Severus.

Pre la sfârşitul annuluĭ zis, Septimius Severus s'au suit pe scaunul înpărăţiiĭ, În vremile acestuĭ înpărat multe răsboae cu mare laudă, şi izbândă spre părţile răzsărituluĭ pomenesc, pentru carile Senatul de pre limbile, carile au biruit, cu trĭĭ numere l'au întitulat: Parthic, Aravic şi Adiavenic. Ĭară în părţile Dachiiĭ, cevaş să să fie clătit nu scriu. Înpărăţit-au annĭ 17. lunĭ 7. zile 3. fiind de vârstă la 65. anĭ; au murit în Britanie în cetaté Ebórica. Lét 211.

Lét. 211.

Neculai Costin Logofăt în Létopisăţul sĕŭ.

Anton Bonfin Decada 1. Carté 1. şi alţiĭ maĭ tinerĭ după dânsul, de unde să fie luat, de zic, precum turnul Severinul, carile ĭaste în ţara Muntenĭască pe Dunăre în ţinutul Jiĭuluĭ, să fie făcut de acest înpărat, şi de pe numele său aşé să-l fie che-

www.dacoromanica.ro

mat, noĭ a ne adeveri n'am putut. Însă Bonfin fiind istoric de credinţă vrednic, socotéla-ĭ de tot să o lepădăm nu putem, macar că n'ar arăta cine din istoriciĭ maĭ denainte de cât dânsul, ar fi pomenit pentru acésta; căcĭ cetaté acéĭa să fie fost de Traĭan făcută, noĭ am arătat din Procopie Chesarénul; ĭară şi socotéla luĭ Bonfin poate să fie adevărată, de va fi făcut şi Sever înpăratul tot pe acolo altă cetate, sau acéĭaşĭ de va fi maĭ întărit, să-ĭ fie mutat numele de pe numele său, sau poate şi de pre numele vre unuĭ Pristav maĭ pre urma aşé să să fie numit.

Caracala şi Gheta.

Dion şi Evtropie în viaţa luĭ Irodian Carté 4

După Severus au întrat la moşteniré înpărăţiiĭ fiĭoriĭ luĭ amândoĭ, Caracala şi Gheta, însă gré tovărăşiĭa stăpâniriĭ, nicĭ între fraţĭ mult a sta putu, ce întâĭ oare ce vrajbă, şi pre ascuns înponcişirĭ scornindu-se între dânşiĭ; apoĭ ca vapaiĭa tot de o dată izbucnind, şi din zi în zi, şi din ćas în ćas maĭ mult şi maĭ mult, lăţindu-se şi ijdărându-se, până o dată Caracala, aĭavé cu fierul zmult asupra luĭ Gheta s'aŭ slobozit; el încătro să pléce vrémé strâmtorindu-l, au fugit în cămară la maĭcă sa. Ia ca să-l mântuĭască de moarte, în braţă luându-l, cu cuvinte şi rugămente părinţeştĭ turburată răutaté luĭ Caracala să moae să nevoĭa. Ce răutaté când agĭunge la vârvul său, nicĭ cinsté părinţilor, nicĭ frica luĭ Dumnăzău, nicĭ hotarăle firiĭ maĭ cunoaşte, precum şi Caracala între ţiţile maĭcă-sa acĭuat, nu numaĭ pe frate-său au omorât, ce încă cu acéĭaşĭ lovitură şi pre maĭcă-sa de greu au rănit-o. Gheta dară înpreună cu frate-său au înpărăţit un an şi 22 de zile, ĭară Caracala anĭ: 6. lunĭ 2: între Edesa şi Carra cu mâna luĭ Marţialis Sutaşul, şi cu învăţătura luĭ Opilie Macrin (carile maĭ pre urmă au înpărăţit) fu ucis, lét: 217. După ce au trăit anĭ 29. Iară Sparţian istoricul îĭ numără aniĭ vieţiĭ luĭ 43.

Lét: 217.

In urma luĭ Caracala au stătut înpărat Macrin ucigaşul luĭ Caracala. Ce plata păcatuluĭ, ca despletitura ćorapuluĭ fiind, după un an şi 2. lunĭ cu măsura, carea au măsurat, măsurându-se, fu ucis în Capadochia, de la slujitoriĭ, carĭ să râdicase asupra luĭ. Lét 219.

Macrin.

Lét. 219.

După acesta au stătut la înpărăţie ocara lumiĭ, pilda blăstămăţiilor, şi decât toţĭ spurcaţiĭ maĭ spurcat Antonie Eliogabalus; căcĭ după alte blăstămăţiĭ, după toate de bună voĭa, lăsind firé

Antonie Eliogabal.

www.dacoromanica.ro

părţiĭ bărbăteştĭ, singur s'au făcut muĭare, toate cele muereştĭ cu mare desfătăcĭune păţind, şi priimind, apoĭ şi câţĭ-va copiĭ gĭunghind, şi jirtvă Bozuluĭ său Eliogabal aducând, pentru atâta ne Dumnăzăire oşténiĭ nu l'au maĭ putut răbda; ce şi pre dânsul şi pre maică-sa Sohemitra au ucis: Lét 222. fiind la vârstă de 18. anĭ după ce înpărăţise anĭ 3. lunĭ 9. zile 14.

Lét. 222.

CAPUL XII

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia de la Avrelie Sever, până la Dechie.

Avrelie Severus. Irodian Carte 6. Zosim Carte 1. Orosie Cap. 18. Evsevie în hronic. Orosie carte 7. Cap. 18.

După cĭuda firiĭ omeneştĭ Eliogabal, au stătut la înpărăţie Avrelie Severus Alecsandru, fiind încă tânăr de 16. anĭ, carile au înpărăţit anĭ 13. lunĭ 9. şi fiind la vârstă de 29 de anĭ, fu ucis de nişte slujitorĭ în Mogunţia. Acesta înpărat molte războae cu biruinţă asupra Persilor, şi a Ghermanilor să fie avut pomenesc scriitoriĭ; ĭară în părţile Dachiiĭ nemică de însămnat ĭaste, ce pomenéşte Evsevie şi Orosie, precum acesta Alecsandru dintre înpăraţiĭ Romanilor pre Hs: să-l fie cunoscut Dumnăzău, şi în cămara sa cé de tainâ, să fie fost având chipurile luĭ Apolon, a luĭ Hs: a luĭ Avram, şi a luĭ Orfevs, şi acestora să să fie fost închinând; Deciĭa în toată oblastiĭa înpărăţiiĭ au poroncit să vestĭască, şi în loc de pravilă să să ştie cuvântul acela, pre carile toată légé Evangheliiĭ obiceĭnică să stăruéşte, şi în trânsul să plinéşte: ce ţie aţĭ fi nu învoeştĭ, altuĭa să nu facĭ. Aproape de peiré luĭ, avut-au războae spre fundurile Dunăriĭ pre apa Renuluĭ în Galia; ĭu dară ucis de slujitorĭ, precum am zis, în Mogunţia Lét. 235. Mart. 18, după ce(au) înpărăţise anĭ 13. zile 9. Şi au trăit 29. anĭ, lunĭ 3.

Lét. 235.

Maximin Thracul. Irodian carte: 7. Lampridie şi Evtropie. Paris: Parte: 2. Carte 4. Cap. 7.

In locul luĭ îndată au hrăpit la înpărăţie ucigaşul luĭ Macsimin Thracul, carile fiind de ném prost, şi varvar, întâĭ au silit de au omorât pe toţĭ câţĭ îl ştié, că ĭaste din mojicĭ născut: adecă din tatăl Miţia Gothul, şi din maĭca Ababa Aliana; ce şi în vremile acestuĭa, în părţile Dachiiĭ ceva-ş de pomenit netîm-

www.dacoromanica.ro

plându-se, după doĭ anĭ şi gĭumătate, nu deplin, i s'au făcut şi luĭ ce ĭ-au plăcut altuĭa să facă, că fu omorât de oşténĭ. Lét. 237, (în al şéptelé an a înpărăţiiĭ luĭ Alecsandru, carile ĭaste de la Hs: 229. Dion istoricul, carile începe istoria sa de cât s'au zidit Roma, sfârşitul istoriiĭ sale face, precum singur mărturiséşte). Lét. 237.

Climateric era acesta véchĭ înpăraţilor Romiĭ: înpăraţiĭ toţĭ ucigându-se, ucigaşiĭ înpărăţiĭa apuca, apoĭ unul pre altul ĭarăş pre rând să ucidé. Căcĭ după uciderea luĭ Maximin, slujitoriĭ au râdicat înpărat pre Gordian, (pentru a căruĭa voe pre Macsimin omorâse), copil de 11. séŭ de 13. séŭ 16. anĭ, căcĭ acésta cu prepus scriŭ istoriciĭ). Acésta cu multul maĭ marĭ lucrurĭ de vitejie, şi de tótă lauda vrednice, de cât vârsta luĭ ducé, au făcut, că prin 6 anĭ, ce au înpărăţit, biruinţa a tuturor Varvarilor au văzut. Ce depururé mincinos nărocul muritorilor, pre vicléniĭ şi nepriĭatiniĭ de casă, a birui n'au putut; căcĭ în cursul biruinţelor în hotarăle Persiiĭ, fu ucis de Filip Arapul. Lét 244. Pre toţĭ Varvariĭ, cariĭ pre atuncé peste Nipru lăcuĭa, cu biruinţă de mare pomenire au călcat, pentru care lucru slujitoriĭ după ce ĭ-aŭ adus oasele la Roma, şi pĭatră deasupra luĭ râdicând, în trânsa au scris acésté: «*Dumnăzăescul Gordian, biruitorĭul Persilor, biruitorĭul Sarmatilor, biruitorĭul Gotthilor, potolitorĭul zarvelor Romanilor, biruitorĭul Ghermanilor, ĭară nu biruitorĭul Filippilor.*» Véde-se dară, că Varvariĭ peste Dachia supt Gordian biruiţĭ, şi slăbănogigĭ fiind, Romano-Dachiĭ în Dachia noastră şi era, şi lin trăĭa. După Gordian urmat-au la înpărăţie ucigaşul Filip Arapul. In vrémé acestuĭa, pomenéşte la anul 250. precum cu nebună paza slujitorilor, cariĭ era la Dunăre, Gotthiĭ au fost trecut în Misia. Ce Filip trimiţind pre Deţie, (carele maĭ pre urmă au stătut şi înpărat), înprotiva lor, şi aflând vina slujitorilor, căcĭ adecă pentru negrijé lor, au fost trecut Gotthiĭ în Misia, pre aceĭa slujitorĭ, pre toţĭ ĭ au scos din slujitorie, şi au pus pre alţiĭ în locul lor. Slujitoriĭ aciĭ scoşĭ, văzind că altă ce să facă n'au, au fugit la Gotthĭ, cu a cărora povăţuire Gotthiĭ mare stricăcĭune în Misia făcând, de pradă încărcaţĭ, s'au întors acasă cu pace. Intr'acestaş an, ĭară să maĭ pomenéşte, precum Gotthiĭ să maĭ fie trecut Dunăre, ce slujitoriĭ într'acé glogozală, nevredniciĭa luĭ

Irodian. Carté: 8. Evtropie 9. Zosim. carté: 1.

Victor şi Evsevie în Hronic. Zosim carté 1.

Lét. 244.

Filip Arapul Lét. 250. Iornand la acesta înpărat.

Iornand acolo.

www.dacoromanica.ro

Filip socotind, au rădicat pre Mesăus Deţeus înpărat, carile apoĭ pe Varvarĭ până la Don au înpins, (precum maĭ gos la înpărăţiĭa luĭ vom arăta). Iară Filip auzind, că Dechie s'au numit înpărat, au purces cu oaste asupra luĭ, ce la Verona biruit, şi omorât fu, la anul maĭ sus pomenit, ĭară Petavie moarté luĭ Filip aduce în anul 249. Pentru acesta Filip, scrie Evsevie şi Orosie, precum dintre înpăraţiĭ Romanilor, întâĭ el să să fie botezat; ce alţĭ scriitorĭ acésta nu o socotesc adevĕrată să fie, de vréme ce în toată vrémé înpărăţiiĭ luĭ, vre un lucru, carile să să samene cu lucrurile creştineştĭ n'au făcut. Inpărăţit-au Filip anĭ 5. şi întrase al şaselé, precum din Zosim însămnéză Petavie, într'acelaş loc.

Petavie. Parté: 1. Cartea 5. Cap. 12.

Zosim Carté 2.

CAPUL XIII.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Dechie, până la Valerian, şi Galien.

Mesius Dechie. Petavie din Evtropie, Zosim, Avrelie Victor Parté 1. Carté 5. Cap. 12.

După peiré luĭ Filip Arapul, au înpărăţit Mesius Dechie, 30. de lunĭ, precum Petavie însămnéză, ĭară precum alţiĭ scriu, un an şi triĭ lunĭ. Acesta în Ilătmăniĭa sa, ştiind şi văzind călcăturile, carile Tătarâĭ în ţările înpărăţiiĭ, în anul trecut făcuse, şi fiind om cu tóte vredniciile deplin, în trébele oşteneştĭ pré învăţat, şi vestit vitĭaz, vrut-au să întórcă cu înzecit Tătarâlor, carĭĭ acmu cu cĭabururile, şi până la Greţia agĭunsése, pentru care lucru sculându-se cu oaste, au mĕrs asupra lor, şi orĭ unde ĭ-au tâmpinat, tot ĭ-au bătut, şi din hotarăle înpărăţiiĭ scoţindu-ĭ, până peste apa Donuluĭ ĭ-au gonit; ce apoĭ, precum scrie Zosim, fiind vândut cu vicleşugul soţiiĭ sale luĭ Gallie, de Tătar, înpreună cu fiĭu său, au perit. Ce pentru maĭ bună mărturiĭa, singure cuvintele luĭ Zosim să aducem. Tătarâĭ, zice, trecând Donul, locurile céle maĭ aprópe de Thrachia, cu jacurile băntuĭa; Ce Dechie asupră-le mărgând, în toate tâmplările biruitorĭŭ era, şi tot plianul ce apucase au scos. Apoĭ să nevoĭa, pentru ca de tot calé să le închidă, să nu să maĭ poată întoarce înnapoĭ; Ce cu vicleşugul soţiiĭ luĭ

Zosim Carté 1.

www.dacoromanica.ro

Gallie, între bălţile (Donuluĭ) închiḑindu-se, de soţie părăsit, acolo au perit, în pâclă căḑind: căcĭ nicĭ trupul nu i s'au maĭ putut afla Zonoras Carté 12. Cap. 20: de acéstă pradă, a Tătarâlor în Misia nu pomenéşte; Ce zice, că numaĭ Bosforul (de la Don) au fost jăcuit, în potriva a cărora mergând Dechie, cu vicleşugul soţiiĭ sale a luĭ Gallus, precum am zis, au perit. Perit-au dară Dechie la anul 251: şi au înpărăţit maĭ mult de cât un an, precum maĭ sus am zis. Zonaras. Carté 12. Cap. 20. Lét. 251.

După peiré luĭ Dechie, în Schithia: rămăşiţa oştiĭ au râdicat la înpărăţie pe vicliănul Gallie, carele Trebonianul să porecliĭa. Acesta în loc de arme înnainté lăcomiiĭ vărvăréscă (cu mare ruşiné a tot poporul Romanilor) banĭ au pus 200 miĭ de dramurĭ gĭuruindu le; ce şi cu aćasta Tătarâĭ neîndăstulindu-se (precum scrie Vopiscus), după întoarcere luĭ la Roma, ĭarăş au prădat Dardania, Thesalia, Thrachia, şi pănă la Machedonia. Zonoras Carté 12: Cap 21: mulţime, zice, de Schyhtĭ, aşéş maĭ fără număr, au făcut năvală, ş au răzbit tocma pănă la Italia. Aceiĭaş au prădat Machedonia, Thesalia şi Greţia, ĭar o parte din trânşiĭ trecând Bosforul spre maré négră, multe ţărĭ au jecuit. Acéstă pradă póte să fie tot una, cu ceĭa, ce maĭ sus am pomenit, la anul 251, căcĭ şi însemnătoriĭ vrémilor Patavie, şi Calvizie între sine nu să potrivésc, că Patavie pradă numaĭ una însămnéză la anul 251, precum am zis, ĭară la anul 252: cevaş nu pomenéşte, în care an Calvizie din Vopiscus pomenéşte. Ce orĭ cum au fost, cunoaşti-se, că şi Dachia fiind în şlĭahul Tătarâlor, fără mare stricăcĭune să nu fie scăpat: însă precum din locurile sale Romaniĭ să fie eşit, istoriciĭ nu scriu, maĭ vârtos că la anul 253. Gallus trimiţind pre hatmanul Emilian cu oaste, nu numaĭ cât ĭ-au biruit cu fericite răszboae; ce încă din toate hotarâle înpărăţiiĭ la locurile sale, să-ĭ fie gonit, scrie Zosim, Victor, Evtropie şi Orosie. Ĭară Zonoras Carté 12. Cap. 21: macar că pre scurt, însă maĭ curat povésté alége. Schythiĭ zice: după legământul ce făcuse cu Romaniĭ, jeluindu-se că li să dă maĭ puţin, de cât le era tocmala, lăudându-se, şi clătind cu capul s'au dus. Ce Emilian, om de nĭam African, Hatmanul Lighioanelor de la Misia (supt acéstaş era şi céle din Dachia) toţĭ baniĭ, Patavie, Părté I 1 Carté 5. Lét. 253. Zosim, Carté 1. Orosie Carté 7. Cap. 21. Evsevie Carté 17. Cap. 17.

Galie. Zosim, Carté 1. Zonaras Carté 12. Cap. 21.

www.dacoromanica.ro

carii era să-i dé Tătarâlor, i-au făgăduit slujitorilor, numai de-i vor bate. Deci slujitorii, cu acástă nedejde învârtoșéți, fără véste au năbușit asupra Schythilor, din carii puțini scăpând, alalți toți sau au perit, sau la mână au căzut. După acásta biruință, întrând în țările lor, cu multă dobândă s'au întors înnapoi. Tâmplatu s-au acásta la anul 253, sau după cum socotéște Patavie
Lét: 254. 254. Acesta într'acástă oaste Emilian, atâta de bine, și vitejéște s'au purtat, cât în mare dragosté slujitorilor întrând, îndată l'au
Emilian. numit împărat, în potriva a căruia Gallie cu oste mărgând, silia să-l bage la mână; ce oasté părăsind pe Gallie încă ne plinind doi ani a împărății, în anul pomenit, de slujitori fu omorât. Patavie din Zosim și Orosie culége precum să fie împărățit ani
Zosim, Carte 1. Orosie carte 7. cap. 22. doi, luni 4. și să fie perit la anul de la Hs. 254. Pe acé vréme Lichinie Valerian, om de bună naștere, era trimis în Ghermanie, pentru ca să aducă niște polcuri, carele era să să trimață în potriva Persilor; unde auzind de peiré lui Gallie, s'au întors, cu acéleș oști, pentru ca să răzscumpere moarte lui Gallie; ce oșteni lui Emilian, văzind că să va scorni răszboiu, și unii de alții vor peri, cu ucideré lui Emilian au potolit gâlcéva, și au stătut la împărăție Valerian, Emilian numai trei luni numele împărătesc purtând.

CAPUL XIV

Dovedéște-să traiul Romanilor în Dachia, de la Valerian și Galien până la Avrelie.

Valerian, și Galienus. Slujba împărății, Valerie luând, îndată au făcut soție pre fiiul său Gallienus. Multe și mari răscoale pomenesc scriitorii în vrémile acestora împărați; și precum în Evropa, așé în Asia, un loc macar ne călcat, și ne stropșit de Varvari, n'au rămas. Că Persii de o parte, Tătarâi de alta, hotarăle împărății robia, și după obicéiul lor pustia, atâta, cât și Avgustin în Epistola 80: scrie, că ar fi socotit cine-va, că nu altă, ce sfârșitul lumii iaste; ce alalte noi trecând, le céle ce s'au tâmplat, pre aproape de părțile

www.dacoromanica.ro

Dachiiĭ, (căcĭ în Dachia ceva să să fie făcut pomenit nu aflăm), să ne întoarcem: Scrie Zosim istoricul precum lét 257. Tătarâĭ, aşteptând ĭarna, şi Dunăré înghețind, s'au pornit; lăsind maré négră în stânga, toţĭ pedestri pre marginile măriĭ, ţiind în driapta uscatul, şi cetăţile Tomos, Istros şi Anhialon; cât maĭ tare au putut trecând, au agĭuns la lacul ce să chémă Fileatina (carile aprópe de Vizantie în marginile măriĭ să află), şi de acolo la Vizantia, Bogazul la răzsărit trecând, au apucat Halchedonul, Nicomidia, Nichea şi Chyzicul. Iară ce să fie fost pricina, caré pre Tătarĭ, prin Dachia să trécă, n'au lăsat; ce maĭ pe ğos să fie trecut Dunăre, macar că anume nu arată, însă din cuvintele, carele maĭ ğos să vor zice, aĭavé ĭaste, că marginile Dunăriĭ, prin tractul Dachiiĭ tare fiind păzite, au trecut, pe unde nicĭ s'ar fi gândit cine va că vor puté tréce; adecă pentre mare şi pentre cetăţile, carile maĭ sus am pomenit.* Decĭ Valerian în al şéptélé an, a înpărăţiiĭ sale, mărgând la răzsărit înpotriva Persilor, nenărocit războiu au avut, că biruit fiind la bătae, viu au căzut pe mâna luĭ Sapor înpăratul Persilor, unde Sapor în mare batğocură, şi ocară ţiindu-l, când vré să încalece pre cal, în loc de scăuéş supt picoare îl siliĭa de să supuné; până maĭ pre urmă, de viu despoindu-l de pĭale, l'au sărat cu sare, şi aşa în mare nenărociré, viĭaţa ş'au sfârşit. Nicĭ rugămentelé fiĭuluĭ său, nicĭ baniĭ la Varvarĭ, vre un preţ, sau trécere având. Murit-au Valerian lét: 259, sau precum Patavie socotéşte 260. După jélnică şi lăcrămoasă tâmplaré luĭ Valirian, la chivernisala înpărăţiiĭ au rămas singur fiĭul său Gallien, carile nu foarte jélnic s'au arătat pentru aşé de grozavă peiré părinteluĭ său, ce încă văţindu-se ca dintr'o pĭiadecă a învăţăturilor tătâne-său slobod, şi despĭedecat: ğocurilor maĭ mult, şi desfătărilor deşérte s'au dat. Acéste a luĭ Gallien blăstămăţiĭ ce făcé, varvariĭ înţelegând, s'au rădicat Tătarâĭ, şi Ghermaniĭ Franţiĭ, cariĭ cu prăzile au pătruns în Gallia până la munţiĭ Pyreneĭ; Cattiĭ şi Saxoniĭ în Italia au întrat, Gotthiĭ, înpreună cu Schythiĭ, Greţia şi Asia mică au pustiit; ĭară Sveviĭ au năbuşit asupra Panoniiĭ. Toate acéste răutăţĭ s'au tâmplat înpărăţiiĭ Romanilor, la anul de la Hs: 265. Cu carile tare au îngenuchet înpărăţiĭa Romanilor; pe

Zosim Carté 1. Zonaras Carté 12, cap. 23.

Zonoras acoloş.

Evsevie în Oraţia pentrn Constantin, Cap. 24: Agathos. Carté 4. List. 129.

Lét: 259. Galien singur

Lét. 265.

www.dacoromanica.ro

vrémé acestuĭ înpărat, precum Dachia noastră, cu Romaniĭ să fie fost lăcuită, bună dovadă avem din istoricul Zonoras, carile Carté 12. Cap. 24. zice: precum Hatmanul oştilor călărimiĭ să fie fost Avreulus Dacul, a luĭ cuvinte sint acesté: «Ἀυρίολος δὲ ἐκ χώρας ὧν Γετικῆς, τῆς υστέρον Δακίας ἐπικληθεῖσης, adecă: «Ĭară Avrelius era din ţara Ghetiiĭ, caré maĭ pre urmă s'au chemat Dachia.» Cu vrednicĭa acestuĭ Avrolus, Inghenuus Hatmanul oştilor Misiiĭ, carile tulburând pe slujitorĭ, îl râdicasă înpărat, fu biruit, prins şi omorât. ĭară lét: 268. viclenindu-se Hatmaniĭ Macrian şi Iraclian, cu vicleşug ucisără pe Gallian în Mediolan, după ce înpărăţisă cu tată-său înpreună anĭ 7. Ĭară singur aproape de 8. Mart. 21, fiind la vârstă ca la 50. anĭ.

Lét. 268. Avrelie Victor şi Pollion

Clavdie.

După acesta, alesu s'au la înpărăţie Clavdius: om de toată lauda vrednic, şi în scurtă vréme a slăbite puterile înpărăţiiĭ înnoitorĭu.

Zosim. Carté 1. Trivelie şi Victor. Orosie Carté 7. Cap. 20.

* În vrémé acestuĭa înpărat, Schythiĭ îngĭugându-se cu Heruliĭ, Pevchiĭ şi cu Gotthiĭ, şi făcând aproape de Nistru (unde atuncé lăcuĭa) 6.000 de vasă, în carile întrând 320.000 de oamenĭ, şi trecând pre lângă Tomis, şi pre lângă Marchianopolis, au întrat în Misia. Înpotriva a cărora, macar că foarte puţină oaste cu sine avé Clavdie eşind: în doaă războae ĭ-au biruit, şi pe toţĭ până la unul ĭ-au omorât. Încă şi câţĭ din războĭu cu fuga scăpase, neputând la vasă a scăpa, (căcĭ şi pre acélé pre maĭ multe luasă, şi ca la 2000 în mare le afundasă), apărându-se spre munţiĭ Cenghiĭ au năzuit, unde Clavdie din toate părţile închizindu-ĭ, şi calé în vre o parte să ĭasă, oprindu-le, acolo de foame, şi de cĭuma ce-ĭ lovise, toţĭ au perit. Zonoras Carté 12. Cap. 26. zice: Schythiĭ trecând Balta Meotis în Asia, şi în Evropa au prădat. Acéstaş mărturiséşte şi Chedrinus la acestaş înpărat, de pre a cărora cuvinte, chiar să cunoaşte, că dincoace de Balta Meotis, şi peste Dachia, tot locul acela, supt stăpâniré Romanilor să fie fost, însă numaĭ pre lângă marginile măriĭ négrè; din caré poate fi luând Sarniţie, într'acesta chip zice: Clavdie la Apa Nistruluĭ înpotriva Capiştiĭ Dianiĭ, caré ĭaste înpotriva Crâmuluĭ, pe Schythĭ au bătut, şi 2000. de corăbiĭ le au luat, şi lĭ-au înnecat, pentru care vitejie, şi izbândă, ĭ-au scris Senatul: *Clavdie Avguste, tu ne eştĭ frate, tu părinte, tu priĭatin, tu*

Zonaras. Carté 12. Cap. 26.

Sarniţie Carté 3. Cap. 15.

www.dacoromanica.ro

bun Senator, tu stăpân. Şi aşa Clavdie, cu bună vitejiĭa sa, ĭarăş întrămă puterile înpărăţiiĭ, şi hotarăle eĭ fără bântuĭală lâsindu-le, la anul 270. Fevruarie 2. de cĭumă au murit, după ce au înpărăţit un an, lunĭ 10. zile 5.

Lét. 270.

După moartea luĭ Clavdie (precum scrie Pollion), frate său Cĭintilus, socotind ca cum înpărăţiĭa ar fi de moşie, singur pre sine s'au numit înpărat. Ce zarvă pentru aćasta în oaste scornindu să, după 17. zile îl ucisără, şi au stătut la înpărăţie Avrelie Avrelian, pentru carile în carté ce urmază, vom zice.

Polion Cassiodor şi Evsevie la acest înpărat.

Sfîrşitul cărţiĭ Intâĭ.

www.dacoromanica.ro

PREVOROVIRE

ÎNFORMUIND CITITORĬUL.

De vréme ce cu agĭutorĭul luĭ Dumnăzăŭ am agĭuns spre acéĭa a hronologhiiĭ parte, în caré câţĭ-va din scriitorĭĭ vremilor maĭ trecute, pomenesc pentru mutaré Romanilor din Dachia în Misia: foarte cu trebuinţă am soçotit, pentru ca să dăm cititorĭuluĭ nostru puţină înformăluire în ce chip adică să poată, ca cé adevărată, şi negreşită povésté Istoriiĭ aceştiĭa, să înţălĭagă: nicĭ după socotélele a unora maĭ proaspeţĭ, cu minté furându-se într'acéĭaşĭ cu dânşiĭ greşită părére să cadă.

Istoricĭĭ dară, carĭĭ pentru mutarea Romanilor din Dachia în Misia pomenesc, una numaĭ, însă şi acéĭa nu ĭuşoară pricină arată, adecă: Avrelian înpărat văzind, zic, că pe vremile înpăraţilor, carĭĭ fusése maĭ denainte de dânsul la înpărăţie, Varvarĭĭ Crivăţuluĭ, cu câte-va năbuşirĭ Misia (supt caré să înţelége şi Dachia), Thrachia, Thessalia, Machedonia, Iliria, Greţia, (şi precum zice Zonora, că şi Athina au fost încungĭurat, ce cu vredniciĭa luĭ Cleodemos, au fost izbăvită de prada lor), să să fie lăsat de tótă nedejdé, că va maĭ puté apăra Dachia de călcăturile lor, şi aşé Coloniile, şi alalţiĭ lăcuitorĭ Românéştĭ, carĭĭ de atâta vréme într'ânsa trăĭa, să fie poroncit, să să rădice din Dachia; şi să trĭacă peste Dunăre decinde în Misia; care mutare să să fie făcut, prepus nu ĭaste. Ce prepusul ĭaste, de s'au maĭ întors, sau de nu s'au maĭ întors vre-odată aceĭaşĭ Romanĭ,

Evtropie, Vopiscus, Suida şi Anton Bonfiu Decada 1. Cap. 1.

Zonaras. Carté 12. Cap. 26

www.dacoromanica.ro

ĭarăș la moșiile lor în Dachia. Dintr'acesta dară prepus pentru ca să scoatem pe cititorĭu, lucrul maĭ pe amănuntul a scutura ne trebue. Decĭ macar că la pomeniții Scriitorĭ, altă pricină făr aćasta anume însămnată, nu aflăm: adecă, că socotind Avrelian; că nu va maĭ puté apăra pe Romaniĭ din Dachia, să-ĭ fie mutat în Misia. Însă câte-va alte pricinĭ, și maĭ gréle de cât aćasta, dintr'a aceloraș scrisorĭ, putem culége. Că nicĭ așé prost trebue să înțelégem, că vor fi socotit aceĭ scriitorĭ atâta de slabe și neputinćoasă puterile înpărățiiĭ Romanilor, ca nicĭ cum într'alt chip să fie putut apăra acé vestită, largă, și bișugoasă, și înpărățiiĭ foarte de folos țară. Și maĭ vârtos că acmu 179: de anĭ era, de când Romaniĭ într'ânsa lăcuind, și moșiĭ și cu sate și cu cetățĭ, întemeĭațĭ fiind, macar și singur înpăratul așé ar fi poroncit, însă nu cu lesne, încă prè cu greu lĭ-ar fi căzut, tot de odată așé de tot părăsind-o, pre mânule Varvarilor răpitorĭ să o lasă; și în véćĭ deciĭa, ca cum n'ar fi maĭ avut trébă cu dânsa să o uĭte, ales că între Dachia și Misia nu altă, fără numaĭ latul Dunărĭĭ desparte. Acésté așé socotindu-să, cu bună samă putem cunoaște, că și alte pricinĭ vor fi fost, carile să fie asuprit pe Avrelian de odată a deșerta Dachia de lăcuitorĭĭ eĭ, ĭară nu că doară în véćĭ să să părăsască, caré s'au și tâmplat, precum rândul Istoriiĭ înnainte curat va arăta. Fost au dară după pricina pomenită, și a doa; căcĭ Avrelian ca un bun socotitorĭu, și iscusit a înpărățiiĭ chivernisitorĭu, văzind că cu léné, și cu negrijé înpăraților maĭ denainte, puterile Romanilor, nu puțin să plecasă; și înpărățiia Persilor, după ce Sapor înpăratul Persilor pe Romanĭ biruind, și pe Valerian (precum la locul său s'au zis), viu la mână prinzindu-l, și cu groznică moarte omorându-l; Persiĭ atâta să înălțasă, și să mândrisă, cât (precum Zonora acoloș mărturisește) așéșĭ nicĭ în samă de ceva, nu maĭ ținé pre Romanĭ, de care lucru Avrelian cu înțălepțesc sfat, și ca un destoĭnic a oștilor purtătorĭu, socotit-au, ca întâĭ putérile celuĭ maĭ mare să frângă, și ocara, caré în obrazul cinsteĭ și slaveĭ Romanilor căzusă, ștergând: patima să le răzscumpere. Însă după întăritura, caré Persiĭ luase, și după scăderé, caré în oștile Romanilor, să făcusă, căutat-au luĭ Avrelian toate oștile,

www.dacoromanica.ro

carile în multe părţĭ era deosăbite, şi înprăştiĭate, la un trup să le adune; ca cărora au făcut, şi oştilor, carile era puse pentru paza Dachiiĭ, pre carile de prin cetăţĭ, şi de pre la marginile hotarâlor scoţindu-le, nu putem socoti, că şi alalţĭ lăcuitorĭ, fără oaste, în loc aşé de ivală, fără grijă să rămâĭa, vor fi putut, şi pentru acásta cé maĭ de frunte parte, înpreună cu oştile peste Dunăre, poate să fie trecut; ĭară alaltă prostime, (pre cariĭ Sarniţie îĭ numéşte purtătorĭ de grijé caselor) toată, sau maĭ la munţĭ, sau la locurĭ în dos, să să fie tras, şi tot în Dachia să fie rămas. Ce noĭ în cuvintele luĭ Sarniţie puţin nedejduindu-ne, adeverim: precum toţĭ Romaniĭ din Dachia să fie trecut în Misia; de caré maĭ pre urmă vom vidé. Fost-au a triĭa pricină: că Avrelian nu numaĭ ca un înpărat, ce şi ca un Moşnĭan, de grijé Dachiiĭ purta; căcĭ el era născut crescut în Dachia, ce-ĭ zicé măluroasă. Şi de ĭaste să putem amesteca cuvintele prostimeĭ, între dovédele Istoricilor, ce nĭ au povestit un voĭnic: Preda Stambol Român, din ţara Muntenĭască, carile apoĭ din mila înpărătĭască, şi Sotnic la târgul Harcovuluĭ au stătut. Acesta dară ne spunea, precum în ţara Românĭască, aproape de Dunăre, pre malul Oltuluĭ, să să fie văzind nişte temeliĭ ca de Cetate, cărora Ţăraniĭ de pre acolo lăcuitorĭ, din bătrâniĭ lor apucând le zic, Curţile luĭ Ler înpărat, precum şi în Colendele anuluĭ nou, şi astăzĭ au luat de pomenesc: Ler Aler Domnul; care nume sună Avrelie Avrelian. Ce acésté lor lăsindu-le, la ale noastre să vinim. Zicem dară înpreună cu alalţĭ a vremilor scriitorĭ; precum pentru pricinile pomenite, Avrelian înpărat, cu bună samă sau pre toţĭ Romaniĭ, sau numaĭ o samă: adecă oşténiĭ, şi ceĭ maĭ de frunte, din Dachia de odată să-ĭ fie mutat în Misia, de unde apoĭ şi nume au luat, de să chemă Romaniĭ aciĭa Misiiĭ, şi apoĭ maĭ pre urmă Vlahĭ, (precum din Istoricul Nichita Honiatis, la locul său am arătat), şi încă maĭ pre larg vom arăta, unde va vini cursul Hroniculuĭ să ḑicem; când şi de unde s'au scornit a să chema Romaniĭ din Dachia şi din Misia Vlahĭ; precum astăḑĭ videm, că şi în Misia de la Poarta de fier, până în maré négră, satele carile sint maĭ aproape de malurile Dunăriĭ, pline sint de Românĭ de un nĭam, şi de o

Sarniţie Carte: 4. Cap. 5.

www.dacoromanica.ro

limbă cu ceştĭ de ćasta parte de Dunăre; însă noĭ nu asuprim pe cine-va, ca socotéliiĭ noastre, caré adusem, într'alt chip să créză, fără numaĭ atâta, cât precum ni să pare, l'am adeverit, că înpotriva acelora, cariĭ aşéşĭ de tot tăgăduesc, precum Româniĭ noştriĭ, să fie de nĭamul Românilor de la Italia, tare şi nebiruit argument să avem. De vréme ce Romanĭ au fost aciĭa, pre cariĭ Avrelian înpărat scoţindu-ĭ din Dachia, ĭ-au mutat în Misia; ĭată că aceĭ Romanĭ au fost, pre cariĭ Ulpie Traĭan cu 179. de anĭ maĭ de-nainte ĭ-au fost adus în Dachia, şi acé pomenită, nu pré scurtă vréme, necurmat tot a acelora fićorĭ, nepoţĭ şi strănepoţĭ, şi ne-poţĭ din strănepoţĭ, au lăcuit într'ânsa. Bine zice un cuvânt a prostimeĭ Arăpeştĭ: Mincĭuna de ar şi scoate de la moarte, însă adevărul ĭaste de ţinut. Tâmplatu-s'au dară aćasta mutare a Ro-manilor din Dachia în Misia, precum Calviz din Vopiscus să-măluéşte, al cincilé an a înpărăţiiĭ luĭ Avrelian, carile ĭaste dela Hs: 274. de anĭ.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A DOA.

Caré arată trécerĭa Romanilor din Dachia în Mysia, apoĭ dovedéşte, precum aceiaş Romanĭ érăşĭ s'au înturnat de la Mysia în Dachia. Aşijderé arată, precum aceiaşĭ Romanĭ, tot în Dachia au lăcuit de la Avrelie Avrelian, pănă la Constantin Marele.

CAPUL I.

Arată-să pre scurt viaţa luĭ Avrelie Avrelian, carile de moşiĭa sa au fost Roman din Dachia.

Aşé Dachia noastră, caré altora de Romanĭ, numaĭ călcată şi petrecută au fost, acmu să face maĭcă, şi născătoare înpăraţilor Romanĭ; căcĭ Avrelian, precum şi maĭ sus am pomenit, au fost născut în Dachia, ce-ĭ zicé măluroasă. Şi macar că părinţiĭ în Istoriĭ nu să pomenesc; însă aĭavé ĭaste, că de nĭam prost, nu puté să fie, de vréme ce altora la Offichiile Hătmăniilor, a întra nu să cădé, fără numaĭ celor din bună naştere eşiţĭ, sau cu multe lucrurĭ vitejeştĭ vestiţĭ. Decĭ el la înpărăţie, cu acésta, şi cu mare slava lucrurilor oşteneştĭ, au agĭuns. Pe Alemanĭ, şi pe Marcomanĭ (cariĭ maĭ denainte multe stricăciunĭ făcusă înpărăţiiĭ), au biruit. Deciĭa la Roma întorcându-să, zidĭurile cetăţiĭ atâta lĭ-au lărgit, cât cincĭzecĭ miĭ de paşĭ încungĭură. Apoĭ la răzsărit

Avrelie Avrelian.

Vopiscuş, Avrelie Victor, Zosim la viaţa luĭ.

www.dacoromanica.ro

trecând, pe Zenovia vie au prins, și cu sine la Triumf o au adus; pe Gotthiĭ departe peste Dunăre ĭ-au călcat, și maĭ asupra tuturor nepriĭatinilor înpărățiiĭ, biruitoare arme au purtat. După acésto a vitejiilor vrednicieĭ, fost-au și ce ĭaste maĭ de trĭabă, și maĭ hiriș tuturor stăpânitorilor bunĭ: adecă a dreptățiĭ țiitorĭu, și a răutățiĭ tare pedepsitorĭu. Poronca luĭ cătră oșténĭ într'acésta formă au fost: De veĭ să fiĭ Cap pe oaste, și maĭ cu dédins, de veĭ să fiĭ viu, mâna slujitorĭuluĭ contenéște; cine-va puĭul strein să nu apuce: oaĭa să nu atingă; strugurul să nu zmulgă; țarina să nu tragă; untdelemn, sare lémne să nu cée, cu zaharaoa sa să fie îndestulat. Slujitorĭul din prada, și dobânda nepriĭatinilor; ĭară nu din lacrămile țăranilor să trăĭască. Léfa în brânéțele sabiiĭ să-și poarte; ĭară nu în ospătăriĭ, i procĭ. În scurt: între ceĭ maĭ lăudațĭ stăpâ(ni)torĭ fost-au numărat, fără numaĭ căcĭ spre vărsaré singeluĭ, au fost can maĭ mult dat. Acesté din céle multe, pentru Avrelian Dacul, avut aicĭa a zice, ĭară cât au trăit, și cât au înpărățit, înnainte la locul său vom arăta.

CAPUL II.

Dovedéște-să traĭul Romanilor în Dachia, și supt Avrelie Avrelian.

Avrelian, stând la înpărăție pre urma luĭ Avrelie Flavius Clavdie,
Lét. 270. în anul din tâĭ a înpărățiiĭ luĭ, carile ĭaste de la Domnul Hs: 270. au purces cu oaste asupra Gotthilor peste Dunăre, pre carĭĭ vitejéște biruindu-ĭ, precât spre hotarâle céle vechĭ a înpărățiiĭ întrase, gonindu-ĭ, ĭarăși céle de demult puind, și întărind, cu mare
Lét. 272. laudă s'au întors la Roma la anul 272. Ĭarăși (Vopiscus mărturisind) purcegând cu oasté spre răzsărit, și luând tractul pe de ceĭa parte de Dunăre, în cale unde i s'au tâmplat nescarĭ-va Varvarĭ clătițĭ a afla; pre toțĭ ĭ-au biruit, și ĭ-au înprăștiat, și ales pe Domnul Gotthilor, la mână aducând cu alte, 5000 de aĭ săĭ, așéș peste Dunăre l'au omorât. Ca acésté veĭ afla și la Sarniție, carile némuluĭ Românilor din Dachia, foarte înpotrivnic

www.dacoromanica.ro

să fie l'am arătat; însă aicé pizma uĭtându-şĭ, adevărul mărturisind, la Carté 3. Cap 15. zice: Ghetiĭ şi Sarmatiĭ, pentru ca să-şĭ izbândĭască asupra Romanilor, şi pentru ca să-şĭ întoarcă locurile ce pierduse, tot-déuna chitiĭa, cum ar puté scoate din Dachia leghioanele Romanilor, şi aşé pe vrémé acestuĭ înpărat sculându-se Hatmanul şi Domnul lor Cunab, au purces cu oaste asupra Romanilor; Ce lucrul rrău mergându-le, şi Domnul ş'au pierdut, şi cu ruşine înnapoĭ s'au întors. De aceşté curăţindu-să, prin Thrachia au mărs la Vizantie, şi de acolo au trecut la Vithynia în Asia, unde pre Zenovia înpărătĭasa (muĭare cu multul maĭ vitĭază, şi maĭ harnică de cât mulţĭ bărbaţĭ) biruind, vie au prins-o, şi deaciĭa la Roma viind, au făcut Triumf pentru nepriĭatinĭ biruiţĭ, la răzsărit şi la apus. În stârşitul anuluĭ 274. Lét. 274.
gătindusă pentru ca la anul ce va întra, ĭarăşĭ să trĭacă la Asia, asupra Persilor, să fie râdicat din Dachia pre Romanĭ, şi să-ĭ fie trecut peste Dunăre la Misia scriu Istoriciĭ: precum maĭ înnainte hireşe cuvintelo acelor Scriitorĭ de faţă lĭ-am adus. Ce pentru ca întâĭ aĭavé să să facă, ce înpotrivnicilor erà cu prepus, adecă precum Romaniĭ, pre cariĭ Traĭan în Dachia îĭ pusése, prin vréme a 177. de anĭ tot acoloş neclătiţĭ, şi nemutaţĭ au trăit; ĭară nu numaĭ cu tréceré sau cu vre-o ernare a Romanilor într'ânsa, Dachiĭ să fie apucat o parte din limba Românéscă (precum Zamoschie Lĭahul şi alalţĭ aceştiĭ părerĭ parnicĭ vânturĭază), şi ĭarăşĭ Dachiĭ ceĭ din tâĭ pre locurile sale fără Romanĭ, ca niştе suppuşĭ să fie rămas, că crĭazi-mă Lĭahul acela, şi alţiĭ cariĭ vor maĭ fi: Caută la Dicţionarĭul luĭ Moreri, câte fabule ca acesté aduce din Menburg, la numele Gotth, de acel félĭu de dârmoeturĭ; că lungă, şi încă pré lungă ar fi ernaticul în 177. de anĭ ne schimbat, şi ne primenit; Ĭară înpotrivniciĭ noştrĭĭ, ce s'au silit ceva, macar cu arătaré, adevărul să închipuĭască; nu li s'au căzut de niştе tréceriĭ, şi ernărĭ numaĭ a Romanilor prin Dachia noastră să pomenĭască, (carele nicĭ cum fundamentul să sté, şi popréle să să razime au) ce sabiĭa acésta în mână să fie luat, pre caré noĭ acmu, cu bună voe le întindem, şi asupra noastră trăgând-o, să ispitéscă, Custura ĭaste în tĭacă? Şi de ĭaste, oare

www.dacoromanica.ro

sabie slujitorĭască şi tăioasă ĭaste? au tâmpă custură bărbască, şi numaĭ de covăţĭ răzătoare ĭaste? Ce acésté glume scurte făcând, la trĭaba noastră, şi la cuvântul întradins să vinim.

CAPUL III.

Dovedéşte-să, că acé a Romanilor trécere din Dachia la Mysia, pré scurtă să fie fost, şi supt acelaş înpărat ĭarăş la locul său, să să fie întors.

Vopiscus în viaţa lui Avrelian

La toată dovada, şi adeverinţa istoriiĭ cu prepus, trebue să pomenĭască cititorĭul nostru, canoanele carile ĭ-am dat: că cu acélé drept slujindu-se, toată osirdia, şi nevoinţa noastră, precum pentru adevăr să pune va afla, precum şi aicé, când în cursul istoriiĭ, am dat de povestire de la Istoric vrednic de credinţă, precum Avrelian *socotind, că Dachia, pre caré Traĭan o descălecase, că a o ţiné nu va ma(ĭ) puté, au lăsat-o, şi cetăţéniĭ Romanĭ, carii lăcuĭa într'ânsa ĭ-au trecut în Mysia.* Îndată după pravila Canonuluĭ, şi pofta adevăruluĭ, cunóştem că până la acéĭa vréme, Romanĭ au fost aciĭa, carii au lăcuit în Dachia, şi precum necurmat într'ânsa au trăit, că de s'ar fi cum-va maĭ de demult curmat, n'ar zice istoricul, că pre Romaniĭ cetăţénĭ, pre cariĭ Traĭan ĭ-au aşezat; ĭ-au râdicat Avrelian. Decĭ precum traĭul lor în Dachia până atuncé au fost adevărat, aşé-şi râdicaré lor dela Avrelian, adevărată trebue să fie. Şi acéstă maĭ de pe urmă povestire, rămâne stăpânitoare, până sau acelaş istoric, sau altul vrednic de credinţă în cursul istoriiĭ, să va arăta, carile altă povéste noaâ, asupra aceştiĭa să aducă, adecă, precum Romaniĭ ĭarăşĭ s'au întors în Dachia: şi Dachia, cé dela Avrelian lăsată, ĭarăş Romaniĭ a o ţiné, au ţapucat. Caré povéste de nu să va aflà, rămân înpotrivniciĭ biruitorĭ, şi cu largă gură vor puté zice, că de au şi trăit Romaniĭ în Dachia atâţé anĭ: ĭară maĭ pre urmă părăsind-o, au eşit dintr'ânsa; Ĭară de să va afla alta, înpotriva aceştiĭa, şi povésté acásta să stérge, şi înpotrivniciĭ biruiţĭ vor cădé, pentru caré acmu la meĭdian eşind, vom nevoi doară şi înpotrivniciĭ să vor cunoaşte, ce fél de arme poartă.

www.dacoromanica.ro

CAPUL IV.

Acésta să dovedéşte întâĭ, din socotĭală.

Nu cu greu să va priimi dovada socotélиĭ noastre, precum Romaniĭ dĭ-au şi eşit din Dachia, ş-au trecut numaĭ peste Dunăre la Misia, îndată şi fără multă zăbavă la moşiĭa sa, să să fie întors, de să va socoti binişor pricina, pentru caré Avrelian, atuncé au socotit să-ĭ scoaţă din Dachia. Pricina dară, (precum dintr'acelaş Istoric curat să poate vidé,) caré au înpins pe Avrelian, să scoaţă pre Romanĭ din Dachia, alta n'au fost; fără numaĭ, că Avrelian cu câte-va fericite războae, pre Varvarĭ într'acé parte năvălitorĭ, biruise, şi tocma la locurile lor îĭ gonisă; însă mulţimea şi poĭadé lor, precum de tot călcăturĭ, şi stropşiturĭ în hotarăle înpărăţiiĭ să nu maĭ facă, a opri, şi după depărtaré luĭ la Asia a le păzi, foarte cu greu a fi socotind, poate să-ĭ fie trecut peste Dunăre, în loo adecă maĭ apărat; puind la mijloc apă mare, şi cu greu a să tréce ca acéĭa. Apoĭ fiind Avrelian la anul ce urma lét. 275: să trécă cu toate puterile asupra Persilor, lét. 275.
nu numaĭ căcĭ despre hotarăle Crivăţuluĭ să depărta, ce încă şi oştile, carile era pentru paza acelor părţĭ din Dachia, cu sine a le trage va fi vrut; carile lipsind socotĭa, că singurĭ cetăténiĭ, şi alţĭ lăcuitorĭ pre dinafară, fără mare primejdie până la înturnaré luĭ să fie nu vor puté, ce acéstă socoteală a luĭ Avrelian, într'âmbe părţile greşită să fie fost, tâmplaré lucrurilor, maĭ pre urmă au arătat. Căcĭ nicĭ el la Asia să trécă au apucat, (de vréme ce i s'au tâmplat moarte la Vizantia, precum înnainte vom arăta), nicĭ Tătarâĭ au maĭ vinit spre Dachia, ce tocma după moarté luĭ Avrelian, fiind la înpărăţie Clavdius Taţitul, au lovit pe după maré négră la Asia; şi acolo au făcut mare pradă în Ţara Pontuluĭ, şi a Chilichiiĭ, (pentru care la înpărăţie luĭ Clavdie maĭ deşchis vom zice). Şi aşé să cunoaşte, că precum oşténiĭ, ce să vor fi luat din Dachia, la loc să vor fi întors, (căcĭ cu moartea înpăratuluĭ şi oşteniré acéĭa maĭ mult s'au înprăştiat şi s'au părăsit) şĭ alalţĭ lăcuitorĭ a eĭ, peste Dunăre trecuţĭ, pentru

www.dacoromanica.ro

ce acolo să fie rămas; n'au avut, de vréme ce prăzile Varvarilor s'au îndreptat spre părţile Asiiĭ; ĭară nu după cum să temé Avrelian, spre Dachia. Aşijderé, nu proastă socotĭală ĭaste, că de au şi râdicat Avrelian pre Romanĭ din Dachia, aćasta râdicătură să nu fie fost véćnică, ce numaĭ până la o vréme, adecă până să vor întoarce oştile dela Asia ĭarăş la Evropa; bunăoară precum şi noaâ acéstaş acmù, tot cu acelaş nĭam de Tătarĭ a păţi ni să tâmplă, pentru care lucru, Domniĭ, purtând de grijé lăcuitorilor, înţelegând precum Tătarâĭ verĭ vor ţara să prade, verĭ în prada altor ţărĭ printr'ânsa vor să trĭacă, ca şi când trec în ţara leşéscă, sau în ţara ungurĭască; îndată poruncesc, şi dau ştire lăcuitorilor de să trag dela câmp la munţe, la păduri, şi la alte locurĭ tarĭ; unde de vrăjmăşie lor să să poată apăra, deciĭa potolindu să, şi la locurile sale întorcându-se, sau într'alt chip înpăcându-să, şi aşézindu-să Păgâniĭ; lăcuitoriĭ fiete-cine la locul, şi la şedéré cé dintâĭ să întoarce; şi precum şi astăzĭ videm că de călcăturile, şi înbletele lor, locurile ţărâĭ Moldoveĭ despre Nistru-la câmp, şi deşchise fiind, maĭ mult pustie, şi de moşnéniĭ săĭ de câţ-va anĭ părăsită ĭaste, deosăbĭ de slujitorĭ Călăraşĭ, ce stau pre acé margine pe la Orheĭ, pe la Soroca, şi pe la alte trecătorĭ, unde să pot aciuoa de răutaté lor. Aşé Hotinúl după răszboĭul é-au avut Turciĭ cu Leşiĭ, (unde nu puţin să laudă bărbăţie Iuĭ Ioan Sobeţki, carile atuncé Hatman Coroniĭ Leşeştĭ era) până la lét: 1712. numaĭ în cetate puţinĭ târgoveţĭ, şi slujitorĭ să puté stăvì, ĭară olatul Hotinuluĭ, precum şi Cernăuţiĭ, şi a Sorocăĭ parte cé maĭ multă, de tot pustie, şi nelăcuită rămăsése. Ĭară la anul pomenit Turcĭĭ având grija Rusilor dintr'acolo, şi lărgind cetaté, şi întărind-o cu oaste, în doĭ anĭ numaĭ toate locurile acélé s'au înplut de sate, şi de oameni: adecă ceĭ ce de frica, şi grijé Tătarâlor la munte, şi la păduri traşĭ era, la câmp şi la locurile sale întorcându-se. Într'acesta chip dară ĭaste de socotit şi tragerea Romanilor din Dachia în Misia supt Avrelian; nu lungă 'nicĭ véćnică să fie fost, ce scurtă, şi numaĭ până la o vréme, precum pre dovada aćasta, a socotélĭĭ, cursul Istoriiĭ aşé să fie fost înnainte va arăta. Căce de aicé înnainte ĭarăş după regula, şi Canonul, carele am dat din an în an, şi

www.dacoromanica.ro

din Istoric în Istoric vom merge, însămnând, şi cercând să videm, oare Dachiĭa noastră aşé lepădată de Romanĭ au rămas? şi Varvariiĭ vinit-au să o stăpânĭască; au da-vom peste altă povéste, caré să ne adeverésscă, precum Dachiĭa ĭarăş de Romanĭ să să fie ţinut; şi Tătarâĭ la pustiile lor să să fie gonit? La caré de să vor afla scriitorĭ de credinţă vrednicĭ, ĭată că fără nicĭ un prepus rămâne să cunoaştem, că ceĭ eşiţĭ din Dachiĭa Romanĭ iarăş la locul lor să să fie înturnat, şi moşiile lor, céle din tâĭ, să-ş fie apucat, să mergem dară înnainte.

CAPUL V.

Dovedéşte-să apoĭ înturnarea lor în Dachiĭa din Istoricĭ, şi traĭul lor într'ânsa dela moartĭa luĭ Avrelĭan, până la Clavdiĭe.

Aşé dară, precum în Capul trecut a Cărţiĭ aceştiĭa am zis, precum Avrelĭan cu mare clătire asupra Persilor gătindu-să în anul 275. de la Roma au purces, cè aproape de Vyzantiĭa (caré acmù ĭaste cetaté luĭ Constantin) între Vyzantiĭe şi Iracliĭa, la oraşul ce să chema Kinofrurion sosind, acolo de Hatmanĭĭ săĭ ucis, viĭaţa ş-au săvârşit; ĭară tâmplaré morţiĭ luĭ au fost aşé; că secretarĭul luĭ, (adică Logofătul de taĭnă) Minesthus, căzind într'o gréşélă pré mare, şi ştiind firé luĭ Avrelĭan neîntoarsă, şi nemilostivă spre ceĭ răĭ, au potrivit slova luĭ Avrelĭan, şi au făcut un izvod, ca cum singur înpăratul cu mâna sa l'ar fi scris, în carile au scris numerele a câţĭ-va Senatorĭ, ca cum ĭ-ar fi orênduit de moarte. Apoĭ, ca un vânzătorĭu stăpânuluĭ, în chip c'ar descoperi taĭnă adevărată, au arătat acel izvod Capetelor, carele anume într'ânsul era însămnate. Eĭ drepţĭ, şi înpăratuluĭ nevinovaţĭ ştiindu-să, nebunéşte lucrul nicĭ maĭ cercând, nicĭ pre înpăratul maĭ ispitind, cu toţiĭ sfatul cel maĭ rău apucând, fără véste asupra nevinovatuluĭ, şi bunuluĭ înpărat, năvrăpăsc, şi acolé pe loc neomenéşte îl ucig. Înpărăţit-au Avrelĭan anĭ aproape de 5. precum însămnéză Petaviĭe; ĭară după socotéla luĭ Calviziĭe, fără puţine zile, 6. anĭ; Omorâtu-l-au Ghenvariĭe 29. sau

Evtropie carté 9. Zosim carté 1. Zonoras carté 12. Cap. 27.

www.dacoromanica.ro

cum alţiĭ vor, în luna luĭ Octomvrie. După moartea luĭ, Senatoriĭ înştiinţindu-se de vicleşugul Secretarĭuluĭ, cu multă jéle după înpăratul au rămas; şi de pacosté ce făcusă, tare căindu-să, pre Secretarĭul l'au aruncat, la fierĭ sirépe de l'au fărmat. Ce ce folos, precum zice cuvântul arăpăsc: «Ba'deha'rabel Basra» după răzsipire Basra. Apoĭ după acéĭa slujitoriiĭ dând ştire la Senat pentru moarté înpăratuluĭ, s'au trăgănat lucrul maĭ mult de 6. lunĭ, până au ales înpărat pe Clavdiĭus Taţitus.

CAPUL VI.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la Clavdie, până la Probus.

Clavdie Taţitus. Într'acelaş an, Lét. 275: în carile au perit Avreliĭan, s'au ales la înpărăţie Clavdie Taţitus Septemvr: 25: (precum din Vopiscus socotéşte Calvizie), în vrémé acéstuĭa, scrie Zosim, întrând anul 276: precum Tătarâĭ, de cariĭ să temé Avreliĭan să nu între cu prada în Dachiĭa, trecând Meotida (aćasta-ĭ balta Azaculuĭ) peste Maré négră au lovit, la Asiĭa: unde Pontul şi Chilichie au prădat. Ce Clavdie încă cu oştile într'acolo aflându-să, (căcĭ de când eşise cu Avreliĭan înnapoĭ nu să maĭ întorsése) şi înpotriva lor mergând, tare ĭ-au răzbit, şi ĭ-au împrăştiet. După izbândă, cu oştile spre Evropa întorcându-se, şi agĭungând la Tarsos, l'au lovit frigurile; din care i s'au tâmplat şi moarte, April: 15: după ce Florian. înpărăţise 200 de zile. În locul luĭ, Floriĭan frate-său, ca cum Înpărăţiĭa, după moşie ar fi mărgând, singur să apucă de înpărăţie; Ce acésta oaste nepriimind, au râdicat înpărat pe Avrelie Prob. Floriĭan de inimă ré, acéstă necinste a răbda neputând, după 60: de zile, singur vinile deschizindu-ş (Zosim scrie că slujitoriĭ l'au omorât) au lăsat de ĭ-au curs singele, până au murit.

Aicé să dovedéşte, că socotéla caré pusése Avreliĭan (adecă, că după mărsul luĭ cu oştile spre răzsărit, Dachiĭa de prăzile Tătarâlor sprejinită să fie nu va puté) au eşit greşită, şi pre Romanĭ din Dachiĭa în zădar ĭ-au fost trecut Dunăré, de vréme

www.dacoromanica.ro

ce Tătarâĭ nu spre părţile Evropeĭ, nicĭ asupra Dachiiĭ prăzile ş'au slobozit (ştiind poate fi că într'acéstă parte de multe orĭ lucrul pe voe nu lĭ-au eşit), ce alt drum peste mare ş-au deşchis spre Asiĭa, încotro Avreliĭan poate fi, nicĭ gândiĭa. Ĭară Zonora şi tractul pe unde au trecut aceĭ Tătarĭ, anume însămnéză, carile la Carté 12. Cap. 28: Schythiĭ zice: «trecând apa Fasis, au «întrat în Asiĭa, unde Pontul, Cappadochiĭa, Galatiĭa şi Chilichiĭa «au prădat.» Ĭară apa Fasis ĭaste, căriĭa acmu îĭ zic Turciĭ Tiflis, caré desparte ţara Gĭurgiilor de Armeniĭa cé mare. Irodot Istoricul scrie, precum maĭ denainte acéstă apă au fost hotarul, carile au fost despărţit Asiĭa din Evropa, ĭară nu Boazul de la Ţarigrad. Aşé dară după mărturiĭa acestor Scriitorĭ, curat să cunoaşte, că Dachiĭa macar de tot deşartă au fost de lăcuitorĭ, macar o parte, cariĭ au fost maĭ la câmpĭ peste Dunăre, să fie trecut: Orĭ cum au fost Dachiĭa într'acé dată vre o nevoĭa (de caré Avreliĭan ca un bun chivernisitorĭu să temé, şi să păziĭa), de Tătarĭ n'au avut, de unde de crezut ĭaste, că după întorsul oştilor de la Asiĭa, ĭarăş să fie trecut Dunăre în ćasta parte. Însă noĭ ce ar plăcé înpotrivnicilor, şi după voĭa lor lăsind, să zicem: Că Tătarâĭ ştiind că Dachiĭa ĭaste acmu de oamenĭ deşertată, şi pustie de lăcuitorĭ, pentru acéĭa nicĭ ce să caute într'acé parte au avut; şĭ aşé spre Asiĭa, cu prăzile, să să fie îndreptat. Acéstă socotélă, având óre-ce asămănare de crezut, trebue-ne să purcédem înnainte, şi altă povestire pre acésta biruitoare, în cursnl Istoricilor să aflăm, caré pre cititorĭu să încredinţéze, că socotéla noastră, caré întâĭ am dat, au eşit adevărată, şi Romaniĭ, ĭarăşĭ lăcuitorĭ în Dachiĭa să fie rămas.

CAPUL VII.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la Probus până la Avreliĭe Carus.

Avrelie Probus, după ce s'au aşezat la înpărăţie, la anul 276: Lét. 276.
deciĭa s'au întors cu oştile la Evropa. Atâté de gréle războae

www.dacoromanica.ro

cu toţĭ Varvariĭ au avut, şi atâté de marĭ biruinţe, asupra lor au purtat; cât maĭ nicĭ un înpărat maĭ denainte au dobândit, maĭ mult de patru sute miĭ: şi precum la alţiĭ scris să află şépte sute miĭ: dintr'ânşiĭ au omorât; şi 60 de cetăţĭ în Galliĭa au luat; ĭară după
Lét. 278. ce au aşézat toate lucrurile în Ghermaniĭa Lét. 278: precum
Evtropie Carté: scrie Vopiscus: Evtropie, şi alţiĭ, s'au întors în Illiria, şi de acolo
9. Orosie Carté 7. Cap. 24. au trecut asupra Ghetilor, şi Gotthilor, cariĭ să făcusă rocoşénĭ asupra înpărăţiiĭ, (acesté némurĭ precum peste Nistru, până la Don să fie trăit, pe atuncé; maĭ înnainte din Gheografĭ s'au arătat), de la cariĭ nu numaĭ prăzile ce făcuse în aniĭ trecuţĭ, cu multul maĭ cu asupră au răscumpărat; Ce pre toţĭ aşéş de tot supt gĭugul înpărăţiiĭ ĭ-au supus. Iară la anul al doilé, (căcĭ
Lét. 280. oştile dintr'ânşiĭ nicĭ ş'au scos) Lét. 280: după ce au suppus pe toţĭ Sarmaţiĭ, au căzut asupra. Vastarnilor, (aceşté lăcuĭa ĭară peste Nistru şi între Nipru, maĭ aproape de marginile Măriĭ négre), pre cariĭ după ce ĭ-au suppus, aşéş nicĭ ĭ-au maĭ lăsat să maĭ trăĭască pe acélé locurĭ; Ce pentru ca maĭ fără grijă să facă părţile despre Dachiĭa, cu totuluĭ tot, ĭ-au rădicat, şi maĭ bine de o sută miĭ de casă în Trachiĭa ĭ-au trecut; şi acolo ĭ-au aşézat, cariĭ pre urmă credinćoşĭ au fost înpărăţiiĭ. Ca acésté mărturisésţe înpotrivnicul nostru Sarniţie, carile la Carté 3. Cap. 18. zice: Probus Avgustul, toată urgiĭa asupra Ghetilor, cariĭ era Sarmatilor poporénĭ, ş'au vărsat, şi cu désila ĭ-au suppus; După acésta au suppus şi pe Ghepidiĭ, cariĭ înpreunându-se cu Vandaliĭ, multă stricăciune făcusă maĭ denainte, (ĭară Ghepidiĭ trăĭa peste munţiĭ Ardéluluĭ, precum şi aĭuré am arătat); Acesté părţĭ aşé păciĭ, şi fără grijiĭ întorcându-le, au tras cu oştile ĭarăş la răzsărit, unde în anul acelaş, în Isavrie pre Varvarĭ au potolit, şi de la Parthĭ, cariĭ multe şi scumpe daruri ĭĭ adusése, ce macar că darurile nu lĭ-au priimit, însă cu dânşiĭ pace au făcut. Aicé socotéscă, şi cu dréptă gĭudecată să gĭudece dreptul cititorĭu, de vréme ce toţĭ Barbariĭ, până la unul din gĭur înpregĭurul Dachiiĭ bătuţĭ, suppuşĭ, şi aşéş unĭ, cariĭ adecă maĭ apro(ape) de hotarâle Dachiiĭ să afla; cu totuluĭ tot rădicaţĭ, şi peste Dunăre în Trachiĭa mutaţĭ fiind. Ce nevoe, mă rog, ar fi avut Romaniĭ ceĭ din Dachiĭa, numaĭ peste Dunăre trecuţĭ, să nu să poată întoarce la locurile

www.dacoromanica.ro

sale? Ales că precum din Istoriciĭ pomeniţĭ să cunoaşte, Probus pe Vastarnĭ nu pentru altă ceva de pre locurile lor, şi din coastele dacă ĭ au rădicat, fără numaĭ fără grijă, şi maĭ cu odihnă să poată trăi, că de ar fi fost Dachiĭa deşartă, ce ĭ-ar fi trecut peste Dunăre? Că maĭ lesne ar fi fost să-ĭ aşéze în Dachiĭa, acmu pustie; Ce acésta să nu fie fost aşé arată, şi chiar dovedéşte; că înpăraţiĭ pentru Romăniĭ din Dachiĭa, maĭ mult de cât pentru alţiĭ de grijă purta, că tot-deauna marginile înpărăţiilor maĭ tare să păzăsc, de cât mijlocile. Decĭ Romaniĭ în Dachiĭa ca nişte mărginénĭ ce era, după îndămăna, şi lesniré vremiĭ, să siliĭa înpăraţiĭ să-ĭ ocrotéscă, şi să-ĭ păzască, pentru care lucru Avreliĭan după a sa socotélă, zicând, că nu vor puté trăi singurĭ orăşéniĭ fără slujitorĭ, de năpădirile Varvarilor; Atunce de odată, de lângă Varvarĭ ĭ-au rădicat; şi în loc maĭ fără grijă, pănă la o vréme ĭ-au pus, ĭară Probus dându-ĭ mâna şi putéré, au rădicat pre Varvarĭ de lângă dânşiĭ, şi ĭ-au mutat peste Dunăre, de unde să nu-ĭ maĭ poată supăra. Aşé dară ĭarăş zicem, locurile Dachiiĭ în pace fiind, şi Varvariĭ de prin pregĭurul eĭ suppuşĭ, şi depărtaţĭ aflându se; foarte depărtat de socotéla dréptă ar fi acela, carile ar zice, că Romaniĭ din Dachiĭa, şi firé cé de Romanĭ, şi armele şi moşiĭa aşé în dată să-ş fie uĭtat. Şi moşiĭa maĭ de 200. de anĭ ţinută, înnainte ochilor, numaĭ peste o apă stând, aşé de tot să o fie părăsit. Mă crĭază cititorĭul, şi de pre inima sa să să adeverĭască, că moşiĭa de atâta vréme, nu numaĭ Romanul, pre atuncé a lumiĭ biruitorĭul, ce aşéş nime din némurĭ, acésta a răbda ar o fi putut, că dulce ĭaste dragosté moşiiĭ; de unde maĭ cu adevărat ar fi socotéla acéĭa, caré ar zice, că maĭ bucuroşĭ ar fi fost Romaniĭ aciĭa, cu armele amână în moşie, şi pentru moşie, pănă la unul a peri; de cât blăstămăţéşte, fără nicĭ o primejdiitoare pricină, înnainte ochilor, casele, viile, ţarinile, oraşele, şi cetăţile Varvarilor, şi suppuşilor lor, să le lasă. Rămâne dară să cunoaştem, că Dachiĭa, ĭarăş de aciĭaş Romanĭ lăcuitorĭ, ţinută să fie fost. Cătră acésta mare dovadă, şi mărturie, cum să zice de ochĭ, nu de urechĭ, avem pre Romaniĭ, cariĭ şi astăzĭ videm în Misiĭa lăcuitorĭ, cariĭ cu ceşté aĭ noştri Romanĭ, tot un ném şi o limbă sint; nicĭ altă a lor deosăbită descălecare, unde-

www.dacoromanica.ro

va, sau la vr'un Istoric să poménéşte; ce fără nice un prepus poate fi unora să le fie plăcut mănoasă marginile Dunării (precum Ovidie Poeticul le numéşte) şi locurĭ pre marginile Dunării, apucându-ş, acolo loc să fie rămas; Că cine într'acesté părţĭ au înblat, şi nu ştiĭa, câţĭ Romanĭ sint şi astăzĭ lăcuitorĭ, pe decinde de Dunăre, de la gură până la pragurile eĭ; carile sint aproape de Poarta de fier: adecă până în potriva Turnuluĭ ce-ĭ zic: Turnul Severinuluĭ, ĭară când acásta a noastră socotélă dréptă, nu să va ţiné înpotrivă, trebue înpotrivniculuĭ alta să aducă, caré pre acésta să biruĭască; şi atuncé socotéla luĭ biruitoare va fi, când din bun, şi vrednic de credinţă Istoric va dovedi, precum aceştĭ Romanĭ (carii noĭ sintem acmu), maĭ pre urmă de aĭuré, şi dintr'alte némurĭ au vinit, pré acesté locurĭ, ĭară aceĭ de Traĭan descălecaţĭ s'au şters, şi cu toţiĭ s'au prăpădit. Ce acésta cu bună ştiinţa inimiĭ îĭ gĭuruesc, că orĭ unde, şi orĭ cât să cérce, s'ar obosi: în zădar va cheltui undelemnul şi truda; Iară noĭ tot pre cursul Istoriiĭ mărgând, orĭ unde din Istoricĭ ocazie vom lua, socotĭala noastă acéstaş, şi una adevărată să fie, vom întări. Decĭ dară Probus, Lét. 282: gătindu-se ĭarăş să margă la răzsărit asupra Persilor (căcĭ numaĭ aceşté nedomoliţĭ rămăsése), şi agĭungând la Sermis (de aicé era el născut) în Panoniĭa, scornindusă gâlcévă asupra luĭ, fu omorât de oştenĭ, Noemvrie 2: după ce înpărăţise anĭ 6: şi lunĭ 4.

Lét. 282. Vopiscus, şi Avrelie Victor; Zosim Cartè 2.

CAPUL VIII.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la Avrelie Carus, până la Galerie, şi Constantie Hlorus.

Avrelie Carus. După Probus, stătut-au chivernisiré înpărăţiiĭ pe Avrelie Carus, în vitejiĭ vestit bărbat. Acesta în anul din tâĭ a înpărăţiiĭ, carile cade în anul dela Domnul Hs. 283: nişte Sarmatĭ, ce oare ce să clătise, fără véste ĭ-au lovit, şi 10 miĭ au omorât: 20 miĭ au luat robĭ cu mueriĭ cu tot, şi aşéş némul acela a Sarmatilor potolind, s'au intors la célélalte oştĭ, carile încă Probus le

Lét. 283. Evtropie Cartè: 9. Zosim Cartè: 2.

www.dacoromanica.ro

gătase să margă asupra Persilor, luând dară oştile şi mărgând asupra Persilor, în Mesopotamia ĭ-au biruit, şi cetăţile Ctesifontul şi Selevkia înpărăţiiĭ Romanilor le-au întors; ce moarté înpĭedecându-ĭ biruinţele, aproape de Ctesifont de fulger, cu mulţĭ alţiĭ înpreună, au perit, puţin oare-ce peste an trecându-ĭ înpărăţiĭa. După moarté luĭ au rămas la înpărăţie doĭ fiĭcorĭ aĭ luĭ, Numerian foarte bun, şi Carin foarte nebun : şi în toate spurcăcĭunile înplântat. Ce Numerian nu mult după moarté tătâne-său, de multă plângere betejindu-i-se ochiĭ, cu vicleşugul socruluĭ său luĭ Aper, în lectică fu ucis lét 284: ĭară frate-său, pentru scârnavă firé, şi obicéile ce avé, în ura tuturor căzind, maĭ mulţĭ îl părăsisă, şi acmu Dioclitian numele de înpărat luând, în doaâ rânduri amândoĭ bătae au avut; ce a trie oară de tot răzbit fiind, de mâna unuĭ căpitan au perit, a căruĭa muére au fost ruşinat-o, cu dĭa sila lét 285. Numerian şi Carinus. Lét. 284. Lét. 285.

Dioclitian (carile maĭ denainte de purpură Dioclis să chema) apucat-au a înpărăţi în pomenitul an, pe la luna luĭ Septemvrie; fost-au înpărat precum cu biruinţele războaelor lăudat, aşé cu tirăniĭa asupra creştinilor de defăĭmat. Nicĭ soţiĭa ce ş-au ales la înpărăţie, pre Maximian, într'amândoaâ într'acésté maĭ ğos au fost, şi în toate şi peste toate, atâta s'au potrivit, cât rar între doĭ oamenĭ a să tâmpla s'au văzut, că şi înpărăţiĭa, când Diocletian de bună voe au lepădat-o, şi Maximian maĭ mult voĭa soţiiĭ căutând, de cât cinsté Inpărăţiiĭ, au lepădat-o ; numaĭ într'atâta să deosăbiĭa; căcĭ Dioclitian în Dalmaţie, ĭară Maximian în Dachia noastră, era născut. Şi încă şi pre fiică-sa (precum Anton Bonfin Decada 2: Carté 7: mărturisésţe) au dat-o după Domnul carile atuncé stăpâniĭa în Dachia, şi adaoge acelaşĭ scriitorĭu, că de pe numele fétiĭ luĭ Dioclitian Dachia să să fie numit Vlahie, căcĭ aşé să-ĭ fie fost numele fétiĭ. Aşé pustiĭa de Romanĭ năşté, şi creşté Romanĭ de înpărăţie, şi de atâta stăpânire vrédnicĭ, şi gubernatoriĭ eĭ să socotia vrednicĭ de a firé ginerĭ înpărăteştĭ; ce noĭ să lăsăm pe ceĭ înpotrivnicĭ singurĭ să-şĭ cânte, şi singurĭ să ğoace, şi la cuvântul nostru să vinim. Dioclitian şi Maximian. Bonfin Decada 2. Carté 7.

În multe tulburărĭ, şi de multe părţĭ clătită, pe acástă vréme

www.dacoromanica.ro

Constanttn Hlorus şi Armentarie.

Evsevie în Hronic.

Lét. 287.

Lét. 288. Ammian.

Lét: 293.

Evtropie Carté: 9.

Lét: 295.

Evtropie Carté: 9. Orosie Carté 7 Cap. 25. Evsevie în Hronic. Isocrat Istoria besericéscа, Carte, Zonaras Carté 12. Cap: 36.

înpărăţiia Romanilor să afla; ce nu căcĭ puterile; ce căcĭ capetele lipsiia, înpotriva tuturor, şi tot de odată să să puĭa nu puté; de care lucru amândoĭ înpăraţiĭ cu sfatul de obştĭ, au făcut Chesarĭ şi pe Constantin Hlorus, (acesta-ĭ părintele luĭ Constantin marele) dându-ĭ soţie pe Armentarie, şi aşé despărţind oştile în patru părţĭ: Dioclitian la Eghypt, Maximian la Africa; Armentarie la răzsărit, ĭară Constantin la Ispania s'au orânduit. Decĭ Dioclitian până a merge la Eghypt, întâĭ părţile despre Crivăţĭ a aşéza de trebuinţă socotind, lét 287: în Pannonia clătirile Sarmatilor au potolit, deciia parté aćasta fără grije lăsind, au trecut la Armenia; şi de acolo la Alexandria mărgând, şi cetaté au luat, şi tot Eghiptul ĭarăş la suppuneré înpărăţiiĭ au adus. La anul 288: întorcându-se înnapoĭ, scrie Ammian, înţelegând că o samă de Gotthĭ, râdicând cap, au fost întrat cu pradă în părţile Thrachiiĭ; îndată cu oaste lĭ-au eşit înnainte, pre carii rău bătându-ĭ, până peste Dunăre ĭ-au gonit; apoĭ Dioclitian, ca şi maĭ mult să întărĭască părţile Dachiiĭ, unde au socotit că pot fi locurile maĭ deşchise, şi cu furişul Tătarâĭ peste Dunăre pot tréce, au stătut păn au zidit din pajişte treĭ cetăţĭ, şi oaste proaspătă au pus într'ânsele să fie pentru maĭ bună paza. La anul 293: Galerie Hatmanul, pentru ca de tot să slăbască puterile Bastarnilor, Carpiilor, şi a Sarmatelor (cariĭ cu toţiĭ peste Nistru spre Nipru şi pă(nă) la Don să răvărsa, de câte-va orĭ am pomenit), cu oştile peste Dunăre au trecut şi după gré bătae, de tot ĭ-au izbândit; şi ĭ-au râsipit. Într'acesta răzsboĭu, scriie Evtropie că Constantin, (acesta-ĭ Constantin marele) încă vonicel tânăr fiind, vitejiie peste vârsta sa au arătat, căcĭ singur cu mâna luĭ, pre Domnul Sarmatilor viu nevătămat au prins, şi înnainté Hatmanuluĭ l'au dus. Aćastă biruinţă Hronicul luĭ Ricţiol arată să să fie tâmplat lét: 295. Aşé Armentarie, asupra Persilor, mare izbândă au avut, cât şi înpărătésa înpăratuluĭ Persesc cu copiiĭ, cu soru-sa, în robiie au luat. Deciia la anul 302. Dioclitian şi Maximian biruind toţĭ nepriĭatiniĭ înpărăţiiĭ, şi înpăcând toată lumé, s'au întors la Roma, şi au făcut triumf: adecă donanma pentru biruinţa asupra Gotthilor, Bastarnilor, Cvadilor, Sarmatilor, Eghipţilor şi Persilor, pre cariĭ îĭ biruise

www.dacoromanica.ro

Dioclitian. Şi asupra Franţilor, Alemanilor, Britanilor, şi Mavritanilor; pre carii îi suppusése Maximian, în care triumf Dioclitian s'au chemat Ioviïe, ïară Maximian, Herculio, ïară în anul 304. amândoï înpăraţiï, după ce înpărăţisă 20. de anï. învoindu-se; înnainté Senatorilor au dezbrăcat porfira, podoaba înpărătéscă, şi lăsindu-să de înpărăţiïe, au priimit viaţă singurateccă, şi în locul lor puind Chesarï pe Constantin Hlorus şi pe Galerie Maximian; Dioclitian s'au dus întâï la Nicomidie, ïară Maximian la Solon, şi cu grădinilo îşï petrecé viaţa.

Lét. 304. Zosim Carté 2. Evsevie Carté: 8. Cap. 25 şi 26. Anonim în Petavie la acestaş an.

CAPUL IX.

Dovedéşte-să traïul Romanilor în Dachia, de la Constantin Hlorus, şi Galerie, pănă la Constantin Marele.

Constantin şi Galerie, după ce au stătut la înpărăţiïe, încă ş-au înpărţit stăpânirile în doaâ părţï: Decï Galerie au luat parté răzsărituluï, ïară Constantin a Apusuluï. Ce toată lumé şi înpărăţiïa înpăcată fiind, singură mărimé, şi greuimé a atâta înpă(ră)ţiïe, şie gré, şi nesufferită îşï ïara. pentru acéïa îndată s'au şi scornit între sine marï, şi multe zarve, şi netocmirï, şi întăï lucrurile au început Maxentie ficorul luï Maximian, a le scutura, rău şi jele părându-ï, pentru căcï tatâ-său pre altul, ïară nu pre dânsul următoriu înpărăţiiï, au ales, şi o parte de oaste în voe sa întorcând, s'au sculat cu răzsboïu asupra luï Severus, şi lét: 307. Întâï pace făcând, apoï Maxentie cu vicleşug au omorât pe Severus; Galerie Avgust, înţelegând de mórte luï Sever, pentru ca să răsplătéscă luï Maxentie, au vinit cu oaste asupra Romiï; ce văzind că nu o va scoate la cap, ïarăş s'au întors la Illirie. Aşişderé Maximian, căindu-se căcï lepădase înpărăţiïa, ïarăş vré să să amestece; scriind, şi faţă grăind, precum ficorul său Maxentiïe, nu ïaste vrednic de înpărăţiïe. Ce acésta Slujitoriï nepriimind, el s'au dus la soţiïa sa cé véche la Dioclitian; ce şi acesta nepriimindu-l, s'au dus la Constantin, şi pentru ca maï bună legătură cu dânsul să facă, şï-au dat fata pe Favsta,

Constantin Hlorus şi Galerie.

Lét. 307. Severus şi Maxentie.

www.dacoromanica.ro

după dănsul; ce Maximian cu vicleşugul, vrând să răstoarne pe Constantin, Favsta fata luĭ ĭ-au descoperit toate faptele céle réle, şi vicléne cătră bărbatul său Constantin, (căcĭ Constantin acmu era făcut Avgust, de tatâ-său Constantin) de care Constantin înştiinţîndu-să, au prins pe Maximian, şi l'au zugrumat, lét: 309. Ĭară lét: 310. April: 21. Galerie soţia luĭ Constantin, au făcut pe Lichinie Chesarĭ, om născut în Dachia noastră. Acésta auzind Maximian, singur pre sine s'au chemat Avgust. Acésta mărturiséşte şi Zonora Carté 12. cap. 34. zicând: «Maximin, vrând să chĭame la însoţiré înpărăţiiĭ pe Lichinie, carile era din Dachia, şi ţiné pe sora luĭ Constantin Marele, l'au lăsat în Illirie;» Ĭară Galerie, nu după mult deciĭa au murit lét: 311. Aşijderé Constantin tatăl luĭ Constantin (caré la locul său a pomèni nĭ-am greşit), încă la lét 306. Iulie 25. dintre viĭ eşise, şi atuncéşĭ Constantin fiĭul său, cu alégere tuturor înpărat s'au făcut, în caré alégere mult au agĭutorat şi Crocus Craĭul Alemanilor. Fost-au Constantin tatăl luĭ Constantin Marile om blând, cinsteş, şi înpărătéşte darnic, cătră carile scriind Galerie, că precum el gonéşte şi căznéşte pre Creştinĭ, aşé să facă şi el, şi din Curte sa pre carĭ vor fi, să-ĭ izgonĭască. Ce Constantin Hlorus, iubitorĭu de Creştinĭ fiind, făcându-să că pentru voĭa soţiĭ sale, aşé va să facă, au poroncit ca carile din Boĭarĭ, şi din Sfétnicĭ va vré să-şĭ ţie creştinătaté, să ĭasă din Curte; ĭară carĭ să vor lepădă, aciĭa să-şĭ ţie Boeriile. Decĭ mulţĭ maĭ mult cinsté oamenilor decât a luĭ Dumnăzău cercând, s'au lepădat de Créştinătate; Ĭară maĭ mulţĭ pentru cinsté Dumnăzăĭască călcând cé omenéscă, au eşit din Curte. Decĭ Constantin, pre toţĭ pre ceĭ ce eşisă din curte, ĭarăş în curte, şi la maĭ mare cinste ĭ-au chemat, zicând: Că aceşté ce au păzit credinţa luĭ Dumnăzău, vor păzi şi credinţa înpăratuluĭ; Ĭară ceĭ ce să lepădasă de lége pentru cinsté, ĭ-au gonit pre toţĭ zicând: Că cela, ce luĭ Dumnăzău cu credinţă n'au fost, nicĭ înpăratuluĭ poate să fie cu credinţă. Aşé socotim dar, că de pe biruinţa a tuturor nepriĭatinilor înpărăţiĭ, şi de pe pacé, şi linişté, care pre dinafară era, foarte aĭave să fie, că şi Dachia în toată linişté, şi petreceré fără grijă, să fie fost pe vrémile acestor înpăraţĭ maĭ sus pomeniţĭ. Aşijderé de socotit ĭaste, că

Lét 309, 310.

Zonaras Carte 12, Cap. 34.

Lét. 311.

www.dacoromanica.ro

Varvariĭ de pin pregĭur, de ar fi avut vre-o putére, şi văzind atâte tulburărĭ, şi războae de casă între înpăraţĭ, nu s'ar fi putut răbda, cevaş macar după obicéĭul lor a ispiti, şi nescare-va lucrurĭ noaâ, macar spre părţile Dachiiĭ, macar spre altele a scorni, s'ar fi apucat. Ce şi acésta la Istoricĭ nepomenindu-să, ce nevoĭa, mă rog, ar fi avut Romaniĭ Dachiii să-şĭ lasă locurile şi casăle pustiĭ? Ce acésta puţin maĭ înnainte, în Carte ce urmază, va vidé cititorĭul nostru, că Dachia nu numaĭ căcĭ cu Romaniĭ să fie fost pre acesté vrémĭ lăcuită, ce încă şi lăcaş înpăraţilor să să fie ales, din Istoricĭ vrednicĭ de credinţă vom arătà.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A TRIĬA

Caré dovedéşte traĭul Romanilor în Dachia, dela Constantin Marele, şi Sfântul, până la Theodosie cel Bătrân şi Bun.

CAPUL I.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, dela începutul înpărăţiiĭ luĭ Constantin Marele, până la peiré luĭ Lichinie.

Constantin Hlorus, tatâl Mareluĭ Constantin, (precum maĭ denainte am pomenit) la lét 306: murind în Britania, slujitoriĭ toţĭ, cu o inimă au râdicat la înpărăţiie pre fiĭul său, din Eleni înpărătésa cé dintâĭ, Constantin: fiind la vârstă ca de 32: de anĭ; avut-au întâĭ soţie la înpărăţiie pre Maxentie, ficorul luĭ Erculie; ce întrând între dînşiĭ zarvă, au vinit la arme. Constantin, maĭ puţină oaste de cât Maxentie având, s'au întors a cére ağutorĭu dela cel de sus, pentru caré pre amĭaziză înnainte, şi privala a toată oaste, i s'au arătat cruce pe Cerĭu luminoasă foarte, înpregĭurul eĭ, aĭavé, şi chĭar slove avé însămnând: *In hoc vinces*: «Intr'acésta viĭ birui.» Şi puind sămnul crucii în stĭaguri, cu doaâ slove Ellineşti: XP: carile însămna IIs: în triĭ rînduri pe nepriĭatin au biruit. Apoĭ au luat soţie pe Lichinie; ce Maximin, carile cu oştile la Asia vrând de cât Constantin, şi decât Lichinie maĭ mare, şi maĭ défiré să să aréte, s'au sculat cu oaste, ş'au întrat neprietenéşte în Illirie; în potriva luĭ au mărs

Victor, Evtropie, Evsevie Hron. 8. Carté: 9. 10.

www.dacoromanica.ro

Lichinie, şi în câte-va rînduri biruindu-l au fugit la Tarsus, şi acolo au murit: după ce fusése 4: anĭ Chesar, şi 3: Avgust;
Lét. 313. murit-au la anul 313: Pe aćastă vréme, precum Dachia să fie fost de Romanĭ lăcuită, şi ţinută, tot prepusul să rădică, din Istoria ce scriu toţĭ Istoricĭ vremilor acelora. Scris'au şi trăit-au pre vrémile luĭ Constantin Marile Lampridie, Sparţian, Capitolin, Vopiscus, Minuţie Felix, şi alţiĭ; ce maĭ ales de cât toţĭ arată
Zosim Carté 2. Idatie. Zosim Carté 2: a căruia hireşe cuvintele aducem: «Că Lichinie «biruind pe Maximin, toate ţărâle luĭ singur stăpâniia, Constan«tin, şie dréptă parte cerşind, Lichinie aćasta să facă ca un «om strâmb au tăgăduit. Pentru care lucru au stătut mare gâl«cévă între amândoĭ; până maĭ pre urmă cu armele parte vrând «să-şĭ facă, s'au apucat de bătae; ce Constantin fiind biruitoriu «asupra luĭ Lichinie, şi Lichinie de toată nedejde scăpându să, «au trimis solĭ de pace la Constantin, caré pace blândéţé luĭ «Constantin pre lesne priimind-o, s'au tocmit; înpărăţiia într'a«cesta chip înpărţindu-şĭ, Lichinie să ţiie răzsăritul cu Trachia, «Asia, şi Eghiptul, iară Constantin Apusul, cu Dalmaţia, Ma«chedonia, Misia şi *Dachia.*» Caute aicé cititoriul, şi gîudece; iară noĭ maĭ mult ceva nu vom zice, ce cursul istoriiĭ înnainte
Lét. 316. va grăi, şi va dovedi pentru noĭ. La lét 316. Constantin, nişte
Zosim Carté 2. Anonim şi Evsevie în Viaţa luĭ Constantin. Gotthĭ, séu precum alţiĭ zic, Sarmatĭ, cariĭ prin părţile Pannoniiĭ de sus întrând, şi câtă-va stricare făcând, tare ĭ-au bătut, şi de
Lét. 321. pre acélé locurĭ de tot ĭ-au gonit. Aşijderé la anul 321: (acelaş Zo-
Zosim Carté 2. sim mărturisind) Sarmatiĭ de iznoavă, spre părţile Trachiiĭ, cu prăzile lovind, Constantin întâĭ cu răzsboiu ĭ-au biruit. Apoĭ după dânşiĭ în goană luându-să, departe peste Dunăre ĭ-au gonit; unde agiungându-ĭ, de iznoavă răzsboiu lĭ-au dat, iarăş ĭ-au înfrânt, şi de tot ĭ-au răzsipit, în care fugă şi Domnul Sarmatilor Raosmod au perit. Lichinie cumnatul luĭ Constantin (căcĭ precum din Zonoras am şi maĭ pomenit, ţiné pre Constanţia sora luĭ Constantin), pizmă ascunsă de demult în pântice dospind,
Lét: 324. în anul 324: puind pricină că Constantin gonind pre Sarmatĭ, au fost călcat cu oştile în hotarâle luĭ, iarăş cu oaste şi cu nedréptă nepriĭetenie s'au sculat; ce iarăş biruit fiind, débiia au scăpat singur la Vyzantiie. Acolo de iznoavă oaste multă

www.dacoromanica.ro

peste samă strângând, şi pe mare, şi pe uscat, mult mai tare decât întâi fu vincit, într'amândoaâ războaele zic să-i fie perit o sută trizeci şi patru mii de oameni. După atâte răutăţi, ce siliia Lichinie să facă lui Constantin, şi după atâte biruinţe, sora lui Constantin Constanţia la mijloc căzind, iarăş au făcut pace cu dânsul; însă din înpărăţie scoţindu-l, l'au trimis la Thesalonica, acolo să trăiască în pace. Ce la anul 325: Lichinie iarăş vicleşug începând să aştiarnă, s'au oblicit: Deci trimiţind Constantin acolo, l'au omorât. Aicé sfârşitul războaelor şi răscoalelor de casă puindu-să, Constantin precum de ai săi, aşé de a creştinătăţii, de toţi nepriiateniі izbăvindu-să, auiavé deciia, slobozenie legii creştineşti au dat, şi într'acestaş an, la Synodul de la Nikea, (pentru carile mai denainte să să strângă poroncisă), s'au dus unde eriasa lui Ariie (carelé blăstăma, precum fiiul să fie faptă, şi mai pre urmă decât părintele, şi făcut în vréme, iară nu născut mai denainte de toţi vécii) dovedindusă; orthodoxiia s'au adeverit, şi Simvolul, mărturisiré credinţii, cu darul Duhului Sfânt, prin socotéla, şi învăţătura a 318. Părinţi, s'au legat lét 325.

Lét. 325.

Synodul din Nikèa.

CAPUL II.

Dovedéşte-să traiul Romanilor în Dachia, până când Constantin au înpărţit înpărăţiia în patru părţi.

In cursul annilor 327, care an era a înpărăţiii lui Constantin Marele a 22-le, însămnéză Chedrinos credinćos Istoric, precum Constantin Marile, cu mari şi gréle oşti, s'au dus asupra Sarmatilor, şi a Gotthilor: şi cu mare biruinţă bătându-i, i-au făcut de tot robi, Orosiie carté 7. Cap. 28. scrie, precum Constantin Marele pre putinćoasă némurile Gotthilor, în locurile céle mai din luntru a Varvarilor; adecă în ţara Sarmatilor de tot i-au prăpădit, (şi puţin mai ğos scrie, precum între Gotthi, şi între Vandali, pre locurile Ghepidilor la apa Marisia (acésta-i Maramorăşul), multă vréme să fie stătut vrăşmaş războiu; ce până mai pre urmă nărocul biruinţei au stătut despre parté Gotthilor, cu care tâmplare sfă-

Lét. 327.

Chedrinos la acestaş an.

Orosie Carté 7. Cap. 28.

www.dacoromanica.ro

rămându-să Vandalii, câți au scăpat dintr'ânșii, să fie trecut în Panonia, pre care țară le-o dedésă Constantin, și acolo deciia, au lăcuit Vandalii, până la vrémile luĭ Arcadie și a luĭ Honorie; adecă anĭ 130. Apoĭ fiind chemați de Maghistrul oștilor luĭ Honorie în Gallia, de acolo, au trecut la Ispanie. Ca acésteș mărturisește și înpotrivnicul nĭamuluĭ Românesc Sarniție Carte 4. cap 1. și carté 3. Cap cel de pe urmă scrie: dela Constantin, zice, Marile, până la Valentinian, drumul cel bătut a Sarmatilor (pre carile Léșiĭ Șlĭah îl chĭamă), pe désupra Pannonieĭ au fost, și au fost trecând spre Dunăre peste apa Sola, Vag și Raba; și la Carte 4. cap 5. dela toți de obște istoricĭ, prin toate vacurile, cincĭ stărĭ, seu așezărĭ să însămnéză; întâĭu la Balta Meotis, și la munțiĭ Sarmaticĭ; a doua, în Trachia; a triia în Panonie; a patra în Italie; a cincé în Ispanie. adecă după ce ĭ-au gonit din Italia Velisar, și Narsitis Iladânbul, Hatmaniĭ luĭ Iustinian (și acestaș puțin maĭ ğos) și macar că acele legheoane dela Italia, pre carile Traĭan odânăoară în Dachia le adusése, ĭară Avrelian maĭ pre urmă târziu, ĭarăș le întorsése; însă cariĭ grijé casiĭ purtà, și slobozenieĭ cariĭ de pământ să apucasă, acoloș (în Dachia) au rămas, cariĭ cu limba cé lătinéscă au stricat cé slovenéscă, cu caré Românii, și până astăzi să slujesc. Și acesta, nu puțin argument, și dovadă ĭaste, precum Romaniĭ în Dachia, bine lăcuit să fie fost, de vréme ce nebiruite armele luĭ Constantin pre nepriĭatiniĭ, și Varvariĭ, cariĭ era maĭ dincolo de Dachia suppușĭ, și biruițĭ ținé; ce tot maĭ înnainte să mérgem. La anul 329. Scrie Zosim bun istoric, însă mare nepriĭatin luĭ Constantin; precum Constantin, pentru ca să nu să vază cu ceva maĭ ğos decât Traĭan a fi, sau precum cé bună socotélă arată, părțile Dachiiĭ, și alte locurĭ carile pe de ćasta parte de Dunăre având nevoe, și înpiedecare a tréceré încoace și încolo apă mare și lată ca acéĭa, ca maĭ pre lesne să fie obștirea țărâlor una cu alta; au zidit pod peste Dunăre; ĭară unde, și în ce loc să fie fost zidit acel pod, pre cât a noastră nevoință a să întinde au putut, la istoricĭ afla, n'am putut; fără cât din pomeniré Moșilor strămoșilor auzim, precum unde acmu ĭaste Obluciția (căriia Turciĭ îĭ zic Isaccé) să să fie chemat vadul Dunăriĭ, caré nu că

Sarniție Carté 4. Capul de pre urma.

Lét. 329. Zosim Carté 2. Chedrinos în Compendium. Zonaras Carté 13. Cap. 2.

www.dacoromanica.ro

doară pre acolo Dunăre în vad să fie avut trecătoare, ce pentru căcĭ acolo pod fiind, să chema vad: de unde şi acmù la vad la Obluciţă a ḑice s'au obiciuit din bătrânĭ; încă şi în cântecele prosteştĭ, pe la domniïa luĭ Pĕtru Vodă, vadul Obluciţiĭ să pomenéşte. Ce Dunăre precum alt-félĭu de vad prin apă trecătoare, să nu fie având, toată lumé ştie; de care lucru oare-care socotĭală, nu departe de adevăr, să poate pune, că acel nume, ce să zice vadul Dunăriĭ, să fie fost odată pod stătătorĭu, ĭară după stricaré poduluĭ, să-ĭ fie rămas numaĭ numele, Vaduluĭ, şi pănă astăzĭ; însă pentru aćasta noĭ deplin neadeverind, lăsăm socotéla la cititorĭu. In anul 330, Constantin Marele au săvârşit cetaté Ţarigradul, şi de pre numele său, au numit-o Costatinopolis, cetaté luĭ Constantin, şi Roma noaâ, şi în 10 sau precum alţiĭ vor în 11 a luĭ Maĭ, au sfinţit-o; închinând-o precurateĭ de Dumnăzău născătoareĭ, şi pururea fićoareĭ Mariiĭ şi înpodobind-o cu toate podoabele; întâĭu de toate a zidit Besérica, în numele păciĭ, adică a Domnuluĭ şi păciĭ noastre Hs: Zonoras însămnéză anul dela zidiré lumiĭ 5738 Maĭ 11: şi Valentie Mathimaticul să fie zis precum va să să sté Ţarigradul 696 de anĭ: ce au greşit.

Lét. 330. Evsevie în viaţa luĭ Constantin Carté 7. Cap. 47, Zosim Carté 2. Nichifor Carté 8. Cap. 26. Suida la acest nume. Ieronim la acestaş an. Isocrat Carté 1. Cap. 16. Zonaras Carté 13. Cap. 3.

CAPUL III.

Arată-să precum Dachia să află în numărul Crăiilor înpărăţiiĭ Romanilor, când au înpărţit Constantin Marele toată înpărăţiïa în patru părţĭ, şi în multe Crăiĭ.

Constantin Marile, după ce au isprăvit cetaté, şi au mutat scaunul înpărăţiiĭ dela Roma în Ţarigrad, vrut-au să orânduïască şi Guberniile înpărăţiiĭ; că socotind precum atâta lăţime şi lărgime, cu un cap, şi dintr'un loc a să ocârmui şi a să chivernisi, ĭaste pesté putinţă, înpărăţiïa în patru stăpâniriĭ au înpărţit-o; ce cuvintele luĭ Zosim precum sint să le aducem: Constantin (zice) céle ce bine era tocmite amestecând, (acesta istoric cât poate, laudele luĭ Constantin a micşura să siléste; pentru căcĭ

Zosim Carté 2, Ieronim la acelaş an. şi Idatie.

www.dacoromanica.ro

el păgân fiind, lucrurile luĭ Constantin nu-ĭ plăcé), şi tulburând pre toată stăpâniré, care una peste tot era, în patru stăpâniriĭ au despărţit-o. Decĭ unuĭ oblăduitorĭu au dat tot Eghyptul cu Livia, Pentapolis, până la Mesopotamia spre răzsărit. Aşijderé Chilichia, Cappadochia, Armenia, şi toate părţile mariĭ négre, dela Panfilie până la Trapezont, şi până la cetăţile ce sint lângă apa Fasis; (Aćasta apă cură pen ţara Gĭurgĭască, şi astăzĭ să chémă Tiflis). Aşijde(ré) tot în sama acestuĭa au dat, şi Trachia, (aćasta să încépe de(la) munţiĭ Cenghiĭ, şi merge spre amiaziză, până unde să hotăréşte cu Machedonia, şi dela munţiĭ Rodopiĭ (cariĭ acmu să chĭamă Capuli Derbent) spre răzsărit, până în Bogat, unde dă maré négră în cé Albă, Misiĭa (aćasta precum ĭaste Dobrogé, aĭuré am învăţat), Emiĭ (acéşte-s munţiĭ Cénghiĭ) şi până unde să închée hotarul Doberiĭ, (de pe acest nume poate fi bătrâniĭ noştriĭ, au zis Misiiĭ Dobrogé). Aşijderé, tot la aćastă stăpâniré au lipit ostroavele Chiprul, Chicladele (de osăbĭ de Limnos, şi Imvros). Altuĭa au dat Machedonia, Thessalia, Critul, cu toate ostroavele ce sint înpregĭurul luĭ, Epirurile amândoaâ (unde acmu sint Arbănaşiĭ Coţovlahiĭ) Iliria, şi Dachia, şi Trivalia, şi Pannonia până la Valeria, şi Misia cé de sus. Celuĭ al triilé au dat toată Italia, Sichilia, şi ostroavele de prin pregĭurul eĭ, Sardinia Corsica şi Africa dela Sirte, până la Chirine; ĭară celuĭ al patrule, au dat pe Chisteĭ ceĭ piste munţiĭ, Ispania cu ostroavele Vritaniiĭ, (aćasta acmu să zice Ingliterra). Aşijderé toată înpărăţiĭa, să înpărţiĭa în doaâ părţĭ prinţipale: în Răzsărit şi în Apus. Decĭ înpărăţiĭa Apusuluĭ să despărţiĭa în doaâ stăpâniriĭ marĭ şi de frunte: în Gallia şi Italiia. Decĭ Gallia avé în sine Crăiĭa Galliiĭ, a Ispaniiĭ, a Britaniiĭ, şi a Ghermaniiĭ, ĭară Gallia avé provinţiĭ, adecă Domniĭ, supt acé Crăiĭe 17. Ispania 7. ĭară Vritanie 5. Ghermania cât să fie avut însămnat nu aflăm. Italia cuprindé Crăiĭa Italiiĭ, Africăĭ, şi o parte din Illiria. Decĭ Italia avé Provinţiĭ 17. Africa 5. Illiriĭa 6. Stăpâniré răzsărituluĭ aşijderé, în doaâ părţĭ au înpărţit, în Asia şi în Trachia; decĭ Trachia avé Provinţiĭ doaâ, Machedonia şi *Duchia*, ĭară Asia cuprindé Crăiĭa Asiiĭ, a Egyptuluĭ, şi a Pontuluĭ, decĭ Asia avé ţărĭ, sau Provinţiĭ 25. ĭară Pontul 5. Eghyptul cât să fie avut nu pomenésc.

www.dacoromanica.ro

CAPUL IV.

Arată-să patru pricinĭ, pentru ce s'au numărat acéste ţărĭ, şi s'au însămnat despărţiré înpărăţiiĭ.

Acésté, carile maĭ sus am pomenit patru pricinĭ au fost, carile nĭ au îndemnat să punem pe Cititorĭul nostru, cu citéla lor la ostenélă. Pricina întâĭ ĭaste, pentru ca să să cunoască, câtă de lungă, lată, şi puternică era înpărăţia Romanilor, pe vrémé Mareluĭ Constantin; şi aşé de puternic el fiind, şi peste tot stăpânitorĭu, nu să poate socoti pricină, pentru caré în Dachia noastră, ceĭ de demult, şi de moşie Romanĭ a lăcui, şi a trăi să nu fie putut. Pricina a doa ĭaste, pentru ca să să cunoască Dachia noastră, precum s'au zis maĭ sus, că au fost în numărul Provinţiilor înpărăţiiĭ Romanilor; ĭară nu lepădată, şi părăsită, precum s'au pomenit din Vopiscus, şi dintr'alţĭ istoricĭ; ce de s'au şi mutat atuncé oare-cé, sau câţĭ-va Romanĭ dintr'ânsa în Misia, ĭarăş şi fără zăbavă la locul lor s'au întors. A triĭa pricină ĭaste, pentru ca să ştie cititorĭul, că Constantin Marele, nu numaĭ cu oştenéscă înţelepcĭune plin, şi deplin fiind, ce încă şi cu cé Dumnăzăĭască agĭutorit, şi luminat, în luntrurile, şi denafarăle înpărăţiiĭ cu bună socotélă, şi stăpânitoare aşezare au orânduit. Decĭ Crăiile ce despărţiĭa, şi supt Hatmanĭ oblăduitorĭ le despuné, după numărul slujitorilor, mulţimé lăcuitorilor, şi puterile armelor în marĭ şi în micĭ, le înpărţiĭa; ĭară nu după numărul ţărâlor sau lăţime pământuluĭ. Adecă unde era oaste de maĭ puţinĭ slujitorĭ, maĭ neîntemeĭaţĭ lăcuitorĭ, şi maĭ rare cetăţĭ, acolo maĭ multe provinţiĭ au orânduit să fie ascultătoare de un oblăduitorĭu; ĭară unde era oaste şi maĭ cu puţinĭ slujitorĭ, însă cu maĭ întemeĭaţĭ lăcuitorĭ, şi maĭ tarĭ cetăţĭ: maĭ puţine ţărĭ le da, carile macar că cu cuprinderé locurilor maĭ micĭ, şi maĭ strâmpte era; însă cu mulţimé lăcuitorilor, şi vârtuté oşténilor, şi desime cetăţilor, cu céle marĭ, largĭ, lungĭ şi late cu putéré de o potrivă viniĭa; căcĭ amintrelé, nicĭ orânduĭala s'ar fi socotit bună, nicĭ toate stăpânirile, fiete-caré şie

Pricina 1.

Pricina 2.

Pricina 3.

www.dacoromanica.ro

ş'ar fi fost destulă, şi aşé înpărăţiia într'o parte ar fi fost maĭ tare, ĭară într'alta maĭ slabă; caré lucru în minté şi înţelepcĭuné luĭ Constantin, loc nu avé; de vréme ce socotéla luĭ era, ca fiete-care parte de înpărăţie tocma cu alta să fie, şi acéléşĭ puterĭ înpotriva nepriĭati(ni)lor ce vor naşte, să aĭbă; ĭară de s'ar fi măsurat putéré părţiĭ înpărăţiiĭ, după numărul ţărâlor, Thrachia, în caré scaunul pusése, ar fi fost maĭ slabă, şi maĭ ğos în putére de cât toate; căcĭ maĭ mult de doaă Provinţiĭ, adecă Machedonie, şi Dachia, nu lĭ-au orânduit, pentru care lucru, ca un înpărat ce ştiĭa, şi ispitite avé toate puterile a tuturor părţilor înpărăţiiĭ, ales-au şi socotit-au, precum scaunul înpărăţiiĭ în Trachia fiind, Machedoniĭa şi Dachiĭa destule să fie, şi în putéré oştilor atocma cu alalte să vie, de unde fiete-care, cât de puţină sărătură având la crierĭ, pre lesne poate cunoaşte, cât de mulţĭ şi de harnicĭ lăcuitorĭ, şi slujitorĭ, pre acé vréme, precum în Thrachia Machedonia; aşé în Dachia noastră să fie fost, cariĭ nu numaĭ cu alte părţĭ de o potrivă, şi de o putére; ce încă pentru cinsté şi maĭ tare paza scaunuluĭ, acmu de curând înfipt, şi maĭ
Pricina 4. desupra să fie covârşit. A patra pricină ĭaste, pentru ca cititorĭul să să înştiinţéză, că după aćasta a Mareluĭ Constantin orânduĭală, unde de acmu înnainte să va tâmpla pomeniré oştilor Thrachiiĭ, sau a Machedonénilor; într'acélé să cuprind şi a Dachiiĭ, căcĭ precum am zis, Dachia ĭaste orânduită supt Trachia, înpreună cu Machedonia (în care să cuprinde şi Misia, macar că nu să pomenéşte între Provinţiĭ, fiind în mijlocul celor maĭ marĭ), şi a tustréle acestora, tot un Hatman, şi un purtătorĭu s'au orânduit; adică precum am zice noĭ, oştile ğoséne sau de ţara de ğos, în carile macar că anume n'am pomeni Codréniĭ, Fălciĭaniĭ, Lăpuşnéniĭ, Orheĭaniĭ, iprocĭ; însă acésté toate supt un nume, şi supt un purtătorĭu să înţeleg, precum maĭ denainte au fost supt Vornicul de ţara de ğos, ĭară acmu supt Sărdarĭul, caréle ĭaste supt Hatmanul. Acmu destul într'acésté zăbăvindune, ĭarăş la cursul Hroniculuĭ, să vinim.

www.dacoromanica.ro

CAPUL V.

Dovedéşte-să trăiul Romanilor în Dachia, după împărţala înpărăţiiĭ, până la pristăvirea luĭ Constantin Marele.

Aceste aşeḑind, şi tocmind Marele Constantin, la anul 332: Gotthiĭ sculându-se asupra Sarmatilor, au căzut asupra lor; ce Sarmatiĭ fiind sub protecţia înpărăţiiĭ, s'au plâns de nevoĭa, ce le vinisă asupră. Inpăratul Constantin îndată au orânduit pre fiul său Constantin Chesarĭul, şi mărgând asupra lor, nu numaĭ căcĭ ĭ-au gonit de pe hotarâle Inpărăţiiĭ, ce atâta ĭ-au răzbit cu bătaia, cât aproape de 100.000 au pĭerit; ĭară câţĭ au rămas, lĭ-au căutat a să ruga de pace, şi să fie supt ascultaré înpărăţiiĭ, ca şi Gotthiĭ; cu acéstă tocmală, ca când ar trebui înpăratuluĭ să dé 40.000 de oaste; pentru care încredinţare au dat şi zălog înpreună cu alţiĭ şi pre fiĭcorul domnuluĭ lor luĭ Arcaric. Cătră ceĭ maĭ de sus pomeniţĭ istoricĭ Zosim carté 2, şi Ammian Cart. 17. Cap. 19. Evsevie în viaţa luĭ Constantin. Gotthiĭ la anul al doilé, fiind să trimaţă acé oaste, caré să legase, să să dé în slujba înpăratuluĭ, vrând să facă vicleşug, pentru ca să nu margă eĭ singurĭ în oaste, au dat arme robilor lor, învăţindu-ĭ céle ce sint a oştirĭ. Robiĭ luând armele, îndată lĭ-au întors asupra stăpâ(ni)lor, şi din lăcaşurile lor ĭ-au gonit. Gotthiĭ ne având încătro lua, au căḑut la Constantin Marele, să-ĭ priimască, şi să le aréte, unde va fi plăcéré înpăratuluĭ, loc să să sălăşluĭască. Constantin priimindu-ĭ, ĭ-au înpărţit prin provinţiĭ, în Scythia, Thrachia, şi până la Italia. Ĭară Zosim istoricul, în toate după obiceĭul său, cercând chip de hulă asupra luĭ Constantin, scrie: precum pre uniĭ puindu-ĭ supt gĭurământ, ĭ-au priimit în cétile slujitorilor, la caré alţĭ înpăraţĭ maĭ pre urmă uĭtându-să, şi vrând şi eĭ să facă aşé, de nĭamurĭ ca acesté în locurile înpărăţiiĭ, multă nevoĭe, şi răutate au grămădit asupra înpărăţiiĭ. Socotéşte, în câtă pază şi ferĭală au fost supt înpărăţiĭa Romanilor Dachia, cât tot-déuna au ferit-o, alte nĭamurĭ Varvare într'ânsa, cu Romaniĭ să nu să améstece, ce pre dânşiĭ numaĭ pre

Lét. 332. Ieronim şi Idatie în Hronic Anonim la Pavie şi Sigon.

Zosim Carté 2. Ammian Carté 17. Cap. 19. Evsevie în Viaţa luĭ Constantin.

Zosim asoloş.

www.dacoromanica.ro

acéle locurĭ lăsindu-ĭ, pre Varvarĭ ca acestе, îĭ depărtă, şi nicĭ suppuşĭ într'ânşiĭ, sau aproape de dânşiĭ îĭ lăsa să să aşéze; că acásta socotĭală de n'ar fi fost, putut-ar fi Constantin Marele, precum lĭ-au dat loc printr'alte ţărĭ aşé să le dé şi în Dachia; ce acásta înpăraţiĭ nu o făcé; căcĭ marginé înpărăţiiĭ, şi hotarul, cel maĭ în frunté a tuturor Tătarâlor, în mână streină, nu-l puté créde.

CAPUL VI.

Arată-să Dachia, în testamentul luĭ Constantin Marele.

Constantin Marele, încă în viaţa sa, cu testament înpărăţiĭa au înpărţit-o fiilor sĭĭ, luĭ Constantin, Constantie, şi luĭ Constans; cătră carĭĭ au adaos al patrule pre nepotul său Dasmaţie, ficórul luĭ Aninvalin, carele era frate luĭ Constantin Mareluĭ, pre carele l'au făcut Chesar. Decĭ luĭ Constantin, s'au vinit apusul cu toate părţile cele despre munţĭ. Luĭ Constantie s'au v(en)it de la Propontida (acésta-ĭ maré cé dîn ğosul Ţarigraduluĭ până la Bogazul, ce-ĭ zic acmu Turcĭĭ Bogaz Hisar), tot răzsăritul cu Trachia, şi toată Asia. Ĭară luĭ Constans Illiria, Italia, Africa, Dalmaţia, Machedonia, Dachia şi Achaĭa. Nepotul Dalmatie cu cinsté de Chesar s'au contetúit (au fost mulţămit).

Lét. 337. Evsevie în viaţa luĭ Constantin. Carté 4. Cap. 55, 66; Ieronim la acesta au.

Acésté aşé aşezindu-le, la anul 337: Sapor înpăratul Persilor arătând cap de neprietenie, au început a călca hotarâle înpărăţiiĭ despre părţile răzsărituluĭ. Asupra a căruĭa Constantin Marele cu oştile, au trecut la Asia; Ce sosind la Nicomidia (Dumnăzău aşé lucrurile ocârmuind) cu ĭuşĭuréle friguri s'au simţit, apoĭ boala maĭ îngreuindu-să, în zua de Pentecoste, caré să tâmplase Maĭ 22: înpărăţiĭa ćastă vrémennică, cu cé véćnică, ş'au mutat, după ce au înpărăţit, anĭ 30: lunĭ 9: zile 27. fiind la vârstă de 66. de anĭ; ĭară Sfintele oase, aducându-le în Ţarigrad, le-au astrucat cu mare cinstea, şi a toată lumea jale, în besérica Sfinţilor Apostolĭ, carea au fost unde acmu ĭaste Giamiĭa luĭ Sultan Mehmet, carile au luat Ţarigradul. Pentru botezul ma-

www.dacoromanica.ro

reluĭ Creştin, şi înpărat Constantin, nu într'un chip povestesc toţĭ istoriciĭ, că cé de obşte ştiinţă ĭaste, precum încă la Roma fiind scaunul, să-l fie botezat Selevestru Papa; ce acésta vre un martur fără prepus, ales din Zanoras, ne având, rămâne socotéla, cé adevărată, precum cu puţinéle zile maĭ înnainte de moarte, să să fie botezat, de la Evsevie, episcopul Nicomidiiĭ, precum scrie Evsevie în viaţa luĭ Constantin, carté 4. Amvrosie în oraţia la Pogrebanie luĭ Theodosie, Ieronim în Hronicul său la anul acesta, Socrates în istorie besericéscă, cardenalul Petronie, în Respublic List. 2. 9.

CAPUL VII.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, de la fiiĭ luĭ Constantin, până la Iuliĭan Paravatis.

Constantin, Constantiĭe, şi Constans, macar că tustreĭ dintr'un tată, şi dintr'o maĭcă era născuţĭ (căcĭ tustreĭ din Favsta, fata luĭ Maximiĭan Dacul era), după moarté luĭ Constantin Marele, nu mult au putut aţiné dragosté frăţască, şi a păzi testamentul, carile părintele lor aproape de moarte, le făcuse; Ce mare zarvă, gâlcavă, şi apoĭ şi moarte între dânşiĭ au căzut, precum vom arătà. Că Constans, cel maĭ mic frate, într'acăruĭa soarte căzusă Dachiĭa noastră, nu numaĭ căcĭ cu înpărţala de la părinte content, şi îndestulat au fost, ce încă sau pentru ca de gâlcéve să fie depărtat, sau pentru căcĭ locurile Dachiiĭ maĭ cu odihnă, şi maĭ cu ticnélă socotind, (precum scriu Istoriciĭ) şi scaunul şi şedéré într'ânsa ş'au mutat. Evtropiĭe Carte 10. Zosim Carte 2. Cărora urmază Idatiĭe, şi Victor. Ĭară Zonora şi maĭ ales Carté 13, Cap. 5, zice: «Constans lăcuind în Dachiĭa, ĭ-au «vinit frate-său Constantin asupră, cu răzsboĭu. Ĭară Constantin «cu înpărţala de la părinte neîndestulându-să, într'al patrule an «după moarté luĭ Constantin, carile ĭaste anul de la Domnul «IIs: 340, s'au sculat cu oaste asupra luĭ Çonstans, cérşind să-ĭ

Constantin. Constantiĭe, Constaus.

Evtropiĭe Carté 10. Zosim Carté 2. Socrat Carté 2. Cap. 5. Zonaras, Carté 13, Cap. 5.

Lĭt, 340,

www.dacoromanica.ro

Avreliïe Victor. Sozomen Cartè 3. Cap. 5. Zosim Car. 2.

«maĭ dé Africa şi Italiĭa, şi aşé întrând cu oştile în Pannoniĭa, «Constans, pentru ca al său să păzască, cu drépt răzsboĭu, ĭ-au «eşit înnainte, Făcutu-s'au între dânşiĭ cumplit răzsboĭu în 6. a luĭ «April; Ce Constantin nu numaĭ biruit, ce şi omorât fu, aproape «de Acfiliĭa; a căruĭa trup Constans au poroncit de l'au aruncat «în apa Alsa. Constantin de abiĭa au trecut peste triĭ anĭ la în- «părăţiïe.» O cât ĭaste de frumoasă şi adevărată basna luĭ Iosip, caré zice: Că cânile cu carné în gură trecând pe punte, s'au văzut în apă, i procĭ; precum s'au tâmplat şi luĭ Constantin, cu frate-său, că şi viĭaţa ş'au piĭerdut, şi înpărăţiĭa ĭ-au luat, acela, a căruĭa el vré să ĭa. Lét. 350. Magnentiïe Comes, cu vicleşug asupra luĭ Constans râdicându-să, şi trimiţind pe un Gaison la munţiĭ Pirineĭ, unde Constans fără nicĭ o grijă ca acéĭa, îşĭ petrecé; fără veste l'au năpădit, şi în luna luĭ Ghenariïe 18. l'au omorât, după ce au înpărăţit anĭ 16. fiind la vârstă de 30 anĭ. sau precum zice Avreliïe Victor de 27.

Magnentiïe.

Lét. 350.

Socrat Car. 2. Cap. 6. Sozomen Cartè 4. Cap. 1.

CAPUL VIII.

Dovedéşte-să şedéré luĭ Constans înpărat în Dachiĭa şi de pe moneta de dânsul, în Dachiĭa făcută.

După atâté mărturiĭ, a atâţé Istoricĭ, nicĭ s'ar cădé şi noĭ mult să lungim, şi cititorĭul a să osteni; ce în graţiĭa Curiozilor cu pomeniré nu vom tréce, pentru o monetă, caré în vrémile noastre, în ţara Moldoviĭ s'au aflat, Lét. 1704. viind noĭ de la Adriĭanopolis, şi trecând Dunăré la Gălaţĭ; Acolé puţin zăbăvindu-ne, vini Theodori Părcălabul, carile ni adusă un ban de argint, pre carile zicé că l'au găsit un ţăran în răzsipiturile cetăţiĭ Gherghiniĭ, caré ĭaste puţin ma(i) sus de Gălaţĭ, unde dă despărţitura Siretiuluĭ (căriĭa îĭ zic gura Bărladuluĭ) în Dunăre. Banul era de argint curat, maĭ mare şi maĭ gros decât o Costandă; trăgé puţin. maĭ mult de doaâ dramurĭ şi gĭumătate; de o parte avé săpătură izbucnită, în chipul aceştiĭ crucĭ †; prin pregĭurul cruciĭ slove lătineştĭ scrise, carile, macar că era can ştérse, însă să puté citi: CONST. VICT. AVG. IMP., Constans, Victor Avgustus

www.dacoromanica.ro

Imperator; adecă: Constans, Biruitoriŭ Avgust, înpărat; ĭară, de altă parte avé săpat un chip de zimbru, cu coarnele mult deschisă, ca a cerbuluĭ; numaĭ fără crângĭ. Intre coarne ţiné ĭarăşĭ o cruce în chipul ce-ĭ din céĭa parte; numaĭ maĭ mică, cât puté între coarnele bouluĭ încăpé, de pre care monetă putem socoti, că înpăratul Constans trăind câtă-va vréme în Dachia, adecă până a-ĭ vini frate-său cu războĭu asupră-ĭ (care an să fie fost al patrulé după moartea luĭ Constantin Marele, maĭ sus am arătat), să fie făcut accĭ banĭ, şi de pe numele luĭ să să fie chemat şi Constande, de pre carile şi astăzĭ, nişte banĭ carĭĭ macar că într'alte ţărĭ să fac, ce acolo unde să fac nu să chémă Constande; (1) ĭară aĭ noştrĭĭ le zic Constande, puindu-le numele, poate fi, de pre banĭĭ asémené acélora, ce au avut odânăoare în Dachiĭa, şi au ştiut πατροπαραδότως că de pe numele luĭ Constans înpărat, lĭ-au fost zicând Costande, adecă banĭĭ luĭ Constans. Ce pentru adeverinţa aceştiĭ socotéle a noastre lăsăm gĭudecata la cititorĭu, atâta noĭ numaĭ adeverind, că acéstă monetă, din istorĭĭ să adeverésţe, precum dacă Constans în Dachiĭa noastră au trăit, adevărat şi aceĭ banĭ în Dachiĭa să să fie fost făcut, precum s'au şi aflat acolo. Aşijderé chipul bouluĭ carele ĭaste într'acest ban, nu puţină dovadă poate să să ţie, pentru Herbul ţărâĭ noastre, caréle cap de Bou ţine, depre cetaté care a zidit singur Traĭan înpărat în Dachiĭa, şi au numit-o Capul bouluĭ, pentru caré s'au şi maĭ pomenit, macar că Uréche Vornicul altă povéste, pentru acésta aduce, caré ma(ĭ) mult basnĭĭ să asamănă decât Istoriĭ adevĕrate. Ce pentru acésta va citi cititorĭul nostru, unde vom zice pentru Herbul ţârâi în Gheografiĭa Moldoveĭ, ĭară acmu la cursul istoriĭ să ne întoarcem.

La anul 358, la răzsărit înpărăţind Constantiĭe, carile acmù luase soţie pe Iuliĭan Paravat, şi-l făcuse chesar, scrie Ammiĭan Marţelin, precum Cfadiiĭ, şi Sarmatiĭ cap rădicând, pentru ca să-ĭ potolĭască, singur înpăratul trecând Dunăré, au mărs asupra lor, şi după biruinţă, ţărâle lor în lung, şi în lat lĭ-au prădat, şi lĭ-au pustiit; şi tot nĭamul lor sub gĭugul înpărăţiĭ lĭ-au pus, pentru care lucru Senatul ĭ-au pus nume, Sarmatic, lét 361: Con- Lét 358. Ammiĭan Carté 17. Lét. 361.

(1) Loc alb în manuscript.

www.dacoromanica.ro

stantie, auzind precum Sapor înpăratul Persilor, ĭară s'au rădicat; îndată s'au sculat şi au trecut asupra luĭ la Asiĭa; ce agĭungând la Tarsos, întâĭ au început frigurile a-l ispiti, el socotind că cu ostenința drumuluĭ le va puté scuturà, n'au băgat în samă, ce în cale boala întărindu-i-se, supt poala munteluĭ Tavrul, s'au săvârşit, Noemvrie 3: înpărăţit-au Constantiĭe anĭ 39: lunĭ 6: precum va Victor; fiind de vârstă de 44 anĭ, ĭară cu tatâ-său Constantin, au fost Avgust 23: de anĭ. Evtropie scrie că au trăit anĭ 45: şi au înpărăţit peste tot 35: Ammiĭan şi a înpărăţiiĭ şi a vieţiĭ cu puţine zile maĭ mult de 45 de anĭ însămnĭază. La moarte scrie Socrat să să fie botezat, dela Evzoiĭc Episcop Ariĭan, macar că-l îndemna Luţifer Calaritiĭanul să să botéză sau dela Athanasiĭe sau dela Episcopiiĭ luĭ, cariiĭ era orthodocsĭ.

Dachiĭa noastră, pre vremile acésté, nu numaĭ din istoriciiĭ lumeştĭ, curat să véde, precum cu Romanĭ să fie lăcuită, ce încă şi scriitoriĭ beséricestĭ o arată, precum Romaniĭ eĭ, aşéş de pre acésté vrémĭ, gĭugul luĭ Hs. să fie primit; şi doĭ Arhiepiscopĭ a doaâ părţĭ a Dachiiĭ, păstorĭ sufletelor să fie avut. Acástă mărturie ni dă Theodoric istoricul beséricesc Carté 2: Cap. 8: unde scrie pentru soborul, carile supt Constans la anul 347, s'au făcut la Sardica (caré acmu să chémă Sofiĭa), şi ales în titulul Cărţiĭ de obşte, caré scriind Synodul cătră toţĭ, aşé pomenéşte: ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν ἐν Σαρδικῇ συναχθεῖσα, ἀπὸ τῆς Ρωμης, καὶ Ἱσπανίας, καὶ Γαλλίας, Ἰταλίας, Καμπανίας, Καλαβρίας, Ἀφρικής, Σαρδόνιας, Παννόνιας, Μυσίας, Δακίας, Δαρδανίας, Ἄλλης Δακίας, Μακεδονίας. i procĭ. Ce va să zică: sfàntul Săbor, carile cu darul luĭ Dumnăzău, s'au adunat în Sardica, den Roma, Ispania, Gallia, Italia, Campania, Calavria, Africa, Sardinia, Pannonia, Misia, *Dachiĭa*, Dardania, şi de la altă *Dachiĭa* şi Machedonia, i procĭ. Acest nume, a doaâ Dachiĭ, sau poate să să înţălĭagă, ţara de peste Tisa în sus, pe Dunăre, căriĭa, cestĭ maĭ de curând istoricĭ greceştĭ, îĭ zic Panodachiĭa; adecă Dachiĭa de sus, sau a altă Dachiĭa Episcop să să fie chemat atuncé, Episcopul Romanilor de peste Dunăre, pre caré, zice Bonfin, că trecând Avrelian pre Romaniĭ din Dachiĭa în Misia, să o fie chemat Dachiĭa; ce acásta orĭ-cum s'ar înţelége, gâlcévă nu clătim; fiind îndestuliţĭ, ca

Theodoric Carté 2. Cap. 8.

www.dacoromanica.ro

acésta numaĭ să să dovedéscă, precum supt Constans, Dachiĭa sau una, sau doaă au fost, nu numaĭ între Provinţiile Româneştĭ să să fie numărat, ce încă şi Păstorĭ besericeştĭ să fie avut, şi de pe acélé vremĭ, precum supt cel Românesc, aşé supt cel creştinesc stĭag, să să fie oştit.

CAPUL IX.

Arată-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Iulian Paravat, până la Valentinian, şi Valens.

Iulian Paravat, nepot de frate luĭ Constantin Marele, bine născut, bine crescut, şi bine în şcoalele Athiniĭ învăţat, rău om, rău credinćos, rău idololatru au eşit. Acesta înţelegând de moarte luĭ Constantie, într'acelaş an, în 11. a luĭ Dechemvrie, la Ţarigrad viind, singur au stătut la înpărăţie. Întâĭaş dată peste trupul, şi firé lupuluĭ, piĭalé oaeĭ înbrăcând, chivernisitorĭu înpărăţiiĭ şi păzitorĭu orthodoxiiĭ au vrut să să aréte, pentru caré îndată au trimis, şi pe toţĭ Episcopiĭ ce-ĭ făcuse Constantie surgunĭ, precum pre ceĭ Pravoslavnicĭ, aşé pre ceĭ Ereticĭ, ĭ-au chemat la sine, şi-ĭ sfătuĭa să să înpace, zicându-le: Ascultaţi-mă, pre carile l'au ascultat Alemaniĭ şi Franţiĭ, şi după acéĭa ĭ-au slobozit să margă cineş la Eparhia sa; ce după cum să zice prost cuvântul, lupul puţină carte învaţă, şi în locul slovélor, véde cum întră mieiĭ în pădure, aşé Iulian, întâĭ în légé creştinĭască învăţat, şi la şcoalele Athiniĭ înpreună cu sfântul Vasilie Marele, şi cu Grigorie Theologul ucinic fiind, ca cânile la borâtura sa s'au întors, şi lét 360. sau precum Ricţiolus în Hronicul mare însămnéză 361. uşile Capiştilor Idoleştĭ au deşchis, şi singur spurcatelor idoleştĭ slujitorĭu, Arhiereu mare s'au făcut, (sint uniĭ din scriitorĭ, cariĭ la acest an zic să fie murit Constantie, ĭară alţiĭ la lét 361. pentru caré precum de aniĭ înpărăţiiĭ, aşé de a vieţiĭ luĭ intre sine nu să potrivăsc). În vrémile acestuĭ niciş de pomenit de légе călcător, în părţile Dachiiĭ cevaş să să fie lucrat, Istoriciĭ nu pomenăsc; ĭară puţine

Iulĭian Paravat

Ammĭian Carté 21 şi 12. Socrat Car. 3. Cap. 4. Zosim Car. 3. Idatie şi Ieronim în Hronic la acesta an.

www.dacoromanica.ro

vrednice de ştiinţă, pentru dânsul, şi pentru lucrurile luĭ spurcate, în graţia cititorĭuluĭ Român, a pomeni nu ne vom lenevi. Întâĭ au oprit să nu învéţe Creştiniĭ nicĭ o ştiinţă, nicĭ limba, Ellinéscă. 2-le. Creştiniĭ îĭ numiĭa Gallilienĭ, şi pre IIs: Gallilean. 3 le. Toţĭ vrăjitoriĭ, şi descântătoriĭ pre lângă sine stringând, cinstile céle maĭ marĭ le da; 4-le. Pre creştinĭ nu vré să-ĭ muncéscă pentru lége, zicând, că creştiniĭ socotind de cinste a le fi moarté pentru numele luĭ IIs:, nicĭ acéĭa cinste nu trebue să dobândĭască, pentru acéĭa cu alte măguliturĭ, şi amăgiturĭ vré să-ĭ tragă la idololatrie. 5 le. Pentru ca rău, şi necinsté creştinilor să facă au dat voe jidovilor, să-şĭ facă Besérica Ierusalimuluĭ, ce din fundamenturĭ, eşind pară, nu numaĭ lucrul ce făcusă au stricat, ce şi ciniile meşterilor au topit, şi pre jidovĭ, carii asupra lucruluĭ sta, în cenuşă ĭ-au întors. 6-le. Din rămăşiţa materiiĭ, caré rămăsése nearsă, au poroncit să facă acolo un Theatru, adecă loc înnalt pentru privală; unde s'au gĭuruit, că după ce va vini din războiul Perşilor, să dé pre chreştinĭ jidovilor să-ĭ sfărâme; şi încă maĭ gĭuruĭa, singele creştinilor să-l vérse înnainté Bozilor; ĭară în locul Beséricilor, să pue Bozul Afroditiĭ, de s'a întoarce biruitorĭu. 7-le. Scris-au la Arsachis Craĭul Armenilor, caréle era creştin, să-ĭ fie într'agĭutorĭu, cu oaste înpotriva Persilor, ĭară amentrele făcând, să ştie, că Dumnăzăul căruĭa să închină, cevaş nu-ĭ va puté folosi. 8 le. Vrând pentru numele Domnuluĭ Hs: să râză, au scris la Livanie Sofistul şi Dascalul Şcolelor în Antiohĭa zicând: Oare ce lucru lucrĭază fiĉorul teslarĭuluĭ? Livanie fiind creştin orthodox, ĭ-aŭ răspuns: Aceştiĭ lumĭ, şi a toată săzdanie lucrătorĭul Dumnăzău, pre carile tu batjĭocurind, fiĉorul teslarĭuluĭ îl facĭ; lucrĭază loc, pentru Iulian, care cuvânt au fost ca o prorocie adevărată, că lét 363. după ce au scris 7. cărţĭ marĭ înpotriva Evangheliiĭ, şi a Domnuluĭ Hs: cu mare mândrie, şi cu multă oaste, au purces asupra Persilor; şi dintâĭ îĭ mergé cu sporĭu, şi multe cetăţĭ au luat; ĭară apoĭ, trecând apa Tigruluĭ, întrând într'o peşteră, cu vrăjitoriĭ săĭ, acolo au spintecat o mueruşcă bătrână, şi din mănuntăile eĭ vrăjind, ĭ-au arătat Dascalul său Cacodemonul, precum va avé biruinţă. Ce fiĉorul teslarĭuluĭ (precum râdé el, pre ziditorĭul a toată fapta)

Lét. 363. Ammĭan Carté 5.

www.dacoromanica.ro

ĭ-au întors vrajé îndărăpt, şi lăcaş acmù în fundul Tartaruluĭ îĭ gătisă. Decĭ Iulian puindu-să cu oştile supt cetaté Ctisifont, şi apucându-să cu Persiĭ de războĭu; de mână nevăzută, cu Sulița pătrunzindu-l, răul rău au perit, ĭară cé maĭ pre urmă Vlasfemie ĭ-au fost, că de pe cal căzind, ş-au fost strângând cu pumnul singelé, ce ĭ-au fost curând din rană, şi spre cerĭu în sus aruncând, au fost strigând: Biruit-aĭ Gallileĭanule; ĭară ce mână să fie fost acéĭa, ce l'au pătruns cu sulița, în multe chipurĭ să povestéşte; căcĭ Nichifor zice, că Livanie, să fie pus acesta lucru asupra creştinilor. Sfântul Grigorie Theolog zice: că îngeriĭ l'au omorât; ce au fost ucis prin rugile Mareluĭ Vasilie, trimițând maĭca Puterilor pre Sfântul Mercurie, precum dovedéşte Baronie din oraţia Sfântuluĭ Damaschin. Tâmplatus'au moarte luĭ Iulian în anul pomenit, Iunie 26. aniĭ înpărăţiiĭ luĭ Iulian, din Istoricĭ curat, nu putem afla; căcĭ uniĭ zic, treĭ anĭ, alţiĭ zic să nu fie plinit nicĭ doĭ, ĭară din Hronologhie înțelégem, să fie înpărăţit un an şi lunĭ 7. şi 23. ziile.

Theodorit Car. 5. Cap. 20 şi 25.

Nichifor Cap. 34.

Grigor Nazienzanul Cuvânt. 2. In Iulĭan.

Damaschin Cuvântul 1. Pentru Icoane. Nichifor Carté 10. Cap. 35.

După Iulian Apostat, oasté au rădicat la înpărăţie pe Iovian, om bun şi creştin, carele văzindu-să într'atâta nevoĭa, în carĕ Iuliĭan cu mândriĭa, şi cu bueciĭa luĭ adusése oasté, ĭ-au căutat a face pace cu Persiĭ, după a lor plăcére. Decĭ întorcându-se înnapoĭ spre Ţarigrad, şi sosind la Târgul Danastana, între Gaţatiĭa şi Vithiniĭa, acolo de năprasnă au murit, precum scrie Ieronim şi alţiĭ în luna luĭ Fevr: 17: după ce au înpărăţit lunĭ 7: zile 22: ĭară moartea zic să i să fie tâmplat aşé, că întrând într'o casă de curund albită cu var, şi fiind vrémé can réce, au aprins cărbunĭ, noapté duhul cărbunilor, şi a varuluĭ, să-l fie înnăduşit.

Ammian Carté 25. Evtropie carté 10. Sozomen carté 1 cap. 6.

CAPUL X.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachiĭa, dela Valentiniĭan până la năpada Unnilor.

La începutul anuluĭ 364. Fevr. 25: au stătut înpăratul Valentiniĭan, carĕle îndată au luat pre frate-său Valens soţie, şi în 29:

Lét. 364 Valentiniian şi Valentie.

www.dacoromanica.ro

a luĭ Mart l'au făcut Avgust. In vrémile acestuĭ înpărat, înpărăţiĭa Romanilor, din toate părţile să clătiĭa, şi multă turburare, şi amestecare, în hotarăle pre denafară, să făcé. Căcĭ toţĭ Varvariĭ înţălegând de nenorocit răzsboĭul luĭ Iuliĭan, asupra Persilor, vrémé ce pândiĭa socotind, că lĭ-au vinit la mână, toţĭ odată, şi din tóte părţile, s'au clătit. Alemaniĭ prăda Gallia, Sarmatiĭ, şi Cfadiĭ Pannoniile, Pictiĭ, Saxonie, şi Scotiĭ, Vritaniĭa, Mavrei, cu alte limbĭ, Africa, Persiĭ, Armeniĭa, şi Gotthii, Thrachiĭa (în caré să cuprindé şi Dachiĭa); ce vrednicie înpăraţilor acésté toate în curund, lĭ-au potolit, şi întâĭu la anul 367: Valens Avgustul, eşind spre Misiĭa, şi cercând în toate părţile, şi nicăĭurĭ putându-ĭ afla, au trecut Dunăré, şi întrând în ţărâle lor, şi în lung şi în lat mare răzsipă, şi pradă făcând, s'au întors cu izbândă la Ţarigrad, lét 368: Acelaş istoric scrie, precum Valens mărgând ĭarăşĭ asupra Gotthilor, multă vréme au pierdut, până a tréce Dunăré, căcĭ Gotthiĭ siliĭa, să nu-ĭ dé trĕcătoare; ce până maĭ pre urmă, înpingându-ĭ, şi Dunăré trĕcând, mult ĭ-au prădat, şi acmu în ĭarnă întorcându-să, şi socotind că nu va puté agĭunge la Ţarigrad, au ernat cu oştile în Misia, la Marchianopolis. lét. 369. Valens ĭarăşĭ au trecut Dunăré asupra Gotthilor, ce-ĭ porecliĭa Grutunghiiĭ; şi după câte-va ĭuşurele harţurĭ, până maĭ pre urmă, au răzbit pe Athanaric Domnul lor, şi l-au întors în fugă. Ce nicĭ cu atâta lăsindu-l, şi tot vârtos denapoĭ întirindu-l, de nevoe ĭ-au căutat a trimite la Valens, rugându-se de pace, şi gĭuruindu-se, precum de acmu înnainte, hotarăle înpărăţieĭ Romanilor, nicĭ odânăoar nu va maĭ călca, cu cariĭ pace făcând, au poroncit luĭ Ecfatie şi luĭ Leontie, să rămâĭa pristavĭ, pentru faceré a unor cetăţĭ pre malul Dunăriĭ: pentru ca şi maĭ cu pază să fie părţile despre acé parte, care cetăţi la anul 370, (după cum mărturiseşte Cuspin), s'au săvârşit. Depre acésta nu întunecoase dovadă ĭaste, că picórul Romanilor din Dachia, neclătită să fie rămas; macar că multe, şi adése călcăturĭ dela Gotthĭ vor fi avut; ce istoriciĭ nu pomenésc, că doară Gotthiĭ să fie luat nescare-va cetăţĭ preste Dunăre; sau să să fie aşézat unde-va pre acolo; rămâne dară socoteala, că cetăţile, şi maĭ denainte de alţĭ, înpăraţĭ făcute, şi acestea de acmu, cu Romanĭ pline, şi cu slu-

Lét. 367. Zosim car. 4 Ammiĭan car. 27

Lét. 368. Lét. 369.

Lét. 369. Ammiĭan, carté 27. Idatie în Hronic

Lét. 370

www.dacoromanica.ro

jitorĭ să fie ţinute, că cetaté fără slujitorĭ, şi fără lăcuitorĭ să fie, nicĭ cel fără de minte o poate socoti, încă din Gheorghie Chedrin înţelégem, că supt Valens, nu numaĭ Dachiĭa, ce şi Schythiĭa, să fie prădat Gotthiĭ; căcĭ parté Schythieĭ, caré era pre marginile măriĭ négre, era tot supt oblastiĭa înpărăţiiĭ Romanilor; într'acesta chip precum videm astăzĭ, că ţin Turciĭ toate cetăţile de pre marginĭ, precum supt înpărăţiĭa luĭ Theodosic Marele, maĭ pre larg vom arăta. Valentinian, în anul trecut, având cu Sarmatiĭ întâĭ răszboĭu, cu biruinţă; apoĭ şi pace, pentru a căruĭa legămînt şi închinăcĭune ce făcuse, viind soliĭ Gotthilor în haĭne atâta de terfelite, şi la stat şi la tot chipul schimosiţĭ, şi de nimică; Valentinian văzindu-ĭ aşé de bezcisnecĭ, ĭ-au întrebat: au toţĭ Gotthiĭ sint ca dînşiĭ? Eĭ au răspuns, precum eĭ dintre toţĭ în slujba soliiĭ s'au ales ceĭ maĭ dé firé, şi maĭ de frunte; caré auzind Valentinĭan, atâta s'au întrestat, şi s'au mâhnit, (pentru căcĭ adecă i s'au tânplat războĭu, şi biruinţă a avea asupra oamenĭ atâta de nebăgaţĭ în samă), cât îndată, leşinat au căzut; şi macar că doftorul îndată vâna ĭ-au deşchis, ce singele închegându-i-se, nicĭ cum macar n'au picat, şi într'acé zi au murit, după ce înpărăţise 12: anĭ fără o sută de zile, în 17: a luĭ Dechemvrie, trăit-au anĭ 55: După moartea luĭ Valentinian, acolé nicĭ Valens, nicĭ Graţian tânplându-se, oşteniĭ îndată au râdicat în locul luĭ înpărat, pe Valentinian çel tânăr, pre carele (macar că încă copil de vrâstă era), şi Valens, şi Graţian la înpărăţie l'au primit. Graţian

CAPUL XI.

Acasta-ş să dovedéşte dela năpada Unilor, până la înpărăţiĭa luĭ Valentinian cel tânăr.

In cursul anilor 374. scrie Ammiĭan, carte 31. precum înpăraţiĭ, stând în socotélă, cum vor puté ţiné supt stăpânire, pre îndărăpnic, nestătătorĭu şi vitĭaz neamul Gotthilor; ĭată Hunĭ, sau Unniĭ, neam varvar, şi până atuncé în părţile acésté necunoscut, din céle maĭ de afund a Sarmatilor hotară, cu Domnul lor Va- Valentinian cel tânăr. Lét. 374.

www.dacoromanica.ro

lamir, sculându-să, şi locurĭ noaâ de lăcaşurĭ cercând; cu mulţime de noroade, asupra Gotthilor au căzut, pre carii pre încet, pre încet: din locurile lor au început a-ĭ muta. Gotthiĭ nicĭ înpotriva lor a să pune, (putând), nicĭ într'alt mijloc a face putând, lét 376: cu Domnul lor Fritighern, şi Athanaric, toţĭ cu muĭarĭ, şi cu copiĭ, părăsindu-şĭ locurile, au vinit cu rugăminte la Valens, cerşind să-ĭ priimască supt suppuneré, şi protecţiĭe înpărăţiiĭ. Valens lucrul ceva să fie, nu pré bine socotind, pre Gotthĭ, cu dragoste ĭ-au priimit, şi în Trachiĭa trecându-ĭ, acolo ĭ-au aşézat. Socotéşte, cum şi Valens, socotéla altora maĭ denainte de dânsul înpăraţĭ urmând, în Dachiĭa neam varvar să pué, nicĭ cum n'au vrut; că Gotthilor cu multul maĭ plăcut ar fi fost, în Dachiĭa să să fie aşézat, de cât în Thrachiĭa; Dachiĭa fiind ţară maĭ de câmp, şi înpotrivită firiĭ, şi vieţiĭ Tătărăştĭ; ĭară Thrachiĭa între munţĭ închisă, şi maĭ toată muntoasă, nicĭ poate să zică, că doară atuncé alte neamurĭ de Varvarĭ să fie fost în Dachiĭa, şi pentru acéĭa Gotthiĭ, acolo să nu fie avut loc; căcĭ acésta istoriciĭ nu pomenesc; precum aceştéş Gotthĭ, maĭ pre urmă, hainindu-se, au prădat şi în Dachiĭa, precum maĭ gĭos să va vidé. Aşé Gotthiĭ în Thrachiĭa trecând, Huniĭ au rămas pre locurile lor, adecă peste Nistru spre Nipru.

Lét. 376. Ammĭan, carté 22.

Gotthiĭ după ce au întrat cu totul în Thrachiĭa, şi aşezindu-se pre locurile ce le arătase, s'au poftit să ĭ priimască înpăratul şi în céta slujitorĭască, şi numaĭ să nu-ĭ lase să moară de foame; ĭară eĭ, orĭ-în ce parte de nepriĭatinĭ, s'ar tâmpla, cu toată credinţa vor sluji, care lucru plăcând luĭ Valens, li-au orânduit şi hrană; ĭară la anul 377. Gotthiĭ în Trachiĭa au început a flămânzi, şi vârtos a cére zaharaoa orânduită, ca cum ar fi datorie, ce şi lăcomiĭa maĭ mult a luĭ Lupiţin (carele era orânduit să-ĭ hrănéscă) până maĭ pre urmă ĭ-au făcut să rădice cap, că eĭ în foamete, şi amărâmé flămângĭuneĭ fiind, el le zicé, să mănânce cânĭ; şi şi pentru un câne ceré un rob plată. Valens, socotind să nu să înmulţască gâlcéva, au trimis să le poroncéscă să ĭasă din Thrachiĭa, şi să trécă Elespontul la Asiĭa. Gothiĭ şi la acésta priimind bucuroşĭ, numaĭ să li să dé bucate de 2 zile, ce în loc de bucate, văzind c-au început a le înbla béţe pe spate;

Lét. 377.

www.dacoromanica.ro

întâĭ au început a să apăra, apoĭ şi năvală a da. In scurt; şi Udriĭul încungĭură, ce nicĭ arme avênd de trébă, nicĭ pănă atuncé a bate la cetate fiind deprinşĭ, de cetate s'au lăsat, şi s'au slobozit a prăda Trachia. Valens asupra lor, îndată au trimis Voevozĭ cu oaste; ce cu mândrie şi tără socotélă mărgând, fură biruiţĭ: ĭară Gotthiĭ cu armele, ce dezbrăcasă pre Romanĭ întrarmându-se, încă maĭ tarĭ să făcură. Valens la anul 378: Maĭ 30: (precum scrie Socrat şi alţiĭ) viind la Ţarigrad, nărodul au început a-l ocără, şi de tot proaste cuvinte a-ĭ zice: căcĭ fără nicĭ o socotélă bună, au fost priimit pe oamenĭ varvarĭ, şi vrăjmaşĭ ca aciĭa în pământul românesc, de care cuvinte înfocându-se Valens, îndată au eşit din Ţarigrad, şi nicĭ aşteptând să agĭungă, şi Graţian, (carele acmu cu oştile despre apus aproape era), singur cu câtă oaste au avut cu sine, au mărs asupra Gotthilor; Gotthiĭ din locurĭ suppuse, întâĭaş dată călărimé Romanilor au înpins, şi au înprăştiat, pe pedestrime, aşijderé la strâmtorĭ închizind-o, au râzsipit-o; unde mulţĭ omenĭ de frunte, pe loc au perit. Valens de toţĭ aĭ săĭ părăsit, şi cu siğata rău rănit fiind, cu puţineĭ, au năzuit la o casă aproape. Gotthiĭ în goană luându-l, macar că nu ştiĭa că ĭaste înpăratul într'acé case, au încungĭurat casa; ceĭ din lontru tare, precât puté, apărându-se, şi Gotthiĭ văzind, că amentrele nu-ĭ vor puté dobândi, au dat foc casiĭ, unde Valens, ars, au perit: după ce înpărăţisă anĭ 14: lunĭ 4: zile 9: şi au trăit 50: de anĭ. După izbândă, Gotthiĭ, fără nicĭ o fricĭ, întâĭ au încungĭurat Udriĭul: ce ne putându-l răzbate, s'au dus supt Ţarigrad, ce de la cetate înpinşĭ fiind, s'au întors înnapoĭ; şi de acolo în toate părţile s'au slobozit în pradă, şi rău au jecuit Thrachia, Misia, Dachia, şi Pannonia. Ieronim în Hronic, Ammilian carte 31: Zosim carté 4: Socrat carte 4: cap. 38: Sozomen carté 7: cap. 40: Rufin carté 2: cap. 13: Orosie carté 7: cap în triĭ, Theodoric carté 4: Cap. 36: Zonara carté 13: cap. 16: Iată şi aicé Dachia între ţărâle de Romanĭ ţinută, şi de Gotthĭ, ca o ţară Românĭască, prădată să dovedéşte. Precum gré furtună au căzut atuncé şi pre Dachia noastră, şi pre alte ţărĭ de pren pregĭur, curat arată Anton Bonfin, deca: 1: carté 2: scriu (zice) uniĭ, «precum Lupiţin să fie învitat pre Fritighern Domnul Gotthilor

Lét. 378. Chedrinos în Compendium.

www.dacoromanica.ro

«la ospăţŭ, puind în inimă, ca şi pe dânsul şi pe soţia luĭ cu «vicleşug să-ĭ omoară; şi acmu pre ceĭ ce maĭ în lontrul casiĭ «întrasă, începând a-ĭ ucide, Fritighernus auzind gâlcévă, îndată «au sărit din pat, în carile şidé, şi îndemnând mulţimea, au o- «morât pre Maxim, şi pre soţiĭa luĭ, (cariĭ era orânduiţĭ să-l «omoare pe dânsul), şi deciĭa slobozindu-se în pradă, Dachia «măluroase (ĭară nu toată), aşijderé Misia, şi Thrachia (carile era «provinţiĭ Româneştĭ) au adus supt supuniré sa, poroncitu-lĭ-au «să-ĭ de bir, şi pre lăcuitorĭ cu gré stăpâniré ĭ-au purtat. Ce nu mult au fost Dachia măluroasă supt Gotthĭ, căcĭ precum înnainte vom arăta; stând Theodosie marele la înpărăţie, toate ţărâle carele apucase Gotthiĭ, au răscumpărat din mâna lor. Iară Graţian văzind, că într'atâta primejdie, ce vinisă înpărăţiĭa cu Gotthiĭ, şi socotind că singur în toate părţile să agĭungă, şi să chivernisască nu va puté, au trimis la Theodosie (carile apoĭ s'au numit cel mare), şi de la Ispanie aducându-l, l'au luat soţie la înpărăţie, lét 379; Theodosie acesta era fiĭor altuĭ Theodosie, pre carile fără nicĭ o vină Valens îl omorâse; de la toţĭ şi ceĭ creştinĭ, şi ceĭ păgânĭ istoricĭ în toate lăudat, atâta cât nicĭ ceĭ maĭ denainte, nicĭ ceĭ maĭ de pe urmă cu bunătatea, cu înţelepcĭuné, cu toate vredniciile, şi ce ĭaste capul a toată lauda, cu creştinătaté nu l'au întrecut. El pre mulţĭ cu multul covârşind; nicĭ în vitejie au fost maĭ ğos decât într'alte hărnicĭĭ, însă războĭul fără mare trebuinţă, nicĭ au râdicat, nicĭ au făcut, fără cât numaĭ puţin au fost pré lesne a să mâniĭa, şi aşé pre lesne, şi curund a să întoarce. Caute cititorĭul la Sfântul Amvrosie în oraţia ce face la pogrebaniĭa luĭ, şi acolo va afla cu ce să îndulci.

IAR NOĬ SFÂRŞITUL CĂRŢIĬ ACEŞTIĬA PUNEM.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A PATRA

Caré arată începătura némuluĭ Gotthilor, şi de unde eşind eĭ au năpădit în Evropa. Aşijderé multe şi marĭ Crăiĭ diu Varvarĭ descălecate. Aşijderé eşiré Attiliĭ cu Unniĭ, şi câte-va năpăzĭ a lor spre părţile Evropiĭ. Aşijderé dovedéşte traĭul Romanilor în Dachia, de la Theodosie cel bătrân, până la Anastasie înpărat; când s'au schimbat numele Dachiiĭ în Volohia; şi Romaniĭ dintr'ânsa s'au numit, Volohĭ.

CAPUL I.

Arată-să începătura a tot némul Gotthilor, de unde au eşit eĭ întâĭ, şi apoĭ pre ce locurĭ cu şedéré s'au aşezat.

Multă lesnire spre maĭ adevărată cunoştinţa, şi înţelégiré lucrurilor, carele înnainte sint să pomenim, să aducă socotim, de vom arăta nĭamul acesta a Gotthilor, de unde le ĭaste începătura; pre ce locurĭ au trăit, şi până maĭ pre urmă unde s'au aşézat. Şi macar că acésta afară din calé Hroniculuĭ nostru a fi s'ar vidé, însă pre cât în socotéla noastră ĭaste, nicĭ noĭ în zădar ne trudim, nicĭ cititorĭuluĭ, caréle ştiinţiĭ adevăruluĭ slujéşte, fără folos va fi, şi maĭ ales căcĭ sint uniĭ din istoriciĭ ceştĭ maĭ noĭ, Theodosie ce bătrân.

www.dacoromanica.ro

cu multul mai îndrăsneți decât, cât istoriculuĭ ar trebui; și a lor părére vrând să întăréscă, după plăcére, cursul istoriilor, și lucrurile aĭavé într'un chip însămnate, într'alt chip le tâlcuesc, și le prefac; și pre acesté nu numaĭ puține desputații, și întrebărĭ fac, decât himiciĭ, pentru pĭatra filosofilor, sau filosofiĭ fizicĭ, cum și din ce să nasc lucrurile toate, din oaâ, au din putréjĭuné altuĭ lucru? Așa sint uniĭ din Istoricĭ, precum am zis, socotéla, și părére sa urmând, silesc să aréte, precum Dachia noastră, câtă-va vréme de anĭ, să fie fost supt stăpâniré Gotthilor; apoĭ a Hunnilor; și deciĭa nu știu a cuĭ, și a cuĭ, pre carile toate aicé a le înșira, multe ar fi. Carii părerĭ lor urmând să căznesc să aréte precum Româniĭ noștriĭ, să nu fie din Romaniĭ luĭ Traĭan doaâ Argumenturĭ numaĭ aduc: unul precum Avrelian să fie scos din Dachia pe Romanĭ, și să-ĭ fie mutat în Misia, ce ačasta precum să fie fost slove pe apă scrise, paremi-se că s'au dovedit; Ĭară alt Argument le ĭaste, că viind Gotthiĭ să fie gonit pe Romanĭ din Dachia, și deciĭa să fie cuprins eĭ acéle locurĭ, pentru caré noĭ gâlcéva acésta într'alt chip a să curma peste putință a fi socotim, fără numaĭ, din istoricĭ vrednicĭ de credință, și pre acélo vrémĭ scriitorĭ, de vom arăta precât maĭ pre scurt vom puté, începutul și coreniĭa acestuĭ ném; și apoĭ de au putut sau au avut vréme să-șĭ înfigă ședérile în Dachia noastră. Decĭ dară să știe cititorĭul, că aicé noĭ nu istorie, ce tălmăcire istoriiĭ facem: adecă a luĭ Patavie, carile din istoricul Iordan, (au cum alțiĭ îĭ zic Iornand) și din Pavel Diaconul, pentru némul acesta așa scrie: «Tot némul zice a Gotthilor, din Scandinavie au eșit. Aceșté maĭ întâĭ, la marginile măriĭ ce-ĭ zic Baltică lăcuind, apoĭ s'au mutat în Schythia, și s'au așézat la marginile măriĭ négre, (Iornand de Gotthĭ cap. 29), (adecă de la Don până la gura Dunăriĭ), din cariĭ uniĭ, cariĭ s'au întins maĭ mult spre răzsărit, s'au chemat Ostrogotthĭ; adecă Gotthĭ despre răzsărit; ĭară cariĭ maĭ spre apus s'au tras, s'au chemat Visegotthiĭ, adecă Gotthĭ despre apus. Așijderé Domniĭ acestora în doaâ familiĭ să despărțĭa, una Amalitilor, (carĭa stăpâniĭa pre Ostrogotthĭ), alta a Valthilor, pre Visegotthĭ. Acestor doaâ némurĭ, locurile, carile cuprinsése, și hotarăle ce-ĭ despărțiĭa, curat le arată Pro-

Patavie, Parte 1. Cart 6. Cap. 14; Iornand carte de Gotthĭ cap. 3: și 4. Pavel Diaconul carte 12, cap. 21. Iornand de Gotthĭ carte 29. Socrat carte 14. cap. 33. Pavel Diacon în Mistelana carte 12: cap. 12:

www.dacoromanica.ro

copie Chesarénul în carté pentru Gotthĭ, carté 4: cap. 4: carile aşa zice: «Aşéş în malul bălţiĭ Meotis ĭaste cel véchĭu lăcaş a Gotthilor, carii să chémă Τετραξηδίη, ĭară departe maĭ încolo de aceşté, sint Gotthiĭ, carii să chĭamă Visegotthiĭ, şi Vandaliĭ, şi alte a lor năroade toate; carile maĭ denainte Schithĭ să chema. Dintr'acesté a luĭ Procopie cuvinte, curat poate cunoaşte cine-va, că céle vechĭ a Gotthilor lăcaşurĭ, după ce s'au coborât de la Scandinavia, să fie fost pe lângă maré Azaculuĭ; adică balta Meotis. Acésta mărturiséşte şi Petavie în sămăluiré vrémilor, Parté 1: Carté 6: Cap. 14. ĭară Stravon maĭ vechĭu între toţĭ Gheografiĭ carte 7: unde hotăréşte némurile, şi locurile Gotthilor, pre unde au fost lăcuind din începătura lor; şi maĭ curat arată: «Pământul zice Gotthilor ĭaste din potriva codrilor Herţiniĭ, şi de acolo întinzindu-să, au cuprins toţĭ munţiĭ, spre Dachia; şi pe'ncet şi până la gura Dunăriĭ, şi până la Nistru au agĭuns, şi pre acolo cu Sarmatiĭ amestecaţĭ au trăit. Stând dară acestora scriitorĭ socotélă neclătită, rău cade a luĭ Sarniţie lĭahul, carile carté 4: cap 5: fără nicĭ o mărturie zice: precum scaunul Ostrogotthilor, să fie fost Zermitusa, şi Tomos cetate la Dunăre, şi ostrovul Dunăriĭ Pevchi; ce foarte rău greşéşte, că cetaté, căria îĭ zice el Zermitusa, o însămnĭază Bonfin Ulpia Traiana. Tomos ceĭ vechĭ istoricĭ, şi gheografĭ o pun peste Dunăre în Misia la marginé mărĭĭ négre; macar că din multe dovéde socotim să fie fost, unde ĭaste acmu Cetaté albă, ĭară Pevchiĭ ostrovul ĭaste între gârlile Dunăriĭ; la care locurĭ nicĭ Gotthiĭ, nicĭ Ostrogotthiĭ aşezământ n'au avut; fără numaĭ după ce ĭ-au gonit Hunniĭ, ĭ au primit înpăraţiĭ răsărituluĭ, peste Dunăre în Misia, precum înnainte pe rând vom arăta. Aşa dară din Istoricii şi Gheografiĭ maĭ sus pomeniţĭ să dovédéşte; că maĭ denainte, până a nu năbuşi Hunniĭ peste Gotthĭ, Ostrogotthiĭ să fie lăcuit, de la Nistru şi de la gura Dunăriĭ, până în balta Azaculuĭ; ĭară Visegotthiĭ de la aceştĭa maĭ sus; adecă de la Codriĭ Herţinĭ până în Hotarăle Dachiiĭ. Sarniţie uĭtându-şĭ céle din tâĭ cuvinte, Carté 3. Cap 4, vine şi el după socotéla noastră; căce acolo aducând mărturie pe Ptolomeĭ vestitul Gheograf, pe Ostrogotthĭ îĭ pune la gura Dunăriĭ, ĭară pe Visegotthĭ la maré Baltică. Deciĭa amân-

Procopie carte de Gotthĭ 4. Cap. 4.

Patavie. Parté 1. Carte 6: cap. 14. Stravon carté 7.

www.dacoromanica.ro

Iornand. Carte de Gotthi cap. 29: Socrat carte 4. cap. 33: Pavel Diacon în Misţelana, carte 12, cap. 12.

doaâ acésté nĭamurĭ, multă vréme, pre locurile pomenite, într'o inimă lăcuind, şi bine între sine trăind; când au fost pre vremile luĭ Valens înpăratul, s'au scornit între dânşiĭ price şi gâlcévă. Domnul Visegotthilor, era pre atuncé Fritighernis; iară a Ostrogotthilor, Athanaricus. Fritighernis, fiind de putére maĭ slab, şi văzind, că nu va puté sta înprotiva luĭ Athanaric, au cerşut agĭutorĭu înpotriva luĭ Athanaric de la Valens înpăratul, şi pentru ca maĭ credincos să să aréte înpăratuluĭ, şi légé creştinĭască (însă supt ierésa luĭ Arie) au priimit. Ce înpăratul, prin mijlocul episcopuluĭ lor, luĭ Ufila, şi gâlcévele lĭ-au înpăcat, şi légé mult între nĭamurile lor au lăţit. După acésté la anul 374. Hunniĭ, precum maĭ sus am pomenit, eşind din fundurile Sarmatiiĭ, şi Bosforul Chimeric trecând, (Bosforul Chimeric să chema, unde acmu sint Gherci, şi Taman, la Bogazul măriĭ Azaculuĭ, unde să împreună cu maré négră) de năprasnă asupra Ostrogotthilor au căḑut, şi ĭ-au şi supus. De patima Ostrogotthilor înspăĭmântându-se Gotthiĭ, de spre apus, sau Visegotthiĭ, iaraş au căzut la înpăratul Valens, cu rugăminte, să'ĭ priimască supt supuneré înpărăţiiĭ, şi să le aréte loc unde să-ĭ mute, cu totuluĭ tot. Valens, precum s'au zis, priimindu-ĭ; ĭ-au trecut Dunăré, şi ĭ au aşezat în Misia, şi în Thrachia. Intr'acesta chip dară au fost eşitul, începătura, şi călcaré Gotthilor de la Hunĭ, ĭară acmu să cercăm dupĕ acésta, acestéş ce au maĭ făcut? şi ce au maĭ lucrat? cu care mijloc, bună nedejde avem, că vom puté dovédi, că nu drĭaptă ĭaste socotéla acelora, ce vor să zică, că Gotthiĭ au stăpânit Dachia.

Lét. 374. Procopie de Gotthĭ, carté 4, list 323, Sozomen, carté 6, cap. 37. Iornand de lucrurile Gotthilor cap. 24. Ca acestéş şi Ammiian.

CAPUL II

Arată-să, precum Gotthiĭ, numaĭ căcĭ au trecut prin Dachia, ĭară nu au stăpânit-o.

Iornand carté de Arian. cap. 41.

Ceĭ ce vor să zică, precum Gotthiĭ au stăpânit Dachia, argumentul lor îl ĭau din Iornandis, carele în carté pentru Gotthĭ Cap. 41 zice, precum ĭarăş singure cuvintele luĭ Patavie vom

www.dacoromanica.ro

pune: «Deciĭa Ostrogotthiĭ, (adecă după aşézaré celoralalţĭ Gotthĭ în Thrachia) supt stăpâniré Unnilor, ĭaraş pre locurile lor céle maĭ denainte, cu deosăbiţĭ Domniĭ lor, au rămas; Ĭară locurile acesté vor să zică că au fost Dachiĭa, unde acmù sint Munténiĭ, Ardélul şi Moldovéniĭ. Tâlcuiré acésta ĭaste a luĭ Maĭenburg, din carele, apucă (precum să zice prostéşte ca Caĭa maţul) Moréri* în dicţionarul Istoricesc, la numele Gotth. Ce acéstă aşé de crudă tălcuire, precum nicĭ un fundament de adevăr să fie având, acmuş va cunoaşte cetitoriul nostru, de vréme ce stând povésté istoriiĭ curată, şi aĭavé; nicĭ o nevoĭa nu ĭaste, carea tâlcuirilor, şi maĭ adevĕrat să zicem, viselor să ne silĭască a créde, nicĭ Istoriĭa poftéşte credinţă; ce ştiinţă, că credinţa trebue să o avem la lucrurile, carile nicĭ dovadă au, nicĭ a să dovédi să pot, care lucru, la Istorie puţin, şi maĭ nicĭ un loc nu are. Intâĭ dară socotéla, acelora precum departe de adevăr să fie stând, să dovedéşte; căcĭ Istoricul Iornand aĭavé arată, că Gotthiĭ, după ce au ĭeşit despre părţile mării Baltică, au vinit, şi s'au aşezat pre locurile, carile stau pre marginile mariĭ Negre, care marginĭ orĭ cum în stânga, şi în drépta de ar sili să tâlcuĭască Maienburg, şi alţĭ carĭ ar urma luĭ, adeverinţa Istoriiĭ într'alt chip, şi aĭuré nu le poate cunoaşte, fără numaĭ de la gura mării Azaculuĭ, (adecă de la Bosforul Chimeric) până la gura Dunării, pre unde ĭaste acmù Crâmul, şi până la Chiliĭa. Ĭară alalte marginĭ a mării, carile sint de la Chimeric, spre răzsărit, adecă spre parté încotro sint acmù Cerchejiĭ, şi de la Dunăre spre Ţarigrad, unde ĭaste întâĭ Mysia, şi apoĭ Thrachia; nu să pot înţelége să fie fost cuprinse de Gotthĭ, Căcĭ dintr'acelaş istoric chiar să arată, că Hunĭ trecând Bosforul Chimeric, îndată au căzut asupra Ostrogotthilor, de unde aĭavé ĭaste, că Ostrogotthiĭ era în Crâm, (pentru acésta şi Mitropolitul Crâmuluĭ astă-zĭ să numéşte a Gotthiĭ), şi pe marginile mării Azaculuĭ; ĭară Visegotthiĭ de la dânşiĭ spre apus; ce ĭarăşĭ pe marginile mării négre până la Dunăre; căcĭ peste Dunăre să fie trecut în Mysiĭa, sau maĭ sus pe malul Dunării, spre parté Dachiiĭ să să fie fost lăţit, Istoricul nu scrie, nicĭ Petavie acósta într'alt chip tâlcuĭaşte, de unde rămâne curată adeverinţa Istoriiĭ, caré nicĭ o tâlcuire maĭ multă

Moréri în dicţionarul Istoricesc, tomul 3.

Iornand acoloş.

www.dacoromanica.ro

nu priiméşte, precum şi Ostrogotthiĭ, şi Visegotthiĭ, pre câmpiĭ din Tanaĭ, adecă din Don până în Nistru, cât să cuprinde locul acela pre marginile mării négre, să le fie fost cuprins amândoaâ familiile acélé a Gotthilor.

Dovedéşte-se a doa: căcĭ gheografiĭ ceĭ vechĭ, pre carii urmază vestitul Gheograf Gluverie, hotarâle Dachiiĭ pre caré o stăpâniĭa Decheval, de la carele au luat-o Traĭan marile, le pun din apa Tiseĭ, până în apa Prutuluĭ, carele, precum nu atinge ţărmurile mării négré, cuĭ ĭaste neştiut? Şi aşé de vréme dară ce după adeverinţa istoriculuĭ Iornand, Gotthiĭ s'au aşézat pre marginele mării Négre: ĭată că nicĭ până la hotarâle Dachiiĭ n'au agĭuns: ce numaĭ până în dreptul gurii Dunării, până peste Nistru. Că ĭarăşĭ de s'ar fi maĭ tins spre apus, până în Prut; sau şi până peste Prut în Dachia, ar fi trebuit Istoricul pre lângă marginele mării Négre, să adaogă, şi marginele Dunării; ce istoricul acesta nicĭ au zis, nicĭ să poate din adeverinţa istoriiĭ a să înţelége; Fără numaĭ din viseroasă şi părĕroasă tâlcuiré luĭ Maienburg. Aşé dară dovadă neclătită rămâne, că Ostrogotthiĭ, cariĭ au rămas subt stăpâniré Hunilor, pre locurile lor céle dintâĭ, nu poate fi Dachiĭa; ce Crâmul. Şi locurile pre denafara Crâmuluĭ, pe Don în sus, şi peste câmpiĭ, spre apus, spre Nipru şi spre Nistru, pe unde-ĭ acmù ţara Câzăcéscă, şi spre Zaporova, şi spre Nistru; unde ĭaste acmù Podoliĭa şi Ocraina leşască. Aşijderé rămâne să cercăm, aceĭ Gotthĭ, cariĭ supt supuneré Unilor să fie rămas, şi cariĭ au trecut în Thrachia, deciĭa cât au trăit acolo, şi ce s'au făcut?

CAPUL III.

Arată-să despărţiré Gotthilor, pre cariĭ ĭ-au suppus Theodosie cel bătrân, şi săvârşitul lor.

Precum amândoaâ familiile Gotthilor, cu Domniĭ lor Fritigernis, şi Athanaric, în zilele luĭ Valens, de Hunĭ înpinşĭ, şi goniţĭ fiind, de pre locurile lor, să fie trecut în Thrachia, şi apoĭ cum, şi din ce pricină s'au rădicat, asupra înpărăţieĭ, şi cum au omorît maĭ pre urmă şi pre Valens, în cele trecute destul s'au pomenit,

www.dacoromanica.ro

Acmù vine dară rândul să cercăm, aceĭ Gotthĭ ce s'au făcut? Dovedim dară, că acélé familiĭ a Gotthilor amândoaâ, dacă au trecut în Thrachia, să nu să fie maĭ întors înapoĭ, într'acesta chip: Graţian înpărat, după moartea luĭ Valens, chemând pe Theodosie, îndată oaste gătind, asupra Gotthilor au mărs (cariĭ acmù în Pannonia, Thrachia, Misia şi Dachia, de nime opriţĭ, precum voĭa le ĭera prădà, şi ardé; de osăbĭ că încă cum se bat cetăţile neştiind, pre o cetate să fie apucat, istoriciĭ nu pomenesc) şi bătând pe Gotthĭ, toate ţărâle şi provinţăile Romanilor, carile eĭ cu bir, şi cu alte nevoĭ asupriĭa, îndată lĭ-au dezbătut, precum şi Anton Bonfin, luând din pomeniţiĭ istoricĭ la Decada 1. Carté 2. aşé mărturisêşte: «Theodosie, zice, stând la înpărăţie îndată au strâns oasté, şi singur cu capul său, au mărs asupra Varvarilor, cărora dându-le războĭu, pre lesne ĭ-au înfrânt, şi ĭ-au gonit, şi îndată au scos Misia cé de sus din mâna lor, ĭară apoĭ ĭarăşĭ maĭ întorcându-se nepriĭatiniĭ, de câte-va orĭ mare stricăcĭune au făcut într'ânşiĭ; şi nicĭ un lucru vrédnic de stăpânitorĭu, să nu plinĭască, n'au lăsat. Apoĭ dezbătând şi Misia cé di ğos, Thrachia, şi Dachia măluroasă, au făcut pace cu Athanaric Domnul Gotthilor. Şi aşé biruitorĭu s'au întors la Ţarigrad.» Iată aice să véde, ce parte de a Dachiiĭ au fost cuprins Gotthiĭ, şi câtă vréme numaĭ au fost supt tirăniĭa lor; adecă de la anul 378: până la anul 379: adecă numaĭ un an, ĭară lét 381: Athanaric domnul Ostrogotthilor, de la aĭ săĭ gonit fiind, Theodosie marele, cu cinste l'au priimit: Athanaric după ce au venit la Theodosie într'acelaş an, în luna luĭ Ghenarie: 25: au murit în Ţarigrad, pre carele Theodosie, cu cinste ca pre un Craĭu l'au astrucat. Ĭară la anul al doilé lét 382: precum scrie Idatie, şi pe alţĭ Gotthĭ, pre toţĭ, ĭ-au suppus; ieĭ de bună voe suppuindu-se înpărăţiiĭ din cariĭ Theodosie, pre uniĭ ĭ-au trimis tocma la Eghipt; pre uniĭ ĭ-au lăsat să trăĭască în Thrachia: şi celor de la Eghipt, ĭ-au pus să lucréză pământul, şi cu ţarina să să hrănĭască Idatie istoricul, a supunerĭĭ Gotthilor din Thrachia, şi zua în caré s'au tânplat, adecă Octomvrie 3: arată: când adecă Gotthiĭ, cu toţiĭ; Romanilor să dau. Şi aceşté de aciĭa în credinţă ţinuţĭ; dintr'aceşté maĭ pre urmă, după moarté luĭ Theodosie, înpărăţind Ar-

Zonaras carté 13. cap. 17. Theodorit carté 5, cap. 5.

Lét. 381. Zosim, carte 4. Idatie şi Prosper în Hronic. Sinkie în cuvêntul pentru înpărăţie.

Lét. 382. Idatie acoloş.

www.dacoromanica.ro

cadie, şi Honorie, la anul 393: (precum mai pre larg înnainte la locul său să va zice), s'au sculat întâi Radagaizus, Domnul Gotthilor (acesta fiĕor, au alt télĭu de rudă să fie fost luĭ Fritighernis, din scriitorii, curat a avé, încă n'am putut) cu 400 miĭ de oaste, precum scrie Zosim, sau cu 200 miĭ de oaste, precum scrie Orosie, şi Marţelus, şi în toată Italie au năbuşit, mare înpărăţiilor şi creştinilor nepriĭatin. După acesta, Alaric (şi acesta a Gotthilor craĭu) din familie Balthică (zic uniĭ să fie fost fiĕor luĭ Radagait) încă sculându-se, ântâĭ au prădat Greţia, şi acolo, cât-va zăbăvindu-se, apoĭ cu porunca luĭ Stilihon Voevodul luĭ Honorie (carile vré să ia Iliria din stăpâniré luĭ Arcadie, şi să o suppue supt a luĭ Honorie) au trecut cu taĭfaoa luĭ după ciĭalalţi la Italia, unde multe prăzi făcând, până mai pre urmă şi Roma au izbândit, apoĭ acestuĭa următorĭ, suppuind Gallia, şi Ispania, şi Africa, acolo înpărăţiĭa Visegotthilor, au întemeĭat; şi o au ţinut până la vrémile luĭ Iustinian, carele ĭ-au stărpit de acolo, precum înnainte, la cursul istoriĭ să va însămna. Aşé dară au fost despărţiré Gotthilor, şi ieşiré lor din Thrachia spre părţile Italieĭ. Din tréceré Gotthilor spre Italia, şi de răutăţile carele au făcut înpărăţiiĭ Romanilor, de când ĭ-au priimit Valens în Mysia, până la Iustinian, (carile apoĭ cu vrednicia luĭ Velisar, şi a luĭ Narsitis hatmanilor, din Italia aşéş de tot, ĭ-au stărpit), şi alt prepus să poate scorni, adecă Gotthiĭ, cariĭ au cuprins Roma, şi Italia să fie ţinut supt stăpâniré sa şi Dachia, au ba? Căcĭ ceĭ ce vor să fie rămas Dachia supt stăpâniré Gotthilor, şi acésta în parté sa trag: adecă de vréme ce Gotthiĭ atâta au fost slăbit putérile Romanilor, cât şi Roma dobândise, şi toată Italia cuprinsése, cum n'ar fi putut stăpâni şi Dachia? Fiind de cât toate ţărâle maĭ departe de buricul înpărăţiiĭ? Noĭ precum Gotthiĭ o parte de a Dachiiĭ, adecă cé măluroasă, să fie cuprins, nu tăgăduim; ĭară precum toată Dachia să fie stăpânit, nicĭ noĭ, nicĭ vré unul din istoricĭ a vrémilor acelora priiméşte, şi încă şi stăpâniré Dachiiĭ măluroasă, foarte pre scurt lĭ-au fost, căce supt Valens, (precum la viĭaţa luĭ am pomenit) cu alalte vecine ţărĭ au fost cuprins-o; Iară îndată ce au stătut Theodosie marele la înpărăţie, au şi dezbătut-o, precum înnainte, şi acésta am arătat. Ce precum Got-

Zosim, carte 5. Prosper şi Marţelin în Hronic. Orosie, carte 7: cap. 37. Avgustin de cetate, carte 5: cap. 23. şi Iornand acelos.

www.dacoromanica.ro

thiĭ stăpânitorĭ Dachiiĭ, nicĭ cum să nu fie rămas, mărturie ne ĭaste Procopie Chesarénul, ca carile pentru lucrurile Gotthilor maĭ curat, şi maĭ adevărat, pare-mi-se altul să nu fie scris. Acesta dară istoric în istoria ascunsă, cap: 18: hotărând toată stăpâniré Gotthilor, adecă cât loc au fost cuprins eĭ, din locul înpărăţiiĭ Romanilor, zice aşé: «Maĭ de nainte de războĭul Italiiĭ (adecă carile au făcut Hatmaniĭ luĭ Iustinian cu Gotthiĭ), toată stăpâniré Gotthilor de la ţara Franţozilor până în hotarăle Dachiiĭ la cetate Sirmium, să întindé; Ĭară cetaté Sirmium au fost între Sava, şi între Dunăre, care loc şi astăzĭ de pe acel vechĭu aceĭ cetăţĭ nume, să chĭamă Serem; sau cum vor să-ĭ zică Turciĭ Seremovasi, care câmp ĭaste, precum zisem, piste Dunăre în protiva Beligraduluĭ. Dovedindu se dară că Gotthiĭ, cariĭ au întrat în Italie, stăpânire în Dachia n'au avut, acmu vine rândul să arătăm, că şi rămăşiţa Gotthilor, cariĭ de Gotthiĭ, cariĭ au întrat în Misia despărţindu-să, ş-au rămas supt gĭugul Hunilor, aşéşĭ nicĭ cum n'au stăpânit-o, precum la rândul istoriiĭ vom arăta.

Procopie Kesarianul Istor: ascunsă, cap. 18.

Iornand de Gotthĭ, cap. 48.

CAPUL IV

Arată-să, precum, nicĭ rămăşiţa Gotthilor, cariĭ au rămas supt stăpâniré Unnilor, Dachia să fie stăpânit.

Macar că precum am arătat, domniĭ Gotthilor cu amândoaâ familiĭleile, şi cu multă mulţime de nărod, au trecut în Thrachia, şi de acolo în Italia, unde pĭcorul deciĭa ş-au înfipt; însă după socotéla a tuturor Istoricilor, o rămăşiţă din familia Ostrogotthilor, supt suppuneré, şi stăpâniré Hunnilor să maĭ fie rămas, aflăm, de vréme ce la acelaşĭ istoric Iornandis citim. «Intr'aceste zice: Ostrogotthiĭ, cariĭ supt stăpâniré Hunilor au rămas, cu aĭ săĭ deosăbiţĭ domnĭ, pe locurile lor, céle din tâĭ, lăcuind». De aicé vor uniĭ să apuce cap de fune, şi să aréte, că aceştĭ Ostrogotthĭ rămaşĭ, să fie lăcuit pre locurile Dachiiĭ, care Istorie, cât să fie de şchioapă în calé adevăruluĭ, precum din célé ce maĭ denainte am zis, aşé dintr'acesté, caréle acmù sintem zică-

www.dacoromanica.ro

torĭ, să va arăta. Întâĭ dară că Hunĭ îndată, ce au trecut Bosforul Chimeric (adecă Bogazul, carele acmù să chĭamă Gherci şi Taman), îndată au căzut asupra Ostrogotthilor, (şi altele precum în capul trecut am arătat) şi ĭ au supus, din care cuvinte aĭavé ĭaste, că domnul lor Fritighernis, cu o samă, cu carĭ au putut scăpa (carĭ nu puţinĭ să fie fost din mulţime ce numără Istoricĭ să cunoaşté), şi cu toate familiile lor fugind, înpreună cu Athanaric, au trecut la Thrachia, precum am zis; ĭară carĭ n'au putut a scăpa aciĭa să fie rămas, supt stăpâniré Hunnilor. Decĭ Ostrogotthiĭ, pentru căcĭ apucase locurile pre ţărmurile mărĭ négre, cóle spre răzsărit, pentru acéĭa şi Ostrogotthĭ s'au numit. Acésté ţărmurĭ, din cuvintele Istoriculuĭ altele a fi nu să pot înţelége, fără unde acmù ĭaste Crâmul, şi câmpiĭ spre apa Donuluĭ în sus; ĭară de la acéşté spre apus, ĭarăşĭ pre ţărmurile mărĭ apucase Visegotthiĭ; ce amândoaâ acésté familiĭ, precum până la Dachiĭa să nu fie agĭuns, în céle trecute atâta am arătat, cât precum ni se pare, nicĭ un prepus să nu fie rămas. Şi de vréme ce nicĭ Visegotthiĭ, carĭ locurile maĭ despre apus apucase, la Dachia n'au agĭuns; cu cât maĭ vârtos n'au agĭuns Ostrogotthiĭ, carĭ iera maĭ spre răzsărit, şi maĭ spre Crivăţĭ întinşĭ? Aşijderé de vréme ce Istoricul zice: «Ostrogothi sub Hunnorum dominatu cum priuatis regibus, pristinas sedes obtinebant; «Ostrogotthiĭ, ceĭ supt stăpâniré Hunilor, cu deosăbiţĭ Domnĭ, aĭ săĭ, scaunele céle vechĭ îşĭ ţiné»; Iată că fără altă trebuinţă de tâlcuire, fiete cuĭ cunoscut poate fi, că Ostrogotthiĭ aceĭ rămaşĭ, ţărmurile mărĭ ţiné, carile sint, unde acmù ĭaste Crâmul, căcĭ şi Hunniĭ când au vinit asupra lor îndată ce Bogazul Tamanuluĭ au trecut, îndată pe Ostrogotthĭ au căzut. Ce singure cuvintele Istoriculuĭ să aducem: «Hunni, inquit rege Balamire traiecto Bosphoro Cimmerico, repente, in Ostrogothos impresionem faciunt, eosque sibi subijciunt.» «Hunniĭ cu Domnul lor Valamir, trecând Bosforul Chimeric, de năprasnă pre Ostrogotthĭ au înpresurat, şi şi-au suppus»; din care cuvinte, ce maĭ luminat poate fi, decât că de năprasnă, adecă îndată, ĭ-au înpresurat, pentru căcĭ aşéşĭ în ţermurile mărĭ de césta parte, adecă unde ĭaste Crâmul, au fost lăcuind. Aceşté dară (precum maĭ înnainte

www.dacoromanica.ro

în cursul Hroniculuĭ vom arăta) Gotthiĭ, supt stăpâniré Hunnilor au rămas aproape de 50 de anĭ, până la moarté Atiliĭ, ĭară după moarté luĭ, îndată au râdicat cap asupra Hunilor, şi cu Domnul lor Verimudis sculându se, au fugit în Gallia, unde açmù stăpânie Visegotthiĭ. Ačastaş cu alalţĭ scriitorĭ mărturisind şi Iornandis, pre aceşté apoĭ Procopie Chesarénul îĭ numéşte Vandalĭ, şi anume le arată şi locul, de unde au ĭeşit, Carté I: de războĭul Vandalilor, Cap: 3: «Vandaliĭ zice, cariĭ lăcuĭa pre lângă balta Meotis, căzind pe dânşiĭ foameté, şi sculându-să s'au oprit tocma pe apa Renuluĭ, la Ghermanĭ, pre cariĭ astă-zĭ îĭ chemăm Franchĭ, trăgând la soţie cu sine pe Alanĭ». Şi aşé, într'acesta chip fiind şi povéste rămăşiţiĭ Ostrogotthilor; de cât soarele maĭ curat să véde, că nicĭ ca suppuşiĭ altora stăpânitorĭ Dachiiĭ au putut fi: nicĭ ca lăcuitoriĭ ţărmurilor mariĭ négre céle maĭ despre răzsărit. Carele nu numaĭ căcĭ ceva amestecă cu Dachia au: ce încă foarte depărtate sint, că cât loc ĭaste din Prut (care apă după hotărâré a tuturor celor maĭ vechĭ Gheografĭ, ĭaste Hotarul Dachiiĭ, cel despre răzsărit) până în Gherci şi Taman, pot şti toţĭ, cariĭ spre acesté părţĭ au înblat. Acmù socotéscă fietecine, că de vréme ce după socotéla luĭ Maienburg Ostrogotthiĭ, au fost ţiind Dachia, caré încépe din apa Prutuluĭ, şi până în apa Tiseĭ să întindé, ĭată c'au trebuit Visegotthiĭ de la dânşiĭ maĭ spre apus să să fie întins, şi aşé ar fi fost cuprins sau toată ţara Ungurĭască, sau o parte dintr'ânsa, caré de ar fi fost aşé adevărat, toată Istoria luĭ Iornand, ar fi ĭeşit mincĭunoasă, de vréme ce el scrie precum: «Gotthiĭ, ieşind de la ţărmurile mariĭ baltică, s'au dus în Schythia, şi s'au aşézat la ţărmurile mariĭ négre. Decĭ de la hotarul Dachiiĭ despre răzsărit, adecă de la apa Prutuluĭ, unde la Gălaţĭ în Dunăre dă, până la maré négră, precum sint 500 mile Italieneştĭ toţĭ C'orăbiĭariĭ ştiu. Vază acmù, de să poate ascunde sulița în sac, şi de să poate înţelége cumva, precum Ostrogotthiĭ să fie cuprins, şi ţinut Dachia. Iară Hunniĭ după ce au suppus pe aceşté Ostrogotthĭ, şi pre Visegothĭ, cu alalţĭ Ostrogotthĭ scăpaţĭ, ĭ-au gonit de pre locurile lor: îndată au trecut în Pannonia, pre caré au stăpânit-o ca la 50 de anĭ, pentru caré înnainte la locul său să va zice. Decĭ şi Hunniĭ

Iornand cap 14. Procopie carie de războĭul Vandalesc cap 3.

www.dacoromanica.ro

nicĭ cum prin Dachia noastră oprindu-să, (măcar nu fără călcare, şi multă stropşitură să fie fost scăpat, putem înţălége) şi prăzile, şi răzsboaele lor în părţile apusuluĭ slobozind, nu ĭaste pricină, pentru care să putem cunoaşte, că doară înpărăţiĭa Romanilor să-ş fie tras mâna, şi lăcuitoriĭ din Dachia pentru caré acmù ĭarăş la cursul Istoriiĭ întorcându-ne, fiete caré la locul, şi la anul său pomenindu-să, maĭ curat să vor arăta.

CAPUL V

Doredéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la aşezământul Gotthilor în Misia, pănă la Arcadie şi Honorie.

Lét. 382. Theodosie marele, lét: 382: precum s'au pomenit, aşézind şi înpăcând lucrurile Gotthilor, şi toate ţărâle înpărăţiiĭ, spre odihnă întorcându-le: într'acelaş an, Noemvrie 24: s'au întors, şi au întrat în Ţarigrad, unde luând sama desfărnatelelor fapte a înpăraţilor, cariĭ maĭ denainte de dânsul deregătoriĭa înpărăţieĭ ţinuse; şi socotind că cu multe, şi fără ispravă desfătările lor, înpărăţiĭa la atâta slăbiciune, şi primejdie adusése; au stătut, pravile şi canoane a pune, cu carele înpărăţiĭa, şi purtătoriĭ eĭ să să chivernisĭască; începătura făcând, şi cercare, de la Curté înpăratéscă. Şi din desfătările, şi cheltuĭalele céle fără ispravă, foarte contenită, şi cumpatată au făcut-o. Că precum scrie Sigon, înpăraţiĭ ceĭ maĭ denainte, puţină desfătare să fie având socotiĭa, de n'ar fi avut în mijlocul ierniĭ, trandafiriĭ, a cărora floriĭ să înnoate în paharăle cu vinul; şi în miezul vériĭ de n'ar fi avut ghiaţă în răcitoare. Aşijderé dulcéţa bucatelor, nu cu gustul guriĭ, ce cu sama cheltuĭaliĭ ceĭ maĭ multe, o alegé, adecă, care bucate ĭera maĭ scumpe, acélé să fie şi maĭ bune, li să păré. Şi oriĭ-ce lĭ să aducé despre fundurile răzsărituluĭ, sau de la Colhiĭ, ce-ĭ peste hotarăle înpărăţiiĭ; acéĭa ĭera maĭ poftită, şi maĭ plăcută. Acesté dară toate aşézind, şi tocmind, putérile înpărăţiiĭ ĭarăş au răzsuflat, şi la locul vârtuteĭ lor, au vinit. După acésta Lét: 386: s'au sculat Grutinghiĭ, ném Tătărăsc, séu precum alţiĭ

Lét 386. Zosim car. 4. Ammiĭan, Idatie şi Marţelin în Hronic.

www.dacoromanica.ro

le zic, ném Gotthicesc, (póte fi rămăşiţa Gotthilor acesta nume să fie luat), făcând ca la 3000 de vase; au trecut, ş'au prădat la Thrachia. Inpotriva a cărora Theodosie, trimiţind cu oaste pre Voevodul Promotos, atâta ĭ-au bătut, şi ĭ-au sfărmat, cât apa Dunării s'au înplut de stârvurile lor, pentru care a lor prăpădenie, scriind Marţelus Poeticul într'acestaş chip: «Fluitantia nunquam, largius Arctoos pauere cadauera pisces.» «Nicĭ odânăoară nu s'au hrănit peştiĭ ca acmù, de trupurile Crivăţénilor, céle ce plutiĭa. Aicé încă socotĭască Cititorĭul, că de va lua sama bineşor tare nedejduim, că toată socotéla noastră, pentru Gotthĭ o va afla adevărată. Întâĭ, că aceştĭ Grutinghĭ, séu Gruthinghĭ, nu sint alt ném, fără numaĭ rămăşiţa Gotthilor, carii am zis să fie rămas din Gotthiĭ, carii au trecut la Thrachia; Căcĭ mărturiséşte Ammian că aceşté Gotthĭ au fost supt Athanaric Domnul Gotthilor, când au avut răzsboĭu cu Valens, lét. 369: pentru care răzsboĭu am pomenit la acelaşĭ an, unde zicem dintr'acelaş Istoric: «Valens Grotungos Gothos, bellicosam gentem aggreditur, et post leuiora certamina, Athanaricum cogit in fugam.» (Valens au mărs asupra Gotthilor Grotinghiĭ, cariĭ ĭera ném foarte vitĭaz, şi după câteva răzsboae maĭ ĭuşuréle, au asuprit pe Athanaric să dé fuga) aşé precum să dovedéşte, Grutinghiĭ rămăşiţa acelor Gotthĭ, cariĭ cu Athanaric, şi cu Fritighernis Domniĭ lor, trecusă în Thrachia, să fie, aşé de pe mărsul lor cu corăbiĭ în Trachiĭa să dove déşte, că acéle corăbiĭ, să le fie făcut, sau la Nipru, sau la Nistru; şi de acolo trecând, să fie lovit la Thrachia; că de ar fi fost aceĭ Gotthĭ lăcuit în Dachia, ar fi trebuit întâĭ, să fie întrat în Misia, caré ĭaste înpotriva Dachiiĭ peste Dunăre; şi apoĭ să lovască în Thrachia. Ce acésta, ce n'au fost Istoricul ne scriind; să cunoaşte, că nu din Dachia, ce din Schythie, despre părţile Nipruluĭ s'au coborât acéle corăbiĭ, şi au trecut peste mare, şi peste Dunăre, tocma la Thrachia, ĭară de ar socoti cineva cuvintele Poeticuluĭ, pre caréle am pomenit, cum să cade, şi maĭ bine va cunoaşte, căcĭ pre aceştĭ Gotthĭ îĭ numéşte Crivăţénĭ, sau cu alt sens (înţelégere), numéşte Peştiĭ, cariĭ s'au hrănit cu stârvurile Gotthilor Crivăţénĭ. Orĭ cum s'ar înţelége, orĭ peştiĭ mariĭ, orĭ Gotthiĭ aceĭaşĭ marĭ lăcuitorĭ, tot spre Cri-

Ammian, car. 27. Ieronim şi Idatie, în Hronic.

www.dacoromanica.ro

văţ sint să să înţelégă, în care parte cade Schythia, în potriva Thrachiiĭ. Ĭară de ar fi fost acel Gotthĭ în Dachia, ar fi trebuit să facă vasélo sale, cu multul maĭ sus de cât unde ĭ acmu Beligradul, şi aşé pe acolo cu corăbiile Dunăré trecând, neatingându-să de Misia, să între în Thrachia, caré de ar fi fost nu despre Crivăţ, ce despre apus ar fi trebuit să se pomenéscă, macar Peştiĭ hrăniţĭ, macar Gotthiĭ omorâţĭ, de unde curat să cunoaşte, că aceştĭ Varvarĭ, macar şi maĭ pe de'n gĭos de Dachia, de au trecut; Dunăré, ĭară nu maré; tot pricină nu rămâne, pentru ce Romaniĭ în Dachia, să nu fie fost, de vréme ce şi aceşté, cu un războĭu s'au topit, şi atâta mulţime de dânşiĭ au pĭerit, că precum mulţĭ să fie fost, numărul vaselor arată, şi trupurile, carile plutind, au fost acoperit apa. Acesté dară aşé, ĭară deciĭa până la moarté luĭ Theodosie, altă clătire, sau lovire spre părţile Dachiiĭ, sau a Thrachiiĭ, să maĭ fie făcut Varvariĭ, istoriciĭ nu pomenesc. Deci Theodosie înpărat au murit la Mediolan, lét: 395: ghenar 17: după ce au înpărăţit anĭ 16 zile 2, fiind la vârstă de 50 de anĭ, precum scrie Victor; ĭară după cum va Isocrat de 60; ĭară precum scrie hronicul Alexandrin 65: într'acelaş an, adecă în carele au biruit pe Evghenie Tiranul, şi păgânul, în care războĭu pomenéşte Socrat, şi Marţel, să fie avut cu sine câte-va polcurĭ de Alanĭ, de Gotthĭ, şi de Hunĭ, a cărora Voevod să fie fost Alaric, Domnul Gotthilor, carele maĭ pre urmă trecând la Italia, au luat şi Roma.

Lét. 395.

Socrat, car. 5, cap 24. Zosim car. 4.

CAPUL VI.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Arcadie, şi Honorie, până la Theodosie cel tânăr.

Canon, cum trebue să înţălĭagă cititorĭul unde să va tâmpla înnainte a să pomeni cuvântul: peste Dunăre.

Aicé trebue cititorĭuluĭ nostru, să ĭa sama, şi să înţelĭagă, că pre acésté vremĭ, câte prăzĭ, şi năpădirĭ să vor pomeni, că au fost (făcut) Varvariĭ peste Dunăre, toate acélé pre alte locurĭ a

www.dacoromanica.ro

înpărăţiiĭ Romanilor să fie fost; iara nu prin Dachia noastră, nicĭ trecătorile printr'ânsa să le fie fost. Căcĭ o samă de Gotthiı, ceĭ suppuşĭ de Theodosie, şi în Thrachia trecuţĭ, după moarte luĭ să rocoşisă (precum înnainte să va vidé) şi acmu toată Greţia prădând, în Illirie, şi în Epir pičorul îş pusése, şi tirănéşte stăpâniĭa. Hunniĭ aşijderé apucasă Pannonia, şi o stăpâniĭa în putére, (ĭară Pannonia ĭera ţara peste Dunăre între Sava, caré acmu să chĭamă Sclavonia, şi capul hotaruluĭ îĭ ĭera cetaté Sirmion caré au fost în potriva Beligraduluĭ peste Sava, şi acmu de la Turcĭ să chémă Serem). Alaltă Tătărâme, şi multe félĭuriĭ de Varvariĭ, cariĭ ĭera de Hunĭ suppuşĭ, (precum înnainte vom spune) spre ţara leşască, şi spre Litfa să spuzise; şi când să sloboziĭa spre hotarăle înpărăţiiĭ Romanilor, şlĭahul îş îndreptase prin locurile, carile acmu să chémă Silesia, şi Saxonia. Căcĭ şi maĭ aproape pe acéĭa parte le cădé cale, şi maĭ pre lesne: ne fiindu le a maĭ tréce munţiĭ înnapoĭ să să întorcă în Dachia, şi să le fie a tréce Dunăre, pre unde atâté cetăţĭ făcuse Romaniĭ, şi trecătorile paziĭa, (pentru care cetăţĭ la locul său înnapoĭ s'au arătat). Şi aşé verĭ războae pre Dunăre, verĭ trecătorĭ au avut, toate maĭ sus de Dachia au fost, spre părţile ţărâĭ Ungurésţĭ; şi pe acolo trecé la Italia, la Gallia, la Ispania, şi de acolo şi la Africa. Iară când s'au tâmplat din Pannonia să fie agiuns Hunĭ cu prăzile şi până la Dachia, şi în Dachia ce au făcut, sau au stricat; atunce istoriciĭ anume pomenesc, pentru carele noĭ pre amăruntul la locurile lor vom zice.

CAPUL VII.

Arata-să poradé Varvarilor d'intâi.

Murind Theodosie cel mare, precum am zis la anul 393, mostenitorĭu înpărăţiiĭ au lăsat doĭ fiĭorĭ, pre Arcadie (fiind la vârstă de 18 anĭ) înpărat răzsărituluĭ; ĭară pe Honorie de 11 anĭ, înpărat apusuluĭ. In vrémile acestora înpăraţĭ, lét. 400, scriu istoriciĭ precum Alaric Domnul Gotthilor, (carele acmu cincĭ anĭ

Arcadi şi Honorie.

Lét 400.

Idatie şi Marţelin in Hronic.

www.dacoromanica.ro

ĭera, de când la Epir stând, toată ţara grecéscă grozav prăda, şi o prăpădiĭa), şĭ-au pus gândul, să năpădĭască asupra apusuluĭ, şi aşa cu toată oastea luĭ sculându-se, au întrat sfărmând, şi prădând în Dalmaţia, şi în Pannonia; Hatmanĭi luĭ Honorie puţin de aćasta în samă băgând, de acolo maĭ în lontru purcegând, la al doilé an trecând apa Padul (pre caré acmu stă târgul Padova), în cetaté Asta, Honorie închizindu-se; o au încungĭurat, unde Stilihon Voevodul luĭ Honorie, cu agĭutorĭul sosind, şi pre înpăratul au izbăvit, şi pe Gotthĭ biruind, Alaric cu mare ruşine necunoscut s'au întors, de unde ĭeşise, la Illirie. Lét 401. Un Gaĭna, caréle întâĭ credinćos fiind înpăratuluĭ luĭ Arcadie, apoĭ viclenindu se, la Asia, de acolo s'au agĭuns cu Gotthiĭ diń Iliria, ispitindu-se să apuce Ţarigradul, şi cu tirănie să ĭa şi înpărăţia. Ce înpărăţiĭa maĭ de cu vréme, de vicleşugul luĭ înştiinţindu-se şi trăgând în parté sa o samă de Gotthĭ, cu Voevodul lor Fraĭtat pe mare la Elispont l'au lovit, şi l'au biruit, de unde Gaina lăsind vasele, au ĭeşit la uscat, şi au năzuit spre Dunăre. Ce Huldis Domnul Hunilor, socotind să facă lucrul pre plăcéré înpăratuluĭ având atuncé cu înpărăţiĭa pace, de câte-va orĭ cu oaste l'au lovit, şi pănă maĭ pre urmă de tot răzbindu-l, şi pre Gaina în războĭu omorându-l, ĭ-au tăĭat capul şi în suliţă înfipt, l'au trimis înpăratuluĭ, la Ţarigrad.

Sigonie.

CAPUL VIII.

Arată-să poĭadé Vararilor a doua şi a triia.

Lét 404. Zosim carté 5. Prosper şi Marţelin, în Hronic. Orosie carté 7, cap. 37. Avgustin pentru cetaté lui Dumnăzăn cap. 23 Iornandis. Lét 405. Lét 406.

In anul 404: Radagazius Domnul Gotthilor, luând cu sine Sarmatiĭ, şi Ghermaniĭ, cu toţiĭ 400 miĭ precum scrie Zosim, sau cum va Orosie şi Marţel, cu 200 miĭ peste toată Italia au năbuşit, pre carĭ Stilihon Voevodul, cu mare şi minunată nărocire, între munţiĭ ce să chémă Fezulanţĭ, închizindu-ĭ, ĭ-au prăpădit, şi pre Radagaz domnul lor l-au omorât. Acéstă bătae, Petavie însămnĭază, precum să să fie tâmplat la anul 405, urmând istoriculuĭ luĭ Prosper; ĭară Marţel, la anul 406. Scrie Zosim, că

www.dacoromanica.ro

atâţé de mulţĭ Varvarĭ, robĭ căzusă, pre mânule Romanilor cât un rob să vindé, câte un galbăn.

A triĭa poĭade s'au făcut lét 406 cu multul maĭ grozavă, şi 'maĭ groznică, decât célĭalalte, caré au făcut Vandalĭĭ cu domnul lor Godighilil, înpreună cu Alanĭĭ, Ghermanĭĭ, Cvadĭĭ, Marcomanĭĭ, şi Saxonĭĭ, carĭĭ pe la sfârşitul luĭ Dechemvrie, biruind pe Franţiĭ, au trecut apa Renul, ş'au întrat în Gallie, în cale Monguţia au sfărmat, Vanghĭona dându-se, au isbândit-o; Remiĭ, Albianiĭ, Atrebatiĭ, Morénĭĭ, Tornavénĭĭ, Nemutiĭ, şi Arghentorata au jecuit. Acésté, a Varvarilor năpădirĭ spre părţile Apusuluĭ, (macar că nu caută la tréba Hroniculuĭ nostru), aicé lĭ am pomenit, pentru ca să cunoască cetitorĭul, că părţile Dachiiĭ noastre, au fost neclătite, şi de călcăturile Varvarilor, depărtate pentru caré nu ĭaste pricină, care să zică, că doară lăcuitorĭĭ Dachiiĭ, pre acéstă vréme într'ânsa a lăcui, să nu fie fost putut macar că istoricĭĭ, despre acéstaş parte, ceva nu pomenesc. Intr'acesté la anul 408, Arcadie înpăratul răzsărituluĭ, în luna luĭ Maĭ, au murit, după ce au înpărăţit anĭ 13, lunĭ 3, zile 15, lăsind în locul luĭ înpărat, pe fiĭul său Theodosie, carele s'au numit cel tânăr, cu testament l'au dat supt paza, şi socotéla luĭ Iezdegherd, înpăratuluĭ Persilor, caréle cu credinţă, grijé cuconuluĭ luând, l'au dat supt învăţătura luĭ Antioh, carile ĭera om pré învăţat, zicând: ca când cine-va s'ar ispiti înpotriva luĭ, să-ĭ facă ştire, ĭară el înpotriva aceluĭa, ca asupra nepriĭatinuluĭ său, va vini.

Zosim carté 5. Prosper in Hronic.

Lét 408

Zosim, carté 6. Socrat, carté 6, cap. 23. Procopie, de razboiul Perşilor, carté 1. Agathus carté 4, List 132.

CAPUL IX.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Theodosie cel tânăr până la năpada Atiliĭ.

Arcadie murind, au stătut la înpărăţiĭa răzsărituluĭ fiĭul luĭ Theodosie, fiind cucon numaĭ de opt anĭ; într'acăruĭa anul dintâĭ Alaric domnul Gotthilor (după cum însămnéză Calvizie, sculându-se cu mulţime de Gotthĭ, Alanĭ, şi Svevĭ, şi lăsind acmu

Theodosie cel tanar. Socrat, carté 6, cap. cel de pre urmă. Zosim. carté 10, Orosie, carté 7, cap 40.

www.dacoromanica.ro

Gallia deşartă, şi pustie, au întrat în Ispanie, Oct. 15, purcegând. Ricţionul în Hronicul mare, zice, Acésta să să fie tâmplat, la anul acestaş, în care socotélă să véde a fi şi Petavie, de vréme ce zice: că Alaric domnul Gotthilor: lét 405: după ce au prădat Greţia şi câtă va vréme în Epir să zăbăvisă; apoĭ învoind Stilihon hatmanul luĭ Honorie înpăratuluĭ apusuluĭ, să fie pătruns în Italie, pentru care lucru înţelegând Honorie lét 408: să fie omorât pe Stilihon. Alaric pentru acésta înfocându-se, lét 409: întâĭ au întrat în Italie, (precum am zis), cu carile Honorie vrând să facă pace, el într'adins să fie pus condiţiĭ, carile Honorie, să nu le poată priimi; cerşind de la Honorie, şie, şi oamenilor luĭ locurĭ în Italia pentru lăcaşĭ, caré Honorie ne priimind, el au întins spre Roma, ş'au încungĭurat-o şi în anul 410: Avgust 23 au dobândit-o, şi treĭ zile în prada Varvarilor săĭ au dat-o; poroncindu-le ca câţĭ vor fi scăpat la besérica Sfinţilor Apostolĭ Petăr, şi Pavel, pe aciĭa să nu-ĭ atingă. Acolo au robit şi pe Plachidia sora înpăratuluĭ Honorie, pre caré au dat-o femeĭa, cumnatu-său frateluĭ mueriĭ luĭ Athaulth. După 3 zile, pe nime de aĭ săĭ în Roma lăsind, arsă, şi pustie au lăsat-o, şi s'au dus la Reghion, de unde era să trécă la Sichilia, şi la Africa; ce acolo i s'au tâmplat mórte. Alţiĭ zic, că după moartea luĭ Alaric, cumnatu seu stând Domn, în locul luĭ, ĭarăşĭ cu pradă să fie vinit la Roma, şi atuncé să fie apucat pe Plachidia sora luĭ Arcadie, şi a luĭ Honorie; şi ducând-o în forul luĭ Cornilie, să fie făcut cu dânsa nuntă. Iară Idatie şi Isidor istoriciĭ zic, să să fie luat Roma în anul trecut; în carile adecă au încungĭurat-o, lét. 411. Vandaliĭ, şi Sveviĭ au cuprins Gallia; Alaniĭ, Luzitania; Silinghiĭ, Betica; ĭară lét 412 Gotthiĭ cu Athaulth Domnul lor, ĭarăşĭ să fie întrat în Gallia, scrie Prosper. Acesté într'acéle părţĭ năhuşiriĭ, Petavie le socotéşte să să fie tâmplat la anul 409. Urmând istoriculuĭ luĭ Idatie; ce pentru acésté aomu destul fiind, la rândul hroniculuĭ înnainte să ne întoarcem. După acésté şi Honorie, lét, 423, au murit în Roma, după ce au înpărăţit anĭ 28 lunĭ 7. de vârstă fiind de 39. rămâind la înpărăţie fiĭul seu, Valentinian, şi mătuşé luĭ, Plachidia.

Lét. 405. Orosie, carté 7, cap. 29. Zosim, carté 5 Iornand pentru înparaţi. Cap 96 şi de lucrurile Gotthilor, cap. 30. Marţel, carté 13 Lét 408, 409.

Zosim, carté 6, Marţelin. Cassiodor şi Prosper în Hronic.

Aceiaşi, acelaş.

Lét 411.

Lét 412.

Socrat, carté 7, cap. 23 Prosper, Marţel şi Olimpiodor. Lét 423

www.dacoromanica.ro

CAPUL X.

Arată-să, multe descălecături, a multe Crăiĭ din némul Varvarilor acestora.

După atâtea de multe dése, şi în toate părţile lăţite prăzile şi călcăturile Varvarilor, carele pre la acéstea vrémĭ s'au tâmplat, şi cu altele, carile maĭ pre urmă au căzut, slută, şi grozavă s'au făcut faţa înpărăţiiĭ Romanilor, şi ruptă, şi destrămată haĭna cinsteĭ şi mărimeĭ eĭ au rămas, de vréme ce Varvariĭ, şi toate strânsurile limbilor despre Crivăţ, late şi largĭ porţĭ, prin părţile Sileziiĭ, şi Saxoniiĭ, şi a Thrachiiĭ, deşchizind (precum maĭ denainte am arătat), nu precum au făcut, când au ĭeşit, spre răzsărit, ce într'alt chip; căcĭ atuncé de să şi aşéza pre unde-va; ĭară curund locurile muta, precum au făcut aceşté Gotthiĭ, şi după dânşiĭ Hunniĭ, despre răzsărit, de la Schiithhia spre apus năbuşind, (precum Istoria înnapoĭ au arătat), sau de loviĭa, şi prăda vre într'o parte, ĭarăşĭ înnapoĭ la sălaşele lor să întorcé. Ce acmu spre părţile apusuluĭ, până unde ajungé, pre acolo şi rămâné, şi véstite locurĭ, înflorite crăiĭ, ca bruma réce, pre o floare deşchisă să lăsa, şi le veşteziĭa; de pre carile deciĭa nu să maĭ rădica Şi aşé deciĭa dintr'aceĭ Varvarĭ sirépĭ, şi ne domoliţi, a marĭ Craiĭ, carile acmu înfloresc, ſuntamenturile s'au aruncat, pre unde acmu ĭaste Vestfalia, Frizie, Saxonie, Turingia, Hesia, Mésnĭa, şi tot tractul, carele cu numele Franconiiĭ, să cunoaşte. Dintr'acesté întâĭ, cu nume de Craĭu numindu-se Formund fiĉorul luĭ Marcomir, pe la anul luĭ Honorie 26 a crăiiĭ Franţiĭ, au pus începătură, care an de la Hs: ĭaste 420. Dupe Farmund, fiĉiorul său Clodie, la anul 428 sau 429 adecă cincĭ anĭ maĭ pre urmă de moarté luĭ Honorie, trecând apa Renul el întâĭ au întrat în Gallie, şi până la anul 445 au tot lăţit deciĭa Crăiĭa, căriiĭa acmu îĭ zic a Franţozilor; aşé pe acéstaş vréme, Visegotthiĭ, temeliile crăiiĭ Ispaniiĭ au pus, precum şi Vandaţiĭ, Sfeviĭ, Ostrogotthiĭ, fiete cariĭ, Craĭ alegându-şĭ, în multe Crăiĭ, şi Domniĭ, s'au făcut. Pre acéstaş turburărĭ, lét 429 vestit

Valentinian, şi Plachidia.

Lemon, carté 1, cap. 4. Ivon în Hronicul Frizilor. Epitomi, cap. 4. Sidonie, carté 5. Stih 212. Prosper în Hronic, şi alţiĭ.

Lét 420.
Lét 429.

www.dacoromanica.ro

Lét. 425. Socrat, car. 7, cap. 42. Theodorit, carte 5, cap. 36.

și în toată lumea cunoscut orașul Veneție, temeliile pre năsip, și pre apă ș'au pus, precum și astă-ză să véde, că trăĭaște: Una din toate a lumiĭ câte sint publice, ficoară, și de mâna nepriĭatenilor, ne atinsă, și pentru acésté în scurt atâta.

CAPUL XI.

Acéĭa să dovedéște până la năpada Attiliĭ.

In cursul anilor de la Domnul Hs: 425, carile ĭaste al 18 anĭ, a înpărățiiĭ luĭ Theodosie cel tânăr, scrie Socrat și Theodorit; precum Roilas Domnul Schithilor, de hotarăle înpărățiiĭ Romanilor, apropiindu-se, și acmu și până la Trachia cu jacurile ağungând, cu Dumnăzăĭască putéré, fură prăpădițĭ; căcĭ Domnul lor de fulger lovit, ĭară alalțĭ Schithĭ, cu de năprasnă Ćumă potopindu-se, așé s'au înprăștiĭat; cât ce s'au făcut nu s'au maĭ știut.

Lét. 427. Așijderé Lét. 427, scrie Marțelin în Hronic, precum Romaniĭ au răscumpărat Panonie de la Hunĭ, carii acmu 50 de anĭ ĭera de când o cuprinsése, și ĭ au înpins peste Dunăre înnapoĭ. Acésta mărturisésțe și Callimah în Attila. Acésta a Hunnilor peste Dunăre trécere: nu să poate înțălége, că doară să fie trecut spre părțile Dachiĭ, (că ce Panonia să fie, unde acmu ĭaste Sclavonie între Dunăre și între Sava, maĭ înnainte am arătat), ce maĭ pe sus, spre părțile Austriiĭ, de vréme ce dintr'acolo, nu după multă

Prosper și Marțelin în Hronic. Idatie în Hron. Isidor în Hronic, Mișțelana 24, Socrat, carte 7, cap. 23, 24, 25.

vréme, sau precum alțiĭ vor, încă până a nu-ĭ scoate Theodosie din Panonie, Lét 425: Aeție Hatmanul apusuluĭ. ĭ-au fost îndemnând să-ĭ vie într'agĭutoriu, asupra tiranuluĭ, luĭ Ioan, carele după moarté luĭ Honorie să apucase de înpărăție tirănéște, la carele s'au și dus, precum și maĭ pre urmă la lét. 434: Honoria, sora luĭ Valentinian înpăratuluĭ Apusuluĭ, pentru curviĭa, ce făcuse cu pristavul casiĭ, din Palat gonită, și la Theodosie trimise fiind, pe Attila Domnul Ilunilor, asupra înpărățiiĭ apusuluĭ, au învitat, prəcum înnainte la acelaș an maĭ curat, să va zice, de unde chiar să cunoaște, că cu pricinile zarvelor, carele spre apus ca un pojar nestâns, și nepotolit să aținta, și să lățiĭa, și spre păr-

www.dacoromanica.ro

ţile apusuluĭ céle maĭ din lontru în toate zilele să întindé, părţile răzsărituluĭ, în carele ĭera şi Dachia, în pace şi în odihnă rămâné. Ce aicé noĭ aşé în scurt arătând, cursul Hroniculuĭ înnainte pre larg va dovédi.

CAPUL XII.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la ĭeşitul Attiliĭ dintâĭ, până la intoarceré luĭ ĭarăş în Schythia.

Mattheĭ Pretor, proaspăt a lumiĭ Gotthilor scriitorĭu foarte ne asupréşte, ca cât-va din cursul Hroniculuĭ abătându-ne, nu puţinéle de trébă, pentru lucrurile Hunilor să însămnăm: şi maĭ vârtos, căcĭ pomenitul Pretor, de tot aşé de la sine a atâţé, şi a atâţé scriitorĭ credinţă lepadând, a sa socotélă, (pre caré nicĭ cu o mărturie de credinţă vrednică întărind-o) maĭ pe sus, şi maĭ de crezut de cât a tuturor să opue, să căznéşte; şi să aréte va, precum Crăiĭa Dachilor (pre carĭ el Gotthĭ âĭ numéşte), Traĭan Marele, să nu o fie supus, ce aceiaş, până la viniré Hunnilor neclătită, să fie stătut, şi apoĭ Hunĭ stăpânínd Dachia, să fie gonit pe Gotthĭ, adecă precum va el, pe Dachĭ de pre acésté locurĭ; Hireşă dară cuvintele luĭ, Carte 1, a lumiĭ Gotthilor, Cap. 8 sint acésté: «Aşé zice Gotthiĭ în Dachia au tot stăpânit, nu numaĭ până la vrémile luĭ Traĭan, carile câte-va războae cu nărocau avut cu dânşiĭ, însă de tot să ĭ calce n'au putut; şi pentru ca să nu poată Gotthiĭ întra în hotarăle înpărăţiiĭ Romanilor au făcut peste Dunăre pod, şi multă oaste pentru paza puind, n .vălirile Gotthilor au oprit Stătut-au (ĭarăş zice) stăpânire Gotthilor în Dachia, până la vremile Attiliĭ, şi a luĭ Balameber Craĭul Hunnilor; carile cu nărocite războae biruind pe Gotthĭ, ĭ-au scos din Dachia». Pretorie dară unile ca acésté, din singură părére sa scornind, şi pre nime pre altul în socotéla sa să fie fost, a arăta neputând, aşéş nicĭ răspuns să ĭ maĭ dăm, s'ar fi căzut, căcĭ neclătită stă socotéla, şi mărturiĭa a atâţé Istoricĭ, precum Traĭan toate puterile Dachilor, sau a Gotthilor

Mattheĭ Pretor, în lumé Gotthilor, carté 1, cap. 8.

www.dacoromanica.ro

luĭ Pretorie sfărămând; tot némul lor din Dachia au scos, şi pre Romaniĭ săĭ, în locul lor au aşézat, cariĭ macar că cu multe furtunĭ însă precum până la năbuşíré Attiliĭ tot în Dachia să fie rămas, fără prepus, precum nedejduim, am dovedit. Insă pentru voĭa Cititorĭuluĭ nostru, şi acéstă a luĭ Pretorie pĭatră, de scandal, din drumul adeverinţiĭ Istoriiĭ, nerădicată, nu o vom lăsa. Intâĭ dară au trebuit luĭ Pretorie să cunoască, că toţĭ Istoricĭ într'un glas mărturisesc, precum Hunniĭ pre Gotthĭ, nu din Dachia, ce de la balta Azaculuĭ, şi de pe marginele măriĭ negre, ĭ-au gonit, ĭară marginele măriĭ la scriitoriĭ ceĭ adevăraţĭ să înţeleg, de la balta Azaculuĭ până la gurile Dunăriĭ; ĭară de ar fi fost ţinut pe acéĭa vréme Gotthiĭ, şi Dachia, precum va Pretorie, ar fi trebuit să adaogă Istoriciĭ, pre lângă marginele măriĭ, şi ţărmuriĭ Dunăriĭ; căcĭ maĭ multă parte a Dachiiĭ pe ţărmuriĭ Dunăriĭ stă, precum din Gheografiĭ ceĭ vechĭ şi ceĭ noĭ, chĭar s'au arătat. A doa ĭ-au trebuit, să nu asupríască pre ceĭ adevăraţĭ Istoricĭ, nicĭ să le mute cuvintele după voe şi poĭta luĭ; Căcĭ eĭ zic, precum Traĭan înpăratul, vrând ca maĭ pe lesne să-ĭ fie a întra în Dachia asupra Dachilor, au făcut pod peste Dunăre; ĭară Pretorie zice, că au făcut acel pod, pentru ca să oprĭască pe Dachĭ, să nu poată tréce în hotarăle înpărăţiiĭ; că maĭ pre lesne ar fi fost Romanilor a păzi trecătoaré a atâta lăţime de apă ca a Dunăriĭ, fără pod fiind, de cât cu pod. Că doară numaĭ Pretorie de nu poate cunoaşte, că fiete ce apă, macar cât de îngustă, maĭ cu anevoe ĭaste cuĭ-va, a o tréce fără pod, de cât cu pod! Pentru caré, socotind Adrian, următorĭul luĭ Traĭan, scrie Dion şi Evtropie, precum acel pod al luĭ Traĭan să-l fie stricat: dând cătră Senat pricină, precum de vor cum va apuca vre o dată Sarmateĭ podul, poate maĭ pre lesne să trĭacă maĭ spre înlontrul înpărăţiiĭ, ce pentru acésta noĭ gĭudecata la Cititorĭu lăsind, la Pretorie să ne întoarcem, căruĭa pentru un lucru foarte âĭ mulţămim, căcĭ supt Attila pune sfârşitul stăpâniiĭ Gotthilor din Dachia: în locul a cărora aduce de ciĭa stăpâniré Hunnilor. Decĭ, precum Gotthiĭ în Dachia, până la acésta vréme să nu fie avut stăpânire stătătoare, din céle maĭ denainte, s'au dovedit; Iară după ce au vinit Hunniĭ, de au stă-

www.dacoromanica.ro

pânit Dachia, pe cuvintele luĭ Pretorie, pre lesne nu ne vom încredința; ce vom cerca, la alțiĭ, cu multul maĭ vechĭ, și de toată credința Istoricéscă vrednicĭ scriitorĭ, la carii vom vidé, pentru stăpâniré Hunnilor, pe unde au fost, ce hotară și ce cetățĭ au stăpânit? și până maĭ pre urmă, lucrurile în ce li s'au săvârșit? Nu pentru lauda, ce pentru adevărul, cu îndrăznélă putem zice, că câțĭ Istoricĭ Ellinești, Latinești, și ales Ungurești, carii unĭ maĭ pre urmă, pre scurt, alțiĭ maĭ pre larg, de lucrurile Hunnilor au scrìs, maĭ pre toțĭ, poate fi, cu amănuntul ĭ-am cercat: și cum să zice cuvântul, nicĭ o pĭatră neclătită, și nicĭ un unghĭu nescocórât n'am lăsat, pentru ca să ne înștiențem de începătura, și purcéderé, și așézământul, cel maĭ de pre urmă, a acestuĭ ném, din carii neînștiințăm cu adevărat, o parte de Hunĭ, o parte de Dachia noastră, prin câtă va vréme să fie cuprins; însă maĭ pre urmă, ĭarăș supt străpâniré Romanilor, (deosăbĭ de Dachia cé de sus, cărie Istoriciĭ greceștĭ âĭ zic Παvοδάκια) să fie rămas, de care lucru, până a începe Istoria, pentru năbușiré Attilĭ Domnul Unnilor, întâĭ vom aduce pre scurt mărturiile scriitorilor, carii pomenesc câte oarece, pentru Dachia, supt vrémé năbușirĭ Unnilor. Din tâĭ dară Anton Bonfin, Istoric Ungur, și de lucrurile Ungurești foarte ispitit, și nevoitorĭu scriitorĭu, Decada (1) «Ungaria zice; caré, din Unĭ ĭaste născută, a cărora limbă schythicéscă ĭaste, și deosăbită de a tuturor vecinilor, Panonia și peste Dunăre Iazigul, și maĭ toată țara Dachilor au cuprins». Intr'acéstă hotărâre, a țărĭ Ungurești înțelege Bonfin Panodachia, și Dachia Mediterranie, care ĭaste Ardélul, știind că Dachia măluroasă și muntoasă ĭera supt înpărățiĭa Romanilor, precum și acmu ĭaste supt stăpâniré Turculuĭ. Mihail Riție Neapolitanul cartó 1 zice: «Unnĭ trecând Meotida, întâĭ hotarăle Gotthilor au cuprins, deciĭa pe Vesiĭ, Sidaliĭ, și amândoaâ Cumaniile; cé albă: și có négră, au supus pe carile socotéște să fie acmu Moldova; ce greșéște; căcĭ Cumaniĭa négră, și albă, ĭaste; care acmu âĭ zicem Rusiĭa albă și négră; deciĭa trecând, zice, Tanais, adecă Donul, ș'au pus taberile în Panonia, la apa Tiseĭ». Iară Bonfin Decada

Antou Bonfin, Decada cartó.

Mihail Riție Neapolitanul, Istoria Ungurească cartó 1.

(1) Loc alb în Manuscript.

www.dacoromanica.ro

1 carte 7 zice: «mulţĭ Siculĭ (acestora le zicem noĭ Secuĭ), viind cu Attila, cé maĭ din dos a Dachiiĭ parte, cuprinsése, pre caré acmu Transilvania o chĭamă; Apoĭ aceşté auzind, precum alţi de aĭ săĭ până la Roxolan au fost ăguns, până la Amaxoviĭ, (cariĭ acmu Ruşĭ să chĭamă), lĭ-au ĭeşit înnainte»; şi la Decada 1 carté 3». Unniĭ, zice, cariĭ pre Ostrogotthĭ, pre Ghepidĭ, şi multe némuriĭ de Schythĭ asuprisă, pentru ca după pofta lor slobod, şĭ lat să poată stăpâni, precum hronicile Ungureştĭ povestesc, după ce au apucat Dachia, din potriva eĭ priviĭa Pannoniele, carele nu numaĭ cu bişugul pământuluĭ, şi a loculuĭ frumuséţe, ce încă şi cu a cerĭuluĭ bunătate pe alte ţârĭ întrecé, pre atuncé stăpânind proco(n)sulul (Romanilor) Macrin din Sevastiĭa născut, şi mulţĭ din Alemanĭ, şi din Italĭ, într'ânsele lăcuind, trecând Unniĭ Dunăré, să între într'ânsele să nevoĭa». Acésté pentru ĭeşitul Unnilor, şi pentru apucaré lor o parte din Dachia, aşé înţelegându-se, să ne întoarcem la rândul Hroniculuĭ, şi din an în an, cum au vinit Unniĭ? Ć-au lucrat? şi până în cé maĭ de pre urmă, unde, şi cum s'au aşezat, să videm.

CAPUL XIII

Arată-(să) năpada d'intâĭ a luĭ Attila, cu Unniĭ săĭ

Huniĭ, (a cărora odrasle şi astă-zĭ sint Ungurĭĭ), după ce ĭ-au scos Theodosie din Pannonia, precum am zis, trecând peste Dunăre, spre părţile, carile acmu Austria să chĭamă, sau maĭ ğos
Lét 434. de Austria, Hireşă ţara Ungurĭască, până la anul 434. în care an, (precum însămnĭază Petavie, Calviz şi Ricţiol, în hronicile lor), Honoria, sora luĭ Valentinian, fiind gonită la Ţarigrad pentru pricina caré maĭ sus s'au pomenit, au fost invitând pe Attila, Domnul Hunilor, să între cu oştile în publica înpărăţiiĭ Romeĭ; ce precum mărturisésţe Sigon, şi Marţelin, acéstă ispită în zădar ĭ-au ĭeşit; Că Attila atuncé din ţara Ungurĭască n'au vrut
Lét 441. să să clătĭască. Ĭară lét 441 Attila, şi cu frati-seu Vleda, (acestuĭa Olah, istoricul Unguresc, ĭĭ zice Buda), Domnul Hunnilor, (pre

www.dacoromanica.ro

cariĭ Theodosie cel tânăr în anul 427, îĭ scosése din Panonia), sculându-să asupra răzsărituluĭ, şi vrând să între cu pradă în Misia, şi în Trachia; Cetăţile, carele ĭera pe malul Dunăriĭ pentru paza înpărăţiiĭ, înpotriva Varvarilor puse; au lovit: din carile pre unele lĭ-au şi fărmat: Ce Theodosie în potriva lor oaste trimiţind, de odată ĭ-au oprit, şi cetăţile de pre Dunăre ĭarăş au întărit; Iară al doile an, ne maĭ putându-ĭ sprejini; au trecut în Trachia, Illiria, Machedonia; şi pănă la Greţia au agĭuns, şî atâta răutate, şi vrăjmăşiĭa au făcut, cât cu multul pe răutate Gothilor covârşiĭa. Theodosie, văzind atâta primejdie, ce vinise asupra luĭ, şi a toată înpărăţie, au trimis de au întors oştile de la Sichilie, unde pre atuncé să afla. Ce şi oştile viind, şi macar cevaş neprocopsind, de nevoe ĭ-au căutat luĭ Theodosie a pleca la pace, şi cu dare de banĭ, vrăjmăşiĭa Varvarilor a înblânzi, care pace s'au încheiat la începutul anuluĭ 443, într'acesta chip: Ca Thodosie, atuncé în loc de dar să dé Attiliĭ 6000 de litre de aur, şi deciĭa înnainte, în toţĭ aniĭ câte 1000: Aşé Attila, pe lângă avuţie multă ca acésta, luând şi Robĭ ca la 120,000 de oamenĭ; s'au întors înnapoĭ. Aicé încă aĭeve să véde, precum într'acéstă năbuşire din tâĭ, pără la Dachia n'au agĭuns; căcĭ trecând Dunăré prin ţărâle de sus, au întrat în Misia, şi Trachia, şi precum am zis, spre amĭazi-zĭ lăţindu-se, au agiuns şi pănă la Greţia. Că de ar fi lovit prin Dachia, ar fi pomenit Istoriciĭ, precum au trecut printr'ânsa în Misia, precum pomenesc la a doa Attiliĭ vinire, de care vom zice la capul ce urmază. Maĭ ĭaste de ştiut, că între alalţĭ scriitorĭ, ĭaste Sigon, carele zice, că Attila, după ce au făcut pace cu Theodosie, să să fie întors în Schythia; ce precum greşit, şi adaos să fie numele Schythiiĭ, să cunoaşte, şi din cuvintele Istoricilor, carele pentru Hunĭ s'au zis; şi înnainte să vor zice, să dovedéşte; că Hunĭĭ acmu nu numaĭ ţara Ungurĭască spre Austria, ce şi pănă la Italia, Dalmaţia, Litfania, şi de acolo pănă în Schythia agĭungé, care pustietate de mare stăpânire, pre acélé vrémĭ, în părţile Crivăţuluĭ; tot cu numele Schythiiĭ să pomeniĭa; ĭară nu doară că Attila părăsind locurile acélé, s'au întors cu totul în Schythĭa, precum maĭ gos să va vidé.

Lét 442. Sigon şi Pavel Diaconul cartĕ 14. Prosper, şi Hronicul Alexandrin.

Lét 443.

www.dacoromanica.ro

CAPUL XIV.

Arată-să a doua năpadă a Attilei, asupra înpărăţiii răzsăritului.

Prosper în Hronic. Attila, după ce s'au întors la locul său, şi acmu pace având cu înpărăţiia, ne putând mărimé, şi putéré sa, cu frate-său Vleda de obşte a o ţiné, ce singur stăpânitoriu a fi poftind; s'au sculat asupra frăţine-său, pre carele ucigându-l, au suppus sie şi pre Varvarii, carii iera supt ascultaré frăţine-său; tâmplatu-s'au acésta lét 444; iară la anul 446: scrie Marţelin, că Theodosie ne vrând să dé Attilii birul, care-l legase să dé pre an; Attila iarăş s'au gătit de oaste asupra lui. Acéstaş să facă să lăuda şi lui Valentinian înpăratul apusului, pentru care Valentinian au chemat pre Aetie din Gallia, la Roma, pentru ca să să sfătuiască, pentru răzsboiul Hunnilor. In anul 447, Attila, sfatul inimii sale a plini vrând, Dunăré, încă înghetată fiind au trecut, şi cu prada, şi până la Dachia au agiuns, înpotriva a căruia Theodosie înpăratul, trimiţind pe Anthimie, şi pe Arnighislie Hatmanii cu oşti, au bătut pe Attila, în strîmpte locuri, aproape de cetaté Sardica; unde taré război dându-şi, Arnighislie Hatmanul, fiind viclian înpărăţiii, în mijlocul toiului s'au dat în parté Hunilor, armele înpotriva soţiei sale Anthimii întorcând. Ce Anthimie nici cu acésta din bărbăţiia şi vitejiia sa scăzind, cu ai săi bărbătéşte războiul au ţinut, şi macar că cu multă trudă, şi primejdie; însă până mai pre urmă, pre Attila au biruit, şi la pace să să pléce l-au făcut. Attila, încă văzind, că cé mai pre urmă, la rău îi va cădé, i-au căutat a face pace, după vréré lui Anthimie, priimind: ca şi pre viclénul Armighislie să-l omoare, şi aşé au şi făcut; apoi ruşinat, la locurile sale s'au întors. Aicé încă mare dovadă iaste, că Romanii au fost lăcuitori neclătiţi în Dachia, şi în toate năbuşirile a tuturor Varvarilor, câte mai denainte s'au făcut ei pre locurile sale trăitori au stătut; căci chiar istoricul arată, că într'acéstă năvală, şi până la Dachia au agiuns, iară războiul li-au fost în Bulgarie; căci Sardica cetaté, după socotéla gheografilor, iaste Sofia, de

Lét 444, 446.

Lét 447.

www.dacoromanica.ro

unde să poate cunoaşte, că tréceré Attileĭ peste Dunăre, au fost prin Pannonia, şi numaĭ Čambulurile să-ĭ fie agĭuns, şi până la Dachia. Aşijderé înnainte să va arăta, că Attila maĭ mult spre părţile Saxoniiĭ să zăbăviĭa, şi de acolo ĭera şlĭahul oştilor luĭ, prin ţara leşéscă (caré până atuncé tot supt numele Tătârâmiĭ să cuprindé, precum am arătat la hotărâré Schythiiĭ, ĭară maĭ pre urmă după cé s'au descălecat Craiĭa leşéscă, s'au numit ţara leşască) până la Tanais ; şi în tătărâmé despre răzsărit.

CAPUL XV.

Arată-să a triĭa năpadă a Attiliĭ.

La annul 449 scrie Istoriĭa, caré să chĭamă Constituţiile, adecă aşezământurile înpâraţilor, precum Attila mutându-se cu toate oardele de la răzsărit, spre părţile apusuluĭ ; au vinit la Turinghia, caré ĭaste parte a familiiĭ Saxoneştĭ, între Ducatul Misiiĭ, Brunsviguluĭ, Hassiiĭ şi a Franconiiĭ ; acolo locul sfatuluĭ aşézindu-ş, în cetaté ce să chémă Insacon ; s'au precum acmu maĭ ştiută ĭaste, Isnac, au poroncit hatmanilor săĭ să margă, să supue Normaniĭ, Friziĭ, Ţimbriĭ, şi alalţĭ de prin pregĭur Varvarĭ, apoĭ el pentru ca să poată lua ştire maĭ curund, pentru toate lucrurile, carile să vor lucra în oblastiĭa luĭ, în patru locurĭ, patru rezidenţiĭ (scaune de stăpânire) au orânduit ; în carile au pus oamenĭ purtătorĭ de grijă, să ştie ce să face în toate părţile, şi prin olăcarĭ să-ĭ facă ştire. Decĭ o rezidenţie au pus în Colonia Agripina, (care ĭaste pe apa Renuluĭ la hotarăle Galliiĭ) în Ghermania; alta: la Iadira, în Dalmaţia; a triĭa, în Litfania, şi a patra în Tătărâmé despre apa Donuluĭ. Iată aicé aĭavé, să şeruĭaşte, şi să cunoaşte şlĭahul, carile au fost ţiind Varvariĭ luĭ Attila, şi din Tătărâmé cé mare, cu multul maĭ din sus de Dachia noastră, au fost trecând de la răzsărit spre apus; adecă de la Don prin Litfania, spre Ghermania, şi Italia, de care lucru, Romaniĭ lăcuitoriĭ Dachiiĭ, macar că scriitoriĭ ceva ales nu pomenesc, însă de jiganie mare şi putérnică ca acéĭa, de să vor fi şi clătit ceva

Lét 449.

Gluverie carté 3. cap. 16.

www.dacoromanica.ro

despre părțile de la câmpĭ, de crezut ĭaste, că se vor fi tras maĭ spre munțĭ, (căcĭ într'altă parte să să fie dus, sau din Dachia de tot să să fie rădicat, precum zisem, nime nu însămnéză), adecă spre Ardĭal, și peste Siretĭ, ceștĭ maĭ de sus; ĭar spre Olt, ceĭ maĭ de gos, și pre tot tractul, carile acmu să zice podgorie; adecă pe supt munțiĭ Carpaticĭ, (cărora noĭ le zicem, munțiĭ Ungurești) de la Câmpulungul moldovenesc, până la Câmpulungul muntenesc, și până în dreptul Severinuluĭ, pre care locurĭ deciĭa au și lăcuit, maĭ mulțĭ, înnainte vom arăta căcĭ și acesta loc, cât să fie de lat, și de lung, pot ști ceĭ ce mapele vor cerca; sau carĭĭ prin țărâle noastre, a înbla li să va fi tâmplat, că nu puțin loc ĭaste și acesta, carele și de agĭuns, și maĭ fără grijă să poată putut fi; Și celor ce vor fi trăit maĭ denainte pe acolo; și celora, ce să vor fi tras de la câmpĭ spré munțĭ. Acésta noĭ socotélă o zicem; căutând la cuvintele luĭ Mihail Neopolitanul, pre carile în Capul trecut l-am arătat, unde zice, că Unniĭ au fost cuprins amândoaâ Comaniile, cé négră și cé albă; ĭară cititorĭul, cu cursul Hroniculuĭ înnainte să va adevéri, că și lucrul așé au fost, și precum Romanĭĭ, tot déuna în Dachia au lăcuit, precum și acmu într'ânsa a lăcui să văd: decĭ să mergém înnainte.

CAPUL XVI.

Arată-să pricina, cu caré Attila au aflat mijloc, de a întraré în Ghermania.

Attila dară cuprinzind cu oardele sale, atâta de maré parte a Evropiĭ, și atâta de multe némurĭ de Varvarĭ supt stăpâniré sa puind, cu acesté cu toate neîndestulindu-se, de multă vréme sta în gândurĭ, și căuta vréme după socotéla voiĭ luĭ, cum ar puté încă maĭ în lăontrul Evropiĭ să între, și toate părțile apusuluĭ supt mănunchĭul sabiiĭ sale să pue, și maĭ vârtos, căcĭ știia, că multe Crăiĭ de Varvarĭ ca dânsnl, într'acéle părțĭ, altele acmu să întemeĭase, și altele începus' a să descăleca, și a să așéza,

Prosper în Hronic. Iornand, de lucrurile Gotthilor, carte 14.

www.dacoromanica.ro

din cariĭ maĭ tarĭ şi maĭ putérnicĭ să vidé Gotthiĭ a fi, (a cărora rămăşiţă, şi el supt oblastiĭa sa ţiné), cariĭ pre atuncé Gallia stăpâniĭa. Aşijderé Vandaliĭ Africa apucasă, şi Carthaghiné cé vestită, şi Romeĭ protivnică cetate ţiné. Intr'acesté gândurĭ Attila răsturnându-se; ĭată lucru după voĭa luĭ, precum să zice, în cerĭ cercându-l, pre pământ îl află; Că Lét 450, Ghenseric, Craĭul Vandalilor în Italia, să încuscrise cu Theudoric Craĭul Gotthilor din Gallia; luând cu fiĭorul său Hunneric, pe fata luĭ Theodoric; pentru caré Ghenseric căzind în prepus, precum au vrut să-l otrăvască, spenticându-ĭ nasul, şi grozav sluţind-o, au trimis-o la tată-său. După acéstă faptă, Ghenseric temându-se, să nu cum-va Theodoric să să agĭungă cu Romaniĭ, si să-ş cérce răscumpăraré maĭ cu asupră; cu multe daruri au trimis Solĭ la Attila, rugându-l să vie asupra Gotthilor, şi să-ĭ goniască din Gallia. Attila, pricină ca acésta luând, îndată foarte bucuros au primit; nedejduind, că cu acela mijloc, nu numaĭ pre Gotthĭ din Gallia va scoate, ce încă şi înpărăţiĭa apusuluĭ cu vicleşug, va râpi. Şi aşé au poroncit, toate Oardile să să strângă în Sicambria; unde era să facă slim de obşte (Sicambria ĭaste ţara pe apa Renuluĭ, caré să întinde de la Colonia Agripina, până unde să îngĭamănă Renul, ĭară spre răzsărit până la Ghermania, ce să chĭamă Cattiĭ, scrie Gloverie la Gheografiĭ, Carte 3 Cap. 3) strânsu-s'au dară acolo Schithiĭ, Gotthiĭ, (cariĭ rămăşiţa celor trecuţĭ maĭ denainte să fie, de câte-va orĭ am zis) Sarmaţiĭ, Cvadiĭ, Rughiĭ, Bastarniĭ, Marcomaniĭ, Burgundioniĭ, Thuringhiĭ, Bructeriĭ, Saxoniĭ, şi Franţiĭ; cu toţiĭ: 700.000 de Varvarĭ. Ce Attila, pre Gotthĭ socoti cu armele, ĭară pe Romanĭ, cu vicleşug să-ĭ biruĭască, pentru caré, au scris carte la Valentinian înpăratul, şi Solĭ au trimis, rugându-să, ca să priimască, să poată tréce prin hotarăle înpărăţiiĭ, cu prieteşug; pentru căce el, ĭaste să margă asupra Gotthilor în Gallia, cariĭ sint tot-deauna nepriĭatinĭ înpărăţiiĭ Romanilor. Cătră acésta, adăogé, să-ĭ gătéscă gazdă în Roma, ĭară în titul scrisoriĭ s'au numit, Attila, fiĭul luĭ Mundizic, nepot mareluĭ Nemvrot, născut în Engadia, cu Dumnăzăĭască bunătate, Craĭul Hunnilor, Midilor, Gotthilor, şi a Danilor; Groaza lumiĭ şi Biclul luĭ Dumnăzău

Lét 450.

www.dacoromanica.ro

Neapolitanus carte 1. Olah, în Attila. Bonfin Decada 1, carté 3.

(Mihail Ruţie Neapolitanul Carté 1, şi Olah în Attila, Bonfin Decada 1 Carté 3). Pre altă parte, au scris la Theodoric Domnul Gotthilor în Gallia, poftindu-l ca să să însoţască cu dânsul asupra Romanilor, gĭuruindu-ĭ că-ĭ va da gĭumătate de Gallia. Ce de aceste a luĭ vicleşuguriĭ, Valentianian, şi cu alţiĭ înştiinţindu-se, cu toţiĭ, s'au pus la un cuvânt; şi s'au însoţit, văzind că asupra tuturor primejdiĭa de obşte stă. Insoţitu-s'au dară cu înpăratul Râmuluĭ, Theodoric a Gotthilor; Gunderic a Burgundilor, Merovic a Franchilor, şi Sarghiban, a Alanilor Craĭ, şi cu toţiĭ au ales, să fie Aetie Hatmanul luĭ Valentinian, Voevod peste toate oştile. Fost au acest Aetie Roman născut în cetaté Dorostola, căriĭa îĭ zicem noĭ acmu, Dristorul. Intr'acesta an, 29 a luĭ Avgust, Theodosie cel tânăr, înpăratul răzsărituluĭ, la vânătoare căzind de pe cal, şi frângându-şĭ osul spinăriĭ, au murit, după ce au înpărăţit anĭ 42, luniĭ 3. In locul luĭ Theodosie, au apucat înpărăţiĭa Marchian Thracul, pre carele l-au luat bărbat Pulhiria, sora luĭ Theodosie, fiind fată fĭcoară, de anĭ 51.

CAPUL XVII.

Arată-să răzbiré Attiliĭ în Ghermania, şi în Italia, şi peiré luĭ.

Marchian Thracul, lét 451.

La răzsărit, înpărăţind Marchian, lét 451, Attila s'au sculat cu toate oardele luĭ, şi pre mijlocul ĭerniĭ, au întrat în Ghermania; pre caré maĭ toată cu sine o au râdicat-o, dându-le nedejde de multă şi mare dobândă. Deciĭa trecând apa Renul, multe cetăţiĭ au arsu, şi au răsturnat; până au vinit şi la Avreliĭ, caré cetate tare sprejinită fiind, acolo au agĭuns şi Aetie, înpreună cu Theodoric, şi cu fĭcorul luĭ Thorismund, cu oştile Româneştĭ, şi a soţiilor; şi îndată pe Attila biruind, cetaté au mântuit. Ce Attila cu atâta macar în samă cevaş nebăgând, şʼau tras oştile la câmpiĭ Cataloniiĭ; unde de iznoavă războĭul prospătându-se, groznică bătaĭa, şi „dintr'amândoâ părţile, multă moarte s'au făcut, cât de toţiĭ să fie căzut 180 miĭ de oamenĭ, osăbĭ de 90 miĭ de Ghependĭ, şi de Franchĭ, cariĭ deosăbit s'au bătut,

Iornand de Gotthiĭ carte maĭ sus. Nicolaĭ Olah în Attila. Pavel Diacon cap. 15. Theofan în Mişţel. Grigorie de Toron. Car 2. Isidor în Hronicul Gotthilor. Casiodor şi Idatie în Hronic.

www.dacoromanica.ro

unde macar că Theodoric Crăĭul Gotthilor au perit, însă Romaniĭ biruitorĭ au ĭeşit. Iară Attila cu câţĭ Varvarĭ ĭ-au rămas, au fugit la Illirie. Attila ĭarăş la anul 453, întrasă cu oştĭ în Italie, fiind de oştile luĭ Marchian gonit din Illiria: şi acmu sta pe lângă Acfilia; Ce Valentinian înpăratul, trimiţind la dânsul sol, pe Papa Leon, cu cuvintele l-au înfrânt; şi aşé Attila atuncé din Italia, nefăcând multe stricăcĭunĭ, oştile ş'au scos. Eşind din Italia, au întrat în Gallia, şi au năbuşit asupra Alanilor, cărora Thorismund Domnul Gotthilor, într'agĭutoriu viind, cu războĭu pre Attila, au biruit. Attila, văzind, că spre Italia luĭ nu-i merg lucrurile cu năroc, s'au întors ĭarăş la Schythie, şi nu după multă vréme, lét 454, sau precum socotéşte Ricţiolus 455, în nunta unĭĭ copile, ce vré să ĭa; cu vin maĭ mult îndopându-să, i s'au slobozit singele pre nărĭ, şi aşé stărnutând singe, au murit. De moartć Attiliĭ, Nicolaĭ Holah, în Carté ce o numéşte Attila, maĭ pre larg scrie aşé: «Attila, zice, întâĭ au cerşut să ĭa pe Honora, sora luĭ Valentinian, ce în zădar ĭeşindu-ĭ pofta, să fie luat pe fata Domnuluĭ Bactrianilor, pre care au fost chemând-o Micolta; ce acmu el pré bătrân, la vârstă, şi din fire fiind slăbit, şi vin maĭ mult de cât s'au căzut la nuntă să fie băut, şi noapté, cu copila peste măsură gĭucându-să, de multă ostenińţă, să i să fie pornit în somnŭ singele a-ĭ cură din nas, şi aşé dimenéţa să l fie găsit mirésa mort». Iară acésta povéste, precum Attila să fie cerşut pe sora luĭ Valentinian şi copila acéĭa, să fie fost fata Domnuluĭ de Bactria, noĭ, de unde au luat-o el, n'am putut afla. După peiré luĭ Attila, fićorul luĭ cel maĭ mare Dinzig, au rămas Domn Unnilor din Pannonia: ĭară cel maĭ mic, căruĭa Bonfin ĭĭ maĭ zice Ernac, luând o parte de oştĭ, s'au aşézat în marginile Schythiiĭ ceĭ micĭ, caré astăzĭ ĭaste locul denafara Crâmuluĭ. Aşijderé Decada 1 Carte 7 zice, precum nişte rude a Attiliĭ, Evmegĭur, şi Vultizic, să fie apucat Dachia măluroasă, (caré ĭaste din Tisa, până în Olt), ĭară o parte de Unĭ înprăştiindu-se, până la Machedonia, şi la ţara Grecéscă să fie agĭuns, aceşté cu toţiĭ, pen cet, pen cet s'au potopit; de unde au rămas la Ungurĭ zisa, caré zice; Ca unĭĭ în Greţia s'au dus; adecă carĭĭ ce s'au făcut nu s'au maĭ ştiut.» Istoria Attiliĭ,

Lét. 453.

Lét. 454, 455.

Bonfin Decade 1, carté 7.

www.dacoromanica.ro

pentru acésta oare cé maĭ pre lung d'inceputul, pănă la sfârșitul luĭ, am adus-o ca să poată chiar Cititorĭul nostru, a cunoaște; că de și mare, și lat au fost pojarul acestuĭ Varvar, însă toțĭ scriitoriĭ (câțĭ noĭ a vidé am putut, căcĭ și alțiĭ, cariĭ la mână ne fiindu ne, cevaș dintr'ânșiĭ, a pomeni n'am putut), unul macar nu pomenéște, Attila sau să fie stăpânit Dachia peste tot, sau să fie trecut prin Dachia de ğos, fără numaĭ cât o dată, ĭ-au ağuns prădătoriĭ, și pănă la dânsa, precum s'au pomenit. Pentru aćasta dară, greșéște săracul Neculaĭ Costin (Dumnăzău să-l ĭarte), căcĭ în Istorioara sa de Dachia, la Capul cel maĭ de pe urmă scrie, precum țara Dachiiĭ să să fie pustiit pre vrémile Attiliĭ, și să fie stătut pustie, toată țara acésta, unde trăim noĭ, maĭ bine de 600 de anĭ; Ce greșala luĭ pre lesne să poate arăta, căcĭ întâĭ pune năpădire Attiliĭ la anul 401; și Attila au întrat spre părțile apusuluĭ la anul 449; precum toțĭ Istoriciĭ într'un glas mărturisesc, și tréceré oștilor prin Dachia să nu fie fost, curat s'au arătat. Așijderé precum pănă la viniré luĭ Dragoș Vod, carele după greșită socotéla Istoriculuĭ Moldovenesc, să pune la anul de la Adam 6867, carele ĭaste de la Hs: 1359, nu 400 ce 910 anĭ sint la mijloc; în care an, după socotéla luĭ Costin, ar fi trebuit țara noastră, să fie stătut pustie. Ce noĭ maĭ mult dintre céle omenești pe omul trecut, ne supărându-l, în cursul hroniculuĭ înnainte, de va ağuta Dumnăzău, nu numaĭ nepustiită țara să fie stătut, ce încă cu mulțĭ anĭ maĭ înnainte, de Dragos Vodă, bine întemeĭată, și cu Domnĭ vestițĭ ținută să fie fost, o vom arata, așé cât și el, (Dumnăzău să-l pomenéscă), de ar fi viu, și să vază Istoriciĭ, pre cariĭ poate fi în viață a-ĭ vide nu i s'au tâmplat) singur greșala sa cu dragă inimă ar mărturisi; ce acésta lăsind, să vinim la cuvânt. Valentinian înpăratul Apusuluĭ, încăș la anul 454 Mart: 17 fu ucis de Anichie Maxim, în câmpiĭ Marțiiĭ, în al treĭzecele an, a înpărățiiĭ luĭ, și a vârstiĭ în 36 de anĭ. După moarté luĭ Valentinian, au stătut scaunul apusuluĭ, fără înpărat, lunĭ 10 zile 15, pănă când Leon înpăratul răzsărituluĭ, au trimis pe Maioran, maĭ marile oștilor, înpărat la Roma, lét 456 fevr: 28, căcĭ și Marchian înpăratul răzsărituluĭ, într'acelaș an în 26

Uréche Vornicul, în Pridoslovie.

Lét 454.

Maioran Lét 456.

www.dacoromanica.ro

a luĭ ghenar: murise, după ce ţinusă înpărăţiĭa anĭ 6, lunĭ 6; şi după dânsul au stătut la înpărăţie Leon Thracul, precum zisem; ĭară Maioran, s'au încoronat înpărat Apusuluĭ, în Ravenna, April începându-se.

CAPUL XVIII.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Leon Thracul, până la Zenon. Leon.

Inpărăţind la răzsărit Leon, şi la apus Maioran; în părţile Dachiiĭ ceva să să fie lucrat, Istoriile anume nu pomenesc; fără numaĭ la anul de la Hs: 460 scriu, precum Dinzig, ficorul Attiliĭ, stând în locul tătâne-seu înpărat Hunnilor, multe războae să fie avut cu Varvariĭ, cariĭ după moarté Attiliĭ, vré să lépede gugul de pe cerbicé lor, din cariĭ întâĭ era Ostrogotthiĭ; cariĭ nu numaĭ căcĭ de supt stăpâniré Hunnilor s'a desbătut, ce încă în părţile Pannoniiĭ Crăiĭa aşezindu şĭ, deciĭa precum Hunnilor, aşé altora straşnicĭ au rămas; ĭară al doilé an, Lét 461, Maioran înpăratul Apusuluĭ, au perit ucis de mâna luĭ Reţimir Gotthul, maĭ marile oştilor, şi au stătut la înpărăţie Sever. Maioran au înpărăţit anĭ 4 lunĭ 4, şi au perit în 7 a luĭ Avgust, în anul 463. Ostrogotthiĭ, ceĭ dezbătuţĭ de supt Hunĭ, şi apucasă o parte din Pannonia, au întrat cu pradă în Thrachia, de acolo în Illiria; ce maĭ pre urmă au făcut pace cu înpăratul Leon, şi pentru credinţa (precum scrie Sigon), Theodomir Domnul Gotthilor, au dat zălog înpăratuluĭ pre ficorul său, pe Theodoric; fiind copil de 8 anĭ, carele maĭ pre urmă s'au chemat Veronénul, Lét 46(5), s'au tâmplat peiré luĭ Sever înpăratuluĭ apusuluĭ, de caré maĭ sus am zis. După moarté luĭ, au stătut scaunul văduv un an, şi lunĭ 8 până când s'au ales înpărat Anthimie, carile s'au încoronat la anul 467 April 12. pre acesté vrémĭ multe războae să pomenesc în părţile Africăĭ, unde Gherseric Domnul Vandalilor, mare biruinţă au dobândit asupra hatmanilor luĭ Leon, că având aproape de 1000 de vase, cu blăstămăţiĭa luĭ Vasilic,

Lét 460. Ithachie şi Sigon.

Lét 461

Sever.

Lét 46(5).

Anthimie.

Lét 467.

Procopie, carté 1. Nichifor carté 13, cap 17.

www.dacoromanica.ro

mai toate au căzut pe mâna nepriiatinilor; cu caré deciia atâta
Lét 469. s'au întărit Vandalii, cât de nime nu să mai temé. Iară Lét 469
(scrie Marţelin), precum Gotthii, şi Hunii, multe războae au avut
în Pannonia; între sine gâlcevindu-se, carii de carii o vor stăpâni, ce până mai pre urmă Gotthii biruind pre Huni, nu numai Pannonia au stăpânit, ce încă şi pre Densic ficorul Attilii omorând, i-au tăiat capul, şi l-au trimis la înpăratul Leon în
Lét 470. Ţarigrad; căci Gotthii (precum mai sus am pomenit) cu înpără-
Sigon carté 14. ţiia răzsăritului avé pace, Lét 470 Hunnii, lovind în Pannonia
pe de céia parte de Dunăre, au prădat până la Dalmaţia, ce înnapoi cu plénul întorcându-se, i-au lovit Theodomir Domnul Gotthilor, şi nu numai căce i-au bătut, şi tot plénul au scos: ce încă şi pe Hunicmund Domnul Hunnilor, l-au prins viu; însă pre
acesta nici l-au omorât, nici l'au trimis la Ţarigrad, ce făcând
Lét 472. între dânşii un aşăzământ, l-au slobozit. Lét 472 Iunie 11 Riţimir s'au sculat asupra lui Anthimie cumnatului său; (căci Anthimie ţiné fata lui Riţimir). Anthim macar că în Roma să închisése, ce nici aşé putând hălădui, fu prins şi omorât, după ce au înpărăţit ani 5 luni 3. In urma lui au stătut la înpărăţiia
Olivrie. Sigon carte 14; Marţelin, Theofan, Cassiodor. Pavel Diacon Apusului Olivrie, carile trăind numai trei luni, şi 23 de zile, au murit Octomvrie 23. după carele au trecut luni patru, până s'au ales la înpărăţie, Glichirie, şi la anul 473 în 5 a lui Marte
Lét 473. s'au încoronat înpărat în Ravenna.

Acésté amestecături, şi războae toate câte s'au pomenit, aiavé sint, că de Dachia nici unul, nu s'au atins precum; singuri Is-
Ithachie. toricii arătând, altă dovadă nu le mai trebuiaşte. precum şi la anul mai denainte trecut Evaric Domnul Gotthilor au prădat
Lét 474. la Luzitania. Iară Lét 474 în luna lui Ghenarie: Leon au murit
Leon cel tânăr. Evagrie carté 2, cap. 17. Theofan'şi Theodor. de vintre: după ce înpărăţise ani 17 lăsind la înpărăţie pe nepotu-său Leon cel tânăr, ficorul lui Zenon; încă prunc în faşe fiind, carele trăind, (precum scriu Fasţiculile Siculi) numai 17 luni, încă necunoscând ce luase, ć-au pierdut, şi ć-au lăsat, după
Julie Nepos. Marţelus şi Cuspin de lucrurile Gotthilor. Iornand carté 1 moarté lui, într'acelaş an Iulie Nepos (carele mai înnainte Leon înpăratul îl făcusă Chesar, şi-l însemnase să fie moştenitoriu înpărăţiii apusului), sculându-se cu vasele au întrat în Italia, şi pre Glichirie, carile nici o gătire de oasté având, au scos din înpă-

www.dacoromanica.ro

răţie, şi l-au făcut episcop Saloniiĭ. Şi el în 24 a luĭ Iunie au înbrăcat haĭna înpărătéscă. Murind pruncul Leon, tată-său Zenon au stătut la înpărăţiĭa Răzsărituluĭ; Alţiĭ povestesc precum Zenon, vrând să omoară pe Leon cuconul, maĭcă-sa Ariandna, suppuind altul în locul luĭ, să-l fie ascuns; şi apoĭ maĭ mare făcându-să, să-l fie tuns Cliric şi deciĭa supt Shima Călugărĭască, necunoscut, să fie trăit până la înpărăţiĭa luĭ Iustinian; Ce acesté basne să fie, le socotéşte Patavie, Parté 1 Carté 6 Cap 17. Victop Turonĕ. nul.

CAPUL XIX.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Dachia, de la Zenon, până la Anastasie.

In al doile an acestuĭ înpărat, carele ĭaste anul Domnuluĭ Hs: 475 scrie Chedrin, precum Serachinéniĭ Asia; şi Hunniĭ Thrachia au prădat, şi înpărăţiĭa tare au destrămat; Zenon înpăratul desfătărilor dându-să, şi de grijea Publicăĭ, puţin îngrijindu-să. Aşijderé la anul 479 Theodoric Domnul Gotthilor, cu pradă în Greţia, cevaş n'au putut isprăvi: căcĭ Sabinian Hatmanul oştilor de la Iliria, eşind înnainté luĭ, l-au oprit, şi l-au înpins înnapoĭ, Lét 479 Theodoric Schythul, Fiĉorul luĭ Triarie cu Gotthiĭ întrând în Thrachia, au prădat-o, până au vinit şi supt zidurile Ţarigraduluĭ, şi ar fi luat şi Cetaté, de n'ar fi simţit vicleşugul oamenilor săĭ, de care lucru sculându-să de supt Ţarigrad, s'au dus la Illiria: unde căzind de pe cal, şi dând într'o suliţă ce sta la un car înfiptă, s'au înţăbat într'ânsa, ş'au murit. Zenon. Lét 475. Lét 479. Evagrie Carté 3. Cap. 10. Lét 479. Evagrie Car 3 Cap. 25 şi Marţelin.

Aicé, cu acest Cap, sfârşitul Cărţiĭ aceştiĭa, vrând să dăm; pentru dovada traĭuluĭ Romanilor în Dachia, şi precum Dachia supt stăpâniré înpărăţieĭ Romanilor, ĭară nu a altora au fost, dovada cé maĭ de pe urmă vom aduce, la care socotéla noastră, ca la ur fier de corabie, neclătit, şi ne mutat legând, nu numaĭ cât în vremile trecute, Dachia supt stăpâniré Romanilor să să fie ţinut, să va cunoaşte: ce încă pentru vremile viitoare, (carile sint să zicem înnainte), mare lumină, de adeverinţă Hroniculuĭ

www.dacoromanica.ro

nostru, va aduce, și precum Canoanelor, carele cititoriuluĭ nostru, întâĭ am dat, în toate potrivindu-să, ĭară socotéla împotrivni(ci)lor,
Lét 483. împotrivindu să va arăta. Decĭ dară Lét 483 Evaric Domnul Gotthilor, în Gallia după ce domnisă 17 anĭ, au murit, și au stătut în locul luĭ Domn, fiĭorul luĭ, Alaric; ĭară Theodoric, carele era din familia Amalilor, alt Domn a Gotthilor, plecându-să înpăratuluĭ, cu mare cinste l-au priimit Zenon: puindu-l
Marțelus. maĭ mare pre învățătura oștilor, și însămnându-l să fie și consul, și cătră acésta l-au pus Voevod pre oștile Dachiiĭ măluroasă, (caré precum să fie o parte de țara muntenéscă, maĭ de-
Lét 487. nainte am arătat), și pe céle din Misia, unde au stăpânit acé Voevozie până la anul 487, într'acesta an scrie acelaș Istoric, precum Theodoric Amali, săturându-să de bine-faceré, luĭ Zenon în Misia, s'au viclenit; și hotarăle înpărățiiĭ au început a prăda; înpotriva a căruia macar că Zenon și arme gătasă; însă au socotit maĭ bine prietenéște, și cu binișor să-l poarte, și așé l-au îndemnat maĭ bine să între în Italia, gĭurându-ĭ precum îĭ va da și cărțĭ, și agĭutorĭu, pentru ca să-l piimască, întrând acolo. Theo-
Lét 490. doric încă după sfatul înpăratuluĭ lăsindu-să, și văzind că alalțĭ
Marțelus acolo, Cassiodor și Iornand Gotthĭ din némul lor acmu în Gallia, lin trăiĭa, și auzind precum Heruliĭ, ném prost, și întunecat, Italia, ca cum lĭ-ar hi fost de moșie, vré să o ție, îndată cu toțiĭ cu aĭ săĭ s'au gătat să margă la Italia. Și așé lét 490 Theodoric Amali, (carele maĭ pre urmă s'au chemat Veronénul), pe mijlocul erniĭ, s'au sculat cu tot némul Gotthilor, cu mueriĭ cu copiĭ, și cu toată povijie caselor; și eșind din Misia, au purces spre Italia. Odoațer Domnul Herulilor, vrut-au să-ĭ închiză calé la munțĭ; ce ceva a isprăvi n'au putut. Apoĭ la apa Sonțium, ș'au dat războĭu; unde Theodoric au fost biruitorĭu, deciĭa ĭarăș l-au biruit la Verona, și așéș de tot au spart pe Odoațer. După izbândă îndată au luat și Cetaté Verona; pentru acéĭa deciĭa s'au chemat Veronénul. Odoațer pierzind războĭul, și oameniĭ au fugit la Roma; Ce Romaniĭ având cărțĭ de la Zenon, pentru ca să priimască pe Theodoric, să le fie craiŭ, n'au priimit să lasă pe Odoațer în cetate. El văzind că și în Roma nu l-au priimit, a fugit la Ravenna, unde așijderé ne priimindu-l, cu sabia ș'au făcut cale în cetate.

www.dacoromanica.ro

După aceĭa Odoaţer maĭ culegând oaste ĭarăş au avut cu Theodoric războĭ, la apa Duca; ce şi acolo bătut şi gonit fiind, au fugit la Ravenna. Theodoric deciĭa încungĭurând Ravenna, au bătut o 3: anĭ nepărăsit. Odoaţer, macar că de de mult, noapte fugisă din cetate, văzind că acmu n'are ce să maĭ face, au căzut la rugămente, şi la pace, poftind pe Theodoric, să priimască să fie amândoĭ soţiĭ, şi să înpărăţască de atocma, în Italia, caré Theodoric întâĭ au priimit, apoĭ chemând pe Odoaţer la veselie, l-au ómorît, şi au rămas el deciĭa singur stăpânitorĭu; Iată ĭubite cititorĭule, de adeverinţă ĭubitorĭule, cum de frumos, şi de curat arată, şi dovedesc Istoriciĭ, că Zenon înpăratul au făcut pe Theodoric Voevood, (au precum cuvântul scriitorĭuluĭ ĭaste Maghistru) oştilor din Dachia, şi din Misia; dară dacă nu era supt stăpâniré Romanilor, ce căuta oasté românĭască în Dachia? Şi ce ar fi pus pe Theodoric Maghistru oştilor, în ţara de alţiĭ ţinută. Aicé să zicem şi noĭ cuvântul luĭ Costin Logofătul, că rău să prinde mano, ţigănéşte. Iar de ar socoti că acé Diregătorie, caré au avut Theodoric în Dachia, şi în Misia, supt acela nume; adecă să se chéme că Dachia au fost stăpânită de Gotthĭ, şi aşé nu să prinde, şi nu mano, ci aşéşĭ nicĭ Lado loc naré, în limbă ca acésta ţigănéscă. Nu să prinde, zic, chicĭ orânduit de altul a fi într'o diregătorie; nu ĭaste stăpânire slobodă séu precum lătinéşte zicem: Dominium absolutum, stăpânitorĭu în voe lăsată; ce de la altul ţinută şi dependens; Iară noĭ pentru voĭa celor ce vor vré să-ş ţie pizma cé d'intâĭ neschimbată, macar că le dăruim şi acésta, şi să zicem, că Theodoric, întâĭ au fost Voevod în Dachia de la Zenon înpăratul orânduit, ce apoĭ vicĭenindu-să, au ţinut-o în putére, şi slobod; ce şi aşé tot încă nu să prinde. Intâĭ că scriitoriĭ zic, că Theodoric au eşit cu tot némul său din Misia, ĭară nu din Dachia; de unde să cunoaşte, că după ce s'au viclenit Theodoric, Romaniĭ din Dachia, şi slujitoriĭ eĭ, s'au tras de lângă dânsul; ĭară de ar zice înpotrivniciĭ, că acésta scriitoriĭ nu pomenésc; vom lăsa şi acésta după voĭa lor. Ce şi aşé acéstă stăpânire a luĭ Theodoric, maĭ mult de triĭ anĭ n'au fost; căcĭ el s'au arătat nepriĭatin înpărăţiiĭ lét 487; iară din Misia cu totul s'au rădicat lét 490. Decĭ stăpânire, sau maĭ adevărat să zicem

Procopie de Gotthis, car 1.

www.dacoromanica.ro

Tirănie, numaĭ de treĭ anĭ, adevărată stăpâniré nu să poate chema. Rămas au dară Romaniĭ în Dachia noastră, de la Traĭan marele până la acésta vréme nemutaţĭ; şi prin tote răzcoalele, câte s'au tâmplat neclătiţĭ, precum din Istoricĭ am arătat, ş'am dovedit. Ce până Capul acesta a sfârşi, pentru ca tot prepusul de stăpâniré Gotthilor, să rădicăm, până maĭ pre urmă unde s'au aşézat să arătăm. Gotthiĭ dară după ce au biruit, ş'au omorât pe Odoaţer, Theodoric maĭ pre urmă au făcut pace cu Burgundioniĭ, ş'au cumpărat de la dânşiĭ câmpiĭ Luguriiĭ, ĭară pe rămăşiţa Herulilor din Italia scoţindu-ĭ, ĭ-au aşezat pe supt munţĭ, locurile lor Gotthilor săĭ înpărţind, şi acolo au rămas deciĭa toţĭ Ostrogotthiĭ. Intre acesté, Zenon înpăratul, din băutură fără măsură, l'au lovit cé nevoe, şi atâta l'au ţinut de mult, cât toţĭ s'au gândit că au murit; şi îndată l au şi îngropat; puindu-ĭ pĭatră mare deasupra; apoĭ în mormânt ĭarăş la fire viindu-şĭ, au început a striga: ce nime să-l scoaţă, n'au vrut, şi maĭ vârtos înpărătésa Aridna, să-l lasă să să înnăduşéscă, au poroncit; căcĭ fiind eretic Pelaghiaŭ, în boala luĭ, altă n'au fost strigând, fără numaĭ pe Pelaghie eretic, alţiĭ zic că pe Patrichiu Pelaghie să fie strigând, pre carele fără nicĭ o vină l-au fost omorât. Murit-au Zenon înpăratul lét 491 în luna luĭ marte, după ce au înpărăţit anĭ 17 lunĭ 3. In locul luĭ Zenon înpărătésa Aridna, şi Senatul, au rădicat la înpărăţie pe Anastasie; ce ĭ-au fost zicând Silenţiarul, adică Tăcătoriul, în luna luĭ mart, în şepte-spră-zéce au stătut înpărat.

Grigorie Turonénul, carté 2, cap. 3 şi 4.

Theofau în Hronicul Alexandrin. Zonora car 1. Lét 491.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A CINCÉ.

Caré arată greutaté aceştiĭ Istoriĭ. şi pricina a Continuaţiiĭ Eĭ. Aşijderé, arată, când, şi cum s'au schimbat, numele Dachiiĭ, în Voloscaĭa, Volohia, sau Valahia, şi precum acest nume cum Moldovénilor, aşé Munténilor. şi Ardelénilor, prin multă vréme au fost tot unul, şi de obşte, ĭară maĭ pre urmă s'au despărţit.

CAPUL I.

Arată-să greutaté aceştiĭ Istoriĭ.

Marturisim, şi nu fără puţină tânguĭală, ne cutremurăm, de mare, şi de nepurtat greuinţa, caré asupră-ne vine; căcĭ marĭ stâncĭ, în mijlocul drumuluĭ, ca neclătite stau; şi multe, şi înpletecite înpidicăturĭ, înnainté paşilor ni să aruncă, carile şi paşiĭ înnainte aĭ muta ne opresc, şi calé hroniculuĭ nostru slobod alerga, tare astupă; şi ca troĭaniĭ Omeţilor de vivor, şi vicol în toate părţile spulbăraţĭ, şi aruncaţĭ, cărările céle maĭ denainte de alţiĭ călcate, atâta le acopăr şi le ascund, cât nu fără mare frica primejdiiĭ, ne ĭaste; ca nu cumva pârté rătăcind, şĭ căraré pe caré a merge am apucat, pierzind; cursul Istoriiĭ noastre, în adâncĭ vârtopĭ, şi ne înblaţĭ codrĭ, de povaţă lipsit, să cadă, şi aşé la doritul popas, şi odihnă să nu putem agĭunge. Ce întâĭ

www.dacoromanica.ro

pre Dumnăzău, carele ĭaste calé şi povaţa spre tot adevărul într'agĭutorĭu chemând; pre cât în slabe, şi slabănoage putinţele noastre va fi, cé de demult, şi de la mulţĭ părăsită cale a cerca, şi urmele céle astupate, şi pierdute, a adulmăca, şi a le descoperi, ne vom nevoi: şi macar că precum simţim, maĭ de la toţĭ Istoricĭĭ (carĭĭ până acmu ducătorĭĭ, şi îndreptătorĭĭ noştri era), părăsiţĭ, şi într'un chip ore-carele, maĭ de tot, (însă nu de tot) lepădaţĭ sintem; însă după cuvântul ce să zice: Toate ispiteşte dragosté; toate biruéşte nevoinţa, cu care învitare, oarécum de iznoavă însufleţindu-ne, nu aşé de tot nedejdé vom lepăda; nicĭ greuimé sarcinĭĭ, aşa de tot de tot, ne va spărĭa, cât de nu în spate a o rădica, macar din locul său, a o muta, şi cât de puţin a o porni, să ne ispitim. La caré de vom fi poftĭĭ, şi nevoinţĭĭ noastre dobânditorĭ, cu atâta mulţămiţĭ, şi contetuiţĭ vom fi, învitând, şi îndemnând pre alţĭĭ, carĭĭ de cât noĭ în puterĭ maĭ bogaţĭ vor fi, (că precum şi sint, şi după noĭ mulţĭ vor fi, cunoaştem, şi mărturisim), gré povara acésta cu vârvul dégetuluĭ, diu mijlocul căiĭ, râdicând-o, ca pre un bulgăr, scandalul picóruluĭ, departe să o zvârlĭască; şi aşé deciĭa altora lor următorĭ călătorĭĭa uşoară, şi cale deşchisă să facă; căcĭ către céle aflate pre lesne ĭaste a adaoge, zic ceĭ ştiutorĭ.

CAPUL II.

Arată-să pricina spre îndemnaré Continuaţiiĭ Hroniculuĭ.

Pierdut'aş fi fost, (omenite Cititorĭule), toată nedéjdé, şi denainte înpotrivnicilor şi sabiĭa din drĭapta, şi scutul din stinga, aş fi scăpat: şi aşé, precum să zice cuvântul, şi osteninţa, şi undelemnul în zădar aş fi fost cheltuit; şi maĭ mult Cursul hroniculuĭ înnainte aduce, de tot aş fi fost rămas, de n'aş fi fost, după multă trudă şi sfărmare de cap aflat, precum pentru lucrurile Dachiĭ noastre de au şi tăcut unĭĭ; ĭar nu toţĭ Istoricĭĭ condéile ş-au frânt: nicĭ tăcéré celor maĭ vechĭ aşé de tot museele (Cămările unde stau la citĭală, sau la învăţătură) celor maĭ noĭ a închide

www.dacoromanica.ro

au putut, cât vechimé vrémilor, și mulțimé annilor Stăpânitoaré științiĭ, și întruducătoaré uĭtăriĭ, așé de tot, și peste tot să să poată face. Noĭ zicem Istoricĭ, însă nu noĭ a véculuĭ nostru, ce noĭ a véculuĭ după ceĭ vechĭ scriitorĭ; cariĭ macar, că nu după puține a soareluĭ învârtejirĭ, ca dintr'un greu somn deșteptându-să, și ca prin odihnă lucrurile maĭ Marilor săĭ, în mente aducându-ș, cu slove a le însămna, și celor maĭ pre urmă viitorĭ, ca pre o materie gata în palmăle puind, spre tocmiré, orânduĭala, și așternerć lor, a-ĭ îndemna, și a-ĭ învăța au început. Și acește deciĭa din céle puține, și amelițate însămnărĭ, Istoriile vremilor trecute, ca dintr'un adânc întunéric, la lumină, și la prăvala lumiĭ lĭ-au scos, și lĭ-au arătat. Că precum cine-va, când află vre-o parte de sferă, sau de cerc de fier, sau de lemn, de pe încujbătura caré véde în parté cé aflată, pre lesne poate gĭudeca, cât să fie fost Sfera, sau cercul, când au fost tot și întreg; Intr'acesta chip Omir, Domnul Poeticilor, din puține însămnărĭ a altora, prin stâlpĭ, prin marmurĭ, și prin moșĭ în moșĭ pomenirĭ, după 200 de anĭ, toată și întrĭagă Istoria Troadeĭ, și războĭul a tuturor Grecilor la dânsa, au scris, și la un loc culegând-o, la știința oamenilor au scos-o: din céle, adică puține știute, și cunoscute, arătând și cu tarĭ Argumenturĭ dovedind, ce au trebuit ceĭ vechĭ să zică, și n'au zis, ce au trebuit să scrie, și n'au scris. Așé Irodot întâĭul Istoricilor, după mie, și sute de anĭ Istoria sa au scris; și trăind el cu 444 de anĭ maĭ înnainte de Domnul Hs. pomenește și de faceré Turnuluĭ Vavilonuluĭ. Așé și Istoria înpărățiiĭ Persilor, și lucrurile Ellinilor, cu multe sute de anĭ, maĭ înnainte de dânsul făcute, șăruind, Părintele Istoriiĭ s'au numit, nu doară că toată Istoria sa din crierĭ săĭ au născut o; ce că ce de atâta vréme înnainte înprăștiată, și netocmită, prin puține însămnărĭ (precum maĭ sus zisem) și pomenirĭ tăvălindu-să, la orânduĭală, și știința tuturor, o au adus. Așé Thuchitid, carele al doile după Irodot Istoria Ellinilor săĭ, au scris, așé alalțĭ vechĭ Ellenéștĭ scriitorĭ, lucrurile cu sute, și miĭ de anĭ înnainte în Istoriile sale încep. Așé Xenofont, așé Dionisie Alecarnisău, așé Pavsanie, așé Cfintus Curțius, carele au trăit cu 48 de anĭ după naștеré Domnuluĭ Hs: au scris Istoria luĭ Alexandru Marele Ma-

www.dacoromanica.ro

chedon, a căruĭa înpărăţie şi fapte au stătut maĭ înnainte de Cfintus Curţius cu 360 anĭ. Aşé Plutarh, după 400 anĭ, au scris de lucrurile luĭ Filip, şi a luĭ Alexandru. Să nu pomenim aicé pre Moysăĭ marele Proroc, şi Hatman nărodului Izrailtén, carele cu suflaré Duhului Sfânt scrie Istoriĭa faceriĭ lumiĭ, care au fost maĭ înnainte de dânsul cu multe vacurĭ, ce să pomenim pre Iosif, şi Filon, cariĭ Iudeĭ fiind, şi în limba Ellinĭască, pre la aniĭ după naşteré Domnului Hs: 60 şi 70 pănă la 90, Istoriile sale au scris, şi maĭ ales Iosif, carele au alcătuit Carté de véchimé lucrurilor Iudeeştĭ, de la începutul némului său, pănă la vrémé lor: Istoriĭa de atâté miĭ, şi sute de anĭ, din puţine fântânele Istoriiĭ Sfinte, în marĭ ape, şi râurĭ prefăcând-o; aşé Titus Livius, carele au trăit pănă la anul după naşteré Domnului Hs, al noaâ-spră-zécele, au scris Istoriĭa Romanilor, şi lucrurile maĭ denainte de dânsul o mie şi maĭ bine de anĭ. Aşé toţĭ alalţĭ luând şi cu puţinéle sémne îndămânându-să, Istoriile sale au şăruit, şi la cel căzut a lor stau, şi chip lĭ-au adus. Acestora dară şi noĭ a ne uita de vom îndrăzni, ce spaimă şi ce ruşine ne va timpina, şi macar, că cu întrĭagă a inimiĭ ştiinţă zicem, că nu doară cinsté, şi lauda a pomeniţilor Istoricĭ pretendeluim (vom să cérem), (că acésta de am şi gândi, nespălată pată féţii noastre am pune); Ce ca moĭmâţa lucrurile omeneştĭ uĭmind, după slabe puterile noastre, ne vom nevoi, ca din însămnările, şi toanele unor maĭ pre urmă Istoricĭ, la ivală, şi la arătare să scoatem, ce au lipsit în ceĭ vechĭ, şi ce au trebuit să nu lipsască, adecă célé ce Istoricii ceĭ maĭ vechĭ, sau cu condeĭul lĭ-au trecut, sau de nu lĭ-au trecut, cu răutaté vremilor nĭ-au perit, sau de sint şi de faţă, ce sint puţinéle, şi amelăţăturĭ numaĭ, maĭ pre larg, şi maĭ curat să le aşezăm, precum pofta adeverinţiĭ, şi a iubitorilor de ştiinţă adevărată poftéşte să le dovedim, precum cesté, ce cât de târziu, şi de nou să zic, altele să nu fie fără numaĭ, ĭarăş acélé, ce în vremile lor adevărat au fost, şi s'au lucrat. Şi zisele cestor maĭ de pre urmă nu scornĭturĭ de Crierĭ, (nu de Dumnăzău acésta în capul vre-unuĭ Istoric de adeverinţă ĭubitorĭu să încapă), nicĭ povestirĭ plăzmuite, ce célé, ce cu condeĭul

www.dacoromanica.ro

atuncé trecute, acmu din închisoaré uitării izbăvindu-să, la lumina pomenirii, să vie, precum cursul Hroniculuĭ, pre la locurile, şi vremile sale, înnainté privélii, şi gĭudecăţii Cititorĭuluĭ, le va púne, şi le va arăta.

CAPUL III.

Arată să, cé dintâĭ a Bulgarilor ĭeşire spre părţile înpărăţiiĭ Romanilor.

Anastasie.

Intâĭ dară trebue să să pomenéscă, că noĭ în a Hroniculuĭ nostru carté 3, cap. 2: 3, curat am arătat, precum mincĭunos, şi cu năpaste ĭaste Dachiiĭ numele Flachiiĭ, pre carile vor uniĭ aşa numaĭ p'entreg, şi fără nicĭ o socotélă, cu mulţĭ anĭ maĭ denainte de descălecatul eĭ cu Romanĭ, să i-l dé; şi cu năpaste asupră să i-l pue, unde noĭ pre scurt pentru acésta ameliţind, cuvântul am cruţat: ca aicé la locul său, pre larg să-l zicem, şi să-l arătăm. Decĭ pricina, şi născătoriĭ acestuĭ nume nou a Dachiiĭ, fiind întâĭ Bulgariĭ, întâĭ pentru a lor ĭeşire într'aceste părţĭ, să zicem trebuĭaşte. După prăzile Attiliĭ (pentru carele în carté trecută, mult s'au zis), cu 48 de anĭ maĭ pre urmă, scrie Marţelin, precum lét 499: in 7 anĭ a înpărăţiiĭ luĭ Anastasie, înpărat (precum însămnéză Calvizie la acesta an, şi Patavie parté 1, carté 7) ĭar Gheorghie Chedrin zice-într'al 10-le şi 11-le an a înpărăţiiĭ luĭ Anastasie despre părţile Crivăţuluĭ, s'au arătat întâĭ spre părţile Evropiĭ nĭamul Varvarilor Bolgarĭ; carii până atuncé nicĭ văzuţĭ, nicĭ auziţĭ, necum ştiuţĭ ĭera în părţile înpărăţiiĭ Romanilor. Aceşté dară Bulgarĭ, rădicându-să de piste apa Volga, (de pré care şi numele au), fără véste, şi tot de o dată au întrat în hotarăle Romanilor, şi până la Trachia peste Dunăré prădând, marĭ răutăţĭ, şi jacurĭ au făcut: înpotriva a cărora Anastasie înpărat, trimiţind oaste, lĭ-au ĭeşit înnainte la apa ce să chémă Zursa; şi dându-le războiu fură Romaniĭ biruiţĭ; Multe capete de frunte şi 4000 de slujitorĭ pierzind. Inpăratul Anastasie văzind că înpotriva a ném vrăjmaş ca acesta, cu armele ceva nu va puté

Marţelin şi Zonaras, carie 14. cap. 2.

Lét 499.

Calviz în Hronologhie la acesta an. Patavie în sămăluire vremilor Parte 1, carte 7.

www.dacoromanica.ro

folosi, multă sumă de banĭ dându-le, ĭ-au maĭ potolit, şi într'acé dată din hotarăle înpărăţiiĭ să ĭasă, ĭ-au înduplecat. Bulgariĭ înnapoĭ întorcându-să, tocma la locul lor să să fie întors, au prin locurile hotarălor înpărăţiiĭ, să fie rămas, la istoricĭ curat a cunoaşte n'am putut. Ce atâta numaĭ cât ĭarăşĭ acela istoric scrie, precum
Lét 502. la anul 502 Bulgariĭ ĭarăşĭ să fie întrat cu pradă, şi să fie vinit până aproape de Thrachie. Aicé cititorĭul, bine de va lua sama acestor doaâ prăzĭ a Bulgarilor; doaâ lucrurĭ va însămna, carele, precum trebue, cunoscându-să, multă lumină socotéliĭ ce vom să zicem, vor da; unul dară ĭaste, că în prada dintâĭ au trecut Bulgariĭ prin Dachia Misie, până la Thrachia; ĭară al doilé precum s'au apropiat numaĭ de Thrachia, din caré aĭavé ĭaste, că Bulgariĭ sau aproape de Dachia au stătut, când s'au întors din năvala dintâĭ; sau în singură Dachia, spre părţile câmpuluĭ sau oprit; adecă peste Prut spre Nistru. Decĭ orĭ cum ar fi fost, într'alt chip nu să poate înţelége, fără numaĭ, că Bolgariĭ prin Dachia lĭ-au fost a tréce la Misia, şi la Thrachia, şi ochiĭ lor de ochiĭ Romanilor, întâĭ în Dachia să fie dat, apoĭ aĭuré. Aćasta socotélă adevărată să fie, dintr'acelaş istoric, să dovedéşte, de vréme ce scrie, că Bulgariĭ, la a doa vinire trecând în Misia, au rămas într'ânsa, şi Anastasie înpăratul, cu deasila de acolo să-ĭ scoaţă neputând, lĭ-au dat cale să trécă în Pannonia. Şi aşé
Let 504. Bulgariĭ lét 504 au trecut Dunăré, şi au întrat în Pannonia, unde îndată au luat cetaté Sirmion (caré să fie fost din potriva Beligraduluĭ aĭure am arătat), de unde să cunoaşte, că de n'ar fi trecut Bulgariĭ întâĭ prin Dachia (măcar că acésta istoricul a nume nu pomenéşte), n'ar fi scriind, că din Misia sculându-să au întrat în Pannonia, caré ĭaste pesté hotarul Dachiiĭ spre apus, precum şi de acésta în doaâ treĭ locurĭ s'au pomenit. Rămâne dară adevărul, precum Bulgariĭ, când de la Volga au ĭeşit, întâĭ să fie văzut în Dachia pre Romaniĭ, acolo trăitorĭ, şi pre aceĭ Romanĭ să-ĭ fie numit cu numele, carele au fost având în limba lor Romaniĭ, pentru caré acmu aşé pre rând vine cuvântul, să cercăm să aflăm, şi să arătăm, Romaniĭ la limba bulgărĭască (caré una cu cé slovenéscă să fie, nime să va afla să tăgăduĭască), ce nume au avut.

www.dacoromanica.ro

CAPUL IV.

Dovedéşte-să, precum numele Dachiiĭ, Bulgariiĭ să-l fie schimbat, şi precum Moldovanul, şi Romanul, în limba lor tot un nume au.

Cu greşită a voroavei deprindere, Non usu, sed abusu, s'au părut precum numele Dachiiĭ, şi a Romanilor într'ânsa lăcuitorĭ, într'alt nume nou s'au numit, că precum cu bună dovadă sintem să arătăm, nu mutat numele, ce într'altă limbă tălmăcit, să fie, şi tălmăciré deciĭa să să fie ţinut în loc de nume nou; ĭară amentréle în hirişiĭa sa şi Dachia, şi Romaniĭ din Dachia, precum dinceput s'au numit, tot aşé şi astăzĭ să număsc. Aflăm dară din hronicul Slovenesc, precum cel vechiu a Romanilor nume, la limba Slovenéscă să să fie chemat *Volohă*, caré nume astă-zĭ ni-l dau noaâ Moldovénilor, (şi macar că şi Munténiĭ, tot supt acest nume să cuprind; însă maĭ pre urmă lĭ-au zis Multénĭ, de caré maĭ înnainte să va zice), că vrând Hronografuł Slovenésc, să scrie, cum au gonit odânăoară Romaniĭ pe Slovénĭ de la Dunăre, într'acesta chip scrie: «Volohomje naşedşim na Dunaiskia, Slovenы: i şedşim imvnihă, inasiluıoştim imă, Slovenej E prişedşe, sédoşa ovina Vislereţé, iprozvaşasé Poliane, i proč.» Aşé aćastaş, cu aćastaş cuvinte mărturisésţe, şi Letopiseţul rusesc cel mare, de pre caré şi pănă astăzĭ, ceĭ ce vor să scrie hiriş Slovenéşte, când ar vré să scrie numele Romanuluĭ, şi a Moldovanuluĭ, într'alt chip să le zică nu poate, fără numaĭ şi cestuĭa, şi celuĭa *Volohà;* Iară când ar vré nu după limba Slovenéscă, ce după cé lătinéscă, să scrie, atuncé V o l o h ă numele hiriş rămâne a Romanilor din Dachia, adică din Moldova; ĭară Romanilor din Italia, R i m l e n e, de pe numele, adecă, a Romiĭ; de unde de cât zările Soareluĭ maĭ luminos să véde, că Bolgariĭ întâĭ de Romaniĭ din Dachiĭa dând, pre hireş numele Romanilor, în limba Slovenéscă l-or ştiut, Volohĭ, ĭ-au chemat, adecă Românĭ, şi ţara Dachiiĭ, în caré Romaniĭ lăcuĭa, Volostéle, caĭa Zemle, adecă ţara sau pământul Romanilor. Aceşteĭ soconeclătite mărturiĭ ne sint toate némurile, a cărora limbă pre limba

Hronograful Slovenesc Glav. 129.

Létopiseţul Slovenesc pentru multe némuria Slovénilor, carté 1.

www.dacoromanica.ro

Slovenéscă maĭcă că cunosc, precum sint: Rusiĭ, Căzaciĭ, Léșiĭ, Bolgariĭ aceșté, Sloveniĭ (cariĭ maĭ pre urmă și eĭ au vinit în părțile Evropiĭ), Boemiĭ, Sirbiĭ, Bosnéniĭ, și alalte némuriĭ, carele vor maĭ fi, toate acésté, după cel hireș, și vechiu nume a Romanilor, în limba lor, *Volohĭ*, ne zic și noaâ, și Romanilor din Italia, care némuriĭ deciĭa, mariĭ, și vestite Crăiĭ în Sarmatia, în Misia, (căcĭ în Dachia noastră vre-un niam de aceșté să să fie stăvit, la vre-un istoric, a vidé nu ne s'au tâmplat) în Thrachia, în Dalmația, în Pannonia, în Illiria, și in Bohemia, au pus, și au întemeĭat, (carele tuturor știute fiind, acmu aicé maĭ mult a le număra nu ne vom zăbăvi), și de la dânsele altele cu vréme deprinzindu-să: ca cum în limba lătinéscă, și românéscă, nou nume ar fi primit, Dachiiĭ Valahia; și Romanilor din Dachia, adică tuturor Românilor, cu un nume de obște, Valahĭ, lĭ-au zis, ĭară amentréle numele acesta, după tălmăciré limbiĭ Slovenéștĭ, căutându-să, nicĭ mutat, nicĭ schimbat ĭaste; căcĭ Voloh ĭaste, precum am zis, Roman, și Voloscaĭa Zemle, țara Romanilor, precum noĭ singuriĭ, și astăzĭ Românĭ ne zicem.

CAPUL V.

Arată-să, precum numele Valahiiĭ, după acéste tâmplăriĭ, multă vréme, cu Moldovéniĭ, tuturor Românilor, de obște au fost.

După schimbaré, sau maĭ adevărată tălmăciré, numeluĭ Dachiiĭ în Volohia, multă vréme, toate treĭ țărâle pomenite, cu un nume s'au numit, până adecă când Domniĭa, dintr'una în doaâ, s'au despărțit, pre care vréme, Parté Valahiiĭ cé maĭ mare, de pe *apa Moldova*, numele a toată țara mutând, s'au numit Moldova; singură țara Muntenéscă, cu numele Valahiiĭ rămâind. Ce pentru adeverința acestuĭa lucru, a noastră socotélă într'o parte dând, singure mărturiile Gheografilor, să aducem, și pentru noĭ eĭ să grăĭască, scrie Iohan Bun, din Gloverie Gheograful: «Lăcuitoriĭ zice acestor țărĭ (adecă a Moldoveĭ, ș'a Munteniiĭ, și a Ardéluluĭ) maĭ de nainte au fost Ghetĭ, cărora după socotéla luĭ

Gluverie întruducerĕ în Gheografie, de Dachiĭa, cap. 18.

www.dacoromanica.ro

Plinie, Romanii lĭ-au zis Dachĭ; Iară după acéĭa s'au despărţit Dachiĭa acésta într'alte numere noaâ. Decĭ caré de mult s'au fost chemând Dachia din mijloc, apoĭ s'au numit Transilvania, adecă cum zicem noĭ Ardĭalul. Intre acésta şi între Dunăre s'au zis Valahia mică, adecă ţara Muntenéscă. Intre Valahia mică şi între apa Prutuluĭ, aşijderé între Prut, şi între Nistru, până la maré négră, s'au chemat Valahie mare, adecă Moldova.» Aşijderé acelaş Gheograf, de Transilvania, Cap. 9 zice: Care ţărĭ acmu, cu deosăbite numere să chémă, Valahia şi Moldavia, In vrémile maĭ vechĭ tot cu'n nume, Valahia, să chema. Decĭ noĭ maĭ mult cuvântul ne-lungind, pentru acesta a Valahiiĭ de obşte nume, cu mărturiĭa streinilor, pre Cititorĭu îndestulit să fie poftim, ĭară noĭ vom arăta pricina, cum streiniĭ, şi megiĭaşiĭ de prin prejur; şi când au început pre acésté ţărĭ cu ale sale numere, a le chema.

CAPUL VI.

Arată-să pricina, căcĭ ţărâle acésté maĭ pre urmă, cu deosăbite numere, s'au numit.

Pricina, pentru căcĭ nu toţĭ streiniĭ, pre acéste doaâ ţărĭ, (căcĭ pentru ţara Ardĭaluluĭ aĭcé nu zicem), în treĭ félĭurĭ le număsc, aĭave ĭaste, căcĭ precum am zis, maĭ de nainte, acésté doaâ ţărĭ supt un nume a Valahiiĭ cuprinzindu-să, şi până când ĭera supt o stăpânire, şi supt un Domn, numaĭ cu însămnaré Valahiiĭ marĭ, şi micĭ, să despărţiia; ĭară după ce s'au despărţit, pre vrémile luĭ Dragoş Vod Moldova şi pre a luĭ Radul Vod Negrul Muntenia; Moldova ş'au schimbat şi numele, şi de pe apa Moldoveĭ, sau depe cel maĭ vechĭu nume Molisdavia s'au numit Moldova. Munténiĭ, ş'au ţinut numele cel de Bolgarĭ pus Volohia, sau Valahia, carele în limba noastră, să zice ţara Românéscă. Léşiĭ, Rusiĭ, şi alte limbĭ toate, câte de la Moldova spre Crivăţ trăesc, (macar că Volohiĭ, din Voloscaĭa Zemlé, ş'au schimbat numele în Moldovénĭ, şi în Moldova), însă eĭ cu toţiĭ, numele, carele întâĭ de la Bolgarĭ au rămas, să

www.dacoromanica.ro

li-l rădicé, n'au primit; ce tot cu acel vechiu nume Volohĭ, adecă Romanĭ, ĭ-au chemat, şi-ĭ chiamă şi până astăzĭ. Veciniĭ despre apus numele nou primind, precum Moldovéniĭ singurĭ s'au chemat lor Moldavĭ, şi ţărâĭ Moldavia ĭ au zis, şi-ĭ zic. Aćasta noĭ maĭ înnainte în multe locurĭ am pomenit din istoriciĭ Léşeştĭ, şi din Bonfin şi Leunclavie. Veciniĭ despre amiazi-zĭ, cariĭ întâĭ ĭera înpărăţiĭa Grecilor, amestecând, şi cel maĭ de mult, şi cel maĭ nou, şi din doaâ un nume alcătuind, lĭ-au zis Moldo-Vlachĭ, şi ţărâĭ Moldo-Vlahia. Turciĭ maĭ pre urmă (o! Căcĭ n'au dat Dumnăzău, nicĭ noĭ, nicĭ altă limbă creştinéscă, veciní ca acĕsté să nu fie avut) ĭ-au zis, Cara Bogdan, de pre numele luĭ Bogdan Vod, tatăl luĭ Dragoş Vod, ĭară Moldovénilor Bogdanlu, adecă oameniĭ luĭ Bogdan. Leunclavie în Pantecte la numele Bogdan, zice: Că Moldovéniĭ aşé să se fie chemat, tocma de pe vremile înpăratuluĭ Vasile Bulgarocton, într'acăruĭa vréme au fost stăpânind ţărâle acésté un Bogdan, şi pentru adeverinţa cuvântuluĭ aduce mărturie pe Zonoras istoric vrémilor acelora, a căruĭa loc şi noĭ aĭurea pre larg l'am pomenit.

Tătarâĭ şi după numele ce lĭ-au dat Turciĭ, şi după numele ce ş'au pus sângurĭ, şi Bogdanlu zic Moldovénilor, şi Boldovan schimbând slova dintâĭ M: în Buche. Decĭ pentru numerele Moldoveĭ, şi a Moldovénilor aşé; ĭară pentru numele Munténilor într'alt chip, că întâĭ Moldovéniĭ schimbându-şĭ eĭ singurĭ numele, precum am zis, au schimbat şi a Munténilor, căcĭ iĭ spre părţile munţilor maĭ mult lăcuind, lĭ-au zis Munténĭ, adecă: oameni la munte trăitorĭ, şi ţârĭĭ lor, ţara muntenéscă. Ļéşiĭ, Rusiĭ, şi alte limbĭ, câte Moldovénilor numele să schimbe n'au primit, pentru ca să facă deosăbire numerilor acestor doaâ ţărĭ, au priimit numele, caréle Moldovéniĭ lĭ-au dat, şi lĭ-au zis Molténĭ, schimbând numaĭ N în Lude. Veciniĭ despre apus acésta ne învoind, lĭ-au ţinut tot numele cel dintâĭ, carele lĭ-au fost dat Bolgariĭ, şi le zic şi astă-zĭ Valahĭ, schimbând numaĭ amândoĭ o, o, în a, a: Greciĭ precum Moldovénilor aşé lor, numele lĭ-au alcătuit, şi lĭ-au zis Ugro-Vlahĭ, şi ţărâĭ Ugro-Vlahia. Turciĭ maĭ pre urma Grecilor, oare-cé stricând numele Grecesc, (că cât nu pot Turciĭ să scrie numele străinilor ştiu toţĭ, cariĭ au ispita

www.dacoromanica.ro

scriitorilor Turcéștĭ), le zic Iflac, sau în nume alcătuit Cara iflac, care nume macar că ĭaste să-l tâlcuĭască, Vlah Negru, adecă de pe numele luĭ Negrul Vod, Domnul Muntenésc, sau pentru căcĭ toţĭ Munténiĭ sînt maĭ negri la faţă; însă şi acésta pricinesc, cum orthografia turcéscă arată, că ĭaste strămutat numele din cel alcătuit Grecesc: Οὐγγρο-Βλάχος, ugrovlahos, zicând, că amentrelé ar fi trebuit să fie altném carele să să chéme Ac Iflac, adecă Vlah alb, şi înpotriva aceluĭa acesta să să cheme Vlah negru, care nicĭ au fost, nicĭ ĭaste; ĭară alalţĭ Turcĭ proştĭ le zic Cara Vláh, care nume din Orthografie turcéscă să să fie stricat aĭavé ĭaste, căcĭ la orthografia turcĭască nicĭ un nume nu să află, carele să încépă din doaă slove mute, cumu-ĭ V şi L în cuvântul Vlah; pentru acéĭa ceĭ ce scriu cu orthografie, înnainté luĭ F, şi luĭ L adaog un I, şi scriu şi citesc Iflac, ĭară nu Flac, sau Vlah. Munténiĭ singurĭ, a tuturor nume puse, nicĭ cum priimind, şi-au ţinut numele cel de moşiĭa, şi să număsc şi astăzĭ Românĭ, adecă Romanĭ. Jéle, că unĭ din scriitorĭ în Diplomatele Domnilor săĭ, şi într'alte cărţĭ ne socotind ce cinste cuprind numele Român, scriu numele de Grecĭ înprumutat. Ugrovlah, adecă, căcĭ sînt maĭ aproape de hotarăle Ungurésti, sau că ce Radul Vod Negrul, despre ţara Ungurĭască au vinit. Aşé dară de schimbaré numeluĭ Dachiiĭ, şi de numerele, carile astăzĭ ţin Romaniĭ, cariĭ întrânsa lăcuesc, înţelegându-să; Noĭ de acmu la cursul hroniculuĭ şi la cale de unde né-am abătut, ne întoarcem.

CAPUL VII.

Dau-să şi alte canoane trebuitoare, pentru maĭ curată înţelégeré Hroniculuĭ înainte.

Până a întra la carté ce urmază aceştiĭ părţĭ, pentru lesniré cunoştinţiĭ adevăruluĭ am socotit: şi alte canoane, către céle dintâĭ a adaoge, pentru căcĭ schimbându-să numele Dachiiĭ în Valachia, şi cu a ţărâĭ şi a lăcuitorilor, într'ânsa Romanĭ; istoriile

www.dacoromanica.ro

streinilor vecinĭ, nu puțină confusie în cunoștința, și deosăbiré numerilor fac, un nume adecă pentru altul luând, și lucrurile ce s'au făcut într'o parte a Valahiiĭ, le socotesc într'alta făcute, pentru caré nu puțină amestecătură, și greșélă videm făcută și în mapele gheograficeștĭ céle maĭ vechĭ, în carele pe Valahie mare, adecă pe Moldova, o pun în locul Vlahiiĭ micĭ, și în potrivă, pe cé mică, în locul ceĭ marĭ. Așé deciĭa locurile, cetățile, apele, și hotarăle tot strămutate și schimbate mărg.

1. Canonul întâĭ ĭaste unde să va pomeni în hronic numele țărâlor acésté, de să va aduce mărturiĭa istoriculuĭ Leșesc, Rusesc, și a altor némurĭ, pentru carile am zis, precum numele cest maĭ de pre urmă, Moldova, n'au priimit; să să știe că de va zice istoricul Voloscaia Zemlĭa, pentru Valahia mare, adecă pentru Moldova zice. Așé dè va zice: Voloh, pentru Romaniĭ, cariĭ au lăcuit în părțile Valahieĭ marĭ, înțelége.

2. Al doile canon ĭaste, că unde să va pomeni din istoric Latin Valahia, sau Valah, pentru Valahie mică, adecă, pentru țara Muntenéscă, înțelége.

3. Al treilea canon ĭaste, că noĭ până acmu, urmând istoricilor vechĭ, țărâle amândoaâ supt numele Dachiiĭ cuprindém, care nume de acmu lăsindu-l, unde vom pomeni Valahia pentru amândoaâ țărâle vom înțelége; iară când vom vré să pomenim pentru vre o parte, atuncé cu deosăbit nume, precum trebuința istoriiĭ va pofti, Volohia mare, sau Volohia mică, vom zice.

4. A patra canon ĭaste, înnainte prin multă vréme de anĭ, la istoriciĭ Greceștĭ, și Ellineștĭ, pentru Dachia sau Valahia, cevaș a să pomeni, neaflând, maĭ cu dedins vom zice, pentru lucrurile carile s'au făcut pin preĝurul Valahiiĭ, din carele macar că istoriciĭ tac, însă staré și traĭul Romanilor în Valahia să înțălége, după pravila canoanelor, carele am dat întâĭ: Că tăcéré în istoriĭ, precum nu pune, așé nu rădică lucrul.

5. Al cincelé canon ĭaste, că de să va pomeni din istoric Ellinesc Vlahia, ĭară nu Moldo-vlahia, sau Uggro vlahia, ĭaste prepus, pentru o parte, au pentru toată Vlahia, va să înțălégă? Și atuncé cititorĭul, să socotéscă pentru lucrul ce să povestéște, spre care parte maĭ aproape cade; Decĭ spre caré va fi maĭ a-

www.dacoromanica.ro

proape, pentru acéĭa să să înţălĭagă, adecă precum pomenéşte Nichifor Grigoras (caută maĭ pre larg maĭ pre urmă), precum Craiul Sirbĕsc, au luat pe fata a Domnuluĭ de Vlahia; trebue a să înţelége că pe fata Domnuluĭ Muntenesc au luat, căcĭ Munteniĭ sint maĭ aproape de Sirbĭ, sau precum va vré cititorĭul să gĭudece, că din lucru, ca acesta istoriiĭ, primejdeĭa mincĭuniĭ, nu să aduce, ce greşala ce face numaĭ în numere.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A ȘÉSÉ

Caré arată traĭul Romanilor în Vḷachia, de la Anastasie, până la Roman fiĭcorul luĭ Constantin, înpărat. Aşijderé, arată năpăzile Bulgarilor; şi descălecatul ţărâĭ şi Crăiiĭ Leşeştĭ, şi precum pre acésté vremĭ, nu numaĭ Volohia, cc încă şi Crâmul au fost, tot supt stăpâniré înpărăţiiĭ răzsărituluĭ. Aşijderé arată aşezaré Ungurilor pe apa Tiseĭ.

CAPUL I.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia de la năpada Bulgarilor, până la Justinian înpărat.

Pre la anul luĭ Anastasie al 14lé, a înpărăţiiĭ luĭ, Bolgariĭ intrând în Pannonie (precum la anul 504 am pomenit) şi luând şi cetaté Sirmiul, Theodoric Veronĭanul, văzind că Bolgariĭ, maĭ cu dedins cu îndemnăturile luĭ Anastasie înpărat, vor să între maĭ înlăuntrurile înpărăţiiĭ apusuluĭ; au socotit acésta să fie de nerăbdat; şi îndată trimiţind oaste asupra lor cu Hatmanul Petza, carele cu mare nărocire asupra Bolgarilor, şi a Ghepidilor, (cariĭ cu Bolgariĭ să însoţisă) au avut războĭu, şi pre Domniĭ amânduror în războĭu ĭ-au omorît, şi deciiĭa parté Pannoniiĭ despre Sirmion (caré astă-zĭ ĭaste Sclavonia, maĭ de nainte supt stăpânirea înpărăţiiĭ Răzsărituluĭ fiind supt stăpâ-

www.dacoromanica.ro

niré apusuluĭ au luat-o; împreună şi cetaté Sirmiul cuprinzind.
Intr'acestaş an Anastasie înpărat, pentru ca să poată opri năbu-
Zonaras carté 14. cap. 4. şiré Varvarilor de subt Ţarigrad, (scrie Zonoras carté 14: cap. 4:)
Că de scump ne vrând să dé lĭafă slujitorilor, au poroncit
de au tras zidĭ din maré négră pănă la cetaté Silivriĭ în maré
albă: a căruĭa zidĭ fărmăturĭ şi pănă astăzĭ să cunosc pre
Lét 505. alocuré. La anul 505 Anastasie înpăratul, asupra Persilor cu iz-
bândă războĭu având, şi pace cu dânşiĭ făcând, fără năroc ĭ au
mărs înpotriva luĭ Mundon Domnul Ghetilor, carele întrasă în
înpărăţiĭa luĭ pănă la Machedonia, şi Thesalia. Decĭ şi înpotriva
acestora văzind, că cu fierul nu-ĭ va puté spori, ĭ-au domolit cu
argintul; şi cu daré de multă sumă de banĭ, ĭ-au scos dintr'a-
céle părţĭ. Pre acésté vrémĭ, din istoricul pomenit, şi din Theo-
fanis înţelégem, precum multă parte a Schitiiĭ cu Domnul lor
Vitalian, la credinţa luĭ Hs: să să fie întors, şi legătură de Confe-
deraţie, cu înpărăţiĭa răzsărituluĭ să fie făcut; de vréme ce la
Lét 512. anul 512 Anastasie înpăratul, scornindu-să cântaré Trisaghion,
au vrut să adaogă şi acésta: Cela ce aĭ pătimit pentru noĭ: şi
aşé pătimiré luĭ Hs:, vré să o dé şi Dumnăzăiriĭ; pentru care
lucru, mare tulburare între năroade făcându-să, Pravoslavniciĭ
au îndemnat pe Vitalian, ca cu arme să rătuĭască Orthodocsia.
Lét 514. El încă la anul 514, sculându-să, au supus Thrachia, şi Misia, şi
luând cu sine călărimé oştiĭ Românéştĭ, au purces spre Ţarigrad,
mărturisind precum mérge asupra ereticilor Evtyhian, pentru să
scutĭască Orthodocsia. Acéstă povéste, noĭ am adus-o, pentru ca
doaă lucruri dintr'ânsa să cunoaştem. Unul ĭaste, că unde se
numără Schythia cu Misia, şi cu Thrachia, ni să pare să fie gre-
şélă, numele Schythiiĭ în locul Dachiiĭ puindu-să; Că Schytie
acmu ĭera supt stăpâniré Hunilor, şi înpărăţiĭa Romanilor, în
Schythia ceva parte nu avé. Ce acéstă socotĭală maĭ curat să
cunoaşte din céle ce maĭ ğos acelaş istoric aduce; că Vitalian,
după ce au vinit cu aĭ săĭ, şi cu maĭ mulţĭ de 60 miĭ de Ro-
manĭ, pănă supt Ţarigrad, apoĭ Anastasie înpăratul, cu ğuruinţă,
şi măguliturĭ, l'au făcut de s'au întors înnapoĭ după 8 zile, pentru
carele maĭ pre urmă simţind, şi oprindu-să în Misia, au apucat
acolo cetaté Odisul, şi pre Chiril Hatmanul oştilor au omorât.

www.dacoromanica.ro

Aşijderé pre Ipatie alt Hatman, l'au prins viu, şi ca la 65 miĭ din oasté luĭ Anastasie înpărat au omorât, precum scrie Gheorghie Chedrin «în anul 23 a înpărăţiiĭ luĭ Anastasie Vitalian Schythul să fie omorât pre Chiril Hatmanul oştilor, şi să fie cuprins tiranéşte Thrachia, Schythia (supt acesta nume poate fi şi Dachia), şi Misia, şi aducând cu sine multe năroade de Hunĭ şi Bulgarĭ, multe cetăţĭ să fie luat, şi cu prada până supt zidĭurile Ţarigraduluĭ să fie agĭuns». La anul 515 Vitalian, au fost gătit vase pre mare, să margă din doaâ părţĭ, să încungĭuré pre Anastasie în Ţarigrad. ce Marin Voevodul luĭ Anastasie, luând cu sine pre Proclu Mathematicul, carele făcând cu meşterşug nişté oglinde de aramă, cu razele sóreluĭ, au aprins toate corăbiile luĭ Vitalian pre mare. Vitalian pentru perderé corăbiilor, maĭ mult înfocându-să, maĭ cu mare vrăjmăşie, au purces cu alalte oştĭ despre uscat, asupra Ţarigraduluĭ; Ce Senatul văzind răzsipa ce vine asupra Inpărăţiiĭ, au stătut la mijloc, de au făcut pace; cu acéste condiţiĭ, pentru ca Orthodocsiĭ, în Izgnanie trimişĭ, să să întoarcă la locurile lor, (între carii ĭera şi Machedonie Patriarhul Ţarigraduluĭ) şi Sinod icumenie să să stringă, în carele erésé Evtyhianilor (a cărora cap şi scutitoriu singur înpăratul Anastasie ĭera) să ğudece. Ce Anastasie, precum ĭera toate primejdiile obiciuit, cu banĭ a răscumpăra, multă summă de banĭ luĭ Vitalian dând, cu dânsul s'au înpăcat, şi încă şi Maghistru tuturor oştilor, de o dată, l-au făcut: până adecă s'au încetat, şi s'au tolit gâlcevile între gloate. Apoĭ şi pe Vitalian din cinste l'au scăzut, şi Sinodul, carele de fricâ să gĭuruisă să facă, n'au făcut; Decĭ dară de pre rămânéré acestuĭ Vitalian la Ţarigrad, aĭavé ĭaste, că numele Schithiiĭ rău să pune între Misia şi Thrachia; Ce poate fi Vitalian, de ném Schith fiind, şi în hotarăle maĭ aproape de Dachia, Varvariĭ luĭ légé Creştiniĭască priimind, scriitoriĭ au amestecat, nume(le) Dachiiĭ sau a Volohiiĭ, (precum Bolgariĭ atuncé âĭ zicé) cu Schithia; precum şi alţiĭ muliţĭ maĭ pre urmă istoricĭ, toate locurile peste Dunăre, spre Crivăţ, supt numele Schithiĭ le cuprind, cariĭ la locul lor, să vor pomeni. Ce Anastasie înpăratul în erésa sa rămâind, macar că pre urmă căindu-să, ceré ĭertăcĭune de la năroade; Ce Dumnăzău, vrând

Lét 515.

Evagrie, carté 3, cap. 43.

www.dacoromanica.ro

aĭavé să-l cérte în césta lume, şi arătându-să şi om groznic, ţiind în mână un izvod, ĭ-au zis: Pentru necredinţa ta, Dumnăzău 14 anĭ ţ-au şters din tabla vieţiĭ, şi aşés să ştiĭ, că curund, de fulger, viĭ peri. Anastasie cu Meşterşugul luĭ Procul Mathematiculuĭ, de urgie luĭ Dumnăzău, vrând să scape, au poroncit, nebunul, cu meşterşug Mathematicesc, să-ĭ facă o casă, prin caré să nu poată străbate fulgerul! ce în zădar;* Că lét 518 în 17: a luĭ April, séu precum alţiĭ vor, în 9: a luĭ Iulie, de fulger au perit; după ce au înpărăţit anĭ 27: lunĭ 3: ş'au trăit 80: sau precum alţiĭ zic 88 de anĭ; ĭar în locul luĭ, slujitoriĭ au râdicat la înpărăţie pre Iustin Thracul; acesta au înpărăţit anĭ 9: zile 23: şi la lét 527: obrintindu-i-să un picór, ce avé de săgată rănit, în Caléndele luĭ Avgust, au murit. In vrémile acestuĭa, ceva vrédnic de însămnat, pentru părţile Volohiiĭ, la Istoricĭ însămnat, n'am putut afla. In locul luĭ au stătut Iustinian la înpărăţie, Avgust în 30 zile într'acelaş an.

Lét 518. Evagrie, car. 4. Marţelin, Theofan, Chedrinos şi Zonaras.

Iustin Thracul. Lét 527.

CAPUL II.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia, de la Iustinian, până la Iustin.

Iustinian, atâta de vestit ĭaste în toată lumé istoricéscă, cât pentru dânsul destul ĭaste, singur numele luĭ Iustinian a pomeni; iară din toate laudele luĭ, maĭ vestite âĭ sint zidirile, céle multe, şi minunate de Cetăţĭ, oraşe, poduri, mănăstirĭ şi beséricĭ; între carele una, Besérica Sfinteĭ Sofiiĭ destulă ĭaste, pentru mieraré a toată lumé, că nicĭ întâĭ ca acésta (de beserica luĭ Solomon cevaş nu zicem) s'au zidit, nicĭ după dânsa, alta până acmu, s'au văzut; ĭară maĭ cu dédins, pentru cetăţile, carele unile râsipite fiind, lĭ-au tocmit; ĭară altele şi din pajişte au râdicat pe ânbe marginile Dunăriĭ în Dachia, în Misia, şi aşéş, şi în Schythie, pre amănuntul, în capul ce urmază lè vom arăta. După zidirĭ, âĭ sint biruinţele, asupra tuturor Varvarilor, în Italia; şi Africa, şi în Persia, carele au dobândit prin vestitul Hatman Velisarie,

www.dacoromanica.ro

şi prin Narsitis Hadânbul; De cât Velisarie, numaĭ cu părţile bărbăteştĭ maĭ gos, ĭară nu cu vitejiĭa. Velisarie maĭ lăudat cu atâta, că pentru cinsté curăţiiĭ, şi cu conteniré, Hadâmb să făcusă, pentru carele scrie Procopie, că în viĭaţa luĭ altă muĭare, fără cât pre a sa, n'au cunoscut; şi în faţă a mueriĭ frumoase, nicĭ au căutat. Ce acésté noĭ altora lăsindu-le, la lucrul nostru să ne întoarcem. Chedrinos Istoricul la sămnul 148: în viaţa luĭ Iustinian pentru suppuniré Unilor, supt înpărăţie, scrie aşé: în cel din tâĭ zice, an, a înpărăţiiĭ luĭ Istinian, Variza Crăiĭasa Hunnilor armele ş'au înpreunat, cu a Romanilor, zic să fie avut 100 miĭ de Hunĭ supt stăpâniré sa. Intr'acelaş an şi Gorda Crăişorul Hunnilor, carile lăcuĭa aproape de Vosfor (pre unde ĭaste acmu Azacul) s'au datu-să Romanilor, şi s'au făcut şi Creştin. Acesta făcuse legământ, precum şi Romanilor cu credinţă va fi, şi cetaté Vosforul (zic uniĭ acésta să fie Azacul) va păzi, şi dajdé cé de boĭ, caré ĭera obicĭuită, în toţĭ aniĭ să dé, la înpărăţie, va trimite. (Vosforo, Ellinéşte; va să zică, aducătoare de boĭ, pentru caré tălcueşte Chedrinos «pentru acéĭa cetaté să fie chemat Vosfor: căcĭ lăcuitoriĭ de acolo în loc de banĭ, ĭera legaţĭ să dé în toţĭ aniĭ boĭ). Crăişorul dară acesta, cu multe daruri, şi cum să cade cinstit de la înpăratul fiind, dăruit; s'au întors acaseş, unde spuind frăţine-său, luĭ Moagheras de cinsté şi de darurile, carele au avut de la dărniciĭa înpăratuluĭ, şi precum s'au făcut şi creştinĭ: îndată au slărmat şi au ars toţĭ boziĭ Hunnilor, pentru caré lucru, mâniindu-să Hunĭi, au râdicat cap asupra luĭ, şi zugrumându-l, au pus în locul luĭ Craĭu pe frate său Moagheras; aşijderé, şi pe Tribunul Dalmaţiiĭ, (carele acolo păziĭa), înpreună cu toată oasté ce avé pe lângă dânsul, au omorât. De acésta înţelegând înpăratul Iustinian, îndată au orânduit pe Ioan Consulul, fiĭorul luĭ Rufin Patrichiul, carele pre lângă alalte oştĭ, luând încă şi de a Schythilor multă oaste într'agĭutoriu, au purces înpotriva lor. Aşijderé pre uscat, au trimis pe Godila Hatmanul oştilor, carele ţiné de la Ulissopolis, până la Gadurion. Hunĭi luând véste de viniré oştilor asupra lor, înspământându-să au căzut la rugămente de pace, şi aşé tocmindu-să pacé, deciĭa Romaniĭ fără nicĭ o grijă la Bosfor au stăpânit». Acésté Gheorghie

Procopie, de războiul Gotthilor, carté 2 şi 3.

Chedrinos în viéţa luĭ Justinian.

Chedrinos acoloş.

www.dacoromanica.ro

Chedrin; Iară Procopie Chesarĭanul, de războĭul Gotthilor, Carte 3, Cap 19, zice: precum Iustinian înpărat, să fie adus ca la 200 miĭ de Hunĭ, ce le zicé Coturgutiĭ, cu muerĭ cu copiĭ cu tot, și să-ĭ fie pus în Thrachia; însă pre vremile acestuĭa înpărat, precum din scriitorĭ putem cunoaște, că părțile Volohiiĭ rău s'au tulburat; și cu prăzile Varvarilor prin tr'ânsa tare s'au strămutat.

Lét 530. Și ântâĭ, că la anul 530, Bolgariĭ; cariĭ maĭ de mult să fie trecut spre Pannonie, am pomenit, cu Ghetthiĭ ĭarăș înpreunându-să, au început a prăda în Illiria, și în Greția; ce Mundom, Voevodul luĭ Iustinian Inpărat; asupra lor mărgând, macar că ĭ-au bătut, și mulțĭ din Varvarĭ au perit, însă înnapoĭ peste Dunăre, sau într'altă parte să-ĭ goniască, și din hotarăle înpărățiiĭ, de tot afară să-ĭ scoață, nu s'au putut. Ce acești pre acolo tare lipindu-să, după dânșiĭ, și alte a lor sămențiĭ, s'au pornit; și cu vrăjmășiĭ cu multul maĭ aspre, și maĭ cumplite de cât a Gotthilor, și a Hunnilor, locurile părților Volohiiĭ au răzsipit, ș'au strămutat. Iustinian înpăratul toate puterile oștilor spre Italia, și spre Africa, cu Hatmanul Velisarie, și cu Narsitis trimițind: și părțile din

Lét 550. coace, puțin, și maĭ nemică scutindu-să; și ales la anul 550, Gotila Domnul Gotthilor, Roma încungĭurând, și după mult războĭu, au și dobândit o, pentru a căreiĭa răzscumpărare, Velisarie cu toate oștile spre Italia întinzind, Slaviĭ (séu precum âĭ număsc Sclaviĭ) după Bolgarĭ pornindu-se, cu mulțimea mare

Procopie Istoriĭa Gotthilor, carté 3. spre Volohie s'au pornit, și în cale, toate sfărmând, și prădând, Dunăré au trecut; și orĭ-cine înnainte le ĭeșiĭa, fără nicĭ o alégere, de tot omorâĭa, și pre ceĭ maĭ mulțĭ, cu multe félĭurĭ de moarte, până atuncé în părțile Romanilor neștiută, îĭ căzniĭa, adecă ascuțind parĭ de-a-lungul, pen trup le băté, și așé înțăpațĭ, în pământ îĭ înfigé, (caută de unde maĭ pre urmă Sérachinéniĭ, pildă luând, și până astă-zĭ, Turciĭ prin șezut, până în cap, țapa

Gheorghie Chedrinos în locul pomenit. pătrunzind, a înțăpa s'au deprins), Gheorghie Chedrinos arată,» precum acéstă năbușire să să fie tâmplat la 31 de anĭ, a înpărățiiĭ luĭ Iustinian; Huniĭ zice, cariĭ și Sthlaviniĭ să chĭamă, au năbușit în Thrachia, și mulțime de oamenĭ au omorât, și âncă și pe Diregătoriul aceĭ țărĭ au prins. Și de cutremurul pământuluĭ, fiind pre une locurĭ răzsipit zidĭul, carele făcuse Anastasie

www.dacoromanica.ro

înpărat, aflând loc deşchis, au întrat în lontru; şi toate supt putéré lor, au suppus, pănă la Dripea, şi la Nimfea, şi la satul luĭ Hs». Richţiolus (acéstă năbuşire a Sclavinilor, cu doĭ anĭ maĭ înnainte însămnéză, adecă la anul 548.) Intr'acest an, fundamenturile Crăiiĭ Leşeştĭ s'au început, pentru caré în capul ce urmază vom zice. La anul 551 Ghermanos Voevodul, carele înpotriva Sclavinilor ĭera trimis, în gătiré purcesuluĭ murind; şi toată gătiré acéĭa strâcându-să, Sclaviniĭ de aciĭa fără de nicĭ o grijă, toată Machedonia, şi Greţia au prădat, pănă adecă Ioan Hatmanul, cu altă oaste, s'au gătit; şi înpotriva lor, s'au trimis. Ce pănă la gătiré oştiĭ, Sclaviniĭ acmu după ce au ars, şi au jecuit Greţia, şi Machedoniĭa, s'au întors spre Thrachia; şi pănă supt Ţarigrad au vinit; toate supt sabie, şi supt foc puind. Hatmanul Ioan ântâĭ de supt Ţarigrad, pănă la Andrianopolis ĭ-au gonit, ĭară acolo Sclavoniĭ, de bătae apucându să, asupra Romanilor viind, fură biruiţĭ. Acéstă pradă s'au făcut, şi la al doilé an.

Richţiolus în Hronicul cel mare la lét. 548.

Lét. 551.

CAPUL III.

Dovedéşte-să traiul Romanilor, în Volohia, cu multe argumenturĭ.

Macar că Instinian, stând la înpărăţie, multă tulburare, prăzĭ, şi călcăturile Varvarilor, carele zisem, în părţile înpărăţiiĭ lor necontenite ĭera, cu carele şi statul Dachiiĭ nu puţin scăzut, şi din câte-va părţĭ pişcat de Varvarĭ ĭera, căcĭ o parte din Dachia singur înpăratul, Unnilor o didése; o parte, alţiĭ în silă apucasă; însă toată supt stăpâniré Varvarilor să nu fie căzut, a vremilor acelora, curat istoric, Procopie Chesarinénul, curat ne arată. A căruĭa cuvinte orĭ-câte pentru Dachie, în vremile luĭ Iustinian s'au tâmplat, toate aicé pre rând de faţă le vom pune. «Intâĭ dară de războĭul Gotthilor carte 3, cap. 14. Turnul zice, carele de céĭa parte de Dunăre odânăoară, Traĭan înpărat îl făcusă, cu câţĭ va anĭ maĭ înnainte fiind stricat de Varvarĭ, sta deşert, pre acesta, şi altele de prin pregĭurul luĭ, Iustinian înpărat, ca pre nişte locurĭ ce ĭera de moşiĭa, şi de

www.dacoromanica.ro

stăpâniré Românĭască, lĭ-au gĭuruit Antilor, şi Sclavinilor; însă cu acéstă tocmală, pentru ca să sté înpotriva Hunilor, carii adése prăda în înpărăţiĭa Romanilor. Varvarii au priimit tocmala acéĭa, însă şi eĭ au cerşut de la înpăratul, să le dé pe Hilvuric Maghistrul oştilor să le fie cap». Aicé care turn să fie fost acel turn făcut odână-oară de Traĭan înpărat, şi în ce parte a Dachiiĭ chiar a cunoaşte nu putem; însă altul nu poate fi fără numaĭ tot acesta carile astă-zĭ, Severinul să cheamă, căcĭ la acest loc Traĭan să fie zidit cetate, în capul ce urmază-ĭ pentru zidirile luĭ Iustinian, vom arăta, însă orĭ unde peste Dunăre s'a înţelége să fie fost, nouâ dovadă ne ĭaste, că Iustinian: Pro jure veteri, quo ad Romanos pertinebat, adecă: căcĭ din moşie véche ĭera de locurile înpărăţiiĭ, îl făgăduĭa acelor Varvarĭ, şi cu alte locurĭ de pen preğur să li-l dea, şi eĭ să sté înpotriva Hunnilor. Aşijderé ĭarăş acesta istoric într'acela loc puţin maĭ ğos, cu deşchisă cuvinte arată, precum Iustinian înpărat au dezbătut toată Dachia de la Gotthĭ. Cuvintele istoriculuĭ sint acesté. «Ghepidiĭ zice, cariĭ maĭ de nainte ţiné cetaté Sirmiul, şi toată Dachia, Iustinian înpărat după ce au scos acé ţară din mânule Gotthilor; ĭară Ghepidiĭ pe Romaniĭ, cariĭ ĭera lăcuitorĭ de moşie, ĭ-au luat în robie, şi deciĭa nepărăsit purcedé cu prăzile în înpărăţie, pentru care lucru şi înpăratul n'au vrut să le maĭ dé lĭafa, care li să da maĭ dennainte (ĭară aceĭ Ghepidĭ să fie început a sluji cu lĭafă înpărăţiiĭ de pe vrémé luĭ Marţian, scrie Iordand în istoria Vandalilor carté 3; ĭară Marţelin zice, că de pe vrémé luĭ Zenon, să să fie tâmplat. Ce pentru ca să le pue piedică, au dat Longobardilor în Pannonia cetaté Norion, şi alte locurĭ maĭ cu tărie, şi multă summă de banĭ, lĭ-au dăruit; cariĭ lăsind locurile, pre carile lăcuĭa, maĭ de nainte au trecut peste Dunăre în céĭa parte, şi s'au aşézat, aproape de Ghepidĭ; ĭară Ghepidiĭ, (precum acela Procopie mărturisésţe, carté 2, de războĭul Gotthilor) ţiné locurile pre lângă Singhedin, şi pre lângă Sirmiu, între Dunăré, şi peste Dunăre». Acástaş mărturisésţe Ioarnand pentru Vandalĭ, carté 3. «eu, zice, Dachia cé véche chem, caré acmu o ştiu toţĭ că o ţin Ghepidiĭ, care ţară ĭaste din potriva Misiiĭ peste Dunăre, şi cu munţiĭ ca cu o cu-

Procopie acelaş.

Iornand pentru Vandalĭ, carté 3.

www.dacoromanica.ro

nună ĭaste încinsă, şi aré numaĭ doaâ locurĭ de întrat într'ânsa şi unul să chĭamă Bonfos; ĭară altul Thabas. Acéstă ţară a Dachiiĭ de a ceĭ véchĭ numită acmu, precum zisem, să chĭamă Ghepidia». Din hotărâré, care fac aceştĭ scriitorĭ pentru locurile carile au fost ţiind o dată Ghepidiĭ în Dachia, să cunoaşte, c'au fost peste Dunăre de la Sirmium însus până la Singhidin, şi toată Transilvania, căriĭa noĭ îĭ zicem Ardĭalul, ĭară alalte părţĭ a Dachiiĭ, adecă Dachia măluroasă, şi Dachia muntoasă, pre unde ĭaste acmu ţara Muntenéscă, şi a moldoveĭ, supt Iustinian înpărat să fie fost tot subt stăpâniré înpărăţiiĭ Romanilor. Aşijderé dintr'acelaş istoric Procopie cunoaştem, că Iustinian dezbătând de la Varvarĭ Dachia, o parte dintr'ânsa cu cetaté Singhĭdinul, să fie dat Erulilor. Zice dară el într'acelaş cap: «Inpăratul câteva locurĭ din Dachia au dat Erulilor, pe lângă Singhidin; unde şi acmu trăesc, din cariiĭ uniĭ s'au scris, şi în izvodul oştenilor Romanĭ, şi s'au numit federatĭ, adecă în credinţă luaţĭ. Pre lângă acésté, alte dovéde şi maĭ tarĭ, şi maĭ fără prepus ne aduce acelaş Procopie în carté şi capul pomenit, puţin maĭ gĭos, că Loggobardiĭ, după ce s'au mutat peste Dunăre lângă Ghepidĭ, precum maĭ sus am pomenit, îndată s'au apucat de gâlcévă cu Ghepidiĭ ceşté să ĭ gonĭască de pre unde şedé, ceĭa să nu-şĭ dé locurile. Ce Longobardiĭ fiind supt protecţie înpărăţiiĭ, au trimis la înpăratul Iustinian rugându-să să le dé agĭutorĭu înpotriva Erulilor. Viind dară la înpăratul Soliĭ, cariĭ trimisése Longobardiĭ într'acesta chip să fie grăit. «Acésta socotéşte, o înpărate, că maĭ de nainte vréme, când Gotthiĭ avé Dachia supt dajde (adecă pe vrémé după peiré luĭ Valens, precum noĭ acolo am arătat), Ghepidiĭ şedé de céĭa parte de Dunăre, (adecă despre Panonia) unde maĭ de mult, cu toţiĭ la un loc lăcuĭa; pre atuncé atâta frică trăgé de Gotthĭ, cât macar o dată Dunăré să trécă nu îndrăzniĭa, şi părţile carile peste Dunăre, macar că înpărăţiĭa le avé ca cum ar fi fost lepădate; însă eĭ maĭ înĭ lontru să între, frica Gotthilor îĭ opriĭa; ĭară după ce au avăzut, c'aţĭ gonit din toată Dachia, pe Gotthĭ, şi sinteţĭ înpiedecaţĭ, cu alte războae, (adecă războaele ce să făcé în Italia, asupra Vandalilor), au îndrăznit spurcaţiĭ acesté, petĭutinderé a călca, în hotarăle voastre, Procopie acolo§

Sirmiul au cuprins, o înpărate! și pre Romănĭ îți trag în robie, și încă să laudă, precum toată Dachia, au dobândit. Soliĭ dară Longobardilor acésté. Iară Soliĭ Ghepidilor (căcĭ și eĭ față înnainté înpăratuluĭ să pârâĭa), pentru ca să arate pe Soliĭ Longobardilor minciunoșĭ, și precum eĭ nu să laudă că țin Dachia, ce numaĭ Sirmiu, cu o parte din Dachia; într'acesta chip cuvintele Longobardilor întorcé. Acmu zice, o înpărate! «fiind războĭul între noĭ început, și singurĭ cunoscându-s neputința, și slăbiciúné, de ce au început căindu-să, și la voĭ alergând, silesc, ca înpotriva a toată dreptaté, pentru dânșiĭ Romaniĭ asupra noastră războĭŭ să încépă; și aduc pricină, furiĭ acești, pentru Sirmium, și pentru alte une locurĭ de a Dachiiĭ. Dară încă atâte cetățĭ, și atâté provinției maĭ sint supt stăpâniré voastră, câte trebue să cercați, și alte năroade să puneți într'ânsele să lăcuĭască». Pentru părțile dară Dachiiĭ despre Panonia așa chĭar arătând, precum puțină parte a Dachiiĭ Varvariĭ Ghepidiĭ, să fie fost țiind; Apoĭ întorcându-să spre Schithia despre maré négră, hotarăle înpărățiiĭ așé pune. Vosforul zice (carele ĭaste Azacul) cetaté, cu câțĭ-va anĭ maĭ denainte (precum la cel din tâĭu an a înpărățiiĭ luĭ Iustinian din Chedrinos am arătat) supt stăpâniré înpărățiiĭ Romanilor au vinit, de la cetaté Vosforuluĭ, până la cetaté Hersonul (acesta-ĭ în Crâm cariĭa îĭ zic Turciĭ Curșuilŭ), caré stă în marginile măriĭ, și încă maĭ de mult Romanilor ĭera supusă, tot locul între aceste doaă cetățĭ îl locuesc Huniĭ, (acești-s Huniĭ, a cărora înpărătésă Variza, și alt Crăișor ce scrie Chedrinos, că s'au fost și botezat, s'au dat sub oblastiĭa înpărățiiĭ), ĭar de la cetaté Hersonul (zice Procopie acoleș puțin maĭ gĭos, până la gura Dunăriĭ ĭaste cale de 10: zile, care locurĭ, tot Varvariĭ (Huniĭ adecă aciĭa) le țin. Decĭ de acolo în coace pe apa Dunăriĭ, caré din munțiĭ Cheltilor isvorésțe, și ștergând marginile Italiiĭ prin Dachia, Illiria, și Thrachia cură. ἄ παντα, μέχρι Βυξάντιον, τῶν Ρομάιων βασιλέως τυνχάνει ὄντα. Adecă: Toaté locurile acélé supt oblastiĭa înpărățiiĭ Romanilor sint; Acésté: dară mărturiĭ, pentru Dachia noastră, pre acésté vremĭ, ne dau istoriciĭ vremilor sale; de cât carile nu putem cunoaște, ce ar trebui maĭ chiar și maĭ curat a să înțălége, precum Da-

Procopie de razboĭul Gotthilor, carté 3. cap. 4.

www.dacoromanica.ro

chia, ales cé măluroasă, și muntoasă, adecă țara Românéscă, și a Moldoveĭ (căcĭ Ardĭalul numaĭ Ghepidiĭ l-au fost cuprins) supt Iustinian înpărat, subt oblastiĭa înpărățiiĭ Romanilor au fost, și încă peste hotarăle eĭ, și până la Azac, au fost țiind; însă pentru maĭ bună, și maĭ tare adeverința, ĭată vom aduce, ca din izvod, toate cetățile, și turnurile, carile Iustinian înpărat, sĭau din vechĭ lĭ-au tocmit, séu de iznoavă lĭ-au făcut, în părțile Dachiiĭ noastre, de unde fiete cine cât de înpotrivnic, să poată macar și peste voĭa luĭ gĭudeca, că de vréme ce supt Iustinian au fost atâté de multe cetățĭ cu Romanĭ lăcuite, și de la înpărăție păzite, ĭată că de năbușala luĭ Attila, și a altor Varvarĭ, carĭĭ au urmat, după dânsul, pustie n'au rămas, precum s'au greșit și Neculaĭ Costin logofĕtul, urmând nișteistoricĭ poate fi leșeștĭ; a cărora numere de abĭa să pot însămna între alțiĭ a lumiĭ istoricĭ.

CAPUL IV.

Arată-să cetățile, carile Justinian au tocmit, séu de iznoavă au făcut în părțile Dachiiĭ.

Acelaș istoric Procopie Chesarĭanul carté 4 pentru zidirile luĭ Justinian; Odânăoară zice, înpărațiĭ Romanilor, pretutinderé pre marginile Dunărĭĭ, multe cetățĭ, orașe, și cetățuĭ, unele din driapta, altele din stânga, auzidit, cu carile năbușirile Varvarilor oprĭa. Apoĭ într'acéĭaș carté, cap 5: cetățile și orașele carile în Dachia au tocmit Justinian, ș'au făcut din temelie, într'acesta chip pomenéște: Pre lângă Dachia, zice, cură Dunăré, caré din parté den a stânga începe a despărți pre Varvarĭ, ĭară den a drĭapta țin Romaniĭ Dachia caré Ριπήσιαν, adecă măluroasă o chĭamă (căcĭ ῥῖπα Lătinéște să înțălége malul sau țărmurile apiĭ, adecă în Dachia de pe țĕrmurĭĭ Dunărĭĭ) fost-au odânăoară zidit Singhidon, (acestuĭa unĭĭ zic Semendré, iară alțiĭ înpotrivă, zic să fie Seghedinul; alțiĭ așijderé Vidinul) și Octavum, carile-ĭ cu opt mile maĭ ğos de Sighidon. Innainte de la acésté au fost

Procopie carté 4. de Zidirĭ. și Cap. 5.

www.dacoromanica.ro

cetaté Viminachium; şi aşéş în malul Dunării cetăţile Pincul, Cupul, şi Novele; ĭar înpotriva Novelor de céĭa parte au fost Literata, (căriĭa maĭ prostéşte îĭ zic Lederatul). De la acéste, şi maĭ înainte urmază Castelele (adecă cetăţuĭ maĭ micĭ) Cantavazates, Smornes, Campses, Tanata, Zerne, şi Ducheprátul; şi alte multe maĭ mănunte, a cărora numere zice, Procopie, că le tréce cu condeĭul; însă pre toate pre acésté Justinian înpăratul să le fie tocmit şi rădicat, scrie. După acésté zice, urmază cetăté pre caré o chĭamă Capul Bouluĭ, făcută de Traĭan Avgustul; (de pre acésta cetate socotim, ţara Moldoveĭ să fie luat Stema sa Capul Bouluĭ). De aciĭa ĭaste oraşul cel vechĭu ce să chĭamă Zanes, iar de la Zanes nu departe ĭaste Cetăţuĭa căriĭa îĭ ĭaste numele Pontes (adecă Podurile) şi de unde să fie luat acéstă cetăţue numele de să chĭamă Podurile, ĭarăş Procopie, într'acelaş loc arată. Traĭan zice Avgustul, neputând suferi, şi nu după cinsté înpărăţiiĭ a fi socotind, ca hotar să aĭbă înpărăţiĭa Romanilor, (vrând adecă înpărăţiĭa Romanilor să nu să închiză cu hotară), şi să să hotărască cu apa Dunării, pentru acésta au păzit de au înpreunat malurile Dunării, cu pod. Fost-au zice Architectul, (adecă maĭ marele meşterilor) acestuĭ lucru, Apollodor Damaschinénul. Atuncéş au pus Traĭan doaâ cetăţuĭ, într'amândoaâ ţărmurile apeĭ, din carele una caré ĭera de céĭa parte (adecă déspre Misia), au numit-o Theodora; ĭară alta, caré ĭera în ţărmurile Dachiiĭ, au cbemat-o Pontes; adecă Podurile, luând nume de pre lucrul ce făcusă; ĭară alte cetăţĭ, carile sint de la acelaş Traĭan, însă maĭ pre urmă, făcute: sint Marepirgul, Suniana, Armata, Timena, Thodoropolis, Stisipirgul, şi Alicanipirgul. Aşişderé oraşul, ce să zice Adacfas (adecă la ape) Pirgonovorile, Lacopirgul, şi cetăţuĭa Dorticum. Aşijderé Turnul ce să chĭamă Iudeul, şi Pirgul înnalt; Oraşul Gomves, şi cetăţile Oris Pas, Longhiniana, şi Ponte Sercum). Acésté sint cetăţile, zice acelaş Procopie, carile singur, Traĭan în Dachia lĭ-au făcut. Justinian lĭ-au prefăcut, şi cu oştenĭ Romanĭ, pe vrémile luĭ pentru paza înpărăţiiĭ lĭ-au întărit. Insă trebue cu acésta a să şti, că Procopie, nu numără toate cetăţile, carile au făcut Traĭan, şi cu Romanĭ lĭ-au înplut în Dachia; ce numaĭ célé, carile Justinian lĭ-au tocmit: fiind de

www.dacoromanica.ro

vréme şi de Varvarĭ stricate, pentru carile caută la Bonfin Decada 1: unde cu Ulpia-Traĭana, multe alte a Dachiiĭ cetăţĭ veĭ afla numărate, din carile, şi noĭ unele maĭ denainte am pomenit, deosăbĭ de acésté cetăţĭ, multe încă altele pomenéşte Procopie în Misia, în Pannonia, în Illiria; şi aşéş pănă la Schithia, de Justinian făcute, şi tocmite. Ce alalte ne căutând la tréba noastră, aicé vom arăta une Cetăţĭ maĭ vestite, carile au tocmit, şi cu slujitorĭ lĭ-au întărit Justinian, în Misia şi în Schythia, pentru ca unile cu altele să se poată păzi, şi la vréme de nevoe a să agĭutori. «In Misia dară zice într'acéĭaşĭ carte cap 7:) în ţărmurile Dunăriĭ, treĭ cetăţĭ de-arîndul sint: Saltopirgul, Dorostolus (aćasta-ĭ Dristorul) şi Sichidava, deciĭa ĭaste cetăţuĭa Cusoris, şi Cetăţuĭa Palmatis, şi cetăţuile Adina, şi Tiliscon». După acésté maĭ adaoge Procopie cetăţuile, carele au tocmit Justinian aşéş în Schithia de Romaniĭ ceĭ de demult descălecate şi sălăşluite. «Intâĭ Cetăţuĭa, caré pre vrémé luĭ Justinian s'au fost chemând Sf. Chiril; ĭară maĭ de nainte a fost cetate véche, care s'au fost chemând Ulmiton, caré câtă-va vréme maĭ de nainte fiind apucată de Varvariĭ Sclavénĭ, îş făcusă într'ânsa lăcaş de tălhuşag, apoĭ părăsind-o, de tot s'au fost râzsipit; cât numaĭ de pre nume s'au fost cunoscând; Pre aćasta Justinian aşéş din temelie au zidit-o; şi cu acesta chip părţile acélé de prăzile Slovénilor păzite, şi fără grijă lĭ-au făcut». Lângă acesta aproape stă vestită cetate Ivida, (acésta au luat nume de pe lacul ce-ĭ zicem acmu noĭ Vidovul; caré sau cetaté albă ĭaste, sau alta maĭ aproape de lac, cu acesta nume; însă noĭ ce din istoricĭ a dosluşi n'am putut, socotéla, la cetitorĭ lăsăm). «Peste acésta ĭaste Cetăţuĭă Eghistul; şi în marginé Schithiiĭ Cetatea Almirin». (Almirin Ellinéşte să înţelége sărăturĭ, sau sărăríe) cum zic Turciĭ Tuzla, care poate să fie Tuzla, care astă-zĭ ĭaste în Crâm. Şi aceste sint cetăţile, carĭ dintr'acest istoric cunoaştem, că pre vréme luĭ Justinian au fost în Dachia, şi prin ţărâle Dachiiĭ vecine, tocmite, grijite, şi cu oaste Românĭască întărite; de pre carele putem cunoaşte fără prepus, cum Dachia pe acésta vréme, supt oblastiĭa Romanilor au fost, şi cu Romanĭ lăcuită.

Procopie. De zidirile luĭ Justinian Cap. 7.

www.dacoromanica.ro

CAPUL V.

Arată-să pricina descălecăturiĭ Crăiiĭ Leşeştĭ, din némul Slovénilor.

Calviz la acesta an. Lét 465.

Calvizie, şi Petavie ascuţiţĭ a annilor Istoriceştĭ sămăluitorĭ, din Istoriĭa Leşéscà culég, precum pe vrémile luĭ Justinian, la anul pomenit, adecă: 551, Leh Sclavonul, locurile Poloniiĭ, adecă a ţărâĭ leşeştĭ, să fie cuprins; ĭară cuprinderé aceluĭ pământ, hronicul Slovenesc aşé o povéstéşte Sclavenĭĭ zice, carii la Dunăre şezusă, câzind Romanĭĭ asupra lor, şi multe nevoĭ, şi asuprele făcându le, eĭ s'au sculat de acolo, decĭ uniĭ din Slovénĭ s'au dus, şi s'au aşezat pe apa Visliĭ, şi s'au numit Polane (Polonĭ), adecă cum le zicem noĭ Léşĭ. Ce întâĭ de pre numele maĭ mareluĭ lor Leh: 150 de anĭ au stătut Craiĭa supt acel nume Leh; iară apoĭ, la alţiĭ s'au zis Polonĭ, sau Poliane, sau Polĭachĭ, de pre câmpie, numele ducând: Căcĭ spre locurile la câmpĭ s'au fost întins; Ce de acésta a lungi lăsind, la cuvântul ce ne trebue să vinim. Din tâmplaré vrémilor, şi consensul Istoricilor, curat se cunoaşte, că Sclavéniĭ, sau cum acmu le zic Sclavuniĭ, după ce au ieşit după Bolgarĭ, s'au vinit în părţile hotarălor înpăraţiiĭ Romanilor, o parte să fie trecut Dunăré, la Misia, şi la Thrachia, ĭară o parte să fiă rămas, pe Volohia, şi pre alte locurĭ, pre maginé Dunăriĭ; precum arată şi Procopie pentru zidirile luĭ Iustinian, Carté 5, că Sclaviniĭ de multă vréme au fost apucat cetaté Ulmiton, şi s'au fost făcut loc de tălhuşag, pre cariĭ apoĭ gonindu-ĭ Romanĭĭ de acolo, şi întărind cetaté, au făcut fără grijă părţile acélé, apoĭ Romanĭĭ, (cărora eĭ anume Volohĭ le zic, să fie vinit asupra lor, şi să-ĭ fie gonit de la Dunăre, până ĭ au trecut la apa Visliĭ, unde s'au aşézat. Aceştĭ Romanĭ, alţiĭ nu pot să fie, fără numaĭ aciĭaş, cariĭ în Volohia lăcuĭa, căcĭ nicĭ un Istoric nu aflăm să pomenéscă, precum Iustinian au trimis altă oaste, şi să fie gonit din Volohia sau din Dachia (precum îĭ zicé maĭ denainte) pre Sclavunĭ; ce câte războae au avut Hatmaniĭ luĭ Iustinian, tot cu Sclavuniĭ ceĭ peste Dunăre trecuţĭ, au avut; (Pentru cariĭ noĭ am zis), de unde chiar să cunoaşte, că Volohiĭ pentru cariĭ pomenéşte Istoriĭa Sclavénilor,

Létopiseţul Slovenesc, în Pridoslovie, list 4.

www.dacoromanica.ro

alţiĭ n'au putut fi, fără numaĭ Romaniĭ ciĭ de loc, cariĭ au căzut asupra Slavunilor, ceĭ ce-au fost rămas la Dunăre despre părţile Dachiiĭ. Nicĭ puţină dovadă ĭaste acestuĭa lucru, că hronicul Moldovenésc cel vechiu, pomenéşte de niştе Rusĭ, ć au fost lăcuind la Sućavă, şi la Bae, maĭ denainte de viniré luĭ Dragoş Vod de la Ardél; care Rusĭ încă alţiĭ nu pot fi, fără numaĭ rămăşiţa acelor Slovénĭ de Romaniĭ din Volohia, goniţĭ, cu cariĭ prin multă vréme Romaniĭ în Volohia trăind, multe cuvinte Sloveneştĭ, în limba sa au amestecat; precum şi acmu să améstecă. Aşijderé aceĭ Slovénĭ, ce au rămas atuncé, precum nu stăpânitorĭ, ce suppuşĭ podanĭ, Românilor să fie rămas, să dovedéşte, că şi astă-zĭ Boerimé ţărâĭ de sus, maĭ mulţĭ mojicĭ podanĭ ruşĭ au, de cât de alte némurĭ. Ce pentru podaniĭ Moldoveĭ, avênd noĭ deosebit ḑis, în Descripţia Moldoveĭ, aicé maĭ mult nu avem a zice; fără cât numaĭ, acésté pre scurt pomenim, pentru ca să să adeveréscă, că Sclovuniĭ, de pe marginile Dunăriĭ, de Romaniĭ, în Volohia trăitorĭ, au fost goniţĭ, ĭară nu altă oaste Românĭască, să fie fost, că de ar fi fost, ar fi poménit Istoriciĭ, precum au pomenit pentru oştile, şi războaele, carile s'au tâmplat, cu Sclaveĭ ceĭ peste Dunăre trecuţĭ. Aşijderé, să adeverim, precum macar că Istoriciĭ Ellineştĭ şi Lătineştĭ pentru statul Volohiiĭ pe vrémile viniriĭ Sclavonilor, maĭ mult nu pomenésc, de cât carele noĭ în céle trecute am arătat; însă Sclavoniĭ ceĭ goniţĭ de Volohĭ, de la Dunăre, şi de nevoĭa, care au păzit de la dânşiĭ, în Letopiseţile sale, nepomenit n'au trecut, cu caré neclătită, şi nebiruită dovadă ĭaste, precum, Romaniĭ din Volohiĭa, macar că de la înpărăţie puţin agĭutorĭu a avé ar fi *putut, căcĭ* precum am zis, toate oştile înpărăţiiĭ ĭera cu Velisarie în *Italia*, asupra Vandalilor, şi a Gotthilor; Insă eĭ singurĭ *nu numaĭ de Varvariĭ*, ce le căzusă asupra s'au putut feri, ce încă îndatăş biruindu-i, de pre locurile sale ĭ-au gonit, şi aşéş nicĭ pre la marginile hotarălor loc dându-le, tocma până la Visla ĭ-au gonit, ce acésté toate încă maĭ tare s'or dovedi în cursul hroniculuĭ, înnainte; carile la locul său să vor aduce. După acésté Iustinian, lét 565 Noemvre: 13, au murit: după ce au înpărăţit anĭ 38, luni 3, sau cum alţiĭ numără luni 7, zile 10. în locul luĭ urmând Iustin Cororopalat, născut din sora luĭ Iustinian, de moşie Thrac.

Hronicul cel vechiu la Urêche Vornicul în Pridoslovie să pomenéşte.

Evagrie, cartè 4, cap. 40: şi carte 5, cap. 1. Nichifor, car 17, cap. 31. Lét 565

www.dacoromanica.ro

CAPUL VI.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia, de la Iustin, până la Mavrichie.

Iustin Thracul. Iustin, au fost nepot de frată luĭ Iustinian, şi în Boeriĭa ce să chema Curopalat, adecă purtătoriu de grija Curţiĭ; poate să să înţăliĭagă, ca Postelnicul cel mare în ţara Moldoviĭ. Stătut-au la înpărăţie la anul pomenit. Ce în 12 anĭ ce au împărăţit, cevaş de pomenit, spre părţile noastre nu aflăm maĭ vârtos, că pe acéste vrémĭ, înpărăţiĭa Romanilor doaâ boale gréle avéuna ĭera slabă şi bolnićoasă firé luĭ Iustin, carile maĭ mult bolĭac fiind, de abĭa de să arăta vre-odată la nărod, cu carele pricină, răiĭ dirégătoriĭ înpărăţiiĭ, rău puterile înpărăţiiĭ slăbiĭa; Alta, că Artaban înpăratul Persilor, nime înpotrivă ĭeşindu-ĭ, cum ĭĭ ĭera voĭa, aşé prăpădiĭa, şi sfărma toate ţărâle răzsăritului; cât şi zidĭurile Antiohiiĭ la pământ lĭ-au pus, şi mulţime de Romanĭ în robie au dus. In vrémé acestuĭa înpărat, precum din Istoriile Arăpeştĭ culégem, Lét 570, născutus'au puĭul viperiĭ, părintele mincĭuniĭ, fiĭul întunéreculuĭ, înpeliţat chipul Dĭavoluluĭ, Silţa Sataniĭ, Gura Tartaruluĭ, ucigaşul Sufletelor, vrăjmaşul adevăruluĭ, ocara Lumiĭ, Cinsté musulmanilor, Ppsevdoprofitul Muhammed, carile din suflaré, şi şopta Sataniĭ, au scornit légé, şi carte Curanuluĭ, căzut-au di pântecile mâne-sa în luna, caré să chémă arăpéşte Rabie a doua, în 12, caré după socotéla lunelor noaâ obicĭuit cade în 5 a luĭ Maĭ în zua a doa, a săptămâniĭ, adecă Lunĭ. Iară Iustin înpăratul au murit la anul 578 Oct: 5 zile, după ce alesése singur în locul său să fie înpărat Tiverie Anichie Constantin. Tiverie încă au înpărăţit anĭ 4; şi cu mijlocul luĭ Mavrichie hatmanul (carile maĭ apoĭ au stătut înpărat) mari biruinţă au avut asupra Persilor, şi toate cetăţile, câte apucasă au întors; Iară Lét 582 ţâmplându-să boală, din nişte Tidve ce mâncasă, au murit, Avgust 14 şi singur în 10 a luĭ Avgust pe Mavrichie hatmanul îl făcusă Chesarĭ, şi în 13 a luĭ Avgust ş'au dat pe fiică-sa pe Constantina după dânsul, puindu-l Avgust. Iară în vrémile acestuĭ înpărat spre părţile Crivăţuluĭ, ce-va lucrat, la scriitorĭ nu aflăm,

Evagrie, carté 5 cap. 1 până la al patrulé.

Evagrie, carté 5, cap. 9. şi Chedrinos.

Ebulterrah Lét 570.

Muhammed.

Lét 578. Evagrie car. 5, cap. 4. Tiverie.

Let 582.

www.dacoromanica.ro

însă nu putem a tréce cu condeiul a pomeni din Zonaras, Carté 14 Cap 11, şi în 12 carile scrie, precum Hagan Voevodul Avarilor, au cerşut de la înpăratul Tiverie meşteri, pentru ca să facă feredée, carii înpăratul trimiţindu-i, el au silit pe meşteri să-i facă pod peste Dunăre; pentru ca fără grijă să poată tréce apa. Apoi luând cetaté Sirmiul, şi alte cetăţi a Illiriii suppuind, au cerşut de la înpăratul să-i mai adaogă 80 mii de Galbeni cătră 20 mii ce lua mai înnainte. Ce acésta a lor mândrie, după ce au stătut Mavrichie, la înpărăţie, li-au ieşit pe nas, precum îndată vom arăta.

CAPUL VII.

Dovedéşte-să traiul Romanilor în Volohia, supt Mavrichie, şi Hagan Domnul Avarilor.

Mavrichie vestitul în Hătmănie, şi încă mai vestit în înpărăţie după nărocite răsboae, şi biruinţă, carile au dat asupra Persilor, şi asupra lui Hagan Domnul Avarilor, carile şi până la Ţarigrad, vinisă, şi multă răutate înpărăţiii adusése, apoi lét 594, trimis-au pe hatmanul Priscus, asupra Slovénilor, carii iera în Trachia, mare omor într'ânşii făcând, i-au scos din toată Thrachia (carii mai pre urmă an trecut în Ghermania, precum Sabellicus mărturiséşte); Ce nici, cu atâta lăsindu-să, la al doilé an i-au gonit, şi peste Dunăre, şi multă dobândă luând de la dânşii, au trimis la înpăratul Mavrichie. Iară el au mărs la iernatic, cu toate oştile peste Dunăre, pentru ca mai tare să păzască acele ţări de jacurile Varvarilor. Aicé ce mai deşchisă dovadă trebue, pentru dovada traiului Romanilor în Volohie, că macar că istoricii anume nu pomenesc pentru Volohia sau Dachia, ce numai ce zic c'au rămas cu oştile pentru paza ţărâlor peste Dunăre; însă aiavé iaste, că nici locurile pustii au stătut să păzască, nici în locuri fără oameni, şi fără lăcuitori, ar fi avut unde ierna, nici în părţile Pannoniii să fie iernat, să poată înţălége, căci Pannonia acmù de mult iera în mânile Bolgarilor; iară cé mai mare parte o tiné Haganul, cu Avarii săi; carile precum din Theofil Samocatis cunoaştem, şi pe Sclavoni îi avé supt ascultaré sa,

Mavrichie.

Lét 594.

Istoria Mişţelana, şi Chedrinos.

Samocatis carte 6, cap. 8. şi car 7, cap. 7.

www.dacoromanica.ro

de ĭ stăpâniĭa, şi cu dânşiĭ corăbiĭ pe apa Saveĭ făcé; de unde aĭavé ĭaste, că Priscus peste Dunăre, nu aĭuré, ce în Volohia au fost ĭernat. Aşijderé din pomenitul istoric mare dovadă avem; că pre vremile luĭ Mavrichie, nu numaĭ Dachia, ce încă şi Schythia (spre părţile carile acmù Crâméniĭ şi Bugegéniĭ trăesc), supt stăpâniré înpărăţiiĭ au fost, şi Hatman acelor părţĭ Baduarie, Istoricul anume însămnézĕ, iară oştile au stătut tot peste Dunăre şese anĭ, precum maĭ ğos să va arăta.

Samocat cart 6 cap. 10.

CAPUL VIII.

Acéstaş să dovedéşte supt acestaş înpărat.

Lét 597. La anul 597: Scriu istoriile mestecate, precum Priscus hatmanul, cu îndesăturile unor nepriĭatiniĭ aĭ săĭ, căzusă în oare-care prepus de vicleşug la înpăratul, de care lucru Mavrichie, la Ţarigrad chemându-l, au trimis în locul luĭ pe un Petăr, ce acesta în vânătoare cu calul, denainté unuĭ gligan fugind, s'au lovit cu picórul de o truchină de copacĭu, şi frângându-şĭ picórul, de grijé oştiĭ puţin, şi maĭ nemică purta, de carĕ auzind înpăratul, ĭară au trimis pe Priscus peste Dunăre la oştĭ; Ce până a mérge Priscus la oştĭ, Slovéniĭ auzind, că hatmaniĭ din oaste lipsesc, şi niciĭ o orânduĭală între dânşiĭ ĭaste; apoĭ, pre ascuns, şi Hagan voe, şi îndemnare dându le, la anul pomenit, cu mare năvală în Trachia au întrat; şi precum lĭ-au fost voĭa au prădat-o; Ce sosind Priscus, cu oştĭ, nu numaĭ căcĭ că Sclaveĭ s'au tras înnapoĭ, ce încă peste Dunăre cu oştile trecând, cale de patru zile, în hotarăle Avarilor au întrat pentru carĕ trimiţând Hagan la dânsul Solĭ, l-au întrebat, ce ar căuta pre locurile luĭ: Priscus ĭ au răspuns; precum altă nu cércă, fără numaĭ vânat. Acésta Hagan stricaré păciĭ înţelegând, la anul 599 oştile strângându 'ş, au întrat în Dalmaţia; Ce trimiţând Priscus o samă de oştĭ, pentru ca să ĭa veste maĭ bine, dându-le nărocul mână, fără veste pre prădătoriĭ luĭ Hagan lovind, au scos plĭanul cât apucasă. Hagan la anul al doilea încă maĭ mare gătire făcând

Samocat car 7, cap. 7, şi carte 7 cap. 12.

Lét 599.

Samocat acelaş şi Chedrinos.

Lét 600.

au întrat în Trachia, şi în Misia. Romanii cu multe bătăi mai ĭuşoare biruiţĭ fiind, Mavrichie întratâta spaimă vinisă, cât să ispitiĭa, să lasă Ţarigradul, şi să fugă, ce apoi solĭ de pace trimiţind, s'au tocmit cu gĭuruinţă de 40 miĭ de galbenĭ de aur, să dé pe an; într'acesta chip atuncé Mavrichie cu banĭ, vrémeşi nevoĭa cumpărând lét 601. Comentiul hatmanul oştilor Misiiĭ. şi Priscus Hatmanul cel mare la Dunăre, tóte oştile la un loc împreunând, pentru ca să-'ş spéle ruşiné, caré în anul trecut păţisă, fără ştiré şi poronca înpăratuluĭ au trecut Dunăré asupra Varvarilor, de care înţelegând Hagan, maĭ îngrabă au trimis doĭ fiĉorĭ aĭ luĭ, cu o samă de oştĭ; şi aşéş în manul Dunării războĭu dându-ş, fură Varvariĭ biruiţĭ, pre loc patru miĭ morţĭ căzind. A doa zi altă oaste proaspătă, înpotrivă ieşindu-le, ĭ-au bătut şi pe aciĭa; din cariĭ au perit noă miĭ: A trie zi singur Hagan, cu toate oştile sosind, groznic războĭu s'au făcut, ce cu vârtuté Hatmanuluĭ Priscus, boţind pre Varvarĭ în balta, ce ĭera acolo, ca la 14 miĭ împreună cu triĭ fiĉorĭ a luĭ Hagan, înnecaţĭ au perit. Hagan cu mare primejdie, la apa Tisiĭ au scăpat; unde ĭarăş războĭu de iznoavă tocmind, Hatmanul, încă după izbândă s'au luat cu oştile în urma luĭ Hagan, şi la Tisa agĭungându-l, ĭarăş războiu vrăjmaş ş'au dat; Ce şi acolo Varvariĭ acéĭaş păpară au mâncat; Deciĭa Priscus sfârşitul biruinţiĭ a pune vrând: o samă de oştĭ, ca la patru miĭ, au orânduit să trĭacă maĭ pe sus, apa Tisiĭ; cariĭ după poronc㠃ăcând, au întrat în satele Ghepidilor, (acestě încă lăcuĭa peste Tisa, între Dunăre, supt stăpâniré luĭ Hagan) şi maĭ mulţĭ de 30.000: omorând, cu năroc㠃ire, ĭar au trecut apa înnapoĭ la Priscus, ĭară Hagan nicĭ cum atâté bătăĭ în samă băgând, de iznoavă, pe apa Tisiĭ oştile ş'au cules, şi sau de tot să pĭară, sau să izbândĭască, de rezboĭu s'au apucat. Ce vitejiĭa Hatmanuluĭ, şi a Romanilor, şi acéstă vrăjmăşie călcând; Varvariĭ cé de pe urmă prăpădenie au luat, că fără număr de mulţĭ au perit, şi în apă s'au înnecat; ĭară viĭ prinşĭ au fost Avarĭ 3.000; de alţĭ Varvarĭ amestecaţĭ 6.200: şi Sclavonĭ 8.000: A lucrurilor supt înpărăţiĭa luĭ Iraclie tâmplate, scriitorĭu Theofilactos Samocatis, frumoasă şi înpreună şi vârtoasă mărturie ne aduce, precum Avariĭ, Sclavoniĭ, Ghepidiĭ, şi alte némurĭ varvare; de carile s'au po-

Lét 601. Samocat carte 8, cap. 2. şi cap. 3: şi Chedrinos

www.dacoromanica.ro

menit; toate mai sus de Volohia să fie lăcuit; şi în părţile ţărâi Ungureştĭ de sus să să fie răvărsat. Scrie dară pomenitul Istoric,» «precum Petăr Hatmanul luĭ Mavrichie, trimis fiind pentru paza peste Dunăre, şi sosind la cetăţuĭa Palastolon chemată, acolo au auzit, precum Varvariĭ, cu Voevodul Apsihon, s'au fost strângând de céĭa parte de Dunăre, înpotriva Cataractelor. (Acésté siut pragurile Dunăriĭ), decĭ sirguind într'acolo, s'au apucat cu Voevodul luĭ Hagan, a vorovi pentru pace. Ce Apsihon s'au văzut de condiţiile păciĭ a să depărta, de vréme ce siliĭa să ĭa Cataractele de la Romanĭ, şi aşé să să facă pace, care lucru neputându-să face, de iznoavă s'au înnoit sfada între Hagan, şi între înpărăţie». Socotĭască acmu orĭ-cine ar fi într'altă socotéla înprotivnică, că de vréme ce Cataractele Dunăriĭ au fost în stăpâniré înpărăţiiĭ Romanilor, şi de acolo până la Schithia, precum maĭ sus am pomenit. Ce socotĭală înpotrivnică, maĭ poate încăpé? precum Volohia noastră, cu Romaniĭ săĭ n'au fost sălăşluită? şi precum şi Misia, şi Thrachia, ĭera cu oştile Româneştĭ plină, căcĭ şi pentru ce n'ar fi fost şi Dachia? Ce pentru căcĭ cu pomeniré anume să tréce (macar că socotéla nicĭ cum nu lasă), poate încă prepus să rămâe; Ce va vidé înnainte cititorĭul nostru, că precum aicé suppunem, aşé să va şi dovedi, că precum alte némurĭ pre acesté vrémĭ în Volohio să fie lăcuit, scriitoriĭ nu pomenesc, aşé maĭ pre urmă anume, în locurile lor să fie trăit, ĭĭ arată; şi după canonul adevăruluĭ, din povestiré celor maĭ de pre urmă; tăcéré celor dintâĭ, dovedesc; căcĭ nu pentru căcĭ acolo lăcuitorĭ n'au fost, ce pentru căcĭ pricină nu li s'au dat, (căcĭ în Volohia într'acestora vrémĭ războae n'au fost), n'au scris, să cercăm dară înnainte.

Theofilact Samocates car 8. cap. 5.

CAP. IX.

Acastaş să dovedéşte, de la acestaş împărat, până la Foca, ce-ĭ zic Tirannul.

Lét 602. In cursul anilor 602: Mavrichie au scris poroncă la Petăr Voevodul; pentru ca apropiindu-să ĭarna, să să rădice cu oştile,

www.dacoromanica.ro

şi întrând în părţile Sclavonilor, mai bine să să hrănĭască, slujitorĭ din pământul nepriĭatinilor, de cât din Provinţiile înpărăteştĭ; Ce acest ĭernatic socotind oasté că le va fi cu greu, şi cu primejdie, poronca înpăratuluĭ să asculte n'au vrut. Inpăratul poronca la Petăr îndoind, şi întreind, ĭĭ silie numaĭ să între la ĭernatic asupra nepriĭatinilor. Oasté înpotrivă stând, şi rugăminté ce trimisése la înpăratul, nicĭ cum trecându-li-să; cu toţiĭ au rădicat Cap, şi îndată au strigat să le fie înpărat Foca Sutaşul, (care apoĭ s'au numit Tirannul). Foca încă de demult una ca acésta pândind, îndată s'au pornit cu toată oasté spre Ţarigrad. Mavrichie văzind că asupra a toată oasté, n'are nicĭ o facere, au fugit din Ţarigrad la Halchedon. Foca întrând în Ţarigrad în anul pomenit, în luna luĭ Noemvri, Senatul şi Patriarhul Ioan, l-au priimit înpărat, şi a triĭa zi l-au şi coronat. Ce drépte şi necunoscute gĭudéţele luĭ Dmnăzău, vrând dezrădăcinaré nu numaĭ a înpărăţiiĭ, co şi a toată familia luĭ Mavrichie, ce face? încoronaţie înpăratuluĭ făcându-să gocurĭ, şi Donaimale prin cetate, după cum ĭera obicăĭul, şi înglotindu-să maĭ mult nărod pe uliţe, Foca au trimis să-ĭ potolĭască; nărodul au început a zice: Că Foca obicéile cetăţiĭ nu ştie, şi aşé să nu facă; că Mavrichie încă ĭaste viu; Foca auzind acésté cuvinte, îndată au trimis, şi au dus pe Mavrichie de la Halchedon, (Halchedonul ĭera, unde acmu ĭaste satul, căruĭa îĭ zic Turciĭ, Cadichion înpotriva Visantiiĭ peste Boaz), şi întâĭ înnainté ochilor luĭ, ĭ-au omorât treĭ fiĭcorĭ, apoĭ şi pe dânsul, în 27 a luĭ Noemvrie. Cu mare răbdare, înpotriva a atâte tirăniĭ au stătut Mavrichie, nicĭ alt cuvânt din gura luĭ s'au auzit, fără numaĭ: Drept ĭeştĭ Doamne, şi dreptu-ĭ gĭudeţul tău; încă Mamca, caré ţiné un cucon de ţiţă, ascunzind Cuconul înpăratuluĭ, au fost dând pre al său. Ce Mavrichie nesufferind să omoară altul, în locul fiĭuluĭ său; au descoperit singur, precum acela copil, nu ĭaste al său, ce a mamcăĭ. Inpărăţit-au Mavrichie anĭ 20: luni 3. Foca précum tirănéşte la înpărăţie întrase, aşé tirăneşte au purtat-o 8: anĭ. In vremile luĭ, ce-va în părţile noastre clătit, nu aflăm; Iară la anul de la Domnul Hs: 610: Senatul, şi tot nărodul ne maĭ putând sufferi tirăniile luĭ, şi văzind că cu blăstă(mă)ţiĭa luĭ toată

Foca Tirannul

Samocat carte 8, cap. 11. Pavel Diacon carte 17, cap. 52 şi Zonaras şi Chedrin.

Lét 610. Istoriĭa amestecată in Iraclie. Nichifor car 18, cap. 26, şi Chedrinos.

www.dacoromanica.ro

înpărăţiia cade la răzsipă, (căci şi Persii acmu Ierusalimul, Eghyptul şi Alexandria luasă, şi până la Halchedon vinisă) s'au sfătuit, ş'au chemat într'agiutor pre Iraclie cel bătrân, Guvernatorul Africâi; el nevrând singur să vie, au trimis cu vase, pre fiiul său Ieraclie, care sosind la Ţarigrad în luna luĭ Octomvrie: în limanul din lontru, au prins pre Foca. După ce l-au prins, întâĭ l-au înbrăcat în haĭne mojiceştĭ, apoĭ ĭ-au tăĭat mânule, şi picoarele, şi părţile bărbăteştĭ, şi deciia şi capul; ĭară stârvul aruncându l afară, slujitoriĭ l-au ars în foc, ş'au stătut la înpărăţie Ieraclie, fiĭorul luĭ Ieraclie, încoronindu-să înpărat, ĭntr'acelaş an în luna luĭ Iulie.

Zonaras carte 14.

CAPUL X.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia de la Iraclie până la fiĭul său Constantin.

Iraclie.

Când au stătut Iraclie la împărăţie, puterile împărăţiiĭ cu tirániia, şi ne dumnăzăiré Focâĭ, atâta de stropşite, şi de oşténiĭ ceĭ vechĭ, şi de ispravă atâta de sărăcite ĭera, cât precum mărturiséşte Zonoras, Iraclie făcând căutare, débiiă aŭ aflat numaĭ doĭ slujitorĭ din ceĭ ce făcusă Mavrichie, cu care pricină Persiĭ despre Asia, Tătariĭ despre Evropa, multe şi nesuferite călcăturĭ făcusă în hotarăle împărăţiiĭ, cu carile macar că Scriitoriĭ anume nu pomenesc, ĭaste a se cunoaşte că şi părţile peste Dunăre, fără mare tulburare, şi neodihnă să nu fie fost. Acésté din vrémile Focâĭ clătite, şi ijdărâte amestecăturĭ, şi slăbănogite puterĭ, Iraclie a le tocmi şi a le întări, cu tot dedinsul nevoinţă puind, întâĭ au aşézat lucrurile despre Evropa: pacé cu Hagan Domnul Avarilor făcând; Apoĭ în anul înpărăţiiĭ sale, al 12 le, carile ĭaste de la mântuiré lumi 622 anĭ, clătindu-să cu oştile din Ţarigrad, asupra luĭ Hosroie, au trecut la Asia; Ce întâĭ cu multă rugămente de la Persĭ pace poftind, Hosroe, (acestaném de înpăraţĭ Perseştĭ la Hronicul Perseso Mirhondi să cheamă Huşrev), ĭ-au răspuns; precum într'alt chip, cu dâns pace nu poate să facă, fără numaĭ de va tăgădui pre Răstignitul a fi Dum-

Pavel Diacon car 18 Theofanis. Chedrinos, Nota 179.

www.dacoromanica.ro

năzău, şi să se închine soareluĭ, cuĭ se închină şi el. Acest félĭu de trufaşă, şi spurcată pace, credinćos sufletul luĭ Iraclie neputând priimi, toată nedejdé în mila luĭ Dumnăzău, şi a precurateĭ Fićoareĭ puind, cu rugămente, (macar că cu multul maĭ slab ĭera în puterĭ), însă fără nicĭ o îndoinţă au purces asupra luĭ. Lét 623.
Şi întâĭ lovind şi stricând oasté Persască, care ĭera trimisă înnainte-ĭ, cu Sarvar Hatmanul, apoĭ la al doilé an, Lét 642, cu Lét 624.
sângur Hosroe lovindu-să tare l'au bătut cât de abiĭa el cu puţineĭ oamenĭ au scăpat. Hosrois după ce au pierdut războĭul, şi văzind că Iraclie, cu mare biruinţă purcede înnainte, el au trimis solĭ la Bolgarĭ, la Slavonĭ, şi la Hagan Domnul Avarilor, îndemnându-ĭ, ca şi eĭ, să să scoale înpotriva luĭ Iraclie, şi mărgând să încungĭure Ţarigradul; şi arătându-le precum pre lesne îl vor izbândi, de vréme ce toate oştile Romanilor sunt trecute la Asia. Cătră acésta multe daruri trimiţindu-le, mai multe le gĭuruĭa. Ce Iraclie, ca un bun chivernisitorĭ, oştile în treĭ bulucurĭ înpărţind, o parte au trimis la Ţarigrad, o parte au dat supt Comenda frăţine-său luĭ Theodor, ĭară o parte au ţinut cu sine. Acésta cu bună inimă priimind Hunniĭ (precum le zice Zonoras Carte 14 Cap 16) sau Avariĭ, precum le zice Gheorghie Chedrin la semnul 177) luând cu sine pe Sclavinĭ, şi pe Ghepidĭ, fără veste au întrat în Trachia; şi nicăĭurĭ oprindu-să, din toate părţile au încungĭurat Ţarigradul; Ce sau cu vredniciĭa Hatmanuluĭ luĭ Von, (precum va Zonora), sau cu agĭutorul pre curateĭ Fićoare de la Vlaherna (precum va Chedrinos), caré în chip de înpărătésă foarte frumoasă, înpodobită cu mulţime de alte féte tinere, şi aĭave din mănăstire afară ĭeşind, şi pre lângă şanţurile cetăţiĭ prinblându să, Varvariĭ au socotit, precum într'adevăr ĭaste înpărătésa, şi aşé dând năvală să o apuce, cu nevăzute putére, atâta s'au tulburat şi s'au amestecat, cât eĭ în de iĭ ne spusă moarte, şi prăpădire, ş'au făcut, din cariĭ puţinĭ, cu Domnul lor (scăpând) cu fuga, au scăpat. Intr'acéstă a Ţarigraduluĭ încungĭurare, zic să să fie făcut rugile Acathistul. Avut-au Iraclie şi Turciĭ, la Asia cu léfă aduşĭ, ca la 40 miĭ, cariĭ întâĭ multă stricare au făcut Persilor, apoĭ viclenind pe Iraclie, în vrémé războĭuluĭ l-au părăsit, şi s'au dus de unde vinisă, adică de la

Zonaras carte 14, cap 16 Chedrinos.

www.dacoromanica.ro

maré caspiiĭ, peste munţiĭ Cavcasuluĭ. Ce Iraclie şi acésta în samă nebăgând, tot au întrat încă maĭ în lontru în înpărăţiïa
Lét 626. Persilor, Lét 626; ĭarăş ş'au dat războĭu cu Razatis, hatmanul Persilor. Stătut-au războĭul din răvărsatul zorilor, pănă la 9 ća-
Lét 628. surĭ de zi, şi ĭară Persiĭ fură biruiţĭ; şi pănă la Lét 628 nu numaĭ cât toate ţărâle şi cetăţile, carile Persiĭ apucase, au răscumpărat, ce încă şi scaunul Persilor au dobândit. Minune scrie Chedrinos, de zice, precum numaĭ din fierile, carile Hosrois avé prin livézĭ pentru privala închisă, să să fie săturat toată oasté, cât au şezut acolo. Aşé Iraclie şese anĭ din Persie n'au maĭ ĭeşit, în toate părţile biruind, şi izbândind; pănă s'au tămplat moarte luĭ Hosroe, în locul a căruïa stând la împărăţie Sirois, s'au plecat la rugăminte de pace. Iraclie încă sătul de biruinţă, aşezind hotarăle înpărăţiiĭ toate, precum au fost maĭ denainte, şi luând şi sfânta Cruce, pre care Domnul s'au răstignit (căcĭ când luase Persiĭ Ierusalimul o robisă), au făcut cu Persiĭ pace, şi cu mare pocvală s'au întors la Ţarigrad. După atâte laude de biruinţă, şi de creştinătate ce avé Iraclie, maĭ pre urmă rău s au ocărât la bătrânéţă, în ĭerésa Manothelitelor căzind, şi pre alţĭ Pravoslavnicĭ către acéstă nebunie silind, şi aşé urgiïa luĭ Dumnăzău asupră-ş, şi a toată înpărăţiïa pornind, el
Let 641. cu gré boală de Idropică au murit, Lét 641 mart: (sau cum va Calvizie) maĭ 11 după ć-au înpărăţit anĭ 30 lunĭ 10 (sau
Patavie Parte 1 carte 7. cap. 13. Ricţiol în Hronicul mare, la acesta an. cum va Patavie lunĭ 4 zile 6; séu cum însămnéză Ricţiol în Hronicul mare, lunĭ 5 zile 8; ĭară înpărăţiïa de la vrémile luĭ înnainte, cu spurcată descăliïa luĭ Muhammed Psevdoprofituluĭ, şi maĭ mult cu vitéze armele luĭ, şi următorilor luĭ, tare au început a se struncina, şi din toate părţile a se scutura, cât deciïa Serachéniĭ, şi păgânătaté lor, cu neîncetat pas, tot înnainte au păşit, pănă au sosit lucrul la mişeliïa, şi mizeriïa, caré acmu cu toţiĭ, o plâng, şi de să va maĭ întoarce vre odată plânsul acesta în râs, şi bucurie, unul Dumnăzău ştie, carele în mâna sa au închis cunoştinţa vrémilor, şi a anilor. Decĭ Iraclie, fiind la vârsta de 66 de anĭ, murind, au rămas la înpărăţie fiïu seu Constantin.

www.dacoromanica.ro

CAPUL XI.

Acástaș să arată de la Constantin fiiul luĭ Iraclie, până la Constantin Pogonat.

Constantin după ce au statut la înpărăție, maĭ mult de patru luni n'au trait; căcĭ întrând în vrajbă cu maștihă-sa Martina, zic unii să-l fie otrăvit. După ce au murit Constantin, au apucat înpărăție Martina, cu fiiul său Iraclion; ce și acésta nu mult au îndelungat, plata ce i s'au căzut, că după 6 luni Senatul înțelegând, că ea să fie otrăvit pe Constantin, au prins-o și tăindu-ĭ limba, au trimis-o la izgnanie. Așijderé luĭ Iraclion ĭ-au tăiat nasul, și l-au băgat în mănăstire, și au rădicat la înpărăție pe Constans fiórul luĭ Constantin nepotul luĭ Iraclie, Lét 642 în luna luĭ fevr: Acesta Constantin ca la 27 de anĭ au înpărățit. In toată vrémé înpărățiiĭ luĭ, ceva să să fi lucrat în părțile despre Crivăț, lucru de însămnat nu pomenesc, căcĭ Serachéniĭ supt halifélele luĭ Muhammed, la Asia tare întărindu-să, multe locurĭ și cetățĭ ale înpărățiiĭ Romanilor cuprinzind, (căcĭ acmù și Ierusalimul luase), pentru acéĭa toate lucrurile céle maĭ gréle într'acolo să purta, fără numaĭ dintre scriitorĭ pomenéște Chedrinos, Cap: 189, precum Lét 657 Constans înpăratul, au mărs cu oaste asupra Sclavinilor, și cu nărocire izbândind, multă pradă au scos din țara lor; de unde macar că nu cu aĭavé dovadă, ce de crezut ĭaste, că biruință având înpăratul asupra Varvarilor, părțile Volohiiĭ în pace să fie trăit. Iară cititorĭul nostru, puțin îngăduitorĭu fiind, îĭ gĭuruim, că în cursul hroniculuĭ înnainte îĭ vom dovedi, că pre acésté vrémĭ, pre carile Istoriciĭ ne pomenite le trec, și pentru părțile Volohiiĭ tac, alțiĭ lĭ-au pomenit, și precum pre locurile sale, să fie fost trăitorĭ Romaniĭ din Volohia, arată. Iară Constans înpăratul, Lét 668 Iulie 15 fu ucis în feredeu, lovindu-l un Andreĭ, fiórul unuĭ Troilo, cu tasul cel ce să spală în cap, în cetaté Siracusiĭ, unde pre atuncé să afla. După moartea înpăratuluĭ, oșténiĭ pentru ca să nu fie fără înpărat au rădicat pe un Mizizie (de némul luĭ Arman fiind)

Constantin Nichifor, Theofanis. Istoria amestecată car 18, capul de pre urma. Martina și Iraclion.

Constantin nepotul luĭ Iraclie. Lét 642.

Zonaras carte 15 cap. 19 Chedrinos sămnul 175.

Lét 657.

Lét 668.

Mizizie séu Mizentie.

www.dacoromanica.ro

la înpărăție, în carile altă vrednicie nu ĭera, fără numaĭ căcĭ ĭera prea frumos la față, și la stat, ce Constantin fiul (luĭ) Constans, auzind de moartea părinteluĭ sĕŭ, și de înpărăție, precum Mizizie (séu cum alțiĭ îĭ zic Mizentie), tirănéște au apucat-o, s'au sculat cu Donoimaoa de la Țarigrad, și mărgând la Sichilie, acoloș, și pe tiran au omorât, și toată înpărățiĭa Apusuluĭ așézind, și oasele tătâne-sĕu purtând, s'au întors la Țarigrad fiind fără barbă când s'au dus, ĭară la întors viind, ĭera cu barbă lăsată; pentru acéĭa ĭ-au zis Pogonattos, adecă Bărbos. Perit-au Constans în anul pomenit Iulie 15, după ce au înpărățit anĭ 27, séu precum socotéște hronicul cel mare, anĭ 25 lunĭ 6, zile 5.

Theofan și Chedrin acoloș.

Patavie Parté 1. carté 8. cap. 1.

CAPUL XII.

Arată-să Volohia supt Constantin Pogonat, apucată de Bolgarĭ, însă nu mult ținută.

Constantin Pogonat. Lét 678.

Theofan și Chedrinos.

Lét 679.

Până la al zécele an, a înpărățiiĭ acestuĭ înpărat, carile ĭaste de la nașteré fĭcoareĭ 678, Istoriciĭ sint dațĭ a scrie războaele, și nevoile, carile trăgé înpărăția, cu vrjmaș și păgân némul a Serachinénilor, ĭară la anul pomenit, Condeiul, și în parté Evropiĭ, întinzindu-'șĭ, scriu, precum Bolgariĭ, cariĭ de pe apa Volgâĭ, numele îșĭ trag, despre părțile Crivățuluĭ, și despre locurile măriĭ négre, în Thrachia au năpădit, și oasté, caré înpăratul înpotriva lor trimisése, au biruit. Ce înpăratul fiind dat după grijé lucrurilor Besericeștĭ, și fiind să strângă Sinod, ĭ-au căutat să cază cu dânșiĭ la pace, gĭuruindu-le și dare pre an. La al doilé an, ĭarăș aciĭa Bolgarĭ trecând Dunăré, și vrând acmù să se așéză cu totul în Bernis, înpăratul ĭarăș au trimis oaste asupra lor; ce tot cel de an năroc au aflat Romaniĭ; căcĭ Hatmaniĭ țiind pre Bolgarĭ în samă de nemică, și eĭ acmù apucând locurile céle tarĭ, prin munțĭ, fără multă nevoe au biruit pe oasté înpăratuluĭ, pentru caré înpăratul ĭarăș căzind cu dânșiĭ la pace, s'au așezat lucrul: însă după plăcéré Bolgariĭor. Iară după ce s'au așezat lucrurile despre parté Bolgarilor, s'au mutat oșteniré

www.dacoromanica.ro

spre Asia, înpotriva Serachénilor, cariĭ nu numaĭ multe ţărĭ, şi cetăţĭ luasă de la înpărăţie, ce încă şi Ţarigradul şepte anĭ încunjurat l-au ţinut, ce maĭ pre urmă cu aĭave ağutorul Précurateĭ Ficoarilĭ, atâta au suppus pe Serachénĭ, cât s'au legat să dé pe an 365 miĭ de galbenĭ: 50 de suflete oamenĭ şi 50 caĭ Chioheĭlénĭ, şi cu acesta mijloc au făcut pace în 30 de anĭ. Supt acesta înpărat istoriciĭ Greceştĭ în istorie Ţarigraduluĭ, ca cum ar pune ţénchĭul, pentru numele Dachiĭ a pomeni, până la înpărăţia luĭ Vasilie Bolgarocton tac; apoĭ ĭarăş supt numele Vlahilor, de Romaniĭ din Dachia încep a pomeni; însă din Istoricul Zonoras putem cunoaşte, că pe acésté vrémĭ, nĭamul Bolgarilor spre acésté părţĭ întărindu-să, nu numaĭ să fie stropşit, ce încă şi cuprins ţărâle înpărăţiiĭ, precum dincoace, aşé şi dincolo de Dunăre. Aceşteĭ dară tâmplărĭ, Istorie Zonoras carte 14: Cap 21: aşé o scrie. Βουλγάροι τὰς Ρωμαϊκὰς χώρας, τὰς πέραν τοῦ Ἴστρου, Adecă: «Bolgariĭ zice, în ţărâle Romăneştĭ, céle de peste Dunăre, răvărsaţĭ, pustiind; înparatul (Constantin) s'au gătit, şi pe mare şi pe uscat să le iasă Innainte, şi aşé cu mare Dunaimă de corăbiĭ purcegând pe maré négră, au întrat cu oasté în sus pe Dunăre. De acéstă a înpăratuluĭ gătire, înspăimântându-să Varvariĭ, s'au tras într'un loc tare, carele cu pământ şi cu ape ĭera încunğurat, şi acolo şedé. Intr'acé vréme lovind pe înpăratul gré durére de picoare, şi lăsind numaĭ pe Hatmaniĭ săĭ cu oştile, el au trecut în ćasta parte la Mesămvriĭa, pentru ca să-'şĭ facă lĭacurĭ la feredée. Dupâ despărţiré înpăratuluĭ de oaste, au întrat în oaste o fricâ şi o spaimă ca acéĭa, cât de nime goniţĭ fugiĭa, carile încotro puté. Varvariĭ acésta văzind, înbărbătându-să, cu mare îndrăznĭală s'au luat din dos aĭ goni; pre mulţĭ omorând, şi numaĭ puţinĭ prinzind, şi aşé apoĭ, şi Dunăré după dânşiĭ trecând, ş au aşeḑat şétrele în pământul Romanilor; nicĭ deciĭa sau maĭ părăsit, tot de-a una ţărâle Romăneştĭ a pustii, pentru caré au căutat înpăratuluĭ, cu dânşiĭ să facă pace, şi cu mare ocara înpărăţiiĭ s'au legat încă şi dare pre an să le dé. După acéstă tâmplare deciĭa lucrurile în pace au stătut, până în săvârşiré luĭ Constantin». Cu acéstă povéste arată Zonora, precum deciĭa s'au curmat pomeniré la Istoricĭ, pentru ţărâle Ro-

Nichifor in Epitom List. 99. Pavel Diacon carte 19; Chedrinos la acest înparat.

www.dacoromanica.ro

mâneștĭ, τὰς τοῦ πέραν τοῦ Ἴστρου, acelor de peste Dunăre, adecă a Dachiĭ măluroasă și muntoasă; căcĭ cé Mediterrania, adecă Ardĭalul, încă de demult Ghepidiĭ o apucasă, precum noĭ la viĭața luĭ Iustinian, am arătat. Așa Varvariĭ acestě, cuprinzind țărâle Românești, precum dincoace așé dincolo de Dunăre, au dat pricină numele cel vechĭu a Romanilor să se schimbe în a Volohiilor, după limba adecă Slovenéscă, precum eĭ chema pe Romanĭ. Stând dară Bulgărimé pe acesté țărĭ, poate să cunoaște că și Romaniĭ din Dachia, de agĭutorul înpărătesc părăsițĭ, și ne apărațĭ rămâind, le va fi căutat într'un chip a-'ș tocmi lucrurile, cu Varvariĭ, și cu deosăbită respublică cu dânșiĭ, și cu alțĭ vecinĭ de pen pregĭur a să chivernisi: maĭ vârtos (căcĭ precum din cursul Hronologhiiĭ putem cunoaște) că acestĭ Bolgarĭ, nu mulțĭ anĭ în Dachia să fie zăbăvit, ce trecând la Misia, și la Illiria pre acolo s'au așeḍat, precum maĭ gos vom arăta, și precum videm și până astă-zĭ, pre acolo lăcuesc; ĭară nu despre Dachia. Ce Istoricĭĭ grecești, precum am zis, macar că pe vremé acestuĭ înpărat îșĭ curmă voroava pentru Romaniĭ din Dachia, însă dintr'alțĭ Istoricĭ puțin înainte, va afla cititorĭul, precum acéĭaș Romanĭ, pre locurile lor trăind, Publică deosăbită, să-'ș fie legat, macar că până la vrémile luĭ Isachie Comneno Anghel, tot de trupul înpărățiiĭ Țarigraduluĭ, să ținé; Iară supt acela înpărat, deciĭa așéșĭ de tot s'au deosăbit, precum rândul Istoriiĭ, curat va arăta, în viĭața luĭ Alexiĭ Anghel. După ce aŭ înpăcat Constantin toate părțile, ș-au făcut și săborul a toată lumé, carele să numără al șésele, la anul 685, în luna luĭ septemvrie, au murit; în Indictionul al 14: după ce înpărățisă 17 anĭ încheiațĭ, lăsind la înpărăție pre fiĭul său Iustinian.

Lét 685.

CAP XIII

Acéstaș să arată, de la Iustinian, până la Leontie.

Iustinian Lét 686 Istoria Mișțelana carte 19 și Theofanis.

Scriu Istoriile Amestecate, precum Iustinian la anul 686: au rădicat oaste, asupra Bolgarilor, și a Sclavonilor, și multă pradă

www.dacoromanica.ro

şi stricăciune lĭ-au făcut; ce apoĭ întorcându-să curând fără pază, şi fără grijă, ĭarăş l-au ăguns Bolgarii, şi ş-au scos toată prada. După acéĭa pace cu Bolgarii, cu Sclavonii făcând şi oştii, caré din Sclavonĭ, ca la 30 mii cu léfă scrisése, bizuindu-să, au stricat pacé cu Serachénii, şi lét 691, s'au sculat asupra lor. Serachénii nicĭ o gătire de oaste având, cu mare plecăcĭune au căzut la înparatul rugându-se, precum voĭa îĭ va fi, aşé legământ de pace, între dânşii să facă. Ce înparatul, păcii nicĭ cu un chip, loc ne vrând să dé, s'au ăguns Serachénii cu Slovénii, gĭuruindu-le, să le dé atâţe banĭ, câţĭ de la înpăratul să ĭa, să tocmisă. Slovénii o samă luând de la Serachénĭ banĭ gĭuruiţĭ, acasă întorcându-să, şi mare tulburare în oastea luĭ Iustinian făcând, într'acé vréme Serachénii, ĭ-au dat navală; şi îndată îl şi biruiră. Inpăratul încă văzind ć-au păţit, cu vicleşugul Sclavonilor; ce fugisă: mâniindu-să, au poroncit de au omorât pe toţĭ pe alalţĭ Sclavonĭ, carii maĭ rămăsése în tabără. Zonora Carté 14: Cap 22: scriind maĭ pre larg, pentru acéstă oaste bulgăréscă, caré au viclenit pe Iustinian, carile s'au poroclit Rinotmitos (ca cum am zice Cârnul), stricând legământul, carele avé cu Bolgarii, şi neprimind să le maĭ dé daré pe an, s'au sculat cu oaste asupra lor, şi tare biruindu-ĭ, mulţime de robĭ au prins, din carii alegând triĭ zăcĭ de mii maĭ de frunte, şi maĭ tineri, au făcut Leghioane adecă polcurĭ noaâ, Καὶ λαὸν ἐκάλεσεν ἀυτοῦς περιούσιου, şi l-au numit nărod agonisit; Iară lét 694 Iustinian, precum îşĭ ĭera la minte ĭuşor, şi maĭ mult strâcătorĭu înpărăţiiĭ de cât tocmitorĭ, pentru nişte micĭ şi de nemică pricinĭ, pre toţĭ lăcuitoriĭ Ţarigraduluĭ, urgiĭa puindu-'ş au poroncit luĭ Ştefan pazitoriul cetăţiĭ, ca aflând vréme, fără nicĭ o milă şi frica luĭ Dumnăzău, să omoare pe toţĭ Ţărigrădéniĭ, anume arătându-ĭ, să încépă de la Calinic Patriarchul, până la cel maĭ prost om, şi nicĭ pre unul viu să nu lasă. De acéstă a înpăratuluĭ ne-dumnăzăire, luând ştire Ţărigrădéniĭ, au căzut cu toţiĭ la Leontie (pre carile atuncé îl orânduisă să margă cu Dunaimaua la Greţia), rugându-l să să întoarcă cu oasté să-ĭ mântuĭască din fără vină moarté, caré înparatul lĭ-au poroncit. Leontie, încă după rugămenté lor făcând,

Lét 691.

Zonora Carte 14. cap. 22.

Lét 694.

www.dacoromanica.ro

Zonaras carte 14. cap 22.

fără véste să întoarce, şi prinzind pe Iustinian, ĭ-au tăĭat nasul, şi la trimis la Hersonisos (acesta ĭ Crâmul) în Izgnanie, ĭară el cu voĭa tuturor, au stătut la înpărăţie. Iustinian au înpărăţit anĭ aproape de 9: la izgnanie anĭ aproape de 10:

CAPUL XIV.

Acastaş să arată, de la Leontie, până la a doua înpărăţie a luĭ Iustinian.

Leontie.

Leontie în anul pomenit, după ce au stătut înpărat, ĭ-au vinit ştire, precum Serachéniĭ la Africa, au luat vestită cetaté Carthaghiné. Decĭ trimiţând oaste, pentru ca să scoaţă cetaté din mâna Varvarilor, ce oastea trimisă nepurtându-să cum să cade, maĭ mult au pierdut, de cât au dobândit, pentru caré, cu ruşine ca acéĭa la înpăratul a să întoarce temându-să, pre un Apsimar Tiverie, d'intre dânşiĭ au râdicat înpărat, şi întorcându-să la Ţarigrad, şi prinzind pe Leontie, ĭ-aŭ tăiat nasul, precum şi el făcusă luĭ Iustinian, şi l-au băgat într'o mănăstire la Dalmaţia

Misţelana, Nichifor Theofanis.

Apsimar.

Pentru anul aceştiĭ tâmplărĭ, însămnătoriĭ annilor, nu să tocmăsc, căcĭ Patavie scrie, precum să să fie tâmplat lét 698; Calviz va la anul 697: Riţeolul în hronicul mare, acéstă povéste o pune la anul 696: ğudecata adevăruluĭ, la cititoriu rămâne; ĭară noĭ socotéla luĭ Patavie dintr'altele tot maĭ curată am socotit-o. Nu vom tréce cu pomeniré, că pre acéstă vréme, lét 700: Crac, cel din tâĭ a Polonilor Domnu, au zidit cetaté, pre caré de pre numele său a numit-o Cracov; Iară lét 702 Iustinian înpăratul, (pentru carele am pomenit, precum Leontie tăindu-ĭ nasul, l'au fost trimis în izgnanie la Crâm), scapând de acolo, au fugit la haganul Domnul Cazarilor. (Calviz în Hronicul mare, séu precum alţiĭ îl număsc alazilor, Patavie Carte 8: parté 1: Cap 3 : Avarilor), carele întâĭ, cu mare cinsté priimindu l, şi spre fiică-sa Theodora au dat după dânsul; Ce apoĭ Apsimar înpăratul, cu multe daruri şi cu maĭ multe ğuruinţă ağungând la Hagan, ĭera numaĭ să-l dea pe mâna neprietinuluĭ, de care lucru luând véste Iustinian,

Patavie Parte 1, carte 8, cap. 3. Lét 698.

Lét 700.

Lét 702.

www.dacoromanica.ro

au fugit la Tirvelin, Domnul Bulgarilor, carele cu bună inimă priimindu-l, îndată s'au sculat cu multă oaste, şi au mărs asupra luĭ Apsimar la Ţarigrad, şi lét 703: Iustinian au vinit cu agĭutorul Bolgarilor, şi au încungĭurat Ţarigradul, şi după trĭĭ zile aflând loc pe unde întră apa în cetate, fără veste au izbândit cetaté, şi prinzind pre Apsimar şi pe Frate-său Iraclie (alţiĭ zic şi pe Leontie), mult pe uliţă şi la Ipodrom (acesta-ĭ astăzĭ Atmeĭdĭan) târându-ĭ, apoĭ cu mulţĭ alalţĭ, ĭ-au tot spânzurat pe zabrélele cetăţiĭ, ş'au stătut Iustinian de iznoavă înpărat, după cum socotéşte Patavie, la întratul anuluĭ 705. Deciĭa Iustinian, cu multe darurĭ pre Bulgarĭ încărcând, ĭ-au slobozit acasă. Inpărăţit-au Apsimar, după socotéla luĭ Patavie anĭ 7: Iustinian apoĭ stricând pacé cu Bolgarĭĭ, şi pentru binele ce-ĭ făcusă, nemulţămitoriŭ arătându să, Lét 706 s'au sculat cu oaste pe maré négră, şi mărgând au lovit la Anhelo. Ce lovindu-l Bolgariĭ precum nu să gândiĭa, deabiĭa cu puţineĭ au scăpat înnapoĭ la Ţarigrad, viind.

Lét 703. Iustinian a dona.

Lét 705.

Lét 706.

CAPUL XV.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia depe stăpâniré Crâmuluĭ.

Pomeniţiĭ Bolgarĭ, şi Sclavonĭ, macar că peste Dunăre în Misia, şi în Trachia, tare picórul îş înfipsése, şi ném tare şi vrăjmaş ca acesta, între înpărăţiĭa Ţarigraduluĭ, şi între Volohia noastră, macar că ca un zidĭu de aramă, la mijloc să pusése, şi pre lăcuitoriĭ în Volohia Romanĭ, de la alalt al înpărăţiiĭ trup, de tot îl deosăbise, însă stăpâniré, caré înpărăţiĭa Romanilor avé în Crâm, şi pe marginile măriĭ négre despre Crivăţ, şi despr eVolohia, tare Argument ĭaste, că Romaniĭ în Volohia, şi supt tulburaré Bolgarilor, neclătiţiĭ să fie rămas, căcĭ Istoriciĭ cu toţiĭ într'un glas, numaĭ odată pomenesc, supt Constantin Pogonat, precum Bolgariĭ s'au tras de-odată înnapoĭ, (precum am pomenit la Cap 10. aceştiĭ Cărţĭ) şi la anul ĭarăş trecând Dunăré, deciĭa înnapoĭ să să fie maĭ întors, Istoriciĭ nu pomenesc; nicĭ alt ném

www.dacoromanica.ro

pre acéĭa vréme, asupra Volohilor să maĭ fie vinit, arată. Decĭ macar că Volohia în tréceré Bolgarilor, multă pagubă, şi pustietate va fi păţit, însă pentru ce maĭ pre urmă să o fie lăsat, nicĭ o pricină, nu să véde, că toată călcaré şi răutaté acelor Bolgarĭ, precum am zis, numaĭ doĭ anĭ au stătut, şi eĭ trecând peste Dunăre în Misia, şi în Trachia, şi înnapoĭ ne maĭ întorcându-se, ĭată că Romaniĭ în Volohia, n'au avut pentru ce să nu sté la locurile lor; şi maĭ vârtos având Crâmul (în carele câtă mulţime de Romanĭ să fie lăcuit, maĭ gos vom arăta), şi toate marginile măriĭ négre, cu Romanĭ, şi cu oaste înpărătéscă ţinute, şi păzite; cariĭ ca un zidĭu de sprejinĭală le ĭera, despre părţile altor Varvarĭ dintr'acolo. Iară Crâmul (macar că şi el numaĭ puţine călcăturĭ, de cât Volohia au avut, şi de câte-va orĭ, aşéş de Varvarĭ apucat şi ţinut fiind, însă ĭară cu vréme dezbătându-să, supt stăpânire înpăraţiiĭ rămâné), carele, cât să fie fost de bogat în lăcuitorĭ, de pre acésta să va cunoaşte, că Iustinian Cârnul înpăratul, când au fost acolo la Izgnanie, fiind oare ce dosădit de lăcuitorĭ, după ce au stătut de a daoa oară înpărăţie, precum s'au pomenit, vránd să-ş răzscumpere asupra
Lét 710 lor, la anul 710 (scriu aciĭaş, pre cariĭ maĭ sus am pomenit Istoricĭ, şi maĭ ales Theofanis, şi Chedrinos), precum au trimis pre Filipic Voevodul cu multe oştĭ pre mare, dându-ĭ poroncă, pre toţĭ lăcuitoriĭ Crâmuluĭ, şi bărbat şi mueri nealegând, să-ĭ omoare, până la unul, fără numaĭ pruncii, cariĭ vor fi, să-ĭ aducă la Ţarigrad, pentru ca să-ĭ omoară înnainté luĭ, ca de privala lor să-ş izbândĭască inimiĭ. Filipic după poronca luĭ au şi făcut; că mergând cu vasele pre mare la Crâm, pre câţĭ au putut călca fără veste, pre toţĭ ĭ-au omorât; ĭară câţĭ au fost maĭ în lontrul Crâmuluĭ, luând véste, au fugit afară din Crâm, spre hotarăle Cazarilor. (Eu mult stau de socotesc, şi voĭ să zic, că numele Căzacilor să-l fie scrie scris Istoriciĭ greceştĭ Cazar, şi aceştĭ Cazarĭ de atuncé, să fie Căzaciĭ de astăzĭ), de la cariĭ agĭutorĭu îndămânându-şĭ s'au întors asupra luĭ Filipic. Filipic după poronca înpăratuluĭ într'acé dată spre maĭ groznică moarte, cruţind numaĭ pruncii, ĭ-au fost trimis la Ţarigrad, Ce furtuna pe mare lovind, s'au înnecat cu vase cu tot, cariĭ au fost la număr 73

www.dacoromanica.ro

de miĭ. Socotéşte aicé, ce mulţime de nărod au fost în Crâm, de vréme ce numaĭ Pruncĭ, pre carii ĭ-au putut apuca de prin târgurĭ, şi satele de pe marginile hotaruluĭ, au fost atâţé de mulţĭ, altora lăcuitorĭ, câtă să fie fost sumă? Iustinian la anul 711 de iznoavă, şi altă oaste trimiţind, au dat maĭ tare poroncă luĭ Filipic, cum nicĭ pre un lăcuitorĭu Crâman, viu să nu lasă. Crăméniĭ luând agĭutorĭul Cazarilor, precum am zis, şi viind asupra luĭ Filipic, cu războĭu l-au biruit. Filipic după ć-au pierdut războĭul, şi multă oaste, şi ştiind neînduplecată, şi sirĭapă tirániĭa luĭ Iustinian, au socotit, că aşé bătut de să va întoarce înapoĭ, cap nu maĭ are, pentru acéĭa cu câtă oaste îĭ maĭ rămăsése, s'au înpăcat cu Crâméniĭ, şi cu toţiĭ l'au râdicat înpărat; şi deciĭa viind cu toţiĭ la Ţarigrad, au prins pe Iustinian, şi ĭ-au tăĭat capul, după ce înpărăţise al doilé rând 9 anĭ. Filipic după ć-au stătut la înpărăţie au înpărăţit un an şi şese lunĭ, şi Lét 713 l-au prins Rufus într'aşternut, şi ĭ-au scos ochiĭ, Iunie 3 şi au stătut la înpărăţie Artemie, carele s'au numit Anastasie. Inpărăţind Filipic, scrie Zonoras, Carte 14 Cap 26 precum Bolgariĭ prădând Thrachia, până supt Ţarigrad au pustiit şi au ars tot ce lĭ-au ĭeşit înnainte. Anastasie încă după ć-au înpărăţit anĭ doĭ, după cum mărturiséşte Chedrinos, prinzindu-l Theodoric Lét 715 ĭ-au tăĭat părul, şi făcându-l călugăr, l au băgat în mănăstire, trimiţindu-l la Thesalia. Theodoric încă Lét 716 de bună voe lăsind înpărăţiia, şi luând shima Călugărĭască, au lăsat în locul său pe Leon Isavrul.

Lét 711.

Filippic.

Lét 713.

Nichifor In Epitome, Theofanis. Zonaras carte 14. cap. 26. Artemie.

Lét 715.

Theodoric. Lét 716.

CAPUL XVI.

Aceĭaşi să arată, de la Leon Isavrul, până la Constantin Copronym.

Leon Isavrul, carele maĭ denainte s'au fost chemând Conon, după socotéla luĭ Patavie, stătut-au la înpărăţie Lét 717, Indiction 15, mart: 25, ş au înpărăţit anĭ 25 lunĭ 2, ce în toată înpărăţia luĭ, războaele şi greutăţile înpărăţiĭ fiind la Asia, cu greĭ vrăjmaşiĭ Serachénĭ, scriitoriĭ vremilor acelor despre Crivăţ ceva

Leon Isavrul. Theofanis la anul cel de pre urma a luĭ Leon. Lét 717.

www.dacoromanica.ro

vrâdnic de însămnat nu pomenesc, fără numaĭ ce scriu, precum
Lét 719. Lét 719 Artemie fugind de la Thesalia, şi mărgând la Tervelin Domnul Bolgarilor, multă oaste au dat într'agĭutorĭu, cu caré la Ţarigrad viind, au început să bată cetaté; Ce Ţarigradéniĭ, dând a înţelége Bolgarilor, precum cu toţĭ la înpărăţie nu-l pri(m)ăsc, (căcĭ el nu acesta mijloc au fost rădicat pe Bolgarĭ, zicând că-l
Chedrinos Theofanis Misţelana. poftesc la înpărăţie Ţărigrădéniĭ). Bolgarĭĭ văzind că nu pot face ceva, s'au mâniĭat; şi prinzindu-l l-au dat în mâna luĭ Leon Isavrul, carele îndată au poroncit de ĭ-au tăiat capul. După acésta, Leon Isavrul în mare nedumnăzăire căzind, el întâĭ au scornit goană asupra Sfiintelor Icoane, şi au poroncit Paicilor săĭ de,
Lét 726. au dat gos Icoana Mântuitorĭuluĭ, şi Domnuluĭ Hs. Lét 726 şi deciĭa poroncă dând, Icoanele să nu să maĭ cinstéscă, mulţĭ credinćosĭ, nevrând, la necredinţa înpăratuluĭ părtaşĭ să fie, multe cazne, şi Izgnaniĭ au păţit; ĭară între toate maĭ groznică, şi maĭ minunată au fost patima Sfântuluĭ Ioan Damaschin, carile în curté Domnuluĭ Serachénilor Masalmas la mare cinste, şi credinţă ĭera; de unde pentru goana Sfintelor Icoane auzind, în potriva înpăratuluĭ, pentru Icoane, au scris cărţĭ la Episcopiĭ Beséricilor. Leon de acésta înştiinţându-să, au poroncit logofeţilor luĭ, să înpotrivască slova Sfântuluĭ Ioan; carĭĭ slova avidoma potrivind, au scris ca cum ar fi scris la înpăratul, şi l'ar fi îndemnat, să trimaţă oaste, să apuce Damascul, şi făcându-să adecă, că va să ţie prieteşugul cu Domnul Serachénilor, ĭ-au trimis acéstă carte, ca cum ar fi a Sfântuluĭ Ioan. Amira, saŭ Domnul Serachénilor, arătând Carté luĭ Ioan Damaschin, el au răspuns, precum slova să fie a sa mărtuşisésţe, ĭară el de vicleşug ca acesta, nicĭ cum n'au gândit, ne cum să scrie. Amira deciĭa au poroncit de ĭ-au tăiat mâna dréptă, şi l-au scos din curte. Sfântul luându-'şĭ mâna cé tăĭată, şi mărgând acaseş, au stătut înnainté Icoaneĭ Maichîĭ Miliĭ, şi peste toată noaptea să ruga, să-ĭ vindece sluţiĭa, caré pentru laudele eĭ, scriind au păţit acésta, de la necredinćoşĭ; şi să gĭuruĭa, că în toată viaţa nu va lipsi cu dânsa laudele luĭ Dumnăzău, şi a Maichăĭ Fićoare a scrie. Şi aşé el în somn căzind, i s'au arătăt Maĭca Precurata, zicându-ĭ: Iată că mâna la loc ţi s'au pus, decĭ caută precum té-ĭ gĭu-

www.dacoromanica.ro

ruit, aşé să facĭ; şi-'ţĭ fă Condeĭul a scrie curund scriitorĭu. Deşteptându-să Sfântul din somn, ş-au aflat mâna însănătoşată; numaĭ sămnul înpregĭur, pentru credinţa, lăsind, cu care sămn încredinţându-să Amira, ĭarăş l-au adus în curte; şi la maĭ mare cinste, l-au avut câtă va vréme. Apoĭ sfântul, vrând să înple gĭuruita ce făcusă luĭ Dumnăzău, au părăsit curté, şi însoţindu-să cu Sf: Cozma, s'au dus la Lavra Sfântuluĭ Saveĭ, la Ierusalim, şi au întrat în mănăstire; şi acolo au scris Cărţile, carile astăzĭ le are Sfînta a Răzsărituluĭ Besérică; înpotrivaa tuturor nepriĭa(te)nilor ĭereticĭ, şi schismaticĭ. Tâmplatu-s'au acésta în anul 728; ĭară Lét 732 Leon înpăratul au luat fiĭuluĭ său luĭ Constantin Doamnă pe fata Hanuluĭ Cazarilor, şi în Sfântul Botez au numit-o Irini; şi au înpăcat părţile înpărăţiiĭ dezpre parté lor. (Acesté Cazarĭ trăĭa pre câmpiĭ denafara Crâmuluĭ), de unde fără prepus să cunoaşte, că şi părţile Volohiiĭ în pace vor fi fost, căcĭ alţĭ Varvarĭ pe acéĭa vréme, maĭ aproape de acesté să fie trăit, noĭ la scriitorĭ a afla n'am putut. Decĭ Leon Isavrul Lét 741 Iunie 18, după ce au înpărăţit anĭ 25 lunĭ 2, precum am zis, de boală de pântece au murit, lăsind în locul său la înpărăţie pre Constantin Copronim.

Lét 728, 732.

Theofanis, Mistelana.

Lét 741.

CAPUL XVII.

Tot aşé să trăgănĭază Istoriĭa de la Constantin Copronym, până la Constantin, şi maĭcă-sa Irini.

Copronim, aşé s'au poreclit, căcĭ s'au imat în scăldătoaré Sfântuluĭ Botez, a răuluĭ părinte născut, rău, şi spurcat necredinĭos: voĭa Dumnăzăĭască însămnând, căcĭ în toată nedumnăzăiré, pre tată-său cu multul au covârşit. Alţiĭ vor să fie luat acest nume, căcĭ atâta ĭ-au fost dragĭ caiĭ, cât maĭ multă vréme au fost petrecând în grajd, şi în baleca cailor, şi şezind la masă, în câteva tepsiĭ, au fost puind balegă de cal, zicând, că maĭ frumos miros, de cât baliga caluluĭ altul nu maĭ poate fi. (Pavel Diacon Carte 21: Cap 14:). In vrémé dară acestuĭ înpărat, Bolgarĭĭ stă-

www.dacoromanica.ro

pânind în Misia, și în Thrachia, pănă la maré négră, Constantin
Lét 763. cu vasele au mărs asupra lor, și Lét 763: puind tabăra supt Anhialo, aco'o ĭ-au ĭeșit înpotrivă Telesis, Domnul Bolgarilor: și dându-ĭ războĭu, opt césurĭ, ce pănă maĭ pre urmă, fură Bolgariĭ biruiți, Craĭul lor din războĭu scăpând, l-au ucis aĭ seĭ, dându-ĭ pricină, că nu s'au purtat cum s'au căzut; Iară Constantin în-
Lét 770. păratul cu pohfală s'au întors la Țarigrad. Apoĭ Lét 770: văzind că într'alt chip cu Bolgariĭ să facă, n'are; au luat pre fata Domnuluĭ Bolgăresc, cu fiĭul său Leon, și cu acesta mijloc, au făcut legătură de pace între dânșiĭ. De aicé încă să poate cunoaște la câtă putére, și tărie agĭunsése Bolgariĭ, cât înpărații Țarigraduluĭ, părăsindu-să a maĭ căuta varvariĭa lor, de năvoe, le căuta a să și încuscri cu dânșiĭ, neputând cu armele a-ĭ maĭ sprejini, sau de pre locurile sale aĭ maĭ urni. Și așé de aciĭa Bolgariĭ, au rămas stăpânitorĭ în Misia, și în Thrachia multe sute de anĭ, precum înnainte, pre scurt, să va arăta; de unde aĭavé ĭaste, că și lăcuitoriĭ Romanĭ în Volohia noastră, precum am și maĭ zis, le va fi căutat într'un chip cu dânșiĭ a să chivernisi, și la prietesug a trage, pentru ca să-ș poată scuti, și ținé locurile, și moșiile. Și încă înpăraților Țarigraduluĭ căutând, și Domniĭ Volohiiĭ după cumpătul vrémiĭ, și rudeniiĭ, și cuscriĭ cu Craiĭ lor să facă, precum au și făcut, de care înnainte la locul său să va zice. Decĭ de crezut ĭaste, că de ar fi pus Bolgariĭ picórul, să stăpânĭască și peste Dunăre, precum stăpâniĭa în Misia, și în Thrachia, Istoriciĭ vrémilor, macar cât de puțin ar fi pomenit, ceva; caré nepomenind; rămâne după pravila adeverințiĭ Istoriiĭ, să cunoaștem, că deși Istoriciĭ tac, însă Romaniĭ în Volohia, între Bolgarĭ, și între Tătarĭ, să fie rămas lăcuitorĭ cu nărocul lor; caré adevărat să fie rămas, la acésta, și martur ne ĭaste Anton
Anton Bonfin Decada 1. Bonfiń, carile zice, Decada 1: «O parte, de Dachia, caré între Nistru, și între Prut, și între Dunăre să cuprinde, Moldavia (ca cum ar zice, Moalé Dachia) de la ceștĭ maĭ tinerĭ Scriitorĭ, să numéște, ĭară cé maĭ pre lângă Dunăre, acmu să zice Montana; (că Daviĭ și Dachiĭ, tot un nĭam sint, și tot o limbă au); Aceșté din Romanĭ să trag, și de atâta vréme între atâțe Varvarĭ trăind, însă de acolo a-ĭ dezrădăcina, cine va nicĭ cum

www.dacoromanica.ro

n'au putut». Acéstă şi Hronicul înnainte va arăta; unde, şi în ce vréme pe Istoricĭ a grăi vom auzi. Decĭ Constantin Copronim Lét 774: Bolgarĭĭ fără cale pacé rumpând, ĭarăş au mărs cu oaste asupra lor, şi din mulţimé Bolgarilor, 12 miĭ omorând, dintr'al săĭ, macar unul n'au căzut. Atuncé Bolgarĭĭ ĭară au căzut la pace, ca deciĭa unul pre altul să nu maĭ bântuĭască; Iară Let 775. Constantin Copronim, aşijderé fără cale asupra Bolgarilor, vrând să rădice oaste, fiind în cetaté Stronghilo, l au lovit buba ce-ĭ zic Anthraxi, şi deciĭa mare fierbinteĭală; şi aşé în 14: a luĭ Septemvri, au murit. La morte au fost strigând, că pentru necinsté, care au făcut Maĭcâĭ Precurateĭ Mariiĭ, de viu cunoaşte că s'au băgat în foc, şi déciĭa au fost poroncit, toţĭ, ca pre adevărata Maĭca luĭ Dmnăzău să o cinstéscă. (De mierat, că acéstă, acestuĭ înpărat la ĭeşitul sufletuluĭ strâmtă Pocaianie, Beserica în loc de Pocaianie n'au priimit-o, ce sufletul pierdut să fie adeveréşte. Inpărăţit-au Constantin anĭ 34: lunĭ maĭ treĭ, şi au rămas la înpărăţie fiĭul său Leon. Leon încă au înpărăţit anĭ 5, zile 6: Ce în vrémile luĭ, în părţile noastre ne aflând de pomenit, trécem; murit-au dară Leon în ĭerĭasa tătâne-său, Lét 780: Septemvrie 8; căcĭ luând corona cé scumpă de la Beserică, pre caré Mavrichie, o închinasă, şi puind-o în cap, îndată i s'au aprins Capul, cu boala Athraculuĭ, (de care şi tatâ-său au murit) şi peste puţine zile, doftoriile cevaş neputând folosi, au murit. Aşé cértă Dumnăzău pe mândriĭ, cariĭ i să pun înprotivă. Omenite Cititoriule Socotéşte că de la săvârşitul înpărăţiiĭ luĭ Constantin Pogonat, unde am însămnat din Zonora Istoricul, precum Istoriciĭ Greceştĭ curmă voroava pentru Dachia noastră, până la înpărăţiĭa luĭ Constantin şi a maĭcă-sa Iriniĭ (pentru cariĭ vom să zicem acmu), să cuprind anĭ 106: în care anĭ, pre cât noĭ am putut şti, nicĭ la Grecĭ, nicĭ la Latinĭ, nicĭ la altă limbă la vre-unul din Istoricĭ, am putut găsi, carile să fie pomenit macar cât de puţin, pentru Romaniĭ din Dachia, sau pentru statul lor supt atâte călcăturĭ de Varvarĭ fiind. Insă pentru căcĭ Scriitoriĭ ceva n'au pomenit, nu ĭaste cu socotélă să gândim, că aciĭ Romanĭ, sau în pământ să fie întrat, sau în cerĭu să fie zburat. Aşijderé nicĭ anume la Istoricĭ aflăm, precum pe acest

Lét 774.

Lét 775. Chedrinos.

Theofanis. Chedrinos. Theostericos în Nichita.

Leon Porfirogheniț. Lét 780.

www.dacoromanica.ro

vac să fie vinit vre-o limbă, să-ĭ fie desrădăcinat, de pe locurile lor, de care lucru trebue a pomeni Canonul, carile am dat: Că tăcére nicĭ pune, nicĭ rădică lucrul; ĭară zisa îl şi pune, şi-l şi rădică, precum acmu au vinit rândul istoriiĭ, să arătăm, că căcĭ acésta vréme supt tacéré au trecut, nu că doară Romaniĭ în Dachia n'au maĭ fost, ce căcĭ pricină nu s'au dat scriitorilor a grăi, pentru acéĭa nicĭ au grăit; ĭară pricină dându-să, îndată au şi grăit; şi cu cât de puţin, şi ameliţat numaĭ cuvânt, arată statul lucrurilor trecute, precum şi pentru statul Romanilor din Dachia, supt acest înpărat, să fie fost făcutuş deosăbită Publică, frumos să vădéşte, precum viĭ vidé acmuş înnainte arătând.

CAPUL XVIII.

Dovedéşte-să trăĭul Romanilor în Volohia pre vremile luĭ Constantin şi Irini, până la Nichifor, când s'au despărţit înpărăţia Apusuluĭ de a răzsăritului.

Constantin şi Irini. Lét 783.

Lét 792.

Theofanis, Pavel Diaconu carte 13. cap. 32. Chedrinos, şi Misţelana.

Constantin, la vârstă copil fiind, toată înpărăţiĭa Irina maică-sa chivernisiĭa, Lét 783: Sclavoniĭ întrând în Thessalia, şi în Peloponis, rău prăda lucrurile acélé; înprotiva a cărora, înpărătésa Irini, oaste trimiţind, cu nărocit războĭu, din toată Greţia ĭ-au scos, lét 792: Constantin acmu la vârstă sosind, şi cu suflet maĭ înălţat, de cât trebuĭa, lucrurile purtând, s'au sculat cu marĭ oştĭ, ş'au mărs asupra Bolgarilor; maĭ vârtos îndemnat fiind de Pangratie Astrologul, caréle adevărată biruinţă îĭ gĭuruĭa; Ce rău războĭul pierzind, cu mulţĭ Boerĭ de frunte, 40 miĭ de oaste, cu tabără cu tot, s'au prăpădit; ĭar el de abiĭa cu puţinĭ au scăpat la Ţarigrad. Cătră acésta pacoste, să maĭ adăogé altă pricină, că cu doĭ anĭ maĭ înainte, cu désila pre maică-sa de la înpărăţie scosése, pentru care nărodul cu multe cuvinte proaste urechile înplându-ĭ, să ispitiĭa să-l scoaţă din înpărăţie, şi vré să puĭa pe Nechifor Unchĭu său; Ce el de acésta simţind, au prins pe Nechifor, şi ĭ-au scos ochiĭ, şi pre mulţĭ pre alţiĭ, în multe chinurĭ ĭ-au sluţit, şi ĭ-au pedepsit. Ce Bolgariĭ încă după izbândă

www.dacoromanica.ro

ca acéĭa, mult şi tare mândrindu-să, au trimis la Constantin, şi ceré bir nou, de la înpărăţie, cărora el léu rĕspuns, precum la anul singur va vini, de le va aduce birul, ce poftesc. Şi aşé lét 796: Bine gătindu-să, au întrat cu oasté în ţara Bolgarilor; Lét 796. Ce Cardamir Craĭul Bolgarilor, ne îndrăznind înnainte a-ĭ ĭeşi, Constantin în lat, şi în lung, mult, şi precum ĭ-au fost voĭa prădând, şi arzind, cu pace s'au întors la Ţarigrad. Decĭ Constantin la anul 797: gătindu-să să margă cu oaste asupra Serachénilor, maĭcă-sa femée lacomă la Monarchie, pre unĭĭ din Senatorĭ îndemnând, cu vicleşug au prins pe Constantin, şi ĭ-au scos ochiĭ. Lét 797. Tâmplatu-s'au acésta într'acéĭa lună, şi într'acéĭaş zi simbăta, în caré cu cincĭ anĭ maĭ înnainte, şi el ochiĭ luĭ Nichifor scosése. Cu acest félĭu, şi din lontru şi din afara înpărăţiiĭ multe şi adése vrajbe şi râzsipĭ, nu puţin puterile înpărăţiiĭ îngenuchind, la anul 800: Leon Papa Romeĭ au încoronat pe Carolus, ce s'au pore- Lét 800. clit Marele, Avgust şi înpărat Romiĭ, şi a toată înpărăţiĭa apusuluĭ. Cu despărţiré înpărăţiiĭ, şi despărţiré Besériciĭ, tot de o dată au purces; Gĭudeca-va pentru acésta acela a căruĭa haĭnă au rupt, şi va alége între ciĭa, cărora la caleieşind băţ, amână, şi încălţămente, în picoare le opriĭa; Iară eĭ şi Sobiĭ şi sulițe, cară şi căruţe, de cât a luĭ Faraon şi maĭ multe râdicând, prin spintecătura haĭniĭ, luĭ hs: cé roşie, ca cum ar tréce peste maré roşie, pre noul Israil gonind, aşé poronca, şi învăţătura Domnuluĭ şi Dumnăzăuluĭ celuĭ véćnic, călcând şi stropşind, s'au pornit; şi din zi în zi, ca bolovanul de pĭatră din vârvul munteluĭ rumpt, şi pornit, până la fundul Tartaruluĭ răutăţiĭ, a să răzsturna, nu s'au maĭ oprit. Ce acésté la scriitoriĭ besériceştĭ lăsind, la tréba noastră să vinim. Luând dară precum am zis, Corona Monarhiiĭ înpărăţiiĭ Apusuluĭ Carolus Marele, la Istoriile Ungureştĭ aflăm, precum să fie mărs la dănsul Soliĭ lăcuitorilor din Dachia, înpreună cu a altor Crăiĭ, despre Dunăre; şi să-'ş fie tocmit lucrurile sale, cu înpărăţiĭa apusuluĭ. Cuvintele Istoricilor acelora vremĭ, Anton Bonfin la un loc aducând la De- Anton Bonfin cada 1 Carte 20 aşé adeverĕşte: «Carolus zice, Marele luând Dec 1. carte 20. véste, precum Gothofred Domnul Davilor, lovise cu oaste pe Frijĭ, cariĭ înpărăţiiĭ apusuluĭ ĭera suppuşĭ, şi biruin lu-ĭ, în toţĭ

www.dacoromanica.ro

aniĭ îĭ asupriĭa de le lua bir câte 100 de Cântare de Argint. (Daviĭ, a cărora Domnul ĭera acesta Gothofred, ĭera rămăşiţa Davilor saŭ a Dachilor celor vechĭ, pre cariĭ Traian din Dachia îĭ izgonise, şi tocmaĭ pe apa Renuluĭ de pe atuncĭ să aşezase), pentru care lucru Carolus Marele au poroncit toate oştile, să să stringă pe apa Alara, caré dă în apa Visara, de ceĭa parte de apa Renul. Acolo Carolus aşteptând cu oştile, ĭ-au vinit véste, precum Gothofred au perit ucis de Paiciĭ săĭ. Decĭ cu mortc luĭ Gothofred, aşezindu-se lucrurile Frijilor, cu Daviĭ Renéniĭ, Carolus au purces spre Acfisgran; de acolo mărgând la Bononia, care cetate ĭaste la mare; şi văzind vasele, carele acolo făcuse, şi orânduind toate dupe voĭa sa, ĭară s'aŭ întors înapoĭ la Acfisgran; unde ĭată îĭ ĭeşiră înnainte Soliĭ Dailor, a Léşilor, şi a Boemilor, (care némurĭ lacuesc pre lângă Dunăre) marĭ daruri aducându ĭ, a cărora Solĭ altă ceva de la Carolus n'aŭ poftit, fără numaĭ ca cu dânsul pace véénică să aibă. După acéĭa Carolus ânblând câtva prin Dachia, au trecut pen Iazighĭ, şi pen Metenaste, (cariĭ sint năroade maĭ sus de Dachia pe Dunăre lăcuitoare), ĭară într'acelaş loc puţin maĭ ğos, acelaş Istoric zice: Carolus, după ce au răzbit cu bătaĭa pe Saxonĭ, (cărora noĭ le zicem Sassĭ), cariĭ maĭ denainte fiind suppuşĭ, atuncé ridicase cap, şi într'acela războĭu maĭ mult de 30 miĭ de Sasi perind, şi ţara aşéş de tot stropşindu-le, eĭ ne maĭ având în cătro face, s'au plecat cu totul la Carolus, aducând cu sine zelog, pre toţĭ fiĉoriĭ de Domnĭ, din ţara lor. Ce Carolus, pentru ca maĭ cu binişor, şi maĭ cu cinste să le supţiĭaze putéré, multe familiĭ de case din ţara lor scoţind, lĭ-au mutat în Dachia, cé maĭ den afară, adecă în Ardĭal, şi în Pannonia, şi multe slobozĭĭ au descălecat de dânşiĭ, carile şi până astăzĭ trăesc în Sarmaţia, şi în Dachia cé din lontru. Decĭ Sasiĭ, cariĭ au descălecat în Sarmaţia, sint astă-zĭ niştе năroade, carile în satele Hăneştĭ lăcuesc, şi-ĭ chĭamă cu alt nume nou, Destabanĭ, ĭară ceĭ din Dachia maĭ din lontru, adecă din Ardial, sint Sasiĭ, cariĭ astă zĭ lăcuesc pentre Romăniĭ, cariĭ au fost acolo de loc» De aicé chĭar să poate dovedi, céĭa ce noĭ maĭ sus zisăm, că de au şi făcut Istoriciĭ greceştĭ ceva a po-

www.dacoromanica.ro

meni, pentru Dachia noastră, însă alţiĭ tot aşé de tot n'au tăcut, ce macar că cu scurte cuvinte, însă foarte luminat arată, precum Romaniĭ din Dachia, după răzscoalele acelor Varvarĭ, să 'şĭ fie aşézat deosăbită Publică, şi trimiţind soliĭ săĭ la Carolus, să fie luat Protecţiïa înpărăţiiĭ Apusuluĭ. Acésta şi maĭ adevărat să va întări, unde va vini rândul Istoriiĭ, să arătăm, de dezbateré lor de subt înpărăţiïa Răzsarituluĭ, şi de războaele, cari le au avut Româniĭ cu înpăraţiĭ Greceştĭ. Constantin deciïa nu mult viïaţa lungind, au murit, după ce înpărăţisă anĭ 18: şi deciïa au mărs Irini singură la înpărăţie, caré după 6 anĭ, Lét 802 Nichifor Patrichie, cu mulţĭ într'un sfat, noapté fără véste, pre Irini prinzind, au tuns-o, şi au călugărit-o, după acéïa au trimis-o la ostrovul Lesvon, unde anul ne înplinind, au murit. Înpărăţit-au Irini, întâĭ cu fiĭul său, apoĭ singură, peste tot anĭ 23, In zilele luĭ Constantin, ş'a Iriniĭ s'au făcut Săborul a toată lumé, al şéptelé Lét 787, în carele s'au dat anathimiĭ necinstitoriĭ Icoanelor, şi cinsté Icoanelor ĭarăş s'au întărit, ca d'intâĭu.

Lét 802. Arćiaş maĭ sus pomeniţi Scriitorĭ.

CAPUL XIX.

Acéstaş să trăgănază, de la Nichifor Patrichie, până la Theodora, cu fiĭul său Mihail.

După izgnanie, şi moarté Iriniĭ, au stătut la înpărăţie Nichifor Patrichie Logothetis; In vrémé acestuïa înpărat, Slovéniĭ, ce s'au numit Bohemĭ, (acestora noĭ maĭ cunoscut nume le zicem Cehĭ), la anul 805 cu Voevodul lor Lehon, au căzut asupra Hunnilor, şi ĭ-au gonit de pre locurile lor. Hanul Hunilor fugind la Carolus Marele (carele în anul de la Hs: 800 s'au numit înpărat Apusuluĭ, şi au despărţit nu numaĭ înpărăţiïa, ce încă pre încet maĭ pre urmă şi Besérica, caré ântâĭ una, şi singură fiind, s'au făcut doaâ; de unde una răzsărituluĭ, şi alta a apusuluĭ să zic; Dà-vor samă aciïa, cariĭ luĭ Hs: ĭ-au scornit doaâ Logodnice, cu care pricină nu numaĭ Haĭnele îĭ despică, ce şi (ertare să fie cuvântul) Capul, de o parte văzut, ĭară de alta nevăzut făcându-l). Acesta zic Carolus, trimiţind pre

Nichifor.

Lét 805.

Hroniculu Franţiĭ, La acesta au.

www.dacoromanica.ro

fiĭul său Carolus într'agĭutorĭu Hanuluĭ Unnesc, înpotriva Sclavonilor, pre carii cu războĭu biruindu-ĭ, și pe Voevodul lor omorînd, lĭ-au pustiit și lĭ-au stricat țara foarte rău. Iară Nichifor înpăratul Răzsărituluĭ, multe războae la Asiĭe au avut cu Serachénilĭ, ce toate cu ne nărocire; cât la anul pomenit în mare strâmtoare aducându-l Harun Domnul Serachénilor, ĭ-au căutat a cumpăra pacé, dânduĭ-ĭ: 306 milĭ de Numismate, acéĭaș sumă în tot anul deciĭa înnainte, să dé giuruindu ĭ. De cât acesté încă mai fără năroc ĭ-au mărs, și asupra Bulgarilor mărgând, că lét 811 având războĭu cu dânșiĭ Iulie 26 cu mulțĭ și maĭ toțĭ ceĭ de frunte înpreună au perit, după ce împărățisă anĭ 9, sau cum va Calvizie anĭ 8 lunĭ 9 După peiré luĭ Nichifor, fiĭul său Stavrachie rău rănit dintr'acelaș războĭu, de o dată au stătut la înpărăție. Ce altă ce va într'ânsul, fără numaĭ de cât ranele ce luase, de lăudat ne având, și tot Senatul socotindu-l a nu fi vrednic, de a chivernisiré vrémĭ tulburĭ ca acélé, după puținéle lunĭ, l-au scos din înpărăție; și au pus în locul luĭ pe Mihail Curopalatis, ce s'a fost poreclit Rangave; încoronatu-sau într'acelaș an Octomvrie 5. Acesta Mihail înpărat întâĭ au dat titul de înpărat luĭ Carolus lét 813. Cronos, Craĭul Bulgarilor, intrând cu pradă în Thrachie, ĭ-au ĭeșit Mihail cu oaste înainte, și bătându-l l'au scos din Thrachie, ĭară apoĭ tot într'acelaș an maĭ 23 Coronos strângându-ș oasté, atâta navală au dat, cât oasté luĭ Mihail nicĭ cât a sta n'au putut, ce îndată cu toțiĭ au purces în râzsipă; și mulțĭ fără sémă au perit; Deciĭa Mihail după pagubă de cinste și de oamenĭ ca acéĭa, singur au părăsit înpărățiĭa, și călugărindu-se au întrat în Chinovion, după ce înpărățisă un an și 9 lunĭ. In locul luĭ au stătut înpărat Leon Armanul, carile au înpărățit anĭ 7 lunĭ 7 și la anul 820 fu ucis în Besérică de Mihail Balbul (ce va să zică fârcavul). Acesta încă au înpărățit anĭ 8 lunĭ 9. Asupra Serachenénilor și a Bulgarilor războae au avut în Dalmație, ce nu foarte cu năroc; Iar Gheorghie Chedrinos sămnul 245 zice, precum să fie biruit pe Bolgarĭ; ĭară lét 829 au murit, în locul a căruĭa au încăput la înpărăție, cu alégére tuturor Theofil carile au înpărățit anĭ 12 lunĭ 4, și lét 842 Ghen: 30 au murit, și au lăsat la înpărăție pe

Theofanis și Mistelana. carte 24. cap 25. Lét 811.

Patavie Parte 1, carte 8. cap. 9. Stavrachie.

Mihail Rangave Lét 813.

Leon Armanul. Lét 820.

Mihail Balbul.

Lét 829. Theofil.

Lét 842.

www.dacoromanica.ro

Theodora înpărătésa cu fiĭul eĭ Mihail. Intr'acésté vrémĭ, a înpăraţilor, carii am pomenit maĭ sus, cevaş pentru părţile Crivăţuluĭ a însămna neaflând, numaĭ pentru ca să nu să rumpă Cursul Istoriiĭ, din înpărat în înpărat, şi carile cât au înpărăţit vrut-am să însămnăm. Însă Chedrinos la acesta înpărat pomenéşte, precum să să fie trimis la Domnie Crâmuluĭ pre un Petron, şi deciĭa să fie rămas obicéĭŭ, tot deauna de la înpărăţiĭa răzsărituluĭ să li să trimaţă Stăpânitorĭu.

CAPUL XX.

Aćastaş să înţelége de la Theodora, şi Mihail, până la Vasilie Machedon.

În vremile Theodoriĭ, şi a fiĭuluĭ eĭ, a luĭ Mihail Vogoris Domnul Bolgarilor, întâĭ cu oasté mărgând asupra Ţarigraduluĭ, ce fără folos, apoĭ inima spre credinţa luĭ Hs: întorcându-ş, singur au vinit la Ţarigrad, şi s'au botezat. Innapoĭ întorcându-să aĭ săĭ Bolgarĭ, pentru căcĭ să făcusă Creştin la stăpânire nepriimindu l, el s'au întors ĭarăş la Ţarigrad, căruĭa înpăratul Mihail, ĭ-au dat cetaté Zagura, aproape de Tharapia, şi acolo au trăit. Apoĭ până la anul 865 toţĭ Bulgariĭ s'au întors la Creştinătate. Aşijderé Schythiĭ, cariĭ acmu să chémă Rusiĭ, sau Moscaliĭ, Zonora carté 15 cap 5 îĭ numéşte: Ἔθνος τῶν Ρῶς Σκυθῶν, Némul a Schythilor, sau a Tătarâlor, cariĭ să chémă Rusĭ, făcând multe vase, pe la Tavris (acesta-ĭ maĭ vechĭu numele Crâmuluĭ) ĭeşind, au lovit aproape de Ţarigrad, şi mulţime de robĭ luând, şi înnapoĭ întorcându-se de la robiĭ săĭ, au început a să deprinde în légé Creştinéscă; apoĭ nu după multă vréme supt Vladimir Domnul lor, cu toţiĭ au priimit gĭugul luĭ Hs: ş-au vinit la adeverinţiĭ luminare. Precum Besérica luĭ Hs. cu nĭamurile acésté creşté, şi să adăogé, aşé dintr'altă parte nepriĭatinul de obşte, aflând pricinĭ după voĭa sa, căzind gâlćava Scaunuluĭ Patrierşiiĭ între Ignatie, şi Fotie Patriĭarşiĭ, şi uniĭ asupra altora săboară fără învoinţa de obşte făcând, Besérica Apusuluĭ, aşeş de tot

Theodora şi Mihail Korapalatis

Zonaras Chedrino.

www.dacoromanica.ro

s'au despărţit de la Besérica răzsărituluĭ, şi Sinodul, carile în Ţarigrad să făcusă de 320 de Părinţĭ, cu Patriarhul Fotie: Papa Neculaĭ l-au numit Sinod diavolesc, ĭară nu beséricesc; pricinind precum soliĭ săĭ, cariĭ acolo ĭera, să fie păţit silă, şi de nevoe să să fie iscălit în Canoanele, ce s'au legat într'acel Sinod. Pentru acésta poate fi maĭ pre urmă Latiniĭ, vrând să-ş răsplătĭască, la Sinodul de la Florenţia, precum scrie Zugropulus, şi eĭ pre uniĭ din Episcopiĭ răzsărituluĭ; cu amăgală, şi cu silă ĭ-au făcut déu iscălit, după puncturile plăcérilĭ lor. Acesta săbor, nu numaĭ au stropit Haina luĭ Hs cu singe, ce încă aşéş din sine ne cusută fiind, şi neavând pre unde o descoasă, printreg au despicat-o, ş-au sfărmat-o. Şi aşé între amândoaâ Beséricile maĭ adâncă, şi maĭ lată prăpaste au săpat, de cât céĭa, care pomenéşte Sfânta Evanghelie, că ĭaste între Bogat, şi între Lazar cel sărac. Lét: 867: Mihail înpăratul, vrând fără nicĭ o pricină adevărată, să omoară pe Vasilie Machedon Chesarĭul, fu el ucis năpădindu-l noapté, şi cu somnul şi cu vinul îngropat fiind, Sept: 24 după oe înpărăţise cu maĭcă-sa anĭ 14: şi singur 12: cariĭ fac peste tot 26: anĭ, şi au stătut la înpărăţie Vaselie Machedon.

Lét 865.

Lét 862. Sclavoniĭ încá cu toţiĭ au primit légé Chreştinĭască.

Lét 867.

CAPUL XXI.

Acéĭaş să arată de la Vasilie Machedon, până la aşezaré Ungurilor, pe apa Tiseĭ.

Când înpărăţiĭa Vasilie Machedon, războaele Sclavunilor, s'au tras maĭ spre părţile Apusuluĭ, şi lét 869: au prădat Bavarie, ĭară spre părţile Răzsărituluĭ Vasilie Machedon, multă biruinţă asupra Serachénilor purtând, până peste apa Evfrathuluĭ ĭ-au împins, şi multe cetăţĭ şi ţărĭ de supt mâna lor au dezbătut, de unde să cunoaşte, că toate oştile şi răzscoalele despre părţile noastre ca dintr'un chentru spre apus, şi spre răzsărit slobozindu-se, ele fără supăr de oştĭ, şi de călcăturĭ slobode, au rămas; căcĭ şi la anul 874: Vandaliĭ, Sorabiĭ (séu Sirbiĭ) şi Slovéniĭ, ĭarăş într'acélć părţĭ au avut războĭu, cu Lĭudovic înpă-

Vasile Machedon, Lét 869. Liman, carte 5.

Lét 874. Hronicul fundian.

www.dacoromanica.ro

ratul Apusuluĭ, ce Varvariĭ biruiţĭ fiind, au priimit şi bir să dé pre an, de care nevoe (precum scrie Chedrin, sămnul 286:) Hrovatiĭ, Sirbiĭ şi alalte némurĭ Schytheştĭ, văzind cum înblă lucrurile în Dalmaţia, după ce trimisése într'acolo Romeiĭ, oştile sale; trimiţind la înpăratul Solĭ, s'au poftit să fie supt gĭugul puteriĭ Romanilor, a cărora poftă socotind-o Vasilie înpărat că ĭaste cinsteşă, foarte cu omenie ĭ-au priimit, şi aşé némurile acesté toate s'au întors supt suppuneré înpărăţiiĭ; lăsindu-le să le fie stăpânitoriĭ ĭarăş dintre dânşiĭ. Altă ceva pentru părţile noastre la Istoricĭ ne aflând, Vasilie Machedon, Lét 886, pre la începutul luniĭ luĭ Maĭ, au murit, după ce au înpărăţit anĭ 19: lăsind la înpărăţie pre fiĭul său Leon, care pentru multe învăţăturĭ ce avé, s'au numit filosoful. Acesta înpărat, precum scriu Istoriciĭ, Lét 889: au chemat pre Ungurĭ, ném Tătărăsc, agĭutorĭu înprotiva Bolgarilor, cariĭ nemilostivŭ toată Greţie pustiĭa. Unguriĭ încă poftitorĭ fiind la una ca acésta, îndată, după poronca înpăratuluĭ s'au sculat, şi înpotrivă asupra lor mărgând, rău ĭ-au spart; şi mulţĭ în Robie luând, apoĭ pe toţĭ ĭ-au vândut înpăratuluĭ; Cu acéstă stricăcĭune Simeon Domnul Bolgarilor, văzind că puterile i s'au slăbit, au plecat capul la pace. Ce acéstă pace au ţinut-o Bulgariĭ, până s'au întors Ungurii înnapoĭ. Chedrinos sămnul 342: scrie, precum Leon înpărat supuind pe Bulgariĭ, apoĭ i s'au închinat şi horovatiĭ, cariĭ ĭera într'un hotar cu Bulgariĭ, şi numaĭ unul Sermo, stăpânitorĭul Sirmuluĭ, nu vré să să pléce înpărăţiiĭ. Intr'acelaş an scrie Luitprand, ĭ-au chemat Arnulful Craĭul, şi ĭ-au trimis în Ghermania, şi în Galia, de au prădat acéle ţărĭ; Apoĭ Lét 893: ĭarăş la sine chemându-ĭ, au întrat cu dânşiĭ în Moravia; unde pre Slavonĭ domolind, şi suppuind, după izbândă, locorile pe apa Tisiĭ lĭ-au dat Ungurilor în sălăşluire. Şi aşé Ungurii au stătut lăcuitorĭ spre acé parte de loc; şi prin cet la mare şi putérnică Crăie au agiuns, care Crăie, în pré înflorit stat au fost, până când Sultan Suliĭman, înpăratul Turcesc, luând şi scaunul Crăiiĭ, Buda, şi lepădându-ĭ Corona din Cap, au suppus-o gĭuguluĭ Turcesc, precum tuturor ştiut fiind, noĭ de acésta maĭ mult nu vom lungi. Intr'acelaş an, adecă după ce s'au aşezat Ungurii pe apa Tiseĭ, scrie Curopalat, precum Leon înpăratul,

Lét 886.

Leon Sofos. Chedrinos a c o l o ş. Lét 889.

Lét 893.

www.dacoromanica.ro

Curopalat și Baronie la aceleș an.

înpreună cu Ungurii, și pre Turcĭ ĭ-au chemat într'ajutoriu, și ĭ-au trimis asupra luĭ Simion Domnul Bulgarilor, carele tare s'au apărat. Deciĭa Bulgariĭ, văzind, că au atâta supărare de la înpăratul Țarigraduluĭ, în pizmă s'au dat la Besérica Apusuluĭ; Ce nu după multă vréme, ĭarăș ca fiĭul cheltuitoriu, s'au întors la părintele său cel adevărat. Aicé întâĭ dăm de Istoricĭ, precum o parte din Volohia sau Dachia, s'au dat acelor Unguri pentru lăcaș, adecă peste munți până în apa Tisiĭ, care loc precum la Gheografie Dachiiĭ am zis, ĭera parté Dachiĭ, pre caré Istoriciĭ Greceștĭ ceștĭ maĭ de pre urmă, o chĭamă Pannodachia; și de atuncé dezlipindu-se, au rămas în parté țărâĭ Ungurești, precum să ține și până astăzĭ; ĭară alalte a Dachiiĭ părțĭ, precum de lăcuitoriĭ eĭ ceĭ vechĭ, adecă de Romani să fie fost lăcuite, și ceștĭ de astă-zĭ lăcuitoriĭ dovedesc, și Istoriciĭ streinĭ, precum maĭ denainte, așé acum puțin înnainte, vor mărturisi. Ungurii deciia într'acesté locuri așezindu-se, și întârindu să, cu atâta îndestulațĭ nu s'au ținut; ce maĭ mult înnainte întinzindu-să, Lét 902: din Pannonie ĭeșind, au întrat în Italia, și multă pradă, și stricăciune au făcut, în Longobardia; ĭară Leon înțeleptul, după ce au în părățit anĭ 25, lunĭ 3, Lét 911: Iunie 11: datoriia firiĭ, ș'au plătit.

Sigon de Craiia Italiei carte 6.

Lét 902.

Lét 911.

CAPUL XXII.

Acéstaș să arată de la Alexandru, până la moarté luĭ Constantin, fiĭul luĭ Leon.

Alexandru.

Lét. 912.

Constantin Porfiroghenit și Zoi.

Lét 919.

După Leon Sofos au rĕmas Alexandru frate-său în loc de chivernisitoriŭ luĭ Constantin, fiuluĭ său, ce s'au numit Porfiroghenit, încă prunc fiind; Ce și Alexandru după un an, și o lună, Lét 912: prin tot trupul (de multă băutură și neconteniré sa) singele izvorându-ĭ, Iunie 7: au murit. Au rămas Zoi înpărătésa, caré au purtat pentru fiĭul său lucrurile inpărățiiĭ până la Lét 919: apoĭ Roman Lecapin socrul luĭ Constantin, pre Zoi înpărătésa din palat scoțind-o, au luat el chivernisala luĭ Constantin; Apoĭ singur Lét 919: Avgust tăcându-să, și pre fiĭul

www.dacoromanica.ro

său Hristofor, la acéĭaş cinste au râdicat, până maĭ pre urmă Roman încuscrindu-să, şi cu Petăr Domnul Bulgarilor, au început aşeş de tot cinsté luĭ Constantin a micşura, şi în scaun după dâns, al doile a-l pune. Co acesta Dmnăzău nerăbdând, au râ- Roman, Lecapin.
(di)cat pre fiĭul său Stefan, şi scoţindu-l din cinsté Avgustéscă,
Lét 944: l-au trimis în ostroave. Cu acésta Constantin fiĭorul luĭ Lét 944.
Leon înbărbătându-să, tot némul luĭ Roman, din trébele înpărăţiiĭ l-au scos afaară, şi din cinste l-au lepădat; şi aŭ stătut singur la înpărăţie. In vrémile acestue înpărat Lét 941: poménéşte
Chedrinos, şi alţiĭ, precum Rusiĭ, ca la 10 miĭ cu Domnul lor Zonaras Carte
Ingher (acesta-ĭ Iugor, carele au fost tată luĭ Svétoslav, şi moş 16, Cap. 21. Luluĭ Vladimir, carele întâĭ s'au botezat), cu vase ĭeşind la maré tprand Car. 5
négră, în 14 a luĭ Iunie au lovit supt Ţarigrad, şi în Thrachia Cap. 6.
multă pradă au făcut, în potriva a cărora ĭeşind Roman, şi vasele
lĭ-au ars, şi pe dânşiĭ pe toţĭ ĭ-au înprăştiat; Ĭară Létopiseţile Stepenaia în
Ruseştĭ scriu, precum Ihor, după ce au pierdut războĭul întâĭ; Predoslovie, cap
apoĭ ĭarăş ş-au strâns oasté, şi într'acelaş an, ĭară s'au întors Cap 133.
asupra Grecilor, şi-au lovit în parté Asiiĭ, spre Pont, şi au prădat Iraclie, (de la maré négră), ţara Paflagoniiĭ, şi până la Nicomidie au agĭuns, pentru caré Roman, trimiţind solĭ, şi rugându-se de pace, au tocmit să dé dare maĭ multă pre an, de cât cum legase să dé Leon, şi frate-său Alexandru; Ce noĭ pentru acésta dare, şi de legământul eĭ la Istoricĭi Greceştĭ nu aflăm, poate pentru ruşiné, cu condeĭul să fie trecut. Pe vrémé luĭ Constantin Poryroghenit, scrie Zonoras, Carte 16: Cap 21: şi Chedrinos sămnul 314: precum Olga, Doamna Rusilor, a căruĭa bărbat (Igor) vinisă cu corăbiile asupra Ţarigraduluĭ, bărbatul murindu-ĭ, ĭa s'au sculat, şi viind la Ţarigrad, au primit Sftul Botez, şi mare cinste şi dragoaste cătră adeverinţa credinţiĭ au arătat. Inpăratul încă, céĭa ce i s'au văzut cinste făcându-ĭ, cu mare laudă au lăsat-o, de s'au întors la ale sale. Fost-au pre acéĭa vréme Patriarh Ţarigraduluĭ Theofilact, fiĭorul luĭ Roman Lacapin. Decĭ Roman înpărat fiind scos din cinsté precum maĭ
sus am pomenit, Lét 941 luând cinul călugăresc, s'au prestăvit, Lét 941.
în luna luĭ Iunie. Constantin Porfiroghenit, singur deciĭa rămâind la înpărăţie, la anul Ungurĭi în doaâ rânduri au întrat cu

www.dacoromanica.ro

pradă în Italie, și la mare strâmtoare puind pe lăcuitorĭ, s'au tocmit să dé luĭ Taxis Craĭuluĭ Unguresc 10 mierță de banĭ.
Lét 955: Așijderé Lét 955: Ungurii maĭ mulțĭ de 100 miĭ de oaste ĭarăș purcegând asupra înpărățiiĭ Apusuluĭ, de la Dunăre, până la Păduré négră, toate supt foc, și supt sabie au pus. Ce înpăratul Apusuluĭ Otton Marele, cu multul maĭ cu puțină oaste înpotrivă ĭeșindu-le, atâta ĭ-au bătut, cât dintr'atâțé numaĭ 7 zic, să fie
Lét 959. scăpat. Ĭară Constantin înpăratul răsărituluĭ Lét 959: purcegând în oaste asupra Serachénilor, și agĭungând la Siria, cu învățătura fiĭuluĭ său luĭ Roman, au murit otrăvit în 9 a luĭ Noemvre, după ce trăisă anĭ 54: și înpărățisă cu maĭcă-sa Zoi, și cu Unchĭu-său Alexandru anĭ 13: cu Roman anĭ 26: singur 15, carii fac peste tot anĭ 54: stând adecă la înpărăție fiind la vârstă prunc, de un an, și 3: lunĭ. În locul luĭ au stătut la înpărăție Roman fiĭul său, carele au înpărățit anĭ 3: lunĭ maĭ patru.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A ȘÉPTÉ

Caré dovedéşte traĭul Romanilor în Volohia din Istoriciĭ streinŭ, şi mustră pe uniĭ buĭguitorĭ, cariĭ pentru începătura némuluĭ Moldovenesc, cu basne au muruit hârtia. Aşijderé arată începătura înpărăţiiĭ Ruseştĭ, din cetaté Chiovuluĭ, şi întoarcerea luĭ Vladimir Domnul Rusesc, la Creştinătate. Aşijderé pomenéşte într'o vréme suppuneré Bulgarilor, supt înpărăţiia răzsărituluĭ, şi necurmat traĭul Romanilor în Volohia, de la Roman fiĭul luĭ Constantin, până la înpărăţiia luĭ Isachie Anghel, când s'au dezbătut Româniĭ de supt înpărăţiia Ţarigraduluĭ.

CAPUL I

Intruducere, pentru pomeniré némuluĭ Moldovenesc, de la istoriciĭ streinĭ.

Ştim că va fi pomenind cititorĭul nostru, şi cu multă poftă va fi aşteptând, gĭuruinţa, caré în multe locurĭ în carte trecută ĭ-am făcut, adecă precum cu cursul istoriiĭ vom arăta, că de şi au tăcut pren câtă-va vréme istoriciĭ Romanilor, pentru traiul şi necurmată şedéré Romanilor în Volohia, însă maĭ apoĭ nu aşé de tot, şi de la alţiĭ a altora stăpânirĭ scriitorĭ, uităriĭ să să fie dat, pentru acésta dară venit-au acmu rândul, şi vrémé acéĭa,

www.dacoromanica.ro

ca şi gĭuruita să plătim, şi cu bune socotéle, şi mărturiĭ să dovedim, precum că de au tăcut istoriciĭ Romanilor, (pentru pricinile carele de multe orĭ lĭ-am pomenit), şi în scrisorile lor aşé chĭar şi aĭavé, pentru părţile noastre, n'au poménit, însă tăcéré şi tréceré cu condeĭul, n'au curs din lipsa lăcuitorilor Romanĭ din Volohia, ce precum de multe orĭ am zis, din înpleticirile, şi încurcările a atâté năbuşirĭ, şi năpăzĭ de félĭu de félĭu de Varvarĭ, carĭ ca nişte nuârĭ de vânt viforât purtaţĭ, în toate vremile, şi în toate părţile cădé asupra înpărăţiiĭ Romanilor, şi ca o céţă întunecoase, unde să puné nu să maĭ râdica. Aşé despre Evropa Bulgariĭ, Sclavoniĭ, şi maĭ pre urmă şi Rusiĭ; Aşé despre Asia Serachéniĭ, Hunniĭ, Tătarâĭ, şi altele cu dânşiĭ nenumărate Limbĭ, în toate părţile prăzĭ făcé, şi tuspatru unghĭurile înpărăţiiĭ din temelie scuturându-le, le muta, şi le strămuta; şi ca puiĭ Viperilor sau a Ehidnelor, pântecele maĭcă-sa pre din lontru rozind, atâté nĭamurĭ s'au scornit, şi (în) înpărăţiĭa Romanilor veninul vrăjmăşiiĭ lor, ş'au vărsat. Cu acésté dară, şi ca cu acésté, nerăsuflate, şi ne încetate nevoĭ, şi bezcisneciĭ înpărăţiĭa Romanilor luptându-să, ca un om bătrân în vârstă, şi vechĭu la anĭ, cu cumplite, şi de lécurĭ nepriimitoare hronice boale cuprinsă; şi ca cu nişte groznicĭ şerpĭ, şi bălaurĭ pregĭur grumazĭ, şi pregĭur mijloc încinsă, şi înfăşurată fiind, în toate zilele, şi césurile în agoana morţiĭ, (în tragerea sufletuluĭ de moarte) şi în oglinda peiriĭ, şi a prăpădeniiĭ să priviĭa, şi să chinuĭa, pentru care lucru ce monstru (arătare) şi ce groznică cĭudésă, nepărăsit icoana râsipiriĭ înnainté ochilor, maĭ întâĭ, şi maĭ de aproape le prezentuĭa, (le puné înnainte) acéléş; precum vrémé, şi mâna le da, cu condeĭul le închipuĭa, şi le strângé; ĭară lucrurile de buricul înpărăţiiĭ maĭ depărtate, carele, adecă să socotiĭa că nu aşé de moarte aducătoare rană le aduc; oare cum uĭtăriĭ, şi ne pomeniriĭ le lăsa, ca cum călătorĭul, pre ĭarnă gré, şi geroase, călătorind; şi din toate părţile de vivore, şi de spulbărărĭ cuprinsă, şi răzbătută fiind, părţile trupuluĭ, céle maĭ aproape de inimă, şi de capul vieţiĭ, maĭ tare a le acoperi, şi a le păzi silĕşte; ĭară céle maĭ depărtate, nu atâta, de care lucru de multe orĭ să tâmplă, de pĭerde călătorĭul picoarele, mânule, na-

www.dacoromanica.ro

sul, fața obrazuluĭ; părțile adecă, carele de mijlocul căldurilĭ firești maĭ de departe stau, pentru nevoĭa cé maĭ mare oare-cum ne simțind cé maĭ mică, și în samă ne băgând. Decĭ tocma după ce la doritul popas agĭunge, și cu căldura mădulările céle de frig, și de ger înghețate, și înlemnite, la simțire, și la clătire îș aduce; atuncé începe cu marĭ durerĭ, și chinurĭ a simți, și a cunoaște, ce prin răcĭală pățiĭa, și nu simțiĭa, și ce pierdé, și nu știĭa. Intr'acesta chip dară să să fie tâmplat istoricilor Românești, maĭ pre urmă dovedesc, a streinilor scriitorĭ, carĭĭ pentre ale sale, câte oare-ce, și pentru a altora au amelițat, și cu puțină pomenire, tare dovedesc, precum tăcéré istoricilor vremilor acelora, n'au avut altă pricină, fără numaĭ caré de la noĭ s'au arătat. Așijderé, unora maĭ proaspețĭ scriitorĭ, acéĭaș acelor maĭ vechĭ tăcére și a altora nepusă, céĭa ce s'ar fi căzut nevoință, în cercétaré, și în cercaré scriitorilor, lĭ-au dat mijloc a gândi, și a li să păré, precum locurile Dachiĭ, și ales undeĭ acmu țara Moldoveĭ, și a Munteniiĭ stă, să fie rămas cu sute de anĭ pustie, și de Romaniĭ săĭ nelăcuită. Incă zic, că de ar fi fost Romaniĭ noștri din Dachia tot un ném cu Romaniĭ din Italia, scriitoriĭ Romanilor n'ar fi uitat a scrie pentru dânșiĭ. Insă trebuit-au acelora, carĭĭ așé de slab, ș-au slobozit cuvântul, întâĭ să să fie maĭ trudit ceva, și nu numaĭ câte cărțĭ de istoricĭ în casa sa au avut să fie citit, ce și pre carĭĭ n'au avut, sau de la alțiĭ să să fie înprumutat, sau și acésta mâna de nu ĭ-au dat, încaĭ să fie căutat la alțiĭ, carĭĭ istoriile a toată lumé, și a tuturor vacurilor, pre scurt au strâns, și lucrurĭ, carile maĭ vrédnice de știința tuturor au fost, pre vrémile, și la locul săŭ lĭ-au însămnat, precum au făcut Patavie în carté, ce o numéște sămăluiré vrémilor, și în alta ce-ĭ zice învățătura vrémilor. Sith. Calviz, în carté (lucrul hronicesc); Ricțiolul în carté ce-ĭ zice hronicul mare, și ales: Moreri marile Lexicon istoricesc, și alțiĭ câțĭ va, a cărora numere lungimé voroaveĭ fugând, le trécem, și într'acesté ca'ntre nișté curate oglinde, tot trupul, și fața istoriilor prăvind, și înțelegând; apoĭ condeĭul pre hârtia, a purcéde voia să-ĭ fie dat, și așé mult maĭ cu pază, și maĭ fără lunecare, ar fi păsit. Așijderé la scriitorĭ ar fi aflat, precum după ce némurile Varvarilor despre Crivăț,

De ratione Temporum. De doctrina Temporum Chronicum magnum, et Selectum. Le graud Dictionaire Historique.

www.dacoromanica.ro

şi ales cariĭ ţărâlor noastre maĭ aproape vecinĭ, aŭ stătut, precum au fost Bulgarii, Sirbiĭ, Sclavoniĭ peste Dunăre, Léşiĭ, Căzaciĭ peste Nistru, Rusiĭ sau Moscaliĭ peste Nipru, cariĭ şi până astă-zĭ marĭ şi late Crăiĭ, şi înpărăţiĭ ţin, şi Ungurii despre apus, cariĭ cât să fie fost de putérnicĭ, nime, socotesc să va afla, carele să nu ştie. Acésté némurĭ, zic, după ce pre la locurile sale s'au aşezat, şi s'au întemeĭat; deciĭa eĭ încă de lucrurile, şi începăturile sale, a scrie au început, şi după cursul vrémilor, ce la dânşiĭ s'au tâmplat, maĭ pre amăruntul; ĭară ce la vecinii lor, maĭ pre scurt; însă câte cevaş, neînsămnat n'au lăsat, şi ales pentru lăcuitoriĭ Moldoveĭ, ca pentru nişte vecinĭ, maĭ de aproape, când ocazia lĭ-au vinit, câte ceva a pomeni, nu s'au lenevit, pre cariĭ noĭ acmu, ca pre nişte povéţă din pas în pas urmând, din năpasté, caré de la uniĭ puţin în istoriĭ zăbăviţĭ, în spatele ţărâlor acestora, s'au aruncat, a le dezbate şi a le mântui, silim, şi precum traĭul Romanilor în Volohia, de la începătura lor, până acmu, necurmat, şi ne stâns să fie rămas să dovedim.

CAPUL II.

Arată-să necurmat traĭul Romanilor în Volohia, până pe acésté vrémĭ, din mărturiile Istoricilor Ruseştĭ, şi Leşeştĭ.

Synopsis a Istoriiĭ Ruseştĭ, în Chiov tipărită, List 75. Hronograful Rusesc Glav 137.

Scriu Létopiseţile Ruseştĭ, precum prin cursul acestor anĭ, să fie fost lăcuit pre la pragurile Nipruluĭ, un felĭu de limbă, ce lĭ-au fost zicând Pecinighĭ, (pentru cariĭ maĭ pre urmă şi Istoriciĭ Greceştĭ pomenesc, precum la locul său să va arăta), şi altul, ce l-au fost chemând Polovţĭ, pentru cariĭ Bilschie scrie

Bilschie.

într'acesta chip: «Polovţiĭ zice, şi Pecinighiĭ, au fost ĭeşit din Ţimbrĭ, şi din Gothĭ din Litfaniĭa porniţĭ, şi şedéré lor întâĭ să fie fost, pe lângă Droghicin. Iară acéste doaă nĭamurĭ ce félĭu de limbă să fie vorovit, scrie alt Istoric Leşesc Striicovschi. Polovţiĭ zice, s'au numit aşé de la Rusĭ, sau căcĭ lăcuĭa părţile locurilor spre câmp, sau căcĭ cu vânatul îş ţiné viĭaţa, sau de

Striicovschie în Hronicarul său, List 201.

www.dacoromanica.ro

la cuvântul (lovitu) adecă căcĭ cu tălhuşaguriĭ, şi cu apucatul a trăi ĭera obicĭuiţĭ; ĭară limba le ĭera amestecată din treĭ némuriĭ, Rusască, Léşéscă, şi Moldoveníască, sau precum Léşiĭ, cu alalte némuriĭ Sloveneştĭ, astăzĭ hireş a Moldovénilor zic, Voloscaĭa.» Socotéscă dară la acesta loc Cititorĭul, şi cu mente întrégă să gĭudece, că un cuvânt ce pomenéşte un Istoric de credinţă, câtă lumină aduce Istoriiĭ, pentru ca curat să să poată cunoaşte, că după atâta tăcut numele Volohuluĭ în Volohia, traitorĭu, de la alţiĭ maĭ denainte scriitorĭ ne pomenit, ca cum dintr'un adânc întunéric la lumină s'ar scoate; a înţelége să dă; că de vréme ce acéle némuriĭ îşĭ făcusă limba lor din treĭ limbĭ amestecată, (din carile una au fost Moldovenéscă), cu bună samă, şi fără nicĭ un prepus, să dovédéşte, că Moldovéniĭ, sau precum în Hronicul nostru să zice, Romaniĭ, în Volohia tot de a una neclatiţĭ trăitorĭ au fost, pre locurile sale; cu cariĭ Polovţiĭ şi Pecinighiĭ aceĭa, aproape în vecinătate fiind, şi multă amestecătură cu dânşiĭ având, aşé de la Moldovénĭ limba să-ş fie înprumutat; Iară înprumutaré, şi amestecaré limbiĭ, precum în scurtă vréme să să poată face, nimé a gĭudeca va puté, că nicĭ putem créde, că doară ném Varvar ca acela, prin meşterşugul grammaticăĭ, limba Moldovenéscă, cu a Léşilor, şi a Rusilor să-ş fie alcătuit, şi aşé în curândă vréme, să o fie făcut, că pre atuncé némurile acésté nicĭ Azbuchile avé, ne cum grammatica; decĭ dară de crezut ĭaste, că acéle pomenite némuriĭ, Moldovénilor prin multă vréme, vrériĭ suppuse; veriĭ însoţite (că acésta a se adeveri n'am putut), veriĭ cu alt mijloc amestecate au fost; însă orĭ cum ar fi, tot să înţelége; că vréme a mulţĭ anĭ au trebuit, în caré uniĭ cu alţiĭ dévălomindu-să, Pecinighiĭ, la limba lor cé rusască, (căcĭ acésta lĭ-au fost cé de naştere), cé Moldovenéscă, precum cé leşéscă, să améstece, atâta cât din treĭ, una să facă; nicĭ cu vre un mijloc adeverinţa luĭ Striicovschi, pentru acesta lucru, să poate astupa, de vréme ce şi limba moldovénéscă, şi a tuturor Românilor, aĭavé mărturiséşte, maré şi multă amestecaré acestor némuriĭ, să fie avut: de la carele şi eĭ nu puţine cuvinte, s'au înprumutat, şi ales trăitoriĭ despre Nistru, cariĭ fără samă multe ruseştĭ cuvinte în limba românéscă amestecă,

www.dacoromanica.ro

precum şi astăzĭ să véde. Hronicilor Ruseştĭ, pentru némurile acésté, şi pentru amestecătura lor cu Romanĭĭ din Dachia, tare, şi aproape să alătură, şi Istoricĭĭ Greceştĭ, arătând că cu oardele lor, până în Pannonia au fost cuprinzind; Ce noĭ să aducem hireşe cuvintele luĭ Gheorghie Chedrin, carele pentru némul Picinighilor la Sămnul 363: List 775: scrie aşé: «Némul zice, Picinighilor Schythicesc ĭaste, dintr'aciĭa Schithĭ, carĭĭ să chĭamă Βασιλειχοὶ, împărăteştĭ. Acesta ném, ĭaste foarte cu mult nărod, şi mare, caruĭa alt ném de Schythĭ, nicĭ unul poate să-ĭ sté înpotrivă; şi să desparte în 13 rudenĭĭ, sau precum noĭ acmu zicem oarde, caréle toate supt un nume Apazinazilor, saŭ Pecinighilor să cuprind; ĭară după Domnĭĭ şi otcârmuitorĭĭ lor, fiete carile, şi deosăbit nume are, lăcuesc acesté peste Dunăre, de la Nipru pre lăţimé câmpilor acelora, şi să întind până în Pannonia, macar că locurĭ adevărate de aşezământ ne având, totdeauna cĭĭ şi colé mutându-să, supt sétre lăcuâsc». Vezĭ aicé, cum aceştĭ Pecinighĭ, pre atuncé, şi locurile Ocraniĭ, a Pocutiĭ, a Moldoveĭ, a Buğaculuĭ, şi a ţărâĭ Muntenestĭ, până în ţéra Ungurésca au fost cuprinzind, de la carĭĭ, precum scrie Stricovschi, ş-au fost amestecat şi limba. De vréme dară ce Istoricĭĭ Greceştĭ zic, c'au fost cuprinzind locurile Dachiĭ, şi Istoricĭĭ Ruseştĭ mărturisesc, că lĭ-au fost limba amestecată cu Voloscaĭa; iată că aceĭ de demult Volohĭ, sau precum le zicem noĭ Românĭ, au fost pre atuncé tot pre locurile sale, céle dintăĭ, lăcuitorĭ, orĭ suppuşĭ ar fi fost, orĭ Supuitorĭ. De începătura, şi de unde au ĭeşit acésté némurĭ, ce am putut la Istoricĭ maĭ de credinţă a afla, în scurt aicé a adaoge, în graţiĭa cititorĭuluĭ, cu condeĭul nu vom tréce: Bilschie nu necunoscut scriitorĭu leşesc zice: «Polovţiĭ, (carĭĭ şi eide un ném sint cu Pecinighiĭ), tot de o dată să fie eşit din Ţimbri, ném Gothicesc, carĭĭ din Litfanie ĭeşind, întâĭ să să fie aşezat pe la Droghicin; graĭul limbiĭ lor, precum maĭ sus am zis din Stricovschi, au fost alcătuit sau amestecat, din Rusesc, Leşesc şi Românesc. A acestora cuvinte să véde întărind Leunclavie în Pantecte, Cap 49; unde urmând luĭ Pevcher, Boziniĭ zice, nume tuturor ĭaste ştiut (pre carĭĭ Istoricĭĭ greceştĭ

Gheorghie Chedrinos

Bilschie.

Leunclavie din Pevcher, în Pantecto cap 49.

www.dacoromanica.ro

îĭ număsc Pazinachĭ) din coreniĭa lor, sint Venediĭ, (de pre aceşté, socotesc, să fie rămas în ţara Muntenéscă, un felĭu de nărod, cărora şi astăzĭ le zic Românii Vineticĭ, ce pentru acésta gâlcéva nu clătesc), căcĭ şi limba aşé îĭ dovedéşte». Pevscherus, bărbat de ascuţită minte, numele Pazinachilor, îl socotéşte să fie de pe Pozina, saŭ Pozinanie, vestit a Crăiiĭ Leşeştĭ ţinut, carii odânăoară, într'acéle hotară, să fie lăcuit; adecă până a nu să porni asupra Trivalilor. Dintr'acestaş socotéşte Leunclavie, să să fie trăgând şi numele, şi némul Bosnénilor, de carii caute cititorĭul la locul luĭ Leunclavie, de la noĭ pomenit. Ce să vinim la cel maĭ de pre urmă, şi cititorĭuluĭ român maĭ aşteptat cuvânt. Bilschie hronicarĭul, în carté care noĭ o avem, List 239: «năroadele zice, Pecinighilor, şi a Polovţilor, după ce au ĭeşit din Litfania, s'au aşezat întâĭ la Vosforul Chimeric, (unde sint acmu cetăţile Turcilor, Ghercĭ şi Taman), de acolo ĭeşind, întâĭ au legat prieteşug cu Inoveziĭ, cariĭ ţinea Crîmul, iară aceĭ Inovezi înpreună cu Românii şi cu Bastarniĭ, adecă Bugégéniĭ, au făcut, (sau au tocmit) cetăţile Mangopul, Cherchel, Crâmul, Cafa, Oćacoful (sau Vozie), Muncastrul, adecă Cetaté albă, Chiliĭa (sau Ahilia) şi Tercovisca, adecă Târgovişté)». Nicĭ dară, cititorĭul nostru, cuminte să să fure, şi să socotéscă, că doară acésté noĭ, de cât sint, maĭ mult lăţindu-le, cinsté şi slava némuluĭ nostru, cu acesta mijloc vom să adaogem, mărturiséşte ştiinţa inimiĭ, că adeverinţa istoriiĭ cercăm, şi urmăm, pentru a căriia confirmaţie, cu bună frunte îĭ gĭuruim, că după cursul hroniculuĭ, înnainte îĭ vom aduce, ĭarăş alţĭ istoricĭ streiniĭ, cariĭ vor arăta, că aceste pomenite némurĭ, încă şi oşteniĭ, în preună cu Moldovéniĭ, asupra altora să fie făcut, pentru carile istoricĭĭ noştriĭ, nicĭ au visat, necum să pomenĭască; ĭară noĭ precum ne gĭuruim, la locul său vom zice.

Pevscherus, adus mărturie în Pantectele luĭ Leonclavie, la locul pomenit.

Bilschie List 239.

www.dacoromanica.ro

CAPUL III.

Mustră-să niște băsnuitorĭ, carĭĭ pentru némul Românesc hărtĭia muruind, singurĭ pe sine, s'au ocărât.

Simion, și Misail în Prideslovĭia

Létopiseţuluĭ lor.

Vin-o acmu aicé, iscusitule în Basne Simioane, și tĭaca minciunilor Misaile; vin-o zic aicé și te uită la Românĭĭ, și lăcuitorĭĭ Volohiĭĭ, pre carĭĭ voĭ basnă bolind, și mincĭună născând, ca pre bureţiĭ fără sămânță de erĭ, de alaltaerĭ, îĭ faceţĭ, și nu știm de ce Laslău Craĭul Unguresc (carile pre vremile ce ziceţĭ, numaĭ voaâ ĭaste cunoscut, ĭară altora Istoricĭ nemăruiĭa), din temnițele Râmuluĭ scoșĭ, și înpotriva Tâtarâlor aduși, și apoĭ în ţara Ardéluluĭ, spre lăcuire pusĭ, să fie fost. Păţit-au némul Românesc cu voĭ, tocma ca parintele lor Remus, carele pre tâlharĭ gonind, și bucatele Unchĭu său luĭ Numitor, cu mână întrarmată, de dânșiĭ apărând, el apoĭ în locul Tâlharilor prins, și de tâlhușag, cu zavistiĭa pârât, legăturilor dat, și morţiĭ gĭudecat au fost; Ce dreptaté luĭ nu numaĭ nevinovat l-au scos, ce încă nepot luĭ Numitor, ficór luĭ Mars, și a Reiĭ, și Ziditorĭu înpărăţiiĭ, și cetăţiĭ Romanilor l-au arătat. Așé numele Tălharĭuluĭ au găsit înpărat, așé numele vinovatuluĭ, pre nepot Unchĭuluĭ au arătat. Așé voĭ cu acelaș nume, hulă și ocară nepoţilor și strănepoţilor luĭ, a pune silind, a lor cinste și slavă maĭ tare a izbucni, și lumiĭ a să înștiința; ĭară a voastră ocară, și blăstămată măzăcie, ca tălaniţa dezmăţată, pre uliţa a să purta, pricină, sinteţĭ, pricină daţĭ. Cine dară au fost aceĭ Românĭ, sau Volohĭ, carĭĭ cu 397: de anĭ maĭ înnainte la Istoricĭ, pre acéstaș locurĭ să pomenesc, de cât Laslăul vostru? de la carĭĭ Picinighiĭ, și Polovţiĭ, limba să-ș fie înprumutat? Au putut-au limba Românéscă de la Italia la Nipru, singură sĕ zboare; și prin chip, muritorilor necunoscut, pregĭur limba Pecinighilor să să învălătucéscă? au precum basnile Turceștĭ, și Talmudesci povestesc; că pasările toate, are cineș limba sa, și numaĭ Solomon Inţeleptul le cunoșté, și le înţelegé; au doară și Pecinighiĭ, și Polovţiĭ aceșté, așé de la nescare va Paserĭ, carile în limba Românéscă

Iustin car 43. cap 2.

www.dacoromanica.ro

au fost vorovind, limba să fie învățat? și cu a lor să o fie amestecat? căcĭ Pecinighiĭ pre acelé vrémĭ, la Italie să fie trecut (unde limba Românéscă de moșie ĭera), cineva din Istoricĭ nu pomenéște. Au Colunĭi, Cerbiĭ, și alte fierĭ sălbatecĭ, pre carile Pecinighiĭ pre pustiĭ câmpiĭ Nistruluĭ, și a Nipruluĭ, a le vâna, și cu dânsele viața a-'ș purta, să obiciuisă, în limba Românéscă voroviĭa, și de la dânsele Pecinighiĭ, și Polovțiĭ să să fie învațat? Au Româniĭ din Dachia, cu mită au cumpărat Condéile Scriitorilor streinĭ, să le scrie némul, traĭul și alalte, cu atâta summe de anĭ maĭ înainte? O! cât de grozav stă mencĭuna în scaunul adevăruluĭ! O cum să dovedéște basna, macar că câtăva vréme ar tréce până a să desvăli! O câtă ocară un Măzac, ca Simion, și ca Misail (de bună voe trec aicé cu pomeniré pe Sarniție, și pe Jan Zamoschie Léșĭ), și câtă a cinstiĭ scădére, numeluĭ Istoricesc să aduce, când Băsnuitorĭ ca acești, nume Istoricesc plăzmuind, basne scornésc, și spre adeverința povestiriĭ, nicĭ o mărturie maĭ véche înnainte nu aduc, nicĭ arată de la cine au văzut, au auzit, sau au citit, că obicéĭul Istoriculuĭ, carele adevărată Istoria a scrie poftéște, ĭaste, ca de va scrie lucrurile vremilor sale, altă mărturie fară știința inimiĭ sale, să nu aducă; căcĭ nicĭ are; de vréme ce ĭel ĭaste întâĭ Scriitorĭu, ce rămâne, ca după ce-'ș va scoate scrisorile la ivală, alțiĭ de adeverința luĭ cercând, la știința inimiĭ întărit să fie, precum de 'l vor alătura cu alțĭ Scriitorĭ, a aceloraș vremĭ, și a aceloraș lucrurĭ, să nu să rușinéză, nicĭ de mincinos să 'l poată dovédi; ĭară când culége Istoriea vremilor trecute, și cu mult maĭ înnainte de vacul său lucrate, trebue să pomenéscă, și să dovedéscă, de unde au cules acélé, ce el samănă, și din ce jicniță au luat grăunțăle, ce înpraștie, că acésta nefăcând, nu grău, nu săcară, nu o altă sămânța adevărată, ce Zizanie, și păring, din sine născut, și plodit va sămăna. Ce Simionul acesta, ce 'ĭ zic Dascal, dară adevărat nedascal, de acésté de toate sărac, și gol fiind, și pentru ca mincĭuna sa, cu altă ceva să scutĭască ne având, atâta nu-mĭ zice, că acéstă Istorie (bă foc), macar că la Hronic nu să pomenéște; însă el și acésta nepomenită n'au vrut să o lasă. Nu așé nevrednicule, nu așa ; Nu agĭunge istoriculuĭ

www.dacoromanica.ro

adevărat, să zică, numai, că și acasta nepomenită n'au vrut să o lasă; ce mai trebue, precum scrie cutarele, și cutarele, iară amentrelé regulă de toți priimită iaste,și de toți învățații întărită, adecă Dictum unius, dictum nullius, zisa unuia, ca zisa nimăruia a fi, de necrezut adecă, și ca cum nici șar fi zis-o cine-va. Așé dară înțelepte, cititoriule, văzind pomeniré némului, și numelui Moldovenesc, pre la anii însămnați, de la istoricii streini ĭăcută; iarăș cu drepți ochi, pre hronicul nostru înnainte pășéște, și toate tâmplările, precum în cursul vrémilor au căzut, socotind, și gîudecând; paremi-să, și cu vârtoasă nădéjde sintem, precum și singur veĭ mărturisi, că țărâle acésté, carele Românii, și astăzi le țin, nici o dată de dânșii, de tot părăsite și pustiite să nu fie rămas, ce încă cu întemeĭate stăpâniri, tot de a una să fie trăit, nu așé noi dară, pre cât streinii, pre carii urmăm istorici, îți vor dovedi. Noi dară acmu la cursul istoriii să ne întoarcem.

CAPUL IV.

Dovedéște-să traĭul Romanilor în Volohia, de la Roman cel tânăr, până la Vasilie înpărat.

Roman cel tânar. Lét 959.

După moarté luĭ Cănstantin Porfiroghenit, Lét 959, au stătut la înpărățiia răzsărituluĭ fiĭul său Roman, carele s'au numit cel tânăr. In vrémile luĭ Roman, perit-au și Simion, cel vestit a Bulgarilor

Gheorghie Chedrinos.

Domn, pentru a căruia cu minune moarte, Gheorghie Chedrin sămnul 311, scrie așé: fost-au, zice, Ioan Astronomul, carele viind la înpăratul ĭ-au zis, că de-i va fi voĭa înpăratuluĭ să să mântuiască de un nepriĭatin vrăjmaș ca acela, să poroncéscă să tae capul stâlpuluĭ, carele stă în vârvul Xerolofuluĭ, adecă dĭaluluĭ celuĭ uscat; căci acel stâlp, fiind sămnul peiriĭ luĭ Simion Domnul Bolgarilor, tăind capul stâlpuluĭ, îndată și domnul Bolgarilor va muri. Poroncind înpăratul acésta așé să să facă, în césul în carile s'au tăĭat capul Bolovanuluĭ (căci stâlpul acela iera în chip de om) într'acela cés și Simion, cu marĭ și nesuferite durérĭ de pân-

www.dacoromanica.ro

tice, au murit. Acesta încă au înpărăţit anĭ 3, lunĭ 4; şi după ce au scos Ostrovul Critul din tiräniïa Serachénilor, Lét 963 mart 16, au murit, şi au stătut la înpărăţie Nichifor Foca, carele Hatman fiind supt Roman, scosése Critul de la Serachénenĭ. Acesta înpărat, multă biruinţă au purtat asupra Serachénilor, pre carii la anul 967, aşéş de tot domolindu-ĭ, s'au întors la Thrachia, privind şi tocmind marginele înpărăţiiĭ dintr'acóce. Iară lét 968 acestaş istoric pomenéşte, precum némul Rusilor maĭ adesă au început a călca Hotarăle înpărăţiiĭ, cariĭ întâĭ asupra Bulgarilor căzind, multe cetăţĭ în Crăiïa lor au luat, şi multe răutăţĭ lĭ-au făcut, Târgurile atocma cu pământul făcându-le. Acéstă povéste Chedrinos sămnul 324, List 660 maĭ deschis aşé o spune: înn-al patrule an zice, a înpărăţiiĭ luĭ Nichifor Foca, viind până la Suda cé mare, au dat învăţătură luĭ Petăr, carele în urma luĭ Simion stătusă Domn Bulgarilor, să nu lasă pe Turcĭ, (pre cariĭ Zonora, Carte 16 Cap 21, şi în multe locurĭ îĭ numéşte Ungurĭ) să trĭacă Dunăre, şi să calce locurile înpărăteştĭ, de care poroncă neascultând Bulgarul, şi multe pricinĭ nâdind, precum acéstă să facă nu poate; Inpăratul încă trimiţind pe Nechifor Calochir, fiĭcorul Domnuluĭ de Crâm (pre carile şi cu cinsté, ce să zicé Patrichia, îl cinstisă) la Svétoslav Domnul Rusilor, cu multe darurĭ şi cu maĭ multă gĭuruinţă l-au îndemnat, pentru ca sculându-să cu oaste să vie asupra Bulgarilor. Rusiĭ acésta foarte bucuroşĭ priimind, înn-al cincelé an a înpărăţiiĭ luĭ, fără veste au năpădit asupra Bolgarilor, şi multe cetăţĭ Bulgăreştĭ, şi cetăţuĭ, atocma cu pământul lĭ-au făcut; şi încărcându-să de plĭan, cu pace s'au întors acasăş. Apoĭ la anul 969 Ioan Cimischiĭ, cu vicleşugul înpărătésiĭ Theofanoniĭ, noapté, peste zidul Palatuluĭ sărind, Foca înpăratul în aşternut dormind, fu ucis, Dechemvr: 11. şi au apucat înpărăţiïa Cimischii. In ţilele acestuïa înpărat Lét 970, Rusiĭ, cariĭ în aniĭ maĭ sus pomeniţĭ, chemaţĭ fiind, căzură asupra Bolgarilor, cu Hatmaniĭ lor Boris, şi Roman, precum Zonora scrie Carté 17, Cap 1 uĭtându-ş ţara lor, siliïa aşéş cu totul acolo să să aşéză şi acésta o făcé maĭ mult cu îndemnaré luĭ Calochir, carele pre ascuns le tăgăduïa, că de-l l-or numi eĭ înpărat Romanilor, şi cu agĭutorĭul lor de să va

Lét 963.
Nichifor Foca.
Lét 967.
Lét 968.
Chedrinos acolos.
Zonaras, carte 16. cap 21.
Lét 969.
Ioan Cimischiĭ Lét 970.

www.dacoromanica.ro

Chedrinos Curopolatis. aşeza în înpărăţie; ĭară el lor şi toată ţara Bulgărésc㠠le va da, şi cu dânşiĭ pace vecinică va ţiné. Rusiĭ şi bunătaté loculuĭ plăcându-le, şi de înbunăturile luĭ Calochir înflându-să, nu cu cinsté, ce s'ar fi căzut au purtat pe soliĭ, cariĭ înpăratul la Domnul lor Svétoslav trimisése, de care lucru ĭ-au căutat înpăratuluĭ parte Bulgarilor a ţiné, şi asupra Rusilor oaste a râdica. Ce Svétoslav de acésta simţind, însoţindu-să cu Pazinachiĭ, Schythiĭ, şi Turciĭ, cariĭ Pannonia ţiné, (adecă Ungurĭĭ), s'au făcut ca la triĭ sute miĭ, şi întrând în Thrachia, de tot au prădat-o, a asupra cărora Cimischiĭ au trimis numaĭ cu 12 miĭ de oaste, pre Hatmanul său Vardas, carile asupra Rusilor mărgând, şi în doaă rândurĭ cu războĭu ĭ-au înfrânt, şi aşé biruindu-ĭ, i-au scos din Trachia. De pe socotéla acestor Istoricĭ, putem cunoaşte, ca într'acéstă tâmplare, Craiĭa Bulgarilor, foarte bine să să fie legat cu înpărăţiĭa Răzsărituluĭ, de vréme ce pentru Bulgarĭ nu într'alt chip, ce ca cum ar fi fost supt stăpâniré înpărăţiiĭ, de Rusĭ, cariĭ ca o gré năpaste le căzusă în spate, de tot a-ĭ mântui nevoinţă

Lét 971. puné. La Lét 971, singur înpăratul Cimischie, cu multe oştĭ sculându-să, au întrat în Bulgaria asupra Rusilor, şi cu multe războae biruindu-ĭ, şi din mânĭ luându le cetăţile, până maĭ pre urmă de tot ĭ-au râsipit, şi din toată Bulgaria ĭ-au scos. Caută la Istoricul Curopalat, la viĭaţa acestuĭ înpărat, şi viĭ vidé acolo mare minune, care au făcut Sfânta Născătoare, şi ĭ-au dat biruinţă asupra Varvarilor. Pre acesté vremĭ, şi la Letopiseţele Ruseştĭ, multe războae a Rusilor, înpotriva înpărăţiiĭ Grecilor citim, ce la dânşiĭ toate războaele cu biruinţă să pomenesc, noĭ cât am socotit adeverinţa Istoricilor Greceştĭ am dat, ĭară Cititorĭul cum

Lét 975. va vré aşé socotéscă. Decĭ Ioan Cimischie Lét 975 mărgând cu oasté asupra Serachénilor, şi agĭungând la Damasc, acolo de Vasilie maĭ marile Iladâmbilor Dechem 4 au murit otrăvit, după ce înpărăţisă anĭ 6, lunĭ 6, acesta înpărat, după lăudată Creştinătatĭa ce avé, el întâĭ au făcut banĭ de aur şi de aramă, în cariĭ au săpat chipul Domnuluĭ IIs. scriind IS HS. înpăratul înpăraţilor, ĭară în locul luĭ au stătut înpărat Vasilie fiĭorul luĭ Roman înpărat.

www.dacoromanica.ro

CAPUL V.

Arată-să începătura stăpâniriĭ Ruseştĭ, caré acmù ĭaste putérnică Inpărăţiĭa Mosculuĭ.

De vréme ce cursul Istoriiĭ au sosit, în vrémile, în carile vestită şi putérnică, şi blagocistivă înpărăţiĭa Mosculuĭ, temeliile ş au aruncat, şi despre părţile Novogradiĭ, (care în vechime şi în mărime, nu numai Rusilor, ci şi tutor streinilor vestită şi lăudată ĭaste, pentru caré şi Vélichiĭ Novograd, s'au chemat) spre părţile Chievuluĭ, coborându-să; acolo deciĭa Domniĭa ş-au aşézat, cu cale a fi am socotit, macar că la trupul hroniculuĭ nostru n'ar căuta, însă pentru pomeniré a înpărăţie ca acésta, şi de începătura eĭ, apoĭ şi de minunata priimiré Luminiĭ Adeverinţiĭ Pravoslaviiĭ, a tot némul Rusesc, cât de pre scurt să însămnăm, precum şi altora lor noştri veciniĭ, a Léşilor adecă, a Bulgarilor, şi a Ungurilor am arătat, şi a altora, carele maĭ pre urmă să vor târnpla. Aşijderé macar cu vârvul condeĭuluĭ, precum să zice, a atinge, şi Cititorĭul notru de unele ca acéste, a să înştiinţa poftitorĭu, înnainté privéliĭ a le pune, nu ne vom lenevi. Că cu acesta chip socotim, oarécum şi înprumutaré (precum şi alţiĭ pentru noĭ au pomenit), cu caré veciniĭ né-au înprumutat, să plătim, şi poĭta curiosuluĭ nostru cititorĭu să facem. Carte Stepenna, caré ĭaste cé maĭ alĭasă, şi maĭ de credinţă Istorie a Inpărăţiiĭ Ruseştĭ, pentru începătura acestiĭ stăpâniriĭ, şi pentru stăpânitoriĭ eĭ ceĭ din tâĭ, într'acesta chip povéstéşte. Avgust Chesarĭ, (supt a căruĭa oblăduire naşteré Domnuluĭ, şi Mântuitoruluĭ nostru Is. Hs. s'au târnplat), zic să fie avut un frate, pre carele l au chemat Prus. Acestuĭa, Avgust ĭ-au orânduit stăpânire pe apa Visliĭ, la cetaté Madboroc, supt caré ĭera Toruné, Hvoiniţa, Gdansca, şi alte multe cetăţĭ, ce ĭera pe apa Glem, caré cade în maré Baltică. Decĭ de pe numele luĭ Prus, şi Domniĭa acéĭa s'au numit Prusie, care nume, şi până astăzĭ ţine; ĭară maĭ denainte, lăcuitoriĭ părţilor acelora s'au fost chemând Variaghĭ, cariĭ au fost având supt sine alte nĭamurĭ, ce lĭ-au fost zicând

Stepena 1 Gran 1, cap 2.

www.dacoromanica.ro

Stepena 1. Gran 1. Glav 3. Cĭudiĭ, Slovénii, și Crivicii. Iară pre vrémile, când înpărăția în Țarigrad Mihail, cu maĭcă-sa Theodora, adecă Lét 860 Rusiĭ coborându-să cu oaste asupra Grecilor; Novogrodéniĭ, Meriĭ și Crivicii, s'au sculat asupra Varaghilor, și ĭ-au gonit peste maré Baltică, și au început eĭ singurĭ din capul lor a să stăpâni; ce fără nicĭ o orânduĭală purtându-să, multe morți și răutăți să făcé între dânșiĭ, pentru care lucru la Lét 862 Rusiĭ Novogrodéni, au trimis la Ruric (carile să trăgé din némul și seminția luĭ Prus, fratelui luĭ Avgust), și l-au rugat să vie să le fie Domn, și Voevod. Ruric, după pofta lor, s'aŭ sculat cu alți doĭ frați aĭ luĭ, cu Trovur, și cu Sineus, și cu toate familiile lor, și au venit la Novograd. Decĭ Ruric s'au așezat în Novogrod, Trovur la Izbooc, ĭară Sinevus la Bélo ozer (la ĭezerul alb), însă Ruric ĭera stăpânitorĭu peste toată Rusiĭa. Pre acéĭaș vréme, au fost între némul Varaghilor, doĭ oameni maĭ de frunte, anume: Ascoald, și Dir. Acésté încă cuborându-să cu mulțime de aceĭ Varaghĭ, multe oștirĭ au făcut înpotriva Romanilor, și până maĭ pre urmă, viind la Chiov, și luându-l s'au așezat acolo. Intre acésté Ruric murind, și rămâindu-ĭ un fiĭor încă mic, anume Igor, la moarté luĭ l-au lăsat pre mâna, și paza uniĭ rude a sale, ce l-au fost chemând Cnéz Oghel. Acel Oghel, aflând vréme au omorât pe Ascold și pe Dir; și au luat Chiovul din mâna lor. Decie Igor Lét 903: au luat pe Olga (din cetaté Plescova născută) șiĭa Doamnă (Acésta Olga au priimit întâĭ credința creștinéscă, precum și din Istoriciĭ Greceștĭ am arătat), din caré s'au născut Svétoslav, Părintele luĭ Vladimir. Svétoslav la Lét 967: mergând cu oaste asupra Bulgarilor peste Dunăre; și pre oasté înpăratuluĭ Grecesc și a Bolgarilor biruind, multe cetăți au luat, și de tot lĭ-au pustiit. (Acástă a Rusilor în Bulgarie a lor vinire o pomenéște Chedrinos, cu un an maĭ pre urmă, supt înpărăția luĭ Roman, fiĭul luĭ Constantin Porfiroghenit). Apoĭ așé stăpâniré acésta, supt acesta Svétoslav s'au întărit, și s'au lățit; cât multe némurĭ supt stăpâniré sa din rodul Slovénilor, au supus, a cărora numere sint acesté : Cĭudiĭ, Mériĭ, Muriĭ, Ceremișiĭ, Mordviĭ, Permiĭ, Peceriĭ, Emiĭ, Litfaniĭ, Zimholiĭ, Corsiĭ, Neroviĭ, Lĭubiĭ, Cozariĭ, (cariĭ sint Bulgariĭ din Schythie pre lângă

Stepena Gran 1. Glava 4.

Stepena Gran 1. Glav 7.

www.dacoromanica.ro

Don) Uhrebéliĭ (adecă Ungurii albĭ), Cehiĭ, Léhiĭ, Lutéciĭ, Mozovşaniĭ, Polĭaniĭ, Drevléniĭ, Dregovicĭciĭ, Volinţiĭ Dvinéniĭ, şi alte multe părţĭ şi Cetăţĭ, şi némurĭ carile cu toatele supt un nume de obşte, Slavénĭ să chema. Iară după ce au vinit Ruric şi au stătut a stăpâni (1) . . . . . .

(Vla)dimir crezind, au priimit Sfântul Botez, şi când ş au pus episcopul mâna în cap, luĭ ĭ-au părut că o mână din cerĭu coborându-să l-au atins, şi îndată i s-au deşchis ochiĭ; cu mare minuné tuturor, cariĭ prăviĭa acolo. Botezatu-s'au Vladimir Lét 6496, carele ĭaste de la Domnul Hs: 988. După luminaré sfântuluĭ Botez, Vladimir cu mare bucurie pre Domniĭ luĭ, şi pre toţĭ Boeriĭ, şi tot nărodul învăţa şi ca înpreună cu dânsul şi eĭ, la luminaré credinţiĭ să vie îĭ îndemna, cariĭ într'o inimă mărturisind, precum maré ĭaste Dumnăzăul Creştinilor, şi luĭ aseméné nu ĭaste, cu toţiĭ crezind, toţĭ s'au botezat. După acéĭa făcând nuntă cu înpărătésa Anna, s'au întors la stăpâniré sa în Chiov, şi de aciĭa toţĭ Idoliĭ şi Capiştile lor fărmând, şi pre uliţă târându-ĭ şi lepădându-ĭ, multă milostenie au înpărţit săracilor; Apoĭ trimiţind la Patriarhul Fotie, s'au rugat să le trimaţă Mitropolit, şi Preuţĭ, pentru ca să învéţă nărodul la Pravoslavie. Patriarhul încă cu mare veselie lĭ-au trimis pre un Mihail Mitropolit, înpreună cu alţĭ 6 episcopĭ, oameni învăţaţĭ şi întregĭ la viĭaţă, cariĭ viind, întâĭ au botezat pre fiiĭ luĭ Vladimir, cariĭ ĭera 12 născuţĭ dintr'altă muĭare maĭ denainte de botez, apoĭ şi tot nărodul Rusesc; însă mulţĭ Botezul nepriimind pre uniĭ ca aciĭa au poroncit să-ĭ căznéscă, şi cu fricĭ de la închinăcĭuné Idolilor, să-ĭ întoarcă. Atuncé şi Metigan, Domnul Pecinighilor, viind la Vladimir s'au botezat, şi aşé deciĭa Vladimir făcând Besericĭ în Crâm, în Chiov, şi prentr'alte cetăţĭ în toată Rusie, în curundă vréme, tot nărodul Rusesc au vinit la creştinătate, pre caré şi astăzĭ curat o păzăsc. Stă şi astăzĭ Besérica Sfântuluĭ Arhanghel, la Chiov, caré zic întâĭ să să fie făcut, şi adevărat şi lucrul eĭ să véde a fi meşterşug grecesc; Iaste şi alta care întâĭ s'au zidit în cetaté Mosculuĭ; în lontrul Curţilor în-

Lét 988.

Stepeua Grén 1. Glav 37.

(1) Lipsesc din manuscript paginele 408—413, în care începé capul VI.

www.dacoromanica.ro

părătéștĭ, și acmu aproape de gĭumătate în pământ întrată, pre a cărie zidĭurĭ, și aséș în vârvul Sclipuluĭ, pentre Trule, aré atâțé măstacănĭ crescuțĭ, cât să pare că ĭaste o grădină pe un munte de pĭatră. Acésté, câte noĭ aice, pentru începătura aceștiĭ puternice și slăvite înpărățiĭ, și pentru chipul și pricina primiriĭ Creștinătățiĭ am adus, poftim pre cititorĭu, alte mărturiĭ dintr'alțĭ Istoricĭ să nu cérce, căce noĭ cât am și cercat, a afla n'am putut, și ales aicé făcându-să pomeniré luĭ Fotie Patriarhul, (caré cu aniĭ vrémilor luĭ nicĭ cum nu să potrivăsc), să nu ne socotéscă lenitorĭ, în cercaré hronicilor, ce atâta să știe, că altă n'am făcut, fără numaĭ, célé ce la Istoricĭĭ Ruseștĭ însămnate am aflat, aicé pentru încredințaré; pre scurt lĭ-am pomenit. Ce acmù ĭarăș la trĭaba noastră întorcându-ne, de unde nĭ-am abătut, ĭarăș acolo să vinim.

CAPUL VII.

Arată-să subt Vasilie Bulgarocton supuneré Bulgarilor, și întâĭ pomeniré Vlahilor la istoriciĭ Greceștĭ.

Vasilie Bulgarocton. După peiré luĭ Ioan Cimischie (precum am pomenit Lét. 975:) au stătut la înpărăție Vasilie, fiĭcorul luĭ Roman înpărat, fiind la vârstă de 20: anĭ. Pre vrémile acestuĭ înpărat, Slavonĭĭ, câte va năbușiturĭ să fie făcut, în părțile înpărățiĭ Apusuluĭ, scriitorĭĭ pomenesc. Așijderé, precum Bulgarĭĭ prin câțĭ-va anĭ să Lét 995. fie prădat prin toată Greția, și la Mora; Ce la anul 995: de oștile Romanilor biruițĭ, și dintr'acele părțĭ goniți să fie fost, scrie Chedrinos. Fericit au fost vécul acesta cu întoarceré păgânilor la creștinătate, precum și Gheiza craĭul Unguresc murind, Lét Lét 997. 997: au stătut la craĭe fiĭcorul luĭ, Stefan, carele luând légé creștinéscă, de ciĭe mult au lățit orthodoxia, în oblastiĭa sa precum cu 7 anĭ maĭ înnainte, adecă Lét 988: Vladimir cu toată Rusie, la Beserica luĭ Hs: să alăturasă, precum la capul trecut am zis.

Bonfiu Decada 2 carte 1. Bonfin Decada 2: Carte 1: unde pomenéște, că Rușiĭ Chiovénĭĭ, întrând și în Ardél la anul 1002: «au mărs Stefan Craĭul Ungu-

www.dacoromanica.ro

resc asupra lor, şi scoţindu-ĭ din Dachia cé maĭ den lăontru, (pre caré o chema Transilvanie), au pus stăpânitorĭu acolo pe moşu său, pre carele l'au fost chemând Zoltan. De mirat lucru de n'au fost acest Stefan Craĭu din Româniĭ noştri ceĭ vechĭ, că citim la acestaş Bonfin, la locul pomenit, precum maĭca luĭ Ştefan, Sarolta, fiind gré, să i să fie arătat Stefan Protomartyrul în somn, şi să-ĭ fie zis: Nădăjduéşte în Domnul IIs: că în curundă vréme, veĭ naşte făt, căruĭa de pe numele mieu, îl veĭ numi Stefan. Aşé Stéfan născându-să, la anul 909: Tatăsău Gheiza craĭul, au adus cu mare cinste pe Adalbert episcopul de Praga, şi au botezat pe fiĭul său Stefan, ĭară din Sfânta scăldătoare l au priimit, adecă ĭ-au fost nănaş Theodat, carele maĭ dennainte fiind stăpânitorĭu Sanseverinaţilor în Apulie, apoĭ de aĭ săĭ izgonit fiind cu mare cinste lângă sine îl primisă, şi-l socotiĭa Gheiza Craĭul. Pre acest Theodat Stefan Craĭu, ca pre un părinte de botez, şi limba graiuluĭ cu dâns totdeauna cé de moşie Italienĭască îl chema, *Tata*, adecă părinte». Acésta Bonfin pentru naşteré, botezul, şi limba graĭuluĭ cé de moşie a luĭ Stefan; ĭară cititoriul nostru cum va vré aşa créză pe Bonfin, a căruĭa credinţă cineva din scriitorĭ, să nu o priimască, noĭ n'am văzut. La anul de la Domnul Hs: 1000: văzind Vasilie înpărat, că Bulgariĭ ma- Lét 1000.
car că de multe orĭ şi biruiţĭ, şi slăbiţĭ ĭera, însă nicĭ cum văzind că nu vor să să aşéză, cu marĭ oştĭ au întrat singur în ţara lor, şi până la anul tot pământul ce ţiné eĭ, au dezbătut, şi toate cetăţile carile maĭ denainte Bulgariĭ în Thessalia, apucasă, din mânule lor au scos, şi la anul 1001: pre Samoil Dom- Lét 1001.
nul lor aşéş de tot de pre acélé locurĭ, gonindu-l, toată ţara lor, şi cé sirbască au stăpânit, ce Bolgariĭ suppuneré ne sufe-
rind, ĭarăş au rădicat cap: Inpăratul încă în anul 1013: cu oaste Lét 1013.
asupra lor mărgând, mare stricăcĭune într'ânşiĭ au făcut, şi 15 miĭ de Bulgarĭ viĭ prinzind, au poroncit de lĭ-au scos ochiĭ tuturor, numaĭ la o sută unuĭa, au lăsat câte un ochĭu, pentru ca să fie povaţă celoralalţĭ, şi aşé pre toţĭ ĭ-au slobozit, caré văzind Samoil, Domnul Bolgarilor, de inimă ré, peste treĭ zile au murit, după carile stând la Crăie Iovan; ĭarăş mult s'au ispitit asupra înpărăţiiĭ; Ce înpâratul Vasilie, nepărăsit oştile sale în Bulgarie

www.dacoromanica.ro

trimițind, și multă pradă și stricăciune făcându-le; așéș Lét
Lét 1016. 1016: au ĭeșit de au ĭernat singur înpăratul cu toate oștile pe
țara lor; ĭară de primăvară înpăratul la Țarigrad întorcându-să,
Lét 1017. Iovan Domnul Bolgarilor Lét 1017: fără veste, au lovit la Di-
rahion, (aceșteĭa cetățĭ, astăzĭ Turcĭĭ ĭĭ zic Duragĭ), și încungĭu-
rând cetaté au început a o bate; Ce din cetate pre Iovan uci-
gând, și alaltă oaste înspăimântindu-să, toată s'au închinat, luând
voe să ĭasă din țara Grecéscă. Inpăratul lucrul nicĭ cum în slab
lăsind, după acéĭa isbândă, îndată au întrat cu toate oștile în
țara Bulgăriască, și toată țara deplin suppuind, și toată avuțiĭa
Crailor Bulgărești aflând, toată o au împrăștiĭat slujitorilor. De-
Lét 1019. ciĭa toate lucrurile acolo cum trebue așezind, Lét 1019: cu mare
poffală, s'au întors la Țarigrad, și deciĭa au trecut la Asia, și acolo
încă războae cu izbândă au avut. De pe vréme luĭ Vasilie Bulga-
rocton să să fie început Romaniĭ nostriĭ cu numele de la Slovénĭ
luat Vlahĭ, și Vrahĭ a să chema. Istoriciĭ Greceștĭ pomenesc, din
cariĭ maĭ întâĭ Nichita Honiatis, a cuĭ Istorie în larg, și în lat
pentru războaele Românilor noștri cu înpărațiĭ Țarigraduluĭ, apoĭ
și cu Francĭĭ, cariĭ apucasă de la Grecĭ Țarigradul, la locul său în-
nainte pre amăruntul vom istorisi. Acesta dară Istoric pomenéște
Nichita Honiatis car 1. cap. 5. Carte 1: Cap 5: «că Vasilie Bulgarocton după ce au bătut de atâte
orĭ pe Bolgarĭ, și atâta de groznic sluțindu-ĭ, și fărmându-ĭ, și apoĭ,
precum am zis, de tot supuindu-ĭ înpărățiĭ, după ce s'au întors cu
mare laudă și biruință la Țarigrad, să fie scris într'o tablă toată Is-
toria Bulgarilor, în caré au fost dând învățătură înpăraților, cariĭ
cu vréme vor urma la înpărăție după dânsul, de vor vidé că și Vlahiĭ
să ispitesc vré o dată, înpotriva înpărățiĭ, și lor să le facă, pre-
cum au făcut el Bulgarilor, și așé acé tablă să o fie pus în mănă-
stiré Sosthenis (acéstă Mănăstire au fost, unde astă zĭ să chĭa-
mă Stenia), deciĭa pe vréme luĭ Isachie Anghel înpăratul, des-
părțindu-să Vlahiĭ de la înpărăție, și cu multe războae pe în-
păratul bătând, și multe răutățĭ înpărățiĭ făcând, un Leon oare-
carile om dintr'acé Mănăstire, citind tabla luĭ Vasilie Bulgarocton,
să fie zis: Jéle 'm ĭaste, cum n'au băgat înpărațiĭ în samă învă-
țătura luĭ Vasilie Bulgarocton, carile pe Bulgarĭ din temelie
răsturnându-ĭ, au dat învățătură, într'acesta chip, să facă și

www.dacoromanica.ro

Vlahilor, când să vor ispiti, lucruri noaâ a scorni în potriva înpărăţiii». Dintr'acéstă tablă a luĭ Vasilie Bulgarocton, aĭavé putem înţelége, că Românii noştriĭ, cariĭ maĭ de nainte de pe vréme luĭ Carolus Marele, pace şi legământ cu înpărăţiia apusuluĭ făcând, (precum maĭ înnainte am arătat) cu a sa răspublică între varvariĭ, cariĭ asupra lor de câte va orĭ năbuşisă, după statul putinţiĭ lor trăind. văzind că cu vitejiia, Şi nărociré luĭ Vasilie Bulgarocton, Bulgariĭ şi alţĭ vecinĭ, a lor înpărăţiiĭ ĭera plecaţĭ şi suppuşĭ, eĭ încă la trupul înpărăţiiĭ răzsărituluĭ, ĭarăş să să fie alăturat, şi nu numaĭ ceĭ din Dachia cé piste Dunăre, ce încă şi ceĭ din Misia, una fiind, şi tot supt un domn otcârmuindu-să, deosăbită Dispotie ş'au făcut, precum şi Leunclavie în Pantecte Glav: 71 acéstaş mărturisésţe. «Voevoziĭ zice, Vlahilor după ce s'au dezbătut de supt putéré Crăiiĭ Ungureştĭ, (căcĭ întărindu-să Crăiia Ungurésca, o parte din Dachia, precum am şi maĭ arătat, au fost-o cuprins Ungurii), după obicéĭul înpăraţilor Greceştĭ poftiia, maĭ bine nume de Despot să audă, ca cum ar fi Domnĭ slobozĭ, nicĭ altor stăpâniriĭ supuşĭ. Iară precum pe vremé luĭ Vasilie Bulgarocton, un Bogdan Domnul Dachilor, să fie vinit, şi să să fie închinat înpărăţiiĭ, acelaş Leunclavie, pe Istoricul Chedrinos mărturie aducând, într'acelaş loc adeverésţe, căcĭ zice: Şi ţara Bogdania, caré acmù Moldova ĭaste, au luat acest nume de pe Bogdaniĭ Domniĭ săĭ, cariĭ adevărat cu acest nume creştinesc să număsc Bogdanĭ, adecă Theodosiĭ, séu Theodorĭ, sau Dorotheĭ, ce va să zică: Daţĭ sau dăruiţĭ de la Dumnăzău. Pomenésţe zice, de acest nume şi Chedrinos, în viĭaţa luĭ Vasilie Bulgarocton, zicând: Ieşitu-ĭ-au înnainte, şi Bogdan, a celor maĭ din luntru ţărĭ Toparha. sau Crăişor». Acésta ĭarăş să dovedéşte, că pre atuncé Românii noştri să să fie alipit la înpărăţie, că de nu s'ar fi lipit, n'ar scrie Nichita Honiatis, că Vlahiĭ, sau Românii de la înpărăţie sau dezlipit, însă unde va vini rândul Istoriiĭ la vréme luĭ Isachie Anghel, acolo pre larg Istorie, pentru Românĭ vom aduce, unde crédem ca va puté Cititorĭul curat a înţălége, că macar că aicé Istoricul Honiat, cu alţiĭ pre scurt pentru stăpâniré Românilor însămnéză, însă precum aşé să fie fost, alţiĭ pre

Leunclavie în Pantecte cap 71.

www.dacoromanica.ro

Lét 1025. urmă scriitorĭ vor dovédi. Decĭ înpăratul Vasilie Lét 1025, înpăcând toată Asia, şi aşezind Evropa, s'au gătit să margă să răscumpere şi Sichilie, ce în boală căzind, într'acelaş an, Indictul 9 în luna luĭ Dechemvrie au murit, şi au înpărăţit (ce fără nicĭ o rânduĭală de laudă), după dânsul, frate său Constantin
Lét 1028. anĭ 3, şi au murit şi el la anul 1028. Vasilie înpărat au înpărăţit anĭ 50 şi au trăit toată viĭaţa luĭ 72 anĭ.

CAPUL VIII.

Dovedéşte-să traĭul Romanilor în Volohia, de la Constantin fratele luĭ Vasilie, până la Constantin Monomah.

Lét 1026. Constantin fiéorul luĭ Roman. Pe vréme acestuĭ înpărat Lét 1026, încep istoriciĭ greceştĭ (şi ales Chedrinos a vrémilor acestora scriitorĭu) maĭ ades a poméni, pentru némul Picinighilor, cărora eĭ le zic Pazinazĭ, pentru cariĭ Istoriciĭ Léşeştĭ, şi Ruseştĭ, cu mulţĭ anĭ maĭ înnainte însămnéză, precum şi noĭ înnapoĭ am pomenit. Némul acesta Pazinaziĭ, sau Pecinighiĭ la anul pomenit scrie Chedrinos, precum cu multă mulţime trecând Dunăré, au întrat în Bulgaria, caré acmu ĭera supusă supt stăpâniré înpărăţiiĭ Ţarigraduluĭ, şi să fie prădat şi Drista; Ce înpăratul înpotriva lor oaste trimiţind, pre lesne ĭ-au gonit ĭară înnapoĭ. Iară după ce au trecut Pecinighiĭ Dunăré, unde să fie stătut; Istoricul nu pomenéşte, nicĭ la ceĭ Ruseştĭ şi Léşeştĭ a afla n'am putut, fără cât
Sinopsis a Istorieĭ Ruseştĭ în Chiov tiparită. List 75. precum ĭera lăcuitorĭ pre la pragurile Nipruluĭ, unde şi pe Svétoslav Domnul Rusilor, lovind îl prinsése, şi Domnul Cura, sau Cures, tăindu ĭ capul, din tidva capuluĭ zic să fie făcut păhar,
Chedrinos Zonaras Lét 1028. şi să fie bând dintr'însul, caré şi Chedrinos mărturiséşte, sămnul 348, şi Zonoras Carté 17 Cap 4 ĭară Lét 1028 Noemvr: 9 Constantin de boală au murit, după ce au înpărăţit în urma frăţine său luĭ Vasilie 3 anĭ; ĭară în loc lăsind pe Roman Arghir.
Roman Arghir. Lét 1032. Roman Arghir după ce au stătut la înpărăţie la anul 1032 fiind cu oasté la Asia, ĭ-au viniţ véste, precum Serachónéniĭ au fost prădând în Mesopotania, şi Pazinaziĭ, ĭarăş trecând Dunăré, au

www.dacoromanica.ro

prădat Misia, Thrachia, Illiria, şi pănă la Corcira au ağuns. După acéïa Roman înpăratul Lét 1034 în ĭuşuré boală căzind, sau precum Chedrinos scrie, de înpărătésa Zoi, otrăvit fiind, din zi în zi, viĭaţa îş trăgé: ĭară în 11 a luĭ April pentru lĭacurile, la feredeu întrând, un Mihail Paflagon, den îndemnaré înpărătésiĭ, având ĭa cu dâns umblete spurcate, acolo l-au înnăduşit, după ce înpărăţisă anĭ 5, lunĭ 4, în anul, în carele s'au tâmplat moarté luĭ Roman Arghir înpăratu Ţarigraduluĭ, într'acelaş an, precum scrie Bonfin, au murit şi Ştefan Craĭul Unguresc, ce-l numĕsc Sfântul, unde Bonfin Decada 2 Carte 1 pomenéşte, că la oasele acestuĭ Sfânt Craĭu, şi la Astrucaré luĭ, nu numaĭ din toată ţara Unguréscă, ce încă şi din Dachia, şi de la alţĭ megiaşĭ de prin pregĭur, mulţĭ să să fie adunat. Ĭară precum moarté să i să fie tâmplat, la anul 1034 însămnéză Avraam Barşaĭ în Hronologhia Crailor Ungureştĭ. Mihail într'acé noapte, în caré au omorât pre înpăratul, silind pre Patriarhul, şi îngrozindu-l, l-au făcut de l-au cununat cu Zoi înpărătésa. O câţĭ Sapsonĭ, în câte poale de Dalidale culcându-să, s'au sculat spre moarte! Incăpând dară cu acest spurcat mijloc Mihail lă înpărăţie, la anul 1040, scrie Chedrinos, precum Bulgariĭ cariĭ de Vasilie înpărat ĭera, suppuşĭ, ĭară s'au râdicat asupra înpărăţiiĭ. Capul purtându-le un Petăr, care ĭ minţiĭa, precum ĭaste ném de Craĭu; Ce înpotriva luĭ, înpăratul oaste trimiţind, Hatmaniĭ blăstămăţéşte purtându-se, fu el biruitoriu; şi după acésta încă maĭ înainte biruind, au luat Dirachiul şi alte locurĭ în ţara Grecéscă au cuprins, ce nărocul pe Bulgarĭ buecind, capetele eĭ în de eĭ au început a să gâlcevi, şi unul pe altul a omorâ, şi aşé pănă la anul, cu toţiĭ s'au râzsipit, ĭară înpăratul Mihail Paflagon, după cé au înpărăţit anĭ 7 lunĭ 8, Lét 1041 Dechemvr: 10 mare po căinţâ făcând, pentru căcĭ ucisése pe Roman înpărat, şi luând Shima Călugărésca, au murit. Iară Zoi înpărătésa, nestânsă în pofte îndată au tras la pat şi la înpărăţie, pre alt Michail ce l-au fost poreclind Calafatis, ce şi acesta maĭ mult de 4 lunĭ şi 5 zile n'au înpărăţit, căcĭ vrând el să scoată din putéré înpărăţiiĭ pe Zoi, nărodul tot s'au râdicat asupra luĭ, şi prinzindu-l, ĭ-au scos ochiĭ şi l-au băgat în mănăstire. După tréceré acestuĭa; Zoi a mulţĭ

Lét 1034.

Chedrinos Curopalat.

Mihail Paflagon

Anton Bonfin.

Avraam Barşaĭ

Lét 1040. Chedrinos samnul 354. Zonaras carte 17. List 236,

Lét 1041.

Mihail Calafat.

Curopalat Chedrinos, Zonaras.

www.dacoromanica.ro

Constantin Monomah.

Sampsonĭ Dalidà, îndată şi la scaunul înpărătesc, şi la aşternutul eĭ, bărbat de trĭabă, pe Constantin Monomah alegând, a trĭia zi Iunie 12, s'au cununat cu dânsul, şi l-au aşezat la înpărăţie. Pe acéstaş vréme, în Ungaria ĭera Craĭu Petăr, pre carele Ungurĭĭ, din scaun gonindu-l, au pus pe altul în locul luĭ, ce l-au fost chemând Aban; ce apoĭ acesta, cu agĭutorul luĭ Henric al trĭĭlé înpărat Râmuluĭ, din Crăie gonit fiind, ĭarăş Petăr s'au aşezat la Crăie.

CAPUL IX.

Doaâ..... (1).

CAPUL X.

Arată să traĭul Romanilor în Volohia, de la Constantin Monomah, până la Constantin Ducas.

Lét 1042. Chedrinos Sămnul 348. Zonaras car. 17, cap 24.

In vrémé înpărăţiiĭ luĭ Constantin Monomah, Lét 1042 scrie Chedrinos, precum Sirbiĭ, carĭĭ ĭera supt stăpâniré înpărăţiiĭ răzsărituluĭ, au râdicat Cap, şi locurile de pe aproape rău au prădat. Inpăratul macar că multă şi bună oaste strângând, şi asupra lor mărgând; însă fiind om neştiutor de lucrurĭ de trébele războaelor, pierzind ca la 40 miĭ de oamenĭ, el de abiĭa au scăpat la Ţarigrad. Aşijderé scrie Zonora că şi Bulgariĭ cu Domnul lor Petăr, carele maĭ de nainte să viclenisă, supt acest înpărat aşé-ş deplin s'au răscumpărat volniciĭa. La anul al doilé Domnişorul Rusilor Vladimir, om îndrăzneţ şi mânios (precum îl numéşte Chedrinos) pentru moarté unuĭ Boerenaş Rusesc, s'au sculat cu multă oaste asupra Ţarigraduluĭ, şi cu corăbiile peste mare trecând, au lovit supt Ţarigrad. Ce întâĭ de furtuna măriĭ bătuţĭ, şi golĭ la uscat aruncaţĭ; apoĭ şi oasté înpotriva lor trimisă, asuprăle sosind, ca la 15 miĭ au omorât, şi apoĭ şi pre ceĭ ce scăpase cu vasele, agĭungându-ĭ, maĭ rău ĭ au stricat; Puţineĭ, carĭĭ au scăpat s'au întors la casele lor, de unde vinise. Hronicul Rusesc, şi Carté ce-ĭ zic Stepena scriu, «precum acest Vladimir, au fost fiĭor luĭ Iaroslav, (carele atuncé ĭera stăpânitoriu Rusiiĭ) şi nepot luĭ Vla-

Zonaras acoloş.

Hronicul Rusesc la anul de la Adam 6551.

(1) Lipsesc în manuscript pag. 424 şi 425.

www.dacoromanica.ro

dimir, carele întâĭ s'au botezat, şi adaog la Istoriĭ, şi acésta, precum Iaroslav trimiţind pe fiĭcorul său Vladimir, asupra Grecilor, să-ĭ fie dat soţie pe un Vişat Hatmanul Varĭaghilor; Ce pre mare lovindu-ĭ furtuna, mulţĭ să să fie înnecat, iară Vişat cu 6 miĭ de oamenĭ golĭ să fie ĭeşit la margine, pre cariĭ oasté Grecéscă prinzindu-ĭ, să-ĭ fie dus la Ţarigrad, şi să le fie scos tuturor ochiĭ; ĭară Vladimir, spărgându-i-să vasul să fie sărit în vasul unuĭ Ioan, şi întorcându-să înapoĭ, să-l fie ajuns 14 vase Greceştĭ; ce Vladimir întorcându-să asupra lor, să le fie biruit, şi aşé să fie ĭeşit în Rusia. Iară după 3 anĭ, făcând pace cu înpăratul, şi Vişat să să fie slobozit cu toţĭ Rusiĭ ceĭ orbiţĭ, şi aşé şi el să fie vinit înnapoĭ. După acésté Pazinaziĭ sau Pecinighiĭ Lét 1048: fiind goniţĭ de pre locurile lor de Tiraho tiranul, sculându-să cu Domnul lor Cheghenis, şi cu tot nărodul, au vinit, şi au trecut la Drista, unde atuncé ĭera deregătorĭu Mihaĭl fiĭcorul luĭ Anastasie, carele făcând înpăratuluĭ Constantin ştire, precum poftesc cu toţiĭ să se creştinéză, înpăratul cu mare cinste au adus pe Cheghenis la Ţarigrad, şi botezindu-l, l-au cinstit cu Boeriĭa Patrichiiĭ, şi ĭ-aŭ dat şi treĭ cetăţĭ, de céle de pe malul Dunăriĭ să-ĭ fie luĭ şi oamenilor luĭ de lăcuire, şi l-au scris în numărul soţiilor înpărăţiiĭ Romanilor». După acéĭa ĭarăş Istoricul Chedrinos adaoge, «că după ce s'au aşăzat Pazinaziĭ în Thrachia, nu după multă vréme au întrat înpărăţiĭa în prepus, precum vor să să vicleniască, şi să să rădice cu pradă în ţărâle de pen prejĭur, şi aşé trimiţind oaste asupra lor, nu fără bătae, şi fără moarte ĭ-au scos din Thrachia. (Stă cetaté şi astă-z, caré s'aŭ fost apucat aceĭ oamenĭ să facă, şi să numéşte locul acela şi acmu Rusocastron). Picinighiĭ sculându-să de acolo, s'au dus înapoĭ şi s'au dat supt ascultaré Mosculuĭ». Apoĭ Lét 1050: acelaş Istoric mărturiséşte, o samă dintr'aciĭaş Pazinazĭ, ĭară s'au întors, şi întâĭ cu pace au întrat în Thrachia; ce înpăratul smentindu-le legământul, eĭ încă au rădicat cap, şi arme; şi au început în toate părţile a prăda. La al doilé an ĭară cu mare vrăjmăşie, au prădat toată Misia, înpotriva a cărora înpăratul oaste trimiţind, eĭ au trecut în Machedonie. Decĭ Lét 1053: înpăratul încă maĭ multe oaste gătind, s'au dus să-ĭ scoaţă şi de

Lét 1048. Zonaras carte 17, cap 26.

Lét 1050.

Lét 1053.

www.dacoromanica.ro

acolo; Ce au fost Pazinaziĭ biruitorĭ. Inpăratul într'acelaș an culegându-ș oasté și de iznoavă asupra lor mărgând, Picinighiĭ a căzut la pace, caré li s'au dat, până în treĭ anĭ; ce până maĭ pre urmă, pe aceștĭ Pazinachĭ, despre părțile Machedoniiĭ să-ĭ scoată sau să-ĭ stârpască n'au maĭ putut înpărățiia. Ce tare pre acolo întemeindu-să au pus începăturile Domniiĭ Boșnégilor, cariĭ și până astă-zĭ trăesc, în vestita țara Bosniiĭ. Acésta mărturisește și Leunclavie în Pantecte, precum înnapoĭ am pomenit. Iară
Lét 1054. Constantin Monomah după cé înpărățisă anĭ 12: Lét 1054: Indictionul 8: de boală au murit, și au rămas la înpărăție Theodora înpărătésa, (căcĭ Zoi înpărătésa cé dintâĭ murise maĭ denainte), caré au ținut singură înpărăție un an, precum sămăluește Patavie; ĭară după socotéla luĭ Calviz un an și 9: lunĭ, și
Lét 1055. la anul 1055: cum va Patavie, sau cum va Calviz 1056: la sfârșitul luĭ Avgust, înpărătésă încă de moarte trăgând, au rădicat
Mihail Stratiotic. înpărat pe Mihail Stratiotic, ce și acesta cu Sinatoriĭ rău purtându-să (că ce macar ceva în samă nu-ĭ băga) eĭ încă după ce înpărățise un an, au ridicat pe Isachie Comneno la înpărăție,
Lét 1057. carele s'au încoronat Lét 1057: Iunie 8: ĭară Mihail Stratiotic
Isachie Comnenos. Zonaras și Glicas, Manasi. luând cinul călugăresc au întrat în Mănăstire. Isachie Comneno, om în toate vrednic de a purtaré înpărățiia fiind, ce tâmplându-să pe mare, aproape de dânsul fulgerul a cădé, l-au amețit,
Intr'acesta an Gheorghie Chedrin sfârșaște Istoria sa. din care văzind, că nu se maĭ poate trezi, de viață deznedejduindu-să, singur au lăsat înpărățiia, și s'au călugărit în mănăstiré Studitilor, după ce au înpărățit doĭ anĭ și triĭ lunĭ, și
Lét 1059. Lét 1059. în locul luĭ au stătut Constantin Duca. Inpărățind Isachie Comneno, pomenéște Zonoras Carte 18 Cap 5, precum să fie avut oaste și asupra Ungurilor, și asupra Tătarilor ce-ĭ chémă Pazinachĭ. Ce Ungurii pace poftind, și înpăratul lĭ-au dat pace, ĭară oaste asupra Pazinazilor trăgând, alalțĭ toțĭ să fie căzut la înpăratul cu rugămente de pace, fără numaĭ unul Seltis, cu nărodul său, nicĭ cum pacé priimind, s'au apucat de bătae, ce biruit fiind, și mulțĭ de aĭ săĭ perzind, au fugit, însă încătro să fie fugit, Istoricul nu arată.

www.dacoromanica.ro

CAPUL XI.

Aćastaş să trăgănĭază de la Constantin Ducas, până la Roman Dioghenis.

In al triilé an, a luĭ Constantin Ducas, şi în al şéselé a luĭ Henric înpăratul Apusuluĭ, după Petàr, carele am pomenit, au fost Craĭu în ţara Ungurĭască un Andrias, asupra a căruĭa la Lét 1061: s'au sculat frate-său Bela. Luĭ Andrias macar că Henric înpăratul, cu multă oaste bună, agĭutorĭu ĭĭ didése, ce Bela maĭ nărocit fiind, întâĭ cu războĭu, oasté luĭ Henric biruind, şi Andrias cu caiĭ stropşit, pe loc perind, pe Hatmanul oştilor Marhion de Turinghia, viu l-au prins, cu carele înpreună solĭ de pace, la Henric trimiţind, s'au înpăcat şi la Crăie s'au aşezat; Ce Bela încă Lét 1063: murind Gheizia fiĭcorul lul de bună voe au dat scaunul Crăiiĭ văru-seu luĭ Solomon. Fiind Craĭu în ţara Ungurĭască acest Solomon, pre la anul 1064 cunoaştem din Bonfin, precum ţara Muntenéscă sau suppusă, sau supt protecţia Crăiiĭ Ungureştĭ să fie fost, şi viind Hunĭĭ să o fie cuprins. Ce cuvintele Istoriculuĭ precum sint la Decada 2: Carte 3: să le aducem. «Solomon zice Craĭul după ce au bătut pre Bratislav Çraĭul Boehemilor, cu multă pradă şi dobândă încărcaţĭ, s'au întors în Ungaria; Ce furtuna nepriimind să sté lucrurile Ungureştĭ în odihnă, s'au aţiţat războĭul Hunnilor, cariĭ rămăsése în cé maĭ denainte a lor păgânĭască lége, şi apucasă o parte de ţara Dachiiĭ, pre caré acmu o chĭamă Valahia, aceşté cu mulţime de a lor păgânĭ, deşchizindu-ş cale prin părţile maĭ de sus, pre la trecătoaré munţilor, caré să chĭamă Mezes, au năvălit în Ungaria iprocĭ»; în caré vréme Românĭĭ din Dachia, sau pré mulţĭ sau o parte să fie trecut de răul lor, peste Dunăre la Misia, şi pre acolo să fie cuprins locurile până în munţiĭ Cénghiĭ, maĭ pre urmă, scrie Istoricul Nichita Honiatis, precum înnainte la rândul său pre larg să va arăta. Iară în anul 1065: scrie Istoricul Zonaras, precum Tătarâĭ, ce să chema Uziĭ, în Thrachia trecând, peste tot au prădat; şi oasté caré înpăratul înpotriva lor trimisése bă-

Constantin Ducas.

Lét 1061. Mehovie.

Lét 1063.

Lét 1064.

Anon Bonfin Decad. 2 carte 3

Lét 1065. Zonaras carte 17. cap 9.

www.dacoromanica.ro

tând, pe Hatmanĭ viĭ ĭ-au prins, şi după acéstă izbândă, până la Greţia, cu ciabilurile au agĭuns. Inpăratul pentru mare lăcomiĭa ce avé la lĭafa slujitorilor să cheltuĭască ne îndurându-să, şi la vréme de nevoe, ca acéĭa, fără slujitorĭ, ce să facă, neavând (că aceĭ Tătarĭ iera ca la 500: miĭ) s'au întors cu totul cu rugă către Dumnăzău; tuturor poroncind, post să facă, şi el singur pe ğos şi cu lacrămĭ, la litanie mergé, pentru caré Dumnăzău, minune făcând, au trimis omor de Cĭumă într'aceĭ Tătarĭ, de caré fără număr mulţĭ s'au topit; ĭară câtă rămâşiţ de păgânĭ au maĭ rămas, s'au închinat cu totul înpăratuluĭ. Insamnă că Paziniĭ au rămas în Machedonia, cariĭ după cum scrie Leunclavius, sint nărodul Boşnégilor. Acéstaş întăréşte şi Zonaras Carté 17: carile zice, dintr'aceştĭ Pazinachĭ după acéstă stricăcĭune ce au luat s'au plecat înpăratuluĭ, cărora înpărţindu le loc în Machedonie, s'au dat după obicéile Romeilor, şi s'au făcut soţiĭ înpărăţiiĭ ascultătorĭ, din cariĭ, uniĭ şi la cinste de Boeriĭ Senatoreştĭ, maĭ pre urmă au încăput. Caută şi la Istoricul Curopalat, că acésteş veĭ afla; ĭară Lét 1067, Constantin Duca murind, Evdochie înpărătésa ğurându-i-să cu taré ğurământ, precum pre alt barbat nu va lua, ce va păzi înpărăţiĭa fiilor luĭ, luĭ Mihail şi Andronic, şi Constantin, carele maĭ apoĭ s'au zis Porfiroghenit, ĭ-au lăsat înpărăţiĭa pre mână, după ce înpărăţise anĭ 7 lunĭ 6: Evdochia maĭ mult de 7 lunĭ ğurământul neţiind, au luat şi înpărat şi bărbat pe Roman Dioghinis. Aşé bărbatul la muere, are maĭ mare trécere de cât Dumnăzău.

Lét 1067.

CAPUL XII.

Dovedéşte-să trăĭul Romanilor în Volohia de la Roman Dioghenis până la Mihail fĭiul luĭ Constantin Duca.

Roman Dioghenis. Lét 1070.

In zilele acestuĭ înpărat, pre la anul 1070: Dlugoş între Istoriciĭ Leşeştĭ vestit, iscusit, şi vrédnic de credinţă Istoric, pentru Volohiĭ, sau Romaniĭ, ales pre locul unde-ĭ acmu Moldova, trăitorĭ, taré şi neclătită mărturie ne aduce, precum ţărâle Moldoviĭ

www.dacoromanica.ro

(căcĭ Léşiĭ scriitorĭ supt numele Voloscâĭ, numaĭ pre Moldova înţeleg) nu numaĭ lăcuite, şi de Moşnéniĭ săĭ ţinute, ce încă şi altor vecinĭ agĭutorĭu, şi scutitorĭ să fie fost, cărora adică, şi când ocaziĭa le slujiĭa, pentru maĭ bună şi maĭ cu odihnă chivernisala stăpâniriĭ lor. Pomenitul dar Istoric scrie aşé: «Viţeslaus, zice, Voevodul Polovţilor, pre la anul pomenit, după multe şi groznice războae, carile au avut cu Zeslav Voevodul Chiovuluĭ, până maĭ pre urmă, nu numaĭ cât pe Zeslavu de tot au biruit ce aşéş şi citaté Chiovuluĭ, din mână ĭ-au luat; şi pe Zeslav din stăpânire scoţindu-l, de pre acélé locurĭ l-au gonit. După acésta izbândă, maĭ mult întărindu-să, vrut-au aséméne să facă şi luĭ Boleslav Craĭuluĭ Leşesc; Ce socotindu-să, precum că cu singure puterile sale acésta, a isprăvi, nu va puté, multă altă oaste de la vecinĭ, de pen pregĭur, de la Rusĭ, de la Pecinighĭ, de la Volohĭ, adecă de la Moldovénĭ într'agĭutorĭu au luat». Alaltă Istorie poate cititorĭul la locul carile i l-am însămnat, să o caute; ĭară noĭ atâta am vrut numaĭ să-ĭ arătăm, că tăcéré Istoricilor maĭ denainte, şi căcĭ pentru Volohĭ sau Romaniĭ din Volohia prin câtă-va vréme, câte puţinĭ numaĭ, şi câte oare-ce au pomenit, precum şi Dlugoş aicé pre scurt arată, că Zăslavu, au luat agĭutorĭu şi de la Volohĭ, sau Moldovénĭ. După regula, şi canonul carile noĭ am dat, dovedesc, că ţărâle acésté de lăcuitoriĭ săĭ de tot deşérte, să nu fie rămas, şi aşé acéstă povéste, pre caré pre scurt Dlugoş o aduce, dovedéşte precum şi adevărată Axioma zice: că cine-va nu poate da ce nu are, aşé şi Volohia n'ar fi putut da Polovţilor Volohĭ într'agĭutorĭu, de nu ar fi avut lăcuitorĭ în sine. Ruşinéză-se dară macar, şi cu acésta, (că alte maĭ vârtoase mărturiĭ, carile maĭ înnainte ĭĭ vom aduce, mi să pare că nicĭ să să ruşinéză vréme le va da), carĭĭ pre Românĭ, adecă pre Moldovénĭ şi pre Munténĭ, vor să-ĭ facă de erĭ de alaltă erĭ, pre acésté locurĭ veniţĭ, că cine cât de puţin socotitorĭu, nu va puté cunoaşte, şi nu va mărturisi? (că cu greu, şi aşéş peste putinţă ĭaste adeverinţiĭ cunoscute, socotéla să nu să lipască) că de vréme ce stăpânitoriĭ locurilor Volohiiĭ, unde acmu să numéşte Moldova, au fost dând altor aĭ săĭ de pen pregĭur vécinĭ agĭutorĭu, şi Istoriciĭ anume ĭĭ chĭamă Volohĭ, cum poate aceĭ

Dlugoş carte 3 în tiparĭul cel vechiu, List 245

www.dacoromanica.ro

Volohĭ în Volohia să nu fie fost? Că acésta de s'ar puté tăgădui, s'ar pute tăgădui, şi soarele fiind într'amiazi zi, precum nu s'au făcut zuă. Rămâne dară Istoriĭa hroniculuĭ nostru adevărată, că locurile Volohiiĭ, tot dea una au fost lăcuite, de Moşnéniĭ săĭ Romanĭ, macar că nu tot dea una Istoriciĭ, pentru dânsele au poménit.

CAPUL XIII.

Aćastaş să arată înnainte, supt acelaş Dioghenis înpărat, şi de la Mihail Duca, pănă la Alexandru Comnenos.

Zonaras. Glicas. Dioghenis înpăratul, cu multă biruinţă fiind asupra Turcilor şi nedejduind că toate locurile, câte eĭ la Asia le apucasă va dezbate, pacé, ce ruga Turciĭ, să priimască n'au vrut; Ce aćasta a săvârşi, l-au înpiedecat vicleşugul luĭ Andronic, fratelui luĭ Mihail, fićoruluĭ Ducâĭ, carele vănzindu-l nepriĭatinuluĭ, l-au lovit Mihail Ducas. fără véste, şi viu a căzut pe mâna luĭ Sultan Hasan. După ce au căzut Dioghenis la robie, Constantinopoliténiĭ, fără nicĭ o zăLét 1071. bavă, au ales la înpărăţie pe Mihail, fićorul luĭ Constantin Ducas, carele s'au poréclit Parapinachie. Tămplatus'au acésté la anul 1071. Sultanul după ce au prins pe înpăratul Dioghenis, cu sine tot de a una la masă puindu-l, în maré cinste îl ţiné, şi până maĭ pre urmă maĭ cu mare cinste l-au slobozit, să şĭ margă la înpărăţie. Aşé varvarul, ca un Elin făcând, Eliniĭ maĭ rău de cât varvarul, s'au arătat, căcĭ cu sfatul de obştie, înnainte-ĭ pre sfedenicul său, pe Andronic cu oaste trimiţind, l-au prins şi ĭ-au scos ochiĭ, din care rane (nicĭ lĭacurĭ să-ĭ puĭa lăsind), i s'au spuzit tot capul, şi înviermonoşindu-să, au murit. Inpărăţit-au Dioghenis anĭ 3 lunĭ 8. Zonoras Carte 18, Cap 17 scrie, precum în al triilé an, a înpărăţiiĭ luĭ Mihail Parapinachie, némul Crovatilor, pre cariĭ uniĭ îĭ chĭamă Sirbĭ, au întrat în ţara Bulgărésca, şi câte-va locurĭ acmu cuprinsése; Ce mult de multe orĭ războae cu dânşiĭ făcându-să, până maĭ pre urmă ne maĭ putând sprejini, lĭ-au căutat a da dos, şi a să întoarcé la locu-

www.dacoromanica.ro

rile sale. Deciĭa un Sirb, din némul acestora, anume Nestor, carile întâĭ fiind rob la tatăl înpăratuluĭ, apoĭ şi la boeriĭa, ce să chĭama Vestarhis agĭunsése, înpăratul Mihail l-au făcut Hatman oştilor, carile păziĭa malurile Dunărиĭ. Acésta viclenindu-să, şi înpreunându-ş armele cu Tatu, Voevodul Pazinachilor, s'au rădicat asupra înpărăţiiĭ, şi viind cu multă oaste, ş'au pus tabăra tocma supt cetaté Ţarigraduluĭ; ce ne putând ceva isprăvi, s'au sculat de supt cetate, ş'au prădat Thrachia, Machedonia, şi a Bulgariiĭ câte va locurĭ; caréle ĭera maĭ aproape de acésté, şi deciĭa cu totul au trecuţ la Pazinachĭ. Acástaş mărturiséşte Coropalat, List 853 adecă precum acest Nestor, au fost Hatman năroadelor, de pre lângă Dunăre. Pre acéstaş vréme Lét 1074 Gheiza ficorul Beliĭ (pentru carele am pomenit, precum de bună voe au fost lăsat scaunul Crăiiĭ Ungureştĭ luĭ Solomon), sculându-să cu oaste asupra văru-său, l-au scos din scaun, şi au stătut el la Crăie, fiind agĭutorit de Papa Grigorii, pretăndăluind, că Crăiĭa Ungurésca ĭaste birnică scaunuluĭ Papiĭ, care bir l-au fost legat încă Ştefan Craĭul, carele întâĭ s'au botezat. Aicé trebuĭ să învăţăm pre cititorĭul nostru, că audind de numele Turcilor, şi Sultanuluĭ Turcesc, să nu socotĭască, că doară sint aceşté Turcĭ, cariĭ acmu înpărăţiĭa Ţarigraduluĭ ţin, căcĭ cariĭ pre acéstă vréme să pomenesc, au fost adevăraţĭ Turcĭ; ĭară cariĭ acmu ţin înpărăţiĭa, şi eĭ pe sine să chémă Aliosmanĭ, aceşté, Turcĭ, nu sint; ce sint din némul Oguzilor, cariĭ întâĭ aŭ fost lăcuind aproape de Hina, şi pre câmpiĭ ce le zic Capćac, şi după acéĭa au vinit şi s'au aşezat pre marginele măreĭ Caspiiĭ, despre răzsărit, unde şi acmù mulţime de a lor oarde lăcuesc, cărora Tătarâĭ ceştĭ de pe Volga le zic Caracalpachĭ, şi de acolo mult maĭ târziu, ĭeşind la Asia, au cuprins întâĭ înpărăţiĭa acestora Turcĭ, cariĭ acmù la Istoricĭ să pomenesc, şi cu înpărăţiĭa, lĭ-au luat şi numele; ĭară iĭ sint dreptĭ Oguzĭ; Ce pentru acésta, unde va vini cursul Hroniculuĭ, pentru începătura înpărăţiiĭ Aliosmanilor, maĭ pre larg vom zice. Decĭ între acésté Nichifor Votaniatis, Lét 1078, fiind Hatmanul oştilor asupra Turcilor, s'au făcut viclĭan înpăratuluĭ, şi încă într'agĭutorĭu şi oaste Turćască luând, au prins pe Mihail, şi călugărindu-l, şi pe dânsul şi pe în-

Lét 1074. Baronie la acesta an şi în Epistolia luĭ Grigorie Papa, caré atuucé scrisése către alţĭ Craĭ.

Lét 1078. Nichifor Votaniatis. Zonaras Glicas Manasiĭ.

www.dacoromanica.ro

părătésa luĭ, ĭ-au băgat în mănăstire. Mihail ţînusă înpărăţie anĭ 6, lunĭ 6: decĭ şi de la el după treĭ anĭ, Lét 1081, au trecut înpărăţiĭa, la Alexie Comnenos, vestit Hatman vremilor acelora; ĭară Votoniatis au luat călugărie.

CAPUL XIV.

Alexie Comnenos.

Aĉastaş să arată, de la Alexie Comnenos, până la Emmanuil Comnenos.

Lét 1096. Villelm Tirénul. car 1, cap 2, şi carte 8. cap 24.

In anul al 17-le acestuĭ înpărat, ĭară de la naşteré Cuvântuluĭ Părinteluĭ 1096, carile ĭaste în al 40 şi al doilé a luĭ Henric înpăratuluĭ Apusuluĭ, s'au sfătuit, şi s'au învitat maĭ toate stăpânirile Apusuluĭ, şi fără samă multă oaste strângându-să, supt Hătmăniĭa a mulţĭ, ce Godefred Bălioneus, între alţiĭ maĭ cap, s'au dus asupra luĭ Suliiman Domnul Turcilor, şi a altor Varvarĭ, Serachénĭ, carilĭ ţiné înpărăţiĭa Asiiĭ, pentru ca să scoaţă de supt robiĭa lor Sfita cetate a Ierusalimuluĭ, carilĭ cu nespusă nevoĭ, şi primejdiĭ, lét 1099 la Ierusalim sosind, în luna luĭ Iulie 15, după mult singe şi moarte, au dobândit'o ; şi cu sfatul de obşte, s'au pus înpărat Ierusalimuluĭ, Godefred, şi în loc de coronă înpărătéscă, înpletindu-şĭ cunună de spinĭ, ş'au pus în cap.

Lét 1099.

Lét 1116.

La lét 1116 pomenesc scriitoriĭ în ţara Ungurĭască, să fie fost Craĭu Steĭan al doilé, altă ceva maĭ mult, pentru părţile noastre nepomenindu-să; Alexie Comneno după ce au înpărăţit anĭ 37. luni 4, Lét 1118, Avgust 15, fiind la vârstă de 70 anĭ aproape, au murit, şi au lăsat în locul său pe fiĉorul său Ioan Comneno; căruĭa Zonora ĭĭ zice, Calò Ioannis. Scrie Nichita Honiatis, pre cum Turciĭ au fost apucat în Thrachia cetaté Sozopolis, ce înpăratul trimiţind oaste, curund ĭ-au scos de acolo; Apoĭ lét 1122 de o parte Ungurĭĭ, de altă parte Tătarâĭ (Aceşte sint Uzieniĭ) întrând în Thrachie, Calo Ionis lĭ-au ĭeşit cu oştile înnainte, şi foarte rău biruindu-ĭ, cu triumf s'au întors la scaun. Decĭ Calò Ionis după acésté multe războae au avut, ce tot înpotriva Varvarilor, la Asia, pentru caré în césté părţĭ, altă ceva de în-

Lét 1118. Ioann Comnenos

Lét 1122.

www.dacoromanica.ro

sămnat scriitoriĭ nu ne arată; ĭară lét 1143, fiind la vânătoare, după ce au ucis un gligan sălbatic, cu sabiĭa, apoĭ tocmindu-ş sigĭata în arc să sigéte, s'au julit puţinel cu lancé la mână, ce lancé fiind otrăvită, rana acéĭa nicĭ o doftorie n'au maĭ priimit, şi aşé dintr'acé puţină betejitură, răul peste tot trupul lăţindu-să, după cé au înpărăţit anĭ 24 lunĭ 8, April 15 au murit, lăsind în locul său pe Manoil Comnenos. Lét 1143.

CAPUL XV.

Acéĭaş să arată de la Manoil Comnenos, pănă la Alexie Anghel.

Stând la înpărăţiĭa Răzsărituluĭ Manoil Comnenos fiĭcorul luĭ Calò Ioan, la apus înpărăţiĭa Conrad al triilé. Pe vrémé acestor înpăraţĭ Papa Evghenie ĭarăşĭ au îndemnat toată creştinătaté Evropiĭ, asupra Varvarilor, cariĭ ca niştе neguriĭ întunecoase, în toate părţile slobozindu-se, toate înpărăţiile creştineştĭ călca, şi din zi în zi oblastiĭa Cruciĭ a micşura să siliĭa. Decĭ lét 1147 cu toţiĭ strângându-să, cine încătro să margă ş-au ales. Şi aşé asupra Serachénilor, cariĭ Ispanie cuprinsése, au mărs Enric Craĭul Daniiĭ cu alalţĭ, asupra Vandalilor; şi Episcop şi Hatman au fost Magdeburghianul, cu ale sale soţiĭ; ĭară asupra Serachénilor de la Siria (care acmu în mare strânsoare ţiné Ierusalimul, şi pre creştiniĭ a Sfintelor locuriĭ păzitoriĭ, în maré primejdie adusése) singur Conrad înpăratul Apusuluĭ, cu 200 miĭ de oaste alĭasă, într'acelaş an au purces, şi în luna luĭ Septemvri, au agĭuns la Ţarigrad, ĭară în zua de floriĭ cu toţĭ s'au înpreunat la Ierusalim; Ce lucrurile carile acolo la Palestina s'au făcut, le va vidé cititoriul la istoriciĭ acelora vrémĭ, şi lucruriĭ; ĭară noĭ la istoria noastră să vinim. Istoriciĭ greceştĭ şi lătinéştĭ, pre acésta vréme, macar că pentru părţile noastre încă nu încep a poméni, însă ceĭ léşeştĭ, şi ales Dlugoş cu multul maĭ tare mărturiséşte, pentru traĭul Românilor în Volohia, de cât mărturiĭa, care maĭ de nainte din istoria luĭ am pomenit. Ce pentru maĭ adevărată credinţa, singure cuvintele pomenituluĭ istoric, aicé Manuil Comnenos. Lét 1147. Dlugoş, Tomul 1. carte 5. cap List 403.

www.dacoromanica.ro

vom aduce, carele scrie aşé: «Pre acéstă vréme, au fost în ţara Léşască un Vladislav Craĭu, carele cu frate-său Boleslav avé pricină, pentru Crăie, pre cariĭ înpăratul Conrad, având cu dânşiĭ şi rudenie vrând să-ĭ înpace; în oasté ce vré să facă spre Varvarĭ la Palistina, într'adins au vrut să trécă pen ţara Leşască. Decĭ într'acesta chip, şi cu aćasta socotélă, viind în ţara Léşască acolo câte-va zile s'au zăbăvit; pentru înpăcaré fraţilor, ce maĭ mult ne tămăduite lucrurile lor lăsind, (căcĭ cu atâta mulţime de oaste, caré tot cu cheltuĭala Crailor să ţiné maĭ multă greutate priĭatinilor săĭ a face ne vrând), din Polonia au purces; trecând prin ţara Rusască, şi prin ţara Volosca spre maré négră (Dlugoş nu ştim de unde ĭa, şi-ĭ zice maré Leonin); Vladislav Craĭul încă vrând să plinĭască de toate, câte de acolo oştiĭ trebuĭa, au trimis oameniĭ înnainte, şi în ţara Rusască şi Moldovenéscă (sau cum îĭ zic Léşiĭ Volosca), şi pre la alte popasurĭ, au gătit de tot félĭul de zahara, şi singur au petrecut pe înpăratul până la mare». Vază acmu, ĭarăşĭ zicem, şi să ruşinéză Măzaciĭ, şi necunoscătoriĭ istoriilor, cum de curat; şi aĭavé dovedéşte Dlugoş, că înpăratul Conrad spre mare coborându-să, lăcuitoriĭ Moldoviĭ de toate ce ĭ-au trebuit la 200 miĭ de oaste ĭ-au gătit, şi l au îndestulat, nicĭ poate să înţălégă cine-va, că doară Vladislav Craĭul din ţara Léşască, până la maré négră, prin locurĭ pustiĭ, şi fără oamenĭ atâta lungime de cale, va fi trimis pre la toate popasurile, tocma din ţara Léşască atâta zahara, cât să fie destul la 200 miĭ de oaste, şi la nenumărate dobitoace, căcĭ acésta nu numaĭ cu greŭ, ce aşéşĭ peste putinţă ar fi fost Léşilor. Iară cu acésta cititorĭul, de va rĕmâne cu prepus, să aştepte încă puţintel, adecă după cursul istoriiĭ cu 43 anĭ maĭ pre urmă, de unde începe istoricul Nichita Honiatis, marĭ şi dése, şi cu biruinţă răsboaele Românilor noştri, cu înpăraţiĭ Ţarigraduluĭ a istorisi, şi cu bună voe îĭ gĭuruim că-ĭ vom arăta, precum ţara Volohiiĭ, nu numaĭ lăcuită de moşnéniĭ săĭ, ce aşéş foarte bine întemeĭată, şi cu puternică stăpânire aşezată să fie fost. Şi cătră acésta, precum întâĭ însoţită înpărăţiiĭ Răzsărituluĭ; apoĭ şi nepriĭatenă, şi nu puţin stricătoare

www.dacoromanica.ro

o vom dovédi. Şi aşé aicé în scurt, îĭ gĭuruim, la locul său îndoit, şi înzecit îĭ vom plăti.

Manoil dară înpăratul după cé au înpărăţit anĭ 38: la anul de la Hs: 1180: în luna luĭ Septemvrie au murit, Vellelmu Tirul îĭ adaoge înpărăţiĭa 40 de anĭ, ce Patavie precum să fie greşit, îl dovédéşte. Calviz sămăluĭaşte să fie înpărăţit anĭ 38, şi câteva lunĭ, şi să fie murit în 6 a luĭ Octomvrie; ĭară Ricţioluc în scala hroniculuĭ arată, să fie înpărăţit anĭ 37, lunĭ 5, zile 21: După moartea luĭ Manoil au stătut la înpărăţie fiĭul său Alexie Comneno, încă copil la vârstă fiind; caréle supt paza Unchĭusău luĭ Andronic aproape de triĭ anĭ au înpărăţit; Ĭară lét 1183: Andronic întâĭ pre maĭcă-sa, apoĭ şi pre cucon, (carele, abiĭa întrasă pe 14 anĭ), zugrumându-ĭ noapté, ĭ-au aruncat în mare, şi au stătut el la înpărăţie. Pre acésté vrémĭ scrie Zonoras Carte 18: cap 23: precum némul Pazinachilor, părăsindu-ş locurile lor, au întrat cu totul spre ţărâle înpărăţiiĭ, şi toată Thrachia şi Machedonia au prădat, înpotriva a cărora înpăratul cu oaste mărgând, foarte grozav fu biruit, caré pacoste i s'au tâmplat pentru mândria şi nebăgaré în samă a slujitorilor; Ce maĭ pre urmă slujitoriĭ făcându-să maĭ ascultătoriĭ, atâta de vrăjmaş au întrat în nepriĭatinĭ, cât şi nicĭ cé din tâĭ năvală lĭ-au putut Varvariĭ sprejini, cariĭ văzindu-ş prăpădenia, au început a-şĭ lepăda armele de a mână, şi a cére milă de la Romeĭ; caré au şi aflat-o. Multă mulţime de Schithĭ, atuncé au perit, ĭară alalţĭ viĭ la mână căzind, supt suliţă ĭ-au vândut; dintr'acesté înpăratul alegând multă samă maĭ vârtoşĭ, şi maĭ tinerĭ, ĭ-au aşezat în ţara ce să chiamă Moglina, cu mueri, cu copiĭ cu tot, şi marĭ slobozii au făcut cu dânşiĭ, cariĭ şi până astă-zĭ acolo trăesc, şi de pe numele loculuĭ, s'au poréclit Pazinachiĭ Moglonitĭ. In vrémé acestuĭa, la lét 1185: să pomenéşte la istoricĭ, Bela Craĭu în ţara Unguréscă. Deciĭa Andronic céĭa ce ce i s'au căzut şĭau luat plata: căcĭ din vrajă înţălegând, precum într'acela an, maĭ înnainte de 14 a luĭ Săptemvrie, va să piară, şi cela ce va să ĭa înpărăţiĭa îĭ încépe numele din Is (carile apoĭ au fost Isachie Anghel); Decĭ în 11 a luĭ Septemvrie vrând Andronic să prinză pe Isachie Anghel, şi să-l omoare, el vitejéşte apărân-

Lét 1180. Villelmu Tirénul, car. 22 cap 5. Patavie Par 1. carte 8. cap 21.

Alexie Angel Comneno.

Lét 1183 Nichita Houiat. Andronic Comneno.

Lét 1185.

www.dacoromanica.ro

du să, au scăpat în Besérică; unde nărodul îndată l'au râdicat înpărat, şi de aciĭa tot nărodul pornindu-să, aŭ prins pe Andronic, şi cu multe cazne muncindu-l, pe urmă tăindu-ĭ mâna cé driaptă, şi scoţindu-ĭ ochiĭ, l-au omorât; după ce înpărăţisă maĭ mult de doĭ anĭ; şi într'acesta înpărat s'au stîns sămenţia Komnénilor; precum mărturisésţe Patavie. Ce istoriciĭ maĭ pre urmă pomenesc, şi pre alţĭ Comnénĭ, macar că acest nume fără cale să-l fie luat, şi Honiatis mărturisésţe. Zis-am maĭ de naintc, o Axiomă a filosofilor pomenind, că râdicându-să pricina, să rădică şi fapta, caré ce va să înţălégă acoloş am explicuit-o; ĭară acmu altă axiomă aducând, zicem, că de pe fapte, a lucrurilor fiinţă să cunoaşte, adecă, când vre-un lucru ĭaste făcut înţelégem, că lucrul acela, pricina înnainte mărgătoare, au avut, căcĭ nicĭ un lucru fără pricină să să facă nu să poate. Într'acesta chip, şi pentru nerupt şi totdĭauna traĭul Romanilor în Volohia, trebue a înţelége, că înţelegându-le din Istoricĭ adevăraţĭ, faptele, putem fără nice un prepus a cunoaşte, şi traĭul lor, şi fiinţa lor. Aşé dară istoriciĭ Greceştĭ, cariĭ până acmu, pentru lucrurile Romanilor în Volohia somnul celor 7 Efesénĭ, să văd să fie dormit, şi prin atâta vréme, cătă la mijloc au trecut, atâta au tăcut, cât ca cum pre locurile Volohiĭ nicĭ suflet de om n'ar hi fost, a cărora tăcére, precât noĭ putem gĭudeca, au dat pricină unora, precum de multe orĭ am zis, să crĭază, că ţărâle noastre, cu sute de anĭ, să fie stătut pustiĭ, şi fără lăcuitorĭ, şi apoĭ alţiĭ urechile în basne slobozindu-şĭ, încă maĭ marĭ de cât au auzit, au şi scris; cât cu condéile lor, pre tot némul Românesc, nu într'alt chip, ce tocma, ca legumile într'un an îĭ sădesc, răsar, îĭ cresc, şi ĭ şi zmulg; Ce basnile băsnuitorilor lăsind, să videm acmu, ceĭ ce dormiĭa Greceştĭ istoricĭ, cum să deştéptă, şi cum strigă când îĭ doare, căcĭ una şi acésta ĭaste, pricina tăcerĭĭ lor ceĭ adâncĭ; adecă, că după înpărţiré înpărăţiĭ Romanilor; în Volohia,ca într'un un unghĭu de amândoaă părţile rămâind depărtaţĭ, şi despărţiţĭ; orĭ ce într'acéstă parte, ca cum de trupul înpărăţiĭ lor nu s'ar atinge, nicĭ grije purta, nicĭ de lucrurile lor însămna; (şi adevărat că de n'ar fi pomenit câte ceva istoriciĭ ceĭ streinĭ, maĭ perită lĭ-ar fi rămas ştiinţa, şi traĭul, şi

Patavie Parte 1 car 8 cap 21.

www.dacoromanica.ro

moşténiriĭ lor pre locurile sale), ĭară acmu de la Romaniĭ din Volohia, oare ce durére şi patimă simţind, precum înpăraţiĭ asupra lor sabiĭa, aşé scriitoriĭ condeĭul îşĭ ascut. Iaste dară de câte-va orĭ poménitul Nichita Honiatis, Grec, şi de toată credinţa vrednic Istoric, carile pentru Romaniĭĭ din Volohia, şi pentru războaele, carile pe vrémile, când el istorie sa ţăsé, cu înpărăţia Răzsărituluĭ au avut, pre larg şi îndestul scrie, precum în carte caré urmază, cu nemutate cuvintele luĭ Nichita Honiatis, toată istoria luĭ, caré au scris pentru războaele Românilor cu înpărăţiĭa Răzsărituluĭ, din cuvînt în cuvînt, o vom aduce; cu a căruĭa adeverinţă, cu bună îndrăznélă putem zice: vin-o acmu bunule Simioane, şi frumosule Misaile, şi videţĭ pe Românii din Volohia, pre cariĭ pre acesté vrémĭ ziceţĭ, că n'au fost nicăĭurĭ, sau de au fost încă să fie fost la Râm, sau precum voĭ băsnuiţĭ, în temniţile Râmuluĭ, că: Laslăul vostru, pre carele din crieriĭ voştri îl naşteţĭ, după vrémé ce voĭ însămnaţĭ, au avut războĭu cu Batie Hanul Tătărăsc, ĭară Batie au trecut cu prada sa în ţara Unguréscă la lét 1242: şi aşé ĭaste cu 56 de anĭ maĭ pre urmă. O scârnavă-ĭ minciuna, şi însutit maĭ scârnav minciunosul, carile o scornéşte! Că de vréme ce pre vréme luĭ Batie ziceţĭ, c'au fost acel Laslău Craĭu în ţara Ungurĭască, şi el întâĭ au adus pre aceĭ oamenĭ răĭ, de la Răm, şi apoĭ după biruinţă ĭ-au aşezat pre la Maramorăş, acéştĭ Romanĭ, cariĭ după cum am zis, numele maĭ pre urmă în Volohĭ sau Vlahĭ, cu 56 de anĭ maĭ înnainte, de unde s'au luat? pentru cariĭ istoricul grecesc, nu fără oare ce stidire, ce adeverinţiĭ slujind, zice, că oasté caré întâĭ au trimis asupra lor Isachie Anghel înpăratul, de tot au prădat-o. Adevărat dară, că au fost adus Laslăul vostru tălharĭ, şi oamenĭ răĭ de la Râm, şi deşertând temniţile Italiiĭ, au înplut Maramorăşul; Aciĭa tâlharĭ numaĭ aĭ voştriĭ Părinţĭ au fost, şi de la dânşiĭ poate fi v'aţĭ învăţat, a fura adevărul Istoriiĭ. Iară Românii, cariĭ sint părinţiĭ Moldovénilor, şi a Munténilor, precum cu multe şi tarĭ dovéde am arătat, tot deauna pre locurile sale au lăcuit, precum şi acmu acéĭaş lăcuesc. Ce atâta mustrare agĭunga-vă, maĭ uitaţivă înnainte, pentru Volohiĭ noştri la acelaş istoric.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A OPTA.

Caré arată traĭul Romano-Vlahilor, în Vlahia, apoĭ şi în Misia, Thrachia, Machedonia, şi până la Greţia, de la Isachie Anghel, până la Ionnis Duca; când şi Hănia Tătarâlor în Crâm, şi înpărăţiĭa Aliotmanilor la Asia, s'au început. Aşijderé arată când, şi cum s'au despărţit Romano-Vlahiĭ de la înpărăţia Ţarigraduluĭ. Războaele, carile au avut Românii cu înpăraţiĭ Grecilor, apoĭ după ce au luat Latiniĭ de la Grecĭ Ţarigradnl, şi cu Latiniĭ. Aşijderé arată începătura Domniiĭ Monarchiceştĭ a luĭ Ioan Domnul a tuturor Românilor, şi de Domniĭa luĭ Hris, Domnul Cuţovlahilor în Greţia, şi aşezaré înpăraţilor Greceştĭ la Nichea, şi pe aĭuré.

PRIDOSLOVIE.

CAPUL I.

Iubite cititorĭule, macar că cât în putinţa noastră ĭaste, ca de voroava lungă să fugim, în tot chipul silim, şi în lucru aşé de mic, (căcĭ după acest de acmu nenărocit statul stăpânilor acestor, a noastre ţărĭ, istoriĭa lor, lucru mic a-l numi socotim) groasă, şi mare carte a scrie, cât nu ne suffere inima, singur poţĭ cunoaşte ; însă precum nicĭ un trandafirĭ fără ghimpĭ, şi nicĭ un

www.dacoromanica.ro

lucru fără greutate sa, și fără vre-o înpiedicare să fie nu poate, așé și istoria noastră, pentru vechimé a némuluĭ Românesc nu puține, nicĭ ĭușoare înpiedecărĭ, și înpotrivirĭ, pănă acmu s'au arătat; așé și de aicé înnainte, ne ĭes: carile de nu să vor da din cursul istoriiĭ într'o parte, și de nu să vor curăți de spiniĭ, și de zizaniile, carile în țarina adevărateĭ Istoriĭ s'au ijdărât, nu numaĭ căcĭ purcesul înnainte ne zăticnesc; ce încă și povésté întunecând, locurilor, vrémilor, numerilor, chipurilor, și altor țircumstanțiĭ (lucrurĭ împregĭur stătătoare) Istoricești, ca acésté, mare tulburare, și conĭuzie aduc, și macar că istoria din sine, chiară și curată ĭaste, însă cu tâlcuirile, și strămutările scriitorilor maĭ de pre urmă, maĭ mult înnecându-să, și învălătucindu-să, de nu să vor întoarce la fântâna, și izvorul său cel din tâĭ, și de unde au purces cititorĭul, fără îndoință și fără prepus în cunoștința adevărului slobod să înble (precum noĭ socotim) nu va puté. Spre a cărora cercare, și îndreptare, ĭată acmu cu Dumnăzăescul agĭutoriu începem.

Numele Românilor, din toată Dachia, precum de pe vréme luĭ Anastasie înpărat; adecă de când întâĭ némul Slovénesc au năbușit spre Evropa, să să fie schimbat, și deciĭa Volohĭ, sau Vlahĭ să să fie chemat, înnapoĭ la locul său curat (precum nedejduim) și pre larg am arătat. Așijderé precum supt acelaș nume, pre vréme luĭ Vasilie Bulgarocton, Bogdan stăpânitorĭul lor, pe acéĭa vréme fiind eĭ, supt protecțiĭa luĭ Carolus marile înpăratul Apusuluĭ, Dațiĭ ĭarăși la trupul înpărățiiĭ Răzsărituluĭ să să fie alăturat, din câțĭ va istoricĭ de credință ani arătat, i procĭ. Iară acmu sosind acéĭa vréme, în caré încep istoricii, precum ceĭ Greceștĭ, așé alalțĭ de pen pregĭur, maĭ pre larg, de lucrurile Românilor noștri a scrie; unii din tâlcuitoriĭ ceștĭ maĭ noĭ (prin necunoștință au prin nevoință, nu putem gĭudeca), oare ce tulburare și amestecare numenuĭ Volohilor a aduce să văd, din cariĭ întâĭ înnainte ne ĭasă Patavie iscusit, amentrelé a vrémilor, și a istoriilor sămăluitorĭu, carile în hronicul său sosind pe la vrémile luĭ Isachie Anghel înpăratul Țarigraduluĭ (carile multe și nenărocite războae cu Românii noștri să fie avut, istoria înnainte va arăta), unde istoricul Nichita Honiatis, a vrémilor acelora istoric, și secretarĭu aceluĭaș înpărat zice: Vlahiĭ aĭave de

www.dacoromanica.ro

la înpărăţie s'au dezlupit. El maĭ mult lucrul zbătând, voroava adăogând, şi prepus aduce istoria, şi numele Vlahilor, zicând pre la anul 1186. Vlahiĭ, sau Bulgariĭ, de la înpărăţie s'au viclenit. Lét 1186.
Ce pareni-să, că n'au fost nicĭ în prepus să sté, nicĭ numele Bolgarilor cu a Vlahilor să fie amestecat, căcĭ Nichita Honiiatis, foarte bine au ştiut cine's Bulgariĭ, cine's Misiĭ, şi cine-s Vlahiĭ, şi maĭ vârtos că Bulgariĭ, şi Sirbiĭ, acmu cu crăiĭ întemeĭate, de atâta vréme în Thrachia, şi în Misia, şi acmu de supt putéré înpărăţiiĭ dezbătându-să, cu numele de dispotĭ, şi de Craĭ stăpâniĭa; ĭară pentru Vlahiĭ noştri, zice, că atuncé de la înpărăţie s'au dezlupit, precum şi vrémé, chipul, şi persoanele, carile au fost începătura, şi pricina aceştiĭ dezlipirĭ, înnainte să va vidé; de unde curat ar fi putut cunoaşte, că alţiĭ sint Bulgariĭ, şi alţiĭ sint Valahiĭ. Nărodul acésta a Valahilor, precum în Misia maĭ mult întâĭ răvărsindu să, apoĭ şi pănă la Thessalia să să fie lăţit, marturĭ viĭ sint ceĭ ce atuncé şi pănă astăzĭ în ţara Grecéscă lăcuesc, pentru cariĭ Iacov Predser în tâlcuiré istoriiĭ luĭ Ioan Cantacuzino, carté 1 cap 1 după mărturia luĭ Leunclavie, precum aceştĭ Romănĭ, să fie din némul Romanilor de la Italia, apoĭ zice, că o parte a Thessalieĭ (pre caré şi pre vrémé luĭ Ioann Cantacuzăno înpăratul, Vlahiĭ o stăpâniĭa) să să fie chemat Vlahia mare, ce în numele Vlahiiĭ foarte nemerésţe, căcĭ şi aciĭa Vlahĭ tot din Vlahiĭ noştri au fost; ĭară căcĭ o numéşte Vlahie mare, foarte greşéşte, căcĭ Vlahia Mare, din socotéla tuturor gheografilor, şi a istoricilor, ĭaste Moldova noastră, precum de multe orĭ în câte-va locurĭ am dovédit. Ce pentru Vlahiĭ, cariĭ au fost supt stăpâniré înpărăţiiĭ Ţarigraduluĭ, pe vrémé luĭ Ioan Cantacuzino, când va vini rîndul să zicem de lucrurile pe aceĭa vréme tâmplate, atuncé pre larg. din istoria aceluĭaş Ioan Cantacuzino vom arăta. Insă ĭarăş precum aciĭ Vlahĭ, ce au stăpânit în Thessalia, să fie fost tot dintr'acişté aĭ noştriĭ Romănĭ, cariĭ supt Isachie Anghel, de la înpărăţie s'au despărţit, chiar mărturisésţe, Laonic Halcocondilas, carele carté 1 Vlahiĭ zice, sint cariĭ pănă şi la Thessalia s'au întins; ĭară Bulgarĭ, εἰς κατω Μυσίαν καλοῦσιν pre ceĭ din Misia de gĭos număsc. Aşijderé Nichita Honiatis ştiind, că Vlahiĭ acesté răvărsindu să de peste Dunăre,

Iacov Predser în tâlcuiré Istoriii luĭ Ioann Cantacuzinos car. 1, cap 1.

www.dacoromanica.ro

şi Misia, până la munţiĭ Emiiĭ adecă Acenghiĭ apucase, şi câtă va vréme de pe numele loculuĭ, şi Misiiĭ să chemasă, zice carte 1, cariĭ maĭ de nainte Misiĭ, acmu Vlahĭ să chémă; ĭară precum Vlahiĭ, după ce s'au întors, uniĭ la locurile sale, peste Dunăre, unde sint ţărâle noastre acmu, multă vréme Misi să să fie chemat, martur ne ĭaste Laonic Halcocondilas, carele la acelaş pomenit loc zice: Μυσίαν εἵς τὸ πέραν του Ἴστροῦ ὠκημένιν χώραν. «Misia, caré ţară ĭaste de céĭa parte de Dunăre». Aşijderé, pre Vlahiĭ de peste Dunăre, altă dată acelaş istoric îĭ numéşte cu cel véchiu a Dachilor nume, adecă Dachĭ; ĭară aciĭ Dachĭ precum tot una cu Vlahiĭ de la Thessalia să fie, la carté 6 cu curate cuvinte arată, unde zice: Τὸ δὲ Πινδον ὄρος Βλάχοι Ἐνοικουσιν, αὐτοὶ τῶν Δακῶν ὁμόγλοττοι. «Iară în muntele Pindul Vlahiĭ lăcuesc, cariĭ cu Dachiĭ, (adecă cu Româniĭ de peste Dunăre) tot o limbă au». Apoĭ maĭ adaoge, care Vlahĭ nicĭ cum în ceva să deosebăsc de la Vlahiĭ, cariĭ la Dunăre lăcuesc. Aceşté Vlahĭ de la muntele Pinduluĭ (carele nu departe stă de la Solon) sint cărora astă-zĭ noĭ le zicem Cuţovlahĭ, ĭară eĭ ne zic noaâ, Româniĭ din Vlahie mare. Dintr'acesté a luĭ Honiatis, şi şi a luĭ Halcocondilas cuvinte, chiar să cunoaşte, că Vlahiĭ, cariĭ în ţara Grecéscă au rămas, să fie tot un ném cu Româniĭ noştri, şi precum pre vréme luĭ Isachĭe Anghel, de la ciştélalţĭ despărţindu-să, au rămas pe acélé locurĭ, unde şi acmu mulţime de dânşiĭ, prin satele Ioanninĭ, în Epir, lăcuesc. Cătră acésté mare lumină adevăruluĭ aduce Anton Bonfin, carele decada 2, carte 7, de războaele între Grecĭ, şi între Francĭ, cariĭ apucasă de la Grecĭ Ţarigradul, (precum istorisind, zice: «Henric fratele luĭ Balduin, carele în urma frăţine-său întrasă la înpărăţie, înpreună cu Bonifaţie Montis Ferartianul, cetaté Udriĭul, a bate nu conteniĭa. Ce Greciĭ căzind cu rugămente la Vlahĭ, îĭ îndemna ca să nu lasă, ca cetate ca acéĭa vestită, să încapă pe mânule Latinilor, pentru caré lucru, au căutat luĭ Henric, a lăsa a bate cetaté şi au grăbit a să întoarce la Ţarigrad, ĭară ce Vlahĭ au fost aceĭ Vlahĭ, pre cariĭ ĭ-au rugat Greciĭ într'agĭutorĭu, ĭarăş acolé cu deşchise cuvinte arată: Vlachi enim e Romanis oriundi, quod eorum lingua etiam num testatur, cum inter tam varias Barbarorum gentes sita, adhuc extirpari nonpotuerit; adecă: Vlahiĭ

www.dacoromanica.ro

acéşté ĭera din Romanĭ născuţĭ, care lucru graĭul voroaveĭ lor şi astăzĭ mărturiséşte, carii într'atâta félĭu de félĭu de nĭamurĭ de Varvarĭ aşezindu-să, până şi acmu cine-va a-ĭ desrădăcina n'au putut»; şi maĭ gĭos ĭarăşĭ Bonfin zice: «Şi aşé Vlahiĭ, cu rugămintele Grecilor îndemnându-să au izbăvit Udriĭul din strâmtă încungĭuraré Latinilor». Către acesté putem, şi a înpotrivniculuĭ némuluĭ nostru, a luĭ Sarniţie cuvinte, pentru mărturie aduce, căcĭ a nepriĭatinuluĭ, cu multul maĭ de crezut ĭaste mărturiĭa, de cât a priĭatinuluĭ, sau acelue ce n'are nicĭ o trébă; că şi el mărturiséşte, că numele Românilor noştri, la istoriciĭ Greceştĭ începe a să poméni, de pre vrémé luĭ Isachie Anghel, şi cu acéste Prelegomene, pentru adeverinţa numeluĭ, şi némuluĭ Românilor noştri, pre acésta vréme îndestulindu-ne, acmu mergem înnainte, să ne mierăm la Istoriciĭ Greceştĭ, şi ales la Nichita Honiatis, şi la Latinĭ, şi ales la Antisăodorénul, ce au maĭ făcut, şi ce au maĭ lucrat Româniĭ noştri, supt numele Vlahilor.

CAPUL II.

Arată-să pricina, pentru ce Vlaho-Romaniĭ, s'au dĭspărţit de la înpărăţiĭa Ţarigraduluĭ.

După cumplită peiré luĭ Andronic înpărat, la anul 1185: (pre- Carte 7, cap 15.
cum în cé maĭ pre urmă carte am pomenit), râdicând nărodul Nichita Honiatis, carte 1. List 236.
pe Isachie Anghel la scaunul înpărăţiĭ răzsărituluĭ; scornitu-s'au întâĭ vrajbă, deciĭa gâlcévă, apoĭ şi groznice războae între înpărăţie, şi între nărodul Vlaho-Romanilor, a cărora tâmplărĭ Istorie Nichita Honiatis, a vrémilor acelora iscusit Istoric, în carté dintâĭ aşé o începe: Isachie Anghel, după ce, după statul vrémilor acelora pre năroadele despre părţile răzsărituluĭ, pre unile cu daruri, ĭară pre altele cu dări pre an, cum putusă într'un chip, le înpăcase: şi dintr'acolo lucrurile în linişte, să vidé, că-şĭ întorsése, (căcĭ pre vrémé noastră zice, aşé să poartă înpăraţiĭ noştri, cu varvariĭ, ca fétele céle ce acasă şezind, numaĭ trĭaba furciĭ şi a torsuluĭ caută), iată s'au tâmplat, de i s'au săvârşit

www.dacoromanica.ro

și înpărătésa, după care ĭ-au abătut să ĭa înpărătésă, de ném strein. Și aşé au trimis solĭ, la Bela Craĭul Unguresc, și ĭ-au cerșut fata; caré încă ĭera copilă de 10 anĭ. Decĭ pentru scumpété să cheltuĭască banĭĭ visteriiĭ, la nunta ce vré să facă, ne îndurându-să; au pus dajde pe toate țările și cetățile Inpărățiiĭ, și maĭ cu dédins pre célé ce ĭera maĭ aproape de Anhialo. Aşijderé acásta pre lăcuitoriĭ pre lângă munțiĭ Emuluĭ, aruncând; marĭ neprietinĭ ĭ-făcut înpărățiiĭ, căcĭ cariĭ maĭ denainte Misiĭ, acmu Vlahĭ să chémă, cuprinzind locurile céle maĭ strâmpte, și bizuindu-să cetăților de prin munțĭ, cu pĭatră zidite, deți cum și maĭ denainte de înpărăție, puțin băga în samă; ĭară atuncé, cu pricina căcĭ le lua dobitoacele, cu sila, și-ĭ asupriĭa peste măsură, aşéș aĭavé s'au rădicat, asupra înpărățiiĭ. Capetele aceștiĭ rădicărĭ fost-au doĭ frați Petăr și Asan, (dintr'acești Asanĭ sint Asaniĭ cariĭ și astă-zĭ sint la noĭ în țară, macar că cu multă vréme, maĭ pre urmă au vinit în Moldova). Aceștĭ dară doĭ frați, pentru ca să nu să vază, că fără pricină stau să scorniască lucrurĭ noaă, s'au sculat singurĭ, și au mers la Chipsala, unde atuncé să afla înpăratul, rugându-să ca să-ĭ priimască în slujba, și în polcurile înpărățeștĭ; și să le dé vre un loc de lăcaș în Muntile Emuluĭ; ce ne făcându le înpăratul după poftă, (căcĭ putéré becisniciiĭ ce era să vie, biruĭa înțelepcĭuné omenéscă), eĭ cărtind, și ca cum ar fi fost în samă ne băgați jeluindu-să, și alte cuvinte maĭ cu îndrăznélă, au slobozit, cu carele maĭ maĭ arăta, ce vor să facă, dacă să vor întoarce acasă. Și maĭ cu dédins Asan, fiind om pré îndrăzneț, și vrăjmaș, pentru cuvintele, ce fără nicĭ o siĭală grăiĭa mâniindu-să Ioan Sevastocratorul, au poroncit de ĭ-au dat, și câte va palme. Intr'acesta chip oamenĭĭ aciște, nu numaĭ căcĭ ce va n'au isprăvit, după pofta lor; ce încă și cu ocărĭ, și batgocurĭ întărtați fiind, pe urmă, cu ce vrăjmășie, au întrat în Romeĭ, ce cuvinte poate să povéstéscă? și ce gură poate, să cuprinză lucĭul a atâta mare de răutăți, carele au făcut?

www.dacoromanica.ro

CAPUL III.

Arată-să, cu ce mijloc, au făcut eĭ, de s'au dizlipit Romano-Vlahiĭ, de la înpărăţie.

Petăr şi Asan după cé aşé înfruntaţĭ, şi ruşinaţĭ, la al săĭ s'au întors, cocând în inimă, cu maĭ asupră să-şĭ răscumpere, au început a-ĭ smomi, ca să ĭ întoarcă să fie cu dânşiĭ într'o minte; Ce Vlahiĭ d'intâĭ socotind greuimé lucruluĭ, spre céĭa ce-ĭ trăgé Petăr şi Asan să să plece, să temé; ce eĭ pentru ca să rădice acé fricâ din inimile nărodului, au pus de au zidit o besérică, a preminunat Marturuluĭ Sfântuluĭ Dimitrie, (aicé Honiatis cam cu mânie aprins, căte va peste hotarăle Istoriculuĭ, cu hulă asupra Vlahilor scrie; Ce noĭ precum d'inceput am gĭuruit, orĭ plăcut, orĭ neplăcut ar fi, carele Istoriciĭ pentru némul Românilor scris au lăsat, pre toate cu o inimă, şi cu un condeĭu le vom arăta). După ce au săvârşit besérica, precum zisem, să fie adunat într'ânsa mulţĭ oamenĭ, şi din parte bărbătéscă, şi din partea femeĭascâ, cariĭ îndemoniţĭ fiind, cu ochiĭ roşiĭ, cu génile întoarsă, şi cu părul înprăştiĭat, şi alte toate, câte aceĭ félĭu de oamenĭ fac, deplin le făcé, pre acişté ĭ-au învăţat în toropiré lor să zică, precum aşé va Dumnăzău, ca de acmu înnainte némul Bulgarilor, şi a Vlahilor, lepădând gĭugul, cel ce de demult îl purta, să'şĭ dobândĭască volnicia lor, şi pentru acésta pricină, şi Sfântul al luĭ Hs: Mâcenic Dimitrie, părăsind beserica, care ĭaste Mitropoliĭa Solonuluĭ, şi lepădându-să a maĭ petréce cu Romeiĭ, să să fie mutat la dânşiĭ; pentru ca să le fie agĭutorĭŭ. Spre acesta lucru (ĭa sama cititorĭule, cum ştie Honiatis a dezpărţi între némul Bulgarilor, şi a Vlahilor). Aşé dară, slabĭ la inimă oameniĭ aceşté, puţin zăbăviţĭ (adecă în ştiinţă) tot de o dată, înplându-să de suflet, şi iarăş luaţĭ de minte, să toropiĭa, şi ca cum ar fi din duh înflaţĭ, în gura mare striga: Nu maĭ ĭaste de acmu vréme uniĭ cu alţiĭ a nu să învoi, ce de arme apucându-să, cu toţiĭ în Romeĭ să năvălĭască; şi cariĭ în războĭu să vor prinde, nicĭ a-ĭ cruţa, nicĭ a-ĭ vinde să cade; ce fără nicĭ

Honiatis carte I, cap 5.

www.dacoromanica.ro

o milă trebue, toţĭ, pănă la unul, ucişĭ. Şi nicĭ cu rugăminte, nicĭ cu darurile să să maĭ pléce; ce acésté toate lepădând să sté toţĭ, ca diamantul, de vârtoşĭ. Aşé tot nărodul de la Prorocĭ, ca aceşté îndemnându-să, s'au apucat de arme, cu toţiĭ crezind, precum începătura aceştiĭ rădicărĭ, să fie nărocită; de vréme ce şi Dumnăzău, pentru volniciĭa lor le ţine departe; nicĭ îndestulindu să, cu câte locurĭ cuprinsése, pre lângă munţiĭ Cenghiĭ, ce într'alte sate şi oraşe, carele ĭera şi maĭ departe s'au slobozit, şi printr'ânsele s'au răvărsat; ĭară Petăr, unul din fraţĭ, puindu-ş în cap coronă de aur, şi încălţind cĭubote roşiĭ (carile ĭera port înpărătesc), au încungĭurat cetaté Pristhlava, (ĭaste cetaté acéĭa oghighĭască, toată de cărămizĭ făcută, şi mult loc din munţiĭ Cénghiĭ cuprinde). Ce socotind bătaĭa aceĭ Cetăţĭ că nu le va fi fără primejdie, trecând pe lângă dânsa, au trecut muntele Cénghiĭ în ćasta parte, de unde în pradă slobozindu-să, şi fără véste în oraşele Romeilor năvală dând, mulţĭ omenĭ de ispravă, mulţĭ boĭ, şi alte dobitoace, peste număr de multe, au apucat.

CAPUL IV.

Arată să războĭul din tăĭ, carile au avut Româniĭ, cu Isachie Anghel înpăratul.

Lét 1187. Isachie înpăratul, auzind că Vlahiĭ aĭavé s'au făcut hainĭ, lét 1187: strângând oaste, s'au dus asupra lor, cariĭ din locurĭ înnalte, şi strâmpte multă vréme; ĭ-au stătut înpotrivă, ce Dumnăzău, a căruĭa ascunderé întunéricul ĭaste, peste nedejdé tuturor, o negură ca acéĭa au slobozit, cât toţĭ munţiĭ, şi locurile céle strâmpte, carile Varvariĭ păziĭa, au cuprins, cu caré eĭ învălătucindu-să, precum ĭera fără orânduĭală, Romeiĭ, au dat într'ânşiĭ năvală, şi tare grămădindu-ĭ, atâta spaĭmă lĭ-au dat, cât de tot uluindu-să, cine încătro au putut, s'au râssipit; Iară scornitoriĭ, şi purtătoriĭ răutăţilor acestora, cu o ćată de aĭ săĭ, tocma ca turma porcilor, cé din evanghelie, în mare, aşé şi eĭ în Dunăre sărind, la megiĭaşiĭ săĭ la Schithĭ, au trecut. (Aicé încă socotéscă

www.dacoromanica.ro

Cititorĭul, şi din cuvintele Istoriculuĭ să cunoască, că Vlahiĭ de au şi fost apucat multe locurĭ în Misia, încă aşezământul lor maĭ de temeĭu, tot peste Dunăre au fost, unde şi Petăr cu Asan, acéstă dată prost mărgându-le, s'au tras).

Iară înpăratuluĭ, trebuindu-ĭ, să fie fost întărit toate cetăţile Misiiĭ, şi maĭ ales céle ce ĭera prin munţiĭ Cenghiĭ, şi cum nu ĭera cine să sté înpotrivă, să fie pătruns prin toată Misia, şi să fie aşezat toate locurile cum să cade, ce nicĭ una dintr'acélé neſăcând, numaĭ au stătut de au aprins Stogurile, céle de pâne, şi cu rugăminté Vlahilor, cé amăgitoare, lucrul de tot crud, lăsind, au grăbit a să întoarce înnapoĭ, caré maĭ apoĭ au stătut pricină, de încă şi maĭ vrăjmaş, şi maĭ cu îndrăznélă, s'au întors Vlahiĭ înnapoĭ. Aşé înpăratul înnapoĭ întorcându-să, precum au isprăvit lucrul cum să cade, să făliĭa; ĭară ore-carele din rândul gĭudecătorilor, Leon Mănăstrénul foarte copt zicé, precum îĭ ĭaste jale de sufletul, şi de bărbăţiĭa înpăratuluĭ, luĭ Vasilie Bulgarocton, carele după ce, din temelie pe Bulgarĭ prăpădisă, să fie zis: ca de să vor ispiti vré-odată şi Vlahiĭ lucrurĭ noaâ ca acésté a scorni, precum au făcut el Bulgarilor, aşé şi alţĭ înpăraţĭ, luĭ uĭtându-să, să facă Vlahilor; adecă, stând cu oştile în ţara lor, să nu le lasă nicĭ un loc ne călcat, care învăţătură, stând astăzĭ spânzurată în mănăstiré Sosthenis, nime în samă n'au băgat-o, şi ce zisésă acel înpărat, cu mulţĭ anĭ maĭ de nainte, nemăruĭ în minte ne viind, aşé în scurtă vréme li s'au părut lucrul isprăvit, a fi.

CAPUL V.

Arată-să întoarceré Romano-Vlahilor de peste Dunăre, ĭară în Misia

După acésté Asan, înţălegând precum înpăratul, cu toate oştile au ĭeşit din Misia, cătră aĭ săĭ strângând şi mulţime de tătarĭ, într'agĭutorĭu, au trecut ĭară înnapoĭ în Misia, şi de cât din tâĭ, încă maĭ vrăjmaş făcându-să, şi cu multul încă maĭ trufindu-să, nicĭ cu stăpâniré cé din tâĭ, nicĭ cu tótă Misia s'au îndestulat; ce pentru ca maĭ marĭ răutăţĭ asupra Romeilor să Honiatis carte 2, cap 1.

www.dacoromanica.ro

aducă, cu tot chipul ć-au putut, s'au nevoit, pentru ca să înpreune şi stăpâniré Bulgarilor, să fie tot într'o inimă cu a Misiiĭ, precum au fost şi maĭ de nainte, asupra acaruĭa de'r fi fost ĭeşit îndată, ĭarăş singur înpăratul cu oştile, cândailé s'ar fi purtat lucrul maĭ bine; ce după ce mult ĭ-au părut rău, căcĭ în oasté, caré întâĭ făcusă, nu aşezasă lucrurile Misiiĭ cum să cădedé; nicĭ cetăţile cu oaste întărisă, nicĭ fićoriĭ Varvarilor zălog cu sine luasă, ce ca cum ĭ-ar fi stătut nepriĭatinul cu suliţa în coaste, aşé păzise să ĭasă maĭ curund, dintr'ânsa; ĭară-ş ĭ-au cău-
Lét 1188. tat de iznoavă oaste asupra lor a râdica. Decĭ la anul 1188, de odată cu puţină oaste, câtă pre lângă sine gata avé, din Ţarigrad au ĭeşit; ce apoĭ înţelegând, că nepriĭatiniĭ nu să maĭ opresc la munţĭ, ce adaógându-să şi cu agĭutorul Tătărăsc, să fie ĭeşit în Câmpul Agathopolitan, şi acolo tabăra puindu-ş, spre locu locurile de pen pregĭur răvărsindu-să, grozav să fie prădat, şi pustiit, şi macar că în tot chipul să siliĭa, să-şĭ adune oştile, şi maĭ curând şi el cu capul său, pentru ca şi slujitoriĭ să fie maĭ ascultătoriĭ, şi înpotriva nepriĭatinuluĭ, caréle aşé în grabă năpădisă, maĭ curând şi maĭ groznic, călare înnainté oştiĭ sale să să aréte, siliĭa; însă după ce au sosit la Tavrocom, (ĭera acesta un sat ci-ĭ şi colé înprăştiĭat, nu departe de Adrianopolis), ĭ-au maĭ aşteptat, păn a să strânge şi alaltă oaste, şi au poroncit, şi luĭ Conrad, Chesarĭuluĭ, curând, cu oştile sale să ĭasă.

CAPUL VI.

Războĭul al doilé, carile au avut Romano-Vlahiĭ, cu Isachie Anghel înpăratul.

De acolo înpăratul alegând din toată oasté, ca la 200 de oameniĭ maĭ de trĭabă, cărora dându-le arme şi caĭ bărbaţĭ, cum maĭ în grabă înpotriva nepriĭatinilor au purces: alaltă greuime şi tabără spre Udriĭu pornind. Ce într'acéĭa dată au vinit de la străjĭ véste, precu Vlahiĭ pradă pre lângă Larda, unde şi pre mulţĭ omorând, şi pre maĭ mulţĭ viĭ prinzind, cu mare dobândă

www.dacoromanica.ro

încărcaţĭ, să să fie gătând să să întoarcă înnapoĭ, de care înţelegând înpăratul, aşéş de cu noapte au dat poroncă, să zică trânbiţa de purces, şi îndată încălecând au purces spre Vasterne, unde după ce au agĭuns, văzind, că nicĭ un neprietin nu să ivéşte, au stătut să să odihnéscă oasté, după triĭ zile şi de acolo sculându-să, au purces spre Verroe, ce încă patru Parasanghe (mile marĭ) nu mersése, şi ĭată un om de abiĭa, de obosit răzsuflându-să, şi sufletul trăgându-ş, cu ré véste ĭase înnainte; carile spuné, precum nepriĭatiniĭ de acolé nu departe, plinĭ de pradă, şi de dobândă vin încetişor, căcĭ nicĭ cine va ĭaste să le stó înpotrivă, nicĭ eĭ fiind îngreuĭaţĭ, maĭ tare pot mérge. Inpăratul acéste auzind; înpărţind oasté pe la Hatmanĭ, şi şicuindu-să, au luat drept pe acé cale, în caré spuné omul că vin nepriĭatiniĭ, pre cariĭ dacă ĭ-am văzut, aşijderé şi iĭ pre noĭ ni-au văzut, (căcĭ şi eu, zice Istoricul Honiat, fiind Logofăt, mergém după înpăratul). Tătarâĭ şi Vlahiĭ lăsind plĭanul pe baza a o samă de aĭ săĭ; şi dându-le învăţătură, pentru ca pre altă cale maĭ scurtă să păzască să dé la munţĭ, ĭară alalţĭ bulucindu să fără nicĭ o fricá, au ĭeşit înnainté călărimeĭ Romeilor; după obicéĭul moşiiĭ sale tare războĭu dând; adecă dând tare năvală, şi din arcurĭ sigeta, şi cu sulițile într'aĭ noştri întra, şi nu mult; ĭarăş din năvală întorcându-să da dos a fugi, şi pre aceşté a-ĭ goni îndemna, şi îndată ĭarăş tocma ca păsările, în loc întorcându-să, din faţă cu multul maĭ vrjmaş să băté. Acésta de câte va orĭ făcând, şi acmu văzind, că eĭ sint maĭ désupra, au părăsit aceste învălătucituriĭ, şi tot de odată sabiile zmulgând, cu mare chiot s'au slobozit în Romeĭ; şi aşé şi pre ceĭ ce să băté, şi pre ceĭ ce fugiĭa, tot într'un chip iĭ răsturna, şi-ĭ prăvăliĭa. Intr'acé zi aşéş de tot şie slavă-ş-ar fi agonisit, şi noaâ mare ocară nĭ-ar fi adus, nebăgăt în samă nărodul acela, de n'ar fi sosit şi înpăratul maĭ curând, a căruĭa Polcurĭ încă ĭera întregĭ, carile îndată trânbiţile de războĭu sunând, şi răcnetele zmeilor, cariĭ ĭera de suliţe spânzuraţĭ, fiind de vânt clătite, maĭ mare huet făcând, de cât cum ĭera mulţimé oştiĭ, părându-să nepriĭatinilor, că ĭaste pré multă oaste, s'au înspământat. Inpăratul după acésta puţinĭ robĭ, ca din fălcile jiganiilor scoţind, de calé acéĭa a maĭ goni, s'au părăsit; şi

Ia aminte obicéĭul Românilor noştri în războae, pre carile şi până astăzĭ, neschimbat îl ţin.

www.dacoromanica.ro

intorcându-să au întrat în Udriĭu. Ce pentru căcĭ Varvariĭ macar cum răzsuflu nu da, ĭ-au căutat ĭarăș să purcĭadă într'acolo; Și așé la Verroĭa mergând, une orĭ singur, alte orĭ prin Hatmaniĭ săĭ năpădirile Tătarâlor, și a Vlahilor ostâmpuĭa. Ce nepriĭatiniĭ, macar că tot avé frica Romeilor, și de Prezenţiĭa înpăratuluĭ să spământa, însă pre furiș, pre alocuré, suppuindu-să, apoĭ tot de odată arătându-să, așé năpădiĭa, cât să păré că singurĭ poftesc bătae, deciĭa locurile adése muta, nicĭ lipsiĭa, de unde trebuința lucruluĭ îĭ chema; Inpăratul când spre Agathopolis, pentru ca să le oprĭască năvălirile, cum maĭ în grabă alerga; eĭ atuncé loviĭa satele céle de pen pregĭurul cetăţiĭ Filippopolis: Când grăbiĭa să dé agĭutorĭu părţiĭ în caré să auziĭa c'au prădat, eĭ atuncé loviĭa de unde înpăratul să sculasă. Acesté toate le făcé Asan om ascuţit la minte, și în lucrurile gréle foarte isteţ.

Așé deciĭa înpăratul, vrând să ispitéscă, ca doară ar puté pe Misiĭ (de loc) să-ĭ tragă în parté sa, și să apuce Zagora, (aciștiĭa îĭ zic Turciĭ acmu Zagara) de la Filippopolis ĭeșind, au purces spre Triadiţa (acasta-ĭ Sofia), că de acolo gândiĭa, că maĭ pre lesne va tréce munţiĭ Cénghiĭ, căcĭ pre une locurĭ are drumurĭ și maĭ deschise, și ape maĭ multe, și pentru hrana oștiĭ, socotiĭa că va găsi destul; însă acésta ar fi fost, când ar fi grijit cine-va maĭ de cu vréme; Ce pentru căcĭ acmu sosisă ĭarna, și ales în parte ca acéĭa Crivățană, apele începusă a îngheța, și omeţiĭ nu numaĭ câmpiĭ acoperiĭa, și văile umplé, ce încă și ușile casălor cu Trojaniĭ astupa. Cu a vremiĭ greutate înpiedecat fiind înpăratul, de a maĭ merge înnainte s'au părăsit; și orânduind oasté pre acolo la ĭernatic el cu câţĭ oamenĭ ĭera maĭ ĭușuriĭ s'au întors la Ţarigrad, unde în ğocurile, și privélele Theatruluĭ îș da inimiĭ răzsuflare, și odihnă.

Lét 1189. Iară îndată ce s'au dezvărat anul 1189: înpăratul, ĭarăș au purces înpotriva Misiilor, și triĭ lunĭ încheĭate, bătând cetaté Loviţiĭ în deșert, după multă ostenélă, și cheltuĭală fără nicĭ o ispravă făcută, s'au întors acasă; Iară pricina întórceriĭ luĭ ĭera, căcĭ frumsété locurilor, carile sint pe lângă maré Propontis, Seraĭurile și grădinele céle mângăĭoasă; așijderé vânătorile, și prinblările, carile pre înpăraţiĭ vremilor noastre, ca cu niște lanţuje legându-ĭ, și pre Isachie

www.dacoromanica.ro

păratul, acéstéș, maĭ mult arșița Soareluĭ să rabde nu-l lăsa ; ce ca cum ș'ar fi lepădat scutul din mână, cum maĭ curund să fugă îl grăbiĭa, și macar că și pe mueré luĭ Asan apucasă, și pe frate-său Ioan zălog, cu sine luase, însă lucrurile tot din rău maĭ în rău, să pohârniĭa.

Isachie înpăratul, după ce s'au întors dintr'acésta cale la Țarigrad, și orânduind hatman asupra Vlahilor, pre Aspiitie, el au răspuns înpăratuluĭ, precum slujitoriĭ nu pot cu doĭ nepriĭatiniĭ pré greĭ, cu Vlahiĭ adecă și cu foamó, tot o dată a să bate, de care lucru trebue întâĭ să le dé lĭafa anuluĭ. și apoĭ să-ĭ trimață asupra nepriĭatinuluĭ. Inpăratul întrând în prepus, că cu acel mijloc va să rădice oasté asupra sa, și ne putându-'șĭ conteni mâniĭa, îndată l'au lipsit din cinste, și apoĭ au poroncit de ĭ-au scos și ochiĭ.

CAPUL VII.

Arată-să a triĭa războĭu a Romano-Vlahilor, asupra luĭ Isaachie Anghel, cu biruință.

La anul 1190: scrie acelaș istoric Honiatis, carte 3 : precum lucrurile înpărățiiĭ despre apus, de ce mergé de acéĭa maĭ rău să întorcé, căcĭ Vlahiĭ înpreună cu Komaniĭ (aceștó sint un ném de Tătarĭ, cariĭ pre atuncé lăcuĭa prin Podolia și Pocutia Rusască) toate țările înpărățiiĭ, supt foc, și supt sabie puné. Pentru care lucru înpăratul, macar că doaâ lunĭ cu oștile într'acolo s'au zbucĭumat; însă cevaș macar de chipul său vrednic, să isprăvască n'au putut, că nicĭ maĭ mult în oaste a să zăbăvi l-au putut ținé vrémé ; de vréme ce auzind precum vin și Tătarâĭ; înspăĭmântându-se, ĭ-au căutat cum maĭ în grabă înnapoĭ a să întoarce. Așijderé nu pre calé ce mărsése, ce pe alta maĭ aproape, silind să apuce a tréce munțiĭ. Ce nicĭ acésta n'au putut, căcĭ cuprinzind nepriĭatiniĭ strâmtorile, și strungile munților, ca cum ar fi fost într'o cușcă închis, din toate părțile, și nicĭ cum putându-să apăra, ca pre nișté dobitoace îĭ ucidé oameniĭ ; unde

Lét 1190.

www.dacoromanica.ro

mai mult de giumătate de oaste pierzind, unii în mâna nepriiatinului vii au căzut, alții rău răniți, de și scapasă, nu iera nici de o triabă. Singur înpăratul căzindu-i și Coifiul din cap, (carile grecéște Casis să chiamă), cu mare peire débiia au scăpat înainte la Verroia, unde puținéle zile odihnindu-să, s'au întors la Țarigrad. La al doilé an Vlahii adése de biruință ca acésté buecindu-să, și cu armele și avuțiile Romeilor, mai mult și mai tare întărindu-să, deciia cine-va să-i mai sprejinéscă, n'au mai putut; Și apoi nu numai satele, și orașele prăda, ce încă și cetățile, carile și tari iera, și bine să păziia apuca. Varna, cetate pre atuncé vestită, au suppus; a Triadițiĭ, (caré mai de nainte Sardica să chema) mai mult de giumătate de zidiu au răzsipit; Stumpiul de orășéni au pustiit, și de la Niș, nu puținiĭ oameni, și dobitoace în robie au luat. Inpăratul încă dând oasté, pre sama Hatmanilor, în curând Varna iarăș au răscumpărat, Cetaté Anhialul cu turnuri, și cu oaste proaspătă au întărit; ce și așé nepriiatiniĭ tot de-a-una désupra, și fie-te când biruitori iera, de care lucru și el pe la Septemvrie, ieșind din Țarigrad, au mărs la Filippopolis, și cât puté în toate părțile năbușirile Vlahilor, și a Tătarâlor apăra, și sprijiniia. După acésté, Provința filippopolitană, au dat-o în paza și supt stăpâniré lui Constantin, carile iera văr premare înpăratului; și trimițindu-l Hatman oștilor într'acolo, Vlahii, au început deciia mai mult grije de dânsul a purta, de cât de înpăratul; căci ori de câte ori să ispitiia Assan, și Petăr să prade, într'acéle provinții, nici o dată nu afla pe Constantin dormind; ce tot di a una tare intețindu-i, îi lua de goană, și nu puțină stricăciune în cétele lor făcé. Ce nu mult și Constantin într'o pricină cu prepus la înpăratul căzind, au poroncit, de i-au scos și lui ochii. De acéstă becișnicie a lui Constantin înțălegând Vlahii, foarte s'au bucurat, și să ruga lui Dumnăzău, pentru ca lui Isachie Anghel, și a toată familie lui îndelungă vréme înpărății să le ție întrégă. Acéștii rugăminte pricină adăogé, urăcioșii acesté Varvari, și în chip de prorocie zicé, că stând acéstă familie la înpărăție, stăpâniré Vlahilor mult va créște, și cu multe țări și orașe adăogându-să, lat să va lăți, nici vor lipsi dintre dânșii Domni și din coapsele lor hatmani

Lét 1191. Honiatis Carte 3. cap 4.

www.dacoromanica.ro

a ĭeşi. Nu ştiu zice Honiatis, de unde, şi când cuvinte învăţate; ca acésté învăţase eĭ, şi aşé deciĭa însoţindu-să, la cetaté Filippopolis, altă dată şi Sardica, fără véste loviĭa, şi nu rar, până supt Udriĭu năvăliĭa; cu cariĭ Romeiĭ slabă bătae, făcând, orĭ când sta cu dânşiiĭ la toĭu, puţin cevaş procopsiĭa. Isachie Anghel înpăratul, acéstă a Vlahilor vrăjmăşie, şi înfruntare nicĭ cum a mistui putând, căcĭ în anul trecut Alexii Gvidon, hatmanul oştilor Răzsărituluĭ, şi Vasilie Vatacis, acelor despre apus, aproape de Arcadiopolis, dându-'ş războĭu cu Vlahiĭ; nu numaĭ căcĭ foarte prost le mărsése lucrul, ce încă maĭ multă oaste a luĭ Gvido perind, el cu fuga scăpasă, ĭară cela lalt Hatman, aşéş pe loc cu toţĭ aĭ săĭ să prăpădisă; de care nevoe cuprins înpăratul, au socotit ĭarăş singur cu capul său să margă înpotriva nepriĭatinilor. Ce sculându-să cu oasté, şi trecând prin Sirbime, acolo alt războĭu i s'au scornit, cu Sirbiĭ, ce pre acesté biruindu-ĭ într'acé cale, de Volohĭ s'au părăsit, şi abătundu-ş calé, au trecut în ţara Unguréscă, la socru-său Bela Craĭul Unguresc; unde câtă-va vréme zăbăvindu-să, ĭară s'au întors la Ţarigrad. Lucrurile Vlahilor, ca un ghimp sta în inima înpăratuluĭ, carile zua şi noapté năpărăsit, şi cu marĭ durerĭ îl pedepsiĭa, care lucru viind la cé maĭ de pre urmă cumpănă, la anul 1195, de a cincé oară, au ĭeşit cu oaste asupra Vlahilor, ce în cale mărgând îĭ spusără, că acolo să află un săhastru prooratec, adecă carile cunoşté lucrurile viitoare, la carile singur înpăratul mărgând, şi de célé ce vor să fie, şi ales pentru staré înpărăţiiĭ luĭ întrebându-l; Iară săhastrul altă ceva nu ĭ-au răspuns, fără numaĭ văzind icoana înpăratuluĭ, (caré nu să ştie cu ce mijloc s'au fost prilejit lângă înpăratul), au luat-o, şi ĭ-au scos ochiĭ. Inpăratul acésta faptă de la săhastru văzind, cu mare întristare lovit, îndată s'au întors înnapoĭ, socotind poate fi, că nu cu năroc îĭ va mérge acé oştenire. Decĭ viind la Ţarigrad într'acelaş an, April 10, frate-său Alexiĭ Anghel, sculându-să cu vicleşug asupra luĭ, şi prinzindu-l ĭ-au scos ochiĭ, şi aşé s'au plinit Prorociĭa săhastruluĭ, caré îĭ făcusă. Isachie Anghel înpărăţit-au anĭ 9, lunĭ 8, ş'au stătut la înpărăţie frate-său Alexiĭ Anghel.

Honiatis carte 3. cap 7. Lét 1193.

Ia aminte şi aicé cum deosăbéşte Honiatis, şi pe Sirbĭ. din Vlahĭ.

Lét 1195.

www.dacoromanica.ro

CAPUL VIII.

Arată-să lucrurile Romano-Vlahilor supt înpărăţiia luĭ Alexie Anghel, carile singur s'au poreclit Comnenos.

Alexie Anghel. Acest Alexie înpărat (după mărturiĭa luĭ Honiatis) au fost drept frate luĭ Isachie Anghel; ce după ce fără atâta nefrică de Dumnăzău, l-au pohârnit din scaunul înpărăţiiĭ, şi ĭ-au scos şi ochiĭ, poate fi pentru ca să-şĭ maĭ ĭuşuréze ocara, şi să-şĭ maĭ spéle spurcata faptă, ce făcusă, s'au lepădat de dânsul, că nu ĭ ĭaste frate, şi singur luându-şĭ nume de Comnenos, zicé, că ĭaste născut din Emmanoil Comnenos; ştiind-că acé familie într'acel Emmanuil înpăratul să stânsése. Acest dară prefăcut Alexie Comnenos, în zua caré s'au încoronat, Dumnăzău prin unc sémne, aĭavé ş-au arătat urgiĭa, caré ĭera să să încingă asupra înpăraţilor, cariĭ ĭera următorĭ, maĭ înnainte văzind faptele, şi răutăţile lor, carile ĭera, şi vor să fie, cu multul maĭ cumplit, de cât la Varvariĭ ceĭ vrăjmaşĭ. Căcĭ el puind corona cé de înpărăţie în cap, şi vrând să încalece pe cal, după obicéĭu, dobitocul de la Dumnăzău poate fi năstavit fiind, nicĭ cum n'au priimit să încalece; Iară Alexiĭ vrând să aréte bărbăţie, şi cu dé sila în spatele caluluĭ sărind, calul de săriturĭ, şi de asvârliturĭ nu s'au ogoit, până nu l'au aruncat de pre sine ğos, şi tare în pământ trântindu-l, nu numaĭ căcĭ ĭ-au căzut corona din cap, ce încă grozav s'au prăbuşit, şi s'au sfărmat, cu care avidoma sămn au arătat, că de va şi maĭ sta câtă-va vréme corona înpărătéscă în cap de înpărat Grec; însă stricată, şi destrămată înpărăţie sint să aibă; şi până maĭ pre urmă aşéş de tot dintr'acé cinste, şi slava sint să lipsască. Pre acé vréme înpărat apusuluĭ ĭera Henric al şéselé, carele atuncé în Sichilie tâmplându să, şi înţălegând de zarvele şi răutăţile ce să făcé în Ţarigrad, şi cum fraţiĭ înpăraţĭ, unul altuĭa îş scot ochiĭ, socotind că vrémé ce depândiĭa, ĭ-au vinit la mână: îndată au trimis solĭ la Alexie poroncindu-ĭ, sau bir să-ĭ dé pre an, sau de oaste, şi de bătae să fie gata: pricină puind, precum va să-ş răsplă-

www.dacoromanica.ro

téscă răutate şi dosada, caré o dată făcusă înpăraţiĭ Ţarigraduluĭ, luĭ Conrad moşu-său, şi luĭ Frideric tătâne-său, când au fost trecând eĭ pe la Ţarigrad la Palistina, pentru răscumpărareé Ierusalimuluĭ, de la Serachénĭ. Ce acésta aşé de odată numaĭ cu lauda s'au trecut; căcĭ la al doilé an, adecă Lét 1197 în 8a luĭ septemvrie, murind, au stătut la înpărăţiĭa apusuluĭ frate-său Filip, carile avé înpărătésă pe Irini, fata luĭ Isachie Anghel cel orbit de Alexie, carile maĭ apoĭ au fost pricină, de au luat Latiniĭ şi Ţarigradul, şi înpărăţiĭa, precum înnainte la locul său va vini povesté.

Alexie Anghel (căcĭ istoricul Honiatis nu va să-ĭ dé titul de Comneno) într'aceşaş an ce au stătut înpărat, trimiţând la Petăr, şi la Asan solĭ, mult au silit să facă cu dânşiĭ pace, ce în zădar; căcĭ condiţiĭ, şi punturĭ foarte cu ocară înpărăţiiĭ, şi nesufferite puné. Inpăratul dară Alexie, fiind el să trĭacă spre Anadol, ca să aşeză lucrurile dintr'acéĭa parte, au trimis Hatman cu oştile asupra Vlahilor pe Alexie Aspiatis. Ce Vlahiĭ dând năvală în părţile Bulgarilor, nu numaĭ cât mare pradă lăcuitorilor au făcut, ce încă grozav pe Romeĭ bătând şi pe hatmanul Aspiatis viu l-au prins. După acéĭa câte-va castelurĭ izbândind, şi cu oameniĭ săĭ întărindu-le, cu nenumărată, şi nemăsurată dobândă s'au întors acasăş. Intr'acelaş an Isachie Sevastocratorul voĭnic tânăr, carile şi el ĭera orânduit cu o samă de oaste înpotriva Vlahilor, în câte-va rânduri având biruinţă asupra Varvarilor, cu caré mândrindu-să, deciĭa aşé mergé asupra lor, ca cât i să păré la vânătoare, şi el întâĭ întra într'ânşiĭ. Iară o dată Vlahiĭ făcându-să că fug, el cât ce-ĭ puté caiĭ, ca la 30 de stadiĭ ĭ-au gonit, unde Asan avênd oaste suppusă, tot de o dată din tóte părţile sărind, aşé ĭ-au încungĭurat, ca cum l-ar fi cuprins într'o mréje, şi după mulţĭ ce i s'au prăpădit, şi el viu au căzut pe mâna Tătarâlor. Tătarâĭ dacă au prins pe Sevastocratorul, şi ştiind că mare summă de banĭ pot să ĭa pentru răscumpărareé luĭ, câtă-va vréme l'au ţinut ascuns. Ce Asan vârtos şi cu osirdie cercându-l, l'au aflat, şi l'au luat la sine, ce nu multă vréme trecând, Asan întorcându-să, de la un Ivanco Român (zicé Misiĭ luĭ Ioann) carile şi rudă, şi foarte credinćos îĭ ĭera, fu ucis.

Nichita Honiatis carte 1. cap 4.

Socotéşte. şi aicé cum Honiatis deosebéşte pe Vlahu şi din Bulgari.

www.dacoromanica.ro

CAPUL IX,

Arată-să, cum au vinit acest Ioan la înpăratul, şi cum maĭ pre urmă au stătut Domn tuturor Românilor.

Ioan acesta, căruĭa Misiiĭ îĭ zicé Ivanco, după ce au omorât pe Asan fugând, îndată au tras pe Vlahĭ cătră sine, şi cu uniĭ din căpeteniile lor, cariĭ ĭera soţiĭ la ucideré luĭ Asan, cărora le spusésă, cum s'au tâmplat moarté luĭ Asan, că uniĭ zicé, să să fie ispitit a rușina pe soru-sa; alţiĭ zicé, că fiindu-ĭ ğuruit Isachie Sevastocrator, multe daruri, înpreună şi pe fiică-sa Theodora să'ĭ o dé femée, să fie făcut acésta. Ce până a isprăvi Ioan acesta lucru, Isachie căzind în urgiĭa înpăratuluĭ, acmu în legăturĭ ĭeşisă din viaţă. Aşé dară Ioan după ce au ucis pe Asan, multă samă de aĭ săĭ Vlahĭ strângând, îndată s'au despărţit de la alalţiĭ Bulgarĭ şi Misiĭ, cariĭ întâĭ ĭera soţiĭ cu Asan, şi cu Petăr. Şi de odată dându să în laturĭ, apoĭ au apucat Čărnovul, care cetate ĭaste cé maĭ tare din cetăţile Emuluĭ, şi acolo oprindu să, au început a să apăra de Petăr, carele pentru ca să-l prinză, îl goniĭa. Ce cunoscând că nicĭ Petăr poate pe Ioan să-l dobândĭască, nicĭ Ioan multă vréme poate să sté înpotriva luĭ Petăr, (căcĭ Petăr alesése, că încungĭurându-l, cu îndelungaré vrémiĭ, numaĭ cu foame, să-l domolĭască), de care lucru Ioan, încă având nedejde precum va lua şi pe Theodora, fiica luĭ Isachie Sevastocratoruluĭ, au socotit să fugă la înpăratul; şi de la dânsul agĭutorĭu luând, să poată sta înpotriva nepriĭatinuluĭ. Ce întâĭ Ioan trimiţind la înpăratul, şi dând ştire de statul lucrurilor, îl îndemna, ca trimiţind la dânsul o samă de oaste, şi Târnovul să-ĭ dé pre mână, şi cu agĭutorul luĭ, toată Misia să-ĭ aducă supt ascultaré înpăratuluĭ. De acésta înţelegând Alexie înpăratul, îndată au orânduit pre Manuil Camize, Protostratorul, cu câtă va oaste să margă la Ioan. Ce ne ascultătorĭ slujitorĭĭ, după ce au vinit la Filippopolis, lăsind pe hatmanul, singur s'au întors toţĭ acasă. Ioan văzind că i să zăbevéşte agĭutorĭul, de la înpăratul trimis, apoĭ şi maĭ adevărat înştiinţându-să, că nicĭ un folos de la ceĭ

Vezĭ şi aicé că Ioann cu Vlahiĭ saĭ să deosăbéşte, şi din Misiĭ, precum era deosabit, şi din Sirbĭ, şi din Bulgarĭ.

www.dacoromanica.ro

ce fugisă înnapoĭ, să aĭbă nu va puté; ĭ-au căutat pre taină a fugi din Târnov, şi aşé pre ascuns au vinit la înpăratul. După fuga luĭ Ioan de la Târnov, Petăr deciĭa au rămas singur stăpânitorĭu, (macar că şi el nu după multă vréme, de aĭ săĭ, cu multe rane potricălit, au perit); însă într'acé dată au luat soţie la stăpânire pe Ioan, carele le ĭera al treile frate, pentru ca să-ĭ fie într'ağutorĭu la céle ce să vor tâmpla. (Acest Ioan maĭ mic frate a luĭ Asan, şi a luĭ Petăr, câtă-va vréme fusése zălog la Isachie Anghel înpăratul, precum înnapoĭ la locul său s'au pomenit. Ce apoĭ de la Ţarigrad scăpând, după ce să întorsése acasă în dezbrăcaré, şi prădaré Romeilor, numaĭ blând ĭera, de cât frate-său Asanu); Şi aşé macar că acésté tulburărĭ luĭ Petăr venisă, însă oştiĭ luĭ cineva înpotrivă să sté, nu puté, ce pururé biruitorĭu fiind, atâté răutaţĭ scorniĭa înpărăţiiĭ, cât vre odată, macară prin părére, vre un lucru după plăcére, nu să maĭ arăta.

CAPUL X.

Arată-să, cum au primit înpăratul pre Ioan, şi cum Hris Domnul Cuţovlahilor au rămas cu o samă în Greţia.

Lét 1196. Nichita Honiatis carte 1. cap 6.

La anul 1196: viind Ioan de la Târnov la înpăratul, foarte cu bine, şi cu cinste priimindu-l, în multe lucrurĭ deciĭa au fost de mare folos înpărăţiĭ; şi socotind înpăratul că nu ĭaste nevrednic de căsătoriĭa, caré îĭ gĭuruisă Isachie Sevastocratorul; au gĭuruit să-ĭ dé pe fata luĭ Theodora după dâñsul; ce încă ea fiind copilă ne agĭunsă la vârstă, au mutat vréme maĭ înnainte, zic că Ioan, văzind pe Soacră-sa, pe văduva luĭ Isachie, fiind femée încă tânără, şi frumoasă, să fie zis, ce mi-ĭ bună mie mieluşaoa cé tânără, fiind oaĭa cé grasă şi frumoasă gata? Decĭ după ce au făcut înpăratul logodna, pe Ioan l-au pus în numĕrul oamenilor săĭ ceĭ maĭ putérnicĭ, şi mare putére dându-ĭ, cu multe bogăţiĭ l-au dăruit. Omul acesta în slujba înpăratulnĭ fiind, în părţile Filippopoliĭ, multe trude şi ostenéle au arătat, şi ca

www.dacoromanica.ro

un zidĭu sta înpotriva Vlahilor nărodului său, şi a Tătarâlor; carii tot ce le ĭeşiĭa înnainte, ĭera obicĭuiţi a prăda, şi a jecui. Altă dată şi cu înpăratul înpreună la oaste mărgând, de cât alţii cu multul mai de trébă lucruri, şi mai mari vitejii făcé, că cine poate număra jacurile, şi grozave faptele Vlahilor, şi a Tătarâlor, că pustiirile Emului, şi în gĭurul de prin pregĭur a Thrachiii, şi a Machedoniii, carile au făcut? de cât toate staturile (adecă chipurile céle înnalte de marmuri) şi de cât toate tablele
Lét 1197. şi de cât toate istoriile, mai ştiute sint; ĭară la anul 1197, mărs-au înpăratul la Chypsala, pentru ca să dé agĭutorĭu cetăţilor din Thrachia, pre carile Vlahii şi Tătarii tot de a una le prăda, şi doară va puté prinde, şi pe Hris, sau macar doară va puté să-i oprĭască jacurile, carile şi el în ţinutul Serras făcé. Era şi acest Hris de némul său Vlah, om mic la stat; şi întâi când s'au viclenit Petăr şi Asan, n'au priimit să fie cu dânşii, încă făcând aşezământ cu înpăratul, cu 600 de oameni ce avé ai săi, de multe ori să băté cu dânşii; ce apoi nu după multă vréme, întrând la prepus, precum şi el va să să dé în parté némului său, şi tot dé una la dânşii înblând, precum silĕşte să le fie Domn, au poroncit înpăratul de l'au pus la închisóre; apoi lucrul amintrelé socotind, ĭarăşi l'au slobozit, trimiţindu'l să fie pentru paza Strumiţii; ce nedéjde ce avé înpăratul l'au amăgit; căci Hris după ce au mărs la Strumiţa, şi apucând în sama sa acé cetate, au început multe şi gréle nevoi asupra Romeilor, a aduce. In potriva acestuĭa dară, precum zisem, singur înpăratul vrând să margă, oaste cum să cade de multă strânsése la Chipsala. Ce îndată i s'au făcut dor, să să întoarcă acasă, şi oasté, fără nici o socotélă adunând, şi nici la oaste mărgând, în statul ce ĭera au lăsat lucrurile despre apus, şi nici doaă luni afară făcând, au grăbit cu întorsul spre Ţarigrad. («Insămnéză aicé cititorĭul, pentru acel Hris, ce-i zicé istoricul c'au fost om mic la stat, şi precum şi el au fost tot din némul Vlahilor, că nu puţin ne arată să înţelégem din Κονδόβλαχος, adecă Vlah mic, cu vréme, nărodului luĭ să 'i fie zis, Cuţovlahos, carii şi până
Lét 1198. astă-zi, precum am şi mai zis, nu puţini să află în ţara Gre-
Honiatis carte 2. cap 5. céscă»). Iară la anul 1198: Alexie înpăratul cu bună oaste gătin-

www.dacoromanica.ro

du să, au purces la Chipsala (aceștiĭ cetățĭ îĭ zic Turciĭ Ipsala); Ce din dos Vlahiĭ luând și oarda Tătărască, au trecut Dunăre în Thrachia, și în zua de Simgorzi, lovind orașele de pen pregĭurul Miseniĭ și a Čorbiĭ, și de năprasnă răŭ prădându-le, așeș de tot lĭ-au prăpădit, și jăcașiĭ lor, și până la Rodostos (acestuĭa îĭ zic Turciĭ Tecchirdagă) caré ĭaste la maré albă, au agĭuns. Așijderé o parte dintr'ânșiĭ, s'au slobozit spre Cuperion, (acésta ĭaste un loc nu departe de la Čorlu), și agĭungând, pre câțĭ trecusă pre lângă Besérica Sfântuluĭ Gheorghie, și mergé întins la Čorlu; pre toțĭ ĭ-au robit. Așé Tătarâĭ plinĭ de prada întorcându-să, lĭ-au ĭeșit înnainte oasté, caré ĭera pentru paza în părțile Viziiĭ, cărora dându-le războĭu vitejéște, îndată ĭ-au spart, și maĭ multă pradă lĭ-au scos din mână, ce și pe acésta nu mult au ținut-o; căcĭ luându să după Tătarĭ în goană, și silind să scoață tot plénul ce luasă Tătarâĭ, ceĭ ce întâĭ fugiĭa întorcându să, înnapoĭ, au stătut biruitorĭ asupra biruitorilor, și gonitorĭ celora ce'ĭ goniĭa. La anul 1199: înpăratul sculându-să de la Chipsala, au purces spre Thessalonic, și de acolo au întins cu oasté asupra luĭ Hris, carile dobândind Prosacul, și bine grijindu'l, și întărindu'l, cevaș grije nu avé; ce gata aștepta să sté înpotrivă înpăratuluĭ. Inpăratul câte-va cetățuĭ, carile ĭera în calé Prosaculuĭ sfărmând, câțĭ-va Vlahĭ au căzut în mâna Turcilor, (pre cariĭ îĭ trimisése într'agĭutorĭu înpăratuluĭ Sultanul de la Anghira). Atuncé uniĭ, cariĭ légé Orthodocsiiĭ cinstiia, să ruga înpăratuluĭ să nu lasă pe mâna Turcilor oameniĭ, cariĭ sint tot de o lége cu noĭ, ca nu cum-va în greutaté robiiĭ, să'ș pĭarză lége, și să mânie pre Dumnăzău asupra acelora, cariĭ ĭ-au lăsat să pată acésta; ce maĭ bine să ĭa pe Vlahĭ în Robie la înpăratul; ĭară pre Turcĭ în locul lor cu alte darurĭ să-ĭ oteșască. Ce înpăratul acásta nicĭ cum să priimască n'au vrut. După acésta în păratul au încunĭurat Prosacul, ce numaĭ în deșert ș'au pĭerdut oastenéla, și vrémé; căcĭ ne având cevaș gătire de célé ce trebuesc la bătutul cetățiĭ, cu căldura și arșița Soareluĭ obosițĭ, și cu năvăliturile nepriĭatinuluĭ adése stropșițĭ fiind, nu cu bună voé lor lĭ-au căutat a fugi, de supt cetate maĭ în laturĭ. Așé oasté înpăratuluĭ într'acé zi trăgându-să înnapoĭ, au dat pricină

Lét 1199. Honiatis carte 3. cap 1.

www.dacoromanica.ro

ca a doa zi Vlahiĭ încă maĭ vrăjmaș, și maĭ cu îndrăznélă să năvălĭască, unde nu puținiĭ de a înpăratuluĭ au căzut, zdrobiți fiind de pietrile din vârvul dĭalurilor, cu meșterșugul Istrumenturilor prăvălite: Căcĭ meșterul carile ĭera asupra Mahinilor (Ciniilor) de oaste, întâĭ slujiĭa cu lĭafă la înpăratul, apoĭ neplătindu-i-să lĭafa, fugisă la Hris, carile nu numaĭ cu glonțurile Mahinilor, ce încă și pietri marĭ, din vârvul munteluĭ răsturnând, mare stricare făcé oștiĭ: încă noapté ĭeșind din cetate, Mahinele carile așezasă înpăratul în vârvul unuĭ dĭal, lĭ-au fărmat, și străjile, carile acolo păziĭa spământându-să, au lăsat tot ș-au plecat fuga, la cortul luĭ Ioan Protostratorul (acésta ĭera la înpărațiĭ Greceștĭ, cum ĭaste Janićar Agasi la Turcĭ); ce și Protostratorul, în spaĭmă căzind, de altă nu s'au apucat, fără numaĭ de fugă, lăsind tot ce avé pre mâna nepriiatinilor; încă și cĭobotele céle verzĭ (carile ĭera sămnul boeriiĭ luĭ) în grabă uĭtându-șĭ, au căzut în prada lor. Deciĭa peste toată noapté acéĭa; îș batgocuriĭa de Romeĭ, și'ș râdé de dânșiĭ, căcĭ răsturnând din vârvul munteluĭ buțĭ deșérte, și prin întunérec neputându-să ști ce poate fi acélé hurduiturĭ, și sunete, ce făcé buțile prăvălindu-să, le da o spaĭmă, de caré cum, și de unde să să păzască nu să puté dezmetici. De care lucru văzind înpăratul, că nu-ĭ merge lucrul după voĭa luĭ, au stătut a face cu Hris pace, lăsind supt stăpâniré luĭ toate ținuturile de pren pregĭurul Strumițiĭ, și a Prosaculuĭ. Așijdéré, macar că Hris avé muĭare, însă înpăratul ĭ-au gĭuruit, să-ĭ dé o rudă de alé sale, și așé întorcându-să la Țarĭgrad, despărțind pe fata Protostratoruluĭ de la bărbatul său, cu Constantin Sevasto Radénul au trimis-o la Hris. (însămnéză și aicé Cititorĭul, precum acești sint adevărăt Condo Vlahĭ, pentru carĭ zice Laonic Halcocondila, precum s'au întins până la Thessalia, și sint și cu Vlahiĭ ceștĭ de peste Dunăre ὁμόγλοττοι, tot de o limbă).

www.dacoromanica.ro

CAPUL XI.

Arată-să începătura Domniii luĭ Ioan, de la carile s'au coborât familia Domnilor Românești, de pre carile toți, și până astăzĭ Ioan să scriu.

Ioan cel d'intâiŭ Domn a Românilor. Nichita Honiatis. car. 3. cap 2.

Intr'acestaș an, Ioan (căruĭa îĭ mutasă numele în Alexie) logodindu-să precum am zis, cu nepoata înpăratuluĭ Theodora, fata luĭ Isachie Sevastocratuluĭ; și maĭ multă cinste de cât i s'ar fi căzut dobândind, așijderé luând și Hătmăniĭa oștilor, carile înpotriva Vlahilor ĭera trimise, spre Filippopolis: și așéșĭ volnic Domnu acelor locurĭ făcându-să, toate după poĭta, și voĭa sa făcé, și desfăcé: și până maĭ pre urmă au stătut viclĭan înpăratuluĭ. Căcĭ fiind om foarte vitéz, și ascuțit la mente, orĭ la ce îșĭ puné gândul, foarte pre lesne, și isprăviĭa, și pre oameniĭ de rodul său, cu multe darurĭ dăruindu-ĭ, și cu arme bune într'armându-ĭ, și cu alte ce trebuĭa înpodobindu-ĭ, la slujba oștenéscă îĭ deprindé, și locurile de pren pregĭurul Emuluĭ, atâta le întărise cu cetățĭ, și cu casteluri; cât nu puté nepriĭatinul macar să să apropie la dânsele. Luând dară înpăratul véste cum s'au viclenit, neștiind de ce să va maĭ apuca, pentru căcĭ și oaste a maĭ strânge cu mare nevoe îĭ ĭera; pentru acéĭa îndată au trimis la dânsul pre un Hadâmb, pre carele îl știĭa, că are bun prieteșug cu dânsul, ca doară cu cuvântul îl va întoarce să să părăsască de ce să apucasă. Ce Hadânbul, mărgând la dânsul, maĭ tare l'au îndemnat de lucrul început să nu să lasă, adeverindu-ĭ precum înpăratul au trimis oaste, odată și fără véste să-l năpădéscă, caré mincĭună nu ĭera, căcĭ din poronca înpăratuluĭ, Manoil Camizis Protostratorul, și ginerele înpăratuluĭ, unul altuĭa răvnind, atâta au înblat gonindu-l, cât ĭera de mierat de nevoința lor ce puné. Ce Ioan maĭ de cu vréme în munțĭ, cu aĭ săĭ sprejinindu-să, la mână nu lĭ-au putut cădé, de care lucru au socotit pomeniții Hatmanĭ, procum trebue întâĭ să apuce cetățile, pre care el unele deresése, altele și făcusă. Și așé au încungĭurat cetaté Crizimul, caré ĭera de Ioan făcută, ș'au început a o bate;

www.dacoromanica.ro

unde mulţĭ Romeĭ perind, între carii au fost şi Gheorghie Paleologul, însă până mai pre urmă au dobândit-o, după care şi altele câte va s'au închinat. Iară Ioan Alexie fiind om mult ştiutorĭu, şi sprinten la vitejie, după fel de félĭurĭ de meşterşugurĭ de a învĕţăturiĭ oşteneştĭ, lĭ-au arătat, până mai pre urmă, cu amăgală pré mare, împreună cu mulţĭ, şi pe Protostratorul prinzind, l'au adus la mână; ĭară amăgĭala au făcut-o aşé: au poroncit oamenilor săĭ să cuboară câte va dobitoace din munte la câmp, şi împreună cu câţĭ va robĭ Romeĭ, ca cum ĭ-ar fi trimis dar la Ioan Domnul Zagoriĭ, (acesta Ioan atunce ĭera Domn Sărbăsc), cu carele făcusă legătură în potriva împăratuluĭ ĭară pre altă parte, au suppus oamenĭ, ca de vor ĭeşi Romeiĭ să apuce acéle dobitoace, să sae asupra lor. Protostratorul, luând véste, precum s'au cuborât atâté dobitoace, cu puţinĭ oamenĭ la cămp; s'au cuborât de la Vatrahocastron la Vactunion; ĭară Alexie sărind cu aĭ săĭ, din locurile unda sta suppuşĭ, şi năpădindu-l în locul pomenit, îndată şi foarte pre lesne (cu toţiĭ ce avé pre lângă dânsul) îl prinsără. După ce au prins pe Protostratorul, Ioan Alexie câte oraşe, şi casteluri ĭera în ţinutul Emuluĭ, după voĭa sa suppuindu-le, deciĭa şi pe altele, carile sint spre parté cetăţiĭ Misonopolis, până în muntele Pangheon, şi până la Avdira, toate în parte sa lĭ au tras. Şi ţara Smolénilor toată, supt stăpâniré sa au dus. Aşijderé, şi alte locurĭ megiĭaşe, cu acesté, ca cum ar fi fost o troahnă lipicoasă întrat într'ânsele, pre unele lĭ-au cuprins, pre altele aşeş de tot lĭ-au râdicat; ĭară pre unele în preţ lĭ-au slobozit, ĭară câţĭ au fost aşezatu să pre acélé locurĭ, lĭ-au dat voe, şi slobozenie să-ş ţie cineş locurile, carile au fost apucat. Şi aşé din zi în zi crescând şi întărindu-să, s'au făcut maĭ vrăjmaş de cât toţĭ nepriĭatiniĭ, cariĭ avé inpărăţiĭa maĭ denainte.

Lét 1200. Honiatis car 3. cap 5. La anul al doilé, Vlahiĭ împreună cu Comaniĭ, (aceşte-s Tătarâĭ, pentru cariĭ am pomenit c'au fost lăcuind prin Podolia, şi Ocraina Léşască) de iznoavă la Thrachie lovind, şi prădând; şi olaturile, carile rămăsése maĭ întregĭ, cu pace s'au dus înnapoĭ, Cândailé şi până supt Ţarigrad ar fi agĭuns, de nu s'ar fi sculat din dos Rusiĭ, ném pré Creştin, şi să fie întrat în ţara lor; căcĭ Roman Domnul Halicĭuluĭ, şi dintr'a sa bună voe, şi de Papa Romeĭ

www.dacoromanica.ro

fiind îndemnat, şi cu multă şi tare oaste sculându-să, şi lovind precum zisem în ţara lor, lucru de minune, cu ce nevoinţă au stătut a să bate cu dânşiĭ, şi a să pune pentru Romeĭ. Intr'acestaş anı Comaniĭ, şi Tătarâĭ Crâmuluĭ mare zarve au avut între dânşiĭ. Aşijderé şi Roman acesta Domnul Haliciuluĭ, şi Ruric Domnul Chiovuluĭ războae eĭ în de eĭ având; Roman biruitoriu, mulţime de Tătarĭ au prăpădit, cariĭ vinisă într'agĭutoriu luĭ Ruric Chiovanuluĭ. Pre acéstaş vréme, şi Ioan, cu mulţime de aĭ săĭ, şi cu tot félĭul de arme gătit, întrând în Misia, au lovit la Constanţia, (aceştiia îĭ zic Turciĭ Chiosténgé) caré ĭaste cetate a olatuluĭ Rodopiĭ, şi nime înpotrivă puindu-să, fără nice o nevoe au dobândit-o. Aşijderé încungĭurând şi Varna, numaĭ triĭ zile au bătut-o, şi mare stricăciune făcând, în ceĭa ce o apăra, ĭ-au vinit şi acé cetate la mână. Acésté dară sint războaele, carile au avut Românii noştri, cu înpăraţiĭ Ţarigraduluĭ maĭ denainte până a nu cădé Ţarigradul pe mâna Latinilor, şi într'acesta chip au fost despărţiré lor de la inpărăţiia Răzsărituluĭ, şi începătura Domniiĭ luĭ Ioan Alexie Domnul Vlahilor, pentru a căruia minunate lucruri, şi cu biruinţă războae, carile maĭ pre urmă şi cu Latiniĭ au avut, rândul Istoriiĭ înnainte va arăta. Insă pentru căcĭ, cum şi maĭ înnainte am arătat, că uniĭ sama Istoriiĭ şi Istoricilor neluând precum să cade, amésteca numele Românilor cu a Bulgarilor; vine lucrul să arătăm dintr'acestaş pomenit Honiatis Istoricul, precum într'acéstaş vréme cu curate cuvinte însămnéză, treĭ stăpâniriĭ cu deosăbiţĭ stăpânitoriĭ într'acésté părţĭ, adecă a Bulgarilor, a Sirbilor, a Românilor. Decĭ pentru a Bulgarilor zice, Alexie înpăratul avut-au şi a triia fată, anume Evdochia; pre caré după ce au fugit (bărbatul eĭ) Andronic (încă înpărăţind Isachie) la Ismailténi, şi de acolo înbla rătăcind pe la Ierusalim, unchiu-său Isachie au tocmit să o dé după Stefan fiĭorul luĭ Neeman, Domnul Triballilor, adecă a Bulgarilor; de unde chiar să cunoaşte, că altul au fost pe aĭastă vréme Domnul Bolgarilor, şi altul Domnul Vlahilor. Aşijderé anume arată, precum alt Ioan au fost Domnul Zagoriĭ a Sirbilor, la carele s'au fost făcând Ioan Alexiĭ a trimite nişte dobitoace, şi nişte robĭ, (precum în celé trecute am arătat), pentru carile

Insamna aicé. cum Românii au fost stăpânind, precum în Misia, aşé peste Dunare, unde şi acmu traesc.

Honiatis car. 3. cap 7.

www.dacoromanica.ro

ca să le apuce, au fost ieşit Protostratorul, apoĭ el au căzut prins în mâna luĭ Ioan Alexie, carile deciĭa au stătut singur ţiitoriu tuturor Românilor, şi precum de acasta de Dunăre, aşé de céĭa parte, în Misia, au stăpânit până la năpada luĭ Batie cu Tătarâĭ; pentru caré înnainte, la vrémé, şi la locul său, pentru toate pre largă vom arăta.

CAPUL XII.

Arată-să, jélnică căderé înpărăţiiĭ Ţarigraduluĭ, pe mâna Latinilor.

După ce au murit Henric al şésele înpăratul Apusuluĭ (precum înnapoĭ la locul său s'au pomenit) ş-au stătut la înpărăţie frate-său Filip, caréle avé înpărătésă pe Irini, fata luĭ Isachie înpăratul, căruĭa îĭ scosése ochiĭ frate-său Alexie; ĭară Isachie orbul înţelegând că s'au aşezat gineri-său Filip la înpărăţie, la anul 1200: au trimis la dânsul pe fiul său Alexie Anghel, rugându-l să-ĭ trimaţă agĭutoriu, pentru ca să-ş răscumpere de la Alexie, carile s'au numit Comnenos, şi ochiĭ şi înpărăţiĭa, de carele tiranul îl lipsisă. Filip, macar că în multe părţĭ, îşĭ avé oasté înprăştiĭată, însă şi pe cumnatu său, fără agĭutoriu nu l-au trimis, recommendăluindu'l cu cărţĭ la Veneţiĭanĭ, şi la Balduin Graful de Flandria; Decĭ precum Veneţiĭanii, aşé Balduin, după
Lét 1203. pofta înpăratuluĭ Filip la anul 1203, cu bună oaste şi cu multe Corăbiĭ de războĭu gătându-să, au luat cu sine pe Alexie Anghel, şi purcegând de la Veneţiĭa, fără véste au năpădit pe Alexie Comnenos, tocma în Ţarigrad; Ce Alexie Comnenos aşé în grabă, nicĭ o gătire, nicĭ o facere putând să aĭbă, pre ascuns, lăsind înpărăţiĭa, au fugit la Develtu. Decĭ Isachie orbul, şi cu fiĭul său Alexie, în anul pomenit în luna luĭ Iulie întrând cu agĭutoriul Latinilor în Ţarigrad, ĭarăş au apucat amândoĭ înpărăţiĭa, sau precum zice Petavie, numaĭ unbra înpărăţiiĭ, luând, câte va lunĭ au ţinut-o; Iară Alexie, ce s'au făcut Comnenos, au înpărăţit anĭ 8
Isachie Orbul, şi Alexie. şi lunĭ 3, şi zile 10.

Isachie dară orbul, şi cu fiĭul său Alexie Anghel, lângedă, şi slabă înpărăţiĭa ce apucasă, maĭ mult de cât şapte lunĭ să

www.dacoromanica.ro

o ţie n'au putut; căcĭ Vineţiĭanĭi, cu Hatmanul lor Dandul, şi cu Balduin Graful de Flandriĭa, cariĭ adecă pentru agĭutorul vinisă, cunoscând că fără nicĭ o greutate, cu chip de prieteşug, vor cuprinde şi Ţarigradul, şi apoĭ şi toată înpărăţiĭa, au scornit asupra înpăraţilor pricină, cerşind lĭafa slujitorilor, şi gĭuruita lor, caré multă, şi mare lĭ-au fost gĭuruit, Alexie; când s'au rădicat de la Veneţiĭa. Inpăraţiĭ în tulburare, şi zarvă ca acéĭa, nicĭ în cămară banĭ, nicĭ de unde, aşé în grabă să ĭa neavând, îĭ ruga ca să sloboază oştile, ĭară eĭ strângând de pe la ţară banĭ, şi darurile lor şi léfele slujitorilor, cu mare mulţămită le vor trimite după dânşiĭ. Latiniĭ să făcé, că vor fi îngăduitorĭ, până să vor strânge baniĭ, ĭară oştile nu vor slobozi, nicĭ din Ţarigrad vor ieşi. In scurt, Oaĭa au tulburat apa lupuluĭ din ğosul apeĭ bând, şi aşé într'o zi slujitoriĭ între sine gâlcévă scornind, (cu poronca maĭ marilor săĭ să fie făcut, au fără poroncă, acésta nu să ştie), întâĭ au prădat Gĭamiĭa Turcilor, caré avé în Ţarigrad; apoĭ într'aceĭa dând foc oraşuluĭ din câte va părţĭ, au ars într'acé noapte toată noapté, şi a doua zi până în sară. După acésta Latiniĭ, sau pentru ruşiné lumiĭ, sau pentru altă pricină, aşé cu mare tirrănie tot de odată să-ş puĭa mânule în capul, pentru carele să-l scutéscă vinise, ne îndrăznind; au înnoit gâlcava, pentru lĭafa slujitorilor; bine ştiind, că în cămară macar un ban de unde-va nu vinisă. Şi aşé aflând pe un Alexie Ducas, ce să porecliĭa Murciflis, carile adecă să fie ğuruit, că de-l vor pune pe dânsul înpărat, el le va puté plăti acé summă mare de banĭ, şi de darurĭ. Anul 1204: Ghenarie 25: Latiniĭ, pe amândoĭ înpăraţiĭ prinzind, ĭ-au băgat în temniţă, ş'au rădicat înpărat pe acel Murciflis. Murciflis încă ce nu avé, să dé neputând, Latiniĭ întâĭ au ĭeşit din Ţarigrad afară, zicând; că vor să se ducă; apoĭ afară tocmindu-să, şi de arme cu tot dédinsul apucându-să, au dat năvală să între în cetate cu mână întrarmată. Murciflis şi cu alalţĭ cetăţénĭ ce maĭ rămăsése, văzind vicleşugul Latinilor, şi răutaté ce le vine asupră, cum au putut au apucat de au închis porţile Cetăţiĭ. Latiniĭ, luând pricină, care de demult cerca, au început a bate cetaté nepriĭatenéşte. Răbdat-au Greciĭ acé vrăjmaşă a Latinilor închidéré şi nepriĭatenéscă năvală

Lét 1204.

Murciflis.

www.dacoromanica.ro

68 de zile; precum puté vitejéște apărându-să; Ce nicĭ o gătire de oaste, și de altele, carile trebuesc pentru apăraré a cetate largă, și lată ca acéĭa având, într'acelaș an în 9 a luĭ April Latiniĭ mare năvală dând, de odată au răzbit în cetate. Greciĭ, ca un om când trage de moarte, tând leșinând, tând ĭarăș maĭ răzsuflând, și ca cum țărna mormântuluĭ și-ar fi scuturat de pre umere, toțĭ odată însuflețindu-să, atâta au năvălit în Latinĭ, cât ne putându-le maĭ sta înpotrivă, lĭ-au căutat a da dos, și a ĭeși din cetate. Ce unde nu maĭ rămâne undelemn în candilă, puțină, și proastă ĭaste viéța luminiĭ. Căcĭ Latiniĭ, oamenĭ de óste grijițĭ fiind, ales despre parté luĭ Balduin, în 21 aceĭaș lunĭ, tare și nerăbdată Grecilor năvală dând, au răzbit în cetate. Intre acé glogozală, Murciflis haĭnile schimbându-șĭ, au scăpat din cetate, și la Greția fugând, acolo câtă va vréme au înblat ascunzindu-să; Ce maĭ apoĭ după ce au ales Latiniĭ cu sfatul de obște pe Balduin să fie înpărat Țarigradului, au trimis ș'au adus pe Murciflis, și în publică gĭudecându'l, adecă pentru căcĭ el omorâsă pe Isachie și pe Alexie, (caré zic uniĭ, precum nu fără știré și îndemnaré Latinilor să o fie făcut), l-au dat vinovat morțiĭ, și așé au poroncit de l-au spânzurat de un stâlpu. Acesté le painjiniĭa Latiniĭ la ivala lumiĭ; ĭară adevărul ĭera; căcĭ iĭ siliĭa, om cu nume de înpărat, între Grecĭ, și între viĭ, să nu rămâe; caré lucru aĭavé ĭaste, căcĭ când au vinit Latiniĭ cu Alexie fiĭorul luĭ Isachie, ș'au cuprins Țarigradul (precum am pomenit), ĭară Alexie, ce să zicé Comnenos, scăpasă din Țarigrad, și s'au fost tupilat la Greția, ĭară după ce au luat Latiniĭ Țarigradul, el de una ca acésta ne temându-să, unde ĭera s'au ivit; de care auzind Balduin, îndată au trimis, și prinzindu-l 'l-au trimis tocma în Ghermanie. Așé dară, Lét 1204: April 21: (ĭară alțiĭ zic April 12:) în al șasé săptămână, a postuluĭ celuĭ mare, înpărătésa cetăților, au căzut pe mâna Latinilor. Iară Balduin în anul pomenit Maĭ 16; sau încoronat înpărat Țarigraduluĭ. Murciflis încă au purtat nume de înpărat Lunĭ 2: zile 16;

www.dacoromanica.ro

CAPUL XIII.

Arată-să, nărocite războaele luĭ Ioan Alexie Domnul Romano-Vlahilor, cu Latiniĭ.

Balduin.

Nichita Honiatis car. de pre urma, cap 4. Nichifor Grigoras, car. 1. cap. 2.

După ce Latiniĭ, cu vicleşugul, carile am zis, au apucat Ţarigradul, şi Balduin s'au aşezat, cu nume de înpărat în scaunul înpărătésiĭ cetăţilor, deciĭa socotind că toată primejdia de aĭuré nu póte să'ĭ vie, fără numaĭ din râmmăşiţa famileilor înpărătéştĭ, şi a altor Arhondĭ, şi Boerĭ, cariĭ maĭ rămăsése, pentru acéĭa pus-au în gândul său, aşéş de tot să-ĭ dezrădăcinéză, cât cine să maĭ poată clăti vre-un lucru nou, să nu să maĭ poată afla. Ce boerimé Grecéscă de una ca acésta, de pre patima înpăraţilor săĭ, caré trăsése de la Latinĭ, învăţindu-să; şi pomenind cuvîntul Poeticuluĭ, carile zice: Felix, quem aliena faciunt pericula cautum; (Fericitu-ĭ acela carele primejdiile altora îl fac să să păzască), sculându-să cu casăş cu tot, cum au putut, uniĭ au trecut la Asia, cariĭ acolo, au şi aşezat nou scaun de înpărăţie în Nichia, pentru cariĭ înnainte să va zice; ĭară alţiĭ la Pelopponis, ĭară uniĭ din Domniĭ Greceştĭ, cariĭ fugisă cu înpăratul Alexie Comnenos, şi apoĭ ĭarăşĭ cu dânsul fusése aduşĭ la Ţarigrad, până la luaré Ţarigraduluĭ de Latinĭ; oameniĭ de ném bun născuţĭ, şi la toate războaele vestiţĭ, în cetăţile Thrachiiĭ născuţĭ, acesté au vrut întâĭ să rămâe pre lângă Marhionul, şi să'ĭ slujască cu dreptate; ce el răspunzindu-le, că nu'ĭ trebue slujitorĭ Grecĭ, lĭ-au dat voe să-şĭ margă pre acasăş. Apoĭ au dat supplică la Balduin înpăratul ĭarăşĭ, ca să-ĭ primască la slujbă; ce şi el cu înfruntare gonindu-ĭ, atuncé eĭ cu toţiĭ au fugit la Ioan Domnul Românilor, pentru cariĭ Românĭ, Anton Bonfin zice: Ad Valachos, e Romanis oriundos; Adecă, la Vlahiĭ, cariĭ ĭera născuţĭ din Romanĭ, rugându-să să le sté scutitorĭu, şi agĭutorĭu, ca doară cu mijlocul luĭ, ş-ar puté răscumpăra moşiile, şi înpărăţiĭa; caré Latiniĭ ca priĭateniĭ viind, ca vrăjmaşiĭ ceĭ maĭ răĭ au făcut, şi într'agĭutorĭu chemaţĭ fiind, ĭară eĭ au stătut râzsipa, şi dezrădăcinare a Steme slăvită, şi véche ca acéĭa; sau acésta de nu să va puté, încailé

Anton Bonfin Decada 2 cap 7.

www.dacoromanica.ro

(precum Bonfin mărturisește) doară nu va cădé și Udrĭul pre mâna nepriĭatinilor, precum au căzut Țarigradul. Ioan Alexie Domnul Românilor, putéré Latinilor, încă ne ispitită fiindu'ĭ, au rĕspuns acelor Domnĭ Greceștĭ, să să odihnéscă pre lângă dânsul, până va ispiti maĭ cu dédins, de lucrurile, și gândul Latinilor. Și așé au trimis solĭ la Balduin, pentru ca să facă cu dânsul legătură de pace, și de priĭateșug. Ce Latiniĭ ĭ-au dat cu foarte cu mare mândrie răspuns, zicându'ĭ, că luĭ nu i s'au căzut să scrie ca unŭ Craĭu, la nișté prietinĭ; ce ca un suppus la stăpâniĭ săĭ, caré de nu o va cunoaște, să știĭa că cu putéré armelor îl vor face, și din Misia să ĭasă, și să cunoască, precum el neavând nicĭ o trébă, au întrat în Misia, ș'au apucat'o cu vicleșug din mâna Romeilor, și încă îl vor aduce ĭarășĭ la furtuna cé din tâĭ. Acesté înfruntăturĭ auzind Ioan Alexie, de la Latinĭ, deciĭa nu cu greu după rugăminté acelor Domnĭ Greceștĭ s'au plecat. Ce toată nevoința, și truda fără amăgélă ĝuruindu-le, îndată a lor săĭ au poroncit, să fie într'arme gata; ĭară Grecilor lĭ-au zis să margă cineș pre la locurile sale, și să silĭască fiete carile, cu mijloc ca acela, ce vor pute afla, să întoarcă și pre alțiĭ a săĭ să fie într'un cuvânt, și într'o inimă cu dânșiĭ, și să aștépte așé gata, până va afla el lĭac furtuniĭ lor.

Insamnéza aicé, ca Latiniĭ cunosc pe Ioan Domnul Românilor strein în Misia, pre caré cu sila armelor o apucasă, de la înpărația Grecilor.

Honiatis acelos.

Așé dară Greciĭ, după învĕțătura Domnuluĭ Românesc, dacă s'au întors cineș la moșiĭa, și la locul său, prin Thrachia, și prin Machedonie, dând alor săĭ bună nedejde de agĭutorĭu, ce va să le vie; încă până a nu să rădica Ioan cu oștile sale, cine unde puté afla pe Latinĭ lĭ ucidé, și-ĭ omorâĭa. Iară la anul 1205, întrând și Ioan Domnul Românilor cu oaste în Thrachia, toțĭ lăcuitoriĭ Thrachiiĭ și a Machedoniiĭ râdicându-să asupra Latinilor, s'au făcut una cu Româniĭ, și deciĭa în toate părțile slobozindu să, și ca un pârjol întrând în Latinĭ, și de pre lângă Udrĭu ĭ-au gonit, și ceĭ ce ținé Didimotihul, de spaimă lăsind cetaté, au fugit la Țarigrad. Și așé într'o cale, Ioan Domnul Românilor, și cetățile dintr'acésté părțĭ, din mânule Latinilor au izbăvit, și de războĭul, carile să găta Balduin să facă asupra Grecilor (cariĭ așezasă scaunul înpărățiiĭ la Asia), 'l-au oprit; și pe ceĭ ce Peloponisul, și câte-va

Lét 1205.

www.dacoromanica.ro

alte locurĭ, de a ţărâĭ Greceştĭ apucasă, călcându-le trufie, ĭ-au făcut să înble maĭ blând, şi maĭ plecat.

Decĭ Grecĭĭ, carĭĭ ţiné Udriĭul, şi Didimotihul, luând şi câtă-va oaste de a Romanilor, fără grijă sta prin cetăţĭ. Ioan, carile cu sine şi mulţime de Tătarĭ într'agĭutoriu adusése, în tot chipul siliĭa să nu prinză Latinĭĭ de véste, pentru viniré luĭ. Ce Balduin, înţelegând de clătiré Grecilor, înpreună cu alalţĭ Hatmanĭ sfătuindu-să, îndată trimasără oaste asupra cetăţilor, carile rădicasă cap asupra lor; decĭ Viza, şi Ciorlul, îndată s'au închinat; ĭară Arcadiopolis, cu mare prăpădeniĭa lăcuitorilor, şi cu multă vărsare de singe, au căzut pe mâna Latinilor. Iară de acolo, nu îndrăzniĭa Latinĭĭ să maĭ păşască înnainte, căcĭ Grecĭĭ cu Românĭĭ, şi cu Tătarâĭ, înbla numaĭ ocolind prin pregĭur, ĭară alalţĭ lăcuitorĭ au intrat toţĭ în Udriĭu. Ce înpăratul Balduin, cu ceĭa lalţĭ treĭ Hatmanĭ, cu Doloic comisul de Plie, şi după dânşiĭ Eric Dandal Hatmanul Veneţienilor, cineş cu polcurile sale, în luna luĭ Mart, apropiindu-să de Udriĭu, s'au tăbărât atâta de departe, cât să nu'ĭ poată agĭunge siğata; Iară după doaă zile au dus oasté tocma supt cetate, şi făcând şanţurĭ prin preğur, au râdicat Machinele să bată cetaté; cetăţénĭĭ vitejéşte apărându-să, câte-va zile, dintr'âmbe părţile, fără nicĭ un sporĭu altă nu făcé, fără cât din sigeţĭ, unĭĭ într'alţiĭ trăgé. Intre acéste Latinĭĭ, cu mulţimé oamenilor nedejduindu-să, pre tainĕ au început a săpa pământul pe dedesupt, şi puind lémne uscate subt temeliile zidĭuluĭ, socotiĭa, că până a nu lua véste ceĭ din lontru, or pohârni zidĭul. Iară nu după multe zile, Ioan Domnul Românilor, au dat poroncă, ca o parte din oasté Tătărască, să dé năvală supt tabăra Latinéscă, şi să apuce caiĭ, şi alte dobitoace, carele păşté pre lângă tabără; vrând ca cu acel chip să ispitéscă sfatul nepriĭatinilor, şi învăţătura oştiĭ lor. Latinĭĭ îndată ce văzură că vin Tătarâĭ asupra taberiĭ, ca cum ar fi fost cu urgie înfocaţĭ, au întrat în Tătarĭ; Ce Tătarîĭ dând dos, sigĭeta înnapoĭ, pre ceĭ ce 'ĭ goniĭa. Latinĭĭ vârtos îĭ goniĭa, macar că ceva stricăcĭune nu le puté face; căcĭ Tătarâĭ să ducé innainte lor ca nişte pasărĭ zburătoare, şi cu atâta ispită au trecut acé zi. După acésta Ioan, sculându-să cu Românĭĭ s'au dus, şi s'au ascuns în nişté locurĭ

www.dacoromanica.ro

văioasă, şi holmuroasă, toată nevoinţa puind, să nu simţă Latinii, că el ĭaste singur cu capul luĭ în oaste; şi ĭarăş au orânduit o samă de Tătarĭ, cu mârzacul Coza, să margă asupra taberiĭ, dându-ĭ învăţătură, să facă precum au făcut şi ceĭ maĭ d'intâĭ; şi pre acéĭaş cale fugând, să să întoarcă, niciĭ să maĭ sigéte în ceĭ ce îĭ vor goni; ce numaĭ să fugă întins spre dânsul. Latiniĭ, văzind ĭarăş, că le vin Tătarâĭ asupră, îndată apucându-ş armele, maĭ cu mare îndrăznélă de cât din tâĭ, léu ĭeşit înnainte, buărându'ş sulităle asupra lor. Ce Tătarâĭ sprintenĭ, la arme, şi ĭuţĭ la caĭ, în loc să întoarsĕră, şi macar o sigĭată neslobozind, plecară fuga. Latiniĭ, cu nebuniĭa lor, maĭ mult de cât s'ar fi căzut gonindu-ĭ, au sosit la locul, undo le ĭera laţurile şi silţile întinse; Aşé acmu şi caiiĭ fiindu-le obositĭ, tot o dată s'au deşteptat din toate părţile de nepriĭatinĭ ocoliţĭ, unde încotro lua ne maĭ având, unul de mulţĭ înpresurat fiind, numaĭ ce'ş întorcé cerbicele cele vârtoasă, lá sabie, şi mânule la legăturĭ. Căzut-au îndată călărimé Latinilor, cé maĭ de frunte; căzut-au şi Doloicos Comesul de Pelee; ĭară Balduin înpăratul, viu au căzut în robie la Ioan, pre carile încărcându-l de la picoare, pănă în grumazĭ de lanţuje, şi obezĭ, şi de cătuş, 'l-au trimis la Tărnov, şi acolo l'au pus în temniţă. Tâmplatu s'au acéstă minunată victorie a luĭ Ioan Alexie, şi căderé luĭ Balduin la robie Lét 1205, April 15.

Calviz la acelaş an. Petavie Parte 1. Carte 8. Cap 3.

CAPUL XIV.

Arată-să, aşezaré înpărăţiiĭ Greceştĭ la Nichea, şi moarté luĭ Balduin în robie.

Intr'acesta chip dară, Ioan Alexie, Domnul Românesc, cu câtă Creştinéscă ravnă, cu atâta vitejesc, şi neînfrânt suflet, celor într'atâta de gré furtună Domnĭ Greceştĭ, precum zisăm, mână de agĭutorĭu întinzind, şi bine, carele peste nedejdé, şi aşteptaré lor ĭera, făcându-le, câte va cetăţĭ dezbătute, ĭarăş pre manule lĭ-au dat; şi câte-va, aşijderé, pentru ca să nu în mânule Latinilor, cază, cu armele sale lĭ-au apărat, şi lĭ-au sprejinit. Intr'acéstă

www.dacoromanica.ro

vréme Latiniĭ din Ţarigrad, câtă va vréme, macar cum nu puté şti, ce li s'au făcut înpăratul? şi oasté caré ĭera cu dânsul? Că dintr'acel nenărocit războĭu a luĭ Balduin, macar unul viu, n'au fost scăpat, carile să dé ştire pentru potopiré ce luasă de la Românĭ, (căcĭ cu corónă ca acásta înpodobéşte mândriĭa, pre cariĭ întâĭ cu bueciĭa sa îĭ cuprinde), de care lucru Latiniĭ fără cap, şi purtătoriu rămâind; ca o corabie fără cârmă, încătro să să clătéscă nicĭ putând, nicĭ ştiind; Intr'acé dată altă oaste înpotriva nepriĭatinilor să maĭ scoaţă n'au maĭ îndrăznit; ce ca un roĭu fără matcă, sta uluiţĭ: între păreţiĭ Ţarigraduluĭ închizindu-să. De acesté înţelegând alalţĭ Domnĭ greceştĭ, cariĭ scăpasă la Anadol, inimă şi înbărbătare luând, într'acestaş an 1205, la Cetaté Nichea, scaunul înpărăţiiĭ aşezind, cu sfatul de obşte, dintre sine, au râdicat înpărat pe Theodor Lascaris, om pe acelé tulburate vrémĭ, şi de mână, şi de crierĭ vestit, şi lăudat. Aşijderé David, ce să chema din familia Comnenonéştilor, cu altă parte de Boĭarĭ, apucând Trapezontul, şi toată ţara Frighiiĭ, deosăbită înpărăţie ş'au făcut; caré deciĭa şi acéĭa au stătut, până când au luat Sultan Mehmet Ţarigradul, cu a căruĭa Tirănie, şi numele şi înpărăţiĭa li s'au sfârşit. Intre acesté Ioan Alexie Domnul Românilor, cu multă dobândă, şi bogăţie de a Latinilor încărcat, şi cu mare a numeluĭ Creştinesc, şi vitejască slavă şi cinste, înnapoĭ întorcându-să, au ţinut pe Balduin la închisoare 16 lunĭ, carele macar că cu multă făgăduinţă de mare sumă de banĭ, siliĭa să să răscumpere, însă Ioan răscumpărare morţiĭ a înpăraţilor greceştĭ, cariĭ cu răutaté şi vicleşugul Latinilor, cu grozave şi cumplite morţĭ perise, cu multul maĭ cinstită şi maĭ scumpă, de cât aurul, şi de cât argintul socotind, şi cu moarté, moarte să răsplătéscă maĭ cu dreptul a fi gĭudecând, au poroncit de ĭ-au tăĭat întâĭ mânule şi picóarele luĭ Balduin, apoĭ despoindu-l de piele, l-au aruncat într'o râpă, unde treĭ zile în chin, şi pedĭapsă ca acéĭa sufletul trăgându-ş, în mişălos chip ĭ-au ĭeşit sufletul din oasă, murind.

Theodor Lascaris.

www.dacoromanica.ro

CAPUL XV.

Arată-să și alte cu biruință a Domnului Ioan, și dobândiré Solonului, cu multe alte cetăți.

După acesté Honiatis, mărgând pe cursul Istoriiĭ sale, Ioan, zice, după biruința asupra Latinilor (de care am pomenit) a Grecilor apărătoriu, apoĭ acelaș și nepriĭatin, căcĭ dedése slobozenie Tătarâlor să prade cum le va fi voe, în olaturile, carile să ținé, supt ascultaré Latinilor, apoĭ prin cetățile Thrachiiĭ cevaș zăbavă maĭ multă nefăcând, au grăbit spre Thessalonic, pentru ca și acé țară să o așéză după voĭa, și socotéla sa, și cetățile, carele pre acolo le apucase Latiniĭ, să și le răzscumpere șie. Așé dară în cale fiindu-ĭ cetaté Serras, (aceștiĭa îĭ zic Turciĭ Siros), întâĭ pe acéĭa, au dobândit-o; însă nu fără mare vărsare de singe, căcĭ târgul cu sabiĭa; ĭară cetaté din lăontru cu tocmală au luat-o; dând voe Latinilor, cariĭ ĭera într'însa fără arme, și numaĭ cu sufletele, să trĭacă în Pannonia. Iară după ce au dobândit cetaté, au pus-o de au făcut-o atocma cu pământul. Pre acéstă vréme Marhionul să afla în Peloponis (adeca Mora), unde el lucrurile țărâĭ așezind, ĭată îĭ vine véste de la Marhionésa luĭ, precum Solonéniĭ înblă să scornéscă lucruri noaâ, și ĭa gonită fiind din oraș, s'au închis în cetate, și precum orașul l-au stăpânit acmu un Român, pre carile îl chémă Esizmen. Marhionul, de acésta înțălegând, îndată au purces ca cum maĭ curund să ağungă cu agĭutoriu cetățiĭ; Ce în cale fiind, ĭată îĭ vini și altă véste maĭ véselă, precum nepriĭatiniĭ bătuțĭ, s'au sculat de supt cetate, și precum cetaté n'are nicĭ o grijă. De acésta învoeșindu-să Marhionul, ș'au întors calea spre Scopia; ce încă bine nu să apucasă de céle ce pusése în gând, îl agĭunsă véste de peiré Comisuluĭ de Pelee, și de robie luĭ Balduin, cu care véste înspăimântându-să, lăsind și Scopia, cum maĭ de sirgu s'au întors la Thessalonic, și au întrat în cetate, de unde auzind, precum Ioan Alexie Domnul Românilor au dobândit cetaté Serras, altor cetățĭ carile încă nu încăpusă pe mâna luĭ, îndată lĭ-au

Honiatis, carte de pe urmă, cap 5.

www.dacoromanica.ro

trimis oasté într'agĭutorĭu, ce în zadar! căcĭ încungĭurându-l mulţimé Tătarâlor din toate părţile, îndată s'au întors în râsipă. Marhionul perzind acástă oaste, de fricá s'au întors în cetaté Thessaloniculuĭ, şi s'au închis într'însa. Iará Ioan Alexie îndată, şi pe mâlcomiş au cuprins toate cetăţile, carile ĭera supt stăpâniré Marhionuluĭ. După acésté Domnul Ioan văzind, că nărocul în toate părţilé îĭ deşchide calé biruinţiĭ, maĭ mult zăbavă neſăcând, au întins drept la Thessalonic; unde agĭungând, de toate părţile încungĭurând-o, au început a o bate vârtos, ce cetaté cu multă oaste întărită, şi de toate câte oşténilor trebuitoare, şi cetăţiĭ folositoare sint, grijită şi îndestulită fiind, tare să apăra, de care lucru până a o dobândi, multe groznice năvăliturĭ, s'au făcut; şi mult singe dintr'âmbe părţile s'au vărsat; însâ până în cé de apoĭ, Latiníĭ, ne maĭ putând sprejini dése, şi necurmate năvăliturile Românilor, ispititu-s'au întâĭ ca părăsind cetaté, să între în vasă, şi cu fuga pre mare să scape, şi aşé cu păreţĭ de lemn, precum odânăoară Athinéniĭ, să să izbăvéscă; Ce acésta socotélă nu lĭ-au mărs, căcĭ şi despre mare, tare străjuiţĭ, şi păziţĭ fiind, n'au putut să dé la vase, ce numaĭ lĭ au căutat ĭarăş în cetate a să întoarce; şi acolo până la moarte să să apere. Şi aşé macar că Latiniĭ nu lipsĭa tot félĭul de nevoinţă să pue, şi numaĭ în moarte scăparé socotindu'ş, cu tot chipul şi céle maĭ de pe urmă puterĭ, înpreună cu viĭaţa îşĭ cheltuĭa, şi nu fără lauda vitejiiĭ, vârtos să apăra; ce şi acésta în zădar! căcĭ maĭ pre urmă aşéş de tot slăbind, biruinţa biruitorilor lĭ-au fost a da; căcĭ şi Româniĭ sau cetate să ĭa, sau viaţa să'şĭ dé, aprinzindu-să, atâta de vrăjmaş năvală lĭ-au dat, cât pre la porţĭ, şi pre zidurĭ ne maĭ putând Latiniĭ a să stăvi, Româniĭ cu armile a mână au răzbit în cetate, din caré Marhionul, cu puţinĭ la corăbiĭ scăpând, alalţĭ câţĭ în cetate vréme strâmtă ca aceĭa, ĭ-au apucat, toţĭ până la unul au perit; Iará Ioan Alexie, după ce au dobândit şi Solonul, lĭ-au dat pre mâna luĭ Theodor Anghel, carele ĭera om de familie înpărătéscă, şi deciĭa s'au întors la ale sale.

www.dacoromanica.ro

CAPUL XVI.

Arată-să, alte războae luĭ Ioan Alexie, şi multe prăzĭ, carĭ le-au făcut cu Tătarâĭ în Thrachia.

Haniatis acoloş. Henric. Latiniĭ din Ţarigrad, din zi în zi nedejduind, că vor puté cum va răscumpăra din robie pe Balduin, câtă va vréme în chip de răspublică îş chivernisiĭa lucrurile; ĭară apoĭ văzind, că nicĭ cum să-l răscumpere din legăturile luĭ Ioan Alexie nu-ĭ nedéjde, au râdicat la înpărăţie pe frate său Henric, carile bărbătéşte apucându-să să cârpască destrămate lucrurile Latinilor, într'acelaş an cu bună oaste gătindu-să, şi ĭeşind din Ţarigrad, au încunğurat Udriĭul cu mult maĭ strâns de cât Balduin, şi trimiţind la ceĭ din lontru, îĭ înfricoşé, zicând, să nu gândéscă, că să va maĭ scula de supt cetate, de nu o va dobândi sau cu armele, sau cu închinăcĭuné; Ce cii din cetate numaĭ căcĭ auziĭa a să pomeni pentru închinăcĭuné cetăţiĭ, maĭ tare aţiţindu-să, răspunsără, precum de acmu înnainte, nicĭ un legământ, şi nicĭ o credinţă maĭ poate fi între Grecĭ şi între Latinĭ, căcĭ şi credinţa le ĭaste lunecoasă, şi nestătătoare, şi căcĭ se poartă cătră ceĭ ce s'au dat supt mâna lor, cu o vrăjmăşiĭa maĭ cumplită, de cât de jiganie sălbatică. După acesté fără nicĭ o ispravă Soliĭ, Henric cu tot dédinsul s'au apucat a bate cetaté. Aşijderé ceĭ din lontru, nu cu maĭ mică bărbăţie, le sta înpotrivă; şi să apăra. Intre acesté, Ioan Alexie de iznoavă, de la Arhondiĭ Grecilor rugat, cu românĭĭ săĭ şi cu mulţime de Tătarĭ într'agĭutorĭu cetăţiĭ viind, din toate părţile, au încungĭurat tabăra luĭ Henric, ceşté băté cetaté, ĭară Românĭĭ tabăra Latinilor, din toate părţile boţiĭa, şi nicĭ cum de unde va să aducă în tabăra lor zahara nu lăsa. Henric toate sfaturile pierzînd, au poroncit să-ĭ maĭ trimaţă de la Ţarigrad şi altă oaste într'agĭutorĭ. Ce Latiniĭ pomenînd încă patima cé de an a luĭ Balduin, nicĭ cum din Ţarigrad să ĭasă nicĭ vré, nicĭ îndrăzniĭa. Ce apoĭ Thoma Patriarhul de Ţarigrad, (acesta ĭera Patriarh pus de la Latinĭ, ĭară nu orthodox), carile de curând ĭeşisă de la Vineţiĭa, blăstămându-ĭ, şi afurisindu-ĭ, de nu

Haniatis carte de pe (urmă) cap 6.

www.dacoromanica.ro

vor merge într'agĭutorĭu, de nevoĭa blăstămuluĭ, lĭ-au căutat vrând nevrând, a ĭeși din Țarigrad, ce încă până a sosi acest agĭutorĭu, Henric văzind că și cetaté nu ĭaste de dobândit, și acmu și troahnă de boală îĭ întrasă în oamenĭ, ĭ-au căutat noapté a să scula de supt cetate, și au luat spre Didimotih, pe drum orĭ câțĭ îndrăzniĭa, și ĭeșĭa la harț cu Româniĭ și cu Tătarâĭ, toțĭ sau periĭa, sau în mânule nepriĭatinuluĭ cădé; Ce ĭarna apropiindu-să, Ioan s'au întors înnapoĭ, ĭară Henric mărgând supt cetaté Didimotihon, au încungĭurat-o, și cu tocmală de pace, au și luat-o.

CAPUL XVII.

Arată-să, pentru ce Ioan Alexie au stricat pacé, și cu Grecĭĭ, și câte va a luĭ războae cu năroc.

Anul 1206: Ioan Alexie, viind cu oștile supt Filippopolis, unde Alexie Aspiatis, carile ĭera maĭ mare cetățiĭ, puindu să împotrivă, și făcându-să neascultătorĭu poroncăĭ, i-au dat pricină a-ș clăti măniĭa asupra cetățénilor, și așé prinzind pe Aspiatis, îndată au poroncit de l-au spânzurat de o bârnă, și râsipind, și cetaté, pre mulțĭ ceĭ maĭ de frunte lăcuitorĭ, au omorât, ĭară încă și mulțĭ maĭ de vréme, cu fuga, scăpând, uniĭ au trecut la răzsărit, la Theodor Lascar, alțiĭ au întrat în Udrĭĭu, ĭară uniĭ mărgând în Didimotih, ș-au făcut cu Latiniĭ pace, și ș-au luat să le fie cap Theodor Vrama. După fuga acestora, încă maĭ cu urgie; mâniindu-să Ioan, îndată ș-au așezat lucrurile în Misia, și deciĭa precum asupra Latinilor, așé asupra Grecilor, cu mare vrăjmășie au purces. Așé Ioan de mânie pornit, cătră aĭ săĭ ostaș nenumărațĭ încă și din Tătarĭ aducând, cu mare răutate au întrat în Thrachia, și înpărțindu-ș oștile, o samă au trimis asupra Udrĭĭuluĭ, ĭară altele la cetaté Rusilor, (acésta și astăzĭ să chémă Rusocastron); Oasté lătinéscă, care cu Hatmanul lor Tero ĭera pentru paza acelor părțĭ, cu îndrăznélă de bătae apucându să, în clipală cu toțiĭ în loc periră. După acéstă izbândă, Tătariĭ au dobândit și cetaté Aprul, ș'au și fărmat-o. Intr'acéĭaș Lét 1206.

www.dacoromanica.ro

fierbintélă, tocma până la Rodosto slobozindu-să, ĭ-au ĭeşit înnainte cu oaste, Theodor Vrama, carele ĭera Hatman oştilor lătineştĭ, céle ce sta pre lângă Udriĭu. Ce înpotriva nepriĭatinuluĭ nicĭ cum putând sta, îndată au dat dos; ĭară Tătarâĭ în silă dobândind cetaté, a făcut-o atocma cu pământul; ĭară pe lăcuitorĭ pe toţĭ, ĭ-au luat în robie. După acéstă a Rodosténilor prăpădenie, Tătarâĭ tot cu un cĭambul, şi Perinthul (aceştiĭa îĭ zic acmu Turcĭĭ Iregle), şi Daoniul apucând, până în temelie l-au răsturnat. Cătră acésté, nu numaĭ cetăţile, carile ĭera pe marginé mărĭĭ, ce încă şi cele maĭ de la uscat de focul răutăţiĭ aceştiĭa nepârjolite, şi nearse n'au scăpat; căcĭ Românĭĭ, şi cu oardele Tătarâlor, carile înbla după dânşiĭ, cevaş macar pre acolo necălcat, şi nestropşit n'au lăsat, precum şi Arcadiopolis (aceştie îĭ zic Turcĭĭ Burgaz), Ćorlu, şi Misina (acésta-ĭ Cănăclă) cu toate satele şi oraşele de prin pregĭur, nevoile céle maĭ gréle au păţit. După acésta, şi până supt zidĭul Ţarigraduluĭ prădând, oraşul Athira (acésta-ĭ Chĭucĭuccecmegé) până în pajişte l-au prăpădit, aşé cât nicĭ pruncĭĭ din faşe n'au cruţat. In scurt, din toate cetăţile câte sint înpregĭurul Udriĭuluĭ, şi a Ţarigraduluĭ numaĭ Viza, şi Silivriĭa au scăpat de dânşiĭ nedobândite, şi neprădate. La ĭeşitul acestuĭ an Ioan Alexie Domnul Românilor, de iznoavă au întrat cu oştile sale, şi cu oardele Tătăreştĭ în Thrachia, ş-au maĭ apucat şi alte cetăţĭ câte rămăsése nesuppusă, deosăbĭ de Didimotihon, şi Adrianopolis, la carile, macar că să ispitisă; însă neputând ceva isprăvi, lĭ-au părăsit, şi aşé s'au întors înnapoĭ. După înturnaré luĭ Ioan, Didimotihénĭĭ, şi Udriĭanĭĭ, închinându-să luĭ Henric, el cu mare bucurie trimiţind din Ţarigrad oaste, au cuprins şi acele cetăţĭ. Iară ce răutăţĭ (zice Istoricul Honiatis) au făcut Vlahiĭ cu Tătarâĭ, cu acesté a lor prăzĭ, şi jacurĭ, într'acesta chip ĭera, ca carile nicĭ s'au maĭ văzut vre odânăoară, nicĭ pot să le încapă cine-va cu minté. Acésté dară sint, carile din Nichita Honiatis Istoricul, anume, şi maĭ pre larg pentru némul Românilor, şi de războaele lor cu Grecĭĭ, apoĭ şi cu Latinĭĭ avum a zice.

Honiatis carté de pe urmă cap 8.

www.dacoromanica.ro

CAPUL XVIII.

Arată-să războiul luĭ Lascaris cu Sultanul Alaiddin.

Inpărăţiïa Grecilor, după ce nou scaun precum putusă la Nichea (precum maĭ sus s'au pomenit) îş aşezasă, şi Theodor Lascaris, acmu fărîmate, şi strunclunate lucrurile înpărăţiiĭ nu puţin le întemeĭasă, şi le cârpise ; alalţĭ Domnĭ greceştĭ, cariĭ în parté Evropiiĭ pe la Mora, şi pe alte locurĭ înprăştiindu-se, nu căuta unul pe altul să să agĭutorĭască, şi înprăştiïate mădulările înpărăţiiĭ, la un loc, şi la un trup să le culégă, şi să le unéscă ; ce fie-te carele ce ţărişoară, şi cetăţue apucase, acoloş singur şie nume, şi titlul de înpărat puindu'ş, Monarhiïa a sa să fie, şi precum el nu maĭ ĭaste de dânsa vrednic socotiïa. (O cât de orb lucru ĭaste nărocul! O cât de dragă ĭaste omuluĭ fără socotélă, cinsté la caré nu să poate sui! O cum ĭa Dumnăzău întâĭ minté aceluĭa ce va de tot să'l pohârnĭască, apoĭ îĭ ĭa şi putéré!) Insă numaĭ Theodor Lascaris, om fiind în toate lucrurile vrednic, şi ales de cârpiré a sfărmată, şi ruptă haĭna şi Corona a înpărăţie ca acésta; când Ioan Alexie, cu Tătarâĭ făcé cĭudésele sale asupra Latinilor, Theodor Lascaris, încă vréme de răzsuflare apucând, el încă cu câtă oaste putusă strânge, au cuprins Efesul, şi alte cetăţĭ câte-va, la Anadol, supt stăpâniré sa au adus, cu acésté, mânioasă furtuna Grecilor, încă neîndestulindu-să, scornit-au, şi pe Alexie (carile odată fusése înpărat, de carile precum Balduin prinzindu'l, să'l fie trimis în Ghermania am pomenit), de unde scăpând, precum zice Grigoras nu mulţemiïa luĭ Dumnăzău, că vidé înpărăţiïa Grecilor a să întrăma, şi scaunul a'ş întări; ce luĭ Theodor zavistuind, au trecut Maré egheul, şi s'au dus la Sultanul Iconiĭ Athatin, (acesta la istoriciĭ Turceştĭ, să chémă Alaiddin), carile cu 20 miĭ de Turcĭ, singur într'agĭutorĭu luĭ Alexie viind, căruĭa înpăratul numaĭ cu 2: miĭ de călărime şi 800: de pedestrime (căcĭ maĭ multă oaste nicĭ şi avé), cu bună inimă au ĭeşit înnainte. Decĭ vrăjmaşe bătae dându-ş, Turciĭ întâĭ de tot biruisă pe Romeĭ, şi singur Sulta-

Nichifor Grigoras car: 1, cap 1.

www.dacoromanica.ro

nul asupra luĭ Theodor năvălind atâta de tare l-au lovit cu buzduganul în cap, cât capul învârtindu-i-să, s'au pornit ca mortul de pe cal; după ce au căzut înpăratul ğos, şi îndată desmetecindu-să, cu sabia întâĭ de tot amândoaâ picioarele caluluĭ Sultanuluĭ au curmat; apoĭ sultanul de pre cal prăvălit fiind, cu o lovitură capul zburându-l, îndată l-au rădicat în suliţă, caré văzind alalţĭ turcĭ, au dat dosul cu toţiĭ a fugi. Acolé au prins şi pe Alexie înpăratul (carile şi socru ĭera luĭ Lascaris), ce altă ceva rău aĭ face Lascaris n'au vrut, fără numaĭ în port călugăresc înbrăcându'l, în cinste 'l-au ţinut, şi de toate câte trebuĭa deplin îĭ da. Iară Henric după ce au stătut înpărat Latinilor în Ţarigrad, cu netocmala Domnilor Greceştĭ, caré avé între sine, dezmetecindu-să, (precum scrie istoriĭa Antisiodorénuluĭ), sculându-să cu oaste, şi mărgând, în vrémé a treĭ anĭ, până la anul
Lét 1210. 1210, ĭarăş au luat de la Grecĭ, toate cetăţile Thrachiiĭ, pre carile Vlahiĭ în aniĭ trecuţĭ, de la Latinĭ le răscumpărase. Iară Theo-
Lét 1222. dor în anul 1222, după ce au înpărăţit anĭ 18 în Nichia, au murit, lăsind la înpărăţie pre gineri-său Ioanis Duca.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A NOÂA

Caré arată traĭul Romanilor, de la începătura Hanilor Tătărăştĭ, şi a înpăraţilor Turceştĭ, pănă la năpada luĭ Batie, când s'au tras Româniĭ ĭarăş spre Ardél.

CAPUL I.

Arată-să începătura Hanilor Tătărăştĭ, de la Ginghiz Han, din carile să trag Haniĭ Crâmuluĭ, supt porecla Ghieraĭ.

De vréme ce cursul Hroniculuĭ nostru, au agĭuns pre acélé vremĭ, în carile doaâ marĭ, şi puté(r)nice stăpâniriĭ, adecă a Hanilor Tătărăştĭ în Crâm, şi a înpăraţilor Osmăneştĭ s'au început, (cariĭ cât de lat, şi de lung stăpânesc, cine ĭaste, carile să nu-ĭ ştie), socotit-am, precum şi pentru a altor crăiĭ de pren pregĭurul nostru, cât maĭ pre scurt, câte ceva ne zis, şi nearătat n'am lăsat, aşé şi pentru acésté, pentru înştiinţaré cititorĭuluĭ nostru, cât vom puté maĭ pre scurt, ne arătat să nu trécem; şi maĭ cu dédins, că acésté stăpâniriĭ, nu numaĭ vecine, ce încă şi stăpâne fiiindune, (aşé Dumnăzău cu ascunsăle sale, şi drepte gĭudecăţĭ învoind), pentru acéĭa noaâ Românilor pentru dânsele, şi maĭ curat, şi maĭ bine a şti şi a cerca ne trebue de cât altora. Noĭ dară cât au scris Laonic Halcocondila, Ellenéşte, Leonclavie şi Buzbecvie Lătinéşte, şi alţiĭ mulţĭ, urmând luĭ Zacut Arapul, într'o parte lăsind, célé ce din Istoriciĭ Turceştĭ şi din traĭul nostru prin 22

www.dacoromanica.ro

de anĭ la Poarta Sultănéscă, (unde cé de moşiĭa lor vestire, şi copiiĭ de cât ceĭ străinĭ maĭ curat o ştiu) am înţeles; şi am învăţat, pre scurt vom pomeni. Şi întâĭ pentru Ginghiz marele Han Tătărăsc. Anul ĭeşiriĭ acestuĭ Han foarte greşit ĭaste la toţĭ Istoriciĭ Creştinéştĭ, (cuvântul acesta poftesc pre cititorĭul, să nu'l scrie asupra mândriiĭ noastre, căcĭ adică pre toţĭ pre alţiĭ îĭ socotim greşiţĭ, şi ca cum noĭ numaĭ am fi negreşiţĭ, Ce să caute cu dédinsul, şi atuncé după plăcérea adeverinţiĭ să gĭudece). Greşit să fie anul zicem, că ce scriitoriĭ Creştineştĭ, îl pun la anul de la Mincĭunos Prorocul Muhamed, anĭ 617, carele ĭaste de la Mântuitorĭul lumiĭ 1220, caré de ar fi adevărat, ar trebui ĭeşiré luĭ Genghiz Han, să fie maĭ pre urmă, de cât ĭeşiré luĭ Suleiman Şah, tatăl luĭ Erdogul, şi moşul luĭ Osman (carile întâĭ au stătut înpărat Turcilor) cu 6 anĭ; căcĭ Suliman Şah au ĭeşit la anul de la Muhamed (căruĭa Arăpéşte îĭ zic hiğret) 611 carile ĭaste de la Hs. 1214, ce după adeverinţa tuturor istoricilor Turceştĭ, Persieştĭ, şi Arăpeştĭ (caută şi la Istorie de noĭ făcută în Prefaţie (Pridoslovie). Suleiman Şah, moşul luĭ Sultan Osman, cu câţĭ va anĭ au ĭeşit maĭ pre urmă, de cât Genghiz, şi aşé fără prepus să dovedéşte, că anul, carele, însămnéză Istoriciĭ Creştineştĭ, ĭaste greşit; pentru acésta de va vré Cititorĭul maĭ curat să să înştiinţéză, cérce Prefaţie Istoriiĭ noastre, pentru créştiré, şi descréştiré Curţiĭ Aliosmaneşteĭ, că acolo pre larg, şi maĭ cu dovadă am arătat, precum ĭeşiré luĭ Genghiz Han, s'au tâmplat la anul Iliğret 608, carile ĭaste de la Hs. 1212; carile cade în nal optule an a luĭ Theodor Lascar; şi aşé şi Patavie amentrelé ascuţit, a vrémilor sămăluitorĭu, să arată greşit, carile pune ĭeşiré luĭ Genghiz Han cu zéce anĭ maĭ înnainte, adecă la anul de la Hs. 1202; ce Genghiz Han după socotéla Istoricilor Turceştĭ, la anul 1212 au ĭeşit din Tătărâmé cé mare, caré ĭaste vecină cu Hina, şi maĭ denainte fiind Tătarâĭ aciĭa supt oblastiĭa înpărăţiiĭ Indiiĭ, Genghiz acesta scuturând ğugul de pre grumazĭ, cu mulţime de Tătarĭ, au ĭeşit în părţile înpărăţiiĭ Persilor; şi întrând în ţara ce-ĭ zic Horasan, acolo întâĭ au izbândit vestită cetaté, ce-ĭ zic Belh. După ce au prădat şi au sfărmat toată ţara acéĭa, au clătit cu oştile încă maĭ în lăontrul Persiiĭ, şi în 12 anĭ atâta au destrămat în-

Hogé Sadi, în Predosloviĭa Istorieĭ sale ce-ĭ zice Tagittevarie, adecă Corona Istoriilor.

Petavie, Parte 1, car. 11. cap. 3.

www.dacoromanica.ro

părăţiia Persilor, cât la mărimé, şi putéré caré au fost, nicĭ până astăzĭ n'au maĭ putut să să maĭ întoarcă; Căcĭ după scularé Tătarâlor de acolo, Domniĭ Persilor, cariĭ s'au putut strânge pe la locurile lor, în multe stăpâniriĭ s'au înpărechét, şi cine ć-au pu tut apuca au ţinut, până la vrémile luĭ Sofi, carile ĭarăş pre uniĭ din Domnĭ suppuind, au tocmit înpărăţiia. Insă la statul său cel din tâĭ să o aducă n'au maĭ putut. Decĭ Genghiz Hanul, după ce au stăpânit toată Persia 12 ani au murit, lăsând în urma luĭ pe fićorul său, Octaĭ. Acesta s'au numit şi Ghieraĭ (de pre cariĭ Hanii Crâmuluĭ şi astăzĭ să intitulesc cu acest nume); Ghieraĭ acesta, ca cum lumiĭ, unul ar fi fost Monarh, toate a lumiĭ înpărăţiĭ, ca pre o moşie au înpărţit-o altor fraţĭ aĭ săĭ, unora Asia, altora, Evropa; orânduind, şi poroncindu-le, cineş oarda sa luând (căcĭ fără număr ĭera de mulţĭ) să margă, să-ş suppue ţărâle ce léu căzut în parté lor. Unuĭa dară din fraţĭ, i s'au vinit Moscul, Litfa, Polonie, şi Ghermanie; carile la anul pomenit cu oardele părţiĭ sale sculându-să, au întrat în ţara Mosculuĭ, şi de tot au suppus-o, apoĭ au trecut în Litfanie, şi în ţara Léşască, au slobozit oardele, ş'au prădat spre ţara Nemţască, cât şi cum lĭ-au fost voĭa; înnapoĭ întorcându-să s'au aşezat cu sedéré în Crâm, unde şed şi astăzĭ, însă marginele despre mare, şi cetăţile în Crâm, despre Ţarigrad, ĭera pe mâna Creştinéscă, şi aşé de la acest fićor a luĭ Genghiz, sau precum alţiĭ vor a luĭ Octaĭ, au rămas seminţiia familiiĭ Hanilor Crâmeştĭ caré şi până acmu cu multă prăsilă stă; ĭară ce zice Băsnuitorĭul Simion, că Tătarâĭ, cariĭ au scăpat din războĭu, cu Laslău cel mincĭunos să fie descălecat Crâmul, hirişe mincĭunĭ, şi poveştĭ, fără nicĭ un temeiu sint, precum înnainte vom arăta, că Batie au fost dintr'alţĭ Tătarĭ, ĭară nu dintr'aceşté; ce acmu vine rândul să zicem ceva pentru Zmăul cu şépte capete, înpărăţiia Turculuĭ.

www.dacoromanica.ro

CAPUL II.

Arată-să începătura némuluĭ Turcesc, şi a familiiĭ Ali-Osmanilor, cariĭ astăzĭ ţin înpărăţia Ţarigraduluĭ, cu multe alte înpărăţiĭ în Asia, Africa, şi Evropa.

Numele acesta, Turc; cu năpaste ĭaste, şi să dă înpăraţilor Ali-Osmanilor, că numele acesta, neluând sama scriitoriĭ ceĭ maĭ denainte, a cuĭ au fost, şi cuĭ s'au căzut, atâta s'au întărit obiceĭuiré, cât cu greu ĭaste a scóte din minté lumiĭ, numele acesta de pre înpăraţiĭ Osmanilor. Ce adevărul ĭaste, că aceşté cărora acmu cu toţiĭ, Turcĭ, ale zice, ne-am deprins, nu sint Turcĭ, ce stăpânitoriĭ Turcilor; cariĭ cu multe sute de anĭ (de pe vrémé luĭ Iraclie înpărat) maĭ denainte de aceşté, rumpând poarta de fier, [pre caré la anul 1722 cu închinăcĭune, înpăratul Peter Alexievicĭ cu câte-va alte cetăţĭ pe marginé mărиĭ Caspiĭ până la ţara Ghilianuluĭ supt stăpâniré sa o au adus,] (1) la munţiĭ Cafcasuluĭ (caré ĭaste între maré négră, şi între maré Caspiiĭ, şi astăḑĭ să chémă Derbend, şi cetate ĭaste cu acesta nume, care hotărêşte înpărăţiĭa Rusască, cu cé Persască), au ĭeşit în părţile Asiiĭ, cariĭ acmu să chémă Turcmenĭ. Pre acesté, maĭ pre urmă suppuindu-ĭ Sultan Osman, cel din tâĭ, carile s'au numit înpărat turcesc, de pre numele acelora, scriitorĭ obiceĭuiţĭ fiind, lĭ-au zis şi acestora Turcĭ, precum maĭ gos, cât să va puté maĭ pre scurt, şi maĭ deschis, vom sili să arătăm. Cu multe vremĭ maĭ de nainte, în Tătărâmé cé mare, fost-au un loc pre den afara Hiniĭ (căruĭa istoriciĭ Arăpeştĭ ĭĭ zic Cin, şi Cinĭmacin) căruĭa loc ĭĭ zic istoriciĭ Turceştĭ Deşticapćac, adecă Câmpiĭ Capéaculuĭ. [Tragu-să câmpiĭ aceşté din apa Donuluĭ până la Hina, trecând peste Volgăĭ alături cu Uzbecul, pre care câmpiĭ dusu-ni-au vrémé şi pe noĭ a'ĭ vidé.] (2) Pe câmpiĭ acésté lăcuĭa un ném de Tatarĭ, cariĭ să chema Oguziĭ. Dintr'aceşté o samă sculându-să, au vinit ş'au cuprins locurile, atuncé pustiĭ, pre marginile mărиĭ Caspiĭ, céle despre răzsărit, carile sint între Limanul, ce'ĭ ḑic astă-zĭ Cara Bogáz, şi între

(1) Cuvintele puse în parentes sunt scrise de Cantemir pe margine.
(2) Idem.

www.dacoromanica.ro

mare Balta, ce o număsc Hiva, care baltă despre răzsărit, are înpărăţiïa Ozbeculuï, şi a Havanuluï, şi într'ânsa dă o apă mare, care acmu îï zic Dara, ïară la istoriciï Turceştï să chémă Nahrà, de pre a cărie nume şi parté loculuï acéluïa, să chémă Nahrà. Oguziï dară acéşté, după ce au vinit pe locurile pomenite, pe vrémé, în caré cuprinsése Genghiz Han Persia, aniï de la Muhamed 611, carile ïaste de la Hs 1214. In cetaté Nahrà, ïera stăpânitorïu Suleiman Şah, fi ćorul luï Chialeb, nepotul luï Câzil Bogà, strănepotul luï Bantemur, şi strănepot de strănepot, după câte-va némurï luï Oguz Han, nepotuluï luï Caï Han, cariï sint ceï din tâï părinţï, şi stăpănitorï Oguzilor. Din némul dară acestora, Suleiman Şah, precum am zis, auzind procopsala, caré făcusă Genghiz Han, după ce au întrat în Persia, şi câte ţărï au suppus supt stăpâniré sa, anul pomenit s'au sculat şi el cu 50 miï de Tătarï Oguzï, ş'au purces spre Asia, să îşï găsască şi el niscare-va locurï de stăpânire; şi aşé au ïeşit în părţile Midiiï (caré Turcéşte să chémă Azerbaiğan) care ţară pre atunce ïera supt oblastie Persilor. Ce Persiï, fiind într'acé uluire şi râsipă, caré le făcuse Genghiz Han, Suleiman Şah, pre lesne au suppus toată ţara Midiiï; după acéïa, purcegând cu oasté să între asupra luï Alaindin, Domnul Turcilor (a căruïa scaun pre atuncé ïera la Iconie), vrând să trïacă apa Evfratuluï cu calul în not, acolo s'au înnecat. Iară cé maï de obştie istorie Turćască, scrie, precum aproape de Halep, supt cetaté ce să chémă Baber să'l fie îngropat. In urma luï au rămas triï fićorï Erdogrăl, Gïundogdï, şi Dumdar; Aceşté tustreï, ş'au înpărţit după moarté luï Suleiman şi ţărâle ce suppusése, şi oştile. Decï Gïundogdï, şi Dundar au purces cu oştile sale, spre părţile răzsărituluï, pentru a cărora sfârşit istoriciï Turceştï cevaş nu pomenesc, ïară Erdogril s'au slobozit spre părţile Evropiï, şi s'au apropiet până aproape de Halep, arzind şi prădând; de carele vèste luând Alaiddin, Sultanul Iconiiï, au socotit, că pre ném ca acesta vitéz, şi vrăjmaş, maï bine cu prietenie de cât cu neprietenie, în ţara sa să îï priimască; şi maï vârtos, acésta a face l'au îndemnat, maré nevoïa, caré avé de rămăşiţa Tătarilor, cariï pre acélé locurï înprăştiaţï rămăsése, şi de toate părţile ardé, şi prăda. Şi aşé Alaiddin, trimiţînd înnainté luï Erdogril oamenï, 'l-au poftit să

Tarihul luï Hogé Sadi, in Pridoslovie. Lét 1214. Tagïut Tevarih, în capul 1, pentru familiia Ali-Osmanilor

www.dacoromanica.ro

vie cu pace, şi el cu dragoste îl va priimi. Erdogril îndată lăsind gândul cel de neprietenie, au vinit cu toţĭ oamenĭi săĭ în slujbă, lângă Allaidin Sultan; cărora îndată lĭ-au orânduit locurĭ pentru şederé, carile astăḑĭ îl chemă Caragédag, şi lĭaſă şi altă ce lĭ-au trebuit, pentru hrană. Erdogrăl, după ce au priimit slujbă îndată s'aŭ apucat, şi cu nebiruită mână, în puţină vréme, toată ţara luĭ Alaiddin Sultan, de Tălhărimé Tătărască, au curăţit-o; pre unĭĭ prinḑindu'ĭ, pre alţiĭ omorându'ĭ, ĭară pre alţiĭ de tot peste hotarăle ţărăĭ gonindu-ĭ. Alaiddin văzind vrednicia, şi vitejia luĭ Erdogril, în maĭ mare cinste, şi dragoste luându'l, l-au pus Seraschéri peste toate oştile sale. Intre acésté tâmplându-să moarté luĭ Erdogril, Alaiddin acéĭaş cinste au dat-o luĭ Osman fiĭcoruluĭ său, (carelé pentru tinerége, cu nume dezmierdat, să chema Osmangic). Osman luând cinsté tătâne-său, în vitejiĭa şi purtaré oştilor, cu multul covârşiĭa pre tată-său, Erdogril; şi nu numai căcĭ ţara luĭ Alaiddin Sultan, de nepriĭatinĭ ne călcată, şi ne atinse o feriĭa, ce încă şi multe alte cetăţĭ, din mâna Grecilor luând, la stăpâniré luĭ Alaiddin Sultan, le alătura. Intre acésté Alaiddin Sultanul Turcesc, sfârşit fiind de bătrânéţe, la
Lét 1300. anul Higĭretului 699 carele ĭaste de la Hs: 1300, fără fiĭcorĭ murind, cu sfatul şi cu voĭa de obşte, în locul luĭ au rădicat la stăpâniré Turcilor pe Osman. Aşé Osman deciĭa nume, şi putére de Sultan luând, şi oştile Oguzilor una făcând cu oasté Turcilor, ca un fulger deciĭa în toate părţile să sloboziĭa, şi încătro mergé, fără izbândă, şi fără dobândă nu să întoarcé. Şi aşé în 25 de anĭ şi 5 lunĭ, zile 17, cât după moarté luĭ Alaiddin au înpărăţit, toate ţărâle şi cetăţile în Asia mică, carile ĭera supt stăpâniré înpăraţilor Greceştĭ, (osăbĭ de Brusa în Vithania, şi de Nichia) supt stăpâniré sa lĭ-au suppus. Osman la anul de la Dom-
Lét 1326. nul Hs: 1326: în Enişehir de la Asia (unde scaunul din Iconie mutase) murind, au urmat la înpărăţie fiĭcorul său Orhan. Acesta au luat şi Brusa, şi Nichea, şi tot altă, ce maĭ rămăsése, înpăraţilor Greceştĭ la Anadol; apoĭ trimiţind pre feĭcorul său Suleiman, au trecut Bogazul, pe la Caliopolis, la Evropa, şi luând cetatea Caliupolis, au prădat la Evropa, până supt Udriĭu. Atâta ĭera înpăraţiĭ Greceştĭ de nesocotitorĭ lucrurilor sale, (Poate fi

www.dacoromanica.ro

Dumnăzău vrând, să le ĭa înpărăţiia, întâĭ le luasă socotéla), că când au adus véste luĭ Andronic Paliolog, precum Turciĭ au luat Caliupolis (caré ĭaste chéĭa Ţarigraduluĭ despre Maré albă), zic să fiĭa râs; şi să fie răspuns: Oh! ce mare lucru, am pierdut o poĭată de închis Porciĭ, şi un urlcior de Vin. — După Orhan au stătut al treilé înpărat Murad fiĭcorul luĭ. Acesta au trecut cu totul la Evropa, Udriĭul au luat, Filippopolis şi ţara Muntenéscă au suppus. După Murad au urmat fiĭcorul luĭ, Baezid; carele s'au poreclit Ildârâm, adecă fulger. Acesta au căzut rob pre mâna luĭ Temurleng, şi acolo au şi murit. După cădéré acestuĭa prin 7 anĭ au fost gâlcévă pentru înpărăţie, între fiĭcoriĭ luĭ, Musa, şi Suleiman; şi până maĭ pre urmă, au stătut la înpărăţie Muhammed, fiĭcorul lui Baezid, apoĭ ĭarăş Almurad au urmat, a cuĭ fiĭcor au fost Fatih Sultan Muhammed, carile au luat Ţarigradul, şi aşé deciĭa din zi în zi, înpărăţiĭa acésta mărindu-să, şi crescând, până într'atâta s'au lăţit, şi s'au înnălţat, cât, şi celor cât de proştĭ ştiut ĭaste, şi pline sint Bibliotecile şi Turceştĭ, şi creştinéştĭ, de minunate şi marĭ faptele lor, înnainte a cărora de n'ar fi pus Dumnăzău mătaniile luĭ Leopold Chesarĭuluĭ, cu armele Némţilor amestecate, până acmu toată creştinătaté în Evropa, la primejdie cé de apoĭ ar fi agĭuns.

CAPUL III

Arată-să rândul Crailor Ungureştĭ, de la începătura Crăiiĭ lor, până la năpada luĭ Batie.

Maĭ denainte, de cât a lua Latiniĭ Ţarigradul din mâna Romanilor, pre vréme luĭ Isachie Anghel, la anul 1193: pentru Bela Craĭul Unguresc am pomenit, precum au fost el atuncé crăind, şi precum au fost şi socrul luĭ Isachie, unde cursul anilor, ne trăgé să zicem şi de moarté luĭ, şi de craiĭ, cariĭ au stătut în urmă-ĭ; însă noĭ nevrând să abatem cursul hroniculuĭ, până la luaré Ţarigraduluĭ de la Latinĭ, şi pentru ca amestecare să nu facem voroaveĭ, am socotit cu deosăbit cap, pentru Craiĭ Ungu-

www.dacoromanica.ro

reştĭ, să zicem, pentru ca cetitorĭul nostru, maĭ curat să cunoască, când, şi ce în vréme au fost Vladislav cel adevărat Craĭu în ţara Ungurésc㎃, pentru carile Cititorĭul, precum ĭaste adevărat, înştiinţindu să, fără nicĭ un prepus va cunoaşte, că Vladislavul cel mincĭunos (pre carile Băsnuitorĭul Simeon îl cunoaşte Laslău), pre vrémile, în carile cu basmele lor în scaunul Craiĭ îl pun, nicĭ au fost, nicĭ au putut fi, nicĭ la Istoricii adevăraţi să află. In anul dară, precum am zis 997 fost-au Craĭu în ţara Ungurĭască Stefan fiĭorul Gheĭzii, carile întâĭ şi Craĭu s'au numit, şi la lumina Creştinătăţii au vinit.

2: Al doilé au fost Petăr Alleman, fiĭorul luĭ Gulielm, şi nepot luĭ Stefan. Lét 1034:

3: Otto, cumnat luĭ Stefan, Lét 1041. Alţiĭ acestuĭa zic Aba.

4: Petăr Alleman, de al doilé, Lét 1044.

5: Andrias, întâĭ născut a luĭ Ladislav Pleşuvuluĭ, fiĭorul luĭ Mihail, carele au fost frate luĭ Stefan, Lét 1047:

6: Bela, fratele luĭ Andrias, Lét 1059:

7: Solomon, fiĭul luĭ Andrias, Lét 1063:

8: Gheĭza Marele, fiĭorul Beliĭ, Lét 1075:

9: Ladislav, fratele Gheĭziĭ, fiĭorul luĭ Bela. Acesta Ladislav, la Istoriciĭ Ungureştĭ, să numéşte Sfânt; Ce acesta nu poate fi Vălhovniculuĭ Simion Basnă, căcĭ ĭaste cu 167 de anĭ maĭ înnainte de cât Laslău cel mincĭunos, carele au ucis cu toporul, cel din cerĭu coborât, pe Batie Hanul Tătărăsc; Că Ladislav acesta au stătut la Crăie Lét 1078: ĭară Laslău cel mincĭunos, carile zic să fie avut bătae cu Tătarâĭ luĭ Batie, au fost la Lét 1242: ce pentru acésta pre larg vom zice la acelaş an.

10: Al zecelé, după Sfântul Ladislav, au fost Craĭu Coloman, fiĭorul luĭ Gheĭza Marele, la Lét 1095.

11: Stefan al doile, fiĭorul luĭ Coloman, 1116.

12: Bela 2-le, orbul, fiĭorul luĭ Almu, Lét 1136.

13: Gheĭza 2 le, fiĭul luĭ Bela 2-le, Lét 1145.

14: Intre Gheĭza, şi între Stefan, în hronologhiĭa Crailor Ungureştĭ, să pune un Ladislav al doilé, fiĭorul Beliĭ orbuluĭ, carile au apucat Craiĭa cu sila, ş'au ţinut-o numaĭ 6 lunĭ, carile de pe vrémé annilor, şi de pe puţină stăpâniré, ce au avut, nu

www.dacoromanica.ro

poate fi Laslăul cel mincĭunos, a mincĭunoşilor Simion şi Misail.

15: Stefan 3-le fiĭul luĭ Gheiza 2-le Lét 1165:

16: Bela 3-le fiĭul luĭ Stefan 3-le, Lét 1176:

Acesta au dat pre fiĭcă-sa Marie, după Isachie Anghel, pentru carile la locul său s'au pomenit.

17: Emeric, ficorul Beliĭ 3-le, Lét 1199.

18: Al cestuĭa urmaş alt Ladislav, căruĭa uniĭ îĭ zic ficor a luĭ Emeric, alţiĭ amentrelé, la Lét 1206: Acesta Ladislav încă numaĭ şóse lunĭ au stătut la Crăie, pentru caré Ricţiolul în hronicul cel mare, socotéşte, precum Hronologiĭa Ungurescă cu greşală să fie puind doĭ Ladislavĭ; cariĭ verĭ doĭ ar fi fost, verĭ numaĭ unul, pentru neapotriviré vrémiĭ, şi pentru scurtă Crăiĭa lor, precum am şi maĭ zis, nu pot fi Laslăul cel mincĭunos.

19: Bela 4-le, ficorul luĭ Andreias, Acesta au stătut Lét 1238: şi bătrân au murit Lét 1275: după ce au crăit anĭ 37: în vrémé acestuĭa, au vinit Batie ş'au prădat părţile Evropiĭ, şi au gonit şi pre dânsul din scaun; pentru carile cum ĭ-au fost povesté înnainte la acela an vom zice, ĭară acmu întorcându-ne, trebue să arătăm, din doĭ Ladislavĭ, poate să să cuvie vre unul, cu Laslău cel din basna luĭ Simion Ungurénul? ĭară pentru Laslău acel mincĭunos, aşijdéré vom zice la anul, când plăzmuitoriĭ îl fac, că s'au bătut, ş'au omorât pe Batie; ĭară pentu alalţĭ Craĭ Ungureştĭ, cariĭ au urmat, vrând Cititorĭul să să înştiinţéză, caute la Istoriciĭ lor, şi ales la Bonfin, Sansovin, Dolion, şi alţiĭ, şi acolo îĭ va afla, căcĭ noaâ nĭ-au fost socotéla, să ducem rândul acestora Craĭ, numaĭ până la Batie, pentru ca şi hronicul nostru credinţa să'ş plinĭască, şi Băsnuitoriĭ gura să'ş astupe.

CAPUL IV.

Dovedéşte-să, precum din doĭ Vladislavĭ, cariĭ la Istoricĭ să pomenesc, nicĭ unul, pe vréme, când au vinit Batie, n'au fost la Crăie.

Mărturisesc Cititorĭuluĭ, că când scriĭam Hronicul nostru la Mosc; unde cărţile de trĭabă încă tot sint rarĭ, aflându-ne; pe

www.dacoromanica.ro

Bonfin Istoricul (carile între toţĭ scriitorii, pentru lucrurile Ungureştĭ maĭ curat, şi maĭ credincos să are), la mână a avé n'am putut; ce Izvodul Crailor l-am scos din Hronicul cel mare a luĭ Ricţiol pre carelé l-am potrivit cu Istoriĭa luĭ Dlugoş Léhul, şi cu Hrono(lo)gul Calviz, şi cu a luĭ Moreri Istoricesc Lexicon, şi dintr'acestĕ culégând, (căcĭ şi eĭ din Bonfin scriu, şi luĭ urmază); Iară acmu când de iznoavă din Lătinesc, în limba Romanéscă l-am prefăcut, nu numaĭ Bonfin, ce şi alţiĭ câţĭ-va Istoricĭ la mână viindu-ne, lĭ-am înfăţoşétu cu Hronologhiĭa luĭ Ricţiol, pre carile în toate cu Istoriciĭ Ungureştĭ într'un glas l-am aflat, fără puţină neatocmire, ce să arată pentru aniĭ, cariĭ fiete care Craĭu în ce vréme au stătut Craĭu, şi în ce an au murit; Ce toată neatocmiré lor, numaĭ în doĭ anĭ stând, noĭ tot Hronologhiĭa luĭ Ricţiol, am urmat. Ladislav dară, (sau cum alţiĭ zic, Vladislav) cel din tâĭ stătut-au la Crăiĭa Ungurésc㠕 după tată-sàu Gheĭza, la anul de la Hs. 1078 şi după ce au trăit în stăpânire 17 anĭ, la Lét 1095 au murit. Acesta au dat pe soru-sa Solomira după Domnul de Dalmaţia, şi de Croaţia, a căriĭa barbat, după ce au murit, şi ţărâle acéle în moşteniré eĭ rămâind, lĭ-au dăruit frăţine-sàu, luĭ Ladislav. După acéĭa Ladislav, şi Bulgariĭa şi o parte de ţara Rusască, caré ĭera supt Crăĭa Léşască) către stăpânire sa lĭ-au adaos; fost-au adevărat om creştin, legiĭ răvnitoriu, şi în mirosul sfinţeniiĭ viĭaţa ş'au petrecut, pentru caré tare mărturisesc Epistoliile Papeĭ Grigorie al şeptélé. Avut-au biruinţa şi asupra Tătarâlor, ş'au murit precum am zis la Lét 1095 Iulie 30. Acesta nu poate să fie acel Laslău, căcĭ aniĭ Istoricilor adevăraţĭ, dovedesc, precum cu 167 de anĭ maĭ înnainte au murit, de cât năbuşiré luĭ Batie în ţara Ungurésc㠕 Aşijderé nu poate acesta Vladislav, să fie Laslău cel mincĭunos, căcĭ cu mulţĭ anĭ maĭ înnainte Românĭĭ au fost pre locurile lor, precum în multe locurĭ înnapoĭ din Istoricĭ vrednicĭ de credinţă am arătat; şi maĭ vârtos unde am istorisit războaele acestuĭ Ladislav, carile au avut cu Tătarâĭ. Aşijderé arătat-am, şi din Dlugoş, şi din Striicovschie Istoriciĭ Léşeştĭ; căcĭ de ar fi ĭeşit Românĭĭ de la Râm întâĭ supt acesta Vladislav, n'ar fi avut de unde să margă într'agĭutoriu Polovţilor, nicĭ Polovţiĭ şi Pecinighiĭ ar fi avut de unde să'ş înprumutéze limba; şi să o améstece cu cé Românéscă. Ce acésté fiind maĭ curate de cât ar tre-

www.dacoromanica.ro

bui a să dovédi, maĭ mult cuvântul pentru ce să lungim, nu avem. Decĭ să videm şi pentru Vladislav al doilé. Acesta au fost fiĭcor luĭ Emeric, precum în Izvod am arătat; ş'au stătut la Crăie Lét 1206, şi precum mărturisĕşte Bonfin, au stătut în Crăie numaĭ 6 lunĭ. Aşé mărturisésce şi Hronologhiĭa luĭ Abraham Bacşaĭ, macar că Dlugoş scrie să fie crăit un an şi doaă lunĭ, şi la Lét 1207 au murit. Aceste din Bonfin, şi Abraham şi Moreri, acéste adeverĕşte Ricţiolul în Ghenealoghia Crailor Ungureştĭ, şi numaĭ 6 lunĭ să fie crăit mărturisĕşte. Acesta Vladislav încă nu poate fi Laslăul minciunos a Măzaculuĭ Simion, căcĭ şi acesta au fost cu 36 de anĭ maĭ înnainte de întraré luĭ Batie în ţara Unguréscă. Aşijderé, nu poate fi, căcĭ scurtă vrémé, a şése lunĭ nu rabdă adeverinţa Istoriiĭ, să fie putut lucra, câte spun Băsnuitoriĭ c'au lucrat. Aşijderé nu poate fi, căcĭ de la anul 1206, şi de pe acéstă vréme, şi încă cu sute de anĭ maĭ înnainte, precum Româniĭ să fie fost cu Domniĭ, şi cu stăpânire, din Istoricĭ am arătat, şi înnainte din Istoricĭ ĭarăş de credinţă vom dovedi. Aşijderé nu poate fi Vladislav acesta, Laslău luĭ Simion, căcĭ cu câţĭ va anĭ maĭ înnainte, adecă pe la aniĭ 1186 Vlahiĭ s'au despărţit de la înpărăţiie Ţarigraduluĭ, şi multe războae după acéĭa au avut, cu Isachie Anghel, precum înnapoĭ pre amănuntul, din Istoricul Nichita Honiatis lĭ-am scris. Aşé dar minciuna Băsnuitorilor de Laslăul lor, maĭ goală de cât pilugul piuliţiĭ rămâind; Vladislaviĭ ceĭ adevăraţĭ, dintr'acé basnă să dezbat. Iară ce Craĭu Unguresc au fost pre vrémé, când au întrat Batie în ţara Unguréscă, şi ce războae au avut cu dânsul, vrând Dumnăzău, la aniĭ, cariĭ s'au tâmplat, maĭ înnainte la rândul lor pre larg să va zice (1).

CAPUL V.

Arată-să precum Românii ceştĭ dincoace de Dunăre, să fie luat Protecţia luĭ Andreas Craĭuluĭ Ungaresc.

Pre vrémé, ce înpărăţiĭa la Nichea, Ioannis Ducas în ţara Unguréscă ĭera Craĭu Andreas al doile, fiĭcorul Beliĭ al triilé, care

Ioannis Ducas. Bonfin şi Dlugoş Tom. 1. carte 6. cap 508.

(1) In manuscript numerotaţia capitolelor următóre începe cu 10 şi finesce cu 18.

www.dacoromanica.ro

la anul 1207 au fost stătut la Crăiĭa Ungurescă. In vrémé acestuĭa Craĭu, din Diplomatele şi pravilele, cari le-au aşezat el în ţara Ungurescă, fără îndoinţă cunoaştem, precum părţile Vlahiiĭ dincoace de Dunăre să fie fost supt Protecţiĭa Crăiiĭ Ungureştĭ; căcĭ pomenitul Craĭu în titul Diplomatelor, să pomenéşte Craĭu, şi a Valahiiĭ, care Titul în Carté a doa aşezământurilor Pravilelor luĭ Coloman, Craĭul Unguresc, scrie aşé: Andreas Dei gratia, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramiae, Serviae, Gallitiae, Lodomiriae, Rex in perpetuum. Adecă: Andrias cu mila luĭ Dumnăzău tot déuna Craĭu a Ungariiĭ, Dalmaţiiĭ, Croaţiiĭ, Ramiiĭ, Serviiĭ, Galliţiiĭ şi a Lodomeriiĭ, i procĭ: Iară Galliţia pre atuncĭ să să fie chemat Vlahia din maré négră până în Tisa mărturisésţe Sambuţie Istoricul Unguresc, în tâlcuiré a unor cuvinte, şi numeré Ungureştĭ. Acéstaş adeveréşte şi Leunclavie, în Pantecte Cap 174 unde zice: Valahia toată, maĭ denainte s'au fost chemând Galliţia; precum şi Diplomatele Crailor mărturisesc. Scrisu-s'au acé Diplomă a luĭ Andreias Craĭu la anul 1222; ĭară Andrias după ce au crăit anĭ 31 la anul 1238 murind, urmat-au la Crăiĭa Ungurescă fiĭcorul său Bela al patrulé, cu acesta nume, într'acăruĭa vréme au fost poĭadé Tătărască, cu Hanul Batie. Decĭ toată pricina înpotriviriĭ basnelor cu Istoriĭa ce adevărată, într'a ceşta punct stând, sili-vom ca curat, şi preamănuntul, toate năbuşiturile luĭ Batie la locul, şi la anul lor să le arătăm, şi toate răutăţile, morţile, prăzile şi râssipele, cari le-au făcut, în părţile Evropiĭ să le Istorisim; Căcĭ aşé bună nedejde avem, că Cititoriul nostru, de-ĭ vor fi sunat maĭ denainte la urechĭ basnile luĭ Simion Ungurénul pentru Laslău Craĭu, şi pentru descălecaré Maramorăşuluĭ cu Romanĭ, acélé sunete toate, nemică adevărat însămnătoare, să ĭasă, şi în locul lor adevărata a adevăraţilor scriitorĭ Istorie să pue, că precum până acmu am făcut, aşé şi de acmu înnainte vom face, toate din Istoricĭĭ streinĭ, şi vrédnicĭ de credinţă, culegând, nemică altă ceva al nostru vom pune, nicĭ vom adaoge, fără numaĭ o a Istoricilor alcătuire, şi mărturie aducând.

www.dacoromanica.ro

CAPUL VI.

Arată-să, cé d'intâi a luĭ Batie năpadă, şi cum ĭ-au închis atuncé Româniĭ policile munţilor, de n'au putut întracé dată răzbate în ţara Ungurĭască.

După câtă trudă nĭ-au adus băsmuitoriĭ, cu Laslăul lor cel mincĭunos, atâta odihnă simţim acmu, când noĭ într'o parte dându-ne, toţĭ scriitoriĭ străinĭ Condéilé maĭ ascuţite de cât sulele, şi maĭ lungĭ de cât suliţele, asupră-le'ş buâréză, şi ca nişte bunĭ vitéjĭ a Istoriiĭ adevĕrate păzitorĭ, şi scutitorĭ, din trufaş scaunul minciuniĭ prăvălindu'ĭ, ca fumul şi pulberé de vântul vivorât înprăştiindu-'ĭ, şi răşchirându-ĭ, îĭ face, aşé; ca după ce le va peri numele cu sunet, să trécă, şi să să întórcă, şi nicĭ locul să nu li se maĭ afle. Decĭ dară Patavie în carté sămăluiriĭ vrémilor, Parté 1 Carté 9 Cap 3 din Iavcler cé din tâĭ a luĭ Batie năbuşire, o pune cu 39 de anĭ, maĭ pre urmă de cât ĭeşiré luĭ Genghiz Han, a căruĭa nepot acmu Crâmul stăpâniĭa, precum în céle trecute am arătat. Batie dară acesta, la anul de la Hs: 1236, sculându-să din Tătărâmé céĭa ce ĭaste peste apa Volgâĭ, (aceştiĭa vechĭ Gheografiĭ Elleneştĭ, îĭ ḑic Rra), ĭară oardele acélé astăzĭ să chĭamă ruséşte, zolotaĭa Orda), şi viind, întâĭ au întrat în hotarăle înpărăţiiĭ Ruseştĭ, şi îndată au răzbit cetatea Volga (caré acmu să socotéşte să fie fost, unde ĭaste Ajdrahanul), de acolo spre părţile de Crivăţ slobozindu-să, în lung şi în lat, toată ţara Moschicéscă, au prădat, şi au fărmat; iar la al doilé an, au încunĝurat şi Stoliţa Mosculuĭ, şi au şi dobândit-o; şi prinzind, sau în războĭu omorând, pre Gheorghie marele Cnez, a Moscalilor; tot némul rusesc au supus, supt stăpâniré sa, puindu-le de la sine Cnezĭ pre Iaroslav, fratele luĭ Gheorghie marile Cnez. Aşé Batie, după ce au suppus ţara Moscalilor, scrie Marin Istoricul, «precum s'au slobozit în ĝos spre Vlahĭ; Ce Vlahiĭ una făcându-să cu Săcuiĭ, lacuitoriĭ Pannoniiĭ, au închis căilé, şi poticile munţilor, şi tare locurile acélé păzind, au înpins pre Tătarĭ înnapoĭ, şi nu ĭ-au lăsat pre acolo să trécă maĭ spre păr-

Iavcler, carte 2. Rodul 42.

Lĕt 1236.

Lĕt 1237.

Marin Par. 2. carte 3. cap 13. şi 16; şi în Epitome Istoriiĭ, la acesta an, la Ioan Glnverie.

www.dacoromanica.ro

ţile Apusuluĭ». Vază aicé cititorĭul, şi să să scrăndăvască de mincĭuna Băsnuitorĭuluĭ, căcĭ din Istoriciĭ ceĭ adevăraţĭ, curat să dovedéşte, că Batie încă până a nu intra în ţara Ungurĭască, Volohiĭ (sau precum Istoricul Marin le zice Olahiĭ) cu săcuiĭ, puterile înpreunându'şĭ luĭ Batie pre acélé locurĭ n'au dat trecătoare, pentru caré au căutat Tătarâlor, a'ş muta şléhul prin ţara Léşască în Silezie, precum maĭ gos vom arăta, cum dară să prinde sula în sac, şi măcĭuca în pungă; (Créză cititorĭul, şi ĭarte proastelor noastre cuvinte, căcĭ cătră Băsnuitorĭ ca aciĭa, pilde ca acesté să prind), cum putu fi, Volohiĭ, carĭ în temniţile Râmuluĭ fiind, să oprĭască întraré Tătarâlor în ţara Ungurĭască; ce aşé trebue să să ruşinéză Măzacul, carile Istoriile necitind, basnilor urmază.

CAPUL VII.

Arată-să prada luĭ Batie în ţara Leşască, şi în Silezia.

Batie, văzind, că calé prin Volohia, i s'au închis, şi prin acé parte, în cotro îĭ era voĭa, a tréce n'au putut, Lét 1240: ĭarăş
Lét 1240. au întrat în ţara Léşască, şi râzsipind Cetaté Lĭublinul, prin tot anul acela din ţara Léşască afară, n'au ĭeşit; ce nime înpotrivă stându-ĭ, au tot prădat, ş'au omorât, până au agĭuns la Visla. Iară Lét 1241: ĭarna trecând Visla pe ghĭaţă, au început a prăda, şi într'acélé părţĭ; înpotriva luĭ Batie, au ĭeşit Palatinul cu oaste, şi întâĭ cu năroc mărgându-ĭ, au scos prada din mânule Tătarâlor; ce cu acésta maĭ mult întărtându să Batie, de cât biruindu-să, într'acelaş an, Mart 18: asupra Leşilor năvălind, mare moarte, şi stricăcĭune au făcut într'ânşiĭ, de care lucru văzind Boleslav Craĭul Léşesc, şi toţĭ Domniĭ Léşeştĭ, că nu vor maĭ puté să sté înprotriva Tătarâlor, luându'şĭ Doamnele, şi ce ş'au putut apuca de prin case, uniĭ au fugit la Selezia, ĭară uniĭ înpreună cu Craĭul, au scăpat în ţara Unguréscă. Tătarâĭ biruitorĭ, şi ţara Léşască fără nicĭ o apărare rămâind, după izbândă au vinit la Cracov, carile atuncé ĭera Scaunul crăiiĭ.

www.dacoromanica.ro

După ce au răzbit şi Cracovul, şi 'l au aprins, de au ars până în pământ; deciĭa acolo ş'au înpărţit oştile în doaâ părţĭ; Decĭ singur Batie cu o samă de oştĭ, au purces să gonĭască pe Craĭul în ţara Unguréscă, ĭară cu o samă au trimis Seraschérĭu, pe Peta, carile mărgând au prădat toată Sileziĭa, şi Bohemiĭa; Ce Tătarâĭ aceşté, trecând pre lângă Vratislavia, şi agĭungând la Ligniţĭ, acolo lĭ-au ĭeşit cu oaste înnainte Ducul Henric. Decĭ întâĭ, ĭ-au mărs războĭul oare ce cu năroc; ĭară maĭ apoĭ, necredinćos nărocul războaelor, faţa întorcând, cu nepovestită răzsipă, şi prăpadéniĭa oştiĭ sale, şi el au perit. Minune scriu Istoriciĭ pomeniţĭ, de moarté caré s'au făcut Creştinilor într'acel războĭu, că Tătarâĭ după ce au izbândit, zic, să fie tăĭat de la tot mortul, câte o uréche, şi cu acele urechĭ, să fie înplut 9 sacĭ, şi să'ĭ fie trimis la Batie, pentru dovada biruinţiĭ lor.

CAPUL VIII.

Aratăsă, precum Bela Craĭul Unguresc, adevărat au cerşut agĭutorĭu de la Chesarĭul, şi de la alţĭ Craĭ; ce n'au luat; şi bătaĭa fără năroc, caré au avut cu Batie.

Precum apa nu să poate ţiné în cĭur; aşé mincĭuna nu poate să să stăruĭască în basnele sale; ce ca năsipul în ćasornicul cel de steclă, unul după altul scurându-să, şi cu singură greutaté sa răsturnându-să, nu stă, până de tot să deşartă. Intr'acesta chip şi basna pentru Laslău, şi pentru aşezaré Românilor de la dânsul, în Maramorăş, prăvălindu să, nu să poate opri, până nu-ş arată desărtăcĭuné, şi săräciĭa. Bonfin Decada 2: Carté 8: întratul luĭ Batie cu Tătarâĭ în ţara Unguréscă aşé îl scrie: «Bela, zice, fićorul luĭ Andrias débiĭa înplusă cincĭ anĭ în Crăĭe, când Tătarâĭ în ţara Ungurĭască năbuşind, sufletele Ungurilor greu au dosădit, carii ĭeşind din ţara Léşască, au vinit la Poarta; caré să chĭamă Rodana, (acestuĭa loc strâmpt îĭ zice Uréche vornicul Rodna) caré ĭaste la hotarăle Ardéluluĭ, şi a ţărâĭ Ungureştĭ, ĭară păn a agĭunge la acesta loc (pre alte părţĭ fiind toate poticile în- Bonfin Decada 2 Carte 8.

www.dacoromanica.ro

chise), ĭ-au căutat a tréce printre ţara Rusască, şi printre Comanĭ, făcând, şi deşchizind cale de trĭĭ zile, tot pr'intregul munţilor; şi aşé precum am zis, răzbind la Rodna, acolo au aflat pre Palatinul Craĭuluĭ Belĭĭ, carile păziĭa acé trecătoare; ce pre acesta îndată biruindu-l, au întrat în ţara Unguréscă. Iară Bela văzind prăzile, şi răutăţile, carele Tătarâĭ făcé în ţărâle vecine Ungariiĭ, au trimis la Frideric al doilé înpăratul Apusuluĭ; şi la Craĭul Franţuzesc, şi la acel Inglizesc, rugându-să: pentru agĭutorul; ce puţin au folosit, căcĭ Bela avé atuncé galcévă cu Ungurĭĭ săĭ, carĭĭ bucuroşĭ era, orĭ cu ce mijloc ar fi, numaĭ de dîns să să izbăvască, decĭ Bela văzind nevoĭa ce'ĭ vine asupră, şi nicĭ de la aĭ săĭ, nicĭ de la streinĭ vré o nedejde având, întâĭ ş'au trimis Craĭasa în Austria, ĭară el cu câtă oaste s'au putut găta, au stătut faţă; şi groznic războĭu au avut cu Batie; ce ne oprit fiind bicĭul luĭ Dumnăzău asupra ţărâlor acelora, Bela fu biruit, şi oasté luĭ maĭ toată prăpădită, singur din războĭu cu puţinĭ scăpând.» După acésta Bela văzind că în ţara sa să să sprijinéscă, sau altă oaste înpotriva nepriĭatinuluĭ său să pue, nu-ĭ putinţă, ĭ au căutat şi luĭ cu fuga a scăpa, şi aşé Lét 1242 din războĭu pedestru scăpând, au ĭeşit în Austria, unde şi Doamna îĭ ĭera trimisă; Ce Frideric Ducul de Austriĭa, pizmă véchie pe Bela având, în vrémé slăbicĭuniĭ luĭ, mijloc de răscumpărare aflând, ĭ-au jăcuit toată avéré, caré Crăĭasa cu dânsa adusése; şi aşé gol, şi dezbrăcat, l-au gonit din ţara sa; Bela încă în cătro lua ne maĭ având, au ĭeşit cum au putut în Dalmaţia; ĭară de acolo tocma la ostroavele mărĭĭ, ce-ĭ zic Andriatică, să fie trecut, scrie Abraam Bacşaĭ în Hronologhiĭa Crailor Ungureştĭ.

Bonfin acoloş. Parisiot List 540 şi 545. Dubravie cart.15. Navcler car. 2. Namul 42.

Lét 1242.

CAPUL IX.

Arată-să înturnaré luĭ Batie cu Tătarâĭ înnapoĭ, şi a Belĭĭ la Crăĭia sa.

Batie după fuga Belĭĭ, în Austria, au stătut cu coşul în ţara Unguréscă, şi acolo în toate părţile năvrapiĭ, şi cĭabulurile tri-

www.dacoromanica.ro

miţindu'ş, în ţara nemţască pănă la Dunăre prădasă, şi arsése; înpotriva a cărora Frideric înpărat, au trimis cu oaste pre doĭ fiĭcorĭ aĭ săĭ, pe Conrad şi pe Henric (căcĭ singur având războiu cu Papa, băté cetaté Faventia), carĭĭ viind asupra lor, puţin lucru ar fi procopsit, de nu ş'ar fi stricat Tătarâĭ singurĭ şiĭa; căcĭ încătro mergé, toate supt foc puind, macar că de jacurĭ şi dobândă fără samă încărcaţĭ ĭera; însă la mare lipsa hranĭĭ au vinit cu toţiĭ; înnainte a maĭ prăda fiĭcoriĭ luĭ Frideric vetejéşte oprindu-ĭ; de foame siliţĭ, şi înpuţinaţĭ fiind, lĭ-au căutat din ţara Ungurésca a ĭeşi, şi la ale sale a să întoarce. Pentru sfârşitul luĭ Batie în doaâ félĭurĭ spun scriitoriĭ; uniĭ zic, precum în războĭul cu fiĭcoriĭ luĭ Frideric să fie murit, iară Bonfin cu Dubravie spun, precum la locul său să să fie întors cu Tătarâĭ, câţĭ ĭ-au scăpat întregĭ. Iară Bela Craĭul în anul 31 a înpărăţiiĭ luĭ Frideric la apus, înpărăţind asupra Grecilor la Nichea Ioanis Duca, şi în Ţarigrad Balduin al doilé Lét 1246, fiind în Dalmaţia, şi auzind, precum Tătarâĭ au ĭeşit din ţara Ungurésca, şi s'au dus la locurile sale; cercatus'au doară să va puté întoarce prin Austria, să ĭasă în ţara luĭ: Ce Ducul de Austria nevrând să'ĭ dé cale, el au strâns câtă-va oaste în Dalmaţia, şi cu alta l-au agĭutorit înpăratul Frideric; Aşijderé şi Cavalerĭĭ de Rodos, şi Comcsiĭ de Franghipan, cu bună samă de oaste ĭ-au vinit într'agĭutorĭu. Aceşté atuncé să chema Cruţiatĭ; căcĭ în haĭnele sale purta crucĭ cusute, pentru ca să să cunoască dintr'alţiĭ, aceşté apoĭ Cavalerĭ, fiind goniţĭ de Suleiman înpăratul Turcesc, au trecut la ostrovul Malta, Lét 1522, cu acéstă oaste agĭutorindu-să Bela, au întrat cu dé sila în Austria. Ducul de Austria, cu multă oaste înpotrivă ĭeşindu-ĭ, în tot chipul să siliĭa, să nu-ĭ dé cale de trecătoare; Ce Bela pe alt loc să trécă neavând, cu sabiĭa ş'au făcut drum, de vréme ce tare cu Ducul războĭu dându-ş, fu biruitorĭu, şi Ducul în războĭu căzind, toată oasté i s'au înprăştiet, care încătro au putut. Şi aşé Bela tot de odată şi din Dalmaţia au ĭeşit, şi pre Ducul de Austria au omorât; şi ţara Stiriiĭ supt stăpâniré sa, au luat; şi la Crăiĭa sa în ţara Ungurésca s'au întors. Apoĭ după ce s'au aşezat la Craiĭa Ungurésca, scrie Abraam Bacşaĭ în Hronologhie, precum acelor Cruţiaţĭ, şi Franghipanilor, să

Bonfin şi Dubravie la locurile de sus. Naveler acoloş. Patavie parte 1 carte 9.

Lét. 1246

www.dacoromanica.ro

le fie dăruit multe sate, şi oraşe în ţara Ungurésc㠖 întărindu-le cu urice de véćnică moşie, şi aşé acé oaste de agĭutorĭu să fie rămas cu totul, pre locurile, carile le dedése Craĭul. Poate şi de pre acésta Istorie, să fie schimosit basna sa Simion, în locul Cruţiaţilor de Rodos, pe Romanĭĭ din temniţăle Râmuluĭ, puind. Aflat-am şi cestuĭ Craĭu o Diplomă în titul ei scris, tot într'un chip cu a Diplomeĭ, carĭĭ ĭera scrise de tată-său Andrias, adecă: Craĭu a Ungariiĭ, Dalmaţiiĭ, Croaţiiĭ, Ramiiĭ, Sirbimiĭ, a Galliţiiĭ, adecă a Vlahiiĭ. Scrise ĭeste acéstă Diplomă la anul 1270; ĭară Bela, după ce au crăit anĭ 37, bătrân de zile, la anul 1274 murind, fu întropat în Strigon. Intr'acesta chip dară, au fost războaele luĭ Batie cu alte némurĭ, şi cu Bela Craĭul Unguresc, şi acesta a fost sfârşitul prăzilor, şi războaele luĭ Batie şi a Beliĭ; caréle adevărat pe acéle vrémĭ, au fost Craĭu Unguresc; de unde de cât soarele maĭ curat să cunoaşte, că povésto pentru Laslău, caré zice să fie omorât pe Batie, şi cum Românĭĭ să-ĭ fie bătut pe Tătarĭ, hireşă şi goală mincĭună ĭaste. Decĭ la anul 1255 Ioanis Duca înpăratul Grecilor, după ce au înpărăţit la Nichia anĭ 53 au murit, şi au lasat în locul său, pre fiĭul său Theodor Lascar cel tânăr. Macar că noĭ cu atâté dovéde şi mărturiĭ, câte până acmu înnainte am pus, pentru scornită basna luĭ Laslău, şi pentru descălecaré Maramorăşuluĭ cu Românĭĭ noştri, odihnit să fie nedejduim; însă noĭ, adevărul să mărturisim, cu atâta încă tot nu ne putem odihni, de care lucru, cărpiturile mincĭunoşilor, încă a maĭ destrăma, şi a şpârcui, îndemnându-ne, încă şi acésta cătră cititorĭĭ noştri a striga, nu ne vom sii.

Lĕt 1255.

Theodor Lascar cel tânăr.

CAPUL X.

Arată-să cĭudat chipul basniĭ scornite pentru Lăslăul cel scornit, şi mincĭunos.

O! omenite Cititorĭule! Cât de cu greu ĭaste adeverinţa mincĭuniĭ a afla; şi încă după ce o afli, maĭ cu greu cade ştiinţa eĭ, că aflând nu afli, şi ştiind nu ştiĭ; Că precum viind întunéricul,

www.dacoromanica.ro

altă nu putem afla, fără numaĭ că lipseşte lumina, aşé aflând mincĭuna, altă nu ştim, făr cât că ĭaste lipsa adevăruluĭ, care nicĭ fiinţă, nicĭ supstare poate avé. Râde-va poate, Cititorĭul, de surdă osârdiĭa noastră, căcĭ chipul, a căruĭa fiinţă, în lucrurile firiĭ nu să află, a zugrăvi ne apucăm, şi corăbiĭ în aer, stâncĭ, pre apă plutind; Leĭ şi Zmeĭ plugurile pre arăturĭ trăgând; şi altele ca acesté fosturĭ de chitélă (lucrurĭ, pre carile le zămisléşte părére) a arăta ne nevoim. Ce precum noĭ slobozenie la râs îĭ dăm, aşé şi el icoana, ce 'ĭ vom şerui, trebue, nu de tot să o lépede, caré macar că de altă trebnică, n'ar fi; însă râsul póte să clătéscă; şi oare carea chip de tréceré vrémiĭ, să 'ĭ dé. Pocitaniĭa acésta a luĭ Laslău (ce 'ĭ zice Simion Măzacul Craĭu Unguresc, şi în Predosloviĭa Hroniculuĭ luĭ Uréche o au adaos), în capetele trecute atâta am înfruntat-o, şi la gol am scos-o; cât maĭ mult, maĭ mult a o scutura, n'ar fi trebuit; ce căcĭ prin multă vréme prin auzul cititorilor, ştim că s'au tăvălit; şi oare ce chip dè Istorie adevărata au luat, pentru acéĭa şi maĭ tare a o scutura, şi din toate încheeturile a o deznoda, şi a o destrăma, foarte de trébă, şi în adeverinţa Istoriiĭ de folos, a fi am socotit. Că precum cât ĭaste întunéricul maĭ des, atâta lumina să luminéză maĭ tare, şi maĭ departe îşĭ sloboade razăle; Aşé pre cât să dovedéşte mincĭuna maĭ tare, pre atâta ştiinţa adevăruluĭ să curăţéşte, şi să luminéză. Pocitanie acesta, zice dară, Simion, să o fie luat din Istoricul cel Unguresc; ĭară din care Istorie, anume, nu arată, zice că în hronicul luĭ Uréche, nu ĭaste scris, ĭară el socotind-o că pre sémne va fi adevărată, n'au vrut să nu o scrie, (o ce frumos gĭudecătorĭu asémené aceluia, căruĭa zicându-'ĭ unul să gâcască ce ţine strâns în pumnĭ, el aŭ răspnns, că de 'ĭ va spune numaĭ forma lucruluĭ aceluia, atunce va puté să gĭudece, şi anume să gâcéscă ce ţine în pumn. Celalalt spuindu-ĭ, că ţine în pumn un lucru rătund, şi în mijloc găurit, Gâcitorul, după multă chitélă, ĭ-au răspuns zicând, că altă nu poate fi fără numaĭ o piatră de moară, căcĭ acéĭa ĭaste rătundă, şi în mijloc găurită. Tocma aşé ĭaste şi socotéla gĭudecătoruluĭ Simion, socotind numaĭ căcĭ ĭaste rătundă, şi găurită, ĭară nu ce poate pumnul cuprinde). Aşijderé zice că acel Laslău să fie

Laslăul cel mincĭunos.

www.dacoromanica.ro

fost Vâlhovnic, caré di pe limba slovenéscă, să înţălége, vrăjitoriu, căutătoriu în stéle; zice c'au fost în légé Păpiştăşască, şi de la dânsul întâi, au început Ungurii, a lăsă săc marţé, şi altele, câte buiguiaşte, tuturor sint ştiute. Ce acesté cât de crude mincĭuni să fie, din Istoria trecută s'au dovédit; iară el de unde au luat-o, iată acii vom arăta. Incepătura şi părintele basnii aceştiia, după multă trudă, şi ostenință, aflat-am să fie fost un Sava, ce'i zic mitropolit Bulgăresc, şi frate unui Stefan, carile întâi s'au numit Craiu la Bolgari; însă basna acasta in izvorul ei, precum acel Laslău să fie luat agiutoriu de la înpăratul Râmului nu scrie, nici ceva pentru aceĭ Români pomenéşte; ce numai cum, şi în ce félĭu i-au fost războiul cu Batie, şi cum singur, cu mâna lui să'l fie omorât, pre larg şi cu ciudése amestecat, povestéşte; precum noi în céle trecute, pre larg am şeruit-o, şi cu negréţa ei, nu puţină hârtie am muruit, însă acolo câte-va neatinse de dovadă trecând, şi nepomenite unile lăsind, aicé şi céle pomenite, pre scurt poftorim, şi céle le nepomenite vom adaoge; iară cititoriul pentru adése pomenirea aceştii basne iertare ne dé, căci noi socotim, că cine iaste numai odată mincĭunos, trebue în véci, precum mincĭunos să fie să să aréte.

Diu pingo, quia aeternitati pingo.

CAPUL XI.

Iarăş să arată izvorul de unde au piştit, puturoasă basnă pentru Laslăul ceĭ zic Vâlhovnic.

Véde-să, că némul Rusesc după ce s'au luminat cu credinţa Orthodocsiii, foarte răvnitoriu au fost să să înştiinţéze, şi de lucrurile ce s'au întâmplat mai de nainte în înpărăţiia Grecilor, şi în Crăiia Bolgarilor; căci Hronicul Rusesc, toată istoriia sa cu istoriia înpăraţilor Greceşti, şi a Crailor Bulgăreşti, alăturând'o au scris; şi pre scurt de lucrurile lor încă însămnéză; şi ales unde au văzut că să poméne vré o ciudésă lucrată, cu mare osirdie în hronicul lor au amestecat-o; pentru care lucru vrând cu unele ca acésté istoriia lor să înpodobască, ca nişte oameni

www.dacoromanica.ro

încă cruzĭ, şi prostacĭ în lucrurĭ ca acésté, fără de nicĭ o deosăbire, ce în mână scris lĭ-au vinit; acéĭa nu numaĭ în loc de istorie adevărată; ce, încă şi în loc de povéste sfântă au ţinut-o, ş'au crezut-o. Acestora dară, Rusiĭ cu drept suflet răvnitorĭ şi cercătorĭ fiind; Bulgariĭ, cariĭ încă de mult în părţile Evropiĭ trecusă, şi cu Pravoslavie să luminasă, vrând să aréte mare laudă şi pohfala némuluĭ, şi numeluĭ lor, cu toate Istoriile şi cĭudésele lor, ĭ-au înprumutat, şi ca unura din némul lor, lĭ-au obştit. Treĭ dară Hronice marĭ ruseştĭ, până acmu nĭ-au venit la mână, unul ce să chémă hronic, altul Letopisăţĭ, al triile Stepenia, şi în tustréle acésté pocitaniĭa acestuĭ Laslău, tot într'un chip o spun, caré ĭaste într'acesta chip: zic, că pe vrémé, când au intrat Batie cu Tătariĭ în ţara Ungurésc㸠să fie fost Craĭu acolo acest Vladislav, (căruĭa Măzacul Simion îĭ zice Laslău). Acesta maĭ denainte să fie fost Păpistaş, ĭară apoĭ Sava Mitropolitul Bulgarilor cu mare cĭudésă, să-l fie întors la Pravoslavie; ĭară pricina întoarcerĭĭ luĭ aşé o scriu: zic, că Stefan Craĭul Bulgăresc luând titul şi coronă de Crăie, (ĭară de la cine să-l fie luat acéstă cinste nu arată), Vladislav să-ĭ fie răvnit, şi să fie zis, cum poate Domnul Bulgăresc să să numască Craĭu, şi să fie la cinste atocma cu dânsul? Decĭ acésta pizmă la inimă cocându-ĭ, odată aflând vréme, s'au sculat cu multă oaste, şi au mărs asupra luĭ Stefan. Stefan, văzind că de bătae n'are gătire, şi putére ca acéĭa, cu caré să-ĭ poată sta înpotrivă; au trimis pe frate-său Sava Mitropolitul, rugându-l să să părăsască de cé s'au apucat, şi să trăĭască ca nişte vecinĭ bunĭ în frăţie, şi prieteşug. Sava mărgând în tabăra Craĭuluĭ Unguresc, nicĭ cum să-ĭ aducă la pace n'au putut, căci Craĭul Unguresc nicĭ cum uréche spre pace pleca. Intre acéle dat-au Dumnăzău o arşiţă, şi o căldură ca acéĭa, cât toate apele şi izvoarăle atâta s'au fost încălzit, cât n'au maĭ putut oameniĭ să-şĭ potolească seté cu apa, şi de au fost bând, cât de multă, nu lĭ-au fost folosind nemică. Intr'acesta chip s'au fost încălzit şi vinul, şi altă băutură, caré au fost având cu sine în tabără. Sfântul Sava Mitropolitul, vrând să aréte cĭudésă, şi minune, caré ĭera să urméză; într'adins au trimis la Craĭul Ungurésc, să-ĭ spue, că n'aré cu ce'ş potoli şeté, şi să roagă să-ĭ trimiţă puţiné ghĭaţă,

www.dacoromanica.ro

ca să-'şĭ răcéscă băutura. Craĭul ĭ-au răspuns, că ca acéĭaş patimă trage şi el, şi toată oasté luĭ; şi precum preste toată ţaţa pământuluĭ au cercat, şi ghĭaţă n'au aflat. Sfântul Sava luând de la Craĭul acesta răspuns, în taĭna sa s'au rugat luĭ Dumnăzău, să ĭ trimaţă ghĭaţă să'ş răcéscă vinul, cu carele să-ş răcoréscă séte. Dumnăzău, ruga ascultându-ĭ, îndată în cĭur înpregĭurul taberiĭ, au plouat multă pĭatră, din caré stringând, şi într'un blid puind, au trimis Craĭuluĭ zicându-'ĭ, cu acésta să-şĭ răcéscă băutura, şi să poroncéscă şi oştiĭ, ieşind afară din tabără, să-'ş strângă, cât le va fi voĭa (căcĭ în tabără nicĭ un grăunţ n'au fost picat). Acésta auzind, şi văzind Craĭul, 'l-au cuprins mare frică, şi nespusă spaimă, şi îndată după învăţătura Sfântuluĭ Saveĭ, lăsindu-să nu numaĭ de vrajbă, ce şi de Eriasa Păpiştăşască, (noĭ cuvintele hroniculuĭ precum sint zicem) îndată s'au botezat (ca cum Latiniĭ n'ar fi botezaţĭ), întorcându-să la Orthodoxie, atuncé Sfântul Sava ĭ-au pus numele Vladislav, ĭară ce nume să-ĭ fie fost avut maĭ de nainte nu scriu. Iată cum să. potrivăsc basnile de frumuşel, cela scrie Papistaş fiind, şi vrând să facă veselie pentru biruinţă asupra Tătarâlor, au poftit de la episcopiĭ să-'ĭ dé voia să facă lăsatul săculuĭ marţé; Iară acesta zice, că Păpiştaş fiind, maĭ de nainte până a avé războĭu cu Tătârâĭ, au vinit la pravoslavie, şi apoĭ au petrecut viĭaţă sfântăĭ, cât şi după moarte, din mormânt, multe minunĭ au făcut. Decĭ să mergem înnainte să videm şi războĭul cu Batie, cum ĭ-au fost.

CAPUL XII.

Arată-să basna războĭuluĭ, carile zic să fie avut Laslău cu Batie Hanul Tătărăsc.

Batie, după ce au prădat ţara Mosculuĭ, şi ţara Léşască, deciĭa la anul 6756 (cu şése anĭ maĭ pre urmă de cât cum scriu toţĭ Istoriciĭ vremiĭ aciĭa), au întrat cu prada în ţara Unguréscă, şi au agĭuns până la Varad, unde ĭera scaunul luĭ Ladislav. Iera, zice, cetate acéĭa taré foarte, şi din toate părţile cu apă încun-

www.dacoromanica.ro

ğurată, ĭară în mijlocul cetăţiĭ au fost un stâlp de marmure, înnalt peste samă, cât abiĭa i se vidé vârvul. Decĭ Vladislav în grabă, neputându-să găti de oaste, sau de altă bătae; s'au închis în cetate, şi suindu-se în vârvul aceluĭ stâlp înnalt, de acolo prăviĭa răutăţile, carile pre den afară făcé Zlocistivul, şi ne având nicĭ o faceré, numaĭ ce s'au fost rugând luĭ Dumnăzău, cu atâta de fierbinţĭ lacrămĭ, cât şi marmurile acele potricăliĭa, unde cădé din ochiĭ luĭ Vladislav, pe plésé stâlpuluĭ. Aşa el luĭ Dumnăzău rugându-să, şi cu lacrămile marmurile găurind, de năprasnă i s'au arătat un om, lângă dansul stând, şi zicându-ĭ, pentru lacrămile tale, caré le verşĭ, ĭată Dumnăzău îţĭ va da biruinţă asupra nepriĭatinuluĭ, şi tiranuluĭ spurcat; şi îndată omul acela fu nevăzut. După acéia Vladislav, coborându-să ğos de pe stâlp (aicé cititorĭul trebue să-'ş opriască râsul, căcĭ minune Sirbască să povéstéşte) văzu un cal înşelat, acolé neţinut de nime stând, şi pe cal un topor. De pe acésta Vladislav cunoscând, că ĭaste agĭutorĭul, de la Dumnăzău trimis, în dată luând toporul amână, şi pe calul acela din ceriu coborât, incălecând, cu câţĭ oamenĭ aŭ putut avé lângă sine, au ieşit din cetate afară, şi s'au slobozit asupra păgânilor Busurmanĭ, (că aşé le zicé Istoricul Sirbăsc), pe Tătarĭ îndată căzu fricĭ, şi nicĭ cum de bătae apucându-să, plecară a fugi; ĭară Ungurĭĭ a-ĭ goni şi a-ĭ fărma; zic, precum în războĭu au fost şi o sor a luĭ Vladislav, pre caré maĭ denainte Batie robind-o, au fost-o luat muĭare, caré multă stricăcĭune au fost făcând Ungurilor, ce vitézul Laslău, agĭungând în goană pe Batie, şi pe soru-sa, pe amândoĭ ĭ-au despicat cu toporul, cel din văzduh oţelit. Şi aşé deciĭa, Ungurĭĭ pe toţĭ Busurmanĭĭ aciĭa au ucis, fără numaĭ carĭĭ au priimit légé Creştinéscă, pre aciĭa au poroncit Vladislav să-ĭ cruţă. După acésta izbândă, cetăţénĭĭ zic, să fie făcut chipul luĭ Vladislav de aramă vărsat, şezind pe cal, şi cu toporul a mână, şi să-l fie pus în vârvul stâlpuluĭ, pentru caré am zis, că au fost în mijlocul cetăţiĭ, şi s'au fost rugând Vladislav luĭ Dumnăzău din vârvul luĭ.

www.dacoromanica.ro

CAPUL XIII.

Aduce-să înfăţăşéré basnelor Istoriculuĭ Bulgăresc, cu a luĭ Simion Măzacul, pentru Laslăul lor.

Iată omenite Cititorĭule, fântâna; ĭată şi pârăul basniĭ pentru Vladislavul din Istoria Sirbască, saŭ Laslăul luĭ Simion Măzacul. Vezĭ, şi cunoaşte, că toată pocitaniĭa acésta altă ceva nu cuprinde, fără numaĭ precum am şi maĭ zis, crude basne şi râncede minciunĭ, cu caréle un Sirbac au amăgit pe un Rusac vrênd să aréte, precum de la Părinţiĭ Bulgarĭ, multe şi marĭ minunĭ, şi cĭudése s'au făcut; ĭară amentrelea din Istoriciĭ vrémilor acelora aĭavé s'au arătat, că nicĭ Vladislavul, nicĭ Laslăul au fost pre vréme, când au vinit Batie cu Tătarâĭ în ţaţa Unguréscă; nicĭ din Latin s'au făcut Orthodox, nicĭ cu Stefan Dispotul Bulgarilor să să certe pentru pizma, şi zavistiĭa Tituluĭ şi Coroniĭ Crăeştĭ; nicĭ cu Batie s'au bătut, nicĭ 'l-au bătut; nicĭ 'l-au omorât; nicĭ cal din văzduh; nicĭ topor din cerĭu i s'au cuborât; nicĭ stâlpul cel de marmure cu picăturile lacrămilor s'au potricălit, nicĭ sora Craĭuluĭ Ungurésc au căzut la robiĭa Tătarâlor; nicĭ muiare luĭ Batie au fost; nicĭ cu frate-său, pentru bărbat, s'au bătut; nicĭ frate-său cu toporul au tăĭat-o; nicĭ vreuna de acesté au fost, nicĭ chip de adeverinţă, sau de Istorie adevărate au; ce toate până la una scornĭturĭ de proştĭ crierĭ, şi crezătorĭ de slavă mente sint. Că de ar fi fost vre-unile de acesté, Istoriciĭ Ungureştĭ slava şi lauda Crailor lor, şi a lor, n'ar fi tăcut o; nicĭ de la Bulgarĭ acésté să să scrie ar fi aşteptat. Ce eĭ adeverinţiĭ slujind, mărturisesc patima şi stricăciune, caré lĭ-au făcut Batie, dintr'acuĭ mână Craĭul lor Bela, débiĭa pe gĭos, din războĭu au putut scăpa. Aşé basne, şi blojerĭturĭ, şi buiguiturĭ sint, câte cătră acesté Simion Măzacul, prepune, şi adaoge. Că nicĭ Laslăul acela de la împăratul Romanilor, oamenĭ ca aciĭa, într'agĭutorĭu au luat, fără cât cu îndemnaré luĭ au mărs Cruţietiĭ de Rodos, de carĭ am pomenit, ce aceia nu împrotiva luĭ Batie, ce împotriva Duculuĭ de Austria, ĭ-au fost agĭutorĭu; nicĭ împă-

www.dacoromanica.ro

ratul Frideric, (căcĭ acesta ĭera împărat pe vrémé când au vinit Batie) au făcut vré o dată gĭurământ ca să nu moare om de sabiĭa luĭ; nicĭ Laslăul acela pe Tătarĭ, până peste munţĭ ĭ-aŭ gonit; nicĭ în apa Sirétuluĭ înnecându-să, au strigat ungurésce: Seretem, Seretem, adecă (precum acelaş măzac Ungurĭan tălmăcéşte) Aşé-m place, Aşé-m place; nicĭ semnele prin pietri, şi prin Stâncĭ să cunosc, pe unde au călcat caiĭ Ungurésţĭ; că nicĭ stâncile céle de pĭatră au fost atuncé humă, sau tină în carile să poată tipări copitele cailor; nicĭ Unguriĭ atuncé, au început a să lăsa săc marţé; nicĭ atuncé întâĭ s'au aşezat Românĭĭ în ţara Maramorăşuluĭ; nicĭ acésta au fost pricina ĭeşirĭĭ lor de la Răm; nicĭ poate acesté toate sau vré una între Istorĭĭ să să numască; Ce toate, până la una, scornĭturĭ, şi din slabĭ crierĭ fătăturĭ sint; Că cé dintâĭ a Românilor din Dachia descălecare, şi apoĭ într'ânsa necurmată trăire din an în an, şi din Istoricĭ în Istoricĭ, cum au fost, şi cum s'au ţinut, şi cum trăesc, şi până astă-zĭ, cu neclătite mărturiĭ am dovedit, şi am arătat. Aşijderé Batie când, cum şi cu cine, au avut războĭu, şi sfârşitul acelor războae la cé au ĭeşit, şi Vladislavĭĭ ceĭ adevăraţĭ, pre ce vréme au fost Craĭ în ţara Unguréscă din hireşe a lor, şi a multora, vrednice de credinţă Istorĭĭ, am istorisit, ş'am vincit; pentru caré nu într'a noastră laudă zicem, ce ce pottéşte adevărul poftind şi urmând; în bună nedejde sintem, precum cititorĭul nostru, credinţa Hroniculuĭ, cu curată socotélă cercând, şi aflând; de nu ne va mulţămi, încailé în ce vom fi lipsit, ne va agĭutori, şi altora după noĭ, maĭ cu osirdie, şi maĭ cu silinţă a scrie, pricină, şi materie va da. Iară noĭ aicé sfârşitul cărţiĭ aciştĭa făcând, înnainte condeĭul vom muta, cu caré, de va învoi Dumnăzău, sintem să arătăm statul Românilor după prada luĭ Batie, şi de iznoavă ĭeşiré lor pre la locurile, şi moşiile sale, din carile în scurtă vréme ĭeşind, ĭară în scurtă vréme şi fără zăbavă, la dânsele s'au întors, unde şi până astă-zĭ trăesc.

Sfârşitul Cărţiĭ a Noâa.

www.dacoromanica.ro

CARTÉ A ZÉCE

Caré arată Statul ţărâlor Românești, de după prada luĭ Batie Hanul, până la înturnaré luĭ Dragoş Vodă în Moldova, şi a Raduluĭ Vodă în ţara Mnnteniască. Aşijderé arată, vréme, pricina, chipul, şi alalte tâmplărĭ, pentru carile o samă de Românĭ s'au tras spre ţara Ardéluluĭ, ĭară o samă au rămas tot pre locurile, şi moşiile sale, neclătiţĭ. Aşijderé, arată cetăţile, târgurile, şi Provinţiile, carile au ţinut în Ardĭal Românii, carii au trecut acolo, şi carile au ţinut Românii, carii au rămas pe loc. Aşijderé arată, precum un Craĭu Sirbăsc, au ţinut pre o fată a unuĭ Domn Românesc, cu mulţĭ annĭ maĭ denainte, de anul ce însămnéză Hronicile noastre, înturnaré Domnilor de la Ardĭal la moşiile sale.

CAPUL I.

Inştiinţare cătră Cititorĭu.

Vrérem, pentru ca să să înştiinţéze Cititorĭul nostru, că alta pusésem în gândul nostru, şi alta strâmtoaré vrémiĭ, şi lipsa a unor scriitorĭ, la lucrul nostru foarte de trĭabă, nĭ-au asuprit a face. Căcĭ propozitul (pusésem în minte) nostru ĭera, ca cu sfârşitul cărţiĭ a noâa, şi sfărşitul Hroniculuĭ, pentru vechimé Ro-

www.dacoromanica.ro

manilor din Dachia, să punem; şi de unde la Carte pomenită facem sfârşit, de acolo, să luăm începătura Hroniculuĭ amanduror ţărâlor, adecă precum, a Moldoviĭ, aşé a ţărâĭ Munteneştĭ, şi să'l ducem, de va vré Dumnăzău, până la vremile noastre. Ce către lipsa pomeniţilor scriitorĭ, maĭ adausu-ni-s'au şi altă zăticnire, căcĭ şi pentru lucrurile Domnilor Munteneştĭ, Hronicul, carile în ćastă dată la mână îl avem, macară că de la Radul Vodă începând, până la Domniĭa luĭ Constantin Vod Brâncovĭanul, vine; însă noĭ neputând dosluşi de cine să fie scris, (căcĭ numele nu-ş ivéşte), şi de să potrivéşte cu alte Hronice a ţărâĭ Munteneştĭ, din scriitorĭu fără nume ca acesta, până nu-l vom înfăţăşé şi cu alţiĭ, a ne încredi[n]ţa, n'am îndrăznit. Pentru caré nĭ-au căutat a maĭ muta vrémé; şi a aştepta, până când ne va vini la mână sau altul cu acesta, sau alt scriitorĭu, a căruĭa nume, şi credinţă să fie ştiută. Avutam noĭ, încă la Ţarigrad fiind, Hronicul Muntenesc, şi aşéş cu singură mâna luĭ Şerban Logofătul, pe proastă limba greceascĭă scris, ce acela cu alte multe ale noastre, acolo la Ţarigrad au rămas. Decĭ dară cu acéste pomenite înpiedecărĭ, fiind siliţĭ socotéla cé din tâĭ a ne schimba, ales-am ca către alalte adăogând, şi aćasta a zécé Carte, cu caré sintem să arătăm Statul Românilor, de după năpada, şi prada luĭ Batie, până la înturnaré Românilor, cu Domniĭ săĭ de la Ardĭal ĭarăş la locurile sale céle din tâĭ; şi altele, carile în titulul Cărţiĭ aceşté o au pomenit. Acmu dară îl poftim cu acésté să fie mulţumitorĭu, (încă de putem zice, că truda noastră aştĭaptă mulţumită); Iară maĭ pre încet, învoind cel de sus, după ce vom tocmi, şi vom îndrepta anniĭ, precum acestuĭ Moldovenesc, aşé aceluĭ Muntenesc Hronic, şi vom adaoge, şi altele, carile din câţĭ-va scriitorĭ streinĭ avem culése, (carile Istoriciĭ noştriĭ ceĭ maĭ vechĭ, nicĭ cu vârvul condeĭuluĭ, nu lĭ-au atins, şi până astă-zĭ, a lor noştriĭ stau îngropate, şi neştiute); şi lipindu-le la locul, vrémé, şi chipurilor sale; atuncé, cu agĭutorĭul luĭ Dumnăzău, vom pune începătura Hroniculuĭ acestor doaâ ţărĭ, de obşte, adecă de după înturnaré Românilor; carĭ pre vrémé luĭ Batie s'au fost tras la Ardĭal, până la vremile noastre; unde întâĭ din Istoriciĭ streinĭ sintem să arătăm, şi cu curate dovéde să înştiinţăm, precum Hronicile

www.dacoromanica.ro

noastre în multe, şi maĭ vârtos pentru înturnaré luĭ Dragoş Vodă în Moldova, şi a Raduluĭ Vodă în ţara Muntenéscă, pe ce vréme, şi în ce an să să fie tâmplat, foarte greşiţĭ sint; căcĭ noĭ annul înturnăriĭ lor de la Ardĭal, cu câţĭ-va anĭ maĭ înnainte, şi aşéşĭ nu cu mulţĭ, după înturnaré luĭ Batie, cu Tătarâĭ săĭ; din Istoriciĭ streinĭ, Scriitoriĭ vremilor acelora, dosluşim; precum Istoria înnainte va arăta.

CAPUL II

Arată-să Statul Românilor, sau cum acmù le zicé, a Vlahilor, după prada luĭ Batie.

Precum au început Romaniĭ, din descălecătura lor, de la Traĭan înpărat, prin toată Dachia; aşé au şi ţinut. Şi macar că pre vremile năpăzilor Vărvăreştĭ, (pentru carile pre la locul, şi vrémé sa, în destul s'au pomenit), mult s'au clătit, şi s'au struncĭunat; însă de pe hotarâle Dachiiĭ de tot afară n'au ĭeşit, ce numaĭ de la câmp spre munţĭ, adecă despre Dunăre, şi despre Prut, şi Nistru, spre părţile Ardéluluĭ să trăgé. Iară după ce trecé fortuna acelor prăzĭ vărvăreştĭ, ĭarăş la locurile sale ĭeşiĭa, (precum şi acésta adóse, şi în multe locurĭ, din scriitoriĭ vremilor acelora am dovedit), şi cu toţiĭ supt o stăpânire fiind, toate locurile, şi cetăţile, unde acmù Ardĭalul, Moldova, şi Muntenia, ĭaste, ţiné. Iară după năpada Unnilor, sau a Ungurilor (precum la rândul său s'au zis), o parte din Dachia, caré ĭera pe apa Tiseĭ, de tot au pierdut. Aşijderé, pe vrémé luĭ Carolus Marele, vinit-au coloniile Saxoniilor, de acel înpărat trimise, şi s'au aşezat pre o samă de locurĭ în Ardĭal, pe'ntre Românĭ, unde din temelie, şépte Cetăţĭ făcând, maĭ pre urmă, de pre acelé cetăţĭ, Ardĭalul în limba Saxonéscă, (saŭ precum noĭ Româniĭ zicem, Săsască) s'au numit [Siebenburg](1) ţara a şépte cetăţĭ. După Saşĭ, au maĭ vinit şi Săcuiĭ, şi aŭ apucat şi eĭ o parte din ţara Ardĭaluluĭ; ce cu toţĭ cu aceşté o samă de Românĭ, tot au rămas înpreună lăcuitorĭ, precum şi până astă-zĭ lăcuesc; însă maĭ mulţĭ spre părţile Ardĭaluluĭ

(1) Loc alb în manuscript.

www.dacoromanica.ro

de sus; ĭară alalţĭ, carii adecă, lăcuĭa, dincoace de munţĭ şi în Ardĭal tot avé stăpânirea moşiilor, şi cetăţilor sale. Ceştĭ dară despre locurile Moldoviĭ; în părţile Ardĭaluluĭ de sus, ĭară ceĭ despre parté Munteniiĭ, în părţile Ardĭaluluĭ de gĭos, (precum maĭ înnainte anume vom arăta şi locurile, şi cetăţile, carile eĭ, în Ardĭal au stăpânit). Decĭ precum am zis, când cădé niscare va varvarĭ spre părţile dincoace de munţĭ, eĭ cu toţiĭ să trăgé peste munţĭ, şi de acolo să sprijeniĭa, şi să apăra, până aceĭ varvarĭ sau spre Italia să ducé (precum au făcut Gotthiĭ), sau peste Dunăre trecé, (precum au făcut întâĭ Unniĭ, apoĭ Bulgariĭ, Slovéniĭ şi Sirbiĭ); sau spre amândoaâ ţărmurile Dunăriĭ, (precum au făcut ĭarăş Unniĭ, cariĭ maĭ pre urmă s'au numit Ungurĭ). Şi aşé Românii ĭarăşĭ pre locurile sale în Dachia neclătiţĭ rămâné. Ce acésté, carile zicem, pentru ca să nu cum-va socotéscă cineva, că sint cuvinte din voĭa, şi polta noastră alcătuite, iată martur vom aduce pe Anton Bonfin, om strein, şi Ungurĭan, carile, cu deşchise cuvinte zisele noastre întărind, zice: Valachi e Romanis oriundi, quod eorum lingua adhuc testatur, quum inter varias gentes barbarorum sita, adhuc extirpari non potuit. Ulteriorem Istri plagam, quam Daci et Getae olim incoluere, habitarunt, nam citeriorem Bulgari, qui ex Sarmatia prodiere, deinde occuparunt. E legionibus enim, et colonijs a Traiano, ac cæteris R. Imperat: in Daciam deducti, Valachi promanarunt. Adecă: «Românĭĭ, cariĭ din Romanĭ sint născuţĭ, caré, limba lor şi astăzĭ mărturiséşte, macar ca între multe, şi deosăbite némurĭ au stătut; însă cine-va (despre locurile lor) să-ĭ dezrădăcinéze, n'au putut. Lăcuit-au pe olatul cest de ćasta parte de Dunăre, unde au fost lăcuind odânăoară Dachiĭ şi Ghetiĭ; căcĭ cel de céĭa parte de Dunăre, Bulgariĭ, cariĭ au ĭeşit de la Sarmaţĭ, maĭ pre urmă l-au cuprins. Căcĭ din polcurile şi Coloniile (adecă sloboziile), pre carile Traĭan, şi alţĭ înpăraţĭ a Romanilor, iĭ-au adus în Dachia, Valahiĭ aceştiĭa să trag.»

Anton Bonfin, Decada 2 carte 7.

www.dacoromanica.ro

CAPUL III.

Arată-să trécerĕ Românilor, din Volohia în Ardĭal de grijĕ luĭ Batie.

Din Istoriciĭ ceĭ vechĭ, pre cât noĭ am putut afla, pre altul maĭ îndămână mărturie, şi maĭ bună dovadă a avé nu putem, fără pre Marin, carile de lucrurile Săcueştĭ scriind, şi pentru Românĭĭ noştrĭĭ pomenéşte. Acesta dară scrie, că pe vrémé când au vinit Batie cu Tătarâĭ, numaĭ Vlahiĭ adecă Românĭĭ cu Săcuiĭ însoţindu-să, nu numaĭ căcĭ pe sine ne stropşiţĭ au apărat; ce încă şi pe Tătarĭ, din strâmtorile munţilor înpingând, despre acélé părţĭ să între în ţara Ungurĭască, nu ĭ-au lăsat. Şi singure numaĭ acéste doaâ nĭamurĭ, au tâmpit nasul acelor vrăjmaşĭ, şi de toate alalte a Evropiĭ némurĭ, nebiruiţĭ Varvarĭ. Insă de pe cuvintele Istoriculuĭ aĭavé să poate înţălége, că Românĭĭ ceştĭ din coace de munţĭ; adecă din Moldova, şi din ţara Muntenéscă, cu toţiĭ odată să fie părăsit părţile despre câmpĭ, şi la strâmptorile munţilor, cumu-ĭ pre la Câmpul-lung, pe la Ocnă, pe la Tazlău, şi pe la Totruş, şi pre la alte trecătorĭ pre unde sint în ţara Muntenĭască, să fie oprit năvala luĭ Batie. Iară ce Domn pe acéĭa vréme să fie fost stăpânitoriu Românilor, anume la Istoricĭ să aflăm, n'am putut; fără cât putem cu socotéla înţelége, că Istoricĭĭ pomenind la anul 1206: pre acel a tuturor Românilor vestit Domn, Ioan: şi viniré cé din tâĭ a luĭ Batie, când l'au oprit Românĭĭ, cu Săcuiĭ înpreună, să nu între în Ardĭal tâmplându-să la annul 1236: de va fi lungit acel Ioan Vod Alexie Domniĭa peste triĭ-zăcĭ de anĭ, cu bună samă, poate că şi năpada luĭ Batie în vremile luĭ să fie căzut. Iară de i să va fi tâmplat moarte maĭ denainte, (căcĭ şi pentru acésta ştire dintr'alţĭ Istoricĭ neavând, cevaş din capul nostru a adeveri nu putem) fără prepus ĭaste că pe vremile a vre-unuĭ fiĕor, sau nepot a luĭ trebue să să fie tâmplat, cariĭ Dragoş Vod, şi Radul Vod să fie fost, multe socotéle sint, carile ne pot adeveri Ce pentru acésta având maĭ pre urmă maĭ pre larg să zicem, la cuvântul de acmu, să vinim. Decĭ dară Românĭĭ, cariĭ în Misia trecusă, înpinşĭ fiind de Bulgarĭ, şi de Latinĭ, întâĭ au trecut Du-

Marin Par. 2, carte 3. cap 13 şi 16.

www.dacoromanica.ro

năré, precum am zis, în ćasta parte (deosăbĭ de cariĭ au rămas în ţara Grecéscă) de grijé luĭ Batie, atuncé s'au tras la munţĭ, trecând la Ardél, unde cătă-va vréme, întâĭ cu poftă, apoĭ şi cu désila opriţĭ fiind de Bela Craĭul Unguresc, acolo s'au şi aşezat, până când vréme aflând, Dragos Vod cu o samă în Moldova, ĭară Radul Voḍ negrul cu alţiĭ în ţara Muntenéscă, s'au întors; pentru cariĭ înnainte la locul şi vrémé sa vom zice. Iară pe locurile, carile sint acmu a Moldoviĭ, de peste Prut până în Nistru, şi de peste Nistru până la Buh, şi până în Nipru, în urma luĭ Batie, au rămas lăcuitorĭ, Tătarâĭ ce le zicé Comanĭ (aceşté sânt acmu Tătarâĭ cariĭ să chĭamă Cobanĭ) (1), pentru cariĭ am pomenit de la înpărăţiĭa luĭ Isachie Anghel, şi pre la vremile ce au luat Latiniĭ de la Grecĭ Ţarigradul:—Acésta ce noĭ zicem, din cuvintele luĭ Nichita Honiatis, curat să poate adeveri, carile în Istoria sa aşé arată. «Pre acéstaş vréme, şi Ioan Craĭul Bulgăresc cu Latiniĭ prieteşug legând, şi înpotriva Grecilor, cariĭ la Thessalia, Machedonia, şi în alte a Greţiiĭ Provinţiĭ câte-va apucând, cineş de capul său le ţiné, mărgând, pre uniĭ au suppus, ĭară pre alţiĭ cu tocméle de pace ĭ-au aşezat. Cu care mijloc Henric înpăratul Latinilor maĭ cu vréme, încă maĭ întărindu-să, nu numaĭ Thessalia, şi Peloponisul în Greţia; ce încă şi toate cetăţile, cari le apucasă Ioan Alexie în Trachia şi în Misia, stăpâniriĭ sale lĭ-au adaos.» Aşé dară Romăniĭ noştrĭ, precum zisăm, de Latinĭ înpreună şi de Bulgarĭ asupriţĭ fiind, lĭ-au căutat a tréce Dunăré ĭarăş înnapoĭ, la locurile sale céle vechĭ. Iară cariĭ s'au fost întins până în Epir la Greţia, acolo au şi rămas (pentru cariĭ la cursul vremilor, pe la înpărăţiĭa luĭ Ioan Cantacuzinos, câte-va avem să arătăm). Iară după ca au trecut Romăniĭ din Misia în Moldova, şi în Muntenĭĭa după 16, anĭ (precum maĭ denainte am arătat) s'au tâmplat şi năpala luĭ Batie, şi aşé şi treceré Românilor la Ardĭal tot de odată s'au tâmplat (2).

Nichita Honiatis în carté Istoriiĭ sale cé de pre urmă

(1) Notă autografă a autoreluĭ.

(2) In manuscript numerotaţia capitolelor sare de la nr. 3 la nr. 5.

www.dacoromanica.ro

CAPUL IV.

Arată-să, precum şi pre vrémé luĭ Batie, o samă de Românĭ au fost rămas prin cetăţile pre marginile Dunăriĭ, până în maré négră, carii împreună cu ceĭ trecuţi la Ardĭal, au luat Protecţia Crailor Ungureştĭ.

Aşé dară în carté trecută din Istoriciĭ streinĭ, şi după adeverinţa hronologhiiĭ am arătat, precum Henric înpăratul Latinilor în Ţarigrad, la anul de la Hs 1210 au luat toate cetăţile în Trachia şi Misia, carile le cuprinsése Ioan Alexie cu Vlachiĭ, după caré au urmat şi tréceré Românilor peste Dunăre înnapoĭ. Aşijderé am arătat că cea dintâĭ a luĭ Batie năpadă, şi războĭul luĭ cu Vlahiĭ şi cu Săcuiĭ, s'au tâmplat la anul 1237, adecă în al 17 an după înturnaré lor peste Dunăre. Acmù vine rândul să aratăm, o samă de Românĭ, cariĭ şi pe vrémé luĭ Batie, tot au fost rămas prin cetăţile de pe malul Dunăriĭ până în maré négră, şi ceĭ ce au fost trecut din Misia de Latinĭ, şi de Bulgarĭ împinşĭ, precum, şi când au luat Protecţia Crailor Ungureştĭ. Caré o aflăm din Istoricĭ, să să fie tâmplat pe la anul de la Hs. 1222, adecă cu 12 anĭ după ce s'au întors la alalţĭ peste Dunăre, maĭ pre urmă; şi cu 16 anĭ maĭ denainte de năpada luĭ Batie. Acéstă dară a Românilor supt Crăiĭa Ungurĭască Protecţie, precum din Istoriciĭ streinĭ, cu curate cuvinte am arătat, aşé din hronicele noastre, puţin, şi numaĭ pe désupra, cum să zice, însămnată, a o arăta ne vom nevoi. Dintre ciĭ streinĭ dară Istoricĭ, cu acéstă mărturie, întâĭ ne ĭase înnainte Anton Bonfin, de atâté orĭ de la noĭ lăudat, carile zice, că «pe vrémé luĭ Carolus Craĭuluĭ unguresc, (carile au fost Craĭu pe la anul maĭ sus pomenit), sculându-să cu războĭu, ş'au luat cetaté Severinul, din mâna Banuluĭ, carile atuncé, acolo stăpâniĭa, alaltă ţară a Vlahiiĭ, care n'are ape, (caré să înţelége Basarabia. sau precum noĭ acmù cu nume Tătărăsc îĭ zicem Bugĭacul), şi să întinde până la maré négră, au fost supt ascultaré Crailor Ungureştĭ.» De pe acéste dară a luĭ Bonfin cuvinte, putem cunoaşte, că pe acéle vrémĭ au fost nişte lăcuitorĭ Românĭ, precum în ţara Muntenéscă, pe

Anton Bonfiu Decada 2 carté 9.

www.dacoromanica.ro

Dunăre în sus, până la Severin, aşé pe Dunăre în gos până la maré négră. Nicĭ ĭaste de crezut, precum aceĭ Craĭ Ungureştĭ, să să fie numit stăpânĭ a locurĭ pustiĭ, şi de tot fără oamenĭ, şi ales Banul de Severin puterĭ sale biruindu-să, nevrând şi acé cetate, (caré una numaĭ şi singură ĭera Crailor Ungureştĭ neascultătoare), să o suppue Craĭuluĭ, el viind cu războĭu, şi în putére au luat-o. Acéstaş să adeveréste, şi din Diplomatele Crailor Ungureştĭ, carĭ în toate Diplomatele, ce au făcut, de pe la anul 1222 până la anul 1270, au vrut să scrie în titulurile sale, Craĭu, şi a Galliţiiĭ, caré ĭaste Valahia cé întinsă din munte pe malul Dunărĭĭ până în maré négră, de pre care nume poate că şi astăzĭ ţinutul Galaţilor să chémă. Acéstaş maĭ pre urmă (precum acum zisăm), s'au chemat Basarabia; a căriĭa lăcuitorĭ, pre vrémé năpăziĭ luĭ Batie, prin cetăţĭ neîncăpând s'au tras spre Severin, şi peste Olt, unde şi la stăpâniĭa Bănĭască, unĭĭ dintr'ânşiĭ au ağuns, precum puţin maĭ ğos să va vidé. Decĭ orĭ de pe aceştĭ Băsărăbeştĭ, orĭ de pe Banĭĭ, carĭĭ stăpăniĭa Severinul, şi până astăzĭ, Banĭĭ în ţara Muntenéscă, macar că supt ascultaré, şi voĭa Domnuluĭ sint, însă după privileghiile poate fi, carile d'inceput au fost având, şi la Boerie sint maĭ de frunte, şi altă putére au peste Olt, nu numaĭ a ğudeca, ce şi cu mórte, pre vinovaţĭ a căzni; şi tot acel vechĭu titul de Ban îş ţin. Iară acest nume Ban, precum îl tâlcuiĭaşte Leunclavie, va să zică, purtătorĭu de Stĭag. Ce pentru maĭ curat să arătăm precum şi Bugĭacul, o dată s'au fost chemând Basarabia; şi titulul acest Bănesc, precum este maĭ vechĭu de cât Domniĭa Raduluĭ Vodă Negrul, singure cuvintele luĭ Leunclavie (pre carile le pomenéste din vechĭu Istoricul Cureus Secretarĭul luĭ Maximilian Chesarĭuluĭ), precum sint faţă să le aducem. «Basarabia, zice, ĭaste Olatul cel maĭ de laturĭ a ţărĭĭ Moldovĭĭ, până la maré négră, în care Olat să cuprinde Chiliĭa, şi Moncastrul (adecă cetaté albă). Iară acest nume l-au luat de la Besiĭ, carĭĭ odată au lăcuit în Thrachia. Văzut am, zice Cureus Istoricul, în curté luĭ Maximilian al doilé, Avgustul, pre un Nicolaĭ, de moşiĭa sa din viţa Domnilor de Bassarabia născut, şi precum Uricile, carile cu pecoţĭ de plumb arăta, şi maĭ vârtos şi une mărturiĭ a Veneţi-

Leunclavie în Pantecte cap 129.

www.dacoromanica.ro

ĭanilor, carile acéstaş adeveriĭa, precum acéstă ţară Bassarabia, să 'ĭ fie fost moşiĭa.» Şi ĭarăş Leunclavie într'acelaş loc zice: «Ţărâle, carile maĭ de nainte vréme ĭera supt stăpâniré Crăiiĭ Ungureştĭ; din carile unele şi acmu sint tot supt a eĭ stăpânire, sint acésté: ţara Ungurĭască, Dalmaţia Croaţia, Slavonia (adecă Illiria), Ramia sau Rama, (cu care nume în titulul Crailor Ungureştĭ să înţălége Bosna), Sirbia, Galliţia, sau Vlahia, Lodomiria, Comania, şi Bulgaria. Cătră acésté ţărĭ, face-să şi pomeniré Banilor Mohavinénilor, şi a Severinénilor, care Severin ĭaste cetate în ţara Muntenéscă lângă Dunăre de Sever înpărat zidită. Iară numele Ban să cunoaşte, zice, că ĭaste făcut din numele Bando, carile în Pravilele, sau aşezământurile înpărăteştĭ, să zice Banderium, Iară Greciĭ zicé Banuluĭ Φλαμουλάριος, de la cariĭ luând Turciĭ a lor săĭ, li-au zis sangĭac Beg.» Acésté dară până aicé Leunclavie. Iară Laonicos Halcocondilas, zice, precum cel maĭ vechĭu a Moldovénilor scaun au fost Λευκόπολις, adecă cetatea albă; caré nu poate să să înţălĭagă, că doară au fost scaunul şederiĭ Domnilor, după înturnaré luĭ Dragoş Vodă de la Ardĭal, căcĭ de ar fi fost vre o dată Cetaté albă scaunul Domniiĭ, Hronicile Moldoviĭ, carile scriu viaţa Domnilor de la Dragoş Vodă încoace, acésta nepomenit n'ar fi lăsat. De care lucru fără prepus să poate înţălége, că cetaté albă au fost scaunul stăpânitorilor acelor Românĭ, cariĭ şi maĭ denainte, şi pe vrémé prăziĭ luĭ Batie, prin cetăţile de pre marginile Dunăriĭ, neclătiţĭ au rămas, adecă, de la maré négră, până la Severin.

CAPUL V.

Aćastaş să poate înţelége, din Hronicul ţărâĭ Muntenéştĭ, şi din Hronicul Moldovenesc.

Iară dintr'ale noastre Hronice, întâĭ dovadă avem din cel Muntenesc, carile ḑice, că când au ĭeşit Radul Vod Negrul de la Ardĭal în ţara Muntenéscă, atuncé şi Băsărăbeştiĭ, cariĭ ĭera maĭ denainte lăcuitorĭ pre Olt, sculându-să cu toţiĭ au vinit la

www.dacoromanica.ro

Radul Vodă, şi i s'au închinat, dându să supt ascultaré, şi poronca luĭ, ca deciĭa numaĭ unul Radul Vodă, să fie peste toţĭ stăpânitorĭu; Iară pentru aceĭ Băsărăbeştĭ ce lăcuĭa pre atuncé de la Olt încolo, şi când, şi de unde, şi ce nĭam să fie fost, Hronicul Muntenesc, maĭ mult ceva nu arată. Iară de vréme ce Leunclavie cu Cureus Secretarĭul, amândoĭ în cĭata Istoricĭască vestiţĭ bărbaţĭ, mărturisesc, precum acel nărod, ce s'au fost chemând Băsărabĭ, n'au fost de alt nĭam, nicĭ de aĭuré vinit, ce tot din némul Românesc. Iată că fără greş putem socoti, că o samă de Românĭ, şi maĭ denainte, şi maĭ pre urmă, de prada luĭ Batie să fie fost rămas neclătiţĭ pre locurile sale, şi ales prin cetăţile, de la cetaté albă, precum am şi maĭ zis, până la Severin; şi precum acel nărod Băsărăbĕsc sculându-să de pe câmpiĭ Bassarabiiĭ, să să fie tras spre pădurile Oltuluĭ, şi acolo deciĭa să fie rămas locaşĭ; de la cariĭ şi astă-zĭ familia Băsărăbeştilor în ţara Românéscă să trage, luând adecă stăpânitorĭul, sau Banul lor de atuncé, nume de pe numele nărodului, din care familie şi Domnĭ vestiţĭ au ĭeşit în ţara Muntenéscă, precum cursul Istoriiĭ înnainte la locul său va arăta. Iară din Hronicul Moldovenesc, întâĭ zicem, că mare jéle ne ĭaşte, căcĭ Hronicul, carile au fost scris maĭ denainte de Hronicul luĭ Uréche Vornicul, şi a luĭ Misail Măzacul, să aflăm nicĭ cum n'am putut. Iară precum cel d'intâĭ Istoric a ţărâĭ Moldoviĭ să nu fie fost Uréche Vornicul, singur el mărturisésţte, de vréme ce în multe locurĭ pomenéşte de Hronicul cel Moldovenesc. Aşijderé Misail, şi Simion véde-să, acel vechĭu hronic să-'l fie avut la mână, căcĭ şi eĭ pomenesc de acelaşĭ Hronic, precum şi de a luĭ Uréche, şi ales Misail Călugărul anume însămnéză, precum acel d'intâĭ Istoric, au fost însămnând viĭaţa Domnilor, de la Dragoş Vodă, numaĭ până la Pĕtăr Vodă Şchiopul. Zicem dară că mare jéle ducem, pentru căcĭ acel vechĭu Hronic, la mână nu nĭ-au vinit, ĭară pricina ĭaste, căcĭ văzind noĭ adăosăturile basnelor, carile acel Misail, şi următorĭul luĭ, Simion, din uscată tidva lor lĭ-au scornit, şi în Pridosloviĭa Hroniculuĭ luĭ Uréche, fără nicĭ o ruşine a le amesteca au îndrăznit, atâta, cât acmù orĭ-ce şi adevăr ar fi scris, toată Credinţa ş'-au pierdut, căcĭ semel mendax,

www.dacoromanica.ro

semper mendax, odată mincĭunos, pururé mincĭunos, rămâne, ὁ ἐν ἑνί καὶἐν παντὶ, cel ce într'una, acela, şi în toate; şi căcĭ acésta ĭaste dobânda mincĭunosuluĭ, ca când ar grăi şi adevĕrul, să nu să maĭ créză. Iară de am fi avut acel vechĭu Hronic la mână, precum pentru înturnaré luĭ Dragoş Vodă la moşiĭa sa, aşé pentru alţĭ Românĭ, carii au maĭ rămas pe supt munţĭ, şi pre la locurĭ maĭ tarĭ, şi după năpada luĭ Batie, multă lumină, socotim, în aflaré, şi în ştiinţaré adevĕruluĭ c'am fi putut avé. Iară dintr' acéste Létopiseţe, carile acmù prin mânule noastre să poartă, macar că chip, şi socotială de adevĕrată Istorie nu pot avé, însă pre cât arată, că şi maĭ denainte de înturnaré Moldovénilor de la Ardél să să fie aflat nişte Cojocarĭ Ungurĭ la Sucĭavă, şi nişte Olarĭ la Bae, şi de un Iaţco Rus, la satul, carile de pe numele aceluĭ Rus, şi acmù să să fie chiemând, Ieţcanii, Acésté de au fost aşé adevĕrat, putem zice, că de mirat, lucru ĭaste, cum Ungurii şi Rusii, oamenĭ streinĭ fiind, s'au putut stăvi, şi a să ţiné pre acéle locurĭ, ĭară ceĭ de moşie, nicĭ cum? Ce acésté, precum adevĕrul Istoricilor streinĭ dovedéşte, aşé noĭ le ţinem, să nu fie altă, ţără numaĭ Basne din slabĭ şi proştĭ crierĭ scornite, precum şi de capul bouluĭ în pecété ţărâĭ, să să fie luat de pe Boul cel sălbatec, pre carile gonindu'l căţéoa Molda, şi înnecându-să în apa Moldova, de pe numele aceiĭ căţéle întâĭ apa să să fie chemat Moldova, ĭară apoĭ de pe numele apiĭ, toată ţara. Ce pentru pecété ţărâĭ, am arătat aĭuré, că nu poate de aĭuré să să fie luat, fără numaĭ de pe Cetaté caré întâĭ au făcut Traĭan înpărat în Dachia, şi au numit-o Caput Bovis, Capul Bouluĭ. Iară numele ţărâĭ marturĭ ni sint Istoriciĭ streinĭ, că încă şi maĭ dennainte de Traĭan, când trăiĭa pe acésté locurĭ Dachiĭ, o parte din Dachĭa, s'au fost chemând Molisdavia, adecă Davia moale, şi multe cetăţĭ într'ânsa, a cărora numere maĭ mult să sfârşiĭa în Davia, sau Dava. Aşijderea târgul Romanul, carile ĭaste pe apa Moldova, după ce s'au aşezat Romaniĭ luĭ Traĭan în Dachia, s'au fost chemând «Forum Romanorum», adecă târgul Romanilor. Acésté dară numere Istoriĭa adevărată aşé le va, aşé le zice, ĭară nu scornite, (precum va Băsnuitorĭul Misail, şi altul ca dânsul Simion) din floace de cojoc, şi din hârburĭ de

www.dacoromanica.ro

oale. Ce pentru acésté în ćastă dată mai multe a zice părăsind, poftim pre cititorĭul nostru să nu să lenéscă a cerca în carte hotărîrii ţărâĭ Moldovii, pre caré cu patru anĭ mai înnainte în limba lătinéscă am scris-o. Iară de va plăcé luĭ Dumnăzău să mai fim între vii, şi pre acéĭa în limba nóstră; ca şi pre aćasta, a o întoarce vom pune ostenință, că acolo nedejduim, că de toate pre amănuntul, şi îndestul să va înştiința.

CAPUL VI.

Arată-să, moşiile, cetăţile, târgurile, şi olaturile, carile aŭ ţinut odată Românii din Moldova, şi din ţara Muntenéscă, în Ardél.

Aducu'm aminte, precum pomeniţiĭ Misail, şi Simion, şi cătră dânşiĭ adaosul Istratie (carile şi Logofăt al triile au fost la răpăosat Părintele nostru Constantin Voevod Cantemir), precum în Pridos loviĭa Létopiseţuluĭ lor, şi altă năpaste aruncă asupra luĭ Dragoş Vodă, cu Românii săĭ, nu maĭ nescărăndăvićoasă de cât cé dintâĭ, cu temniţile şi cu Tâlhariĭ Râmuluĭ, şi cu Laslăul lor cel mincĭunos. Indrăznind dară eĭ scriu, precum Dragoş Vodă cu oameniĭ săĭ, să fie fost strânsură de oameni proştĭ, adecă păstorĭ, cariĭ îş ţin viaţa prin munţĭ, cu oile, apoĭ din păstorĭ îĭ face vânătorĭ, şi cu tâmplaré vânatuluĭ să fie trecut munţiĭ din Ardĭal spre Moldova, şi aşé să fie descălecat ţara Moldovii, cu acé strânsură de oameni, între cariĭ să fie fost şi Ungurĭ, şi Ruşĭ, şi altele ca acésté blojărituri, ce zic eĭ în pomenitul lor hronograf. Decĭ dară pentru Dragoş Vodă, precum au fost Domn, şi fićor de Domn, în cursul cuvântuluĭ, înnainte, pre larg vom arăta. Iară aicé arătând noĭ moşiile, şi cetăţile, carile au ţinut Românii amânduror ţărâlor acestora în ţara Ardĭaluluĭ, de pre acesté curat să va puté cunoaşte, precum nu prostime, nicĭ chipurĭ necunoscute au putut să fie oameniĭ, cariĭ cu acest félĭu de moşiĭ au fost slăbiţĭ. Aşé dară véde-să că după ce s'au tras Românii noştri pre vrémé năpăziĭ luĭ Batie spre Ardĭal, şi apoĭ Bela Craĭul Unguresc după ce s'au întors la Crăiĭa sa, (precum la locul său am spus) şi văzindu'ş ţara, şi

www.dacoromanica.ro

toată oblastiĭa de fierul, şi focul Tătarâlor sfărâmată, şi de lăcuitorĭ aşéş maĭ de tot pusteită, şi deşertată, precum n'au maĭ lăsat pe Cavalériĭ ceĭ de Rodos ce 'ĭ vinisă într'ajĭutorĭu să să întoarcă înnapoĭ; ce cu darurĭ marĭ şi multe biruindu'ĭ, ĭ-au făcut să rămâe lăcuitorĭ în ţara sa, dându-le cu privileghiĭ lungĭ, şi late moşiĭ, în care chip putem créde, să fie făcut şi Românilor noştri, cărova locurĭ de traĭu, şi moşiĭ îndestule arătându-le, să 'ĭ fie oprit în Ardél, din cariĭ uniĭ maĭ pre urmă cu Domniĭ lor s'au întors la moşiile sale, adecă în Moldova, şi în ţara Muntenéscă, ĭară uniĭ pre acéléşĭ locurĭ în Ardél au rămas, precum tuturor ştiut ĭaste, că Ardélul şi acmù de Româniĭ noştri ĭaste plin, cariĭ pănă nu de mult, némişĭ ca aceiĭa ĭera, cât şi în sfatul de obşte, înpreună cu alalţĭ Ungurĭ, şi Saşĭ încăpé. Accstora dară tuturor Olaturile, carile să li să fie vinit, deosăbĭ de ştiinţa de obşte, marturĭ ne sint încă şi Mapele Gheograficeştĭ, adecă tablele ce însămnéză hotarâle, şi ţinuturile ţărâĭ Ardĭaluluĭ, şi ales, carile cu porunca luĭ Emeric Techelie Domnul Transilvaniiĭ s'au tipărit. Că Mappa altă nu ĭaste, fără numaĭ Istorie în şiruirĭ însămnată, caré de cât Istoriĭa în slove spusă, maĭ chĭar, şi maĭ aĭavé arată părţile loculuĭ, şi ţinuturile ţărâĭ. In pomenita dară Mappă, toată ţara Ardéluluĭ în câte-va Provinţiĭ, adecă ţinuturĭ să desparte, din carile unele (deosăbĭ de céle Săsăştĭ) au fost Moldoveneştĭ, adecă a Românilor, cariĭ au fost trecut acolo despre parté Moldoviĭ, ĭară altele Munteneştĭ, supt a cărora nume şi pănă astă-zĭ să chĭamă, şi să scriu. Iară maĭ de nainte de năpada luĭ Batie, după ce au scos Ghepidiĭ pe Româniĭ cariĭ au fost [pus] Traĭan în Ardĭal (precum noĭ la locul săŭ anume am pomenit) alte coloniĭ de la Italia să maĭ fie vinit, sau într'altă parte în Ardél să maĭ fie întrat, nicĭ la un Istoric noĭ n'am aflat, de care lucru de crezut ĭaste, că după ce s'au înturnat Craĭul Bela la Craiĭa sa să le fie dat, precum zisăm, acéste, ce vom să pomenim moşiĭ. Decĭ dară din ţinuturile Românilor de Moldova, întâĭ ĭaste ţinutul Rudivaniĭ, carile maĭ denainte românéşte să chema Rodna; ĭară cetate într'acel ţinut să chĭamă Vestendorf. Al doilé ţinut au fost, Tordia, pe apa Morăşuluĭ. Al triilé ţinut au fost Cochelvar, carile ĭaste între Clĭuşvar, şi între Mediĭaş, pe apa Cochel. Al patrulé

www.dacoromanica.ro

ţinut au fost Totrus, cu cetaté Pogava, cu alalte multe sate a Olatuluĭ său. Româniĭ poate fi acestuĭ ţinut fiind trecuţĭ de pe apa Totruşuluĭ, şi a Bacăuluĭ, cu acelaş nume au numit şi ţinutul din Ardĭal, în carile s'au fost aşezat eĭ, Totrus, şi cetaté de pe Bacov, Pogava; puţin oarece Ungurĭĭ voroava numerelor, după graĭul lor schimbând. Aşijderé Românĭĭ despre parté ţărâĭ munteneştĭ, pre lângă ţinutul, carile acmù să chĭamă Zatmar, au ţinut cetaté Fines, Cheplac, Beling, Papneţ, Belé, şi Mişcovul. Iară între Alba Iulia (caré ĭaste Oradiĭa mare), şi între Sibiĭu, au avut târgul Roşiiĭ, a caruĭa lăcuitorĭ apoĭ după înturnare s'au chemat cĭata Roşiiĭ, precum şi cĭata Sirbilor ce să chema Venediĭ, s'au chemat Venetinĭ, precum şi astă-zĭ în ţara Muntenĭască, acéste céte cu nemutat nume să ţin. Acoloş maĭ avut-au şi ţinutul Halaoş, (din carile apoĭ au ĭeşit Radul Vod Negrul în ţara Muntenĭască), şi Beniĭ, Morséniĭ, Hacegul, şi Verhel, (care cetate întâĭ să chema Ulpia Traĭana). Aşijderé, pe apa Strela, cărie astă-zĭ îĭ zic Strig, au avut Mediĭaşul, Craşé, şi Sapsonul. Acéste olaturĭ dară, şi cetăţĭ au ţinut Românĭĭ pe acéĭa vréme în Ardĭal; şi deciĭa câtă-va vréme, au rămas cu Ungurĭĭ, şi cu Sasiĭ moşnénĭ, şi stăpânitorĭ acelor locurĭ, unde Românĭĭ noştri pe vréme luĭ Batie sau cu Domnul lor Ioan Alexie, sau cu vreun fiĭor a luĭ, pre carile să-'l fie chemat Bogdan (căcĭ pentru aĭasta chiar a ne adeveri nu putum) să să fie aşezat, însă cu Românĭĭ pre acélé locurĭ Domn să fie fost un Bogdan Vodă, nu numaĭ căcĭ şi astă-zĭ între Românĭĭ Ardelénĭ să pomenéşte; ce încă şi târgul Bogdan, carile ĭaste unde dă apa Maramorăşuluĭ în Tisa, de pre numele aceluĭ Bogdan să să fie chemat, socotim. Iară acestuĭ Bogdan Vodă să-'ĭ fie fost porecla, Negrul, să dovedéşte, că şi Radul Vodă în ţara Muntenéscă, s'au chemat Negrul, şi ţărâle amândoaâ, una s'au chemat Μελανὴ Βλάχια (Vlahia nĭagră), ĭară alta Μελανὴ Βογδανία (Bogdania négră), şi aşéşĭ Domnul Moldovénilor la Istoricul Laonic Halcocondilas să chĭamă Ἄρχον τῆς μελανῆς Βογδανίας, adecă, Domnul a Bogdaniiĭ négre; de la Istoriciĭ Greceştĭ, maĭ pre urmă, şi Istoriciĭ Turceştĭ înprumutându-să, în céle maĭ vechĭ Istoriĭ a curţiĭ înpăraţilor turceştĭ, ţăriĭ munteneştĭ îĭ zic: قَرَا اِفلاق Caraiflac, ĭară ţăriĭ Moldoviĭ قَرَا بُغدان Cara Bogdan, adecă ţărâle a

www.dacoromanica.ro

luĭ Bogdan cel negru. Ce de acésté la locul său înnainte, şi maĭ pre larg avem de zis; Iară acmù în scurt atâta vrum să arătăm, că de pre acésté moşiĭ, pre carile lĭ-au ţinut Româniĭ noştri în Ardĭal, cu Ungurii şi Sasiĭ înpreună némişĭ fiind, aĭavé să cunoaşte, întâĭ: că după ce au trecut eĭ în ţara Ardéluluĭ, nu ca niştе oamenĭ proştĭ, şi fără capete, sau ne băgaţĭ în samă să fie fost, ce cu Domniĭ, şi Némişiĭ lor să fie lăcuit pre acéle locurĭ. A doa, să cunoaşte, că văzind maĭ pre urmă ĭarăş aceĭ Românĭ, precum locurile lor céle d'intâĭ s'au curăţit de poĭadé Tătarâlor, (precum înnainte vom arata, cum, şi cu ce mijloc s'au râdicat Tătarâĭ de pe acésté locurĭ), ĭarăş cu Domniĭ săĭ, ĭară nu cu strânsură din Păstorĭ, precum măzaciĭ pomenesc, s'au înturnat la locurile sale céle de moşie; adecă Dragoş Vod ficorul luĭ Bogdan Vodă, cu o parte în Moldova, ĭară Radul Vodă Negrul, sau frate, sau văr luĭ Dragoş Vodă, cu alta, în ţara Muntenéscă. Amăgéştesă Neculaĭ Costin Logofătul, carile dând de niştе cuvinte a luĭ Anton Bonfin, unde el zice, că pe vréme luĭ Ludovic Craĭuluĭ Unguresc, un Bogdan Vodă, să să fie întors din Ardél ĭarăş la Moldova, însă acest Domn pre vrémé aceluĭa Craĭu n'au putut fi Bogdan Vodă, carile au trăit cu Românii în Ardél, maĭ denainte de înturnaré luĭ Dragoş Vodă, ce au fost Stefan Vodă, cu porecla Bogdan, ficiorul luĭ Dragoş Vodă, şi nepot luĭ Bogdan-Vodă, carile fiind acmù Românii de câţĭva anĭ maĭ înnainte în Moldova, pe vrémé luĭ Lĭudovic Craĭuluĭ Unguresc şi a luĭ Stefan Vodă Domnul Moldoviĭ, au maĭ fost şi alte poĭade de Tătarĭ, cu Atlan Hanul Tătărăsc, de a cărora nevoe acest Stefan Vodă ĭarăşĭ s'a fost tras la Ardél, apoĭ după râdicaré Tatarâlor, şi Stefan Vodă, cu bejeniile sale, ĭară s'aŭ întors la Moldova, caré aşé să fie fost din singure cuvintele luĭ Bonfin curat să poate înţelége; că el nu zice, precum acel Bogdan Vodă atuncé întâĭ să fie ĭeşit de la Ardial în Moldova, ce zice, că râdicându-să Tătarâĭ de pe Moldova, Bogdan Vodă, ĭarăşĭ s'au întors la locul său. Ce acéstă povésté cu Atlan Hanul, şi cu bejeniré luĭ Stefan Vodă (căruia Bonfin de pe porecla îĭ zice Bogdan) în Ardial, în Hronicul Moldoviĭ după ĭeşiré luĭ Dragoş Vodă, de va învoi Dumnăzău, pre larg vom zice; Iară acmù la rândul Hronologhieĭ, de unde ni-am abătut, să ne întórcem.

www.dacoromanica.ro

CAPUL VII.

Arată-să, cum Grecii ĭarăş au luat Ţarigradul de la Latinĭ.

Theodor Lascaris. Lét 1259. Zis-am dară în céle trecute, precum că la anul 1259 Ioannis Duca înpăratul Grecilor, după ce au înpărăţit anĭ 33 murind; au stătut în locul luĭ înpărat fiĭcorul său, Theodor Lascaris; Ce acesta încă numaĭ triĭ anĭ, şi câte-va lunĭ înpărăţind, la anul 1259 au murit; şi rămâind fiĭul său (1) cucon numaĭ de şése anĭ, cu testament de moarte l-au lăsat pe paza unuĭ Muzalos, adecă ca să chivernisască lucrurile înpărăţiiĭ, până va sosi fiĭcorul său la vârstă. Care Muzalos, ca un spurcat vicliĭan, dându-ş cuvinte cu Mihail Paleolog, în curândă vréme, şi aşéşĭ într'acelaş ann, pre cucon şi din înpărăţie, şi din viaţă l-au scos. După a căruĭa peire, cu sfatul de obşte, ales-au la Mihail Paleolog. chivernisala înpărăţiiĭ pe Mihail Paleolog, însă cu titulul de Despot. Lét 1266. In vrémé dară acestuĭ înpărat, la anul 1266, Greciĭ ĭară au răscumpărat Ţarigradul de la Latinĭ, a căriĭa tâmplărĭ Istorie, Nichifor Grigoras pre larg o povestéşte, din carile noĭ, cât pentru trebuinţa însămnărĭĭ ar fi, scoţind, pre scurt macar însă cu condeĭul nu o vom tréce; Intrând zice, al triilé an, a înpărăţiiĭ luĭ Mihail Paleolog, s'au fost sculat un Domnişor, pre carile aşijderé Mihail l-au fost chemând, şi cu chip tâlhăresc, au fost întrat în Machedonia, şi în Thrachia, şi au fost prădând cetăţile şi satele carile încă tot să ţiné de oblastiĭa înpărăţiiĭ Grecilor. Mihail înpăratul, înştiinţindu-să, pentru răutăţile, ce făcé acel tâlharĭu Mihail, au gătat câtă-va oaste, şi supt Hătmăniĭa frăţine-său luĭ Alexie Stratigopul (pre carile acmu şi Chesar îl făcusă), au trimis-o, pentru ca să spargă acé adunătură de prădătorĭ; însă în taĭnă ĭ-ar [fi] poroncit, ca trecând pe aproape de Ţarigrad, şi înştiinţindu-să de slabă, şi fără orânduĭală paza Latinilor, dându-ĭ fortuna îndă-mână, orĭ cu ce chip ar puté, să să ispitĭască, cândailé fără vóste, ar puté răzbi în cetate. (Lungă ĭaste povésté acásta, ce noĭ pentru a noastră trebuinţă foarte scurtă o facem). Chesarĭul dară Alexie, cu oasté de la Nichea purcegând, şi noapte sosind cu Cătărgile

(1) Loc alb în manuscript.

www.dacoromanica.ro

supt Ţarigrad, au scos câtă-va oaste la uscat, cariĭ dând noapte, peste un om bătrân Grec, încă maĭ bine s'au înştiinţat, precum Latiniĭ niciĭ o grije de viniré nepriĭatinilor nu poartă, şi precum eĭ numaĭ despre Limanul din luntru, unde le staŭ şi vasele, să străjuesc; ĭară despre uscat, nu numaĭ prin turnurĭ, ce aşéşĭ niciĭ pre la porţĭ nu să străjuesc. Cătră aćasta le spuné, precum el ştie o gaură pe supt zidul cetăţiĭ, prin caré câţĭ-va întrarmaţĭ, tot de o dată vor puté; întra în scurt: cu povăţuiré aceluĭ bătrân, câţĭ-va slujitorĭ, pe acé gaură, cu mare inimă, au întrat în luntru, cariĭ îndată câte-va porţĭ a cetăţiĭ deşchizind, Chesarĭul încă cu alalţĭ, nime înpotrivă stându-le, în cetate răzbind, din câte-va părţi au poruncit di-au dat foc caselor, şi aşé de o dată cu mare chiot spre în luntrul cetăţiĭ purcegând, pre orĭ-cine timpina, supt sabie puné. Latiniĭ cu înpĕratul lor, din somn, supt foc, şi supt sabie deşteptându-să, nu de altă,ce numaĭ cu fuga la corăbiĭ să scape, s'au apucat. Greciĭ, ştiindu-ş puţinătaté, cu goana luĭ întisiĭa, ca nu cum-va nevoĭa, să-'ĭ întoarcă în vitejie; ce maĭ vârtos, cum să zice cuvântul, pod de argint, pentru ca maĭ pre lesne în corăbiĭ să saie, le aşterné. Aşé dară cetaté, precum cé din afară, aşé cé din luntru, deşartă lăsind, apucându-şĭ numaĭ corăbiile, fără niciĭ o zăbavă, ş-'au deşchis pânzele, spre Propontis. Iară Alexie Chesariul, stăpânind Ţarigradul, îndatăş, de neaşteptată nărocire ca aćasta pe înpăratul înscliinţă, carile fără niciĭ o zăbavă, de la Nichea, cu totul rădicându-să, aŭ vinit în Ţarigrad; şi aşé înpărăţĭasa cetăţilor, ĭarăş au vinit pre mâna stăpânitorilor eĭ, ceĭ de moşie, şi adevăraţĭ. Luat au dară Greciĭ de la Latinĭ Ţarigradul, la anul maĭ sus pomenit, în luna luĭ Iulie 25, după ce 'l-au fost ţinut Latiniĭ fără cale, şi tirănéste anĭ 58 lunĭ 3, ĭară după ce au aşezat Mihail Inpărat scaunul înpărăţiiĭ Greceştĭ ĭarăşĭ în Ţarigrad, şi ĭ-au întărit lucrurile nu cu puţână laudă vécilor acelora, la annul 1283 dechemvrie 11, de boala ce 'ĭ zic, izbâcniré inimiĭ, s'aŭ săvârşit, după ce trăĭsă anĭ 58, şi înpărăţisă 24. Lét 1283.

După moarté luĭ Mihail Paleolog, aŭ stătut la înpărăţie fiĭusău Andronic, carile s'au numit cel bătrân. Pre vrémé înpărăţiiĭ

www.dacoromanica.ro

acestuĭ înpărat, arată-ne Istoricul Nichifor Grigoras, nu numaĭ întărită, şi slăvită stăpânire în Vlahia, ce încă precum Craĭul Sârbesc, să fie luat şie Crăĭasă, pe fata Domnuluĭ de Valahia, pentru caré, pre amănuntul vom zice.

CAPUL VIII.

Arată-să, precum Craĭul Sirbăsc, curând după prada luĭ Batie, să fie avut Crăĭasa, pre fata Domnuluĭ de Valahia.

Andronic cel Bătrân.

Frumos, şi adevărat ĭaste cuvântul, carile zic bătrâniĭ noştrĭ, că nime nu poate şti maĭ mult pe altul, de cât singur pe sine; *însă pentru căcĭ ştiinţa pentru sine* ĭaste maĭ gré de cât toate *ştiinţele, pentru acéĭa pentru* sine, maĭ mult trebue să crĭază pe altul, de cât pe sine. Socotiala acestuĭ cuvânt ĭaste acésta, că cine îş créde maĭ mult şie, de cât altuĭa, în greşala trufiiĭ să nu cază, peste putinţă ĭaste; ĭară când pentru sine, maĭ mult altuĭa de cât şie créde, atuncé cu multul maĭ vârtos îş stăruĭaşte stiinţa, caré în sine, şi pentru sine are. Cu acesta dară chip, când pentru lucrurile noastre, verĭ bune ar fi, verĭ proaste, nu noĭ, se streiniĭ mărturisesc, atuncé cu bună samă, şi pentru ştiinţa, caré avem în noĭ, putem fi adeveriţĭ; şi de proboziré şi cleveta altora păziţĭ, şi feriţĭ ne putem ţiné. Decĭ dară, cu acástă pravilă, şi noĭ adeverinţa Istoriiĭ, ce vom să aducem, urzind, célé ce de la alţiĭ pentru noĭ să mărturisesc, la mijloc a aduce purcédem. Pomenit-am dară maĭ denainte, precum pre la annul de la naşteré Cuvîntuluĭ întrupat 1246, să să fie râdicat Batie cu Tătarâĭ săĭ despre părţile Evropiĭ, şi să să fie întors ĭarăşĭ la locurile sale. Aşijderé, precum şi Bela Craĭul Unguresc, carile de nevoia Tătarâlor, până la Dalmaţia fugisă, să să fie înturnat ĭarăş la Crăiĭa sa în ţara Ungurĭască. Iară acmù, pe la anul 1274, adecă cu 9 anĭ maĭ de nainte de a sta la înpărăţie Andronic cel bătrân, aflăm la istoricul Nichifor Grigoras, carile cu deşchise cuvinte scrie, precum pre la anul pomenit, Craiul Sirbăsc să fie avut Crăĭasă pe fata Domnuluĭ de Valahia, care an ĭaste

www.dacoromanica.ro

numaĭ cu 28 anĭ maĭ pre urmă de înturnaré luĭ Batie, şi cu câţĭva anĭ maĭ înnainte, de cât anniĭ, carii însămnézĕ Hronicile noastre să fie ĭeşit Dragoş Vodă în Moldova, şi Radul Vodă în ţara Muntenĭască. Ce pentru greşala ce fac Istoriile noastre în sămăluiré annilor, şi în însămnaré annuluĭ ĭeşiriĭ acelor Domnĭ, înnainte pre larg avem de arătat; Iară acmù la cuvintele luĭ Grigoras să ne uităm, şi să videm, cu ce pricină aŭ fost el îndemnat, de au pomenit, precum Craĭul Sirbesc să fie avut Crăĭasă pe fata Domnuluĭ de Valahia. Decĭ pentru maĭ bună credinţa, cuvintele Istoriculuĭ, precum sint, aşé Ellinéşte le vom pune faţă, carile sint acésté: «Τάυτην τὴν Εὐδοκίαν (ἀδελφὴν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Βασιλεώς) πέμψας ὁ Κράλης Σερβίας ἐζήτει γυνάικα λαβεῖν, ἵν αἰὼνιζούσας ποιήσῃ πρὸς Ρομαίους σπονδάς (ισχυρὸς γὰρ ἦν καὶ οὐ διάλιπε, τὰ τῶν Ρομαίων ἀεὶ συνχέων πράγματα, καὶ πόλεις, καὶ χώρας, τὰς μὲν αἱρῶν, τὰς δὲ ληιζόμενος) τοῦ το πολλαπλῆ μεριζωμένιν τῳ βασιλεῖ τὴν ἀπορίαν ἤνεγκε. Πρῶτον μὲν ὅτι περὶ-πλείονος τοῦ Κράλη φιλίας ἐτίθετο: δευτερον, ὅτι καὶ τὴν ἐκείνου συνάφειαν ἀποτρόπαιον ἡγεῖτο, ἡ τοῦ Βασίλεως ἀδελφὴ Εὐδοκία, καὶ οὐδ'ακροις ὠσίν ἀκούειν ηνείχετο τῶν λεγόντων. Τρίτον, ὅτι καὶ τέταρτον ἦν ὅπερ ἦτα συνοικέσιον, τῇ γὰρ πρώτῃ θυγατρὶ τὸν τῆς Βλαχίας Ἄρχοντος οὐση, χρόνους τινας συνοικήσας εἶτα αὐτὴν μὲν ἔπεμψεν εἰς τὴν Φρεφαμένην, ἠγάγε τὸ δὲ τὴν γυναῖκ ἀδελφὴν τοῦ αὐτ αδέλφου, τὸ μοναχικὸν αὐτὴν περιδύσας πρότερον σχῆμα: εἶτα τῆς τῶν Τρεβάλλων ἐκλησίας ἀνθιζαμένης ἐπι πολὺ πρὸς τον παράνομον, εκπέμπει καὶ αὐτὴν μετὰ πολὴν τὸν χρόνον, ἄγεται δὲ τὴν αδελφὴν τοῦ τῆς Βουλγαρίας ἄρχοντος Σφενδοσλάβου, σύζυγον τριτην αὐτὴν». Grigoras Tomul 1, carté 6. cap 9.

Carile în limba noastră să înţăleg aşé:

«Trimiţind, zice, Craĭul sirbăsc, poftiiĭa pre acástă Evdochie (pe sora înpăratuluĭ Andronic) să o ĭae femée şi véćnică pace cu Romeiĭ să facă, căcĭ putérnic ĭera, nicĭ să părăsiĭa, lucrurile Romeilor tot-dé-una a tulbura, pre une oraşe cuprinzind, ĭară une ţărĭ prădând care lucru în multe cugete cu prepus ducé pre înpăratul, întâĭ, căcì prieteşugul Craĭuluĭ foarte de trebuinţă socotiĭa; A doa, căcĭ sora înpăratuluĭ Evdochia, macar cu coada urechiĭ lucru ca acesta să auză, nu primia. A triĭa, căcĭ căsătoriĭa, caré el acmù poftiĭa, ĭera a patra, de vréme ce pe fata Domnuluĭ Românesc, pre caré o avusése maĭ întâĭ, după ce trăisă cu dânsa câţĭ-va

www.dacoromanica.ro

anĭ, apoĭ au trimis-o în ţara sa, şi luasă pe sora mueriĭ frăţinesău, pre caré dezbrăcând-o din Shima călugăréscă, o luase femée. Ce pentru lucru fără lége ca acesta, beserica Sirbască multă vréme stându 'ĭ înpotrivă, pentru ca să să strice acé căsătorie, ĭ-au căutat a o lăsa şi pe acéĭa, şi aşé luasă a triĭa muĭare pe fata luĭ Svetoslav Domnuluĭ Bulgarilor». Grigoras dară Istoricul ca acésté, ĭară noaâ mare jéle nĭ-au lăsat, căcĭ nicĭ numele Craiuluĭ Sirbăsc, nicĭ numele Domnuluĭ de Vlahia, Cine să fie fost, şi cum să-'l fie chemat, nu pomenéşte; că de ar fi pomenit numele Domnuluĭ de Valahia, multă şi nestânsă lumină ar fi dat adeverinţiĭ hroniculuĭ nostru. Ce de vréme ce Grigoras, cu acésta ne lasă lipsiţĭ, mérge vom pre la alţiĭ, pentru aćastaş, maĭ cu dédins a cerca.

CAPUL IX.

Oblicéşte-să numele Craĭuluĭ Sirbăsc, carile au ţinut pe fata Domnuluĭ Românesc.

Din Létopiseţul Sirbăsc, aflăm, precum acel Craĭu Sirbăsc, carile au fost cerşind pe Evdochia sora luĭ Andronic, arĭ apoĭ nu pe soru-sa, ce pe fie-sa Simonidis, au luat, să-'l fie fost chemat Mi-
Létopisăţul Sirbesc Glava 93. lutin, fiĭcor luĭ Stefan, nepot altuĭ Stefan, şi strănepot luĭ Simeon, carile întâĭ între stăpânitoriĭ Sirbilor, au luat titul de Despot. Ce singure cuvintele Létopisăţuluĭ să aducem: «După ce au luat zice, Milutin pe fata luĭ Andronic (ĭară cum au luat pe fata, şi nu pe sora luĭ Andronic, maĭ gĭos vom arăta), i s'au născut dintr'ânsa un fiĭcor, caruĭa ĭ-au zis Constantin. Iară Stefan, aşijderé fiĭcor luĭ Milutin, carile ĭera născut din feméĭa cé maĭ d'intâĭ, (adecă caré zice Grigoras c'au fost fata Domnuluĭ Românesc), căzind în ura maştehiĭ sale Simonidiĭ, 'l-au zavistuit la tată său, precum ar fi ispitit-o pentru spurcată pre-curvie. Milutin crezind, cu lacrămĭ amestecatelor minciunĭ a mueriĭ, au prins pe ficĭorul său, şi fără nicĭ o milă ĭ-au scos ochiĭ; şi aşé orb, (pentru ca să facă deplin voĭa înpăratuluĭ) înpreună cu doĭ cuconĭ, ce avé,

www.dacoromanica.ro

anume Dușmn și Dușan, 'l-au trimis la Țarigrad.» După acésté scrie ĭarăș acolo, precum Stefan orbul trăind în Țarigrad, după cinci anĭ, Sfântul Neculaĭ cu mare minune, să-'ĭ fie deșchis ochiĭ, și după moarté tătâne-său luĭ Milutin, să se fie întors ĭarăș în Sirbime, unde prinzind pe Constantin ficĭorul Simonidiĭ, să '-l fie omorât, și să fie stătut el la Crăie. Ce acésté necăutând la tréba noastră, altora le lăsăm, și vinim la cuvânt. Pentru acésté nu atâta am fi odihniți, numaĭ cu Létopisățul Sirbesc, di n'am vidé acéstéșĭ mărturisind, și Istoriciĭ Greceștĭ. Că întâĭ acelaș Istoric Grigoras într'acelaș loc scrie, precum Andronic înpărat, având mare fricâ de putéré Sirbilor, și văzind că soru-sa Evdochia, (caré ĭera rămasă văduvă de după Ioan înpăratul Lazilor), pentru pricinile, carile maĭ sus s'au pomenit, după dânsul să margă, nicĭ cum nu vré; de nevoe pentru ca să-'ĭ plinĭască pofta, ĭ-au căutat numaĭ să-'ș dé pe fată-sa Simonidis după dânsul, fiind copilă numaĭ de 5: anĭ. Ačasta dară așé adeverindu-să, acmù avem datorie a arăta, precum acest Milutin Craĭul Sirbilor, să fie luat pe fata Domnuluĭ Românesc, pe la anul de la Hs 1274. precum maĭ sus am pomenit. Pahimeris Istoricul scrie, precum acĭastă nuntă a luĭ Milutin cu Simonidis fata luĭ Andronic înpărat, să să fie făcuĭ la anul: 1299: fiind atuncé Milutin la vârsta de 45 anĭ. Acéstă vârstă a luĭ Milutin o sămăluĭaște Posonie, în notele luĭ Grigoras, la capul al șéselé. De vreme zice, ce singur Grigoras scrie, că atuncé Milutin ĭera cu cinci anĭ maĭ bătrân de cât Andronic înpăratul; Iară Andronic când ș'au dat fata după dânsul ĭera de 40: de anĭ, iată că Milutin, când au luat pe fata luĭ Andronic, au fost de 45 anĭ. Acmù de aicé lesne putem socoti, că Milutin când s'au însurat întâĭ de va fi fost la vârstă de 20 anĭ, ĭată că cu 25 anĭ de acéstă nuntă a Simonidiĭ maĭ înnainte, au luat pe fata Domnuluĭ Muntenesc, care an cade precum am zis, în anul de la Hs 1274: Iară de va fi fost și maĭ tânăr de 20 anĭ, (care să și poate créde), așé încă maĭ cu mulțĭ anĭ înnainte să dovedéște, precum acel Domn Românesc, să fie fost în țara sa cu domnie întemeĭată, și așăzată, că de n'ar fi fost așé, Craĭul Sirbăsc (carile și de fata înpăratuluĭ Țarigraduluĭ vrédnic s'au socotit), n'ar fi învoit să ĭa muere a unuĭ om prost,

Lét 1274.

Pahimeris carté 1, cap 31.

www.dacoromanica.ro

şi necunoscut, şi mai cu dédins, că pre atuncé Craii Sirbeşti şi Bulgăreşti, cătră mai mult nu să băté, fără numai să să améstece cu alte familii, a cărora nume şi singe ĭera mai ştiut, cu acésta socotind în Evghenia Grečască, şi Romanĭască să între. Aşé dară fără prepus rămâne a să cunoaşte, că după prada luĭ Batie, cu 28 anĭ mai pre urmă, în ţara Românilor au fost Domn cu Domnie aşezată, şi întemeĭată, adecă cu câţĭ-va anĭ mai denainte, de cât cum pun hronicile noastre ĭeşirile Domnilor de la Ardĭal, a caruĭa an adeverinţă, rămâne mai pre urmă să o arătăm. Pentru numele dară acestuĭ Craĭu Sirbăsc, carile întâĭ au ţinut pe fata Domnuluĭ Românesc, apoĭ şi pe fata înpăratuluĭ Grecesc, precum ni să pare, negresiţĭ sintem. Iară Domnul Românilor socrul luĭ Milutin, cine să fie fost, şi cum să-'l fie chemat, macar că în cercaré acestuĭ lucru, nu puţin nĭ-am trudit, însă adevĕrul mărturisind, nicĭ cum de unde-va, a ne adeveri n'am putut, fără numaĭ de va socoti cine-va, că vor fi fost aceĭ stâpânitorĭ a Românilor, pentru carii am arătat, precum şi după prada luĭ Batie să fie rămas o samă prin cetăţile, de pe ţărmuriĭ Dunăriĭ; Insă acéstă socotélă să să întăriască, nu poate; pentru căcĭ aceĭa atuncé ĭera supt ascultaré Crailor Ungureştĭ, şi cu nume de Ban să scriĭa, (pentru cariĭ la locul său pre larg am arătat), ĭară nu Domn a Vlahiiĭ. Ce toată socotéla rămâne să înţelégem, precum acest Domn a Vlahiiĭ pe acé vréme, de la Grigoras pomenit, altul să nu fie fost, fără numaĭ sau Radul Vod Negrul, sau Dragoş Vodă, (căcĭ şi pentru acésta fără prepsus să fim nu îndrăznim), cariĭ precum au ĭeşit din Ardĭal, îndatăş ş'-au întemeĭat stăpânirile, şi li-aŭ aşezat, însă nu ca cum de iznoavă lĭ-ar fi descălecat, (precum rău să greşesc Hronicile noastre), ce ca cum din bejeniĭ întorcându-să, şi pre la locurile şi moşiile sale aşezindu-să, în curândă vréme ş'au înnoit şi ş'-au tocmit toate lucrurile; Că precum am şi mai zis, că dĭ-ar fi fost acel Domn (orĭ carile s'ar înţălége), atuncé întâĭ, şi de curând de aĭure vinit, Craĭul Bulgăresc, a om prost, şi de familie necunoscută, şi neştiută, fata să'-ĭ ĭa, n'ar fi primit. De crezut dară ĭaste, că înturnarĕ Domnilor de la Ardél, ĭarăş pre la locurile lor, cu câţĭ-va anĭ mai înnainte să să fie tâmplat, de cât cum

www.dacoromanica.ro

o însămnéză Hronicile noastre. Pentru greşala dară annuluĭ ĭeşirĭĭ Domnilor de la Ardĭal, de vréme ce la Predosloviĭa Hroniculuĭ, carile va urma de la ĭeşiré luĭ Dragoş Vodă în Moldova, şi a Raduluĭ Vodă în ţara Muntenéscă, sintem pre larg, şi pre lat să arătăm, aicé în sfârşitul aceştiĭ cărţĭ, pentru maĭ bună pomeniré Cititorĭuluĭ, pre scurt o vom arăta. Intâiaş dată acel domn de Istoricul Grigoras pomenit, au fost Domn Românilor, şi când ş'-au dat fata după Craĭul Sirbăsc, pre la anul 1274: carile ĭaste de la Adam 6782: şi anul cel maĭ de pre urmă a împărăţiiĭ luĭ Mihail Paleolog. Iară ĭeşiré Raduluĭ Vodă Negrul, o pune Hronicul Muntenesc, la annul de la Adam 6798, carile ĭaste de la IIs 1290: adecă cu 16: anĭ maĭ pre urmă de cât Domnul de la Grigoras pomenit. Aşijderé ĭeşiré luĭ Dragos Vodă o pune Uréche Vornicul în Hronicul său, la annul de la Adam 6821: carile ĭaste de la Hs 1313: adecă cu 23 anĭ maĭ pre urmă de cât Radul Vodă, şi cu 39 maĭ pre urmă de cât Domnul luĭ Grigoras. Pentru acéstaş Neculaĭ Costin Logofătul, scrie în Hronicul său, precum în izvodul ce au avut el, însămnéză annul luĭ Dragoş Vodă la anul de la Adam 6807: carile ĭeste de la Hs: 1299: adecă cu 9: anĭ maĭ pre urmă de ĭeşiré Raduluĭ Vodă, şi cu 25 anĭ maĭ pre urmă de Domnul Românilor de la Grigoras pomenit. Apoĭ şi Neculaĭ Costin a sa socotélă puind, întâĭ să încredinţază dintr'un Uric a luĭ Roman Vodă, scris la anul de la Adam 6900: carile ĭeste de la Hs 1392: care Uric zice că el nu 'l-au văzut, numaĭ să fie auḑit de la Dositheĭ Mitropolitul, precum aşé să fie fost însămnat annul într'acel Uric. Ce Roman Vodă fiind al şésele Domn după Dragoş Vodă, şi deciĭa nu ştim cu ce socotélă scoţind dintr'aceştĭ 6900 anĭ 30 de anĭ, pune ĭeşitul luĭ Dragoş Vodă la anul de la Adam 6870 care sămăluire nicĭ c'un chip de adeverinţă să aibă, nu poate, de vréme-ce şi Hronicul luĭ Uréche văzind greşala annilor în Hronicul Moldovenesc, din Istoricĭĭ Leseştĭ dovedéşte, precum la annul de la Adam 6867 Petăr, şi Stefan fraţiĭ, ficorĭĭ luĭ Stefan Vodă, carile au fost Domn, după Roman Vodă, să fie avut războĭu la Codrĭĭ Cosminuluĭ, adecă cu trĭĭ anĭ maĭ de nainte de annul carile însămnéză Neculaĭ Costin să fie fost annul ĭeşirĭĭ luĭ Dra-

www.dacoromanica.ro

goș Vodă. Decĭ acésta cum nu póte fi adevĕrată, fiete-cuĭ cunoscută ĭaste. Pentru acéste dară înpletecite, și foarte greșite socotéle, precum pentru doslușiré aceluĭ adevĕrat an a ĭeșiriĭ luĭ Dragoș Vodă în Moldova, așé pentru a Raduluĭ Vodă în țara Muntenéscă, pune-vom céĭa ce vom puté nevoință, însă nu că doară scrisorile altora de greșite să le arătăm, sau în cevaș cinsté ostenințelor lor să micșurăm. (Acésta nu dé Dumnăzău). Ce numaĭ ca din Hronicele streine, și din socotéla caré maĭ aproape de adevĕr să poate alătura, nu numaĭ annul ĭeșiriĭ pomeniților Domnĭ din Ardél la moșiile sale, să adeverim; ce încă și tot cursul annilor înnainte tocmind, și lucrurile pre la vremile și lucrurile sale alcătuind, Hronicul Moldoviĭ împreună și a țărâĭ Munteneștĭ, de la înturnarea Domnilor de la Ardĭal, pănă la vremile noastre pre cât voĭa Dumnăzăĭască, între viĭ ne va răbda, să istorisim. Iară pre Cititorĭu poftim, ca de acésta dată, cu acéste de nemică ale noastre ostenințe, să să zăbăvască.

Sfârșitul Hroniculuĭ, pentru vechimé Românо-Moldo Vlahiĭ, și luĭ Dumnăzău Laudă.

www.dacoromanica.ro

TABLA HRONOLOGHICÉSCĂ

Caré arată vacurile, şi annii, în carii să pomenesc Romanii, ceĭ de Ulpie Traĭan în Dachia, de la Roma aduşĭ, şi în sălăşluire vécnică, într'ânsa aşezaţĭ, de la descălecatul lor, până la înturnaré luĭ Dragoş Vodă din ţara Ardĭaluluĭ în Moldova, şi a Radulu Vodă Negrul, în ţara Munteniască.

Inpăraţii Romanilor	Anul maĭ denainte de Hs.	Annulde la Adam	
Iulie Chesar	61	5449	Iulie Chesar să naşte.
			Iulie Chesar, înpărăţiĭa Romanilor, din respublică o mută în Monarhie.
	42	5468	Iulie moare ucis cu 23 de rane, Carile ĭaste annul 25, a înpărăţiiĭ luĭ.
Octavie Avgust. . . .	14	5524	Să naşte Mântuitorĭul lumiĭ Hs. Octavie Avgust moare de boală.
Tiverie . .	37	5547	Tiverie moare de boală.
Caligula. .	41	5551	Caligula moare ucis.
Clavdie Drus	54	5564	Clavdie fiĭcorul luĭ Drus, moare otrăvit.
Neron cel cumplit . .	61	5571	Neron singur pe sine să omoară.

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
Galba . . .	69	5579	Galba, moare ucis.
Salvie Othon	69	5579	Salvie Othon singur îș face moarte.
Vitelie . .	69	5579	Vitelie, moare ucis.
Vespasian .	70	5580	Sarmatiĭ trec Dunăre, și pradă Misia, apoĭ bătuțĭ de Rubrie Hatmanul lucrurile să potolesc.
	79	5589	Vespasian moare de vintre.
Tit Vespasian	81	5591	Tit Vespasian, moare de friguri.
Domitian .	81	5591	S'au scornit întâĭ războĭul Romanilor cu Decheval, Domnul Dachilor.
	93	5603	Romaniĭ au multe războae cu Dachiĭ, în Misia, în Dachia, în Ghermania, și în Pannonia, unde tot Dachiĭ sint biruitorĭ.
	94	5604	Și alt războĭu are Iulian Hatmanul, cu Dachiĭ, ce fără de plin biruință.
	96	5606	Domitian moare ucis.
Ulpie Traian	101	5611	Traĭan bate pe Decheval Domnul Dachilor, apoĭ face și pace.
	104	5614	Traĭan face podul peste Dunăre.
	105	5615	Traĭan omorând pe Dechebal, și supuind toată Dachia, lasă slujitorĭ Romanĭ pentru paza în cetățile Dachiiĭ, și să duce la Roma cu Triumf.
	107	5617	Traĭan trecând cu oștile la Asia, dezrădăcinĭază tot némul Dachilor din Dachia, și aducând mulțime de Cetățénĭ Romanĭ, și slujitorĭ Veteranĭ, iĭ așază în traĭu vécnic într'ânsa, și o face Provinție Românĭască.

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
Adrian . .	118	5628	Adrian pe Romanii, carii Traian îi pusése în Dachia, îi lasă acolo neclătiți, macar că de pintr'alte țări îi trăsése înnapoi.
Commod. .	180	5690	Are războiu cu Varvarii ceĭ dincolo de Dachia.
Pertinax. .	192	5702	Au fost Guvernator Misiii, și Dachiii.
Severus . .	193	5703	Face cetate la Dunăre, și de pe numele său o numéște Severinul.
Dechie . .	251	5761	Are războiu cu Tătarâi de la Don.
Gallien . .	259	5769	Acestuĭ înpărat Avriolus vestit Hatman, au fost om născut în Dachia.
Avrelian. .	274	5784	Vrând să trĭacă cu oștile la Asia, înpotriva Persilor, și temându-să, că Romanii din Dachia singurĭ nu să vor puté apăra de Tătarĭ, lĭ-au poruncit să trĭacă peste Dunăre în Misia.
Probus . .	278	5788	Suppune toate némurile Gotthilor, carii trăiĭa peste Nipru.
	280	5790	Suppune némul Bastarnilor, carii lăcuĭa pestre Nistru spre malul mării négre, și-'ĭ tréce pe toți, cu muerĭ cu copii, în Misia; ĭară Romanii, carii supt Avrelian trecusă în Misia, să întorc la locurile sale în Dachia.
Dioclitian .	285	5795	Acest înpărat au dat pre fiĭcă-sa Vlaha, după Gubernaturul de Dachia, de pre a căriĭa nume Bonfin Istoricul socotéște Dachia să să fie chemat Vlahia.

www.dacoromanica.ro

Inpăraţiĭ Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
	288	5798	Dioclitian face triĭ cetăţĭ în Dachia pe Dunăre, şi suppune pe toţĭ Varvariĭ de peste Nistru şi de peste Nipru.
Lichinie . .			Carile au fost cumnat, apoĭ şi soţie luĭ Constantin marele, au fost născut în Dachia.
Constantin Hlorus . .			Căruĭa i s'au născut Constantin marele în cetaté Dachiiĭ, precum mărturisésţe Zonaras Carté 12.
Constantin marele . . .	313	5823	Inpărţind înpăraţiĭa cu Lichinie, în parté sa ĭa apusul cu Dalmaţia, Machedonia, Misia, şi Dachia.
	330	5840	Constantin face Ţarigradul, şi mută scaunul înpăraţiiĭ de la Roma la Ţarigrad.
	337	5847	Constantin marele, apoape de morte, înparte cu Testament înpăraţiĭa în patru părţĭ, şi le lasă fiilor săĭ de moştenire, luĭ Constantin, Constans şi Constantie, şi nepotuluĭ-său luĭ Dalmatie, în care Testament, să pomenésţe Dachia lăsată luĭ Constans.
Constantin Constantie .	342	5852	Constans, cinci anĭ stă cu scaunul înpăraţiiĭ în Dachia.
Constans şi Dalmatie ,	358	5868	La Soborul carile s'au făcut la Sardica, în Titulul Cărţiĭ ciĭ de sobor să scriu Mitropoliţiĭ amânduror Dachiilor.
Valens . . .	376	5886	Gotthiĭ înpinşĭ fiind de Unnĭ de la maré Meotida, şi de la Don, au trecut cu case cu tot în Thrachia.

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
	378	5888	Gotthiĭ din Misia rocoşindu-să, pradă Dachia, şi Dachia măluroasă, caré ĭaste de la Olt, pe marginile Dunăriĭ păn în Tisa, o suppun supt
Graţian Theodosie			dajde pe an.
marele. . .	379	5889	Graţian luând soţie pe Theodosie marele, îl triméte asupra Gotthilor, pre cariĭ bătându-ĭ, dezbat locurile carile eĭ apucase în Misia, şi în Da-
Arcadie şi			chia.
Honorie . .	398	5908	Radagaĭz Domnul Gotthilor, sculându-să cu o samă de Gotthĭ, tréce la Italia.
	400	5910	Alaric cu altă samă de Gotthĭ, cariĭ mai rămăsése în Greţia, încă au lovit la Italia.
	406	5916	Vandaliĭ cu Domnul lor Godighisil
Theodosie			trec la Gallia.
cel tânăr. .	427	5937	Romaniĭ dezbat Pannonia de la Unnĭ, pre caré o ţinusă 50 de anĭ, supt putéré lor.
	441	5951	Attila trecând Donul năpădéşte cu Unniĭ în părţile înpărăţiiĭ Romanilor.
	442	5952	Attila sfărâmă câte-va cetăţi pe Dunăre; şi trecând, pradă la Thrachia, Illyria, Machedonia, şi toată ţara Grecéscă. La acest an socotéşte Neculaĭ Costin, precum să fie rămas Dachia pustie de Romanĭ, şi deciĭa să fie rămas tot aşé pustie până la a doa descălecare de Dragoş Vodă în Moldova, şi de Radul Vodă negrul în ţara

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
			Muntenĭască; ce cât de greu să fie greșit cu acéstă părére, tabla hronologhiiĭ înnainte va dovedi.
	447	5957	Attila de iznoavă tréce Dunăre înnapoĭ pe ghĭață și ağunge cu prada până la Dachia, apoĭ face pace cu Theodosie Inpărat.
	449	5959	Attila, părăsind părțile răzsărituluĭ, să scoală cu toate gloatele sale, și purcéde spre Turinghia; și stând în Saxonia, în cetatea Isnac, pune sfat să între în Italia.
Marchian .	451	5961	Attila întră cu Unniĭ în Ghermania, unde Aetie Hatmanul (om născut in Dachia) la cetaté Avreliile rău bătându-'l, ĭ-au căutat a să trage înnapoĭ la Illyria.
	453	5963	Attila și din Illyria gonit, întră în Italia, și de acolo tréce la Gallia.
	454	5964	Ghepidiĭ, după râdicaré Attiliĭ cuprind Dachia cé din mijloc, adecă Ardélul. Bonfin Decada 1 Carté 7:,
Leon Thracul	460	5970	și fac pace cu Marchian. Ostrogotthiĭ de la Don, lepădând gĭugul Unnilor, întră în Pannonia.
	463	5973	Ostrogotthiĭ cuprind Pannonia, și gonesc de acolo rămășița Unnilor.
Zenon. . .	483	5993	Theodoric Domnul Gotthilor Amaliticĭ, vine în Țarigrad la Inpăratul Zenon, pre carile înpăratul cinstindu-'l cu Boierie de consulat, 'l-au făcut Hatman pe oștile Dachiiĭ Mă-

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
			luroase, unde au fost până în anul 487: ĭată aicé Dachia stăpânită de înpărăția Romanilor, ĭară nu pustie de lăcuitorĭ, precum s'au părut luĭ Neculaĭ Costin.
Anastasie .	499	6009	In vrémé acestuĭ înpărat, s'au ivit întâĭ némul Bulgăresc spre părțile înpărățiiĭ Romanilor, de la cariĭ Romaniĭ din Dachia, s'au numit Voloșĭ, adică Italienĭ, căcĭ în limba slovenéscă Italia să chémă Vloh.
Iustinian cel mare . .	527	6037	Pre vrémé acestuĭ înpărat, scrie Procopie Istoricul, carile și Logofăt au fost la Velisarie Hatmanul, precum Turnul de la Dunăre, pre carile îl făcusă Traĭan înpărat, să 'l fie făgăduit înpăratul Slovénilor și Antilor, pentru ca să fie pentru paza, ca să nu pótă prăda Unniĭ într'alte olaturĭ a înpărățiiĭ, și precum tóte locurile, carile tot maĭ ținé rămășița Gotthilor în Dachia, lĭ-au dezbătut, și precum o parte din Dachia, pe la Sighidon, să o fie dat înpăratul Herurilor să lăcuĭască. Iată și aicé Dachia noastră cu ómenĭ lăcuită, și supt oblastiĭa înpărățiiĭ Romanilor.
Mavrichie .	599	6109	Hagan Domnul Avarilor în tractatul de pace, ce vré să facă, cu Mavrichie, ceré catarractele, adecă pragurile de la Dunăre, unde să zice

www.dacoromanica.ro

Inpărațiĭ Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
			locul Poarta de Fier; ce înpăratul ne vrând să le dé, nicĭ pacé sau lăcut.
Constantin Pogonat. .	679	6189	Bulgariĭ pradă: τὰς Ρωμαϊκὰς χώρας, τὰς πέραν τοῦ ἴστρου, Ţărâle Românilor celor de peste Dunăre, adecă Dachia.
Constantin și Irini . . .	800	6310	Carolus Marele, să încoroneĭază înpărat apusuluĭ, carile coborându-să cu oștile pănă la Dachia: lăcuitoriĭ din Dachia, înpreună cu Léșiĭ, și cu Bohemiĭ au trimis la dânsul Solĭ, de ș'-au făcut așezământ de pace. Saxoniĭ stându-'ĭ înpotrivă cu armele ĭ-au suppus, din cariĭ multe familiĭ de Domnĭ, și de alte Stepene scoțind, ĭ-au adus, și ĭ-au așezat în Dachia medeterranea, caré ĭaste Ardĭalul. Depe acásta vréme sint Sasiĭ, cariĭ lăcuesc și astă-zĭ în Ardĭal.
Vasilie Machedon . .	867	6377	Bulgariĭ, și Harvațiĭ, să dau supt suppuneré înpărățiiĭ Răzsărituluĭ.
Romanos .	959	6469	Pe acéstă vréme încep a să pomeni la Istoriciĭ Greceștĭ némul Pazinachilor, cărora le zic Istoriciĭ Leșeștĭ Pecinighĭ, a cărora limbă, scrie Bilschie, List 239, să fie fost amestecată, din Rusască, Leșască, și Moldovenéscă. Acestéșĭ Pazinacĭ d'inceputul lor au ĭeșit de la Litfa, apoĭ coborându-să spre maré négră, ș'-au făcut pace cu Ghenoveziĭ,

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
			cariĭ ținé Crâmul; ĭară aceĭ Ghenovezĭ înpreună cu Volohiĭ din Dachia, să fie tocmit cetățile Mancopul, Chircher, Crâmul, Azovul, Cafa, Chiliĭa, Cetaté albă, și Târgoviște.
Vasilie Vulgarocton. .	1000	6510	Incépe războĭul cu Bulgariĭ, carile au stătut necurmat 17 anĭ.
	1017	6528	Vasilie Vulgarocton, suppune tot némul Bulgăresc înpărățiiĭ Răzsărituluĭ. Pre care vréme și Romaniĭ din Dachia, (cariĭ acmù și la Istoriciĭ Greceștĭ Vlahĭ să chema), ĭarăș s'au lipit la înpărățiĭa răzsărituluĭ. Pentru cariĭ înpăratul Vasile au scris într'o tablă de Testament, (pre caré au pus-o în Mănăstiré Sosthenis), cu caré dă învățătură înpăraților cariĭ vor urma, că de să vor clăti Vlahiĭ asupra înpărățiiĭ, să le facă și lor, precum au făcut el Bulgarilor. Vază aicé orĭcine socotéște, că țărâle Dachiiĭ să fie stătut cu sute de anĭ pustie, de moșnéniĭ săĭ ceĭ dintâĭ, că de aicé pare-mi-să că-'ș va tocmi smintĭala.
Arghyros .	1034	6544	Pre acástă vréme au murit Craĭul Unguresc Stefan, carile întâĭ au priimit légé creștinéscă, la a căruĭa astrucare, scrie Bonfin, precum s'au strâns toate nĭamurile vecine, între carile au fost și Romaniĭ din Dachia.

www.dacoromanica.ro

Inpăraţiĭ Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
Constantin Ducas . .	1063	6573	Pe acéstă vréme să pomenéşte, precum Hunniĭ ĭarăş să fie apucat o parte din ţărâle Vlahiiĭ, şi de nevoïa lor multă samă de Românĭ, trecând Dunăré, să să fie aşezat în Misia; de pe cariĭ apoĭ Istoriciĭ Greceştĭ au luat de zicé, că ceĭ ce maĭ de nainte să chema Misiĭ, acmù să chĭamă Vlahĭ; căcĭ Vlahiĭ au fost cuprins toată Misia, adecă Dobrugé, până în munţiĭ Emuluĭ, cărora acmù le zicem munţiĭ Cenghiĭ, séu Balcan.
Romanos Dioghenis .	1070	6580	Pre aćastă vréme pomenéşte Dlugoş Lĭahul, precum Vinţeslav Domnul Polovţilor, biruind pe Zeslav, Domnul Chiovuluĭ, şi vrând aşijderé să facă şi luĭ Boleslav Craĭuluĭ Leşesc, să fie strâns într'agĭutorĭu multă oaste de Ruşĭ, de Pecinighĭ, şi de Moldovénĭ.
Mihail Parapinachis . .	1078	6588	Supt acest înpărat pomenesc Istoriciĭ Greceştĭ de un Nestor Vestarhis, să fie fost Hatman τῶν λαῶν, τῶν Πἀρἴστρον, a năroadelor de pre lângă Dunăre.
Manuil Comnenos .	1147	6657	Pomenéşte Dlugoş, precum Conrad înpăratul apusuluĭ, mergând prin ţara Leşască spre Ţarigrad, pre unde ĭera să trĭacă cu oasté la Asia asupra Serachénilor, cariĭ ţiné Ierusalimul, Vladislav Craĭul Leşesc,

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
			să fie trimis înnainte, ca să-'ĭ gătéscă Volohiĭ, adecă Moldovéniĭ zahara pentru hrana oștiĭ.
Isachie Anghel . . .	1185	6695	Româniĭ, sau Vlahiĭ, cariĭ apucasă Misia, încep a să tulbura asupra înpărățiiĭ Răzsărituluĭ.
	1187	6697	Româniĭ, cu maĭ mariĭ lor Petăr și Asanis, aĭave să ridică asupra înpărățiiĭ Răzsărituluĭ.
	1190	6700	Româniĭ să însoțesc cu Tătarâĭ ce-'ĭ chema Comanĭ asupra luĭ Isachie Anghel, și pradă Thrachia pănă la Filippopolis.
	1193	6703	Româniĭ bat pe Alexie Gvido, și pe Vasile Vataci Hatmaniĭ luĭ Isachie înpărat.
Alexie Anghel . . .	1195	6705	Ioan, carile apoĭ s'au numit Alexie Românul, omoară pe Asan, fratele luĭ Petăr, și fuge de la dânșiĭ.
	1196	6706	Ioan vine și să închină la înpăratul Alexie Anghel, pre carile înpăratul cu multe daruri daruindu-'l, și cu nepoată-sa logodindu-'l, îl trimóte Hatman ostilor de la Fillippopolis.
	1197	6707	Hrysos Românul, despărțindu-să cu o samă de Românĭ, rămâne supt ascultaré împărățiiĭ. Acesta fiind om scund la stat, Româniĭ cariĭ au rămas supt ascultaré luĭ, s'au poreclit Condovlahĭ, apoĭ aceloraș lĭ-au zis Cuțovlahĭ.

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
	1198	6708	Și alți Români însoțindu-să cu Tătarâi Comani trec Dunăre, și prădând păn la Córlu, apoi vin la Ioan.
	1199	6709	Hrysos cu Românii săi încă să dizlipéște de la înpărăție, și înpăcându-să cu Ioan, apoi apucă cetaté Prosacul, și deciia cuprinde acéle părți, până la Thessalia, și până la Epiros în țara Grecéscă, unde și până astăzi mulțime de acei Români, de atunce rămași lăcuesc. Intr'acelaș an și Ioan Alexie să râdică asupra înpărăției, și stă singur stăpânitoriu tuturor Românilor.
Murciflis .	1203	6713	Latinii, cu vicleșug apucă Țarigradul din mânule Grecilor, și râdică înpărat pe Balduin, iară o samă din Arhondii Grecilor fug la Ioan Domnul Românilor, a cărora protecție el cu dragoste priiméste.
	1204	6714	Ioan Domnul Românilor, luând Grecii cei la dânsul pribegiți, și oaste Tătărască, mérge asupra lui Balduin, pre carile biruindu-'l, toată oasté i-au prăpădit până la unul, și pe dânsul prinzindu-'l viu, apoi 'l-au și omorât.
Theodor Lascaris . . .	1205	6715	Theodor Lascaris stă înpărat Grecilor la Asia, și așéză scaunul înpărăției în Nichea, iară Ioan dobândéște cetaté Filippopolis.

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
	1206	6716	Ioan Domnul Românilor încunğură Udriĭul şi Didimoticul, ce ne putându-le izbândi, să întoarce înapoĭ.
	1210	6720	Henric fratele luĭ Balduin, carile stătusă înpărat Latinilor în Ţarigrad, după peiré luĭ Balduin, lucrurile cu năroc purcegându-ĭ, dezbate toate cetăţile, cari le-apucase Românіĭ în Misia, şi în Thrachia.
	1222	6732	Românіĭ din ţărâle de piste Dunăre să dau supt protecţia Crailor Ungureştĭ.
Ioanis Ducas	1236	6746	Batie Hanul Tătărăsc, trecând apa Volgăĭ, năpădéşte spre ţărâle Evropiĭ, şi pradă Moscul, şi ţara Leşască.
	1237	6747	Batie are războĭu cu Românіĭ şi cu Săcuiĭ la trecătorile munţilor, pe unde neputând răzbi, ĭară s'au întors în ţara Leşască, şi într'acelaş an întră în ţara Unguréscă pe la Rodna, pe Bela Craĭul Unguresc biruĭaşte, carile fuge la Austriĭa; ĭară Batie cu Tătarâĭ pune toată ţara Ungurĭască, supt foc şi supt sabie. Intr'acestaş an să socotéşte, că sau Ioan Alexie, sau fiĕorul luĭ Bogdan, cu multă samă de Românĭ trecând la Ardĭal, câtă-va vréme să să fie aşezat acolo.
	1246	6756	Bela Craĭul Unguresc, auzind precum Batie s'au întors înnapoĭ, şi

www.dacoromanica.ro

Inpăraţiĭ Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
			toată ţara s-'au curăţit de Tătarĭ, el încă s'au întors la scaunu-şĭ, şi pentru ca să-'ş tocmască ţara, agĭutorĭul ce-'ĭ vinisă cu Cavalériĭ de
Mihail Paleologul stă înpărat . . .	1246	6767	Rodos, şi pe Românĭi ce întrasă în Ardĭal, îĭ oprĕşte lângă sine, dându-le sate şi cetăţĭ moşie, într'acăruia vréme şi Bogdan, fiĭorul luĭ Ioan Alexie, tatăl luĭ Dragoş Vodă, au murit în ţara Ardéluluĭ.
Mihail Paleolog	1266	6776	Mihail Paleolog ĭară răscumpără Ţarigradul de la Latinĭ, şi mută scaunul de la Nichea, ĭar în Ţarigrad.
	1274	6784	Radul Vodă Negrul, şi Dragoş Vodă, fiĭorĭĭ luĭ Bogdan Vodă, ĭes din Ardĭal cu toată casa lor, la locurile sale céle dintâĭ; şi înpărţindu-'ş locurile, deciĭa Stăpâniré ş'au despărţit în doaâ, adecă: în Domnia
Andronic Paleolog stă înpărat . . .	1283	6791	Moldovĭĭ, şi a ţărâĭ Munteneştĭ.
			Intr'acestaş an scrie Nichifor Grigoras, precum Milutin Craĭul Sirbăsc, să fie luat Crăĭasă, pe fata Domnuluĭ de Valahia, de unde noĭ socotim, de pe tocmala annilor, şi vecinătaté loculuĭ, să fie fost fata Raduluĭ Vodă.
Andronic Paleolog . . .	1299	6809	Acelaş Milutin Craĭul Sirbăsc, să însoară a patra muĭare, cu fata luĭ Andronic înpărat, cu Simonida.
			Pănă aicé, cu agĭutorĭul luĭ D(u)mnăzău adusăm Hronologhiĭa a vechimiĭ

www.dacoromanica.ro

Inpărații Romanilor	Anul după Hs.	Anul de la Adam	
			némuluĭ Românesc; ĭară de la înturnaré Românilor de la Ardĭal, de când adecă s'-au despărțit acéste țărĭ în doaâ Stăpâniriĭ, până la vremile noastre, de ne vaînvoi D(u)mnăzău cu viață, tocmind și plinind tot hronicul acestor doaâ Domniĭ, la sfârșitul luĭ, vom arăta și Tabla hronologhiiĭ annilor, ce urmază. Iară aicé sfârșitul lucrișoruluĭ acestuĭa puind, luĭ D(u)mnăzău unuĭa în Troiță Slăvituluĭ, și închinatuluĭ, laudă și închinăcĭune, cu Latrie véćnică, trimitem.

www.dacoromanica.ro

SCARA

A lucrilor, şi a cuvintelor, carile sint maĭ de însămnat într'acest Hronic. [1])

A.

Ababa Alana, Maĭca luĭ Maximilian înpărat 206.
Abazalele, nărod 60.
Avariĭ nărod, nĭam Unnesc 327. Incunğură Ţarigradul în zădar 333.
Avgust Chesar, ce va să să înţălĭagă? 163, 164.
Avdira, cetate în Thrachia 418.
Avrelia cetate 288.
Avrelian înpărat, născut în Dachia 217, 219. Mută pe Romaniĭ din Dachia în Misia 134, 150, 240, 260. Proastă socotéla luĭ Sarniţie Stanislav la acástă Istorie 151. Să arată mincĭunos 151. Viaţa luĭ Avrelian 213. Bate pe Alemanĭ, şi pe Marcomanĭ 219; şi pe Gotthiĭ peste Dunăre 220. In ce învăţătură ţiné pe oştenĭ 226. Prinde pe Zenovia 220. In zădar au fost trecut pe Romaniĭ din Dachia în Misia 226. Moare 225.
Avrelie Carus înpărat, mare stricăcĭune face Sarmatilor 230. Bate pe Persĭ 231. Multe cetăţĭ le ĭa 231. Piĭare de fulger 231.
Avrelie Probus înpărat 227. Omoară 7 sute miĭ de Varvarĭ 228.

(1) Dăm paginaţiunea ediţiuneĭ de faţă, ĭar nu cea din manuscriptul autoreluĭ. Lipsa în câte-va locurĭ a paginaţiuneĭ provine din causa lacunelor ce există în manuscript. *Nota editorului.*

www.dacoromanica.ro

Suppune pe Gotthiĭ cariĭ să rocoşisă 228. Aşijderé face Sarmaţilor 228. Pe Bastarnĭ îĭ mută în Misia 229. Suppune pe Ghepidĭ 228. Cu Parthiĭ face pace 228. Mută pe Varvariĭ de lângă Dunăre 228.

Avrelie Sever înpărat 206. Multe războae cu biruinţă face asupra Persilor, şi a Ghermanilor 206. Să fie cinstit Icoana luĭ Hs 206. Légé Evangheliiĭ au publicăluit 206. Moare 206.

Avreolus Hatmanul om născut în Dachia 212.

Agalma ce va să zică? 166.

Agathopolis, cetate în Misia 406.

Adacvas, cetate în Dachia 322.

Adevărul Priĭatin maĭ bun de cât toţĭ Prieteniĭ 10. 116.

Adina, cetate în Misia 323.

Adrian înpărat 134. Pe Romaniiĭ, cariĭ îĭ pusése Traĭan în Dachia, îĭ lasă pe loc nemutaţĭ 134. Strică podul cel de pĭatră peste Dunăre 280. Născut în Italica 154; multe ţărĭ au cutreerat 154; zavistuĭaşte slăvilĭ luĭ Traĭan 154. In Syria multe ţărĭ lasă Parthilor, vré să părăséscă şi Dachia ce s'au temut 154, 196, 197, 198. Infricoşéză Varvariĭ ceĭ dincolo de Dachia 199. Aceiaşĭ Varvarĭ i să plĭacă 199, domolĕşte pe Sarmaţĭ 199; are un cal trimis de la Nistru pré drag, căruĭa după ce au murit, ĭ-au făcut mormânt 199. Adrian moare 199.

Aetie vestit Hatman a Romanilor, din némul său Român din Dachia 133. Chémă pe Unnĭ într'agĭutorĭu asupra luĭ Ioan Tirannul 278. Bate pe Attila 288.

Azdrahanul, sau Ajderhanul cetate 61, 447.

Acathistul ruga când s'au făcut? 333.

Acvisgrana cetate 350.

Alaiddin Sultan Iconiiĭ pune pe Erdogul Seraschérĭu 439, 440. Alaiddin Sultan moare 440.

Alaniĭ nărod 61, 62. Sint tot din Gotthĭ 76. Cuprind Luzitania 276. Bat pe Attila 289.

Alara apa, caré dă în Visara 350.

Alaric Domnul Gotthilor 266; îndemnat de Stilihon întră în Italia 266; apoĭ dobândĕşte Roma 276. Slujĕşte în oaste la Theodosie marele 276. Pradă Dalmaţia 274. Incungĭură pe Honorie în cetaté Aeta 276; cu ruşine să întoarce la Illiria 276; ĭeşind din Gallia, întră în Ispania 276; apucă Roma 276.

www.dacoromanica.ro

Alaric fiĕorul luĭ Avaric Domnul Gotthilor 294; să închină la Zenon înpărat 294; îl pune Voevod pe oştile din Dachia 294; să scoală cu toţĭ Gotthiĭ din Misia, şi purcéde spre Italia 294. Bate pe Odoaţer Domnul Herurilor 294; dobândéşte cetaté Ravena 294.

Alba-lungă cetate, scaunul Romanilor maĭ denainte de Roma 96.

Alba-Iulia, cetate în Ardél, acésta ĭaste Oradia mare 474.

Albianiĭ cetate 275.

Alvochéniĭ nărod 68.

Alemaniĭ nărod 219, 233, 234, 251, 254, 282.

Alexandru marele, şi biruinţele luĭ 88, 171, 173, 299, 300.

Alexandru Paris, râpéşte pe Eleni Doamna luĭ Menelaos 91, 92.

Alexandru fratele luĭ Leon Sofos, rămâne chivernisitorĭu înpărăţiiĭ, şi a luĭ Constantin fiĕoruluĭ luĭ Leon 356, 357, 358.

Alexia, cetate în Ispania de Troadónĭ lăcută 91.

Alexie Anghel înpărat 409. Să lépădă de frate-său, şi singur ĭa poreclă de Comnenos 410; sămn i să arată pentru scurtă înpărăţiĭa Grecilor 410. Porecla de Comnenos n'o tăgăduĭaşte Istoricul Nichita Ioniatis 411. Neputând face pace cu Vlahiĭ, orânduĭaşte Hatman cu oştĭ asupra lor 411. Trimite pe Ioan (carile apoĭ au stătut Domn tuturor Românilor) Hatman pe oştile de la Filippopolis 413. Alexie gonit de la înpărăţie, fuge la cetaté Develt 413, 420.

Alexie Anghel Comnenos înpărat 409. Acelaş moare 434.

Alexie Aspiatis Hatmanul luĭ Alexie Anghel înpărat, cade rob la Vlahĭ înpreună cu Isachie Sevastocratorul 411.

Alexie Comnenos înpărat 388. Moare 388.

Alicanipirgos, cetate peste Dunăré în Dachia 322.

Almiris, cetate în Schythia 323.

Amazoanele mueri vestite în vitejie 59.

Amalitiĭ familie de Domnĭ Gotthiceştĭ 294.

America, a patra parte a lumiĭ, ce-ĭ ţicem lumé noaâ 184.

Amilius, şi Numitor fraţiĭ strănepoţĭ luĭ Eneas Troadénul 96.

Amilius închide pe nepoată-sa Rea, fata luĭ Numitor în Capişté Vastaliĭ, 97; lĭapadă pe nepoţiĭ săĭ născuţĭ din Rea, pe Romus şi Romulus în pădure să pĭară 92. Neştiind triméte pe nepotusău Remus la frate-său Numitorĭu 98.

www.dacoromanica.ro

Amaxoviĭ nărod, cariĭ trăiĭa în Telége..... Bătuţĭ de Ladislav Craĭul Unguresc, şi goniţĭ până la apa Vistleĭ 149.

Anastasie înpărat: trage zid de pĭatră înpregĭurul Ţarigraduluĭ din maré négră, până în maré albă 312.

Anastasie Silenţiarie înpărat 296. Cubaniĭ întoarce înnapoĭ pe Bolgariĭ cariĭ întrasă în Misia 302. Face cu Persiĭ pace 312. Cade în ĭerésé Evtyhianilor 313. Face cu Vitalian Schythul pace 313. Rămâind în Ierése, D(u)mnăzău îĭ scurtéză din viaţă 14 anĭ 314; îşĭ face casă prin caré să nu poată străbate fulgerul 314. Ce pĭare de fulger 314.

Andreas al doilé fiĭorul Beliĭ stă Craĭu în ţara Unguréscă 445. In titulul său să scrie stăpânitorĭu şi a Vlahiiĭ 445.

Andronic cel bătrân înpărat 384. Prinde pe Dioghenis înpărat, şi-ĭ scoate ochiĭ, de caré au şi murit 386.

Andronic Comnenos înpărat 391. Omoară pe Nepotu-săŭ Alexie Comnenos, şi tirănnéşte apucă înpărăţiĭa 391; vrând să omoară şi pe Isachie Anghel, fu el omorât 391, 392. Intr'acesta Andronic s'au stâns nĭamul Comneneştilor 399.

Annius Consul Românesc 161.

Anniĭ Climatericĭ înpăraţilor Romanilor 207.

Annul zidiriĭ Ţarigraduluĭ 241.

Antenor, şi Eneas sfătuesc pe Troadénĭ să dé pe Eleni, ce nu să ascultă 94. Amândoĭ numaĭ scapă, şi trec la Italia 95.

Antenor Troadénul descalecă ţara Veneţiiĭ 95.

Antioh Athinénul Dascalul luĭ Ţiţeron 87.

Antonie Pius înpărat 199. Suppune pe Mavrĭ la Africa 199; are Războĭu cu Ghermaniĭ ce le zicé Catthĭ 200; moare 200.

Anthimie Hatmanul, silĕşte pe Attila să facă pace, carile de nevoe o priiméşte 284. Stă înpărat Apusuluĭ 291.

Anhialos, cetate în Thrachia 211.

Aprii nărod 68.

Apolodor meşterul, carile au făcut podul cel de pĭatră peste Dunăre 155, 322.

Apros, cetate în Thrachia 431.

Arghentorata, cetate 275.

Ardĭalul ţara căruia îĭ zic Lătinéşte Transilvania, nemţéşte, ţara de şépte Cetăţĭ 57, 61, 65.

www.dacoromanica.ro

Aristovul, Gheograf 173.
Arianos Istoric 173.
Ariaric, Domnul Ghetilor să înpacă cu Constanstin Marele 245.
Arcadie şi Honorie înpăraţĭ 132.
Arcadie înpărat bate pe Gaina vicliălul 274. Moare 275.
Arcadiopolis, cetate în Thrachia 409. Acésta să socotéşte să fie, unde acmù ĭaste Burgazul 432.
Armata, cetate în Dachia de Traĭan înpărat făcută 322.
Armentarie Chesar 232. Bate pe Persĭ 232.
Arnulfus Craiu triméte pe Ungurĭ de pradă în Ghermania, şi în Gallia 355. Dă Ungurilor locurĭ pe apa Tiseĭ 355.
Artaban înpăratul Persilor, sfărâmă zidĭurile Antiohiii 326.
Arthemie înpărat scoate ochiĭ luĭ Filip, şi stă la înpărăţie 343. Să câlugăréşte 343; apoĭ fuge la Tervelin Domnul Bolgarilor 344. Vine cu agĭutoriul luĭ supt Ţarigrad 344; îl dau Bolgariĭ pe mâna luĭ Leon înpărat 344.
Arhanghelul, cetate 60.
Archidan cu Periclis 176.
Ἄρχον τῆς μελανῆς Βογδανιας, Domnul Bogdaniĭ négre 474.
Asan Vlahul om ascuţit la minte 400.
Asia véche moşie a Romanilor 190, 192.
Ascania, fiĭorul luĭ Eneas, zidéşte cetaté Alba-lungă 96.
Ascol şi Dir Domniĭ Variaghilor apucă Chiovul 372.
Asta cetaté 274.
Atlan, Hanul Tătărăsc 475.
Atrebatiĭ cetate 275.
Attila Domnul Unnilor 269. Fărâmă une cetăţĭ înpărăteştĭ la Dunăre 283. Tréce în Thrachia 283; pradă Illiria, Machedonia, şi agĭunge până la Greţia 283; să întoarce din pradă înnapoĭ 283. Iarăşĭ pradă până la Dachia 283; ĭarăş pradă înpăraţiĭa Răzsărituluĭ 283, ucide pe frate-său Vleda 283. Să laudă luĭ Valentinian înpărat 283. Tréce Dunăré pe ghéţă, şi pradă până la Dachia 283; făcând pace cu Theodosie cel tânăr, să întoarce înnapoĭ 283. Să mută cu toate oar dele de la Răzsărit spre apus 285. Vine la Turinghia 285. Să aşéză în cetaté Iscanul 285. Aşéză în patru locurĭ rezidenţiĭ, adecă scaune 283. Iş strânge oardele în Sicanbria 285. Cére de la Valentinian

www.dacoromanica.ro

să-'ĭ gătéscă gazdă în Roma 287. Întră cu oştile în Ghermania 288. Bătut la câmpiĭ Catalaonĭ fuge în Illiria 288. Iarăş întră în Ialia 289; ĭeşind din Italia întră în Gallia 289; cére pe Honoria sora luĭ Valentinian, ce în zadar 289. Ia muĭere pe fata Domnuluĭ de Bactria 289. Să întoarce la Schythia, unde în noapté care s'au însurat moare 289.

Autorĭul de cine îndemnat au scris acéstă Istorie 179. Ţine calé cé din mijloc 179. Intâĭ au scris în limba Lătinéscă, apoĭ au izvodit'o în limba Românĭască 180.

Autorul arată pricinele, pentru căcĭ au însămnat toţĭ Craiĭ Ungureştĭ de la Stefan, până la Vladislav Craĭu 441. 442.

Athanaric Domnul Gotthilor gonéşte pe Fritighernis 262. Fritighernis 256; cére agĭutorĭu de la Valens înpăratul 262; îĭ înpacă Ufila Episcopul lor 262. Athanaric moare 265.

Athaulth, Domnul Gotthilor, cumnatul luĭ Alaric, zic unĭĭ, el să fie apucat Roma, şi robind pe Plachidia sora luĭ Honorie, şi a luĭ Arcadie, să o fie luat muĭare 276. Iarăş întră în Gallia 276.

Athira, Chĭuciuc cecmegé, loc aproape de Ţarigrad 432.

Ahilia, caută Chilia 365.

Axiachiĭ nărod 68.

Apsimar tae nasul luĭ Leontie înpărat, şi-'l bagă în Mănăstire 340.

Apsyhon, Voevodul Avarilor 330. Cére de la Mavrichie înpărat: pragurile Dunărĭĭ, ca să facă pace 330.

B.

Baber, cetate cu mormântul luĭ Suleiman Şah vestită 439.

Baiezid, fiĭcorul luĭ Murad cade rob la Temurleng hanul Tătărăsc 441. Intre fiĭcorĭĭ luĭ Baiezid să scornéşte gâlcĭavă pentru înpărăţie 441.

Balabimir Domnul Unnilor 279.

Balduin, Graful de Flandria, vine într'agĭutoriu luĭ Isachie orbul, şi gonéşte pe Isachie Anghel din înpărăţie 420, 421. Să încoronéză înpărat Ţarigraduluĭ 422. Spânzură pe Murcĭuflis înpărat 422; apucă câte-va cetăţĭ în Thrachia 425. Cade rob la Ioan Domnul Românilor 426.

www.dacoromanica.ro

Banĭ de argint a luĭ Constans înpărat, carile s'au aflat la Gălaţĭ 128. Şi altul de aramă 128.

Banĭĭ, Boĭarĭĭ, în ţara Muntenéscă de când? 469.

Banul nume, ce va să zică? 469.

Banĭĭ muhavinénĭ 469. Şi Banĭĭ Severinuluĭ 469.

Barabista, sau Varavista, Domnul Dachilor 71. Caută şi Varavista.

Basarabiĭa, Bugiacul 67, 68. Ţară fără apă 469. Au fost supt ascultaré Crailor Ungureştĭ 467. unde ĭaste? 468.

Basna pentru războĭul, carile zic să fie avut Laslău Craĭu cu Batie Ilanul Tătăresc 142. Acástaş să înfăţăşază cu basna luĭ Simion Măzacul 143; să dovedéşte chiară basnă să fie 144, 145.

Basna a unor buĭguitorĭ pentru începătura nĭamuluĭ Românesc 144. De unde au ieşit? 144, 145, 146.

Basna luĭ Laslău Craĭul Unguresc 141, 142, 143. De unde s'-au scornit 144. Să dovedéşte de mincĭunoasă 144, 145, 146.

Bastarniĭ nărod 61. Ţara lor 61, 62, 67.

Batie, Ilanul Tătărăsc 141. Când au prădat ţara Ungurĭască, nicĭ un Vladislav, câţĭ s'-au tâmplat Craĭ cu acest nume, pe acé vreme Craĭa fi nu s'-au tâmplat, precum zic buĭguĭtoriĭ 455, 393, 444. Au prădat ţara Ungurĭască pe vremé Beliĭ 145. Când au năpădit întâĭ spre părţile Evropiĭ 141. De unde au ĭeşit 447; pradă ţara Rusască 447. Prinde pe Gheorghie ţarĭul Russilor 447; pune pe un Iaroslav Cnéz Rusilor 447; să sloboade spre Vlahĭ, ce în zădar 447; pradă ţara Leşéscă 448. Aprinde Cracovul 448; gonéşte pe Boleslav Craĭu 448; pradă ţara Nemţască, până la Dunăre 449. Bate pe Bela Craĭul Unguresc 145. Şi pe Palatinul Craĭuluĭ Leşesc 448.

Batie bătut, şi de foame ĭase din ţara Ungurĭască 452. De conceniĭa luĭ adevărat nu să ştie 456.

Bela Craĭul Unguresc 443. Cére agĭutorĭu de la Frideric înpăratul apusuluĭ înpotriva luĭ Batie, ce în deşert 450. Bătut de Batie fuge la Austria 450; de acolo la ostroavele mărĭĭ Adriaticĭ 450. Să întoarce la Crăie în ţara Ungurĭască 451. Opréşte pe Românĭ în Ardél 466.

Bele, cetate Românĭască în Ardél 474.

Beling, cetate Românéscă în Ardél 474.

www.dacoromanica.ro

Beniĭ, cetate Românéscă în Ardél 474.
Besiĭ, nărod 468.
Beserica Apusuluĭ să desparte de Beserica Răzsărituluĭ 351, 355. Când au început a să despărți 351.
Bogdan Domnul Vlahilor pre vrémé înpăratuluĭ luĭ Vasilie Bulgarocton, Lét de la Hs 1017; 131, 306, 377. Vine la Vasilie Bulgarocton 396.
Bogdan Domnul Românilor în Ardĭal maĭ denainte de Dragoș Vodă 474.
Bogdan târgul în Ardél 474.
Bogdan Vodă, carile să pomenéște la Istoricul Bonfin, cine? 475.
Bogdania, Moldova la Istoriciĭ Greceștĭ 157. De unde și de când au luat acest nume? 474.
Boziĭ Ellineștĭ oamenĭ 88, 89.
Boziniĭ, Pazinachĭ, Picinighiĭ, tot un nĭam 364.
Bonthos, și Thabal, poticele peste munțiĭ Ardĭaluluĭ 319.
Bolgariĭ au zis întâĭ Românilor din Dachia Volohĭ 303, 306. Când s'au ivit întâĭ spre părțile Evropiĭ? 301. Bat pe Anastasie înpărat 301. Să opresc pe lângă Dachia 303; întră în Pannonia 303. Sint nĭam Slovenesc 304. Fac mare răsipă Vlahieĭ 337, 342. Ințapă mulțime de oamenĭ 342. De unde s'-au chemat Bolgarĭ? 336. Să întorc toțĭ la Creștinătate 353. Stăpânesc Thrachia și Misia până în maré négră 346. Iernéză în Volohia 355. De pizmă să întorc la beserica Apusuluĭ 356. Iarăș să întorc la besérica Răzsărituluĭ 356; bat oasté luĭ Constantin Pogonat 341; și'-ș pun șétrele în Misia 338. Schimbă nume Romanilor din Dachia, și-'ĭ număsc pre limba lor Volohĭ, și Dachiiĭ îĭ zic Volohia, sau Voloscaĭa 313. Pradă Thrachia până supt Țarigrad 313.
Boleslav Craĭul Leșesc gonit de Batie fuge la Silezia 448.
Bononia cetate 350.
Bonfin între toțĭ Istoriciĭ Ungureștĭ maĭ curat 444.
Boris și Roman Hatmaniĭ luĭ Svétoslav vor cu sila să să așéze asupra Bolgarilor 369.
Bosna țară descălecată de Picinighĭ nĭam Slovenesc 382.
Bosnéniĭ, sau Boșnégiĭ nĭam Slovenesc 382.

www.dacoromanica.ro

Bosforul Chimeric ĭaste gura bălţiĭ Azaculuĭ, unde să varsă în maré nĭagră 262.

Bohemiĭ, sau Cehiĭ, nĭam Slovenesc 178, 304, 350, 351, 383.

Boşnégiĭ, caută Bosnéniĭ şi..... 382.

Brasoviĭ, sau Vrasoviĭ, munţiĭ ce le zicem a Vranciĭ, cariĭ despart ţara Moldoviĭ de cé Muntenĭască 69.

Buda cetate, caré au fost scaunul Crăiiĭ Ungureştĭ 83. Au fost véche slobozie a Dachilor 66.

Buduarie Hatmanul Dachiiĭ 328. Cade în prepus la înpăratul pentr'acéĭa să mazilésţe 328.

Băsărăbeştiĭ, vechĭu niam în ţara Românĭască 467, 468. De unde să trag, şi de unde au ĭeşit? 467, 468.

Borul pecété ţărâĭ Moldoviĭ de unde s'-au luat? 155.

Bugécul s'au chemat maĭ denainte Bassarabiĭa 468. Pentru căcĭ s'au chemat Bugéc? 467, 468.

Boala Istoricilor cé de obşte caré ĭaste? 177.

V.

Vag, apa 240.

Vactonion, cetate în Thrachia 418.

Valamir Domnul Unnilor cade asupra Gotthilor şi 'ĭ goneşte 255.

Valahia mare saŭ chemat Moldova 110, 304.

Valahia mică s'au chemat ţara Românéscă 110, 304.

Valahia s'au chemat şi Galliţia 446, 452.

Valahiĭ ceştĭ dincoace de Dunăre au fost supt protecţia Crailor Ungureştĭ 377. Ţân locurile peste Dunăre, unde maĭ de demult au fost lăcuit Dachiĭ, şi Ghetiĭ 158. Caută maĭ mult la numele Vlah şi Voloh.

Valens înpărat bate pe Athanaric Domnul Gotthilor 254, 256. Face nişte cetăţĭ la Dunăre 254. Primind mulţime de Gotthĭ, îĭ aşéză în Thrachia 256, 262, 266. Pentru ce nu în Dachia? 256. Valens piĭare omorât de Gotthĭ 264.

Valentinian, şi Valentie înpăraţĭ 253. Cu vredniciile lor potolesc tóte răutăţile Varvarilor 254.

www.dacoromanica.ro

Valentinian înpărat moare 290.

Valentinian cel tânăr înpărat 255.

Valentinian fiĭorul luĭ Honorie, şi mătuşă-sa Plachidia înpărătésa 276. Să însoţéşte cu alţĭ Craĭ a Varvarilor în potriva luĭ Attila 288. Moare 289.

Valerian, şi Galien înpăraţĭ 210.

Valerian cade rob la Sapor înpăratul Persilor 211. Moare 216

Valthiĭ, familie Gotthicéscă 260.

Valşĭ nume Nemţesc, cine sint? 159.

Vanghiona cetate 275.

Vandaliĭ din Gotthĭ, cuprind Gallia 240; apucă Africa 287; trec în Panonia 239. Câtă vréme au stăpânit-o? 240. Chemaţĭ de Maghistrul oştilor luĭ Honorie trec din Pannonia la Italia 240. Varvar cine s'au socotit? 292, 319, 325.

Varvariĭ din tóte părţile năpădesc spre înpărăţiĭa Romanilor 12. Descalecă marĭ Crăiĭ 13.

Varvariĭ Crivăţuluĭ câte răutăţĭ au făcut lumiĭ 215.

Vardas, Hatmanul luĭ Cimischie înpărat, bate pe Rusĭ, şi-'ĭ scóte din Thrachia 370.

Variza, Crăĭasa Unnilor să dă supt ascultaré luĭ Justinian înpărat 315.

Varna, cetate în Thrachia 174.

Varuista, caută Barabista.

Vasilie Bulgarocton înpărat 370. Dezbate toate locurile, carile apucasă Bolgariĭ 375. Scoate ochiĭ a mulţime de Bolgarĭ, şi lasă la o sută unul numaĭ cu un ochĭŭ, şi 'ĭ sloboade. Suppune tótă Bolgărimé 375. Tréce la Asia, şi înpacă şi acolo lucrurile 378. Gătindu-să să margă în Sichilia moare 378.

Vasilie Machedon înpărat 354. Gonéşte pe Persĭ până peste Evfrath. Moare 354, 355.

Vasilie fiĭorul luĭ Roman înpărat 370.

Βασιλειχοῖ nărod, nĭam Schythicosc, din carĭĭ să trag Picinighiĭ 364.

Vastalis, Boaza fiĭoriiĭ 96.

Vastarniĭ, nărod lăcuitoriu între Nistru şi între Nipru 228.

Vasterne, loc în Thrachia 405.

Vatrahocastron, cetate în Thrachia 418.

www.dacoromanica.ro

Velisarie, vestit Hatmanul luĭ Justinian înpărat 240.
Vindibona, cetate acmù Becĭul 201, 203.
Venediĭ ném Slovenesc 365, 474.
Veneticiĭ din ţara Românĭască, de unde le au rĕmas acest nume? 365.
Veneţia cetaté, să descalecă 420.
Verimundus, Domnul Unnilor 269. Fuge în Gallia 269.
Verrois Târg în Trachia 405.
Verona cetate 208.
Verhel cetate Românéscă în Ardél 474. Acéĭaş Ulpia Traiana 474.
Vespasian Chesar 165. Caută Tit.
Vestvalia să descalecă 277.
Vesteldorf, cetate Românéscă în Ardél 473.
Veteraniĭ ostaşĭ Românești 13.
Vidinul cetate 321.
Viefiĭ nărod 67.
Viza, cetate în Thrachia 415.
Viminachium, cetate în Dachia 322.
Vindibona, Vienna, Becĭul 201, 203.
Vinovilethiĭ nărod 73.
Visara apă, dă în Ren ....
Visegotthiĭ tot Gotthĭ 73. Apoĭ s'au chemat şi Vandalĭ 76; apoĭ s'au chemat Franchĭ 76. Unde au lăcuit d'început? 268. Suppun Ispania, Gallia şi Africa 266. Descalecă Crăiĭa Ispaniiĭ 266.
Vitalian Tătarul cu multă samă de Schythĭ să Creştinĭază 312.
Vine cu oaşte supt Ţarigrad 312. Face mare stricăcĭune oştiĭ luĭ Anastasie înpărat 312; omoară pe Chyril Hatmanul, şi pradă pănă supt Ţarigrad 312.
Vitelie Hatmanul, bate pe Silvie Othon 165. Stă înpărat 165.
Vitichild, Istoric Saxonesc 177.
Vitinia, ţară în Asia mică 221.
Vişan, Hatmanul Varĭaghilor 381. Cu 7 miĭ de Rusĭ cade Rob, cărora Constantin Monomah le scoate tuturor ochiĭ 381.
Vladimir Domnul Rusilor să creştinĭază 353. Stăpânĭaşte şi Novogradul..... Ucide pe frate-său Iaropolc, şi-'ĭ ĭa şi stăpâniré, şi muĭaré..... Rămâne singur stăpânitorĭu a toată Rossia..... Ascultă

www.dacoromanica.ro

soliĭ Muhammeténilor, a Papiĭ de Roma, a Jidovilor, cariĭ îl îndemna fiietecine la légé lor. Apoĭ să încredinţază cu soliĭ Grecilor..... Triméte soliĭ în toate părţile, pentru să ispitĭască care légе lĭ-ar plăcé..... Alége din toate légé Grecéscă,..... mérge cu oaste asupra Crâmuluĭ,..... îl dobândéşte..... face pace cu Vasilie şi Constantin înpăraţiĭ, cariĭ îĭ dau pe soru-sa Anna Doamnă 373; orbéşte, şi din botez i să deşchid ochiĭ 373. Să botĭază cu toţĭ Boĭariĭ 373; să întoarce de la Crâm la Chiov 373; fărâmă toţĭ Boziĭ 373; mulţime de Rusĭ întoarce la Hs 373.

Vladimir fiĭcorul luĭ Iaroslav lovéşte supt Ţarigrad, ce bătut scapă 380, 381.

Vladislav cel mincĭunos, caută Laslău; adecă să botĭază, şi face pace cu Ştefan Craĭul Bulgăresc 140.

Vladislav cel adevărat Craĭul Unguresc au avut războĭu cu Unniĭ, ĭară nu cu Tătarâĭ, precum va băsnuitorĭul Simeon. Caută Laslău.

Vlaherna vestită cu minunĭ Beserică supt Ţarigrad 333.

Vlahiĭ din ţara Grecéscă, tot un ném cu Vlahiĭ din Dachia 153, 157.

Vlahiĭ din Dachia din Romanĭ născuţĭ 110. Vlahiĭ, Franţoziĭ, şi Italiĭaniĭ în limba Nemţască tot un nume au 157; a Vlahilor limbă să asamănă cu a Italiĭanilor 157.

Vlahiĭ sau Vrahiĭ, când au început a să chema la Istoriciĭ Greceştĭ cu acesta nume 131. Multe răutăţĭ au făcut înpărăţiiĭ Răzsărituluĭ 131. Iară să lipăsc de înpăraţie 131. A Vlahilor nume la Istoriĭ amestecat 131.

Vlahiĭ Romanĭ din Italia 398. Au ağons până la Greţia, şi Tessalia 398.

Vlahiĭ de peste Dunăre apucă Misia 398. S'au chemat Misiĭ 398. Dau agĭutoriu Grecilor înpotriva Latinilor 399. Să despart de la înpărăţiĭa Grecilor 376. Râdică arme asupra înpărăţiiĭ 376. Fiind goniţĭ de Isachie Anghel peste Dunăre, ĭarăş să întorc în Misia 397. Pradă şi ard 397.

Vlahiĭ pre atuncé ce obicéĭu avé a să bate la războĭu 407. Grecilor nărod în samă nebăgat 407. Să însoţesc cu Tătariĭ Comanĭ 408. Bate pe înpăratul Isachie Anghel 408; apucă cetaté Varna 408. Pradă până supt Udriĭu 409.

www.dacoromanica.ro

Vlahiĭ bat pe Alexie Grido, Hatmanul Răzsăritului, şi pe Vasilie Vataci, Hatmanul Apusuluĭ 409; însoţindu-să cu Tătariĭ ĭară prădă Thrachia 415. De iznoavă prădă Thrachia 414.

Vlahiĭ ceştĭ dincoace de Dunăre supt protecţia Crailor Ungureştĭ 337.

Vlahiĭ să trag din coloniile Romanilor, care au fost aduse de Traĭan înpărat în Dachia 398.

Βογδανία, Moldova 157.

Vogoris Domnul Bolgarilor, să botĭază, pentru caré Bolgariĭ ne maĭ priimindu-'l, el fuge la Ţarigrad 353.

Voevod, titul la multe nĭamurĭ ĭeste de obşte 131.

Volga, apă, de unde ĭeşind Volgariĭ s'au chemat aşé 301. Ellinéşte să chémă Rra 438.

Volga cetate pe apa Volgăĭ, acmù ĭaste Azdrahanul 447.

Voloh, numele Românilor din Dachia, de unde? 302. La Istoricĭ de pe ce vréme încep a să pomeni cu acesta nume 302.

Volohia, apucată de Bolgarĭ, însă nu mult ţinută 341.

Voristhenis, Niprul 60.

Vosforul, cetate Azacul 315.

Vrasoviĭ, munţiĭ Vranciĭ 126.

Vuridéniĭ nărod 68.

Von, Hatmanul luĭ Iraclie înpăr: bate pe Avarĭ 333; şi îĭ gonéşte de supt Ţarigrad 333.

Vâlhovnic, ce va să însămnéze 454.

G.

Gadarion, cetate 315.

Gaina cu Gotthiĭ încunğură Ţarigradul 274.

Galba, Chesar 164.

Galerie Hatman, bate Varvariĭ ceĭ peste Dunăre lăcuitorĭ 232; singur să numéşte Avgust 232. Moare 232.

Galie înpărat 209. Lĭagă înpărăţiĭa Romanilor supt dare pe an să dé Tătarâlor 209.

Galien stă singur la înpărăţie 212. Moare 212.

www.dacoromanica.ro

Galliția țară, s-'au numit o parte de Vlahia, caré au fost supt protecția Crailor Ungurești 446. Hotarăle Vlahiiĭ supt numele Galliției 469.

Gheĭza fratele luĭ Solomon Craĭu Unguresc 374. Acestaș de bună voe s'au legat să dé bir pe an, Papiĭ luĭ Grigorie 375. De bună voe lasă Crăiĭa văru-său 383.

Ghenseric Domnul Vandalilor să încuscréză cu Theuderic Domnul Gotthilor din Gallia 287. Spintecă nasul noriĭ sale și o triméte la tată-său Theuderic 287; chémă într'agĭutorĭu pe Attila Craĭul Unnilor înpotriva Gotthilor 287. Bate pe mare oasté luĭ Leon înpărat 289.

Ghenoveziĭ n'au ținut nicĭ Chiliĭa, nicĭ cetaté albă precum vor uniĭ 134. Inpreună cu Românii multe cetățĭ fac pe malul mării négre, și a Dunăriĭ 124.

Gheografiĭ ceĭ vechĭ de ceștĭ maĭ noĭ să clevetesc 173.

Gheorghie Paleolog piĭare de Vlahĭ ucis supt cetaté Crizimul 418.

Ghepidia s'au chemat Ardĭalul 319.

Ghepidiĭ, nărod 67. Trăiĭa peste munțiĭ Ardĭaluluĭ 78. Cariĭ au ținut o parte din Dachia slujiĭa cu lĭafă înpăraților Românești 318. Care parte a Dachiiĭ au ținut 318.

Gheraĭ titul Hanilor Crâmeștĭ de unde? 437.

Gherghina cetate năroită în Moldova aproape de Gălați 162, 248.

Ghermania țară, caré au fost între Dachia, și Illiria, deosăbĭ de Ghermania cé mare 64, 76.

Ghermanos, Voevodul luĭ Iustinian în Sclavonia, murind Sclavoniĭ pradă Machedonia 317. Lovesc pănă supt Țarigrad 317.

Gherceĭ, și Taman, cetățile 365.

Ghestiblind Domnul Dachilor 79.

Ghetia țară maĭ largă de cât Dachia 118. Apoĭ s'au chemat și Dachia 212.

Aceĭașĭ s'au numit Dachĭ 71.

Ghetiĭ nărod 61. Unde au lăcuit 62; numele lor maĭ de obște de cât a Dachilor 70. Gonesc pe Vastarnĭ, și pe Herulĭ, și le apucă locurile 71. Aceĭașĭ s'au numit Dachĭ 71.

Ghetiĭ, și Dachiĭ nu sint din Gotthiĭ, cariĭ s'au coborât de la Scandinavia 73. Când au vinit supt știința Romanilor 72. Când li

www.dacoromanica.ro

s'au schimbat numele în Dachĭ 71. Sarmatilor au fost Poporénĭ, ĭară nu Sarmatĭ 228.

Gog Magog 58. Aceĭaș Schythiĭ 61.

Godefred bate pe Suleiman Domnul Turcilor, și scoate Ierusalimul din mâna luĭ 338. Să încoronéză Craĭu Ierusalimuluĭ cu corónă de spinĭ împletită 338.

Godighilil, Domnul Vandalilor cu alalțĭ Varvarĭ întră în Gallia 275.

Godofred, Domnul Davilor de la apa Renuluĭ 349. Piĭare ucis 350.

Gomvis, cetate în Dachia 322.

Gorda, Crăișorul Unnilor să închină la Iustinian, și să botĭază 315. Sfărâmă boziĭ Unnilor 315.

Gordian înpărat 207. In șése anĭ véde biruință asupra tuturor Varvarilor 207. Moare 207. Titulul ce ĭ-au scris slujitorĭ asupra mormântuluĭ 207.

Gotthia, adică Ghetia 363.

Gothiĭ, din carĭ Ghetiĭ, și Dachiĭ 71, 74.

Gotthiĭ, Vandaliĭ, Ostrogotthiĭ, Visegotthiĭ, tot un nărod 76. Unde au lăcuit d'inceput? 73. Cine și de unde sint? 73. Ceĭ din Scandinavia 73. S'au așezat la marginele mărĭ négre 260. Să creștinéză în ĭerésé luĭ Arie 245. Au trecut numaĭ prin Dachia, ĭar nu au stăpânit-o 254. Intre sine să gâlcevesc, și să despart 260. pradă Misia 207. Pradă Dachia, și Schythia 254. Trimăt Solĭ pentru pacé la Valentinian 255.

Gotthiĭ, pre carĭ Valens înpăr. îĭ pusése în Trachia, de flămângĭune râdică cap 256. Incunğură Udriĭul și pradă Trachia 257; bat oasté luĭ Valens, și pe dânsul omoară 257. Vin supt Țarigrad 257; pradă și Dachia 257.

Gotthiĭ, carĭ au rămas supt stăpânirea Unnilor, n'au stăpânit Dachia 269. Ce și-au ținut locurile céle vechĭ 269. S'au numit și Vandalĭ 261. Au stăpânit Galia 294. Să desbat de supt ğugul Unnilor și să așéză în Pannonia 242. Bat pe Vandalĭ la apa Morășul, și apucă acéle locurĭ 239. Până unde să întindé? 267.

Gotthiĭ, carĭ au cuprins Italia oare ținut-au și Dachia? Socotélele, carile să aduc pentru acésta 295, 296. Când s'au sfârșit stăpâniré lor din Dachia? 325. Goniți din tótă Dachia 325.

Greciĭ de la Ellada, să tulbură asupra Troadénilor pentru râ

www.dacoromanica.ro

piré Eleniĭ 91. In multe félĭurĭ sfătuesc pentru acésta 92, curmă sfatul saŭ toţĭ să moară, sau să-ş isbândĭască 93. Incungĭură Troada 93. O bat zéce annĭ, şi o dobândesc 93.

Greciĭ Istoricĭ, simţind oare-ce durére despre parté Românilor încep a scrie maĭ pre larg pentru dânşiĭ 396.

Greciĭ Ţărigrădénĭ, după ce au apucat Latiniĭ Ţarigradul, să înpraştie 422. Mulţĭ din ceĭ maĭ de frunte fug la Ioan Domnul Vlahilor 424. Cu învăţătura luĭ să întorc pe la sate şĭ 423. Cine cum poate îş pune nume de înpărat 454. Răscumpără Ţarigradul de la Latinĭ 476. Grigorie Papa, să roagă luĭ Dumnăzău pentru sufletul lui Traĭan înpărat cu trécere 195.

Grutunghiĭ nărod, ném Gotthicesc 271. Cine sânt eĭ? 271. Trec maré négră, şi pradă Thrachia 271.

Gunderic Craĭu Bolgăresc 288.

Gura, caré singură pe sine se laudă, pute 106.

Gâcitură foarte iscusită 453.

Ghĭula, Domnul Unnilor 145.

Ghĭundogdi, fiĭcorul luĭ Suleiman Şah, frate luĭ Erdogul 439.

Ghĭurgiĭ nărod 60.

D.

Davia moale, sau moale Davia s'au fost chemând Moldova 471.

David, ce să chema Comnenos, face deosăbită înpărăţie la Trapezont 427.

Daviĭ, şi Daiĭ, şi Dachiĭ tŏt un nĭam 350. Daviĭ de la apa Renuluĭ, când s'au mutat acolo? 350; lovăsc pe Frijĭ 350.

Daiĭ ceĭ hirişĭ de la Asia 74. Asijderé Dachiĭ 70.

Dachia, ţară, unde stă? Hotarâle eĭ 60, 61, 62, în caré stă Moldova, Muntenia şi Ardélul 304; căcĭ în multe chipurĭ să hotăréşte 304; să înparte în trĭĭ părţĭ 304, 308. Numerile acelor părţĭ 305. Hotarâle lor 305.

Dachia aşé s'aŭ fost chemând şi maĭ denainte de coborâré Gotthilor 73, 77. Să descalecă cu Romanĭ 13, 83. Nicĭ-odată nu s'au numit Flachia 113, 123, 307. Ş'au schimbat maĭ pre urmă numele în Voloscaĭa, Valahia, sau Vlahia 303.

www.dacoromanica.ro

Dachia călcată de Tătarĭ 211. Cade în parté luĭ Constantin marele 242. Să află între ţările Romanilor, când au împărţit Constantin marele toată împărăţiĭa în patru părţĭ 238, 242. Pricina pentru ce s'au făcut acéstă împărţală 242. Au fost cu Thrachia şi cu Misia tot supt o deregătorie 242. In Testamentul luĭ Constantin marile, însămnată luĭ Constantie 246. Zic uniĭ, multă vréme să fie fost stăpânită de Gotthĭ, şi de Unnĭ, ce în deşert 260.

Dachia pe vrémé Attiliĭ supt împărăţiĭa Romanilor 286. Aşijderé supt Zenon împărat 295, 296. Aşijderea pe vrémea luĭ Mavrichie împĕrat 328. Supt Justinian 318.

Dachia din mijloc, Transilvania sau Ardĭalul 305.

Dachia măluroasă Ριπήσια, caré s-'au chemat? 305, 308.

Dachia toată au fost plină de Romanĭ 463. Au fost provinţie Românéscă 129.

Dachia de sus, caută Panodachia.

Dachiĭ nĭam de Schythĭ 72, 73, 74. Au luat dajde de la Romanĭ 75. Au triĭ războae cu biruinţă asupra Romanilor supt Domitian 165.

Dachiĭ şi Daiĭ tot de o limbă 73. Unde lăcuĭa? 125; maĭ vestiţĭ între alalţĭ Varvarĭ 75. Au ţinut amândoaâ Misiile 166. Multe năroadele lor 74; multe ţinuturile ţăriĭ lor 73, 74. Maĭ vitéjĭ de cât alalţĭ Varvarĭ 75.

Dachiĭ, Daiĭ, Ghetiĭ, cine sint? 73; tot de o limbă 73, 74. Tot un nume 73. Dachiĭ maĭ proaspeţĭ de cât Ghetiĭ 73, 74. Din ce năroade au ĭeşit? 74. Cé maĭ véche începătura nĭamuluĭ lor 75, 80. Pradă ţărâle priĭatinilor Românéştĭ 79. Dachiĭ, va Dlugoş să fie Slovénĭ 159. Izgoniţĭ din Dachia 83.

Daco-Romaniĭ., s'au chemat Romaniĭ ceĭ de Traĭan, în Dachia puşĭ 128.

Dalmaţia ţară 78.

Dalmatie, nepotul luĭ Constantin marele 246.

Danasta, cetate 253.

Dandul, Hatmanul Veneţiĭanilor 421.

Dară, apă, acéĭaş Nahra 439.

Develt, cetate 420.

Decheval, al cincile şi cel maĭ de pre urmă Craĭu a Dachi-

www.dacoromanica.ro

lor 77. Bate pe Romanĭ 79. Ia dajde de la Romanĭ 166. Biruit de Traĭan singur îș face moarte 83, 123.

Deliorman, Turciĭ zic unuĭ loc în Misia 68.

Densic, fiĭcorul Attiliĭ 289.

Derbent, cetate la munțiĭ Cavcasuluĭ, caré-și poartea de fiier 438.

Derleneus, Craĭul Dachilor, bate pe Romanĭ 79.

Destebanĭ nĭam Săsăsc, lăcuitoriu în satele Hănescĭ 350.

Dești capcéc, Câmpĭ 438.

Didimotihon, cetate în Thrachia, prost îĭ zic Dimotica 424.

Didimotihéniĭ să închină luĭ Henric 424.

Dictator ce au fost? 163.

Dinghiz, fiĭcorul Attiliĭ rămâne Domn Unnilor 289.

Dirahion, cetate în Epir, prost să zice Duragĭ 376. Apucată de Bolgarĭ 379.

Dioclitian și Maximilian înpărațiĭ 231. Dragoste necrezută au ținut până în săvărșit 231.

Dioclitian potolește tulburările Sarmaților 232. Bate pe Gotthĭ 232; zidește câte-va cetățĭ la Dunăre 232.

Dioclitian și Maximian, fac triumf, căcĭ biruisă pe toțĭ vrăjmașiĭ înpărățiiĭ 232. Câte năroade de Varvarĭ au suppus 232. Dioclitian s'au numit Jupiter 233. Lépădă înpărățiĭa de bună voe 233.

Diodorsie Vachos, cine? 88.

Dionisie Vachos Boz 88.

Dionisie Gheograf 59. Acelaș Dionisie Perighitis.

Diurpanis, alt nume a luĭ Decheval, Domnul Dachilor 129, 159.

Dion, Istoric 70.

Dlugoș vestit Istoric Leșesc 157.

Doboc cetate în Ungurime 146.

Dobrușté, țară înpotriva Dachiĭ peste Dunăre, Misia 68.

Doloic Comesul de Plia Hatman, Latinilor, cade în războĭu cu Vlachiĭ 425, 428.

Domitian înpărat 79, 81. Triĭ războae are cu Dachiĭ fără năroc 79, moare 80.

Domniĭ de Moldova, au și astăzĭ putére monarhiĭcască 127. Avé maĭ denainte titul de Despot 128, și de Toparhis, adecă stăpânitorĭ de țară, și Crăișorĭ 377.

www.dacoromanica.ro

Dorostola cetate, cărĭia astăzĭ ĭĭ zicem Dristorul 288, 323.
Dorticon cetate în Dachia 322.
Dragoș Vodă, cel d'intâĭ Domnul Moldovieĭ, și Radul Vodă Negrul să fie fost fiĭorĭ sau nepoțĭ a luĭ Ioan Alexie Domnul a tuturor Românilor 179.
Drumul cel bătut, adecă Șliahul Sarmaților, pe unde au fost trecând din Sarmația la Italia 232.
Duca, apă 295.
Ducheprătul cetate în Dachia 155, 322.
Dumdar, fiĭorul luĭ Suleiman Șah 439.
Dunăre desparte între Dachia și între Misia 216.
Dușman, și Dușan, fiĭorieĭ luĭ Stefan, nepoțiĭ luĭ Milutin Craĭuluĭ Sirbesc, și fótiĭ Domnuluĭ de Vlahia 481.

E.

Evaric, Domnul Gotthilor, pradă Luzitania 292. Moare 294.
Evghenie, feldmarșal, adecă vestit Hatman vremilor noastre 176.
Evmerț, și Vultezin, rudele Attiliĭ să fie apucat Dachia măluroasă 289.
Eghiston cetate în Schythia 323.
Eleni fata luĭ Tindar, Doamna luĭ Menelaos 91.
Ellinieĭ, care țărĭ maĭ vestite au fost țiind 88. Ș'au scris numele în cerĭu, în mare, pe pământ, și supt pământ 58; între toate némurile lumieĭ locul cel maĭ de cinste au ținut 86. Pănă unde ș'au întins stăpâniré 88.
Ellinieĭ maĭ d'intâĭ s-'au fost chemând Grechi, și Graĭ 87. Cum ș'au agonisit atâta Slavă? 58. Au luat slovele de la Finicĭ 58. maĭ istcțĭ la minte de cât alte némurĭ 89.
Ellinieĭ ceĭ învățațĭ de la Varvarĭ au fost clevetițĭ 171.
Emericus Techelă Domnul Ardĭaluluĭ 473.
Emilian, Hatman oștilor de la Misia 209. Bate pe Schythĭ 210. Gonește pe Tătarĭ din toate hotarăle înpărățiieĭ 209; pradă țara Tătărască 209. Slujitorieĭ îl numesc înpărat 210. Moare 210.

www.dacoromanica.ro

Emul, munte, căruĭa îĭ zicem Cénghé, sau Balcan 242. Pe unde trec? 242.

Eneas, sau Enias Troadénul ĭasă din corabie în Italia, în ţara Lătinĭască 95. Nu cu armele, ce cu voroava învince pe Latin Domnul Laţiuluĭ 95. Bate pe Turnus Domnul Etrurilor, şi-'l omoară 96; rămâne stăpânitorĭu în ţara Laţium 96.

Eneas Sylvius Istoric, cine au fost, şi viaţa luĭ 115, 116. Acestuĭa i s'au părut întâĭ precum Vlahia să să fie chemat Flachia 72. Greşită socotéla a luĭ pentru acésta 72, 77. De unde au apucat el acest nume Flachia? 113

Eneas Istoric, acelaş Pius Papa 116. Pentru Româniĭ noştri au scris basne 116.

Enişerh cetate la Asia mică, cel d'intâĭ scaunul înpărăţiĭ turceştĭ 440.

Eniocaldiĭ, nărod 68.

Epirus ţară 90.

Erdogul, sau Erdogril, fiĭorul luĭ Suleiman Şah 436; vine cu aĭ săĭ să slujéscă la Alaiddin Sultanul Iconiiĭ 440. Curaţéşte ţara luĭ Alaiddin de nepriĭatinĭ, 440. Moare 440.

Ernac, fiĭorul Attiliĭ cel maĭ mic, cu o samă de Schythĭ să aşază în Schythia mică, adecă în Crâm 289.

Esizmen Românul 428.

J.

Jidoviĭ zicé, precum Spartaniĭ le sint rudă, şi precum Lachedemoniĭ să trag din nĭamul lor 177.

DZ.

DZisa, sau cuvântul, carele ĭaste zis numaĭ de un om, ca cum n'ar fi zisă de nime 368.

Z.

Zavistniciĭ némuluĭ Românesc 23.

Zagara, sau Zagora, cetate 418.

Zacura, cetate aproape de Tharapia 353.

www.dacoromanica.ro

Zamoghetusa cetate 81.
Zamoischie, scriitorĭu Lĭah 221.
Zamolxis Filosof Gotthicesc 73, 76
Zanes cetate în Dachia 155, 322
Zaporoga, ţinut căzăcesc 264.
Zatmar, ţinut în Ardél 474
Zenovia, înpărătésă vestită 220.
Zenon, înpărat 293; îndĭamnă pe Alaric să între în Italia 294. Il îngroapă înpărătĭasa luĭ de viu 296. Au fost eretic Pelaghian 296.
Zernis cetate în Dachia 155, 322.
Zeslav Voevodul Chiovuluĭ ĭa agĭutorĭu de la Moldovénĭ asupra luĭ Boleslav Craĭuluĭ Leşăsc 385.
Zindic fiĉorul Attiliĭ stă în locul tătâne-său Domn Unnilor 289, 291.
Zmeĭ făcuţĭ cu meşteşug de răcnĭa de suliţele stĭagurilor spânzuraţĭ 405.
Zolotaĭa orda tătărască 447.
Zoltan moşul luĭ Stefan Craĭuluĭ Unguresc, să pare să fi fost Român 375.
Zuria, apă 301.
Zoi înpărătésa, a mulţĭ Sampsonĭ Dalidà 356; Ia bărbat pe Mihail Calafatis 379; apoĭ şi pe Costantin Monomah 379.
Zoi înpărătésa, maica luĭ Constantin Porfyroghenit 356.

I.

Ivida, cetate în Dachia, de pe balta Vidovul aşé chemată 155, 323.
Iveria, Ghĭurgiĭa 193.
Ighiston, cetate în Dachia 155.
Igor, fiĉorul luĭ Ruric, Domnul Rusilor 372 Ia Doamnă pe Olga din cetaté Plescov 372. Moare 372.
Inghenuus, Hatmanul oştilor din Misia 212.
Ippodrom, Atmeĭdan, loc în Ţarigrad 341.

www.dacoromanica.ro

Irinì înpărătésa, scoate ochiĭ fiĭu său luĭ Constantin 349. Rămâne singură înpărătésă 349.

Irinì, fata lui Isachie Anghel, înpărătésă luĭ Filipp înpăratuluĭ Apusuluĭ 411.

Irodot Istoricul clevetit 172. Maĭ vechĭu de cât toţĭ Istoriciĭ 172.

Isnac cetate 285.

Ispania să descalecă 91.

Istrachiĭ nărod 68.

Istropolis cetate poate să fie Chiliĭa véche 60.

Istratie Logofăt al triilĭa, scriitorĭu Moldovenesc, urmază băsnuitorilor pentru începătura nĭamuluĭ Moldovenesc 472.

Iflac, nume turcesc, să tâlcuĭaşte 125. Turcéşte să chĭamă Muntĭanul 125.

I.

Idoliĭ, pre vrémé luĭ Traĭan înpărat căcĭ au tăcut? 186, 193.

Iezdigherd înpăratul Persilor, priiméşte grijé luĭ Theodosie fiĭcorul luĭ Arcadie în sama sa 275.

Ierasos, apa Prutul 125.

Izrailténiĭ pentru nemulţămita de la Dumnăzău lepădaţĭ.....

Iisus Hristos Dumnăzău scris în Catastihul suppuşilor Romănilor 100.

Ileon, cetate Troadà 101.

Ileogabal înpărat, ocara lumiĭ 205. Au poftit maĭ bine să fie muĭare de cât bărbat 206, ucide câţĭ-va pruncĭ jirfă Bozilor 206, moare 206.

Illyria, ţara, s'au chemat şi Ghermania 66. Numele eĭ s'au dat şi altor ţărĭ 68.

Iraclie Hatmanul Africăĭ, trimite pe fiĭu-său Iraclie, şi prinde pe Foca tirannul, şi'l omoară 332.

Iraclie înpărat 332. Face pace cu Hagan Domnul Avarilor 332. mérge asupra luĭ Hosroĭ înpăratul Persilor 332. Bate pe Sarvar Hatmanul Persilor 334; apoĭ şi pe Hosrois 333; bate pe Radzatis Hatmanul luĭ Hosrois 334. Dobândéşte scaunul Persilor 334; luând

www.dacoromanica.ro

Sfânta Cruce de la Hosrois face pace 334. Cade în ĭerésé Monothelitilor, și moare 334.

Iraclion și Martina înpărațĭ 335. Iraclion moare 335.

Iraclis bozul 88.

Iraclis fiĭcorul luĭ Laomedont 88.

Irodot Istoricul, pe ce vréme au scris? 59. Caută Irodot.

Isavria țară.

Isachie Anghel înpărat, singur îș pune poreclă de Comnenos 133. Are nenorocite răsboae cu Vlahiĭ, 405; întărâtă pre Vlahĭ spre rocoșire 406; Ia înpărătésă pe fata Beliĭ Craĭuluĭ Unguresc, 409. Bate pe Vlahiĭ, cariĭ să rocoșisă, și 'ĭ gonéște peste Dunăre 406. Iară mérge în potriva Vlahilor 406. Insă fără folos 406. Să întoarce la Țarigrad 406. Iară purcéde înpotriva Missiilor, bate cetaté Laviția, 406; apucă pe muĭaré luĭ Asanis Românul 407.

Isachie Anghel scoate ochiĭ luĭ Aspiatis Hatman, 407; spăriindu-să de Vlahĭ fuge 407. Scoate ochiĭ luĭ Constantin văru-său 408. Iară mérge asupra Vlahilor 409. In cale biruiaște pe Sirbĭ 409; tréce în țara Ungurĭască, 409; de a cincé oară mérge asupra Vlahilor 409.

Isachie Anghel înpărat: mérge la Chipsala în zădar 414, 415, mérge la Thessalonic 415. Câțĭ-va Vlahĭ dă în robie la Turcĭ 415, încunĝură pe Hris Vlahul în cetaté Prosacul, apoĭ fuge 415, 416. Ĝuruĭaște luĭ Hris pentru pacé o rudă de a sale 416. Și i o trimete de la Țarigrad 416.

Isachie Anghel orbit, apoĭ ĭar stă la înpărăție cu fiĭu-său Alexie 420.

Isachie Comnenos înpărat, 382; să călugărésțe 382.

Istoria cu credință, ce știință poftéște 263. Când ĭaste adevărată în ce să stăruĭaște 263.

Istoria mincĭunoasă de pe ce să poate cunoaște? 171 173.

Istoriĭa pentru vechimé Dachiiĭ foarte cu anevoe 297, 396. Istoriile carile mărturisesc, precum némul Românilor din Dachia, să trage de la Italia din cetățenĭ de Roma 126, 127.

Istoria ce îndemână face 169, cé véche a ce să asamănă 170, 171. Așijderé cé maĭ nouaâ 175, 176. A Vizantiiĭ clevetită 171.

Istoria Sfinteĭ Scripturĭ, nu de la om, ce de la Dumnăzău ĭaste făcută 171.

www.dacoromanica.ro

Istoriĭa, cât de cu greu ĭaste a o ști de adevĕrată, și de mincĭunoasă 178.

Istoricul adevărat, ce trebue să păzască 173. De pe ce să cunoaște? 173. Carile să slujéște cu Ritorica maĭ mult de cât să cade, piĭarde credința adevăruluĭ 176.

Istoriciĭ ceĭ vechĭ, dau lumină celor maĭ noĭ 172. Pilda acestora 172.

Istoriciĭ ceĭ vechĭ au scris cu sute de anĭ maĭ pre urmă, decât când s'au făcut lucrurile: 299. Cariĭ au scris pe vrémé mareluĭ Constantin 237.

Istoriciiĭ Greceștĭ, cu cĕ pricină câtă-va vréme pentru lucrurile Dachiiĭ sau a Vlahiiĭ au tăcut 347. Ceĭ streinĭ au început a însămna și pentru dânsa 347.

Istoriciĭ Ruseștĭ au urmat poveștile scriitorilor Bolgărești 454.

Istoriciĭ, cariĭ vor să zică, că Vlahiĭ așé s'au chemat de pe Hatmanul Flac 129. Socotéla lor nu ĭaste adevărată 376. Cariĭ tăgăduesc precum Româniĭ să fie din némul Romanilor 134. Argumenturile lor 134. Cariĭ buĭguesc precum Românii din Dachia sint pré proaspeți 126.

Istoriciĭ ceștĭ maĭ noĭ, pentru ce clevetesc pe ceĭ maĭ bătrânĭ 172.

Istoriciĭ Leșeștĭ, Voloșĭ numaĭ Moldovénilor zic, ĭară nu tuturor Românilor 131.

Ἴστρια, la Istoriciĭ Greceștĭ să chémă țara Muntenéscă 157.

Ἴστρος apa Dunăré, și cetate 211.

Italia s'au chemat Greția mare 90.

Iudeul, Turn în Dachia 322.

Iulian Paravatis Chesar, 251. Stă înpărat 251. Răutaté și păgânătaté luĭ, 251; înpreună cu Sf. Vasilie, si Grigorie au învățat carte, 251; să face Arhiereu idolesc, 251; numéște pe Hs. Galilean 252; pentru ce nu va să muncéscă pe creștinĭ? 252. Dă Ierusalimul Jidovilor 252; numéște pe Hs. ficórul Teslarĭuluĭ, 253; în războĭul cu Persiĭ piĭare de mână neștiută: 253. Să créde să fie omorât de Sf. Mercurie 253.

Iulian vestit Hatman a Romanilor 167.

Iulie Chesar, monarh 79.

Iustin, iscusit Istoric 67.

www.dacoromanica.ro

Iustin Curopalat, înpărat 325; moare 326.

Iustin Thracul înpărat, 314; moare 314.

Iustinian, carile apoĭ s'au poreclit Cârnul înpărat 340. Pradă Bolgaria, şi Sclavonia: 154. Dă poruncă să omoară pe toţĭ Ţărigrădeniĭ, 339; îl scot din înpărăţie, şi'ĭ tae nasul 340; scăpând de la Crâm din izgnanie, fuge la Domnul Cazarilor 342. Apoĭ la Tervelin Domnul Bolgarilor 341; fără véste apucă Ţarigradul, prinde pe Apsimar înpărat, şi 'l spânzură, 341; stă ĭarăş înpărat, 341; mérge asupra Bolgarilor fără năroc: 341. Mulţime de lăcuitorĭ a Crâmuluĭ omoară: 342. Moare omorât 343.

Iustinian marele înpărat 133; precum cu biruinţele, aşé cu zidirile vestit 314; suppune pe Unnĭ 315. Gonéşte pe Gotthĭ din Dachia 317; o parte din Dachia dă Erurilor 319; moare 323.

Ioan Astronomul, cu minune omoară pe Simeon Domnul Bolgarilor 369.

Ioan Damaschin om de cinste în curté luĭ Masalmas Domnul Serachénilor, 344; cu vicleşugul luĭ Leon Isavrul pătiméşte pentru cinsté Sfintelor Icoane 344; cu Sf. Cozma să duc la mănăstiré Sfântuluĭ Saviĭ 345; scrie în potriva ereticilor 345.

Ioannis Duca, înpăratul Grecilor, pune scaunul în Nichea, 434.

Ioan, Domnul Zagoriĭ, face legătură cu Ioan Domnul Românilor 418, 419.

Ioan Comnenos înpărat, 388. Bate pe Tătariĭ Uziĭ 388; moare 388.

Ioan Consulul, întoarce pe Unnĭ la pace 315.

Ioan Românul, (carile s'au zis şi Alexie) ucide pe Asan Capul Românilor 411. Apucă Domnia Românilor 412. Să desparte de Bolgarĭ, şi de Sirbĭ, 412; apucă cetatea Tornovul 412; de acolo fuge la înpăratul Alexie 413. Inpăratul îl pune în numărul celor putérnicĭ 413. Să triméte Hatman la Filippopolis în potriva Vlahilor, ce rădicasă cap 413. Să logodéşte cu Theodora fata luĭ Isachie Sevastocrator 413.

Ioan Domnul Românilor, să numéşte Alexie 417. Să vicleléşte înpăratuluĭ 417. Să trage la munţĭ 417; prinde pe Hatmanul oştilor luĭ Alexie înpăr: 418. Coprinde toate cetăţile Emuluĭ 418. Intră cu Româniĭ în Misia 420. Dobândéşte Constanţia şi Varna, 429; stă stăpân monarh a tuturor Românilor 432.

www.dacoromanica.ro

Ioan monarhul Românilor triméte solĭ la Balduin, carele apucasă înpărăţiĭa Ţarigraduluĭ, puiindu-să pentru Grecĭ 424. Maĭ ĭa câte-va cetăţĭ 424. Bate pe Balduin şi 'l prinde viu 426; cu mare dobândă să întórce 426; ĭarăş purcéde cu oaste spre Thesalonic, 428; dobândéşte Thesalonicul 428; şi cetatea Serras 428. Dă cetaté Solonul pe mâna luĭ Theodor Anghel 428. Să întoarce acasă 429; încunĝură pe Henric carile băté Udriul 430; îl gonéşte 430; apucă cetatea Filippopolis, şi pe Aspiatis maĭ marele cetăţiĭ spânzură 431. Precum Latinilor, aşé maĭ pre urmă Grecilor să face nepriĭatin 431. Chemând şi Tătarĭ într'ăgutorĭu, dobândéşte câte-va cetăţĭ în Thrachia 431. La Rodostos bate pe Theodor Vramà 432. Tătariĭ luĭ dobândesc Rodostosul 432; cuprinde toate cetăţile Thrachiiĭ, osăbĭ de Viza, Udriĭul şi Dedimotihon 432.

Ioan Sobieţchiĭ, întâĭ Hatman Coroniĭ Leşeştĭ, apoĭ şi Craĭu 224.

Ioan tyrannul 278.

Ioan fratele luĭ Asan Vlahul, zălăog la Isachie Anghel 407.

Ioan Hatmanul luĭ Iustinian, gonéşte pe Bolgarĭ de supt Ţarigrad 317.

Ioan Cimischiĭ, cu sfatul înpărătésiĭ, Theofanoĭniĭ omoară pe Nichifor Focas înpărat, şi apucă înpărăţia, 369; bate pe Rusĭ în ţara Bolgărésckă, şi 'ĭ scoate de acolo, 370; moare, 370; acesta întâĭ au făcut banĭ cu chipul Domnuluĭ IIs. scriind: înpăratul înpăraţilor 370.

Ioan înpăratul Lazilor 481.

Iovan Domnul Bolgarilor ĭară să ispitéşte în potriva înpărăţieĭ 375. Piĭare supt cetaté Dirahion 376.

Iovianos înpărat, om pré creştin 253. Dară curând moare 253.

Ioniĭ şi Elliniĭ tot un ném 90.

Iornand Istoric Gotth 69.

Iosif Jidovul scrie Istoriĭa pentru vechimé Judeilor ellinéşte 300.

C.

Cavala cetate.

Cavalériĭ de Malta ĭes de la Rodos, şi să aşéză la Malta 451

www.dacoromanica.ro

Cavalériĭ de Rodos dau ağutoriu Beliĭ Craĭuluĭ Unguresc înpotriva Domnuluĭ de Austria 473.
Cavcorénii nărod 67.
Cazanul cetate şi Crăie 61.
Cazariĭ, ném Schythicesc pre din afara Crâmuluĭ lăcuitoriĭ 340.
Cachiniĭ nărod 68.
Cacoeniĭ nărod 68.
Calligula înpărat 164.
Callipidiĭ nărod 68.
Calliupolis, cetate, chéĭa Ţarigraduluĭ despre maré albă 441.
Caloĭanis, caută Ioan Comnenos 38.
Campsis, cetate în Dachia 155, 322.
Cantavazites, cetate în Dachia 155.
Canoane pentru cum trebue să să înţălĭagă 181. Canonul întâĭ: 308, al doilé 308, pentru cum să înţelége la Istoriciĭ streinĭ numele Moldovanuluĭ, şi a Munténuluĭ 308, 309.
Capişté Dianiĭ la Nistru 212.
Capul Bouluĭ, cetate în Dachia de Traĭan înpărat făcută 155, 249. De pe caré stema, séu herbul ţărâĭ Moldoviĭ 322.
Cară Bogdan să chĭamă Moldova la Istoriciĭ Turceştĭ, şi Greceştĭ 306; de pe caré au luat de ĭ-au zis aşé 474.
Cara Iflac, sau Caravlah, la Turcĭ să chiamă ţara muntenéscă 307.
Caracala şi Gheta fraţiĭ înpăraţĭ 205. Caracala omoară pe fratesău Gheta în braţăle maĭcă-sa 205; moare şi el 205.
Caracalpati Tătarĭ, şi acmù trăitoriĭ pe lângă Caspia 387.
Cardamis Craĭul Bolgăresc 349.
Carin înpărat frate luĭ Numerian 231.
Carolus, Craĭul Unguresc, bate cetaté Severinul şi o dobândéşte 467.
Carolus Marele, Craĭul Franţozesc să numéşte înpărat Apusuluĭ 350; mérge asupra Dailor, cariĭ lăcuĭa la apa Renuluĭ, îş întocméşte lucrurile cu dânşiĭ 350. Priĭméşte soliĭ Dailor, sau Românilor din Dachia, cariĭ lăcuĭa la Dunăré 350; face cu dânşiĭ pace véćnică 350; înblă câtă-va vréme prin Dachia, şi să în-

www.dacoromanica.ro

toarce 351; biruĭaşte pe Saxonĭ, şi multe case aducând, îĭ aşază în Ardĭal. Pustieşte ţara Bolgărésca 463.

Carpaticiĭ Munţĭ sau Sarmaticiĭ 60, 61, 65.

Carpianiĭ nărod 68.

Carpodachiĭ nărod 69.

Carthaghiné cetate vestită 120, 287.

Castélele cetate în Dachia 322.

Catalaoniĭ Câmpĭ 288.

Catarractele, caută pragurile Dunărĭĭ 330.

Catastihul Crailor Ungureştĭ 442.

Catiĭ, nărod ghermănesc 211; acestora greşind Istoricul Capitolin le zice Dachĭ 211.

Caía, cetate în Râm, tocmită de Românĭ 365.

Cvadiĭ, nărod 200.

Cvintimus, fratele luĭ Clavdie singur să numéşte înpărat 213. Moare 213.

Cvintus Curţius Istoric 173.

Cheghenis Domnul Pazinachilor apucă Dristorul 381. Să botĭază cu toţĭ aĭ săĭ 381; să scrie soţie înpărăţii 381.

Chemplac cetate Românéscă în Ardél 474.

Cherchel, sau Cheréc, cetate tocmită de Românĭ 365.

Chiliĭa cetate 134, 468.

Chinghiĭ nărod 68.

Chinofrurion, loc aproape de Ţarigrad 225.

Chistovochiĭ nărod 67.

Chitaĭul, înpărăţie 68.

Chipsala, cetate în Thrachia 400.

Clavdian înpărat 212.

Clavdie Chesar 164.

Clavdie înpărat bate pe Gotthĭ, cariĭ întrase în Misia 212. Pe vrémé lui Romaniĭ în Dachia lăcuitorĭ 213; moare 213.

Clavdie Ptolemeĭ Gheograf 59.

Clavdie Taţitus, înpărat 223.

Cleodimus, mântuĭaşte Athina din mânule Tătarâlor 215.

Clodie, fiĭcorul luĭ Formund lăţéşte Crăiĭa Franzozască 277.

Coghenĭĭ nărod 73.

www.dacoromanica.ro

Codriĭ Herţinĭ 76.
Coza mârzacul, vine cu Tătarâĭ agĭutorĭu luĭ Ioan Domnul Românilor 426.
Cochel, apă în Ardél 473.
Cochelvar, cetate Românéscă în Ardél 473.
Colhiĭ, nărod, Mengriliĭ 194.
Comaniĭ ném Tătărăsc, unde lăcuĭa 145, 466, 450. Să botéză 145. Să aşéză pe apa Tisiĭ 145.
Commod înpărat 203. Inblă în faptele luĭ Neron 203; are războĭu cu Varvariĭ ceĭ maĭ din sus de Dachia, iar nu cu Dachiĭ 204. Moare 204.
Condovlahiĭ sau Cuţovlachiĭ din ţara Grecăscă cu Româniĭ, sint tot de o limbă şi de un ném. 416.
Conrad şi Henric fraţĭ, fiĭcoriĭ luĭ Friderich înpărat, bat pe Batie 451.
Conrad, Chesarul luĭ Isachie Anghel 404.
Copul, cetate în Dachia 154, 322.
Copulh Domnul Unnilor, pradă Ardélul 149. Il bate Ladislav Craĭul Unguresc 149.
Corrilis, caută Sarrulis, Domnul Dachilor, şi.... 78.
Cotiniĭ nărod 68.
Coturgutiĭ ném Unesc 316.
Craghiziĭ nărod 67.
Crac, Domnul Léşilor zidéşte Cracovul 340.
Crasus Consul 163.
Credin Istoricul, sufletul Istoriiĭ 83.
Crizimul, cetate, cetate de Ioan Domnul Românilor în munţiĭ Emuluĭ sau a Cénghiĭ făcută 417.
Crovatiĭ, sau Harvaţiĭ, ném sirbăsc 386.
Croşé sau Craşé cetate Românĭască în Ardél 474.
Crunos, Domnul Bolgarilor, bate pe Mihail Rangave înpărat 352.
Cruţiĭaţiĭ, un félĭu de ćata oşteniască. Aceşte's Cavalerii...
Crâmul, ţară tătărască, şi cetate, care să chema Herson, acmù îĭ zic Tătarâĭ Curşunli 106, 320.
Crăiĭa Leşască îş aruncă fundamenturile 317.
Ctesifon cetate 194.

www.dacoromanica.ro

Cumaniile sau Comaniile, négră una, alta albă 281.

Cunab, Domnul Sarmaţilor sau a Gotthilor 221. Il bate Avrelian înpărat, şi 'l gonéşte din Dachia 221.

Cuperion, loc nu departe de Torlu 415.

Cures, Domnul Pecinighilor, omoară pe Svétoslav Domnul Chiovuluĭ 318.

Curopalat, Boerie la înpăraţiĭ Grecilor 154.

Curţile luĭ Avrelie înpărat 217.

Cusoris, cetate în Misia 323.

Cutec Domnul Unnilor 147.

Cuţovlachiĭ, cariĭ? de pe ce s'au chemat aşé? 153, 157.

Căzăcésca ţară 61.

Căzaciĭ, ném Slovenesc 304.

Constans înpărat, fiĭorul luĭ Constantin Marele, aşéză scaunul înpărăţiiĭ sale în Dachia 247. Bate pe frate-său Constantin şi 'l omoară 248.

Constantie, fiĭorul luĭ Constantin Marele; ĭa pe Iulian 249. Bate pe Varvarĭ peste Dunăre 249 Să poreclésce Sarmatic 249. Moare la muntele Tavris 250.

Constantin frate luĭ Vasilie Bolgarocton înpărat 378; moare 378;

Constantin Ducas înpărat 383. Cu ruga aduce cĭuma în Tătarĭ 384. Moare 386.

Constantin şi Irini înpăraţĭ 348. Scoate pe Slavunĭ din Greţia 384: mérge înpotriva Bolgarilor fără năroc 349; scoate pe maĭcă-sa din înpărăţie 348; scoate ochiĭ luĭ Nichifor unchĭu-său 348. Face sobor 351; moare 351.

Constantin fiĭorul luĭ Iraclie înpărat 335; moare 335.

Constantin Cantemir Domnul Moldoviĭ 472.

Constantin Chesar, bate pe Gotthĭ 245.

Constantin Copronym înpărat 345. Căcĭ s'au poreclit aşé 345; bate pe Telesis Domnul Bolgarilor 346; ĭa pe fata Domnuluĭ Bulgăresc cu fiĭu său Leontie, şi face pace 346. Iară strică pacé, şi bate pe Bolgarĭ 347. Moare de buba Anthrac 347.

Constantin Constans, şi Constantie, fiĭoriĭ luĭ Constantin Marele, stau la înpărăţie 246.

Constantin Monomah înpărat 380. Scoate pe Pazinachĭ din Thra-

www.dacoromanica.ro

chia 380. Daruĭaşte luĭ Chighenis Domnul Picinighilor triĭ cetăţĭ la Dunăre 380; moare 382.

Constantin nepotul luĭ Iraclie înpărat 335. Moare 335.

Constantin Pogonat înpărat 336; omoară pe Mizizie Tyrannul 336, aşază lucrurile Apusuluĭ 336; pentru ce s'au poreclit Pogonat? 336. face pace cu Bolgariĭ, cu ğuruinţă de banĭ pe an 341. Bate pe Serachénĭ, şi 'ĭ suppune, 337; face sobor, 338; moare 351.

Constantin Porfiroghenit să întăréşte la înpărăţie. 356, 357; moare 358.

Constantin fiĭorul luĭ Constantin Hlorus, vitĭaz din tineréţe 232. Stă la înpărăţie 234. I să arată sămnul Crucĭĭ pe cerĭ 237; Ia soţie pe Lichinie, 237; bate pe nepriĭatinĭ, 237; şi pe Lichinie, apoĭ să înpacă, şi înparte cu dânsul înpărăţiĭa 238. Gonéşte pe Sarmatĭ peste Dunăre 241. Bate pe Lichinie, apoĭ îl şi omoară 241.

Constantin, să numéşte marele, şi légé creştinĭască aĭavé mărturiséşte 241. Face Synodul cel d'intâĭ a toată lumé la Nichea 241; suppune pe Sarmaţĭ, şi pe Gotthĭ 241. Face pod stătătorĭu peste Dunăre 241. Săvârşéşte cetaté Ţarigradul 241. Mulţime de Gotthĭ priiméşte, pre cariĭ îĭ aşază în Schythia, în Thrachia, şi pănă la Italia, 245; pentru căcĭ nu şi în Dachia? 245; dă Pannonia Vandalilor de lăcaş 241.

Constantin marele, născut în cetaté Dachieĭ 162. Să botézá şi moare 246.

Constantinopolis, adecă cetaté luĭ Constantin, s'au numit Vizantiá, căriĭa îĭ zicem Ţarigradul, adecă înpărătĭasa cetăţilor 241.

Constantin Illorul, tatăl luĭ Constantin Marele; să face Chesar 233; înpreună cu Galerie stă înpărat 233. Zugrumă pe Maximian 234; ĭubitorĭu de Creştinĭ 234; moare 237.

Constanţia, sora luĭ Constantin Marele, înpărătĭasa luĭ Lichinie 238.

Constanţia, cetate în Rodopi, căriĭa îĭ zic acmù Chiostengé 419.

Chizicul cetate 211.

www.dacoromanica.ro

L.

Ladislav, fratele luĭ Solomon Craĭul Unguresc 146. Bate pe Uniĭ, scoate fata Episcopuluĭ de la Unĭ 146. Adevărată Istorie de cĭudat calul ce au fost având 146; cu rugile, şi cu armele, biruĭaşte pe Unnĭ 457. Cruţă neprietinilor, pentru ca să vie la credinţă 457; şi altă a luĭ povéste 457.

Lacopirgos, cetate în Dachia 322.

Laomedont, înpărat Troadiĭ 91.

Laonic Halcocondilas, mărturiséşte precum Româniĭ din Dachia, sint Italienĭ 126.

Larda, Olat aproape de Udriĭu 404.

Laslăul cel mincĭunos, ce zic băsnuitorii să fie fost Craĭu în ţara Unguréscă, când au vinit Batie cu Tătarâĭ 141. Acestuĭaş îĭ zic şi Vladislav 140. Războĭul ce buĭguesc să fie avut cu Batie 142.

Latin Domnul ţărâĭ Laţium, ĭase cu oaste în potriva luĭ Enias Troadénul 95. Făcând pace cu Enias îş dă pe fată-sa Livania după dânsul 95. Cade în războĭul cu Turnus 96.

Latiniĭ, cariĭ vinisă într'agĭutorĭu luĭ Isachie Orbul, pun gând să apuce Ţarigradul 421. Scornesc multe pricinĭ de gâlcévă 421. Apoĭ bat Ţarigradul neprietinéşte, şi 'l dobândesc 421. Răspund cu mândrie solilor luĭ Ioan Domnul Românilor, pentru caré el îş răscumpără cu armele 424. Incungĭură Udriĭul, ce de frica Românilor îl părăsăsc de o dată 430.

Leon armanul înpărat 352. Piere 352.

Leon Isavrul înpărat 343; Ia cu fiĭu-său Constantin pe fata Domnuluĭ Cazarilor, caré botezindu-să ĭ-au pus nume Irini 344. Tae capul luĭ Artemie înpărat 344; moare 345.

Leon Papa, cu rugăminté scoate pe Attila din Italia 289.

Leon cel tânăr înpărat 292; moare 293.

Leon Thracul înpărat 290; moare 292.

Leopold Chesarĭul, mare bine au făcut Evropiĭ 175. Fericit între alalţiĭ înpăraţiĭ a Apusuluĭ 441.

Leon Sofos inpărat chémă pe Ungurĭ în potriva Bolgarilor 355; moare, 356; suppusése pe Bolgarĭ 355.

www.dacoromanica.ro

Leon Mănăstirénul, ce cuvânt au zis pentru Românĭ, carĭ râdicasă Cap asupra înpărăţiĭ 403.

Leontie Arhithalassul, prinde pe Justinian, şi'ĭ tae nasul 340.

Il triméte la Crâm în izgnanie 340, triméte oaste la Africa fără năroc 340.

Ler înpărat, Avrelie Avrelian 217.

Leh Polonul, cuprinde locurile ţărâĭ Leşeştĭ, de pe a cuĭ nume astăz să chémă Léşiĭ 12.

Lehon Domnul Bohemilor gonit de Unĭ fuge la Carolus marele 351.

Λευκόπολις, cetaté albă au fost Scaunul Domnilor de Moldova 67, 469.

Livania, fata luĭ Turnus 95.

Livanie Sofistul, cum au prorocit pentru Iulian Paravatis 252.

Liguriĭ Câmpĭ 296.

Lichinie înpărat născut în Dachia 156.

Lichinie bate pe Maximian 238.

Licostomon, s'au chemat Chiliĭa 60.

Limba Moldovenéscă ĭaste din cé Lătinĭască despărţită.....

Limba Lătinĭască au fost odată hireşă Ellinĭască 102. Acésta să dovedéşte din scriitorĭ 102. Şi din singure cuvintele Lătineştĭ 103.

Literata cetate în-Dachia 155, 322.

Loviţa, cetate în Misia 406.

Longhina, cetate în Dachia 322.

Longobardiĭ în Pannonia 318. Să aşază aproape de Ghepidĭ 319; fac gâlcévă înnainté luĭ Justinian 320.

Lucrul, carile multă vréme la Istoricĭ s'au tăcut, pentru acéĭa nu îndată din credinţă trebue lepădat 183.

Lupiţin Hatman; va să omoară pe Fritighernis Domnul Gothilor 257. Ce nu poate 258.

Léşiĭ, întâĭ goniţĭ de la Dunăre de Romanĭ, să aşéză pe apa Vistliĭ 160. Sint ném Slovenesc 177. Să laudă a fi născuţĭ din Ellinĭ 177. Şi limba lor zic să fie din cé Atticéscă 177.

Ludovic înpăratul Apusuluĭ, dă bir pe an Vandalilor 354.

www.dacoromanica.ro

M.

Mavrichie Hat. să face Chesar 326. Apoĭ Avgust, şi înpărat 327; bate pe Hagan, Domnul Avarilor 329; face cu dânsul pace, ğuruindu-ĭ 40 miĭ galbinĭ 329; moare 331.

Magnentiie omoară pe Constans 248.

Maienburg visază pentru Dachia 269.

Maioran înpărat 291; moare 91.

Macrin înpărat 205; moare 205.

Macrin Proconsul Roman au stăpânit în Pannonia 282.

Malta Ostrovul îl cuprind Cavalériĭ de Rodos 451.

Mangopul, cetate tocmită de Ghenovezĭ şi de Românĭ 365.

Manuil Comnenos înpărat 38; moare 391.

Manuil Protostrator 412.

Mappa ce ĭaste? 473.

Marepirgos, cetate în Dachia de Traĭan înpărat făcută 322.

Marchian înpărat 288. Gonéşte pe Attila din Illyria 289. Moare 290.

Marchianopolis, cetate în Misia, făcută de Traĭan înpărat 158.

Marco Avrelie înpărat 199. Triméte asupra Catilor pe Avfidie Hatman 200. Bate pe Marcomanĭ, cu rugile Creştinilor 200, 201. Războĭul luĭ cu Varvariĭ în Pannonia, ĭară nu în Dachia 200. Moare 203.

Marcomaniĭ nărod 200, 287. Muerile acestora au fost oşténĭ ca şi bărbaţiĭ 201.

Martina înpărătĭasa cu limba tăĭată să trimété la izgnanie 335

Marturiĭ adeverinţiĭ verĭ doĭ numaĭ, verĭ maĭ mulţĭ ar fi, tot o credinţă au 101.

Marusia apă, Morăşul 239.

Marţia fata luĭ Traĭan înpărat 158.

Marţie Hatmanul luĭ Traĭan omoară 200 miĭ de Jidovĭ 194.

Marţiĭ câmpĭ 290.

Maré baltică 69, 174.

Maré Azaculuĭ, caută Meotis.

Masaghetiĭ, nărod 72.

Matanastiĭ, caută Metanastiĭ.

Mattheĭ Pretor, proaspăt scriitorĭu pentru lumé Gotthilor 178.

www.dacoromanica.ro

Socotéşte Dachiĭ să fie fost Gotthĭ 279; şi Unniĭ să fie stăpânit Dachia 279.

Maximian înpărat născut în Dachia 231. Iş dă fata după oblăduitorĭul Dachiiĭ 231. Câte nĭamurĭ au biruit, şi să numéşte Hercules 233. De bună voĭa lasă înpărăţiĭa 233; ĭară să ispitéşte la înpărăţie 234.

Maximin Thracul înpărat 206. Moare 207.

Maximin Lichinie născut în Dachia 156.

Maximin Chesarĭu fuge la Tharsos, unde şi moare 238.

Mediĭaşul, cetate Românéscă în Ardél 474.

Mezes trecătoare în ţara Unguréscă 383.

Mezinţie Domnul Eturilor 96.

Mesius Dechie înpărat 208; bate pe Tătarĭ, şi'ĭ gonéşte peste Don 208; piĭare înpreună cu fiĭu-său 209.

Μελανὴ Βλαχία, şi μελανὴ Βογδανία 474.

Mengreliĭ, nărod 60.

Menelaos, bărbatul Eleniĭ ceiĭ frumoasă 91.

Meotis balta, căriĭa îĭ zicem maré Azaculuĭ 60, 66, 261.

Merénĭĭ cetate 275.

Merovic Craĭul Franchilor 288.

Mesius Dachie, caută după Menziţie.

Mesopotamia ţara 154, 191.

Metanastiĭ, nărod aproape de Dachia 82, 129.

Mizizie Armanul inpărat 335.

Micolta fata Domnuluĭ de Bactria 289.

Milutin Craĭul Sirbăsc ĭa pe fata Domnuluĭ de Vlahia 480. Apoĭ cére pe Evdochia sora luĭ Andronic înpărat 480. Au ţinut şi pe fata luĭ Sfétoslav Domnul Bulgarilor 480; ĭa pe Simonida fata luĭ Andronic înpărat 480. In ce vréme au luat pe fata Domnuluĭ de Vlahia 481.

Mincĭuna cu ce să asamănă? 449; fiinţă n'are 449.

Mincĭunosul ce ĭastę, şi ce dobândéşte? 471.

Miron Costin Logofătul, Hronic. Moldovenesc 136.

Misail băsnuitorul au scris hronicul luĭ Uréche, şi l-au stricat 136.

www.dacoromanica.ro

Misia ţara peste Dunăre înpotriva Moldoviĭ s'au numit şi Dachia, şi înpotrivă Dachia s'au numit Misia 68.

Misena, târg în Thrachia 415, 432.

Misinopolis, în Thrachia 418.

Mitigaĭ, Domnul Picinighilor să botĭază 373.

Mitropolitul Crâmuluĭ să chĭamă şi acmu a Gotthiiĭ 263.

Mihail Balbul înpărat 352 biruĭaşte pe Bolgarĭ şi moare 352.

Mihail Ducas înpărat 372.

Mihail Calaĭatis înpărat 379 ĭĭ scoate nărodul ochiĭ, şi-l călugăréşte 379.

Mihail Paleolog înpărat 476 Intoarce Ţarigradul de la Latinĭ 476.

Mihail Paflagon înpărat 379; ĭa pe înpărătĭasa Zoi 379; moare 379.

Mihail Rangavé înpărat 352. Dă titul de înpărat luĭ Carolus Marele, 352; bate pe Crunos Domnul Bolgarilor 352; de bună voe lăsind schiptrul să călugăréşte 352.

Mihail Stratiotic înpărat 382. Să călugăréşte 382.

Mihail cu maĭcă-sa Theodora înpăraţĭ 353. Mihail moare 354.

Miţie Gotthul, tatăl luĭ Maximian înpărat 206.

Mişcov cetate Românéscă în Ardĭal 474.

Moglina ţară, caré maĭ pre urmă s'au chemat Bosna 391.

Mogunţia cetate 206.

Moldavia, cu numele cel vechĭu Lătinesc, s'au fost chemând Molis davia, Moale Davia 305. Iară aşé să să fie chemat de pe numele Moldiĭ caţéliĭ luĭ Dragoş Vodă, ĭaste basnă 305.

Moldova, ĭaste parté Dachiiĭ 305.

Moldovan, şi Grecéşte Moldovlah, tot un nume 306.

Moldovéniĭ sint Italiĭani de la Roma 104. Tot o fire, şi tot un graĭu au cu Italiĭ 159. De unde au luat multe cuvinte Ruseştĭ, şi sloveneştĭ în limba lor 363.

Moldovéniĭ de ţara de sus, de unde au mojicĭ Ruşĭ? 325.

Monarşiĭ Romanilor, cariĭ au fost maĭ denainte de Traĭan 163-167.

Moncastrul, cetaté albă tocmită de Moldovéni înpreună cu Ghenoveziĭ 468.

Moltane, sau Multane, zic Léşiĭ Munténilor; pentru ce aşé? 132.

Montana, la uniĭ scriitorĭ Lătineştĭ, ţara Muntenéscă 132, 346. Să dă supt ascultaré Craĭuluĭ Unguresc....

www.dacoromanica.ro

Morienia cetate Românéscă în Ardél 474.

Moscul sau înpărăţiïa Mosculuï îş pune temeliile 373.

Mundon, Voevodul luï Iustinian, bate pe Bolgarï în Greţia, însă peste Dunăre să 'ï întoarcă nu poate 316.

Munteniïa, ţara Muntenïască 57. Iaste parté Dachiiï de sus 69. Pentru ce s'au chemat Muntenï 132.

Murad Sultan, fiórul luï Orhan, dobândéşte Udriïul, Filippopolis, şi ţara Muntenéscă 441.

Murad al doilé, fiórul luï Muhammed Sultan Turcilor 441

Musulmas, sau Masalmas, Domnul Serachénilor, tae mâna Sfântuluï Ioan Damaschin, pre caré maïca Precista ï-o pune la loc 344.

Muhammed Prorocul cel mincïunos să naşte, vine de să închină la Iraclie înpărat. 326.

Muhammed fiórul luï Baiezid Sultan stă înpărat 441.

Muhammed al doilé dobândéşte Ţarigradul de la Constantin Paleolog 246.

Mătaniile şi armele luï Leopold Chesarïul frânge puterea Turcilor, 411.

Moagheras fratele luï Gorda Crăişoruluï Unnilor omoară pe frate-său 315.

N.

Narsitis Hadâmbul, vestit Hatmanul luï Iustinian înpărat 240.

Nahra apă şi ţară 439.

Neeman Domnul Trivalilor 419.

Nemotiï cetate.....

Nerva stă înpărat şi face pe Traian fiór de suflet 89, 167, 193.

Neron înpărat 164 Spintecă pântecele maïcă-sa 164; curvéşte cu soru-sa, i procï 164.

Nestor, Sirbul, carile ïera Hatman la Dunăre, să viclenéşte 387. Vine supt Ţarigrad, apoï fuge la Pazinachï 387.

Nichea, cetate în Vithynia 211.

Nichita Honiatis Istoric Grec scrie pre larg răzbóele Românilor cu înpărăţiïa Grecilor 432.

www.dacoromanica.ro

Nichifor Votaniatis să viclenéşte luĭ Mihail Ducas 387. Prinde pe Mihail şi 'l călugăréşte 387. Aşijderé şi el să călugăréşte 388.

Nichifor Calochyr, fiĭcorul Domnuluĭ de Crâm 369. Să triméte sol la Svétoslav Domnul Rusilor 369.

Nichifor Patrichie prinde pe înpărătĭasa Irini şi o călugăréşte cu sila 351. Stă înpărat 351; să lĭagă să dé dajde pe an Serachénilor 352. Piere cu mulţĭ aĭ săĭ în răsboiul cu Bolgariĭ 352.

Nichifor Focas înpărat domoléşte pe Serachénĭ 369. Moare 369.

Nicolaĭ Băsărabă, cine au fost? 468.

Nicolaĭ Costin, scriitorĭu Moldovan, greşéşte socotind precum pre vrémé Attiliĭ ţărâle noastre să fie rămas pustiĭ 600 anĭ 290.

Nicolaĭ Papa, Synodul carile făcusă Fotie Patriarhul în Ţarigrad de 320 de Episcopĭ, îl numéşte adunare diavoléscă 354.

Nicomidia cetate 211.

Nicopolis, cetate la Dunăre făcută de Traian marele 157; şi alta cu acesta nume în Greţia 157.

Nimfea, sat aproape de Ţarigrad 317.

Nimfele, boaze 158.

Novele, cetate în Dachia 154, 322.

Novrograd, véche cetate Rusască 371.

Novogradéniĭ gonesc pe Varĭaghĭ peste Maré baltică 372. Chémă pe Ruric să le fie Domn 372.

Nola cetate 164.

Nonie Muţian Consul Românesc 161.

Norion cetate în Pannonia 318.

Numerian înpărat, şi Carin frate-său 231.

O.

Ovidie poeticul, trimis la izgnanie la cetaté Tomos 180. Scrie carté pentru Pont, adecă pentru maré négră 117.

Oguziĭ, ném Tătărăsc, din carĭĭ sint Turciĭ, carĭĭ acmù înpărăţăsc 439

Odisis, Cetate în Misia 312.

Orbinus Raguzeul, toate neamurile Crivăţuluĭ socotéşte să fie din Jidovĭ 101.

www.dacoromanica.ro

Orispas, cetate în Dachia 322.
Orihovschie, Istoric Leşesc 124.
Ostrogotthiĭ tot Gotthĭ 73; unde au lăcuit? 291.
Oćacov cetate; Oziĭa sau Uzĭ, cetate tocmită de Românĭ, şi de Ghenovezĭ 365.

P.

Padul apa, pe caré stă Padova 274.
Pazinachiĭ, aceĭaş Picinighĭ, ném Schythicesc 365 364; unde lăcuĭa? 370; au trăit amestecaţĭ cu Româniĭ 380; şi 380; de la Poznania ĭeşiţĭ 380; apoĭ unde s'au aşezat? 380. Intâĭ la Drista 381. Să închină Mosculuĭ 381; ĭară să întorc în Thrachia 378; trec la Machedonia 384. Bat oasté luĭ Constantin Monomah 382; apoĭ biruiţĭ să aşéză în Moglina 391.
Pazinachiĭ Moglinitiĭ, sint cariĭ astă-zĭ să chĭamă Bosnénĭ 391.
Palastolon, cetate la Dunăre 330.
Palmatis, cetate în Misia 323.
Pangheon, munte în Thrachia 418.
Pannonia ţara Ungurĭască 356. Hotarâle eĭ 12. Pannoniĭ 78.
Panodachia, caré? 66, 83. Dată lăcaş Ungurilor 281.
Parviĭ, nărod 74.
Patavie Istoricul, améstecă numele Vlahilor cu a Bolgarilor ce greşéşte 263. Pataviĭ nărod 198.
Patisos, apa Tisa 60.
Pace, numele Beséricеĭ, caré au făcut Constantin marele în Ţarigrad, maĭ întâĭ de cât toate bisericile 241.
Pevchi, ostrov la gura Dunăriĭ 261.
Pevchiĭ nărod 212.
Peifighiĭ, nărod 68.
Peloponisos Morea 106.
Pepneţ cetate Românéscă în Ardél 474.
Periclis Sofistul 176.
Persiĭ pradă Asia pănă la Halchidon 332. Să despart în multe stăpâniriĭ 312.

www.dacoromanica.ro

Pertinax înpărat 204. Mai denainte au fost Ocârmuitoriu Dachiei 204 moare 204.

Peta, Seraschérîul lui Batie pradă Silezia, și Bohemia 440; mare moarte face în oasté lui Henric 440.

Petr' Alexievici înpăratul Rusilor pre unii putérnici cu învățătura, pre alții cu sabiia îi înpacă 176.

Petru și Asanis frații, Domnii Vlahilor, vin la înpăratul Isachie Anghel 400. Batgiocuriți cu inimă ré să întorc înnapoi 400; încep a îndemna nărodul Vlahilor să rădice cap 401. Zidesc mare besérică lui Sf. Dimitrie 401; zic c'au părăsât Sfântul pe Grecî, și s'au întors cătră dânșii 401.

Petru Vlahul îș pune corónă înpărătéscă, și încalță ćubote înpărățești de Purpură 402. Cuprinde cetaté Presthlava în Misia 402. Și munții Cénghii 403; cuprinde și Tornovul 408. Rămâne singur stăpânitoriu Vlahilor 413; ia soție pe frate-său Ioan 413; face marî răutăți înpărății 413.

Petru Domnul Bolgarilor, să dezbate de supt înpărăția Răzsărituluî 357.

Petru Craiul Unguresc 442.

Petru Hatmanul oștilor din Dachia 328.

Petron să triméte de la Theofil înpărat Domn Crâmuluî 247.

Pindul muntele în țara Grecéscă sălășluit de Romînî 157.

Pincul, cetate la gura Dunării 154.

Pirgonovele, cetate în Dachia 322.

Pirgul înnalt, cetate în Dachia 322.

Pirineii munți 211.

Picinighiî, ném Schythicesc 365. Aceiaș din Slovénî 364. Intră în Bolgaria 381. Au fost lăcuitorî pre la pragurile Nipruluî 366. Iară trec Dunăré cu pradă 378. Caută mai multe la numele Pazinachiî.

Pietrile cu numele luî Traian înpărat aflate în Ardial și în Moldova 161.

Pius Papa, acelaș Istoricul Eneas Sylvius 116.

Plachidia sora luî Honorie înpărat, cade roabă la Alaric Gothul 276.

Platon filosoful, ce poruncéște pentru moșie 176.

www.dacoromanica.ro

Plinie Istoric Gheograf 63.
Plutarh 87.
Plotina înpărătésa luĭ Traĭan 196.
Povésté Istoriiĭ ceiĭ de pre urmă, cum trebue ţinută 153, 478.
Pogava, cetate Românĭască în Ardĭal 474.
Podgoria Dachiiĭ 286.
Podolia Leşască 145.
Podurile, cetate în Dachia zidită de Traĭan marele 322.
Pocutia Leşască 67, 364.
Polane Léşiĭ Slovenéşte 126. De unde au vinit? 126.
Πολανοῖ Grecéşte Léşiĭ 126.
Polovţiĭ, cu Picinighiĭ tot un nĭam 362. Sint ĭeşiţĭ din Ţimbri 364. Să aşază întâĭ pe lângă Droghicĭ 366; ĭesă şi din Litvania 362. Graĭul lor amestecat cu a Românilor şi cu Rusască şi cu Leşască 444.
Polonia, pentru ce şi când s'au numit aşé? 161, 390.
Pomeniré minţiĭ maĭ fugare de cât cerbiĭ 197.
Pomponie Melas Gheograf 59.
Pontes, cetate în Dachia 155.
Ponteserium cetate în Dachia 322.
Pontos Evxinus, maré négră 279.
Potulasaniĭ, nărod 67.
Pofta omuluĭ de ce nu să poate sătura nicĭodată? 100.
Pragurile Dunărиĭ, vezĭ Cataracte 330.
Predaniĭ nărod 67.
Presthlava, cetate în Misia 402.
Pretorie Istoric, şi Istoriĭa luĭ 75, 178. Ce socotélă are pentru némul Gotthilor 279; cum strică, şi spurcă cuvintele Ellineştĭ şi numele némurilor 279, 280.
Precista, maĭca miliĭ, cu minune gonéşte pe Hagan Domnul Avarilor de supt Ţarigrad 333.
Priscus Hatmanul oştilor de peste Dunăre 327. In chip de vânătoare întră cu oştile în stăpăniré luĭ Hagan 328, scoate pe Sclavénĭ din Thrachia 327.
Priscus şi Comnitie, Hatmaniĭ luĭ Mavrichie, bat pe Hagan la malul Dunărиĭ 329. Apoĭ peste apa Tisiĭ, pradă Ghepidia 329; ĭarăşĭ bat pe Hagan 329. Iernéză în Dachia 329.

www.dacoromanica.ro

Pricina, pentru ce Românii din Dachia au trecut în Misia 215. Multe pricini să pot socoti 215.

Priam, fiĭorul luĭ Laomedont, va să 'şĭ izbândĭască asupra Elladénilor 91. Triméte pe Antenor sol la Menelaos, fiĭorul luĭ Agamemnon Domnul Elladénilor 91.

Probozescu-să aceiĭa, cariĭ tăgăduesc, precum Romaniĭ să fie din Greciĭ Troadénĭ 99.

Probus înpărat născut în Sirmium, cetaté Dachiiĭ 227; moare 230.

Proclus Mathematicul, cu oglinzĭ de aramă în razele Soareluĭ puse, aprinde corăbiile luĭ Vitalian 313.

Promotos, Hatman luĭ Theodosie bate pe Grutunghĭ 271.

Prorocie pentru nĭamul Vlahilor 401.

Prosacul, cetate în Thessalia 415.

Protostrator, ce stepână au fost la înpărăţia Grecilor 412.

Prutul apa, grecéste Ierasos în Dachia, unde acmù ĭaste Moldova 65.

Ptolemeĭ Gheograf 173.

Pusuriĭ, nărod 74.

R.

Raba apă 240.

Ravarichiĭ, nărod 73.

Radagazos, Domnul Gotthilor 266. Năpădéşte în Italia 266, 274.

Radul Vodă Negrul, poate să fie fost, carile ş'au dat fata după Milutin Craĭul Sirbăsc 482.

Rastachéniĭ, nărod 67.

Ratachéniĭ, nărod 68.

Rea, fata luĭ Numitor 96, 366. Fiind închisă în capişté Vastaliĭ, să află gré 96. Naşte gémenĭ 96, 366.

Reantine, sate în Italia 165.

Revena sau Ravena, cetate 291.

Reghion, cetate 276.

Remiĭ cetate 275.

Remus şi Romulus, fiĭoriĭ Reiĭ şi a Bozuluĭ Mars 97, 99.

Remus cade în mâna tâlharilor 98.

Remus, şi Romulus pun temeliile cetăţiĭ Romiĭ 98. Mută-să scaunul din Alba lunga la Roma 99.

www.dacoromanica.ro

Renul apa, hotarul Gallieĭ 76.

Riţimir omoară pe Anthimie înpăratul Apusuluĭ 291, 292.

Rodana şi Rodna 449, 450, 473.

Rodostos, cetate; aceştia îĭ zic Turciĭ Techir-dagă, adecă muntele înpăratuluĭ 415, 432.

Ruşiĭ, târg Românesc în Ardél 474.

Rubrie Hatman bate pe Sarmaţĭ 165.

Ruric Domnul Novogradieĭ 327. Să aşéză în Novograd 372; moare 372, 373.

Rusiĭ sau Ruşiĭ, ném Slovenesc 304; încep a se deprinde cu légé Creştinéscă 353. Calcă hotarăle înpărăţiiĭ Ţarigraduluĭ 353. Cu toţiĭ vin la Hs. 353.

Rusiĭ, cariĭ sint Moscaliĭ, la istoriciĭ Greceştĭ să chémă Rosĭ 353. Au întrat şi pănă în Ardél 374. Au lăcuit întâĭ pe la maré baltică 174.

Rusiĭ, ce zic să'ĭ fie aflat Dragoş Vodă pe la Sucévă şi pe la Baie, de unde au fost? 325.

Rusiĭa, sau ţara Rusască, care acmu ĭaste supt Crăiĭa Leşéscă prin Podoliĭa şi Pocutiĭa, au fost odată supt oblastiĭa Crăiiĭ Ungureştĭ 145.

Rusocastron, cetate în Thrachia făcută de Ruşĭ 381, 431.

Războĭul între Greciĭ de Evropa, şi între Greciĭ Troadénĭ de la Asia 94.

Roilas, Domnul Schythilor pradă în Thrachia 278. Piĭare de fulger 278.

Roma să zidéşte 96. Să numéşte înpărătésa cetăţilor 104. Cade pe mâna Gotthilor 276.

Roman Arghir înpărat 378. Moare 379.

Roman Dioghenis înpărat 384. Cade rob la Sultan Hasan Domnul Turcilor 386.

Roman fiĭorul luĭ Constantin Porfiroghenit înpărat 368. S'au numit Roman cel tânăr 368. Scoate Critul din mâna Serachénilor 369, moare 369.

Roman Lacapin să face singur Avgust 356. Stă înpărat 356. Să încuscréză cu Petru Domnul Bolgarilor 357; moare 358.

www.dacoromanica.ro

Roman Domnul Haliciuluĭ întră cu Rusiĭ în Moldova 419. Bate şi pe Ruric Domnul Chiovuluĭ 419.

Romaniĭ sint născuţĭ din Ellinĭ 89, 104. Au luat învăţătura de la Ellinĭ 87. Stăpânesc lumé 99. Schimba numele Hatmanilor sau a înpăraţilor de pe numele ţărilor, ce biruĭa 118.

Romaniĭ ceĭ de Traĭan înpărat în Dachia puşĭ, sint Italiĭanĭ de la Roma 150. Supt Adrian rămân în Dachia neclătiţĭ 152. Supt Avrelian o samă să să fie mutat în Misia 150. Istoriciĭ, ce pricină dau aceştiĭ mutărĭ? 150, 151; o samă au rămas tot pe loc 152.

Romaniĭ luĭ Traĭan în Dachia supt Avrelian 134, 150, 152. Aćasta să dovedéşte din socotĭală 221, 222, 223; şi din Istoriĭ 225.

Romaniĭ din Misia cu ceştĭ din Dachia tot un ném 156.

Romaniĭ dezbat Pannonia de la Unĭ 278. Gonesc pe Sclavunĭ de la Dunăre 324.

Romaniĭ din Dachia pe vrémé Attiliĭ să trag la munţĭ, ĭară de tot locul pustiĭu n'au lăsat 288. Până la Zenon înpărat tot acolo 294. Şi până la Justinian Cârnul 319.

Romaniĭ din Dachia n'au primit numele Voloh, carile li'l pusése Bolgariĭ 305. Macar că veciniĭ de pen pregĭur maĭ pre urmă aşé ĭ-au chemat 305; s'au chemat şi Misiĭ 397.

Romaniĭ din Dachia adevărat s'au mutat o dată în Misia 215 de unde ĭarăşĭ curând s'au întors în Dachia 215. Căcĭ n'au putut cine-va să'ĭ dezrădăcineze din Dachia 361. Au fost din Legheoanele Romanilor, pre carile Traĭan lĭ-au aşezat acolo 158. Să pomenesc în Dachia supt Justinian 155. Până când s'au ţinut în înpărăţiĭa Ţarigraduluĭ 351. Când ĭar s'au lipit de înpărăţiĭa Răzsărituluĭ 377. Când au vinit la Creştinătate....

Romaniĭ din Dachia după viniré Bolgarilor s'au făcut Răspublică 350; îş tocmăsc lucrurile cu Carolus marele 350 Ceĭ din Dachia, şi ceĭ din Misia tot un stăpânitorĭu au avut 350.

Romanul şi Moldovanul în limba Slovenĭască, tot un nume au 363.

Romanul, târg în Moldova vechiŭ 471. Lătinéşte «Forum Romanorum», adecă târgul Romanilor s'au chemat 471.

Româniĭ din Moldova, din Muntenia, din Ardél, şi alalţĭ sint

www.dacoromanica.ro

din Romanii de la Italia 106, 110. Sint de Traian înpărat aduşi 106. Cum să chivernisesc acmu cu Turcii 107.

Românii din Moldova gătesc zahara prin ţara lor, lui Conrad înpăratului Apusului, când au trecut la Asia înpotriva Turcilor 390. Fost-au tot pre locurile lor, mai denainte de năpada lui Batie 465. Dau înnapoi pe Batie 465, 468.

Românii ţin obicéele Romanilor 464. Limba nu ş'au uitat, numai ce au stricat-o 464; sint vechi slujitori Romani 129. Sint născuţi din Romani 153. In Dachia mai denainte au vinit slujitorii, apoi cetăténii 160; au trecut şi la Misia 152, 250. In ce vréme li s'au tâmplat acéstă trécere 152. Curând iarăş s'au întors înnapoi 470.

Românii din Dachia, au apucat şi Misia 152. Iară trec la locurile sale 152. Ceĭ din ţara grecéscă rămân acolo 153; de răul lui Batie să trag spre Ardél 465. Şi atuncó o samă rămân prin cetăţi 467, 470. Şi pre alte locuri 470.

Românii din Ardél 475; sânt némeşi de loc 475; cu Domnii săi o samă s'au întors de acolo iarăş la locurile sale 475.

Roxolanii, aceiaşi Rusii 282.

S.

Sava, apă 267, 278, 328.

Sava Mitropolitul Bolgăresc 140, 454. Au fost frate lui Stefan Craiului Bolgăresc 140, 454. Să triméte sol la Vladislav Craiul Unguresc 140, 455. Cu minune face ghéţă pe arşiţă 141. Botéză pe Laslău Craiu 455, 456.

Savromatii nărod 75, 76, 79, 198.

Salvius Othon, Chesar 165.

Saldénii nărod 67, 68.

Saltopirgos, cetate în Misia, de Traian înpărat făcută 323.

Samoil, Domnul Bolgarilor, moare 375.

Sampson culcându-să în poalele Dalidalii, moare 379, 380.

Sampson, cetate Românéscă în Ardél 474.

Sanghivan, Craiul Alanilor 288.

Sapor înpăratul Persilor, pune pe Valerian înpărat scăuiaş supt picóare când încalecă 216. Il despoae de piiale, şi 'l omoară 216.

Sargheţia, apă în Dachia 83, 189.

www.dacoromanica.ro

Sardia, Sofia, Triadița, tot un nume, scaunul Crăiiĭ Bolgărești 66, 284, 90.

Sarniție, scriitorĭu Léh pentru Româniĭ din Dachia, ce buĭgueşte? 124.

Sarmația Evropéscă, caré? 116, 158, 262, 304, 350.

Sarmații trec Dunăré, și pradă Misia 165.

Sarolta, muma luĭ Stefan Craĭuluĭ Unguresc 375.

Sasiĭ Ardelénĭ, când au vinit pe acel loc 350, 463, 492.

Sasiĭ Sarmaticĭ, cariĭ? 350.

Satul luĭ Hs.....

Saxonia să descalecă 275.

Saxoniĭ ném Nemțesc 176. Să laudă că să trag din Machedonénĭ 177.

Sveviĭ, nărod 200. Cu Vandaliĭ înpreună cuprind Galia 276.

Svitidiĭ, nărod 73.

Svétoslav, fiĭcorul luĭ Igor, tatăl luĭ Vladimir 369. Multe némurĭ Sloveneștĭ suppune 372. Numerele lor 372; multe stăpâniri Tătărăștĭ suppune 372; fiind chemat de Nichifor Focas, vine asupra Bolgarilor 370. Pradă Thrachia 370; moare 378.

Sfântul Chyril, cetate în Schythia 323.

Severinul, cetate pe Dunăre în Dachia 204; făcută de Traĭan 205.

Severul înpărat: s'au numit Parthic, Aravic i procĭ 118; zic uniĭ el să fie zidit Turnul Severinuluĭ 204, 205.

Severus Chesar 161.

Severus Septimius, înpărat 118. I-au dat Senatul Titul de Parthic, Aravic, Adiavenic 118, 204; moare 204.

Severus înpăratul Apusuluĭ piare 204.

Selevchia, cetate 194, 231.

Seltis Domnul Pazinachilor 382.

Semendré, cetate, scaunul Craĭuluĭ Sirbesc, aceĭaș Sandorovia, și Sfântul Andreĭ 321.

Seneca, Didascalul luĭ Neron înpărat 164.

Serachéniĭ saŭ Muhammedéniĭ încep a să lăți 316. Iau Ierusalimul 335. Incunĝură Țarigradul și 'l bat șépte anĭ 337. Bat pe Iustinian 339. Apucă Carthaginé la Africa 340. Pradă Thrachia 352.

www.dacoromanica.ro

Seras cetate în Thrachia, Turcii acmù îi zic Sirros 428.
Sezem Ovasim, zic Turcii Sirmiului, caută 273.
Sermium, cetate şi ţară, Olatul din potriva Beligradului peste apa Savii 267, 273, 302.
Sermo, Domnul Bolgarilor 355.
Sehimitra, muma lui Iliogaval 206.
Sibirul Tătărâmé adevărată 60.
Sidalii nărod 281.
Sicambria ţară 287.
Sichidava, cetate în Misia de Traian făcută 323.
Silinghii cuprind Betica 276.
Simeon, Domnul Bolgarilor face pace cu Vasilie Machedon 355. Cu cĭudĭasă neauzită piĭare 368.
Simion şi Misail băsnuitorii carii au blojorit pentru nĭamul Românilor, să mustră 137, 138. De unde au luat o basnă pentru un Laslău Craĭu Unguresc 144.
Sinbesa cetate 164.
Singhidon, cetate în Dachia 318.
Sinevus, fratele lui Ruric să aşéză la Bélo ozer 372.
Sirbii, ném Slovenesc 304. Ceĭ supuşi înpărăţiii, ĭară rădică cap 380. Bat pe Constantin Monomah 380.
Sirmium cetate în Pannonia, caută *Sermium* şi 267, 273, 302.
Sirois înpăratul Persilor 334.
Schipionii séu Ştipionii, Hatmanii Romanilor, trec cu oştile la Asia, în Syria 101. Unul s'au întitulat Asiatic, ĭară altul African 118.
Sclavunii, când s'au ivit întâĭ spre părţile Evropii 324. Trec peste Dachia în Misia 324. O samă rămân şi în Dachia 324. Maĭ trec şi alţii Dunăré, până la Thrachia 333. Vin supt înpărăţia Apusului 335. Pradă Bavaria 354.
Scopia, cetate în Greţia 428.
Schythia sau Ştitia, cât să hotăréşte 61. Ce ţărĭ maĭ marĭ cuprinde în sine 271, cé Asiatică, şi cé Evropască, unde să hotăréşte, şi ce ţărĭ cuprinde 61, 74, 289.
Schythia, caré ĭera supt oblastiĭa înpărăţiii Romanilor 330
Schyithii, vestit şi mare a lumii nărod 88. Multe părţi a lumii au

www.dacoromanica.ro

cuprins 278. Pradă în Evropa multe ţărĭ şi agĭung şi până la Italia 212. Pradă Asia 211.

Slavéniĭ, caută Sclavuniĭ. Apucă cetaté Umiton 323, de unde apoĭ îĭ gonesc Romaniĭ 323.

Smolenasca ţară 418.

Smornis, cetate în Dachia 155, 322.

Sozopólis, cetate în Thrachia 388.

Sola Apă 240.

Solin, Gheograf 59.

Solomon, Craĭul Unguresc, bate pe Ghĭula hanul Unnilor 146. Prăznuieşte zioa birunţiĭ 147. Face legământ cu Cutec Domnul Unilor 147.

Sorabiĭ, Sirbi 354.

Sofi înpăratul Persilor 437; ĭară tocméste stricat statul înpărăţiiĭ lor 437.

Sofia, Sardica, Sardia, cetate 66, 280.

Sofia, sau Sfânta Sofia, Besérică în Ţarigrad, făcută de Iustinian înpărat 314.

Stavrichie fiĭcorul luĭ Nichifor înpărat apucă înpărăţiĭa, ce Senatul îndată îl scoate 352.

Stanislav Sarniţie, sciitorĭu Leşesc 76. Inpotrivnic Românilor 124. Apoĭ ĭarăş mărturiséste că sint din Romanĭ 128. Iarăş să întoarce din cuvânt 128. Să căznéste să aréte, precum Românĭĭ sint din Ghetĭ 129. Apoĭ zice, că sint din Italiĭanĭ de la Ghenova 135. Treĭ socotéle a luĭ fără socotélă pentru némul Românesc 134. Să dovedéste precum n'au ştiut bine limba Lătinéscă 152. Greşéste pentru aşezaré cé d'intâĭ a Gotthilor 261. Greşéste pentru numele Românilor din ţara Muntenéscă 220

Stefan Vodă, fiĭcorul luĭ Bogdan Vodă, nepotul luĭ Dragoş Vodă 475. Iesă a doilé rând din Ardél 475.

Stefan a Gheĭziĭ Craĭul Unguresc, să botéză 442. Şi după dânsul alalt nărod 443.

Stefan Gheograf 173.

Stefan Craĭu Unguresc, gonéste pe Rusĭ din Ardél 375. Naşteré luĭ cu minune 375; îl botéză Adalbert Episcopul de Praga 375. La astrucaré luĭ, vin şi Românĭĭ din Dachia 379.

www.dacoromanica.ro

Stefan, fiĕorul luĭ Milutin Craĭuluĭ Sirbisc, născut din fata Domnuluĭ muntenesc 480. Stă Craĭu 481.

Stilihon Hatmanul apusuluĭ, bate pe Gotthĭ şi pe Radagazos Domnul lor omoară 274.

Stisipirgos, cetate în Dachia 322.

Stravon vechĭu Gheograf 59.

Streli apă în Ardél 474.

Strig, apă 474.

Stronghilon, cetate în Thrachia 347.

Strumiţa cetate în Thrachia 414, 416.

Stăpânirile Apusuluĭ să învitéză asupra Turcilor pentru ca să scoaţă Ierusalimul din mâna lor 115.

Stăpâniré Românilor în Dachia, tocma de la Traĭan înpărat să trage 13.

Stăpâniré Hanilor Crâmeştĭ 21.

Stările sau scaunele de aşezământul Gotthilor 259.

Suda cé mare, sat lângă Ţarigrad 369.

Suleiman Şah, tatăl luĭ Erdogul moşul luĭ Osman, carile au înpărăţit întâĭ la Turcĭ 436. Când şi de unde au ĭeşit 436; au fost Domn a ţărâĭ şi a cetăţiĭ, ce să chema Nahra 439. Din némul luĭ Oguz 456. întâĭ spre părţile Midieĭ au ĭeşit, şi o suppune 438; să înnécă în apa Evfrathuluĭ 439.

Susiana, cetate în Dachia de Traĭan făcută 322.

Sufletul, adecă socotéla, putéré sufletuluĭ, nu să poate aşeza fără numaĭ în adevăr 139.

Sthlaviniĭ, caută Sclavuniĭ; uniĭ din scriitorĭ lĭ-au zis şi Unnĭ 333.

Săborul de la Florenţia 354. Rumpe Haĭna luĭ Hs cé necusută 353.

Săcuiĭ, caută Saxoniĭ din Ardél, şi 463.

Săhastrul Prooratic prorocéşte luĭ Isachie Anghel, că-'ĭ vor scoate ochiĭ 409; caré s'au şi tâmplat 409.

Synodul de la Sardica pomenéşte Episcopiĭ amânduror Dachiilor 250.

www.dacoromanica.ro

T.

Tabla Istoriiĭ vechĭ de la Vasilie Bulgarocton scrisă, în caré Romaniĭ să pomenesc Vlahĭ 376.
Tavrica Hersonuluĭ, Crâmul 61.
Tavris, acelaş Tavrica Crâmul 61.
Tavrichiĭ nărod 68.
Tavrocomos, sat nu departe de Udriĭu 404.
Tavros, munte vestit la Asie 250.
Taĭfaliĭ, nărod pe apa Prutuluĭ 68.
Taman, cetate la Bogazul Azaculuĭ 365.
Tanais, apa Donul 264.
Tanata, cetate în Dachia 155, 322.
Tata, *Tata*, în cé véche limbă Italienéscă să chemă Părintele, Tatăl 375.
Taxis, Craĭul Ungurese ĭa dajde de pe Italia 358.
Terviĭ nărod.....
Telesis, Domnul Bolgarilor 346. Piere ucis de aĭ săĭ 346.
Tergovisca, sau Târgoviştć, cetate în ţara muntenéscă, tocmită de Românĭ 365.
Tetraxidiĭ, ném Gotthicesc 361.
Tiverie Avgust 79. Merge asupra Dachilor 79, 128.
Tiverie Anichie înpărat prin Hatmanul Mavrichie scoate toate cetăţile din mâna Persilor, 326, moare 327.
Tiliscon, cetate în Misia 323.
Timena, cetate în Dachia de Traĭan înpărat făcută 322.
Tirahon tiranul Pazinachilor 381.
Titulul ce ş'au pus Attila 287.
Titus Vespazianus Chesar 165.
Titus Livius Istoric 120.
Tiflis, apa 227.
Tyraghetiĭ, nărod 68.
Tiras, apa Nistrul 60.
Tomos cetate în maré négră 72, 117, 122.
Tordia cetate, sau ţinut Românesc în Ardél 473.

www.dacoromanica.ro

Tornovul, cetaté Emuluĭ 412.
Totila Domnul Gotthilor dobândéşte Roma 316.
Totrus, ţănut Românesc în Ardél 474.
Traĭan înpărat 81, 123. Să rădică asupra Dachilor 81. Groznic războĭu are cu dânşiĭ, 81. Face pace cu Decheval Domnul lor 82. Să întituléză Dăţanul 82; ĭară să rădică asupra Dachilor 82. Zidéşte pod de pétră peste Dunăre 83. Pentru ce au făcut acel pod? 83. S'au numit şi Parthic 118. Bate pe Dachĭ, şi să întoarce la Roma 118. Lasă o samă de slujitorĭ în Dachia pentru pază 129. Aduce oamenĭ de toată stepena de la Roma, şi'ĭ aşază în Dachia în lăcuire véćnică 106. Pentru ce ĭ-au aşezat acolo? 106. Anul descălecăriĭ Dachiiĭ cu Românĭ 106, 153, 221, 222.
Traĭan, săditorĭul Românilor din Dachia 160. Tréce peste Dachia la Don 190. Tocméşte stricata înpărăţiĭa Romanilor 194. Păzitorĭu dreptăţiĭ 186. Dachilor în loc de banĭ le arată arme 186. Războĭul luĭ cu Dachiĭ cel dintâĭ, al doilé şi al triilé 81, 82. Tréce la Asia în potriva Arménilor, iĭ suppune. 190. Pune hotarâle înpărăţiiĭ apa Tigruluĭ 190. Suppune pe Parthĭ 191. Mérge la maré roşie, 194; iĭ dă senatul Titul de Parthic, şi Prébunul 191.
Traĭan opréşte a omorâ pe Creştinĭ pentru lége 194. Insă le opréşte adunârile 194; săzdaniile luĭ, carile au făcut 194.
Traĭan moare în Syria 190, 195. Vredniciile, biruinţele şi viĭaţa 195. Face pe Adrian fićor de suflet, şi următorĭu la împărăţie. Sufletul luĭ scos din ĭad 195.
Transalpina ţara Muntenéscă 132.
Transylvania, Ardélul 60; au fost cé maĭ din dos a Dachieĭ parte 147.
Trecutele lucrurĭ pot fi icoană celor viitoare 175.
Triaḑita, Sardica, Sofia, tot una 60, 280.
Troĭanul, carilé tréce prin Moldova, de cine să fie făcut? 192.
Troadéniĭ, şi Elladéniĭ între alalţĭ Grecĭ maĭ vestiţĭ 90. Să gătesc şi fac groznic războĭu pentru ca să nu dé pe Eleni 92. Troadéniĭ mărturisesc, precum Romaniĭ sint strănepoţiĭ lor 102.
Turinghia să descalecă 277, 285.
Turcul câtă lume stăpânéşte 19. Putéré luĭ 20, 21, 22, 106.

www.dacoromanica.ro

Turnus, Domnul Rutulilor mérge cu oaste în potriva luĭ Enias 95, 96.

Turciĭ ce înpărăţiĭ, Crăiĭ, Domniĭ au suppus 107, 183. Vin la Iraclie înpărat în slujbă 333.

Turciĭ alt ném de Varvarĭ sint, ĭară nu ceşté ce acmû ţin Ţarigradul 387. Ceĭ adevăraţĭ, cariĭ sint? 387. Apucă cetaté Sozopolis 388. Cariĭ ţin Ţarigradul, ce ném sint? 387.

Tătarâĭ de la Don, pradă până la Grecia 223. Răzbăsc până la Italia 227; pradă până la Vizantia 211. Trec Bogazul supt Vizantia, şi pradă Halchidonul, Nicomidia, şi alte ţărĭ la Asia 211.

Tătarâmé sau ţara Tătărască cé véche, caré? 285. Cé mare caré? 436. Cé Evropască caré? 285.

Târgul luĭ Traĭan în Roma 105.

U.

Uziĭ, nărod Tătărăsc 76. Pradă în Thrachia, bat oasté înpără téscă, şi răzbat până la Greţia 283.

Ulisopolis, cetate 318.

Ulmiton, cetate în Dachia 323. Apucată de Sclavunĭ, apoĭ goniţĭ de acolo 323.

Ulmiton, cetate în Schythia 155. De Iustinian făcută 155.

Ulpiana, cetate în Misia de Traĭan facută, şi alta cu acestaş nume în Ardél 157.

Ulpiatraĭana, caută Ulpiana 83, 261, 474.

Unghĭ şi Mogolĭ năroade 61.

Ungaria, ţara Ungurésca 61. De Unnĭ descălecată, Crăiĭa eĭ când au căzut 281.

Ungrovlahia, ţara Muntenéscă, ĭ-au zis Greciĭ 306, 308.

Ungurĭĭ ném Schythicesc, şi limbă Schythicéscă au. Stăpâniré lor cât s'au întins 106; s'au chemat şi Turcĭ 131. Cariĭ încă nu să botezasă 371; apucă o parte din Dachia 463.

Ungurĭĭ din Panonia întră în Italia 356.

Unghé Leuluĭ, ce însămnéză? 88.

Uniĭ trec Bogazul Chimeric, şi gonesc pe Gotthĭ 262. Stăpâ-

www.dacoromanica.ro

nesc locurile Gotthilor peste Nistru şi peste Nipru 262. Intră în Pannonia 278, 285. Apucă şi din Dachia o parte 279; Mai vrăjmaş de cât Gotthiĭ 273. Pănă unde s'au întins 278. Ce hotare au cuprins 283. Pradă Dalmaţia 283.

Uniĭ, ce să chema Coturgutĭ, îĭ mută Iustinian în Thrachia 316.

Unniĭ, ce să chema Sthlaviniĭ, pradă Thrachia pănă supt Ţarigrad 316.

Unniĭ, ce să chema şi Unguriĭ, şi Turcĭ sau Turchĭ 282.

Uréche Vornicul scriitoriu Moldovan 114. Basna luĭ pentru Herbul ţărâĭ 137, 138.

F.

Favsta, fata luĭ Maximian înpărat să mărită după Constantin marele 233, 247.

Favstus păstoriul, află în pădure pe prunciĭ Remus şi Romulus 98.

Familia Flachilor să scrie 119, 120, 121, 122.

Faptele în ce chip pot arăta fiinţa lucruluĭ....

Faraon cel nou, cine ĭaste? 170.

Fasis, apă la Asia 227. Au fost maĭ denainte hotar între Asia şi Evropa 227.

Federat, ce va să zică?....

Feleatina, lacul 211.

Filomiris, Domnul Gotthilor 73. Să coboară de la Scandia la Meotida 73.

Filon, Jidovul, scrie în limba Ellinéscă 300.

Finichiĭ au luat slovele de la Haldeĭ 58.

Fines, cetate Românéscă în Ardél 474.

Fiĭcoriĭ luĭ Gínghiz Han, suppun Asia, în Evropa Moscul, Litfania, Polonia 437. Pradă ţara nemţască 437. Să aşéză în Crâm 437.

Fievĭi, nărod 68.

Filip Arapul înpărat 207. Dintre înpăraţiĭ Romanilor întâĭ el s'au botezat 208.

Filipp, fratele luĭ Henric stă la înpăraţiĭa apusuluĭ 411 Dă agĭu-

www.dacoromanica.ro

torĭu luĭ Isachie orbuluĭ în potriva luĭ Alexie Anghel, carile s'au poreclit Comnenos 420.

Filippic apucă înpărăţiĭa 343. I să scot ochiĭ 343.

Filippopolis, cetate în Thrachia 406.

Flac, Hatmanul Romanilor 72. Au avut războiu cu Ghetiĭ în Misia, iar nu cu Dachiĭ 118.

Flacus Greţin, Senator Roman 122.

Flachia cu năpaste să pune numele Dachieĭ 301. Acest nume cine 'l-au scornit? 113.

Flachia, fata luĭ Dioclitian, măritată după Ocârmuitorĭul Dachiĭ 231.

Flachiĭ, triĭ sânt, pentru cariĭ zic, că unul dintr'ânşiĭ să fie vinit asupra Ghetilor, şi să'ĭ fie biruit 124.

Φλαμούλαρης, Greceşte ce cin au fost? şi ce va să zică? 469.

Foca Sutaşul rădică cap asupra luĭ Mavrichie 331. Stă înpărat şi s'au poreclit tyrannul 331. Cu multe cazne omoară pe Mavrichie 331.

Formund, fiĭorul luĭ Marcomir, pune fundamenturile Crăieĭ Franţuzeştĭ 277.

Fotie, Patriarhul Ţarigraduluĭ, trimite pe Mihail Mitropolitul să învéţe pe Rusĭ legé Creştinéscă 373, 374.

Franghipaniĭ, un félĭu de oaste 451. Să aşézá în ţara Ungurĭască 452.

Franchiĭ, nărod din cine ĭaste? 76, 269.

Franconia să descalecă 285.

Franţa, sau ţara Franţuzască să descalecă 91, 177.

Franţoziĭ să laudă, că să trag din némul Troadénilor 177. Pentru caré să probozesc 177.

Fraiuta, Domnul Gotthilor, vine într'agĭutorĭu luĭ Arcadie 274.

Frizia să descalecă 277.

Fritighernis şi Athanaric, Domniĭ Gotthilor, vin la Valens înpăratul, şi să închină cu toate năroadele lor. Acestaş Fritighernis cuprinde o parte din Dachia 257, 258.

Fulvius Flacus, zic să fie suppus pe Ghetĭ şi pe Dachĭ 120.

www.dacoromanica.ro

Th.

Thavrichiĭ nărod 67.

Tharapia, cetate la maré négră 353.

Theodomir Domnul Gotthilor, face pace cu Leon înpărat 291. Bate pe Unĭ, şi pe Craĭul lor viu prinde 292.

Theodor Lascaris înpărat 427. Pune scaunul înpărăţieĭ Greceştĭ la Nichea 427. Taè capul Sultanuluĭ Turcesc în războĭu 434. Prinde pe Alexie înpărat 434; şi îl călugăreşte 434.

Theodora, fata luĭ Isachie Sevastocratorul să logodéşte după Ioan Domnul Românilor 412, 413.

Theodora, cetate în Dachia, făcută de Traĭan înpărat 155, 322.

Theodora, înpărătésa luĭ Constantin Monomah, stă singură la înpărăţie, 382; moare 382.

Theodoric Gotthul pradă Greţia 291. N'au stăpânit Dachia în puteré sa 295. Cumpără de la Burgundianĭ câmpiĭ Liguriĭ, şi să aşéză acolo 296.

Theodoric, fiĭcorul luĭ Theodomir, să numéşte Veronénul 291, 294. Intâĭ face pace cu Odoaţer, apoĭ cu vicleşug îl omoară 295. Bate pe Bulgarĭ şi stăpâneşte Sclavonia 311.

Theodoric înpăratul apusuluĭ lasând înpărăţiĭa să călugăréşte 343.

Theodoric Schythul, fiĭcorul luĭ Triarie pradă Thrachia până supt Ţarigrad 293. Piere 293

Theodoropolis, cetate în Dachia de Traĭan înpărat făcută 322.

Theopomp, Istoric 173.

Theodosie cel mare înpărat 255. Inţelepcĭuné şi creştinătaté luĭ, 270; dezbate toate ţările, carile apucasă Gotthiĭ, 258. Primeşte pe Athanaric Domnul Gotthilor cu cinste 265. O samă de Gotthĭ trimite tocma la Eghypet 266. tocméşte lucrurile înpăraţieĭ 270. Face pravile noaâ, bate pe Evghenie tyranul 272; moare 272.

Theodosie cel tânăr înpărat tocmeşte cetăţile la Dunăre, carile stricasă Varvariĭ cu Atila 283. Face cu Atila pace 283. Prin Hatmaniĭ săĭ bate pe Atila la Sardica, 284; moare 288.

Theudoric Craĭul Gotthilor cade la războiu cu Atila 288.

www.dacoromanica.ro

Theofil înpărat 352; moare 352.
Thrachia, ţara în care stă cetate luĭ Constantin, Ţarigradul 242.
Thrachiĭ, nărod 77. Inpreună cu Misiĭ au trecut la Asia 77.
Thuchidid, Istoric 173. Clevetit de Istoriciĭ ceştĭ maĭ noĭ 173.
Thulĭ, Ostrov, unde? 173.
Thoma, Patriarhul Lătinesc afurisĕşte pe Latinĭ, de nu vor ĭeşi înpotriva Vlahilor 430, 431.

H.

Hagan, Domnul Avarilor, suppune pe Sclavunĭ 327. Face corăbiĭ pe apa Tiseĭ, 329. vine cu oaste supt Ţarigrad 327.
Hagan Domnul Avarilor, face pod peste Dunăre 327. lua dajde de la înpăraţiĭ Romanĭ 329.
Hagan, Sultanul Turcilor prinḑând pe Dioghenis înpărat, cu mare cinste ţiindu'l_îl sloboade 386.
Haldeiĭ, nărod, întâĭ ştiutorĭ de carte 58.
Halchidon, acmù Cadichion 211, 331.
Harun Domnul Serachénilor 352.
Hatmaniĭ Grecilor de ¦Evropa şi de Asiĭa la bătaĭa Troadeĭ 94.
Halaoş, cetate şi ţinut Românesc în Ardél 474. De acolo au ĭeşit Radul Vodă în ţara muntenéscă 474.
Haceg, cetate Românéscă în Ardél 474.
Heghira, anul muhamedinesc 436.
Henric înpăratul Latinilor în Ţarigrad, dezbate toate cetăţile în Thrachia şi în Misia, din mânile Grecilor şi a Vlahilor 466, 467.
Hercules Bozul 88.
Hersonisos, Crâmul 90.
Heruliĭ nărod 71, 73. Ţiné Italia 294.
Herbul ţăriĭ Moldoviĭ de unde s'au luat? 155, 322.
Henric, înpăratul apusuluĭ cére bir de la Alexie înpăratul răzsărituluĭ 420.
Henric fratele luĭ Balduin stă înpărat Ţarigraduluĭ 398. Incunğură Udriĭul 430. Gonit de Vlahĭ fuge spre Didimotih 431; să însoţeşte cu Ioan Domnul Bolgarilor, şi cuprinde toate cetăţile în Thrachia şi Misia 434, 466.

www.dacoromanica.ro

Herţina, vestită pădure 76.
Hiva, maré Caspiiĭ 439.
Hina înpărăţie, Turciĭ îĭ zic Cinmacin 387, 438.
Hilvurie Maghistrul oştilor luĭ Iustinian 318.
Hrisus, apa în ţara Ungurésca 149.
Hrisos Vlahul pradă cu Românii săĭ la Serras 414; să vicleneşte înpăratuluĭ 414; gonéşte pe înpăratul cu bagocură de supt Prosac 416.
Honoria sora luĭ Valentinian înpărat pentru curvie gonită din curte 278. Invitéză pre Attila Domnul Unnilor asupra înpărăţieĭ apusuluĭ 282.
Honorie, înpăratul apusuluĭ, moare 276.
Hosrois înpăratul Persilor 332. Scrie la Iraclie să tăgăduĭască pe Hs: şi să să închine soareluĭ, şi aşé să facă pace 333.
Hotin cetate în Moldova 224; de Turcĭ tocmită şi mărită 224.
Hoşrev, caută Hosrois.
Hrovatiĭ, caută Horvatiĭ; să închină luĭ Vasilie machedon 355.
Hotarăle înpărăţieĭ Romanilor despre Dachia 62.
Hronicele Moldoveneştĭ şi Muntenestĭ sint greşite în socotéla anilor, în cariĭ zic să fie ieşit Dragoş Vodă în Moldova, şi Radul Vodă Negrul în Muntenie 483.
Hronografiĭ ceĭ vechĭ, maĭ toţĭ clevetiţĭ de la ceştĭ noĭ 172.
Hudis, Domnul Unnilor, omorând pe Gaina, îĭ triméte capul la Arcadie înpărat 274.
Hunaric Domnul Vandalilor 287; Ia muĭare pe fata luĭ Theodoric Domnul Gotthilor 287.
Huniĭ, caută Unniĭ.
Hunemund, Domnul Unnilor cade la robie 292.

O.

Obluţiţa, cetate, unde maĭ denainte să chema vadul Dunăriĭ Turciĭ îĭ zic Isaccé 240.
Oghel, păzitorĭul luĭ Igor ucide pe Ascold şi pe Dir, şi apucă Chiovul 372.
Odoaţer, Domnul Herulilor bătut de Gotthĭ, fuge la Roma 294.

www.dacoromanica.ro

De acolo la Ravena 295; îş dă războiu cu Theodoric Domnul Gotthilor, ce fără noroc 296.

Ocraina, ţară, unde? 176.

Octavie Avgust, Chesar 62.

Octavun, cetate în Dachia 321.

Octaĭ, fiĭorul luĭ Genghiz Han să poriclește Ghierai 437.

Olga, Doamna Rusilor, rămâne văduvă 357. Mérge la Ţarigrad pentru creştinare 357. Să botézăşi să numeşte Eleni357; să întoarce la Chiov 357; şi 357. Mult sileşte să întoarcă pe fiĭul său Svétoslav la creştinătate, ce în zădar 357. Să ispiteşte să boteze pe nepotul său Vladimir, ce să teme.... Să pristăveşte.....

Oleg, fiĭorul luĭ Svétoslav 372.

Olivrie, înpărat apusuluĭ 292; moare 292.

Omiros, Poetic, şi după Sfânta scriptură maĭ vechĭu de cât toţĭ scriitoriĭ 59. Să clevetește de băsnuitorĭu 171.

Onisicriz, Gheograf 173.

Oradia mare, cetate în Ardél 474.

Orbinus, Istoric Raguzău, multe blojerește 178.

Orhan, fiĭorul luĭ Osman, al doile înpărat Turcesc 440. Dobândește Brusa 441.

Osman, fiĭorul luĭ Erdogul 440; căcĭ s'au chemat Osmangic 440. Multe cetăţĭ ĭa de la Grecĭ 440; stă înpărat tuturor Turcilor 440; moare 440.

Ostrogotfiĭ nărod 73. Lăcuĭa Crâmul 263; căcĭ s'au chemat aşé 212. Din Pannonia întră cu pradă în Thrachia 257.

Othon, înpăratul apusuluĭ bate pe Ungurĭ 442.

Ţ.

Ţarigradul să zidéşte 241. Cade pe mâna Latinilor 411. Iară îl dezbat Greciĭ 467. Cade pe mâna Turcilor 387.

C.

Cerchesiĭ, nărod 60.

Cetaté albă s'au fost chemat Tomos, însă cu prepus 469.

www.dacoromanica.ro

Cetăţile Dachieĭ céle vechĭ, a cărora nume maĭ mult s'au fost sfârşind în Dava 73. Céle de Traĭan şi de alalţĭ înpăraţĭ într'ânsa făcute s'au tocmit 155, 322. Carile au făcut |s'au au tocmit în Misia, în Pannonia şi în Illiria 322. Carile au ţînut Românĭĭ în Ardél 473, 474.

Cehiĭ, caută Bohemiĭ.

Cinmacin, ţară şi înpărăţie 438.

Cincĭ socotéle pune Autorul pentru adeverinţa némuluĭ Românesc 110, 111. Aceléş să află la scriitoriĭ streinĭ pentru némul Românilor din Dachia 111 şi urm.

Corlu, sau Cirolois cetate în Thrachia între Ţarigrad şi între Udriĭu 415.

Ćubote verzĭ, sămn de boerie la înpărăţiĭa Grecilor 402.

Ş.

Şléhul Varvarilor despre Crivăţ spre Italia pe unde? Pentru ce nu prin Dachia 275, 285.

Şléhul oştilor Attiliĭ 285.

Ia.

Iazighiĭ năród 65, 82.

Ian Zamoĭschie scriitoriu Léh 113.

Iaropolc, fiĉorul luĭ Svétoslav.. Stâpâneşte Chiovul,... să fie luat femee o fată de Grec călugăriţă, de la care Olga aude legé creştinéscă,.... ucide pe frate-său Oleg.

Iu.

Iugor Domnul Chiovuluĭ, bărbatul Olgăĭ, mérge cu corăbiile asupra Ţarigraduluĭ 357. Apoĭ lovéşte la Asia şi pradă Pontul 357.

Iulia, fata luĭ Avgust Chesar 117. Desfrănările eĭ 117.

Iulie Chesar, caută Iulie.

Iulie Nepos, înpărat 292. Gonéşte pe Glicherie din înpărăţia Apusuluĭ 292, 293.

www.dacoromanica.ro

X.

Xanthiĭ, nărod 74.
Xenofos Doftorul 164.
Xenofont, istoricul clevetit 173.
Xerolofos, munte în Ţarigrad. 368.

In.

Inpăraţiĭ Ţarigraduluĭ desfrănaţĭ în desfătărĭ 270.
Inpărăţiile céle vechĭ, caré după caré au urmat, şi pentru ce aşé s'au mutat 170.
Inpărăţiĭa Turcéscă când s'au început? 436.
Inpărăţiĭa Apusuluĭ să desparte de la înpărăţiĭa Răzsărituluĭ 241.
Inţelepţiĭ lumiĭ cariĭ, şi nerušinaré lor 171.

G.

Ginghiz Hanul Tătărăsc 436. Când au ĭeşit într'aceste părţĭ? 436. De unde au ĭeşit? 436. Intră în Persia 436. Apucă cetaté Belhul, ţara Horasan 436. Inparte monarhia lumiĭ fiĉorilor 437; moare 437.

www.dacoromanica.ro

INDICE GENERAL

A.

Ababa Alana, mama luĭ Macsimin Thracul. 206.

Alan este chemat craiŭ al Ungarieĭ după gonirea luĭ Petăr. 380, 442.

Abazalile fac parte din Schythia. 60

Ac domnul Unilor, năvălesce în Ungaria cu Uniĭ, Comaniĭ, Amaxoviĭ şi Ruşiĭ. E omorât de Ladislav. 149.

Academia din Berolin de maĭ multe orĭ a cerut de la Românĭ deslușirĭ despre începutul lor. 179.

Acathistul, rugăciune zisă când Ţarigradul era înconjurat. 333.

Ac Iflac=Vlah alb, trebue să fi fost alţĭ Vlahĭ, deosebiţĭ de Vlah negru. 307.

Acenghiĭ, munţĭ saŭ Emiĭ. Până aci apucaseră Vlahiĭ. 398.

Acfiliia. Zonoras spune cum a fost omorît Constantin şi cum Constans îl aruncă în apa Alsa lângă Acfilia. 248. Lângă ea se opresce Atila. 289.

Acfisgran. Carolus merge către el, de aci el plécă la Bononia şi apoĭ se întórce iar la el. 350

Achaia a fost dată luĭ Constans de Constantin cel mare. 246.

Achillaea, Veḑĭ *Ahilia.*

Adacfas (la ape) cetate zidită de Traian. 322.

Adalbert episcopul de Praga a botezat pe fiul luĭ Gheiza, Ştefan. 375.

Adam. Ce a fost în anul 4314 de la Adam. 94. De la el până la venirea luĭ Dragoş Vodă în Moldova, Neculai Costin pune 6867. 290. Hronicul rusesc la anul de la Adam 6551 scrie despre Vladimir. 380. Ce a fost în aniĭ 6821 şi 6867 de la Adam. 483

Ad aquas. Veḑĭ *Adacfas.*

Adiavenie l'au numit pe Sever după ce a biruit pe Adiaveniţĭ. 118, 204.

Adiaveniţiĭ sînt biruiţĭ de către Sever, el a fost numit Adiavenic. 118

Adina, cetăţue zidită de Justinian. 323.

Adrian. Nu se sfiesce a micşorà meritele luĭ Traian. 15. Clavdie Ptolemeŭ a fost pe la împĕrăţia luĭ 59. Sarniţie ḑice că el a întors în Italia, coloniile aduse de Traian în Dachiia. 134, 151. Nu el, ci Au-

www.dacoromanica.ro

relian a mutat coloniile luĭ Traian. 131. Urméză după Traian. 151, 154. Sarniţie îl lasă şi se apucă de Aurelian. 152. A dat Parţilor Armenia, Ásiria şi Mesopotamia şi ar fi părăsit şi Dachiia dacă nu s'ar fi temut să nu piardă miĭ de cetăţenĭ Romanĭ ce trăiaŭ acolo. 154, 196, 197, 198. Evtropie afirmă acest lucru. 154. Este adoptat de Traian. 195. Vine la împărăţie prin mijlocirea împărăteseĭ Plotina. 196. Mută hotarul împărăţieĭ la apa Tigruluĭ. 197. Ridică óste contra varvarilor, vrênd să trécă Dunărea, călărimea Patavilor a trecut'o înnot, Varvariĭ s'au înspăimântat şi s'au supus. Xifilin spune că el a avut un cal de la Nipru din care causă l'a numit Nipru, ceea ce probează că nu numai Dachia ci şi la Nipru stăpâneaŭ Romaniĭ. Móre la anul 138 d. hs. 199. El a stricat podul de peste Dunăre ca să nu năvăléscă Varvariĭ, spun Dion şi Evtropie. 280.

Adrianopolis. In 1704 Cantemir venind de aci pe la Galaţi i se dă o monedă de la Constans de cătră Teodorĭ Părcălabul. 248. Hatmanul Ioan goneşte pe Slavonĭ până aicĭ, unde se dă o bătălie în care Slavoniĭ sunt învinşĭ. 317. Satul Tavrocom e în apropiere de Adrianopolis. 404. Ioan Alexie apucă între alte cetăţi şi Adrianopolis. 432

Aetie, comandantul Romanilor în lupta de la Tolosa, contra Unilor şi Vandalilor, pe timpul lui Teodosie cel tânăr. Era din némul Valahilor zice Sarniţie. 133. Chiamă pe Huniĭ contra tiranului Ion. 278. Valentinian îl chiamă din Galia de frica lui Attila. 284. Toţĭ soţiĭ împĕratuluĭ Rômului, pun pe Aetie, hatman al oştilor strînse în contra lui Attila. El s'a născut în cetate Dorostola. 288. Birueşte împreună cu Thorismund pe Attila, la cetatea Avreliĭ. 288.

Africa. Până în pustiurile eĭ se întindeau hotarele împărăţieĭ romane. 14. Africa, cu a Romiĭ pururé răvnitóre Carthaghiné, aŭ simţit o rană ce aŭ rĕmas nevindecată. 20. Némurile din Schythia aŭ fost şi prin Europa şi prin Asia şi prin Africa. 58. Până în ea a pătruns Alexandru cel Mare. 88. Elliniĭ aŭ stat şi 'n ea. 88 De la ea, s'a numit Scipio, Africanul. 118. Romaniĭ avu războiŭ cu Anibal. 120. Turciĭ stăpânesc în ea. 170. «Cĭudată, saŭ de lucrurĭ cĭudate scoţîtoare Africa. 171. Până aci au pătruns Varvariĭ. 174. Până la Africa s'aŭ găsit robiĭ luaţĭ de la Leşĭ şi de la Ruşĭ, de Tătarĭ. 175. Sub Traian, părţile despre Africa eraŭ liniscite 190. La ea se duce Maximian. 232. Africa de la Sirte până la Chirine făcea parte din imperiul roman. 242 Ea era cuprinsă în crăiĭa Italieĭ şi coprindea 5 provinciĭ 242. A fost dată luĭ Constans de Constantin cel Mare. 246, 248. Zonaras. spune că Constantin o cere luĭ Constans. 348. Şi din ea vin reprezentanţĭ la sinodul de la Sardica. 250. E prădată de Mabreĭ pe timpul lui Valentinian. 254. Supusă de Gotthiĭ formézá împreună cu Galiu şi Ispania împărăţia Visegotthilor. 266. Gotthiĭ au trecut Dunărea maĭ sus de Dachia când au venit în ea. 273. Alaric voia să trécă în

www.dacoromanica.ro

ea însă a murit. 276. Fusese apucată de Vandalĭ, pe vremea lui Attila. 287. In părţile eĭ, pe vremea luĭ Anthimie împăratul, se pomenesc biruinţele lui Gherseric domnul Vandalilor asupra hatmanilor lui Leon. 291. In ea dobândeşte victoriĭ Justinian, prin hatmanul Velisarie. 314. Spre ea îşĭ îndreptéză Justinian oştile. 316. Guvernatorul eĭ era Iraclie cel bătrân. 332. Serachenii au luat Cartagina din Africa. 340. Familia Aleosmanilor stăpâneşte împărăţiĭ în Asia, Africa şi Evropa. 438.

Africanul. Numire dată unuia din Scipionĭ. 101, 118. Emilian, Hatmanul Lighiónelor din Misiĭa era de neam African. 209.

Afrodita. Bozul ieĭ, Paravat îl pune în locul Bisericilor. 252.

Afrodithis, ieĭ i se închinaŭ Ellinĭi. 89.

Agalmate sunt chipurile săpate pe care le ridică senatul când primeşte falşa veste, că Domiţian este biruitor. 166.

Agamemnon, fratele luĭ Menelaos. 91. Cel maĭ de frunte conducător al Ellinilor. 93. In capul Grecilor din Evropa, trece în Asia, la anul 1194 a. Chr. şi 4314 de la Adam. 94.

Agarénul a îmblânḑit pe Bulgarĭ, Sirbĭ şi alţĭ barbarĭ ce îngroziseră «Evropa». 20.

Agathopolis. Spre el alerga Isachie Anghel, ca să opriască năvălirile Tătarilor şi Vlahilor. 406.

Agathopolitan, câmp, în care Isachie Anghel aşază tabăra contra luĭ Asan. 404.

Agathus scriitor, în cartea 4, List. 132, vorbesce de Iezdegherd împăratul Perşilor. 275.

Agesilau. Veḑĭ *Aghisilau.*

Aghisilau este osândit de Iosif Iudeul. 173.

Agricola. Ce scrie «Taţitus» în viaţa Agricoleĭ. 73

Ahilia, o altă numire a Chilieĭ. 365.

Ahilevs. 19. a biruit în pustiile Schythiiĭ. 88. Conducător al Grecilor din Evropa în rĕsboiul Troian 93; era fericit de Alexandru Machedon, că a avut pe Omir să-ĭ cânte faptele. 171.

Ahillis Hadămbiĭ ţinea împăraţia Eghipetului împreună cu Pathin şi din porunca luĭ a fost omorît Pompeĭ. 163.

Aiaxi Docrénul, conducător al Grecilor din Evropa, în rĕzboiul Troian. 93

Aiaxi Telamenénul, conducător al Grecilor din Evropa, în rĕsboiul Troian. 93.

Alaiddin. Veḑĭ *Alaindin.*

Alaindin, domnul Turcilor. Războiul luĭ cu Lascaris. 433. Asupra luĭ vine Suleiman Şah. Scaunul luĭ era la Iconie. 439. Auzind de puterea Tătarilor, socoteşte să facă pace cu ieĭ. 439. Trimite ómenĭ la Erdogril şi acesta se face prieten cu Alaindin, şi intră în slujba luĭ Alaindin. 440. Ţara luĭ, e scăpată de tălhărimea tătăréscă de către Erdogril. Alaidin face seraschier pe Erdogril. Alaidin după mórtea luĭ Erdogril, face seraschier pe Osman, care fereşte ţara de neprietinĭ şi alătură împărăţieĭ luĭ Alaidin, multe cetăţĭ greceştĭ. 440. Móre la 1300 d. Hs., saŭ 699, anul Higiretuluĭ. Iĭ urméză Osman. 440.

Alaniĭ, după Dion, la răsăritul Măreĭ Negre. 61. Idem. 63. Socotiţĭ ca Goţĭ de Procopie şi ca vitejĭ de Dionysie.

www.dacoromanica.ro

76. Pleacă cu Vandalii de la Meotis la Rîm. 76. au fost bătuţi de Antonie Pius. 199. Ei sînt luaţi cu Vandalii zice Procopie. 269, 275. Socrat spune că în armata luĭ Teodosie să fi fost câte-va pâlcurĭ de Alanĭ. 272. Ei aŭ coprins Luzitania în acelaşĭ an cu năvălirea luĭ Alaric în Italia, spun Idatie şi Isidor. 276. Pe vremea luĭ Attila, aveaŭ craĭ pe Sarghiban. Ei se unesc cu Romanii în contra luĭ Attila. 288. Eşind din Italia, Attila năvăleşte asupra lor, dar e bătut de Alanĭ, cu ajutorul luĭ Thorismund, Domnul Gotthilor. 289

Alara apa, dă in Visara, aci strânge oştile Carolus Marele. 350.

Alaric Domn al Gotthilor din familia Balthică, năvăleşte în Greţia şi apoĭ din porunca luĭ Stilihon, voevodul luĭ Honorie, trece şi el în Italia, apoĭ supuind Galia, Ispania şi Africa întemeiază împărăţia Visegotthilor şi a ţinut până în timpul luĭ Justinian care ĭ-a stârpit de acolo. 266. In armata luĭ Theodosie era câte-va polcurĭ de Goţi subt Alaric. 272. Năvălesce asupra apusuluĭ, prădéză Dalmaţia, Panonia, trece apa Padul, încongioră pe Honorie în cetatea Asta. 273. Este bătut de Stilihon şi se retrage în Iliria. 274 La 405 Alaric intră în Spania. 275. Patavie zice că Alaric a prădat câtva timp în Greţia şi Epir, apoĭ cu voia luĭ Stilihon pătrunde în Italia, pentru care lucru Honorie omóră pe Stilihon. Honorie voeşte să facă pace cu el, însă Alaric îĭ pune condiţiunĭ ca el şi cu aĭ săĭ să fie primit în Italia. Alaric inconjóră Roma şi în timp de 3 zile o prădéză, dând ordin la soldaţi ca toţi câţi vor fi în biserica Sfinţilor Apostolii Petru şi Pavel, de ieĭ să nu se atingă; el robeşte pe Plachidia, sora luĭ Honorie şi o dă de nevastă cumnatuluĭ sĕu Athaulth; după 8 zile plécă la Reghion, lăsând Roma pustie, voind să trécă la Sichilia şi Africa unde a murit. 276. El năvăleşte în Italia în acelaşĭ timp (anul 411) în care Vandalii şi Sveviĭ au coprins Galia; Alaniĭ, Luzitania; Silinghiĭ, Betica, spun Idatie şi Isidor. 276. Fiul luĭ Evaric, domnul Gotthilor, se urcă pe tron după mórtea tatăluĭ sĕŭ. 294.

Alazilor. Patavie, cartea 8, numesce pe Domnul Cazarilor, Domnul Alazilor. La el fuge Iustinian când scapă de la Crâm. 340.

Alba Iulia. Intre ea şi Sibiŭ, aŭ avut târgul Roşiia. 474.

Alba cetate. Veḑi *Cetatea albă.*

Alba mare. Munţii Cenghĭ trec de la Filippolis spre marea Albă. 64. Saŭ marea Mesoghia. 90. La Bogat marea Négră dă în marea Albă, 242. Caliupolis este cheia Ţarigraduluĭ despre marea Albă. 441.

Alba Longa, cetate fundată de Ascaniu, a fost scaunul seminţiilor luĭ Eneas. 96. Cetate în Italia; din ea s'a mutat scaunul la Roma. 99.

Albaniĭ, carĭ îngroziseră Evropa, n'a maĭ rĕmas nimic din ieĭ. 20.

Albergoti, cardinal, a avut pe Eneas Sylvius ca secretar. 115.

Albianiĭ e jefuit de către Vandaliĭ. 275

Alemaniĭ sunt biruiţi de Avrelian. 219. Sunt învinşi de Maximian, care intră în triumf în Roma. 233. Aŭ avut craĭ pe Crocus. 234. Ei as-

www.dacoromanica.ro

cultă pe Paravat. 251. Eĭ prădézĕ Gallia, pe timpul luĭ Valentinian. 254. Eĭ locuiaŭ în Panonia. 282.

Aler—Avrelian. Nişte ruine de pe malul Oltuluĭ, aprópe de Dunăre, sunt numite curţile luĭ Aler, zice Preda Stambol Românul. 217.

Alexandria, cetate în Eghypet, cuprinsă de Diocleţian. 232. Perşiĭ luase Alexàndria în timpul luĭ Mavrichie. 332.

Alexandrin. Hronicul Alexandrin spune, că Theodosie a murit în vîrstă de 65 anĭ. 272. Acelaş Hronic spune, că la 442 Hunii aŭ prădat Trachia, Iliria şi Machedonia. 283. Theofan în Hronicul Alexandrin vorbesce de Pelaghie şi Zenon. 296.

Alexandru vine la împărăţie după fratele sĕŭ Leon Sofos şi după un an şi o lună mórte din cauza băutureĭ. 356. După el rĕmâne Zoi împărăt tĕsă. 356. Roman plătesce maĭ mult de cât plătea el luĭ Ihor. 357. El şi cu maica sa Zoi împărăţeşte 13 anĭ. 358.

Alexandru, marele Machedon, a mers la Persia şi India, pe urmele luĭ Dionysos. A ajuns şi în Africa, în Lydia, până la Amon. 88. Ar fi ajuns şi până la Iraclis. 88 Fericea pe Ahilevs, că a avut pe Omir să-ĭ cânte faptele. 171. Istoria luĭ a scris-o Cvintus Curtius, Arianos. 173. Plutarh. 173, 300. Din rămăşiţele nărodulŭĭ luĭ ar fi Sacsoniĭ. 177. Curţius a scris istoria luĭ. 299. Tot aşa şi Plutarch. 300.

Alexandru Paris e trimis de tatăl sĕŭ cu corăbiĭ de rĕsboiŭ, să devasteze Ellada. Răpeşte pe Elena, Dómna luĭ Menelaos. 91. Fuge cu Elena în Eghypet. 92. După fuga luĭ, Menelaos chiamă la luptă căpeteniile Grecieĭ. 92. Troadenĭ se hotărăsc să-l ajute. 93.

Alexandru Sever. Romaniĭ în Dachia până la el. 203. Despre Avrelie Sever Alexandru. 206. In al şéptelea an al împĕrăţieĭ acestuia, care este 229, işĭ sfârşesce Dion istoria. 207.

Alexandru Vodă tatăl luĭ Iliaş. 26.

Alexandrin hronic spune, că Theodosie a murit în etate de 60 anĭ. 272.

Alexia, cetate fondată de Iraclis cu Troadeniĭ robiţĭ. 91.

Alexie Veḑĭ *Ioan Alexie.*

Alexie Anghel, fiul luĭ Isachie Anghel, e trimes de tatăl sĕŭ la Filip împăratul apusuluĭ. E trimis de Filip la Veneţianĭ şi la Balduin, graful de Flandra, şi Balduin, pregătind óste şi corăbiĭ de rĕsboiŭ şi plécă împreună cu Alexie şi isbesce pe Alexie Comnenos, în Ţarigrad. Impreună cu tatăl sĕŭ, ocupă domnia pe care o ţine 7 lunĭ. 420. El se giuruise să dea luĭ Balduin şi Veneţianilor multă leafă. 421. Cu el veniseră latiniĭ şi cuprinseseră Ţarigradul. 422.

Alexiĭ Anghel, se ridică asupra fratelŭĭ sĕŭ Isachie Anghel, îl prinde, îĭ scóte ochiĭ, şi se urcă pe tron. 409, 420. El a fost fratele luĭ Isachie spune Honiatis. Ca să uşureze fapta urâtă ce făcuse, işĭ dă numele de Comnenos născut din Emmanoil Comnenos. Se preface în Alexie Comnenos în ḑiua în care se încoronéză. 410. Vrând să se urce pe cal, e trântit şi sfărămat. 410. Luĭ îĭ trimite solĭ Henric împăratul apusuluĭ, ca saŭ să-ĭ dea bir, saŭ să se gătéscă de bătae. 410. Trimite solĭ la Asan şi Pe-

www.dacoromanica.ro

tăr, să facă pace, zice Honiatis. Trebuind să mérgă spre Anadol, trimite contra Vlahilor pe Hatmanul Aspiatis, care e bătut. 411. De la el cere Ión armată, ca să supue Misia. El trimite pe Manuil Camize Protostratorul, dar óstea fuge. 412. La 1197, merge la Chypsala, ca să dea ajutor cetăţilor din Trachia pe care Vlahiĭ şi Tătariĭ le prădaŭ. Primeşte în împărăţie pe Hris. 414. El, dă pe a 3-a fată, Evdochia, care fusese soţia luĭ Andronic, o dă luĭ Stefan, feciorul luĭ Neeman, domnul Triballilor. 419 De la el vrea să rĕscumpere împărăţia, Isachie Anghel, cu ajutorul luĭ Filip, împĕratul apusuluĭ. Balduin de Flandra, vine în contra luĭ şi el fuge la Develt. 420. La 1204, e pus în închisóre de Latinĭ. 421. Fugise în Greţia, şi fiind prins de Balduin, e trimis în Ghermanie. 422, 433. Boeriĭ fugiţĭ cu el, fuseseră aduşĭ la Ţarigrad, se duc la Vlahĭ. 423. Intorcêndu-se din Ghermania, cere ajutor de la sultanul Iconiĭ Athatin care vine în ajutor luĭ Alexie cu 20.000 Turcĭ. 433. El era socrul luĭ Lascaris. E prins şi făcut călugăr. 434.

Alexie Comnenos a fost biruit de Romano-Moldo-Vlachĭ. 18. Timpul luĭ. 386. Vine împărat după călugăria luĭ Mihail 388. A domnit 37 anĭ şĭ móre la anul 1118 fiind de 70 anĭ. 388.

Alexie Comneno vine la împărăţie după mórtea tatăluĭ sĕŭ Manoil, dar la vîrsta de 14 anĭ e sugrumat de unchiul sĕŭ Andronic. 391.

Alexiĭ Gvidon, hatmanul oştilor răsărituluĭ, împreună cu Vasile Vataţis, aprópe de Arcadiopolis, are rĕsboiŭ cu Vlahiĭ, dar e bătut. 409. Piere în luptă. 409.

Alexie Aspiatis e trimis de Alexie Anghel, contra Vlahilor, dar e bătut şi prins. 411. Se opune luĭ Ioan Alexie, în Filippopolis, şi fiind prins, e spânzurat. 431.

Alexie Ducas, poreclit Muciflitis, spune latinilor că de-l vor face împĕrat le va da o sumă mare de banĭ. La 1204, e ridicat împărat, şi neputând plăti ce făgăduise, Latiniĭ bat Ţarigradul. 426. Fuge din Ţarigrad în Greţia, unde stă ascuns. 422. A fost adus de Latinĭ şi spânzurat de un stâlp, pentru că omorîse pe Isachie şi pe Alexie. A fost împărat, lunĭ 2, zile 16. 422.

Alexie Stratigopul, frate cu Mihail Paleologul şi este trimes de el contra luĭ Michail thătarul. El vine până aprópe de Ţarigrad, acolo cu ajutorul unuĭ bătrân grec, pătrunde în cetate şi pune mâna pe Ţarigrad, el trimite ştire la fratesĕŭ la Nichea. 476, 477.

Alicanipirgul, cetate zidită de Traian. 322.

Aliosmani din némul oguzilor, carĭ venind din spre marea Caspică, coprind împărăţia turcilor şi le iea şi numele. 387. Impărăţia lor. 395. Cu năpaste acest nume se dă împăraţilor. 438. Tagĭut Tevarih, pentru familia Aliosmanilor. 439.

Aliosmăneştile slave. 22. Despre curtea Alimimănéscă. 436.

Almirin, cetate zidită de Justinian, în marginea Schythiiĭ, căreia Turciĭ îĭ zic Tuzla, care póte să fie Tuzla ce e azĭ în Crâm. 323.

Almu, tatăl luĭ Bela 2-a orbul. 442.

Almurad urméză după Muhammed, 441.

www.dacoromanica.ro

Alsa, apă, în care Constans aruncă pe Acfiliia, zice Zonoras. 248.

Altar. Fecióre păziaŭ focul carele la «oltariul» Boaziĭ ardea. 97.

Alvochéniĭ, în Dacia, înainte de Dacĭ. 68.

Amalĭĭ, familia. Din familia acésta, era Theodoric, domn al Gotthilor. 294. Theodoric Amali săturându-se de bine-facerea luĭ Zenon în Misia s'au viclénit. 294.

Amaliţiĭ familia domnitóre la Ostrogotthiĭ. 260.

Amaxoviĭ. Bonfin zice, că ieĭ împreună cu Uniĭ, Ruşiĭ şi Comaniĭ năvelesc în Ungaria, însă sunt bătuţĭ de Ladislav 149; astăzĭ se numesc Ruşiĭ, o parte din Siculiĭ aŭ ajuns până aci. 282

Amazónele, din acelaş ném, purcese cu Schytiĭ. 59.

Americа vorbeşte despre existenţa eĭ. 181.

Amilius, ia stăpânirea fratelui sĕŭ Numitor, pe la 777 a. Hs., şi pe fiica luĭ, Rhea. 96; oface vestală. 97. Aruncă într'o pădure pe Romulus şi Remus şi supune la muncĭ grele, pe Rea. 97 Inaintea luĭ, se aduce Remus sub acusaţia că a prădat turmele luĭ Numitor. 98. E omorât de Numitor şi de nepoţiĭ sĕĭ. 98.

Amira. Amira a poruncit de i-aŭ tăiat mâna drépta şi l'aŭ scos pe Damaschin din Curte. 344. Domn al Sarachenilor, taie mâna Sfîntuluĭ Ion Damaschin şi apoĭ îl primesce la Curte. 345.

Ammian scrie că Diocleţian a bătut pe Gotthi cari prădaseră Thrachia. 232. Vorbesce de răsboiul Gotthilor cu Sarmaţiĭ şi cu Constantin Marele. 245 Il chiamă Marţelin, şi spune că Constantin a luat tovarăş pe Iulian Paravat. 249. Spune că Constantiie a domnit şi trăit puţin maĭ multe ḑile de cât 45 anĭ. 250. Despre Iulian. 251, 252, 253. Spune că împăraţiĭ socoteaŭ cum să ţie în stăpânire pe Gotthiĭ, şi că vin Huniĭ saŭ Uniĭ, din cele maĭ de afund hotare ale Sarmaţilor, cu domnul lor Valamir, cad asupra Gotthilor pe cariĭ îĭ mută din locurile lor. 225, 256. Spune că Gotthiĭ jefuesc Thrachia, Misia, Dachia şi Panonia 257. Ostrogotthiĭ şi Visigothiĭ la 374. 262; vorbesce despre lupta luĭ Valens cu Grutinghiĭ. 270, 271.

Ammilian. Veḑi Ammian.

Amon. Până aci a pătruns Alexandru cel Mare. 88.

Ambrosius. Veḑi *Amvrosie.*

Amvrosie spune în oraţia la Pogrebanie luĭ Theodosie, că Constantin Marele, ar fi fost botezat de Evsevie, episcopul Nicomidiiĭ. 247. Sf. Amvrosie despre Teodosie cel mare în oraţia făcută la Pogrebania luĭ. 258.

Anadol. Ca să aşeze lucrurile în acéstă parte, trece Alexie Anghel. 411. Greciĭ fugiţĭ aci, ridică împărat pe Theodor Lascaris. 427. Aci aduce Theodor Lascaris multe cetăţĭ la supunere. 433. Tot ce maĭ remăsese împăraţilor greceştĭ aci, cuprinde Orhan. 440.

Anale. Taţitius în analele sale scrie că la a. 70 d. Ch. Sarmaţiĭ aŭ prădat Mysia şi a omorât pe Fonteus Agrippa. 165.

Anastasie, împărat al Romanilor. Pe timpul luĭ s'aŭ ivit în Evropa némul Slovenilor, cu 385 în urma

www.dacoromanica.ro

venireĭ Romanilor în Dachiia. 132. Romaniĭ în Dachia până la el. 293, 259. E ridicat de Senat în locul luĭ Zenon, la 491, Martie17. Se maĭ numea Silenţiarul. 296. Calvizie spune că în al 7-a an al împărăţieĭ se arată spre Evropa, niamul Bolgarilor. 301. Patavie zice asemenea. 301. Chedrinos spune că în al 10-a şi 11-a an al împărăţieĭ luĭ Anastase. 301. Impotriva Bulgarilor Anastasie trimite óste la apa Zursa şi Romaniĭ fură biruiţĭ. 301. El vĕ-ţând că cu armele nu-ĭ póte potoli, le dă banĭ şi din hotarele împărăţieĭ ĭĭ înduplecă să iasă. La a doua venire a Bulgarilor, neputând Anastasie să-ĭ scótă din Misia, ĭĭ lasă să trécă în Panonia. 302. Bolgariĭ intră în Pannonia în al 14-a an al împărăţieĭ luĭ Anastasie, la anul 504. 311. Theodoric Veronianul, credea că Anastasie ĭĭ îndemna să intre spre apus. 311 Ca să apere Ţarigradul de varvarĭ, trage ziduri de la Marea-Négră până la cetatea Silivriĭ în Marea-Albă. 312. La 505, Anastasie are rĕsboiŭ cu Perşi, ĭĭ bate şi face pace. E bătut de Mundon Domnul Gheţilor, care intrase în Machedonia şi Thessalia. El potolesce pe Gheţĭ cu banĭ. El vrea să schimbe cântarea Trisaghion. El face să se întórcă Vitalian, care venise cu armată până sub Ţarigrad, ca să scutéscă Orthodocsia, cea amenințată de Anastasie. 312. Din armata luĭ aŭ fost omorîţĭ 65 miĭ. Scrie Gheorghie Chedrinos că în anul 23 al împărăţieĭ luĭ Anastasie, Vitalian Schythul să fie omorât pre Chiril Hatmanul oştilor. Vitalian face vase ca să înconjóre pe mare pe Anastasie în Ţarigrad. Marin, voevodul luĭ Anastasie, luând pe Ploclu Mathematicul oprind cu nişte oglinde, corăbiile luĭ Vitalian. El a fost cap şi scutitoriŭ al Evthyhianilor. Ca să se împace cu Vitalian ĭĭ dă banĭ şi îl face maghistru oştilor. Rĕmăsese în eresia luĭ şi maĭ târziŭ căindu-se, cere iertăciune de la noróde. 313. Ise arată un om gróznic, care ĭĭ spune că pentru erezia luĭ, Dumnezeŭ i-a şters 14 anĭ din viaţă şi că are să móră de fulger, ceea ce se şi întâmplă, la anul 518, April 17, cu tóte că el ordonase luĭ Procul mathemathicul, să-ĭ facă o casă prin care să nu pătrundă fulgerul. In locul luĭ vine Iustin Thracul. 314. Zidurile făcute de el, sfărămându-se pe timpul luĭ Iustinian, aŭ intrat Huniĭ în Ţarigrad. 316. De pe vremea luĭ se schimbă numele Românilor. 396.

Anastasie numit şi Artemie, vine la împărăţie după mórtea luĭ Filipic, împărăţeşte doĭ anĭ apoĭ este prins de Theodoric, care îl trimete la monastire în Thesalia, spune Chendrinos. 343.

Anastase tatăl luĭ Michail, deregătorul din Drista, când Pecenegiĭ voesc să trécă în împărăţia de răsărit ca să se boteze. 381.

Andreas al II-a, feciorul luĭ Bela 3-a, era în Ungaria Craiŭ, pe când Ioanis Ducas era la Nichea. 445. Pe timpul luĭ, Vlahia a fost sub protecţia Ungarieĭ, spune Coloman. Diploma luĭ, s'a scris la 1222, iar el a domnit 31 anĭ şi ĭĭ urmézĕ Bela 4-a. 446. El era tatăl luĭ Belą 4-a. 447, 449,

www.dacoromanica.ro

Andreĭ, fiul luĭ Troilo, ucide pe Constans. 335.

Andreiŭ tatăl luĭ Bela, craĭ unguresc domnea la venirea luĭ Batie. 145, 443. O dîplomă de la el. 452.

Andrian. 195, 196. Veḑĭ *Adrian*.

Andrias craiul unguresc este gonit de la domnie de fratele sĕŭ Bela. 383. 442. Este întâiul născut al luĭ Ladislav Pleşuvul. 442.

Andriatica, mare. La ostróvele ieĭ scapă Bela 4-a. 450.

Andriianopolis. De aci vine Cantemir spre Galaţĭ. 248. Hatmanul Ioan, de subt Ţarigrad până la Andrianopolis a gonit pe Sclavonĭ. 317. Aprópe de el, este satul Tavrocom. 404. E luat de Românĭ în unire cu Tătarĭĭ. 432.

Andronic vine la împărăţie după sugrumarea nepotuluĭ sĕŭ şi a mameĭ sale. 391. Aflând că Isachie Anghel vrea să-ĭ iea împărăţia, merge contra luĭ, dar scapă într'o biserică unde e făcut împărat şi apoĭ prinde şi îl omóră pe Andronic. 391, 392. Móre la 1185, piere şi în locul luĭ e ridicat Isachie Anghel. 399. Andronic fuge la Ismailtean. 419.

Andronic fiul împăratuluĭ Constantin Duca şi a Evdochieĭ. 384. Cu vicleşugul luĭ cade Dioghenis împăratul pe mâna luĭ Sultan Hasan. 386. Dioghenis scăpând vine la împărăţie şi trimete pe Andronic cu óste contra Turcilor, carĭ îl prind şi-ĭ scot ochiĭ. 386.

Andronic Paliolog. Luĭ îĭ vine veste că Turciĭ aŭ luat Caliupolis. 441. A stat la împărăţie după mórtea tatăluĭ sĕŭ Mihail Paleolog, care s'a numit cel bătrân. 477. Pe timpul împărăţieĭ luĭ istoricul Nichifor Grigoraş ne arată Valahia ca slăvită stăpânire şi spune că un craiŭ Sîrbesc să fi luat de nevastă pe fata Domnuluĭ Valahiiĭ. 478. Pe sora luĭ o cere craiul Sîrbesc iar pe nepóta luĭ Simonidis o iea de nevastă Milutin. 479, 480 El era maĭ tînĕr de cât Milutin. 381.

Androsul, posesie insulară a Ellinilor. 90.

Anglicana Crăie e fondată de Britanĭ la anul 449. 12.

Anghel. Veḑĭ Isachie Comneno Anghel.

Anghira. Sultanul de aci, trimisese ajutor luĭ Alexii Anghel. 415.

Anhelo, locul unde s'aŭ luptat Bolgariĭ cu Justinian. 341.

Anhialon cetate, a fost lăsată de Tătarâĭ la drépta, scrie Zosim. 211. Pe cetăţile carĭ sunt maĭ aprópe de Anhialon, pune Iachie Anghel, dajde maĭ mare. 400. E întărit cu turnurĭ şi cu óste, de către Isachie. 408. Aci Constantin Copronim a a. şezat tabăra. 346.

Anichie Maxim omóră pe Valentinian împăratul apusuluĭ, la anul 454 Martie 17, în câmpia Marţiiĭ. 290.

Annie, a fost consul cu M. Nonie Muţianul, pe vremea luĭ Septimiu Sever. 161.

Annibal, domnul Carthaghineĭ, a avut rĕsbóe cu Romaniĭ. 120. A purtat resbel cu Valerie Flaccus a' VIII-a, după cum spune Liviusl 120.

Aninvalin, fratele luĭ Constantin Marele şi tatăl luĭ Dalmatie. 246.

Anna a fost luată de nevastă de Vladimir, după ce s'a botezat. 373.

Anonim în Petavie despre sfârşitul domnieĭ luĭ Diocleţian şi Maximian. 233. Anonim şi Euseviе în viaţa luĭ

www.dacoromanica.ro

Constantin, despre Gothĭ, Sarmati şi Constantin la 332. 245.

Antenor a fost trimis de Priam, ca sol în Ellada. 91. Greciĭ nu-ĭ daŭ niciĭ un rĕspuns hotărîtor la solia luĭ. El se întórce şi spune luĭ Priam resultatul. 91. El nu se uneşte cu cele-l'alte căpeteniĭ Troadene, la rĕsboiul contra Grecilor din Evropa. 93. Prin vênzarea luĭ aŭ pătruns în Troia, Greciĭ din Evropa, cariĭ, luĭ, nu-ĭ fac nimic. El sfătueşte pe Troadenĭ, să dea pe Elena Grecilor. 94. Numaĭ el scapă dintre Troadenĭ, plécă spre Italia şi se abate, în partea unde este acum Veneţia, după cum mărturiseşte Onufrie cu 429 anĭ după Hs. 95.

Anthimie, hatman al luĭ Theodosie, e trimis în contra luĭ Attila, pe care îl bate la Sardica. Armighislie, tovarăşul sĕŭ trece de partea luĭ Attila, dar Anthimie tot îl bate şi făcând pace cu Attila, cere mórtea luĭ Armighislie. 284. Ţinea pe fata luĭ Riţimir. 292. Se încoronéză la anul 467, Aprilie 12, în locul luĭ Sever. Pe vremile luĭ se pomenesc rĕsbóie în părţile Africeĭ, unde Gherseric domnul Vandalilor bate pe Hatmaniĭ luĭ Leon. 291. Asupra luĭ se scólă cumnatul sĕŭ Riţimir. El ţinea pe fata luĭ Riţimir. El se închide în Roma, dar e prins şi omorât, după ce a împărăţit anĭ 5, lunĭ 3. In urmă împărăţeşte Olivrie. 292.

Anthraxi, o bubă ce lovesce pe Constantin Copronym la 775 în cetatea Stronghilo. 347. Luĭ Leon fiul luĭ Constantin Copronym i s'a aprins capul cu bóla Athraculuĭ, de care şi tată-sĕŭ a murit. 347.

Anti. Justinian, lor le dă locurile din prejurul poduluĭ luĭ Traian. 318.

Antioh, stăpânul Sirieĭ, în contra căruia aŭ fost trimişĭ Scipioniĭ. 101. Este osândit de Iosif Iudeul. 173.

Antioh, mare filosof. 87. Luĭ îĭ se dă, de către Iezdegherd, Theodosie cel tânăr ca să-l înveţe. 275

Antioh a domnit în Moldova. Pe vremea luĭ, Theodori, pârcălabul din Galaţĭ, a găsit un ban pe care scria: «Const. Vict. Aug. Imp.» 162.

Antiohiia când Traian era aci s'a întâmplat un cutremur. 194. Dascălul şcólelor din ea, era Livaniĕ Sofistul. 252. Dărămată de Ortaban. 326.

Antisăodorénul, istoric latin. La el aflăm ce aŭ lucrat Româniĭ sub numele Vlahilor. 399. Spune că Henric, împăratul latinilor din Ţarigrad, la 1210, iea de la Grecĭ tóte cetăţile Trachieĭ. 434.

Antonie Eliogabalus vine după Opilie Macrin, este unul dintre ceĭ maĭ reĭ împăraţĭ, aduce jertfă Bozuluĭ câţĭ-va copiĭ înjungheaţĭ, oştenĭĭ se rĕscólă şi-l omóră şi pe el şi pe maica sa Sohemitra, după o împărăţie de 3 anĭ, luĭ îĭ urméză Avrelie Severus Alexandrus. 205, 206.

Antonié Pius împărat. 196. Un scriitor în timpul sĕŭ, Iulie Capitolin din greşélă pomenesce că Antonie după ce a bătut pe Mavri ar fi biruit pe Ghermaniĭ, Dachiĭ şi Alaniĭ, căcĭ în loc de Dachia trebue să fi scris Ghermaniĭ Cătiĭ, care rĕsboiŭ ar fi tărăgănat până în timpul luĭ Marco Avrilie. Victorian zice, că a trăit 72 aniĭ; Iulie Capitolin scrie, că a trăit 74 anĭ. 199, 200.

Antoninus Pius. *Veḑĭ Antonie Pius.*

Apazinazi alt nume al Pecinighilor. 364.

www.dacoromanica.ro

Aper. Socrul luĭ Numerian. Prin vicleşugul luĭ, Numerian fu ucis în lectică. 231.

Apostoli faptele lor mărturisesc despre propoveduirea Evangheliiĭ de către Sf. Pavel la cetatea Nicopolis. 157.

Apollodor Dumaschinénul, meşter care pus de Traian, zidesce podul de peste Dunăre. 151. Procopie vorbesce de podul făcut de el, din ordinul luĭ Traian. 322.

Apollon, Luĭ i se închinaŭ Elliniĭ. 89. Chipul sĕŭ era în camera luĭ Avrelie Severus Alexandru spun Orosie şi Evsevie. 206.

Apollonie Milon, în faţa luĭ, s'a ţinut o cuvêntare în elinesce. 87.

Apostolicesc. Papa Nicolae al V-a a făcut pe Eneas Sylvius «vestitoriu apostolicesc,» 115.

Apostoliĭ, sfinţiĭ — Biserică zidită de Constantin Marele la Ţarigrad, şi în locul eĭ Sultanul MehMet a făcut giamia sa. 246. Alaric dă ordin ómenilor sĕĭ în timp când prăda Roma să nu atingă pe ceĭ carĭ vor fi scăpat în biserica Sf. Apostolĭ, Petru şi Pavel. 276.

Apostoliĭ. In faptele Apostolilor Sf. Pavel spune, că ar fi mers propoveduind Evanghelia şi la Nicopolis. 157. Neron Claudiu Drusus a omorît pe Petru şi Pavel corifeiĭ Apostolilor. 164.

Appian scriitor, urméză luĭ Dion şi iĭ adeverésce scrierile. 154, 156.

Aprilĭ, de la Prut la Nistru. 68.

Aprul, cetate dobândită de Tătarĭ. 431.

Apsihou voevod nu respectă pacea încheiată între Hagan şi Petar hatmanul lui Mavrichie zice Theofi. Ţactos Samocatis. 330.

Apismar este ridicat împărat de oştile din Africa 340; el voesce să predea pe Justinian luĭ Hagan, însă Justinian fuge şi cere ajutor de la Bulgariĭ, cu ajutorul cărora intră în Ţarigrad, prinde pe Apsimar şi pe fratele luĭ Iraclie şi-ĭ spânzură. El a împărăţit 7 anĭ zice Patavie. 340, 341.

Apulie, in ea stăpânea Theodat peste Sanseviranaţĭ. 375.

Aquilaea. Veḑĭ *Acfiliĭa.*

Arabia până la pustiurile eĭ se întindeaŭ hotarele împărăţieĭ Romanilor. 14. A fost cuprinsă de Turcĭ. 19.

Arapéscă. Acésta se prinde, ca cum ar ḑice Ţiganul că iaste părinte Iudeuluĭ, şi precum limba arăpéscă este din cea ghĭurgiiască scornită. 101. Un cuvênt al «prostimeĭ Arăpescĭ» zice: Minciuna de ar şi scóte de la mórte, însă adevĕrul trebue spus. 218.

Arapic 'l-aŭ numit pe Sever, după ce a biruit pe Arapĭ, 118, 204.

Arapiĭ, numesc pe némurile Creg şi Magos, Egegĭ şi Megegĭ. 58. Biruiţĭ de către Sever şi l'aŭ numit Arapic. 118. Eĭ vorbesc de Chiolheilianiĭ lor, ca Bonfin de calul luĭ Ladislav. 146. Traian îĭ-adomolit. 144.

Arăpescĭ. Despre Filip Arapul. 207, 208. Un cuvênt arăpesc ḑice: «După răsipire arăpescĭ Basra». 226. Istoriciĭ vorbesc despre nascerea luĭ Muhamed. 326. Aniĭ de la Mohamed se ḑice pe arăpesce higret». 436. Istoriciĭ arăpescĭ numesc Cin şi Cinĭmacin, locul numit de ceĭ turcescĭ Deşticapcac. 438. Despre Zacut Arapul. 435.

Arbănaşiĭ sunt în Epir, împreună cu Coţovlachiĭ. 242.

www.dacoromanica.ro

Arcadie şi Onorie. Pe vremea lor, Dachiia aŭ dobândit'o Gotthiĭ carĭ făcuseră armată în Italia, după cum scrie Iornandis şi Procopie. 132. Până în vremea lor staŭ Vandaliĭ în Panonia. 240. In timpul luĭ a năvălit Radagaizus, domnul Gotthilor, cu o armată de 400.000 de ómenĭ după cum spune Zosim saŭ 200.000 de ómenĭ după cum spun Orosie şi Marţelus, în Italia. 265, 274. Alaric năvălesce în Greţia şi apoĭ din porunca luĭ Stilihon voevodul luĭ Honorie, trece după ceĭ-l'alţĭ în Italia, apoĭ supuind Galia, Ispania şi Africa a întemeiat împărăţia Visegotthilor şi aŭ ţinut până în timpul luĭ Justinian care i-a stârpit de acolo. 266. Honorie prin Stilihon voeşte să ia Iliria de la el. 266. Traiul Romanilor în Dachia, în timpul luĭ. 270, 272. El vine la împărăţia răsărituluĭ după mórtea tatăluĭ sĕŭ Theodosie. 273. Avea pe Gaina ca credincios al luĭ. 274. După el vine fiul sĕŭ Theodosie numit cel tânăr, l'a dat prin testament în paza luĭ Iezdegherd împăratul Perşilor, care l'a dat sub învĕţătura luĭ Antioh. 275. Sora luĭ şi a luĭ Honorie, era Plachidia. 276.

Arcadiopolis. Aprópe de el, sunt bătuţĭ de Vlahĭ Hatmaniĭ Alexiĭ Gvido şi Vasilie Vatacis. 409. Cade în mâna Latinilor, ie mare vĕrsare de singe. 425. E prădat de Românĭi uniţĭ şi de Tătarĭi, Turcĭi îl numesc Burgaz. 432.

Arcarie fiul domnuluĭ Gotthilor, e dat zălog luĭ Constantin Marele. 245.

Archanghel, cetaţe în Schytia. 60.

Archanghel Sfîntul biserică, zidită de Vladimir la Chiov. 373.

Archiepiscop. Theodoric istorisesce că Dachia a avut 2 archiepiscopĭ. 250.

Archiereŭ. Iulian Paravat s'a făcut Archiereŭ mare la a. 360 saŭ 361. 251.

Ardelénĭĭ, şi eĭ ţin locul Dachilor. 65. Urmaşĭ aĭ Romanilor. 85,104. Locuesc locurile unde era Dachia maĭ înainte, zice Patavie. 263. Volohĭ saŭ numit şi Moldovenĭĭ şi Muntenĭĭ şi Ardelénĭĭ. 297. Bogdan-Vodă se pomenesce şi între Ardelenĭ. 474.

Ardélul. Cum s'aŭ întors Domnĭĭ de aicĭ pre la locurile lor din bejeniile Ardéluluĭ, după curăţirea ţĕrilor de Tătarĭ. 50. Némul nostru «lăcuésce în Moldova, în ţéra Muntenéscă şi în Ardél». 51. Ardélul împreună cu Moldova şi cu Ţara Muntenéscă staŭ pe Dachia. 57. Transilvania, orĭ cum îĭ zicem noĭ Ardélul. 60. Era cuprins în Dachia 61, 104, 263. Intre ceĭ ce înlocuesc pe Dachĭ, sunt şi Ungurenĭĭ dintre Tisa şi Ardél. 65. Valachia cea mică se alătură maĭ mult cu Ardélul. 65. Munţiĭ Carpaticĭ despart hotarul leşesc de cel al Ardéluluĭ. 66. Parte din Dachia. 68; anume cea de mijloc. 69. Descălecarea din Ardél, a Vlahiilor. 111, 461, 462. Dachiĭ, ţice Halcocondilas, încep din Ardél. 126. Domnĭĭ din Ardél sunt numiţĭ voevoţĭ. 131. Despre Ardél, spre Dunăre, se vine în ţara Muntenéscă. 132. Povestea cu Laslăŭ. 135, 138, 147, 148. Ulpiana, cetate în Ardél. 157. Venirea luĭ Dragoş din Ardél. 179. Némul românesc trăesce în Moldova, Muntenia şi Ardél. 195.

Peste munţiĭ luĭ locuesc Ghepidiĭ.

www.dacoromanica.ro

228.Dachia Mediteranee este Ardélul. 281. Spre el se trag Romaniĭ din Dachia, de frica luĭ Attila. 286. Locuitoriĭ luĭ înainte aŭ fost Ghetiĭ 304. El este Dachia de mijloc. El nu e numit ca Moldova şi Muntenia în 3 feluri. 305. Maĭ e numit şi Transilvania. 319. A fost cuprins numaĭ de Ghepidĭ. 321. Dachia mediterane adică Ardealul o stăpâneaŭ Ghepidiĭ 338. Aci Carolus a mutat maĭ multe familiĭ Saşe. 350. Româniĭ ar fi fost aduşi din temniţele Romeĭ, întâiŭ contra tătarilor şi apoĭ aşezaţi în Ardeal, zic uniĭ istoricĭ. 366. Bonfin zice, că Ruşiĭ Chiovéniĭ întînd în Ardél la 1002 sunt goniţi de Stefan Craiul unguresc. 374. Timpul năvaleĭ luĭ Batie. 435. Intre hotarele luĭ şi ale Ungarieĭ este Rodna. 449. Aci aŭ venit Romaniĭ despre Nistru şi Prut. 463. El era sub stăpânirea Romanilor. Carolus aduce pe Saşi (Saxoniĭ), eĭ pun temelia a 7 cetăţi, care pe limba Saxonéscă (Săséscă) s'a numit Siebenburg, după eĭ aŭ maĭ venit şi Săcuiĭ şi aŭ apucat-o parte din el şi locuesc şi până astă-zĭ spre părţile Ardéluluĭ de sus. 463; ceĭ despre Moldova în părţile Ardéluluĭ de sus şi ceĭ despre Muntenia în părţile Ardéluluĭ de jos. 464. Batie voesce să vină în Ardél la anul 1236 însă Româniĭ cu Săcuiĭ îl-aŭ împiedecat. 465. Româniĭ carĭ trecuse în Misia împinşi de Bulgarĭ, de frica luĭ Batie s'aŭ retras în munţi, trecând la Ardél, unde siliţi de Bela craiul unguresc s'aŭ şi aşeḑat. 466, 472. Trecerea Românilor la Ardél s'a întâmplat tot-de-odată cu năvălirea luĭ Batie. 467. De aci se întórce Dragoş Vodă. 469. Când Radu Vod Negru a eşit din Ardél, atuncĭ Băsărăbesciĭ, carĭ locuiaŭ pe Olt aŭ venit să se închine luĭ. 469. Inainte de înturnarea Moldovenilor de la Ardél să se fi aflat nisce cojocarĭ Ungurĭ la Suciava, nisce olarĭ la Bae şi un Rus Iaţco de unde vine numele de Ieţcaniĭ. 471. Dragoş Vodă din întâmplare să fi trecut prin Ardél spre Moldova. 472. El este plin de Româniĭ. 473. Geografia Ardéluluĭ s'a tipărit din porunca luĭ Emeric Techelie Domnul Transilvanieĭ. Ghepiziĭ aŭ scos pe Româniĭ luĭ Traian din el. Alte colonii de la Italia să maĭ fi venit saŭ în altă parte în Ardél să fi intrat nicĭ un istoric nu pomenesce. 473. Româniĭ, carĭ aŭ trecut de pe apa Trotuşuluĭ şi a Bacăuluĭ, în Ardél cu acelaşĭ nume aŭ numit şi ţinutul din Ardél. 474. Româniĭ aŭ ţinut maĭ multe cetăţĭ în Ardél. 474. Româniĭ aŭ trecut în Ardél nu ca ómenĭ proştĭ ci ca Domnĭ. 475. De aci a eşit Radul Vod Negrul şi Dragoş Vodă. 482. Inturnarea Domnilor de la Ardél să se fi întâmplat cu câţĭ-va anĭ maĭ înainte de cât o însemnéză hronicile nóstre. 483, 484.

Ares. Veḑĭ *Aris*.

Arghentorate jefuite de către Vandaliĭ. 275.

Archidam biruise pe Periclis. 176.

Arian. Socrat scrie, că Constantiie să se fi botezat la mórte de către Evzoiie Episcop Ariian. 250. Iornand în cartea «De Ariani» vorbesce de Gotthi. 262.

Ariana, ţară până unde se întindea o parte din Daĭ. 74.

www.dacoromanica.ro

Arianos uni 'l socotesc purtător de cuvinte deşarte. 173. Ar fi spus neadevěruri în istoria despre Alexandru Machedon. 173.

Ariandna, împărătésa luĭ Zenon. 296. Se zice, că ea a înăbuşit pe Zenon. 296. Scapă pe Leon cel tânăr de a fi omorât. 293.

Ariie. Erezia luĭ, se dovedesce în sinodul de la Nikea. 239. Fritighern se face creştin, însă de «ierésa luĭ Arie.» 262.

Aris, luĭ i se închinaŭ Ellinii. 89.

Aristotel. 179.

Aristovul. Il vinuesc geografiĭ ceĭ tineri. 173.

Armata, cetate făcută de Traian. 322.

Arman. Mizizia era Armén. 335.

Armenia a fost lăsată Partilor de Adrian, după cum spune Evtropie. 15, 154. A fost lăsată de Adrian în mâna Parthilor. 196, 197. Fiflis o desparte de ţara Giurgiilor. 227. In ea trece Diocletian. 232. Era în una din divisiunile cele 4 ale imperiuluĭ Roman, împreună cu Livia; Eghipetul, Pentapolis, până la Mesopotamia, Chilichiia, Cappadochiia şi Thrachiia. 242. Pe timpul luĭ Valentinian e predată de Perşi. 254.

Armeniĭ. Asupra lor voesce să mérgă Traian, aşezaţi peste Evrath. 190, 191, 192. Traian îĭ a supus şi a transformat ţara lor în provincie. 194. Iulian Paravat scrie luĭ Arsachis Craiul Armenilor. 252.

Armentarie e dat tovarăş luĭ Constantin Hlorus. El se duce la rĕsărit. Bate pe Perşi, ia în robie pe împărătésă, pe sora ieĭ şi pe copiĭ. 232.

Armentarius. Veţi *Armentarie.*

Arnighislie, hatman al luĭ Theodosie, e trimis împreună cu Anthimie în contra luĭ Attila, pe care îl birueşte, dar pe urmă trece de partea luĭ. Anthimie biruind şi a 2-a óră pe Attila, cere mórtea luĭ Arnighislie şi Attila îl omóră. 284.

Arnulful Craiul trimite pe Bulgarĭ în Ghermania şi Galia, spune Luitprand. 355.

Aron Vodă Tiranul. In timpul sĕŭ, a trăit vornicul Urechie. 114. Hronicul Moldovenilor e scris de Uréche Vornicul până la Aron Vodă, iar de la Aron Vodă până la Ştefăniţă Vod, e scris de logofătul Miron Costin. 180.

Arsachis, craiul Armenilor. De la el cere Paravat ajutor în contra Perşilor. 252. Era creştin. 252.

Artaban împăratul Perşilor, prădézĕ ţările din răsărit, dărâmă Antiohiia şi robesce mulţĭ Romanĭ. 326.

Artemie se maĭ numesce şi Anastasie, vine la împărăţie după mórtea luĭ Filipic, după 2 anĭ prinzându-l Theodoric îĭ taie pĕrul şi-l face călugăr trimiţându-l în Thesalia, spune Chendrinos. 343. El ridică pe Bulgarĭ contra Ţarigraduluĭ, însă eĭ îl prind şi-l daŭ luĭ Leon Isavrul care îĭ taie capul. 344.

Asan, fratele luĭ Petăr, a fost capul ridicărilor asupra împărăţieĭ romane de rĕsărit. 400. Merge la Chipsala şi rógă pe împărat să-ĭ priméscă în slujbă şi să le dea locaş în muntele Emuluĭ. El fiind maĭ îndrăzneţ, capătă palme, din ordinul luĭ Ion Sevastocratul. 400. Intorcêndu-se, încep să rĕscóle pe Vlahĭ şi ridică biserica Sf. Dimitrie, şi în biserică, îndémnă pe Vlahĭ şi Bulgarĭ să scuture jugul.

www.dacoromanica.ro

401. Fiind bătut de Isachie Anghel. se trage peste Dunăre. 403. După ce împĕratul ese din Misia Asan adună óste şi cuprinde Misia şi vrea să facă marĭ rĕutăţĭ Romeilor. 403. Se silesce să unéscă stăpânirea Bulgarilor cu a Misieĭ. 404. Isachie Anghel strânge óste contra luĭ. 404. El făcea năvălirile asupra luĭ Isachie. 406. Pe muerea luĭ, o apucase Isachie Anghel. 407. Fratele sĕŭ Ión fusese luat zălog. 407. Când voiaŭ să prade provinţia Fillipolitană, eraŭ goniţĭ de hatmanul Constantin. 408 La el trimite Alexie Anghel solĭ să facă pace. 411. Pune condiţiĭ grele. 411. Bate pe Isachie Sevastocratul şi îl ia de la Tătarâĭ cari îl prinseseră. Intorcêndu-se e ucis de Ivanco Român, o rudă a sa. 411. După ce-l omóră, Ivanco strânge pe Vlahĭ şi se desparte de Misĭ şi Bulgarĭ, carĭ fuseseră soţĭ cu Asan. 412. Avea frate maĭ mic pe Ión care era maĭ blând de cât Asan. 413. Cu el nu primesce să fie Hris. 414.

Asanii. Familia lor a fost primită în Moldova. 25. Capiiĭ ridicărilor asupra împărăţieĭ romane de rĕsărit, locuesc în ţară şi acum. 400

Ascaniu, fiul luĭ Eneas, îĭ urméză acestuia şi fondéză Alba Longa. 96.

Ascold şi Dir din némul Varaghilor vin cu oştire contra Romanilor şi ocupă Chiov. 372. Este omorât de Oghel. 372.

Asia. Némurile din Scythia aŭ fost şi în Asia şi în Africa şi în Europa. 58. Dachiĭ, Ghetiĭ, Misiĭ şi Veorichiĭ, trec în ea. 77. Eliniĭ aŭ stat în ea. 88. In ea era Troia. 90. In Asia aŭ trecut Greciĭ sub conducerea luĭ Agamemnon, la anul 1194 a. Hs. şi 4314 de la Adam. 93, 94. Romaniĭ trec în ea ca s'o supue. 102. Traian voesce să vie în ea contra Parthilor. 105. Turciĭ cuceresc în Asia. 106, 170. Biruită de Scipion, pentru care l-a numit Asiaticul. 118. Din Asia, cel maĭ vitéz popor, eraŭ Parti. 118. Osman la Asia s'aŭ ijdărit. 174. Traian trece în ea pe la anul 107 contra Partilor şi Armenilor şi o cuceresce aprópe tótă. 190, 192. Adrian şi Asia 196. In ea n'a rĕmas loc nestropit de Varvarĭ, pe vremea luĭ Valerie şi a luĭ Gallienus. 210. In ea se află Balta Meotis. 212. In ea era Vithynia. 221. Spre ea merge Aurelian asupra Perşilor. 221, 223. Avrelian nu apucă să intre în Asia. 223. Tătarâiĭ isbesc pe după Marea-Négră la Asia pe timpul luĭ Clavdius Taţitul. 223. Prăzile Varvarilor se duc în Asia. 224. La ea lovesc Tătarâĭ în timpul luĭ Clavdie Taţitul şi prădéză Pontul şi Chilichia. 226. Tătarâĭ n'aŭ năvălit în Evropa ci în Asia. Zonora zice că drumul Tătarăelor a fost ast-fel: Trecênd apa Fasis, aŭ intrat în Asia, unde aŭ prădat Pontul, Cappadochiia, Galatiia şi Chilichiia. Irodot scrie că apa Fasis ar fi despărţit Evropa de Asia. După ce oştile luĭ Avrelian s'aŭ întors din Asia, aŭ trecut în Dachiia. 227. In ea era cu oştile luĭ Maximin 237. Pe ea o stăpânesce Lichinie. 238. Ea intră în împărăţia rĕsăritului, coprinzând crăiĭa Asieĭ, a Eghypetuluĭ şi a Pontuluĭ cu 25 provinţiĭ. 242. E dată de Constantiu Marele, fiuluĭ sĕŭ Constantie. In ea trece Constan-

www.dacoromanica.ro

tin Marele, cu oştile asupra Perşilor. 246. In ea trece Constantie asupra Perşilor. 250.Valens ordonă Gothilor să trécă Helespontul în Asia. 256. Gaina, fost credincios al luĭ Arcadie, se viclenesce la Asia. 278. Chedrin scrie, că la anul 475, în ea prădéză Serachinéniĭ. 293. Perşiĭ din ea făcuseră marĭ stricăciunĭ în imperiu. 332.Iraclie trece cu óştile în ea în contra luĭ Horosie. 332. Aprópe tóte óştile Romane era în ea. 333. Iraclie a avut şi Turciĭ în Asia. 333. Serachenii se întăriseră bine în Asia. 335 Constantin Pogonatul, după ce a făcut pace cu Bulgariĭ a trecut oştirea în Asia. 337. Aci are răsbóe Leon Isavrul cu Saracheniĭ. 343. Nichifor a avut multe răsbóe aci cu Saracheniĭ. 352. Aci a lovit Ihov pe Grecĭ. 357. Din Asia năvălesc Serachenii asupra împărăţiiĭ Romanilor. 360. Vasile împăratul de răsărit după ce bătu pe Bulgarĭ, trecu cu óstea în Asia. 376. Vasile împăcând Asia trece în Evropa. 378. Pe când Roman Arghir împăratul era în Asia îĭ vine veste că Serachenéniĭ pradă Mesopotamia. 378. Dioghenis nu primesce pacea turcilor învinşĭ, crezând să scape provinţiele ocupate de eĭ în Asia. 386. Aliosmani maĭ târziŭ vin despre marea Caspică în Asia de ocupă împărăţia turcéscă. 387. Suliiman ţinea împărăţia Asieĭ. 388. Calò Ionis a avut multe răsbóe în Asia. 388. Impărăţia Aliosmanilor începe în Asia. 395. In ea trec familiile boereştĭ din Ţarigrad. 423. Asupra Grecilor din ea, Balduin vrea să facă răsboiŭ. 424. Pe ea o dă Ghirai fraţilor sĕĭ. 437. In părţile eĭ es Turciĭ. 438. Spre ia pornesce Suleiman Şah, ca să găséscă locurĭ de stăpânire. 439. In ea, la Enişehir, aşéză scaunul Osman şi móre la 1326. 440.

Asia mică, pustiită de Gotthiĭ şi Schythiĭ pe vremea luĭ Gallienul. 211. Tóte cetăţile greceştĭ din ea, le ia sub stăpânire Osman. 440.

Asiaticĭ. Tătariĭ asiaticĭ. 12. Ce ţĕrĭ e în Tătărâmé asiatică. 61. Daiĭ, ţice Stravon, sunt năroade ale Schytieĭ asiticĭ. 74.

Asiaticul. Numire dată unuia din Scipionĭ. 101, 118.

Asiria, a fost lăsată Paştilor de Adrian, după cum spune Evtropie. 154, 15. A fost lăsată de Adrian înmâna Parthilor. 196, 197.

Aspiitie, e pus hatman asupra Vlahilor, de către Isachie Anghel. 407. Cerênd împăratuluĭ léfa ósteĭ, Isachie pune să-ĭ scótă ochiĭ. 407.

Astrologul veḑĭ Pangratie.

Asyriĭ. Asyriĭ şi Arapiĭ numesc némurile Gog şi Magog, Egegĭ Megegĭ. 58. Puterea lor e sdrobită. 170.

Asta. cetate unde a fost încongiurat Honorie de către Alaric. 274.

Astronomul. Veḑĭ Ión Astronomul.

Athanasie. Luţifer Calaritiianul, a îndemnat pe Constantie să-l boteze Athanasie. 250.

Athanaric, domn al Gotthilor, cere luĭ Valens protecţie. 17, 256, 262. Valens trece Dunărea şi-l bate. 254. Era să se lupte cu Fritighirnis domnul Visigotthilor aliat cu împăratul Valens, însă sunt împăcaţĭ de Episcopul Ufila. 262. El fiind împins de Hunĭ trece în Thrachia.

www.dacoromanica.ro

264, 268, se răscólă împreună cu Fritighernis contra luĭ Valens şi'l omóră. 264. Theodosie face pace cu el. 265. Este gonit de la aĭ săĭ şi vine la Theodosie, este fórte bine primit, însă móre în acelaşĭ an şi este îngropat cu tótă cinstea în Ţarigrad de către Theodosie. 265. Goţiĭ aŭ fost sub Athanaric când aŭ avut răsboiŭ cu Valens, spune Ammian. 271.

Athatiu. Veḑĭ *Alaindzn.*

Athaulth cumnatul luĭ Alaric, ia de nevastă pe Plachidia, ḑice Petavie. 276. Alţĭ istoricĭ ḑic că el după mórtea luĭ Alaric s'a întors înapoĭ la Roma şi atuncĭ s'ar fi cununat cu Plachidia sora luĭ Honorie şi Arcadie în forul luĭ Cornilie. 276. Prosper scrie că Gotthiĭ cu Athaulth să fi intrat în Galia. 276.

Athenienii De la Daĭ, spun că ar numi Atiréniĭ, pre robĭ. 70. Ḑice Arbinus Raguzăŭ, că se trag din Bulgarĭ. 101. Ca ieĭ, latiniĭ fug de la Ţarigrad cu Vase de lemn. 429.

Athina, cetate. 87. In ea aŭ năvălit Varvariĭ Crivĕţuluĭ, spune Zonoras. 215. Zonoras spune că Cleodemos a isbăvit Athina de Varvarĭ. 215. Aci a învĕţat Iulian Paravat şi a fost elev cu Vasile Marele şi Grigorie Theologul. 251.

Athira numit Chiucĭuccemegé, e prădată de Românĭ. 433.

Athraculnĭ Veḑĭ Anthrax.

Atlan hanul Tătărăsc vine asupra luĭ Ştefan-Vodă. 475.

Atmeidan localitate numită în vechime Ipodrom, pe unde a fost târît Apsimar şi fratele sĕŭ Iraclie. 341.

Atreibatiĭ sunt jefuiţĭ de către Vandaliĭ. 275.

Atreŭ, avea nepot pe Menelaos. 91 El era împăratul Mesiinilor. 91.

Attica, ţară grecéscă. 90.

Attila. Domnul Hunilor. Despre năvălirea luĭ Attila cu Huniĭ. 259. Până la mórtea luĭ aŭ stat Ostrogothiĭ sub stăpânirea lor. 269. Pretorie zice că el a bătut şi a scos pe Gothiĭ din Dachia. 279. Istoria de la Theodosie până la Attila. 275, 278. Cu el începe stăpânirea Hunilor în Dacia. 280. Cu el a venit o parte din Siculiĭ. 282. A fost invitat de Honoria, sora luĭ Valentinian, să intre cu oştile în împărăţia Romeĭ, dar el n'a plecat din Ungaria, scrie Sigon şi Marţelin. 282. El împreună cu fratele sĕŭ Vleda, se scólă asupra rĕsăriturluĭ şi sfaramă cetăţile de pe marginea Dunăriĭ. 282, 283. Theodosie îĭ bate 283. Luĭ îĭ dă Theodosie 6.000 litri de aur, şi apoĭ câte 1.000 în fiecare an. El ia robĭ 120.000 ómenĭ. Sigon spune că Attila, după ce face pace cu Theodosie, se întórce în Schytia. 283. Attila nu s'a întors cu totul în Schythia. 283. Când se întórce la locul sĕŭ, se scólă asupra fratelŭ sĕŭ Vleda, îl omóră si ia in stăpânire Varvariĭ luĭ. Marţelin spune că Theodosie nevoind să-ĭ dea birul, Attila se scólă asupra luĭ. El intră în Dachia, trecând Dunărea îngheţată şi e bătut de Anthimie şi Arnighislie aprópe de Sardica. Hatmanul Arnighislie se dă în partea luĭ Attila, dar Anthimie bate pe Attila şi-l silesce la pace. Attila după cererea luĭ Anthimie, omóră pe Arnighislie. 284. El se lăuda să bată şi pe Valentinian împĕratul apusuluĭ. 284. Trece-

www.dacoromanica.ro

rea luĭ peste Dunăre a fost prin Pannonia. El zăbăvia maĭ mult spre Saxonia. 285. A treia năvală a Attilii. 285. La anul 449, scrie Constituţiile», că Attila se mută cu órdele spre apus şi ajunge la Thuringhia. Aşază sfatul acolo, în cetatea Insacon şi poruncesce hatmanilor sĕĭ să supue Normaniĭ, Triziĭ, Ţimbriĭ. Ca să afle despre resultatul luptelor, face 4 reşedinţe: în Colonia Agripina, care e în Ghermania; la Iadira în Dalmaţia; la Litfania. şi a 4-a la Tătărime, pe apa Donuluĭ. 285. Cum a intrat Attila în Germania. 286. Attila după ce coprinde atât de mare parte a Evropeĭ, voesce să intre maĭ în spre Apus. 286. La el trimite solĭ Ghenseric, de frica luĭ Theodoric rugându-l să vie asupra Gotthilor şi să-ĭ gonéscă din Gallia. El ordonă ca tóte órdiile să se adune la Sicambria, pe apa Renuluĭ. 287. La Sicambria, el adună 700.000 varvarĭ. El socotea să învingă pe Gothiĭ cu armele şi pe Romanĭ cu vicleşug. Scrie luĭ Valentinian împĕratul, să-l lase să trécă asupra Gotthilor, prin hotarele împărăţieĭ şi să-ĭ pregătéscă gazdă la Roma. Se iscălesce: Attila, fiul luĭ Mundizic, nepot mareluĭ Nemvrot, născut în Engadia, cu Dumnezeiască bunătate, Craiul Hunilor, Midilor, Gotthilor şi a Danilor; gróza lumiĭ şi biciul luĭ Dumnezeŭ. 287. Ast-fel spune Mihail Ruţie Neapolitanul şi Olah, şi Bonfin. 288. Scrie luĭ Theodoric, Domnul Gotthilor, să se însoţéscă cu dînsul asupra Romanilor şi ĭĭ va da jumătate Galia. El se scólă asupra luĭ Marchian, în mijlocul erniĭ intră în Ghermania. Trece Renul, arde multe cetăţi şi sosesce la Avreliĭ, cetate tare, unde ajunge şi Aetie, împreună cu Theodoric şi cu óstea soţiilor. Attila e biruit. El îşĭ trage óştile în câmpiile Cataloniĭ, unde e o nouĕ luptă în care mor 180.000 din amêndouĕ părţile. 288 Attila cu Varvariĭ rĕmaşĭ, fuge în Illiria. La anul 453, intră iarăşi în Italia, fiind gonit de Marchian din Illiria Stă lângă Acfilia Valentinian trimite pe Papa Leon, sol la Attila şi el îşĭ retrage oştile din Italia. Intră în Gallia, unde e bătut de Allanĭ, ajutaţi fiind de Thorismund domnul Gotthilor. Se întórce în Schythie, şi după cum spnne Ricţiolus, la nunta uneĭ fete a sa, bând mult vin, i se pornesce sânge pe nas şi móre la 455 d. Hs. Nicolai Holah scrie ast-fel: Attila, întâĭ aŭ cerşut să ia pe Honora, sora luĭ Valentinian şi neputând-o lua. ia pe fata Domnuluĭ Bactrianilor, pe care o chema Micolta, fiind bĕtrân şi petrecênd mult la nuntă, diminéţa e găsit mort. După peirea luĭ, Dinzig, fiul sĕŭ cel maĭ mare, se face domnul Unilor din Pannonia. Iar cel maĭ mic, pe care Bonfin îl chiamă Ernoc se aşază în Schytia mică. Bonfin spune că Evmegiur şi Vultizic, rude ale luĭ Attila, ar fi apucat Dachia mălurósă. 289. El numaĭ o dată a stăpânit Dachia de gios. Neculaĭ Costin greşeşte, spunând că pe vremea luĭ Attila, Dachia a fost pustiită. Neculaĭ Costin pune năpădirea Attiliĭ la 401, însă Attila a intrat la 449. 290. După mórtea

www.dacoromanica.ro

luĭ; Varvariĭ supuşĭ de el, vor să scuture jugul şi aŭ rĕsbóc cu Dinzig, fiul luĭ. 291. Fiul sĕŭ e omorât de Gothiĭ. 292. La 48 anĭ după prăzile luĭ, se ivesc Bolgariĭ spre Evropa, scrie Marţelin. 301. Dachiia n'a rĕmas pustie după năbuşala luĭ Attila. 321.

Atillie Regulus. A fost consul cu Valerie Flaccus la 225 a. Chr. 120.

Atillius Regulus. Veḑĭ *Atilie Regulus.*

Aufidie Victorinnie hatman pe el îl trimete în contra Ghermaniilor Catiĭ. 200.

Aufidius Victorinnius. Veḑĭ *Aufidie Victorinnie.*

Augustus. Veḑĭ *Avgust.*

Augustus Cæsar Veḑĭ *Avgust Chesar.*

Aurelian. Veḑĭ *Avrelian.*

Aurelius Carus. Veḑĭ *Avrelie Carus.*

Austria. Bela scăpând din resbelul cu Batie, să fi hălăduit în Austrie. 145. Despre trecerea Hunilor prin părţile Austrieĭ. 278, 282. Huniĭ ajunseseră nu numaĭ în ţara Ungurésca spre Austria ci până la Italia, Dalmaţia, Litvania şi de acolo până la Schyttia. 283. La 1242 Bela fuge în Austria unde Frederic ducele de Austria îĭ jefuesce averea. 450. Ducele de Austria nu voesce la 1246 să lase pe Bela să trécă prin ţara luĭ îndărăt acasă. 451. Cruţiaţiĭ şi ducul de Austria. 458.

Aurelius Probus Veḑĭ *Avrelie Probus.*

Avariĭ aŭ domn pe Hagan. 327; eĭ ţineaŭ o parte din Panonia 327; în hotarele lor intră Priscus cu óste 328; locuiaŭ Volohia. 329; 3000 de Avariĭ sunt prinşiĭ de către Priscus. 329; fac pace cu Iraclie. 332. Horosie îĭ îndémnă ca împreună cu el să se ridice contra Ţarigraduluĭ, eĭ ieaŭ cu eĭ pe Sclavoniĭ şi pe Gepiziĭ şi înconjóră Ţarigradul. 333.

Avdira. Până aci supune Ioan Alexie. 418.

Avgust. Dion despre «Traian Avgust. 154. Intr'o inscripţie se citesce: «luĭ Traian Avgustuluĭ, etc.» 161. Titlu al împĕraţilor romanĭ. 163. De unde vine numele acesta. 164. Senatul scrie luĭ Claudius: Clavdie Avguste, tu ne eştĭ frate, tu părinte, tu priĭatin, tu bun senator, tu stăpân.» 212. Probus Avgustul împotriva Ghetilor. 228. Galerie Avgust vine asupra Romeĭ, după mórtea luĭ Severus. 233. Constantin, care ajunsese Avgust» fiind înscĭinţat de Fausta, că Maximian umblă cu vicleşug asupra luĭ, l'a sugrumat pe acesta. 234. Maximin fusese 3 anĭ Avgust. 238. Pe o monetă aflată la cetatea Gherghina se citea: CONST. VICT. AVG. IMP., adică, în traducţie: «Constans, Biruitoriŭ, Avgust, împărat.» 249. Constantiie aŭ fost Avgust, cu tatăl sĕŭ Constantin, 23 de anĭ. 250. Valens e făcut Avgust la 29 Martie. 364. 254. Cetatea capul Bouluĭ a fost făcută de Traian Avgustul. 322. In 582 Mavrichie hatmanul e făcut Avgust. 326. Carolus cel mare s'a numit, între altele, şi «Avgust şi împărat Romiĭ.» 349. La 919 Roman se face Avgust, pre el, şi pre fiul sĕŭ Hristofor. 356. Curens istoricul spune, că a vĕḑut la curtea luĭ Maximilian al doilèa Avgustul pre un Nicolaĭ, «de moşiia sa din viţa Domnilor din Bassarabia născut.» 468.

Avgust Chesar. Pe vremea luĭ a fost Dionysie Periĭghit. 59. Pe vremea

www.dacoromanica.ro

luĭ a trăit Stravon. 62. Nu se scie de hotarele Dachieĭ, înainte de el. 63. Inainte de el, Ghetiĭ şi Dachiĭ aŭ ocupat amĕndouă Missiile. 67. Inainte de el Dachiĭ nu sunt pomeniţi în Istoria Romană. 72. Isgonesce pe Ovidie la Tomus. 72. Daciĭ existaŭ sub numele de Ghetiĭ. 77. A avut rĕsboĭ cu Varavista. 78. Trimite pe Tiverie contra Dacilor. 79. Pe timpul sĕŭ s'a născut Isus Christos. 99. A dat ordin să se faeă o statistică de toţi bărbaţiĭ din imperiu. 100. Nepóta sa Julia a fost conruptă prin scrierile luĭ Ovidiu. El exiléză pe Ovidiul la Tomus lângă M. Négră. 117. In timpul luĭ a fost consul Norbanus Flaccus. 121. Pe Julia o trimite în ostrovul Pandataria după cum spune Dion şi Macrovios. 122. Uniĭ scriitorĭ spun că Românii ar fi aduşĭ în Dachia cu mult înainte de Avgust. 124. Sub el, ḑice Sarniţie, că aŭ trecut Romaniĭ în Dachia. 128. Cu sute de anĭ înaintea luĭ aŭ fost consuliĭ Flac Hatmanul şi Ştipion Africanul. 128. Flac, spune Sarniţie, pe vremile luĭ Avgust era în Misia. 129. Pe timpul luĭ a scris Stravon geografia sa şi Ghetiĭ se aflaŭ împreună cu Dachiĭ în Dachia. 130. Se numea înainte Octavie, a fost consul la anul 41 a Hs. când a pus mâna pe imperiŭ a luat numele de Avgust, titlul pe care l'aŭ ţinut toţi împăraţiĭ Romanĭ. In timpul luĭ s'a născut Isus Hristos; a murit la anul 14 d. H. la Nola. După el vine Tiverie. 163, 164. De la el şi Traian începe hronicul Moldovenilor. 179. Ar fi avut un frate Prus căruia i-a dat să domnéscă ţinutul de pe apa Visliĭ, ce şi până aḑi se numesce Prusia. 371, 372.

Avgustesc. Annie Fabian, tribunul polculuĭ II Avgustesc e menţionat într'o inscripţie găsită în Dacia. 161. Ştefan e scos din cinstea Avgustéscă. 357.

Avgustin scrie că pe vremea luĭ Valerie şi a luĭ Gallienus, Perşiĭ şi Tătariĭ pustiesc Evropa şi Asia. 210. In cartea 5 cap. 23 spune că Alaric ar fi din Familia Baltică. 266. Augustin pentru cetatea luĭ Dumneḑeŭ cap. 23 despre năvălirea Goţilor. 274.

Avlida, cetate unde s'aŭ adunat stăpânitoriĭ Greţiiĭ, să se sfătuiască pentru răsboiul contra Troadeĭ. 92.

Avram chipul sĕŭ era în camera luĭ Avrelie Severus Alexandru spun Orosie şi Evsevie. 206.

Avram Baeşai Veḑi *Avram Barclai.*

Avram Barclaĭ. Spune că între Solomon şi Bela IV-a, aŭ trecut 200 anĭ. 144. Spune că sfîntul Ştefan Craiŭ să fi murit la anul 1034. 379. Spune că Vladislav 2-a a stat craĭ numaĭ 6 lunĭ. 445. Scrie că Bela IV-a ar fi scăpat la ostróvele M. Adriatice. 450. Spune că Bela întorcêndu-se în Ungaria, dăruesce cruciaţilor multe sate. 451.

Avreleus Dacul, Hatmanul călărimiĭ. Zonoras scrie că era din Dachia. Cu vrednicia luĭ, Inghenuus, hatmanul oştilor din Misia, se ridică împărat. 212.

Avreleus Victor. 53. Vorbesce despre Pano-Dachia. 83. Scrie că Traian a venit la împărăţie, la 98 de la Hr 123. Urméză luĭ Dion. 151. Despre răsbóele luĭ Traian cu Dachiĭ 186. El spune că Traian s'a născut

www.dacoromanica.ro

la Tudertina. 193. Despre Adrian. 197. Despre Romanii din Dachiia în timpul luĭ Dachie şi următorii 208, 209. Năvala Schythilor sub Clavdius. 212. Despre Avrelian. 219. Despre Probus. 230. Despre Constantin şĭ creştinism 237. Despre Constans. 247, 248. Despre Constantie şi timpul împărăţieĭ luĭ. 250. Timpul împărăţieĭ luĭ Theodosie. 272.

Avrelian, iar nu Adrian, a mutat o parte din Coloniile luĭ Traian peste Dunăre. 134, 150, 240. Vopiscus spune că Avrelian socotind că nu maĭ póte ţine Dachiia, a mutat pe Romanĭ în mijlocul Misiiĭ şi a descălecat Dachia d'a dreapta Dunării. De la el până la venirea Romanilor în Dchiia, trecuseră 167 anĭ. Sarniţie, la mutarea Romanilor pune pe Adrian în locul luĭ Avrelian. 151, 152. Traiul Românilor până la el. 181, 210. Se urcă pe tron, după omorârea luĭ Cfintilius. 213. Scriitoriĭ spun că el vĕdênd că Varvariĭ Crivĕţuluĭ, cu câte-va năvălirĭ înconjuraseră Misia, Thrachia Thessalia, Machedonia, Iliria, Greţia, şi după cum zice Zonoras, chiar Athina, a poruncit ca locuitoriĭ şi coloniile din Dachiia să trécă peste Dunăre. 215. Socotind că nu va maĭ putea apăra Dachia trece pe Romanĭ în Misia. 216, 222. El a retras numaĭ oştile, constrâns de răsboiul contra Perşilor. 216, 217, 223. Era născut în Dachia mălurósă. 217, 219. Acésta se dovedesce prin spusele luĭ Preda Stambol, Român, care a auzit pe malul Oltuluĭ aprópe de Dunăre, cântecul luĭ Ler, Aler Domnul, care n'ar fi de cât Domnul Avrelian, precum şi ruinele numite Curţile luĭ Aler. 217. El trebue să fi luat din Dachia numaĭ oşteniĭ şi pe locuitoriĭ ceĭ maĭ de frunte. Mutarea a fost în al 5-a an al domnieĭ luĭ la anul 274 d. Hs. 218 Socotise rĕŭ că nu va putea apĕra Dachiia de Tătarâĭ. 226 A biruit pe Alemanĭ şi Marcomanĭ. A mărit zidurile cetăţeĭ Roma. 219. A prins pe Zenobia şi a dus'o la Roma în triumf. A învins pe Gotthiĭ. I se ḑice Avrelian Dacul. A stat la tron în urma luĭ Avrelie Flavius Clavdie la anul 270 d. Hs. A bătut pe Gotthiĭ peste Dunăre şi s'a întors cu laudă la Roma, spune Vopiscus. 220. Sarniţie spune că Gheţiĭ şi Sarmaţiĭ, cu hatmanul lor Cunab, se ridică contra luĭ Avrelian, dar acesta-ĭ bate. 221. Dachia lăsată de el, tot Romaniĭ a apucat'o. 222. La anul 275 voesce să trécă asupra Perşilor, şi de acea retrage oştile din Dachia. El nu apucă să trécă în Asia, ci urmaşul sĕŭ Clavdius Taţitul. 223. El ĭa pe Romanĭ din Dachia numaĭ până la întórcerea oştilor din Asia. 224. Plécă de la Roma în contra Perşilor, trecând pe lângă Vyzantia şi între Vyzantia şi Iracliia, la Kinofrurion, e omorît de hatmaniĭ sĕĭ, iată cum: Secretarul sĕŭ Muiesthus a imitat scrisul luĭ Avrelian şi osîndesce ast-fel, pe câţĭ-va senatorĭ la mórte. Aceştia omóră pe Avrelian. Petavie spune, că a împărăţit 5 anĭ, iar Calvizie 6, fără puţine ḑile. 225. După el urméză Clavdius Taţitus. 226. Se temea, ca nu cumva Tătariĭ să nu năvăléscă în Dachia. 227. Se temea să nu năvăléscă Varvariĭ a-

www.dacoromanica.ro

supra Romanilor din Dachia, şi de aceea îĭ mută, pe aceştĭ din urmă din vecinătatea Varvarilor. 229. El întórce, maĭ târdiŭ, «leghiónele» aduse de Traian în Dachia. 240. Trecând Avrelian pre Romaniĭ din Dachia în Misia, o numesce, pe acésta din urmă, tot Dachia. 250. Mutarea Romanilor în Misia, de către Avrelian, acésta s'a dovedit «să fie fost slove pe apă scrise.» 260.

Aurelie. (scriitor) 53. Spune, că ţara, care a fost a Gheţilor, după aceia Dachia s'a numit. 71. Vorbesce de Pano-Dachia. 83. Veḑĭ Aureleus Victor.

Avrelie Carus. 727. Urméză luĭ Probus, la 283 d. Hs. Bate şi omóră 10 miĭ Sarmaţĭ, 20 miĭ iea în robie. 230.

Avrelie Flavius Clavdie. După el vine Avrelian la tron. 220.

Avrelie Severus Alexandrus vine la împărăţie în etate de 16 anĭ şi a fost omorît de către slujitorĭ în Moguţia. Scriitoriĭ pomenesc că el a avut maĭ multe resbóie contra Perşilor, Ghermanilor. Evsevie şi Orosie spune, că el avea în camera sa chipurile luĭ Apolon, Hristos, Avram şi Orfeos; a avut resboie pe apa Renuluĭ în Galia şi în urma luĭ vine Macsimin Thracul. 206.

Avrelie Probus. 226; împărat la 276 d. Hs. Se întórce cu oştile în Evropa. 227. A bătut pe Varvariĭ şi a luat 60 cetăţĭ în Gallia. Vopiscus şi Evtropie scriŭ, că după ce a aşeḑat lucrurile în Ghermania, s'a întors în Illiria şi a trecut asupra Gheţilor şi Gotthilor şi îĭ bate. Supune pe Sarmaţĭ, vine asupra Vastarnilor, şi îĭ gonesce dintre Nistru şi Nipru. El trece pe Varvarĭ în Thrachia. Sarniţie scrie, că Probus 'şĭ-a vĕrsat urgia asupra Ghetilor şi îĭ supune ca şi pe Ghepidiĭ, apoĭ a mers la rĕsărit, unde potolesce pe Varvarĭ în Isavrie, şi face parte cu Parthiĭ. 228. Dacă Dachia ar fi fost pustie, Probus ar fi aşezat în ea pe Vastarnĭ. El mută pe Vastarnĭ peste Dunăre, ca să nu maĭ supere pe locuitoriĭ din Dachia. 229, Voesce să mérgă asupra Perşilor, dar e omorît de oşteni la Sermis în Panonia, unde era născut, la 282, Noembrie 2, după ce împărăţise 6 anĭ, lunĭ 4. După el vine Avrelie Carus. Oştile strânse de Probus, le iea Carus şi merge asupra Perşilor. 230.

Avrelĭĭ, cetate tare, unde sosesce odată, Attila şi Aetie. Aci Aetie bate pe Attila. 283.

Aurelius Victor. Veḑĭ *Avreleus Victor*.

Austria. Aci a fugit Bela IV-a fiind învins de Tătarĭ şi a stat 4 anĭ. 145. Huniĭ aŭ trecut Dunărea înapoĭ prin părţile eĭ. 278. Ast-fel se chiamă părţile spre care aŭ trecut Huniĭ peste Dunăre, goniţĭ din Panonia de Theodosie. 282. Austria a fost prádată de Huniĭ. 383. La ea trimite Bela IV-a crăisa sa şi în ea fuge fiind bătut de Batie. 450. Ducele ieĭ jefuesce averea luĭ Bela. 450. După fuga luĭ Bela IV-a în Austria, Batie jefueşte Ungaria. 450. Prin ea se încércă să trécă Balduin şi ducele eĭ nu-ĭ dă voe. In ea vrea să intre cu sila, Bela la 1522. Bela bate pe ducele Austrieĭ, care voia să se opună. 451.

Axiachiŭ, între Nistru şi Bug. 68.

Ayxiacul, apă de hotar a Ardéluluĭ. 65. Ghetia trecea de Ayxiac, 66,

www.dacoromanica.ro

Azacul, baltă, Meotida. 226, 261. Pe vremea luĭ Justinian Huniĭ locuiaŭ pe aci 315. Vosforul, unĭĭ îl nunumesc Azacul. 315, 320. Până aci stăpânea Justinian. 321. Bosforeniĭ sunt Tătarĭĭ de lângă Azac. 194. Unde să împreună cu marea Négră formézĕ Bosforul Chimeric şi este trecut de Huniĭ. 261. Ostrogothiĭ eraŭ pe marginea Azaculuĭ. 263. Huniĭ gonesc pe Gotthiĭ de la balta Azaculuĭ. 280.

Azdrahanul parte din Tătărîmé asiatică. 61. Cetatea Volga ar fi unde e acum Ajdrohanul. 447.

Azerbaigian se chiamă turcesce Midiia. 439.

B.

Baber, cetate aprópe de Halep, unde a fost îngropat Suleiman Şah 439.

Babylon. Vezĭ Vavylon.

Babylonéscă. Veḑĭ Vavylonéscă.

Bacov. Rîŭ lîngă care e cetatea Pogava în care s'ar fi aşezat românĭĭ. 474.

Bacăŭ, Rîŭ peste care ar fi trecut Românĭĭ în Ardél. 474.

Bactria. Pe fata domnuluĭ eĭ ρ ia Attila, zice Nicolaĭ Holah. 289.

Bactrianiĭ. Pe fata domnuluĭ lor, anume Micolta, o ia Attila, zice Nicolai Holah. 289.

«Ba'deha'rabel Basra,» «după răzsipire Basra» zice un cuvînt arăpesc. 226.

Baduarie hatman în timpul luĭ Mavrichie în Dachia şi Schithia. 328.

Bae, aci pomenesce hronicul Moldovenesc că eraŭ Ruşiĭ. 325. Letopiseţele arată că înainte de înturnarea Moldovenilor de la Ardeal se afla aci nisce olarĭ. 471.

Bagdat. «Socotiala smentită şi de la Bagdat să póte întórce» zice o vorbă turcéscă. 197.

Baiczid, sultan. In timpul luĭ móre Halcocondilas. 126. A avut cu Vladislav, rĕsboiŭ la Varna şi Nicopolis. 174. E feciorul luĭ Murad, şi móre rob al luĭ Temurleng. 441. Are fiŭ pe Muhammed. 441.

Baeziţĭ mulţĭ s'aŭ sfărâmat în câmpiile Moldoveĭ. 22.

Balameber Domn al Hunilor, zice Pretorie că el a bătut şi a scos pe Gotthiĭ din Dachia. 279.

Balduin. 18. Fratele luĭ Henric care bătea cetatea Udriiul, împreună cu Bonifaţie Montis Ferartianul. 398. Era Graf de Flandria, şi plécă împreună cu Alexie Anghel, de la Veneţia la Ţarigrad. 420. Voesce să cuprindă fără luptă Ţarigradul şi cere luĭ Alexie, plata făgăduită. 421. E ales de Latinĭ împĕrat al Ţarigraduluĭ. 422. El era pregătit de luptă. 422. Trimite să se prindă Alexie Comnenos, care era în Greţia şi îl expediază în Ghermania. 422, 433. Se încoronéză împĕrat al Ţarigraduluĭ, la 1204. 422. El hotărasce să gonéscă din Ţarigrad boerimea grecéscă. 423. Greciĭ carĭ fugiseră cu Alexie Comnenos, cer luĭ Balduin să-ĭ priméscă în slujbă. 423. La el trimite solĭ Ioan Alexie.

www.dacoromanica.ro

E oprit de a face rĕsboiŭ contra Grecilor, de către Ioan Alexie. 424. Se sfătuesce cu hatmaniĭ şi trimite oştĭ asupra cetăţilor revoltate. Cuprinde Viza şi Ciorlul şi Arcadiopolis. Inconjóră Udriul. 425. Cade prins în mânile luĭ Ioan Alexie, la 1205. 18. 426. Din rĕsboiul luĭ nu scapă nimenea viŭ. 427. E ţinut în robie 16 lunĭ şi apoĭ tăindu-i-se mâinile şi piciórele, e aruncat într'o prăpastie, unde móre după 3 zile. 427. De robia luĭ se înspăimîntă Marhion. 428. Latiniĭ speraŭ să-l scape din robie. 430. Maĭ strîns de cât el, înconjóră Latiniĭ Udriul. 428. De frica robieĭ luĭ, Latiniĭ nicĭ nu îndrăsnesc să iasă din Ţarigrad. 428. Balduin trimite, în Ghermania pe Alexie. 433.

Balduin al 2-lea, era în Ţarigrad, când Bela IV-a, se întórce în Ungaria. 451.

Balta. Ce némurĭ sînt până la gura Bălţiĭ. 61. Ce némurĭ se întind până la gura Bălţiĭ Meotis, după cum spune Dionysie Perighitul. 63, 64. Până la balta Azaculuĭ (saŭ Meotis) se întindea Ghetia. 66. Bonfin spune cum s'aŭ coborât Gothiĭ din Scandinavia, până la balta Meotidiĭ. 73. Vandaliĭ aŭ locuit pe la balta Meotis. 76. Ivida se va fi chemat ast-fel după balta luĭ Avidie, «căreia îĭ zicem noĭ Vidovul» 155. Schimbare de nume la Domniĭ, Ţĕrĭ, Mărĭ, Bălţĭ, Păduri, etc. 178. Despre podul făcut peste băl. ţile pontice. 194. Dechie móre închiqêndu-se între bălţile Donuluĭ. 209. Schythiĭ trec balta Meotis, în timpul luĭ Clavdius. 212. La 276 Tătariĭ trecênd balta Azaculuĭ, lovesc la Asia. 226. Pe la balta Azaculuĭ fuseseră locuinţele Vandalilor. 240. Procopie spune că locuinţele Gotthilor, după ce s'aŭ coborât din Scandinavia, aŭ fost la marea Azaculuĭ. 261. Vandaliĭ ce locuiaŭ lângă balta Meotis, aŭ plecat spre Ren. 269. Istoriciĭ spun că Huniĭ aŭ gonit pe Gotthiĭ, de la balta Azaculuĭ. 280. Priscus bate óstea luĭ Hagan, lângă Dunăre «boţind pre Varvarĭ în balta, ce era acolo.» 323. Oguziĭ aŭ cuprins locurile dintre Cara Bogaz şi balta numită Hiva. 439.

Balta luĭ Ovidie. După numele eĭ se crede a fi numele cetăţiĭ Ivida. 155.

Baltica mare la hotarele Schytieĭ. 60. De peste ea aŭ năvălit Varvariĭ: Uniĭ, Slovéniĭ, Bulgariĭ, Sîrbiĭ, Franţoziĭ, Ghermaniĭ, etc. 174. Pe lângă ea s'aŭ aşezat Gotthiĭ maĭ întêiŭ. 260. Sarniţie după Ptolomeŭ spune că aci sunt Visegotthiĭ. 261. Iornand spune că Goţiĭ venind de la Marea Baltică s'aŭ aşezat pe ţĕrmiĭ măreĭ negre. 263, 269. Glem se varsă în Marea Baltică. 371. Peste ea aŭ fost goniţĭ Varaghiĭ de Novogrodenĭ, Merĭ şi Crivicĭ. 372.

Balthieă. Familie din care se trage Alaric. 266.

Ban. Despre Banĭ. 468, 470. Ar veni de la numele *Bando* care în pravilele împărătescĭ se zic *Banderum*. 460. Greciĭ îĭ zic φλαμουλάριος iar Turciĭ Beg. 469.

Banderium ar fi după pravilele împărătescĭ numele pentru ban şi ca *Bando*. 469.

Bando ar fi numele pentru *Ban* 409,

www.dacoromanica.ro

Bantemur. Strănepotul luĭ, era Soleiman Şah. 439.

Barabista, primul stăpânitor al Dachilor, se luptă cu Bastarinii. 71.

Barbarii. Vezĭ Varvarii.

Baronie spune din oraţia sf. Damaschin, că Maica Puterilor a trimis pe Sf. Mercure să omóre pe Paravat, în urma rugăciunilor Sf. Vasile Marele. 253. Despre Bulgarĭ faţă de biserica Apusuluĭ. 356. Despre Gheiza, la 1074. 387.

Bassarabia (Bugiac). De aci se trag Băsărăbeştiĭ. 26. Făcea parte din ţara Bastarnilor. 67, 68. Făcea parte din Dachia muntósă. 69. A fost sub ascultarea crailor Ungureştĭ ḑice Bonfin. 467. Lăcuitoriĭ eĭ pe vremea năpazi luĭ Batie, neîncăpênd prin cetăţi s'aŭ tras spre Severin şi peste Olt. Maximilian Chesariul pomenesce cuvintele luĭ Leunclavie care spune că Basarabia este la răsăritul Moldoveĭ. 468. Despre un Nicolae, la curtea luĭ Maximiian, care Nicolae ar fi fost din Basarabia. 468, 469.

Bastarniĭ, după Dionysie Periïghitis la răsăritul Mării Negre. 61; idem. 63, 68. Hotarele lor. 67. Se luptă cu Dachiĭ sub comanda luĭ Barabista. 71, 78, şi sunt alungaţi. 71. Supunerea lor. 228, 229. Sunt bătuţi de hatmanul Galerie. Pentru învingerea lor, Diocleţian a făcut triumf la Roma. 232. Chemaţĭ de Attila, se adună la Sicambria, ca să mérgă în contra Romanilor. 287. Bastarniĭ şi cu Românii aŭ fondat maĭ multe cetăţi. 365.

Batie, han Tătar, Romaniĭ i-se opun. 19, 465. Când a fost prada luĭ. 50, 420, 435, 446. Se sçólă cu óste asupra luĭ Ladislaŭ. Supune crăiia Mosculuĭ, Litfiĭ şi Leşéscă şi devastéză Ungaria. 142. Răpesce pe sora luĭ Laslăŭ şi acesta îl omóră 143. I se zice şi Busurman. 143. Bonfin spune că pe vremea luĭ Bela IV a intrat în Ungaria şi a prădat'o, învingênd pe Bela. 145. Simion calugărul spune că ar fi luat în robie şi apoĭ în căsătorie pe sora luĭ Ladislav. 147. Simion îl pune în locul luĭ Capulh. 148. Ar fi avut răsboiŭ cu un craiŭ unguresc Laslăul. 393. El a fost din alţĭ tătarĭ şi unu din ceĭ ce aŭ descălecat Crămul. 437. Craiĭ ungurescĭ până la năvada luĭ Batie. 441. E ucis de Ladislav cu un topor căḑut din cer. 442. Când a venit Batie nu era la Craie nicĭ un Vladislav. 443. Ladislav I este cu 167 înainte de Batie. 444. Ladislav al II-a este cu 36 anĭ. 445. La anul 1236, plécă din Tătărimea de peste Volga, intră în hotarele Rusescĭ, Volga, cuprinde ţara Moschicéscă cu Stoliţăieĭ, omóră pe Gheorghie, cnézul Moscalilor, şi pune cnéz pe Iaroslav. Trece spre Vlahĭ, spune Marin istoricul, dar e respins. 447. Neputând trece printre Volohĭ, mută şliahul prin ţara Leşască în Silezie. Iea cetaté Liublinul şi ajunge la Visla. Impotriva luĭ iese Palatinul cu óste. Năvălesce asupra Leşilor. 448. Desparte oştile în două: Cu o parte intră în Ungaria, şi alta o trimite cu Peta să prădeze Silezia şi Bohemia. 449. Luĭ i se trimite 9 sacĭ de urechĭ tăiate de la creştinĭ, de către Tătariĭ luĭ Peta. 449. Invinge la Rodna pe palatinul luĭ Bela şi jefuesce Ungaria, după fuga luĭ Bela în

www.dacoromanica.ro

Austria. 450. Unii spun, că ar fi murit în rĕsboiul cu Frederic. Bonfin cu Dubravie spun, că s'ar fi întors cu Tătarii la locul sĕŭ. 451. Omorîrea luĭ de către Ladislav e minciună. 452, 454. Hronicul Rusesc spune, că pe vremea intrăreĭ luĭ în Ungaria, era craĭ Vladislav. 455. La 6756, după ce prădéză Moscul şi ţara Leşască, intră în Ungaria· 456. Prădéză până la Varad, unde era Vladislav. 456. Batie ar fi robit pe sora luĭ Vladislav. Ajungêndu-l Ladislav, îl omóră cu toporul trimes de cer. 457. Tótă lupta luĭ cu Ladişlav, ar fi numaĭ o poveste. 458. Biruinţele luĭ sunt lăsate la o parte de istoricĭ Ungurĭ. 458. Cu Cruţiaţiĭ se ajută Bela contra Duceluĭ de Austria, iar nu contra luĭ Batie. 458. După prada luĭ Românii ies din ascunzătorlle lor. 459. Ţĕrile românescĭ, după prada luĭ. 461, 462, 463. Marin scrie că pe vremea când a venit Batie cu Tătari, şi numaĭ Vlahiĭ adecă Românii cu Săcuiiĭ i-aŭ pus pedică. 19, 465. Românii din Moldova şi Muntenia aŭ părăsit odată câmpiĭ şi aŭ trecut în munţi şi de aci să fi oprit năvala luĭ Batie, şi l-aŭ oprit întâia oră să intre în Ardél la anul 1236. Năvala luĭ s'a întâmplat pe timpul vre-unuĭ nepot a luĭ Ion Vod Alexie, adică Dragoş Vodă şi Radul Vodă. 465. De frica luĭ Românii, carĭ împinşi de Bulgarĭ trec Dunărea, se aşéză în Ardeal. 466. Pe locurile carĭ sunt acum ale Moldoviĭ, de peste Prut până la Nistru şi de peste Nistru până la Buh şi până la Nipru în urma luĭ Batie a rĕmas locuitorĭ Tătarĭ ce le ḑice Comanĭ, aceştia sunt acum Tătarâĭ care se chiamă Cobanĭ. 466. Năpada luĭ Batie se întâmplă odată cu trecerea Românilor în Ardeal. 466. Pe vremea luĭ o sémă de Românĭ aŭ rĕmas în cetăţile de pe malurile Dunării până în Marea-Négră şi acésta s'a întâmplat cu 16 anĭ înainte de năpada luĭ. 467. Locuitoriĭ Basarabieĭ pe timpul năpăḑiĭ luĭ s'a tras spre Severin şi Olt câţi nu aŭ încăput prin cetăţi. 468. Pe timpul năpăḑii luĭ scaunul stăpânitorilor acelor Românĭ era Cetatea Albă. 469 O samă de Românĭ şi înainte şi după năpada luĭ aŭ rĕmas pe locurile lor. 470. Pe vremea năpăḑiĭ luĭ Românii s'aŭ retras spre munţi. 471. Inainte de Batie, Românii aduşi de Traian sunt scoşi de Gepizĭ. 473. Pe vremea luĭ Românii s'ar fi aşeḑat în Ardél saŭ cu Domnul lor Ioan Alexie saŭ cu un fiŭ al acestuia Bogdan. 474 După năvala luĭ. 478. 28 anĭ după întórcerea luĭ ar fi descălecat Dragoş Vodă şi Radul Vodă. 479. 28 anĭ după prada luĭ în ţara Românilor a fost domn cu domnie aşeḑată. 482. După prada luĭ vor fi rĕmas aceĭ stăpânitorĭ aĭ Românilor. 482.

Batoriĭ, de la Ungurĭ se trag. 25.

Batorian, lângă apa Hrişuluĭ. Aci Ladislav a ridicat o biserică, ḑice Bonfin. 149.

Bavaria este prădată de Sclavonĭ în timpul luĭ Vasilie Machedon. 354.

Bazilia. In soborul de acia, a fost Eneas Silvius referendar. 115.

Bănesc. Despre titlul bănesc al Bassarabescilor. 468.

Băsărabiĭ. Veḑi *Băsărăbesciĭ.* 470.

www.dacoromanica.ro

Băsărăbeștiĭ din Basarabia aŭ trecut la Olt. 20. Bässărăbesciĭ la Olt. 468. Băsărăbesciĭ eraŭ locuitorĭ la Olt înainte de venirea luĭ Radu Negru în Muntenia. 469. Hronicul Muntenesc și Băsărăbesciĭ. 470. Despre nărodul ce s'ar fi numit Băsărabĭ. 470.

Bârladulŭi. In apa luĭ s'aŭ înecat mulțĭ Baeziță. 22. Gură, se maĭ chiamă o despărțitură a Sirétuluĭ. 248.

Bebriac. Loc unde s'a bătut Salvie Otho cu Vitelie din care luptă Vitelie iasă învingător. 165.

Beciul. Aci aŭ fost bătuțĭ Ghermaniĭ. 20. Beciul saŭ Vienna saŭ Vendebona cetate bătută de Marco Avrilie, tot aicĭ a murit el la anul 180 fiind otrăvit de fiul sĕŭ Commod în unire cu doctoriĭ. 201. 203.

Bélo ozer (ĭezerul alb). Aci s'a așeḑat Sinevus. 372.

Bela fratele luĭ Andrias, craiul unguresc, pe care îl gonesce învingându-l; după mórtea fiuluĭ sĕŭ dă crăiea de bună voe vĕruluĭ sĕŭ Solomon. 383. Fiul luĭ se scólă contra luĭ Solomon pe care îl scóte. 387. Se pomenesce de Bela Craĭ în țara Ungurésc̆ă. 391. Feciorul sĕŭ este Gheisa Marele. 442. Asemenea Ladislav. 442.

Bela al 2-lea, orbul, feciorul luĭ Alum, craĭ unguresc la 1136. 442. Ladislav al II-lea e feciorul luĭ. 442.

Bela 3-a, craĭ unguresc la 1176, feciorul luĭ Stefan 3-a. 443. Avea fecior pe Emeric. 443. Feciorul sĕŭ era Andreas al 2-lea. 445. Dă pe fiică-sa Maria, luĭ Isachie Anghel. 443.

Bela 4-a, craĭ unguresc, feciorul luĭ Andreĭ al II-lea. 145, 443. Pe vremea luĭ a intrat Batie în Ungaria. Bela fiind biruit, fuge și stă 4 anĭ în Austria, spune Bonfin. 145. 443. 446 El a creștinat o parte din Comaniĭ din Podolia și 'ĭ-a așeḑat peste Tisa. 145. Urméză tatăluĭ sĕŭ. 446. Avea 5 anĭ de domnie spune Bonfin, când năvălesc Tătariĭ în Ungaria. 449. Palatinul luĭ care păzea la Rodna, e bătut de Batie. 450. Cere ajutor de la Craiul Franțuzesc, Inglizesc și de la Frederic al 2-lea. 450. Fiind lăsat și de aĭ sĕĭ, îșĭ trimite crăiasa în Austria, se luptă cu Batie, e biruit și fuge în Austria, unde Ducele îl jefuește. De aci fuge la ostróvele Măreĭ Adriatice, zice Avram Bacșaĭ. 450. Bela auḑind că Tătariĭ aŭ plecat, se întórce în Ungaria. Ducele de Austria nu vrea să-l lase. El cu un ajutor trimis de împĕratul Frederic și cu Cruțiațiĭ intră cu sila în Austria. Omóră pe Ducul de Austria. 451. Dă multe sate cruciaților, spune Avram Bacșai. 452. Diploma luĭ este: Craĭ al Ungarieĭ, Dalmațieĭ, Croațieĭ, Ramiiĭ, Sirbimiiĭ și Galițiiĭ, adică a Vlahiiĭ. A crăit 37 anĭ. E îngropat la Strigon. Cu el se sfîrșesce luptele și năvălirile luĭ Batie. 452. Invingerea luĭ, e lăsată la o parte de isoriciĭ Ungurĭ. 458. El opresce cu sila pe Românĭ în Ardél. 466. Intorcêndu-se în Ardeal după invazia luĭ Batie opresce pe lângă cavalerĭĭ de la Rhodos și pe Românĭ în Ardeal. 472. El a dat Românilor moșiĭ. 473. De frica Tătarilor fugise până în Dalmația. 478.

www.dacoromanica.ro

Belarina, cardinal, a scris viaţa luĭ Eneas Silvius. 115.

Belé, cetate în care s'aŭ aşeḑat Româniĭ. 474.

Belh, cetate vestită, în Horasan, pe care o cuprinde Genghiz. 436.

Beligrad, cetate, smulsă de Nemţi din mâna Turcilor. 176. In faţa eĭ peste Dunăre este cetatea Sirmium 267, 272, 273. Cetatea Sirmion din Pannonia era împotriva luĭ. 302.

Beling. Cetate în care s'aŭ aşeḑat Româniĭ. 474.

Belisariŭ. Veḑĭ Velizarie.

Beniĭ. Cetate în Ardeal. 474.

Bergaman. Iacov Filip de la Bergaman. 115.

Bernis aci voesc să se aşeze Bulgariĭ. 336.

Berolin. Aci era o Academie de sciinţe, care cere luĭ Cantemir să facă istoria Moldoveĭ şi Moldovenilor. 179.

Besiĭ de la eĭ s'a dat numele Basarabieĭ, eĭ aŭ locuit odată Thrachia. 468.

Betica a coprins Silinghiĭ în acelaşĭ an în care năvălesce Alaric în Italia spun Idatie şi Isidor. 276.

Bia. Aci móre Hadrian. 199.

Bibliile. Sfânta istorie a bibliilor se crede a fi isvodită de Dumneḑeŭ. 171.

Bibliothica făcută de Traian la Roma. 194.

Biciul luĭ Dumnăzăŭ s'a iscălit Attila, în scrisórea către Valentinian. 287.

Bilschie zice că Pecinegiĭ şi Polovţiĭ aŭ eşit din Ţimbri şi Gothi din Litfanie. 362. Ḑice că Pecinezi şi Polvţi după ce aŭ eşit din Litfania s'aŭ aşezat la Vosforul Chimeric. 364, 365.

Biserica a început a se despărţi la la anul 800. 351. Biserica Apusuluĭ se desparte de biserica rĕsărituluĭ. 355.

Bythinia. Veḑĭ *Vithinia*.

Blachia melani (*Βλάχια μελάνη*) adică Vlahia négră numire dată Muntenieĭ. 474.

Blahĭ numiaŭ scriitoriĭ Grecĭ pe Vlahĭ, schimbând litera V în B, ḑice Sarniţie. 131.

Boarul. In Letopiseţe e scris, că marca Moldoveĭ ar fi făcută după un Boar, care împreună cu căţéua Molda, s'ar fi înecat în apa Moldoveĭ. 155.

Boaziĭ. Numitor silesce pe Rea să se sfinţéscă Boaziĭ ce-ĭ ḑice Vastalis. 96, 97. Nymfele eraŭ bózele fântânilor. 158. Papa Clemente isgonit nevrênd să jertféscă Bozilor. 193. Eliogabal jertfesce câţi-va copiĭ Bozuluĭ sĕŭ. 206. Iulian împĕrat giuruia să verse sângele creştinilor înaintea Bozilor. 252, 297 şi 298.

Boazul nu e despărţit de Ţarigrad prin apa Fasis. 227. Cadichion era împotriva Vizantiĭ, peste Boaz. 331.

Boemăse. Némul Elinesc faţă de cele Slovenescĭ. 178.

Bogat. Spre rĕsărit, până aci se întindea Trachia. 242. Aci dedea marea Négră în marea Albă. 242.

Bogaz-Hisar numesc Turciĭ Bogazul. 246.

Bogazul, cetate. Pe la rĕsărit de ea aŭ trecut Tătariĭ, scrie Zosim. 211. De la Bogaz până la Ţarigrad, era Propontida. Turciĭ ĭi ḑic Bogaz-Hisar. 246.

Bogazul se numesce Bosforul Chimeric şi astăḑĭ se numesce Gherci şi Taman. 268. E trecut de Suleiman, ficiorul luĭ Orhan. 440.

www.dacoromanica.ro

Bogdanilor familie. 26.

Bogdan, domn al Vlahilor, e pomenit în Pandecte de către Leunclavie. 131. După numele luĭ, Turciĭ aŭ numit Moldo-Vlachia, Cara-Bogdan. El a fost tatăl luĭ Dragoş Vodă Turciĭ ţic Moldovenilor, Bogdanlu, adică ómeniĭ luĭ Bogdan. 306. Bogdan se închină împărăţieĭ de rĕsărit ţice Loclavie şi Chendrinos. 377. Pe vremea luĭ, eraŭ sub stăpânirea luĭ Carolus, împăratul apusuluĭ. 396. Feciorul luĭ Ion Alexie. Sub el s'ar fi aşeţat Româniĭ în Ardél. 474. E numit Bogdan-Vodă şi se pomenesce şi aţĭ între românii ardeleni. 474. După el se iea numirea unuĭ tîrg. 474. Avea porecla de Negrul. 474, 475. Feciorul sĕŭ este Dragoş-Vodă. 473. S'ar fi întors după N. Costin din Ardél în Moldova în timpul craiuluĭ Ludovic. In timpul craiuluĭ Ludovic nu putea fi el acela, care să fi trăit cu Românii în Ardél. 475. Acéstă poreclă a avut-o Dragoş-Vodă. 475. fiul luĭ Dragoş-Vodă ţis şi Ştefan-Vodă, nepotul luĭ Bogdan-Vodă. 475. El nu ar fi ieşit cel întâiŭ din Ardeal. 475, ci ridicându-se Tătariĭ din Moldova, el s'a întors la locul sĕŭ, aşa spune Bonfin. 475.

Bogdan. Tîrg aşezat la confuenţa Maramureşuluĭ cu Tissa numit aşa după numele luĭ Bogdan-Vodă. 474.

Bogdan, fiul luĭ Ştefan-Vodă Marele, face pace cu Turciĭ. 22.

Bogdania (*Βογδανίαν*) hotar al Valahieĭ, este despărţită de Dacia Panonă prin Munţiĭ Vransovieĭ saŭ Vranceĭ. 126. Se maĭ numesce Moldova. 126, 157. Are capitală cetatea Albă (*Λευκόπωλιν*). 127. Se întinde de la Daciĭ de lângă Dunăre spre Litfanĭ şi Sarmaţĭ. 127. Locuită de Valahĭ, spune Halcocondilas. 157. Şi ţara Bogdania, care acum Moldova este, a luat acest nume de pe Bogdaniĭ. 377. Era numită *Μελανῆ Βογδάνια* (Bogdania négră). 474. Domnitorul eĭ se intituléză: *Ἄρχον τῆς μελανῆς Βογδάνας* (Domnul Bogdanieĭ negre). 474.

Bogdaniĭ. Domniĭ după carĭ şi-a luat numele ţara Bogdania (Moldova). 377.

Bogdanlu numesc Turciĭ pe Moldoveni, adică ómeniĭ luĭ Bogdan. 306. Tot ast-fel şi Tătarâĭ. 306.

Bohemia. După anul 499 aŭ fost întemeiată «crăiĭa Bohemiiĭ». 13. In ea a fost trimis Eneas Silvius, ca vestitor apostolic. 115. Némurile Slovenescĭ aŭ întemeiat în ea, crăie. 304. E prădată de Tătarĭ, carĭ năvăliseră în ea, şi apoĭ de hatmanul Peta. 449.

Bohemiĭ. Prădaseră Evropa, şi acum n'a rĕmas maĭ nimic din eĭ. 20. Uniĭ îĭ socotesc Ellini. 178. Limba lor fiind Slovenéscă, numesc pe Romanĭ, Volohĭ. 304. Trimete solĭ la Carolus, ca să céră pace veşnică cu eĭ. 350. Eĭ cu Voevodul lor Lehon aŭ gonit pe Hunii de pe locurile lor în timpul luĭ Nichifor Patrichie. 351. Craiul lor Bratislov a fost bătut de Solomon craiul unguresc. 383.

Boiĭ popor. Aŭ avut rĕsboiŭ cu Fulvius Flaccus consul la 222 a. Chr. 120.

Boldovan numesc Tătariĭ pe Moldoveni, schimbând litera M înB. 306.

Boleslav, craiul leşesc, contra luĭ a strîns multă óste Viţelaus. 385. Se certa cu fratele sĕŭ Vladislav pentru

www.dacoromanica.ro

crăie. 390. Fuge de frica Tătarilor. 448.

Bolgarii. Veḑi Bulgarii.

Bon Iohan, scrie despre noródele cele vechĭ ale Dachieĭ. 62. Veḑĭ Iohan Bun.

Bonfin Anton. 53. mărturisesce, că Sardia a fost fondată de Sardi. 63; el arată hotarele Dachieĭ. 65, — şi popórele locuitóre în Dachia. 67. El a scris cu fórte dédins pentru Dachia». 69. Ce spune el despre Dachĭ, Daĭ, Ghetĭ, Gotthĭ şi alte seminţiĭ de ale lor. 72, 73. Ce spune el despre aşezarea Ghetilor în Dachia. 74. Ḑisele luĭ despre luptele luĭ Decheval cu Traian. 83.

Zice că Românii se trag din Romanĭ. 124. Că Românii locuiaŭ pe lângă Dunăre, pe unde locuiseră Dacii şi Ghetii. 124, 125. El maĭ spune după alţii, că Deocletian avea o fată care se numea Vlahie şi pe care o mărită după un domn al Românilor din Dachia, după numele căreia s'a numit Valahia. 125. Numesce Voevod pe domniĭ Ardéluluĭ. 131. Spune că Muntenia s'ar fi chemat Montana. 132. Pomenesce despre Vlahĭ. 133. Nu spune nimic despre venirea de curând a Romanilor în Dachia. Vorbesce de Vladislav şi de rĕsbóele luĭ cu Tătariĭ. 135. Vorbesce despre resbelul luĭ Bela IV-a cu Batie şi despre fuga luĭ în Austria. 144. 145. Ghiula hanul Unilor, a năvălit în ţara Ungurĕscă pe timpul luĭ Solomon. Vorbesce de lupta luĭ Solomon cu Tătarii, la cetatea Doboc, lângă muntele Herlem. 146. Vorbesce de un cal năsdrăvan al luĭ Vladislav. 146. Vorbesce de góna dată de Vladislav Unilor, de cearta luĭ Ladislav cu Solomon, de ajutorul cerut de Solomon, luĭ Cutesc, domnul Unilor. 147. Vladislav iea domnia luĭ Solomon şi se luptă cu Copullı, hatmanul Unilor, care devastéză Ungaria până la Varadin şi Tocai. Spune că Vladislav bate pe Uniĭ la apa Timeşuluĭ. 148. Uniĭ cu Comaniĭ, Amaxoviĭ şi Ruşiĭ năvălesc în Ungaria, spune Bonfin, şi Ladislav îĭ respinge. Spune că Ladislav gonesce pe Leşĭ peste Vistula. 149. Spune că Vladislav a ridicat o biserică la locul Batorian pe apa Hrişuluĭ. 149. Spune despre nascerea luĭ Maximin Lichinie, din Romaniĭ din Dachia. 156. Spune că Uprana e cetate în Ardél, deosebită de Ulpiana din Misia, cetate zidită de Traian, care a zidit şi cetatea Nicopolis, pe Dunăré. 157. Spune că în Misia se află cetatea Marchianopolis, zidită de Traian, care a făcut şi podul peste Dunăre. Spune că înainte de a năvăli Gotthiĭ şi Uniĭ, în Dachia eraŭ Romanĭ şi Sarmaţi. Vorbesce de Valahĭ şi locurile ocupate de eĭ. 158. Vorbesce despre nisce inscripţiĭ. 161. Vorbesce despre descălecarea Românilor de către Traian. 162. Spune că în Transilvania s'a găsit o piatră, cu inscripţiunĭ care vorbesce despre L. Annio Fabiano. 161. El spune că în Transilvania, s'a găsit o piatră, pe care era scris: «L. Annio Fabiano, Triumviro, capitalium, Tribuno legionis II, Aug. Quaestori Turbantium, Trib. Pl. Praetori, Curatori viae latinae; Legato Legionis X, Fretensis. Legato Augustali. Primo praefecto provin-

www.dacoromanica.ro

tiae Darcolomarum, (forte Dacoromarum) Ulpianarum, Traianarum, Sarmaticarum, D. M. Civis Sabinius, Miles Legionis XIII. Glibres a Rationibus, vixit annis XXX. Civi valens, Duumvir coletcomania Florentina, Parentes inefficacissimi. Peurio Saturnino, gato Augustali, Praepositoque Consulari Coloniae Daciae Sarmatiae. L. D. D. D. 161; ţice, că cetatea Severinuluĭ din ţéra Muntenéscă pe Dunăre în ţinutul Jiuluĭ ar fi zidită de Sever. 204, 205. Despre Romanĭ, Dachia şi Aurelian. 215. Spune, că pe fiica luĭ Diocleţian o chema Vlahie şi o dă soţie unuĭ domn din Dachiia. 231. Ţice, că Avrelian a trecut pe Romanii din Dachiia îu Misia. 250. Spune, că Frithighern, domnul Gotthilor, a fost învitat de Lupiţin, cu gândul să-l omóre. Frithigheru scapă, omorînd pe Maxim şi pe soţia luĭ, carĭ eraŭ orînduiţi să-l ucidă. Frithighern prădéză apoĭ Dachia, Thrachia şi Misia. 257. Numesce Ulpia Traiana cetate căreia Sarnitie îĭ zice Sermituza. 261. Spune că Theodosie pleacă cu óste contra varvarilor, scapă Misia de sus, de jos, Thrachia şi Dachia mălurósă, face pace cu Athanaric domnul Gotthilor şi se întórce la Ţarigrad. 265. Zice că «Ungaria este născută din Unniĭ, eĭ aŭ limba schyticéscă, eĭ aŭ cuprins Panonia şi peste Dunăre Iazigul şi maĭ tótă Dachia aŭ coprins-o,» el înţelege Pano-Dachia şi Dachia Mediterranie, care este Ardélul, sciind că Dachia mălurósă şi muntósă era sub Romanii precum acum este sub Turcii. 281. ţice, că mulţi Siculĭ (astăţi Secuĭ) aŭ venit cu Atila şi aŭ coprins o parte a Dachieĭ, care astăţi se chémă Transilvania, şi eĭ auţind, că alţiĭ d'aĭ lor până la Roxolan şi Amaxoviĭ (astăţi Ruşiĭ) aŭ ajuns, le-a ieşit înainte. 281 Zice că, Unniĭ după ce pe Ostrogotthiĭ şi pe Ghepizĭ îĭ goniseră şi hronicele ungurescĭ spun, că după ce aŭ apucat Dachia, plăcânţu-le Panonia voiaŭ să intre în ea, în care se afla pe acel timp Macrin din Sevastiia născut proconsul şi în ea locuiaŭ din Alemaniĭ şi din Italĭ. 281». Vorbesce despre scrisórea luĭ Attila către Valentinian împăratul. 288. Numesce Ernac pe fiul cel maĭ mic al luĭ Attila. 289. Spune, că Moldovenii singurĭ 'şĭ aŭ dat acest nume, şi ţării lor, Moldova. 306. In el se gasesc multe cetăţi numĕrate, din cele făcute de Traian. 323. El ţice, că o parte din Dachia, care între Nistru, Prut şi Dunăre se coprinde, se numesce Moldavia, iar cea maĭ pre lângă Dunăre Montana şi că din Romanĭ, se trag, aŭ trăit între Varvariĭ, însă ca să îĭ scóţă nu aŭ putut. 346. Spune despre Carolus Marele şi de lupta luĭ cu Gothofred domnul Dailor, despre cererea de pace a Dailor, Leşilor şi Boemilor, despre trecerea luĭ prin Dachia, despre mutarea Saşilor în Ardél şi Panonia. 349. Ţice, că Ruşiĭ aŭ intrat în Ardél la anul 1002. 374. Ţice, că i s'a arătat în vis Sarolteĭ muma luĭ Ştefan craiul unguresc, protomartyrul St. Stefan. 375. Ţice, că Stefan ar fi fost de origine romîn. 375. Ţice, că St. Stefan, craiul unguresc, móre în anul 1034. 379. Ţice, că la 1064 Solomon craiul ungu-

www.dacoromanica.ro

resc să fi supus Muntenia. 383. Vorbesce despre rĕsbóele Grecilor cu Francii. 398. Spune, că Vlahii find rugaţi de Greci, scapă Udriul din înconjurarea Latinilor. 399. El spune, că Vlahii se trăgeaŭ din Romani. 423. Bonfin spune, că Latinii aŭ venit ca neprietenĭ. 424. La el se află despre craii unguresci. 443. El este cel mai credincios pentru lucrurile Ungariei 444. Dlugoş, Calviz şi Morerei scriŭ din Bonfin. 444. Spune, că Vladislav al II-a a stat 6 luni crai. 445. Spune, că Bela IV-a împlinise 5 ani de domnie, când năvălesc Tătarii. 449. Bela şi Tătarii. 450. El şi cu Dumbravie spun, că Batie s'a întors cu Tătarii la locul sĕŭ. 451. Ḑice, că Românii, cari din Romani sunt născuţi, căci limba lor şi astăḑi mărturisesce, măcar că între multe şi deosebite némuri aŭ stat, însă să 'i desrădăcineze n'aŭ putut. Ei aŭ locuit de parte Dunărei unde aŭ fost locuind altă-dată Dachii şi Gheţii, căci de cea-l'altă parte a Dunărei locuesc Bulgarii, cari aŭ ieşit de la Sarmaţi. Căci din coloniile luĭ Traian se trag Valahii. 464. Ḑice, că pe vremea luĭ Carolus craiuluĭ unguresc sculându-se cu rĕsboiŭ a luat celatea Severinuluĭ din mâna Banuluĭ, earele atunci stăpânea, alaltă ţară a Vlachii, care n'are ape (înţelege Basarabia saŭ cum noĭ îĭ ḑicem acum Bugiacul) şi se întinde până la marea Négră a fost sub ascultarea crailor Ungurescĭ. 467. N. Costin repeta nisce cuvinte ale luĭ. 475. El nu ḑice, că Bogdan-Vodă nu a ieşit întâiu din Ardél. 475. Numesce pe Stefan-Vodă, Bogdan. 475.

Bonfos, loc de intrat în Valachia, spune Jornand. 319.

Bonifaţie Montis Ferartianul, împreună cu Henric, bătea cetatea Udriul. 398.

Bononia. Carolus vine aci ca să vaḑă vasele şi apoĭ se întórce la Acfisgran, ḑice Bonfin. 350.

Boris hatman al ruşilor. 369.

Boristhenis (Niprul), apă. 60.

Bosfor. Zonaras spune, că mulţime de Schyţi, trecênd Bosforul spre marea Négră multe ţĕrĭ aŭ jăcuit. 209. E stăpânit de Romani. 315.

Bosforenii saŭ Tătarii de lângă Azac, Traian i a domolit. 194.

Bosforul Chimeric este locul unde se împreună marea Azaculuĭ cu marea Négră, este trecut de Hunĭ. 262. Gura măreĭ Azaculuĭ, adică Bosforul Chimeric, 263 se mai numesce Bogazul. 268. Pe aci s'aŭ aşeḑat Polovţi, Pazinazii, după ce aŭ ieşit din Litfania 365.

Bosnia ţara boşnejilor. 382.

Bosnénii. Prădaseră Evropa şi acum n'a rĕmas mai nimic din eĭ. 20. Limba lor fiind slovenéscă, numesc Volohĭ pe Romani. 304. Eĭ se trag din Pazinachie. 365. Neputêndu-ĭ scóte din împărăţie pe Pazinachĭ aceştia rĕmân locuitorĭ în Bosnia ţara lor. 382. Pazinii aŭ rĕmas în Machedonia şi ne aŭ dat pe boşnezĭ. 384.

Bozilor nu voesce Papa Clement să le facă jertfe lor. 193. Antonie Eliogabalus îĭ aduce jertfe mai mulţi copiĭ înjunghiaţi. 206. Inaintea lor, Iulian Paravat se giurueşte să verse sângele chreştinilor. 254.

www.dacoromanica.ro

Boziniĭ, numele tuturor oardelor din némul Pecinegilor. 364.
Brâncovéniĭ se trag din Bulgarĭ. 26.
Brasovéniĭ, munţi. 69.
Brutislav craiul Boemilor a fost bătut de Solomon craiul unguresc. 383.
Breviar. Aurelie Victor în Breviar. 83.
Britania. Saxoniĭ trec în ostróvele eĭ la 449. 12. Insuşĭ Marco Avrelie merge asupra eĭ. 200. In cetatea Ebórica din ea a murit Septimiu Sever. 204. In ea móre Constantin Hlorus, la 306 d. Hs. 237. Ostróvele eĭ fac parte din a 4-a divisiune a Imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242. Ea aḑĭ se numesce Inglitera. 242. Crăia eĭ era cuprinsă în Gallia şi avea 5 provinţiĭ. 242. Scoţiĭ o pradă. 254.
Britaniĭ. Pentru învingerea lor, Maximian intră cu triumf în Roma. 233.
Bructeriĭ aŭ venit la Sicambria chemaţĭ de Attila. 287.
Brunzisius. 104.
Brunsvig, ducat. Intre el, Hassia, Franconia şi Misiia, este Turinghia. 285.
Brusa, cetate în Vithania. 440. E luată de Orhan. 440.
Brutia. Veḑĭ *Bruţia*.
Brutus. Cuvèntul luĭ Cicero, către Brutus. 87.
Bruţia. Capiştea Junoniĭ din Espania se maĭ numea Laţinia din Bruţia. 120.
Buda. Ţara Iazighilor era din apa Tiseĭ până la Buda. 65. Până la Buda se întindea ţara Gheţilor. 66. Din Tisa până la Buda «aŭ fost ţara care maĭ pre urmă aŭ stătut o parte de ţara unguréscă cé mare». 63. De la Tisa în spre Buda locuiaŭ Iazighiĭ şi Metanastiĭ. 82. Suleiman, coprinde Buda. 355.
Buda e numit Vleda, fratele luĭ Attila, de către istoricul unguresc Olah. 282.
Bug. Veḑĭ Buh.
Bugégéniĭ saŭ Bastarniĭ şi cu Româniĭ aŭ fondat maĭ multe cetăţĭ. 365. Schythia e spre părţile unde acum trăesc Bugégéniĭ. 328.
Bugĭac. 26. Nume tătărăsc al Basarabieĭ. 67, 68, 468. Se cuprindea în Dachia. 69. Tătariĭ luĭ aŭ umplut cu robĭ Leşĭ, ţĕrile păgânescĭ până la .Eghypet, India şi Africa. 175. A fost coprins de Pecinighĭ. 364. Bonfin spune că a fost subt ascultarea crailor Uguresciĭ. 467.
Buhul, rîŭ de hotar al Dachieĭ. 65. Ghetia trecea de Buh. 66, 67. Pe acolo aŭ trăit Christovochiĭ şi Cachiniĭ. 68. Până la el locuiaŭ Bastarniĭ. 71. Până la Buh şi până în Nipru, aŭ rĕmas în urma luĭ Batie, Tătarĭ, ce le ḑice Comanĭ. 466.
Bulgărească. Sardia a fost, pre vre mile maĭ de mijloc, şcaunul Crăie. Bulgărescĭ. 63. Sardia, sub Crăia bulgăréscă, Sofia s'a chemat. 66. Un hronic bulgăresc, cu limba slovenéscă, despre basme cu Laslăuĭ 139, 140, 143, 145, 147. Despre stâlpul de marmure bulgăréscă . 142. Hronograful bulgăresc. 160. Despre némul bulgăresc. 178. Numele Românilor, cu limba bulgăréscă. 302. Zonaras despre óstea bulgăréscă, care a viclenit pe Iustinian. 339. Leon, fiul luĭ Constantin, ia pe fata domnuluĭ bulgăresc. 346. Ruşiĭ au năpădit cetăţĭ bulgărescĭ. 369. şi ţara bulgăréscă. 370. Vasile Bul-

www.dacoromanica.ro

garoctonul în ţara bulgărescă. 376. Crovatiĭ intră în ţara bulgărescă. 386. Craiĭ bulgărescĭ. 454. Stefan craiul bulgăresc. 455. Basna istoriculuĭ bulgăresc despre Laslău. 458. Nichita Horiatis, despre Ioan Craiul bulgăresc. 466. Despre un craĭ bulgăresc. 482.

Bulgarie. Se fundéză crăia Bulgarieĭ după 499. 13. In ea a fost rĕsboiul luĭ Attila cu Hatmaniĭ luĭ Theodosie, la cetatea Sardica. 284. Schimbarea numeluĭ Bulgarieĭ. 303. La 971 împĕratul Chimischie cu multe oştĭ intră în Bulgaria contra Ruşilor. 370. Chedrinos pomenesce venirea Ruşilor în Bulgaria sub împărăţia luĭ Roman. 372. Impĕratul Vasilie trimise óste în Bulgaria unde făcu marĭ prădăciunĭ. 375. Intră Pecenegiĭ în ea. 378. Voevodul Paţinachilor prădă câte-va locurĭ din Tracia. 387. E adaosă de Vladislav crăieĭ Ungurescĭ. 444. Era sub stăpânirea Crăieĭ Ungurescĭ.

Bulgariĭ vin la 499. 12, şi după ce pradă părţile de peste Dunăre, fundéză acolo Crăie. 13. In timpul împĕraţilor următorĭ luĭ Theodosie, pradă, împreună cu Unniĭ, Sclavoniĭ, Sirbiĭ şi Heruliĭ›, provinţiile Panonia, Thrachia şi altele. 17. Sunt domoliţi de Turcĭ. 20. şi chiar supuşĭ. 22. «Brâncovéniĭ de la Bulgarĭ să se tragă povestésce.» 26 Uniĭ spun că némurile ellinescĭ s'ar fi trăgênd din Bulgarĭ. 101. Staŭ sub stăpânirea Ţarigraduluĭ. 106. Despre «stâlpul, carile zice Bulgarĭul, precum să fie ridicat cetăţéniĭ în slava luĭ Ladislav». 149. Halcocondilas spune că, ceĭ din Misia de jos se chemaŭ Bulgarĭ. 156. Bonfin despre Bulgarĭ. 158. Aŭ avut răsbóe cu Romaniĭ. 170. Aŭ năvălit de peste pustiile Volgăĭ, Marea Balticăĭ şi Marea Caspică. 174. Uniĭ îĭ socotesc Ellinĭ. 178. Pricina născĕtoriĭ numeluĭ Flachia, aŭ fost eĭ. 301 Eĭ vin spre Evropa, la 48 anĭ după prăzile luĭ Attila, zice Marţelin. 301. Calviz spune că aŭ venit în al 7-a an al împărăţieĭ luĭ Anastasie, iar Chedrinos, în al 10-a saŭ 11-a an. 301. Ridicându-se de peste apa Volga, intră în împărăţia Romanilor şi până la Thrachia, fac multe prăd̨ĭ. Impotriva lor, Anastasie trimite óste şi se bat la apa Zursa. Eĭ bat pe Romanĭ carĭ perd 4.000 ca pete de frunte şi slujitorĭ. 301. Nu se scie dacă eĭ s'aŭ întors în locurile lor, saŭ aŭ rĕmas în imperiul Roman. La anul 502, prădéză până aprópe de Thrachia. 302. Eĭ aŭ făcut doaă prăzĭ. Intâĭ a trecut prin Dachia, Misia, până la Thrachia. In a doua, numaĭ s'aŭ apropiat de Thrachia. Când s'aŭ întors din năvala II-a, aŭ stat aprópe de Dachia. Eĭ spre Thrachia, aŭ trecut prin Dachia. Bulgariĭ la a II-a venire, aŭ rĕmas în Misia. La anul 504, aŭ trecut Dunărea, aŭ intrat în Panonia, unde aŭ luat cetatea Sirmion. Când eĭ aŭ venit de la Volga, întâiŭ în Dachia aŭ vĕd̨ut pe Romanĭ. 302. Eĭ dând întâiŭ de Romaniĭ din Dachia i-aŭ numit Volohĭ, după limba slovenéscă. 303. Limba lor e cea slovenéscă. 304 Numele de Vlahĭ, dat de eĭ Românilor, şi aḑĭ îl păstréză vecinii despre apus. 305, 306. După

www.dacoromanica.ro

ce eĭ intră în Pannonie, şi după ce aŭ luat cetatea Sirmiul, Theodoric Veronianul vĕdênd că eĭ voesc să intre maĭ în spre apus, trimite în contra Bulgarilor pe Hatmanul Petza, care îĭ bate şi omóră pe Domnul Bulgarilor şi pe al Ghepidilor, cu cariĭ Bulgariĭ se însoţiseră. 311. Sunt luaţĭ de Vitalian şi prădéză împreună cu Huniĭ, până subt Ţarigrad, zice Chedrin. 313. Eĭ numesce Dachia, Volohia. 313. Velisarie îĭ gonesce şi eĭ merg spre Volohie. 316. Slavoniĭ aŭ venit după ce aŭ eşit eĭ din imperiŭ. 324. Panonia era în mâna lor. 327. Horosie îĭ îndémnă ca să se rĕscóle contra luĭ Iraclie şi să înconjóre Ţarigradul. 333. Eĭ îşĭ trag numele de la Volga. Návălesc în Thrachia şi biruesc óstea împăratuluĭ Constantin Pogonat şi el face pace cu eĭ, plătindu-le baniĭ. 336. Eĭ însă trec Dunărea şi vor să se aşeze în Bernis, Romaniĭ sunt bătuţĭ şi siliţĭ să facă pace după plăcerea lor. 336. Zonora spune că eĭ s'aŭ întărit de amêndouĕ părţile Dunării; tot el spune că eĭ aŭ pustiit ţările Românescĭ de peste Dunăre. 337. Eĭ nu aŭ stat mult în Dachia ci aŭ trecut în Misia şi Iliria 338. Iustinian îĭ prădéză însă eĭ iaŭ prada înapoĭ, şi fac pace cu el. 338, 339. Justinian îĭ bate şi robeşte fórte mulţĭ din eĭ. 339. Justinian fuge la Tirvelin Domnul Bulgarilor şi cu ajutorul lor înconjóră Ţarigradul. 341. Justinian pentru ajutorul lor, îĭ încarcă de daruri. 341. Justinianstricând pacea, eĭ îl lovesc cu óste pe Marea Négră la Anhelo. 341. Eĭ cu tóte că eraŭ destul de tarĭ peste Dunăre în Misia şi Thrachia însă, sub Constantin Pogonat de o dată s'aŭ tras înapoĭ. 341. Eĭ aŭ făcut multă pagubă în Volohia. 342. Zonora scrie, că în timpul luĭ Filipic aŭ prădat Trachia şi aŭ pustiit până aprópe de Ţarigrad. 343. Artemie vine la Tervelin domnul lor şi îĭ dat óste, ca să mérgă contra Ţarigraduluĭ, însă tot eĭ l'aŭ prădat luĭ Leon Isarvul. 344. Domnul lor Telesis este biruit de Constantin Copronim, cu tóte aceste el iea pe fata Domnuluĭ lor pentru fiul sĕŭ Leon; eĭ sunt stăpânitorĭ în Misia şi Thrachia maĭ multe sute de anĭ. Intre eĭ şi Tătarĭ sunt Romaniĭ din Volohia. 345, 346. Bulgariĭ rup pacea însă Constantin Copronim îĭ bate, atuncĭ eĭ iar fac pace. Constantin vrea să se ridice cu óste contra lor, însă móre. 347. Constantin se ridică contra lor, îndemnat fiind de Pangratie Astrologul, însă este bătut; eĭ după isbândă aŭ trimes la Constantin şi îĭ cere bir noŭ, însă el le rĕspunde, că 'l va da la anul; Constantin vine cu óste contra lor şi eĭ cu craiul lor Cardamir nu îndrăsnesc să iasă contra lor, iar Constantin prădéză ţara lor. 348, 349. Eĭ bat pe Nichifor la anul 811. 352. Cronos craiul lor prădéză Thrachia, însă este bătut şi dat afară de către Mihail împărat, însă Cronos strînge óste şi bate fórte tare pe Mihail. 352. Chendrinos ţice, că eĭ ar fi fost bătuţĭ de către Leon Armanul. 352. Vogoris Domnul Bulgarilor în timpul Theodoreĭ s'a botezat la Ţarigrad, el întorcêndu-se la eĭ este respins. 353. Eĭ pustiesc Gretia,

www.dacoromanica.ro

Leon cere ajutor de la Ungurii, carĭ bat pe Bulgarii şi pe mulţi din eĭ îĭ iea în robie, Simeon Domnul lor face pace, carĭ aŭ ţinut-o, până s'aŭ întors Ungurii înapoĭ.355. Chedrinos spune, că Leon a supus pe Bulgarii.355. Leon împreună cu Ungurii şi Turcii merg din noŭ asupra luĭ Simeon. Eĭ trec la biserica Apusuluĭ, însă în urmă se întorc iară la biserica Răsărituluĭ. 356. Petăr Domnul lor se încuscréză cu Roman Lecapin. 357. Bulgarii din Evropa cad asupra împărăţieĭ de rĕsărit. 359, 360. Vecinĭ cu ţările nóstre peste Dunăre. 362. In timpul împăratuluĭ Roman a murit şi Simion domnul bulgarilor. 368. Ruşiĭ intră şi pradă maĭ multe cetăţi bulgăresci. 369. Bulgariĭ neascultînd pe împăratul, acesta dă voe Ruşilor, să prade pe Bulgariĭ, ḑice Zonora. 372. După ce sunt prădaţi, împăratul Cimischi le ţine parte şi trimete óste contra Rnşilor, carĭ sunt alungaţi. 370. Despre némul lor. 371. La anul 971 singur împăratul merge contra Ruşilor şi-ĭ scóte cu desăvîrşire din Bulgaria. 370. Bulgariĭ de lângă Don aŭ fost supuşi Svétoslav. 372—373. In timpul împăratuluĭ Vasile Bulgariĭ aŭ prădat Grecia. 374. La anul 1000 vĕḑênd Vasile că Bulgariĭ de şi bătuţi nu se astîmpără, a intrat cu óste şi i-a gonit din cetăţile Tesalieĭ; dar la 1013 iarăşĭ nesuferind jugul a venit cu mare óste Vasile împăratul şi i-a bătut. Samoil domnul lor móre de scârbă. 375. Dar Iovan urmaşul luĭ Samoil înconjóră Dirachion, care e despresurat de împărat şi Iovan e omorît de soldaţiĭ sĕĭ; după care împăratul supune tótă ţara lor. 376. Nichita Honiatis spune, că Vasile Bulgaroctonul a scris într'o tablă tótă istoria răsbóelor luĭ cu Bulgariĭ. 376. Eĭ şi cu alţi vecinĭ eraŭ supuşi împărăţieĭ de răsărit. 377. La 1040 Bulgariĭ se scólă întâiŭ, sunt învingătorĭ, apoĭ învinşĭ. 379. La 1042 s'aŭ resculat sub Petăr. 380. Hatmanul Nestor viclenindu-se contra împărăţieĭ pradă pe Bulgariĭ. 387. La 540 intră în Pannonia. 316. Eĭ s'aŭ viclenit de la împărăţie spune Nichita Honiiatis, şi el nu amestecă numele Bulgarilor cu Vlahlĭ. Eĭ aŭ fost uniţi cu Sârbiĭ şi împreună s'aŭ viclenit de la împărăţie. 397. Alţiĭ sunt Bulgariĭ şi alţiĭ Vlahiĭ. 397. Eĭ numesc Vlahiĭ pe ceĭ din Misia. 397. Sunt îndemnaţi de Asan şi Petăr, să lepede jugul. 401. Némul lor, Honiatis şcie a'l despărţi de cel Vlahilor. 401. Pe eĭ îĭ prăpădise din temelie, Vasilie Bulgarocton. 403. Stăpânirea lor, Asan se silesce a o împreuna cu a Misiiĭ. 404. Asupra părţilor Bulgarilor daŭ năvală Vlahiĭ. 411. De la eĭ se desparte Ión Alexie şi cu Vlahiĭ. 412. Uniĭ îĭ amestecă cu Vlahiĭ. 419. Honiatis vorbesce de crăia lor. 419. Neeman era Domnul Bulgarilor, care iea în căsătorie pe Evdochia, fata luĭ Alexie împăratul. 419. Eĭ se maĭ numesc şi Triballĭ. 419. Istoria crailor lor, o scrie hronicul Rusesc. 454. Trecuseră de mult în Evropa. 455. Bulgariĭ şi minunile. 458. Bulgariĭ trec Dunărea. 464. Bulgariĭ, carĭ de la Sarmaţi aŭ eşit, locuesc cea-l'altă parte a Dunăreĭ. 464. Bulgariĭ îm-

www.dacoromanica.ro

ping pe Românii din Misia peste Dunăre, cari de frica lui Batie trec în Ardél. 465, 467. Ión, craiul lor, légă prietenie cu Latinii şi asupresc pe Românii. 466. Batie şi Bulgarii. 467. Aŭ avut de Domn pe Svetoslav. 480.

Bulgărimé. Sava a fost Mitropolit a tótă Bulgărimea. 140. Bulgărimea stând pe aceste locuri s'aŭ chivernisit cu Românii. 338.

Burdujé a fost poreclit Ştefan-Voda. 26.

Burgaz numesc Turcii pe Aviadiopolis. 432.

Burgundii. Veḑi *Burgundionii.*

Burgundionii chemaţi de Attila, se adună la Sicambria, ca să mérgă în contra Romanilor. 287. Gunderic al Burgundilor se unesce cu alţii împotriva Hunilor. 288. Theodoric face pace cu ei şi cumpără de la ei cămpia Luguriĭ. 296.

Busbecvie, scriitor creştin. 22, némţ, a scris despre Greci. 67. Scrierile lui sunt lăsate într'o parte. 435.

Busurman i se ḑicea lui Batie. 143.

Busurmanii saŭ Ţătarii intră în Ungaria, dar sunt goniţi de Laslau. 142, 143.

Bysantium. Veḑi *Vyzantia.*

C.

Cachiuii, in Dachia, înainte de Dachi. 68.

Cacoânii, în Ardél, înainte de Dachi. 68.

Cacodemonul saŭ Dascălul spintecând o mueruşcă bătrână i-a spus lui Iulian că va avea biruinţă. 252.

Cadichion numesc Turcii Halchedonul este în faţa Vizanţii peste Boaz. 331.

Cafa, cetate a Crâmului, a fost ţinută de Genovezii. 134,— fundată de Români, Inovezi şi Bastarni. 365.

Caia matul. O comparaţie cu acésta ḑicere. 263.

Caia Zemlé. Bulgarii aŭ numit ţara în care locuiaŭ Românii: Volostéle, Caia Zemlé. 303.

Cai Han. Nepotul lui era Oguz Han. 439.

Calavriia. Şi din ea aŭ fost representanţi la Sinodul de la Sardica. 250.

Caligula vine la împărăţie după Tiverie la anul 41, móre ucis de Cassia Hiria Tribunul, a împăraţit 3 ani. După el vine la împărăţie Clavidie. 164.

Calinic Patriarchul pe el îl desemnase Justinian ca să'l omóre întâiŭ. 339.

Caliupolis e luată de Orhan. 440. Acésta cetate este cheia Ţarigraduluĭ despre marea Albă. 441.

Calixtus III-a, papă, a făcut cardinal pe Eneas Silvius, la anul 1456. 115.

Callimah mărturisesce, cum că Romanii aŭ rĕscumpărat Panonia de la Hunii. 278.

Callipidii eraŭ între ceĭ ce stăpâneaŭ de la Nistru şi până în Buh. 68.

Caliupolis cetate luată de Suleiman. Pe aci trece Suleiman Bogazul. 440. A fost luat de Turci. Este cheia Ţarigraduluĭ. 441.

Calo Ioannis numesce Zonoras pe Ion Comneno. 388. Gonesce pe Tătari apoi pe alţi barbari. 388. Vine feciorul sĕŭ la domnie. 389.

www.dacoromanica.ro

Calochir Nichifor feciorul domnuluĭ de Crâm este trimes la Svetoslav de Nichifor Foca. 369,—umblând după împărăţie, îndemna pe Svetoslav să rĕmâe în Bulgaria. 369. Ruşiĭ după îndemnul luĭ Calochir nu s'a purtat cu cinste cu soliĭ împăratuluĭ. 370.

Calpurnie. Menţionat în inscripţia gasită la Galaţi. 162.

Calpurnie Piso a fost consul cu Fulvius Flaccus la 133 a. Chr. 120.

Calpurnius Piso. Veḑi *Calpurnie Piso.*

Calvisius. Veḑi *Calviz.*

Calviz. 51. şi Onufrie. Cronologia lor pomenesce de mergerea luĭ Valeriŭ cu rĕsboiŭ în Sardia. 63,—citaţi la p. 72. După chronica lor Vithynia a fost cuprinsă de Dachĭ, Misĭ şi Vevrichĭ, la anul 563 a. Hs. 77. El spune, că întâiul rĕsboiŭ al luĭ Traian cu Dachiĭ a fost la 101 d. Hs. 81. Vorbesce de triumful luĭ Traian şi columna ridicată la Roma 105. Spune, că Flaccus Greţiu a a fost cu 130 anĭ în urma hatmanuluĭ Flac, care a comandat oştile în Misia contra Gheţilor. 130,—vorbeşte despre Annie, că a fost consul împreună cu M. Nonie Muţian pe vremea luĭ Septimiu Sever. 161. Despre al treilea rĕsboiŭ al luĭ Traian. 182. Socotéla anilor după el. 191. Despre anul 161. 200. Despre anul 251. 209. Spune din Vopiscus, că în al 5-a an al împărăţieĭ luĭ Avrelian, la 274 d. Hs., a mutat pe Romînĭ în Misia. 218. Despre Avrelian. 225. Despre «Clavdie Taţitul.» 226. Despre Alaric. 275. Despre Hunĭ. 282. Despre Anastasie. 301. Culege din Istoria leşéscă. 324. Despre Iraclie. 334. Fuga luĭ Leontie, la domnul Cazacilor. 340. Despre Nichifor. 352. Calvizie ca isvor. 361 Despre anul 1056. 382. Despre Manoil. 391 Despre Ión Alexie şi Balduin. 426. Cantemir s'a servit de Calvizie. 444.

Cambulurile. Attila trecând peste Dunăre prin Pannonia, ar fi agiuns numaĭ acéstă cetate. 285.

Campania, ţinut în Italia, de unde se trage Ión Antonie, de la Campania scriitor. 115. Aci móre August. 164,—şi din ea aŭ fost representanţi în sinodul de la Sardica. 250.

Campis cetăţuie maĭ înăuntru Dachieĭ zidită contra năvălirilor varvare ḑice Procopie. 155. 322.

Cancelar. Veḑi *Canţilar.*

Cantacuzinilor. Familia lor a fost primită în Moldova. 25.

Cantavazitis cetăţuie maĭ înăuntrul Dachieĭ zidită contra năvălirilor varvare, ḑice Procopie. 155. 322.

Cantemir (Dimitrie) autorul Hroniculuĭ. 1, 49.

Cantemireştiĭ se trag din Mârziĭ Crâmeştĭ. 26.

Canţilar. Eneas Sylvius a fost Referindar Canţilarĭuluĭ» în soborul de la Bazilia. 115.

Capadochia. Aci este omorât de servitoriĭ sĕĭ Opilie Macrin. 205. Zonoras spune că a fost prădată de Tătarĭ. 227. Era în una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242.

Capćac. Aci a fost locuinţa primă a a Aliosmanilor. 387. E numit şi Deşticapćac. 438.

Capişte. Să se sfinţéscă Boaziĭ, ce-ĭ ḑice Vastalis, ca Capişte. 97. Fulvius zideşte o capişte în Ispania. 120. Claudie la apa Nistruluĭ îm-

www.dacoromanica.ro

potriva Capistiĭ Dianiĭ, pe Scyţi, a bătut. 212. Iulian Paravat uşile Capiştelor Idoleştĭ aŭ deschis. 251. Vladimir căsătorindu-se cu Anna, s'a întors la Chiov şi a sfărămat toţi Idoliĭ şi Capiştele. 373.

Capitolin. Aci a proclamat Nerva pe Traian, de fiŭ. 80.

Capitolin scriitor, vorbesce de rĕsboiul de la 174 a luĭ Marcu Aurel. 201. A trăit pe vremea luĭ Constantin Marele. 238.

Capitul. In vremea luĭ Fulvius Flaccus şi a luĭ Cornelius Lentulus, consulĭ la 253 a. Chr., s'a început rĕsbóele cu Liguriĭ, «scrie Livius şi tabla Capitul . 120.

Capul Bouluĭ, cetăţue zidită de Traian, spune Procopie. Marca Moldoveĭ se crede a veni de la numele acesteĭ cetăţĭ, scrie în Letopiseţele. 155, 249, 322. Caput Bovis. 471.

Capuliĭ Derbent se numesc munţiĭ Rodopiĭ. 242.

Caput Bovis. Veḑĭ *Capul Bouluĭ.*

Cara Bogdan numesc Turciĭ Moldo-Vlahia, după numele luĭ Bogdan. 306 474.

Cara Bogaz saŭ Limanul. 438.

Cara-iflac,=Vlah Negru. Nume scos de Turcĭ. 307. 474.

Caru Vláh zic Turciĭ Vlahilor Negri. 307.

Caracala vine la împărăţie împreună cu fratele sĕŭ Gheta, după mórtea tatăluĭ sĕŭ Septimiu Sever. El se cértă cu fratele sĕŭ, care se refugiază la maica sa, însă el îl urmăresce şi cu o singură lovitură îl omóră şi rănesce greŭ pe maica sa. Insă nicĭ el nu domnesce mult timp singur căcĭ este omorât de către Martialis Sutaşul pus de Opilie Macriu. Sparţian spune că a trăit 43 de anĭ, după el vine la împărăţie Opilie Macriu. 205.

Caracalpachi sunt numiţĭ Aliomaniĭ de Tătarĭ de la Volga. 387.

Caragédag. Aprópe de el, Allaidin dă locurĭ ómenilor luĭ Erdogril. 440.

Cardamir craiul Bulgarilor nu îndrăsnesce să iasă înaintea lui Constantin fiul luĭ Copronim. 349.

Cardinal. Eneas Sylvius a fost episcop, cardinal şi papă. 114. Eneas Sylvius şi cardinalul Belarmin. 115. Eneas Sylvius a fost secretar la cardinalul Dominic Caprarie şi la cardinalul Abbergoti; el e făcut cardinal de papa Calixtus al III-a 115. Cardinalul Petronie despre botezul luĭ Constantin cel Mare. 247.

Carinus fiul luĭ Carus şi frate cu Numerian. Are 2 rĕsbóie cu Diocleţian şĭ în al treilea, e ucis. 231.

Carion, istoric, ḑice că: Cine ḑice că numele Moldovenilor şi al Muntenilor este după numele Hatmanuluĭ Flac, ḑic basme . 124.

Carlus, craĭ Sfedesc, e bătut de Petăr Alexievicĭ la Lesnoe şi la Poltava. E omorât de Danezĭ în Norveghiia. 176.

Carolus. Până la «Dachia s'a coborât. 18. Pe el l-a încoronat Papa Leon al Romeĭ şi s'a poreclit Marele Avgust şi împĕrat al Romeĭ şi al împărăţieĭ de apus. 349. Bonfin ḑice despre el că aflând că Gothofred Domnul Davilor, lovise cu óste pe Friji şi biruindu-ĭ îĭ asuprea, a poruncit oştilor ca să se strângă pe apa Alara, însă Gothofred este omorât de aĭ sĕĭ, şi potolindu-se lucrurile, el a mers

www.dacoromanica.ro

către Acfisgrana şi de aci la Bononia cetate şi în urmă s'a întors la Acfisgrana unde vin solii din partea Dailor, Leşilor şi Boemilor ca să céră pace de la el. Umblă cât-va timp pe la Iazighii şi Metanaştĭ. El după ce bate pe Saxonĭ (Saşĭ) i-a mutat pe mulţi dintr'înşii în Ardeal şi Panuonia, carĭ şi până astăḑĭ trăesc în Dachia din luntru şi Sarmatia. 350. Romanii din Dachia cer protecţia luĭ. 351. La el vine Hanul Hunilor şi el trimite pe fiul sĕŭ Carolus în ajutorul Hunilor contra Sclavonilor. 351. 352. Impĕratul Mihail este cel dintâiŭ care îĭ dă luĭ titlul de împĕrat la anul 813. 352. De pe vremea luĭ Românii aveaŭ legămînt cu împărăţia apusuluĭ. 18. 377. Sub protecţia luĭ sunt Vlahii. 396. In timpul luĭ se aşeaḑa coloniĭ de Saxonĭ în Ardeal. 463.

Carolus, fiul luĭ Carolus Marele este trimes în ajutorul Hunilor contra Sclavonilor. 352.

Carolus, craiul unguresc a luat Severinul din mâna banuluĭ, ḑice Anton Bonfin. 467.

Carpaticiĭ munţi, sunt pe la hotarul Schythieĭ. 60, 61. Marmarnisa între eĭ este aşezată. 65. Până la eĭ se întind hotarele Dachieĭ. 66. Din Buh până peste Nistru, şi pre la obârşiile Prutuluĭ până în munţiĭ Carpaticĭ, aŭ fost ţara caré acmu cuprinde cu o parte de Rusiia tótă Pocuţiia. 67. Din Nistru până în munţiĭ Carpaticĭ şi până la Pórta de fer, aŭ fost cuprinḑênd ţĕrâle amânduror Vlahiilor. 68. Ţara Ardéluluĭ, se încinge cu munţiĭ Carpaticĭ, ca cu o corónă. 69.

Carpaticĭ (Sarmaticĭ), munţĭ la hotarul Schytiiĭ. 60 şi 61. In eĭ e aşeḑată Mannarusia. 65, 68. Inconjóră Dachia mijlocie (mediteranee). 69. Până subt ieĭ, de la Câmpulungul Moldovenesc la cel Muntenesc şi până în dreptul Severinuluĭ, se retrag Românii din Dachia, de frica luĭ Attila. 286.

Carpianiĭ, între Nistru şi Bug. 68.

Carpiĭ sunt bătuţĭ de hatmanul Galerie. 232.

Carpodachiĭ, între Tisa şi Dunăre. 69.

Carra. Intre Edesa şi Carra e omorât Caracala. 205.

Carsuvia, parte din Tătaria Europeană. 61.

Cartaghina, cetate în Africa, a avut domn pe Anibal care a avut răsbóe cu Romaniĭ. 20, 120. A fost cuprinsă de Vandalĭ, pe timpul luĭ Attila. 287. A fost cuprinsă de Serachenii în timpul luĭ Leontie. 340.

Casiodor scriitor, spune că după mórtea luĭ Alaric s'a făcut Domn cumnată-sĕŭ. 276. Despre invasia Hunilor. 288. Vorbesce despre Glicherie că s'a încoronat împărat în Ravenna. 292. La 490, spune Cassiodor, Theodoric Amali cu Goţiĭ a trecut în Italia. 294.

Casis se chiamă în greceşte coiful din cap. 408.

Caspia, mare, lângă ea aŭ locuit Daiĭ. 74. De peste ea vin Schythiĭ, Bulgariĭ, Uniĭ, Vandaliĭ. 174. In vremea rĕsboiuluĭ Turciĭ îl părăsesc pe Iraclie şi se duc peste marea Caspia. 334. Pe marginile eĭ s'aŭ aşeḑat Aliosmaniĭ. 387. Câte-va cetăţĭ de pe marginea eĭ, sunt supuse la 1722 de Petăr Alexievicĭ. 438. Intre ea şi marea Négră, este

www.dacoromanica.ro

Cafcasul. 438. Locurile pustiĭ de pe marginea ieĭ, le cuprind Ogŭziĭ. 438.

Cassĭa Hiria Tribunul omóră la anul 41 pe Caligula. 164.

Castele, cetăţue. 322. Ión întăresce împrejurimile Emuluĭ cu cetăţĭ şi cu casteluri. 417.

Caştelénilor leşeştĭ, familie. 26.

Catalonia. In câmpiile ieĭ, îşĭ trage oştile Attila, după infângerea de la Avreliĭ, şi aci se face luptă între Huniĭ şi Romaniĭ şi aliaţiĭ lor. 288.

Cataractele. Apsihon voevodul varvarilor a strâns armată aci (care se numeaŭ pragurile Dunărĭi). 330. Ele aŭ fost în stăpânirea împărăţiiĭ Romane. 330.

Catiĭ. Veḑĭ *Ghermaniĭ Cati.*

Catolic. Cronicul numesce pe Catoliciĭ eretici. 140. Sava Mitropolitul ar fi botezat pe Ştefan, ca şi când catoliciĭ n'ar fi botezaţĭ. 141.

Cavalerĭĭ de Rodos sunt goniţĭ de Suleiman, şi se duc la Malta. 451 Eĭ vin în ajutorul lui Bela. 451, 473.

Cavcorénĭĭ, norod în Dachia. 67.

Cavucasul, desparte Tătărimea de Persia. 60. Aci fug Turciĭ salariaţĭ, aduşĭ de Iraclie în Asia contra Perşilor. 334. Pe aci intră Turciĭ în părţile Asieĭ. El este între marea Négră şi marea Caspică. 438.

Cazacĭ. Despre numirile slavone relativ la Romănĭ, la némurile Slavonescĭ ca Ruşiĭ, Cazaciĭ, etc. 304. Crăia Cazacilor. 362.

Cazanul, parte din Tătărimea asiatică. 61.

Cazarilor. La eĭ a fugit Justinian. 340. Aci aŭ găsit scăparea o mulţime de locuitorĭ din Crâm. 342. Cantemir crede că aceştia să fie cazacii de astaḑĭ. 342. Eĭ în unire cu Crâmeniĭ bat pe Filipic 343. Pe fata hanuluĭ lor o ia de nevastă Constantin fiul luĭ Leon. 345. Eĭ trăiaŭ pe câmpiĭ din afara Crâmuluĭ. 345.

Căuăclă este Misina. 432.

Cărnovul, a fost luat de Ioan Alexie. 412.

Căzăceaseă, ţara, parte din Tatarimea Europeană. 61. La târgul Ocrainii căzăceştĭ, Carlus craiul sfezesc a fost biruit. 176.

Căzacĭĭ aŭ avut lupte cu Ungurĭĭ. 20. Cu Ruşiĭ tot o limbă aŭ. 71. Aŭ avut răsbóe cu Romănĭĭ. 106. Sunt Sloveni. 304. Cantemir crede că eĭ maĭ înainte se numeaŭ Cazarii. 342. Vecinĭ cu Romănĭĭ sunt peste Nistru. 362.

Câinele cu carne în gură trecênd pe punte, s'aŭ vĕḑut în apă, i proci», basnă a luĭ Iosif. 248.

Câmpulungul. Romaniĭ din Dachia, de frica luĭ Attila, s'aŭ retras subt munţiĭ Carpaticĭ, de la Câmpulungul Moldovenesc până la Câmpulungul Muntenesc. 286. Câmpu-lung şi alte trecătorĭ ale munţilor. 465.

Cârnul, Justinian carele s'aŭ poreclit Rinotmitos (ca cum am ḑice cârnul). 339. Justinian Cârnul împăratul a trimis pe Filipic Voevodul cu oştĭ pe mare să omóre până la unul pe locuitoriĭ Crâmuluĭ. 342.

Câzil Bogà. Nepotul luĭ era Suleiman Şah. 439.

Cæsar. Veḑĭ *Chesar.*

Cælius Rufus. Veḑĭ *Ţelius Rufus.*

Cehĭ. Sloveniĭ aŭ luat numele în timpul luĭ Nichifor Patrichie de Bohemiĭ, astăḑĭ sunt cunoscuţĭ sub

www.dacoromanica.ro

numele de Cehĭ. 351. Aŭ fost supuşĭ de Svetoslav. 373.

Cenghiĭ (munţĭ). 64. Hotar al Ghetieĭ 66. Aci scapă rămăşiţele Herulilor Schytilor, Gotthilor şi Pevchilor, şi unde Clavdie înconjurându-ĭ mor de ciumă. 212. De la eĭ începea Thrachia. 242. Se maĭ numesc şi Emiĭ. 242. Până în aceştĭ munţĭ fug o parte din Românĭ de frica hunilor. 383. Pe lângă ieĭ, cuprind Vlahiĭ multe locurĭ. Mult loc din eĭ, cuprinde cetatea Pristhlava şi iĭ trece Vlahiĭ de cea-l'altă parte. 402. Cetăţile de pe ieĭ sunt întă rite de Isachie Anghel. 403. Isachie Anghel socotea că-ĭ va trece lesne. 406.

Censura. Veḑĭ *Ţinsoria*.

Cerberĭ. Veḑĭ Ţerberĭ.

Cerchejiĭ. Fac parte din Schyţiĭ. 60. Goţiĭ aŭ locuit pe partea unde sunt acum Cerchejiĭ. 263.

Cerchéşiĭ Kabartaĭ, din ieĭ se trăgeaŭ câte-va chipurĭ de frunte. 26.

Ceremişiĭ aŭ fost supuşĭ de Svetoslav. 372.

Cetatea. Roma era împărătésa cetăţilor. 13. Dachia, prin mulţimea cetăţilor, cu bunătatea ceruluĭ, etc. putea întrece pe cele-l-alte ţĕrĭ cu care era guvernată împreună. 16 Gotthi s'aŭ închinat cetăţiĭ luĭ Constantin. Turciĭ aŭ sărăcit de multe cetăţĭ şi ostróve pe Veneţia. 20. Când aŭ fost răzsipa vestiteĭ cetăţĭ a Troadiĭ». 59. Hotarele Schythieĭ trec pe la cetatea Arhangheluluĭ. 60. La Cetatea Albă se face un unghiŭ, ḑice Cantemir, care ar explica numirea de «Bugĭac» a Bassarabieĭ. 67. «Ovidie poeticul» a fost trimis «în iznanie la cetate Tomis . 72, 117, 122. Flac dobândesce Sardica. 78. Hotărârea luĭ Traian impusă Dachilor, după al doilea războiŭ. 82. Traian iea cetatea Zarmizoghetusa. 83. Cetăţĭ ale Ellinilor. 88. Cetatea Alexia. 91. Intărirea cetăţilor de către Priam. 91. Sfătuirea de la cetatea Avlida. 92. Părerile luĭ Antenor şi Eneas relative la starea împărăţiilor şi a cetăţilor. 93. Lupta împotriva cetăţeĭ Troadeĭ. 94. Unde este cetatea Veneţieĭ. 95. Cetatea Alba lungă. 96. Romulus şi Remus întemeiază împărătésa cetăţilor. 99, 104. Intărirea cetăţilor şi trecĕtorilor despre partea Tătarilor, cu coloniştĭ. 105. Hatmanuluĭ biuruitor i se ridica «stâlp în mijlocul cetăţiĭ». 118. Halcocondilas vorbesce despre Bogdania, «caré are scaun în (*Λευκόπωλιν*) cetatea albă . 127. Ghenoveziĭ aŭ ţinut Cafa şi alte cetăţĭ de pe marginea Măriĭ Negre. 135. In povestea despre Laslău nu se pomenesce despre numele cetăţiĭ scaunuluĭ unguresc. 141. Laslău cu puţiniĭ ómenĭ din cetate dă năvală în Tătarĭ. 142. Ladislav ese inaintea Unilor la cetatea Doboc. 146 Cetatea Timişvarul şĭ-a luat numele de la cetatea Timişuluĭ. 148. Vopiscus spune că Avrelian a scos din cetăţile Dachiiĭ pre Românĭ şi i-a aşezat în Misiĭa 151. Cetăţile şi oraşele enumerate de Procopius, ca zidite de Justinian. 154, 155. La cetaté Dachiiĭ» s'a născut Constantin marele. 156. Bonfin despre cetăţile Ulpiana şi Nicopolis. 157. Despre Marchianopolis. 158. Neron a dat foc cetăţiĭ Romiĭ. 164 Ce aŭ făcut Decheval când a vĕḑut că era «să piardă şi

www.dacoromanica.ro

cetaté cé de scaun». 167. «Impărătésa cetăţilor zic oraşul luĭ Constantin Marele» a fost supusă de Turcĭ. 170. Despre mutarea scaunuluĭ împărăţiiĭ de la Roma la cetatea mareluĭ Constantin. 174. Nemţiĭ iaŭ, între altele, cetăţile Timişvarul şi Beligradul, de la Turcĭ. 176. Lupta dintre Traian şi Dechcval, aprópe cetatea scaunuluĭ regeluĭ dac. 187. Traian trimite locuitorĭ în cetăţile Dachiiĭ. 190, şi le pune pază. 192 Traian, spune Victor, a fost născut în cetatea Tudertina, iar Dion şi Evtropie scriŭ, «să fie fost din Italica . 193. Adrian era rudă şi tot dintr'o cetate cu Traian. 196. Septimius Sever a murit «în Britanie in cetaté Ebórica . 204. Severinul a fost cetate ţidită de Traian. 205. Tătariĭ aŭ năvălit în 257, ţiind în stânga marea Négră, iar în drépta uscatul şi cetăţile Tomos, Istros şi Anhialon. 211. Oştile scóse de Avrelian de prin cetăţile Dachiiĭ. 217. Aprópe de Dunăre, pe malul Oltuluı, s'ar fi vĕţênd nisce temeliĭ ca de cetate, ce ar fi curţile luĭ Ler împĕrat. 217. Avrelian întorcêndu-se la Roma, lărgesce zidurile acesteĭ cetăţĭ. 219. Despre cetatea Hotinuluĭ. 224. «Vyzantiĭa» e cetatea luĭ Constantin. 225. Avrelie Probus a luat 60 cetăţĭ în Gallia. 228. Romaniĭ nu lasă oraşele şi cetăţile lor. 229. Cetăţile «Ctesifontul şi Selevkia» revin împărăţieĭ Romanilor. 231. Diocleţian ia cetatea Alexandria. 232. Zidirea cetăţiĭ Ţarigrad. 241. Intr'una din provinciile, în care împărţise Constantin imperiul, şi anume de cea în care era cuprinsă Armenia, Chilichia şi altele, eraŭ şi cetăţile de lângă apa Fasis. 242. Cetăţile imperiuluĭ sub Constantin cel mare. 243. O monedă găsită în cetatea Gherghina. 248. Valens lasă paznicĭ unor cetăţĭ de lângă Dunăre. 254. Turciĭ ţin cetăţile de pe lânga marginĭ. 255. Gotthiĭ atacă cetatea Udriul, dar nu reuşesc s'o ia. 257. Scaunul Ostrogothilor ar fi fost Zermitusa, şi Tomos cetate la Dunăre. 261. Gotthiĭ nu sciaŭ cum se bat cetăţile. 265. Gotthiĭ se întindeaŭ de la «ţara Franţozilor» până la cetatea Sirmium. 267. Panonia se sfârşia la cetatea Sirmium. 273. Honorie se închide în cetatea Asta. 274. Huniĭ lovesc cetăţile de pază ale Dunăreĭ. 283. Sardica cetate saŭ Sofia de aḑĭ. 284. Vandaliĭ susupun cetatea Cartagina. 287. Aetie» a fost născut în cetatea «Dorostola». 288. Gotthiĭ, în timpul luĭ Zenon, eraŭ aprópe să ia cetatea Ţarigradul. 293. Theodoric, ia, la 490, cetatea Verona. 294. Unde-ı Sirmium. 302. Istoriciĭ străinĭ pun greşit locurile, cetăţile şi apele ţărilor românescĭ. 308. Hatmanul Petza cuprinde cetatea Sirmiul la 504. 312. Cetatea Odisul e cuprinsă de Vitalian. 312. Justinian a făcut multe cetăţĭ, poduri, mânăstirĭ, etc. 314. Gorda, se face creştin, şi spune că va păzi cetatea Vosforul. 315. Zidirea cetăţeĭ Severin. 318. Justinian dă Herulilor o parte din Dachia, cu cetatea Singhidinul. 319. Vosforul ar fi cetatea Azacul. 320. Cetatea Hersonul e numită, de turcĭ, Curşuilù. 320. Justinian, spune Procopie, face multe cetăţĭ pe lângă Dunare. 321, 322, 323. Sclaviniĭ, ar

www.dacoromanica.ro

fi apucat, de mult, cetatea Ulmiton. 324. Hagan, Voevodul Avarilor, ia Sirmiul, şi alte cetăţi ale Illirieĭ. 327. Foca şi cetatea Ţarigradul. 331. Constans e omorît, la 668, în cetatea Siracuseĭ. 335. Serachenii luaseră multe ţărĭ şi cetăţi de la împărăţia Ţarigraduluĭ. 337. Justinian porunceşte luĭ Ştefan păzitorul cetăţeĭ, să omóre pe Ţarigradenĭ. 339. In timpul luĭ Leontie, Serachenii iaŭ cetatea Cartagina. 340. Crac, Domnul Polonilor, zidesce cetatea Cracovia. 340. Justinian ia cetatea Ţarigradul, de la Apsimar. 341. Constantin Copronim móre în cetatea Stronghilo. 347. Carolus merge la Bononia, cetate la mare. 350. Impĕratul Mihail dă luĭ Vogoris, Domnul Bulgarilor, cetatea Zagura. 353. Vasilie Machedon ia multe cetăţi şi ţărĭ, de la Serachenĭ. 354. Incepătura împărăţieĭ rusescĭ din cetatea «Chiovuluĭ». 359. Unde's cetăţile Turcilor, Gerchi şi Taman şi cetăţile «Inovezilor» de la Crâm. 365. Remus, ziditor al cetăţeĭ Romanilor. 366. Ruşiĭ coprind multe cetăţĭ. 369. Cimischie ia multe cetăţĭ înapoĭ, de la Ruşĭ. 370. Avgust pune pe Prus stăpân pe multe cetăţĭ de pe apa Glem. 371. Olga, soţia luĭ Igor, era născută în cetatea Plescova. 372. Cetăţi şi némurĭ de Slavenĭ. 373. Cetatea Dirahion e numită de Turcĭ «Duragí . 376. Despre cetatea Rusucastron. 381. Tatu, voevodul Pazinachilor vine asupra cetăţeĭ Ţarigrad. 387. Despre cetatea Ierusalimuluĭ. 388. Henric şi Bonifatie Montis Ferartianul bătea mereŭ cetatea Udriul. 398. Isachie Anghel pune dajdie pe tóte ţările şi cetăţile imperiului. 400. Petăr înconjură cetatea Pristhlava. 402. Impĕratul Ţarigraduluĭ voia a fi întărite tóte cetăţile Misieĭ. 403. Cetăţile Misieĭ nu eraŭ bine întărite pe la anul 1188. 404. Cetatea Filippopolis. 406, 409. La 1191, Vlahiĭ coprind cetatea Varna. 408. Ioan apucă cetatea Cărnovul, cea maĭ tare din cetăţile Emuluĭ. 412. Cetatea Chipsala e numită de Turcĭ, «Ipsala». 415. Ioan întăresce, cu cetăţi, locurile din jurul Hemuluĭ. 417. Unde este cetatea Constanţa. 419. Latiniĭ iaŭ cetatea Ţarigraduluĭ, la 1204. 421, 422. Ţarigradul, e cetatea împĕrătésă celor-l-alte. 423. Ómenĭ născuţĭ în cetăţile Trachieĭ sînt goniţĭ din slujbe, de Latinĭ. 423. Latiniĭ părăsesc cetatea Didimotihul, de frică. 424. Grecĭi, cu armată de la Ioan, staŭ în cetăţile «Udriĭul şi Didimotihul». 425. Ioan dă Grecilor cetăţile «dezbătute . 426. Cetatea Nichea, scaun de împĕrăţie. 427. Ioan ia cetăţile Thrachieĭ şi Thessaloniculuĭ. 428, 429. Henric înconjóră cetatea Udriĭul dar nu rĕuşesce să o ia. 430, 431. Alexie Aspiatis era maĭ marele cetăţeĭ Filippopolis. 431. Tătariĭ dobândesc cetatea Apriul şi Rodosto, şi le prăpădesc. 432. Românii şi Tătariĭ apucă şi jefuesc multe cetăţĭ. 432. Henrie ia de la Grecĭ, cetăţile Trachieĭ luate maĭ aniĭ trecuţĭ, de la 1200, de Vlahĭ de la Latinĭ. 434. Genghiz Han, ia cetatea Belh, din Ţara Horasan. 436. Unde'ĭ cetatea Derbend. 438. Unde'ĭ cetatea Nahrà. 439. Osman, după mórtea luĭ Alaidin stăpânesce ţările şi cetăţile din Asia mică, carĭ eraŭ sub

www.dacoromanica.ro

împăraţiĭ grecescĭ. 440. Batie «răzsipéşte» cetatea «Lĭublinul , la 1240. 448. Henric bate cetatea Faventia. 451. Batie, la 6756, ajunge la Varad, scaunul luĭ Ladislav. 456. Cetăţĭ ale Românilor din Ardél. 461, 463, 474. Românĭ, pe vremea luĭ Batie, în cetăţile de pe lângă Dunăre. 467. Moncastrul este Cetatea Albă. 468. Halcocondilas spune că vechiul scaun al Moldovenilor ar fi fost Λευκόπολις, adică Cetatea Albă. 469. Românii şi Cetatea Albă. 470. Molisdavia avea multe cetăţĭ în ea. 471. Intâia cetate făcută de Traian în Dachia, ar fi Caput Bovis. 471. Cetăţile, târgurile şi olaturile din ţările românescĭ. 472, 474. Grecĭĭ, Latiniĭ şi cetatea Ţarigradul. 477. Filippopolis. 431. Ioan şi cetăţile Udriul, Rusucastron, Apriul şi altele. 431, 432. Henric ia, de la Grecĭ, cetăţile ce le rĕscumpăraseră Vlahiĭ. 434. Genghiz Han ia cetatea Belh, din ţara Horasan. 436. Unde'ĭ cetatea Derbend. 438. Unde'ĭ cetatea Nahrà. 439. Osman ia cetăţĭ de la Grecĭ. 440. Batie «răzsipésce» cetatea «Lĭublinul». 448. Frederic bătea cetatea Faventia. 451. Batie, la 6756, ajunge la cetatea Varad, scaunul luĭ Ladislav. 456. Cetăţile, provinciile şi târgurile Românilor din Ardél. 461, 463, 464, 472, 474. Honiatis spune că Henric, ia, pe lângă altele, tóte cetăţile ce le luase Ioan Alexie, în Trachia şi Misia. 466. Românii, pe vremea luĭ Batie, în cetăţile de lângă Dunăre. 467. Moncastrul e Cetatea Albă. 468. Halcocondilas spune că Λευκόπολις era vechiul scaun al Moldovenilor. 469. Despre Cetatea Albă. 470. Cetatea «Caput Bovis». 471. Cetăţile, târgurile şi olaturile Românilor. 472, 474. Grecĭĭ, Latiniĭ şi cetatea Ţarigradul. 477.

Cetatea albă, pe malul Nistruluĭ. 67. Aci a fost Tomus. 72. Se va arăta, de Cantemir, că Tomi ar fi Cetatea Albă. 122. Halcocondilas spune că Bogdania are scaunul domnieĭ în Cetatea Albă. 127. Tomos, mulţĭ scriitorĭ îl pun în Misia, socotesc să fie fost unde este acum cetatea Albă. 261. Ivida este saŭ cetatea Albă saŭ alta maĭ aprópe de lacul Vidov. 323. Muncastrul saŭ Cetatea albă. 365. In olatul Basarabieĭ e cetatea Moncastrul adică Cetatea albă. 468. Laonicos Halcocondilas spune că cel mai vechiŭ scaun al Moldoveĭ a fost Leucopolis adică Cetatea Albă. 469. Cronicele românescĭ nu spun că vre-o dată de la Dragoş cetatea albă să fi fost scaunul Moldoveĭ. 469. O samă de Românĭ aŭ rĕmas neclintiţĭ pe locurile lor maĭ ales prin cetăţile de la Cetatea Albă până la Severin. 470.

Cetăţuia. Cetăţuĭ zidite de Justinian. 155. O inscripţie găsită la cetăţuia năruită de la Galaţi. 162. Craĭul Carlus al Sfeţilor móre în Norveghia la asaltul uneĭ cetăţuĭ. 176. Impăraţiĭ romanĭ multe cetăţuĭ aŭ avut pe malurile Dunăreĭ. 321. Cetăţile Pincul, Cupul, Novele. 322. Castele adecă cetăţuĭ maĭ micĭ. 322. Cetăţuia Podurile. 322. Procopie pomenesce de multe cetăţĭ din Dachia. 323. Petăr Hatmanul luĭ Mavrichie ajunge la cetăţuia Palastolon. 330. Ruşiĭ sub Svétoslav aŭ năvălit asupra Bulgarilor şi le-aŭ dărâmat multe cetăţuĭ. 369. Alexie împăra-

www.dacoromanica.ro

tul s'a dus la Chipsala cetățue ce-ĭ ḑic Turcii Ipsala. 415.

Cladiĭ, împreună cu Sarmatiĭ, se ridică asupra luĭ Constantin, dar sunt bătuțĭ. 249. Pe timpul luĭ Valentinian prădéză Panoniile. 254.

Cfestorul Turbanților e amintit într'o inscripție din Dacia. 161.

Clintilus, fratele luĭ Clavdie, urméză acestuia, dar e ucis după 17 ḑile, scrie Pollion. 213.

Chedrinos. 54, 59. Istoric grec, afirmă despre numirea țăreĭ de la Buda la Tisa, cu numele de Pano-Dachiia. 83. Urméză luĭ Dion și îĭ adeverește spusele. 154. In culegerea istoriilor, arată că Marele Constantin s'ar fi născut într'o cetate a Dachieĭ. 155. Despre Traian. 186. Spune că Constantin Marele s'a dus cu oștĭ asupra Sarmaților și Gotthilor și îĭ face robĭ. 239. Despre anul 329. 240. Spune că Gotthiĭ sub Vulens, aŭ prădat nu numaĭ Dachiia, dar și Scythiia. 255. Despre Valens. 257. Scrie că la 475, Hunii aŭ prădat Thrachia și Serachinéniĭ Asia. 293. El ḑice că între al 10-lea și al 11-lea an al împărăției luĭ Anastasie, aŭ venit Bulgariĭ spre Evropa. 301. Spune că Chiril hatmanul a fost omorât în al 23-lea an al împărăției luĭ Anastasie. 313. Despre mórtea luĭ Anastasie. 314. Vorbesce despre supuneré Unilor către Justinian. 315. El spune că Vosforul s'ar fi chemând ast-fel fiind-că locuitoriĭ plătiaŭ birul cu boĭ. 320, 315. El spune că Hunii aŭ cerut iertare Romanilor, când aŭ audit că vin oștile romane asupra lor. 316. Spune că Bolgariĭ omoraŭ prin țépă pe orĭ-cine prindeaŭ, și de la ieĭ aŭ luat obiceĭ Turciĭ. 316. Spune că Variza, împărătésa Hunilor și alt crăișor, s'ar fi botezat. 320. Despre Artaban. 326. Despre Mavrichie. 327. Despre Hagan. 328. Despre Comentiul și Priscus. 329. Mórtea luĭ Mavrichie. 331. El numesce pe Huniĭ, Avariĭ. 333. El spune că Țarigradul a scăpat de asediarea Hunilor cu ajutorul curateĭ Ficiore de la Vlaherna. 333. Chedrinos vorbesce de o minune. 334. Despre Serachenĭ. 335, 337. Pomenesce că Constans a bătut pe Sclavenĭ. 336. Vorbesce despre măcelul poruncit de Justinian asupra locuitorilor din Crâm. 342. El spune ca Theodoric prinḑênd pe Artemie îl face călugăr și'l trimete în Thesalia la mănăstire. 343. Bulgariĭ și Leon Isavrul. 344. Despre mórtea luĭ C. Copronim. 347. Despre anul 792. 348. Ḑice că Mihail Balbul ar fi biruit pe Bulgariĭ și că a murit la anul 829, și în locul luĭ s'a ales Theofil. 352. De acest împărat pomenesce el să fie trimes la Domnia Crâmuluĭ pre un Petron. 353. El spune că Vandaliĭ, Sorabiĭ (Sîrbiĭ) și Slovenii aŭ fost bătuțĭ de către Liudovic împăratul apusuluĭ. 355. Spune că Leon împărat a supus pe Bulgariĭ. 355. Spune că Rușiĭ cu Domnul lor Iugor lovesc Țarigradul și prădéză Thrachia, Roman le iasă împotrivă și îĭ bate. 357. Spune că Olga, Dómna Rușilor și soția luĭ Iugor, vine la Țarigrad și se botéză. 357. Spune că Pecinejiĭ sunt din némul Schyților împărătescĭ. 364. Povestesce de mórtea luĭ Simion domnul bulgarilor. 368. Spune că Rușiĭ aŭ intrat în țara bulga-

www.dacoromanica.ro

rilor. 369. Despre Cures. 370. Spune că Ruşiĭ ar fi fost în Bulgaria sub împărăţia luĭ Roman fiul luĭ Constantin Porfirogenatul, 372. La anul 995 aŭ fost goniţĭ bulgariĭ din Grecia, spune Chedrinos. 374. Spune că unul Bogdan domnul Moldoveĭ s'a închinat împĕratuluĭ. 377. Pe vremea lui Constantin fratele luĭ Vasile, amintesce de Pecinegiĭ. 378 Spune că Pecinegiĭ aŭ trecut Dunărea. 378. Spune că Cura a făcut cupă din capul luĭ Svetoslav. 378. Spune că împĕrătésa Zoi a otrăvit pe Roman Arghir. 379. Spune că la 1040 Bulgariĭ iar s'aŭ ridicat asupra împărăţieĭ. 379. Spune că la 1042 Serbiĭ carĭ eraŭ supuşi rĕsărituluĭ aŭ ridicat cap. 380. Numesce pe Vladimir, om îndrăsneţ şi mânios 380. Spune că Pazinaziĭ din Trachia umblând după prăḑĭ aŭ fost goniţĭ înapoĭ în împĕrăţia Mosculuĭ. 381. La 1059 sfîrşesce Gheorghe Chedrinos istoria sa. 382.

Cheghenis, domnul Pazinazilor a trecut Dunărea şi a fost botezat la Constantinopol. 381.

Cheltiĭ. Din munţiĭ lor, isvoraşce Dunărea. 320.

Cheplac, cetate ţinută de Romînĭ. 474.

Cherchel, cetate zidită de Romînĭ, Inovezĭ şi Bastarnĭ. 365.

Chesar. Cât aŭ luat Chesarĭul de la sultanul turcesc la pacea de la Pasarovţĭ. 69. Dion spune ca pe Crasus l'a trimis Chesar cu oştile în Machedonia, Trachia şi în Greţia. 78. Nerva aŭ făcut pe Traian, Chesar. 80, 193. Crăiĭa Ungurilor şi Leopold Chesarĭul. 106. Norbanus Flaccus a fost consul cu Chesarĭul Drusus, la 15 d. Chr. 122. Chesarul, Papa şi Saxoniĭ pe timpul luĭ Batie. 148. O inscripţie despre Chesariul Traian. 161. Despre Iulie Chesar. 163. Leopold şi doĭ fiĭ aĭ sĕĭ, Chesarĭ nemţescĭ, scóte crăiĭa ungurésca de sub Turcĭ. 175. Adaosurĭ la împĕrăţia Chesarĭuluĭ nemţesc. 176. Ce ar fi de ar spune cine-va că a luat Chesarul, Ţarigradul. 183, 184. Constantin Hlorus e făcut Chesar. 232, 233. Lichinie e făcut Chesar. 234. Lichinie a fost 4 anĭ Chesar, şi 3 anĭ Avgust. 238. Constantin Chesariul. 245. Dasmaţie e făcut Chesar. 246. La 358 Constantiĭe face Chesar pe Iulian Paravatul. 249. Iulie Nepos, Chesar făcut de Leon. 292. Tiverie face pe Mavrichie, Chesar. 326. Împĕratul Isachie Anghel, poruncesce luĭ Conrad Chesarĭul să iasă curând cu oştile sale. 404. Turciĭ şi Leopold Chesarĭul. 441. Leunclavie despre «titulul» bănesc, din istoricul Cureus, «secretarĭul» luĭ Miximilĭan Chesarĭul. 468. Chesarĭul Alexie plécă de la Nichea spre Ţarigrad, cu« Cătărgile». 476; apoĭ rĕzbesce în cetate. 477.

Chesariul Drusus, fiul luĭ Tiberie. A fost consul cu Norbanus Flaccus. 122.

Chialeb. Feciorul luĭ, era Suleiman Şah. 439.

Chicladele, posesie insulară a Ellinilor. 90. Alipite pe lângă una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuiuĭ luĭ Constantin Marele afară de Limnos şi Imvros. 242.

Chiev. Inceputa împĕrăţieĭ rusescĭ de aci. 353. Din Synopsis, în Chiov tipărită. 362, 378. Împărăţia Mosculuĭ s'a întins până la acest oraş.

www.dacoromanica.ro

371. A fost luat de Ascvald şi Dir. 372. Oghel îl coprinde maĭ tîrziŭ. 372. Vladimir după botez s'a întors în Chiov. 373. A făcut Vladimir biserică în acest oraş. 373. Voevodul eĭ a avut rĕsboiŭ cu Viţeslaus. 385. A fost luat de Viţeslaus. 385. Avea domn pe Ruric. 419.

Chilia, oraş. 60. După ce Ghenovezii aŭ ajuns până aci, scriitorii latinĭ pomenesc de Valahĭ. 134. Sarniţie spune că nicĭ o dată n'aŭ ţinut'o Genovezii. 134. Goţii se întindeaŭ de la Bosforul Chimeric până la Chilia. 263. Inovezii cu Românii şi cu Bastarnii aŭ întocmit maĭ multe cetăţĭ între care Chilia. 365. Fundată de Românĭ, Inovezĭ şi Bastarnĭ. A fost coprinsă de Olat. 468.

Chilichiia, cu cetatea Silinunt. Aci móre Traian. 159. In ea fac pradă Tătarâiĭ, pe timpul luĭ Clavdius Taţitul. 223.= Zosim spune asemenea 226. Idem Zonoros. 227. Era în una din cele 4 diviziunĭ ale imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242.

Chillie, scriitor, e osândit de Iosif Judeul. 173.

Chinghiĭ, în Dachia, înainte de Dachĭ. 68.

Chioheileni. 146. Se numeaŭ caĭ pe care Sarachenii îĭ daŭ luĭ Constantin Pogonat, în tribut. 337.

Chiosténgé, numesc Turcii Constanţia. 419.

Chiovéniĭ. Ruşii Chiovéni intrând în Ardeal la 1002, Stefan i-aŭ bătut. 374.

Chiov. Veḑĭ *Chiev*.

Chiovanul. Ruric Chiovanul. 419.

Chipsala. Aci se afla Isachie Anghel. şi la el vin Petăr şi Asan. 400. Aci vine Isachie la 1197, ca să dea ajutor cetăţilor din Trachia. 414. Aci strânsese óste multă Isachie. 414. Turcii numesc Ipsala. Spre ea merge Isachie cu óste. 415. De aci Isachie merge la Thessalonic. 415.

Chiril, hatmanul oştilor luĭ Anastasie, a fost omorât de Vitalian. 312. Astfel scrie Chedrinos. 313.

Chiril, sfântul; după acest nume, se chiema cetatea Ulmiton în timpul luĭ Justinian. 323.

Chirine făcea parte din una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242.

Chisteĭ, de peste munţĭ, a fost dat în a 4-a divisiune a imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242.

Chistovochiĭ, norod în Dachia. 67. Inainte de Dachĭ. 68.

Chitainl e înconjurat de hotarele Schytiĭ. 60. Este aşezat dinăuntru şi din afara munteluĭ Emmaus. Făcea parte din Schitia asiatică. 61.

Chinchiuccemegé este Athira. 432.

Christos. Vezĭ *Hristos*.

Chyprul, posesie insulară a Ellenilor. 90. Traian potolesce pe Jidovii ce ce resculaseră în Chipros. 194. Alipit pe lângă una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242.

Chyros. Xenofon n'a scris ceea ce era în istoria luĭ Chyros. 173.

Chyzicul, cetate. Zosim scrie că spre el apucă Tătarâiĭ. 211.

Ciagatai, parte din Schytia asiatică. 61.

Cicero. Vezĭ Ţiţeron.

Cimischiĭ Ion, ucide pe Foca nóptea şi îĭ ia tronul. 369. Trimite pe hatmanul săŭ Vardas cu 12.000 ómenĭ contra Ruşilor, ce intraseră în Bulgaria. 370. La anul 975 mergând asupra

www.dacoromanica.ro

Serachenilor este otrăvit în Damasc 370. După mórtea luĭ vine Vasile feciorul luĭ Roman 374.

Ciu numesce istoriciĭ Arăpeştĭ pe Hiniĭ. 438.

Ciughiĭ aŭ lăcuit, cu alte némurĭ împreună, de la apa Oltuluĭ în sus pe Dunăre şi între munţĭ spre ţara Unguréscă. 68.

Ciniĭ adică Mahinĭ de óste. 416.

Cinimaciu, numesc istoriciĭ Arăpeştĭ pe Hiniĭ 438

Cinmaciniĭ. De pre némurile Gog şi Magog luând Perşiĭ numele, le ḑic Cinmaciniĭ. 58.

Ciudiĭ neam de al Variaghilor din Prusia. 371, 372. Aŭ căzut sub stăpînirea luĭ Svetoslav. 372.

Claudianus. Veḑĭ *Clavdianus*

Claudius Veḑĭ *Clavdius.*

Claudius Caudex. Veḑĭ *Clavdie Cavdexi.*

Claudius Marcellus. Veḑĭ *Clavdie Marţelus.*

Claudius Ptolemaeus. Veḑĭ *Clavdie Ptolemeiŭ.*

Claudius Pulcher. Veḑĭ *Clavdie Pulcher.*

Claudius Tacitus. Veḑĭ *Clavdius Taţitul.*

Clavdianus. Poet latĭn. 202.

Clavdie vine la împărăţie după Caligula, este fiul luĭ Drus, la anul 54 d. Hs. îmbolnăvindu-se, Xenofon Doctorul după sfatul împărăteseĭ îl otrăvesce, a murit în Sinvesa, a împărăţit 13 anĭ, după el vine Neron. 164.

Clavdie Cavdexi. A fost consul împreună cu Fulvius Flaccus, la 262 d. Ch. 119.

Clavdie Marţelus. A fost consul împreună cu Valerie Flaccus la anul 326 de la Nascerea Fecióreĭ. 119.

Clavdius Marţelus a fost consul împreună cu Valerie Flaccus la 150 a. Chr. 120.

Clavdie Ptolomeiŭ, geograf la 147 d. Hs. 59.

Clavdie Pulher, a fost consul cu Fulvius Flac la 210 a. Chr. 120.

Clavdius. Urméză la împărăţie luĭ Gallian. Birueşte în 2 rĕsbóie pe Schythiĭ, Gotthiĭ, Pevchiĭ şi Heruliĭ, carĭ făcând 6.000 vase aprópe de Nistru, trec cu 320.000 pe lângă Tomis şi Marchianopolis şi intră în Misia. Clavdius îĭ bate. Ceĭ carĭĭ rĕmăseseră se retrag spre munţiĭ Cenghĭ, Clavdie îĭ înconjóră şi mor de ciumă. Chedrinos, spune că pe timpul luĭ, locul de dincóce de Balta Meotis şi peste Dachiia stăpâneaŭ Romaniĭ. Sarniţie zice că la Capiştea Dianeĭ, a bătut pe Schytĭ şi Senatul i-a scris. 212. «Clavdie Auguste, tu ne eştĭ frate, tu părinte, tu priiatin, tu bun senator, tu stăpîn» A murit la 270, Febr. 2, de ciumă, după 1 an, 10, 5 ḑile de domnie. Pollion zice că după mórtea luĭ Clavdie, fratele sĕŭ Cfintilius, a voit să-ĭ urmeze, dar a fost ucis. 213. In urma luĭ vine Avrelian 220.

Clavdius Taţitul. Pe timpul luĭ Tătarîĭ, aŭ isbit la Asia, de după M Neagră. 223. Romaniĭ în Dachia până la el. 228. El a urmat după Avrelian, după cum spune Calvizie din Vopiscus. 226 Tătariĭ trec Meotida şi lovesc la Asia, peste Marea Neagă, scrie Zosim. Clavdie aflându-se în Asia, îĭ bate. Intorcându-se în Evropa, la Tarsos muri de friguri, după ce împărăţise 200 ḑile.

www.dacoromanica.ro

După el, fratele sĕŭ Florian, voi să ocupe tronul, însă óstea nu primi şi alese pe Avrelie Prob. 226.

Clemens. Veḑi *Clement.*

Clement Papă, ne vrând să facă jerfe Bozilor este isgonit peste M. Neagră la Iberia saŭ Ghiurgia. 193.

Cleodemos. Zonora spune că Varvariĭ Crivăţuluĭ aŭ fost înconjurat şi Athina ce cu vrednicia luĭ Cleodemos a fost izbăvită. 215.

Cliuşvar. Intre el şi Mediaş, este Cochelvar. 473.

Clodie, fiiul luĭ Formund, trece Renul şi lăţeşte crăiĭa Franţozilor. 277.

Cnéz. Veḑi Oghel. Veḑi Gheorghie Cnéz. 447.

Cobanĭ. Aşa se maĭ chemaŭ Comaniĭ. 466.

Codrénĭĭ se coprind în ţara de ğos. 244.

Cleodimus scapă Athina de Tătarĭ. 215.

Coghénĭĭ, rudă cu Daiĭ şi Dachiĭ. 73.

Cochel, apă pe care este aşezat Cochelvar. 473.

Cochelvar, ţinut între Cliuşvar şi Mediaş. 473, pe apa Cochel. 473.

Coletmania. Se află menţionată într'o inscripţie găsită la Galaţi. 161.

Colchi saŭ Menrgriliĭ. Traian i-a domolit. 194. Orĭ-ce li se aducea Romanilor din fondurile răsărituluĭ saŭ de la Colchi. 270.

Coloman, ficiorul luĭ Gheiza Marele, a fost craĭ după sfântul Ladislav 442. In pravilele sale, se află diploma luĭ Andrias. 446.

Colonia Agripina, pe apa Renuluĭ la hotarele Galliiĭ, în Ghermania, unde Attila pune reşedinţă. 285. Sicambria, se întinde de la Colonia Agripina, până unde se îngiamână Renul. 287.

Colonie. Traian a făcut un şanţ din hotarele Panonieĭ până în apa Donuluĭ pentru ca colonia întemeiată de dênsul să petreacă fără grijă. 105. O mie de anĭ istoriciĭ nu pomenesce de numele Românilor din Dacia ci numaĭ după ce coloniile Ghenovezilor aŭ luat Chilia. 134. Istoriciĭ vorbesc că Aurelian ar fi mutat din Dacia coloniile şi toţĭ locuitoriĭ românescĭ. 215.

Coloniĭ, adică ţĕraniĭ ceĭ maĭ proştĭ aŭr remas în Dacia după retragerea trŭpelor de cătră Aurelian. 152. Despre coloniile Saxonilor în Ardél. 463. Coloniile aduse de Traian în Dachia. 464.

Comania, ţara de sub stăpînirea Ungarieĭ. 469.

Comaniĭ locuiaŭ Podolia. 145. Parte din ieĭ sânt creştinaţĭ de Bela IV-a, care îĭ aşéză peste Tisa. 145. Impreună cu Uniĭ, Ruşiĭ şi Amaxoviĭ, intră în Ungaria, însă sânt respinş de Ladislav. 149. Simion Călugărul, póte i'a luat drept Românĭĭ trimişĭ ajutor luĭ Ladislav. 145. Sînt de acelaş ném cu Tătariĭ 407. Eĭ împreună cu Vlahiĭ, lovesc Thrachia. 418. Eĭ şi cu Tătarâĭ Crâmuluĭ aŭ zarve. 419. Aşa eraŭ numiţĭ Tătariĭ rĕmaşĭ între Prut şi Nipru. 466. Printre ieĭ face calc Batie. 450.

Comentiul hatmanul oştilor Misiiĭ se împreună cu hatmanul Pricus contra luĭ Hagan. 329.

Comesiĭ de Franghipan daŭ ajutor luĭ Bela. 451. Doloic comisul de Plie şi cu alţiĭ, era cu împératul Balduin, când aŭ tăbărât lângă Udriĭŭ. 425. Comesul acesta cade în luptă

www.dacoromanica.ro

la 1205. 426 Vestea despre mórtea comisului de Pelee. 428.

Comi. Comidava ar fi cum am ḑice Dava luĭ Comi. 73.

Comidava, exemplu de numire la Daĭ. 73.

Commentiolus. Veḑĭ *Comentiul.*

Commod. 200. A fost un împĕrat nu maĭ puţin crud şi tiran de cât Neron şi dacă ar fi ajuns vârsta luĭ l'ar fi întrecut póte. 203. Scriitoriĭ din timpul sĕŭ pomenesce de rĕsboiu luĭ cu Dachiĭ, însă eĭ s'aŭ luat după Iulie Capitoliu pe care Zonora îl combate spunênd că Commod a avut resbele nu cu Dachiĭ ci cu Varvariĭ, carĭ maĭ în sus de Dachia locuesc. Commod a fost otrăvit şi în urmă sugrumat. 204.

Comnéniĭ neamul lor se stinge cu Andronic împăratul. 392. David ce se ḑicea din familia Comnenonéştilor a făcut o împărăţie a parte. 427

Comnenos, poreclă ce şi-a dat Alexie Anghel. 410. Veḑĭ *Alexie Anghel.*

Compendium. Chedrinos în compendium, despre Constantin. 240. Şi despre Vales şi Gothiĭ. 257.

Condo Vlahiĭ sânt de o limbă cu Vlahiĭ de peste Dunăre. 416.

Confederaţie. Vitalian face legăturĭ de confederaţie cu împărăţia Orientuluĭ. 312.

Conon, ast-fel zice Patavie că se chema Leon Isavrul. 343.

Conrad împărăţia la apus, pe când la răsărit Manoil Comnenos. 389 In 1147 cu 200 miĭ de ómenĭ merge contra Serachénilor. 389. S'a dus în ţara leşéscă să împace pe fraţiĭ Vladislav şi Boleslav de la crăie. 390. Moldoveniĭ iaŭ 200 miĭ de ómenĭ şi provisiunĭ zice Dlugoş. 390. Luĭ îĭ făcuse rĕutăţi împăraţiĭ Ţarigraduluĭ, şi el era moşul luĭ Henric al VI-a. 411.

Conrad, chesar. Luĭ îĭ poruncesce Isachie Anghel să mérgă contra Vlahilor. 404.

Conrad, fecior al luĭ Frideric, frate al luĭ Henric, e trimis contra Tătarilor. 451.

Conrat. Veḑĭ Conrad.

Constande, banĭ numiţĭ ast-fel, după numele luĭ Constans. 249

Constans împărat, fiul luĭ Constantin cel mare. 162, 246, 247. Primeşte Illiria, Italia, Africa, Dalmaţia, Machedonia şi Achaia. 246. Fiul Favsteĭ, se ceartă cu fraţiĭ sĕĭ şi nu respectă testamentul luĭ Constantin Marele. El mută scaunul în Dachiia, scrie Evtropiie, Zosim, Idatiie şi Victor. Zonoras spune că fratele sĕŭ Constantin, vine cu rĕsboĭ asupră-ĭ. 16, 247. Constantin îĭ cere Africa şi Italia Constans este biruitor şi pune să se arunce în apa Alsa, trupul luĭ Acfilia, care era să omóre pe Constantin. Magnentiie Comesc, se ridică cu vicleşug asupra luĭ Constans şi trimite pe un Gaison la Munţiĭ Pirineĭ, unde era Constans, şi il omóră, după ce a împărăţit 16 anĭ, fiind în vârstă de 30 anĭ, iar Avrelie Victor, zice că era de 27 anĭ. Pe moneda găsită de Theodori Pârcălabul, era scris: Const. Vict. Avg. Imp.=Constans, Victor Avgustus, Imperator. 16, 248. Trăeşte în Dachiia, în al 4-a an după mórtea luĭ Constantin Marele. 249. El fiind în Dachia, ar fi făcut banĭ, numiţĭ şi azĭ Constande, adică baniĭ luĭ Constans. 249. Sub el, sinodul se adună la Sardia saŭ Sofiia. 250. Sub el, Dachiia a fost pro-

www.dacoromanica.ro

vinţie Romană şi a avut păstorĭ bisericeştĭ. 251.

Constans feciorul luĭ Constantin, a împărţit ca la 27 de anĭ. 335, 336. Chedrinos arată că el să fi bătut pe Sclavinĭ. 335. Fu ucis în feredeŭ, lovindu-l cu un tas în cap un Andreĭ în Siracusa. 335.

Constanţia, sora luĭ Constantin Marele. Zonoras spune că era sora luĭ Lichinie. 238. Ea mijloceşte să se facă pace între Constantin Marele. şi Lichinie. 239.

Constantia, cetate, e lovită de Ioan cu aĭ sĕĭ. Turcii o numesc Chiosténgé. 419.

Constantie, fiul luĭ Constantin Marele. 246, 247. Primeşte Propontida, rĕsăritul cu Thrachia şi Asia. 246. Fiul Favsteĭ. Nu se ţine de testamentul tatăluĭ sĕŭ. 247. El ia rĕsăritul şi ia tovarăşĭ pe Julian Paravat, scrie Amınian Marţelin, Cfadiĭ şi Sarmaţiĭ ridicându-se, Constantiie iĭ bate. Senatul îl numeşte Sarmatic. 249. Merge în contra luĭ Sapor, împăratul Perşilor, dar, se îmbolnăveşte de friguri la Tarsos şi móre la Muntele Tavrul, după ce a împărăţit 39 anĭ, lunĭ 6, precum scrie Victor, fiind în vârstă de 44 anĭ, şi cu tatăl sĕŭ, a fost Chesar, 23 anĭ. Evtropie scrie că a trăit 45 anĭ, şi a împărăţit 35. Ammian spune maĭ mult de 45 anĭ. Socrat spune că la mórte, s'ar fi botezat de la Evzoiie, episcop Ariian, măcar că'l îndemna Luţifer Calaritiianul să se boteze de la Athanasiie saŭ de la Episcopiĭ luĭ, cariĭ eraŭ ortodoxĭ. 250. Julian Paravat, ocupă tronul după mórtea luĭ. Pe episcopiĭ trimişĭ de Constantiie în exil, Paravat iĭ chiamă înapoĭ Uniĭ scriitorĭ spun că ar fi murit la 360 saŭ 361 d. Hs. 251.

«Const. Viet. Aug.» Imp. era scris pe banul de argint ce i s'a dat luĭ Cantemir la Galaţĭ. 248.

Constantin. Evsevie în oraţia pentru Constantin. 211.

Constantin (16) chesar, fiul luĭ Constantin Marele 245.247. E trimis de tatăl seŭ în contra Gotthilor. Ii bate, omóră 100 miĭ şi robeşte 40 miĭ. 245. El primeşte apusul, cu tóte părţile despre munţĭ. 246. Fiul Favsteĭ, fata luĭ Maximiian Dacul. 247. Impreună cu fraţiĭ seĭ, Constantiie şi Constans, nu se ţine de testamentul tatăluĭ seŭ. 247. Se ridică cu arme asupra luĭ Constans. Fu învins şi era să fie omorât de Acfilliia. 248.

Constantin se naşte luĭ Milutin, din sora luĭ Andronic. 480. Ştefan îl prinde, după întórcerea de la Ţarigrad. 481.

Constantin. Pe vremea luĭ, Româniĭ cu Carolus, aşază stăpânirea lor. 18, 345. Fiiul Irineĭ, până la împărăţia luĭ de la Constantin Pogonat spun Zonora că istoriciĭ greceştĭ nu maĭ vorbesc de Dachia, 347, fiind încă în vêrsta copilărieĭ, maica sa Irini 'l conduce, în acest timp Sclavoniĭ intră în Thesalia şi Poluponis, maica sa trimete óste şi iĭ scóte din Greţia. El merge cu óste contra Bulgarilor (1) însă este crunt bătut. El scóte pe maica-sa de la împărăţie. El aflând că unchiul sĕŭ Nechifor voia să iĭ ia locul, pune mâna pe el şi 'l omóră. 348. Bul-

(1) Indemnat de Pangratie Astrologul.

www.dacoromanica.ro

gariĭ trimete la Constantin solĭ ca să céră bir, el respunde că le va aduce singur. El plecă cu óste contra lor, însă Cardamir craiul Bulgarilor nu îndrăsneşte să îĭ iasă înainte, el prădează ţara lor şi apoĭ se întórce la Ţarigrad. 349. El voeşte să mérgă contra Seracheniilor, însă maica sa dorind împărăţia, îndeamnă pe câţi-va senatorĭ, carĭ punênd mâna pe el îĭ scot ochiĭ, în aceeaşĭ zi în care cu 5 anĭ înainte el scosese ochiĭ luĭ Nichifor. 349. El împărăţeşte 18 anĭ lăsând pe mama sa singură la împărăţie. In timpul luĭ s'a făcut al 7-lea Săbor la anul 787. 351.

Constantin, fratele luĭ Vasile Bulgaroctonul vine la domnie după mórtea acestuia şi móre şi el la 1028. 378.

Constantin, vĕr primar cu Isachie. Sub stăpânirea luĭ, era provinţia Filippopolitană şi era orânduit să opréscă pe Vlahĭ. Bănuindu'l Isachie, îĭ scóte ochiĭ 408. De pedépsa luĭ, se bucură Vlahiĭ. 408.

Constantin fiul luĭ Iraclie. 332. A împĕrăţit, după mórtea tatăluĭ sĕŭ. 334. Certânduse cu mătuşa sa Martina ţic uniĭ că l'ar fi otrăvit, şi după el urméză la împărăţie Martina cu fiul sĕŭ Iraclion. 335. Constans fiul luĭ Constantin. 335.

Constantin Copronym. Istoria de la Leon Isavrul până la Constantin Copronym. 343. fiul luĭ Leon Isavrul ia de nevastă pe fata Hanuluĭ Cazacilor şi pe care botezând-o a numit-o Irinĭ, 345, supranumit Copronim fiind-că îĭ plăceaŭ mult caiĭ. 345. El merge contra luĭ Telesis domnul Bulgarilor, îşĭ aşéză tabăra lângă Ahhiolo şi îĭ bate, iar el se întórce la Ţarigrad, cu tóte acestea ia pe fata domnuluĭ Bulgarilor şi o dă de nevastă fiuluĭ sĕŭ Leon. 346. El merge contra Bulgarilor, carĭ se rĕsculaseră din noŭ şi îĭ bate fórte rĕŭ; voind din noŭ să mérgă contra lor móre în cetatea Stronghilo de bóla numită Anthrax la anul 775, el a împărăţit 34 de anĭ, după el urméză Leon fiul sĕŭ. 347.

Constantin Duca, vine la împărăţie după Isachie Comneno. 382. In al III an al domnieĭ luĭ a fost craiŭ al ungurilor Andrias care s'a luptat cu fratele sĕŭ 383. La anul 1067 móre. 384. Feciorul luĭ Michail a fost făcut împărat după Dioghenis. 386.

Constantin Hloros împărat Roman. A avut de soţie pe Elini. 155. Este tatăl luĭ Constantin Marele. 155, 232, 237. Romaniĭ în Dachia până la el 230. E făcut Chesar de Maximian şi Diocleţian. Se duce în Ispania. 233. Are tovarăşi pe Armentarie şi apoĭ pe Galerie Maximian. 233. Imparte cu Galerie, în 2 părţi împărăţia. El ia apusul. Maximian se duce la Constantin şi îĭ dă de soţie pe fata sa, Favsta. 233. Maximian voesce să rĕstórne pe Constantin, dar e împedicat de Favsta. Constantin prinde pe Maximian. El móre la anul 306, Iulie 25. Era bun cu creştiniĭ. Ca să facă placul soţieĭ sale, ordonă boerilor să plece de la curte, dacă se creştinéză. El chiamă maĭ târziŭ înapoĭ, pe boiariĭ carĭ se creştinaseră. 234. Móre la 306 d. Hs., în Britania. Slujitoriĭ ridică pe fiul sĕŭ Marele Constantin, la împărăţie. Cea dintâiŭ soţie

www.dacoromanica.ro

a sa, a fost Eleni, mama luĭ Constantin Marele. 237.

Constantin Marele a pus alăturĭ de Dachia, şi Thrachia şi Machedonia, ca stăpânire. 15. A împărţit imperiul în patru părţi. 16. «Athanaric şi Fritighernis» se închină cetăţiĭ luĭ Constantin. 17. Fiul Ellinii. 237, s'a născut în Dachia. 155, 156 Sora sa ia în căsătorie pe Maximian Lichinie, care s'ar fi născut într'o cetate a Dachieĭ. Fiul sĕŭ, este Constans împăratul. 162. Cetatea luĭ o cuprind Turciĭ. 170. La cetatea luĭ, spun scriitoriĭ Grecĭ, s'a mutat scaunul de la Roma. 174. Romaniĭ în Dachia până la el. 219. Aurelian móre între Vizantia. cetatea luĭ Constantin şi Iraclie. 225. E fiul luĭ Constantin Hlorus. 232, 237. Maximian chiamă la împărăţie pe Lichinie, care ţinea pe sora luĭ Constantin Marele. După mórtea tatăluĭ sĕŭ, se face împărat şi e ajutat în acésta, de Crocus, craiul Alémanilor. 234. Evtropie spune că Constantin a prins viŭ pe domnul Sarmatilor şi îl duce Hatmanuluĭ Galerie. 232. La 32 anĭ, se urcă la împĕrăţie. Are tovarăşĭ pe Maxentie, fiul luĭ Erculie. Maxentie se cértă cu Constantin şi aŭ rĕsboĭ. Constantin având maĭ puţină óste, cere ajutor de la cer, şi i se arată o cruce, şi scrie cuvintele: «In hoc vinces.» Pune pe stĕguri aceste semne şi biruesce de 3 orĭ pe Maxenţie. Apoĭ ia tovarăşĭ pe Lichinie. Maximin cu oştile din Asia voind să se facă maĭ mare ca Constantin şi ca Lichinie, intră cu oştile în Illiria. 237. Pe vremea luĭ, Dachia era locuită de Romanĭ. 238. Pe timpul luĭ trăesc scriitoriĭ: Lampridie, Sparţian, Capitolin, Vopiscus, Minuţie Felix. 238. Lichinie vrea să ia locul luĭ Constantin. Aŭ rĕsboĭ şi Lichinie este bătut. Incheie pace şi împart împărăţia, Constantin luând apusul, zice Zosim. El ia apusul, cu Dalmaţia, Machedonia, Misia şi Dachiia. El bate pe Gotthiĭ carĭ prădaseră Panonia Zonoras, spune că bate şi pe Sarmaţiĭ carĭ prădaseră Thrachia, îĭ goneşte peste Dunăre, omorând pe Raosmod, craiul Sarmaţilor. Lichinie ţinea pe Constanţa, sora luĭ Constantin. Lichinie se ridică din noŭ asupra lui Constantin, zicând că Constantin îĭ călcase hotarele împărăţieĭ sale. Constantin îl bate, şi mijlocind sora sa Constanţa, se face pace. 238. Constantin trimite pe Lichinie la Thessalonica. Lichinie ridicându-se din noŭ, Constantin trimite să-l omóre. Dă slobozire religieĭ creştine, strânge sinodul de la Nikea, şi se dovedeşte erezia luĭ Ariie. Chedrinos spune că Constantin se duce cu oştile asupra Sarmaţilor şi Gotthilor, îĭ bate şi îĭ face robĭ. Orosiie scrie asemenea. 239. El dă Vandalilor, Panonia. Sarniţie spune că de la Constantin până la Valentinian, drumul Varvarilor a fost pe deasupra Panonieĭ. Zosim scrie că Constantin vrând să fie ca Traian, zideşte pod peste Dunăre, însă nu se scie locul El gonind pe Varvarĭ, Romaniĭ eraŭ în Dachia. 240. In anul 330, el face cetatea Ţarigraduluĭ, şi o numeşte Constantinopolis. A zidit în ea o biserică. Zonoras înseamnă anul 5738, Mai 11 de la fondarea lumeĭ. 241 Mută

www.dacoromanica.ro

scaunul împărăţieĭ, de la Roma la Ţarigrad. Zosim spune că el împarte imperiul în 4 părţĭ. 242. Impărăţia Romanilor, era puternică pe timpul luĭ. El împarte imperiul în provinciĭ, după numĕrul locuitorilor. 243. Orânduiala oştilor de el. 244. Trimite pe fiul seŭ Constantin Chesarul, contra Gotthilor, carĭ se sculaseră asupra Sarmaţilor. Evsevie a scris viaţa luĭ Constantin Marele. El împarte pe Gotthiĭ în Schythiia, Thrachiia şi Italia. Zosim vorbeşte de rĕŭ pe Constantin. 245. El împarte prin testament, împărăţiia, fiilor sĕĭ, Constantin, Constanţie, Constans şi nepotuluĭ seŭ Dasmaţie, ficiorul luĭ Aminvalin. Sapor împăratul Perşilor, se ridică asupra luĭ. Constantin merge în Asia şi la Nicomidia, móre de friguri, la 22 Maĭ, după ce a împărăţit 30 anĭ, lunĭ 9, zile 27. Era în etate de 66 anĭ. A fost îngropat în Ţarigrad în biserica Sf. Apostolĭ. 246. Pe el, se zice că l'a botezat Papa Selevestru, pe când era scaunul la Roma scrie Zonoras. Evsevie spune că a fost botezat, puţin înainte de a muri, de către Evsevie, episcopul Nicomidiiĭ. Amvrosie în oraţia la Pogrebania luĭ Theodosie, Ieronim în Hronicul sĕŭ, Socrates în istoria bisericească, cardenalul Petronie în Respublic, spun acelaşĭ lucru. 247. A avut chesar pe fiul sĕŭ Constantin, 23 anĭ. 250. Juliian Paravat îĭ este nepot de frate. 252. Fiiĭ nu-ĭ respectă testamentul. 247. La al 4-a an după mórtea luĭ, trăeşte Constans în Dachia 249. Iulian Paravat, îĭ era nepot de frate. 251.

Constantin Monomah. Istoria de la Constantin fratele luĭ Vasile până la Constantin Monomah. 378. Vine la împărăţie după omorîrea luĭ Mihail Calafatis. 380. Sub el Sêrbiĭ ridică capul. 380. A fost înştiinţat că Cheghenis voeşte să se boteze. 381. El móre la 1054 după 12 anĭ de domnie. 382.

Constantin Pogonat, fiul luĭ Constans 335 Se ridică contra luĭ Mizizie, care se suise după mórtea tatălui sĕŭ cu ajutor de la Ţarigrad şi ducêndu-se în Sichilia a omorât pe tiran şi s'a întors la Ţarigrad când s'a dus fără barbă, şi când s'a întors era cu barbă din care causă i-aŭ zis Pogonat. 336. In tributul pe care Serachéniĭ îl daŭ luĭ se coprindea şi 50 de caĭ Chioheiléniĭ. 337. A murit la anul. 685. După ce a împărăţit 17 anĭ, a lăsat la împărăţie pe fiul sĕŭ Iustinian. 338. In timpul luĭ istoriciĭ nu pomenesc de Bulgariĭ. 341. De la el spune Zonora şi până la împărăţia luĭ Constantin şi a Irineĭ, istoriciĭ Grecĭ, încetéză de a maĭ vorbi de Dachia. 347. In timpul luĭ se face al 6-lea sobor. 338.

Constantin Porfirogheuit. La început rĕmâne sub epitropia unchiuluĭ sĕŭ Alexandru. 356. Cum rĕmâne singur la împĕrăţie. 357. Mórtea luĭ. 358. Romaniĭ în Volochia de la Roman, fiul luĭ Constantin. 359. După el, la 959, vine fiul sĕŭ Roman. 368. Venirea Ruşilor în Bulgaria, sub împĕrăţia luĭ Roman, fiul luĭ Constantin Porfiroghenit. 372. El era fiul luĭ Constantin Duca. 384.

Constantin Sevasto Radénul. Cu el trimite Isachie pe fata Protostratoruluĭ la Hris. 416.

www.dacoromanica.ro

Constantin Vod Brâncoveanul. Până la acest domnitor există cronica după care va scrie Cantemir. 462.

Constantin Voevod Cantemir. Tatăl luĭ Dimitrie Cantemir. 472.

Constantina fata luĭ Tiverie, este dată nevastă luĭ Mavrichie. 326.

Constantiniĭ. 26.

Constantinopolis. Ast-fel s'a numit Ţarigradul saŭ Roma noaâ, zidită de Constantin Marele. 241.

Constantinopolitana împĕrăţie, a fost distrusă şi multe familiĭ s'aŭ risipit. 25. Constantinopoliténiĭ după rolarea luĭ Dioghenis aŭ ales împĕrat pe Michail. 386.

Constantius. Veḑĭ *Constantie.*

Constituţiile, istoria aşeḑămintelor împa ı ĭ or vorbeş e de venirea Hunilor în Thuringia. 285.

Consul. Nicĭ consuliĭ, nicĭ împĕraţiĭ de maĭ 'nainte n'aŭ ales óste ca Traian 14. Flac» (pre carile Eneas Silvie îl numesce Fulvius Flaccus) aŭ fost hatman saŭ cum zicé atuncé Romanii Consul cu 132 anĭ maĭ denainte de naştiré domnuluĭ Hr. 72. Despre hatmanul, adecă consulul Flaccus. 117, 123. Despre hatmaniĭ saŭ consuliĭ familieĭ Flachilor. 119, 120, 121, 122. Când s'a făcut Chesar, consul 163.

Consulatul. Cicero «poftéşte de la un. Lucţine pentru ca să'ĭ scrie viiaţa saŭ maĭ cu dédins, lucrurile carile pre vrémé consulatuluĭ luĭ să tâmplară». 5. Fulvius Flac a stătut la consulat împreună cu Clavdie Pulcher, la 210 a. Chr. 120. In vremea consulatuluĭ luĭ Fulvius Flacus, coleg cu Cornelius Scipio Africanus se rĕsculaseră robiĭ în Sicilia. 121. Flac hatmanul a fost tovarăş în consulat cu Scipio Africanul, cu sute de anĭ înainte de Avgust Chesar. 128. Annie, a fost «soţie în consulat» luĭ M. Nonie Muţian. 161. Traian a fost «la cinsté consulatuluĭ» înainte de a fi împĕrat. 193.

Copronim poreclă dată luĭ Constantin fiiul luĭ Leon. 345. Veḑĭ Constantin Copronym.

Copulh, hatmanul Unilor, fiul luĭ Crul, prădează Ungaria până la Varadin şi până la Tocai. Ladislav îl bate la apa Timeşuluĭ, zice Bonfin. Simion îl pune în locul luĭ Batie. 148.

Corbiĭ. Oraşele din prejurul ieĭ, sânt prădate de Vlahĭ şi oarda Tătărască. 415.

Corcira. Până aci aŭ ajuns Pazinazi. 379.

Corlu. Nu departe de el, este Cuperion. 415. Se supune luĭ Balduin. 425. E prădat de Românii şi Tătarâiĭ. 432.

Cornilie. For unde uniĭ istoricĭ spun că Athaulth s'a cununat cu Plachidia. 276.

Cornelie, bătut de Derbeneŭ. 79.

Cornelius Agrippa. Veḑĭ *Cornilie Agrippa.*

Cornelius Lentulus. Veḑĭ *Cornilie Lentulus.*

Cornelius Scipio Africanus. Veḑĭ *Cornilie Ştipion Africanul.*

Cornelius Scipio Asiaticus. Veḑĭ *Cornilie Ştipion Asiaticul.*

Cornilie Agrippa, a scris despre deşertarea sciinţelor. 139.

Cornilie Lentulus, a fost consul împreună cu Fulvius Flaccus la 253 a. Chr. 120.

Cornilie Ştipion Africanul, a fost consul împreună cu Fulvius Flaccus la 132 a. Chr. 120.

www.dacoromanica.ro

Cornilie Ştipion Asiaticul, consul împreună cu Norbanus Flaccus, la 81 a. Chr. 121.
Corrilus, veḑi Sarrulis. 78.
Corsiĭ, neam slav supus de Svetoslav. 372.
Corsica, posesie insulară a Ellenilor. 90. Făcea parte din a 3-a divisiune a imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242.
Corţira, posesie insulară a Ellenilor. 90.
Corviniĭ. Din eĭ se trag Urecheştiĭ. 26.
Cosmin, codru, unde a avut rĕsboĭ Petăr şi Ştefan, fiiĭ luĭ Ştefan Vodă. 483.
Costandă. I se dă luĭ Cantemir un ban de la cetatea Gherghina maĭ gros de cât o Constandă, pe care era o inscripţie 248. Ce e o Costandă? 249.
Coténiĭ, în Dachia, înainte de Dachĭ. 68.
Coturgutiĭ. Huniĭ numiţĭ ast-fel, scrie Procopie Chesarĭanul, că Justinian a luat 200 miĭ şi i-a pus în Trachia. 316.
Coţovlahiĭ, se numesc Româniĭ din ţara Greţéscă. 153, 157. Eĭ sunt în Epir, împreună cu Arbànaşiĭ. 242. Eĭ locuesc în M. Pindul. 398.
Coul, posesie insulară a Ellenilor. 90.
Coza, mârzac al Tătarilor, e orânduit de Ioan Alexie să mérgă asupra tabereĭ latinilor. 426.
Cozariĭ, bulgariĭ din Schytia de lângă Don supuşĭ de Svetoslav. 372.
Cozma Sfîntul, întovărăşesce pe sfîntul Ion Damaschin. 345.
Crac, domn al Polonilor a zidit cetatea Cracov. 340.
Cracov, cetate zidită de Crac Domnul Polonilor. 340. E luat de Tătarĭ şi ars. 448, 449.
Craghiziĭ, norod în Dachia. 67.
Craiĭ. Craiĭ Sîrbescĭ aŭ dat, ş-aŭ luat fétele, şi fiĭcoriĭ sĕĭ după fétele, şi fiĭcoriĭ Domnilor de Ţara Muntenĭască. 26. Decheval a fost craĭul Dachilor. 77. Corrilus, craĭul Gotthilor aŭ stat la stăpânire 40 de anĭ în Dachia. 78. Al treilea craiŭ al Dachilor a fost Ghestiblind. 79; al patrulea Derleneŭ; al cincilea Decheval. 79. Despre eĭ s'a spus pe scurt. 80. Ultimul rĕsboiŭ între Traian şi Decheval, craĭul Dachilor, a fost la 105 d. Chr. 123. Craĭul unguresc numesce «voevozĭ» pe domniĭ Ardéluluĭ, în deplomatele sale. 131. Luptele luĭ Vladislav, craĭul unguresc, cu Tătariĭ. 136. Povestea despre craĭul Laslău. 136, 137, 138, 140, 141, 143, 366, 393, 453, 454. Craĭul Laslău şi craĭul bulgăresc Ştefan. 140, 141, 454. Laslăŭ trimite după ajutor la toţĭ craiĭ şi domniĭ creştinĭ. 142. Basna cu Laslău e scornită din istoria a doĭ craĭ ungurescĭ. 144. Bonfin spune că, la vremea luĭ Batie, era craiŭ în ţara unguréscă Bela. 145. Solomon craĭul şi fraţiĭ luĭ. 147. Domiţian asupra luĭ Decheval, craĭul Dachilor 165. Petăr Alexievicĭ gonesce din crăiĭa Leşéscă pre craĭul Saxonesc şi bate pre Carlus, craĭul Şfezesc. 176. Traian, după ce bate pre Dachĭ, ia calea spre Asia împotriva craĭuluĭ Armenilor. 190 La 306 e ales împĕrat Constantin, la care alegere e mult ajutorat de Crocus craĭul Alemanilor. 234. Iulian Paravat scrie luĭ Arsachis, craĭul Armenilor, sa'l ajute împotriva Perşilor. 252. Theodosie îngrópă pe Athanaric ca pe un craiŭ. 265. Alaric, craĭul Got-

www.dacoromanica.ro

thilor vine împotriva împărăţiei romane. 266. Despre craiĭ Varvarilor. 277. Gothiĭ aŭ stăpânit Dachia până la Attila şi la Balameber, craĭul Hunilor. 279. La 450, Ghenseric, craĭul Vandalilor se încuscresce cu Theodoric, craĭul Gotthilor. 287. Cum se întitulézá Attila, craĭul Hunilor. 284. Craiĭ ce se însoţesc împotriva luĭ Attila. 288. Theodoric, craĭul Gotthilor móre în lupta împotriva lui Attila. 289. Romaniĭ aveaŭ cărţi de la Zenon, să priméscă pe Theodoric, craiŭ. 294. Craĭul Sîrbesc ce ia pe fata domnuluĭ de Vlahia. 309, 478, 479, 4 0. Moagheras, craiŭ al Hunilor. 315. Cardamir, craĭul Bulgarilor, nu îndrăsnesce să iasă înaintea luĭ Constantin. 349. La 318, Cronos, craĭul Bulgarilor, pradă Trachia. 352. Arnulf craĭul chémă pe Bulgarĭ. 355. Impĕratul Constantin Porfiroghenitul şi Taxis, craĭul unguresc. 358. La 1002, Stefan craĭul unguresc merge asupra Ruşilor chiovénĭ. 374. Craĭul Gheiza şi craĭul Stefan. 375. Impĕratul Vasile ia avuţia crailor bulgărescĭ 376. Mórtea craĭuluĭ unguresc, Stefan sfîntul. 379. Avraam Barşaĭ în hronologhia crailor ungurescĭ. 379. In locul craĭuluĭ Petăr, în Ungaria, vine Aban. 380. Craiĭ ungurescĭ, Bela, Gheiza şi Solomon. 383. Viţeslaus voevodul Polovţilor şi Boleslav, craĭul Leşesc. 385. La 1116, în ţara unguréscă, era craiŭ Ştefan al II-a. 388. Asupra Serachenilor merge şi Enric, craĭul Danieĭ. 389. Despre craĭul Leşesc, Vladislav. 390. La 1185, în ţara unguréscă, era craiŭ Bela. 391. Bulgariĭ şi Sîrbiĭ aveaŭ craiĭ lor. 337. Isachie Anghel trimite solĭ la Bela, craĭul unguresc, ca să'ĭ céră pe fiĭcă-să în căsătorie. 400. Isachie Anghel se duce la Bela, craĭul unguresc. 409. Latiniĭ spun luĭ Ioan Alexie că luĭ nu i se cade a scrie ca un craiŭ. 424. Craiĭ ungurescĭ. 441, 442, 443, 444. Protecţia luĭ Andreas, craĭul unguresc asupra Românilor de dincóce de Dunăre. 445, 446, 467. Tătariĭ şi Boleslav, craĭul Leşesc. 448. Batie şi Bela, craĭul unguresc. 449, 451, 452, 458, 472, 478. Cruciaţiĭ şi craĭul Bela. 452. Hronicul rusesc despre craiĭ bulgărescĭ. 454. Craĭul Vladislav (Laslău al luĭ Simeon) şi Stefan, craĭul Bulgăresc. 455, 456. Vladislaviĭ, craiĭ în Ungaria. 459. Romăniĭ şi craĭul Bela. 466. Protecţia crailor ungurescĭ asupra Românilor. 467, 468. Romăniĭ în Moldova, pe timpul craĭuluĭ unguresc «Lĭudovic.» 475. Craĭul «sirbăsc» care a cerut pe Evdochia sora luĭ Andronic, ar fi numit Milutin, care a luat apoĭ pe fata domnuluĭ românesc, la 1274 d. Chr. 481, 482, 483.

Crăiasă. Variza era crăiasa Hunilor. 315. Bela avênd ceartă cu Ungurii sĕĭ trimite pe Crăiasa sa în Austria. 450. Craiul sîrbesc voĭa să aĭbă de Crăiasă pe fata Domnuluĭ de Valachia. 478, 479.

Crăişorul. Stravon despre crăişorul polcurilor românescĭ. 130. Creştinarea luĭ Gorda crăişorul. 315. Chedrinos scrie despre un crăişor, care s'a botezat în acelaş timp cu Variza. 320. Chedrinos în Viaţa luĭ Vasilie Bulgarocton vorbesce despre un Bogdan «a celor maĭ din

www.dacoromanica.ro

luntru ţĕrĭ Toparha, saŭ Crăişor». 377.
Craşé a fost ţinut de Românĭ. 474.
Crasus, comandant al Romanilor, în Macedonia, Tracia şi Grecia. 78. In rĕsboiul contra Ghetilor după cum spune Dion. 128. A fost consul împreună cu Chesar şi cu Pompeiŭ la 58. a. Chr. 163.
Crăeştĭ, némurĭ aŭ venit în Moldova după răsipa împĕrăţieĭ Constantinopululuĭ. 25. Laslăŭ n'a avut a se certa cu Stefan al Bulgarilor pentru coróna crăiască. 458.
Crăiĭ» Franţozilor, cea Anglicană, cea Scotică, cea Leşéscă, cea Unguréscă. 12. Crăiia Bohemiiĭ, a Bulgariiĭ, a Sclavoniiĭ şi a Sirbiiĭ. 13. Crăiĭ ale rĕsăriturluĭ aŭ risipit Turcul. 19. Despre «răsipa împărăţiiĭ Constantinopolitană, şi a altor megiiaşe crăiĭ». 25. Scriitorĭĭ încep a împărţi némurile după crăiĭ. 59. Hotarele Schytieĭ era pe după dosul crăiĭ Leşeştĭ. 60. Sardia, a fost scaunul crăiiĭ Bulgăreştĭ. 63. Sofia, sub Crăiĭa Bulgăréscă s'a chemat Triadiţa. 66. Cum s'a început Crăiĭa Dachilor. 75. Mattheĭ Pretorie, pe tóte stăpânirile şi crăiile de aicĭ le face sarmatece. 76. Despre crăiĭa Dachilor. 77, 78. Despre crăiĭa luĭ Decheval. 80. Domniile românescĭ sînt maĭ isteţe de cât maĭ crăiĭ. 106. Batie supune sub sabie şi foc ţara Mosculuĭ, a Litfiĭ şi tótă crăiĭa Leşéscă. 141. Bonfin spune că Solomon gonesce de la crăiĭe pe Ladislav. 148. Varvariĭ şi unele crăiĭ. 174. Crăiĭa unguréscă sub Turcĭ. 175. Prusiĭ, Sfeziĭ, Daneziĭ, Moscaliĭ, apucă domniĭ late ca şi nisce crăiĭ. 175. Scriitorĭĭ Leşescĭ supun Moldova, «cu condeiul de o mie de orĭ crăiiĭ lor. maĭ pre lesne o suppun». 175. Dachia era în numĕrul crăiilor împĕrăţieĭ Romanilor. 241. In Gallia era crăiĭa Gallieĭ, a Ispanieĭ, a Britanieĭ şi a Ghermanieĭ. 242. Italia avea crăiĭa Italieĭ, Africăĭ şi o parte din Illiria. 242; iar Asia coprindea crăiia Asieĭ a Egyptuluĭ şi a Pontuluĭ. 242. Crăiile «despărţite» de Constantin. 243. Crăiĭ descălicate de Varvarĭ. 259, 277, 286. Mattheĭ Pretor despre crăiĭa Dachilor. 279. Descălecarea crăieĭ leşescĭ. 285, 311, 317, 324. Crăiĭa Hunilor. 291. Crăiĭ fundate de némurĭ de Slovenĭ. 304, 324, 362, 397. La Carolus Marele se duc solĭĭ aĭ locuitorilor din Dachia şi aĭ altor crăiĭ de peste Dunăre. 349. Crăiĭa Ungurilor. 355, 377, 441, 442, 446, 469 Sigon de crăiĭa Italieĭ. 356. Pevscherus socotesce că numele Pazinachilor ar fi după Pozina, ţinut al crăieĭ leşescĭ. 365. Ruşiĭ cad asupra crăieĭ Bulgarilor. 369. Crăiĭa Bulgarilor şi împĕrăţia de rĕsărit 300. La crăiĭa Bulgarilor, în al doilea deceniŭ al secoluluĭ al XI, vine Iovan. 375. Petăr se aşézĕ la crăiĭe în locul luĭ Henric al III-a, împĕratul Râmuluĭ, care fusese gonit. 370. La 1061, vine, la crăiia ungurească, Andrias. 383. La 1074 Gheiza fiul luĭ Bela, lasă scaunul crăieĭ unguresci luĭ Solomon. 387. Despre crăiĭ din jurul nostru. 435. N'a fost nicĭ un Vladislav la crăie când a venit Batie. 443. Întâiul Ladislav, a stătut la crăiĭa unguréscă la 1078 d. Ch. 444; iar cel-d'al-doilea la 1206. 445. Părţi ale Vlahieĭ ar fi fost sub protecţia crăieĭ unguresci. 446,

www.dacoromanica.ro

467. Tătarii biruitorĭ vin la Cracov scaunul crăieĭ leşescĭ. 448. Bonfin spune că în al cincilea an al crăieĭ luĭ Bela, năvălesc Tătarii. 449. Înturnarea luĭ Bela la crăiia sa 450, 451, 472, 473. Despre crăiia Bulgarilor. 454, 455. Ştefan stă la crăie după Milutin. 481.

Crâm. Aşa se numea Tavrica Hersonesus. 61. Dachii au fost în ţara de la Meotis până în Nipru, caré acum să scrie Tătărâmé mică, pe dinafara Crâmuluĭ. 67. Până la Crâm eraŭ Ellinii. 90. Ţara locuită de Tătarĭ. 106. Are cetatea Cafa şi e situată lângă Marea Négră. 135. Tătarii din Crâm umplu cu robĭ Leşi ţările păgânescĭ până la Eghypet, India şi Africa. 175 Impotriva luĭ e Capiştea Dianii. 212. Pe aci locuiaŭ Ostrogotthiĭ şi de aceea Mitropolitul Crâmuluĭ se numesce al Gothilor. 263, 264. El se întinde spre Nipru şi Nistru. 264. Ostrogotthiĭ aŭ locuit unde este Crâmul. 268. In afara luĭ vine Schytthia mică. 289. In el e Hersonul, cetate căreia Turcii îi zic Curşuilŭ. 320. In el este cetatea Almirin, numită de Turcĭ Tuzla. 323. Leontie trimite în exil pe Justinian la Crâm saŭ Hersonisos. 340. Romaniĭ stăpâneaŭ Crâmul. 341, 342. El era cu óste împărătéscă păzit. 342. Justinian dă ordin luĭ Filipic ca să omóre pe toţĭ locuitoriĭ Crâmuluĭ, mulţĭ din eĭ sunt omorîţĭ, dar şi mulţĭ fug la Cazariĭ; despre acésta scrie Chedrinos. 342. El era fórte locuit. 343. Justintan trimete din noŭ pe Filipic contra Crâmuluĭ, însă locuitoriĭ luĭ împreună cu Cazariĭ bat pe Filipic, şi după aceea împăcându-se cu Crămeniĭ, eĭ l'aŭ ridicat de împărat şi venind cu toţiĭ la Ţarigrad prind pe Iustinian şi îĭ taie capul. 343. Pe lângă eĭ locuiaŭ Cazariĭ. 345. Aci spune Chedrinos că ar fi trimes pe un Petron, Theofil. 353. Tavris nume vechiŭ al Crâmuluĭ. 353. Era ţinut de Inovezĭ, 365. Cetate fundată de Românĭ, Inovezĭ şi Bastarnĭ. 365. Nichifor Foca împăratul trimete pe Nichifor Calochir feciorul domnuluĭ de Crâm la Svetoslav. 369. Vladimir a făcut aci biserică. 373. Hănia tătarilor în Crâm. 395. Tătariĭ din el aŭ zarve cu Comaniĭ. 419. In el se întemeiază stăpânirea hanilor Tătărescĭ. 435. Haniĭ luĭ se numesc după Ghierai. 437. Unul din fraţiĭ luĭ Ghierai se aşéză în Crâm şi cetăţuia din el despre Ţarigrad, eraŭ creştinescĭ. 437. Nepotul luĭ Genghis Han l'a stăpânit. 447.

Crâman. Justinian la a. 711 trimiţênd alte óste a dat maĭ tare poruncă luĭ Filipic cum nicĭ pre un locuitor Crâman să nu lase viŭ. 343.

Crâmeniĭ în unire cu Cazariĭ bat pe Filipic şi după ce se împacă cu el îl ridică de împărat, apoĭ mergând cu toţiĭ la Ţarigrad prind pe Justinian şi îĭ taie capul. 343. Pe vremea luĭ Mavrichie nu numaĭ Dachia ci şi Schytia, pe unde acum trăesc Crâmeniĭ, era subt stăpânirea împărăţieĭ. 328.

Crâmeştiĭ Mârzĭ. 26.

Creştinătatea. Eneas Sylvius a scris, cu scirea papeĭ Nicolae al V-a, «oraţie cu minunată dulčaţă de voróvă, pentru ca să înviteze creştinătatea asupra Turcilor». 115. Neprieteniĭ creştinătăţiĭ faţă cu porunca luĭ Traian. 194. Constantin

www.dacoromanica.ro

se isbănesce de toţi duşmanii creştinătăţei. 239. Iraclie, ce era lăudat pentru creştinătatea luĭ, cade la bĕtrâneţe «în ĭerésa Manothelitelor». 334. Până la 865 toţi Bulgariĭ aŭ venit la creştinătate. 353. Vladimir venit la creştinătate. 359. Despre creştinătatea luĭ Ioan Cimischie. 370. Venirea la creştinătate a noroduluĭ rusesc. 373, 374. Pe vremea luĭ Manoil Comneno, Papa Evghenie îndémnă creştinătatea asupra Varvarilor. 389. Leopold Chesariul a scăpat, o dată creştinătatea de Turcĭ. 441. Stefan, craiul unguresc, de la finea secoluluĭ al X-a, vine la lumina creştinătăţiĭ. 442.

Creştinescĭ. Părţile creştinescĭ. 19. Turciĭ voiaŭ a înghite ţĕrile creştine ale «Léşilor, Ruşilor şi Căzacilor». 20. Ce spun uniĭ istoricĭ creştinescĭ. 22. Cum a fost ferită credinţa creştinéscă. 23. Cum trebue a înţelege cu creştinesc cuvênt. 85. Sava Mitropolitul e trimis cu cuvinte creştinescĭ la Laslău. 140. Laslău trimite după ajutor la domniĭ creştinescĭ. 142. Traian n'a oprit legea creştinéscă. 193. Theodosie e lăudat de istoriciĭ creştinĭ şi păgânĭ. 258. Ruşiĭ, ném creştin, intră în ţara Comanilor şi a Tătarilor. 418. Fritighernis a primit legea creştinéscă. 262. Maĭ bine făcea D-zeŭ să nu fi dat nicĭ nouĕ nicĭ uneĭ alte limbĭ creştinescĭ vecinĭ ca Turciĭ. 306. Varvariĭ luĭ Vitalian aŭ primit legea creştinéscă. 313. Schithiĭ aŭ luat mulţime de robĭ, şi s'aŭ deprins în legea creştinéscă. 353. La anul 682 Sclavoniĭ aŭ primit legea creştinéscă. 354. Decie Igor leat, 903 aŭ luat de soţie pe Olga, care a primit cea întâiŭ legea creştinéscă. 372. Papa Evghenie îndémnă creştinătatea asupra Varvarilor carĭ călcaŭ împărăţiile creştinescĭ. 389. Râvnă creştinéscă. 426. Anul eşireĭ luĭ Ghenghiz Han e greşit la toţi scriitoriĭ creştinescĭ. 436. Cetăţile de la Crâm eraŭ pe mâna creştinéscă. 437. Bibliotecele Turcescĭ şi creştinescĭ sunt pline de faptele Turcilor. 441. Ungurii aŭ ucis pe toţi Busurmaniĭ afară de ceĭ ce aŭ primit legea creştinéscă. 457.

Creştiniĭ. Despre creştinul şi marele Theodosie. 17. Bogdan le asigură pacea cu Turciĭ. 23. Traian şi creştiniĭ. 193, 194. Marco Avrelie şi creştiniĭ. 201, 202, 203. Tirania luĭ Diocliţian asupra lor. 231. Galerie căsnea pe creştinĭ. 234. Despre botezul mareluĭ creştin şi împĕrat Constantin. 247. Iulian Paravatul şi creştiniĭ. 252. După Iulian vine la împĕrăţie Iovian, «om bun şi creştin». 253. Radagaĭzus, mare neprieten creştinilor, năvălesce în Italia. 266. Crăişorul Gorda se face creştin. (315). Vogoris se face creştin în timpul Theodoreĭ şi a fiuluĭ eĭ, Mihail. 353. Vladimir şi Ruşiĭ se fac, la 988, creştinĭ. 373. Serachénii şi creştiniĭ de la locurile sfinte. 389. Tătariĭ şi creştiniĭ la 1241. 449.

Critul posesie insulară a Ellinilor. 90. A fost luat de la Serachineni de hatmanul Nichifor Foca sub împăratul Roman. 369.

Critul, făcea parte din una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuluĭ luĭ Constantin marele. 242. Nichifor Foca, «carele Hatman fiind supt Roman scóseseCritul de la Serachénenĭ 369.

www.dacoromanica.ro

Crivățenĭ. Poeticul numesce pe Goțiĭ din Schiția Crivățenĭ. 271.

Crivici, ném din Prusia, supus Varaghilor, care maĭ târziŭ împreună cu Novogradéniĭ și Meriĭ aŭ gonit pe Varaghĭ peste marea Baltică. 372.

Crizimul, cetate, e înconjurată și bătută de hatmaniĭ luĭ Isachie. Ea fusese făcută de Ioan Alexie. 417.

Croația. Domnul ieĭ și al Dalmațieĭ, iea pe Solomira, sora luĭ Ladislav. 444. Craiŭ al eĭ se întitulézĕ Andrias în diploma sa. 446. Asemenea Bela al IV-a. 452. E enumĕrată între țĕrile de sub stăpânirea Ungarieĭ. 469.

Crocus, craiul Alemanilor, ajută pe Constantin Marele să se facă împĕrat. 234.

Cronos, craiul Bulgarilor, prădézĕ Thrachia, Mihail îl bate și îl scóte din Dachia, însă el în acelașĭ an strânge nouă óste cu care bate pe Mihail. 352.

Cronos, zeul înălțimeĭ la Ellenĭ. 89.

Crovațiĭ intră în Bulgaria sub împĕrăția luĭ Mihail Parapinachie. 386.

Cruciațiĭ. Veḑĭ *Cruțiațiĭ.*

Crul, tatăl luĭ Copulh, hatmanul Unilor. 148.

Cruțiațiĭ sînt Cavalerĭĭ de la Rodos. 451. Simion pune în locul Cruțiaților de la Rodos, pe Romaniĭ din temnițele Râmuluĭ. 452. Eĭ daŭ ajutor luĭ Bela. 451, 458.

Csifilin. Veḑĭ *Xifilin.*

Csilantru. Insemnările luĭ în Chedrin. 5°.

Ctesifonul cucerit de Traian. 194. E întors de la Perșĭ de Carus, împĕrățieĭ Romanilor. 231. Aprópe de el Carus e ucis de fulger. 231 Paravat îșĭ pune oștile sub el, și se apucă de rĕsboiŭ cu Perșiĭ. 253.

Cunab, domnul Sarmaților și Gheților, se ridică asupra luĭ Avrelian, dar e bătut și omorât. 221.

Cumanile, amăndouĕ albă și négră, crede Mihail Riție Neapolitanul că ar fi Moldova, pe când ele se numesc acum Rusia albă și négră, aŭ fost coprinse de Hunĭ. 281, 286.

Cuperion este nu de parte de Čorlu, și spre el se slobod Vlahiĭ. 415.

Cupus, cetate pe marginea Dunăreĭ, zidită, spune Procopie, contra năvălirilor Barbarilor. 154, 322.

Cura saŭ **Cures** omóră pe Svetoslav și face pahar din tidva sa. 378.

Curanuluĭ. 23. Lege scornită de Muhamed. 326.

Curęus. Istoric și secretarul luĭ Maximilian chesarul. 468. — El zice că la curtea luĭ a văzut pe un Nicolaĭ originar din Basarabia. 468. Mărturisesce cu Leunclavie, că Basarabiĭ eraŭ de ném românesc. 470.

Curopalat urméză luĭ Dion și îĭ afirmă scrierile. 154. Scrie că Leon împĕrat a trimes pe Ungurii și pe Turciĭ contra luĭ Simeon Domnul Bulgarilor. 355, 356. Despre Rușiĭ. 370. Chedrinos Curapalat despre anul 1034. 379. Spune că Pazinazi așeḑêndu-se în împĕrăție aŭ luat obiceiurile romeilor. 584. Spune că Nestor era hatmanul popórelor de pe lângă Dunăre. 387.

Curșuilŭ. Ast-fel numesc Turciĭ Hersonul. 320.

Cusoris, cetate zidită de Justinian. 323.

Cuspiu, vorbesce de cetățile făcute de Valens pe malul Dunăreĭ. 254. Despre lucrurile Gotthilor. 292.

Cutesc, domnul Unilor, face alianță cu Solomon contra luĭ Ladislav·

www.dacoromanica.ro

Solomon promite luĭ Cutesc pe fiica sa şi ţara Ardéluluĭ. 147.

Cuţovlahĭ. Hris e domnul lor. 395. Vlahiĭ de la muntele Pinduluĭ sunt Cuţovlahĭ. 398. Hris domnul lor a rĕmas cu o sémă din eĭ în Greţia. 413.

Cuţovlahos, numea norodul pe Hris. 414.

Cuvîntul. Veḑĭ Hristos. 90. Anul al 17-lea al împăratuluĭ Alexie Comnenul este 1096 de la nascerea Cuvîntuluĭ Părinteluĭ şi al 42-lea al împărăţieĭ luĭ Henric. 388.

Cvadiĭ, împreună cu Vandaliĭ, Sarmaţiĭ, Sveviĭ şi aliaţĭ cu Marcomaniĭ sunt bătuţĭ de Marco Avrelie. 200. Dion spune, că de ar fi trăit Marco Avrelie póte ţara lor ar fi fost făcută provincie. 201 Diocleţian intră în triumf în Roma pentru învingerea lor. 232. Se răscólă sub Constantie. 249. Pradă Panoniile. 254. Sunt luaţĭ împreună cu Vandaliĭ. 275. Se adună la Sicambria, chemaţĭ de Attila. 287.

Cvintilius. Veḑĭ *Cfintilius.*

Cvintus Curţius, ar fi spus neadevărurĭ în istoria luĭ Alexandru Marele. 173. A scris la 48 anĭ după Hs. 299. Alexandru Marele a trăit înainte de el. 300.

D.

Dac, s'a numit Traian după ce a bătut pe Dachĭ. 118.

Dacul, i se zice luĭ Avrelian. 220.

Dachia. Traian aduce cetăţenĭ Romanĭ în Dachia. 13, 83, 105, 106, 195. La supunerea eĭ s'a vărsat fórte mult sânge. 14. Armatele romane părăsesc Dachia. 15. Guvernarea Dachieĭ împreună cu Trachia şi Machedonia. 16. In Dachia nu s'aŭ putut stabili cu desăvîrşire «Varvariĭ . 17. Carolus Marele s'a coborît până la Dachia. 18. Despre întâia descălecătură a Romano-Moldo-Vlachilor. 24. S'a amestecat şi sânge al altor némurĭ cu acela al Romanilor din Dachia. 25. Hronicul va începe de la descălecatul «Dachiiĭ cu Romanĭ». Ce spun «Petavie, Calviz şi Ricţiolus» despre cele petrecute în «Dachia» 51. Se va cunósce cum stăpânirea moşilor noştri în Dachia e maĭ vechiă de cât a altor némurĭ. 51. De unde aŭ isvorât numele «Dachiiĭ». 57 Se va arăta că «Dachia» a fost în «Schytia». 60, 61. Hotarele eĭ. 62. Ce spune «Stravon» pentru Dachia. 62, 130. Nu se pot şci înainte de Avgust carĭ să fi fost hotarele eĭ. 63. Situaţia eĭ. 63. Stravon şi Dionysie spun că Dachia s'ar fi întinḑând spre Germania. 64. Cum aflăm din bĕtrânĭ hotarele Dachieĭ. 65. Ţĕrile cele vechĭ carĭ de demult se cuprindeaŭ în Dachia. 66. Năródele de carĭ spune Bonfin că locuesc în Dachia. 67, 68. Impărţirea Dachieĭ în treĭ părţĭ 69. Cum s'a vorbit despre hotarele Dachiiĭ. 70. Cum aŭ cuprins Gheţiĭ Dachia de la Bastarnĭ. 71. Venirea Gothilor sub conducerea luĭ Zamolxis în Dachia. 73, 74. Spusele luĭ Stravon. 76 Despre stăpânirea Dachiiĭ de către Gheţĭ. 77. Ţisele luĭ Iornand despre stăpânirea Ghepidilor. 78.

www.dacoromanica.ro

Mărirea puterii Dachiii de către Decheval. 81 Cererea luĭ Traian de a se răzsipi cetăţile de pe la hotarele Dachiii. 82, 87. Trecerea trupelor luĭ Traian din Misiia în Dachia. 83. Locuitorii Dachieĭ sunt Romanĭ. 85,104. Traian face cetăţi în ea şi întăreşte pe cele slabe. 105, 129. Românii aŭ venit în Dachia, cu Flac Hatmanul 110, 125. Colonii sunt aduşi din Italia şi Roma. 111. Eneas Silvius zice că Dachiia, s'a numit Flachiia după Hatmanul Flacus şi în urmă Valachia, prin schimbarea luĭ F în V şi a luĭ C în H, şi adăogirea luĭ A, după V. Uréche Vornicul, zice acelaşĭ lucru. 113, 117. A fost deosebită de Ghetia. 118, 119. Dachia nu s'a numit Flachia, după Flac. 118, 122; ea se numea astfel de prin vécurĭ, înainte de Traian. 123. Uniĭ socotesc că numele de Vlachia vine de la o fată a luĭ Diocleţian, ce s'ar fi măritat după domnul Românilor din Dachia. 125. Ceĭ carĭ nu sciŭ când aŭ venit Vlahiĭ în Dachia. 126. Ceĭ carĭ tăgăduesc că Românii din Dachia sînt Românĭ. 127. Sarniţie spune că se chémă «Multenĭ , ceĭ din Dachia de sus. 131. Sarniţie pretinde că 'n ea s'aŭ aşeḑat Grecĭ, Slovenĭ şi alţii. 132. Procopie scrie că Justinian aŭ ţinut Dachia. 133. Sarniţie spune că Românii aduşi în Dachia s'ar fi întors apoĭ îndărăt. 134. Aurelian, se spune, că ar fi mutat coloniile peste Dunăre. 134, 150, 215, 218. Despre venirea Romanilor în Dachia, nicĭ prin Traian, nicĭ prin Flac, ci într'alt fel. 135. Vopiscus spune că Dachia pe care Traian o făcuse provincie, socotind Avrelian că n'o va putea ţine a retras pe Românĭ peste Dunăre. De la aşezarea Românilor în Dachia şi până la Avrelian a trecut 167 anĭ. Istoriciĭ spun că Romaniĭ s'a întors în Dachia. 151. Sarniţie spune că Romaniĭ din ea grăesc slavonesce 152. Traian a descălicat în Dachia. 153, 181, 185. Traian aduce coloniĭ după ce desrădăcinéză pe Dachĭ din ea. 153. 190. Evtropie spune că Adrian ar fi părăsit Dachia dacă nu îĭ ar fi fost frică să nu piardă atâtea miĭ de Romanĭ din ea. Procopie Chesarénul spune că Traian şi Justinian a întocmit multe cetăţĭ în Dachia. 154. La capătul din Dachia al poduluĭ zidit de Traian el a ridicat o cetate. Procopie pomenesce de cetăţile făcute în ea de Traian şi de alţĭ împăraţĭ. 155. Zonora şi Mascimin Lichinie şi Gh. Chedrinos, afirmă că Constantin s'ar fi născut într'o cetate a Dachiiĭ. 155, 156. Maĭ mulţĭ scriitorĭ pun adesea Dachia în locul Misiiĭ şi vice-versa. Halcocondila coprinde treĭ ţărĭ sub numele Dachiiĭ. 156. Bonfin vorbesce despre hotarele Dachiiĭ vechĭ. 157. Dachia era plină de Romanĭ şi Sarmaţĭ înainte de a veni Gothiĭ şi Huniĭ. 158. Leunclavie spune că Dachia a fost odată provincie. 159. Pavel Piasinschie spune că Moldova înainte se chema Dachia. 160. Inscripţiunĭ aflate în Dachia. 161. Romaniĭ descălicaţĭ de Traian sunt Românii carĭ trăesc şi până astăzĭ. 162. Aicĭ s'aŭ bătut Românii cu Dachiĭ însă aŭ fost bătuţĭ. 166. Anul în care Traian aŭ descălecat Dachia cu Romanĭ. 191, 192. «Cé dintâia pomană» a luĭ Traian, a fost

www.dacoromanica.ro

descălecaré Romanilor în Dachia. 194. Traiul Romanilor în Dachia de la Adrian până la «Antonie Pius». 196, 197, 198. De la Antonie Pius până la «Marco Avrelie». 199, 200 Romanii în Dachia de la M. Avrelie până la Commod. 200, 201, 203; de la Commod până la Al Sever. 203, 204; de la Sever până la Dechie. 206, 207; de la Dechie până la Valerian. 208, 209; de la Valerian până la Avrelie. 210, 211, 212. Când îi mută Avrelian, Romanii locuiaŭ în Dachia de la 179 ani. 216. Despărțită de Misia, numai prin latul Dunărei. 216. Avrelian retrage oștile care o păziaŭ pentru a le avea contra Perșilor. 217, 221, 223. Locuitorii de la sate, aŭ rĕmas în Dachia. 217. Avrelian s'a născut în Dachia mălurósă. 217, 219. Sub Avrelian. 220. Romanilor din ea, Sarniție le este fórte mult protivnic. Ghețiĭ și Sarmatii, socoteaŭ cum să scótă din ea leghiónele Romane. 221, 223. Unii scriitorĭ spun că Romanii aŭ stat fórte puțin în Dachia. 221. Avrelian socotea că nu mai póte să o țină. Romanii locuiseră continuŭ în ea, până la Avrelian, și ieĭ se întorc iarăși în Dachiia. 222, 225, 227. Tătarâii în timpul luĭ Avrelian. n'a venit în Dachiia, și tocmaĭ în timpul luĭ Clavdius Tațitul. După mórtea luĭ Avrelian, o parte din oștĭ a venit în Dachiia. 223. Ridicarea Romanilor din ea, n'a fost vecĭnică. 224. Romanii din ea, aŭ trecut în Misia. 224. Dachia și Romanii. 225. Avrelian socotește greșit că n'o va putea scăpa de prada Tătarilor. 226. Avrelian se temea că Tătarâii să nu intre în ea. 226. In zadar aŭ fost trecuți din ea, Romaniĭ peste Dunăre. 226. Asupra ieĭ Tătarâii n'aŭ slobozit prăzile. Unii scriitorĭ spun că Dachia pe timpul luĭ Constantin Marele a fost deșartă de locuitorĭ. 227. Avrelie Probus ridică din ea o sută de miĭ de case, pe care le trece în Trachia. 228. Probus gonește pe Vastarnĭ peste Dunăre și dacă Dachiia ar fi fost deșartă, s'ar fi așezat în ea. Impărații purtaŭ de grije pentru Românii din ea. 229. Romanii în Dachia de la Avrelian Carus. 230. Maximiian împăratul, era din Dachiia, și pe fica sa, o dă unuĭ domn care stăpânia Dachiia, și unii scriitorĭ spun că Dachiia s'a numit Vlahia, după numeie feteĭ luĭ Dioclețian. 231. Ca să întărească părțile ieĭ, Dioclețian ridică 3 cetăți și aduce óste nouă. 232. Romanii în Dachia de la Hlorus. 233. Zonoras spune că Maximin Lichinie se născuse în ea. 234. Romanii vĕdênd Dachia liniștită, s'aŭ întors în ea. 235. In timpul luĭ Constantin Marele, era locuită de Romanĭ. 237. Ea e stăpânită de Constantin Marele. 238. Romanii în Dachia, de la împărțirea împărăției. 239. Leghiónele aduse de Traian în ea, aŭ fost întórse de Avrelian. 240. Ceĭ ce aveaŭ grija caseĭ, rĕmân în ea, și Romaniĭ o locuiaŭ căcĭ era apĕrată de armele luĭ Constantin Marele. Varvariĭ erau supuși până dincolo de ea. Constantin face un pod peste Dunăre, pentru Dachia, scrie Zosim. 240. Dachia socotită Crăiie. 241. Impreună cu Illiria, Trivalia, Panonia, Misia de sus, Machedonia, Thessalia, Critul și

www.dacoromanica.ro

Epirurile, formézĕ una din cele 4 diviziunĭ ale imperiuluĭ Roman. Thrachiia coprindca Dachia şi Machedonia. 242. Făcea parte din provinţiile romane. 243. E luată împreună cu Machedonia, şi alipită pe lângá scaunul împărăţieĭ din Thrachia. Era egală cu cele-lalte părţĭ ale imperiuluĭ. Impreună cu Machedonia şi Thrachia, avea un hatınan. 244. Romaniĭ aŭ ferit'o de Varvarĭ. 245. Constantin n'a dat locurĭ Varvarilor în Dachia. Ea e dată de Constantin Marele, luĭ Constans. 246. Romaniĭ în Dachia de la Iulian. 247. In ea mută Constans scaunul Domnieĭ, pentru că locurile ieĭ eraŭ liniştite. Scrie Evtropie, Zosim, Idatiie şi Victor. 247. Zonoras spune că pe când Constans locuia în Dachia, Constantin vine asupra luĭ. 247. Constans trăesce în ea în al 4-a an după mórtea luĭ Constantin Marele. Constans face în Dachia monede. 248, 249. Traian zidesce în ea cetatea Capul Bouluĭ. 249. Ea a fost locuită de Romanĭ carĭ aŭ avut 2 archiepiscopĭ, ţice Theodoric. In sinodul de la Sardiia, se pomenesc de 2 Dachiĭ: Una pe Dunăre în sus şi alta peste Dunăre, numită ast-fel, după ce Avrelian trece în Misia pe Romanĭ. 250. A fost provinţie Romană şi a avut păstorĭ bisericescĭ. Pe timpul luĭ Paravat, istoriciĭ nu pomenesc năvălitorĭ în Dachia. 251. Romaniĭ în Dachia, de la Valentinian. 253. Piciorul Romanilor, a rĕmas neclintit în ea, cu tóte că Gotthiĭ, aŭ făcut multe călcărĭ. 254. Gh. Chedrinos spune că Gotthiĭ aŭ prădat-o sub Valens. 255. Gotthilor le-ar fi plăcut să fie aşeţaţĭ în ea, însă Valens nu voesce. 256. Era fără de câmp, contrară fireĭ tătărescĭ. Gotthiĭ nu s'aŭ aşeţat în ea, pentru că trebue să fi fost în ea, alte némurĭ de ómenĭ. Gotthiĭ maĭ târziŭ, aŭ prădat în Dachia. 257. Frithighern o prădézĕ ţice Bonfin. 258. Dachia mălurósă era sub Gotthĭ. 258. Schimbarea numeluĭ Dachia în Volohia. 259, 297. Uniĭ scriitorĭ ţic că ea a fost cât va timp sub stăpânirea Gotthilor şi cât-va sub a Hunilor. 260. Avrelian a scos din ea pe Romaniĭ şi i-a mutat în Dachia. 260. Venind Gotthiĭ póte să fi scos pe Romanĭ din ea. 260. Până în munţiĭ eĭ se întind Gotthiĭ. 261. Gotthiĭ trec prin ea. 262, 263. Dachia pe care o stăpânea Decheval de la care Traian a luat'o, se întindea de la Tisa până la Prut, şi Gotthiĭ nu aŭ ajuns hotarele eĭ căcĭ ar fi făcut menţiune Iornand. 264. Este prădată de Gotthĭ şi scăpată de Theodoric. 265. Stăpânirea eĭ. 266. Până la hotarele Dachiiĭ se întindea stăpânirea Gotthilor ţice Procopie Chesărénul. 267. Ea nu a fost sub stăpânirea Gotthilor. 267. Gotthiĭ în Dachia. 268. Rĕmăşiţele Ostrogotthilor nu puteaŭ fi stăpânitóre eĭ, fiind eĭ însăşĭ supuşĭ altora. 269. De la hotarul Dachiiĭ despre rĕsărit, adică Prutul unde la Galaţĭ dă în Dunăre şi până la Marea Négră sunt 500 mile Itălienescĭ. 269 Romaniĭ în Dachia până la Arcadie. 270. Dacă Gruţinghiĭ ar fi locuit Dachia, prădaŭ întâiŭ Misia care vine în faţa eĭ. 271. Până la mórtea luĭ Theodoric nu s'a maĭ

www.dacoromanica.ro

făcut nicĭ o prădare în ea. 272. Maĭ sus de ea, spre părţile Ungarieĭ s'aŭ întâmplat trecerile şi resbelele pe Dunăre, când Gotthiĭ aŭ trecut în Italia, Galia, Ispania şi Africa. 273. Romaniĭ in Dachia de la Theodosie, până la Attila. 278, 279. Istoriciĭ spun că Huniĭ pe Gothiĭ nu din Dachia ci de la Balta Azaculuĭ şi de pe ţĕrmurile Măriĭ Negre i-aŭ supus. 280. Istoriciĭ afară de Pretorie spun că Traian a făcut Podul de peste Dunăre ca să intre maĭ cu uşurinţă în Dachia. 280. Παννοδάκια numesc istoriciĭ greciĭ Dachia. 281. Dachia mediteranee saŭ Ardealul face parte din Ungaria ḑice Bonfin. 281. Dachia mălurósă şi muntósă era sub stăpânirea Romanilor, iar acuma sub stăpânirea Turcilor. 281. Secuiĭ în Dachia. 282. Năvălirea dintâiŭ a luĭ Attila, n'a ajuns până la ea. 283. In anul 447, Attila trecênd Dunărea îngheţată, ajunge cu oştile până în Dachia. 284. In ea Romaniĭ aŭ stat neclintiţĭ şi rĕsboiul lor cu Huniĭ s'a întins până aci. 284. Attila a ajuns până la ea. 285. Drumul Varvarilor, trecea maĭ pre sus de ea. 285. Romaniĭ din ea, n'aŭ plecat de frica luĭ Attila ci s'aŭ retras spre munţĭ. 286. Romaniĭ tot-deauna aŭ locuit Dachia. 286. Dachia mălurósă, a fost apucată de Evmegĭur şi Vultizic, rude ale luĭ Attila. 289. Attila saŭ a stăpânit Dachia peste tot, saŭ a trecut prin Dachia de ğos. 290. Neculaĭ Costin spune că Attila a pustiit Dachia şi a stat pustie 600 anĭ. 290. Intrarea oştilor luĭ Attila, n'a fost prin Dachia. 290. Romaniĭ în Dachia de la Leon Thracul. 291. Rĕsbóele între Varvariĭ după mórtea luĭ Attila, n'aŭ atins Dachia. 292. Romaniĭ aŭ trăit în ea şi aŭ stăpânit'o. 293. Peste oştile din Dachia mălurósă, e pus hatman Theodoric, un domn al Gotthilor, care se supune luĭ Zenon. 294, 295. Diregătoria luĭ Theodoric în Dachia, nu însemnéză că aŭ stăpânit'o Gotthiĭ. 295. Theodoric viclenindu-se contra luĭ Zenon, Romaniĭ din Dachia se retrag de la el. 295. Romaniĭ de la Traian, aŭ rĕmas în ea până acum. 296. Dachia şi Flachia. 301. Pentru lucrurile ieĭ uniĭ istoricĭ n'aŭ scris. 298. Prin ea aŭ trecut Bulgariĭ în întâia pradă. 302. In a doua pradă, Bulgariĭ s'aŭ aŭ trecut numaĭ prin Dachia saŭ aŭ stat aprópe de ea. 302. Intâiŭ în ea aŭ dat Bulgariĭ cu ochiĭ de Romanĭ. 302. Prin ea Bulgariĭ aŭ trecut în Misia. 302. S'a părut greşit că Romaniĭ din ea s'aŭ numit cu alt nume. 303. Atât Dachia, cât şi Romaniĭ din ea, şi astăḑĭ ca şi înainte se numesc. 303. Bulgariĭ dând de Romanĭ întâiŭ în Dachia i'aŭ numit «Volohĭ», iar Dachiĭ, «Volostéle caĭa Zemle», adică pământul saŭ ţara Romanilor. 303. Nicĭ un neam de'al Slovenilor, n'a stăvit în ea. 304. Câte trele ţările care compuneaŭ Dachia, s'aŭ numit multă vreme cu numele de Valahia. 304. Dachia din mijloc, s'a numit Transilvania. 305. Schimbarea numeluĭ ieĭ. 307. Istoriciĭ sub numele ieĭ, cuprind 3 ţărĭ. 308 La istoriciĭ Greciĭ nu găsesc numele de Valahia. 308. Numele Schythiiĭ, pus în locul Dachieĭ. 312. Chiril hatmanul, cuprinde

www.dacoromanica.ro

Schythia, sub numele căreia, póte cuprinde şi Dachia. 313. Scriitoriĭ aŭ amestecat numele Dachieĭ cu Schythia. 313. In ea, pe marginile Dunăreĭ, Justinian ridică cetăţi. 314, 321. Varvariĭ pe vremea luĭ Justinian stăpâneaŭ o parte din ea. 317. Nu se póte cunóşte în ce parte a Dachieĭ, a fost Turnul. 318. Justinian a luat Dachia de la Gotthĭ. 318. Jornand spune că o stăpâneaŭ Ghepiḑiĭ. 318, 319. El spune că Dachia se numea Ghepidia. 319. Dachia mălurósă şi muntósă, pe vremea luĭ Justinian, o stăpâneaŭ Romaniĭ. 319. Justinian dă o parte din ea Erulilor, pe lângă Singhidin. 319. Când o stăpâneaŭ Gotthiĭ. Ghepidiĭ şedeaŭ în Pannonia şi Justinian goneşte din tótă Dachia pe Gotthiĭ. 319. Soliĭ Longobarḑilor, spun că Ghepidiĭ se laudă că stăpânesc Dachia. 320. Soliĭ Ghepidilor spun că ieĭ stăpânesc numaĭ *Dachia* de pe lângă Sirmium. 320. Părţile ieĭ de pe lângă Sirmium le ţineaŭ Varvariĭ. 320. Dunărea curge prin ea. 320, 321. Tótă Dachia a fost sub stăpânirea luĭ Justinian. 321. Dunărea desparte Dachia mălurósă de a drépta ieĭ. In ea, pe Dunăre, este cetatea Singhidon. 321. Dorticum, cetate zidită de Traian în Dachia. 322. Cetăţile zidite de Traian, el le umple cu Romanĭ. 322. Traian a zidit multe cetăţi în ea. 323. Nicĭ un istoric nu pomeneşte că Justinian să fi trimis altă óste şi să fi gonit din Dachia pe Sclavonĭ. 324. Romaniĭ pe sclavoniĭ de la Dunăre despre părţile Dachieĭ i-aŭ gonit. 325. Dachia saŭ Volohia. 327. In timpul luĭ Mavrichie nu numaĭ Dachia ci încă şi Schythia aŭ fost sub a împărăţieĭ stăpânire spune Theofil Samocatis. 328. De ce nu ar fi fost şi acilea oştĭ Româneştĭ dacă în Misia şi Trachia eraŭ. 330. Romaniĭ din Dachia se pomeneşte sub numele Vlahilor. 337. Dachia mălurósă şi muntósă era sub stăpânirea Romanilor, cea mediterană saŭ Ardealul era sub stăpânirea Ghepiḑilor. 338. Romaniĭ din Dachia sunt părăsiţi de ajutorul împărătesc. 338. Bulgariĭ nu staŭ mult în Dachia. 338. O parte din ea este cuprinsă între Nistru, Prut şi Dunăre. 346. Istoriciĭ greceştĭ despre Dachia. 347. Ea a fost deosebită de imperiŭ. 348. Solĭ din Dachia se zice că s'a dus la Carolus. 349. Dachiĭ goniţi din Dachia de Traian iaŭ numele de Davĭ. 350. Carolus umblă cât-va timp prin Dachia pe Dunăre, unde locuiaŭ şi Iazighiĭ şi Metanaştiĭ. 350. Carolus mută în Dachia din afară (Ardealul) mulţi Saşi care şi până astă-ḑi trăesc în ea. 350. Româniĭ din Dachia sunt deosebiţi şi trimit la Carolus să céră protecţia apusuluĭ. 351. O parte din Dachia este dată Ungurilor, şi acea parte este de la munţi până la Tisa pe care istoriciĭ greceştĭ o numesc Pano-Dachia, iar cea l-altă parte este locuită de locuitoriĭ ceĭ vechĭ. 356. Uniĭ istoricĭ susţin că ea să fi rămas maĭ multă vreme pustie de Romaniĭ săĭ. 361. Uniĭ istoricĭ spun că de ar fi fost neamul nostru tot una cu al Italieĭ scriitoriĭ romanĭ n'ar fi încetat a scrie. 361. Limba locuitorilor Dachieĭ se amestecă cu elemente slavone. 364. Pecinegiĭ co-

www.dacoromanica.ro

prind locurile Dachieĭ. 364. Românii din Dachia n'aŭ cumpărat condeele străine ca să scrie că eĭ staŭ de mult în ea. 367. Craiul Ştefan a scos pe Ruşĭ din centru Dachieĭ ce se numia Transilvania. 375. Românii din ea să fi făcut voevodate slobode cu numele pentru domn de despot zice Leunclavie. 377. La mórtea luĭ Ştefan craiul unguresc aŭ venit românĭ din Dachia. 379. Hunii ocupă o parte din Dachia şi Românii din ea fuge în Misia. 383. Românilor din tótă Dachia li s'a schimbat numele de pre vremea luĭ Anastasie. 396. Prima descălecare a Românilor în Dachia. 459. Vechimea Romanilor din ea. 462. Românii aŭ stat necontenit în Dachia începênd de la Traian. 463. O parte din ea a fost perdută pe timpul Ungurilor. 463. Românii aŭ rămas neclintiţi în Dachia. 464. Valachiĭ se trag din coloniile aduse de Traian. 464. a fost numită *Moldavia* adecă Davia móle. 471. Aŭ avut de Domn pe Dechebal, când s'aŭ bătut cu Traian. 9. Aŭ fost învinşĭ de Traian, când s'a vărsat fórte mult sânge. 14. Dachii aŭ fost în Schytia. 61. Dachii eraŭ în spre Ghermania. 62, 63 Unii mincinoşĭ spun că Dachii nu s'aŭ întins maĭ sus de unde dă Tisa în Dunăre. 64. Locul lorîl ţin Moldovénii, Munténii, Ardelénii şi o parte de Ungurénĭ. 65. Ţara Iazighilor a fost maĭ înainte a Dachilor. 66. Dachii sunt din neamurile Gheteştĭ. 67. Ce náróde aŭ fost în Dachia înainte de venirea lor. 68. Numele şi începătura lor. 70, 71, 72, 73, 74, 75. Unii îĭ socotesc de un neam cu Gheţii şi Dacii, alţii deosebiţĭ. 70. Aŭ răsboiŭ cu Bastarnii sub Barabista. 71. Inainte de Avgust Chesar nu sunt pomeniţĭ în istoria Romanilor. 72. Numirile lor, maĭ mult în *Dava* se sfîrşesc. 73. Aceiaşĭ seminţie cu Gothii, Daii, Gheţii, Visegoţii, şi Ostroghoţii. 73, 74. Se trag din Gheţii asiaticĭ. 74. Cum s'aŭ început şi cum aŭ fost maĭ nainte de supunerea Romanilor. 75, 80. Făceaŭ parte din Varvarii grecilor. 75. Până la Avgust aŭ stat sub numele Ghetilor. 77. Apoĭ s'aŭ numit Dachii, până la Traian care a stins crăia lor. 77. Împreună cu alţii cuprind Vitynia. 77. Craiul Dachilor din timpul luĭ Iulie Chesar. 78. Se luptă împotriva luĭ Avgust. 79. Aŭ avut 5 craĭ. 78, 79. Răsbóele lor cu Traiau. 81, 83, 104, 105, 107, 123, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 194. Dachii şi limba Romanilor. 113, 221. Flaccus şi Dachii. 118, 119, 122, 124. Locucuiaŭ pe lângă Dunăre. 125. Limba Dachilor. 126, 398. Sarniţie spune că din eĭ sînt Românii. 128. Sub Traian s'aŭ istovit. 129. Stravon despre Dachĭ şi limba lor. 130. Sarniţie despre Dachĭ şi locurile lor. 131, 132, 133, 134, 151. Traian şi Dachii. 153, 154, 156. Romanii din Misia. 156. Halcocondilas despre Vlahii din Pind, ce's tot de o limbă cu ceĭ-l-alţĭ Dachĭ, înţălegând prin Dachii pe Moldovenii şi pe Munteniĭ. 157. Bonfin spune că pe unde locuiaŭ Dachii trăesc maĭ târziŭ Valahii. 158. Dlugoş şi alţĭ scriitorĭ Leşi cred că Dachii aŭ fost dupăném Sloveni. 159. Evtropie spune că Traian după ce i-a învins a

www.dacoromanica.ro

făcut ţara lor în provincie. 160. Aŭ primul rĕsboiŭ cu Romanii sub Domiţian. 165. Romanii eraŭ tributarii Dachilor, 166. se bat cu Romanii în Misia, Dachia, Ghermania şi Panonia şi îi bat în tŏte părţile pe Romani. 166. Dachii şi Iulian. 167. Ţara lor, orânduiala cerească o dă pradă. 170. Dachii. 177. Dachii şi Romanii. 179. Iulie Capitolin îi pun din greşélă în locul Ghermanilor Catii în resbelul cu Antonie Pius. 199, 200. Dachii şi Commod. 204. «Avreleus Dacul.» 212, 220. «Favsta» era fiica luĭ Maximian Dacul. 247. «Mattheĭ Pretor» despre crăia Dachilor. 279, 270. Bonfin vorbesce despre coprinderea de Huni a ţĕrii Dachilor. 281. Gloverie despre Dachi. 305. Bonfin despre Davi, rĕmăşiţa vechilor Dachi. 350. Leunclavie despre «Bogdan Domnul Dachilor.» 377. Aşa numesce Halcocondilas pe Vlachii de peste Dunăre. 398. Locuinţele lor de odinióră. 464.

Dachia Panonă pe lângă Dunăre, mărgineşte Vlahia. Este despărţită de Bogdania prin Munţii Vransovieĭ saŭ Vranceĭ. 126.

Dacicus saŭ **Dăţanul**, titlu dat luĭ Traian de către Senat după ce a biruit pe Dachii, spune Zonora. 156.

Dacii. Veţi *Dachii*.

Daco-Romanii. Despre un prefect al Darcomanilor, póte al Daco-romanilor. 161. Despre Daco-Romanii în timpul luĭ Marco-Avrelie. 201.

Daco-Romanii. Hronicon Daco-romanii adică a Ţărilor româneşti. 181.

Δακορωμαῖος, numire ellinesce alcătuită, a Romanilor din Dachia. 197.

Daii, uniĭ îi socotesc d'un ném cu Ghetii şi Daciĭ, alţii îi socotesc deosebiţi. 70. Despre Dachi şi Dai. 72. Aceeaşi seminţie cu Ghetii, Dachii, Gothii, Visegoţii şi Ostrogoţii. 73 şi 74. Gonind pe Herulĭ, saŭ numit Dachi. 73. Stravon spune că fac parte din Schythia asiatică, aprópe de marea Caspică. 74. Sânt din seminţia Geţilor. 76. Eĭ trimit solĭ la Carolus ca să céră pace, la Acfisgran. 350.

Dalidale saŭ Dalila nevasta luĭ Samson. 379. Cantemir numesce Dalidà pe Zoì împărătiasă care iea de bărbat pe Constantin Monomah. 380.

Dalmaţia, până în ea aŭ venit Bulgarii cu prădăciunea. 13. Hotar al Panonilor. 78. In ea s'a născut Diocleţian. 231. O ia Constantin Marele. 238. E dată luĭ Constans. 246. Prădată de Alaric. 274. Huniĭ aŭ prădat'o 283. In ea la Iadira, Attila face a 2-a reşedinţă. 285. La 470, Huniĭ aŭ prădat până în Dalmaţia. 292. In ea aŭ făcut crăie Sloveniĭ 304. Pe tribunul ieĭ îl omóră Huniĭ. 315 Hagan strângându-şi óste intră în Dalmaţia. 328. In Dalmaţia sunt rĕsbóele cu Bulgarii şi Serachenii. 352. Romanii trimet oştĭ aci. 355. Apsimar după ce tae nasul luĭ Leontie îl trimite într'o monastire de aci. 340. După Domnul ieĭ, ia Ladislav pe Solomira, sora sa. 444. Craiŭ al ieĭ se intitulează Andreas. 446. In ea fuge Bela IV-a de frica Tătarilor. 450, 451. Craiŭ al ieĭ se intitulează Bela IV-a. 452. Era supusă crăieĭ Ungurescĭ. 469.

Dalmaţie nepotul luĭ Constantin Marele şi fiul luĭ Aninvalin. Constantin Marele, îl face Chesar. 246.

Dalmaţii. Prădaseră Evropa, dar acum n'a rĕmas nimic din ieĭ. 20.

www.dacoromanica.ro

Damasc, aci móre Ioan Chimischiĭ otrăvit de Vasile maĭ marile Hadîmbilor. 370.

Damaschin, Sfântul. Din oraţia luĭ, spune Baronie despre uciderea luĭ Paravat. 253.

Danastana, tîrg, între Galatiĭa şi Vithyniĭa unde móre Iovian. 253.

Dandul era hatmanul Veneţianilor. Impreună cu Balduin, vor să cuprindă Ţarigradul. 421. Impreună cu Doloic şi Balduin înconjură Udriĭul. 425.

Danezii omóră pe Carlus, craiŭ Sfedesc, în Norvegliĭa. 176. Aŭ rĕsbóie cu Leşiĭ. 175.

Dania. Enric, craĭul Danieĭ şi alţiĭ merg asupra Vandalilor. 389.

Daniĭ. Domn al lor se intituléză Attila, în scrisórea către Valentinian. 287.

Daoniul, e dărâmat de Tătarí. 432.

Dara, apă ce dă în balta Hiva. Turciĭ o chiamă Nahrà. 439.

Darcomanilor. Despre un prefect al Darcomanilor. 161.

Dardania a fost predată de Tătarĭ. 209. Şi din ea aŭ fost representanţĭ în Sinodul de la Sardica. 250.

Diaconul. Veḑi *Pavel Diaconul*

Dascal. Simion se numesce şi Dascalul. 367.

Dava. Oraşele Dachilor aŭ acéstă terminaţiune. 73.

Davia. Aşa maĭ era numită Dacia. 471.

David din familia Comnenoneştilor, face împărăţie în Frighia. 427.

David rudă după trup cu Isus Hristos. 164.

David. Isus s'a născut după trup din ruda luĭ David din némul Iudiĭ. 164.

Daviĭ. Daviĭ saŭ Daiĭ, din némurĭ, spune Bonfin că se cobóră. 73. Strabon şi Trogus ḑic împreună că Dachiĭ se trag din Davĭ saŭ Daĭ. 74, 76.

De ratione Temporum. 361.

Daviĭ. Gothofred, domnul lor, lovesce pe Frigĭ. 349. Daviĭ eraŭ rĕmăşiţa vechilor Dachĭ, goniţĭ de Traian. 350.

Dăţanul. Aşa s'a numit Traian. 82, 156. Veḑi Dacicus. Aşa e numit şi într'o inscripţie găsită în Dachia. 161.

Decebal. Veḑi Dechebal.

Dechèbal, pierde averile ascunse în fundul apeĭ Sargheţiĭ . 9. Pâna a omorî pe Dechebal, Traian a vĕrsat fórte mult sânge. 14.

Decheval, craiul Dachilor, omorît de Traian. 77. Al 5-a şi cel din urmă craĭ al Dachilor. 79, 80. S'a luptat cu Domiţian. 79. Iornand îl numesce Diurpanis. 80, 129. După perderea primuluĭ rĕsboiŭ, a fugit, însă nu de tot zdrobit. 81. El s'a retras la Zamoghetusa. 81. Şi'a format o altă óste, pentru un noŭ rĕsboiŭ. 82. El rĕmase biruit în al II-a rĕsboiŭ. 82. Dion spune că el a cerut pace luĭ Traian. 82. 107. Nu se ţine de tratatul cu Traian. 82. Prădéză pe Iazighĭ şi Metanaştĭ. 82. Ca să se supună luĭ Trajan cere pe Longhin. 82. Omóră pe Longhin. 82, 188. Işĭ strînge tóte puterile lângă apa Sargheţiĭ. 83. Se omóră singur. 83, 123, 189. Işĭ îngrópă comorile în apa Sargheţiĭ. 9, 83, 190. O dată cu peirea luĭ cade şi némul Dachilor. 105. A avut 17 anĭ resbel cu Romaniĭ. 129. Zonora spune că cu soliĭ sĕĭ a intrat Traian în triumf la Roma. 156. Sarniţie despre rĕsboiul luĭ Dechebal cu Traian. 159. Craiul Dachilor se bate cu Domiţian împĕratul Romanilor pe care

www.dacoromanica.ro

îl bate în tóte părţile în Dachia, Misia, Ghermania, Panonia. 165, 166. Face pe Romaniĭ tributarĭ Dachilor. 166. El înşélă pe Iulian Hatmanul tăind o pădure o îmbracă şi înarméză, pe care Romaniĭ aŭ luat-o drept oşteni. 167. Este bătut de Traian, silit să céră pace. 187. Pĭeirea luĭ Decheval. 188. Ultimul rĕsboiŭ al luĭ Decheval cu Traian, ar fi fost pe la 105 d Chr. 191.

Dechic. Veḑĭ *Deţie.*

Decius. Veḑĭ *Deţie.*

Deifovos, conducător al Grecilor din Asia în rĕsboiul Troian. 93.

Delioman, parte din Dachia. 68.

Demircapa munţiĭ. 132.

Demosthenes. Veḑĭ Dimosthenis.

Deocleţian, împĕrat Roman. are o fată care se numesce Vlahie, pe care o mărită după un domn al Românilor, după cum spune Bonfin Anton. 125.

Derbend se maĭ numesce Cafcasul. 438. Cu acest nume e şi o cetate care desparte împărăţia Ruséscă de cea Perséscă. 438.

Derbeneŭ, al 4-lea craĭ dac, a bătut pe Domiţian şi pe generaliĭ Opie Sabin şi pe Cornelie. 79.

Despot. Domnul Vlahilor scăpând de sub domnia Unguréscă, poftiaŭ maĭ bine nume de despot să audă. 377.

Despot Iamlasi, munţĭ aşa numiţĭ de Turcĭ 64.

Destabani se numesc astăḑĭ locuitoriĭ satelor Hăneştĭ unde maĭ înainte eraŭ Saşĭ. 350.

Deşticapćac, numesc Turciĭ câmpiĭ Capčaculuĭ, care ţin de la Don peste Volga. 438.

Deurpanic. Sarniţie numesce ast-fel rĕsboiul luĭ Decheval cu Romaniĭ şi spune că a ţinut 16 anĭ. 159.

Deţidava, exemple de numire de oraş la Daĭ. 73.

Deţie. Goţiĭ trecênd în Misia, Filip Arapul trimise pe Deţie în contra lor, care maĭ pe urmă a fost şi împĕrat. 207. După Filip Arapul slujitoriĭ aŭ ridicat împĕrat pe Mesăus Deţeus, care a alungat pe Varvarĭ până la Don. 208. Perit'aŭ la 251 cu vicleşugul soţieĭ sale Gallus. 209.

Deţie. Deţidava ar fi cum am ḑice cetatea luĭ Deţie. 73.

Deurpanic Rĕsboiul luĭ Decebal cu Romaniĭ. 159.

Develtu. Aci fuge Alexie Comnenos, de frica luĭ Balduin. 420.

Diana, Capiştea ieĭ, era împotriva Crâmuluĭ. Aci spune Sarniţie că Clavdie a bătut pe Schytiĭ. 212.

Dictator. La a. 1 a Chr. Senatul alege pe Iuliŭ Cesar dictator vecĭnic. 163.

Dictum unius, Dictum nullius. 368.

Dicţionarul, luĭ Morerĭ. 113, 221, 263.

Didimotihéniĭ se închină luĭ Henric. 432.

Didimotihul, cetate Latiniĭ fug din ea de frica luĭ Ioan Alexie. 424. Era ţinut de Grecĭ. 425. Spre el merge Henric şi cu tocmélă de pace, o ia. 431. Aci fug uniĭ locuitorĭ aĭ cetăţeĭ Filippopolis. 431. Ioan Alexie nu póte să-l ia, şi Didimotihéniĭ se închină luĭ Henric. 432.

Didius Iulian a împărăţit 2 lunĭ şi a fost sugrumat din porunca luĭ Septimiŭ Sever. 204.

Dimitrie sfîntul Luĭ îĭ ridică o biserică Petăr şi Asan. 400. Asan spune că el a părăsit Mitropolia Solonuluĭ, nevoind să maĭ stea între Romeĭ. 401.

Dimosthenis cum a fost el la Grecĭ aşa a fost şi Ţiţeron la Romanĭ. 5.

www.dacoromanica.ro

Diuzig se numea feciorul mai mare al lui Attila. El rămâne domnul Hunilor din Panonia. 289. El a avut multe rĕsbóie cu varvarii carĭ voiaŭ să scuture jugul. 291. A fost omorît de Gotthĭ. 292.

Dioclis se numea Diocleţian înainte de a fi împărat. 231.

Diocleţian. Fiica luĭ s'a fi numit «Vlahie». 125, 231. Are 2 răsbóie cu Carin. In al 3-lea omóră pe Carin şi rĕmâne domn singur, la 285 d. Hs. Mai înainte se chema Dioclis. Tiran asupra creştinilor. Ia tovarăş pe Maximian. Amândoĭ leapădă odată domnia Era născut în Dalmaţia. Bonfin spune că pe fata luĭ o chema Vlahie şi o dă după domnul care atuncĭ stăpânia Dachiĭa 231. Face chesar pe Constantin Hlorus, dându-ĭ tovarăş pe Armentarie. Desparte oştile în două părţĭ. El ia Eghypetul. Potoleşte în Panonia, clătirile Sarmaţilor, trece în Armenia, apoĭ la Alexandria pe care o ia. Supune Eghypetul. Ammiĭan spune că bate pe Gothĭ carĭ prădaseră Thrachia |şi ĭĭ goneşte peste Dunăre. Zideşte 3 cetăţĭ în Dachia, ca să le aibă în contra Tătarilor. Face triumf la Roma asupra Gotthilor, Bastarnilor, Cvadilor, Sarmaţilor, Eghypţilor şi Perşilor 232. In triumf se chiamă Joviie. In anul 304, după 20 anĭ de domnie se retrage cu Maximian, puind chesarĭ. pe Galerie. Maximian şi Constantin Hlorus. El se duce în Nicomidiia. 233. Nu primeşte pe Maximian. 233

Diodor. Istoric. In contra luĭ, uniĭ aduc pe Ţiţeron 173.

Dioghenis kynicul, Cum umbla el cu făclia aprinsă pe uliţă, aşa trebuia să umbli pe vremea năvăliriĭ barbarilor în Roma ca să poţi găsi un roman. 11.

Diomidis, conducător al Grecilor din Evropa în rĕsboiul Troian. 93.

Dion. 53. Spune: Uniĭ din Grecĭ Dachilor şi Gheţĭ le zic. 70. Vorbeşte de oştile Romane, ale luĭ Crasus, din Macedonia, Tracia şi Greţia şi resbelele luĭ. 78. De luptele luĭ Derbeneŭ cu Domiţian. 79. El asigură despre tributul plătit de Domiţian Dachilor. 81. Mărturiseşte despre răsbóele luĭ Traian. 81. El spune că Dechebal a cerut pace după al II-lea rĕsboiŭ. 82. Afirmă despre Victoria luĭ Traian 82. Vorbeşte despre podul luĭ Traian. 83. Din el, mărturiseşte Bonfin despre colonisarea Dachieĭ. 83, 192. Afirmă că ţara de la Buda la Tisa se numea Pano-Dachia. 83. Scrie că Avgust Chesar a trimes pe Iulia în ostrovul Pandataria, după ce a exilat pe Ovid la Tomos, lângă Marea Neagră. 122. Despre Traian. 105, 186, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197. Scrie că Trajan a venit la împărăţie la 98 d. Hs. 123. Spune că în răsboiul contra Gheţilor aŭ fost Hatmaniĭ Crasus, Tiverie şi Ghermanic. 128. Dion scrie că după ce Traian a stropşit pe Dachiĭ a adus în Dachia coloniĭ Romane. Mai mulţĭ scriitorĭ întăresc cele scrise de Dion. 154. Spune că Traian a ridicat podul de peste Dunăre. 158. Despre Domiţian. 166. Despre Adrian 197, 199. Spune că Marco Avrelie şi cu Hatmanul Paternus plec în potriva Tătarilor însă nu i-a putut supune fiind-că s'a îm-

www.dacoromanica.ro

bolnăvit. 200. Spune că dacă ar fi trăit Marco Avrelie, ar fi făcut provincie ţara Marcomanilor şi Cvadilor. 201. Sever, Caracalla şi Geta. 204, 205. De anul 229. 207. El şi Evtropie spun că Adrian a stricat podul de peste Dunăre ca sa nu navălească Varvariĭ. 280.

Dionysie, scriitor, unii îl socotesc purtator de cuvinte deşarte. 173. Pentru el este năpaste numele Flachia. 301. Nascocirea numeluĭ Flachia pentru Dachia, întâiŭ aŭ scos'o Bulgariĭ. 301.

Dionisie Alicarnasevs, vorbeşte despre origina Romanilor. 101. Scrie lucrurĭ întâmplate cu miĭ de anĭ înainte. 299.

Dionisie Periighit. 53. Geograf pe vremea luĭ Avgust Chesar, cu 4 anĭ d. Hs. 59. Pomeneşte popórele dintre Don şi Dachia. 61, 63. Susţine că Dachia s'a întins până la Germania. 64. Zice despre Dacì: Δακῶν τ'ἄσπετος ἄια, al Dachilor nemèsurat pământ. 67. Susţine că Daiĭ, Dachiĭ şi Gheţiĭ sunt tot un neam. 70. Numeşte pe Alanĭ, vitejĭ. 76.

Dionisie Vacchos, a biruit in spre rĕsărit. 88. Pe urmele luĭ, a mers Alexandru cel Machedon, la India şi Persia. 88.

Dionisyodot, scrie din Omir despre rĕsboiul luĭ Iraclis cu Troadeniĭ. 91. El spune că a murit în rĕsboiul Troian o sută cinci-spre-zece miĭ din amêndouĕ părţile. 94.

Dionysos-Bacchus. Veḑi *Dionisie Vacchos*.

Dir şi cu **Ascold** coprind Chiovul, dar e omorît de Oghel luând înapoĭ Chiovul. 372.

Dirachion, cetate a fost bătută la 1017 de Iovan domnul bulgarilor. 376. A fost coprins de bulgarĭ. 379.

Diregătorie. Theodoric a avut în Dachia Diregatoria de Maghistru al oştilor. 295.

Dispotie. Româniĭ şi-au făcut deosebită Dispotie sub Vasile Bulgaroctonul. 377.

Diu pingo, quia aeternitati pingo. 454.

Diurpan nume care să dă luĭ Decheval, el a avut 17 anĭ rĕrboiŭ cu Romaniĭ. 81, 129.

Dlugoş. 26,— scriitor. 157. Spune, că némul Moldovenilor s'a coborât din Corenia Italilor şi a coprins ţările mănóse ale Slovenilor. El crede împreună cu alţĭ scriitorĭ leşescĭ, că Dachiĭ aŭ de némul lor Slovenĭ. 159. Spune despre locuinţa românilor în Moldova pe la 1070. 384 Spune că Zeslav a luat ajutor de la Volohĭ. 385. Pe la 1147 numaĭ Dlugoş maĭ scrie despre Românĭ. 389. Numesce Leonină marea Négră. 390. Spune, că Moldoveniĭ a dat 200.000 ómenĭ luĭ Conrad. 390. Scrie despre craiĭ ungurescĭ, după Ţonfin. 444. El scrie despre luptele luĭ Ladislav cu Tătariĭ. 444. El spune, că Vladislav al 2-a a domnit 1 an şi 2 lunĭ. 445.

Dómna. Iliaş, fiul luĭ Alexandru-Vodă a luat dómnă pre Maria, sora Sofieĭ crăiasa luĭ Vladislav, craiul leşesc. 26. Răpirea Eleneĭ, dómna luĭ Menelaŭ. 91. Iulia, nepóta luĭ Avgust, dă exemplu rĕŭ la multe «Dómne şi jupânese Romane». 117. La 732 Leon dă fiuluĭ sĕŭ Constantin de Dómnă pe fata Chanuluĭ Cazarilor. 345. Despre Olga, Dómna Ruşilor şi creştinarea eĭ. 357. Igor iea de Dómnă pe Olga la 967. 372. Năvă-

www.dacoromanica.ro

lind Batie, Domniĭ leşescĭ îşĭ ieaŭ Dómnele şi fug din ţară. 448. Bela în 1242 se duce în Austria unde era şi Dómna luĭ. 450.

Doberia. Hotarul eĭ se încheiă la munţiĭ Emiĭ. 242. După acest nume póte Misia s'a numit Dobrugé. 242.

Doboc. Cetate lângă munţiĭ Herlem, unde Solomon şi cu fraţiĭ sĕĭ Gheiza şi Ladislav, bat pe Unĭ, zice Bonfin. 146.

Dobrugé, parte din Dachia. 68. In Dobrugé ar fi fost cetatea Marchianopolis care s'ar fi chemat ast-fel după numele soreĭ luĭ Traian Marţia. 162. După cuvêntul Doberiĭ, i s'a zis póte, Nissiĭ, Dobrugé. 242.

Doftorul. Clavdie feciorul luĭ Drus a fost omorît de Xenofon Doctorul. 164. Doftoriĭ, cu învĕţătura luĭ Commod aŭ ucis pe Marcu Aureliŭ. 203. Commod, cu grijea doftorilor nestricându-ĭ otrava, ce-ĭ fusese dată, apoĭ zugrumat aŭ murit. 204.

Dolion, scrie despre craiĭ Ungurescĭ. 443.

Doloic, comisul de Plie, împreună cu Dandal hatmanul Veneţianilor şi cu Balduin, înconjură Udriul. 425. E omorît de Vlahĭ. 426. Sosind vestea despre mórtea luĭ, Marchion fuge la Thessalonic. 428.

Dominic Capranie, cardinal, a avut pe Eneas Sylvius ca secretar. 115.

Domiţian, împărat Roman, bătut de Derbeneŭ. 79. A avut maĭ multe rĕsbóie cu Dachiĭ, tóte fără noroc. 71. E bătut şi de Decheval. 79. E omorît de soţia sa, la anul 96. 80. El a plătit tribut Dachilor, după cum spune Dion. 81. După mórtea luĭ vine Traian la tron. 81. Vine la împărăţie după mórtea fratelui sĕŭ Tit, este cel dintâiŭ, care a mers cu óste asupra luĭ Decheval, craiul Dachilor. 165. Romaniĭ eraŭ tributariĭ Dachilor, acéstă stare Domiţian nu o póte suferi şi pornesce cu óste peste Dunăre contra luĭ Decheval la anul 81, însă el este bătut, cu tóte acestea trimete Senatului falşa veste, că este biruitor şi Senatul iĭ ridică multe Agalmate. In anul 93 d. Hs. scrie Tatius, ca Romaniĭ aŭ avut maĭ multe rĕsbóe cu Dachiĭ în Misia, Dachia, Ghermania şi Panonia, însă în tóte părţile aŭ fost bătuţi. In anul 94 scrie Xifilin, Domiţian trimete cu oştĭ din noŭ asupra Dachilor pe Hatmanul Iulian, care bate pe Dachiĭ însă nu deplin, căcĭ Decheval recurge la vicleşug, tae o pădure, îmbracă trunchiĭ şi iĭ arméză, ceea ce a vĕzut Romaniĭ aŭ crezut că e óste şi s'aŭ întors înapoĭ. Domiţian móre la anul 96 d. Hs., omorît de un complot în care era amestecată şi nevasta sa. Iar după el vine la împărăţie Nerva. 166, 167. Impărăţia ajunsese rĕŭ dîn causa luĭ. 186.

Domiţie Aenovarvos, ast-fel să chema Neron înainte de a fi adeptat de Clavdie. 164.

Domn. Hronicul e scris de Cantemir «Voevodul şi de moşie Domn al Moldoviĭ, etc.» 1. Dechebal, domnul Dachilor, a fost lipsit de avuţiĭ. 9. Roma era cu 753 anĭ înainte de a se nasce Domnul Hr. 13. De la Domniĭ saŭ Mârziĭ Crâmescĭ se trag Cantemirescii. 26. «Către cititoriŭ» de Cantemir, «a Moldoviĭ moşnén Domn». 49. Descălecatul Dachieĭ se face la anul 107 de la Domnul

www.dacoromanica.ro

şi Mântuitorul nostru Hr. 50. «Irodot» scrie pe la 444 înainte de domnul Hr. 59. Impotriva Ghetiiĭ» a mers Valerie cu 132 anĭ înainte de nascerea Domnuluĭ Hr. 63. «Barabista Domnul Dachilor s'a războit cu Bastarniĭ. 71. Povestea spusă de Stravon despre Daĭ, trebue a fi cu mulţĭ anĭ înainte de «domnul Hr.» 75. Despre domniĭ Grecilor. 91, 92, 93, 95. La ce an de la Domnul Hr. s'aŭ gătit Greciĭ evropenĭ de războiŭ. 94. Mezenţie, domnul Etrurilor se luptă cu Eneas. 96 Ce a fost la 750 înainte de venirea domnuluĭ Hristos. 99. Ce poruncă a dat Avgust Chesar pre vremea nascerĭĭ Domnuluĭ Hr 99. Numele Domnuluĭ Hr. a fost scris printre supuşiĭ némuluĭ roman. 100. Ce s'a făcut după pieirea domnuluĭ Dachilor, Decheval. 105. Despre alegerea Domnuluĭ în ţĕrile românescĭ. 107. Ovidius a fost gonit din Roma cu şépte anĭ înainte de nascerea Domnuluĭ Hr. 117. Familia Flacchilor a fost de frunte între Domniĭ Romanilor. 119. Pe la 259 a. Chr. eraŭ războe grele între Romanĭ şi Anibal, domnul Cartagineĭ. 120. Despre Evnos, domnul robilor, rĕsculaţĭ, din Sicilia. 121. Traian a stat la împărăţie pe la 98 după nascerea domnuluĭ Hristos. 123. Uniĭ socotesc, că Deocleţian ar fi avut o fată, Vlahie, ce s'ar fi măritat după domnul Românilor din Dachia. 125. Craiul unguresc numesce voevoḑiĭ pe Domniĭ din Ardél. 131. Laslău trimite după ajutor la craiĭ şi domniĭ creştinescĭ. 142. Vladislav s'a bătut cu Ghiula, domnul Hunilor. 145. Calul luĭ Ladislav înţelegea pofta domnuluĭ sĕŭ. 146. Solomon se légă cu Cutesc domnul Hunilor. 147. Ce fac Huniĭ când aud de prăpădirea domnuluĭ lor. 149. Pe o inscripţie se citesce «Luĭ Traĭan Avgustuluĭ, Ghermaniculuĭ, Dăţanuluĭ, Preutuluĭ celuĭ maĭ mare, fericituluĭ Domn etc.» 161. Iuliŭ Caesar s'a născut cu 61 anĭ înainte de Domnul Hristos. 163. La 25 de anĭ a împărăţieĭ luĭ Avgust s'a născut Domnul Is. Hr. 164. Ce spun istoriciĭ despre Decheval, domnul Dachilor. 166. Domiţian e ucis la 96 după Chr. 167. Némul Ovreilor a ajuns din rob Domn. 170. Schimbarea numeluĭ de Domn. 178. Traian se iea în gónă după Decheval domnul Dachilor. 187, — care se omóră. 189, fiind bătut. 190. Ultimul războiŭ al luĭ Traian cu domnul Dachilor e la 105 după Hr. 191, Avrelian omóră pe domnul Gothilor. 220. Cunab, domnul Ghetilor şi Sarmaţilor vine contra Romanilor. 221. Anul de la Domnul Hr. 283, 230. Maximian dă pe fiica sa după domnul din Dachia. 231. La anul 295, Constantin prinde pe domnul Sarmaţilor. 232. Raosmod, domnul Sarmaţilor, piere, la 321. luptându-se cu Constantin. 238, Constantin cel mare zideşte o biserică în numele domnuluĭ. 241. Gothiĭ daŭ zălog pre «feciorul domnuluĭ lor luĭ Arcaric». 245. Anul de la domnul Hr. 340. 247. Iulian a scris în potriva domnuluĭ Hr. 252. Valens şi Athanaric, domnul Gotthilor, Grutunghiĭ. 254. Domniĭ Gotthilor, Fritighern şi Athanaric, vin la Valens. 256. Lupiţin şi Fritighern, domnul Gotthilor. 257. Domniĭ Visegoţilor se despart în douĕ familiĭ.

www.dacoromanica.ro

260. Domnul Visegotthilor Fritighernis, şi Athanaric, domnul Ostrogotthilor. 262. Gotthiĭ, rĕmân sub stăpânirea Hunilor, şi cu domniĭ lor de maĭ înainte. 263. Theodosie şi Athanaric, domnul Gotthilor. 265. Radagaizus, domnul Gotthilor, la 393, se rĕscólă. 266. Domniĭ Gotthilor în Trachia. 267. Huniĭ şi domniĭ Gotthilor, Fritighernis şi Athanaric. 268. Gotthiĭ cu domnul lor Verimudis. 269. Valens şi Athanaric, domnul Gotthilor. 271. Alaric, domnul Gotthilor. 272, 273, 275, 276. Radagaizus, domnul Gotthilor, la anul 404. 274. Anul 425 de la domnul Hr. 278. Roilas, domnul Schythilor jefueşte până în Trachia. 278. Honoria şi Attila, domnul Hunilor. 278. Attila şi Vleda, domnul Hunilor. 282. Theodoric, domnul Gotthilor din Gallia. 288. Thorismund, domnul Gotthilor şi Attila. 289 Attila ar fi luat în căsătorie pe Micolta. fata domnuluĭ Bactrianilor. 289. Despre domniĭ din Moldova. 290. Theodomir, domnul Gotthilor dă zălog pe fiul sĕŭ Theodoric. 291. Ghenseric, domnul Vandalilor şi Haĭtmaniĭ luĭ Leon. 291. Evaric, domnul Gotthilor, pradă Luzitania. 292. Anul 475, de la domnul Hr. 293. Luĭ Evaric, domnul Gotthilor îĭ urméză Alaric. 294. «Odoaţer», domnul Herulilor. 294. Herodot a trăit cu 444 aní înainte de domnul Hr. 299. Iosif şi Filon la 60 şi 70 după domnul Hr. 300. Domniĭ în Valáchia. 305. Negru-Vodă domnul muntenesc. 307. Un craiŭ sêrbesc ia pe fiica unuĭ domn muntenesc. 309. Hatmanul Petza omóră pe domniĭ Bulgarilor şi Ghepiḑilor. 311. Anastasie şi Mundon, domnul Gheţilor. 312. Gotila, domnul Gotthilor ia Roma. 316 Mavrichie şi Hagan domnul Avarilor. 327. «Drept eştĭ doamne şi dreptu-ĭ judeţul tău», a zis Mavrichie când a fost canonit. 331. Foca la 610 de la domnul Hr. 331. Iraclie face pace cu Hagan, domnul Avarilor. 332. Hosroe invită, între alţiĭ, pe Hagan, domnul Avarilor a se rĕscula împotriva luĭ Iraclie. 333. Domnul Varvarilor, abia scăpă cu fuga. 334. Crac, domnul Polonilor a zidit Cracovia. 340. Justinian fuge la domnul Cazarilor. 340. Apoĭ la Tirvelin, domnul Bulgarilor. 341. «Leon Isavrul» şi icóna domnuluĭ Hr. 344. Amira, domnul Serachénilor şi Ión Damaschin. 344. Constantin Copronim şi Telesis, domnul Bulgarilor. 346. Leon, finl luĭ Constantin Copronim, ia pe fata domnnluĭ bulgăresc. 346 Gothofred domnul Davilor, loveşte pre Friji. 349, 350. Nichifor şi Harun, domnul Serachénilor. 352. Ruşiĭ cu Vladimir, domnul lor, se creştinéză. 353, 359. Simeon, domnul Bulgarilor, închee pace cu Vasile Machedon. 355. Leon şi Simeon, domnul Bulgarilor. 356. Roman se încuscreşte cu Petăr, domnul Bulgarilor. 357. Ruşiĭ. cu domnul lor Ingher, atacă Ţarigradul. 357 Peceneghiĭ, cu domniĭ şi cu nume deosebite sunt. 364. In timpul luĭ Roman piere Simeon, domnul Bulgarilor. 368. Nechifor Calochir, ficiorul domnuluĭ de Crâm şi Stétoslav, domnul Ruşilor. 369, 370. Ioan Cimischie bătuse banĭ cu chipul domnuluĭ Hr. săpat pe eĭ. 370. In timpul luĭ Avgust Chesar s'a născut domnul

www.dacoromanica.ro

Is. Hr. 371. Domniĭ Ruşilor, Ruric. 372. Vladimir se botézá la anul 988 de la domnul Hr. 375. Metigan, domnul Pecinighilor se botézá. 373. Saralteĭ, mumeĭ luĭ Ştefan, îĭ s'a arătat Ştefan Proto-martyrul şi 'ĭ a ḑis «Nădăjduéşte în domnul Hr. că în curândă vréme, veĭ naşte făt 375. La anul 1000 de la domnul Hr. 375. Faptele luĭ «Samoil , domnul Bulgarilor. 375. Iovan, domnul Bulgarilor. 376. Domniĭ Bogdanieĭ. 377. Svestoslav domnul şi Cura domnul. 378. Petăr, domnul Bulgarilor, în timpul luĭ Constantin Monomah. 380. Cheghenis, domnul Pazinazilor, vine la Drista. 381. Godofred Bălioneus, şi alţiĭ, s'aŭ dus asupra luĭ Suliman, domnul Turcilor. 388. Ioan, domnul Românilor. 395, 412, 417, 419, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 432, 465, 474. Domnĭ aĭ Vlahilor. 408. Hris, domnul Cuţovlahilor rĕmâne în Grecia. 413. Despre Hris. 414. Ión, domnul Zagoreĭ. 418, 419. Roman, domnul Haliciuluĭ. 418, 419. Ruric, domnul Chiovuluĭ se bate cu Oman, al Haliciuluĭ. 419. Neeman, domnul Trilelilor. 419. Ioan domnul românilor. şi domniĭ greceştĭ. 424, 426. Domniĭ greceştĭ de pe la «Mora», şi alte părţi. 433, 434. Domniĭ Pérşilor, după scularea Tătarilor. 437. Suleiman Şah, vrând să mérgă asupra luĭ Alaidin, domnul Turcilor, se înécă în apa Evfratuluĭ. 439. Ladislav dă, pe sora sa, după domnul de Dalmaţia şi de Croaţia. 444. Domniĭ leşeştĭ şi Tătariĭ. 448. Vladislav despre domnul Bulgăresc 455. Inturnarea din Ardeal a domnilor Românĭ. 461, 462, 473, 482, 483, 484. Domniĭ şi Baniĭ Muntenieĭ 468. 470. Dragoş Vodă a \fost domn, şi fiŭ de domn. 472. Cum e numit domnul Moldovénilor la Halcocondilas. 474. Româniĭ din Ardeal, domnĭ aĭ locurilor. 475. Despre domnul numit Bogdan Vodă. 475. Un Craiŭ sêrbesc ia în căsătorie pe fiica domnuluĭ de Valachia. 478, 479, 480, 481, 482. Radu Negru şi Dragoş Vodă, domniĭ Muntenieĭ şi Moldoveĭ. 479. Roman Vodă e al şéselea domn, după Dragoş Vodă. 483.

Domnéscă. In timpul Domnieĭ luĭ Cantemir s'a găsit la Galaţi o peatră cu inscripţiĭ, care s'a adus la Curtea domnéscă. 161.

Domneşti. Maĭ cu sémă după risipa Constantinopoluluĭ, aŭ venit în Moldova, multe familiĭ străine, împărătescĭ, crăescĭ şi domnescĭ. 25.

Domnia. Domniile Ellinilor. 90. Domniile Românilor. 106. Ureche aŭ trăit şi aŭ scris sub domnia luĭ Aron Vodă Tiranul. 114. Cele douè domniĭ românescĭ. 127. Tătariĭ apucă Domniĭ. 175. Hronicul e cules până la domnia luĭ Ştefăniţă Vodă. 180. Gallia avea provinţiĭ adică Domniĭ subt acea Crăie. 17. 242. Crăiĭ şi Domniĭ de varvarĭ. 277. Despărţirea Domnieĭ Valachieĭ în douĕ. 304. Chedrinos despre trimiterea la domnia Crâmuluĭ a unuia Petron. 353. Despre domnia ruséscă. 371. Despre Domnia Boşnégilor. 382. Despre domnia luĭ Hris domnul Cuţo-Vlachilor. 395. Inceputul domnieĭ luĭ Ioan Alexie. 417, 419. Hronicul întrebuinţat de Cantemir merge de la domnia luĭ Radu-Vodă până la acea a luĭ Constantin-Vodă Brâncovénu. 462. De va fi trecut

www.dacoromanica.ro

domnia luĭ Ion Alexe peste 30 anĭ ar fi fost năvala luĭ Batie în timpul luĭ. 465 Dacă cetatea albă ar fi fost scaunul domnieĭ Moldoveĭ cronicele de la Dragoş Vodă ar fi pomenit acésta. 469. După prada luĭ Batie cu 28 anĭ în urmă, ar fi fost domnia aşeḑată în ţara Românilor. 482.

Domnişor. Domnişorul Ruşilor Vladimir s'a sculat cu óste asupra Ţarigraduluĭ. 380.

Don, fluviŭ. 60. Intre el şi Thrachia multe popóre barbare aŭ trecut, 17. Intre el şi Dachia, aŭ fost multe popóre, despre care pomenesce Dionysie Periighitis 61. De la obîrşia luĭ, începe pădurea Herţiniĭ. 76. Până aci a făcut Traian şanţul. 106. In anul 107 Traian trece peste Don în Asia asupra Armenilor şi Parthilor. 192. Este trecut de Tătarĭ de voe şi pe urmă 'l trec siliţĭ de Dechie. 208. Gotthiĭ şi Gheţiĭ locuesc între el şi Nistru. 228. Soţiĭ luĭ Gallie s'aŭ închis între bălţile Donuluĭ. 209. Peste Nistru, spre Nipru şi până la Don, locuiaŭ Bastarniĭ, Carpiĭ şi Sarmaţiĭ. 232. Goţiĭ s'aŭ aşezat de la Don până la gurile Dunărĭĭ. 260. De la el şi până la Nistru sunt câmpiĭ Tanaiĭ. 264. Ostrogoţiĭ s'aŭ aşeḑat în câmpiĭ spre apa Donuluĭ în sus. 268. Mihail Riţie Neapolitanul ḑice că Huniĭ aŭ trecut Donul. 281. Despre apa Donuluĭ, în Tătărime, face Attila a 4-a reşedinţă. 285. Varvariĭ ţineaŭ drumul de la el, în sus prin Litfania spre Ghermania şi Italia. 28ъ. Pe lângă el staŭ Cozariĭ. 373. Sunt supuşĭ luĭ Svetoslav Cozariĭ. 373. De la el, peste Volga, este câmpia Capčaculuĭ. 438.

Donanmà. Fulvius Flaccus bătând pe Vartai, a avut triumf, adecă Donanmà în Roma. 121.

Donoimaoa. Constantin fiul luĭ Constans s'a sculat cu Donoimaoa de la Ţarigrad aŭ omorât pe tiranul Sichilieĭ. 336. Cu mare Dunaima de corăbiĭ aŭ intrat cu óste în sus pe Dunăre. 337. Justinian la 694 orânduesce pe Leontie să mérgă cu Dunaimaoa la Greţia. 339.

Dorostola, cetate în care s'a născut Aetie. I se ḑice acum Dristorul. 288. Era pe ţĕrmul Dunăreĭ. 323.

Dorotheĭ, saŭ Theodori, saŭ Theodosiĭ pe grecesce, iar pe slavonesce Bogdanĭ se numesce. 377.

Dorticum, cetăţuie zidită de Traian. 322.

Dositheĭ Mitropolitul, însémnă în Uric, anul eşireĭ luĭ Dragoş Vod, la 6870. 483.

Dragoş Vodă. La ce an a fost înturnarea luĭ. 50. Până la întórcerea luĭ din Ardél, e hronicul Moldovenilor. 179,—şi de la el, până la Ştefăniţă Vod. 180. Neculaĭ Costin nu pune la anul veniriĭ luĭ, 6867 de la Adam, cea ce este 1359 d. Hs., ci spune că sunt 400 anĭ de la Attila până la Dragoş. 290. El a întemeiat bine Dachia. 290. Sub el, o parte din Valahia, ia numele de Moldova. 305. Tatăl sĕŭ, a fost Bogdan. 306. Hronicul Moldovenesc pomenesce că înainte de venirea luĭ Dragoş Vod de la Ardél, să fi locuit nisce Ruşi la Sucéva şi la Bae. 325. Chronicele luĭ Misail de la Dragoş-Vodă 470. Inturnarea luĭ Dragoş în Moldova. 461, 463, 466, 471, 472. Hronicul Moldoveĭ de la Dragoş. 469. Letopiseţul aruncă năpaste pe Dra-

www.dacoromanica.ro

goş. 472, că ar fi fost el şi cu ómenii seĭ ómenĭ proştĭ. 472. El a fost Domn şi fecior de domn. 472. Feciorul luĭ Bogdan Vodá, a luat o parte din Moldova şi era saŭ vĕr saŭ frate cu Radul Vodă Negrul. 475. Maĭ nainte de el, a trăit cu Românii în Ardél, Bogdan Vodă, şi are fiŭ pe Ştefan Vodă 475. Anul eşireĭ sale, e însemnat de Neculaĭ Costin, 6807 de la Adam saŭ 1299 de la Hs. Uniĭ spun la 6870. 483. Invasia luĭ Batie ar cădea póte sub Dragoş Vod. 465. El ar fi domnit în timpul invasieĭ luĭ Batie. 482. Despre venirea luĭ Dragoş Vodă în Moldova. 484.

Drava, rĭŭ. Nemţiĭ coprind ţara Sêrbéscă până la ea. 176.

Dregovicĭcĭĭ, popor slav supus de Svetoslav. 373.

Drevlénĭĭ, popor slav supus luĭ Svetoslav. 373.

Dripea. Până la ea prădéză Hunii. 317.

Drista cetate prădată de Pazinaziĭ. 378. Pe aci trece Pazinaziĭ cu şeful lor Chenghis. 381.

Dristorul se maĭ numesce Dorostola cetate în care s'a născut Aetie. 288. Cetate în Misia. 323.

Droghicin, cetate pe unde a fost întâĭ şederea Polovţilor şi Pecinegilor. 362, 364.

Drus, tată lnĭ Clavdie. 164.

Drusus. Veḑĭ *Chesarĭul Drusus.*

Dubravie, spune că Batie s'a întors cu Tătariĭ la locul sĕŭ. 450, 451.

Duca, apă. Odoaţer a avut rĕsboĭ cu Theodoric aci. 295.

Ducatul. Turingia este o parte a familieĭ Saxonescĭ între ducatul Misieĭ, Brunsviguluĭ, Hasiiĭ şi a Franconiĭ. 285.

Ducheprátul, cetăţue. 155, 322.

Ducul de Litvania, Razivil, a luat în căsătorie pe o fiĭcă a luĭ Vasilie Vodă. 26 Ducul Henric ese înaintea Tătarilor la Ligniţĭ. 449. Frederic, ducul de Austria şi Bela. 450, 451. Cruciaţiĭ împotriva duculuĭ de Austria. 451, 458.

Duhul Dumnăzăesc a suflat întâiŭ, istoria sfîntă, şi apoĭ maĭ pre urmă, «aŭ început cé din truda şi chitéla omenéscă.» 58. In 25 anĭ a împărăţieĭ luĭ Avgust s'a născut Isus Christos din duhul sfînt. 164. Darul duhuluĭ sfînt. 195. Sinodul de la Niceea, cu darul Duhuluĭ sfînt aŭ fost. 239. «Cu suflarea Duhuluĭ sfînt» scrie Moise istoria facereĭ lumiĭ. 300.

Dumnăḑăire. Amuliŭ dă poruncă «în chip de cinste şi de Dumnăḑăire» a face pe Rea, vestală. 96. Némul «Izraelténilor» a fost împrăştiat pentru «ne Dumnăḑăiré» luĭ. 170. Oşteniĭ Romanĭ n'aŭ maĭ putut răbda pre Eliogabal, pentru «ne Dumnăḑăirea» luĭ. 206. Impăratul Anastasie vrea să adauge la cântarea Trisaghion nisce vorbe prin care să arate că pătimirea luĭ Christos să se dea şi Dumnăḑăireĭ. 312.

Dumnăḑăoae. Pallas e Dumnăḑăoae ştiinţilor şi Afrodis a frumuséţelor. 89. Isidis e Dumnăḑăoae feḑoriiĭ şi a curăţeniiĭ. 89. Rea a fost pusă în rîndul Dumneḑeelor. 97.

Dumnăḑău. Laudă adusă luĭ Dumnăzău. 3. «Nu dé Dumnăḑău.» 10, 11. Aşa, póte, a vrut Dumnăḑău, cu împăraţiĭ următorĭ luĭ Theodosie, de n'aŭ fost bunĭ. 17. Nimenĭ n'aŭ învins pe Tătarĭ; póte numaĭ ceĭ cu «putinţele» de la Dumneḑeŭ. 21. De'l va ajuta D-ḑeŭ, va scrie şi

www.dacoromanica.ro

altele, Cantemir, în «tomosul al doilé». 26. Cantemir este «cu mila luĭ Dumnăḑău, a Moldoviĭ moşnénŭ Domnŭ, etc. 49. Spune că va lucra la Hronic «A tuturor dară lucrurilor agĭutorul luĭ Dumnăḑău, vrémé, şi ostenință poftind». 50. Cu câțĭ anĭ, s'a scris istoria risipeĭ Troadeĭ, înainte de Hr. Dumneḑeŭ. 59. «Dumnăḑăiĭ» Grecilor. 89, 102. Ce a fost la anul 1193, de la întruparea «Fĭiuluĭ luĭ Dumnăḑău». 90. Ce a făcut Mars, «Dumnăḑăul rezboaelor». 97. Dumneḑeŭ lasă pe fiul sĕŭ printre supuşiĭ Romanĭ. 100. Etymologia cuvîntuluĭ Dumneḑeŭ. 103. Starea ţĕrilor române cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ. 106. Spune Cantemir: Să nu dé Dumnăḑău cu condeiul nostru trăgătorĭ de cinste altuĭa să ne arătăm. 115. Sava mitropolitul se rógă către D-ḑeŭ, ne fiind ascultat de Laslău. 140, 141. Rugămintea luĭ Laslău către D-ḑeŭ. 142, 143. Solomon mulţumesce luĭ D-ḑeŭ. 147. Ladislav vorbesce că va îmmulți poporul luĭ Dumneḑeŭ. 149. Cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ, va începe Cantemir Hronicul. 162. Avgust móre la 14 anĭ după nascerea fiuluĭ luĭ Dumneḑeŭ. 164. Dumneḑeŭ a fost isvoditorul Biblieĭ. 171. Cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ, Cantemir, va întinde Hronicul. 185. Ce a făcut Traian spre închinaré Dumnăḑăilor sĕĭ. 186, 193. Ce a făcut Papa Grigorie Dialog, cu îndrăsneala în mila nemăsuratuluĭ Dumnăḑău . 195. Să nu dea D-ḑeŭ, ca Eneas cunoscând lucrurile bune să fi urmat pre cele rele. 197. Creştiniĭ se rógă luĭ Dumneḑeŭ spre a'şĭ arăta puterea. 201, 202. Despre Hr. Dumnăḑău. 203. Rĕutatea când agĭunge la vêrful sĕŭ nu maĭ cunósce nicĭ frica luĭ Dumneḑeŭ, nicĭ hotarele fireĭ, nicĭ un lucru. 205. Alex-Sever ar fi «cunoscut» pe Hristos de Dumneḑeŭ. 206. Cantemir a ajuns, cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ, la acéstă parte a Hroniculuĭ. 215. In timpul luĭ Constantin Hlorus, în urma unuĭ ordin, mulțĭ sfetnicĭ «maĭ mult cinsté ómenilor de cât a luĭ Dumnăḑău cercând s'aŭ lepădat de Creştinătate». 234. Biserică făcută de Constantin şi închinată «precurateĭ de Dumnăḑău născătoareĭ». 241. Ocârmuirea lucrurilor de Dumneḑeŭ. 246. Soborul, adunat, cu darul luĭ Dumneḑeŭ, în Sardica. 250. Iulian Paravat scrie luĭ Arsachis, craĭul Armenilor, ce era creştin, să'ĭ dea ajutor, căcĭ alt-mintrelea Dumneḑeul luĭ nu'ĭ va da nicĭ un sprijin. 252. «Augustin pentru cetaté luĭ Dumneḑeŭ,» relativ la Varvarĭ. 274. Attila se întituléză Biciul luĭ Dumnăzău. 287. De va ajuta Dumneḑeŭ, se va arăta în hronic venirea luĭ Dragoş Vodă. 290, 475. Cantemir chĭamă, în ajutor pre Dumneḑeŭ, ca povață. 298. Să ferésca Dumneḑeŭ pe istoricĭ de «scornițurĭ de Crierĭ». 300. Bine ar fi fost, de ar fi dat Dumneḑeŭ, să nu fie Turcĭi vecinĭ. 306. Dumneḑeŭ cértă pe Anastasie. 313, 314. «Giudeţul luĭ Dumneḑeŭ. 331. Hosroe cere ca Iraclie să nu recunóscă pe Christ de Dumneḑeŭ. 332; dar Iraclie, punându'şĭ nădejdea în Dumneḑeŭ, pornesce împotriva Perşilor. 333. Iraclie, la bĕtrâneţe, atrage asupra'ĭ urgia luĭ Dumneḑeŭ. 334 Impĕratul Iustinian poruncesce,

www.dacoromanica.ro

fără frica luĭ Dumneḑeŭ, luĭ Ştefan, păzitorul oraşuluĭ, să omóre pe Ţarigradenĭ. 339. Sf. Ión Damaschin rugêndu-se luĭ Dumneḑeŭ. 344, — şi Dumneḑeŭ împlinindu'ĭ ruga, el plécă cu Sf. Cosma la Ierusalim şi a intrat în mânăstire la Lavra sfântuluĭ Saveĭ. 345. Constantin Copronim despre Maica luĭ Dumneḑeŭ. 347. Despre învĕţătura Dumneḑeuluĭ celuĭ vecĭnic. 349. Dumneḑeŭ nu rabdă nedreptăţile némuluĭ luĭ Roman. 357. Vladimir şi nărodul luĭ despre Dumneḑeul creştinilor. 373. «Bogdanĭ, adecă Theodosiĭ, saŭ Theedorĭ, saŭ Dorotheĭ, ce va să zică: Daţi saŭ dăruiţi de la Dumneḑeŭ . 377. Bărbatul la muere are maĭ mare trecerea de cât Dumneḑeŭ . 384. Dumneḑeŭ a vrut să scóţă pe Vlachĭ şi Bulgarĭ din toropirea lor. 401. Nărodul despre prorocĭĭ ce spuneau ce vrea Dumneḑeŭ. 402. Vlahiĭ se rugaŭ luĭ Dumneḑeŭ să stea la împĕrăţie Isachie Anghel şi némul luĭ. 408. Alexie Anghel, fără frică de Dumneḑeŭ, «pohârnesce din scaun pe Isachie Anghel. 410. Uniĭ spuneaŭ luĭ Isachie Anghel că mânie pe Dumneḑeŭ, dacă lasă pe creştiniĭ căḑuţi robĭ, în mânile Turcilor. 415. ‹ Cum iea Dumneḑeŭ întâĭ minté aceluia ce va de tot să'l pohârniască». 433. Dumneḑeŭ face ca Leopold să pună stavilă Turcilor. 441. Despre craĭul unguresc, ce a fost când a năvălit Batie, se va spune, de va vrea Dumneḑeŭ, la cursul anilor când s'a întâmplat. 445. Titulatura luĭ Andreĭ începea ast-fel: «Andreas cu mila luĭ Dumnăḑăŭ, etc. 446. Batie fu biruit în ţĕrile unde nu era bicĭul luĭ Dumneḑeŭ. 450. Sfîntul Sava se rógă luĭ Dumneḑeŭ. 456. Vladislav rugându-se luĭ Dumneḑeŭ. 457. De va voi Dumneḑeŭ se va arăta, statul Romanilor după prada luĭ Batie. 459. Se va duce Hronicul, de va vrea Dumneḑeŭ, până în ḑilele luĭ Cantemir. 462. ‹ Hotărîrea ţĕreĭ Moldoveĭ» va fi scrisă şi 'n Românesce, de va vrea Dumneḑeŭ. 472. «Sfîrşitul Hroniculuĭ, pentru vechimea Românо-Moldo-Vlahieĭ, şi luĭ Dumneḑeŭ laudă›. 484.

Dumnezăeasca voĭe, va putea da biruinţă. 21.

Dumnezeescul cuvênt, coprinde A şi Ω, începutul şi sfîrşitul. 58. Istoria cea de Dumnăzăescul Duh suflată . 58. Ce este ‹a dumnăzăeştiĭ orânduĭale›. 85. Ceĭ pre cariĭ dumnăzăescul cuvînt i-aŭ zămislit. 86. Despre Pronia Dumnăzăĭască . 111, 112. Pe o inscripţie: «...,Dumnăzăesculuĭ, fiuluĭ Nerviĭ.› 161. Cine aŭ ridicat arme asupra măririĭ Dumnăzăeştĭ. 170. Punênd nădejdea în Dumnăzăiasca agĭutorinţă . Cantemir a cules Hronicul. 188. Un altul, afară de Traian, «să nu maĭ îndrăzniască mărirea Dumnăzăĭască a dodeĭ.» 195. Despre «Dumnăzăescul Gordian . 207. Constantin cel Mare e ajutorat cu înţelepciune Dumneḑeească în orânduirea afacerilor împărăţieĭ. 243. Roilas, Domnul Schithilor făcênd jafurĭ în împărăţia romană e prăpădit cu Dumneḑeéscă putere. 278. Attila se intituléză «cu dumneḑeească bunătate, Craĭul Hunilor, Midilor, Gotthilor şi a Danilor . 287. Explicarea cuvîntuluĭ Copronim şi arătarea voeĭ Dumneḑeescĭ în fapta făcută

www.dacoromanica.ro

de el. 345. Cantemir începe Cartea VIII cu dumneḑeescul ajutor. 396.
Dumneḑeire. Veḑi *Dumnăḑăire.*
Dumneḑeŭ. Veḑi *Dumnăḑăŭ.*
Dunărea. O trec bulgariĭ şi în Thrachia fundĭază crăiĭ. 12. Romaniĭ gonesc de pe malurile Dunăreĭ pe barbarĭ. 17. In valurile ieĭ s'aŭ înecat Turciĭ. 22. Isvórele Dunăriĭ în ellinéşte să chĭamă Istros. 59. Dunărea e hotar al Scythieĭ. 60. Dachia e pe malurile Dunăreĭ. 62. Dachiĭ sunt spre Ghermania, spre isvórele Dunăreĭ. 63. Uniĭ mincĭunoşĭ spun că Dachiĭ nu s'aŭ întins maĭ mult de cât până unde da Tisa în Dunăre. 64. Hotar al Valachieĭ micĭ. 65. Ghetia trecea de Dunăre. 66, 67, 68, 71, 73, 74, 77. Intre Dunăre şi munţiĭ Braşovuluĭ era Dachia muntósă. 69. Gurile eĭ sub Hătmănia luĭ Flac. 72. Némurile de lângă Dunăre. 75. Primele descălecăturĭ, peste Dunăre aŭ fost ale Savromatilor şi Melanhlanilor. 76. Ghettiĭ s'aŭ întins peste Dunărea. 76. Ghettiĭ aŭ stăpânit şi peste ea în Misia. 77. Până la Traian hoarul împĕrăţieĭ Romanilor a fost Dunărea. 78. Facerea poduluĭ peste Dunăre. 83. Până la ea se'ntindea Thrachia. 90. Pe marginile eĭ a stat Flac, după ce a biruit pe Gheţĭ. 117. Pe lângă ea locuiaŭ Ghetiĭ şi Dachiĭ, şi apoĭ Româniĭ. 125, 127. Mărginesce Valachia. 126. Sarniţie ḑice că Romaniĭ n'aveaŭ gând s'o trécă. 128. Sarniţie spune că pe timpul luĭ Traian Dunărea era hotar. 129. In timpul luĭ Avgust nu putea fi trecută de Romanĭ. 130. Spre ea este Transalpina. 132. La gurile eĭ aŭ stat Italienĭ Ghenovezĭ, ḑice Sarniţie 134. Peste ea aŭ fost mutate coloniile luĭ Traian de către Avrelian. 134, 151, 215, 217. De-a dreapta eĭ a fost Dachia Descălecată de către Avrelian. 151. Romaniĭ de peste ea. 153. Procopie spune că maĭ mulţĭ împăraţĭ aŭ zidit cetăţĭ pe marginea eĭ, şi că la gura eĭ s'aŭ zidit cetăţile Pincul, Cupus şi Novele. 154, 322. Procopie ḑice că Traian a făcut Podul peste Dunăre cu ajutorul luĭ Apolodor Damaschinianul. 155, 322. Halcocondila spune că Misia este de partea Dunăreĭ unde se află astăḑĭ Moldova şi Ţara Muntenéscă. 156. Bonfin spune că Traian a zidit lângă Dunăre cetatea Nicopolis. 157. Podul de peste Dunăre de la cetatea luĭ Sever. 158, 188. Sarniţie despre pod. 160. Sarmaţiĭ trec Dunărea pe la anul 70 de la Hr. 165. Domiţian trece Dunărea. 166. Adrian trece Dunărea împotriva Varvarilor. 198. Maco Avrelie contra Varvarilor din Panonia, de lângă Dunăre. 201. Cetatea Severinuluĭ e lângă ea. 204. Alex. Sever a avut răzbóe spre fundurile Dunăreĭ, pre apa Renuluĭ. 206. Sub Filip Arabul, din causa releĭ paze a slujitorilor de lângă Dnnăre, Gotthiĭ trec în Misia. 207. La 257, Tătariĭ se pornesc, după ce a îngheţat Dunărea. 211. Dachia şi Misia sunt despărţite de Dunăre. 216. Aprópe de ea, pe malul Oltuluĭ, sunt ruinele numite Curţile luĭ Aler Domnul, după cum spune Preda Stambol Românul. 217. Pe malurile ieĭ, de la Pórta de fier, pană la M. Négră, locuesc şi aḑĭ Românĭ. 218. Peste ea calcă Avrelian pe Gotthiĭ şi o-

www.dacoromanica.ro

móră pe Domnul lor. 220. Istoriciĭ spun că Avrelian a trecut pe Romaniĭ din Dachia, peste Dunăre în Misia. 221, 223. O parte din locuitoriĭ din Dachia de la câmp aŭ trecut peste ea. 226, 227. Oştile întorcêndu-se din Asia, trec Dunărea. 227. Ceĭ mutaţi peste ea, sciind Dachia liberă de Varvarĭ, se reîntorc. 228, 229. Probus mută pe Varvarĭ peste ea. 229. Unora din ceĭ mutaţi, plăcându-le marginile Dunăreĭ, vor fi rĕmas acolo. 230. Şi azĭ sânt Romanĭ, locuitorĭ pe malurile ieĭ, până la gură. 230. Diocliţian bate pe Gotthĭ, alungându-ĭ până peste Dunăre. 232. Constantin goneşte pe Sarmaţi peste ea. 238. Sarniţie spune că drumul bătut al Varvarilor, trecênd spre Dunăre, era peste apa Sola, Vag şi Rab. 240. Peste ea, Zosim spune că Constantin Marele face un pod. 240. Se crede că 'l-a făcut, pe unde este acum Obluciţa saŭ Isaccé Turcilor, să se fi chemat vadul Dunăreĭ. 240. Ea n'are vad. 241. O trece Cantemir la Galaţĭ. 248. Gherghina este unde dă Siretul în Dunăre. 248. Constantiie trece Dunărea asupra Cfadiilor şi Sarmaţilor. 249. Pe ea, peste Tisa în sus, era a doaâ Dachia căria i se zicea Pano-Dachiia. 250. Romaniĭ trecuţi peste ea de Avrelian, aŭ avut episcop. 250. O trece Valens ca să bată pe varvarĭ în ţara lor. 254. Gotthiĭ se silesc să nu-l lase pe Valens s'o treacă. Valens o trece de 2 orĭ asupra Gotthilor. 254. Pentru a face nişte cetăţĭ pe malul ieĭ, Valens lasă pristavĭ pe Ecfatie şi Leontie, după cum spune Cuspin. 254. Istoriciĭ nu pomenesc că Gotthiĭ ar fi luat cetăţĭ peste Dunăre. 254. Până la Gurile eĭ ajung Gotthiĭ. 260, 261, 264. Sarniţie pune cetatea Tomos lângă ea. 261. Sarniţie, după Ptolomeŭ zice că Ostrogotthiĭ eraŭ la gurile eĭ. 261. Nicĭ Patavie nicĭ Iornand nu spun că Visegotthiĭ să fi trecut Dunărea. 263. Intre ea şi Sava este aşezată cetatea Sirmium. 267. De la Galaţĭ unde Prutul dă în Dunăre şi până la M. Neagră sunt 500 mile Italieneştĭ. 269. In ea sunt înecaţĭ Grutinghiĭ scrie Marţelus. 271. Gotthiĭ şi trecerea eĭ. 272. Rĕsboaele şi trecerile peste ea s'aŭ întâmplat maĭ sus de Dachia spre părţile Ungarieĭ. 273. Către ea este silĭt să fugă Gaĭna. 274. Hunii, sunt siliţi, să lase Panonia pe care o stăpâniseră de 50 de anĭ şi să treacă Dunărea înapoĭ, de către Romanĭ, şi trecerea eĭ s'a făcut spre părţile Austrieĭ. 278. Intre ea şi Sava este coprinsă Panonia. 278. Pretorie spune că Traian a făcut podul de peste Dunăre ca să împiedice năvălirile varvare; pe când ceĭ-l'alţĭ spun că el l'a făcut ca să intre maĭ cu uşurinţă în Dachia. 279, 280. Evropie şi Dion spun că Adrian a stricat podul de peste Dunăre ca să împiedice năvălirile varvarilor. 280. Bonfin despre Iazigul de peste Dunăre. 281. Hunii trec Dunărea. 289. Attila sculându-se asupra răzsărituluĭ şi vrând să intre în Missia şi Trachia, a lovit şi sfărămat unele cetăţĭ de pe Dunăre. 283. Theodosie a întărit cetăţile de pe Dunăre. 283. Huniĭ aŭ trecut Dunărea prin ţările de sus şi aŭ intrat în Missia şi Thrachia. 283. In

www.dacoromanica.ro

anul 447, Attila trece Dunărea înghețată și ajunge cu prada până în Dachia. 284. Trecerea luĭ Attila peste Dunăre, a fost prin Pannonia. 285. Hunii lovesc în Pannonia pe de céia parte a Dunării. 292. Peste ca aŭ mers Bulgarii până în Thrachia. 301. La 504, Bulgarii aŭ trecut Dunărea și aŭ intrat în Pannonia. 302. Hronograful slovenesc spune cum Romanii aŭ gonit de la Dunăre, pe Sloveni. 303. Romanilor din Dachia, hronograful Slovenesc, le zice Volohă. 303. Intre ea și Ardial, era Valahia mică. 305. Tóte locurile peste Dunăre, spre Crivăț, unii scriitorĭ le cuprind în Schythia. 313. Pe marginile ieĭ în Dachia, Justinian ridică cetățĭ. 314, 318. Mundon, voevodul luĭ Justinian nu póte goni pe Bulgarĭ peste Dunăre 316. Slavii pornind după Bulgarĭ, trec Dunărea. 316. Lângă ea, era cetatea Turnul, zidită de Traian. 317. Longobardii, din Pannonia trec Dunărea. 318. Ghepidiĭ țineaŭ locurile pe lângă Singhedin, pe lângă Sirmiu, între Dunăre și peste Dunăre. 318. Jornand spune că Dachia este împotriva Misiiĭ peste Dunăre. 318. Ghepidiĭ aŭ fost peste Dunăre, de la Sirmium la Singhedin. 319. Procopie spune că Longobarzii s'aŭ mutat peste Dunăre lângă Ghepidiĭ. 319. Când Gotthiĭ stăpâneaŭ Dachia, Ghepidiĭ ședeaŭ peste Dunăre, în Pannonia. 319. De frica Gotthilor, Romaniĭ nu treceaŭ Dunărea. 319. Procopie spune că de la Herson până la gura Dunăreĭ e cale de 10 ḑile. 320. Ea isvorăște din munțiĭ Cheltilor, și ștergând marginile Italieĭ, prin Dachia, Illiria și Thrachia, curge. 320. Impărațiĭ aŭ ridicat cetățĭ pe marginile ieĭ. 321. Ea curge pe lângă Dachia, despărțind Varvariĭ de-a stânga, iar de-a dreapta țin Romaniĭ Dachia mălurósă. Singhidinul este pe marginile ieĭ, în Dachia. 321. Pe malul ieĭ sânt cetățile Pincul, Cupul și Novele. 322. Traian neputând suferi ca Dunărea să fie hotarul împĕrățieĭ luĭ, face pod. 322. Pe țărmuriĭ ieĭ sânt cetățile Saltopirgul, Dorostolus și Sichidava. 323. Justinian a zidit cetați în Dachia. 323. Hronicul Slovenesc zice că Sclavonii șezuseră la Dunăre. O parte din Sclavoniĭ să fi trecut Dunărea în Missia și Thrachia, iar o parte să fi rĕmas prin Volochia, pe marginile Dunăreĭ, apoĭ Romaniĭ să-ĭ fi trecut peste Dunăre ; și tóte resboaele luĭ Justinian sunt cu Sclavoniĭ de peste Dunăre. 324, 325. Romaniĭ pe Sclavoniĭ de la Dunăre despre părțile Dachieĭ, ĭ-aŭ gonit. 325. Zonora scrie că Hagan, Voevodul Avarilor, ar fi cerut de la Tiverie meșterĭ ca să ĭi facă feredia, însă eĭ aŭ silit pe meșterĭ să facă pod peste Dunăre. 327. Priscus a gonit pe Sloveni peste Dunăre, el însuși a urmat peste Dunăre. 327, 328. Theofil Samocat spune cum că oștile aŭ stat 6 anĭ peste Dunăre. 328. Mavrichie trimite iarăși pe Priscus cu oștĭ peste Dunăre și sosind el Sclavoniĭ aŭ trecut'o înapoĭ. 328. Priscus în unire cu Comențiul trec Dunărea contra Varvarilor fără știrea împĕratuluĭ, și se bat pe malul eĭ. 329. Intre Dunăre și Tisa locuiaŭ Ghepiḑiĭ. 329. Cataractele Dunăreĭ aŭ fost în

www.dacoromanica.ro

stăpânirea împĕrăţieĭ Romane. 330. Părţile de peste Dunăre în vremea luĭ Iraclie. 332. Bulgariĭ trec Dunărea. 336, 341, 342. Bulgariĭ ţin amêndouĕ malurile eĭ. Constantin Pogonat intră cu óste pe Dunăre şi trec Dunărea urmărind pe Varvariĭ. 338. Peste ea se întinde ţările Românéştĭ pe carĭ le cuprind Varvariĭ. 338. Dacă cum-va Bulgariĭ a stăpânit peste Dunăre, istorciiĭ ar fi pomenit ceva. 346. O parte din Dachia este cuprinsă între Nistru, Prut şi Dunăre. 346. Soliĭ crailor de peste Dunăre, la Carolus marele. 349. In Dachia pe Dunăre locuiesc Iazighiĭ şi Matanaştiĭ. 350. Ungurii mergênd contra împĕrăţieĭ Apusuluĭ, prădéză tot de la Dunăre şi până la Pădurea Neagră. 358. Némurĭ slavone peste Dunăre. 362. Pecinegiĭ se întind şi peste Dunăre 364. Simeon nu lasă pe Turcĭ a trece Dunărea. 369. Svetoslav trece Dunărea în Bulgaria la 967. 372. Şi Românii de peste Dunăre 'şi aŭ facut dispositie ḑice Leunclavie. 377. Pazinaziĭ trec Dunărea dar sunt goniţĭ, dar peste puţin timp trec iar şi pradă până în Corcira. 378. Constantin dă Pazinazilor treĭ cetăţĭ de pe malul Dunăriĭ spre locuire. 381. O parte din Românii din Dachia trec Dunărea. 383. Hatmanul Nestor păzia malurile Dunăreĭ. 387. Peste ea se revarsă Vlahiĭ. 397. Vlahiĭ întorşĭ peste Dunăre, s'aŭ chemat Misĭ multă vreme spune Halcocondilas. Peste ea este Misia. Pe Vlahiĭ de peste Dunăre, altă dată Halcocondilas, îĭ numeşte Dachĭ. 398. Vlahiĭ locuiesc la Dunăre. 398. In ea aŭ dat Vlahiĭ, spune scornitoriĭ. 402. Peste ea a fost aşeḑământul de temeĭ al Valahilor. 403. O trec Vlahiĭ şi Tătariĭ în Thrachia. 415. Condovlahiĭ sunt tot un neam cu cestilalţĭ Vlahĭ de peste Dunăre. 416. Românii stăpânesc peste Dunăre. 419. Pe amêndouĕ părţile ce stapâneşte Ioan Alexie. 420. Românii ceştĭ dincoace de Dunăre» iaŭ protecţia luĭ Andreas, craiul unguresc 445, 446. Batie prădéză în ţara nemţéscă până la Dunăre». 451. Românii din Dachia, pe timpul năvălirilor Varvarilor, se retrăgeaŭ «despre Dunăre, şi despre Prut, şi Nistru, spre părţile Ardéluluĭ . 463. Românii faţă de năvălirile Varvarilor peste Dunăre. 464. Despre Românii de peste Dunăre. 465, 466. Românii, prin cetăţile de pe marginea Dunăreĭ, pre vremea luĭ Batie. 467, 468, 469, 482.

Dundar, fiul luĭ Soleiman Şah împreună cu Gĭundogdì, pornesc spre rĕsărit. 439.

Duragi, numele turcesc a cetăţeĭ Dirachion. 376.

Duşan, fiul luĭ Ştefan, merge cu tatăl sĕŭ la Ţarigrad. 481.

Duşmn, fecior al luĭ Ştefan, merge cu tatăl sĕŭ la Ţarigrad. 481.

Duţepratul, cetăţue înăuntrul Dachieĭ zidită pentru năbuşirea Varvarilor, zice Procopie. 155, 322.

Duumvir, cetăţeanul Valens duumivir, a trăit 30 anĭ. Se găsesce într'o inscripţie din Dacia. 161.

www.dacoromanica.ro

E.

Ebórica, cetate în Britania. Aci a murit Septimiu Sever. 204.

Ebulterah, scriitor spune că Artaban împĕratul Perşilor a dărâmat Antiochia şi a robit mulţi Romanĭ. 326.

Efatie împreună cu Leontie, e lăsat pristav de către Valens, pentru zidirea unor cetăţi pe malul Dunărei, după cum spune Cuspin. 254.

Ector, conducător al Grecilor din Asia în rĕsboiul Troian. 93.

Ecumenic. Sub Anastasie se cere întrunirea unuĭ sinod ecumenic 313.

Edesa. Caracala e ucis între Edesa şi Caroa. 205.

Efaistos. Veḑĭ *Ifestos*.

Efeseni. Istoriciĭ greceştĭ până în timpul luĭ Manoil pentru lucrurile Romanilor din Volohia dorm somnul celor 7 Efesenĭ. 392.

Efesul, e cuprins de Theodor Lascaris. 433.

Efor, scriitor. E osîndit de Iosif Iudeul. 173.

Egegĭ. Aşa numesc Asyriĭ şi Arapiĭ pe nişte neamurĭ. 58.

Eghesip, îndreaptă istoria luĭ Iosif Iudeul. 173.

Egheul. Alexie trecênd Maré Egheul se duce, după ajutor la Athatin. 433.

Eghistul. Veḑĭ *Ighistul*.

Eghypet. Aci fuge întâiŭ, Alexandru Paris cu Elena. 92. Unde a fugit Pompeĭ după ce a fost bătut de Chesar în Thesalia. 163. Puterea luĭ, e certată cu pedepse de orînduială cerească. 170. Până la el, Tătariĭ Crâmuluĭ şi Bugiaculuĭ, aŭ umplut ţările păgâneştĭ cu robĭ Leşĭ. 175. A avut împĕrat pe Faraon. 170. Aci locuiaŭ Jidoviĭ contra cărora Traian pe Marte Turbon. 194 La el se duce Diocleţian, cuprinde cetatea Alexandria şi îl supune. 232. E dat luĭ Lichinie. 238 Făcea parte din una din cele 4 divisiunĭ făcute de Constantin Marele. Crăiia luĭ e cuprinsă în crăiia Asieĭ. Nu se ştie câte provinciĭ a avut. 242. Theodosie a trimes o parte din Gotthiĭ aci. 265. Perşiĭ luasera Eghiptul în timpul luĭ Foca. 332.

Eghypţiĭ, aŭ avut împĕrăţie mare. 19. Aŭ împrumutat Elenilor ciniile învĕţăturilor. Pentru învingerea lor. Diocleţian face triumf la Roma. 232

Egyptenii. Veḑĭ Eghypţiĭ.

Egiptul. Veḑĭ Eghypetul.

Elena, soţia luĭ Menelaos. 91. Alexandru Paris o fură. 91. Fuge cu ea în Eghypet. Ea era fiica luĭ Tindar stăpînul Spartanilor. 92. Hotărîrea în privinţa eĭ. 93. Nu i-aŭ făcut nimic Greciĭ din Europa după pătrunderea lor în Troia. 94.

Eleai, mama luĭ Constantin Hloros, spune Chedrinos. 155, 237. Cea d'intâiŭ soţie a luĭ Constantin Hlorus. 237.

Elenos. Conducĕtor al Grecilor din Asia în rĕsboiul Troian. 93.

Elespontul. Valens ordonă Gotthilor să-l treacă, ca să ajungă în Asia. 256. Aci Gaïna este bătut şi silit să fugă de către voevodul Fraitat. 274.

Ellada, ţara unde eraŭ Greciĭ. 86. La

www.dacoromanica.ro

Ellada a venit Antenor, trimis de Prian. 91. Aci stăpînea Menelaos. 91.

Elladénii. Aŭ tot o limbă cu Troadenii. 90. Rĕsboiul între Elladénĭ şi Troadénĭ. 91, 92, 94. Orbinus Raguzăŭ spune că ar fi din Bulgarĭ. 101.

Ellanic, e osîndit de Iosif Iudeul. 173.

Ellinésca, limbă e în care a scris Omiros. 59. Schimbările fonetice din limba ellină. 72. Apollonie Milon a făcut oraţie în limba ellinéscă. 87. Voevoţiĭ părţilor ellineştĭ. 92. Orbinus Raguzăŭ spune că neamurile ellineştĭ sunt din Bulgarĭ. 101. Despre limba ellinéscă. 102, 103, 172. Chedrinos spune despre nascerea luĭ Constantin în ellineşte. 155. Despre neamul ellinesc. 178. Numirea ellinéscă Δακορωμαῖων». 197. Pe stégurile luĭ Constantin eraŭ scrise douĕ slove ellineştĭ. 237. Iulian Paravat opresce pe Creştinĭ de a învĕţa limba ellinéscă şi alte limbĭ. 252. Istoriciĭ ellineştĭ despre Hunĭ. 281. Despre istoriciĭ ellineştĭ. 299. Iosif şi Filon scrie în limba ellinéscă. 300. Istoriciĭ ellineştĭ despre Dachia şi Valachia. 308. *Vosforo* pe ellineşte va să ḑică aducătóre de boĭ». 315. «Almirin ellineşte să înţelégă sărăturĭ». 323. Istoriciĭ ellenescĭ şi latinescĭ despre statul Volochieĭ. 325. Despre ce a scris Laonic Halcocondila, ellineşte, relativ la Tătarĭ. 435. Apa Volgăĭ e numită de geografiĭ vechĭ ellinescĭ, Rra. 447. Ce scrie Grigoraş, ellineşte, despre craiul Sêrbesc ce voia în căsătorie pe Evdochia, sora luĭ Andronic, şi despre căsătoria luĭ cu fata domnuluĭ românesc. 479.

Ellinii. Eĭ sînt strămoşiĭ Romanilor. 13. Despre ómeniĭ lor învĕţaţi. 53. Istoriile lor sînt pline cu năduşelile şi undăturile năródelor răzlăţite din Schytia. 53. Dintre eĭ, maĭ vechiŭ de cât toţi scriitoriĭ să socotéşte a fi Omiros. 59. Sibirul e numit de Ellinĭ, Tartaria adevĕrata. 60. Stravon e om ellin. 62. Némurile pe carĭ Ellinii îĭ numeaŭ Varvarĭ. 75. Irodot e cel maĭ vechiŭ dintre scriitoriĭ Ellinĭ. 77. De la ei se trag Romaniĭ. 85, 100, 101. Popor cult. 86, 87. De la eĭ aŭ luat Romaniĭ, cultura. 87. Despre némul şi luptele lor. 88. Locuinţele Ellinilor. 88. Ḑeiĭ lor. 89. Ţĕrile cele maĭ vestite ale Ellinilor. 90. «Bătaĭa a tuturor Ellinilor la Troada.» 94. Romaniĭ, ce's strănepoţi Ellinilor Troadéniĭ, sînt strămoşiĭ Românilor. 104. «Constantin Hloros, căruia i s'a născut din Ellinĭ, cé d'intâiŭ muĭare, Constantin marele, şi sfîntul, la cetatea Dachiiĭ. 155. Tot ce nu'ĭ Ellin, ĭaste Varvar. 171. Mulţĭ aŭ clevetit, întâĭaş dată Ellinilor, izvoditura mincĭunilor dând. 172. Orihovie Léhul, face pre Leşĭ rudă de Ellinĭ. 177. In limba Ellinilor, scrie Iosif şi Filon, evreĭ. 299. S'au purtat maĭ sălbatic ca barbariĭ asupra luĭ Hasan. 386.

Ellinii Troadenĭ sunt strămoşĭ Romanilor. 104.

Elvie Pertinax, împărat a fost ucis de către ostenii sĕĭ după 81 de ḑile. Sarniţie scrie el nu a făcut nimic vrednic de a fi pomenit şi că a ocârmuit maĭ înainte Misia şi Dachia. 204.

Emanuel Comnenos. Veḑĭ *Manuil Comnenos.*

Emerie Techelie. Din porunca luĭ se

www.dacoromanica.ro

tipăresc tablele cu hotarele şi ţinuturile ţăreĭ Ardéluluĭ. 473.

Emeric, craĭ unguresc, fiul luĭ Bela 3-a, la 1199. 443. Uniĭ spun că Ladislav II-a craĭ la 1206, ar fi feciorul luĭ Emeric. 443, 445.

Emiĭ saŭ munţiĭ Cenghiĭ. 242. Până aci se închee hotarul Doberiĭ. 242. Până la ieĭ ajung Vlahiĭ. 398. Pe locuitoriĭ de pe ieĭ, aruncă Isachie bir maĭ mare. 400. In ieĭ cer locurĭ de la Isachie Anghel, fraţiĭ Petar şi Asan. 400. Cea maĭ tare din cetăţile lor, este Čarnovul. 412. Imprejurul lor, Vlahiĭ şi Tătariĭ aŭ făcut pustiirĭ. 414. Locurile de prinprejurul lor, sunt întărite de Isachie Sevastocratul. 417. Castelele din ieĭ, le supune Ivan Alexic. 418.

Emiĭ popor slav supus de Svetoslav. 372.

Emilian este trimes de Gallus contra Tătarilor pe care iĭ bate ḑice Orosic, Victor şi Zosim. 209. Zonora spune că el în loc să plătéscă tribut Schythilor, baniĭ i-a dat la soldaţi după ce i-a biruit, şi pe el îl ridică împărat. Gallus vine cu oştĭ contra luĭ însă este omorât de oşteniĭ. Valerian Lichinie care era gata să plece contra Perşilor, vin cu óste contra luĭ ca să rĕsbune mórtea luĭ Gallus, oşteniĭ îl omóră pe Emilian. 210.

Emmanoil Comnenos. Familia luĭ se stinsese şi din el spune Alexie Anghel că se trage. 410.

Emmaus, munte. 61. Din afară şi din năuntrul luĭ, este aşezat Chitaiul. 61.

Emul, munţĭ. 68. Emiĭ cari-s munţiĭ Cenghĭ mărginesc Trachia. 242. Nichita Honiatis spune că Vlahiĭ merseseră până în munţiĭ Emi. 398. Fraţiĭ Petăr şi Asan cer loc de locuit în munţiĭ Emuluĭ de la împĕratul Bizantiuluĭ. 400. Čărnovul este cetatea cea maĭ tare din munţiĭ Emuluĭ; ea e luată de Vlahĭ. 412. Despre pustiirile Vlahilor şi ale Tătarilor în munţiĭ Emuluĭ. 414. Ioan Alexie întăreşte locurile de prinprejurul Emuluĭ. 417. Despre localităţile coprinse de Ion Alexe înprejurul Emuluĭ. 418.

Eneas. De la el e origina Romanilor. 13. Nu se unesce cu căpeteniile Troadenilor, la rĕsboiul în contra Gheţilor. 93. Prin vînḑarea luĭ se ḑice că aŭ pătruns Greciĭ din Evropa în Troia, carĭ luĭ nu'ĭ fac nimic; el sfătuise pe Troadenĭ să dea pe Elena Grecilor. 94. Numaĭ el scapă din Troia şi merge spre Italia, stabilindu-se în Laţium cu mulţĭ oşteni, şi înduplecând pe Latinus, acesta îl primesce în ţară şi iĭ dă pe fiica sa Levania de soţie. 13, 95. Turnus, Domnul Rutulilor, iĭ declară rĕsboĭ, dar Eneas ese învingător. 96. Voind să'şi întindă teriitorul, declară rĕsboĭ luĭ Mezenţie, regele Etrurilor, dar piere în luptă şi îi urméză fiul sĕŭ Ascanie. 96.

Eneas Sylvie. 54. Numesce pe Flac, Fulvius Flaccus. 72, 77. Zice, că numeleDachieĭ s'a schimbat înFlachia, după numele hatmanuluĭ Flachus, iar în urmă Valahia. 113. Ajunge Episcop, Cardinal şi Papă. 114. Viaţa luĭ este scrisă de Iacob Filip de la Bergaman, Trithemie, cardinalul Belarmin şi Ioan Antonie de la Campania. 115. Pe el îl numea, după familie, Piccolomini, născut la 1405

www.dacoromanica.ro

în oraşul Sinénilor. Când a ajuns Papă, s'a numit Pius al II-a şi oraşul natal 'l-a numit Pienţa. Victoria, mama sa, înainte de a'l nasce, 'l-a visat cu coróna pe cap. A fost secretar la cardinalul Dominic Capranic, apoĭ la cardinalul Albergoti. A fost referendar în soborul de la Basilia. Secretar al papeĭ Felix al V-a, Papa Evgheníe al IV-a, a ţinut mult la el. Papa Nicolae al V-a, 'l-a numit episcop şi 'l-a trimis vestitor apostolic în Boemia, Ungaria şi Silezia. A scris o carte prin care rĕscula pe creştinĭ în contra Turcilor. Papa Calixtus al III-a 'l-a făcut cardinal şi la 1458 fu ales papă. A scris istoria vremilor sale, sub numele scriitoruluĭ sĕŭ, Iohan Bobelin Persona. 115, 116. El în teoria pe care o susţine cum că Dachia se numea Flachia, este cu totul greşit, pentru că scrierile luĭ Ovidiŭ, pe carĭ s'a bazat, aŭ fost adresate unuĭ consul Flaccus Greţin, căruia îĭ laudă pe un strămoş al luĭ, care a bătut pe Ghetiĭ şi a stăpânit ţărmurile Dunăreĭ. Ovidie scria ast-fel, cu speranţa, că îl va ajuta să se întórcă la Roma. 116, 117, 118, 122. Eneas despre Flac. 123, 125. El este citat de maĭ mulţĭ scriitorĭ Leşĭ, ca Ian Zamoĭschie, Orihovie şi Stanislav Sarniţie 124,— a scornit cel dintâiŭ derivare cuvîntuluĭ Vlahĭ din Flac. 128. El este de părere împreună cu Orihovie că Româniĭ s'ar trage din hatmanul Flac. 159. Este fórte greşit relativ la Romaniĭ din Dachia. 197.

Engadin. Attila spune, că s'a născut în ea. 287.

Engliterra. Veḑĭ Ingliterra.

Eniolcadi. Aşa s'ar fi poreclind Iazighiĭ. 68.

Enişehir, în Asia, unde Osman mută scaunul de la Iconie şi unde móre. 440.

Enric. Veḑĭ *Henric.*

Eolicesc. Iară de se va duce cuvêntul lătinesc *Deus,* de la cel eolicesc (că şi cea eolicéscă limbă, ellinéscă este) *θεύς* carile se scrie şi *Ζεὺς,* vine de la *ζάω,* care însémnă trăesc. 103.

Eparchia. Iulian Paravat chémă din surghiun pe Eretiсĭ şi Episcopĭ şi după ce-ĭ împacă, le dă drumul să mérgă fie-care la Eparchia sa. 251.

Epirele, amîndouă eraŭ în stăpânirea Ellenilor. 90. Amîndouă alipite pe lângă una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuluĭ Roman. 242. Aci sânt acum Arbănaşiĭ şi Coţovlachiĭ. 242. In el trec Gothiĭ supuşĭ de Teodosie. 273. Alaric prădéză din Epir Grecia. 244, 276. In el locuesc Vlachĭ. 398. Ceĭ ce aŭ ajuns până aci, aŭ rămas loculuĭ. 466.

Episcop. Eneas Sylvius a fost episcop, cardinal şi apoĭ papă. 141. Ladislav şi Hunul ce ar fi furat pe fata episcopuluĭ din Varadin. 146. Pavel Piasinschie, episcopul de Premisla. 160. Constantin ar fi fost botezat de Evsevie, episcopul Nicomidieĭ. 247. Constantie se botéză de la ‹ Evzoiie» episcop arian, iar nu de la Athanasie, saŭ episcopiĭ luĭ, ce eraŭ ortodoxĭ. 250. Iulian Paravat chémă pe episcopiĭ goniţĭ de Constantie. 251. Ufila, episcopul Visegotthilor. 262. Glichirie e făcut episcop al Saloneĭ. 293. Sf. Ioan Damaschin scrie cărţĭ la episcopiĭ bisericeĭ. 344. Sinodul de la Florenţa şi episcopiĭ răsărituluĭ. 354.

www.dacoromanica.ro

Patriarhul Fotie trimite luĭ Vladimir pe Mihail mitropolitul şi 6 episcopĭ. 373. Adalbert episcopul de Praga pe Ştefan, fiul luĭ Gheiza. 375. Magdeburghianul episcop şi hatman. 389.

Episcopia. Nicolae a V-a a suit la scaunul Episcopieĭ pe Eneas Sylvius. 115.

Epitom, culegere pe scurt din toţi autorií. 153. In el despre Crăiile Varvarilor. 277. Nichifor în Epitom List. 99, vorbesce de luptele luĭ Constantin Pogonatul cu Serachénenií. 337. La 713 aŭ prins Rufus pe Filipic în aşternut şi i-a scos ochiĭ spune Nichifor în Epitome. 343. Ioan Gluverie, în Epitome istoriĭ, spune că aŭ respins Vlahiĭ cu Săcuiĭ pe Tătarĭ la 1237. 447.

Epistolia. Pliniŭ cel tînăr în epistoliĭ» despre Traian. 193. Avgustin în Epistoliĭ despre Perşĭ şi Tătarĭ faţă de imperiul roman. 210. Epistolia luĭ Grigorie Papa, care atuncĭ scrisese către alţĭ Craĭ, despre Gheiza feciorul Beliĭ. 387, 444.

Erculie avea de fecior pe Maxenţie. 237.

Erdogrăl, fiul luĭ Soleiman Şah. 436, 439. Ia o parte din împĕrăţie, după mórtea tatăluĭ sĕŭ. 439. Se îndreaptă spre Evropa şi la el trimite Alaidin solĭ. 439. Intră în slujbă pe lângă Alaidin. 440. Curăţă de Tătarĭ, tótă ţara luĭ Alaidin. 440. E pus seraschier peste tóte oştile, şi după mórte, e pus fiul sĕŭ Osman. 440.

Eretĭcul. Inima împetrită a Eriticului Laslăŭ nu ascultă rugăminţile luĭ Sava. 140. Vladislav înainte de a fi botezat era eretic şi mag adică vrăjitor. 141. Iulian Paravat chemă din surghiun pe Eretĭcĭ şi Episcopĭ şi-i sfătui să se împace. 251. Vitalian merge în contra Ereticilor Evtychianĭ. 312.

Ermis, Zeul cuvêntuluĭ la Ellenĭ. 89.

Ernac numesce Bonfin pe Dinzig, fiul cel maĭ mare al luĭ Attila. 289.

Erodian. 104.

Erulĭĭ. Justinian le da Dachia, pe lânga Singhidin. 318. Impotriva lor, Longobardiĭ cer ajutor de la Justinian. 319.

Esizmen, un român ce ar fi stăpânit Solonul. 428.

Esyhie. Oculus (ochíu) se citeşte la Esyhie ὄκκος, care vine de la ὄχος cuprinzĕtor.

Ethicul spune: Gotthia (Ghetiia) maĭ pe urmă s'aŭ chemat Dachiia şi Gotthiĭ (Gethiĭ), Dachiĭ. 71.

Etymologhicestĭ. Marĭ şi netede socotéle etymologhicestĭ (adecă tâlcuitoare de cuvinte). 102.

Etymologhiĭ. 103, 104.

Etrurĭĭ. Eneas pĭere în războiul cu Mezenţie Domnul Etrurilor . 96.

Eufrat. Veţĭ *Evrath* şi *Evfrat.*

Europa. Veţĭ Evropa.

Europeesc. De Plinie vor să ţică că nu cunósce părţile europescĭ. 173.

Eutropius. Veţĭ *Evtropie.*

Evagrie scriitor în cartea II Cap. 17 vorbeşte de Impĕratul Leon şi nepotul sĕŭ ficiorul luĭ Zenon. 292. In cartea III Cap. 25, spune că Theodoric Schytul a prădat Trachia. 293. In cartea III Cap. 43 arată că Marin Voevodul luĭ Anastasie aŭ aprins corăbiile luĭ Vitalian. 313. In cartea IV la leat 518 spune că Anastasie a murit de fulger. 314. In cartea IV Cap. 40 vorbesce de mórtea luĭ Justinian la 565, Noembrie 13. 325. In cartea V Cap. 1—4

www.dacoromanica.ro

vorbesce de domnia luĭ Justin nepotul luĭ Justinian. 326.

Evanghelia, vorbeşte despre puterea şi mărirea Romanilor. 99, 100. Cu provĕduirile ieĭ a mers St. Pavel la cetatea Nicopolis, după cum mărturisesc faptele Apostolilor. 157. Alexandru Sever despre legea Evangheliei. 206. Iulian Paravat a scris şapte cărţi împotriva Evangheliei şi a Domnuluĭ Is. Hs. 252. Intre biserică, prin soborul de la Florenţa, se face maĭ latĕ prăpastie de cât aceia de care pomenesce Sfânta Evanghelie că este între bogat şi între Lazar cel sărac. 354. Ca turma porcilor cea din Evanghelie în mare aŭ trecut. 402.

Evaric, domnul Gotthilor, prădează Luzitania. 292. Móre la 483, în Gallia, după ce domnise 17 anĭ, şi rĕmâne domn. fiul sĕŭ Alaric. 294.

Evesin. Acasta-ĭ Marea Négră. 60.

Evdochia soţia luĭ Constantin Duca calcă jurămîntul de a nu lua alt bărbat, dar se căsătoresce cu Roman Dioghenis. 384.

Evdochia fata cea de a 3-a a luĭ Alexie după ce-ĭ fuge bărbatul sĕŭ Andronic, unchiul ieĭ Isachie vrea s'o dea luĭ Stefan, feciorul luĭ Neeman, domnul Triballilor 419, 479, 480 şi 481.

Evfrat. Veḑi *Evrath* şi *Eufrat.*

Evghenie, voevod al Némţilor. Bate de 3 orĭ pe Franţozĭ. 176.

Evghenie IV, papă, a ţinut mult la Eneas Sylvius. 115.

Evghenie papa, a îndemnat tótă creştinătatea la cruciade. 389.

Evghenie Tiranul a avut resbele cu Theodosie, spune Socrat şi Marţelus. 272.

Evmegĭur, rudă a luĭ Attila, care cuprinde Dachia mălurósă. 289.

Evnos. Robiĭ «a cărora Domn era Evnos , se rĕsculaseră, în Siţilia. 121.

Evpraioţiĭ, familie. 25.

Evrath, rîŭ peste care voeşte să treacă Traian în contra Armenilor, Parthilor. 190. Traian îl face hotar al împĕrăţieĭ Romane. 191. Vasile Machedon bate pe Serachenĭ şi îĭ trece peste Evrath. 354. Vrând să-l treacă, Suleiman-Şah se înecă în apa luĭ. 439.

Evreiĭ. Epistola Sf. Pavel catre ieĭ, înţelepţiĭ lumeĭ, o pun între apocrife. 172.

Evropa. Némurile eĭ în comparaţie cu Romano-Moldo-Vlachiĭ. 10. Némurile eĭ despre apus. 11. Pradarea eĭ de némurile «varvareştĭ . 12. Némurile eĭ. 13. O îngroziseră Bulgariĭ, Sîrbiĭ. Sclavoniĭ, Albaniĭ, Bohemiĭ şi Dalmaţiĭ. 20. Despre năpăḑile varvarilor în părţile Evropeĭ despre apus. 51. Despre Schythii carĭ s'aŭ revĕrsat peste Evropa, Asia şi Africa. 58. Hotărîrea eĭ, de Ethicul. 71. Ellenĭi aŭ stat în ea. 88, 90. Grecĭi din Evropa şi ceĭ de la Troia. 91, 93. Istoria Evropeĭ a luĭ Eneas. 124. Când aŭ venit Slovenĭi în Evropa. 132. Stăpînirea Turcilor în Evropa. 170. In ea aŭ năvălit Varvariĭ Crivăţuluĭ. 174. Sub Valerian şi Gallienus n'a rĕmas loc ne călcat de Varvarĭ în Evropa şi în Asia. 210. Schythiĭ aŭ prădat în Evropa. 212. Avrelian a ridicat pe Romanĭ din Dachia până la venirea oştilor din Asia în Evropa. 224. Clavidius vine cu oştile în Evropa, din Asia. 226. Nu spre ia, ci spre Asia

www.dacoromanica.ro

prădéză Tătarii. 227. «Irodot spune că apa Fasis desparte Evropa de Asia. 227. De unde aŭ năpădit Gotthiĭ în Evropa. 259. Attila cu órdele luĭ cuprinde o mare parte din Evropa. 286. Chedrin spune că Bulgariĭ s'aŭ arătat în părțile Evropeĭ în al X-lea și XI-lea an al împĕrăției luĭ Anastasie. 301. Despre Sloveni în Evropa. 304. Când aŭ venit Iraclie la împĕrăție, Perșiĭ despre Asia și Tătariĭ despre Evropa, făcuseră multe stricăciuni. 332. Istoriciĭ încep a scri, de la 678 și despre Evropa. 336. Asupra Romanilor se ridică d'inspre Evropa, Bulgariĭ, Sclavoniĭ și Rușiĭ. 360. La 1025 împĕratul Vasile așeḑând Evropa, plécă la Sichilia 378. Evgenie papa îndeamnă creștinătatea din ea la cruciadă. 389. De când aŭ năbușit Sloveniĭ spre ia, s'a schimbat numele Romanilor. 396. Greciĭ carĭ se rĕspîndiseră în părțile ieĭ, nu se ajută. 433. E dată unora din fraț, de către Ghierai. 437. Incepereа familieĭ Aliosmanilor de carĭ aḑi țin multe împĕrățiĭ din Evropa și Asia. 438. Spre ea pornește Erdogrăl. 439. Spre ea trece peste Bosfor și o prădează până la Udriĭu, Suleiman, fiul luĭ Orhan. 440. In ea stă cu totul Murad. 441. In vremea luĭ Bela IV-a, prădează Batie Evropa. 443. Despre Batie în Evropa. 446. Bulgariĭ trecuseră de mult în părțile ieĭ și se luminaseră. 455. Din tóte neamurile Evropeĭ. numaĭ Romaniĭ și Secuiĭ aŭ înfruntat pe barbarĭ. 465. Din ea s'a întors Batie înapoĭ la locurile sale. 478.

Evropeniĭ. 13. Ellinii europenĭ. 94.

Evropeștĭ. Némurile evropeștĭ. 19, 24. Ce țĕrĭ se cuprind în Sarmația evropască. 61. «Năroadele asiaticeștĭ, de cât célе evropeștĭ maĭ vechĭ sunt». 74.

Evsevie, istoric. 54. Scrie despre cuprinderea Vithynieĭ de Dachĭ. 77. Despre Traian și creștinĭ. 193. Zice că Traian rĕspunde la întrebarea luĭ Plinie ca să-'ĭ lase în pace. 194. Vorbește de resbelele luĭ Marco Avrelie cu Varvariĭ. 201. Spune că Avrelie Severus Alecsandru avea în camera sa chipul luĭ Apolon, Hristos, Avram, Orfevs. 206. Despre Filip Arabul. 207. Zice că Filip Arapul ar fi cel dintâiŭ care s'a botezat. 208. Despre Sapor. 211. Despre Clavdie și Cfintilus. 213. Impĕrăția romană la 287. 232. Despre Diocletian și Maximian. 233. Constantin și Creștiniĭ. 237. Constantin, Gotthiĭ și Sarmațiĭ. 238. Impĕrăția luĭ Constantin. 241. Gotthiĭ și Constantin Marele. 245. El spune că Evsevie, episcopul Nicomidiiĭ, ar fi botezat pe Constantin Marele. 246, 247. Asemenea spune și Amvrosie, în orația la Pogrebanie luĭ Theodosie, Ieronim în hronicul sĕŭ, Socrates în istoria bisericească, Cardinalul Petronie, în Respublic. List. 2. 9. 247.

Evstație, tîlcuind pe Stravon, spune: Παρ' ἀττικοῖς τὲ τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα Δάοι, καὶ Γέται. Alt neam a fost al Dacilor și altul al Gheților. 70.

Evstratie logofăt, vorbește despre venirea de curînd a Romanilor în Dachia. 136.

Evtropie. Vorbesce despre Pano-Dachia. 83. Spune că Traian a stătut la împĕrăția Romeĭ pe la 98 de anĭ,

www.dacoromanica.ro

după naşterea Domnuluĭ Hs». 123. Despre Traian şi supunerea Dachieĭ. 129, 160. Despre Adrian. 154, 196, 197. Despre numele luĭ Avgust. 164. Despre Traian şi starea lăsată de Domiţian. 186. Despre podul de pĭatră, zidit peste Dunăre. 188. Despre óstea trimisă în Dachia. 190. Despre expediţiile luĭ Traian împotriva Armenilor şi Parthilor. 192. Despre oraşul natal al luĭ Traian. 193. Despre «lucrurile, laudele şi vredniciile luĭ Traĭan». 195. Despre Marco Avrelie. 200, 201. Despre Caracala şi Gheta. 205. Despre Maximin Thracul. 206. Gordian. 207. Mesius Dechie. 208. şi Gallus. 209. Despre mutarea Romanilor din Dachia în Misia. 215. Despre mórtea luĭ Avrelian. 225. Despre Avrelie Probus. 228. Avrelie Carus. 230. Constantin Marele. 232, 237. Constans. 247. Constantiie. 250. Julian Apostatul. 253. Spune, causele carĭ le-ar fi invocat Adrian spre a strica podul, făcut peste Dunăre, de Traian. 280.

Evtyhianiĭ. Sinodul se adună să gĭudece erezia lor. Capul lor, ĭera Anastasie. 312, 313.

Evzoiĭe, episcop ariian. Socrat spune că Constantiie s'ar fi botezat de la el. 250.

Ex partibus aliquid, ex toto nihil. 134.

F.

Făleiianiĭ se cuprind în ţara de ğos. 244.

Fălciul, pe acolo aŭ trăit Taifaliĭ. 68.

Faraon, împĕratul Eghypetuluĭ e acoperit de undele Măriĭ Roşiĭ. 170. Iară eĭ ridicând maĭ multe care şi căruţe de cât a luĭ Faraon prin spintecătura haineĭ luĭ Hs. aşa învĕţătura Domnuluĭ călcând, s'aŭ pornit. 349.

Fasis, apă. Pe aci spune Zonoras că aŭ trecut Tătariĭ. Turciĭ o numesc Tiflis şi desparte ţara Giurgiilor de Armenia cea mare. 227. Irodot spune că ar fi despărţit Evropa de Asia, iar nu Boazul de la Ţarigrad. 227. Până la cetăţile de pe lângă ea, se întindea prima divisiune a imperiuluĭ luĭ Constantin Marele 242. Ea curge prin ţara Giurgiilor şi se cheamă Tiflis. 242.

Fasţiculile Sieulĭ, scriŭ că Leon cel tânăr a murit în etate de 17 lunĭ şi după el a venit Julie Nepos. 292.

Fatih Sultan Muhammed, fiul luĭ Almurad. 441.

Faventia, cetate, era bătută de Frederic al II-a. 451.

Favsta fica luĭ Maximian, soţia luĭ Constantin Marele. 233, 247. Dă pe faţă planurile tatăluĭ sĕŭ, de a omorî pe Constantin. Pentru aĭ face pe plac, soţul sĕŭ se preface că persecută pe chreştinĭ. 234. Mama luĭ Constantin, Constantiie şi Constans. 247.

Favstus, păstor, găseşte pe Romulus şi Remus, şi îĭ ia cu sine de-ĭ creşte. 98. Vine cu Romulus la Numitor şi iĭ istoriseşte găsirea şi creşterea lor. 98.

Fântâna. Până la fântâna sóreluĭ a înaintat Alex Machedon. 88. Povestea despre zidirea uneĭ cetăţĭ,

www.dacoromanica.ro

din causa producerii unei minuni la o fântână. 158. Comparaţie cu darea lumineĭ la orbĭ, de fântâna Soloamuluĭ. 197. Fântâna basnelor luĭ Simeon şi Misail. 458.

Federat. Impĕratul a dat Herulilor câte-va locurĭ în Dachia. Din eĭ unii s'aŭ înscris în isvodul oştenilor Romanĭ şi s'aŭ numit federaţi adică în credinţă luaţi. 319.

Felix V-a, papă, a avut pe Eneas Sylvius ca secretar. 115.

Felix, quem aliena faciunt pericula cautum. 423.

Fezulanţĭ, munţii unde Stilihon a omorât pe Radagaĭzus. 274.

Fićoara. Petavie însémnă crăiĭa Franţuzască a fi înflorit pre la anul de la nasteré Fićoarii. 420, 11. Valerie Flaccus şi Clavdie Marţelus aŭ fost «în cinsté Boeriiĭ, ce zic Ţinsoria», cu 326 anĭ înainte de naşterea fićoareĭ». 119. In 25 de anĭ a împărăţiiĭ luĭ Avgust s'aŭ născut domnul şi mântuitorul nostru Is. Hr. din duhul sfânt şi din Mariĭa Fićoara. 164. Iraclie şi-a pus tótă nădejdea în mila prea Curateĭ Ficióreĭ. 333. Const. Pogonat cu ajutorul prea curateĭ ficióreĭ supune pe Serachenĭ. 337. Damaschin se jura că va scrie pentru laudele luĭ Dumneḑĕŭ şi a maichiĭ ficióreĭ de-ĭ va vindeca sluţiĭa. 344.

Fievĭ, în Ardél înainte de Dachĭ. 68.

Fileatina, loc unde aŭ ajuns Tătarâiĭ, scrie Zosim. Se află aprópe de Vizantie. 211.

Filip, vine la 1197, în locul fratelui sĕŭ Henric. El avea soţie pe Irina fata luĭ Isachie Anghel. 411, 420. La el trimite Isachie, pe fiul sĕŭ Alexie Anghel, ca să-ĭ trimită ajutor. El recomandă pe Alexie, Veneţianilor şi luĭ Balduin. După pofta luĭ, Balduin plécă din Veneţia spre Ţarigrad. 420.

Filip. Lucrurile luĭ, Plutarh le scrie după 400 anĭ. 300.

Filip Arapul în timpul luĭ se pomenesce, că Gotthiĭ a trecut în Misia din causă că n'a fost bine păzită Dunărea, de aceea trimete pe Dechie care aflând vina Slujitorilor i-a dat afară şi eĭ aŭ trecut la Gotthĭ, carĭ cu sfaturile lor aŭ făcut mare stricăciune în Misia. 207. Slujitoriĭ l'aŭ ridicat împărat pe Mesius Dechie. Filip auzind acésta merge cu óste contra luĭ şi este bătut şi omorât la Verona. Petavie spune că el a murit la anul 249. Evsevie şi Orosie zice că el ar fi cel dintâiŭ care s'a botezat. 208.

Filipic, voevodul luĭ Justinian, scrie Theofanis şi Chedrinos este trimes de el cu poruncă de a omorâ pe toţi locuitoriĭ Crâmuluĭ, el omóră câţi-va însă Crâmeniĭ prinḑênd de veste fug la Cazariĭ. El trimete la Ţarigrad 73 de miĭ de vase pline cu copiiĭ Crâmenilor însă furtuna îĭ îneacă. El este trimes a doua óră de către Justinian contra locuitorilor Crâmuluĭ, însă eĭ în unire cu Cazariĭ bate pe Filipic; în urmă el se împacă cu eĭ şi alegându-l împĕrat merg cu toţiĭ la Ţarigrad pun mâna pe Justinian şi îĭ taie capul. El e prins de către Rufus care îĭ scóte ochiĭ. El a împărăţit un an şi 6 lunĭ. Móre la anul 713. 342, 343. In timpul scrie Zonora că Bulgariĭ prădând Thrachia a pustiit tot până aprópe de Ţarigrad. 343.

www.dacoromanica.ro

Filippi. Slujitorii lui Gordian după ce i-aŭ adus ósele la Roma a ridicat o piatră cu inscripţia «Dumneḑeesculuĭ Gordian, biruitorul Perşilor, Sarmaţilor, Goţilor, Ghermanilor, iară nu biruitorul Fillippilor». 207.

Filippolis. 64.

Filippopolis, cetate în Thrachia. Statele dimprejurul eĭ, sunt lovite de Isachie. 406. De aci Isachie merge spre Triadiţa. 406. La 1191, aci vine Isachie din Ţarigrad. 408. Până la ea isbesc Vlahiĭ. 409. Aci părăseşte óstea pe Hatmannl Camize. 412. Aci arată Ioan Alexie, multă sîrguinţă. 413. Spre ea, era trimis Isachie Sevastocratul, contra Vlahilor. 417. Aci vine cu oştile Ión Alexie la 1206. 431. Aspiatis era maĭ marele ieĭ 431. E luată de Murad. 441.

Filippopolitana, provinţie, e dată în grija luĭ Constantin. 408.

Filist, e osîndit de Iosif Iudeul. 173.

Filomiris, hatmanul Gotthilor, când aŭ pornit din Scandinavia. 73.

Filon, istoric Iudeŭ, scrie în Ellineşte. 300. *Φίλος ὁ Πλάτων, φίλος ὁ Ξωκράτης, ἄλλα μᾶλλον φιλὴ ἡ ἀλήθεια,* priĭatinu-ĭ Platon, priĭatinu-ĭ Socrat, însă maĭ priĭatinu-ĭ adevĕrul. 10, 116.

Filosof. Catastihul filosofilor, poeticilor. 53, 55. Zamolxis. 73, 77. Socrat. 86. Plutarch. 87. Ḑeiĭ Greco-Romanilor, după socoteala filosofilor. 89. «Marco Avrelie». 199, 200, 202. Filosofiĭ fisiceĭ. 260. O axiomă a Filosofilor: «ridicându-se pricina se ridică şi fapta». 392.

Fines, cetate ţinută de Românĭ. 474.

Finiesiĭ, aŭ scris istorie după Haldeĭ, şi aŭ împrumutat Elinilor slovele 58.

Fisicĭ. Filosofiĭ fisicĭ. 260.

Flac hatman, odinióră la gurile Dunăreĭ, cu 132 anĭ a. Hs. 72. Merge cu rĕsboiul în Sardia. 63; face Dunărea hotar al Romanilor, gonind pe Gheţĭ dincolo. 77, 78. A venit din Italia înaintea luĭ Traian în Dachia şi după nnmele luĭ Românĭĭ s'aŭ numit Vlahĭ. 110, 129. 159. Eneas Sylvius zice că după numele sĕŭ, Dachia s'a numit Flachia şi în urmă Valahia. Vornicul Uréche zice asemenea. 113. Strămoşiĭ aĭ luĭ Flaccus Greţin, s'a luptat cu Gheţiĭ i-a biruit şi a stăpînit malurile Dunăreĭ. Pe el îl glorifică Ovidiŭ în scrierile adresate luĭ Flaccus Greţin. 117. Luĭ, de diferiţi scriitorĭ i s'aŭ dat numele de Valerie, Fulvie şi Laţie. 124. Ovidiŭ ne spune că nu cu Dachiĭ ci cu Gheţiĭ a avut rĕsboiŭ. 118. El dacă a biruit pe Gheţiĭ, trebue după obiceiŭ să-l fi numit Ghetĭanul, dar nu ca Ghetia să se numéscă după numele luĭ Flachia. 119. Carion şi Topeltin de Mediaş zic că: «Cine zice că numele Moldovénilor şi al Munténilor este după numele Hatmanuluĭ Flac, spun basme». 123. Sarniţie e de părere că din numele sĕŭ, a devenit schimbându-se graiul, Valah, Vlah şi Voloh. 124. Diferiţi scriitorĭ îl numesc Valerie, Luţius şi Fulvie. 124. Iflac nu e de la Flac. 125. Fost consul cu Sţipion Africanul cu sute de anĭ înainte de Avgust. 128. A comandat oştile în Misia contra Gheţilor cu 130 anĭ înainte de Avgust, spune Calviz. 130. Sarniţie ḑice că tot acest Flac a fost hatman pe vremea luĭ Avgust. 130. Părerea celor carĭ nu aduc pe Românĭ nicĭ de la Flac, nicĭ de la Traian. 135.

www.dacoromanica.ro

Flac, în loc de *Vlah*. 307.

Flachia. Numire dată Dachieĭ. 111, 112. Eneas Sylvius spune că e de la hatmanul Flaccus, acéstă numire. 113, 114, 116, 117. Se dovedeşte că Dachia, nu se putea numi Flachia după hatmanul Flaccus. 118, 119 Flachia n'a fost un nume al Dachieĭ. 122, 123. Numele eĭ este năpaste pentru Dachia. 301.

Flachiĭ, veche familie la Roma, din carĭ se trăgea Greţin, căruia îĭ scrie Ovidie din Pont. 72. Era una din familiile cele maĭ marĭ şi cele maĭ de frunte. Familia Flachilor, începe de la anul 326 cu Valerie Flaccus, şi se termină la 17 d Hs., cu Pomponie Flaccus Greţinus. Numĕră 21 consulĭ. 119, 122, 123. Se numiaŭ după părerea luĭ Sarniţie locuitoriĭ carĭ eraŭ în Dachia. 124.

Flacus. 113, 117, 118, 120, 121. Veḑĭ *Flac* şi *Flaccus* (următor).

Flaccus, fiul luĭ Valerie Flaccus, pentru el Ţiţeron a ţinut o cuvêntare. 121.

Flaccus Graecinus, Veḑĭ *Flaccus Greţin*.

Flaccus Greţin, consul la Roma. 77. Luĭ îĭ adreséză Ovidie, scrierĭ. 128, 130, 117. Este al 21 consul din familia Flacchilor. 122.

Φλαμουλάριος, ţiceaŭ Greciĭ, Banuluĭ. 469.

Flandria. Graf de Flandria era Balduin. 420.

Florentina. Se menţionéză într'o inscripţie găsită la Galaţĭ. 161.

Florenţia sinodul de aci, despre el scrie Zugropulus. 354.

Florĭan, fratele luĭ Clavdie Taţitul, voeşte să ocupe tronul fratelui sĕŭ dar nu e primit de óste, care alege pe Avrelie Prob. El de îndignare, îşĭ deschide singur vinele. Zosim spune că slujitoriĭ 'l aŭ omorât, după 60 ḑile. 226.

Foca Tiranul. 330. Oşteniĭ îl aleg de împĕrat, el îndată plecă la Ţarigrad unde se încoronéză. Mavrichie fuge. El trimite la Halchedon şi aduce pe Mavrichie, căruia înaintea ochilor îĭ omóră treĭ fiĭ. El împărăţeşte 8 anĭ, în timpul luĭ nu s'a întîmplat nimic în părţile nóstre. 331. In timpul luĭ, Perşiĭ luaseră Ierusalimul, Eghypetul şi Alexandria şi ajunseseră până la Halchedon, el cere ajutor de la Iraclie cel bătrîn guvernatorul Africeĭ, care trimite pe fiul luĭ Iraclie la Ţarigrad, care prinde pe Foca şi'l omóră. 332. După el vine Iraclie. 332.

Fonteus Agrippa, Hatmanul Romanilor din Misia a fost omorît de Sarmaţĭ când aŭ trecut Dunărea. 165.

Formund, feciorul luĭ Marcomir a pus începĕtura crăiiĭ Franţiĭ. 277. După el vine fiul sĕŭ Clodie. 277.

Forul luĭ Cornelie, unde Alaric s'ar fi cununat cu Plachidia sora luĭ Arcadiŭ şi Honoriŭ. 276.

Forum Romanorum, era numit tîrgul Romanuluĭ care e pe apa Moldova. 471.

Fotie. Patriarh se cértă cu Ignatie. 353, 354. Vladimir îĭ cere mitropolit şi preoţĭ. 373, 374.

Fraĭlat, voevodul Gotthilor, ce a biruit pe Gaĭna. 274.

Franchiĭ. (Ghermaniĭ) la apa Reenuluĭ. 76, 269. Craiul lor, Merovic, se însoţeşte cu împĕratul Râmuluĭ contra luĭ Attila. 288. Se bat în câmpiile Catalonieĭ, cu 90,000 Ghependĭ. 288.

Francia. Veḑĭ *Franţia*.

Franconiia. Intre ea, Brunsvig, Hassia

www.dacoromanica.ro

şi Misiia, este Thuringhia. 285. Franconia era locurile numite acum Vestfalia, Frizia, Saxonia, Turingia, Hesia şi Mesnia. 277.

Franghipanĭ. Comesiĭ luĭ, vin în ajutorul luĭ Bela IV-a. 451. Lor le dă Bela, multe locurĭ în Ungaria. 451.

Franţia. 11. In ea a dus Iraclis pe Troadeniĭ robiţĭ, fondând cetatea Alexia. 91. In ea s'a născut Petavie. 177. Ghermaniĭ Franţiĭ. 211. Crăia Franţieĭ e mărită de Clodie. 277. Hronicul Franţii la 805. 351.

Franţa Protovestiarius, scriitor cunóşte pe Românii din Dachia sub numele de Vlahĭ. 156. Nu pomeneşte nimic despre începutul Romanilor. 157.

Franţiĭ. Pentru invingerea lor, Maximiian face triumf la Roma. 233. Eĭ ascultă pe Paravat. 251. Sunt biruiţĭ de Vandalĭ. 275. Vin la Sicambria, chemaţi de Attila. 287.

Franţozasceă Crăiia Franţuzască a înflorit pe la 420 de la naşterea Fecióreĭ. «Gallia, adicăţara Franţozască . 12. Veḑĭ Gallia. Scriitoriĭ Franţuzeşti ne apĕră. 24.

Franţozĭ. Pentru neamul lor, de unde ie, se ceartă scriitoriĭ. 11. Eĭ s'ar fi născut din Troadenĭ. 12 Sunt numiţĭ Valşĭ de Leunclavie în Pandecte. 159. Ţara lor, orînduiala cerească, o dă pradă. 170. Sunt bătuţi de 3 orĭ de Nemţii comandaţi de voevodul Evghenie. 176. Stăpînirea Gotthilor se întindea înainte de resbelul Italieĭ, de la ţara Franţozilor până la Sirmium. 267. Clodie a lăţit Crăia căreia acum îĭ ḑic a Franţozilor. 277.

Franţuzesc. Maĭ mariĭ némuluĭ franţuzesc s'aŭ născut din Troadenĭ. 177. De la Craiul franţuzesc cere Bela ajutor. 450.

Frâncĭĭ. Cu eĭ s'aŭ luptat românĭĭ. 376. Eĭ luaseră de la Grecĭ Ţarigradul şi despre rĕsbóiele lor cu Grecii, vorbesce Bonfin. 398.

Frederic, duce al Austrieĭ, avea pizmă pe Bela şi îl jefuesce de tótă averea. 450.

Friderie, tatăl luĭ Henric al VI-a, suferise rĕutăţi de la împĕraţiĭ Ţarigraduluĭ, când trecuse la Palistina. 411.

Frederic II-a împăratul apusuluĭ. La el cere ajutor Bela IV-a. 450. El avênd rĕsboĭ cu Papa, trimite contra Tătarilor pe fiĭ sĕĭ Conrad şi Henric. 451. Feciorii sĕĭ îl opresc pe Batie şi uniĭ scriitorĭ spun că Batie ar fi murit în acest rĕsboĭ. 451. Bătea cetatea Favenţia, contra Papeĭ. 451. Trimite un ajutor luĭ Bela, ca să se pótă întórce în Ungaria. 451. In al 31-a an al împăraţieĭ luĭ Bela IV-a, se întórce în Ungaria. 451. El n'a făcut giurămînt ca de sabia sa să nu móră om. A fost pe timpul năvălireĭ luĭ Batie. 459.

Fretĕniĭ. Despre un sol al polculuĭ al ḑecilea augustesc al fretĕnilor. 161.

Frighia. In ea face împărăţie David. 427.

Fritighern, trece ca priĭatin prin Dachia. 17. Domn al Gotthilor, cere luĭ Valens, protecţie. 256, 262. A fost invitat de Lupiţin, cu gând să-l omóre. El scapă omorând pe Maxim şi pe soţia luĭ, carĭ eraŭ orânduiţĭ să-l asasineze, şi apoĭ prădéză Dachiia, Misia şi Thrachia, spune Bonfin. 257, 258. Se creştinéză; el se împacă cu Athanaric

www.dacoromanica.ro

prin mijlocirea episcopului Ufila. 262. El fiind împins de Huni trece în Thrachia. 264, 268. Se rescólă împreună cu Athanaric contra lui Valens şi-l omóră. 264. Radagaïzus este o rudă a lui. 266.

Frizie, locuitorii de aci se numesc Franconii. 277.

Frijii. Ivon în Hronicul lor. 277. Attila poruncesce Hatmanilor să mérgă în contra lor. 285. Sunt bătuţi de către Gothofred domnul Davilor. 340. După mórtea lui Gothofred ei se liniştesc. 349.

Frizii. Veţi Frijii.

Fulvie, nume care se dă de scriitori, hatmanului Flac. 124.

Fulvius a fost consul împreună cu fratele sĕŭ Manlie Aţidinus Fulviïanus. Livius ne spune despre dînsul că câştigând o bătae în Spania, a vrut să facă o capişte fórte frumósă şi de aceia ia nisce lespeţi de la capiştea Junonei care se numea Laţinia din Bruţia, pentru care Senatul îl osândesce şi el se spânzură. 120.

Fulvius Flaccus. Face rĕsboiŭ cu Ghetii la Sardia. 63. Acesta ar fi cel ce a fost consul cu 132 ani înainte de Hr. 72, 7*i*. Comparăm Fulvius Flaccus, colegul lui Scipio Africanul, la pag. 120 şi 121. Fulvius Flaccus ar fi acel hatman Flac. 122, 123, 124.

Fulvius Flaccus, din familia Flacchilor a fost consul cu Clavdie Cavdexi la anul 262 an. Hs. 119. Despre aceştia ne pomenesce istoria să fi avut resbele cu Ghetii.

Fulvius Flaccus din familia Flacchilor, a fost consul împreună cu Cornilie Lentulus la anul 253 an. Hs. In vremea lui s'aŭ început rĕsbóiele cu Liguriĭ şi aŭ ţinut 80 ani, după cum spune Livius. 120.

Fulvius Flaccus, din familia Flacchilor. A fost consul cu Manlie Torcvat anul 222. A mers cu óste asupra Boiilor. 120.

Fulvius Flac, din familia Flacchilor. A fost consul cu Clavdie Pulher, an. 210. A purtat rĕsbóie în Africa, după cum spune Livius. 120.

Fulvius Flaccus, din familia Flacchilor, a fost consul cu Calpurnie Piso la anul 133. a. Hs. 120.

Fulvius Flaccus, din familia Flacchilor, a fost consul cu Cornile Sţipion Africanul la anul 132 a. Hs. 120. Póte de el vorbesce Ovidiŭ în scrierile sale. A avut rĕsboi în Siţilia cu Robiĭ rĕsculaţi carĭ aveaŭ domn pe Evnos, după cum ne spune Orosie, iar Onufrie scrie că a avut resbele în Illyria şi biruind s'a întors la Roma în triumf. 121.

Fulvius Flaccus, din familia Flacchilor, a fost consul cu Platvie Yvseus, la anul 123. Tit Livius spune că s'a luptat 2 ani cu Liguriĭ şi i-a supus. 121.

Fundian. Hronicul fundian despre luptele Vandalilor, Sorabilor şi Slovénilor, la 874, cu Ludovic împĕpĕratul apusului. 354.

G.

Gadurion. De aci până la Ulissopolis, stăpânea hatmanul Godila. 315.

Gaïna, era credincios lui Arcadie, apoi s'a învoit cu Gotthii din Ili-

www.dacoromanica.ro

ria ca să ia Ţarigradul, dar voevodul Fraĭtat cu o parte din Gotthiĭ îl bate pe marea Elispont, el fuge spre Dunăre, dar este prins şi omorât de Huldis domnul Hunilor, care îĭ taie capul şi'l trimite la Ţarigrad. 274.

Gaison e trimis de Magnentiĭe Comes, la Munţiĭ Pirineĭ, ca să omoare pe Constans. şi îl omóră. 248.

Galata, oraş Turcesc. 131. Pe domnul ieĭ, Turciĭ îl numesc Voevod. 131.

Galatiĭa. Zonoras spune că a fost prădată de Tătarĭ. 227. Danastana este între Galatiia şi Vithinia. 253.

Galaţĭ, oraş, acolo s'a găsit pietre cu inscripţiunĭ în care se laudă Traian. 158. Cantemir, a căutat la Gherghina lângă Galaţĭ piatra cu inscripţie amintită de N. Costin. 162. Pe aci vine Cantemir de la Andrianopolis şi trece Dunărea. 248. Gherghina era puţin maĭ sus de Galaţĭ. 248. Aci Prutul dă în Dunăre. 269. Galliţia se numea şi ţinutul Galatuluĭ. 468.

Galba vine la împărăţie după Neron pe care 'l omóră Salvius Otho la 69 d.. Hs, 164.

Galerie, hatmanul, bate pe Bastarnĭ, Carpĭ şi Sarmaţĭ. 232. Chronicul luĭ Ricţiol arată această biruinţă la 295 d. Hs. 232. Constantin Marele, prinde viŭ pe domnul Sarmaţilor şi îl aduce înaintea luĭ Galerie, scrie Evtropic. 232.

Galerie Maximian. 230. Pus Chesar împreună cu Constantin Hlorus, de către Diocleţian şi Maximian. El ia rĕsăritul. Ca să rĕsbune pe Severus, ucis de Maxentie, vine cu óste asupra Romeĭ, dar neputând face ceva, se întórce în Illiria. 233. Face Chesar pe Lichinie. Móre la 311 d. Hs. 234. Scrie luĭ Constantin Hlorus, să persecute pe creştinĭ. 234.

Galerius. Veḑĭ *Galerie.*

Gallia adecă ţara Franţozască.» 12. Pe apa Renuluĭ a avut rĕsboae Avrelie Severus Alexandru. 206. In ea pătrund şi prădează Ghermaniĭ Franţiĭ, pe vremea luĭ Gallienus. 211. In ea cuprinde Probus, cetăţĭ, scrie Vopiscus şi Evtropie. 228. Aci sânt chemaţĭ Vandaliĭ sub Honorie. 240. Făcea parte din imperiul Apusuluĭ. 242. Ea cuprindea crăia Galieĭ, Ispanieĭ, Britanieĭ şi Ghermanieĭ şi avea 17 provinciĭ. 242. Şi din ea vin representanţiĭ la sinodul de la Sardia. 250. E prădată de Alemanĭ pe vremea luĭ Valentinian. 254. Supusă de Gotthiĭ formĕză împreună cu Ispania şi Africa împărăţia Visegotthilor. 266. Aci aŭ venit şi Gotthiĭ de sub stăpânirea Hunilor cu Domnul lor Verimudis. 269. Gotthiĭ aŭ trecut Dunărea maĭ sus de Dachia când aŭ venit în ea. 273. In ea a intrat Vandaliĭ împreună cu alte popóre. 275. Pe ea a coprins'o Vandaliĭ şi Sveviĭ în acelaşi an în care năvăleşte Alaric în Italia spun Idatie şi Isidor. 276. Prosper spune că Gotthiĭ împreună cu Athaulth a trecut în ea. 276. Crăiĭa eĭ. 277. Din ea, chiamă Valentinian pe Aetie. 284. La hotarele ieĭ, pe Ren, este Colonia Agripina. 285. Pe timpul luĭ Attila, o stăpâniaŭ Gotthiĭ. 287. Craiul Gotthilor din ea, era Theodoric. 287, 288. Attila e rugat de Ghenseric să gonească pe Gotthĭ din Gallia. 287. Jumătate din ea

www.dacoromanica.ro

promite Attila luĭ Theodoric. 288. Din Italia, Attila intră în Gallia. 289. In ea domnise Evaric 17 anĭ. 294. Uniĭ dintre Gotthĭ, domneaŭ liniştit în Gallia. 294. Arnulf craiul, îndémnă pe Bulgarĭ a prăda Ghermania şi Gallia. 355.

Gallie, luĭ este vîndut Dechie împreună cu fiul sĕŭ de către soţia sa, după cum afirmă Zosim. 208. El vine la împĕrăţie după peirea luĭ Dechie. El se maĭ numea Trebonianul. El platesce baniĭ Tătarilor ca să nu maĭ prădeze, însă după ce s'a întors la Roma, eĭ aŭ prădat Dardania, Thessalia, Thrachia şi până la Machedonia; Galiĕ trimete pe hatmanul Emilian, care îĭ birue zice Zosim, Victor şi Orosie. 209. Zonora spune că Schythiĭ aŭ năvălit pâna în Italia şi el este nevoit să plătéscă baniĭ. Emilian bate pe Schythiĭ şi óstea îl ridică împĕrat, Galie vine împotriva luĭ şi este omorât. 209, 210.

Gallilian e numit Hristos de Paravat. 252. Paravat îĭ strigă când era să móră: «Biruitaĭ Gallileanule . 253.

Gallilienĭ, sânt numiţi creştiniĭ de Paravat. 252.

Gallienus, fiul luĭ Valerie. E luat tovarăş la împĕrăţie, de tatăl sĕŭ. 210. Voeşte să rescumpere pe tatăl sĕŭ de la Perşí. După mórtea tatăluĭ sĕŭ, rĕmâne singur împĕrat şi se dă desfătărilor. Tătarâiĭ şi Ghermaniĭ Franţiĭ, pătrund în Gallia, pe timpul sĕŭ, Cattiĭ şi Saxoniĭ în Italia, Gotthiĭ, Schytiĭ în Greţia şi Asia mică, iar Sveviĭ asupra Panoniiĭ, la 265 d. Hs. 211. Zonoras spune că pe vremea lui, Dachiia era locuită de Romanĭ. Hatmaniĭ Macrian şi Iraclian, cu vicleşug uciseră pe Gallian, la Mediolan, după ce împărăţise 7 anĭ cu tatăl sĕŭ, iară singur aprópe 8, la anul 268 d. Hs. Martie 21, fiind de 50 anĭ. După el urmează Clavdius. 212.

Galliţia. Craĭ al ieĭ se intitulează Andreas, în diploma sa. Ast-fel s'ar fi chemat Valachia Mare din Marea Neagră până îu Tisa, scrie Sambuţie. 446 Ast-fel spune Leunclavie în Pandecte, că s'ar fi chemând Vlahia. 446. Craĭ al ieĭ, se intituléză Bela IV-a. Ea ar fi Valahia, 452. E enumerata între ţarile stapânite de Ungaria. 469.

Gdansca, cetate supusa luı Prus. 371.

Gdighilil, domn al Vandalilor. 275.

Georgia. Veḑĭ *Ghiurghia.*

Germania. Veḑĭ *Ghermania.*

Ghermania ce se chĭamă *Cattiĭ.* Pâna la ea se întinde Sicambria. 287.

Germaniĭ. Veḑĭ *Ghermaniĭ.*

Gheiza fratele luĭ Solomon, craĭ unguresc. 144, 147.

Gheiza al 2-lea, fiul lui Bela 2-a. 442. Intre el şi între Ştefan, se pune un Ladislav al 2-lea. 442 Fiul sĕŭ este Ştefan al 3-lea. 443.

Gheiza, craĭŭ unguresc, móre la 997. 374. El aduce pentru botezul fiuluĭ săŭ pe Adalbert, episcop de Praga. 375. Feciorul luĭ, este Ştefan. 442. Coloman craiul, este feciorul luĭ Gheiza. 442.

Gheiza, murind fiul sĕŭ dă de bună voe scaunul vĕruluĭ sĕŭ Solomon. 383. La 1074 goneşte din domnie pe vĕrul sĕŭ Solomon. 387. Era feciorul Beliĭ. 442. Fratele sĕŭ e Ladislav. 442. Vladislav I-iul, fiul sĕŭ, îĭ urméză la tron. 444.

Geografiĭ. Catastihul istoricilor, gheo-

www.dacoromanica.ro

grafilor , etc. 53, 54, 55. Gheograful «Stravon a trăit pe vremea luĭ Tiverie. 59. Gheografiĭ ceĭ vechĭ despre némurile de la apa Donuluĭ până la hotarele Dachieĭ. 61, 228. Gheografiĭ despre stăpînirea Moldoveĭ. 62. Stravon, vechiŭ gheograf, despre Dachia. 62. Gheografiĭ de pe vremea luĭ Avgust Chesar nu sciŭ, cu siguranță, hotarele Dachieĭ 63. Gheografiĭ despre Ghetia și Dachia peste Dunăre. 66. Gheografiĭ «Stravon și Dionysie Periighitul, despre Dachĭ. 70. Gheografiĭ și istoriciĭ ceĭ noĭ despre Dachĭ. 73. S'a dovedit, de gheografiĭ ceĭ vechĭ, că Dachia era deosebită de Ghetia. 118. Sarniție, cu mare necunoștință gheografilor , confundă Nicopolis de lîngă Dunăre cu Nicopolis la care a propovĕduit Sf. Pavel. 157. Certurĭ între Gheografĭ și istoricĭ. 172, 173, 177. Gheograful Stravon despre Gotthĭ. 261. Gluverie urmând pe gheografiĭ ceĭ vechĭ, despre hotarele Dachieĭ. 264. După toți gheografiĭ ceĭ vechĭ, Prutul este hotarul Dachieĭ despre rĕsărit. 269. Cetatea Sardica după socoteala gheografilor, este Sofia. 284. Sicambria se întinde spre rĕsărit până la «Ghermania, ce se chiamă Cattiĭ, scrie Gluverie la Gheografĭ . 287. Gheografiĭ despre numele Valahieĭ. 304. Ce este Rra la vechiĭ gheografĭ ellinești. 447.

Gheorghie (biserica sfîntuluĭ). Pe câți trecuseră pe lîngă ea, îĭ robesc Vlahiĭ. 415.

Gheorghie Chedrinos. Veḑi *Chedrinos.*

Gheorghie Paleologul. e ucis de Vlahĭ. 418.

Gheorghie knéaz al Moscalilor, e omorît de Batie. In locul sĕŭ, Batie pune pe Iaroslav, fratele luĭ Gheorghie. 447.

Ghenseric, craiul Vandalilor se încuscrise cu Theodoric, craiul Gotthilor, luând cu feciorul sĕŭ Hunneric, pe fata luĭ Theodoric. El sluțește pe fata luĭ Theodoric și o trimite tatăluĭ ieĭ. Temêndu-se ca Theodoric să nu se alieze cu Romaniĭ, cheamă pe Attila contra Gotthilor. 287. El dobândește victoriĭ în Africa pe timpul împĕratuluĭ Anthimie. 291.

Ghenoveḑiĭ Italienĭ. Eĭ au ajuns la Chilia. 134. Eĭ n'aŭ ținut nicĭ odată Chilia după cum zice Sarniție, ci Cafa și alte cetățĭ ale Crâmuluĭ de pe marginea M. Negre. 134.

Ghependiĭ. 90,000 din eĭ, se bat cu Franchiĭ în câmpiile Cataloniiĭ. 288.

Ghepidia, care este Dachia de mijloc. 63, spune Iornand că se chema Dachia veche. 319.

Ghepiziĭ, norod în Dachia. 67. Tot un neam cu Gotthiĭ, Visegothiĭ și Vandaliĭ. 76. Stăpînesc Dachia. 78. Sunt supușĭ de Probus. Impreună cu Vandaliĭ, făcuseră multă stricăciune. Eĭ locuiaŭ peste munțiĭ Ardéluluĭ. 288. Pe locurile lor aŭ rĕsboiŭ Gotthiĭ cu Sarmațiĭ. 239, 240. Sunt goniți de Hunĭ, zice Bonfin. 282. La câmpiile Cataloniiĭ cad 90,000 «Ghependĭ . 288. Hatmanul Petza, bate și omóră pe domnul lor. 311. Se însoțiseră cu Bulgariĭ. 311. Ghepiziĭ țineaŭ Sirmiul și tótă Dachia. După ce Justinian ia Gotthilor Dachia, Ghepidiĭ iaŭ pe Romanĭ în robie, și pornesc să prădeze împărăția romană. Justinian nu vrea să le maĭ dea leafă și eĭ se mulțumesc

www.dacoromanica.ro

cu leafa de pe timpul luĭ Marţian, scrie Iornand. 318. Lîngă eĭ se aşéḑă Longobarziĭ. 318, 319. Eĭ ţineaŭ locurile pe lîngă Singhedin şi pre lîngă Sirmiŭ, între Dunăre şi peste Dunăre, scrie Procopie. 318. Ţara pe care o stăpînesc eĭ, Iornand zice că o numeşte Dachia cea veche. 318. Iornand zice că Dachia veche, acum se chiamă Ghepidia. 319. Locurile ţinute de eĭ o dată în Dachia, aŭ fost peste Dunăre în sus, de la Sirmium până la Singhedin şi tótă Transilvania. 319. Cu eĭ, Longobarḑiĭ se ˈapucă de gâlceavă şi Soliĭ Longobardilor spun luĭ Justinian că Ghepidiĭ, după peirea luĭ Valens, şedeaŭ despre Panonia şi de frica Gotthilor, nicĭ o dată n'aŭ trecut Dunărea şi că se laudă că stăpînesc tótă Dachia. Soliĭ Ghepiḑilor, spun că eĭ nu se laudă că ţin Dachia totă, ci numaĭ Sirmiŭ, cu o parte din Dachia. Cer împĕratuluĭ dreptate. 319, 320. Eĭ ţinea prea puţină parte din Dachia. 319. Ardélul numaĭ Ghepiziĭ l'aŭ cuprins. 321. Priscus ordónă armateĭ să trécă contra lor. 329. Theofilactos Samocatis, spune că Ghepiḑiĭ locuiaŭ maĭ sus de Volohia. 329 Zonora spune că Huniĭ pe care Chedrinos îĭ numeşte Avarĭ, aŭ luat cu sine pe Ghepiḑĭ şi aŭ trecut în Trachia. 333. Eĭ ţineaŭ Ardealul. 338. Eĭ eraŭ sub stăpînirea luĭ Hagan. 329. Că eĭ aŭ scos pe Româniĭ puşĭ de Traian în Ardél, nu se află la nicĭ un istoric. 473.

Gherci, se numeşte asta-ḑĭ Bogazul, care înainte se chema Bosforul Chimeric. 268. Pe aci s'aŭ aşeḑat Pacinaţiĭ. 365. Prutul şi Gherci sunt fórte departe unul de altul. 269.

Gherghina, cetăţue năruită lângă Galaţĭ, unde Nicolae Costin logofătul a găsit o piatră cu inscripţia: Sâver împĕratul Râmuluĭ. 162. Cetate puţin maĭ sus de Galaţĭ, unde dă Siretul în Dunăre, şi unde Theodori Prăcălabul a găsit o monedă. 248.

Ghermania. Suleiman a fost gróza eĭ. Ea era la rĕsăritul Dachieĭ. 63. Ghermania luĭ Stravon şi a luĭ Dionysie Periigetul, nu-ì cea de astaḑĭ. 64. Pădurea Herţineĭ intra în ea. 76. «Taţitus» se luptă cu Dachii în Misia, Dachia, Ghermania şi Panonia. 166. «Vitichild» şi urmaşii luĭ se silesc a dovedi că Saxoniĭ, locuitoriĭ ceĭ vechĭ aĭ Ghermanieĭ sunt urmaşi aĭ norodului luĭ Alexandru Machedon. 177. Traian, stăpînitorul eĭ. 193. Lichinie Valerian în Ghermania. 210. Probus şi Ghermania. 228. Crăiia eĭ. 242. Attila în Ghermania. 285, 286, 288. Colonia Agripina, din Ghermania, a fost o rezidenţă a luĭ Attila. 285. Sicambria e spre rĕsărit de ea. 287. Slovenii trec în Ghermania. 327. Arnulf Craiul, îndémnă pe Bulgarĭ, s'o prade. 355. Aci e trimis Alexie Comnenos, de către Balduin. 422, 433. Unul din fraţiĭ luĭ Ghieraĭ, ia Ghermania. 437.

Ghermanie, nume dat luĭ Traian, şi menţionat într'o inscripţiune găsită în Dachia. 161.

Ghermaniĭ. 11. Sînt bătuţĭ la Beciŭ. 20. Eĭ nu's aşa de vechĭ ca Romaniĭ. 25. După Dionysie Periĭghetul, sînt la rĕsăritul Măreĭ Negre. 61, 63. Ném pe care Pretorie nu'l pune între cele Sarmatice 76. Leunclavie,

www.dacoromanica.ro

Vlahiĭ şi Ghermaniĭ. 125, 134. Ţara lor, orânduiala cerească o dă pradă. 170. Scriitoriĭ despre diferite némuriĭ, deciĭ şi despre Ghermaniĭ. 177. *Ghermaniĭ Catiĭ.* 199, 200. Pe unde locuiaŭ Ghermaniĭ. 201. Alexandru Sever îĭ învinge 206; tot aşa şi Gordian. 207. Ghermaniĭ Franţiĭ pătrund în Gallia, până la munţiĭ Pirineĭ. 211. Ghermaniĭ de la Rhin, carĭ aḑĭ se numesc Franchĭ, spune Procopie Chesărénul, aŭ fost ceĭ de carĭ s'aŭ lovit, în urmă, Vandaliĭ. 269. La 404, Radagaz, domnul Gotthilor, luând cu sine Sarmaţĭ şi Ghermanĭ, năvălesce în Italia. 274. La 406 Vandaliĭ, cu Ghermaniĭ şi cu alţiĭ trec Rhinul şi intră în Gallia. 275.

Ghermaniĭ Catiĭ, în locul lor scriitoru[l] Iulie Capitolin pusese din greşélă pe Dachiĭ, resbelul lor cu Antonie Pius a durat până sub Marco Avrelie 199, 200 în contra lor este trimes hatmanul Aufidie Victorinnie de către Marco Avrelie. 200. Locuinţele lor. 201. Impreună cu Saxoniĭ pătrund în Italia. 211. Sicambria se întinde de la Colonia Agripina până unde se îngémănă Renul, iar spre rĕsărit până la Ghermania, ce se chiamă Catiĭ. 287.

Ghermanic, hatman al Romanilor în rĕsboiul contra Ghetilor, spune Dion. 128.

Ghermanos, voevod, care era trimes împotriva Sclavinilor, móre, la 551. 317.

Ghestiblind, al 3-a craĭ dac, pe vremile luĭ Tiverie împărat. 79.

Gheta împreună cu fratele sĕŭ Caracala vine la împărăţie, după mórtea tatăluĭ sĕŭ Septimiu Sever, certându-se cu fratele sĕŭ este omorât şi maica sa voind să'l apere, de aceeaşĭ lovitură rănesce greŭ pe maica sa. 205.

Gheteştĭ. Dachia ar fi cuprins ţĕrile tutulor némurilor Gheteştĭ. 67.

Ghetia. Marginele eĭ treceaŭ peste Dunăre. 63. Cum o aşéḑă Gheografiĭ». 66. Ghetthia adecă Ghottiia. 71. A fost deosebită de Dachia. 118. Despre numele eĭ. 119. Avreleus Dacul era din Ghetia. 212.

Ghetĭanul. Aşa ar fi numit Flac. 118.

Ghetiĭ, locuiaŭ, după Dionysie Periĭghitis la rĕsăritul Mărei Negre. 61, 62, 63. Scriitoriĭ Grecĭ, denainte de Traian, aŭ scris pe Ghetĭ şi pre Dachĭ une-orĭ deosăbiţĭ, ĭara altă orĭ tot de uniĭ, şi tot un ném să fie fost pomenesc». 67. Ghetiĭ se aşéḑă în Dachia gonind némurile de acolo. 68. Tiraghetiĭ, adică Ghetiĭ Nistrenĭ, eraŭ între Prut şi Nistru. 68. Uniĭ îĭ socotesc de un ném cu Daiĭ şi Daciĭ, alţiĭ deosebiţĭ. 70. Ceĭ carĭ aŭ alungat pe Bastarnĭ şi Herulĭ eraŭ ném cu ceĭ-lalţĭ. 71. Stabilindu-se în Dachia, şi'aŭ schimbat numele în Dachiĭ. 71; iar ceĭ ce n'aŭ venit aci, s'aŭ numit tot Ghetĭ. 72. Istoria romană pomenesce de rĕsboiul lor cu Romaniĭ, înaintea luĭ Avgust Chesar. 72. Ingroziţĭ cu sabia de Flac. 72, 117, 118. Nu se amestecaŭ niciĭ cu Mesiĭ niciĭ cu Thrachiĭ. 73. Aceiaşĭ seminţie şi cu Gotthiĭ, Visegothiĭ şi Ostrogothiĭ. 73, 74. Numele lor e din cele maĭ vestite de la Dunăre, M. Négră şi Caspică în sus. 75. S'aŭ întins de la hotarele Herţineĭ până la Dachia şi gurile Dunăriĭ, locuind cu Ghetiĭ şi Sarmaţiĭ. 76. Cu Mesiĭ,

www.dacoromanica.ro

Dachiĭ şi Vevrichiĭ, cuprind Vithynia. 77. Cunoscuţĭ de Romanĭ sub consulul Sţipion şi Flac. 77. Goniţĭ din Mesia de Flac. 77, 78. Numele crăieĭ lor, s'a curmat. 78. Istoria ne spune că eĭ ar fi avut rĕsbóie cu Fulvius Flaccus. 120, 122. După parerea luĭ Sarniţie, sînt goniţĭ din locurile lor, de Flac Hatmanul, cu mai multe secole înainte de Avgust. 124. Locuiaŭ pe lângă Dunăre. 125. Sarniţie ţice ca din eĭ se trag Româniĭ. 128, 130. In contra lor a comandat hatmanul Flac oştile Romane cu 130 anĭ înainte de Avgust Chesar. 130. Eraŭ pe timpul luĭ Avgust în Dachia, când Stravon a scris Geografia sa. 130. Sarniţie spune că eĭ eraŭ împreună cu Dachiĭ, Italĭ, Grecĭ şi Slovenĭ în Dachia. 131, 132. Aŭ locuit împreună cu Dachiĭ în locurile unde acum locuesc Valahiĭ, spune Bonfin. 158. Cine este adevĕrat Ghet? 177. Sarniţie despre eĭ. 221. Asupra lor trece Probus. Eĭ trăesc între Nistru şi Don. Probus îĭ bate. 228. Sarniţie spune că Probus s'a vĕrsat cu urgie asupra lor. Eĭ eraŭ Sarmaţĭ. 228. Iohan Bun, spune din Gluverie, că ieĭ aŭ fost locuitoriĭ Muntenieĭ, Moldoveĭ şi Ardialuluĭ, şi Romaniĭ, lor le-aŭ ţis Dachĭ. 304. Mundon, domnul lor, intrase în Machedonia şi Thrachia şi bate pe Anastasie, care domolesce pe Ghettiĭ, cu argintul. 312. Unindu-se iarăşi cu Bolgariĭ, prădéză Illiria şi Greţia, la anul 530. 316. Mundon voevodul luĭ Justinian, îĭ bate. 316. Gheţiĭ aŭ locuit odată unde locuesc acum Româniĭ. 464.

Ghierai. Aşa se numesc urmaşiĭ luĭ Ginghiz Han. 435 Se numesce Octaĭ, fiul luĭ Ginghiz. El ca şi cum ar fi fost monarhul lumeĭ, dă unora Asia, altora Evropa şi le ordonă să supue ţările orânduite. De la el rĕmân Haniĭ Crâmescĭ. 437.

Ghilianuluĭ, ţară. Până aci ia în stapânire Peter Alexievicĭ. 438.

Ghiula, hanul Unilor, năvălesce în Ungaria pe timpul luĭ Solomon. E bătut de Solomon şi de fraţiĭ sĕĭ la cetatea Doboc lângă muntele Herlem, ţice Bonfin. 145.

Ghiurgia sau Iberia, aci este isgonit Papa Clement. 193.

Ghiurgiĭ, fac parte din Schytia. 60.

Ghĭurgiĭască. Acésta se prinde ca cum ar ţice Ţiganul că este părinte Iudeuluĭ, şi precum limba arapască este din cea Ghĭurgiască scornită. 101.

Ginghiz, han Tătăresc. 435. Anul eşireĭ luĭ, uniĭ scriitorĭ îl pun 617 de la Muhamed. Atuncĭ ar trebui ca eşirile luĭ, să fie maĭ pe urma de cât ale luĭ Suleiman. 436. Maĭ în urmă de cât el, cu câţĭ-va anĭ a eşit Soliman. 436. El a eşit la 608, anul hégireĭ, care e de la Hs. 1212. Eşirea luĭ, e pusă la 1202 de către Patavie. Ese cu o mulţime de Tătarĭ spre Persia şi cuprinde cetatea Belh, în Horasan. 436. Stăpânesce Persia, 12 anĭ, şi móre, lăsând pe fiul sĕŭ Octaĭ. De la ficiorul luĭ, rĕmân Haniĭ Crâmescĭ. 437. Pe vremile când cuprinsese el Persia vin Oguziĭ spre împărăţia Ozbeculuĭ 439. De ce făcuse el, aude Suleiman Şah. 439. De el eraŭ uluiţĭ Perşiĭ. 439. Patavie pune anul eşireĭ luĭ Genghiz Han, cu 39 anĭ maĭ pe urmă. 447.

www.dacoromanica.ro

Giundogì, fiul luĭ Soleiman Şah. Impreună cu Dumdar, pornesc spre rĕsărit. 439.

Ğupânése. Iulia, nepóta luĭ Avgust Chesar, târâse după ea, în desfrâŭ şi pre multe Dómne şi ğupânése Romane». 117.

Giurgească, ţară, prin ea curge apa Fasis. 242.

Giurgiĭ. Ţara lor e despărţită de Armenia cea mare, prin apa Tiflis saŭ Fasis. 227.

Glem, apă pe care eraŭ multe cetăţĭ şi se vărsa în Marea Baltică. 371.

Glicas, scriitor, vorbesce despre călugărirea luĭ Isachie Comneno. 382. Arată biruinţa împĕratuluĭ Dioghenis asupra Turcilor. 386. Glicas povesteşte cum Nichifor Votaniatis a călugărit pe împĕratul Mihail şi pe împĕrăteasa luĭ. 387.

Glichirie, se alege împĕrat la 473, şi se încoronează în Ravenna. 292. E scos din domnie de Iulie Nepos. 292.

Gluverie. 53, 61. Geograf, pomeneştc de Dachiia. 63. Dă hotarele Dachieĭ. 65, 68, 69. Spune că hotarele Dachiiĭ eraŭ din apa Tiseĭ până în apa Prutuluĭ. 264. Atila a venit în Thuringhia în a 3-a năvală. 285. Spune că Sicambria se întinde spre rĕsărit, până la Ghermania. 287. Din el spune Iohan Bun, că locuitorii Muntenieĭ, Moldoveĭ şi Ardialuluĭ aŭ fost Gheţiĭ. 304. El spune că maĭ târziŭ, cele treĭ ţărĭ, care compuneaŭ Vlahia, iaŭ numele de Muntenia, Moldova şi Ardialul. 305. Ioan Gluverie în Epitome şi istoriĭ spune că la 1237, Vlahiĭ şi Secuiĭ aŭ respins pe Tătarĭ. 447.

Godefred Bâlioneus, sub el vine multă armată din apus mergênd contra Turcilor. 388. Se face împărat în Ţarigrad. 388.

Godighilil, domnul Vandalilor, care năvălesce la 406 împreună cu Alaniĭ, Ghermaniĭ, Cvaţii în Gallia. 275.

Godila hatmanul, stăpânea de la Ulissopolis până la Gadurion şi e trimes de Justinian în contra Hunilor. 315.

Gog. 57. Ném aşezat de la Sf. Scriptură, în părţile Crivăţuluĭ, împreună cu némul Magog, şi ambele sânt de aceiaşĭ origină cu Schytiĭ. 58. Dupa mulţĭ învăţaţĭ e ném Ungur. 61.

Gomves, oraş, făcut după Traian. 322.

Gorda, crăişorul Unilor, care locuia aprópe de Vosfor, se supune Romanilor şi se face creştin. 315. Intorcându-se în ţară, sfarmă bozii Hunilor, carĭ îl omóră şi ridică pe fratele sĕŭ Moagheras. 315.

Gordian urméză după Macsimin Thracul, a biruit pe Varvarĭ şi în timpul când se lupta în Persia fu omorât de Filip Arapul, ósele luĭ fură aduse la Roma. Varvariĭ din susul Dachiiĭ sunt biruiţĭ de el, în timpul sĕŭ Romano-Dachiĭ staŭ liniştiţĭ în Dachia. 207.

Gothofred, domnul Davilor, bate pe Friji, pe carĭ îĭ supune. 349. El este omorât de către aĭ sĕĭ. Cu mórtea luĭ se linistesc lucrurile între Davĭ şi Friji. 350.

Gotila craiul Gotthilor, încongióră Roma şi o cuprinde. 316.

Gotth. La acest cuvênt, Moreri în Dicţionarul sĕŭ, aduce multe fabule din Menburg. 221, 263.

Gotthesc. Orbinus Raguzăul, spune că Romfea şi Spatha sunt cuvinte Go.

www.dacoromanica.ro

thescĭ. 178. Grutinghiĭ ném Tătăresc, saŭ cum alţiĭ le ţic ném Gotthicesc. 271.

Gotthia, adică Ghetiĭa. 71. Mitropolitul Crâmuluĭ se numea al Gotthiiĭ. 263.

Gotthicesc. Veţĭ *Gotthesc*.

Gotthicéscă. Veţĭ *Lumea Gotthicească*.

Gotthiĭ. 11. Cine aŭ fost. 12. Năpădirile lor sânt maĭ dese sub Graţian. 16. Theodosie îĭ bate. 17. Aceiaşĭ seminţie cu Visegothiĭ, Ostrogothiĭ, Gheţiĭ, Dachiĭ şi Daiĭ. 71, 74. Pleacă din Scandinavia sub conducerea luĭ Filomini la Meotida şi snb Zamolxis în Dachiia. 73, unde s'aŭ numit Dachĭ. 74. Făceaŭ parte din Varvariĭ Grecilor. 75. Tóte noródele din Dachiia, se trag din ieĭ. 75. Pretorie spune că Sarmaţiĭ sânt Gotthiĭ. 76. Tot un ném cu Vandaliĭ, Visegothiĭ şi Ghepiziĭ. 76. Lungiţĭ până la Sampson. 77. Aŭ craĭ pe Corrilus. 78. Ce scrie Iornand în cartea lor. 79, 80. Până a nu navăli ieĭ Gotthiĭ aŭ făcut óste în Italia, pe vremea luĭ Honoriŭ şi Arcadiŭ. 132. Războiul de la Tolosa între Hunĭ, Vandalĭ şi Gotthĭ. 133. Până la venirea lor, spune Bonfin, Dachia era plină de Romanĭ şi de Sarmaţĭ. 158. Intre alţiĭ, Gothiĭ, pradă împărăţia Romanilor. 170. Despre războele Romanilor cu eĭ. 174. Pretorie despre Gotthĭ. 178. Pretorie în cartea despre Gotthĭ, vorbesce de Commod. 204. Miţia Gothul. 206. Gordian, se intituléză, între altele, cu titlul de: «biruitorul Gotthilor». 207. Gotthiĭ şi Schythiĭ aŭ pustiit Grecia şi Asia mică, în timpul luĭ Gallien. 211. Năvala lor, în timpul luĭ Clavdius. 212. Sînt bătuţĭ de Avrelian. 220. Ce se spune în dicţionarul luĭ Moreri, la vorba «Gotth». 221. Eĭ trăiaŭ la Don. 228. Diocletian îĭ bate. 232. Constantin îĭ bate, intrând în Panonia. 238. Orosie scrie că aŭ avut războiŭ cu Vandaliĭ pe locurile Ghepidilor şi biruesc. 239, 240. La anul 332, se scólă asupra Sarmaţilor. Constantin Marele, trimite pe fiu sĕŭ Constantin Chesarul care îĭ bate, omóră 100.000 şi robeşte 40.000. Eĭ se supun şi daŭ zălog pe Arcaric fiul domnuluĭ lor. 245. In loc să trimită óste luĭ Constantin Marele, trimit pe robiĭ lor înarmaţĭ, carĭ se scólă asupra Gotthilor şi-ĭ gonesce. Eĭ rógă pe Constantin Marele să-ĭ scape şi el îĭ pune în Schythiia, Thrachiia şi Italia, scrie Zosim şi Ammian. 245. Sub Valentinian prădează Thrachia. 254. Valens merge asupra lor şi ieĭ nu lasa pe Valens să trécă Dunărea. Valens îĭ bate. 254. Valens trece Dunărea, din noŭ asupra Gotthilor, porecliţĭ Grutunghiĭ. îĭ bate şi goneşte pe Athanaric domnul lor. 254. Fac pace cu Valens şi se hotăresc a nu maĭ călca hotarele Romanilor. 254. Eĭ fac multe călcărĭ în Dachiia, dar nu pot clinti pe Romanĭ. Istoriciĭ nu pomenesc ca ieĭ să fi luat cetăţĭ peste Dunăre. 254. Gh. Chedrinos spune că sub Valens, ieĭ aŭ prădat şi Schythia, nu numaĭ Dachia. 255. Soliĭ lor, venind în haine terfelite la Valentinian, acesta, de ciudă că s'a luptat cu ómenĭ aşa de nebăgaţĭ în seamă, leşină şi apoĭ móre. 255. Ammian spune că împăraţiĭ staŭ la socotélă cum să-ĭ ţie sub stăpânire. 255. Huniĭ cu domnul lor Valamir, vin asupra lor şi îĭ

www.dacoromanica.ro

mută din loc. Eĭ cu domniĭ lor Frithrighern şi Athanaric, se rógă luĭ Valens şi îĭ cer protecţie. Sînt primiţi de Valens care îĭ aşază în Thrachia. Gotthilor le-ar fi plăcut să şadă în Dachia, Valens nu vrea. Eĭ n'aŭ avut loc în Dachia. Maĭ târziŭ ieĭ pradează Dachia. Trec în Thrachia şi Hunii rĕmân pe locurile lor, peste Nistru spre Nipru. Valens îĭ pune în ceata slujitorilor şi le dă hrană. Lupiţin care era însarcinat să le dea hrană, fiind lacom, nu le dă. Ieĭ se revoltă. Valens le ordonă să treacă Elespontul, la Asia. Eĭ primesc. 256. Cer mâncare pe 2 ḑile, dar nu li se dă. Inconjóră Udriul, dar neavênd arme, îl lasă, şi intră în Thrachia pe care o prădează. 257. Asupra lor, Valens trimite Voevozĭ cu óste, dar Gotthiĭ biruesc. Iaŭ armele Romanilor învinşĭ. Valens vine asupra lor, dar e învins şi rănit de o săgeată, fuge la o casă, urmărit de Gotthiĭ, carĭ daŭ foc casei şi Valens arde de viŭ. După victorie, ieĭ inconjóră Udriul şi neluându-l, se duc până sub Ţarigrad. Jefuesc Thrachia, Misia, Dachiia şi Pannonia, spune Ieronim în Hronicul sĕŭ, Ammilian, Zosim, Socrat, Sozomen, Rufin, Orosie, Theodoric şi Zonara. Se dovedeşte că ieĭ aŭ prădat Dachia. 257. Bonfin spunea că pe domnul lor Frithighern, Lupiţin vrea să-l omóre. 258. Dachia mălurósă, a fost sub Gotthĭ. Theodosie marele, rescumpără ţările luate de Gotthĭ. De frica lor Graţian chiamă tovarăş la împărăţie pe Theodosie. 258. Incepătura némuluĭ lor. 259. Uniĭ scriitorĭ zic că Dachia a fost sub stăpânlrea lor. 260. Venind eĭ póte să fi gonit pe Romaniĭ din Dachia. 260. Aŭ venit din Scandinavia şi s'aŭ aşezat pe lângă M. Baltică, în urmă în Schythia pe lângà Marea Neagră. 260. Ceĭ de la răsărit s'aŭ numit Ostrogotthĭ cu domniĭ din familia Amaliţilor. 260, 264. Ceĭ de la apus s'aŭ numit Visegotthĭ cu domniĭ din familia Valthilor, zice Patavie. 260, 264. Procopie Chesareanul zice ca pe malurile bălţeĭ Meotis s'aŭ aşezat Gotthiĭ şi maĭ departe de eĭ sunt Visegotthiĭ, Vandaliĭ şi alte popóre care maĭ înainte se chemaŭ Schythiĭ. 261. Stravon zice că eĭ au început din codriĭ Herţiniĭ şi întinzându-se aŭ coprins toţĭ munţiĭ până în Dachia şi încet aŭ ajuns până la gurile Dunăriĭ şi până la Nistru unde aŭ trăit împreună cu Sarmaţiĭ. 261. Istoriciĭ spun că Gotthiĭ nu aŭ avut aşezămînt în ostrovul Pevchiĭ afară numaĭ după ce aŭ fost goniţi de Hunĭ. 261. Gotthiĭ în Dachiia şi în Trachia. 262, 263. Amândouĕ familiile Gotthilor, locuiaŭ pe Câmpiĭ Tanaiĭ adică de la Don la Nistru. 264. Eĭ s'aŭ aşezat pe ţărmurile Mărei Negre, către Nistru şi dacă ar fi ajuns saŭ trecut Prutul, Iornand ar fi făcut vr'o menţiune. 264. Prădaŭ ne opriţi de nimenĭ Panonnia, Thrachia, Misia şi Dachia mălurósă, Graţian trimete pe Theodosie contra lor, care îĭ bate şi ţările prădate le ia de la eĭ. 265. Idatie spune că toţĭ Gotthiĭ s'aŭ supus luĭ Theodosie şi el pe uniĭ îĭ trimite în Eghipet, pe alţiĭ îĭ lasă în Thrachia. 265. Eĭ aŭ ţinut Dachia mălurósă, însă puţin timp,

www.dacoromanica.ro

căcĭ sub Valens aŭ coprins-o şi sub Theodosie aŭ lăsat-o. 266. Radagaizus şi Alaric domnĭ aĭ lor. 266. Procopie Chesăreanul vorbind despre hotarele lor spune că ele se întind de la Ţara Franţozilor până la hotarele Dachiiĭ la cetatea Sirmium. 267. Eĭ nu sunt stăpâniţĭ de cât 50 de anĭ de Hunĭ, adică până la mórtea luĭ Atila, căcĭ după mórtea luĭ eĭ s'aŭ ridicat cu domnul lor Verimudis şi aŭ fugit în Galia unde eraŭ Visegotthiĭ. acestea sunt adeverite de Iornand, însă Procopie Chesareanul îĭ numesce Vandalĭ. 269. O rămăşiţă din eĭ aŭ luat numirea de Grutinghĭ. 271. Lupte ale lor. 272. Tóte rĕsbóele lor pe Dunăre şi trecerile peste ea tot maĭ sus de Dachia spre părţile Ungarieĭ s'aŭ întîmplat, aşa trecerea în Italia, Galia, Ispania şi Africa. 273. Gotthiĭ şi Romaniĭ. 274, 275. Prosper spune că eĭ împreună cu domnul lor Athaulth să fi intrat în Galia. 276. Işĭ schimbaŭ locurile. 277. Pe ieĭ Pretorie îĭ pun în locul Dachiiĭ. 279. Pretorie spune că Traian s'a luptat cu eĭ nu cu Dachiĭ, tot el spune că Traian a făcut podul de peste Dunăre ca să opréscă năvălirile Gotthilor. 280. Huniĭ aŭ cuprins ţara lor zice Mihail Riţie Neapolitanul. 281. Vrăjmăşia Hunilor covărşia pe a Gotthilor. 283. Iornand despre eĭ. 286. Pe timpul luĭ Attila, eĭ stăpîneaŭ Gallia. 287. Cu Theodoric craiul lor. se încuscrise Ghenseric, craiul Vandalilor. 287. Attila e rugat de Ghenseric să vie asupra Gotthilor. 287, Remăşiţele lor se strîng la Sicambria. 287. Attila socoteşte să-ĭ bată cu armele. 287. Asupra lor voeşte să meargă Attila în Gallia. 287. Craiul Gotthilor se intitulează Attila în scrisórea către Valentinian. 287. Luĭ Theodoric, domnul Gotthilor, îĭ scrie Attila să se alieze în contra Romanilor. 288. Craiul lor se însoţeşte cu împĕratul Râmuluĭ, contra luĭ Attila. 288. Craiul lor, Theodoric, piere în lupta contra luĭ Attila. 289. Craiul lor Thorismund, vine în ajutor Alanilor, contra luĭ Attila 289. Theodomir, craiul lor, dă zălog împĕratuluĭ Leon, pe fiul séŭ Theodoric. 291. Aŭ rĕsbóie în Pannonia cu Huniĭ, la 469 d. Hs. 292. Biruiesc pe Hunĭ, stăpînesc Pannonia şi omóră pe Densic. 292. Aveaŭ pace cu împĕratul Leon. 292. Thedomir, craiul lor, bate pe Hunĭ în Dalmaţia, prinde pe Hunicmund domnul Hunilor. 292. Aŭ craĭ pe Evaric. 292. Theodoric, craiul lor, prădéză Greţia. 293. La 479, Theodoric, intră cu Gotthiĭ în Thrachia, prădează şi ajunge până sub Ţarigrad. 293. Domnul lor Evaric, móre în Gallia. 294. Theodoric din familia Amalilor, domn al Gotthilor, se pleacă luĭ Zenon. 294. Uniĭ din eĭ, domneaŭ liniştiţĭ în Gallia. 294. Theodoric Amali, pleacă cu toţĭ Gotthiĭ spre Italia. 294. Odoaţer, domnul Herurilor nu póte să-ĭ opreascâ de a intra în Italia. 294. Eĭ n'aŭ stăpînit Dachia, după cum spune Costin logofătul. 295, 296. După ce eĭ omóră pe Odoaţer, fac pace cu Burgundionsiĭ, cumpĕră de la eĭ câmpia Luguriĭ, gonesc pe Heruliĭ din Italia şi locurile lor, împărţindu-le, rĕmân aci Ostrogotthiĭ. 296. Procopie Chesăreanul,

www.dacoromanica.ro

scrie de rĕsboiul Gotthilor. 315, 316, 317, 318, 320. Gotila domnul lor, înconjióră Roma şi o ia. 316. De la eĭ dezbate Iustinian tótă Dachia. 318. După ce scóte Dachia din mâinile lor, Ghepidiĭ iaŭ pe Romanĭ în robie. 318. Soliĭ Longobarḑilor spun luĭ Justinian, că Gotthiĭ când aveaŭ Dachia sub dajde, Ghepidiĭ nicĭ o dată n'aŭ trecut Dunărea de frica lor. 319. Velisar era cu óste. contra Gotthilor, în Italia. 325. Din eĭ aŭ eşit neamul Polovţii şi Pecinegiĭ. 362. Uniĭ Varvarĭ, ca Gotthiĭ, s'aŭ dus spre Italia, prin Dachia. 464.

Gotthiĭ Crivăţenĭ, numire dată Grutinghilor. 271

Gotthicese neam, ḑic uniĭ că eraŭ Grutinghiĭ. 271.

Graf. Balduin Graful de Flandra. 420, 421.

Graţian. Până pe vremile luĭ, Dachia împreună cu Thrachia şi Machedonia, aŭ fost sub un diregător. El pune pe Theodosie stăpînitor în Dachia. 16. Ne întâmplându-se să fie la mórtea luĭ Valentinian, oşteniĭ ridică pe Valentinian cel tînĕr, pe care el împreună cu Valens, îl primesce soţ. 255. Valens nu-l maĭ aştéptă să-ĭ vie în ajutor contra Gotthilor. 257. De frica Gotthilor, chiamă tovarăş la împărăţie, pe Theodosie Marele. 258. După mórtea luĭ Valens, chiamă pe Theodosie. 265.

Grecăscă împărăţia n'a biruit némul tătăresc. 21. Scriitoriĭ grecescĭ ne sînt apărătorĭ. 24. Primire între Romanĭ de familiĭ grecescĭ însemnate. 25. Ungu şi Mongul aŭ fost numite Tătărâmé véche de uniĭ gheografĭ grecescĭ. 61. Munţiĭ Braşovénĭ, pomeniţĭ de scriitoriĭ próspeţĭ grecescĭ . 69. Ce spun istoriciĭ grecescĭ. 83. Grecia mare s'aŭ alăturat la împărăţia grecéscă. 90. Némul Ghethilor era maĭ spre ţara grecéscă. 128. Istoria grecéscă a luĭ Nichita Honiatis. 133. Ce se cuvenea să facă Unguriĭ, după pravila bisericeĭ grecescĭ. 138. Despre Coţovlahiĭ, din ţara grecéscă. 153, 398, 414. Scriitoriĭ grecescĭ despre Traian. 154, 156. La 400, Alaric pradă ţara grecéscă. 274. Uniĭ din Hunĭ se duc până în ţara grecéscă. 289. Numele grecesc al Românilor. 306, 307. Dachia la istoriciĭ grecescĭ. 308, 337, 338, 350, 389, 392, 393. Rĕsbóiele românilor cu împăraţiĭ grecescĭ. 351. Istoriciĭ grecescĭ nu pomesc despre prada luĭ Ihor. 357. Istoriciĭ grecescĭ despre Pecenegĭ. 362, 364. Svetoslav biruesce óstea împăratuluĭ grecesc şi a Bulgarilor. 372. Biserica sfîntuluĭ Archanghel la Chiov, se vede a fi meşteşug grecesc. 373. Vlahiĭ la istoriciĭ grecescĭ. 396, 398, 374. Iovan a luat voe a eşi din ţara grecéscă 376. Istoriciĭ grecescĭ despre rĕzbóele Vlahilor cu împĕraţiĭ Ţarigraduluĭ. 376, 377. Petăr ia Dirachiul şi alte locurĭ în ţara grecéscă. 379. Óstea grecéscă prinde pe Vişat şi 6000 ómenĭ. 381. Nichita istoric grec. 393. Vlahiĭ sunt până în ţara grecéscă. 397, 398, 466. Coiful grecesc se chémă «Casis». 408. Puţină vreme va maĭ sta coróna împărătéscă pe cap de împĕrat grec. 410. Ce era la împĕraţiĭ grecescĭ, ca Ianiċar Agasi, la Turcĭ. 416. Despre domniĭ grecescĭ, fugiţĭ. 423, 424, 433.

www.dacoromanica.ro

Ioan face pe domniĭ grecescĭ, din Pelopones, să fie maĭ puţin trufaşĭ. 425. Impĕrăţia grecéscă de la Nichea. 426. Domniĭ grecescĭ fac împĕrăţie la Nichea, pe la 205. 427. Henric stă împĕrat în Ţarigrad cu netocméla împĕraţilor grecescĭ. 434. Alaiddin ia ţĕrile şi cetăţile ce fuseseră ale împĕraţilor grecescĭ din Asia mică. 440. Şerban logofĕtul scrisese Hronicul, pre limba próstă grecéscă. 462. Numele Românilor la istoriciĭ grecescĭ. 474. Revenirea împĕraţilor grecescĭ în Ţarigrad. 477. Istoriciĭ grecescĭ despre un craiŭ sirbăsc. 481, care voia să intre în «Evghenia Grečască şi Romănĭască . 482.

Grecĭĭ saŭ Grechiĭ. Scriitoriĭ lor spun că Romaniĭ se trag din Ellinĭ. 13. Latiniĭ aŭ luat, de la Grecĭ, Ţarigradul. 18. Despre pĭerderea puterĭĭ împĕrăţiiĭ Grecilor. 19. Omiros a scris răsboĭul a tuturor Grecilor. 59. Ce spun scriitoriĭ véchĭ aĭ Grecilor pentru ale Dachieĭ hotare. 64. Zonora este scriitor grec. 64. La scriitoriĭ ceĭ maĭ próspeţi aĭ Grecilor, Dachiĭa de sus se chiamă Pano-Dachiĭa 66, 250, 281, 256 Scriitoriĭ Grecĭ une-orĭ nu deosibesc pe Ghetĭ de Dachĭ. 67. Unii din Grecĭ le ḑic Ghetĭ, Dachilor, spune Dion. 70. Ghetiĭ Grecilor aŭ fost maĭ cunoscuţi. 73. Eĭ se maĭ numesc Ellinĭ. 87. Despre Ḑeiĭ Grecilor. 89. Războiul între Grecĭ. 91, 93, 172. De la Grecĭ e începătura Romanilor. 99, 100. O sentinţă a Grecilor. 116. Ce spune Halcocondilas, scriitor grec. 126. Cum ḑic Greciĭ Românilor. 131. Greciĭ în Dachia. 132. Despre venirea, după Traian, a Românilor în Dachia, nu spun nicĭ scriitoriĭ Grecilor, nicĭ aĭ Latinilor, nicĭ alţiĭ. 135. Scriitoriĭ maĭ noĭ aĭ Grecilor pun Dachia în Misia. 156. Scriitoriĭ Grecĭ despre Vlachĭ. 157. Orânduiala cerésc\u0103, le-a zdrobit mândrìa lor. 170. Scriitoriĭ lor vorbesc de mutarea scaunuluĭ de la Roma la cetatea Mareluĭ Constantin. Vorbesc şi despre rĕzbóiele imperiuluĭ de rĕsărit, cu Varvariĭ. 174. Eĭ arată fórte rar pe Turcĭ, ca biruitorĭ. 174. In ieĭ citim biruinţele asupra Turcilor. 174. Orbin Raguzăŭ, tăgăduesce că Machedoniĭ ar fi Grecĭ. 177. De la eĭ Turciĭ aŭ luat Ţarigradul. 183, 184. *Rescóla Jidovilor.* 194. Omir scrie după 200 anĭ, rĕsboiul Grechilor la Troada. 299. La miaḑă-ḑi de Valachia, era împĕrăţia lor. 306. Grechiĭ ḑic Valahilor, Ugro-Valahĭ şi ţărâĭ, Ugro-Vlahia. 306. Turciĭ strică numirea dată de Grahĭ. 306. Numele de Ugrovlah (Οὔγγρο-Βλάχος) împrumutat de ieĭ, îl scriŭ Domniĭ Românilor, în Diplomaţiile lor. 307. Istoriciĭ lor despre Romăniĭ din Vlachia. 308. Ruşiĭ se luptă contra împăraţilor lor. 370. Asupra lor se cobóră Ruşiĭ la anul 372. De la eĭ iaŭ Frăncii, Ţarigradul. 376. Vladimir vine asupra grecilor. 381. De rĕsbóiele lor cu Frăncii, vorbesce Bonfin. De la ieĭ luaseră Frăncii Ţarigradul. 398. Rógă pe Vlahĭ să nu lase ca Udriul să fie luat de latinĭ. 398. Bonfin spune că Vlahiĭ ascultă rugăciunile Grecilor. 399. Eĭ rabdă năvalirea Latinilor, 68 ḑile. 422. Dând năvală asupra lor, Latiniĭ pătrund în Ţarigrad. 422. Eĭ ascultă sfaturile Domnuluĭ Românesc şi se îm-

www.dacoromanica.ro

prăştie prin Thrachia. 424. Rĕsboiu] ce-l pregătea Balduin contra lor, e împedicat de Ión Alexie. 424. Ţineaŭ Udriul şi Didimothihul. 425. Eĭ umblaŭ împrejurul Udriuluĭ. 425. Intre eĭ şi Latinĭ nu maĭ era credinţă. Eĭ rógă pe Ión Alexie să-ĭ ajute contra luĭ Henric. 430. Asupra lor merge Ioan Alexie împreună cu Tătariĭ. 431 Nichita Honiatis despre rĕsbóele Românilor cu Greciĭ. 432. Eĭ pun scaunul împărăţieĭ la Nichea. 433. Pe la 1210 cetăţile lor din Trachia le cuprinde Henric. 434. Aŭ avut împărat pe Ioanis Duca. 476, 452, 451. Ioan Craiul Bulgăresc plécă asupra lor. 466. De lucrurile întâmplate în împărăţia lor, scrie Hronicul Rusesc. 454. La 1266, rĕscumpără Ţarigradul de la Latinĭ. 476, 477. Impărăţia lor e prădată de un Mihail. 476. Greciĭ ţicea Banuluĭ φλαμουλάριϛ. 469.

Greciĭ Troadenĭ, din ieĭ se trag Romaniĭ. 99.

Greţia. In ea fundéză Varvariĭ, crăiĭ. 17. Rĕsbóele eĭ cu Romaniĭ. 78. In ea a învĕţat Ţiţeron. 87. Ḑeiĭ din Grecia. 89. Greţia mare. 90. Cum era Elena. 92 Turciĭ şi Greţia. 106. Romăniĭ din Grecia. 157. Nicopolis din Grecia. 158. Orĭ-ce minćunósă Greţia îndrăsnésce în istorie». 171. Tătariĭ ajunseră până în Grecia. 208. Schythiĭ ajunseră până în Grecia. 209. Gotthiĭ şi Schythiĭ aŭ pustiit Asia mică şi Grecia. 211. Varvariĭ Crivăţuluĭ pustiesc, înainte de Avrelian, Iliria, Grecia, Macedonia, etc. 215. Aci năvălesc Gotthiĭ sub Alaric. 266. Gotthiĭ supuşĭ de Theodosie după mórtea luĭ pradă Greţia. 273. După ce pradă Greţia la 408, Goţiĭ trec în Italia. 276. Până la ea ajung Huniĭ. 283. După mórtea luĭ Atila până la ea ajung Huniĭ. 289. E prădată la 479 de Theodoric Domnul Gotthilor. 293. E prădată de Bolgariĭ uniţi cu Ghetthiĭ, la anul 530. 316. La 551, e prădată de Sclavinĭ. 317. După ce e prădată, Sclaviniĭ se întorc spre Thrachia. 317. Justinian orânduise pe Leontie să mérgă cu Dunaimaoa în Greţia. 339. Irini trimete óste şi scóte pe Sclavoniĭ din ea. 348. Ea este pustiită de Bulgarĭ. 355. A fost prădată câţi-va anĭ de bulgarĭ. 374. Tătariĭ aŭ pătruns până în ea. 384. Despre Domnia luĭ Hris domnul Cuţovlahilor în Greţia. 395, 413. Până în ea s'aŭ întins Vlahiĭ. 397. Aŭ tot o limbă Vlahiĭ din Greţia, cu ceĭ-lalţĭ. 398. Aci fuge Murciflis. 422 Aci se ascunde Alexie Comnenos. 422. Ioan Craiul Bulgăresc ia câte-va provinciĭ ale Greţieĭ. 466.

Greţia Mare, numire dată Italieĭ. 90.

Greţiu, senator Roman din familia Flachilor. Către el scrie Ovidie din Pont. 72, 130. El a fost cu 130 de anĭ maĭ în urmă de Flac care a comandat oştile contra Gheţilor, spune Calviz. 130.

Grigorie de Toron. Despre Attila în Ghermania. 288. Gotthiĭ după omorîrea luĭ Odoaţer. 296.

Grigorie dialog, papă, se rógă pentru sufletul luĭ Traian. 195

Grigorie Theologul. El spune că Paravat a fost ucis de îngerĭ. 253. A fost elev cu Sf. Vasilie Marele şi cu Julian Paravat, în şcólele Athiniĭ. 251.

www.dacoromanica.ro

Grigorii VII-a Papa, a dat ajutor luĭ Gheiza contra luĭ Solomon vĕruĭuĭ sĕŭ. 387. El scrie despre Ladislav, şi spune că era credincios religieĭ. 444.

Grilii. Familia lor a fost primită în Moldova. 25.

Groaza lumii, se intituléză Attila în scrisórea către Valentinian. 287.

Grutunghii, sunt porecliţi Gotthii. 254. Se maĭ numesc Grutunghii, sunt de neam Tătăresc, zic unii, alţii zic că sunt de neam Gotticesc, eĭ sunt rămăşiţele Gotthilor, carĭ să fi rĕmas când aŭ trecut în Thrachia; eĭ s'aŭ ridicat contra luĭ Theodosie şi aŭ prădat Thrachia, sunt bătuţi de voevodul Promotos şi înnecaţi în Dunăre scrie Martelus. 270. Dacă eĭ ar fi locuit în Dachia ar fi atacat întâiŭ Misia, care vine în faţa Dachieĭ peste Dunăre şi în urmă Thrachia, prin urmare din Schythia aŭ venit eĭ. 271 Despre lupta lor cu Valens vorbeşte Ammian. 271. Pe eĭ îĭ maĭ numesc şi Gotthiĭ Crivĕţenĭ, fiind-că locuiaŭ spre Crivĕţ. 271.

Guberniile, orînduiala guberniilor de către Constantin cel mare. 241.

Gulielm, Feciorul sĕŭ a fost Petăr Alleman. 442.

Gunderic, craiul Burgunzilor, se însoţeşte cu împĕratul Râmuluĭ, contra luĭ Attila. 288.

Gura Bălţii. Ce némurĭ se întind până acolo, spune Dionysie Periĭghitis. 61.

Gura, *caré singură pre sine se laudă, pute*. 106.

Gura Lupului. Acésta va să ḑică Lycostoman. 60.

Gurţilinghii eşiseră din Scandia. 12.

Guvernatorul Africeĭ, a fost Iraclie cel bătrîn, chemat în ajutor contra Perşilor de Foca. 332.

H.

Hacegul, a fost ţinut de Românĭ. 474.

Hadâmbul. Pompeĭ fuge la Egipt unde găsesce regentă pe Pothin şi Ahillis Hadâmbiĭ. 163.

Hadâmb. Veḑĭ *Narsitis Hadâmbul*. 240, 266, 315, 316. Ión Cimischie móre la 976, otrăvit, la Damasc, de Vasilie, maĭ marele «Hadâmbilor». 370. Ión Alexie şi hadâmbul trimis la el de împĕratul rĕsărituluĭ. 417.

Hadrianus. Veḑĭ *Adrian*.

Haemus. Veḑi *Emul*.

Hagan, voevodul Avarilor cu meşterĭ trimeşĭ de la Tiverie, face pod peste Dunăre, ca să trécă maĭ uşor, Zonora zice. Apoĭ luând cetatea Sirmiul, şi alte cetăţi ale Ilirieĭ supuind, cere de la împĕrat ca să-ĭ măréscă tributul. 327. Mavrichie are maĭ multe rĕsbóie cu Hagan, care ajunsese până la Ţarigrad. El ţinea cea maĭ mare parte din Panonia. 327. El auḑind că oştile Romane eraŭ fără comandanţi năvăleşte în Thrachia, venind Priscus se retrage. El intră cu oştile în Dalmaţia, Priscus trimite armată şi îĭ goneşte de aci. 328. El al doilea an intră în Thrachia şi în Misia, Mavrichie face pace cu el plătindu-ĭ. 329. Co-

www.dacoromanica.ro

mentiul şi Priscus hatman, împreunând oştirile, pornesc contra varvarilor fără ştirea împĕratuluĭ. El trimite înaintea lor doĭ fiĭ de aĭ sĕĭ cu óste, însă sunt bătuţĭ pe malurile Dunăreĭ; el trimese a doua ḑi iar óste însă este bătută, a treia ḑi vine el însuşĭ, însă a fost bătut, el a scăpat cu fuga la apa Tiseĭ, unde Hatmaniĭ îl urmăresc şi îl bate Ghepiḑiĭ eraŭ sub stăpînirea luĭ. 329. Cu tóte că a fost bătut de atâtea orĭ, el strînge armata pe apa Tiseĭ. 329. El făcuse pace, scrie Theofilactos Samocatis. 330 El face pace cu Iraclie. 332. La el trimite Horosie solĭ îndemnându-l să înconjóre Ţarigradul. 333. Luĭ voia Apsimar să îĭ dea pe Justinian. 340.

Halaoş, ţinut, a fost stăpînit de Românĭ. 474.

Halchedonul. Spre el aŭ apucat Tătarâiĭ, scrie Zosim. 211. Aci fuge Mavrichie de unde Foca trimete să'l aducă. 331. El era unde este acum satul pe cariĭ Turcii îl numesc Cadichion, în faţa Vizantiĭ peste Boaz. 331. Perşiĭ luaseră Ierusalimul, Eghyptul şi Alexandria şi veniseră până la Halchedon. 332

Haldeĭască. «Vrăjitoarea haldeĭască saŭ stihurile tocmite, aŭ întrarmat pe Dumnăzăŭ» ḑice poeticul Clavdianus. 203.

Haldeiĭ, aŭ scris istorie ceĭ dintâĭ după Sf. Scriptură. 58.

Haldeul. Aşa numesce «poeticul Clavdianus» pe Christos. 202.

Halep. Aprópe de el e îngropat Suleiman Şah. 439. Până aprópe de el prădează Evdogral. 439.

Haliciul, avea domn pe Roman. 41?, 419.

Halifélele. Serachéniĭ supt Halifélele luĭ Muhamed la Asia s'aŭ întărit. 335.

Haniĭ Tătarilor. 21. Despre prada Hanuluĭ Batie. 50. Hanul Batie şi Tătariĭ luĭ. 142. La 1062, Ghíula hanul Hunilor, pradă ţara ungurésca. 145. La 732, Constantin fiul împĕratuluĭ Leon, ia de «Dómnă» pe fata hanuluĭ Cazarilor. 345. La 800, hanul Hunilor cere ajutor de la Carolus cel mare. 351, 352. Când a fost lupta între Laslăŭ şi Batie, hanul tătăresc. 393, 442, 456 Haniĭ Tătărescĭ. 435. Haniĭ Crâmuluĭ. 435, 437. Ginghiz Han. 435, 436, 437, 439, 447. Oguz Han, nepotul luĭ Caĭ Han. 439. Când a fost năpada hanuluĭ Batie. 446. Ţĕrile Românescĭ după prada luĭ Batie Han. 461. Atlan, hanul tătăresc. 475.

Harcovul, târg, a avut sotnic pe Preda Stambol Românul. 217.

Harun, domnul Serachenilor, luĭ îĭ plăteşte Nichifor ca să facă pace. 352.

Hasan Sultan, pe mâna luĭ cade împĕratul Dioghenis. 386.

Hassiia, ducat. Thuringhia este între ducatul Hassiiĭ, Misiiĭ, Brunsviguluĭ şi Franconieĭ. 285. Locuitoriĭ de aci, iaŭ numirea de Franconĭ. 277.

Hatman. Traian era hatman iscusit. 14. Hatmaniĭ Gotthilor eraŭ Athanaric şi Fritighernis, când aŭ trecut prin Dachia. 17. Flac a fost hatman adică se numea, la Romanĭ, consul. 72. Gotthiĭ aŭ venit cu hatmanul lor Filomiris de la Scandinavia. 73. Flac, hatmanilor Romanilor dobândesce Sardica. 78. Despre Hatmanul Flac. 110, 113, 117, 118, 119, 123,

www.dacoromanica.ro

124, 125, 128, 129, 130, 159. «Aetie» Hatman al Romanilor pe la 419 de la Chr. 133. Solomon cu fraţiĭ sĕĭ, carii eraŭ hatmaniĭ oştilor, ţin pĭept luĭ Ghĭula, hanul Unilor ce năvălise în ţara ungurescă. 145. Bonfin despre năvala hatmanuluĭ Unilor, Copullı. 148. La anul 69 d. Chr., «Vitelie» hatmanul, care ajunsese împĕrat, gonesce pe Salvie Otho ce venea împotriva luĭ. 165. La 70 d. Chr., Sarmaţiĭ trec Dunărea, pradă Misia şi omóră pe hatmanul Fonteus Agrippa. 165. La 97 d. Chr. Domiţian orânduesce hatman oştilor pe Julian. 166. Turciĭ şi Huniad, vestitul hatman al Ungurilor. 174. Traian, omóră mulţĭ din Jidovii, carĭ în Egypet şi în Chipros, ridicaseră capul împotriva Romanilor şi a Grecilor,—prin hatmanul sĕŭ «Marţie Turbon». 194. Marcu Aureliŭ orânduesce hatman asupra Ghermanilor Cati, pre Aufidius Victorinnus. 200. Poeticul Clavdianus îşĭ începe aşa versurile sale, relative la biruinţa luĭ Marco Avrelie, ast-fel: «Acolo vre-o laudă a hatmanilor n'aŭ fost, etc. (Laus ibi nulla Ducum, etc.). 202. Emilian, «Hatmanul Lighiónelor de la Misia», era om de ném african. 209. Zonoras despre «Avreleus Dacul», hatmanul oştilor călărimeĭ. 212 Pe la 273, se scólă «Hatmanul şi Domnul» Gheţilor şi Sarmaţilor, Cunab, asupra Romanilor. 221. La 1712, era «hatman Coronii Leşeştĭ», Ioan Sobeţki» 224. Avrelian e ucis de hatmaniĭ sĕĭ la Kinofrurion. 225. La 293, Galerie Hatmanul trece Dunărea, împotriva Bastarnilor, Carpilor şi Sarmaţilor, pe carĭ îĭ bate. 232. Constantin pune crăiile, «despărţite» de el, sub hatmaniĭ oblăduitorĭ. 243 Thrachia, Machedonia şi Dachia sînt sub un singur hatman. 244. Comparaţie cu hatmanul din Moldova. 244. Justinian prin vrednicia hatmanilor luĭ Velisarie şi Nasitis, stârpesce pre Gotthĭ din Italia. 266, 267. Hatmaniĭ luĭ Honorie n'aŭ băgat de sémă înaintarea luĭ Alaric. 274. Alaric şi hatmanul Stilihon. 276. Despre purtarea luĭ Aeţie hatmanul apusuluĭ. 278. Hunĭĭ şi Anthimie şi Arniglisie, hatmaniĭ luĭ Theodosie. 284. Attila poruncesce de la Isnac, hatmanilor sĕĭ să supue pre Normanii, Frisiĭ Cimbriĭ, şi pre ceĭ-l'alţĭ Varvarĭ de prin prejur. 285. Aetie, ales voevod peste tóte oştile protivnice Hunilor, bate pe Attila. 288. Ghenseric, Domnul Vandalilor bate pre Hatmaniĭ luĭ Leon. 291. Sabinian, hatmanul oştilor din Illyria, opresce în mersul luĭ, pe Theodoric, Domnul Gotthilor. 293. Moise hatman al noroduluĭ «Izraiitén». 300. Hatmanul Petza bate pe Bulgarĭ şi pe Ghepidĭ. 311. Vitalian omóră pe hatmaniĭ Chiril. 312, 313, şi Ipatie. 313. Justinian, hatmanul Velisarie şi Narsitis Hadâmbul. 314. Justinian trimite, hatmanul Godila împotriva Hunilor. 315. Justinian trimite oştile spre Italia şi Africa, cu hatmanul Velisarie şi cu Narsitis. 316. Hatmanul Ioan, pe la 551, bate pe Sclavinĭ. 317. Răzbóele hatmanilor luĭ Justinian cu Sclavoniĭ. 324. «Mavrichie» hatmanul, ce a fost apoĭ împĕrat, birueşte pe Perşĭ. 326. Mavrichie trimite pe hatmanul Priscus împotriva Slovenilor. 327. Baduarie a

www.dacoromanica.ro

fost hatman în Schythia şi în Dachia, în timpul luĭ Mavrichie 328. La 601, hatmaniĭ Commentiul şi Priscus trec Dunărea împotriva Varvarilor. 329. Petăr, hatmanul luĭ Mavrichie şi voevodul Apsihon. 330. Iraclie» bate óstea perséscă condusă de Sarvar hatmanul. 333. Cu vrednicia hatmanuluĭ Von, saŭ cu ajutorul prea Curateĭ Fecióre de la Vlaherna «precum va Chedrinos» sînt bătuţĭ Varvariĭ năvălitorĭ. 333. La 626, Iraclie se luptă cu Razatis, hatmanul Perşilor. 334. Hatmaniĭ împăratuluĭ de răsărit ne băgând în sémă pe Bulgarĭ, aceştia intră în imperiŭ. 336. Constantin Pogonat, hatmaniĭ săĭ şi Varvariĭ. 337. La 963 Nichifor Foca, care fusese hatman, ajunge împărat. 369. Ruşiĭ, cu hatmaniĭ lor, Boris şi Roman, vin asupra Bulgarilor. 369. Cimischie trimite pe hatmanul sĕŭ Vardas împotriva Ruşilor. 370. Hatmaniĭ luĭ Mihail Paflagon purtându-se rĕŭ, isbutesce Petăr. 379. Iaroslav trimite pe Vladimir fiul sĕŭ şi pe Vişat, hatmanul Varĭaghilor, asupra Grecilor. 381. Bela prinde pe «Hatmanul oştilor Marhion de Turinghia şi 'l trimite la Hènric. 383. Tătariĭ prind pe Hatmaniĭ împăratuluĭ de răsărit, ce veniseră împotriva lor. 384. Mihail Duca face hatman pe un sîrb numit Nestor, ce ajunsese Vestarhis. 387. La 1075 hatmanul oştilor asupra Turcilor, numit Nichifor Votaniatis, e necredicios împăratuluĭ sĕŭ. 387. Alexie Comnenos, vestit hatman, ajunge la 1081, hatman. 388. Episcopul şi hatmanul Magdeburghianul. 389. Isachie Anghel îşĭ împarte óstea pe la hatmanĭ, spre a se apăra. 405. Isachie împărat dăruesce «hatman asupra Vlahilor, pre Aspiitie». 407. Împĕratul Isachie, dând óste pe séma hatmanilor, răscumpără Varna. 408. Constantin, vĕrul împĕratuluĭ Isachie, ia în pază provincia filippopolitană, şi e trimis hatman într'acolo. 408. Vlahiĭ spuneaŭ că de va sta mult, la împĕrăţie Isachie Anghel şi familia luĭ, apoĭ împĕrăţia lor se va mări şi nu vor «lipsi dintre dânşiĭ Domnĭ şi din coapsele lor hatmanĭ a ĭeşi.» 408. Alexiĭ Gvidon şi Vasilie Vatacis, hatmaniĭ luĭ Isachie Anghel, sînt bătuţĭ de Vlahĭ. 409. Împĕratul Alexie trimite hatman, cu oştile, asupra Vlahilor pe Aspiatis. 411. Slujitoriĭ lasă singur pe hatmanul orînduit de împĕratul Alexie. 412. Ioan şi hatmaniĭ împĕratuluĭ. 417. Hatmanul «Vineţiĭanilor», Dandul şi Latiniĭ. 421. Balduin şi ceĭ-l'alţĭ hatmanĭ împotriva Grecilor. 425. Tătariĭ şi hatmanul oştilor latinescĭ, Tero. 431. Theodor Vrama, hatman oştilor lătinescĭ fuge din 'naintea Tătarilor. 432.

Havan, împĕrăţie este spre răsărit de balta Hiva. 439.

Hăneşti, sat, aci locuiesc Saşiĭ care aŭ descălecat în Sarmaţia şi carĭ astă-ḑĭ se numesc Destabanĭ. 350.

Hănia Tătarilor de la Crâm. 395.

Hătmănia. Mesius Dechie în Hătmănia sa aŭ bătut pe Tătarĭ şi i-aŭ gonit peste Don. 208. Offichiile Hătmăniilor. 219. Multă óste strângêndu-se supt hătmănia a mulţĭ a plecat contra Turcilor. 388. Ioan luă hătmănia oştilor, care împotriva Vlahilor era trimisă spre Filipopolis.

www.dacoromanica.ro

417. Mihail gătind óste sub Hătmănia frăţine-sĕŭ, aŭ trimis'o să spargă adunătura de prădătorĭ. 476.
Helvetul cel tênĕr. 8.
Henric, împĕrat al apusuluĭ, la care Solomon nu cere ajutor căcĭ era în luptă cu Saxonii şi cu Papa, ţice Bonfin. 148.
Henric, fratele luĭ Balduin. 398, 430. Bate Udriiul şi contra luĭ sunt chemaţĭ Valahiĭ. 398. E ridicat la împĕrăţie în locul luĭ Balduin. 430. Inconjóră Udriiul maĭ strîns de cât Balduin. Bate cetatea. E înconjurat şi el de Ioan Alexie Porunceşte să maĭ vie óste de la Ţarigrad. 431. Fuge spre Didimotih, unde, făcênd pace, intră. 431. Cuprinde Udriiul şi Didimotih. 432. La 1210, ia cetăţile din Thrachia. 434. A coprins multe cetăţĭ a Grecieĭ şi a Peloponesuluĭ şi a altora din Thrachia. 466, 467.
Henric, craiul Danieĭ cu alţiĭ aŭ mers contra Serachenilor din Ispania. 389.
Henric, duce, se bate cu Tătariĭ luĭ Peta, la Ligniţĭ, şi Creştiniĭ sunt măcelăriţĭ de Tătarĭ. 449.
Henric, Fiul luĭ Frederic al II-a, frate al luĭ Cornad, e trimis contra luĭ Batie, pe care îl învinge. 451.
Henric al III-a împĕrat al Râmuluĭ ajută pe Petăr să vie la crăie. 380. In al 6-lea an al împĕrăţieĭ luĭ, a venit la tronul Ungarieĭ Andriaş. 383. Dă armată luĭ Andriaş contra fratelui luĭ Bela. 383. Bela învingênd trimite solĭ de pace la el. 383. In al 42-lea an al domnieĭ luĭ s'a făcut o cruciadă. 388.
Henric VI, era împĕrat al Apusuluĭ pe timpul luĭ Alexie Anghel. 410. După mórtea luĭ vine la împĕrăţie frate-sĕŭ Filip care avea de împĕrătésă pe Irini fata luĭ Isachie împĕratul. 420.
Heraclaea. Veţĭ *Iracliia*.
Heracles. Veţĭ *Iraclis*.
Herbul. Despre Herbul ţăreĭ Moldoveĭ. 155. Herbul Moldoveĭ vine de la cetatea Capul bouluĭ, ce a zidit'o Traian în Dachia 249.
Hercules, numit de Grecĭ Iraclis 91.
Hercule, s'a numit Maximiian în triumful de la Roma. 233. Constantin ia de însoţitor la împĕrăţie pe Maxenţie fiul luĭ Hercule. 237.
Herlem, munţĭ, lângă el se află cetatea Doboc. 146.
Herodot. Veţĭ *Irodot*.
Hersonul, cetate in Crâm. Turciĭ îĭ zic Curşuilù. De la Vosfor până aci, stăpîneaŭ Romaniĭ şi locuiaŭ Huniĭ, iar de la Herson până la gura Dunăreĭ este cale de 10 ţile, zice Procopie. 320.
Hersonisul Tavric. (Crâmul). Până aci se întindea ţara Ellinilor. 90. Aci trimite Leontie pe Justinian după ce i-a tăiat nasul. 340.
Herţiniĭ pădurea, despre ea vorbeşte Stravon. 76. De aci încep să se întinţă Gotthiĭ. 261.
Heruliĭ, aŭ venit din Scandia. 12. Fondează crăiĭ. 17. Aŭ fost alungaţĭ de Gheţĭ, ce s'aŭ numit maĭ apoĭ Dachiĭ. 71, 73. Se unesc cu Pevchiĭ, Gotthiĭ, şi Schytiĭ, şi pe vremea luĭ Gallian, făcênd 6000 vase aprópe de Nistru, trec cu 320,000 ómenĭ pe lîngă Tomis şi Marchianopolis şi intră în Misia, unde îĭ bate de 2 orĭ Clavdie. 212. Heruliĭ, voiaŭ să ţie moşie Italia. 294. Odoaţer, domnul lor, nu póte să opréscă pe

www.dacoromanica.ro

Gotthiĭ de a intra în Italia. 294. Rĕmăşiţele lor din Italia, sunt gonite de Gotthiĭ şi locurile lor, le iaŭ Gotthiĭ. 296. Lor, spune Procopie că Justinian le-a dat o parte din Dachia cu cetatea Singhidinul. 319.

Heruvimĭ. «In vréme de odihnă (pre caré dé-o cel ce pre Heruvimĭ, şi Serafimĭ să odihnéşte)» scris'aŭ Cantemir, primul ton al Hroniculuĭ. 52.

Hiğret, se ḑice pe arăpeşte aniĭ de la Mohamet. 436. La anul Higĭretuluĭ. 699. Alaiddin móre. 440.

Hilvurie, hatmanul oştilor, e cerut de Varvarĭ să le fie cap. 318.

Hina. Loc în care aŭ fost némurĭ cuprinse în Schythia asiatică. 61. Aci aŭ locuit întâiŭ Aliosmaniĭ. 387. Cu ea este vecină Tătărimea mare. 436. Pe dinafara eĭ e câmpia Capćaculuĭ. 438.

Hinichia, e înconjurată de hotarele Schytiiĭ. 60.

Hircaniĭ, vecinĭ cu Parviĭ. 74.

Hispaniĭ. Veḑĭ *Ispaniĭ.*

Hiva, baltă, în care se varsă Dara. 439.

Hloricarĭĭ, (nu hronicarĭĭ) aŭ stricat istoria adevĕrată a luĭ Ladislav. 150.

Hogea. Veḑĭ Hogea Sadi. 436, 439.

Honoria, sora luĭ Valentinian se duce la Ión tiranul şi pentru purtarea eĭ este gonită din Palat. 278. Fiind gonită din Ţarigrad, chiamă pe Attila să intre în împĕrăţia Romană. 282. Nicolaĭ Holah, spune că e cerută de Attila. 289.

Honorie şi Arcadie, pe vremea lor Dachia aŭ dobîndit'o Gotthiĭ carĭ făcuseră armată în Italia, spune Iordanis şi Procopie. 132. A fost hatman al Romanilor pe vremea luĭ Unalia din neamul Valahilor, zice Sarniţie. 133. Până în vremea luĭ staŭ Vandaliĭ în Panonia. 240. Sub el, Vandaliĭ sunt chemaţĭ în Gallia de unde trec în Spania. 240. El prin voevodul Stilihon voeşte să ia Iliria de la Arcadie. 266. Romaniĭ cu Dachia până la el, 270,—şi după el. 272. Impĕratul apusuluĭ după mórtea tatăluĭ sĕŭ Theodosie. 273. El este înconjurat în cetatea Asta de către Alaric şi scăpat de Stilihon. 274. Omóră pe Stilihon pentru că a învoit trecerea luĭ Alaric din Italia. 276. Sora sa Plachidia este robită de Alaric şi dată de nevastă luĭ Athaulth. Voeşte să facă pace cu Alaric însă acesta iĭ pune condiţiunea ca el şi cu aĭ sĕĭ să fie primit în Italia, ceea ce el nu primeşte. 276. A murit în Roma lăsând urmaş pe fiul sĕŭ Valentinian şi mătuşa sa Plachidia. 276. Cincĭ anĭ după mórtea luĭ Honorie, la 428 saŭ 429, Clodie fiul luĭ Farmund, trece Renul în Galia. 277. După mórtea luĭ Honoriŭ, Ioan împărăţea tirănesce. 278.

Honorius. Veḑĭ *Honorie.*

Hosral, împĕratul Perşilor, hronicul Persesc Mirhondi zice că înainte Huşrev. Contra luĭ vine Iraclie, el nu voeşte să facă pace şi trimite înaintea luĭ Iraclie, pe hatmanul Sarvar care este bătut; vine el însuşĭ, însă este bătut şi el. El după ce este bătut trimite solĭ la Bulgarĭ, Slovenĭ şi la Ilagan îndemnându-ĭ să înconjóre Ţarigradul fiind fără apĕrare. Chedrinos spune că tot timpul cât Iraclie a stat în Persia, pe toţĭ oşteniĭ i-a nutrit cu animale

www.dacoromanica.ro

după moşiile luĭ. Iraclie a stat 6 anĭ până când móre Hosroe. Luĭ îĭ urméză Sirois. 332, 333, 334.

Hotinul, cetate. Rĕmăsese nelocuită după rĕsboiul Turcilor cu Leşiĭ. 224.

XP. Aşa era scris pe stégurile luĭ Constantin cel mare. 237.

Hris. Domnul Cuţo-Vlahilor în Greţia. 395, 413. In contra luĭ merge Alexie Anghel. Era Vlah, şi viclenindu-se de Petăr şi Asan, cu 600 ómenĭ aĭ săĭ se luptă cu ceĭ doĭ fraţi. 414. El stă pe lîngă împĕratul şi bănuindu-l Alexie, îl pune în închisóre, apoĭ dându-ĭ drumul, e pus pentru paza Strumiţeĭ. El face mult rĕŭ Romeilor. Impĕratul strînge armata contra luĭ, dar se întórce după douĕ lunĭ la Ţarigrad. 414. El luase Prosacul, pe care 'l întărise şi la 1198, vine împĕratul în contra luĭ. 415. La el fugise meşterul maşinilor de rĕsboĭ ale luĭ Alexie. Impĕratul face pace cu el şi îĭ lasă ţinuturile de lîngă Strumiţa şi Prosac. Iĭ dă de soţie o rudă a sa, pe care o desparte de bărbatul eĭ, şi o trimite la Hris cu Constantin Sevasto Radénul. 416.

Hrisoculeilor, familie. 25.

Hrisoverghiĭ, familie. 25.

Hristofor, fiul luĭ Roman Lecapiss 357.

Hristos. Longobardiĭ pre la 568 de la Hr. se cobóră din Scandia. 12. Némul Roman e cu 753 anĭ înainte de «a să naşte Domnul Hr.». 13. «Stĭagul luĭ Hr. . 26. Cantemir se adreséză tuturor iubiţilor în Hr. 49. In anul 107 de la Is. Chr. aŭ descălecat Traian în Dachia. 50. Inainte de Hr. cu 1206 anĭ, a scris Omiros, 59; iar Irodot cu 444 anĭ. 59. Anul în care a fost cuprinsă Misiĭa. 63. Flac a fost consul cu 132 anĭ înainte de Hr. 72, 77. Povestirea luĭ Stravon despre Dachĭ, trebue să fie cu sute de anĭ înainte de Hr. 75. La ce an înainte de Christos aŭ trecut Traciĭ în Asia. 77. Când a fost consul «Ştipion». 77. Ce scrie Xifilin pentru anul 94 de la Hr. 79. Când a fost omorât Domiţian. 80. «Bătaia întâiŭ» cu Dachiĭ aŭ fost la 101 de la Hr. 81; iar podul peste Dunăre a fost făcut la 105. 83. Ce a fost în anul 1194 a. Chr. 94, şi în anul 429 p. Chr. 95. In anul 777 a. Chr. 96. La 750 a. Chr. 99. Numele luĭ Hr. a fost scris printre al supuşilor Romanĭ. 100. Ce a făcut Traian la 106 de la Chr. 105. Ovidiŭ a fost exilat cu 7 anĭ înainte de nascerea luĭ Christos. 117. Fulvius Flaccus şi Claudius Caudex sînt consulĭ la 262 a. Chr. 119. Valerius Flaccus şi Otacilius Crassus la 259 a. Chr. 120. Fulvius Flaccus şi Cornelius Lentulus la 253 a. Chr. 120. Valerius Flaccus şi Attilius Regulus la 225 a. Chr. 120. Fulvius Flaccus şi Manlius Torquatus la 222 a. Chr. 120. Fulvius Flaccus şi Clavdius Pulcher la 210 a. Chr. 120. Valerius Flaccus şi Porcius Cato la 193 a. Chr. 120. Fulvius Flaccus şi Manlius Aţidinius Fulviĭanus la 178 a. Chr. 120. Valerius Flaccus şi Claudius Marcellus la 150 a. Chr. 120. Fulvius Flaccus şi Calpurnius Piso la 133 a. Chr. 120. Fulvius Flaccus şi Cornelius Scipio Africanus la 132 a. Chr. 120. Valerius Flaccus şi Licinius Crassus Mucianus la 129 a.

www.dacoromanica.ro

Chr. 121. Fulvius Flaccus şi Plavtius Yvseus la 123 a. Chr. 121. Valerius Flaccus şi Marius la 98 a. Chr. 121. Valerius Flaccus şi M. Hereneus la 91 a. Chr. 121; apoĭ Valerius Flaccus, despre fiul căruia a vorbit Cicero. 121. Norbanus Flaccus şi Cornelius Scipio Asiaticus la 81 a. Chr. 121. Norbanus Flaccus cu August la 22 a. Chr. 121. Norbanus Flaccus şi Caesarul Drussus la 15 a. Chr. 121,—şi Caelius Rufus cu Pomponius Flaccus Graecinus, la 17 p. Chr. 122. Ultimul Fulvius este cu 123 anĭ înainte de Hr. 123. In istoria latinéscă, pomenirea Vlahilor se face, întâiŭ, la 1330 p. Chr. 133. Ce s'a întîmplat pe la 1062 p. Chr. şi pe la 1235. 144. Ghĭula, hanul Hunilor, pradă ţara unguréscă la 1062 p. Chr. 145. Annius a fost consul cu M Nonius Mucianus la 201 p. Chr. 161. O piatră cu inscripţie, de Bonfin arătată, vorbesce despre el. Caesar s'a născut la 61 a. Chr. 163. Pompeiŭ a fost consul la 58 a. Chr., iar la 48 a. Chr. se cértă cu Cesar. 163. August Octavian se face consul la 41 a. Chr. 163. Hristos se nasce după 25 anĭ de domnie a luĭ August. 164. Tiberius móre la 37 p. Chr. 164. Caligula se bolnăvesce şi móre la 54 p. Chr. 164. La 70 p. Chr., trec Sarmaţiĭ Dunărea. 165. La 93 p. Chr. se luptă Romaniĭ cu Dachiĭ. 166. La 94 p. Chr., Domiţian trimite pe Iulian împotriva Dachilor. 167. Domiţian móre la 96 p. Chr., iar Nerva la 98. 167. Ce face Traian la 105 p. Chr. 190, 191, şi la 107. 192. Traian faţă de cultul luĭ Hristos. 194. Antonie Pius la 145 p. Chr. 199. Hristos şi cultul luĭ, faţă de Marcu Aureliŭ. 202, 203. Alex. Sever se închina luĭ Christ. 206. Ce a fost la 229 p. Chr. 207. Gallie pĭere la 254 p. Chr. 210. Ce li s'a întâmplat Romanilor la 265 p. Chr. 211. Aurelian vine la împĕrăţie la 270 p. Chr. 220. Aurelie Carus vine la împĕrăţie la 283 de la Chr. 230. Pe stégurile luĭ Constantin marele, era scris XP., adică Hristos 237. Constantin zidesce biserică luĭ Chr. 241. Constantin móre la 340 de la Chr. 247. Când iaŭ Romaniĭ din Dachia, gĭugul luĭ Chr. 250. Paravat numea pe Christos, Gallilean. 252. Roilas, năvălesce în anul 425 de la Chr. 278. Venirea luĭ Dragoş ar fi la 1359 de la Chr. 290. La 460 d. Chr., Dinzig urméză luĭ Attila. 291. Zenon în anul 475 de la Chr. 293. Erodot a trăit cu 444 anĭ înainte de Chr. 299. Iosif şi Filon aŭ scris pe la 60, 70 până la 90 d. Chr. 300. Vitalian vine la credinţa luĭ Christos. 312. Satul luĭ Christos. 317. Foca, la 610 d. Chr. e detronat. 331. Leon Isavrul dă jos icóna Domnuluĭ Chr. 344. Carolus marele se numesce împĕrat al apusuluĭ, la 800 d. Chr. 351. Vogoris vine la credinţa luĭ Cristos. 353. Soborul de la «Florenţia» a stropit cu sânge, haina luĭ Chr. 354. Ioan Cimischie bate monedă cu chipul luĭ Chr. şi scrie: «IS. HS. împĕratul împĕraţilor». 370. Sub «Avgust Chesar» s'a născut Christos. 371. Vladimir s'a botezat la 988 d. Chr. 373, 374. La anul 1000 d. Chr. împĕratul Vasilie merge împotriva Bulgarilor. 375. Despre «Sfântul al luĭ Hs. Mâcenic Dimitrie». 401. Ieşirea luĭ Genghiz

www.dacoromanica.ro

Han e la anul 1212 de la Chr. 436. Ghenghiz Han cuprinse Persia pe la 1214 d. Chr. 439. Alaiddin móre la 1300 d. Chr., iar Osman la 1326 d. Chr. 440. Gheiza stă la crăiie la 1078 d. Chr. 444. La 1236 d. Chr., Batie se scólă din Tătărâme. 447. La 1210 de la Chr., Henric ia cetăţile cuprinse de Ioan Alexie şi Vlahĭ, de la Grecĭ. 467. Unĭĭ Românĭ pe la 1222 d. Chr. ar fi luat protecţia crailor ungurescĭ. 467. Milutin craiul Sirbilor, ar fi luat pe fata domnuluĭ românesc pe la 1274 d. Chr. 481. Ureche vornicul pune eşirea luĭ Dragoş vodă la 1313 d. Chr., iar N. Costin la 1299 d. Chr. 483. Neculaĭ Costin despre un uric a luĭ Roman vodă, scris pe la 1392 d. Chr. 483.

Hrişul, rîŭ. Pe el, la locul numit Bătorian, Bonfin spune că Ladislav a ridicat o biserică. 150.

Hronicul a vechimeĭ Romano-Moldo-Vlachilor. 1, 50. Cum va fi. 9. Ce povestesc Hronicele. 13. Pomenire pre scurt cu Hronic. 19. Ce se va arăta în Hronic. 23. Ce se va arăta «in tomosul al doilea a Hroniculuĭ nostru .26. In multe locurĭ ale Hroniculuĭ s'a dat învĕţătură. 49. Cum s'a lucrat Hronicul. 51. Catastihul scriitorilor pomeniţĭ în Hronic. 53. Hronice. Inceputul prolegomenelor de la Hronic 57. Ce spune Hronicul luĭ Taţitus» despre luptele cu Dachiĭ. 79. Hronicul ce va urma, va începe de 'nainte de Traian. 107. Ureche Vornicul în Pridoslovia Hroniculuĭ sĕŭ urméză pe Eneas Sylvius. 113. Scriere «în înpildirea hronicilor. 115. Hronicul Moldovenesc despre Flac. 128. Despre Muntenia în hronicile scrise în latinesce. 132. Se va arăta în Hronic, părerile scriitorilor de maĭ 'nainte. 134. Povestea cu Laslău nu e luată de Simeon, din hronicul unguresc. 136. Simeon pune înaintea Predoslovieĭ hroniculuĭ luĭ Ureche, povestea luĭ. 138, 453. Un hronic bulgăresc. 139, 140, 141, 143. Luĭ Vladislav, îĭ ţic hronicele, sfînt. 145. Va începe Hronicul. 162. Pridoslovia hroniculuĭ. 169. Ce spun hronicele ungurescĭ despre rĕsboiul luĭ Vladislav cu Baiazid. 174. Hronicĭ a stăpînirĭĭ maĭ depărtate. 175. Hronicul vechimeĭ némuluĭ Moldovenesc. 179. Hronicul Moldoveĭ de la Dragoş Vodă. 180. Hronicele luĭ Urechie şi Miron Costin. 180. Cartea I-iŭa Hroniculuĭ luĭ Cantemir. 181. Cititorul «să se odihnéscă cu adeverinţa hroniculuĭ». 184. Hronicul luĭ Evsevie, 194, 201, 206, 207. Despre Misia se va vorbi maĭ departe, în cursul Hroniculuĭ. 217. Evsevie în Hronic despre cele din anul 302. 232. Urmarea Hroniculuĭ. 244, 298, 301. Faptele de le 332, în Hronic la Ieronim şi Idatie. 245. Ieronim în Hronic, despre botezul luĭ Constantin cel mare. 247. Ricţiol, Ieronim şi Idatie în Hronic despre Iulian Paravatul. 251. Idatie, în Hronic, despre Valens. 257. Ieronim, în Kronic, despre Valens. 257. Hronicul va vorbi despre Gotthĭ. 259. Idatie şi Prosper, în Hronic, despre Theodosie cel mare şi Athanaric. 265. Prosper şi Marcelin, în Hronic, despre cele de la anul 393, 266. Se va arăta în Hronic, cum că Gotthiĭ aŭ fost sub stăpînirea Hunilor, timp de 50 anĭ. 269. Despre cele de la 386, Idatie,

www.dacoromanica.ro

Ammian şi Marţelin» în Hronic. 270. Despre anul 369, Ieronim şi Idatie, în Hronic. 271. Hronicul Alexandrin, despre Theodosie. 272 Idatie şi Marţelin, în Hronic, despre Alaric. 272. Prosper şi Marţelin, în Hronic, despre Radagazius. 274. Prosper în Hronic, despre Vandalí şi alţi barbarĭ. 275. Casiodor şi Prosper în Hronic, despre timpul luĭ Honorie. 276. Ivan în Hronicul Frizilor, despre Crăiile Varvarilor. 277. Prosper în Hronic, şi alţiĭ, despre Varvarĭ. 277. Prosper, Marţelin, Idatie şi Isidor în Hronic, despre timpul luĭ Attila. 278. Va vorbi despre Hunĭ, în Hronicul ce urméză. 279, 282. Prosper şi Hronicul Alexandrin, despre Hunĭ. 283. Prosper despre Hunĭ, în Hronic. 284, 286. Isidor, în Hronicul Gotthilor, despre Attila. 288. Cum va urma Hronicul. 293. Theofan în Hronicul Alexandrin, despre Zenon. 296. Hronicul se face cu greutate. din lipsă de claritate a isvórelor. 297. Hronicul Slavonesc despre Românĭ. 303. Canóne trebuitóre pentru înţelegerea Hroniculuĭ. 307. Ricţiolus, în Hronic, despre năbuşirea Sclavinilor, 317. Hronicul moldovenesc, al luĭ Ureche despre Ruşiĭ de la Sucéva. 325. Hronicul Persesc. 332. Rictiol, în Hronicul cel mare, despre mórtea luĭ Iraclie. 334. Se va vorbi, în cursul Hroniculuĭ, despre Volohia, de pe la anul 657. 335. Ricţiol şi Calviz, în Hronicul cel mare, despre Leontie. 340. Hronicul, va vorbi despre Romanĭ şi Dachĭ. 347. Hronicul Franţiĭ, despre anul 800. 351. Hronicul fundian, despre anul 874. 354. Ricţiol, ca isvor în Hronicul cel mare. 361. «Hronicul nostru» despre stabilitatea Românilor, în Dachia. 363, 386. Hronicele rusescĭ. 364. In cursul hroniculuĭ se va aduce doveḑĭ, scriitorĭ străinĭ, spre întărirea celor afirmate. 365, 459. Mincĭuna luĭ Simeon, nu-ĭ pomenită în Hronicul, de unde spune el că a luat'o. 367. Cititorul să socotéscă bine, cele cuprinse în Hronic. 468. Hronicul despre stăpînirea rusésca. 471. Hronicul rusesc despre Vladimir. 380. Hronicul despre Aliosmanĭ. 387. Ricţiol în Hronic, despre «Manoil». 391. Hronicul despre Tătarĭ. 435. Hronicul despre craiĭ ungurescĭ. 441. Ricţiol, in Hronicul cel mare despre Hronologhia ungurésca 443. Hronicul latinesc a fost scris de Cantemir, la «Mosc . 443, — unde neavênd el pe Bonfin, «Izvodul Crailor a fost scos din Hronicul cel mare al luĭ Ricţiol. 444. Cum e scris Hronicul rusesc. 454, 455. Se reproduc cuvintele Hroniculuĭ relative la botezul luĭ Vladislav. 456. Hronicele despre un craiŭ sêrbesc rudă cu un domn românesc. 461. Hronicul începĕtor de la Radu Vodă. 462. Hronicul Muntenesc şi cel moldovenesc. 462. 470. Hronicele despre protecţia crăieĭ ungurescĭ faţă de Românĭ. 467. « Hronicele nóstre» despre Negru şi Dragoş Vodă. 469, 470, 471, 479, 482, 483. Hronicul Moldoveĭ, despre Dragoş. 475. Hronicul e lipsit de lumină, prin lipsele din istoricul Gregoras. 480. Hronicele străine, despre Radu Negru şi Dragoş. 483. Sfîrşitul Hroniculuĭ Romano-Moldo-Vlahieĭ. 484.

Hronograful. Hronograful Slovenesc

www.dacoromanica.ro

despre numele Românilor. 303. In cap. 133 din Hronograf se vorbesce despre Ihor. 357. Dragoș Vodă ar fi venit din Ardeal se spune în hronografulu luĭ Mihail și Simion. 303.
Hronografi. Uniĭ istoricĭ condamnă pe Hronografiĭ. 173.
Hronologhicul. Ce socotéște Calviz în Hronologicul sĕŭ. 81, 130.
Hrovatiĭ, trimet solĭ la împĕratul Vasilie ca să fie supușiĭ sĕĭ, și sunt primiți. 355.
Huldis, domn al Hunilor omóră pe Gaĭna. 274.
Hunneric, fiul luĭ Ghenseric, craiul Vandalilor, ia de soție pe fata luĭ Theodoric. 287.
Hunii. Veḑi *Unniĭ.*
Hunicmund, domnul Hunilor, e prins de Theodomir, domnul Gotthilor, dar e liberat. 292.
Hunii, Veḑi *Uniĭ.*
Huniad. hatman al Ungurilor. 174.
Hușrev, ast-fel se chema înainte Horosie, spune hronicul Persan Mihondi. 332.
Hvoinița cetate de sub Prus. 371.

I.

Iacov. Epistola II-a a luĭ, înțelepțiĭ lumeĭ o pun între apocrife. 172.
Iacov. Ovidie spune că Ruvim era fiul sĕŭ. 178.
Iacob Filip de la Bergainan, a scris viața luĭ Eneas Sylvius. 115.
Iacov Predser, în tîlcuirea istorieĭ luĭ Ioan Cantacuzino, după mărturia luĭ Leunclavie, spune că Românii să fie din Romaniĭ din Italĭa, și că o parte a Thessalieĭ, locuită de ieĭ, era stăpânită de Ioan Cantacuzino. 397.
Iadira, cetate în Dalmația, unde Attila așază a 2-a reședință. 285.
«Iailâș hesabuBagdat tendioner», adecă «Socotĭala smentită și de la Bagdat se póte întórce , ḑice o vorbă turcéscă. 197.
Iauicar Agasi, se ḑicea Turcesce la Protostatorul. 416.
Iaroslav, a avut de fecior pe Vladimir, pe care l'a trimes contra Grecilor. 380, 381.
Iaroslav, fratele luĭ Gheorghie Knéz, e pus de Batie în locul luĭ Gheorghie. 447.
Iavcler. 447.
Iațco Rus, după el și-a luat numele Ieţcanĭ, era maĭ de înainte de a veni Românii din Adeal. 471.
Iazighidiĭ (Eniocaldiĭ), între Nistru și Bug. 68.
Iazighiĭ. Nărod. Țara în care locuiaŭ. 65, 66, 67, 69. Se numeaŭ și Metanaștĭ. 69. Pre Iazighĭ și pre Metanaștĭ, adesea îĭ calcă Decheval. 82. Iazighiĭ și Metanaștiĭ eraŭ prieteni cu Romaniĭ. 129. Locuiaŭ în Polonia; Marco Avrelie s'a bătut cu eĭ. 201. Carolus trece pe la eĭ. 350.
Iazigul, cuprins de Huniĭ. 281.
Iberi. Veḑi *Iveri.*
Iberia saŭ Ghiurghia, aci este isgonit Papa Clement. 193.
Iconia. Impĕratul ieĭ era Athatin. 433. Sultanul ieĭ a fost Alaidin. 439. La anul 1326 urméză luĭ Osman, Orhan, în Enișehir, unde fusese mutat scaunul din Iconie. 440.
Idatie. Impărțirea împĕrăției de către Constantin cel mare. 241. Constantin cel mare, Goțiĭ și Sarmațiĭ. 245. Constans își mută scaunul în Da-

www.dacoromanica.ro

chia. 247. Despre Iulian Paravat. 251. Pe la 369. Valens trece Dunărea înpotriva Grutunghilor. 254. Primirea luĭ Athanaric de către Teodosie. 265. Goţiĭ eraŭ sub Atanaric când aŭ avut rĕsboiŭ cu Valens în 369. 271. Despre năvălirĭ de barbarĭ. 276. Aetie cere ajutor. 278. Invingerea luĭ Atila în câmpiile Cataloniei. 288.

Idolatria, Despre ceĭ ce mureaŭ în legea idolatrieĭ. 195.

Idoliĭ, în timpul luĭ Traian, idoliĭ începuserĕ a nu maĭ fi băgaţi în sémă. 193. Vladimir căsătorindu-se cu Anna s'a întors în Chiov şi a sfărmat toţi Idoliĭ şi Capiştele. 373.

Ierasus (Prut). Pe la el aŭ locuit Taifaliĭ. 68.

Ierésa. Iraclie cade la bătrêneţe în iereasa Manothelitelor. 334. Vladislav, Craĭul Unguresc, lăsându-se de eriasa papiştăşască, s'aŭ botezat. 456.

Ieronim. Despre împărţirea impĕrăţieĭ de Constantin cel mare. 241. Constantin, Goţiĭ şi Sarmaţiĭ la anul 322. 245. Sapor împĕratul Perşilor şi Constantin cel nare, în hronicul sĕŭ, spune că Evsevie episcopul Nicomidiiĭ, a botezat pe Constantin Marele. 247. Iulian Paravat şi Creştiniĭ. 251. Spune că Jovian a murit la tîrgul Danastana. 253 El spune în hronicul sĕŭ, că Gotthiĭ aŭ prădat Misia, Thrachia, Dachia şi Pannonia. 257. Rĕsboiul luĭ Athanaric cu Valens la 369. 271.

Ierusalimul, a fost prădat şi pustiit. 171. Biserica zidită de jidovĭ aci, e arsă de foc eşit din pămînt. Paravat porunceşte să se facă un teatru, din rĕmăşiţe. 252. Perşiĭ robiserĕ Ierusalimul. 334. Seracheniĭ îl stăpâneaŭ. 335. Aci a venit Sfîntul Ioan Damaschin însoţit de Sf. Cozma şi aŭ întrat în monastire. 345. Perşiĭ luase Ierusalimul. 332. Era în mânile turcilor, carĭ sunt învinşĭ de latinĭ şi se face împărat aci Godefred Bălioneus. 388. Conrad face o cruciadă ca să-l scape de sub turcĭ. 389. Tótă armata se unesce aci. 388 Pentru rĕscumpĕrarea luĭ, merge Conrad şi Frederic. 419. Andronic umbla rătăcind pe la Ierusalim. 419.

Ierusalimasca óste. 18.

Ieţcanĭ, după numele luĭ Iaţco Rus 471.

Iezdra, ar fi isvodit istoria luĭ Moise şi a Iudeilor. 171.

Iezdegherd, împĕratul Perşilor, sub paza sa lasă Arcadie pe fiul sĕŭ Theodosie, pe care el îl da luĭ Antioh ca să'l înveţe. 275.

Ifestos, «Dumnăzăul foculuĭ» la Grecĭ 89.

Iflac, nume pe care l'a găsit Leunclavie în Pandecte. 125, 158.

Ighistnl cetate zidită de împĕraţiĭ Romanĭ în fundul Schythiiĭ. 155.

Ignatie Patriarh se ceartă cu Fotie 353.

Igor, rĕmâne încă mic după mórtea tatăluĭ sĕŭ Ruric. 372. Se căsătoresce cu Olga. 372. Vezĭ *Ingor.*

Ioan Apocalipsis. Epistolele luĭ, înţelepţiĭ lumeĭ, le pun între apocrife. 172.

Ioan Astronomul, sfătuesce pe împĕratul Roman să taie capul stîlpuluĭ din vêrful Xerolofuluĭ, căcĭ ast-fel

www.dacoromanica.ro

va peri şi Simion, domnul Bolgarilor. 368.
Ioan Cimischiĭ. Veḑĭ Cimischiĭ.
Ioan domnul Zagoriĭ, era domn sârbesc. 418, 419.
Ioanis Duca. Romano-Vlahiĭ până în vremea luĭ. 395. Urméză luĭ Theodor Lascaris. 434. Pe vremea luĭ, în Ungaria împărăţia Andreas al II-a feciorul luĭ Bela 3-a. 445. Pe când împărăţia el la Nichea, Bela IV-a intră în Ungaria. 451. El móre la 1255, după ce a împărăţit 53 anĭ la Nichea, lăsând pe fiul sĕŭ Theodor Lascăr cel tânăr. 452, 476.
Ioanninia In satele ieĭ locuesc Vlahĭ. 398.
Ioan Patriarhul, primeşte împreună cu senatul pe Foca ca împĕrat. 331.
Ioan Protostratorul. La cortul luĭ fug străjile spăimântate de Vlahiĭ luĭ Hris. El era la împăraţiĭ greceştĭ, cum e Ianicar Agasi, la Turcĭ. 416.
Ioan Sevastocratul pune să se dea palme luĭ Asan. 400.
Ioan Vasilivić, împĕratul Mosculuĭ, a luat de soţie pe Iliana, fata luĭ Ştefan cel mare. 26.
Ioan Zamoischie. Scriitor vecin. 23, 54. Numele luĭ se găsesce în dicţionarul luĭ Moreri. 113. El e léh. 113. Urméză părerile luĭ Eneas Silvius. 124. Despre Românĭ. 127, 150, 221. Despre «Jan Zamoschie» scriitor leah. 367.
Ioatham, fiul luĭ Osia, stăpînul Iudeiĭ şi contimporan cu fondarea Romeĭ. 99.
Iohan Bobelin Persona, scriitorul luĭ Eneas Sylvius, sub al căruĭ nume, Eneas a dat scrierile sale la ivélă. 116.
Iohan Borres. 104.
Iohan Bun. Spune despre năródele din Dachia. 68. Scrie din Gloverie, că locuitoriĭ Muntenieĭ, Moldoveĭ şi Ardialuluĭ, aŭ fost Gheţiĭ, căroi a Romaniĭ le aŭ zis Dachĭ, iar pe urmă, tărziŭ, ţările s'aŭ despărţit şi dintr'una singură, aŭ luat cele 3 numirĭ de maĭ sus. 304.
Ion Antonie de la Campania, a scris viaţa luĭ Eneas Sylvius. 115.
Ion Cantacuzin împĕrat, scriitor grec. 156. El nu pomenesce nimic în istoria sa despre începĕtura Romanilor. 157. Istoria luĭ o tâlcuesce Iacov Predser. 397. La împĕrăţia luĭ se va arăta întinderea Românilor până în Grecia. 466.
Ion Comneno, feciorul luĭ Alexie ce-ĭ maĭ zic şi Calo Ioanis. (Veḑĭ acuta). 388.
Ion Consulul, feciorul luĭ Rufin Patriarhul, e trimis în contra Hunilor de Justinian. 315.
Ion Damaschin Sfîntul, era la curtea domnuluĭ Serachenilor Masalmas, şi auḑind despre purtarea luĭ Leon Isavrul scrie contra luĭ, Leon falşifica scrisul luĭ şi face o scrisóre prin care l'ar invita pe el ca să cuprindă Damascul şi o trimete domnuluĭ Serachenilor; Amira domnul lor pune de îĭ taie mâna dréptă, se zice că s'ar fi făcut o minune şi că mâna s'ar fi lipit la loc, atuncĭ Amira l'ar fi primit iarăşĭ la curte şi el în urmă însoţit de Sf. Cosma s'aŭ dus la Lavra Sfîntuluĭ Sava la Ierusalim şi a intrat în mănăstire de unde ar fi scris cărţĭ bisericeştĭ. 344, 345.
Ion Hatmanul, gonesce pe Sclavinĭ de sub Ţarigrad şi îĭ biruesce la Andrianopolis. 317.
Ion Sobeţki, era hatmanul Leşilor. 224.

www.dacoromanica.ro

Ion Tiranul, vine la împĕrăţie după mórtea luĭ Honorie, la el vine Honoria sora luĭ Valentinian, însă pentru purtarea eĭ este gonită din ‚palat Contra luĭ chimă Aetie hatmanul pe Huniĭ. 278.

Ioniĭ. Ném de Grecĭ. 90.

Iornand. 54, 69. De ném Got. 73. Scrie că Gotthiĭ aŭ plecat din Scandinavia. 74. Numesce Corrilus pe craiul Dac, Sarrulis. 78. Vorbesce de luptele luĭ Derbeneŭ cu Domiţian. 79. El numesce pe Decheval, Duirpanis. 80. Scrie că pe vremea luĭ Arcadie şi Honorie, Dachia aŭ dobîndit'o Gotthiĭ carĭ făcuseră armată în Italia. 132, 133. Despre coloniile din Dachia. 159. Despre Gotthĭ. 207. După el Patavie vorbesce de Gotthiĭ. 260, 269. Spune că Ostrogothiĭ locuiaŭ de la gurile Dunăreĭ, unde este Crâmul şi până la Chilia. 262, 263, 264, 268. De aceia mitropolitul Crâmuluĭ se numesce al Gotthiiĭ. 263, 264. Iar Visegotthiĭ maĭ spre apus de dînşiĭ, căcĭ să fi trecut Dunărea nicĭ el nicĭ Patavie nu spune 263 Ar fi făcut vr'o menţiune dacă Gotthiĭ ar fi trecut peste hotarele Dachiĭ. 264. Despre Alaric. 266. El zice că Ostrogotthiĭ de şi sub stăpînirea Hunilor, dar aŭ rémas tot în aceleaşĭ locurĭ însă cu domnĭ deosebiţĭ. 267. El afirmă că Gotthiĭ nu aŭ stat de de cât până la mórtea luĭ Atila şi pe urmă s'aŭ sculat cu domnul lor Verimudis şi aŭ fugit în Galia la Visegotthiĭ. 269. Despre Radagazius. 274. Despre craiile Varvarilor faţă de Attila. 286, 288. Despre Iulie Nepos. 292. Despre Theodoric. 294. Despre Vandalĭ. 318.

Iosif Iudeul, osîndesce pe Ellanic, Aghisilau, Efor, Timeu, Antioh. Filist şi Chillie. 173. Scrie în Ellineşte şi a alcătuit cartea de vechimea lucrurilor iudeştĭ. 300.

Iosip, basna luĭ. 248.

Iovan, vine craiŭ al Bulgarilor după mórtea luĭ Samoil. 375. Bate Dirachion unde este omorît de soldaţiĭ săĭ. 376.

Iovenalis, în satira despre Traian. 193. Jovenalis vorbesce de tocmélə împĕrăţieĭ şi treĭ rĕsbóe ale luĭ Traian. 186.

Iovian, urméză luĭ Paravat. Face pace cu Perşiĭ. Intocêndu-se spre Ţarigrad, şi sosind la têrgul Danastana, între Galatiia şi Vithinia, móre după 7 lunĭ, şi zile 22 de domnie, scrie Jeronim. 253.

Iovie s'a chemat Diocleţian în triumf. 233.

Ipatie, hatman, e ucis de Vitalian. 313.

Ipodrom saŭ Atmeidan. Pe aci aŭ fost tîrîţĭ Apsimar şi Iraclie. 341.

Ipsala îĭ ţic Turciĭ cetăţeĭ Chipsala 415.

Iracliia Intre ea şi Vyzantiia se află Kinofrurion, unde a fost ucis Avrelian de llatmaniĭ săĭ. 225.

Iraclian, hatman împreună cu Macrian ucid pe Gallian la Mediolan. 212.

Iraclie, Ihor prădéză Iraclie «de la maré négră». 357.

Ihor. Veţĭ, *Igor*, saŭ *Ingher* saŭ *Ingor*.

Ildârâm, adică fulger e numit Baezid. 441.

Iléna. 93. Veţĭ *Elena*.

Ilĭana, fata luĭ Ştefan cel Mare e dată după Ioan Vasilivić, împăratul Mosculuĭ. 26.

Iliaş, ficiorul luĭ Alexandru Vodă, a luat pe Mariĭa sora Sofiiĭ. 26.

Ilie. Laslăŭ rĕspunţênd luĭ Sava că

www.dacoromanica.ro

nu are de bĕut, Sava întocmaĭ ca Ilie se rugă să curgă apă din norĭ. 141.

Ilion saŭ Troia, pe unde aŭ trecut oştile Romanilor trimise contra luĭ Antioh. 101. Veḑĭ *Troada.*

Illyria a fost prădată de Bulgarĭ. 12. In ea fundează crăiĭ Varvarĭĭ. 17. Locul Illyrieĭ. 64 Hotar al Gheţieĭ. 66, 68. Aci s'a luptat Fulvius Flaccus al XII-lea cu Vartaiĭ. 121. Se pustiise pe vremea luĭ Avrelian care temându-se de a nu o maĭ putea ţine, retrage pe coloniĭ din Dachia. 151. In ea aŭ năvălit Varvarĭĭ Crivĕţuluĭ, spune Zonoras. 215. In ea se întórce Probus din Ghermania. 228. Galerie Avgust, de la înconjurarea Romeĭ se întórce cu oştile în Illiria. 233. Maximin lasă pe Lichinie, în Illiria. 234 In ea trece ca nepriaten, Maximin. 237. Făcea parte din una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242. Făcea parte din crăiia Italiiĭ şi cuprindea 6 provinciĭ. 242. A fost dată luĭ Constans. 246. Stilihon vrea să o ia. 266 Gothiĭ o pradă. 273. Aci trece Alaric. 274. Attila trece în ea. 283. Attila fuge în ea, după înfrângerea din câmpiile Catalonieĭ. 289. Din ea îl goneşte Marchian. 289. Din Thrachia Ostrogotthiĭ intră cu prăzĭ în Illiria. 291. Sabinian era hatmanul oştilor din ea, la 479. 293. In ea întemeiază Sloveniĭ crăiĭ. 304. In timpul luĭ Justinian e prădată de Goţĭ. 316. Marginile ieĭ le şterge Dunărea. 320. In ea face Justinian multe cetăţĭ, spune Procopie. 323. Maĭ multe cetăţĭ ale eĭ sunt coprinse de Hagan. 327. Bulgariĭ în Illyria. 338. Aŭ prădat'o Pazinaziĭ. 379. Era supusă crăieĭ ungureştĭ. 469.

Imuluĭ munţĭ. 64. Veḑĭ *Em.*

Imbros. Veḑĭ *Imvros.*

Imvros, insulă în archipelagul Chicladelor. însă nu face parte din aceiaşĭ divisiune a imperiuluĭ Roman. 242.

India. Până la ea eraŭ hotarele împĕrăţieĭ romane. 14. E vecină cu Schythia. 60, 61. Până la ea a ajuns Alex. cel mare. 88. Onisicrit a scris întâiŭ despre India. 173. Până la India, umplu Tătarĭĭ Crămuluĭ, ţĕrile cu robiĭ de la Leşĭ. 175. Traian, de ar fi fost tînĕr s'ar fi dus până la ea. 191. Sub împĕrăţia eĭ fuseseră Tătarĭĭ. 436.

Inghenuus, hatmanul oştireĭ Misieĭ, cu vrednicia luĭ Avreleus Dacul, hatmanul călărimeĭ, se ridică împĕrat pe timpul luĭ Gallienus, însă e prins şi omorît. 212.

Ingher (Ingor) a fost tata luĭ Svetoslav şi moş luĭ Vladimir. Chedrinos scrie că el cu 10 miĭ de Ruşĭ cu vase ieşind pe M. Neagră a lovit sub Ţarigrad şi a prădat Thrachia, în contra lor iase Roman care le-a ars vasele şi pe eĭ i-a împrăştiat. Letopiseţele Rusescĭ scriŭ că el la întâiul resbel a fost bătut, apoĭ strângêndu-şĭ óste s'a întors asupra Grecilor, i-a lovit în Asia şi aŭ prădat ţara Paflagonieĭ şi până la Nicomidie a ajuns, şi Roman cere pace şi plăteşte maĭ mult de cât plătise Leon şi fratele séŭ Alexandru. Olga este nevasta luĭ. 357.

Ingliterra. Locul Ingliterеĭ în împĕrţirea făcută de Constantin cel Mare. 242.

www.dacoromanica.ro

Inglizese, craiul. La el cere ajutor Bela IV-a. 450.

„In hoc vinces“ era scris în jurul cruceĭ care s'a arătat pe cer, luĭ Constantin cel mare. 237.

Inovezĭĭ, cu eĭ leagă prieteşug Polovţiĭ. 365. Impreună cu Românii şi Bastarniĭ fundară maĭ multe cetăţĭ 365.

Insacon, cetate, în Thuringhia, se maĭ numeşte acum Isnac. Aci aşează Attila, sfatul. 285.

Ioan, împĕratul Lazilor. După el rĕmăsese Evdochia văduvă. 481.

Ioan, un óre-care în vasul căruia a sărit Vladimir, când armata greciască i-a spart corabia. 381.

Ioan Alexie. Despre Ioan, domnul Românilor. 395. Ioan fratele luĭ Asan, e luat zălog de Isachie Anghel. 407. Asan întorcându-să, de la un Ivanco Român, (zicea Misiĭ luĭ Ioann), carile şi rudă, şi fórte credincios îĭ ĭera, fu ucis. 411. Trage pe Vlahĭ lângă sine şi se desparte de ceĭ-l'alţĭ Bulgarĭ. Apucă Cârnovul, unde se apĕră fiind gonit de Petăr. Fuge la împĕratul, cerând ajutor contra luĭ Petăr. Merge Manuil Camize, Protostratorul, dar, la Filippopolis, óstea se risipeşte. 412. Se zice că fusese îndemnat de către Isachie Sevastocratul, care-ĭ promisese daruri, şi pe fică-sa Theodora, soţie. 412. Fuge din Târnov şi vine la împĕratul. După fuga luĭ, Petăr rĕmâne singur stăpânitor. 413. E primit cu cinste de împĕratul Alexie Anghel. 413. Voeşte să ea de soţie pe Theodora. 413. E pus în rîndul ómenilor maĭ puternicĭ. 413. Cade viclean împĕratuluĭ, întăreşte cu cetăţĭ locurile dimpregiurul Emuluĭ. La el trimite împĕratul un hadâmb care însă, îĭ spune că vine óste asupra luĭ. Ioan se retrage în munţĭ. Crizimul, făcut de Ioan, e înconjurat. 418. Cu amăgeală, el prinde pe Protostratorul. El supune cetăţile de pe lângă M. Emuluĭ. Aduce sub stăpânire. ţara Smolenilor. 418. El intră în Misia şi ia Constanţia, apoĭ ia Varna. El începe domnia separată a Vlahilor. 419. In mâna luĭ, cade Protostratorul. Isbânţile luĭ. 419, 420. La el fug Grecĭĭ goniţĭ de Balduin. 423. Primeşte pe Grecĭ şi trimite la Latinĭ să încheie pace. Primind rĕspuns rĕŭ, se ridică cu óstea, contra latinilor. La 1205 intră în Thrachia, bate pe Latinĭ carĭ fug la Ţarigrad şi împedică rĕsboiul pe care Balduin voia să-'l facă contra Grecilor din Asia. 424. Luase cu el şi Tătarĭ. Fiind înconjurat în Udriiŭ, dă poruncă Tătarilor să năvălească în tabăra Latinilor. 425. Ioan, cu Românii, fuge şi se ascunde. De aci trimite pe Coza mârzacul să năvălească în Latinĭ şi să se întórcă repede spre el. Latiniĭ luându-se după tătarĭ, Ioan îĭ bate şi prinde viŭ pe Balduin, la 1205. A sprijinit pe Grecĭ contra Latinilor. 426. Ţine pe Bulduin 16 lunĭ, în robie, apoĭ îĭ tae mâinile şi picióre̊le şi îl aruncă într'o prăpastie. 427. De la el vrea Balduin să se rĕscumpere. 427. Dă voe Tătarilor să prade cetăţile carĭ fuseseră sub Latinĭ, şi merge la Thessalonic. In drum ia cetatea Serras. Auzind că el a cuprins Serras, Marhion se închide în Thessalonic. 428. El cuprinde cetăţile de sub stăpânirea Marhionuluĭ. Inconjóră Thesalonic şi îl ia. Apoĭ îl dă luĭ Theodor Anghel.

www.dacoromanica.ro

429. De la el nu pot să rĕscumpere Latiniĭ pe Balduin. 430. Inconjóră tabăra luĭ Henric. 430. La 1206 ia Filippopoli şi omóră pe hatmanul Aspiatis. 431. Impreună cu Tătariĭ, devastează Thrachia. 431. Dinaintea luĭ fuge hatmanul Theodor Vrama. 432. Prădează Rodosto, Arcadiopolis, Çorlu şi Misina. Merge până sub Ţarigrad, apoĭ prăpădeşce până în pajişte oraşul Athira. Neputând lua Didimotihul şi Udriul se înapoiază. 432. Pe când el prăda, Theodor Lascaris cuprinde Efesul. 433. Ioan Alexie şi timpul luĭ Batie. 465, 474. A legat prieteşug cu Latiniĭ şi a supus împreună Grecia, Thessalia etc. 466. Cetăţile luĭ din Thrachia i le-a luat Henric împĕratul Latinilor. 467.

Iraclie, fiul luĭ Iraclie cel bătrân. Istoria amestecată în Iraclie. 331. Este trimis de tatăl sĕŭ în ajutorul luĭ Foca, însă el pune mâna pe Foca îl omóră şi vine el în locul luĭ. El întâiŭ linişteşte lucrurile în Evropa, făcênd pace cu Hagan, apoĭ trece în Asia contra luĭ Hosroe, voesce să facă pace cu el, însă acesta nu primeşte. 332. El bate întâiŭ pe hatmanul luĭ Hosroe, Sarvar, şi în urmă pe el. El împarte armata în 3 părţĭ, o parte o trimete la Ţarigrad, o parte o dă sub comanda luĭ frate-sĕŭ Theodor, iară o parte o opresce el. In timpul luĭ, Ţarigradul este înconjurat de Hunĭ (cum le çice Zonaras) saŭ de Avarĭ (cum le çice Chedrinos) cari luaseră cu eĭ pe Sclavonĭ şi pe Ghepiçĭ. El a avut Turcĭ cu plată aduşĭ în Asia carĭ l'aŭ părăsit şi s'aŭ dus peste munţiĭ Cavcazuluĭ. 333. Iraclie bate pe Razatis hatmanul Perşilor. Chedrinos spune că Iraclie cât timp a stat în Persia a nutrit armata numaĭ cu vînat de pe moşiile luĭ Hosroe. El a stat în Persia 6 anĭ, până la mórtea luĭ Hosroe, căcĭ Sirois căre vine după Hosroe se supune luĭ. El ia sânta cruce de la Perşĭ. Insă el la bătrâneţe cade la irezie şi móre de dropică la anul 641, după ce a împărăţit 30 de anĭ şi 10 lunĭ; Patavie çice că 4 lunĭ şi 6 çile; Ricţiol çice că 5 lunĭ şi 8 çile. După el vine la împărăţie fiul sĕŭ Constantin. 334. Istoria de la Constantin fiul luĭ Iraclie până la Constantin Pogonat. 335. In timpul luĭ Iraclie Turcii aŭ rupt pórta de fer la munţiĭ Cafcasuluĭ. 438.

Iraclie cel bătrân guvernatorul Africăĭ, de la el cere ajutor Foca, însă el trimite pe fiul sĕŭ Iraclie. 332.

Iraclie. In timpul împărăţiiĭ luĭ, scriitorul Teofilactos Samocatis spune că Avariĭ, Sclavoniĭ, Ghepiziĭ locuiaŭ maĭ sus de Volochia spre părţile Ungureştĭ. 329, 330.

Iraclie, pe care Justinian îl spânzura cu fratele sĕŭ Apsimar. 341.

Iraclion, fiul Martineĭ, împĕrăţeşte împreună cu Martina mătuşa luĭ Constantin, însă după 6 lunĭ senatul află despre otrăvirea săvîrşită asupra luĭ Constantin, pe Martina o trimite în exil, şi luĭ Iraclion îĭ taie nasul şi 'l bagă în monastire şi după el urméză la împĕrăţie Constans fiul luĭ Constantin şi nepotul luĭ. 335.

Iraclis, a biruit în spre Apus. 88. Alexandru cel Machedon ar fi puŧut ajunge până aci. 88. A avut rĕsboiŭ

www.dacoromanica.ro

cu Troadenii, după cum spune Dionisyodot. 91. Numit de Latini, Hercules. 91. Iraclis se rîdică asupra Troadeĭ. 91. Omorâse pe Laomedont. 91.

Ircania. Pardoşii ieĭ. 11.

Iregle, numesc Turcii, Perinthul. 432.

Irini. Este fata hanului Cazarilor şi nevasta luĭ Constantin Copronim şi botezându-se ia uumele de Irini. 345. Tot aşa se trăgăneză istoria de la Constantin Copronym până la Constantin şi maică-sa Irini. 345. De la sfîrşitul împĕrăţieĭ luĭ Constantin Pogonat curmă voroava pentru Dachia nóstră până la împĕrăţia luĭ Constantin şi a maică-sa Iriniĭ timp de 106 anĭ. 347, 18. Maica luĭ Constantin îngrijea de împĕrăţie, ea trimite óste şi scóte pe Sclavoniĭ care prădaseră Thesalia şi Peloponis din Greţia, este depărtată de la împĕrăţie de către fiul sĕŭ. 348. Ea voind să ia împĕrăţia iarăşĭ, vorbind cu maĭ mulţĭ senatorĭ, prin vicleşug pune mâna pe Constantin şi îĭ scóte ochiĭ. 349 Ea a împĕrăţit singură 6 anĭ; în timpul eĭ şi a fiuluĭ eĭ, s'a făcut la anul 787 al 7-lea Săbor. 351. După mórtea eĭ a stat la împĕrăţie Nichifor Patrichie Logothetis. 351.

Irini, fata luĭ Isachie Anghel şi soţia luĭ Filip. 411, 420.

Irodian. Dion şi Evtropie în viaţa luĭ Irodian, despre Caracalla şi Gheta. 205. Irodian, cartea 6, despre Alexandru Sever. 206. Cartea 8, despre Gordian. 207.

Irodot, a scris la 444 a. Hs. De la el se vede că Greciĭ aveaŭ puţină cunoştinţă de părţile Schythieĭ. 59. Pomeneşte de Taifalĭ. 68 Despre locuirea Dachilor cu Misiĭ şi Thrachiĭ. 77. Uniĭ îĭ zic părintele istorieĭ. 172. Irodot ar fi voit să se amestece printre Olimpicĭ şi numaĭ de aceea ar fi scris istoria sa. 172. Scrie că apa Fasis ar fi despărţit Evropa de Asia, iar nu Boazul de la Ţarigrad. 227. A scris lucrurile Ellinilor după sute de anĭ 299.

Isaccé, numesc Turcii Obluciţa. 240.

Isachie Anghel. E biruit de Romano-Moldo-Vlahĭ. 18. Impĕrat al Ţarigraduluĭ, Sarniţie spune că pe vremea luĭ se face pomenire despre Vlahĭ în iştoricul Nichita Honiatis. 133. Asupra luĭ s'aŭ ridicat Românĭ, zice Sarniţie, şi aicĭ se pomenesc pentru prima óră Vlahĭ. 133.

Isachie Comneno Anghel. Pe vremea luĭ Dachia făcea trup comun cu împĕrăţia. 338. In timpul acestuĭ împĕrat se despart Dachiĭ de împĕrăţie. 359, 376, 377. In 11 Septembrie 1185, Isachie Anghel scapă în biserică, ca să nu fie omorît de Andronic. 391. Isachie Anghel şi Vlahiĭ. 393. In cartea VII a Croniceĭ luĭ Cantemir se descrie istoria de la Isachie Anghel până la Ionnis Duca. 395. Pataviе în hronicul sĕŭ sosind pe la vremile luĭ spune că multe rĕsbóe a avut cu Româniĭ. 396. A avut cu Vlahiĭ, rĕsbóie nenorocite. 396. Sub el, Vlahiĭ se dèspart de la împĕrăţie scrie Halcocondilas. 397, 398. Pe vremea luĭ, istoriciĭ încep să pomenească despre Românĭ. 399. Se urcă pe tron după Andronic. 399. Strânge óste la 1187 şi merge contra Vlahilor şi îĭ bate. 402. Ese contra Vlahilor din Ţarigrad la 1188, pune tabăra la Agathopolitan şi apoĭ merge la Tavrocom. Trimite contra

www.dacoromanica.ro

Vlahilor, pe Chesarul Conrad. Porneşte spre Udriiul. 404. Se întórce la Udriiŭ. 406. Intâmpinéză la Verroïa năvălirile Vlahilor şi Tătarâlor. 406. De asemenea merge spre Agathopolis şi Filippopolis. 406. Voeşte să tragă de partea sa pe Misiĭ şi să apuce Zagora, pleacă de la Filippopolis spre Triadiţa, dar apucat de iarnă, se duce la Ţarigrad. 406. La 1189, porneşte iar contra Misiilor şi bate în deşert cetatea Loviţiĭ. Se întórce acasă. 406. Luase pe muierea luĭ Asan şi pe Ioan fratele luĭ zălog. 407. Orândueşte pe Aspiitie hatman contra Vlahilor. 407. Tătarîiĭ iĭ omóră mulţĭ soldaţĭ. 407. De abia scapă la Verroïa şi de aci la Ţarigrad. 408. Rĕscumpără Varna şi întăreşte Anhialon cu óste şi turnurĭ. 408. Merge apoĭ la Filippopolis contra Vlahilor, şi dă provinţia Filippopolitană, luĭ Constantin. Scóte maĭ târziŭ, ochiĭ luĭ Constantin. 408. Bate pe Sârbĭ şi apoĭ merge în Ungaria la socrul sĕŭ Bela. 409. A cincea óră, se întórce de la Vlahĭ, fiind influenţat de o prorocire. La 1195, se scólă asupra luĭ, frate-sĕŭ Alexiĭ Angheĭ, care iĭ scóte ochiĭ. 409, 420. A împĕrăţit 9 anĭ, 8 lunĭ. 409. Cu el a fost frate Alexie, spune Honiatis. 410. Pe fata luĭ, Irini, o ţinea Filip, fratele luĭ Henric al VI-a. 411. Ioan şi vĕduva luĭ Isachie. 413. Pe când împĕrăţia el, fuge Andronic la Ismailténĭ. 419. Inţelegând că Filip s'a urcat pe tron, iĭ cere ajutor prin fiul sĕŭ Alexie Anghel. 420. La 1203 intră împreună cu fiul sĕŭ şi cu ajutorul Latinilor, în Ţarigrad. 420. Domnia luĭ, ţine 7 lunĭ. 420. Este omorât de către Murciflis. 422. Maĭ 'nainte de el, s'a pomenit de Bela. 441. La 1186, Vlahiĭ aŭ avut multe rĕsbóie cu el. 445. Luĭ iĭ dă Bela al 3-a, pe fiica sea Maria. 443. Pe vremea luĭ s'a întîmplat invazia tătarilor în împărăţie. 466.

Isachie Comneno. Vine împĕrat după Mihail Stratiotic. Zonaras spune să fi purtat răsboiŭ contra ungurilor şi a tătarilor. 382.

Isachie Sevastocratul. E orânduit în potriva Vlahilor. 411. Se ţice că el a îndemnat pe Ivanco să omóre pe Asan, promiţându-ĭ darurĭ şi pe fică-sa Theodora. 412, 413, 417. Cade în urgia împĕratuluĭ. 412.

Izauria. Veţĭ *Isavria.*

Isavria. Probus potolesce în Isavria, la 280, pe Parthĭ. 228.

Isidis. Eĭ i se închinaŭ Eleniĭ. 89.

Isidor. 54. Zice: Gotthiia (Ghetiia) maĭ pe urmă s'aŭ numit Dachiia şi Gotthiĭ (Ghethiĭ) Dachĭ. 71. Spune că năvălirea luĭ Alaric în Italia s'a întâmplat în acelaşĭ an în care Vandalii şi Sveviĭ aŭ coprins Gallia: Alaniĭ, Luzitania şi Silinghiĭ, Betica. 276. Isidor în hronic vorbeşce de Aetie, hatmanul Apusuluĭ. 278. Despre lupta luĭ Atila din câmpiĭ Catalonieĭ. 288.

Isis. Veţĭ *Isidis.*

Ismailténiĭ. Pe la ieĭ rătăceşte Andronic. 419.

Isnac, se maĭ numeşte cetatea Insacon. 285.

Isocrat, istoric, afirmă că Macsimin Lichinie s'ar fi născut în Dachiïa. 156. Despre Diocleţian şi Maximian. 232. Despre zidirea Constantinopoluluĭ. 241. Veţĭ *Socrat.*

Ispania. In ea intră Gotthiĭ la 414 şi

www.dacoromanica.ro

fondează crăie. 12. Din ea vine Theodosie. 16. In ea a dus Iraclis pe Troadenii robiţi. 91. Aicĭ Fulvius consul în anul 178 voeşte să facă o capişte. 120. La Italica, în ea zice Dion şi Evtropie că s'a născut Traian. 193. La ea se duce Constantin Hlorus. 232. Din Gallia, Vandalii trec în ea. 240. A 5-a stare a Varvarilor, a fost în Ispania, zice Sarniţie. 240. Făcea parte din a 4-a divisiune a imperiului luĭ Constantin Marele. 242. Crăia ieĭ era cuprinsă în Gallia. 242. Avea 7 provinţii. 242. Şi din ea vin representanţi, în sinodul de la Sardica. 250. Din ea chiamă Graţian pe Theodosie cel mare. 258. Supusă de Gotthiĭ, formézĕ împreună cu Galia şi Africa împĕrăţia Visegoţilor. 266. Gotthiĭ aŭ trecut Dunărea maĭ sus de Dachia când aŭ venit în ea. 273. Alanĭ, Svevĭ şi Gothĭ, trec în ea 276. Inceputul crăiiĭ eĭ este pus de către Visegotthiĭ. 277, 321. In ea vine Henric craiul Danieĭ să goniască pe Seracheni. 389.

Ispanii, ce sunt? 12. Fulvius, consul la 178 a. Chr. s'a bătut cu Ispaniĭ. 120.

Istoriciĭ. Istoriciĭ se cértă asupra originiĭ Francezilor. 11. Ce spun istoriciĭ despre Traian şi Dechebal. 14. Istoriciĭ Leşescĭ. 21. Ce spun istoriciĭ creştinescĭ. 22. Lipsa de istoricĭ. 49. Alcătuirea Hroniculuĭ după istoricĭ. 53. Catastih de istoricĭ. 53, 54, 55. Spusele luĭ Iustin. 59, 67, 71. Ce spun istoriciĭ despre ţărâle a stăpâniriĭ Moldoviĭ. 62. Bonfin şi Leunclavie despre Dachia. 63. Zonara arată care a fost Illyria. 64. Munţiĭ Brasovéniĭ la scriitoriĭ maĭ noĭ grecescĭ. 69. Ce spun istoriciĭ şi Gheografiĭ despre numele Dachilor. 73. Dachiĭ nu sunt din Gotthĭ, spun istoriciĭ. 74. Cercetarea istoricilor pentru scrierea asupra începutuluĭ crăiiĭ Dachilor. 75. Dion despre Dachĭ şi Domiţian. 81. Pano-Dachia la istoriciĭ greceştĭ. 83. Plutarh, vestit istoric. 87. Ce spun unĭĭ istoricĭ despre zidirea cetăţiĭ Alexia. 91. Ce spun istoriciĭ, şi maĭ ales Dionisiodot, despre rĕsboiul dintre Troadenĭ şi Elladénĭ. 94. Ţisele luĭ Iustin, după Trogus. 95. Martorĭ despre ellenismul Romanilor sunt istoriciĭ vechĭ. 101. Pentru evghenia némuluĭ românese nu s'a adus marturĭ istoricĭ. 107. Ce se cuvine adevĕratuluĭ istoric. 110. Istoriciĭ citaţĭ până acum nu vorbesc despre Vlahia de la Flach. 112. Zamoschie este puţin cunoscut între istoricĭ. 113. Scriŭ istoriciĭ că Fulvius Flaccus, tovarăşul de consulat al luĭ «Cornelie Ştipion Africanul a avut răsboiŭ cu robiĭ rĕsculaţĭ din Sicilia. 121. Istoriciĭ nu spun că vre-un Flach a supus pe Ghetĭ saŭ pe Dachĭ. 122. Istoriciĭ şi numele de Flachia. 123, 124, 125. Părerea istoricilor deosebită de a luĭ Halcocondila. 126. Doĭ istoricĭ leşescĭ tăgăduesc origina Românilor din Romanĭ. 127. Povestirea luĭ Sarniţie despre stâlpiĭ luĭ Traian nu se găsesc la vre-un alt istoric. 129 Sarniţie despre Nichita Honiatis. 131. Istoriciĭ nu pomenesc despre amestecarea Grecilor cu Romaniĭ de care vorbesce Sarniţie. 132. Ţara muntenéscă la istoriciĭ latinescĭ s'ar fi chemând Mon-

www.dacoromanica.ro

tana. 132. Vlahii la istoricii grecesci. 133. «De ar fi fost Românii din rămăşiţele oştii lui Traian, istoricii latini nu le-ar fi uitat numele», ţic unii. 134. Nu se spune la istorici despre o venire nouĕ a Romanilor, după Traian. 135. Cantemir a cercetat pe istoricii ce aŭ scris pentru lucrurile ungureşti. 136. Va spune ce va găsi în ceĭ-l'alţi istorici. 144. Bonfin despre lucrurile unguresci. 145, 197. Spusele unor istorici despre lupta dintre Ladislav şi un «Un». 146. Nu se găsesce la istorici, basna pomenită despre împăratul Râmuluĭ. 149. Istoricii despre trecerea coloniilor peste Dunăre din ordînul luĭ Aurelian. 150, 215, 217, 221, 222, 223. Sarniţie face greşelĭ, aşa cum nu se găsesce la alţi istorici. 152. Mărturiile istoricilor despre descălecarea Dachieĭ de Traian, şi persistenţa coloniştilor. 153, 155, 156, 160, 161, 162, 185. Evtropie despre Avgust. 164. Istoricii despre războiul Dachilor cu Romanii. 166, 186. Istoricii sunt urmaţi de Cantemir. 171, 172. Cum trebue să scrie un istoric. 177. La Ureche şi la Miron Costin sunt însemnate multe de la scriitorii străini. 180. Ce ar fi fost de n'ar mai fi povestit vre-un istoric de la luarea Ţarigraduluĭ de Turcĭ. 183. Despre podul luĭ Traian. 188, 189. Dion, Evtropie şi Xifilin despre Traian. 192, 193. Se va dovedi traiul necurmat al Românilor în Dachia, prin ajutorul istoricilor. 196. Istoricii despre Adrian. 197, 198, Istoricii despre Antonie Pius. 199. Iulie Capitolin despre Ghermanii Cati. 200. Istoricii despre Commod. 203. Bonfin despre Severin. 205. De unde începe Dion. 207. Istoricii nu scriŭ că Romanii aŭ eşit din locurile lor. 209. Ce scrie Zosim istoricul pentru anul 257. 211. Doveḑi despre locuirea Dachieĭ cu Românĭ pe vremea luĭ Galiens, la Zonaras. 212. Se va merge din istoric în istoric. 225. Irodot istoricul «despre apa Fasis.» 227. Istoricii despre Romanii din Dachia. 229, 230, 235, 238. Istoricul Chedrinos despre Constantin-cel-mare. 239. Istoricul Zosim despre Constantin cel mare. 240, 241. Dachia a fost în numĕrul provinciilor romane prenumĕrată, cum se vede din Vopiscus şi alţi istorici. 243. Istoricii despre timpul ulterior luĭ Constantin cel mare. 245. Istoricii despre botezul luĭ Constantin cel mare. 247. Istoricii despre Constans. 247. Se mai aduc şi alte doveḑi, afară de mărturiile istoricilor de până acum. 248. Istoricii lumescĭ şi Theodoric istoricul bisericesc, despre jumătatea secoluluĭ al IV-a. 250. In vremile luĭ Julian Paravat, nu arată istoricii, să se fi lucrat ceva în părţile Dachieĭ. 251. Istoricii despre Iulian Paravatul. 253. Istoricii despre Valens. 254. Istoricii despre Theodosie. 258. Istoricii mai noi sînt mai îndrăsneţi de cât cum ar trebui. 259, 260. Unde pun istoricii şi geografii, Tomos. 261. Istoricul Iornand nu scrie lămurit despre Visegotthĭ. 263. Istoricul Iornand despre Gotthĭ. 264. Istoricii nu vorbesc lămurit pe deplin. 265. Istoricul Procopie Chesarénul despre Gotthĭ. 267. Istoricul Iornand despre Ostrogotthĭ.

www.dacoromanica.ro

268. Ammian despre Athanaric şi Valens, 271. Istoricii nu pomenesc despre Varvarĭ faţă dè Dachia, până la mórtea luĭ Theodosie. 272. Când aŭ ajuns Hunii cu prăḑile din Panonia până în Dachia, istoricii nu spun. 273. Istoricul Prosper despre anul 405. 274 Istoricii nu spun despre locuitorii din Dachia, de la începutul secoluluĭ al V-a. 275. Istoricii despre Traian şi Dachĭ, saŭ a Gothilor luĭ Pretorie. 279. Istoricii despre Hunĭ şi Gotthĭ. 280. Istoricii despre Hunĭ. 281. Istoricul unguresc Olah, numesce pe Vleda, Buda. 282. Istoricii despre Dachia şi Attila. 283. E greşită data pusă de Istoricul Moldovenesc, pentru venirea luĭ Dragoş Vodă. 290. Istoricul Marţelus» despre anul 487. 294. Istoricii despre Zenon şi Theodoric. 295. Despre istoricĭ. 298, 299, 300. Istoricii despre Bulgarĭ la începutul secoluluĭ al VI-a. 302. Istoricii Leşeşcĭ despre numele Românilor. 306, 308. Zonaras despre Bisantinĭ la începutul secoluluĭ al VI-a. 312. Istoricii nu spun despre Volohia pe timpul luĭ Anastasie. 314. Chedrinos despre Justinian. 315. Istoricul Procopie Chesarénul despre zidirile luĭ Justinian. 321. Istoricii despre Justinian şi Dachia. 324. Istoricii nu pomenesc despre Dachia pe la sfîrşitul secoluluĭ al VI-a. 327. Doveḑi din istoricul Samocatis. 328, 330. Istoricii nu spun despre Dachia de la jumătatea secoluluĭ al VII-a. 335. Istoricii despre Constantin Pogonat. 336, 337. Istoricii despre o Publică, ce pe timpul luĭ Isachie Anghel ţinea tot de trupul împĕrăţieĭ. 338. Istoricii despre Bulgarĭ în timpul luĭ Constantin Pogonat, şi despre Volohia. 341. Istoricii grecescĭ despre Cazarĭ şi Cazacĭ. 342. Istoricii nu pomenesc de stăpînirea Bulgarilor dincóce, peste Dunăre. 346, 347. Bonfin aduce cuvintele istoricilor vremurilor de la finea véculuĭ al VIII-a. 349, 350. Istoricii despre Leon. 355, şi timpul luĭ. 356. Istoricii grecescĭ despre jumătatea véculuĭ al X-a. 357. Istoricii Romanilor şi alţii despre starea necurmată a Romanilor în Volohia. 359, 360, 361, 386, 459. Istoricii rusescĭ şi leşescĭ despre traiul Romanilor în Volohia. 362. Istoricii grecescĭ despre amestecătura unor hórde ale unor némurĭ cu Romaniĭ din Dachia. 364. Istoricii despre Romanĭ şi alte némurĭ. 365. Istoricii nu cunosc pre Laslăŭ. 366, 442, 444, nicĭ amestecul Pecenegilor prin Italia. 367. Istoricii strĕinĭ despre némul moldovenesc. 268. Chedrinos despre anul 968. 369. Istoricii greceşcĭ despre împĕratul Cimischie. 370, şi despre Olga, soţia luĭ Igor. 372. Istoricii rusescĭ. 374. Istoricul grec, Nichita Honiatis despre războiul Românilor cu împĕraţii Ţarigraduluĭ. 376, 390. Chedrinos despre Bogdania. 377. Istoricii grecescĭ despre Pazinazĭ . 378, 382. Istoricul Bonfin despre Muntenia şi Ungaria. 383. Istoricul Zonaras despre Tătariĭ, numiţi Uzi. 383. Istoricul Curoplat despre «Pazinachi . 384. Istoricii leşescĭ, 384, şi maĭ cu sémă Dlugoş, despre ţĕrile Moldoveĭ. 385, 390. Istoricii despre Turcĭ şi Tătarĭ. 387. Istoricii grecescĭ şi latinescĭ nu pomenesc de Românĭ, pe

www.dacoromanica.ro

la 1147. 389. Istoriciĭ despre Bela. 391. Istoriciĭ despre Comneni. 392. Istoricul Nichita Honiatis despre Românĭ şi Ţarigrad. 393, 396, 399, 401, 403, 405, 407, 411, 414, 432, 445. Athatin, la istoriciĭ turcescĭ «Alaiddin . 433. Cantemir lasă la o parte cele din istoriciĭ turceşcĭ. 435. Istoriciĭ greşesc anul eşireĭ luĭ Ginghiz Han. 436. Hina, la istoriciĭ arăpescĭ «Cin». 438. Dara, la istoriciĭ turcescĭ Nahrà». 439. Din doĭ Vladislavĭ, pomeniţi de istoricĭ, nu era nicĭ unul când a venit Batie. 443. Cantemir, n'a avut fiind la Moscva, pe Bonfin istoricul. 444. De 'naînte de 1206, istoriciĭ arată pe Românĭ, cu Domnĭ. 445. Sambuţie istoricul despre Galliţia. 446. Se va urma cu mărturiile din istoriciĭ străinĭ. 446. Marin istoricul despre Batie. 447, 448. Simeon spune că a luat povestea despre Laslăŭ de la istoricul unguresc. 453. Istoricul sârbesc despre Busurmanĭ. 457. «Basnele istoriculuĭ bulgăresc 458. Istoriciĭ străinĭ despre Românĭ, pe vremea luĭ Batie. 462, 463, 465, 467, 468. Primul istoric al Moldoveĭ. 470. Istoriciĭ străinĭ despre Molisdava». 471. Domnul Moldovenilor la istoricul Laonic Halcocondilas, e numit «Ἄρχον τῆς μελανῆς Βογδανίας». 474. Istoricul Nichifor Grigoras, despre luarea în căsătorie a fiiceĭ Domnuluĭ de Valahia, de către craiul sârbesc. 478, 479, 480, 483. Istoriciĭ grecescĭ despre timpul de pe la 1274. 481.

Istrachiĭ, între Nistru şi Bug. 68.

Istratie al III-lea logofăt a luĭ Constantin Voevod Cantemir, tatăl luĭ Cantemir. Ca şi Misail şi Simion în Pridoslovie Letopiseţuluĭ sĕŭ spune că Dragoş a trecut în Moldova cu strînsură de ómenĭ proştĭ, păstorĭ şi vînătorĭ, carĭ din întîmplare aŭ dat peste Moldova şi s'aŭ aşezat acolo. 472.

Istria, ţara Muntenească. 126, locuită de Vlahĭ spune Ilalcocondilas. 157.

Istropolis (Chilia, Lycostomon), cetate la gura Dunăreĭ şi la hotarul Schytieĭ. 60.

Istros. Aşa să chémă ellinesce, Dunărea. 59.

Istros, cetate. A fost lăsată de Tătarâĭ la dreapta scrie Zosim. 211.

Isus Hristos. Veḑĭ Hristos.

Italia. Spre ea se depărtéză Constans. 16. Italia faţă de Turcĭ. 20. Până în munţiĭ eĭ se întindea pădurea Herţineĭ. 76. Româniĭ sînt din Italia aduşĭ. 85, 110, 111, 124, 125, 126, 127, 135, 151, 218. Până la ea aŭ venit Ellinĭi. 90. Eneas vine în ea. 95, 96. Romaniĭ supun Italia. 99. Volohiĭ, după Sarniţie, va să ḑică născuţĭ în Italia. 131. Gothiĭ aŭ făcut óste în Italia. 132, Avrelian n'a dus pre Romanĭ îndărăt, în Italia. 134. Zonaras spune că Schythiĭ aŭ răzbit până în Italia. 209. Sub Galiennus pătrund în Italia, Saxoniĭ şi Cattiĭ. 211. In ea a fost a 4-a stare a Varvarilor, ḑice Sarniţie. 240. Din ea Velisarie şi Narsitis Hadâmbul, hatmaniĭ luĭ Justinian, gonesc varvariĭ în Ispania. 240. Leghiónele aduse de Traian din Italia, Avrelian le întórce peste Dunăre. 240. Făcea parte din a 3 a divisiune a imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242 Coprindea Crăiia Italiiĭ, Africăĭ şi parte din Illiria. 242. In ea aşează Constantin Marele, pe Gotthiĭ su-

www.dacoromanica.ro

puşĭ. 245. A fost dată luĭ Constans. 246. Era stăpânită de Constans şi Zonaras spune că Constantin o cere luĭ Constans. 248. Şi din ea vin representanţiĭ în sinodul de la Sardica. 250. Gotthiĭ sub Radagaizus şi Alaric aŭ năvălit în ea. 266, 267, 272. Gotthiĭ când aŭ venit în ea aŭ trecut Dunărea maĭ sus de Dachia. 273. Radagazius în Italia. 274 Alaric năvălesce în Italia în acelaşĭ an în care Vandaliĭ şi Sveviĭ coprind Galia; Alaniĭ, Luzitania, Silinghiĭ, Betica, spun Idatie şi Isidor. 276. Alaric cerea de la Honorie ca să fie primit în Italia. 276. Huniĭ în Italia. 283. Drumul Varvarilor e prin ea. 285. In ea eraŭ Vandaliĭ sub Ghenseric. 287. Attila în Italia. 288. In ea intră Attila, gonit din Illiria. 289. Din ea plécă Attila îndemnat de papa Leon şi intră în Gallia. 289. Iulie Nepos intră în Italia contra luĭ Glichirie. 292. Spre ea merge Iulie Nepos. 292. In ea îndeamnă Zenon pe Theodoric Amali să intre prieteneşte. 294. Heruliĭ voiaŭ să ţie Italia, ca moşie. 294. Theodoric se găteşte să mérgă spre ea. 294. Din Misia, Theodoric purcede spre Italia. 294. S'o împărţéscă în douĕ, se învoeşte Odoaţer cu Theodoric. 295. Din ea scóte Theodoric pe Herulĭ. 296. Romanilor din ea, Sloveniĭ le zic Romleni. 303. Romanilor din ea, uniĭ din Sloveni le zic Volohĭ. 304. Zidirĭ şi biruinţe ale luĭ Justinian în Italia. 314. Velisarie îşĭ întinde oştile spre ea. 316. Spre ea eraŭ rĕsbóie. 319. Marginile ieĭ le şterge Dunărea. 320. Oştile împĕrăţieĭ eraŭ aci contra Vandalilor şi Gothilor, çu Velisar. 325. La 902, Ungurĭi intră în Italia. 356. In douĕ rînduri este prădată de Unguri. 358. Uniĭ istoricĭ zic că dacă ar fi fost Romaniĭ din Dachia tot una cu ceĭ din Italia, istoriciĭ romani n'ar fi contenit de a scri despre eĭ. 361. Limba românéscă de la Italia la Nipru. 366. Pecinegiĭ nu s'aŭ dus în Italia. 367. Uniĭ istoricĭ unguri spun că aŭ adus Laslăul pe Romînĭ din temniţele Italieĭ. 393. De la ea ar veni Românii zice Iacov Predser. 397. In spre ea treceaŭ barbariĭ, după ce treceaŭ prin Dacia, saŭ în spre Grecia. 464. Alte coloniĭ din Italia afară de cele aduse de Traian, nu s'aŭ maĭ adus. 473.

Italiani. Veḑi *Itali.*

Italica în Ispania, aci zice Dion Evtropie că s'a născut Traian. 193· Tot de aci era şi Adrian. 196.

Italienesc. Scriitoriĭ italienescĭ ne apĕră. 24. Dachiĭ, spun uniĭ 'şĭ aŭ amestecat limba lor cu cea latinéscă şi némul lor cu cel italienesc. 110. Sarniţie spune că sunt urme de limbă italienéscă la Romînĭ. 130, 135, şi o părere despre origina limbeĭ românescĭ, din cea latinescă, din cea italienéscă. 134. Sarniţie spune că Avrelian a scos, din Dachia, leghiónele italienescĭ, aduse de Traian. 152. Limba Vlahilor se asémănă cu cea italienéscă, spune Halcocondilas. 157. De la Galaţi până la marea Négră sunt 500 mile italienescĭ. 269. Theodat craiul, vorbea limba luĭ de moşie, italienéscă. 375.

Italiĭ. Limba Dachilor sémănă cu a Italilor, ḉice Halcocondilas. 126, ca şi obiceiurile. 127. Sarniţie des-

www.dacoromanica.ro

pre Românĭ faţă de «Italianĭ». 131. Eraŭ cu Dachiĭ, Ghetĭ, Slovenĭ şi Grecĭ în Dachia timpul împărăţieĭ Romanilor, zice Sarniţie. 132. Vlahiĭ de la Italianiĭ Ghenovezĭ. 134. De abia pot să înţelégă cuvintele Vlahilor, spune Halcocondilas. 157. Dlugoş spune că din Coreniïa lor s'aŭ coborît némul Moldovenilor. Orihovicĭ spune că Leşiĭ numesc Volohĭ pe Italiĭ. Leunclavie spune că nemţiĭ numesc Valşĭ pe Italĭ. 159. Volohiĭ saŭ Italiĭ se pogóră asupra Slavonilor. 160. Huniĭ trecênd Dunărea se nevoiaŭ a intra în ţĕrile locuite de Italĭ şi Alemanĭ. 282.

Itachie, scriitor, spune că la 460, Dinzig fiul luĭ Attila a avut multe rĕsbóe cu Barbariĭ. 291. De Dacia nu s'a atins nicĭ un rĕsboiŭ. 292.

Iuda, din neamul sĕŭ face parte Isus Hristos. 164.

Iudea, stăpânită de Ionatham. 99. Când a fost «Sampson gĭudeţĭ la Iudia». 135. Jidoviĭ din Iudea, pentru plăcerea Grecilor se făceaŭ rudă cu Spartaniĭ. 177.

Iudeescĭ. Iosif a scris cartea de vechimea lucrurilor Iudeescĭ. 300.

Iudeiĭ. 101. Inpărăţia lor. 171. Se fac rudă cu Spartaniĭ. 178. Moise a fost hatman şi proroc al lor. 300.

Iudeul, se maĭ chiamă cetatea Turnul, din Dachia. 332.

Ingor saŭ Ingher Domnul Ruşilor. 357.

Iulia, nepóta luĭ Avgust Chesar, a fost conruptă prin scrierile luĭ Ovidiŭ. 117. Pe ea după cum spune Dion şi Macrovios a trimes-o Avgust Chesar în ostrovul Pandataria. 121.

Iulian, 22 Septembre după calendarul Iulian cade la începutul luneĭ Iunie. 163.

Iulian scriitorul, vorbesce în *Satira* că Traian a trimis óste Dachilor în loc de banĭ. 186.

Iulian Hatmanul trimes de Domiţian cu oştĭ asupra Dachilor, îĭ bate însă nu complect căcĭ Decheval recurge la vicleşug, tae o pădure o înarméză şi Romaniĭ crezând că sunt oştirĭ încetéză urmărirea şi se retrag. 167.

Iulian Paravat. 247. E luat tovarăş la împărăţie, de Constantiie, scrie Ammiian Marţelin. 249. Nepot de fratelu Constantin Marele, a învĕţat în şcolile Athiniĭ. Ocupă la Ţarigrad scaunul, după mórtea luĭ Constantie. 251. E ascultat de Alemanĭ şi Franţĭ. Chiamă din exil pe episcopiĭ trimişĭ de Constantie, şi îĭ împacă. 251. A fost elev în şcolile Athiniĭ, cu Sf. Vasilie Marele şi cu Grigorie Theologul. 251. Ricţiolus în hronicul cel mare, spune că la anul 361, Paravat a deschis Capiştile Idoleştĭ şi s'a făcut servitor al lor. 251. Opreşte pe Creştinĭ de a învĕţa vre-o limbă ellinéscă saŭ vre-o ştiinţă. 252. Numia pe creştinĭ Gallilienĭ şi pe Hristos Gallilian. 252. Dă la toţĭ vrăjitoriĭ cinste mare, persecută pe creştinĭ. Dă voe Jidovilor să zidéscă biserica Ierusalimuluĭ, care însă e arsă de foc şi el dă ordin să se facă un teatru din ruinele eĭ. 252. Se gĭurueşte ca după răsboiul Perşilor, să dea pe creştinĭ Jidovilor. 251, şi să verse înaintea Bozilor, sângele creştinilor, şi în locul bisericilor să pue Bozul Afroditeĭ. 252. Scrie luĭ Arsachis, craiul arme-

www.dacoromanica.ro

nilor, să-ĭ vie în ajutor contra Perşilor. 252. Vrând să rîdă de Hristos, scrie luĭ Livanie Sofistul, întrebându-l: «Ce face teslarul?» El primeşte rĕspuns că «face loc pentru Paravat». 252. El s'a numit Apostol. 253. Porneşte în contra Perşilor, şi ia multe cetăţĭ. Trece apa Tigruluĭ, şi acolo într'o peşteră, vrăjitoriĭ îĭ spun că va avé biruinţă Fiul Teslaruluĭ, îĭ întórce vraja, şi îĭ pregăteşte loc în fundul Tartaruluĭ. 252. Pune oştile sub cetatea Ctesifont şi se apucă de rĕsboiŭ cu Perşiĭ. Se pătrunde cu Suliţa, şi murind, azvârle cu sângele spre cer, strigând: «Biruit-aĭ Gallileianule». Nichifor spune că Levanie a pus pe creştinĭ să-l omóre. Sf. Grigorie Teologul, spune că a fost ucis de îngerĭ. El a fost ucis prin rugăciunile mareluĭ Vasilie, către Maica Puterilor, care trimite pe sfîntul Mercurie, precum dovedesce Baronie din Oraţia luĭ Sf. Damaschin. El móre la 365, Iunie 26. Uniĭ zic că a domnit 3 anĭ, alţiĭ 2, iar din hronic, spune un an, 7 lunĭ şi 23 ţile. După el se ridică la tron Iovian. 253. Varvariĭ şi războiul luĭ Iulian asupra Perşilor. 254.

Iulie Capitolin. 54. Scriitor. Vorbesce de Adrian. 198. Pomeneşte însă din greşélă de resbelele luĭ Antonie Pius cu Dachiĭ, căcĭ în loc de Dachiĭ trebuia să fie scris Ghermaniĭ Catiĭ, care resbel a durat până în timpul luĭ Marco Avrelie. 199, 200. Spune că Antonie Pius a trăit 74 anĭ. 200. Spune că Marco Avrelie merge cu óste în Britania şi trimete pe hatmanul Aufidie Victorinne asupra Ghermanilor Catiĭ. 199, 200. Spune că Marco Avrelie a avut resbele cu Varvariĭ. 201. După el iaŭ maĭ mulţĭ scriitorĭ, că, cu Dachiĭ aŭ rĕsboiŭ Romaniĭ, însă este combătut de Zonara. 204.

Iulie Chesar, contemporan cu craiul Dac Sarrulis. 78. Vorbeşte de vitejia Dachilor. 79. Sarniţie este de părere că Romaniĭ eraŭ cu maĭ multe veacurĭ înaintea sa în Dachia. 124. A fost consul împreună cu Pompeĭ şi Crassus la anul 58 a. Hs. La anul 48 a. Hs. s'a certat cu Pompeĭ, la anul 47 a. Hs. s'a făcut Dictator, a avut maĭ multe resbele cu Pompeĭ şi cel din urmă la anul 46 a. Hs. în Thesalia, Iulie Chesar a eşit biruitor. Senatul l'a ales pe el ca să fie dictator pe viaţă. La anul 42 a. Hs. a murit ucis, rănit fiind cu 23 de pumnale de către conjuraţĭ. 162-163. De când aŭ pĭerit Chesar până la mórtea luĭ Avgust eraŭ 57 anĭ, lunĭ 6, ţile 4. 164.

Iulie Nepos, făcut chesar de Leon împĕratul şi urméză luĭ Leon cel tînăr. 292. Merge cu corăbiile în Italia, asupra luĭ Glichirie, îl scóte şi îl face episcop Saloniiĭ. 292, 293. Imbracă haina împĕrătească. 293.

Iunoniĭ capişte, se maĭ numeşte şi Laţinia din Brutia de unde Fulvius ia nişte lespezĭ. 120.

Iustin. 54, 59. Istoric. 67. Spune că Dachiĭ sânt din seminţia Gheţilor. 71, 74, 76. Apoĭ scrie rĕsboiul luĭ Barabista cu Bastarniĭ. 71, 78. El şi Trogos spun despre plecarea luĭ Antenor şi a luĭ Eneas spre Italia. 95. Vorbeşte de pruncia luĭ Remus şi Romulus. 97. Vorbeşte de cetatea pe care aŭ ridicat'o ieĭ pe locul

www.dacoromanica.ro

unde aŭ fost găsiţĭ. 99. Scrie de fraţiĭ Ştipionĭ, carĭ aŭ fost trimişĭ în Syria şi de Romanĭ, că se trag din Troadenĭ. 101, 102. In cartea 43. Cap. 2 spune despre venirea Românilor. 366.

Iustin Curopalat. Veḑĭ Justin Curopalat.

Iustin Thrachul, e ridicat la împĕrăţie în locul luĭ Anastasie. Domneşte anĭ 9, ḑile 23, şi la 527 móre. In locul luĭ, stă Justinian. 314.

Ivanco. Veḑĭ. *Ioan Alexie.*

Iveri. Traian i-a domolit. 194.

Ivida cetate zidită de împĕraţiĭ Romanĭ, care póte s'a chemat ast-fel după balta luĭ Ovide. 155. Zidită de Justinian. 323.

Iviria. Veḑĭ. *Iberia.*

Ivon, în Hronicul Frizilor despre crăiile Varvarilor. 277.

Izbooc, pe lângă acéstă cetate s'a aşezat Trovur. 372.

Izrailténiĭ. Neamul lor, orînduiala cerească îl face stăpîn al multor neamurĭ. 170. Despre Moisa marele hatman al norodului izrailitén. 300.

Impĕratul. Veḑĭ Inpăratul.

Impĕrătésa. Veḑĭ Inpărătésa.

Impĕrătescĭ. Veḑĭ Inpărăteştĭ

Impĕrăţia. Veḑĭ Inpărăţia.

Impératul. De la Traian împĕratul aŭ început Romano-Moldo-Vlahiĭ. 13, 24, 50. Despre alegerea de óste a luĭ Traian. 14. Adrian era rîvnitor nu numaĭ la laudele împĕraţilor, dar şi «a celor cât de proştĭ isteciunĭ». 15. Sub Graţian împĕrat, Dachia împreună cu Thrachia şi Machedonia, tot sub un deregătoriŭ aŭ fost. 16. Sub împĕraţiĭ următorĭ luĭ Theodosie aŭ năvălit mulţĭ barbarĭ. 17. Ce aŭ făcut Romaniĭ pe vremea împĕraţilor Constantin, Conrat al treilea al apusuluĭ şi a luĭ «Alexie Comneno» şi «Isachie Anghel». 18. Hronicul va arăta viéţa «împĕraţilor Românesti». 51. Inceputul Hroniculuĭ Ţĕreĭ Românescĭ «din descălecatul eĭ de la Traian». 57, 107. Stravon a trăit şi a scris sub «Tiverie împĕrat». 59. Se va istorisi rĕzbóele «împĕraţilor Românesti» cu Ghetiĭ, 77, şi rĕzbóele luĭ Traian cu Dachiĭ. 77, 186, 187. Mórtea împĕratuluĭ Troadenilor. 91. Agamemnon, împĕrat al oştilor grecescĭ. 93. Romaniĭ aŭ fost aduşĭ în Dachia de Traian şi sînt până acum. 104, 106, 190. Hronologhia va fi făcută din împĕrat în împĕrat. 111, 196. Norbanus Flaccus, a fost soţie în consulat cu împĕratul Avgust Chesar». 121. Când aŭ stat la împĕrăţie, Traian. 123. Romaniĭ sînt din Romaniĭ aduşĭ de împĕraţĭ în Dachia. 125. Traian împĕrat, face Dachia provincie romană. 129, 160. Când a fost Anastasie, împĕrat. 132. Justinian împĕrat a fost ţiind Dachia. 133. Povestea că Laslău a trimis după ajutor la împĕratul Râmuluĭ. 136, 137, 138, 142, 454. Ştefan, craĭul bulgăresc, a luat de la împĕratul Ţarigraduluĭ, corónă de craiŭ. 140. Solomon a cerut ajutor de la împĕratul Henric. 147, 148. Spusele luĭ Bonfin despre împĕratul Râmuluĭ. 149. Retragerea coloniştilor din Dachia de către împĕraţiĭ următorĭ luĭ Traian. 150. 151. Despre descălecarea Dachieĭ de Traian. 153, 154, 181, 185, 463, 464. Cetăţĭ făcute de împĕraţiĭ Romanĭ în Dachia. 155. Coloniile împĕraţilor Romanĭ. 158. Mucianus a

www.dacoromanica.ro

fost consul sub Septimie Sever, 161. O inscripţie. 162. Impĕraţiĭ Romanĭ înainte de Traian. 163. Tiverie, Caligula, Clavdie, Neron, Gallia. 164. Otho, Vitelie, Vespasian, Domiţian. 165, 166. Pe némul Izrailténilor l'a făcut împĕrat a câte-va putincióse némurĭ, Dumneḑeŭ. 170. Petăr, împĕratul rusesc, a domolit pre Leşĭ. 176. Traian face pod peste Dunăre. 188, 189. Anul descălecăreĭ Dachieĭ, de Traian. 191, 192. Cel maĭ bun împĕrat roman a fost Traian. 193. Lupta luĭ Traian împĕrat cu Parthiĭ. 195. Răzbóele luĭ Adrian împĕrat. 198. Rĕzbóele luĭ «Marco Avrelie». 202, 203. Pertinax, Didius Iulian, Sever. 204. Caracala, Macrin, Eliogabalus. 205, 206. Al. Sever, Maximin Thracul. 206. Gordian, Filip Arapul. 207. Dechie. 208. Gallie. 209. Valerian, Galerie. 210. Sapor, împĕratul Perşilor, prinde pre Valerian. 211, 216. Clavdius. 212. Cfintilus. 213. Starea imperiuluĭ sub Avrelian. 215, 217, 218. Dachia ajunge născătóre împĕraţilor Romanĭ. 219. Ducerea şi întórcerea Românilor din Misia, sub acelaşĭ împĕrat. 222, 223. Minesthus şi împĕratul Avrelian. 225. Despre împĕratul Claudius Ţacitus. 226. Luptele împĕratuluĭ Avrelie Probus cu Varvariĭ. 228 Impĕraţiĭ purtaŭ grijă pentru Romaniĭ din Dachia. 229. Despre «Diocleţian» împĕrat. 231. Impĕraţiĭ Diocleţian şi Maximian fac Chesar pe Constantin Hlorus şi 'ĭ daŭ de însoţitor pe Armentarie. 232. La 306 e ales înmpĕrat Constantin. 234. De ar fi răzbóe, între împĕraţĭ, Varvariĭ n'ar fi stat linisciţĭ. 235 Constantin împĕratul şi fiul sĕŭ Constantin Chesarĭul. 245. Sapor, împĕratul Perşilor, calcă hotarele împĕrăţieĭ despre rĕsărit. 246. Despre botezul împĕratuluĭ Constantin Marele. 247. O monedă de la Constans împĕrat. 248, 249. «Constantiie» împĕrat, trece Dunărea asupra Sarmaţilor. 249. Nouă rĕscólă a luĭ Sapor împĕratul Perşilor. 250. La 364 e împĕrat Valentinian. 253. Timpul împĕratuluĭ Valentinian şi al luĭ Valens. 254. Despre împĕratul Valentinian cel tînăr. 255. Valens, împĕraţiĭ anterioriĭ luĭ şi Varvariĭ. 256, 257. Romaniĭ în Dachia până la Anastasie împĕrat. 259. Gotthiĭ şi împĕraţiĭ, rĕsărituluĭ. 261. Valens împĕratul, Ostrogotthiĭ şi Visegotthiĭ. 262. Graţian împĕrat merge în contră Gotthilor. 265. Radagaĭzus» era neprieten împĕraţilor şi creştinilor. 266. Faptele împĕraţilor de înainte de Theodosie. 270. Theodosie împĕrat móre la Mediolan. 272. Despre împĕraţiĭ Arcadiŭ şi Honoriŭ. 273, 274, 275. După Arcadie, împĕratul rĕsărituluĭ urmĕză fiul sĕŭ Theodosie cel tînăr pe care l'aŭ dat sub paza luĭ Iezdegerd, împĕratul Perşilor. 275. Honorie, împĕratul apusuluĭ şi Alaric domnul Gotthilor. 276. Podul de peste Dunăre al luĭ Traian împĕratul. 280. Valentinian, împĕratul apusuluĭ şi Atilla. 284, 287. «Constituţiile, adecă aşezămînturile împĕraţilor. 285. Valentinian se însoţesce cu împĕratul Râmuluĭ şi cu alţiĭ împotriva luĭ Attila. 288. Valentinian împĕratul şi Papa Leon. 289. După mórtea luĭ Valentinian stă scaunul apusuluĭ fără împĕrat 10 luni şi 15 ḑile, până vine Maioran, trimis

www.dacoromanica.ro

de Leon împĕratul rĕsărituluĭ, ce urmase luĭ Marchian. 290, 291. Despre împĕraţiĭ apusuluĭ, Sever şi Anthimie. 291. Gothiĭ şi împĕratul Leon. 292. Leon împĕratul a făcut chesar, la 474, pe Iulie Nepos. 292. Despre împĕratul Zenon. 293. Zenon şi Theodoric Amali 294, 295. Mórtea luĭ Zenon. 296. Bulgariĭ pe timpul împĕratuluĭ Anastasie. 301, 302. Moldoveniĭ pe timpul împĕratuluĭ Vasile Bulgarocton. 306. Romaniĭ în Valachia până la Roman «feĉorul» luĭ Constantin împĕrat. 311. Anastasie împĕrat şi zidul de oprirea Varvarilor. 312. Anastasie împĕrat împotriva Perşilor, a Gothilor şi a luĭ Vitalian. 312, 313. Justinian împĕrat şi Gorda, crăişorul Hunilor. 315. Justinian împĕrat ar fi adus în Thrachia 200.000 Hunĭ Coturgutĭĭ 316. Turnul făcut de Traian împĕrat, e dăruit împreună cu alte locurĭ, Anţilor şi Sclavinilor, de Justinian împĕrat. 317. Turnul, zidit de Traian împĕrat şi dăruit de Justinian trebue să fiă Severinul. 318. Justinian şi Ghepidiĭ. 318. Părţĭ din Dachia aŭ fost sub stăpînirea luĭ Justinian împĕrat 319, 321. Longobardiĭ, Justinian şi Herulii. 319. Solĭĭ Ghepidilor şi aĭ Longobardilor la Justinian împĕrat. 320. Zidirile împĕraţilor Romanĭ, la Dunăre. 321. Zidirile luĭ Justinian împĕrat. 322. Artaban, împĕratul Perşilor, vine împotriva Romanilor, pe timpul luĭ Justin. 326. Lui Justin împĕrat îĭ urmézĕ Tiverie şi apoĭ Mavrichie. 326. Hagan, voevodul Avarilor cere meşterĭ de la Tiverie împĕrat. 327. Împĕratul Mavrichie, trimite pe hatmanul Priscus asupra Slovenilor. 327. Împĕratul Mavrichie, hatmaniĭ Priscus şi Petăr, şi Hagan, voevodul Avarilor. 328 De la împĕratul Mavrichie până la Foca. 330, 331. Iraclie» împĕrat. 332. Constans împĕratul, la 657 merge împotriva Sclavinilor, iar la 668 e omorît de un Andreĭ. 335. Mizizie ajuns împĕrat. 335 Despre Constantin împĕrat şi Bulgariĭ. 336, 337. Istoriciĭ grecescĭ nu vorbesc despre Romaniĭ din Dachia, pe timpul împĕratuluĭ Constantin Pogonat. 338. «Serachéniĭ, «Slovéniĭ» şi Justinian împĕrat. 339. Leontie împĕrat şi Seracheniĭ. 340. Justinian împĕrat pribegeşce pe la Cazariĭ şi apoĭ pe la Bulgariĭ. 340. Apsimar împĕrat. 340. Justinian stă împĕrat din noŭ. 341. Tot despre Justinian împĕrat. 342. Leon Isaurul împĕratul dă jos icónele, dar uniĭ i se împotrivesc. 344. Leon împĕratul dă fiuluĭ sĕŭ Constantin de Dómnă, pe fata Hanuluĭ Cazarilor. 345. Împĕratul Constantin Copronym şi Bulgariĭ. 345, 346, 347. Împĕraţiĭ Ţarigraduluĭ, Bulgariĭ şi Volohiĭ. 346. Carolus se intituléză «împĕrat Romiĭ.» 349. Împĕratul Nichifor Patrichie şi Sloveniĭ Bohemieĭ. 351. Luptele luĭ Nichifor împĕrat cu Serachéniĭ. 352. Mihail împĕrat întâĭ aŭ dat titlu de împĕrat luĭ Carolus». 352. Insemnărĭ din împĕrat în împĕrat. 353. Împĕratul Mihail dă cetatea Zagura luĭ Vogoris, domnul Bulgarilor. 353. Mihail împĕratul vrênd să omóre pe Vasilie Machedon Chesariul, este ucis de el. 354. Liudovic împĕratul apusuluĭ are lupte cu Vandaliĭ, Sorabiĭ şi Sloveniĭ. 354. Vasilie împĕrat

www.dacoromanica.ro

şi némurile Schytescĭ. 355. Leon împĕratul chémă pe Ungurĭ, împotriva Bulgarilor. 355. Bulgariĭ şi Hrovatiĭ supuşĭ de Leon împĕrat. 355. Constantin, fiul luĭ Leon stă singur ca împĕrat, în timpul luĭ vin Ruşiĭ împotriva Ţarigraduluĭ. 357. Impĕratul Constantin Porfiroghenit şi Olga, «Dómna Ruşilor». 357. Roman împĕrat, fiind scos din cinste, se călugărésce. 357. Impĕratul apusuluĭ, Otton marele bate pe Ungurĭ, iar Constantin, împĕratul rĕsărituluĭ merge asupra Serachenilor. 358. Impĕratul Roman cel tînĕr, Ioan Astronomul şi Simion, domnul Bulgarilor. 368. Nichifor Foca, împĕratul, bate pe Serachenĭ şi trimite pe Nechifor Calochir, cu darurĭ, la Svetoslav, domnul Ruşilor, pentru ajutor. E omorât de Ioan Cimischie, care ajunge împĕrat. 369. Calochir voia să fie împĕrat. 369. Ruşiĭ şi purtarea luĭ Calochir faţă de împĕratul sĕŭ. 370. Impĕratul Cimischie împotriva Ruşilor. 370. Impĕratul Cimischie împĕrat, a făcut banĭ, cu chipul luĭ Chr., scriind pe eĭ «Is. Hs. împĕratul împĕraţilor». 370. Vasilie, fiul luĭ Roman împĕrat, îĭ urméză luĭ Cimischie. 370, 374. Svetoslav biruesce óstea împĕratuluĭ grecesc şi pe a Bulgarilor. 372. Vasilie împĕrat şi Bulgariĭ. 375, 376. Vasilie Bulgarocton, după ce a bătut pe Bulgarĭ, a scris o carte dând învĕţătură împĕraţilor. 376. Pe vremea luĭ Isachie Anghel împĕratul, se despart Vlahiĭ de împĕrăţia rĕsărituluĭ. 376. Despre obiceĭurĭ ale împĕraţilor grecescĭ. 377. Vasilie împĕrat împacă Asia; el a împĕrăţit 50 anĭ. 378. Pecenegiĭ pe vremea luĭ Constantín împĕrat. 378. La 1034 móre Roman împĕrat. 379. Mihail Paflagon omóră pe Roman şi ajunge el împĕrat. 379. Bulgariĭ, ce fuseseră supuşĭ de Mihail împĕrat, se revoltă şi Mihail împĕratul trimite óste împotriva lor. 379. La 1041 móre Mihail Paflagon, împĕratul. 379. Impĕratul Constantin Monomah e bătut de «Sîrbĭ». 380. Vladimir face pace cu împĕratul Constantin Monomah. 380. Impĕratul Constantin Monomah şi Pazinachi. 381, 382. Mihail Stratiotic împĕratul. 382. Ungurii şi împĕratul Isachie Comneno. 382. Henric, împĕratul apusuluĭ şi craiĭ Ungurilor. 383. Impĕratul Constantin Ducas şi Tătariĭ Uzĭ. 383, 384. Impĕratul Roman Dioghenis ia pe Evdochia. 384. Dlugoş despre Volohĭ saŭ Romanĭ, pe timpul luĭ Roman Dioghenis. 384. Dioghenis împĕratul şi Turciĭ. 386. Impĕratul Mihail face hatman pe un Sîrb, Nestor. 387. Nichifor Votaniatis, hatman, la 1078, a fost viclén împĕratuluĭ Mihail. 387. In al 17-a an al împĕratuluĭ Alexie Comnenos, şi în al 42-a al luĭ Henric, împĕratul apusuluĭ, se duc armate împotriva luĭ Suleiman domnul Turcilor. 388. Conrad, împĕratul apusuluĭ pornesce cu 200.000 ómenĭ, asupra Serachenilor. 389. Conrad împĕrat avea rudenie cu Vladislav, craiul leşesc. 390. Impĕratul Conrad şi locuitoriĭ Moldoveĭ. 390. Nichita Honiatis despre luptele Românilor cu împĕraţiĭ Ţarigraduluĭ. 390, 393. Manoil împĕratul. 391. Impĕratul Andronie şi Pazinachiĭ. 391. Cu împĕratul Andronic

www.dacoromanica.ro

se stinge nemul Comnenilor. 392. Vlahii şi óstea împĕratului Isachie Anghel. 393. Răzbóele Românilor cu împĕraţii Grecilor. 395. Numele Românilor schimbat în Volohi, pe timpul luĭ Anastasie împĕrat. 396. Bogdan sub protecţia împĕratului Carolus. Istoricul Nichita Honiatis, ce a fost secretariŭ luĭ Isachie Anghel, vorbesce de luptele acestuĭ împĕrat cu Românii. 396. Vlahii stăpâneaŭ o parte a Thesalieĭ, în timpul luĭ Ioan Cantacuzino împĕrat. 397. După pĭeirea la 1185, a luĭ Andronic împĕrat, vine Isachie Anghel 399. Petăr şi Asan vin la Chipsala, la împĕratul Isachie Anghel. Războiul întâiŭ al Vlahilor cu Isachie Anghel împĕratul. 402, 403. Împĕratul Isachie Anghel, eşind din Mĭsia, Asan, cu aĭ sĕĭ şi cu Tătarii, trece în Misia. 403. Lupte ale luĭ Isachie Anghel cu Vlahii şi Tătarii. 404, 405, 406, 407, 408, 409. Împĕratul Alexie Anghel a fost frate cu Isachie Anghel; el ţicea că este născut din împĕratul Emanuil Comnenos. 410. Semn împotriva împĕraţilor Greci. 410. Alexie Anghel şi Henric al VI-a, împĕratul apusuluĭ. 410. Alexie Anghel împĕrat şi Vlahii. 411. Împĕratul Alexie Anghel şi Ioan, ce aŭ fost domn al Românilor. 412, 413. Împĕratul Isachie Anghel, Ioan, Vlahii, Tătarii şi Hris. 414. Împĕratul Isachie Anghel. la 1199, purcede spre Thessalonic şi în potriva luĭ Hris. 415. Împĕratul Isachie Anghel, Turcii şi Vlahii. 415. Împĕratul Isachie Anghel şi Hris. 416. Ioan Alexie se logodesce cu Theodora, nepóta împĕratuluĭ de rĕsărit. 417. Ioan stă viclén împĕratuluĭ de rĕsărit, şi acesta trimite óste împotriva luĭ. 417. Rĕzbóele Romanilor cu împĕraţii Ţarigraduluĭ, înainte de luarea luĭ de Latini. 419. Bulgarii şi împĕratul Isachie Anghel. 419. După mórtea luĭ Henric al VI-a împĕratul apusuluĭ, vine Filip, ce avea de împĕrătésă pe «Irini» fata luĭ Isachie împĕratul. 420. Veneţienii, Balduin şi împĕratul Filip. 420. Împĕraţii din Ţarigrad, Dandul, Veneţienii şi Balduin. 421. Murciflis făcut împĕrat. 421. Balduin ajunge, la 1204, împĕrat. 422. Balduin împĕrat faţă de domnii grecescĭ ce, întâiŭ, fugiseră cu împĕratul Alexie Comnenos. 423 Balduin împĕratul, Grecii, Ioan şi Tătarii. 425, 426. Ioan şi împĕratul Balduin. 427. Theodor Lascaris e ridicat împĕrat la Nichea. 427. Domnii grecescĭ se fac fie-care, împĕraţi în câte o ţĕrişóră. 433. Alexie împĕrat vine cu ajutor de la Turcĭ, 433, dar e bătut de Lascaris. 434. Henric, împĕratul Latinilor, ia de la Grecĭ, cetăţile rĕscumpĕrate de Vlahĭ. 434, 466, 467. Romanii de la hanii tătărescĭ şi împĕraţii turcescĭ până la năpada luĭ Batie. 435. Genghiz han ar fi eşit în urma luĭ Suleiman, moşul luĭ Osman, întâiul împĕrat al Turcilor de ar fi eşit la anul 1220 de la Chr. 436. Numele de Turc e năpaste împĕraţilor Aliosmanilor. 438. Stăpânitorii Turcilor cu multe sute de anĭ (de pe vremé luĭ Iraclie împĕrat), aŭ eşit în părţile Asieĭ, rupând pórta de fer, pe care împreună cu alte cetăţi, pe la 1722, o supuse împĕratul Petăr Alexievicĭ. 438. Osman, primul împĕrat turcesc, su-

www.dacoromanica.ro

puse pe Turcĭ. 438. Osman ia cetăţile şi ţĕrile împĕraţilor greceşcĭ din Asia mică. 440. După Orhan stă împĕrat Murad. 441. Bela şi Frideric al II-a, împĕratul apusuluĭ. 450. Împĕratul Frideric bate cetatea Faveņţia. 451; dă ajutor duculuĭ de Austria. 451. Suleiman, împĕratul turcesc goneşce pe Cavalerii din insula Malta. 451. La 1225 móre împĕratul Grecilor, Ioannis Duca. 452, 458. Frideric era împĕrat, când aŭ venit Batie. 458, 459. Severinul e zidit de Sever împĕrat. 469. «Caput Bovis» ar fi întâia cetate făcută de Traian în Dachia. 471. Împĕraţiĭ Ioannis Duca, Theodor Lascaris şi Mihail Paleologul. 476. Mihail împĕratul vine în Ţarigrad. 477 Andronic împĕrat. 478. Craiul sîrbesc cere pe Evdochia, sora împĕratuluĭ Andronic, în căsătorie. 479, 480.

Împărătésa cetăţilor era Roma. 13. Domiţian a perit ucis cu «îndemnarea înpărătésiĭ luĭ». 80, 167. Turciĭ ajung a stăpâni cetatea luĭ Constantin, înpĕrătésa cetăţilor. 170. Plótina, împĕrătésa luĭ Traian, stărue ca Adrian să rĕmână moştenitor. 196. Despre «Zenovia» împĕrătésa. 221. Armentarie iea în robie «pe înpărătésa înpăratuluĭ Persieĭ.» 232. Constantin marele era născut din «Eleni înpărătésa». 237. Împărătésa Aridna şi Zenon. 296. Despre botezul împărăteseĭ «Variza», a Hunilor. 320. Sfânta Fecióră, îmbrăcată ca împărătésă, se arată Varvarilor. 333. Despre împărătésa Irina. 348. Theodora împărătésa. 353. Despre Zoe împărătésa. 356. Împărătésa Theofanona, Foca şi Ioan Cimischie. 369. Nunta luĭ Vladimir cu împărătésa Anna. 373. Împărătésa Zoe Roman, Mihail Paflagon şi Mihail Calafatis. 379. La 1054 rĕmâne, la împărăţie, împărătésa Theodora (Zoe murise). 382. Împărătésa Evdochia, Constantin Duca şi Roman Dioghinis. 384. Nichifor Votaniatis, rĕsculându-se, bagă, în mânăstire pe împăratul Mihail, şi pe împărătésa luĭ. 388. Isachie Anghel ia împărătésă de ném străin. 400. Împăratul Filip avea de împărătésă pe «Irini», fata luĭ Isachie Anghel. 411. Latiniĭ se aşéză în scaunul împăráteseĭ cetăţilor. 423.

Împărăteşti familiĭ, aŭ venit în Moldova după răsipa împărăţiiĭ Constantinopoluluĭ. 25. Luarea sceptruluĭ împărătesc, de Traian. 193. Emilian a purtat numaĭ treĭ luni numele împărătesc. 210. Preda Stambol Român din mila împărătéscă stă sŏtnic la Harcov. 217. Gubernatorĭ vrednicĭ de a firé gineri împărăteştĭ. 231. Diocliţian şi Maximin desbracă purpura podóbă împărătéscă. 233. Constantin marele era om «Împărăteşte darnic» 234. Theodosie începe a îndrepta lucrurile, de la curtea împărătéscă 270. Iulie Nepos îmbracă haina împărătéscă la 24 Iuniŭ 474. 293. Mavrichie scrie luĭ Petăr să hrănéscă oştile în pământul vrăjmaşilor, de cât în provinciile împărăteştĭ. 331. Romaniĭ în Dachia lipsiţĭ de ajutorul împărătesc, faţă de Varvarĭ. 338. Mărginile mării Negre păzite cu óste împĕrătéscă. 342. Schythiĭ împărătescĭ. 364. Nichifor Foca învaţă pe Petăr, să nu lase pe Turcĭ a călca locurile împăráteştĭ. 369. Lo-

www.dacoromanica.ro

cul curţilor împărăteştĭ din «Mosc.» 373. Zoe aduce la scaunul împărătesc pe Constantin Monomah 380. Godofred, în loc de corónă împărătéscă îşĭ pune spinĭ. 388. Petăr şi Asan cer a fi primiţĭ în slujba împărătéscă. 400. Alexie Anghel şi coróna împărătéscă. 410. Latiniĭ şi familiile împărăteşcĭ ale Ţarigraduluĭ. 423. Ioan Alexie dă Solonul luĭ Theodor Anghel, om de familie împărătéscă. 429. Banderium în pravilele împărăteştĭ. 469.

Împărăţia. Cele-l-alte némurĭ din împărăţiile Europeĭ sunt maĭ nouĕ de cât némul Romano-Moldo-Vlahilor. 10. Cine eraŭ cele «maĭ de trĭabă mădulare a împărăţiiĭ Romanilor.» 13. Hotarele împărăţiiĭ româneştĭ.» 14. Constantin împarte împărăţia în patru părţĭ. 16. Polovţiĭ şi Picinighiĭ eraŭ vrăjmaşĭ a împărăţiii Romanilor. 18. Despre împărăţiile «Grecilor, a Perşilor, a Eghipténilor şi a Vavylonuluĭ. 19. Némul tătărăsc n'a fost biruit de marile împărăţiĭ. 21. După risipa împărăţiiĭ Constantinopoluluĭ multe familiĭ de acolo aŭ venit prin ţările nóstre. 25. «Clavdie Ptolomeŭ pre la împărăţia luĭ Traian şi a luĭ Adrian a fost. 59. Unde e împărăţia Mosculuĭ. 60. Împărăţiile din Schythia. 61. Nu se scie cum era împărăţia Dachia înainte de a veni sub împărăţia luĭ Traian. 66. Cât era Dachia, pre cât o adăogaseră Romaniĭ la împărăţiía lor. 69. Cum a întărit Flac, hotarele împărăţii Romanilor. 78. Dion spune că războiul avut de Domiţian cu Dachiĭ e cel maĭ mare pre carile l'a purtat împărăţia Romanilor. 79. După Nerva a venit la împărăţia Râmuluĭ Ulpie Traian. 81. Inceputul împărăţieĭ Romanilor de la Remus şi Romulus. 85. Care împărăţie s'ar putea alătura cu Tătariĭ, în privinţa vechimeĭ. 86. Împărăţiile Ellinilor. 88, 90. Priam reîntăresce împărăţia Troieĭ. 91. Uniĭ socotia la Grecĭ că nu trebue pentru o femee (Elena) a se face răsipă între împărăţiĭ marĭ şi viclene ca acélé. 92, 93. Sfaturile luĭ Antenor, şi Eneas, pentru a nu perde împĕrăţia. 94. Romulus şi Remus aşéḑă, din noŭ, la împĕrăţie, pe Numitor. 98. Incepĕtura împĕrăţieĭ Romanilor. 99. Parthiĭ supuseră împĕrăţia Perşilor. 105. Dachiĭ aduseseră la strîmptóre, împĕrăţia Romanilor. 105 Aşeḑarea hotarelor împĕrăţieĭ romane. 106, 190, 191. Impĕrăţia Ţarigraduluĭ s'a supus Turcilor. 106. Ţĕrile românescĭ daŭ numaĭ tribut împĕrăţieĭ Turcilor. 107. Când vre-un hatman roman biruia vre-o ţară, o alipia la împĕrăţie. 118. Traian a stătut la împĕrăţie pe la 98 de anĭ. 123. Laonic Halcocondila a trăit până la împĕrăţiea luĭ Baiezid. 126. Povestea luĭ Sarniţie despre stâlpiĭ pe carĭ 'ĭ-a ridicat Traian ca hotar al împĕrăţieĭ. 129. Ceĭ carĭ aŭ fost prin împĕrăţia Turculuĭ pot spune cum numesc Turciĭ voevoda» pe comandantul târgurilor. 131. Intâmplările de sub împĕrăţia luĭ Vasilie Bulgaroctonul. 131. Impératul Râmuluĭ trimite luĭ Laslău, ca ajutor, pe o mulţime de tâlharĭ din împĕrăţie. 136, 137. Sarniţie pune pe Adrian în locul luĭ Avrelian. 151. Evtropie scrie despre starea la

www.dacoromanica.ro

împĕrăţie a luĭ Adrian. 154. Ce scrie Procopie. 155. Lichinie a fost la împĕrăţie ımpreună cu Constantin. 156. Traian adaogă Dachia la trupul împĕrăţieĭ. 160. Hronicul de şi începe de la împĕrăţia luĭ Traian, va arăta şi pe alţiĭ de maĭ 'nainte. 162, 163, 164, 165, 167. Cel Puternic mută împĕrăţiile dintr'un ném într'altul. 169. Despre diferite împĕrăţiĭ. 170. Despre prada împĕrăţieĭ Iudeilor. 171. Mutarea scaunuluĭ împĕrăţieĭ Romanilor. 174. Adaos împĕrăţieĭ Chesarĭuluĭ. 176. Rĕzbóele împĕrăţieĭ Romanilor cu Dachiĭ. 186, 187. Adrian stă la împĕrăţie după Traian. 196. Când a stat la împĕrăţie, «Antonie Pius». 199, — şi când «Marco Avrelie». 200. Commod nu purta grijă împĕrăţieĭ. 203. Venirea la împĕrăţie a luĭ Pertinax, a luĭ Didius Iulian, a luĭ Septimiu Sever, 204, a luĭ Caracalla, a luĭ Macrin, a luĭ Eliogabalus, 205, a luĭ Alex. Sever, a luĭ Macsimin Thracul, 206, a luĭ Gordian, a luĭ Filip Arabul, 207, a luĭ Decius, 208, a luĭ Gallie, 209, a luĭ Valerian, a a luĭ Gallienus, 210, 211, a luĭ Clavdius, 212, a luĭ Cfintilus şi a luĭ «Avrelian». 213. Ce se întîmplase sub împĕrăţiile celor de maĭ 'naintea luĭ Avrelian. 215. Puterile împĕrăţieĭ Romanilor. 216. Dachia a fost şi născĕtóre împĕraţilor Romanĭ». 219. Ce a făcut Avrelian când a venit la împĕrăţie. 220. Era greŭ ca să facă Avrelian pre Varvarĭ ca să nu maĭ calce hotarele împĕrăţieĭ 223. Avrelie Probus stă la împĕrăţie la anul 276. 227. Varvariĭ şi împĕrăţia. 228. Marginele împĕrăţiilor se păzesc maĭ bine. 229. La 283 stă la împĕrăţie Avrelie Carus. 230. Ctesifontul şi Selevkia sînt întórse împĕrăţieĭ Rom nilor. 231. Diocleţian ia soţie la împĕrăţie pe Maximian. 231. Împĕrăţia Romanilor de multe părţi era clătită 232. Eghiptul e adus la supunerea împărăţieĭ. 232. Maximian şi Diocleţian se lasă de împĕrăţie şi staŭ Constantin şi Galerie. 233. Lichinie chemat la împĕrăţie. 234. Romaniĭ în Dachia, de la începutul împĕrăţieĭ luĭ Constantin marele. 237. Constantin Hlorus ia soţie, la împĕrăţie, pe Maxenţie, apoĭ pe Lichinie. 237. Împărţirea împărăţieĭ între Constantin şi Lichinie. 238. Lichinie e scos din împĕrăţie. 329. In al 22-a an al împĕrăţieĭ luĭ Constantin marele sînt bătuţĭ Sarmaţiĭ şi Gotthiĭ. 239. Dachia era în numĕrul crăiilor împĕrăţieĭ Romanilor. 241. Constantin marele orânduesce împĕrăţia. 241, 242, 243, 244. Romaniĭ în Dachia, după împărţéla împĕrăţieĭ de Constantin. 245. Sarmaţiĭ eraŭ sub protecţia împĕrăţieĭ. 245. Constantin împărţesce împĕrăţia fraţilor sĕĭ. 246. «Constantin de abiía aŭ trecut peste triĭ aniĭ la împĕrăţiie . 248. Constantie supune împĕrăţieĭ pe Cfadĭ şi Sarmaţĭ. 249. Constantin e la Ammian, arătat cu puţine çile maĭ mult, la împĕrăţie. 250. La scriitorĭ sînt diferite date pentru împĕrăţia luĭ Constantie. 251. După Iulian Apostatul vine la împĕrăţie Iovian. 253. Împĕrăţia Romanilor sub Valentinian. 254, 255. O parte a Scythieĭ era sub oblastia Romanilor. 255. Gotthiĭ, cer protecţie de la împĕrăţie în timpul luĭ Valens. 256. Theodosie, stând la împĕrăţie, rĕscumpără de la Gotthĭ,

www.dacoromanica.ro

ţĕrile ce le apucase aceştia. 258, 265, 266. Gotthiĭ asupra împĕrăţieĭ de rĕsărit. 264. Unde se întemeĭază împĕrăţia Visegotthilor. 266. Stăpânirea Gotthilor din împĕrăţia Romanilor. 267. Dachia şi împĕrăţia Romanilor. 270, 281, 293, 319, 321. Faptele împĕraţilor, ce ţinuseră împĕrăţia, înainte de Theodosie. 270. Varvariĭ în locurile împĕrăţieĭ Romanilor. 273. Împĕrăţia rĕsărituluĭ faţă de vicleşugul luĭ Gaïna. 274. După mórtea luĭ Arcadie, stă la împĕrăţie, Theodosie. 275. După Honorie stă la împĕrăţie Valentinian. 276. Varvariĭ şi împĕrăţia Romanilor. 277, 283, 316, 329, 360. In anul al 18-lea al împĕrăţieĭ luĭ Theodosie cel tînĕr, Roilas domnul Schitilor, vine spre împĕrăţia Romanilor. 278. Gotthiĭ faţă de împĕrăţia Romanilor. 279, 287, 292. Dachiĭ şi împĕrăţia Romanilor. 280, 396. Attila e ĭnvitat de Honoria, să între cu oştile în publica împĕrăţiiĭ Romeĭ. 282. Cetăţile de pe marginea Dunăreĭ, făcute pentru paza împĕrăţieĭ. 283. Attila asupra împĕrăţieĭ rĕsărituluĭ. 284. Attila şi împĕrăţia apusuluĭ. 287. In locul luĭ Theodosie vine la împĕrăţiă, Marchian Thracul. 288. Marchian móre după ce ţinuse împĕrăţia 6 anĭ şi 6 lunĭ. 291. După Maioran stă la împĕrăţie Sever 291. Glichirie e ales la împĕrăţie la 473. 292. In urma luĭ aŭ stătut la împărăţia Apusuluĭ Olivrie. 292. La 474 Leon murind ĭĭ urmézĕ Leon cel tînĕr, la împĕrăţie. 292. Pruncul Leon murind, stă la împĕrăţie, Zenon. 293. In timpul luĭ Zenon, Huniĭ aŭ destrămat tare împĕrăţia. 293. Theodoric Amali pradă hotarele împĕrăţieĭ de rĕsărit. 294; el se arată neprieten împĕrăţieĭ la 487. 295. In locul luĭ Zenon, împĕrătésa Aridna şi Senatul ridică la împĕrăţie pe Anastasie. 296. Despre istoria împĕrăţieĭ Perşilor. 299. Cfintus Curţius a scris istoria luĭ Alexandru Machedon, a căruĭ împĕrăţie a stătut maĭ 'nainte de Curţius cu 360 anĭ. 300. Intâia eşire a Bulgarilor spre părţile împĕrăţieĭ Romanilor. 301, 302. Imperăţia Grecilor despre Românĭ. 306. Volohia şi Crâmul sub stăpânirea împĕrăţieĭ rĕsărituluĭ. 311. Anastasie împĕrat merge împotriva luĭ Mundon, care intrase în împĕrăţie până la Machedonia şi Thesalia. 312. Risipa împĕrăţieĭ de rĕsărit, era să fie, pe la jumătatea secoluluĭ al VI d. Chr. 313. După Anastasie vine la împĕrăţie Iustin Thracul. 314. Huniĭ în timpul împĕrăţieĭ luĭ Iustinian. 315, 316, 318. Varvariĭ în timpul împĕrăţieĭ luĭ Iustinian. 317. Ghepidiĭ şi împĕrăţia. 318. Longobardiĭ eraŭ sub protecţia împĕrăţieĭ romane. 319. Vosforul sub stăpânirea împĕrăţieĭ luĭ Iustinian. 320. Traian despre hotarele împĕrăţieĭ. 322. Cetăţĭ făcute de Iustinian pentru paza împĕrăţieĭ. 322. Sloveniĭ vin în hotarele împĕrăţieĭ Romanilor. 324. Romaniĭ din Volohia ar fi avut puţin ajutor de la împĕrăţie, oştile împĕrăţieĭ fiind cu Velisarie în Italia. 325. Starea împărăţieĭ romane pe timpul şi la venirea luĭ Iustin. 326. Mavrichie, stând la împărăţie, face rázbóe cu Perşiĭ şi cu Avariĭ. 327. In vremea luĭ Mavrichie, nu numaĭ Dachia ce încă şi Schythia

www.dacoromanica.ro

supt stăpâniré împărăţiii aŭ fost . 328. Reînoirea sfadeĭ între Hagan şi împĕrăţia rĕsărituluĭ. 330. Foca la împĕrăţie. 331, 332. Ieraclie stă la împĕrăţie, 332; el intră în împĕrăţia Perşilor. 334. In locul luĭ Hosroe, stă la împĕrăţia Perşilor, Sirois. 334. După Iraclie stă la împĕrăţie fiul sĕŭ Constantin, 334, 335, după care apucă împĕrăţia Martina cu fiul sĕŭ Iraclion. 335. Constans e ridicat la împĕrăţie. 335. Seracheniĭ cuprinseseră multe locurĭ şi cetĕţĭ ale împĕrăţieĭ Romanilor. 335. După Constans stă la împĕrăţie Mizizie, 336, şi apoĭ Constantin Pogonat. 336. Seracheniĭ luaseră multe cetăţĭ şi ţĕrĭ de la împĕrăţie. 337. Bulgariĭ şi împĕrăţia rĕsărituluĭ. 337. Romaniĭ din Dachia şi împĕrăţia Ţarigraduluĭ. 338. Impĕratul Iustinian era maĭ mult stricătoriĭ împĕrăţieĭ de cât tocmitoriĭ. 339. Leontie stă la împĕrăţie, gonind pe Iustinian. 340. Bulgariĭ şi Sclavoniĭ între Volohia şi împĕrăţia Ţarigraduluĭ. 341. Crâmul sub împĕrăţia romană. 342. Filip stă la împĕrăţie un an şi şése lunĭ. 343. La 717 stă la împĕrăţie Conon. 343. Artemia şi împĕrăţia Ţarigraduluĭ. 344. Leon împĕratul împacă părţile împĕrăţieĭ despre Cazarĭ. 345. După Leon Isavrul, vine la împĕrăţie Constantin Copronym. 345. Irina conduce împĕrăţia, Constantin fiind copil. 348. Bulgariĭ cer bir de la împĕrăţie, dar Constantin le pradă ţara. 349. Carolus se încoronéză ca împĕrat al Romeĭ şi a tótă împĕrăţia apusuluĭ. 349, 351. Romaniĭ din Dachia, împĕrăţia apusuluĭ şi a rĕsărituluĭ. 351, 377. După Irina, stă la împĕrăţie Nichifor Patrichie. 351. După Nichifor stă la împĕrăţie Stavrichie, apoĭ Mihail Curopalatis, iar la 829 Theofil, căruia îĭ urméză Theodora. 352. Domnia Crâmuluĭ şi împĕrăţia rĕsărituluĭ. 353. Némurile schytescĭ se supun împĕrăţieĭ Ţarigraduluĭ. 355. La 886 vine la împĕrăţie Leon filosoful. 355. Roman e scos din trebile împĕrăţieĭ, de Constantin. 357. Constantin Porfiroghenit, rĕmânênd singur la împĕrăţie, Ungurii năvălesc asupra'ĭ în douĕ rînduri, 357, iar la 955, ducêndu-se şi asupra împĕrăţieĭ apusuluĭ sunt bătuţĭ de Otton marele. 358. După Constantin, la 959, stă la împĕrăţie, Roman. 358. Începătura împărăţiii ruseşcĭ. 359, 371, 374. Supunerea Bulgarilor sub împĕrăţia rĕsărituluĭ. 359, 376. Romaniĭ în Volohia până la împărăţia luĭ Isachie Anghel. 359. Impĕraţiĭ şi craiĭ slavonescĭ. 362. Remus e zidítor împĕrăţieĭ şi cetăţiĭ Romanilor. 366. La 363 stă la împĕrăţie Nichifor Foca. 369. Ruşiĭ şi împărăţia de răsărit. 369, 370. Impĕrăţia Mosculuĭ. 371. Iovan asupra împărăţieĭ de răsărit. 375. Pecinighiĭ trec în Bulgaria, ce era supusă împărăţieĭ răsărituluĭ, dar sunt respinşĭ. 378. La 1032 stă la împărăţie Roman Arghir. 378. La 1040 vine la împărăţie Mihail Paflagon. 379. Iar la 1041 Mihail Calafatis. 379. Sêrbiĭ se revoltă în timpul împărăţieĭ luĭ Constantin Monomah. 380. Pazinachiĭ şi împărăţia de răsărit. 381, 382, 384. După Constantin Monomah, vine la împărăţie Theodora; iar după Mihail

www.dacoromanica.ro

Stratiotic, Isachie Comneno; apoĭ Constantin Duca. 382. După Dioghenis, vine la împĕrăţie Mihail Duca. 386. Nestor, împreună cu Pazinachiĭ se ridică asupra împărăţieĭ. 387. La 1801, împărăţia trece la Alexie Comnenos. 388. Stăpânirile apusuluĭ împotriva Serachenilor ce ţineaŭ Asia. 388. La împĕrăţia răsarituluĭ stă Manoil Comnenos, iar la cea de apus, Conrad al III-a. 389. Răsbóele Românilor cu împărăţia Ţarigraduluĭ. 390, 393. Despre împărăţia luĭ Manoil a luĭ Alexie Comneno, a luĭ Andronic, şi a luĭ Isachie Anghel. 391. Volohia după împărţirea împărăţieĭ Romanilor. 392. Când şi cum s'aŭ despărţit Romano-Vlahiĭ de împărăţia răsărituluĭ. 395, 397, 399, 400, 401, 419, 445. Vlahiĭ şi tătariĭ împotriva împărăţieĭ Ţarigraduluĭ. 407. Vlahiĭ şi Isachie Anghel la împărăţie. 408, 409. După Isachie Anghel vine la împărăţie Alexie Anghel. 409. Alexie Anghel şi corôna de împărăţie. 410. Filip la împărăţia Apusuluĭ. 411. Petăr stornea răutăţi împărăţieĭ de răsărit. 413. Ioan şi împĕrăţia de rĕsărit la 1196. 413. Căderea împărăţieĭ Ţarigraduluĭ, pe mâna Latinilor. 420. Isachie şi Alexie apucă o umbră de împărăţie. 410. Impărăţia de la Nichea. 423, 419, 433. Vlahiĭ şi împărăţia lor. 423. Ioan scapă împărăţia din Asia, de Balduin. 424. Impărăţia înfiinţată de David. 427. Henric e ridicat la împărăţie în locul luĭ Balduin. 430. La 1222 luĭ Theodor îĭ urméză Ioanis Duca. 434. Tătariĭ ce fuseseră sub oblastia împărăţieĭ, es în părţile împărăţieĭ Perşilor. 436. Impărăţia Perşilor. 437. Despre împărăţia Turculuĭ. 437. 441. Despre familia Ali-Osmanilor, care ţine împĕrăţia Ţarigraduluĭ. 438. Derbend hotărasce împărăţia ruséscă cu cea Perséscă. 438. Balta Hiva are la răsărit împărăţia Ozbeculuĭ şi a Havanuluĭ 439. După Osman, la 1326, urméză la împărăţie, Orhan. 440. Impăraţiĭ şi împărăţia grecéscă. 441. Cérta pentru împărăţie, între Musa, Suleiman şi Muhamed. 441. Batie în hotarele împărăţieĭ rusescĭ. 447. Bela, în al 31-a an al împărăţieĭ luĭ Frideric, se întórce în ţara Ungurésca. 451. Tătariĭ ce le zicé Comaniĭ, despre carĭ s'a vorbit la împărăţia luĭ Isachie Anghel. 466. Theodor Lascaris lasă pe fiul sĕŭ în paza unuĭ Muzalos, care să vadă de trebile împărăţieĭ, dar el îl omóră şi la împărăţie vine Mihail Paleolog în timpul căruia un óre-care Mihail pradă împĕrăţia. 476. Mihail împărat aduce scaunul împărăţieĭ iarăşĭ, în Ţarigrad. 477.

J.

Jidoviĭ pentru plăcerea Grecilor se făceaŭ rudă cu Spartaniĭ. 177. Locuiaŭ în Egipet, se răsculaseră contra Romanilor şi Grecilor, pentru care Traian trimete pe Marţie Turbon contra lor şi sunt măcelăriţi, spun Xifilin şi Suida. 194. Aŭ voe de la Paravat, să zidéscă biserica

www.dacoromanica.ro

Ierusalimuluĭ. 252. Paravat se gĭurueşte să le dea pe creştinĭ, după ce va bate pe Perşĭ. 252.

Jiul, ţinut din ţéra Muntenéscă; în el se află cetatea Severinuluĭ. 204.

Junoniĭ. Veḑĭ Iunoniĭ.

Justin. Veḑĭ Iustin.

Justin Curopalat. 314. Vine după mórtea unchiuluĭ sĕŭ Justinian. 325, 326. A împărăţit 12 anĭ şi în acest timp ceva de pomenit spre părţile nóstre nu aflăm . El era de fire bolnăviciósă. In timpul sĕŭ, Artaban împăratul Perşilor prăda în voia sa. Aşa el dărâmă Antiohia. In timpul luĭ s'a născut Muhamed. El a murit la anul 578, după ce a lăsat urmaşĭ pe Tiverie Anichie Constantin. 326.

Justinian împărat. Procopie scrie că el ţinea Dachia. 133. Procopie scrie că el ar fi zidit multe cetăţĭ în Dachia pe malurile Dunărĭi ca Pincul, Cupus, Novele, Literata, carĭ eraŭ locuite de mulţĭ Romanĭ. 154, 155. A avut hatmanĭ pe Velisar şi Narsitis Hadâmbul. 240. sdrobesce împărăţia Visegotthilor prin vitejia Hatmanilor Velisar şi Narsitis. 266. Rĕsboiul Italieĭ, adică a hatmanilor luĭ Justinian cu Gotthiĭ. 267. Sub tótă împărăţia luĭ, povestea spune că Leon cel tînăr a stat călugăr. 293. De la năvălirea Bulgarilor până la Justinian. 311. Stă la împărăţie în locul luĭ Justin Thracul. 314. A făcut multe cetăţĭ în imperiŭ, precum şi biserica Sf. Sofia în Ţarigrad. 314. Dobândesce victoriĭ prin hatmaniĭ Velisarie şi Narsitis. 315. In cel d'ântêiŭ an, Variza crăiasa Hunilor, împreună armele cu Romaniĭ. 315. Trimite în contra Hunilor, pe Ión consulul şi pe Hatmanul Godila. 315. Procopie spune că a pus în Thrachia 200 miĭ Unĭ. 316. El trimite spre Italia şi Africa pe Narsitis şi Velisarie. 316. In al 31-a an al împărăţieĭ luĭ, spune Chedrinos că aŭ năvălit Slavii. 316. Dă Varvarilor parte din Dachia, şi Turnul zidit de Traian, îl dă Anţilor şi Slavinilor. 317, 318. Scóte Dachia din mânile Gotthilor şi refusă de a plăti Ghethilor léfa, pentru că eĭ prădaseră împărăţia. 317. Sub el a fost ţara Muntenéscă şi Moldova. 319. El luând Dachia de la Varvarĭ, o parte din ea cu cetaté Singhidinul, o dă Herulilor, spune Procopie. 319. La el Longobarḑiĭ cer ajutor contra Erulilor şi soliĭ lor se plâng de Ghepiḑĭ. Asemenea soliĭ Ghepiḑilor, întorc cuvintele Longobarḑilor. 319, 320. Sub stăpânirea luĭ, vine locul de la cetatea Vosforu până la Herson. 320. Procopie spune cetăţile zidite de Justinian. 321. El zidesce: Viminachium, Sighidon, Pincul, Cupul şi Novele, Literata, cetăţuele Cantavazates, Smornes, Campses, Tanata, Zerne şi Ducheprátul. 321, 322. Cetăţile făcute de Traian, le repară şi aduce noĭ oşteni. 322. Procopie spune că el face cetăţĭ în Illiria, Panonia, Misia şi Schythia. 323. Face în Misia, cetaţile Saltopirgul, Dorostolus, Palmatis, Adina şi Tiliscon. 323. Cetăţuia care pe vremea luĭ se chema Sf. Chiril, maĭ târziŭ se chiamă Ulmiton. 323. Pe acésta Justinian o zidesce. 323. De asemenea cetatea Ivida. 323. Apoĭ Almirin, Eghistul. Pe vremea luĭ,

www.dacoromanica.ro

Dachia a fost locuită de Romanĭ. 323. Pe vremea luĭ Sclavoniĭ coprinde locurile Poloniiĭ. 324. Procopie ḑice că Sclavoniĭ aŭ luat cetatea Ulmiton zidită de el. 324. El a avut rĕsboiŭ cu Sclavoniĭ ceĭ peste Dunăre trecuţĭ. 324. El a murit la anul 565 după ce a împĕrăţit 38 de anĭ, după el urméză nepotul sĕŭ Justin Curopalat. 325. Pe timpul luĭ Ghepiḑiĭ ţineaŭ Ardealul. 338. El a ridicat óste contra Bulgarilor şi Slovenilor, 338; face pace cu Bulgariĭ, formézĕ o óste de 30 miĭ de Sclavonĭ şi strică pacea cu Serachenii sculându-se contra lor; eĭ se rógă de pace el nu primesce. Serachenii cumpĕră pe Sclavoniĭ şi bat pe Justinian. Pe el l'aŭ poreclit Rinotmitos. El strică pacé cu Bulgariĭ şi îĭ bate. El poruncesce luĭ Ştefan păzitorul cetăţiĭ să omóre pe toţĭ Ţarigrădeniĭ începênd cu Calinic Patriarhul. 339. Leontie se întórce cu óste şi prinḑênd pe Justinian îĭ taie nasul şi îl trimete în exil la Hersonisos. 340. El când era în exil aflând că Apsimar voesce să-l dea pe mâna luĭ Hagan fuge la Tirvelin Domnul Bulgarilor, care îĭ dă pe Theodora de soţie şi îĭ dă óste şi cu ajutorul Bulgarilor înconjóră Ţarigradul şi prinḑênd pe Apsimar şi pe fratele sĕŭ Iraclie îĭ spânzură. Justinian încărcă pe Bulgarĭ de daruri, însă maĭ în urmă strică pacea cu eĭ, eĭ se ridică şi mergênd pe M. Négră l-aŭ lovit la Anhelo, iar el a scăpat cu puţinĭ la Ţarigrad. 341. El după cum spune Theofanis şi Chedrinos, trimite pe Filipic voevodul cu óste contra locuitorilor Crâmuluĭ cu poruncă ca să-ĭ omóre pe toţĭ. Filipic omóră câţi-va însă mulţĭ fug la Cazarĭ. 342. El trimete a doua óră pe Filipic la anul 711, însă Crâmeniĭ în unire cu Cazariĭ bate pe Filipic, în urmă Filipic se împacă cu eĭ şi este ales împĕrat. Apoĭ merg la Ţarigrad pun mâna pe Justinian şi'l omóră El a împĕrăţit a doua óră 9 anĭ. 343.

Juvenal. Veḑĭ *Iovenali.*

K.

Kedrenos. Veḑĭ *Chedrinos.*

Kinofrurion, între Iraclia şi Vyzanthiia. Aci a fost omorât Avrelian de hatmaniĭ sĕĭ. 225.

Kniaz. Autorul Hroniculuĭ era şi a svinteĭ Rossieştiĭ înpĕrăţiĭ Kniaz . 1, 49.

L.

Lacopirgul, cetate zidită în urma luĭ Traian. 322.

Ladislav pleşuvul, tatăl luĭ Andrias, al 5-a craĭ unguresc, la 1047. 442.

Ladislav. Veḑĭ *Vladislav.*

Ladislav, al 9-a craĭ ungar, fratele Gheizeĭ, feciorul luĭ Bela. El la istoriciĭ ungurĭ e numit sfîntul. El

www.dacoromanica.ro

nu póte fi Laslău al luĭ Simion, fiind maĭ înainte cu 167 anĭ, de cât Laslău. 442. A fost craiŭ la 1078. 442. După el vine Coloman. 442. Stăpânesce 17 anĭ şi la 1095 móre. 444. Vine la crăie după tatăl sĕŭ Gheiza. 444. El nu póte fi Laslău. 444.

Ladislav al II-a e pus între Gheiza şi între Ştefan. El ar fi feciorul luĭ Bela orbul. 442. Veḑĭ *Vladislav al II-a.*

Ladislav, ficĭor al luĭ Emeric, este al 18-a craĭ al ungurilor. El ar fi stat numaĭ 6 lunĭ la crăie. Ricţiolus spune că Hronologia unguréscă greşit pun 2 Ladislavĭ. 443.

Ladislav Pleşuvul era tatăl luĭ Andrias de la 1047 442.

Lampridie. 206. scriitor, a trăit pe vremea luĭ Constantin Marele. 238.

Laomedont, stăpânul Troadeĭ, fusese omorât de Iraclis. 91. Avea de fecior pe Priam. 91.

Laonic Halcocondila, istoric grec, căḑut în robie când Sultanul Muhamed a luat Ţarigradul şi apoĭ turcit, a trăit până în timpul Sultanuluĭ Baiezid, om fórte învăţat, drept şi vrednic de credinţă. Vorbesce de hotarele Valahilor şi zice că «Valahiĭ sunt viteĭ, ţara lor de la munţiĭ Orbal şi Pevechin, care încep din Panonia şi de la Ardél până la marea Neagră, în drépta pe lângă Dunăre este Dachia Panonă, în stânga este Bogdania (Βογδανίαν) şi le desparte munţiĭ Vransovie, (astăḑĭ Vranciĭ) Moldoveniĭ maĭ aŭ vecinĭ la Nord Polaniĭ (Πολάνοι) saŭ Leşiĭ, la răsărit Sarmaţiĭ. Este despărţită în douĕ în Bogdania şi Istria. 157. Bogdania are scaunul în cetatea albă (Λευκόπωλιν) şi se întinde despre Dachiĭ carĭ locuesc pre lângă Dunăre spre Liftanĭ şi Sarmaţi. El mărturiseşce că nu scie când aŭ venit Românii în Dachia. 126, 127. El coprinde sub numele Misiiĭ treĭ ţărĭ împreună cu Dachia. 156. In munţiĭ Pinduluĭ locuesc Vlahiĭ, carĭ sunt de o limbă cu ceĭ-l'alţi Dachĭ. Spune că Vlahiĭ aŭ limbă aseměnată cu limba Italienéscă. 157. Spune că Vlahiĭ saŭ întins până la Thesalia. 397. El spune că Vlahiĭ s'aŭ chemat şi Misĭ. 398. Spune că Condo-Vlahiĭ s'aŭ întins până la Thessalia. 416. Cele cuprinse în el, sânt spuse. 435. Ḑice că întâia cetate a Moldovenilor a fost Cetatea Albă. 469. El numesce pe Bogdan Domn al Bogdanieĭ negre. 474.

Laslău. Povestea luĭ Laslău la scriitorĭ. 136, 137, 138. Hronicul bulgăresc vorbesce despre luptele luĭ cu Ştefan craiul bulgăresc. 140. Face pace cu Ştefan. 141. Se luptă cu Batie han tătărăsc şi-l omóră. 141, 142. El cere ajutorul Romanilor. 143, 454. Simion călugărul spune că i s'a trimis ajutor din temniţele Râmuluĭ. 144, 366. 393. Povestea luĭ Laslău e scornită din istoria a doĭ craĭ ungurescĭ. 144, 145, 146 şi 148. Ce spune Simion, despre Laslău şi Tătariĭ carĭ aŭ descălecat Crâmul sunt minciunĭ. 437. Ast-fel numesce Simion călugărul pe Vladislav cel mincinos. 442. Laslău al luĭ Simion este cu 167 anĭ în urma luĭ Ladislav Sfântul. El ar fi ucis cu un topor căḑut din cer pe Batie. El a fost craiŭ la 1242. 442. El ar fi Ladislav al II-a

www.dacoromanica.ro

fecĭorul luĭ Bela orbul. 443. Vladislav I nu e Laslău. 444. El nu póte fi nicĭ Vladislav II. 445. Dovedirea minciunilor luĭ Simion relative la Laslău. 446, 445, 447, 449, 452, 453, 456, 472. Se ḑice că el ar fi fost vrăjitor. 454. Letopiseţele ruseşcĭ vorbesc de el. 455. El ajungea în góngă pe Batie, îl omóră cu toporul căzut din cer. 457. El n'a fost pe vremea luĭ Batie. 458. El n'a luat ajutor de la împăratul Râmuluĭ. 458. El n'a gonit pe Tătarĭ. 459.

Larda. Vlahiĭ prădéză pe lângă ea. 404.

Latin, stăpânul Laţiuluĭ, primesce pe Eneas şi îĭ dă soţie pe fica sa Levania. 95. Turnus îĭ declară răsboiŭ, dar Latiniĭ îl învinge şi îĭ ia în stăpânire ţara. 96.

Latinésca. Hronicul e isvodit întâiŭ pre limba Lătinéscă. 1. Cicero e părintele arteĭ limbiĭ. 5. Ţara unde vine Eneas. 13. Scriitoriĭ Latinescĭ ne apără. 24. Cantemir a scris în limba latinéscă «Carté ghenealogiiĭ nĭamurilor boerimiĭ moldoveneştĭ. 26. Limba latinéscă, fiica celeĭ Ellineştĭ, s'a maĭ schimbat din causa amesteculuĭ. 102. Nu Ellineştĭ, ce hireşe Latineştĭ par. 103. Daciĭ supuşĭ de Romanĭ, spun uniĭ, să-şĭ fi amestecat limba cu cea latinéscă» şi din eĭ se trag Românĭ. 110. Ion Lamoschie cerea a dovedi că Românĭĭ nu se trag din Romanĭ, ci oştile Romanilor trecând odată prin ţĕrile nóstre, şi ernând aci, Daciĭ aŭ apucat ceva din limba lor cea latinéscă. 113. Slove lătineştĭ. 114. Limba lătinéscă. 132. In istoria lătinéscă, pomenire Vlahilor se face întâiŭ la anul de la Hs. 1330. 133. Vlahiĭ precum din cea lătinéscă aşa din cea italienéscă graiul s'a stricat. 134. Passus şi Cortis sunt cuvinte chiar latineştĭ, iară nu italieneştĭ. 135. Graiul lătinesc. 152. Scriitoriĭ lătineştĭ. 154, 156. Graiul limbiĭ Românilor şi până astăḑĭ latinesc este, ḑice Pavel Piasinschie. 160. Inscripţie lătinéscă. 161. August lătineşte va să ḑică *sfînt.* 164. Limba lătinéscă. 180. Sarniţie vorbind despre Românĭ spune că sunt rămăşiţele coloniştilor Romanĭ, aĭ luĭ Traian, şi carĭ aŭ amestecat limba latinéscă cu cea slavonéscă. 240. Un ban găsit la cetatea Gherghina, avea scrise slove latinescĭ în jurul uneĭ crucĭ, ce era în mijloc, şi se spunea anume: CONST. VICT. AVG. IMP. 248. Istoriciĭ latinescĭ despre Hunĭ. 281. Numele Volohă şi limba latinéscă şi cea slovenéscă. 303, 304. Istoriciĭ latinĭ despre Valahia, şi înţelesul ce-l are la eĭ. 308. Istoriciĭ latinescĭ despre statul Volohieĭ. 325. Istoriciĭ latinescĭ nu pomenesc despre Dachia, pe la jumătatea secoluluĭ al XII. 389. Tătariĭ bat pe hatmanul Tero, şi óstea luĭ latinéscă. 431. Răsbóele Românilor cu Greciĭ şi cu Latiniĭ. 432. Leunclavie şi Busbecvie aŭ scris în latinesce despre tătarĭ. 435. Cantemir preface hronicul din latinesce în românesce. 444. E poveste că Laslău s'ar fi făcut ortodox din Latin. 458.

Latinia. Veḑĭ *Laţinia.*

Latiniĭ. Scriitoriĭ lor spun că Romaniĭ se trag din Elliní. 13. Eĭ aŭ luat Ţarigradul. 18. Catastih de scriitoriĭ lor ce se pomenesc în

www.dacoromanica.ro

hronic. 53. Istoriile lor sunt pline cu năbușélile năródelor răslățite din Schyti. 58. Pomponie Mela a fost din vechiĭ scriitorĭ aĭ pămîntuluĭ, la Latinĭ. 59. Ce spun câțĭva scriitorĭ Ellinĭ și Latinĭ despre hotarele cele véchĭ ale Dachieĭ. 62. Eĭ numeaŭ pe Iraclis, Hercules. 91. Aŭ avut de stăpânitorĭ pe urmașiĭ luĭ Eneas, până la 777 a. Hs. când rĕmâne la stăpânire 2 frațĭ: Amilius și Numitor. Stăpânirea o ia Amilius. 95, 96. Limba Latinilor e fiica celeĭ a Ellinilor. 102. Istoriciĭ Latinilor relativ la Românĭ. 134, 135. In timpul luĭ Const. scriitoriĭ Latinĭ nu pomenesc de Dachia. 347. Latiniĭ la sinodul din Florența. 345. Latiniĭ și Româniĭ. 395. Vor să cuprindă Udriĭul. 398. Din înconjurarea lor, Udriiul e scăpat de Vlahĭ. 399. Inainte de a cădea, Țarigradul în mânile lor, Vlahiĭ se despart de împărăția răsărituluĭ. 419. Cu ieĭ aŭ avut Vlahiĭ răsbóie. 419. Cu ajutorul lor intră Isachie Anghel în Țarigrad 420. Eĭ se prefac că îngădue strângerea banilor ce li se făgăduiseră 421. Pun împărat pe Murciflis. 421. Pun în temniță pe Isachie și pe Alexie Anghel. Eĭ înconjóră și bat cetatea și Greciĭ rabdă răutățile lor 68 ḑile. 18, 421. Năvălesc în cetate și pun pe Balduin împărat al Țarigraduluĭ. Eĭ prind pe Murciflis și îl omóră. De frica lor, Alexie Comnenos fuge în Greția. 422. Gonesc pe Grecĭ. Veniseră prietinĭ și se fac vrăjmașĭ. 423. Puterea lor vrea s'o afle Ioan Alexie. La ieĭ trimite Ioan solĭ de pace, și eĭ rĕspund cu mândrie. Pe unde îĭ aflaŭ, îĭ omoraŭ Greciĭ. Asupra lor se ridică Vlahiĭ, Greciĭ și Mechedoniĭ și îĭ gonesc până la Țarigrad. 424. Ioan se silea să nu prindă eĭ de veste de venirea luĭ. 425. In mâna lor cade Arcadiopolis, cu multă vărsare de sânge. 425. Eĭ nu îndrăsnesc să mérgă maĭ departe. Tătariĭ se prefac că-ĭ atacă, Latiniĭ se iaŭ după ieĭ și cad în mâna luĭ Ioan Alexie. 425. In luptă cu Românii și Tătariĭ, Latiniĭ sunt bătuțĭ și Balduin prins. 426. Rĕmânênd fără cap, staŭ uluiți în Țarigrad. 427. Răutățile făcute de eĭ le rĕsbună Ioan Alexie. 427. După biruința lor, Ioan dă voe Tătarilor să prade. Celor carĭ eraŭ în Serras, Ioan le dă voe să trécă în Pannonia. 428. Din Tesalonic, ieĭ vor să fugă cu corábiile. Ne maĭ putându-ĭ opri, Românii intră în Thessalonic și omóră pe Latinĭ. 429. Speraŭ să răscumpere pe Balduin. Tabăra lor de la Udriiu, este înconjurată de Românĭ. Latiniĭ din Țarigrad nu îndrăsneaŭ să maĭ iasă. 430. Oastea lor de sub Hatmanul Tero, ie bătută de Ioan Anghel. 431. Asemenea oștile împăratuluĭ Theodor Vrama 432. Pe când ieĭ se luptaŭ cu Vlahiĭ, Theodor Lascaris a cuprins Efesul. 433. Henric se face împăratul lor și ia cetățile carĭ fuseseră răpite Latinilor. 434. Maĭ înainte de a lua ieĭ Țarigradul, s'a pomenit de Bela. 441. Latiniĭ în privința religieĭ. 456. Aŭ silit pe o parte de Românĭ a trece înapoĭ Dănărea. 465, 466, 467. Impreună cu Ion a supus Greția, Peloponesul, etc. 466. Impăratul lor Henric a coprins multe cetățĭ

www.dacoromanica.ro

din Thrachia. 467. Greciĭ rĕscumpără Ţarigradul de la Latinĭ. 476. Mihail trimite pe Alexie Stratigopul, ia Ţarigradul de la Latinĭ. Latiniĭ aŭ ţinut Ţarigradul 58 anĭ. 476, 477.

Latium, avea de stăpân pe Latin. Către el călătoresce şi se stabilesce Eneas. 13, 95, 96.

Λατρεία. Face o dedicaţie «Luĭ Dumnăzăŭ unuia, în Troiţă închinatuluĭ şi slăvituluĭ Λατρείαν, în vĕcĭ.» 3.

Latinia din Brutia se maĭ numia capiştea Iunoniĭ. 120.

Lavnic Halcocondilas. 25.

Lavra. Sf. Cozma s'aŭ dus la Lavra Sf. Saveĭ la Ierusalim. 345.

Lavyrint. Istoriciĭ cercetaţĭ de Cantemir sunt aşa de mulţĭ în cât 'ĭ se pare că a intrat într'un lavyrint. 75.

Lazăr. Deosebirea dintre bogat şi Lazăr cel sărac în Evanghelie. 354.

Laziĭ, aŭ avut împĕrat pe Ioan, care ia pe Evdochia, sora luĭ Andronic. 481.

Lăpuşna. P'acolo aŭ trăit Taifaliĭ. 68.

Lăpuşnéniĭ se cuprind în ţara de ğos. 244.

Le grand Dictionaire Historique. 361.

Lecsicóne. 113.

Lederatul, se numesce greşit Literata. 322.

Leghióne. Sarniţie vorbesce de scóterea leghiónelor din Dachia de către Aurelian. 152. Emilian Hatmanul Leghiónelor de la Misia şi Dachia aŭ hotărît Slujitorilor baniĭ carĭ era să-ĭ dea Tătarilor, numaĭ de-ĭ vor bate. 209. Geţiĭ şi Sarmaţiĭ tot-deauna se gândiaŭ cum ar scóte din Dachia leghióne romane. 221. Justinian a biruit óstea bulgărĕscă, prinğênd mulţime de robĭ din care aŭ făcut Leghóne, adică polcurĭ nouĕ. 339.

Legiuuĭ. Veğĭ *Leghióne.*

Leh, la 465 înfiinţéză Crăiĭa leşéscă. 12. 150 anĭ a stătut crăia Slovenilor de pe Visla sub numele de *Leh.* 324.

Lehon voevodul Slovenilor gonesce pe Huniĭ din locurile lor. 351.

Lemon scriitor în Cartea I, cap. 4. vorbesce de Crăia Franţieĭ. 277.

Leon fiul luĭ Vasilie Machedon, el era fórte învĕţat şi de a aceia îl numia Sofos, el chémă în ajutor pe unguriĭ. Chedrinos spune că luĭ s'a supus Bulgariĭ. Curopalat scrie că el a trimis pe Unguri şi Turcĭ în contra luĭ Simeon Domnul Bulgarilor. El a împĕrăţit 25 anĭ şi 3 lunĭ; după el urméză fratele-sĕŭ Alexandru. 355, 356. Constantin fiul luĭ Leon. 357.

Leon papă, încoronéză pe Carolus la anul 800. 349.

Leon, împĕrat al rĕsărituluĭ, trimite pe Maioran, împĕrat la Roma. 290, se maĭ numesce Leon Thrachul şi urméză după Marchian. 291. In părţile Dachieĭ, n'a făcut nimic. 291. Ostrogothiĭ fac pace cu el. 291. Asupra hatmanilor luĭ, dobândesce victorie Genseric, în Africa. 291. Capul luĭ Dinzig, e trimis luĭ Leon la Ţarigrad de către Gotthiĭ. 292. Móre la 474. 292. Urméză nepotul sĕŭ, Leon cel tînĕr. 292. Face Chesar pe Iulie Nepos. 292.

Leon, papă trimis, sol de Valentinian la Attila, îl convinge pe acesta să părăséscă Italia. 289. La anul 800 Leon, Papa Romeĭ, încoronéză pe Carolus. 349.

www.dacoromanica.ro

Leon din mănăstirea Sosthenis vorbesce de tabla luĭ Vasile Bulgarocton. 376.

Leon Armanul, a împĕrăţit 7 anĭ şi 7 lunĭ, fu ucis în Biserică de Mihail Balbul. 352.

Leon cel tînĕr, nepotul împĕratuluĭ Leon, urméză acestuia la tron. 292. E feciorul luĭ Zenon. 292. Trăesce 17 lunĭ şi după mórtea luĭ Iulie Nepos pleacă cu corăbiĭ spre Italia. 292. Luĭ îĭ urméză tatăl luĭ Zenon. 293. Povestea spune că tatăl sĕŭ voind să-l omóre, mamă-sa Ariandna, îl scapă, punênd în loc, un alt prunc. Pe Leon, îl tunde călugăr, şi stă ast-fel, sub tótă împărăţia luĭ Justian. 293.

Leon Isavrul vine la împĕrăţie după Theodoric, el maĭ înainte se chema Conon, ţice Patavie, a împĕrăţit 25 anĭ şi 2 lunĭ, în timpul sĕŭ a fost în Asia resbele cu Serachenĭĭ. 343. El prinde pe Artanie şi îĭ taie capul. Contra luĭ scrie Ion Damaschin Sfîntul nisce scrisorĭ cărora el le falşifică conţinutul şi le trimite domnuluĭ Serachenilor. El cere pentru fiul sĕŭ Constantin de la hanul Cazarilor pe fata luĭ pe care botezând-o o numesce Irini. El móre la anul 741 şi lăsă în locul luĭ pe Constantin Copronim. 344, 345.

Leon Mănăstrénul, spune că precum unĭĭ împĕraţĭ aŭ făcut Bulgarilor, aşa să facă şi Vlahilor. 403.

Leon Porfirogenitul. Tatăl sĕŭ l'a căsătorit cu fata domnuluĭ Bulgăresc la anul 770. 346. Fiul luĭ Constantin Copronim a împĕrăţit 5 anĭ şi móre. In timpul luĭ nu se întâmplă nimic spre părţile nóstre. 347.

Leonina. Numesce Dlugoş marea négră. 390.

Leontie, de el se ruga Ţarigrădeniĭ ca să-ĭ scape pe Justinian, şi fiindcă îl prinde pe Justinian îĭ taie nasul şi îl trimite la Hersonisos. 339, 340. El venind la împĕrăţie trimete contra Serachenilor armata, care este bătută, şi care ridică de împĕrat pe Apsimar, care prinde pe Leontie, îĭ taĭe nasul şi'l băgă într'o monăstire în Dalmaţia. 340. Justinian vine cu ajutorul Bolgarilor la Ţarigrad şi prinde pe Apsimar şi pe frate-sĕŭ Iraclie, alţiĭ ţic şi pe Leontie. 341.

Leontie, împreună cu Ecfatie, sunt lăsaţĭ pristavĭ, pentru zidirea unor cetăţĭ pe malul Dunăreĭ, după cum scrie Cuspin. 254.

Leopold, Crăia Ungurilor luĭ Leopold Chesariul e datóre a face veşnice jertfe, 106, şi cu doĭ feciorĭ aĭ luĭ îşĭ scapă crăiĭa de sub Turcĭ. 175, 441.

Ler Aler, din colindele anuluĭ noŭ de pe malul Oltuluĭ, Preda Stambol ţice că ar fi Avrelie Avrelian. 217.

Leşésca crăiíe, e înfiinţată la 465, de Leh. 12. Ce spun istoriciĭ leşescĭ. 21. Scriitorĭĭ leşescĭ ne sunt apĕrătorĭ. 24. «Iliaş, fiĭorul luĭ Alecsandru Vodă» a luat pe sora crăiasiĭ luĭ Vladislav craiuluĭ Leşesc.» 26. Hotarele Schythieĭ ajung pe după dosul crăiiĭ leşeştĭ». 60. In Sarmaţia europască se cuprind «amândoaâ ţările leşeştĭ.» 61. Munţiĭ Carpaticĭ despart hotarul Leşesc de cel a Ardĭaluluĭ. 66. Intre Buh şi Nistru este Ocrania saŭ Podolia leşască. 67, 264. Pădurea Her-

www.dacoromanica.ro

ţiniĭ trece prin ţara leşască. 76. Zamoschie, scriitor léh. 113, 221. Scriitorĭ leşĭ. 124, 127, 157. Léhul Orihovie. 125, 177. «Smiessania iezică» pe limba leşască, ce va să ţică. 135. Batie pradă crăĭa leşéscă. 141. Comaniĭ ce locuiaŭ prin Podolia ţĕrĭĭ leşescĭ. 145. Istoricĭĭ leşescĭ despre Românĭ. 159. Tătarĭĭ şi robiĭ leşescĭ şi rusescĭ. 175. Petăr Alexievicĭ domolesce pe Leşĭ, şi gonesce pe craiul saxonesc din crăĭĭa leşéscă 176. Despre némul leşesc. 178 Ioan Sobeţki era hatman al coróneĭ leşescĭ. 224. Sarniţie léhul. 261. Tătărâme şi alţĭ Varvarĭ, spre ţara leşéscă să spuzise. 273. Despre ţara şi crăĭĭa leşască. 285. Istoricĭĭ leşescĭ despre numele Românilor. 306, 308. Descălecatul crăieĭ leşescĭ. 311, 317, 324. Istoricul Leşesc Stricovchi» despre Polovţĭ, 362, a căror limbă era amestecată din cea ruséscă, din cea leşéscă şi din cea moldovenéscă. 363, 364. Pozina, ţinut al crăieĭ leşescĭ. 365. Despre Sarniţie şi Zamoschie, scriitorĭ leşĭ. 367. Istoricĭĭ rusescĭ şi ceĭ leşescĭ despre Peceneghĭ. 378. Dlugoş vestit scriitor, între ceĭ leşescĭ, vorbesce despre Moldova. 384, 389. Viţeslaus, voevodul Polovţilor şi Boleslav, craiul leşesc. 385. Vladislav, craiul ţĕrĭĭ leşescĭ şi Conrad împăratul apusuluĭ. 390. Comaniĭ în Ocraina leşéscă. 418. Tătarĭĭ în ţara leşéscă. 437, 448, 449. Despre Dlugoş léhul şi alţĭ scriitorĭ leşescĭ. 444. Batie pradă ţara Mosculuĭ şi ţara leşéscă. 456. Ureche vornicul şi istoricĭĭ leşescĭ. 483.

Leşiĭ, Leh cu ieĭ fondéză o crăie. 12. Atacarea lor de către Turcĭ. 20. De la eĭ se trag Potoţchiĭaştiĭ. 25. Aŭ avut rĕsboiŭ cu Romaniĭ. 106. Leşiĭ saŭ Poloniĭ mărginesc Moldova la Nord. 126. Numeaŭ pe locuitoriĭ din Dachia Italianĭ. 131. Năvălesc în Ungaria împreună cu Uniĭ şi sunt bătuţĭ de Ladislav şi îĭ gonesce peste Vistula. 149. Leşiĭ ţic Românilor Volohĭ. 159. Aŭ avut rĕsbóe cu Tătarĭĭ, Ruşiĭ, Prusiĭ, Sfeziĭ, Ungurĭĭ şi Turciĭ. Cu robiĭ leşĭ, Tătarĭĭ Crâmuluĭ şi Bugiaculuĭ, umple ţările păgâneştĭ până la Africa, India şi Eghypet. 175. Moldova, scrie Piasenschie, a fost de multe orĭ supusă lor. 175. Rĕscólele lor le potolesce Petăr Alecsievicĭ. 176. Orihovie îĭ arată ném cu Sloveniĭ şi rudă cu Ellinĭĭ. 177, 178. Din ţara lor, aŭ luat părţĭ: Prusiĭ, Sfeziĭ, Daneziĭ şi Ungurĭĭ. 175. Aŭ avut rĕsbóe cu Turciĭ. 224. Hatmanul lor Ioan Sobeţki. 224. Numesc Şlĭah pe Sarmaţĭ. 240. Eĭ sunt Sloveni. 304. Eĭ numesc Volohĭ pe Moldoveni. 305. Trăesc spre Crivĕţ de la Moldova. 305. Istoricĭĭ lor vorbesc despre numirile date Moldoveĭ şi Moldovenilor. 306. Eĭ n'aŭ schimbat Moldovenilor numele de Valahĭ. 306. Eĭ vin cu Leh. 324. Trimit solĭ luĭ Carolus ca să céră pace. 350. Vecinĭ de peste Nistru cu ţările nóstre. 362. Limba lor este amestecată cu elemente slavone. 363. Din limba lor aŭ luat cuvinte Polovţiĭ. 363. S'a scris despre botezul lor. 371. Aŭ fost supuşĭ de Svetoslav. 373. Scriitoriĭ lor despre Voloscâia. 385. Eĭ numesc ţara Moldovenéscă Volosca. 390. Le-ar fi fost peste putinţă să ducă provisiunile armateĭ luĭ Conrad până

www.dacoromanica.ro

la marea Négră dacă n'ar fi fost locuită Moldova 390. Asupra lor năvălesce Batie şi mare mórte face într'ânşii. Craiul lor, era Boleslav. 448.

Lesnoc. Aci Carlus, craĭ Sfedesc, e bătut de Petăr Alecsievicĭ. 176.

Lesvou, ostrov, aci a fost trimeasă Irini de către Nichifor Patrichie. 351.

Letopiseţurile. Ce spun Letopiseţurile Sclavonilor. 17. Spune că marca Moldoveĭ ar fi după Boarul carele împreună cu căţeaua Molda s'a înecat în apa Moldoveĭ. 155. Letopiseţul luĭ N. Costin despre Turnul-Severinuluĭ. 204. Letopiseţul slovenesc despre numele Românilor. 303. Letopiseţul slovenesc despre Sclavonĭ. 324. Letopiseţele despre venirea Sclavonilor şi gonirea lor de Volohĭ. 325 Letopiseţele rusescĭ despre Ihor. 357; despre Pecenegĭ. 362. Simion şi Misail în Pridoslovia letopiseţuluĭ lor. 366, 472. Letopiseţele rusescĭ despre rĕsbóele Ruşilor cu împăraţiĭ greceştĭ. 370. Treĭ hronice marĭ rusescĭ, d'intre carĭ, unul «să chémă hronic, altul Letopisăţĭ, al triile Stepenia , vorbesc la fel despre Laslău. 455. Letopiseţele ce-ĭ sunt la îndemână luĭ Cantemir, despre nisce locuitorĭ din Moldova, înainte de înturnarea Moldovenilor din Ardél. 471. Letopiseţul sêrbesc despre craiul sîrbesc ce a cerut pe Evdochia, sora luĭ Andronic. 480, 431.

Leunclavie (Geograf), 54, pomenesce de Dachia. 63, 65. Afirmă că ţara de la Tisa la Buda se numia Pano-Dachiĭa. 83. Despre părerile luĭ Eneas Sylvius. 124. Arată în Pandecte la numele Iflac că numele Valahilor nu din Romaniĭ luĭ Flac se trag. 125. In Pandecte pomenesce de un Bogdan domn al Vlahilor şi numesce Voevod pe Principiĭ Ardealuluĭ 131. Aduce pe Bonfin ca martor, că la scriitoriĭ latinĭ, ţara Muntenéscă s'ar fi numit Montana. 132. In Pandecte întâlnesce numele Iflac. 157. Despre Vlachĭ. 158. Ḑice că Nemţiĭ pre Italĭ şi pre Franţoziĭ ĭĭ numesc Valşi şi tot Valşiĭ numesc şi pe Valahĭ. 159. Vorbesce despre menirile Moldoveĭ şi Moldovenilor. 306. In Pantecte, la numele Bogdan, ḑice: Moldovenii s'aŭ chemat ast-fel, din timpul luĭ Vasile Bulgarocton. 306. Ḑice că Pazinaziĭ se numesc şi Bozinii şi limba lor e o amestecătură de românesce, ruseşce şi leşesce. 364. Ḑice că né mul bosnénilor să fie din Polovţĭ, 365, ḑice că România deosebită despotie ş-aŭ făcut. 377. Ḑice că Pazinaziĭ s'aŭ aşezat şi aŭ fondat statul Boşnégilor. 382, 384. Spune că Românĭĭ din Ţara Grecéscă ar fi din Romaniĭ din Italia. 397. Cele cuprinse în el, sunt spuse. 435. El spune în Pandecte, că Valahia s'ar fi chemat Galiţia. 440. Ḑice că Ban=purtător de stiag. 468. Ḑice că Basarabia este olatul cel maĭ de margine al Moldoviĭ. 468 Ḑice că sub Unguri eraŭ multe ţărĭ, între care şi baniĭ Mohavinénilor şi a Severinuluĭ. 469. Ḑice că nărodul Basarabilor tot românĭ eraŭ. 470.

Leunclavius. Veḑĭ *Leunclavie.*

Levania, fiica luĭ Latin, e dată de tatăl sĕŭ, soţie luĭ Eneas. 95. Fusese logodită cu Turnus, regele Rutulilor. 95.

www.dacoromanica.ro

Lexiconul istoricesc al luĭ Moreri a servit, între altele, luĭ Cantemir. 444.

Λευκόπωλις, spune Halcocondilas, ar fi fost scaunul Bogdanieĭ. 127, 469.

Libya. Veḑi *Livia.*

Lichinie. Galeriŭ face Cesar pe Liciniŭ. 234. Românii în Dachia până la pĭeirea luĭ Lichinie. 237. Luptele luĭ Constantin cu Lichinie. 238. Mórtea luĭ Lichinie. 239.

Licinius. Veḑi *Lichinie.*

Licinius Crassus Mucianus. Veḑi *Liţinie Crassus Muţianus.*

Lieurgos al Osmanilor a fost Suleiman. 22.

Ligniţi. Aci bate Peta, pe Ducul Henric. 449.

Liguria, câmpiile Ligurieĭ sunt cumpĕrate de Goţi de la Burgundioni 296.

Liguriĭ aŭ început rĕsbelele în timpul luĭ Fulvius Flaccus şi aŭ ţinut 80 de anĭ după cum spune Livius. 120. Livius spune că eĭ s'aŭ luptat 2 anĭ cu Fulvius Flaccus, însă aŭ fost bătuţi. 121.

Limanul. Intre el şi balta Hiva sunt locurĭ pustiĭ pe carĭ le cuprind Oguziĭ. Turciĭ îl numesc Cara Bogaz. 438. Chesariul Alexie sosesce nóptea la Ţarigrad, cu corăbiile, pe când Latiniĭ n'aveaŭ grijă, şi străjuiaŭ numaĭ Limanul din luntru, unde le staŭ vasele. 477.

Limba. De pre limba latinéscă, pre cea românéscă s'a ĭzvodit Hronicul. 1. Ţiţeron, era părintele limbiĭ latinescĭ. 5. Despre limba românéscă. 18, 153. Ce se spune în istoriile Ellinilor, Latinilor şi a altor limbĭ. 58. Omiros a scris despre rĕsboiul Troadeĭ, pre limba ellinéscă. 59. In Schythia eraŭ némurĭ de limbĭ deosebite. 60. Stravon, om ellin, a scris în limba luĭ pentru Dachia. 62. Ghetiĭ şi Dachiĭ aŭ tot o limbă. 71, 73. In limba Ellinéscă se schimbă: *cus* în *os*, şi *chi* în *i.* 72. Daiĭ aŭ şi aceiaş limbă cu Gheţiĭ, şi aŭ eşit tot dintr'un loc, spune Stravon 76. Procopie Chesarĭanul spune că Gotthiĭ, Vandaliĭ, Visegotthiĭ şi Ghepidiĭ sunt tot de o limbă şi un ném. 76. Deosebire între limbile lumiĭ. 86. De unde tóte limbele nume aŭ dat. 89. Eliniĭ şi Troadeniĭ eraŭ tot un ném şi o limbă. 90. Cum aŭ făcut Amilius peste dreptaté limbilor. 96. Despre Romanĭ scrie toţi scriitoriĭ tuturor limbilor. 99. Maenburg vrea să arate că limba ellinéscă e din cea şfezască abătută. 101. Despre limba latinéscă, ellinéscă şi eolicéscă. 102, 103, 104 «Némul Dachilor ĭaste o limbă vrăjmaşă şi neaşezată.» 105. Despre amestecul limbiĭ latinescĭ cu cea a Dachilor. 110, 221, 113. Eneas Sylvius ar fi scris «din porniré limbiĭ». 116. Parthiĭ eraŭ, pe vremé lui Traian, mai puternicĭ de cât tóte limbile din Asia. 118. Halcocondilas spune că limba Dachilor sémănă cu a Italilor. 127, 126. Stravon spune că Dachiĭ şi Ghetiĭ tot o limbă au avut. 130. Sarniţie spune despre Românĭ: «Ómeniĭ limbeĭ noastre pre dânşiĭ Volohĭ adecă Italienĭ îĭ chiémă. 131. Stricarea graiuluĭ la Vlahĭ, atât din limba latinéscă cât şi din cea italienéscă. 134, 135. Vâlhovnic» va să ḑică pre limba slovenéscă, vrăjitor. 136. Ce scrie într'un hronic bulgăresc, cu limba

www.dacoromanica.ro

slovenéscă. 139. Despre limba latinéscă şi cea slovenéscă în limba română. 152. Vlachiĭ din Pind sînt de o limbă cu ceĭ din Dachia. 157. Spusele lui Bonfin, şi ale altora despre limba Vlachilor. 158, 159, 160. Dumneḑeŭ a rîsipit pre némul Izrailténilor «în limbi». 170. Căutare în istoria limbilor. 172. Orihovie spune că limba leşască e din cea atticéscă. 177. Cantemir a scris Hronicul, întâĭ, pre limba latinéscă. 180. Traian, de la Dachĭ, a trecut la Parthĭ, şi la alte limbĭ. 191. Limbile ce le-a biruit Septimius Severus. 204. Româniĭ din drépta Dunăriĭ sînt de aceiaş limbă cu ceĭ din stânga. 218. În Misia sînt locuitorĭ tot de un ném şi o limbă cu Româniĭ. 229. De limba latinéscă, stricată cu cea slavonéscă, se slujesc Româniĭ. 240. Julian Paravatul aŭ oprit pre creştinĭ să înveţe limba ellinéscă. 252. Mavreiĭ cu alte limbĭ, pradă Africa. 254. Strânsurile limbilor despre rĕsărit pe unde aŭ trecut. 277. Limba schythicéscă, născută din Unĭ. 281. O ḑicĕtóre în limba ţigănéscă. 295. Josif şi Filon, Judeĭ, scriŭ în limba ellinéscă. 300. Ce nume aŭ avut Româniĭ în limba bulgăréscă, care este una cu cea slovenéscă. 302, 303, 304, 338. Valahia, «în limba nóstră», se ḑice ţara românéscă. 305. Ar fi fost bine ca nicĭ o limbă creştinéscă să n'aibă vecinĭ pe Turcĭ. 306. Timp în care nicĭ la Grecĭ, nicĭ la latinĭ, nicĭ la vre-o altă limbă. nu se pomenesce de Românĭ. 347. Nenumĕrate limbĭ vin, despre Asia, asupra împĕrăţieĭ Romanilor. 360. Pe la pragurile Niprului locuia o limbă, numită a Pecineghilor. 362. Limba lor. 363. Limba Vineticilor 365. Limba românéscă şi cea a Pecenegilor. 366, 367. Şi pasĕrile «are cineş limba lor . 366. Despre limba de moşie italienéscă a luĭ Theodat Stefan, craiŭ al Sanseverianaţilor din Apulia. 375. Condo-Vlahiĭ sînt cu Vlahiĭ de peste Dunăre, dincóce, ὁμόγλωττοι, tot de o limbă. 416. La prefacerea hroniculuĭ, din limba latinéscă în cea românéscă, Cantemir s'a maĭ servit şi de Bonfin şi de alţĭ istoricĭ. 444. Se ḑice că Laslău a fost Vâlhovnic, care pe limba slovenéscă va să ḑică vrăjitor. 454. Hronicul luĭ Şerban logofătul scris pe limba próstă grecéscă. 462. Ardélul în limba saxonéscă s'a numit Siebenburg. 463. Bonfin despre limba Românilor. 464. Ḑisele luĭ Grigoras traduse în limba românéscă. 479.

Limnos, insulă din archipelagul Chicladelor, nu face parte împreună cu ele, din divisiunea imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242.

Literata, cetate zidită în parté Moldoveĭ, spune Procopie. 155, 322. Greşit i se ḑice Lederatul. 322.

Litfa, mulţimea popórelor supuse de Hunĭ era aci. 322. E dată de Ghierai, unuia din fraţĭ. 437.

Litfania, a avut duce pe Razivil. 26. Parte din Tătărimea europeană. 61. Huniĭ ajung până aci. 283. Aci aşéză Attila, a 3-a reşedinţă. 285. Prin ea e drumul Varvarilor 285. Din Gothiĭ eĭ es Polovţiĭ şi Pecinghiĭ. 362, 364. Că es din Liftania ḑice şi Bilschie. 365. E cuprinsă de un frate al luĭ Ghierai. 437.

Litfanieĭ. De la cĭ eraŭ Razivilii. 25.

www.dacoromanica.ro

Popor care mărginesce Bogdania. 127. Numesc Valahĭ pe locuitoriĭ Moldoveĭ şi Munteniei, zice Sarniţie. 131. Aŭ fost supusă de Svetoslav. 372.

Litfă. Laslău ḑice că fiind domn, Batie s'a sculat şi a supus ţara Mosculuĭ, a Litfiiĭ, aŭ intrat în crăiia ungurescă. 141.

Litvan. Stanislav Orihovicĭ era Litfan. 157.

Litvaniĭ. Veḑĭ Litfaniĭ.

Liţinie Crassus Muţianus a fost consul împreună cu Valerie Flaccus, la 129 a. Chr. 121.

Lĭubiĭ, popor slav supus de Svetoslav. 372.

Lĭublin, cetate luată de Batie. 448.

Liudovic împăratnl, a ăvut răsbóe cu Vandaliĭ, Sorabiĭ (Sârbiĭ) şi Slovenii. 354.

Livanie Sofistul, dascălul şcólelor din Antiohia, întrebat de Iuliĭan Paravat, ce face fiul Teslaruluĭ, răspunde că face loc pentru Iulian. 252. Nichifor spune că el a pus pe creştinĭ să omóre pe Iulian. 253. El era creştin ortodox. 252.

Livia, era sub administraţia conducĕtoreluĭ Egiptuluĭ, în împărţirea făcută de Constantin cel mare. 242.

Livius spune, că resbelele dintre Romanĭ şi Liguriĭ aŭ ţinut 80 de anĭ, 120, că Valerie Flaccus consul la 259 a. Chr. a purtat răsboiŭ cu Anibal. 120. Spune că Fulvius, consul la 178 câştigând o luptă voesce să zidéscă o capişte în Ispania şi ia nisce lespeḑĭ de la capiştea Iunoneĭ; Senatul îl condamnă şi el se sugrumă, 120, că Fulvius Flaccus consul la 123 a. Chr. s'a luptat cu Liguriĭ. 121. El a scris istoria Romanilor. Uniĭ, îl clevetesc. 173. A scris lucrurile Romanilor, întâmplate cu o mie de anĭ înainte de de el. 300.

Livonia, parte din Tătărimea europénă. 61.

Lodomeriia. Craiul ieĭ se intituléză Andreas în diploma sa. 446. Era sub Unguri. 469.

Logofăt. Logofătul Neculaĭ Costin despre némul Românilor. 113. Nicolae Costin logofătul despre numele autoruluĭ basneĭ cu Laslău. 136. O inscripţie, în care se vorbesce despre Slibris logofăt . 161. Logofătul N. Costin despre o inscripţie de la Gherghina. 162. Hronicul, de la Aron Vod până la Ştefăniţă vod, e alcătuit de Miron Costin logofătul. 180. Logofătul Nicolae Costin despre Turnul Severin. 204. Ce a făcut Minesthús, «secretarĭul» (adică Logofătul de taĭnă) al luĭ Aurelian. 225. Cuvîntul luĭ Costin logofătul. 295. Logofătul N. Costin, urmând, póte, nişce istoricĭ leşescĭ, greşesce când crede că Dachia a fost vre-o dată deşartă. 321. Istoricul Honiat a fost logofăt. 405. Hronicul scris, în grecesce de Şerban logofătul. 462. Istratie a fost logofăt al treilea la Constantin Cantemir. 472. Logofătul Neculaĭ Costin despre Bogdan Vodă. 475. Neculaĭ Costin logofătul despre Dragoş Vodă. 483.

Longin, e cerut luĭ Traian de Decheval, ca să trateze pacea. 82. El e omorât de Decheval. 82, 188.

Longhiniana. cetate. 322.

Longiniana. Veḑĭ *Longhiniana*

Longobardia Ungurii eşind din Panonia aŭ făcut marĭ stricăciunĭ aci. 356.

www.dacoromanica.ro

Longobardiĭ se scobóră la 568 din Scandia. 12. Primesc cetatea Norion în Panonia. 318. După ce se mută peste Dunăre lângă Ghepiḑĭ, se apucă la gâlcévă cu Ghepiḑiĭ. Longobarḑiĭ cer ajutor de la Justinian, contra Erulilor. Soliĭ lor spun luĭ Justinian că Ghepiḑiĭ carĭ înainte nu treceaŭ Dunărea de frica Gotthilor, acum se laudă că stăpânesc tótă Dachia. Cuvintele lor, le întorc soliĭ Ghepiḑilor. 319, 320.

Loviţiĭ, cetate. Nu o póte lua Isachie Anghel. 406.

Luca, sfîntul, ḑice că Christos s'a născut pe timpul luĭ Avgust Chesar. 99.

Lucifer. Veḑĭ *Luţifer*.

Lucius. Veḑĭ *Luţius*.

Lucţiue. Ţiţeron «poftésce de la un Lucţine, pentru ca să'ĭ scrie viĭaţa. 5. «Cine ĭaste atâta de fericit Ţiţeron, carile nu unul, ce o mie de Lucţiĭ să pótă avé.» 10.

Ludovic craiul unguresc. Nicolae Costin Logofătul după Bonfin ḑice că, pe vremea luĭ Ludovic un Bogdan Vodă să se fi întors din Ardeal iarăş la Moldova, însă acesta este Ştefan Vodă poreclit Bogdan ficiorul luĭ Dragoş Vodă şi nepotul luĭ Bogdan Vodă. 475.

Luitprand scrie ca Arnulful i-a chemat pe Unguri şi i-a trimis în Ghermania şi în Galia. 355. Despre Ingher saŭ Ingor. 357.

Luguriă. Veḑĭ *Liguria*.

Lumé Gotthilor, operă a scriitoruluĭ Matheĭ Pretorie. 73, 75. Vorbesce de rĕsboiul luĭ Varavista cu Romaniĭ. 78. Gotthicéscă a luĭ Pretorie faţă de Orbin Raguzeul. 178. Matheĭ Pretorul în lumea Gotthicéscă pomenesce de rĕsboiul Dachilor. 204.

Lumea nouă, adică America multe miĭ şi sute de anĭ a fost necunoscută ómenilor. 184.

Lupiţin era însărcinat de Valens să dea hrană Gotthilor şi nu le dă, fiind lacom, cea ce face pe Gotthiĭ să se revolte. 256. Bonfin spune că el a învitat pe Frithighern, domnul Gotthilor, cu gând să-l omóre dar Frithighern scapă. 257.

Lusitania. Veḑĭ Luzitania.

Lutécĭĭ popor slav supus de Svetoslav. 373.

Luţifer Calaritiianul îndémnă pe Constantin Marele să se boteze de la Athanasie saŭ de la episcopiĭ luĭ, carĭ eraŭ ortodocşĭ. 250.

Luţius, nume care se dă de scriitorĭ hatmanuluĭ Flac. 124, 125.

Luzitania a coprins-o Alaniĭ în acelaşĭ an în care năvălesce Alaric în Italia, spun Idatie şi Isidor. 276. E prădată de Evaric, domnul Gothilor. 292.

Lybia. Veḑĭ Lyvia.

Lycostomon Aćasta'ĭ Chiliĭa, ce s'a maĭ numit Istropolis. 60.

Lycurg. Veḑĭ Licurgos.

Lyvia. Până în pustiurile eĭ a pătruns Alexandru cel Machedon. 88. Impreună cu Eghypetul, Pantapolis, până la Mesopotamia, Chilichiĭa, Cappadochia, Armenia, Thrachia, era într'una din cele 4 divisiunĭ ale luĭ Constantin Marele. 243.

Lycostomon. Ast-fel se maĭ unmea Chilia. 60.

www.dacoromanica.ro

M.

M. Herennius a fost consul cu Valerie Flacus la 91 a. Chr. 121.

M. Nonie Mutian. Calviz spune că a avut soţ la consulat pe timpul Septimiu Sever, pe Annie. 161.

Machedonia e prădată după 499. 12. Constantin o alătură Thrachieĭ, pentru ca să «plinĭască» o a patra parte a lumiĭ romane. 15. De la Constans, până la Graţian, a fost împreună cu «Dachia nóstră» şi cu Thrachia sub acelaşĭ «deregătoriŭ 16. Sub împăraţiĭ urmaşĭ aĭ luĭ Theodosie e prădată de barbarĭ. 17. La hotarul Illyrieĭ. 64. In resbel cu Romaniĭ. 78. Era în stăpânirea Ellinilor. 90. Sub stăpânirea Ţarigraduluĭ. 106. Aprópe de hotarul eĭ în Greţia se află cetatea Nicopolis. 158. Până la ea a ajuns năvălirea Tătarilor. 209. In ea aŭ năvălit Varvariĭ Crivăţuluĭ, spune Zonaras. 215. O ia Constantie Marele. 238. Spre miază-zi, până aci merge Thrachia. 242. Făcea parte din Thrachia. 242. Impreună cu Drehia, a fost alipită pe lângă Thrachia. 16. 243. In ea eraŭ mulţĭ locuitorĭ harnicĭ. In oştile eĭ, se cuprind şi ale Dachieĭ. Peste ea, Thrachia şi Dachia, s'a orânduit un hatman 244. E dată luĭ Constans. 246 Şi din ea aŭ venit representanţĭ în sinodul de la Sardica. 250 Attila trece în ea. 283. Până la ea ajung Uniĭ, după mórtea luĭ Attila. 289. Până în ea intrase Mundon, domnul Ghetilor. 312. A fost pustiită de Slavĭ. 317. Pazinaziĭ intră în ea. 371. Şi nu pot să fie scoşĭ saŭ nimiciţĭ 382. Pazinazilor le-aŭ dat locurĭ în ea. 384. A fost prădată de hatmanul Nestor. 387. Pazinaziĭ o pradă a 2-a óră. 391. Romano-Vlahiĭ în Machedonia. 395. Imprejurul ieĭ prădéză Vlahiĭ. 414. In ea se întorc Greciĭ. 424. Locuitoriĭ ieĭ se ridică contra Latinilor. 424. A fost apucată de Latinĭ. 466. Este prădată de Mihail, un şef de prădătorĭ. 476

Machedoneniĭ. Veḑĭ *Machedoniĭ.*

Machedonie, patriarchul Ţarigraduluĭ fusese trimis în exil. 313.

Machedoniĭ, zice Orbinus Raguzăŭ, că se trag din Varvariĭ de peste Volga. 101. Orbinus Raguzăŭ, tăgăduește că ar fi Grecĭ, 177, şi spune că ar fi Slovénĭ. 177. Vitichild se sileşte să arate că Ghermaniĭ ceĭ vechĭ, Saxoniĭ, se trag din Machedonĭ. 177. In oştile Thrachieĭ saŭ a Machedonénilor se coprind şi ale Dachieĭ. 244.

Macrian hatman împreună cu Iraclian, ucid pe Gallian la Mediolan. 212.

Macrin născut din Sevastiia era proconsul în Panonia. 282.

Macrovios scrie că Avgust Chesar a trimes pe Iulia în Ostrovul Pandataria după ce a exilat pe Ovidiŭ la Tomos. 122.

Macsimin Lichinie împărat, a avut de soţie pe sora mareluĭ Constantin care s'ar fi născut din Romaniĭ din Dachia, spune Zonara. 156. E ales Chesar de Galerie. Era născut în Dachia. El ţinea pe sora luĭ Constantin Marele, ḑice Zonaras. 234. E luat tovarăş de Constan-

www.dacoromanica.ro

tin Marele. Maximin cu oştile din Asia, vrea să se facă mai mare ca el. 237. Lichinie bate pe Maximin, care fuge la Tarsus, unde şi móre. Zozim spune că el după ce a biruit pe Maximin, vrea să stăpânéscă singur ţările învinsuluĭ. Constantin îl bate şi Lichinie cere pace El iea răsăritul cu Thrachia, Asia şi Eghypet. Zonaras spune că ţinea pe Constanţa, sora luĭ Constantin Marele, care gonind pe Sarmaţĭ, intrase în hotarele luĭ Lichinie şi acesta se ridică asupra luĭ Constantin. Constantin biruesce pe Lichinie, care scapă la Vyzantie. 238. Acolo strânge armată, dar e din, noŭ biruit. Intervine Constanţa se face pace, şi Lichinie e trimis la Thessalonica. Voind să se răscóle din noŭ, Constantin trimite să-l omóre, la 325 d. Hs. 239.

Macsimin Thracul, vine la împărăţie după Avrelie Severus Alescandru, este de neam de jos, a omorât pe toţĭ câţĭ ştiaŭ că s'a născut din mojicĭ, tatăl săŭ era Mitia Gothul şi mama sa Ababa Aliana. 206. Fu omorât de oşteni la anul 237, după uciderea luĭ urméză Gordian. 207.

Madboroc, aci a făcut domnie August luĭ Prus. 371.

Maenburg, zice că L. Elinească, are origină în L. Şfezască abătută. 101. Spune că Ostrogotthiĭ aŭ ţinut Dachia çare se întinde de la Prut până la Tisa, atuncĭ Visegotthiĭ ar fi trebuit să ocupe ţara Unguréscă, care de ar fi adevĕrat, tótă istoria luĭ Iornand ar cădea ca mincinósă. 264, 269. Din el aduce Moreri în dicţionarul sĕŭ, la cuvêntul Gotth, multe fabule. 221, 263.

Mag Vladislav înainte de a se boteza era eretic şi mag, adică vrăjitor. 141.

Magdeburghianul episcop şi hatman a mers asupra Vandalilor. 389.

Maghistrat. La a. 56 a Ch. Iulie a încăput la cinstea Magistratuluĭ. 163. Traian exiléză pe papa Clement la Iberia peste marea Négră şi a poruncit ca adunărĭ fără maghistrat să nu se facă.

Maghistrul. Prin al treilea deceniŭ al secoluluĭ al IV, Maghistrul oştilor luĭ Honorie, chémă pe Vandalĭ în Gallia. 240. Theodoric ar fi fost făcut Maghistru al oştilor din Dachia şi Misia, de către împăratul Zenon. 295. Anastasie face pe Vitalian maghistrul tuturor oştilor. 313. Varvariĭ cer de la împărat să le dea pe Hilvurie maghistrul, ca şef. 318.

Magnenţie Comes, trimite pe Gaison la munţiĭ Pirineĭ, unde era Constans, ca să-l omóre. 248.

Magog, neam aşezat de Sf. Scriptură în părţile Crivăţuluĭ, împreună cu némul Gog şi ambele de aceaşĭ origină cu Schithyiĭ. 57, 58. După mulţĭ învăţaţĭ e Mongul. 61.

Mahinilor. Meşterul care era asupra mahinilor (Ciniilor) de óste, slujia cu léfă la împărat; neplătindu-i-se léfă fugise la Hris. 416. Hris farmă mahinele împăratuluĭ. 416.

Μάχου ὑπέρ πατρίδος, luptă-te pentru moşie, e o «vestită a bătrânilor zisă» şi «învăţătură». 7.

Maioran, mai marele oştilor, e trimis împărat la Roma, de către Leon împăratul. 290. Se încoronează împăratul apusului, în Ravenna. 291. N'aŭ lucrat nimic în părţile Da-

www.dacoromanica.ro

chieĭ. Pĭere ucis de mâna lui Reţimir Gotthul, după ce a împărăţit, 4 anĭ, 4 lunĭ. 291.

Malta ostrov, unde fug cruciaţiĭ goniţĭ de Suleiman. 451.

Manasi, scriitor, vorbesce despre călugărirea lui Isachie Comneno. 382. Arată cum Nichifor Votaniatis a călugărit pe împăratul Mihail şi pe împerăteasa sa. 387.

Mangopol, cetate fondată de românĭ, bastarnĭ şi inovezĭ. 365.

Manothelite. Iraclie cade la bătrâneţe în iereasa Manothelitelor. 334.

Manlie Aţidinus Fulviĭanus, a fost consul, la 178 a. Chr., cu fratele sĕŭ, Fulvius. 120.

Manlie Torcvat, a fost consul cu Fulvius Flaccus la 222 a. Chr. 120.

Manlius Acidinus Fulvianus. Veḑi *Manlie Aţidinus Fulviĭanus.*

Manlius Torquatus. Veḑi *Manlie Torcvat.*

Manoil Comnenos. 388. Urméză la împărăţie după Calo Ioanis tatăl sĕŭ. 389. Móre la 1180 după 38 anĭ de domnie, 40 după Vellelmu Tirul, 38 după Patavie şi Calviz. 391. Alexie Anghel sĕ pretinde a fi fiul luĭ Emanoil Comnenos. 410.

Manuil Camize Protostratorul e orânduit de Alexie să meargă la Ioan, 417, însă la Filippopolis óstea fuge. 412. E prins de Ioan Alexie. 418, 420

Mappa. Gheografiea Ardealului, făcută din porunca lui Emeric Tekelye, Domnul Tranisilvanieĭ, şi în care arată că acolo Moldovenii şi Munteniĭ şi Saşiĭ aveaŭ ţinuturile lor. 473.

Maramoraş, 65, ţară de lângă apa Moraş unde Vladislav a aşezat pe tâlhariĭ trimeşĭ în ajutorul luĭ, zice Simion Călugărul. 138. Sargheţia este apa care acum se numesce Strelţa şi curge despre Maramurăs spre Tisa. 189. Legenda spune că aducênd Laslăŭ tâlharĭ de la Râm aŭ umplut Maramorăşul 393. Basnile luĭ Simion Ungurénul pentrŭ Laslăŭ Craiu şi pentru descălecarea Maramorăşuluĭ cu Romaniĭ, nu sunt adevĕrate. 446, 449, 452. Nu în timpul luĭ Laslăŭ s'aŭ aşeḑat Românii în Maramurăş. 459.

Maramorăşul, apă. Ea e numită Marisia, de către Orosiie. Aci Gotthiĭ bat pe Vandalĭ. 239. Târgul Bogdan se afla unde dă apa Maramorăşului în Tisa. 474.

Maramorăşeniĭ împreună cu Moldoveniĭ, Munteniĭ Românĭ de peste Dunăre şi Coţovlachiĭ sunt din Romaniĭ lui Traian. 153.

Marcellinus. Veḑi Marţelin.

Marcellus. Veḑi *Marţelus.*

Marchian, ocupă locul lui Theodosie. Se numesce Marchian Thracul, pe care îl ĭa bărbat Pulhiria, sora lui Theodosie. 288. Impărăţesce la 451, când Attila intră în Ghermania. 288. El goneşte pe Attila din Illiria. 289. Móre la 456, Januarie 26, după ce împărăţise 6 anĭ, 6 lunĭ, şi după el urmează Leon Thrachul. 290.

Marchianopolis, cetate zidită de Traian în Misia. Bonfin o numesce Martia. 158. Intr'un ban de alamă găsit de Nicolae Costin, se vorbesce despre acéstă cetate. 162. Miron Costin zice că ea ar fi în Dobrugé. 162. Pe lângă ea, Pevchiĭ, Schytiĭ şi Gotiĭ trec în Misia. 212. Aci ernează Valens. 254.

www.dacoromanica.ro

Marcius Turbo. Veḑi *Marţius Turbon.*
Marco. Marţidava e cum am ḑice Dava luĭ Marco. 73.
Marco Antonie Verus. 200. Veḑi *Marco Avrelie.*
Marco Avrilie, merge el însuşĭ cu óste asupra Britanieĭ, iar asupra Ghermanilor Catiĭ trimete pe hatmanul Aufidie Victorinne, spune Julie Capitolin. 199, 200. Bate pe Marcomaniĭ cari erau uniţĭ cu Cvadiĭ, Vandaliĭ, Sarmaţiĭ, Sveviĭ. 200. Dion spune că el plécă contra vrăşmaşilor cu hatmanul Paternus şi că nu a putut supune pe Tatarĭ fiindcă s'a îmbolnăvit şi apoĭ a murit, de ar maĭ fi trăit un an ar fi făcut ţĕrile Marcomanilor şi Cvadilor în ţinutuirĭ. Zonara spune că «rĕsboiul luĭ Marco cu Varvariĭ să fie fost în Panonia iară nu în Dachia. Varvariĭ aceştia carĭ locuesc pe lângă Dunăre în Panonia, sunt Ĭazighiĭ, Ghermaniĭ, Marcomaniĭ, Catiĭ şi Cvadiĭ până la Vendebona (acesta-ĭ numele cel vechiŭ a Beciului), pe care a bătut-o el. Evtropie, Sparţian, Capitolin şi maĭ cu sémă Evsevie în Hronicul sĕŭ vorbesce despre resbóiele luĭ Marco Avrilie cu Varvariĭ. 201. Tertulian şi Orosie zic asemenea, 201, un poet Clavdianus a cântat victoria lui Marco Avrilie. 202. Móre la Vindebona saŭ Vienna saŭ Beciul la anul 180 fiind otrăvit de doctorĭ împreună cu fiiul seŭ Commod. 203.
Marco Aureliu Ruf. Se află menţionat într'o înscripţie gasită în Dacia. 162.
Marcomir, tatăl lui Formund 277.
Marcomaniĭ uniţĭ cu Cvadiĭ, Vandaliĭ, Sarmaţiĭ, Sveviĭ sunt bătuţĭ de Marco Avrilie. 200. De ar fi trăit Marco Avrilie póte ar fi fost ţara lor făcută provincie, spune Dion. 201. Locuiaŭ în Panonia, spune Zonara. 201. Sunt biruiţĭ de Avrelian. 219. Sunt luaţĭ împreună cu Vandaliĭ. 275. Vin la Sicambria, chemaţĭ de Attila 287.
Marcus. Veḑĭ *Marco.*
Marea Azaculuĭ este balta Meotis. 60. Evcsinul este marea Négră. 60. Hotarul Schytieĭ merge până la marea Baltică. 60. Ce némurĭ, spune Dionysie Periĭghitis că se întind la rĕsĕritul mării Negre. 61, 63. Dachia se întindea de la marea Négră. 62. Munţiĭ Cenghĭ trec de la Filippolis spre marea Albă. 64. Illyria se întinde până la marea Négră. 64. Explicarea numeluĭ Bugiac prin posiţia pământuluĭ dintre Prut şi Nistru ce se termină cu cetatea Albă, de la marea Négră. 67. Pre marginea mării Negre aŭ locuit Vastarniĭ. 68. Stravon Spune că Ghetiĭ staŭ spre marea Négră. 70. Ovidie numesce o carte a lui Pont, «adecă marea Négră . 72 Cum spune că aŭ venit Gotthiĭ de s'aŭ aşeḑat pe marginile mării Negre. 73. Stravon şi Trogus spune că Dachiĭ ar fi din Daĭ saŭ Davĭ, ce locuiaŭ pe la marea Caspică. 74. «De la Dunăre, de la marea Négră şi de la marea Caspiĭ în sus spre ocheĭanul Crivĕţuluĭ, treĭ numere maĭ de obşte maĭ de vestite aflăm.» 75. Posidon era ḑeul mării la Grecĭ. 89. Ostrówele din marea Mesoghia saŭ Albă. 90. Turciĭ aŭ supus ostrówele mării Mediterrane. 106. Ovidius e trimis la Tomos, ce e la marea Négră. 117. 122. Ţările Vlahilor.

www.dacoromanica.ro

după Halcocondilas, ţin până la marea Négră. 126. Ghenovezii aŭ ţinut Cafa şi alte cetăţi ale Crâmuluĭ, de pe marginea mării Negre. 135. De ce a pĭerit Faraon în undele mării Roşii. 170. Despre Varvarii carĭ veneaŭ de la marea Baltică şi Caspică. 174. Despre ce aŭ scris gheografiĭ. despre mărĭ, ostróve, etc. 177. Cum se schimba de scriitorĭ numele «mărilor, a pădurilor, a apelor» etc. 178. O comparaţie cu un pesce din mare. 182. Traian a voit a trece cu oştile «peste marea Roşie.» 191 Papa Clement e trimis în exil, peste marea Négră, la Iberia (Ghiurgia). 193. Traian «preste marea Roşie cu corăbiile aŭ îmblat» 194. Traian se întórce la marea Roşie spre a merge din noŭ înpotriva Parţilor. 195. Nisce Schythĭ trec Bosforul, spre marea Négră, în timpul luĭ Dechie. 209. Sub Valerian şi Galien, Tătariĭ năvălesc, lăsând Dunărea în stânga. 211. Şi acum de la Pórta de fer până în marea Négră, în Misiia, sunt Romănĭ. 217. Tătariĭ, sub Clavdius Taţitul, lovesc «pe după marea Négră» la Asia. 223. Tătariĭ pradă peste Marea Négră, în Asia. 226, 227. Vastarniĭ locuiaŭ peste Nistru şi între Nipru, aprópe de marea Négră. 228. Constantin dă unuĭ guvernator, Chilichia, Capadochia şi alte ţărĭ, şi părţile mărei Negre de la Panfilie până la Trapezont; altuia Thrachia, ce se întinde până la Bogat, unde dă marea Négră în cea Albă. 242. Partea luĭ Constantie îĭ venea partea de la Propontida (marea din josul Ţarigraduluĭ). 246. Părţile Schytieĭ de lângă ea, stăpânite de Romanĭ. 255. Némul Gotthilor a locuit la marginea mărei Baltice, 260, 263, apoĭ aŭ venit la marea Azaculuĭ. 261. Ostrogottiĭ eraŭ pe mărginile mării Negre. 263. Familiile Gotthilor pe marginele mărei Negre. 264. Ostrogotthiĭ pe marginele mărei Negre. 268, 269. Gotthiĭ trec cu corăbiĭ peste mare. 271. Lupta între Gaĭna şi împărăţia rĕsărituluĭ, la mare la «Elispont» 274. Huniĭ gonesc pe Gotthĭ de pe marginile mării Negre. 280. Intre Prut, Nistru, până la marea Négră e cuprinsă Moldova. 305. Zid de la marea Négră până la Silivria. 312. Hotarele împărăţieĭ rĕsărituluĭ, despre marea Négră. 320. Turciĭ, aduşi de Iraclie, se intorc la marea Caspieĭ. 334. Stăpânirea Romanilor pe marginea mării Negre. 341, 342. Bulgariĭ stăpânind în Misia, Thrachia şi până la marea Négră. 346. Despre despărţirea bisericilor: o comparaţie cu trecerea mării Roşii. 349. Bononia e cetate la mare. 350. Vladimir ese cu Vase la mare, împotriva Ţarigraduluĭ; prădéză Iraclia, de la marea Négră. 357. Apa Glem, curge în marea Baltică. 371. Novogrodéniĭ, Meriĭ şi Crivicii, peste marea Baltică. 372. Aliosmaniĭ la marea Caspică. 387, 438. Conrad în drum spre marea Négră, căreia Dlugoş îĭ ţice «Leonin» e petrecut de Vladislav, craiul leşesc 390. O comparaţie, relativă la mare, din Evanghelie. 402. Locurile de lângă marea Propontis 406. Cetăţile de lângă mare, în Thrachia, cuprinse de Romănĭ şi Tătarĭ. 432. Alexie, trece marea Egheul şi se

www.dacoromanica.ro

duce la Athatin, după ajutor. 433. Galiupolis e cheea Ţarigraduluĭ despre marea Albă. 441. Galliţia era Vlahia, din marea Négră până la Tisa. 446. Bela în ostróvele mărei Adriatice 450. Românii, până la marea Négră, pe vremea luĭ Batie. 467, 468, 469.

Marea Baltică. Veḑĭ *Baltică*.

Marea Roşiă. Veḑĭ *Roşia mare*.

Marepigul, cetate făcută puţin în urmă după Traian. 322.

Marhion. Pe lângă el voesc să rămână Greciĭ din Thrachia. 423. Se afla în Peloponis când Vlahiĭ cuprind cetăţile Thrachieĭ. Merge la Solonia şi apoĭ la Scopia. 428. E bătut de Ioan Alexie şi se închide în Thessalonic. De aci fuge în corăbiĭ. 429.

Marhion de Turinghia, hatmanul luĭ Henric, este prins de Bela în răsboiŭ. 383.

Marhionésa trimite veste Marhionuluĭ că Solonéniĭ umblă să scornéscă lucrurĭ nouă. 428.

Maria sora Sofiiĭ, e luată de Iliaş. 26.

Maria fiica luĭ Bela 3-a. E dată soţie luĭ Isachie Anghel. 443.

Maria Fecĭóra, mama luĭ Isus Hristos. 164. Constantin închină noua cetate Sfinteĭ Mariĭ. 241. Fusese hulit de Kopronim. 347.

Marie VI a fost consul Valerie Flaccus la anul 98. 121.

Marin. 10. Istoricul spune că dupe ce Tătariĭ aŭ prădat ţara Moscalilor s'aŭ slobozit spre Vlahĭ. 447. El zice olahĭ, Vlahilor. 448. Arată despre trecerea Românilor în Ardél în timpul invazieĭ luĭ Batie. 465.

Marin voevodul luĭ Anastasie, împreună cu Procul Matematicul, aprind cu nişte oglinḑĭ flota luĭ Vitalian. 313.

Marisia, apă, unde Gotthiĭ bat pe Vandalĭ, scrie Orosie. Ea ar fi Maramorăşul. 239.

Marius. Veḑĭ *Marie*.

Marmaruisia, ţara Maramorăşuluĭ. 65.

Mars, zeul rĕzboiuluĭ, face 2 copiĭ cu Rea: pe Romulus şi Remus. 97, 366.

Marţidava, exemplu de numirĭ de oraşe la Daiĭ. 73.

Martina mătuşă luĭ Constantin fiul luĭ Iraclie, ea otrăvind pe Coustantin vine la împĕrăţie împreună cu fiul eĭ Iraclion, însă peste 6 lunĭ senatul aflând cum că ea a omorât pe Constantin, îĭ tăie părul şi o trimete în exil. 335.

Martin Vossius. 101.

Martur. Petăr şi Asan a ḑidit o besérică a preminunat Marturuluĭ Sfîntuluĭ Dimitrie. 401.

Marţelin istoricul. Radagaizus cu o armată de 200.000 a năvălit în Italia. 266, 274. In Hronic spune că Grutingiĭ cu 3000 vase aŭ trecut şi aŭ prădat Trachia. 270. Marţel spune că Theodosie să fi avut în armata sa câte-va pâlcurĭ de Alanĭ. 272. La a. 400 Alaric Domnul Goţilor şĭ-aŭ pus gândul să năvăléscă asupra apusuluĭ. 273. In Cartea 13, leat 408, scrie că Honorie a omorât pe Stilihon, iar Alaric la 409 a intrat în Italia. 276. In Hronic la leat 425 vorbesce de Aetie Hatmanul Apusuluĭ. 278. Aşeḑarea Hunilor în Ungaria. 282. La 446 scrie că Theodosie nevoind să dea Attiliĭ birul făgăduit, Attila s'a gătit cu óste asupra luĭ. 284. Despre mórtea luĭ Olivrie şi alegerea luĭ Glichirie a.

www.dacoromanica.ro

473. 292. Theodoric Schitul a prădat la 479 Tracia. 293. Theodoric plécă cu Goţii în Italia. 294. La Leat 499 vin Bolgarii. 301. Anastasie pĭeri de fulger la leat 518. Marţelin ţice că de pe vremea luĭ Zenon aŭ început Gepiţii a sluji cu liafă la împĕraţi. 318.

Marţelus poeticul, despre o luptă cu Grutinghii. 271.

Marţialis sutaşul pus de către Opilie Macrin omóră pe Caracala. 205.

Marţian, împărat. Ghepiţii se învoesc să priméscă de la Justinian, léfa ce primiseră de la Marţian, scrie Jornand. 318.

Marţie Turbon trimes de Traian contra Jidovilor. 194.

Marţia sora luĭ Traian, vede o minune, care face pe Traian să zidéscă o cetate, Marchianopolis, Bonfin o numesce Marţia. 158, 162.

Marţiia. In Câmpiile ieĭ, fu ucis Valentinian de către Anichie Maxim. 290.

Massagheţiĭ, ţinuţi în pace de Flac. 72. Sub numele lor, Procopie Chesarianul înţelege pe Unĭ. 76.

Masalmas domnul Serachenilor, la curtea luĭ era Ion Damaschin Sfîntul. 344.

Mathematicul. Veţĭ Proclu. 313, 314.

Mauri. Veţĭ *Mavri.*

Mauricius. Veţĭ *Mavrichie.*

Mavri aŭ fost bătuţi de Antonie Pius. 199. Prădéză Africa pe timpul luĭ Valentinian. 254.

Mavrichie, hatman, pe timpul luĭ Tiverie a avut biruinţa asupra Perşilor, Tiverie fiind pe mórte a dat pe fata sa Constantina luĭ şi chiar l'a ales de urmaş. 326. El ca împĕrat a avut rĕsbóie cu Perşiĭ şi cu Avariĭ carĭ înaintase până la Ţarigrad; el trimite pe Priscus contra Sclavonilor carĭ eraŭ în Thrachia. 327. Pe vremile luĭ nu numaĭ Dachia ci şi Schithia era sub stăpânirea luĭ. El cheamă pe Priscus la Ţarigrad şi în locul luĭ trimite pe Petăr, însă maĭ în urmă îl trimite iară înapoĭ. 328. El face pace cu Hagan plătindu-ĭ baniĭ. Fără voia luĭ hatmaniĭ Priscus şi Comentiul năvălesc asupra luĭ Hagan pe care îl bate. 329. El dă nisce ordine care revoltă armata, 330, care ridică pe Foca de împĕrat şi el au ţind acésta fuge la Halcedon, de unde este aduse de ómeniĭ luĭ Foca, care în faţa luĭ omóră 3 fiĭ aĭ sĕĭ. El a împĕrăţit 20 de anĭ şi 3 lunĭ. 331. Iraclie a găsit, când a venit la împĕrăţie, numaĭ doĭ din slujitoriĭ pe carĭ'ĭ făcuse Mavrichie. 332. Leon móre de boala Athraculuĭ, luând coróna cea scumpă de la biserică, «pre caré Mavrichie, o închinasă . 347.

Mavritaniĭ aŭ fost învinşi de Maximian, care face triumf la Roma, pentru victorie. 233.

Maximin cu oştile din Asia, vrea să se facă maĭ mare de cât Lichinie şi Constantin Marele. Intră în Illiria. 237. Lichinie îl bate şi Maximin fuge la Tarsus, unde şi móre, după ce fusese chesar 4 anĭ şi 3 anĭ, avgust. Móre la 313 d. Hs. 238.

Maxenţie, fiul luĭ Maximian, supĕrat că n'a fost pus Chesar de tatăl sĕŭ, se scólă cu óste asupra luĭ Severus, face rĕsboĭ, e bătut, încheie pace, şi omóră pe Sever. Galerie ca să-l pedepséscă, vine cu óste asupra Romeĭ. Tatăl sĕŭ spune că

www.dacoromanica.ro

Maxentie nu e vrednic de împĕrăţie. 233. Fiul luĭ Eraclie, tovarăş la împĕrăţie luĭ Constantin Marele, se cĕrtă cu Constantin, aŭ rĕsboiŭ şi e învins de 3 orĭ. 237.

Maxim a fost pus de Lupiţin să omóre pe Frithighern. Mulţimea aţâţata de Frithighern, omóră pe Maxim şi pe soţia sa. 258.

Maximian e luat tovarăş la împĕrăţie de Diocleţian. Eĭ lasă domnia odată. Era născut în Dachia, spune Bonfin. 231. Numesce chesar pe Constantin Hlorus şi Armintarie. Impart oştile în 4. Maximian ia Africa. La anul 302, fac triumf la Roma. 232. El învinsese pe Franţĭ, Alemanĭ, Britanĭ şi Mavritanĭ. In triumf ia numele de Herculie. Pune chesar pe Galerie Maximian şi Constantin Hlorus. După 20 anĭ de domnie, la anul 304, se retrage de la împărăţie şi se duce la Solon unde se ocupă cu grădinăria. 233. Are fiŭ pe Maxenţie, pe care nu-l pune Chesar. Voind să ia din noŭ domnia, se duce la Diocleţiaa, dar acesta nu-l primesce. Apoĭ se duce la Constantin, şi îĭ dă de soţie pe fica sa, Favsta. 233. Voind să omóre pe Constantin, Favsta îl dă pe faţă şi Constantin pune de-l omóră, la anul 309 d. Hs. 234. El se numesce şi Maximiian Dacul. 247.

Maximilian Chezarul. După secretarul sĕŭ Cureus, scrie Leunclavie. 468.

Mazovia, parte din Tătărimea europeană. 61.

Măzacul, se ţice luĭ Simion scriitorul. 448. Cum a ajuns povestea, că Românĭĭ se trag din hoţiĭ de la Râm, până la măzacul Simion. 138. Povestea acésta aŭ luat'o dintr'un cronic bulgăresc şi ceea ce-ĭ maĭ adauge Simion şi alt măzac nu sunt adevĕrate. 143, 145. Măzacul Simion despre Laslăŭ. 146. Vaţă acum şi se ruşinéză Măzacii şi necunoscătoriĭ istoriilor. Vladislav nu póte fi Laslăul mincinos a Măzaculuĭ Simion. 445. Trebue să se ruşineze măzacul care istoriile necitind basnilor urméză. 448. Simion Măzacul, Craiŭ Unguresc, despre Laslău. 453, 455, 458. Misail Măzacul. 470.

Mântuitor. 50, 59. Veḑĭ Hristos. Nascerea Mântuitoruluĭ pe vremea luĭ Avgust Chesarĭ . 99. Eneas Sylvie s'a născut la anul de la mântuitorul lumeĭ. 1405. 115. In al 25-lea an al împĕrăţieĭ luĭ Avgust s'a născut mântuitorul. 164. Traian a murit la anul de la Mântuitorul lumeĭ 117, Aug. 10, la Silinunt. 197. Leon Isavrul dă jos icóna Mântuitoruluĭ. 344. In timpul luĭ Avgust Chesar se nasce Mântuitorul Is. Christos. 371. E greşit pus anul 1220 de la Mântuitorul lumeĭ, anul eşireĭ luĭ Genghiz Han. 436.

Mârzacul Coza, cu o sémă de Tătarĭ, e trimis înpotriva Latinilor. 426.

Mârzii Crâmeştĭ, din ieĭ se trag Cantemireştiĭ. 26.

Mediĭas, între el şi Clĭuşvar, pe apa Cochel, este al 3-lea ţinut Cochelvar. 473. Este ţinută de Românĭĭ din ţările munteneştĭ. 474.

Mediolau, aci Macrian şi Iraclian ucid pe Gallian. 212. Aci a murit Theodosie. 272.

Mediterranea. Aşa aŭ fost numită ţara Ardéluluĭ. 69, 281. Ostróvele măriĭ mediterranĭĭ. 106. Mediter-

www.dacoromanica.ro

rania, adică Ardealul, de mult o apucaseră Gepiḑii. 338.
Megegĭ. Sfânta istorie pomenesce de neamurile Gog şi Magog (de pre caré luând Perşiĭ numele, le zic Ciumacinĭ, iară Asyriĭ şi Arapiĭ Egegĭ Megegĭ) . 58.
Mehmet, sultan Turc. Ia Ţarigradul şi în locul bisericeĭ Sf. Apostolĭ, se face geamia luĭ. 246, 427.
Μελανὴ Βλάχια se numea Muntenia. 474.
Μελανὴ Βογδανία era Moldova. 474.
Mehovie, istoric la leat 1061 de biruinţa luĭ Bela asupra luĭ Henric. 383.
Melanhlaniĭ cu Savromaţiĭ, aŭ făcut primele descălecărĭ, peste Dunăre. 76.
Memnon, feciorul luĭ Tithon şi conducător al Grecilor din Asia în resbelul Troian. 93.
Menelaos, fratele luĭ Agamemnon, feciorul luĭ Plisthinis, nepotul luĭ Atreŭ, bărbatul Eleneĭ. 91. După răpirea Eleneĭ, dă de veste stăpânitorilor Grecieĭ şi îĭ învită la luptă. 92. A fost dintre capiĭ Elenilor, în rĕzboiul contra Troadei. 93
Mengrelii, fac parte din Schythiia, 60, sau Colhiĭ, Traian i-a domolit. 194.
Meotis. Aćasta-ĭ maré Azaculuĭ. 60, 66. Némurile carĭ se întind până la ea. 61, 63, 64. Hotar al Ghetieĭ. 66. Ţara de la Meotis până în Nipru, acum să scrie Tătărâmé mică. 67. Gotthiĭ s'aŭ scoborât la balta Meotideĭ. 73.
Meotis. Vandaliĭ cu Alaniĭ pleacă de aci la Ren. 76. Baltă în Asia, pe care zice Zonaras că aŭ trecut'o Schytiĭ când aŭ intrat în Europa. 212. O trec Tătarâiĭ, ca să lovească la Asia, scrie Zosim. 226. Starea I-a a Varvarilor, a fost aci şi la Munţiĭ Sarmaticĭ, scrie Sarniţie. 240. Pe malurile şi în apropiere de ea locuiaŭ Gotthiĭ, Visegotthiĭ şi Vandaliĭ, iară maĭ înainte de eĭ locuiaŭ Schithiĭ. 261. Pe malurile eĭ Vandaliĭ aŭ plecat spre Ren 269.
Meotisa e trecută de Hunĭ. 281.
Mercurie Sfântul, e trimis de Maica Puterilor, să ucidă pe Julian Paravat. 253.
Meriĭ cu Novogrodeniĭ şi Criviciĭ gonesc pe Varaghĭ peste Baltica. 372. Sunt supuşi de Svetoslav. 372.
Merovie, craĭ al Franchilor, se uneşte cu împăratul Râmuluĭ, contra luĭ Attila. 288.
Mesămvriia. Împĕratul Constantin aŭ trecut la Mesămvriia să-şĭ facă liacurĭ de feredée. 337.
Messĭ. Ghetiĭ se amestecaŭ cu ieĭ. 73. Cu Dachiĭ, Ghetiĭ şi Vevrichiĭ, cuprind Vithynia. 77.
Mesiinĭ aveaŭ de împărat pe Atreŭ. 91.
Mesius Dechie maĭ înainte de a fi împărat este trimis în Misia contra Gotthilor; slujitoriĭ l'aŭ ridicat împărat, se bate cu Filip la Verona şi 'l omóră. S'a luptat contra Tătarilor pe care îĭ împinge peste Don; el este predat luĭ Galie împreună cu fiul sĕŭ de căte soţia sa, acestea le spune Zosim. 208, 209. Zonora de acéstă pradă tătarilor nu pomeneşte. El a perit în Ghetia. 209.
Mesnia parte din Franconia. 277. Turinghia este o parte a familieĭ Saxoneştĭ între Ducatul Mesnieĭ. Brunsviguluĭ, Hasiiĭ şi Franconieĭ. 285.
Mesoghia mare, sau maré Albă. 90.
Mesopotamia a fost lăsată Parthilor

www.dacoromanica.ro

de Adrian, spun Evtropie. 15, 154. Cuprinsă de Traian. 191. Traian se aşezase cu oştile acilea, 195, este lăsată de Adrian în mâna Parthilor. 196, 197. În ea bate Carus pe Perşi. 231. Făcea parte din imperiul luĭ Constantin Marele. 242. O pradă Serachéniĭ. 378.

Metanaştiĭ, 69, sunt prădaţi de Dachiĭ. Locuiaŭ pe lângă Buda. 82. Împreună cu Jazighiĭ fuseseră jefuiţi de Dachĭ. 129. Pe ieĭ îĭ vizitează Carolus. 350.

Metigan domnul Pecinegilor este botezat de Vladimir. 373.

Mezenţie, domnul Etrurilor, se luptă cu Eneas. 96.

Mezes, trecătóre în munţi. 383.

Micolta, fata Domnuluĭ Bactrianilor, e luată soţie de Attila. Găseşte mort pe Attila, a doua ḑĭ de nuntă. 289.

Midiia. În părţile ieĭ ese Genghiz Han. Ea e numită Azerbaiğan de către Turcĭ. 439. Suleiman Şah o supune tótă. 439.

Midiĭ. Mândria şi împărăţia lor, o zdrobeşte orânduiala cerească. 170. Craĭ al lor se întitulează Attila. 287.

Mihail un şef de prădătorĭ, el intră în timpul luĭ Mihail Paleologu în Machedonia şi Trachia, Mihail Paleologul trimite pe fratele sĕŭ Alexie Stratigopul contra luĭ. 476.

Mihail, 351, vine împreună cu maica sa Theodora la împărăţie după mórtea luĭ Theofil. În timpul luĭ, Vogoris domnul Bulgarilor vine cu óste asupra Ţarigraduluĭ, însă el se creştinează şi este gonit de ai sĕĭ şi vine la Ţarigrad. Mihail îĭ dă cetatea Zagura aprópe de Therapia, 353, el vrênd să omóre pe Vasile Machedon a fost el ucis, el a împărăţit împreună cu Maica sa 14 anĭ şi singur 12 anĭ, după el urméză la împărăţie Vasile Machedon. 354. Pe vremea luĭ, Ruşiĭ vin asupra Grecilor. 372.

Mihail diregător în Drista, când vrea să treacă Cheghenis să se creştineze la Ţarigrad. 381.

Mihail, feciorul sĕŭ a fost Ladislav Pleşuvul. 442.

Mihail Balbul omóră pe Leon Armanul şi vine el la împărăţie, el a împărăţit 8 anĭ şi 9 lunĭ. Chedrinos zice că el ar fi biruit pe Bulgarĭ. În locul luĭ se alege Theofil. 352.

Mihail Calafatis vine la împărăţie după Mihail Paflagon şi stă 4 lunĭ, 5 zile. 379.

Mihail Curopalatis, urméză după Stavrachie, pe el îl poreclea Rangave. el este cel dintâiŭ care dă titlul de împărat luĭ Carolus. El bate pe, Cronos Craiul Bulgarilor şi îl scóte din Trachia, însă în urmă este bătut de Cronos fórte rĕŭ. El se retrage în Chinovion şi se călugăreşte, după el urméză Leon Armanul, el a împărăţit un an şi 9 lunĭ. 352.

Mihail Mitropolitul trimes de patriarch luĭ Vladimir. 372.

Mihail Paflagon omóră pe Roman Arghir împăratul şi sileşte pe patriarch de îl cunună cu Zoi. 379. Hatmaniĭ luĭ sunt bătuţi de bulgarĭ. 379. Se călugăreşce la 1041. 379.

Mihail Paleologul vine la împĕrăţie după omorârea fiuluĭ luĭ Theodor Lascaris de către Muzalos. In timpul luĭ la anul 1266 Greciĭ rĕscumpĕră Ţarigradul de la Latinĭ, a căreĭ Istorie Nichifor Grigoros o po-

www.dacoromanica.ro

vestesce pe larg ḑicênd cum că în timpul luĭ un Mihail şef de bandă intră în Trachia şi Machedonia, el trimete în contra luĭ pe hatmanul fratele sĕŭ Alexie Stratigopul şi îĭ. spune să trécă pe lângă Ţarigrad şi el află că Ţarigradul este fără apĕrare, intră înăuntru şi gonesce pe Latinĭ. Alexie trimete veste împĕratuluĭ la Nichea, care vine la Ţarigrad şi ast-fel după 58 anĭ Ţarigradul iară vine în mâna Grecilor. La anul 1283 el móre, după ce împĕrăţise 24 anĭ. 476, 477. După mórtea luĭ vine la împĕrăţie fiul sĕŭ Andronic. 477. In anul cel maĭ maĭ de pe urmă al împĕrăţieĭ luĭ, un craĭ sêrbesc iea pe fata Domnuluĭ Muntenesc. 483.

Mihail Parapinachie. Româniĭ în Volochia până la el. 384. Fiul luĭ Constantin Ducas este ales împĕrat în locul luĭ Dioghenis la anul 1071. 386. In timpul luĭ intră Crovaţiĭ în Bulgaria. 386. Făcuse hatman pe Nestor de neam sêrb. 387. Dar este prins şi călugărit Mihail de hatmanul sĕŭ. 387, 388. A domnit 6 anĭ şi 6 lunĭ. 388.

Mihaĭ Riţie Neapolitanul ḑice că Huniĭ trecênd Mevtida întâĭ hotarele Gotthilor aŭ coprins, după aceia pe Vesiĭ, Sidaliĭ şi amîndoaâ Cumaniile cea albă şi cea négră, el socotesce că ar fi Moldova, însă greşesce căcĭ acum le ḑicem Rusia albă şi négră, apoĭ trecênd Donul se stabilesc în Panonia la apa Tiseĭ. 281. Spune că Unniĭ aŭ fost cuprins amîndouĕ Comaniile. 286. Vorbesce de scrisórea trimisă de Attila luĭ Valentinian. 288.

Mihail Stratiotic a fost ales împĕrat după mórtea împĕrăteseĭ Theodora. 382. După un an se călugăresce. 382.

Miliia. Inaintea icóneĭ ieĭ se rógă Ión Damaschin. 344.

Milutin, feciorul luĭ Ştefan, craĭ al Serbilor, ia pe Simonidis, fiica luĭ Andronic. I se nasce un fecior, căruia i-aŭ ḑis Constantin. Avea fecior şi pe Ştefan, născut din femeia sa cea dintâĭ, care ar fi fost fata Domnuluĭ Românesc. Luĭ îĭ spune Simonidis, că Ştefan ar fi ispitit'o pentru spurcată pre curvie. Milutin scóte ochiĭ fiuluĭ sĕŭ. 480. După mórtea luĭ Ştefan se întórce în Sârbime. 481. Nunta luĭ cu fata Domnuluĭ Românesc s'a făcut la 1274. Iar cu Simonidis la 1299, ḑice Pahimeris. Milutin era de 45 anĭ. El era cu 5 anĭ maĭ bătrân de cât Andronic. 481. La întâĭa nuntă, era de 20 anĭ. Socrul luĭ nu se ştie cine a fost. 482.

Minciuna de ar şi scóte de la mórte, însă adevĕrul este de ţinut, proverb al prostimeĭ arăpescĭ. 218.

Minesthus secretarul luĭ Avrelian, falşifică scrierea acestuia şi condamnă la mórte câţĭ-va senatorĭ, carii omóră pe Avrelian 225. Senatul aflând acésta condamnă pe Minesthus să fie dat la fiare. 226.

Minucius Felix. Veḑĭ *Minuţie Felix.*

Minuţie Felix, scriitor, a trăit în timpul luĭ Constantin Marele. 238.

Mirhondi, hronic Persan, aci este scris că Hosroie se numea înainte Huşrev. 332.

Miron Costin. Din cronica luĭ şi a fiuluĭ sĕŭ Nicolae Costin logofătul aflăm despre Simion Călugărul. 136. El ar fi citit pe un ban de aramă

www.dacoromanica.ro

la Gherghina aflat, în care spunea despre cetatea Marchianopolis, care ar fi în Dobrogé. 162. El a scris Hronicul Moldovenilor, de la Aron Vodă până la Ştefăniţă Vod. 180. Miron şi Nicolaï Costin spun că Troianul e făcut de Traian. 192.

Misail călugărul. Basmul luï Misail, 109, scrie despre venirea de curând a Românilor în Dachia. 135, 136. Il numesce tiaca minciunilor, Cantemir. 366. Este numit măzac. 367. Misail şi Cantemir. 393. Minciunile luï şi ale luï Simeon. 443, 471, 472. In Hronicul luï pomenesce de Hronicul moldovenese. 470.

Miscovul, cetate ţinută de Românii din ţările muntenescï. 474.

Misena. Oraşele dimprejurul ieï le lovesc Vlahiï. 415. E prădată de Românï şi Tătarï. 432.

Misïa, ducat. Intre ea, Brunsvig, Hasïa şi Franconia, este Thuringhia. 285.

Misia de sus a fost despărţită de Misia de jos prin coloniile retrase de Avrelian din Dachia şi aşezate în Misia de mijloc. 151. Este scăpată din mâinile Gothilor de către Theodosie. 265.

Misia de mijloc, aci a mutat Avrelian coloniile retrase din Dachia.

Misia de jos a fost despărţită de Misia de sus prin coloniile retrase de Avrelian şi aşezate în Misia de mijloc, 151, este scăpată din mâinile Gotthilor de către Theodosie. 265. Pe ceï din ia, Bulgariï îï numesc Vlahï. 397.

Misïi. Ghetiï nu se amestecaŭ cu Misiï. 73. Eï şi cu alte némurï aŭ cuprins Vittynia. 77. Cu Mesiï şi cu Ghetiï s'a luptat Crassus. 78. Despre Misï. 157. Eraŭ cunoscuţï de Honiatis. 397. Ast-fel se numesc după numele Misiiï, Vlahiï din Misia, şi puţin timp şi ceï de peste Dunăre. 398. Ceï carï maï nainte se chemaŭ Misiï, acum se numesc Vlahï. 400. Isachie Anghel voiesce să-ï tragă de partea sa. 406. La 1189, Isachie pornesce contra lor. 406. Eï numeaŭ Ivanco pe Ioan care omóră pe Asan. 411, 412. De ieï sunt despărţiţï Vlahiï, de către Ioan. 412

Misiile, aŭ fost prădate de Bulgarï. 12. După Theodosie de Unï, Bulgarï, Sclavonï, Sârbï, Herulï.» 17. Parte din Dachia 68. Gotthiï aŭ venit aci de peste Dunăre. 74. Ghethia se întindea în Misia. 77. Din Misia în Dachia, trece Traian la anul 105. 83. Coloniile aduse de Traian sunt aşeḑate în Dachiïa şi în Misia. 111. In ea a comandat oştile hatmanul Flac cu 130 anï înainte de Avgust, spune Calviz. 129, 130. Numele eï vine de la Smiessania» adică amestecarea limbilor. 135. Aci a aşezat Avrelie pe Romaniï mutaţi din Dachia. 150. Sarniţie pune în locul eï Italia. 151. Scriitoriï vechï pomenesc de mutarea Romanilor în Misia. 152. Romaniï trecuţi în ea de Avrelian s'aŭ întors în Dachia. 153. Se împarte în 3 in Misia de jos, de mijloc şi de sus. 151. In ea Ulpie Traian a adus Romanï mulţï. 153. Romaniï carï aŭ trecut în ea, aŭ luat maï întâï numele de Vlahï, spune Honiatis. Maï mulţï scriitorï pun adesea Dachia în Misia şi viceversa. Honiatis ḑice că este de aceeaşï parte a Dunăriï unde este

www.dacoromanica.ro

Moldova şi ţara muntenéscă. 156. In ea se află cetatea Ulpiană zidită de Traian. 157. Cetatea Marchianopolis zidită de Traian. 158 Sarniţie ţice că a pus Romanĭ în Dachia ca aceştia să ajute la nevoie pe ceĭ din Misia şi vice-versa. 160. A fost prădată de Sarmaţĭ la anul 70 d. Hs. 165. Aicĭ aŭ bătut Dachiĭ pe Romanĭ, 166, a fost bine ocârmuită de Pertinax. 204. Aci aŭ trecut Gotthiĭ şi aŭ prădat-o. 207. Emilian a fost cu oştile în Misia. 209. Hatmanul oştilor ieĭ era Inghenuus. 212. Heruliĭ, Gothiĭ, Pevchiĭ şi Schytiĭ, trec în Misiĭa şi sunt bătuţĭ de Clavdie de 2 orĭ. 212. In ea aŭ năvălit Varvariĭ şi în ea mută Avrelian coloniile. 215,218. Intre ea şi Dachia este numaĭ latul Dunăriĭ. 216. Sarniţie spune că Romaniĭ toţĭ aŭ trecut în Misia. Probabil Avrelian a mutat în Misia, numaĭ armata şi cetăţeniĭ de frunte. In Misia, de la Pórta de fer până la marea Négră, satele de pe Marginea Dunăriĭ, sunt pline de Romanĭ. 217. Mutarea Romanilor în Misia, s'aŭfăcut, spune Calviz, după Vopiscus, în al 5-a an al împărăţieĭ luĭ Avrelian, la 274 d. Hs. 218. Istoriciĭ spun că în ea a trecut Avrelian pe Românĭĭ din Dachia, 219, 221, 222, 223, 224. Romaniĭ din ea, aŭ aceeaşĭ limbă cu Românĭĭ noştri. 229. O ia Constantin Marele. 238. Făcea parte din I-a divisiune a imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242. După numele Doberiĭ, s'a numit póte, Misia, Dobrugé. 242. Ea se cuprinde în Thrachia. 244. Romaniĭ trecuţĭ în ea, fără zăbavă s'aŭ întors în Dachia 243. Şi din ea aŭ venit representanţĭ în Sinodul de la Sardica. 250. S'a chemat Dachia după trecerea Romanilor în ea, zice Bonfin. 250. Spre ea merge Valens, să bată pe Varvarĭ. 254. Valens ernéză aci, la Marchianopolis. 254. Frithighern o prădéză, zice Bonfin. 258. E jefuită de Gotthĭ, scrie Ieronim şi alţiĭ. 257. Aci a mutat Avrelian pe Romaniĭ din Dachia. 260. Tomas, în Misia. 261. Aci sunt aşeḑaţĭ Visegotthiĭ, de către Valens. 262, 263, 266, 267, prădată de Gotthiĭ şi scăpată de Teodosie. 265. Romaniĭ în Dacia. Gotiĭ în Misia. 270. Grutinghiĭ o prădaŭ întâiŭ pe ea dacă eĭ ar fi locuit în Dachia. 271, 272. Attila vrea să intre în ea. 283. Prin ţările de sus, intră Attila în Misia. 283. Peste oştile din ea, Zenon pune voevod pe Theodoric Amali. 293. Din ea pornesce Theodoric spre Italia. 294, 295. Din ea, este Theodoric cu tot neamul sĕŭ. 295. Din ea ese Theodoric definitiv, la anul 490. 295. In ea rĕmân Bulgariĭ la a doua venire. 302. Din ea pornesc Bulgariĭ în Panonia. 302. Sloveniĭ întemeiază crăie în ea. 304. La anul 514, e supusă de Vitalian. 312, 313. Vitalian se opresce în Misia şi cuprinde cetatea Odisul. 312. Intre ea şi Dachia rĕŭ se pune Schythia. 313. In ea ridică Justinian cetăţi. 314. In potriva ieĭ, peste Dunăre, este Dachia veche, ţice Jornand. 318. In ea e cetatea Theodora, zidită de Traian. 322. In ea face Justinian multe cetăţi, spune Procopie. 323. In ea face Justinian, Saltopirgus, Dorostolus şi Sichidava, Cusaris, Palmatis, Adina şi Tiliscon. 323. O parte din Sclavoniĭ aŭ venit în

www.dacoromanica.ro

Misia 324. Aci trec Bulgarii din Dachia. 338. Bulgarii şi Sclavonii eraŭ aci 341, 342. In timpul luĭ Constantin Copronim, Bulgarii stăpâneaŭ Misia. 346. Comenţiul comanda oştile de aci. 329. Misia era plină de oştĭ. 330. Românii din ea să se fi ocârmuit singurĭ, ţice Leunclavie. 377. Pazinaziĭ o pradă. 379, 381. Aci fug românii din Dachia când vin Hunii asupra Ungurilor. 383. Vlahii în ea. 393. In ea întemeiaseră crăiĭ Bulgarii şi Sêrbii. 617. 397. In ea se revarsă Vlahii. 397. In ea se revĕrsaseră Vlahii şi capĕtă numele de Misĭ, spune Honiatis. 398. Ea este peste Dunăre ţice Halcocondilas. 398. În ea apucă Vlahii locurĭ. In ea Isachie Anghel aşază lucrurile şi întărescе cetăţile. 403. Eşind Isachie din ea, Asan intră în Misia şi o prădézĕ. 403. Asan vrea să unéscă stăpânirea Misiii cu a Bulgarilor. 404. Pe ea voesce Ión Alexie s'o aducă sub ascultarea împĕratuluĭ Alexie. 412. In ea intră Ioan şi lovesce Constanţia. 419. In ea aŭ stăpânit Românii. 420. Din ea spun Latinii să iasă Ioan Alexie. 424. In ea aşază lucrurile Ioan, după fuga Latinilor. 431. Românii din ea, aŭ fost siliţĭ o parte a trece Dunărea înapoĭ de latinĭ. 465, 466, 467. Cetăţile din ea ale luĭ Ion le aŭ luat latinii. 466, 467.

Misiinii. Atreŭ a fost împĕratul lor. 91.

Misonopolis. Cetăţile carĭ sânt spre el, le supune Ioan Alexie. 418.

Mişţelana. Pavel Diaconul în Mişţelana, Cartea 12, Cap 12, vorbesce despre Gotthĭ. 260. Domnul Visigoţilor era Fritighernis spune Pavel. 262. În Mişţelena 24 năvălirea Attiliĭ. 278. Teofan în Mişţelena arată lupta luĭ Aeţie cu Huniĭ. 288. Istoria Mişţelana povesteşte expediţia luĭ Priscus în contra Slovenilor. 327. În Cartea 19 sĕ vorbesce că Justinian la 686 a ridicat óste asupra Bolgarilor. 338. Leontie trimite óste să scape Cartagina din mâna Serachenilor. 340. În Mişţelana, despre Bolgarĭ. 344. Căsătoria luĭ Constantin fiul luĭ Leon cu Irina fata hanuluĭ Cazarilor. 345. Rĕsboiul luĭ Constantin cu Bolgarii în Mişţelana. 348. Despre Tributul luĭ Nichifor. 352.

Mitilenul, posesie insulară a Ellenilor. 90.

Mitropolia. Sfântul al luĭ Hs. Mâcenic Dimitrie părăsind beserica, care este Mitropolia Solonuluĭ şi lepădându-se a maĭ petrece cu Romeiĭ s'aŭ dus la Bolgarĭ şi Vlahĭ. 401.

Mitropolit. Sava Mitropolitul e fratele luĭ Stefan, Craiul Bulgăresc. Relaţiile luĭ cu Laslăŭ. 140, 141. Mitropolitul Crâmuluĭ astăţĭ se numesce al Gotthieĭ. 263. Patriarchul trimite luĭ Vladimir pe Mitropolitul Mihail cu 6 episcopĭ. 373. Sava mitropolit bulgăresc e fratele luĭ Stefan. 454. Stefan trimite pe Sava mitropolitul să facă pace cu Ungurii. 455. Niculaĭ Costin vorvesce de un uric de la 1392, care nu l'a vĕţut dar a auţit de la Dositheĭ mitropolitul. 483.

Miţia Gothul, tatăl luĭ Macsimin Trachul. 206.

Mizenţie saŭ Mizizie. 336.

Mizizie saŭ Mizenţie este ridicat împărat după mórtea luĭ Constans, pe el îl omóră Constantin fiul luĭ Constans. 335, 336.

www.dacoromanica.ro

Moagheras, fratele luĭ Gorda, craiul Hunilor, e ridicat la împărăţie, după ce Gorda e omorât. 315.

Moalé Dachia saŭ Moldavia. 346.

Moghileştiĭ, familie. 26.

Moglina, aci aŭ fost aşezaţi Pazinaziĭ după ce aŭ fost batuţi de armatele împărăteştĭ; aŭ luat numele Pazinachiĭ Mogliniţĭ. 391.

Mogliniţĭ. Pazinachiĭ aşeḑându-se la Moglina aŭ luat acest nume. 391.

Mogunţia, aci a fost omorât Avrilie Severus Alexandru 206.

Mohavineuĭ, banatul lor era sub Ungurĭ. 469.

Moise. Istoria luĭ, înţelepţiĭ lumeĭ, o pun la îndoială. 171. Uniĭ zic că istoria luĭ, a isvodit'o Iezdra. 171. A fost proroc şi hatman al Judeilor. 300.

Molda căţeaua, care împreună cu Boarul s'ar fi înecat în apa Moldoveĭ, de unde spun Letopiseţele că ar veni marca Moldoveĭ. 155, 471.

Moldaviĭ numesc veciniĭ despre apus, ţara Moldavilor. 306

Moldova. D. Cantemir a fost domnul eĭ. 1. Ce da din pămêntul eĭ, ca dar, Turcilor, Bogdan. 23. Ea a primit familiĭ streine. 25. Cantemir era moşnén Domn al Moldoviĭ. 49. Întorcêndu-se Domniĭ din bejeniile Ardéluluĭ, după năvala Tătarilor, «cu deosebite titluri a Domnilor de Moldova şi a Domnilor Munteneştĭ, a să vesti aŭ început . 50. Némul nostru lăcueşte în Dachiĭa (adecă în Moldova, în Ţara Muntenéscă şi în Ardél) 51, 195. Hronicul e «a tótă Ţara Românească (caré apoĭ s'aŭ impărţit în Moldova, Munteniască şi Ardélul) . 57. În Dachia se cuprinde Moldova. 61, 62, 104. Peste munţiĭ Cenghĭ trece drumul din Moldova, spre Ţarigrad. 64. Moldova e Valachia cea mare. 65. Făcea parte din Dachia muntósă. 69. Geografia eĭ vorbesce maĭ pre larg de şanţul luĭ Traian. 106. Românii ar fi venit din Transilvania în Moldova, 111, care împreună cu Muntenia se numesc Valahiĭ. 111. Tomos, cetate a Moldoveĭ. 122. În Gheografia Moldoveĭ s'a scris despre titulurile Domnilor Moldoveneştĭ şi Mnnteneştĭ. 131. Ḑisele luĭ Simion călugărul despre trecerea în Moldova şi Muntenia, a tâlharilor aduşi de la Râmde Laslaŭ. 138. Cetăţĭ despre Moldova. 154. Şi-ar fi luat marca după numele cetăţiĭ Capul Bouluĭ, iar nu după Boarul care împreună cu căţeaua Molda s'ar fi înecat în apa Moldoveĭ. 322, 411, 155. Halcocondila pune o Misie în partea Moldoveĭ şi a ţăreĭ Munteneştĭ. 156. Chedrinos şi Halcocondila îĭ zice Bogdania. 157, 377. Piasinschie despre ea, 160, scrie că de multe orĭ a fost supusă Leşilor. 175. Academia din Berolin cere luĭ Cantemir să scrie istoria Moldoveĭ. 179. Hronicul Moldoveĭ, de la Dragoş Vod. 180, 462, 469. Partea ieĭ despre Nistru e maĭ călcată de Tătarĭ. 224. În ea s'a aflat o monedă de argint, de la Constans 248. În Gheografia eĭ, se va citi despre Herb. 249. Cumaniile ar fi Moldova. 281. Locuitorilor din ea, le remâne numele de Volohĭ. 303. Ast-fel se numesce partea de pe apa Moldova. 304. Locuitoriĭ ieĭ aŭ fost Ghetiĭ, scrie Iohan Bun. 304. Valahia mare, dintre Valahia mică şi Nistru, s'a

www.dacoromanica.ro

chemat Moldova. 305. După Dragoş Vodă, capătă numele de Molisdavia şi apa Moldova. 305. Spre Crivĕţ de la ea, trăesc Leşii, carĭ numesc Moldova, Voloscaia Zemlé. 305. Ţara Moldoveĭ, de cine s'a numit ast-fel. 306. O pun uniĭ în locul Valahieĭ micĭ. 308. Leşiĭ îĭ zic Voloscaia Zemlé. 308. Leşiĭ şi Ruşiĭ n'aŭ 'primit alt nume pentru ea. 308. A fost sub Justinian. 319, 321. Podaniĭ Moldoveĭ. 325. Postelnicul Moldoveĭ. 326. Bonfin zice că o parte a Dachieĭ, sĕ coprindea între Nistru, Prut şi Dunăre. 346. Despre ea aŭ scris cronicariĭ popórelor vecine. 361, 362, 364. Locuitoriĭ eĭ eraŭ moşnénĭ şi ajutor dădeŭ vecinilor. 384, 385. Vladislav a trimes ómenĭ cu veste ca să gătiască zahara pentru armata luĭ Conrad, ce trecea prin ţara Moldova. 390. Ea este Vlahia Mare. 397. In ea aŭ venit maĭ târziŭ Asaniĭ. 400. Nu se cunóşce cu siguranţă anul venireĭ luĭ Dragoş Vodă. 461, 463. Tot-deauna aŭ fost Românĭ în ea. 463. Voevoziĭ eĭ totaveaŭ moşiĭ în Ardél. 464. Pe timpul luĭ Batie locuitoriĭ eĭ să trag la munţĭ. 465. După Batie a venit Dragoş Vodă în ea. 466. De latură eĭ este Basarabia. 468. Primul istoric al Moldoveĭ. 470. Misail şi Simeon spune că o adunătură de ómenĭ umblând după vânat aŭ dat peste ţara Moldoviĭ şi s'aŭ aşezat în ea împreună cu Dragoş. 472. Aci să întorc Româniĭ cu domniĭ lor. 473. Ţinuturile despre ea, aŭ fost ale Moldovenilor. 473. Pe ea Turciĭ o numesc Cara Bogdan, adică ţara luĭ Bogdan cel negru. 474. Dragoş Vodă să întórce în Moldova la locurile sale cu o parte din Românĭ. 475. Nicolae Costin după Bonfin zice că în timpul luĭ Ludovic Craiul, un Bogdan Vodă să se fi întors din Ardél iarăş în Moldova. 475. Stefan Vodă Domnul Moldoveĭ, care de frica Tatarilor s'a fost tras la Ardeal şi apoĭ s'a întors iară în Moldova. Bonfin pune în locul luĭ Stefan pe Bogdan Vodă 475. Hronicele despre Dragoş Vodă în Moldova şi Radu Vodă în ţara Muntenéscă. 479, 483, 484.

Moldova, rîŭ, în care s'a înecat Boarul şi cu căţaua Molda, spun Letopiseţele. 155, 471. După ea se numesce ţara Moldova. 304. Pe el se află Romanul — Forum Romanorum. 471.

Moldovenéscă. În câmpiile moldovenescĭ mulţi Turcĭ aŭ pĭerit. 22. Părinţiĭ némuluĭ moldovenesc, cum purtaŭ grijă patrieĭ. 23. Despre «Carté ghenealoghiiĭ nĭamurilor boerimiĭ moldoveneştĭ. 26. Hronicul moldovenesc despre Flac. 128. Titulurile» Domnilor Moldovenescĭ şi Muntenescĭ. 131. Cuvinte moldoveneştĭ ce ar fi din italienesce. 135. Despre hronicul vechimeĭ némuluĭ moldovenesc. 179. Folosul némuluĭ moldovenesc, din munca luĭ Cantemir. 188. Despre Câmpulungul moldovenesc. 286. Istoricul moldovenesc pune venirea luĭ Dragoş la anul 1359 de la Chr. 290. Hronicul moldovenesc despre nisce Ruşĭ ce ar fi locuit în Sucéva şi Baia, înaintea venireĭ luĭ Dragoş din Ardél. 325. Despre începĕtura némuluĭ moldovenesc după uniĭ istoricĭ streinĭ. 359. Limba Polovţilor era compusă din cea ruséscă, din cea leşéscă şi

www.dacoromanica.ro

din cea moldovenéscă. 363. Despre pomenirea némuluĭ şi numeluĭ moldovenesc, la istoriciĭ streinĭ. 368. Vladislav, craiul leşesc, trimite ómenĭ în ţara ruséscă şi în cea moldovenéscă în vederea pregătirilor trecerii luĭ Conrad împĕratul. 390 Cantemir va îndrepta datele hroniculuĭ moldovenesc şi a celuĭ muntenesc. 462. Hronicul Moldovenesc şi cel muntenesc despre Bassarabescĭ. 469, 470. Într'o mappă sĕ arată câte-va ţinuturĭ din Ardél ca fiind moldovenescĭ. 473. Greşelĭ din hronicul moldovenesc, arătate în hronicul luĭ Urechiă. 483.

Moldovénĭĭ, sînt o parte din ceĭ ce ţin locul Dachilor. 65. Eĭ sînt urmaşĭ aĭ Romanilor. 85, 104, 153. Carion spune, că ceĭ ce spun că numele Munténilor şi Moldovénilor e de la Flac, basne spun. 123. Orihovie spune, că Moldovenii eraŭ născuţĭ din Romanĭ şi din femeĭ dace. 125. Moldovenii sînt vecinĭ cu némurĭ tătărescĭ. 126. Sarniţie bate pe Moldovénĭ. 128. Cum numesc Moldovéniĭ Montana. 132. Ce e la Moldovénĭ, minciună cu córne. 142. Sînt de o limbă cu Vlachiĭ de la Pind. 157. Ce scrie Dlugoş şi Orihovicĭ despre Moldovénĭ. 159. Academia din Berlin cere luĭ Cantemir să scrie istoria lor. 179. Hronicul lor începe de la vremile luĭ Avgust Chesar şi Traian, până la întórcerea luĭ Dragoş Vodă din Ardél, 179, şi de la Dragoş până la Stefăniţă Vod. E scris de Uréche Vornicul până la Aron Vodă. De la Aron Vodă până la Ştefăniţă Vod, e scris de Miron Costin. 180. Sunt urmaşiĭ luĭ Traian. 195. Locuesc locurile unde era Dachia înainte, zice Petavie. 263. Muntenii, Moldovenii şi Ardelénii sunt numiţĭ Valahĭ. 297. Slovenii le-aŭ dat numele de Volohă. 303, 304. Astfel îĭ numesc vecinii despre apus. 306. Turciĭ îĭ numesc Bogdanlu, adică ómeniĭ luĭ Bogdan. 306. Eĭ s'aŭ chemat ast-fel din timpul luĭ Vasile Bulgarocton, zice Leunclavie. 306. Asemenea Zonaras. 306. Leşiĭ şi Ruşiĭ, nu le-aŭ schimbat numele de Valahĭ. 306. Greciĭ îĭ numesc Molo-Vlahĭ, împreună cu Muntenii. 306. Le zic leşiĭ limbeĭ lor Voloscaia. 363. Aŭ împrumutat din limba lor poporul Polovţilor. 363. Aŭ fost cu eĭ amestecaţĭ saŭ aŭ trăit ca vecinĭ. 363. Impreună cu alte neamurĭ aŭ purtat resbóe. 365. Ajută pe Zeslav craiul leşăsc contra luĭ Viţeslaus. 385. Tot deauna aŭ locuit în ţara lor. 393. Vechiul scaun al lor a fost Cetatea albă Λευκόπωλις, zice Halcocondilas. 469. Înainte de venirea lor în Moldova se pomeneşte de cojocarĭ unguri în Suciava şi olarĭ la Baia. 471. Domnul lor se numesce Domnul Bogdaniiĭ negre, spune Halcocondila. 474

Moldovlahia. Prin ea trece Conrat. 18. Numesc Greciĭ Moldova şi Muntenia. 306. Sub acest nume se va înţelege tótă Vlahia. 308.

Moldovlahĭ. Cum s'aŭ învoit eĭ cu împăraţiĭ Othmanilor. 23. Aşa numesc Greciĭ pe Moldovenĭ şi Muntenĭ. 306.

Molisdavia, nume din care s'a derivat Moldova. 305. Ininte de venirea Romanilor aşa se numia Moldova, adică Moale-Davia. 471.

Moltana eraŭ numite ţările Moldoveĭ

www.dacoromanica.ro

şi Muntenieĭ, de către Sarniţie, motivând acésta cu presenţa Multor naţiunĭ din ele ca Gheţĭ, Dachĭ, Italĭ, Grecĭ şi Slovenĭ. 132.

Monarh. Ghieraĭ par'că era singurul monarh din lume. 437.

Monarchie. Irina, mama luĭ Constantin scóte ochiĭ luĭ Nichifor fiind lacomă de monarchie. 349. Octavie cu puterea Monarchieĭ a luat numele de Avgust la a. 2 a. Chr. 163. Chesariĭ aŭ supus ântâiŭ Statul Publicăĭ supt Monarchie. 163. După Avgust Chesar a stătut la Monarchie Tiverie. 164. Domniĭ grecescĭ împrăştiaţi înfiinţaŭ fie-care câte o monarhie. 433.

Monarchicească. Veḑĭ monarşască.

Monarchiĭ. Pentru Monarşiĭ Romanilor carĭ aŭ împărăţit maĭ înainte de Ulpie Traian. 162. După Iulie Caesar al doilea Monarch a stătut Octavie August. 163. Cartea patru monarşi, în Traian. 188. Puternicii monarchĭ turcescĭ nu şi-aŭ plecat de loc puterea monarchicească. 107.

Monarşască. Bogdan fiul luĭ Ştefan ş'aŭ aşezat bine puterea stăpânireĭ sale cea monarchicească. 23. Monarchiĭ turceştĭ nu şi-aŭ plecat până astăḑĭ puterea monarchicească. 107. După Tit a urmat în puterea monarşască frate-sĕŭ Domiţian. 165. Incepătura Domnieĭ monarchicescĭ a luĭ Ioan Domnul tuturor Românilor. 395.

Mongul popor care după uniĭ, pare a fi Magog. 61.

Monguţia cetate sfărâmată de Vandalĭ. 275.

Montana. Leunclavie, Bonfin şi alţiĭ, numesc ast-fel ţara muntenească, din causa munţilor ce merg de la munţiĭ Vranciĭ la Demircapa. 132. Aşa ĭ-aŭ ḑis şi Româniĭ ceĭ vechĭ. 132. Leunclavie aducênd martor pe Bonfin o numeşte transalpină. 132. Bonfin zice că Dachia de lângă Dunăre se numea Montana. 346.

Mora, saŭ Peloponisul. 428. Pe aci se împrăştiaseră Domniĭ greceştĭ. 433. A fost prădată de bulgarĭ. 374.

Moravia, aci aŭ intrat Ungurii. 355.

Morăş apă, lângă care Vladislav a aşeḑat pe tâlhariĭ trimişĭ de împăratul Râmuluĭ. După numele luĭ s'a numit Maramoroş. 138. Pe el este Tordia al doilea ţinut. 473.

Mordviĭ popor slav supus de Svétotoslav. 322.

Morea. Posesie grecéscă. 90.

Moreniĭ sunt jefuiţĭ de Vandalĭ. 275.

Moreri. In dicţionarul luĭ s'a găsit numele luĭ Ion Zamoeschie Liah. 113. In dicţionarul luĭ, aduce din Menburg, multe fabule la cuvîntul Gotth. 221, 263. Zice că Românii sunt tot una cu Romaniĭ din Italia. 361. El a scris despre craiĭ ungurescĭ. 444. Din el spune Ricţiolus, că Vladislav al 2-a, a domnit numaĭ 6 lunĭ. 445

Morseniĭ, cetate ţinută de Românii din ţările muntenestĭ. 474.

Moscaliĭ, aŭ năvălit în Europa, de peste pustiile Volgăĭ, Mării Baltice, şi Caspiĭ. 174. Confundaţi cu Schytiĭ. 353. Aŭ avut rĕsboiŭ cu Leşiĭ. 175. Sunt vecinĭ cu Românii peste Nipru 362. Aŭ avut mare cnéz pe Gheorghie, care e omorât de Batie şi în locul sĕŭ vine Iaroslav. 447.

Moschicească, ţara, parte din Tătărimea europeană. 61. E prădată de tătariĭ luĭ Batie, 447, 456.

www.dacoromanica.ro

Moscul a avut împărat pe Ioan Vasilievič. 26. Ce părţi din Schythia e sub împărăţia acésta. 60. Oraş unde se găsesce biserica făcută de Vladimir. 373. Arată-să începătura stăpânireĭ rusescĭ care acum este puternică împărăţia Mosculuĭ. 371. E dat de Ghieraĭ unuia din fraţi. 437. E supusă de fratele luĭ Ghieraĭ. 437. Aci a scris Cantemir Hronicul sĕŭ. 443. Stoliţa luĭ, e luată de Tătariĭ luĭ Batie. 447. Batie după ce a prădat ţara Mosculuĭ la anul 6756 a intrat în ţara Ungurească. 456.

Mosculuĭ ţară supusă luĭ Batie, han tătărăsc. 141.

Moscul, împărăţie, făcea parte din Schythia. 60. Işĭ pune temeliile împărăţieĭ. 371. Li se supun Picinegiĭ. 381.

Mozovşaniĭ, popor slav supus de Svetoslav. 373.

Muhamed profetul. Hronicile arăpescĭ spun că pe vremea luĭ Justin s'a născut puiul viperiĭ, părintele minciuniĭ, fiul întunericuluĭ, împeliţat chipul Dĭavoluluĭ, Silţa Sataniĭ, Gura Tartaruluĭ, ucigaşul Sufletelor, vrăşmaşul adevĕruluĭ, ocara Lumeĭ, Cinstea musulmanilor. Prsevdoprofitul Muhamed. 326. După Iraclie a străbătut în imperiŭ dăscălia luĭ Muhammed. 326. După Iraclie a străbătut în imperiŭ dăscăliĭa luĭ Muhamed. 334. Muhamed cuprinde multe cetăţi a împărăţieĭ Romanilor în Asia. 335. Uniĭ pun 617 anĭ de la el până la eşirea luĭ Ginghiz 436. La 611 anĭ după el, ese Suleiman Şah. 436. La 611 anĭ după el, Ginghiz Han cuprinde Persia. 439.

Muhamed Sultanul, ia Ţarigradul. 126. Muhammed ficĭorul luĭ Baezid, urmĕză acestuia. 441.

Muhamedĭ, aŭ rĕmas în câmpiile Moldoveĭ. 22.

Muhammedinĭasca bunguitură, n'a atins credinţa creştinéscă. 23.

Multenĭ. Sarniţie spune că aşa se numesc Vlahiĭ din Dachia de sus. 131. Sub numele «Volohă» se cuprind şi Munteniĭ cărora maĭ târziŭ li s'a ḑis şi Multénĭ. 303.

Muncastrul cetate fondată de Românĭ, Bastarnĭ şi Inovezĭ. 365. Cetate în Basarabia. 463.

Mundizic. Attila sĕ intitulează fiul luĭ. 287.

Mundon, Domnul Gheţilor întrase până în Machedonia, bate pe Anastasie. 312.

Muudom, voevodul luĭ Justinĭan, bate pe Gheţiĭ carĭ prădaŭ Illiria şi Greţia. 316.

Mundon Domnul Gheţilor, bate la 505 pe împăratul Anastasie şi întră în Trachia. 312.

Muntenesc. Titulurile Domnilor Muntenescĭ şi Moldovenescĭ. 131. Câmpulungul muntenesc. 286. Domnul muntenesc, Negru Vodă 307. Craiul Sêrbesc ar fi luat în căsătorie pe fata domnuluĭ muntenesc. 309. (Veḑĭ şi Ţara Muntenéscă.)

Muntenia. Veḑĭ Ţara Munteniască.

Munteniască ţară. Ţara Munteniască a primit în sînul eĭ multe familiĭ streine. 25. Despre înturnarea luĭ Radul Vodă Negrul în ţara Munteniască. 50, 461, 479, 483, 484. Ea, Moldova şi Ardélul sînt pe locul Dachieĭ. 104, 195, 361, 51, 57, 61. Preste munţiĭ Cenghĭ trece drumul ce duce din Moldova şi Ţara

www.dacoromanica.ro

Munteniască la Ţarigrad 64. O parte din ea, era în Dachia mălurósă, 69, 294, şi o alta în cea muntósă. 69. Romaniĭ aŭ venit din Transilvania în Muntenia. 111. Împreună cu Moldova, sĕ numea Valahia. 111. Muntenia saŭ Istria este despărţită de Bogdania saŭ Moldova, 126, 127, adică de munte cum îĭ aŭ zis ceĭ vechĭ şi Moldoveniĭ. 132. Uniĭ scriitorĭ i-aŭ zis Transalpină. 132. Poveştĭ despre ea. 138. Misia, Moldova şi Muntenia. 156. Istria saŭ Muntenia. 157. Nemţiĭ cuprind din ea până la Olt. 176. In ţara Munteniască pe Dunăre în ţinutul Jiuluĭ să află cetatea Severinuluĭ zidită de Sever. 204. Din ea era Preda Stambol Românul. 217. Numaĭ ea rămâne cu numele de Valahia. 304. Locuitoriĭ din ea, aŭ fost Gheţiĭ, zice Iohan Bun. 304. Valahia mică s'a chemat ast-fel. 305. După Radu Negru, ia numele de Muntenia. 305. Pe ea şi pe Moldova, Greciĭ le numesc Moldo-Vlahia. 306. Sub numele eĭ să va înţelege Valahia mică. 308. Astfel s'a numit Dachia Muntósă. 319. Ea a fost sub Justinian. 319. A fost coprinsă de Pecinegĭ. 364. Din neamul Venedilor să fi rămas aci, cărora Românĭ le zic vineticĭ. 365. Să fi fost supusă saŭ sub protecţia Ungarieĭ pe la anul 1064, zice Bonfin. 383. E cuprinsă de Murad. 441. Începutul Hroniculuĭ Muntenieĭ şi Moldoveĭ. 462. Nu se cunóşce anul venireĭ luĭ Radu Vodă 463. Tot-deauna aŭ fost Românĭ în ea. 463. Voivoziĭ din ea tot aveau moşiĭ în Ardél. 464. Locuitoriĭ eĭ să retrag pe la strîmitorile munţilor pe timpul năvălireĭ luĭ Batie. 465. După Batie a venit Radu-Vodă în ea. 466. Pe Dunăre, zice Bonfin, aŭ fost Românĭ de la Severin până la mare. 467. Baniĭ din ea şi maĭ ales de peste Olt aŭ privilegiĭ. 468. În ea să găsesce Severinul. 469. Când a venit în ea Radu Vodă a găsit pe Basarabeştĭ. 469. A avut domnĭ vestiţi eşiţi din familiile banilor. 470. Locurile eĭ. 472. În ea să întorc Româniĭ cu domniĭ lor. 473. Ţinuturile despre ea, aŭ fost ale Muntenilor. 473. In ea să află cetatea Venetinĭ. 474. Aci a venit Radul-Vod Negru din ţinutul Halaoş. 474. Pe ea Turciĭ o numesc Caraiflac. 474. Radu-Vodă Negrul saŭ frate saŭ vĕr cu Dragoş Vodă să întórce în ţara munteniască cu altă parte Românĭ. 475. Domnul eĭ, dă pe fica sa, luĭ Milutin, craĭ sêrbesc, la 1274. 481.

Munténiĭ. Eĭ sunt o parte din ceĭ ce ţin locul Dachilor, 65, urmaşĭ aĭ Romanilor. 85, 104. Carion şi Topeltin de Mediaş, zice că «cine zice că numele Moldovenilor şi Muntenilor este după numele hatmanuluĭ Flac, spun basme». 12. Moldovéniĭ, Maramorăşeniĭ, Româniĭ de peste Dunăre şi Coţovlachiĭ sunt din Romaniĭ luĭ Traian. 153. Scriind de Româniĭ, carĭ sunt în Grecia şi cărora noĭ le zicem Coţo-Vlahĭ, zice: In muntele Pindu lăcuiesc Vlahiĭ, carĭ sînt cu ceştélalţĭ Dachĭ tot de o limbă» înţelegând prin *ceştélalţĭ Dachĭ*, Moldovéniĭ şi Munténiĭ. 157. Numele Valahia a fost dat şi Munténilor şi Moldovénilor. 277. Să cuprind sub numele de Volohă. 303. Le remâne numele de Volohĭ, pus de Bulgarĭ. 305. Eĭ şi-aŭ schimbat

www.dacoromanica.ro

singurĭ numele. 306. Pe eĭ împreună cu Moldoveniĭ, Greciĭ îĭ numesc Moldo-Vlahĭ. 306. Aŭ avut Domn pe Negrul-Vod. 307. Eĭ sunt maĭ negrĭ la faţă. 307. Eĭ ş'aŭ ţinut numele de Românĭ. 307. Eĭ sânt maĭ aprópe de sêrbĭ şi pe fata Domnuluĭ lor aŭ luat'o craiul Sêrbecc. 309. Românĭĭ adică Moldoveniĭ şi Muntenĭĭ. 385. Totdeauna aŭ locuit ţara lor. 393. Hroniculĭor pune eşirea luĭ Radu-Vodă Negrul, la 6798 de la Adam saŭ 1213 de la Hs. 483.

Muntósa însémnă *Montana*. 132.

Munţiĭ. Munţiĭ Cavucasul, despart Tătărîmea din Persia. 60. Munţiĭ Carpaticĭ cuprind Transilvania. 60, 61. Unde'ĭ muntele Emmaus. 61. Unde's munţiĭ Cenghiĭ. 64. Munţiĭ Carpaticĭ aŭ între eĭ Marmaruisa, 65, eĭ despart hotarul leşesc de cel al Ardéluluĭ. 66. Ghetia ajunge pâna în Munţiĭ Cenghĭ. 66. Din Buh până peste Nistru şi pre la obârşiile Pruturuĭ până în munţiĭ Carpaticĭ, aŭ fost ţara care acum cuprinde cu o parte de Rusiia tótă Pocuţiia. 67. Din Nistru până în munţiĭ Carpaticĭ, se cuprind amêndouă Vlahiile. 68. Misiile trec peste munţiĭ Emuluĭ până la Illyria. 68. Unde's munţiĭ Brasovéniĭ. 69. Cum înconjură munţiĭ Carpaticĭ, Ardélul. 69. La 123, consulul Fulvius Flaccus are războiŭ cu «Liguriĭ ceştĭ de peste munţĭ.» 121. Halcocondilas spune că némul Vlahilor începe de la muntele Orbal şi Pevchin. 126. Dachia Panonilor e despărţită de Bogdania prin Munţiĭ Vransovieĭ. 126. Muntenia ar fi numită ast-fel de la munţiĭ ce-i staŭ în lung. 132. Solomon şi cu fraţiĭ sĕĭ, es la muntele Herlem înaintea Hunilor. 146. Despre părţile lumeĭ, munţĭ, mărĭ etc., la geografĭ. 177. Traian poruncesce ca Dachiĭ rĕmaşĭ să fie trecuţĭ peste munţĭ. 190. În timpul luĭ Gallien, Tătarîiĭ şi Ghermaniĭ Franţiĭ pătrund în Gallia, până la munţiĭ Pyreneĭ. 211. Varvariĭ, bătuţĭ de Clavdie, năzuesc spre munţiĭ Cenghĭ. 212. Domniĭ ţĕrilor românescĭ poruncesc locuitorilor să se retragă la munţĭ, când năvălesc Tătariĭ. 224. Ghepidiĭ trăiaŭ peste munţiĭ Ardéluluĭ. 228. Domnul Sarmaţilor a fost pe la balta Meotis, munţiĭ Sarmaticĭ, şi aşia maĭ departe. 240. Thrachia se începe de la munţiĭ Cenghĭ, şi de la Rodopĭ până la Bogat. 242. În împărţéla făcută de Constantin cel mare, luĭ Constantin 'ĭ-a venit apusul cu tóte părţile despre munţĭ. 246. Magnenţie Comes trimite pe un Gairon asupra luĭ Constans la munţiĭ Pirineĭ. 248. Constanţie, pe când mergea asupra Perşilor, móre la póla munteluĭ Tavrul. 250. Gotthilor nu pré le plăcea Thrachia fiind ţară aşeḑată între munţĭ. 259. Stravon spune că pământurile Gotthilor se întind de la codrul Herţineĭ, cuprinḑênd munţiĭ, spre Dachia. 261. Varvariĭ mergeaŭ spre împĕrăţia Romanilor prin Silesia şi Saxonia, spre nu maĭ trece munţiĭ înapoĭ să se întórcă prin Dachia. 273. Stilihon bate pe Gotthĭ, Sarmaţĭ şi Gheţĭ la Munţiĭ «Fezulanţiĭ» 274. Podgoria Dachieĭ, pe sub munţiĭ Carpaticĭ, căror li se maĭ ḑice şi munţiĭ ungurescĭ. 286. Unde's munţiĭ Cheltilor. 320. Turciĭ, aduşĭ de

www.dacoromanica.ro

Iraclie se duc de unde veniseră, adică de la Marea Caspieĭ, peste munţiĭ Cavcasuluĭ. 334. O parte din Dachia, locaş Ungurilor, peste munţi până în apa Tiseĭ. 356. Huniĭ trec, pe la trecătórea munţilor, numită Mezes, în Ungaria. 383. Vlahiĭ până la munţiĭ «Emiĭ adecă Acenghiĭ.» 398. Birul luĭ Isachie Anghel şi locuitoriĭ de pe lângă munţiĭ Emĭ. 400. Cetatea Pristhlava cuprinde mult loc în munţiĭ Emĭ. 402. Împĕratul Isachie Anghel ar fi trebuit să întăréscă, maĭ cu sémă cetăţile din munţiĭ Cenghĭ. 403. La 1188 neprieteniĭ împĕrăţieĭ Ţarigraduluĭ nu se maĭ opriră la munţi, ci eşiră în câmpul Agathopolitan. 404. Isachie Anghel purcede spre munţiĭ Cenghĭ, creḑênd că-i va puté trece uşor pe la Triadiţa, 406, dar nu i-a putut trece şi a fost bătut de Vlahĭ şi Tătarĭ. 407. Ioan Alexie se pregătesce, în munţi, să priméscă atacul împĕratuluĭ Ţarigraduluĭ, 417, şi porunceşce ómenilor sĕĭ a coborî câte-va dobitóce, de la munte la câmp, şi împreună cu câţi-va robĭ Romeĭ, ca cum ĭ-ar fi trimis dar la Ioan Domnul Zagoriĭ. 418. Stăpânitoriĭ Turcilor, cu multe sute de anĭ (de pe vremea luĭ Iraclie împĕrat), rumpând pórta de fer la munţiĭ Cavcasuluĭ, aŭ eşit în părţile Asieĭ, ce acum să chémă Turcmenĭ. 438. Româniĭ închid potecile munţilor, luĭ Batie. 447. Nu'ĭ adevĕrată povestea că Laslău a gonit pe Tătarĭ peste munţi. 459. Când veneaŭ ceva Varvarĭ dincóce de munţi, Românii se trăgeaŭ la munţi, 464. Românii şi Săcuiĭ împing pe Tătariĭ din strâmtorile munţilor. 465. Românii de grija luĭ Batie, se trag la munţi. 464.

Murad, urméză tatăluĭ sĕŭ Orhan. Cuprinde ţara Muntenéscă, Udriĭul şi îĭ urméză Baezid. 441.

Murcíflis era poreclit Alexie Ducas. 421, 422.

Muraţi aŭ rĕmas în câmpiile Moldoveĭ. 22.

Muriĭ, popor slav supus de Sveţoslav. 372.

Musa, fecĭorul luĭ Baezid se ceartă pentru domnie cu fratele sĕŭ Suleiman. 441.

Museŭ. Despre Dachia nu toţi Istoriciĭ condéile şi-aŭ frânt» nicĭ tăceré celor maĭ vechĭ aşé de tot museele celor maĭ noĭ a închide aŭ putut. 298.

Musele, Dumnăzéele musicâi şi sti hurilor. 89.

Musulmaniĭ. La 570 s'a născut cinsté Musulmanilor psevdoprofitul Muhamed. 326.

Muzalos. In paza luĭ lasă Theodor Lascaris pe fiul sĕŭ, însă Muzalos se învoeşte cu Mihail Paleolog şi-l omóră. 476.

N.

Nahrà numesc Turciĭ apa Dara. 439.

Nahrà, cetate stăpânită de Suleiman Şah. 439.

Namul. 450.

Narsitis Hadânbul, hatman al luĭ Justinian, gonesce pe Varvarĭ din

www.dacoromanica.ro

Italia. 240. Sdrobesce împărăţiia Visegotthilor. 266. Prin el, Iustinian dobândesce multe victorii. 315. Spre Italia trimite Iustinian cu Narsitis. 316.

Naveler. 450, 451.

Năroď. Compararea năroadelor din Dachia cu cele-l-alte. 16. Purtarea de grijă a pronieĭ faţă de Crivăţenele năroade. 21. Năródele Schythilor. 57. Năródele din Dachia. 67. Năródele carĭ aŭ fost în Dachia, înainte de venirea Dachilor. 68. Unde staŭ năródele: Iazighiĭ şi Carpodachiĭ. 69. Daiĭ, spune Stravon, sînt năróde ale Schytiiĭ asiaticĭ. 74. Alaniĭ sunt năród vitejesc 76. Dachia cea vechiă, a fost apoĭ ţinută de năródele Ghepidilor. 78. Ce va să ḑică a se trage din năród vestit. 85. Alexandru Machedon a supus nenumĕrate năróde. 88. De pre Latin, care stăpânia şi-a luat numele năródul 95. Ce aŭ făcut Amilius spre a nu da Scandală în năród. 96. Aetie a fost din năródul Vlahilor. 133. Dictator era boeria cea maĭ mare la năródul Romanilor, pe la 47 înainte de Hr. 163. Vitichild avea să arate pe Saxonĭ de urmaşĭ aĭ năroduluĭ luĭ Alexandru cel mare. 177. Huniĭ cad cu o mulţime de năróde asupra Gotthilor. 256. Năródul de la Ţarigrad şi Valens. 257. Năróde de la balta Meotis. 261. Domniĭ Gotthilor, cu mulţime de năród, trec în Thrachia. 267. Moise proroc şi hatman năroduluĭ Izrailtén. 300. Turburare între năróde, pe la 512. 312. Iustin în faţa năroduluĭ. 326. Foca şi năródul. 331. Iazighiĭ şi Metanaştiĭ sunt năróde maĭ sus de Dachia. 350. Despre năródul Picinighilor. 364. Despre năródul Vineticilor. 365. Vladimir şi năródul luĭ se creştinesc. 373. Năródul Boşnegilor. 384. Nestor a fost hatman năródelor, de pe lângă Dunăre. 387. Năródul Ţarigraduluĭ, Isachie Anghel şi Andronic. 392, 399. Despre năródul Vlahilor în Misia, Thessalia şi ţara Grecéscă. 397. Năródul şi prorociĭ. 402. Ioan, năródul Vlahilor şi Tătariĭ. 414. Relativ la năródul Băsărăbesc. 470.

Négra mare saŭ Evcsinul. 60. Dunărea se varsă în marea Négră la Istropolis. 60. Némurile de la rĕsărit de ea le spune Dionysie Periighitul. 61, 63. Dachia se întinde la apus de marea Négră. 62. Gheţiĭ eraŭ spre marea Négră şi spre rĕsărit. 62. Munţiĭ Cenghiĭ trec spre marea Albă şi de acolo se întorc spre marea Négră. 64. Explicarea cuvîntuluĭ Bugĭac, prin poziţiunea pămêntuluĭ ce se termină la cetatea Albă, de la marea Négră. 67. Pre marginea măreĭ Negre aŭ fost Bastarniĭ. 68. Stravon spune că Gheţiĭ staŭ spre marea Négră. 70. Ovidie scrie o carte numită Pont, adică marea Négră. 72. Despre aşezarea Gotthilor la marea Négră. 73. De la marea Négră, de la marea Caspică spre rĕsărit, treĭ nume sunt maĭ însemnate 75. Până la ea se întinde ţara Ellinilor. 90. Se maĭ numesce şi Pont, şi pe ţĕrmurile eĭ este Tomos. 117, 122. Hotar al Valachieĭ. 126. Ghenoveziĭ aŭ ţinut Cafa şi alte cetăţi ale Crâmuluĭ, de pe marginea mării Negre. 135. Papa Clement e trimis peste marea Négră,

www.dacoromanica.ro

la Iberia (Ghĭurgia). 193. In timpul luĭ Dachie, o parte din Schythĭ trec Bosforul spre Marea Négră. 209. La 257, Tătariĭ năvălesc lăsând Marea Négră în stânga. 211. Românii se întind în Misia, de la Marea Négră, până la Pórta de fer. 217. Pe după ea isbesc Tătariĭ Asia, sub Clavdius Taţitul. 223. Peste ea, aŭ lovit Tătariĭ la Asia. 226. Aprópe de ea între Nistru şi Nipru locuiaŭ Sarmaţiĭ şi Vastarniĭ. 228. Bogat e unde dă marea Négră în cea Albă. 242. Părţile Schythieĭ de pe lângă ea eraŭ în stăpânirea Romanilor. 255, 341, 342. Pe lângă ea s'aŭ aşedat Gotthiĭ. 260, 261, 263, 264, 268, 269. Locul unde se împreună cu marea Azaculuĭ formézĕ Bosforul Chimeric pe unde aŭ trecut Huniĭ. 262. De la Galaţĭ unde Prutul dă în Dunăre şi până la ea sunt 500 de mile Italieneştĭ. 269. Huniĭ gonesc pe Gotthĭ de pe marginea eĭ. 280. Intre Valachia mică, Prut şi Nistru până la marea Négră, era Valachia mare. 305. Din ea, până la Silivriĭ, Anastasie face un zid. 312. Hotarele împărăţieĭ răsăritene, despre ea. 320. Despre locurile eĭ aŭ năvălit Bulgariĭ. 336. Bulgariĭ până la ea. 346. Vladimir pe marea Négră. 357. E numită Maré Leonin de către Dlugoş. 390. Intre ea şi marea Caspiiĭ este Cafcasul. 438 Galliţia era Vlahia, din marea Négră până la Tisa. 446. Românii până la marea Négră, pe vremea luĭ Batie. 467, 468, 469.

Negrul era porecla şi a luĭ Bogdan şi a luĭ Radu 474.

Ném. Némurile Europeĭ în comparaţie cu Romano-Moldo-Vlachiĭ. 10. Origina némurilor Europeĭ de apus. 11, 12, 13. Petąvie era de ném frances. 12. Despre némul Românо-Moldo-Vlahilor. 13, 21, 22, 23, 25. Cum s'aŭ împotrivit Românii, némurilor tătărescĭ. 14, 19. Némurile carĭ îngroziseră Europa sunt supuse de Turcĭ, saŭ îmblânzite. 20. Cum îngrijaŭ părinţii némuluĭ moldovenesc de patrie. 23. Despre vârsta némurilor Evropescĭ în comparaţie cu a Romano-Moldo-Vlachilor. 24. Despre cartea «ghenealoghiiĭ némurilor boerimiĭ moldovenescĭ». 26. Despre némul nostru. 50, 51. Catastih al ómenilor învĕţaţĭ, de la maĭ multe némurĭ, citaţĭ în Hronic. 53. Despre vechiul ném tătărăsc. Gog şi Magog. 57, 58. Schithiĭ şi Amazónele sunt din acelaş ném. 59. Némurile vestite din Schythia. 60, 61. Némurile de la răsăritul mărei Negre. 63. Despre «némurile gheteştĭ . 67, 71, 72, 76. Taifaliĭ, se spune, că eraŭ ném maĭ vitéz de cât multe altele. 68. Despre începutul némuluĭ Dachilor. 70, 73, 75. Despre Ghetĭ şi Dachĭ. 74. «Iornandis» era de ném Gotth. 74. Thrachiĭ şi alte némurĭ trec în Asia. 77. Corrilus a fost maĭ marele némuluĭ sĕŭ, timp de 40 de anĭ. 78. Dachiĭ carĭ îndemnaseră la rĕscólă pe alte némurĭ sunt bătuţĭ. 79. Traian se hotărasce a distruge pe Decheval şi némul Dachilor. 82. Origina némuluĭ Romanilor. 85, 89. Tóte némurile dintr'un singur început sunt. 86. Ellinii aŭ căpătat numele de ném de bună nascere. 87. Despre némul Ellinilor. 87, 88, 89. Elladéniĭ şi Troadéniĭ eraŭ tot un ném şi o limbă. 90. Stă-

www.dacoromanica.ro

pânirea némuluĭ luĭ «Enias» în Italia. 96. Strâmbătatea făcută némuluĭ luĭ Numitor. 97. Cum spun uniĭ, că Romaniĭ n'ar fi din némul Ellinilor. 100, 101. Orbinus Raguzăŭ spune că némurile ellinescĭ ar fi din Bulgarĭ. 101. Despre némul Românilor, 104, 109, 110, 111, 113, 124, 133, 134, 135, 152, 153, 195, 197, 218, 220. Némul Dachilor este o limbă vrăjmaşă şi neaşezată. 105. Némurile varvarescĭ, până la India, se închină luĭ Traian. 105. La Românĭ se află multe lucrurĭ, ce nu's la alte némurĭ. 106. Despre evghenia némuluĭ românesc. 107. Ureche a scris, din amăgélă, cu greşală, pentru némul sĕŭ. 114. Despre pretenţia unora de a deriva numele némuluĭ nostru de la Flac. 123. Laonic Halcocondilas vorbesce despre némul Dachilor saŭ Vlahilor. 126, 127. Origina Vlahilor din Gheţĭ, după Sarniţie. 128, 130, 131. Despre némul slavonesc. 132. Tătariĭ eraŭ vrăjmaşĭ a tot némul creştinesc. 142. Ce spune Zonaras, despre némul Dachilor. 156. Bonfin arată traiul neclintit al Valachilor între Varvarĭ. 158. Ce spune Dlugoş despre némul Moldovenilor. 159. Is. Hristos s'a născut din némul Iudeĭ. 164. Xifilin şi Ştefanie numesc pe Titu Vespasian «bucuria némuluĭ omenesc» 165. Cel puternic mută împĕrăţiile dintr'un ném în altul. 169. Despre puterea némurilor. 170. Uniĭ numesc pe Plinie necunoscĕtor al némurilor. 173. Răsbóele Romanilor cu diferite némurĭ. 174. Despre ceĭ ce scriŭ în privinţa némuluĭ lor. 176, 177. Cum scrie Orbin Raguzeul, despre némul Bulgăresc, Sîrbesc, Boemăsc, şi altele. 178. Cum scrie despre némurĭ, Pretorie. 178. Despre némul Moldovenesc. 179, 180. Traian a fost părintele némuluĭ Românesc. 192. Macsimin Thracul era de ném prost. 206. Emilian, era de ném African. 209. Satele din Misia, de pe lângă Dunăre sunt pline cu Românĭ, de un ném cu ceĭ din stânga Dunărieĭ. 217. Despre némul Tătarilor, carĭ năvăleaŭ. 224. Némurĭ de Varvarĭ, ce trăiseră peste Nistru. 228. Némurile aŭ dragoste de moşie. 229. In Misia sunt locuitorĭ tot de un ném şi o limbă cu Românieĭ. 229. Probus potolesce némul Sarmaţilor. 230. Constantin marele bate némurile Gotthilor. 239. Mărturisirĭ ale luĭ Sarniţie, protivnicul némuluĭ românesc. 240. Dachia a ferit împărăţia Romanilor de multe némurĭ varvare. 245. Impĕrăţia şi némul Gotthilor, la 374. 255. Inainte de Valens, nu voiaŭ împĕraţiĭ să pue în Dachia, ném varvar. 256 Incepĕtura némuluĭ Gotthilor. 259, 260, La 386, Grutinghiĭ, ném tătărăsc, se răscólă, 270; uniĭ le ţic ném Gotthicesc. 271. Cráiĭ din némul Varvarilor. 277. Traian scóte némul Dachilor, din Dachia. 280. Theodoric vĕţênd pe uniĭ din némul Gotthilor în Gallia, şi pre al Herulilor în Italia, a plecat cu Gotthiĭ luĭ în Italia. 294. Scriitoriĭ spun că el a eşit cu tot némul sĕŭ din Misia. 295. Iosif despre începutul némuluĭ iudeesc. 300. Despre némul bulgarilor. 301. Némurile slovenescĭ despre Românĭ. 303, 304. Ar trebui să fie şi alt ném, Ac Iflac faţă

www.dacoromanica.ro

de Cara Iflac. 307. Mărturiĭ ale istoriculuĭ leşesc, rusesc, şi a altor némurĭ, despre numele Moldoveĭ. 308. Vitalian era de ném Schyth. 313. Descălecătura crăieĭ leşescĭ din némul Slovenilor. 324. Boerimea ţĕreĭ de sus are maĭ mult mojicĭ podanĭ Ruşĭ, de cât alte némurĭ. 325. Theofilactos Samocatis despre Avarĭ, Sclavonĭ, Ghepidĭ şi alte némurĭ varvare. 329. Scriitoriĭ nu pomenesc să fi lăcuit în Valachia la începutul secoluluĭ al VII-a d. Chr. alte némurĭ, de cât Românĭ. 330. Un ném de împĕraţĭ perseşcĭ numiţĭ la hronicul Persesc, Huşrev. 332. Mizizie era din ném Armén. 335. Constantin Pogonat şi némul Serachinénilor. 336. Némul Bulgarilor pe timpul luĭ Constantin Pogonat. 337. Ném tare, între Volohia şi împărăţia Ţarigraduluĭ, eraŭ Bulgariĭ şi Sclavoniĭ. 341. Némurile schythescĭ se supun împĕratuluĭ Vasile. 355. Constantin isgonesce de la împĕrăţie, tot némul luĭ Roman. 357. Pomenirea némuluĭ Moldovenesc, la istoricii străinĭ. 359, 368. Némurĭ străine în împărăţia Romanilor. 360. Romaniĭ din Dachia ném cu ceĭ din Italia. 361. Némurile Slavone şi Ungurii. 362. Limba Polovţilor era amestecată din treĭ némurĭ. 363. Hronicele ruseşcĭ pentru nisce némurĭ. 364. Gheorghie Chedrin pentru némul Picinighilor. 364. Bilschie spune că Polovţiĭ sunt de un ném cu Picinighiĭ. 364. Despre némul Bosnenilor. 365. Băsmuitoriĭ némuluĭ românesc. 366. Chedrinos despre némul Ruşilor. 369. Despre némul rusesc. 371. Ruric era din némul luĭ Prus. 372. Némul Varaghilor. 372. Némurĭ slovene. 372. Némul Pazinazilor pe la 1026. 378. Némul Hrovatilor intră în ţara bulgărescă, în timpul luĭ Mihail Parapinachie. 376. Un Nestor din némul lor e făcut hatman, de împĕratul, dar el se viclenesce. 387. Némul Pazinachilor pe la 1183. 391. Scriitoriĭ despre némul românesc. 392, 396. 401. Vlahiĭ din ţara grecéscă de un ném cu ceĭ din Dachia. 398. Romaniĭ din Dachia între némurile de Varvarĭ. 399, 464. Isachie Anghel vrea să ia împĕrătésă de ném strein. 400. Némul Bulgarilor şi al Vlahilor lépădă jugul stăpânireĭ. 401. Comaniĭ sunt ném de Tătarĭ. 407. Hris era de ném Vlah. 414. Despre némul turcesc. 438. Suleiman Şah, ce stăpânea Nahrà, era strănepot de strănepot, după câte-va némurĭ luĭ Oguz Han. 439. Batie supune némul rusesc. 447. Răsbóele lu Batie cu diferite némurĭ. 452. Némul rusesc. 454. Némul Românilor şi al Secuilor se opun Tătarilor, pe carĭ nu ĭ-a biruit cele-l-alte némurĭ ale Evropeĭ. 465. Basarabiĭ făceaŭ parte din némul românesc. 470.

Nechifor. Veḑĭ Nichifor.

Nechifor Colochin. Veḑĭ Calochir Nechifor.

Necolai Costin logofétul, pomenesce de Ión Zamoischie Liah, cum că Românii nu se trag din Romanĭ, ci din Dachiĭ, carĭ aŭ luat ceva din obiceiurile Romanilor, fiind în contact cu eĭ. 113. Despre Laslăŭ, 136, spune că a găsit la cetăţuia Gherghina de la Galaţi, o piatră cu inscripţia: Sâver împăratul Râmuluĭ. 162. Despre Traian. 192. Scrie că

www.dacoromanica.ro

Dachia ar fi fost pustiită de Attila şi că de la Attila la Dragoş-Vodă ar fi numaĭ 400 anĭ. 290. Vorba luĭ. 295. El spune greşit că Dachia a rĕmas pustie. 321. El după Bonfin ţice că pe vremea luĭ Ludovic craiul Unguresc un Bog saŭ Vodă să se fi întors din Ardél în Moldova, însă nu este de cât Ştefan-Vodă poreclit Bogdan; el era fiul luĭ Dragoş-Vodă, nepotul luĭ Bogdan care de mult se întorsese în Moldova. 475. Insémnă anul eşireĭ luĭ Dragoş Vodă la 6807 de la Adam, care este 1299 de la Hs. adică cu 9 anĭ maĭ pe urmă de eşirea luĭ Radu Negru. El spune că acest an l'a auzit de la Dositheĭ Mitropolitul. Anul eşireĭ, după istoriciĭ leşescĭ, este cu 3 anĭ înainte de anul pus de Niculaĭ Costin 483.

Neculaĭ sfântul, redă ochiĭ luĭ Stefan, fiul luĭ Milutin. 481.

Neeman, tatăl luĭ Ştefan, Domnul Triballilor. 419.

Nemiş. Domniĭ şi Némişiĭ Ardelenilor, 475.

Nemţescĭ. Scriitoriĭ nemţescĭ apăraŭ pe Romano-Moldo-Vlahĭ. 24. Leopold şi ceĭ doĭ feciorĭ, Chesarĭ nemţescĭ. 175. Óstea nemţéscă cu Voevoţia d-luĭ Evghenie a bătut în 3 rĕsbóe pe Francezĭ. 176. Oardele tătărescĭ în ţara nemţéscă. 437. Batie prădase în ţara nemţéscă până la Dunăre. 451.

Nemţiĭ. Eĭ fac pace cu Turciĭ la Pazaroviţĭ. 69. Ce spune Busbecvie, scriitor némţ. 87. Leunclavie scritor némţ. 157. Nemţiĭ despre Francezĭ, Italĭ şi Românĭ. 159. Nemţiĭ iaŭ ţara unguréscă de la Turcĭ. 176. Se numeaŭ maĭ înainte Germanĭ. 201. Armele lor opresc pe Turcĭ de a cuprinde Europa. 441.

Nemţiĭ sunt jefuiţĭ de Vandalĭ. 275.

Nemvrot. Nepot al luĭ se intituléză Attila. 287.

Neron. Impĕrat, după Clavdie, om vestit prin rĕutăţile luĭ. Cu el se stinge familia luĭ Iulie Chesar. 164. Commod era aprópe tot ca Neron. 203. Claudiŭ înfiiează pe Domiţie Aenovarvos numindu-l Neron Claudie Drusus. 164.

Nerovii, popor slav supus de Svetoslav. 372.

Nerva, împĕrat Roman. După mórtea luĭ Domiţian, adoptéză pe Traian. 80, 167, 193. După mórtea luĭ, vine Traian la tron. 81, 167. Intr'o inscripţie. 161.

Nestor, conducĕtor al Grecilor din Evropa, în rĕsboiul Troian. 93.

Nestor, întâĭ rob, ajunge hatman sub Mihail Parapinachie dar se pune în fruntea popórelor de pe lângă Dunăre şi vine contra Ţarigraduluĭ scrie Curopalat. 387.

Nicetas Choniates Veţi *Nichita Honiatis.*

Nichea. Spre ea aŭ apucat Tătarâiĭ, scrie Zosim. 211. Aci Constantin Marele, strânge Synodul şi se dovedeşte erezia luĭ Ariie. 239. Împĕraţiĭ grecescĭ la Nichea. 395, 426. În ea aşază Greciĭ scaunul împĕrăţieĭ. 423. La 1205, aci aşază Greciĭ scaunul împĕrăţieĭ. 427, 433. În ea împĕrăţesce 18 anĭ Theodor Lascaris. 434. E cuprinsă de Orhan. 440. Ea n'a fost supusă de Osman. 440. Pe când era aci împĕrat Ioannis Duca, în ţara ungurească era Andreas al 2-a. 445. Pe când împĕrăţia acilea Ioannis Duca, la 1246,

www.dacoromanica.ro

Bela se întorcé în Ungaria. 451. Aci a împărăţit Ioannis Duca 52 anĭ. 452. Alexie Stratigopul pornesce de la Nichea spre Ţarigrad pe care îl ia din mânile Latinilor şi Alexie Mema din Nichea pe Mihail Paleologul şi 'l aşéză în scaun la Ţarigrad. 476, 477.

Nichifor, unchiul luĭ Constantin. El vrênd să puie mâna pe împărăţie, Constantin pune şi îĭ scóte ochiĭ. 348. Mama luĭ Constantin la a. 797 îĭ scóte şi luĭ ochiĭ cum îĭ scosese şi el luĭ Nichifor cu cincĭ anĭ maĭ înainte. 349.

Nichifor Foca vine împărat după mórtea luĭ Roman. 369. In anul al 4-lea al domnieĭ luĭ trec Ruşiĭ în Bulgaria. 369.

Nichifor Grigoraş. Despre zidirea Constanţinopoluluĭ. 241. Despre Julian şi creştinĭ. 253 Spune că pe fata Domnuluĭ Muntenesc a luat'o soţie craiul Sêrbesc. 309. Despre Constantin fiul luĭ Iraclie. 335. Resboiul luĭ Pogonat cu Serachéniĭ. 337. Luarea Carthagineĭ de Varvarĭ. 340. Omorîrea luĭ Filip de Rufus. 343. Despre mórtea luĭ Justinian. 325. Despre Foca. 331. Despre Latinĭ. 423. Spune că Alexie Anghel trece în Asia în contra luĭ Theodor Lascaris. 433. Povestesce rescumpărarea Ţarigraduluĭ de către Mihail Paleologul de la Latinĭ prin surprindere. 476. El spune că Vlahia era destul de întărită şi că craiul Sêrbesc a luat de craiasă pe fata Domnuluĭ de Valahia. 478. Vorbesce de fata unuĭ domn Muntenesc, care ia pe un craiŭ al Sêrbilor şi despre Evdochia, sora luĭ Andronic. 479. El nu lasă nicĭ numele craiuluĭ Sêrbesc nicĭ pe al domnuluĭ Muntenesc. 480. Spune că Andronic avênd fricâ de craiul sêrbilor şi vêzênd că sora sea Evdochia nu vrea să-l ia, îĭ dă pe ficâ-sa Simonidis. 481. În notele luĭ Posonie pune vârsta luĭ Milutin. 481. Cine ar fi Domnul Vlahieĭ, pomenit de Grigoraş. 482. Spune că Milutin era cu 5 anĭ maĭ mare ca Andronic. 481. Domnul Românilor pomenit de el, a fost pe la 1274. 483.

Nichifor Patrichie Logothetis, el a prins pe Irini, a tuns-o, a călugărit-o şi a trimes-o în ostrovul Lesvon- după mórtea eĭ vine el la împărăţie. In timpul luĭ Sclavoniĭ cu voevodul lor Léhon, coprind locurile Hunilor. 351. El este nevoit să plătească luĭ Harun domnul Serachenilor ca să aibă pace. El este bătut de Bulgarĭ. El a împărăţit 9 anĭ saŭ cum zice Calviz 8 anĭ şi 9 lunĭ. După el urméză fiul sĕŭ Stavrachie. 352.

Nichifor Votaniadis hatmanul, vine cu ajutor turcesc şi prinde şi călugăresce pe împăratul Michail Parapinachie. 387. Apoĭ şi el se călugăreşte. 388.

Nichita Honiatis, este citat de Sarniţie. El cel dintâĭ, numesce pe Romaniĭ din Dachia, Blahĭ. 131. Pe vremea luĭ Isachie Anghel pomenesc de Vlahĭ. 133. El împreună cu maĭ mulţi scriitorĭ cunosc pe Românii din Dachia sub numele Vlahilor. El spune că Romaniĭ carĭ aŭ trecut în Misia aŭ luat întâĭ numele de Vlahĭ. 156. El, de la Vasilie împărat numeşte pe Vlahĭ, Blahĭ. 131. Spune că Vlahĭ s'aŭ numit Ro-

www.dacoromanica.ro

mâniĭ duşĭ în Misia de Avrelian. 217. Mórtea luĭ Constantin Copronim. 347. Povesteşte pe larg răsbóele Românilor cu Grecii şi Francii. 376. Românii s'aŭ alipit iară la împărăţie. 377. Vorbesce puţin de independenţa Românilor. 377. O parte din Românii, carĭ aŭ trecut în Misia aŭ ocupat munţiĭ Cenghiĭ, zice Honiatis. 383. Zice că Turciĭ aŭ coprins cetatea Sozopolis din Trachia. 388. În curind va povesti resbóele Românilor cu împăraţiĭ Ţarigraduluĭ. 390. Andronic la 1183. 391. Spune că cu Andronic móre ultimul din familia Comnénilor. 392. Este numit de Cantemir istoric de bună credinţă şi el va povesti luptele Românilor cu răsăritul. 393. Este secretarul luĭ Isachie Anghel. 396. El ştie bine cine sânt Bulgariĭ, Misiĭ şi Vlahiĭ. 397. Spune că Vlahiĭ carĭ se întinseseră în Misia, capătă numele de Misiĭ. 398. La el se vede ce aŭ lucrat Românii sub numele Vlahilor. 399. El scrie cu hulă asupra Vlahilor în unele locurĭ. 401. El ştie despărţi neamul Bulgarilor de al Slavilor. 401. Asan trece iar în Misia. 403. Era logofăt al luĭ Isachie Anghel. 405. Scrie că lucrurile împărăţieĭ de răsărit, încep să meargă maĭ rĕŭ. 407. Vlahiĭ şi Romeiĭ la 1191. 408. Isachie Anghel voesce a-şĭ răzbuna pe Vlahiĭ la 1193. 409. El spune că Alexie Anghel a fost frate cu Isachie Anghel. 410. Honiatis nu numesce Comneno pe Alexie Anghel. 411. La 1196 Ioan de la Târnov vine la împĕratul Bizanţuluĭ. 413. Despre Cuţovlahos. 414. La 1199 împĕratul Bizanţuluĭ plécă de la Chipsala spre Thessalonic. 415. Ioan Alexie se logodesce cu nepóta împĕratuluĭ din Bisanţ. 417. Vlahiĭ uniţĭ cu Comaniĭ, la 1200, pradă până aprópe de Ţarigrad. 418. Despre Evdochia, fata împĕratuluĭ Alexie. 419. Despre Balduin şi imperiul luĭ. 423. Ioan Alexie şi Greciĭ. 424. Ioan Alexie şi situaţia din timpul luĭ. 428. Henric e ridicat la împĕrăţia latină a Bizanţuluĭ. 430. Ioan Alexie şi Tătariĭ, la 1206, în Thrachia. 432. Despre rĕzbóele Vlahilor cu Isachie Anghel, descrise de Nichita Honiatis. 445. Ioan, craiul bulgăresc, spune el, se luptă în potriva Grecilor, ca prieten al Latinilor. 466.

Nicolae era din neamul Basarabilor şi era şi stăpânul Basarabieĭ; era la curtea luĭ Maximilian. 468.

Nicolae popa; a numit sinodul de la Ţarigrad, sinod diavolesc. 354.

Nicolae al V-a, papă. A făcut episcop pe Eneas Salvius. 115.

Nicolae Holah. Numesce Buda, pe Vleda. 282. Vorbesce despre scrisórea luĭ Attila către Valentinian. 288. Descrie mórtea luĭ Attila. 289.

Nicomidia. Spre el aŭ apucat Tătarâiĭ, scrie Zosim. 211. Aci se duce Diocleţian după retragerea de la împărăţie. 233. Aci móre Constantin Marele de friguri. 246. A avut episcop pe Evsevie, care botează pe Constantin Marele. 247. Ruşiĭ cu Iugor aŭ ajuns până la Nicomidia. 357.

Nicopoc. Cu el uniĭ confundă cetatea Nicopolis cea fundată de Traian. 157.

Nicopolis cetate zidită lângă Dunăre de Traian pentru biruinţele sale,

www.dacoromanica.ro

spune Bonfin. Unii îi zic Nicopoc, iar Sarniţie crede a fi Nicopolis, la care a mers Sf. Pavel. 157. Sarniţie spune că nu departe de Nicopolis Traian a ridicat pod peste Dunăre. 160. Este în Greţia aprópe de hotarele Machedoniii. 158. Aci Vladislav a avut rĕsboĭ cu sultanul Baiazid. 174.

Nilul. Nu sĕ pot sci isvórele Dunăriĭ, cum nu se pot sci nicĭ ale Niluluĭ. 59.

Nimfea. Până aci aŭ ajuns Huniĭ. 317.

Nipru. Hotar al Tătărâmeĭ micĭ şi al ţĕreĭ Bastarnilor. 67. Aşa se numea calul luĭ Adrian, era trimis de la Nipru, scrie Xifilin, şi după ce a murit, Adrian i'a făcut mormînt. 198, 199. Gordian învinge pre Varvariĭ ce locuiaŭ peste Nipru. 207. Vastarniĭ locuiaŭ peste Nistru şi între Nipru, la 280 când aŭ venit Sarmaţiĭ asupra lor. 228. Galerie Hatmanul bate pe Bastarnĭ, Carpĭ şi Sarmaţĭ, ce locuiaŭ peste Nistru, spre Nipru. 232. Gotthiĭ trecênd în Thrachia, Huniĭ rĕmân, pe locurile lor, peste Nistru, spre Nipru. 256.

Nipru, spre el se întinde Crâmul. 264 Grutinghiĭ, aci trec corăbiile. 271. Peste el sunt Muscaliĭ. 362. La pragurile luĭ locuesc Pecineghiĭ. 362. Pe câmpiile de lângă el aŭ locuit Pecinegiĭ. 364. N'a putut să sbóre limba românească de la Italia până la el. 366. Pe câmpiile luĭ vînaŭ Pecinegiĭ. 367, 378. Până la el din Prut se întindeaŭ Tătariĭ. 466.

Nistreni. Tiraghetiĭ adică Ghetiĭ nistréni aŭ lăcuit între Prut şi Nistru. 68.

Nistru. Hotarele «Polovţilor şi Picinighilor sînt pustiile despre Nistru. 18. Mulţĭ Turcĭ a înghiţit. 22. Hotar al Dachieĭ. 60. Ţara Iazighilor e pe lângă Dachia, ce se întinde până în Nistru. 65. Hotarul Dachieĭ se întinde şi de la Nistru spre Buh. 66. Ţara Bastarnilor a fost din Nipru şi peste Nistru până în Prut. 67. Din Nistru până în Carpaţĭ aŭ fost amândouĕ Vlahiile. 68. Ce popóre erau de la Nistru până în Buh. 68. Dachia muntósă se întinde până la Nistru. 69. Bastarniĭ între Prut şi între Nistru, până la Buh locuiaŭ. 71, 78. Ghetiĭ s'aŭ întins până la el 76. Hotar al biruinţelor Ellinilor. 88. Despre Nistru e Moldova. 160. Aprópe de el Heruliĭ, Pevchiĭ, Gotthiĭ şi Schytiĭ, fac 6000 vase, ca să trécă în Misia. Sarniţie spune că la Nistru a bătut Clavdie pe varvariĭ năvălitorĭ. 212. Partea Moldoveĭ despre Nistru, a fost maĭ mult călcată de Tătarĭ. 224. Gotthiĭ şi Ghetiĭ locuiaŭ între el şi Don. 228. Intre Nistru şi Nipru, locuiaŭ Vastarniĭ. 228. Peste Nistru, spre Nipru şi până la Don, locuiaŭ Bastarniĭ, Carpiĭ şi Sarmaţiĭ. 232. Gotthiĭ trecênd în Thrachia, Huniĭ aŭ rĕmas peste Nistru, spre Nipru. 256. Până la el ajung Gotthiĭ. 261. De la el şi până la Don se întinde câmpiĭ Tanaiĭ. 264. Spre el se întinde Crâmul. 264. Intre el şi Zaporova se întinde Podolia şi Ocrania leşească. 264. Pe aicĭ aŭ trecut Grutinghiĭ corăbiile. 271. Intre Prut şi Nistru, până la mare, s'aŭ chemat Valahia mare. 305. Peste Prut spre Nistru, s'aŭ oprit Bulgariĭ. 302. Bonfin ţice că Dachia coprinsă între el, Prut şi Dunăre se numesce

www.dacoromanica.ro

Moldova. 346. Peste el locuesc Leşii şi Cazacii. 362. Moldovenii despre el aŭ multe cuvinte rusescĭ în graiul lor. 363. Pe câmpiile luĭ vînaŭ Pecinegii. 367. Românii nu treceaŭ peste el. 463. Pe malurile luĭ trăiaŭ Tătarii. 466.

Niş. Pe aci prădéză Vlahii. 408.

Nol—a némurilor Ghenealoghie. 158. Cartea luĭ, înţelepţii lumiĭ se silesc să o facă fabulă. 171.

Nola, cetate unde a murit Octavie Avgust la anul 14 d. Hs. 164.

Non solum nobis, sed et Patriae et amicis vivendum, adică: nu numaĭ pentru folosul nostru ci şi pentru a Patriiĭ ceva să slujim, şi pofta priiatinilor ğos a lăsa, să nu ne arătăm. (Platon). 179.

Non usu, sed abusu. 303.

Norbanus Flaccus din familia Flacchilor a fost consul cu Cornilie Ştipion Asiaticul la anul 81 a. Hs. 121.

Norbanus Flaccus din familia Flacchilor a fost consul cu împĕratul Avgust Chesar la anul 22 a. Hs. 121.

Norbanus Flaccus din familia Flacchilor a fost consul cu Chesariul Drusus la anul 15 d. Hs. 122.

Norion, cetate în Pannonia, dată de Justinian Longobarḑilor. 318.

Norium. Veḑĭ *Norion.*

Normaniĭ. Asupra lor ordonă Attila Hatmanilor să mérgă. 285.

Norveghiia. In ea, Daneziĭ omóră pe Carlus, craĭ Sfedesc. 176.

Norvegia. Veḑĭ *Norveghiia.*

Noul Testament. Aŭ existat biruitorĭ carĭ şi-aŭ aruncat mâĭnele cele pline de sânge asupra nouluĭ Testament. 172.

Novele, cetate pe marginea Dunăreĭ zidită, spune Procopie, contra năvălirilor Varvarilor. 154. Zidită de Justinian. In potriva eĭ, este Literata. 322.

Novogradiĭ, până aci îşĭ întinde împĕrăţia Moscu. 371. Cetate veche este Velichiĭ Novograd. 371. Aci a venit Ruric învitat fiind. 372.

Novogrodeniĭ şi cu alte popóre aŭ gonit pe Varaghi peste Baltica. 372. La 862 Lét aŭ chemat să le fie domn pe Ruric. 372.

Numerian, fiul luĭ Carus, frate cu Carin. El fu ucis în lectică prin vicleşugul socruluĭ sĕŭ Aper. 231.

Numitor, frate maĭ mare al luĭ Amilius, care iĭ ia stăpânirea, pe la 777 a. Hs. Amilius, face pe Rea, fiica luĭ Numitor, vestală. 96, 97. Se aduce în faţa sa, Remus, acuzat că ar fi prădat oile luĭ Numitor. Păstorul sĕŭ Favstus, găsise pe Romulus şi Remus, iĭ aduse în faţa luĭ Numitor, şi acesta iĭ recunósce de nepoţiĭ săĭ. El, împreună cu nepoţiĭ sĕĭ şi maĭ mulţĭ păstorĭ, se rĕscólă în contra luĭ Amilius, pe care îl omóră şi Numitor se urcă pe tron. 98. Remus apĕră bucatele unchiuluĭ seŭ Numitor. 366.

Nymfelor, cetate zidita de Traian în urma minuniĭ veḑută de sora sa şi pe care o numesce după sora, sa Marţia, spune Bonfin. 158.

www.dacoromanica.ro

O.

'*O ἐν ἑνί καὶ ἐν πασιν*. 471.

Obluciţa. Aci se crede să fi fost, podul făcut de Constantin Marele. Turcii o numesc Isaccé. 240. Se ţicea la vad la Obluciţa, în cântecile de sub Petru-Vodă. 241.

Ócacofulu cetate fondată de Romăni, Bastarni şi Inovezi. 365.

Ocheanu. Hotarele Schytieĭ merg până în Ocheanul răzsărituluĭ. 60. Dionisie Vacchos a pus «ţenchiul» armelor sale în ostroavele ochianuluĭ despre răzsărit. 88.

Ocna, pe aci a oprit Romăniĭ pe Tătarĭ de a pătrunde în Ardél. 465

Ocraina Căzăceasecă. In ea era târgul Poltava, unde Petăr Alexievicĭ bate pe Carlus, craĭ Sfedesc. 176.

Ocrania=*Podolia*. 67. A cuprins'o Pecinegiĭ. 364.

Ocraina leşească se întinde între Nistru şi Zaporova. 264. Pecinighiĭ coprindeaŭ locurile Ocraineĭ, Pocuţieĭ, Moldoveĭ şi Buciaguluĭ. 364. In ea locuiaŭ Cumaniĭ. 418

Octaĭ, ficiorul luĭ Genghiz Han. El s'a numit Ghieraĭ (veḑĭ Ghieraĭ) 437. De la el aŭ rămas Haniĭ Crâmesci. 437.

Octavle Avgust. După Iulie Cesar aŭ stătut monarch Octavie August. 163. Veḑĭ Avgust.

Octavum, cetate pe Dunăre, cu 8 mile maĭ jos de Sighidon. 321.

Odisul, în Misia, a fost cuprins de Vitalian. 312.

Odoaţer domn al Herulilor, vrea să opréscă pe Gotthiĭ carĭ veniaŭ spre Italia. E bătut lângă Verona. Fuge la Roma şi nu e primit în cetate. 294. El maĭ vrea să se bată cu Theodoric, la apa Duca. Cade la pace cu Theodoric şi îl rógă sa împartă amîndoĭ Italia. Theodoric se face că primesce şi omóră pe Odoaţer la o petrecere. 295. După ce-l omóră Gotthiĭ fac pace cu Burgundioniĭ. 296.

Oghel rudă şi tutore al luĭ Igor, ia Chiovul. 372.

Oguz Han, nepot al luĭ Cai Han. Eĭ sunt ceĭ dintâĭ stăpânitorĭ aĭ Oguzilor. 439.

Oguziĭ, din némul ăstora sunt Aliosmaniĭ. 387. Pe câmpiĭ Capćaculuĭ, locuiaŭ Oguziĭ. 438. Eĭ vin aci, pe când Ginghiz Han cuprinde Persia. 439. Stăpânitoriĭ lor ceĭ dintâĭ, sunt Oguz Han şi Cai Han. 439. Oştile lor, Osman le face tot una cu ale Turcilor. 440.

Olah. Veḑĭ *Nicolae Holah.*

Olahĭ numesce Marin istoricul pe Volohĭ. 448.

Olatul. Prélat olatul, spune Leunclavie că se numea Dachia maĭ 'nainte. 65. De la Poarta de fer până în Tisa aŭ fost ţara unde acmu ĭaste olatul Temişvaruluĭ.» 68, 69. După rĕsboiul Turcilor cu Leşiĭ parte din olatul Hotinuluĭ, rĕmăsese pustie şi nelocuită. 224. Olaturile carĭ rĕmăseseră întregĭ, cu pace s'aŭ dus înapoĭ. 418. Constanta este cetate a olatuluĭ Rodopeĭ. 419. Basarabia este olatul cel maĭ de lăturĭ a ţĕreĭ Moldoveĭ. 468. Olaturile ce aŭ ţinut Romăniĭ din Moldova şi Muntenia în Ardél. 472, 473. Totrus cu cetatea Pogava

www.dacoromanica.ro

cu alalte multe sate a Olatuluĭ sĕŭ. 474.

Olga, Dómna Ruşilor. Zonora scrie că ea a venit la Ţarigrad şi s'a botezat. Este nevasta luĭ Iugor. 357. Este luată de soţie de Igor. 372.

Olimpiĭ. Irodot a voit să se amestece printre ieĭ, şi numaĭ de aceia a scris istoria sa. 172.

Olimpiodor scriitor, arată că după Honorie a venit la împĕrăţie Valentinian şi mătuşa luĭ Plachidia. 276.

Olivrie şade la împĕrăţie în locul luĭ Anthimie. Trăesce numaĭ 3 lunĭ şi 23 ḑile. 292.

Oltul, este trecut de Brâncovenescĭ şi Basarabescĭ. 26, 68. Până la confluenţa luĭ era Dachiĭa mălurósă şi începea de aci încolo, cea muntósă, 69. Până la el. Némţiĭ cuprind ţara Munteniască. 176. Pe malul luĭ, aprópe de Dunăre, spune Preda Stambol Românul, sunt ruinele numite de locuitorĭ, Curţile luĭ Aler Domnul. 217. Podgoria în spre Olt. 286. Dachia mălurósă este de la el până la Tisa. 289. Spre el s'aŭ retras Româniĭ dinaintea luĭ Batie. 468. Baniĭ de la Olt s'aŭ închinat luĭ Radu-Vodă. 469. De unde eraŭ veniţi Româniĭ de lângă el, ceĭ de maĭ dinainte de Radu-Vodă nu se scie. 470.

Omiros, cel maĭ vechĭ din toţĭ scriitoriĭ Ellinĭ, a scris rĕsboiul Grecilor şi risipa Troadeĭ. 59. Din el scrie Dionysiodot că Iraclis avusese rĕsboĭ cu Troadeniĭ. 91. Din el scrie Pavsanie despre pregătirile luĭ Priam, pentru rĕsboiul cu Elladéniĭ. 91. Alexandru Machedon fericea pe Ahilevs că a avut pe Omir să'ĭ cânte faptele. 171. E băsnuitor. 172. A scris după 200 anĭ, istoria Troadeĭ şi rĕsboiul eĭ. 299.

Ὁμόγλωττοι. Aşa sunt Ghetiĭ şi Dachiĭ. 71. Cuţovlahiĭ şi cu Vlahiĭ de peste Dunăre eraŭ tot de o limbă. 416.

Onisicrit. Pe el îl socotesc uniĭ, purtător de cuvinte deşarte 173.

Onufrie. 54. Ce spune hronologia luĭ Calviz şi Onufrie. 63. Ce spune despre Flac. 72. Vorbesce de luptele şi biruinţele luĭ Fulvius Flaccus în Illyria contra Vartailor şi de triumful sĕŭ la Roma. 121.

Oppie Sabin bătut de Derbeneŭ. 79.

Opilie Macrin ucide prin Martialis sutaşul pe Caracala şi vine la împărăţie; însă nicĭ el nu stă mult, căcĭ după 1 an şi 2 lunĭ este omorât de servitoriĭ sĕĭ în Capadochia, 205; după el vine Antonie Eliogabalus. 205.

Oradiia mare saŭ Alba Iulia. 474.

Oraşul. Oraşe dacice. 73. Oraşul Sinénilor în care s'a născut Pius al II-a a fost numit, în urmă Pienţa după numele sĕŭ. 115. Procopie Chesărénul vorbesce de cetăţi şi oraşe în Dachia. 154. Turciĭ cuprind oraşul luĭ Constantin marele. 170. Despre oraşul Veneţia. 278. Oraşe, cetăţi, şi altele zidite de Justinian. 314, 321, 322. Vlahiĭ intră în oraşele şi satele de pe lângă munţiĭ Cenghiĭ. 402. Vlahiĭ şi oraşele de pe lângă Arcadiopolis. 432. Bela dăruesce «Cruţiaţilor oraşe în ţara ungurésca. 452.

Orbinus Raguzăŭ, voesce s'arate că némurile Ellinescĭ se trag din Varvariĭ de peste Volga. 101. Tăgă-

www.dacoromanica.ro

duesce că Machedonii ar fi Grecĭ, 177, ci că ar fi Slovénĭ. 178.
Orbal munte de unde începe hotarul Valahieĭ. 126.
Orfeus. Veḑĭ *Orfeos.*
Orfeos, chipul rĕŭ era în camera lui Avrelie Severus Alexandru, spun Orosie şi Evsevie. 206.
Orhan, fiul luĭ Osman, îl succede şi şi ia cetăţile Brusa şi Nichea. Pe feciorul sĕŭ Suleiman îl trimite spre Evropa. 440. Iĭ urméză fiul sĕŭ Murad. 441.
Orheianiĭ se cuprind în ţara de ğos. 244.
Orheiul, pe aci sŭ trecut Taifaliĭ. 68. Cetate. Pe aci staŭ Călăraşiĭ, păzitorĭ să nu intre Varvariĭ în Moldova. 224.
Orhoeni. Traian i-a domolit. 194.
Orihovie scriitor Leş, împărtăşesce părerea luĭ Eneas Sylvius, cum că Romaniĭ aŭ vénit în Dachia cu maĭ multe veacurĭ înainte de Avgust şi Iulie Chesar sub Valerie, Fulvie saŭ Luţius Flac şi gonind pe Ghetiĭ şi Dachiĭ aŭ stăpânit aceste locurĭ şi s'aŭ numit Flachĭ şi cu timpul schimbându-se graiul din Flac a devenit Valah, Vlah, Voloh. 124. Zice că Moldoveniĭ eraŭ capiĭ Romanilor carĭ veniseră cu hatmanul Flac în Dacia, făcuţi cu femeĭ Dache. 125. Scriitor. 157. El spune că Leşiĭ numesc pe Italienĭ şi Romanĭ, Volohĭ şi că Vlahiĭ aicĭ nu se deosebesc mult de Italienĭ, spune că Moldoveniĭ sunt vrăjmaşi şi vitejĭ. Arată pe Leşi de un neam cu Slovenĭ şi rudă cu Ellinii, iar limba lor, s'ar trage din cea Atticéscă. 177.
Oris Pas, cetate zidită în urma luĭ Traian. 322.
Orosie. Vorbesce de réscóla robilor din Sicilia. 191. Orosie despre Adrian. 196. Despre Marcu Aureliŭ. 201. El spune ce Ḑeĭ avea Alex. Sever. 206. După el Filip Arabul, s'ar fi botezat. 208. Scrie despre Emilian 209. Orosie despre Gallie. 210. Orosie despre «Clavdius.» 212. Despre Probus. 228. Despre triumful luĭ Diocliţian şi Maximian. 232. Despre Constantin cel mare şi Gotthĭ. 239. Despre jafurile Gotthilor în Thrachia, 257, spune că Radagaizus avea o armată de 200.000 de ómenĭ. 266, 274. Despre Theodosie cel têner şi Alaric. 275, 276.
Ortelie, geograf. 69.
Ortodoxĭ. Luţifer Caritiianul îndemna pe Constantiie să se boteze saŭ de la Athanasie saŭ de la Episcopiĭ luĭ carĭ eraŭ ortodoxĭ. 250. Livanie creştin ortodox. 252. Tomá patriarchul de la Ţarigrad era pus de Latinĭ, iar nu ortodox. 430. Ortodoxiĭ trimişĭ în izgnanie e vorba să fie chemaţi îndărăt sub Anastasie. 313. E poveste că Laslăŭ s'a făcut din latin, ortodox. 458.
Ortodoxia. Legea ortodoxiiĭ a scăpat de «bunguitura muhammedinĭască.» 23. Ladislav ar fi ḑis să prindă, iar să nu omóre mulţimea ce fuge, căcĭ se va întórce la credinţa ortodoxieĭ. 149. La sinodul din Nichea s'aŭ adeverit Ortodoxia. 239. Julian Paravat a voit a se areta la început apărătorul Ortodoxieĭ. 251. La 514, Vitalian a fost îndemnat de pravoslavnicĭ, să rătuĭască Ortodoxia. 312. Ştefan, craĭul unguresc, luând lege creştinéscă, lăţesce Ortodoxia. 374. Ceĭ carĭ cinstea legea Ortodoxieĭ, aŭ rugat pe împĕratul rĕ-

www.dacoromanica.ro

sărituluĭ să nu lase în mâna Turcilor. ce-ĭ veniseră în ajutor, pe Vlahiĭ prinşĭ de păgânĭ. 415. Luminându-se cu credinţa Ortodoxieĭ némul rusesc a fost doritor, apoĭ, a se însciinţa cu lucrurile ce s'au petrecut maĭ 'nainte în împărăţia Grecilor şi 'n crăiĭa Bulgarilor. 454. Despre aducerea la credinţa Ortodoxieĭ, a luĭ Vladislav. 456.

Osia, tatăl luĭ Ioatham, stăpânitorul Judeiĭ. 99.

Osman a fost întâiul împĕrat al Turcilor. 174. Moşul luĭ a fost Suleiman Şah. 436 El supune părţile Asieĭ care se chiamă Turcmeniĭ. 438. Osman era superior tată-sĕŭ Erdogril în vitejia oştilor. 440.

Osman e făcut Seraschéri după mórtea tatăluĭ sĕŭ Erdogrăl. E numit Osmangic, Osman ia tronul Turcilor după mórtea luĭ Allaidin. Face oştile oguzilor, una cu ale Turcilor. Împărăţeşte 25 anĭ, 5 lunĭ şi 17 zile, şi supune Asia Mică. Móre la 1236 în Enişehir şi îĭ urméză Orhan, fiul sĕŭ. 440.

Osmangic era numele de desmĭerdare al luĭ Osman. 440.

Osmăniasca putere a domolit pe némul Tătăresc. 21. Începutul împĕraţilor Osmănescĭ. 435.

Osmaniĭ. Suleiman este Ligurgos al lor. 22. Împĕraţĭ aĭ Turcilor. După eĭ Turciĭ se numesc Osmanĭ. 438.

Ostrogotthiĭ. Sînt din acelaş ném cu Daciĭ. 73. Aceiaşĭ seminţie cu Ghetiĭ, Dachiĭ, Daiĭ, Gotthiĭ şi Visegothiĭ, 73, saŭ Gotthiĭ de la răsărit, 260, 268 aŭ familia domnitóre a Amaliţilor. 260. Sarniţie zice că scaunul lor, să fi fost Zermituza, Tomos şi Ostrovul Pevchiĭ. 261. Istoriciĭ şi Geografiĭ spun că eĭ nu aŭ avut aşezămênt în Pevchiĭ de cât numaĭ după ce aŭ fost goniţĭ de Hunĭ. 261. Sarniţie după Ptolomeŭ îĭ pune la gurile Dunăreĭ. 261. Athanaric era Domnul lor, 262, sunt supuşĭ de către Hunĭ. 262. 268. Patavie după Jornand spune că eĭ de şi sub stăpânirea Hunilor, aŭ rămas tot în locurile lor, însă cu Domnĭ deosebiţĭ, 263, 267, 268, şi acele locurĭ sunt locuite de Moldoveniĭ, Munteniĭ, Ardeleniĭ. 263. Eĭ locuiaŭ de la Gurile Dunăreĭ, pe unde este Crâmul până la Chilia, de aceea Mitropolitul Crâmului se numeşte al Gotthiiĭ, spune Jornand. 263. Ostrogotthiĭ locuiaŭ pe câmpiĭ Tanaiĭ. 264. Eĭ gonesc pe Athanaric. 265. Pă eĭ îĭ supun Huniĭ cu Domnul lor Valamir. 268. Rĕmăşiţăle lor nu puteaŭ fiind supuşĭ altora, să fie stăpânitoriĭ Dachiiĭ, 269, sunt goniţĭ de Hunii, spune Bonfin. 282. Eĭ vor ceĭ dintâĭ să lepede jugul, după mórtea luĭ Attila. 291. Ceĭ scăpaţĭ de sub Hunĭ, apucaseră o parte din Pannonia şi întraseră cu pradă în Thrachia şi în Illiria. 291. Rĕmân în locurile Herulilor. 296.

Ostrov. În Ostróvele ochianuluĭ despre răsărit» a pus Dionisie Vacchos ţenchiul armelor sale. 88. Ostróvele grecescĭ. 90. Turcul a supus ostróvele Mediterraneĭ. 106. Julia e gonită în ostrovul Pandataria, 122. Unde este ostrovul «Thulé.» 173. Ceĭ d'inaintea nóstră ne-aŭ lăsat scris despre părţile lumiĭ, mărĭ, ostróve etc. 177. Machedonia, Tessalia, Critul cu tóte ostróvele aŭ fost în îngrijirea unuĭ administrator. 242. Sarniţie spune că

www.dacoromanica.ro

scaunul Ostrogotilor ar fi fost, Zermitusa, şi Thomos şi Ostrovul Dunareĭ Pevchĭ. 261. Irina e trimisă în Ostrovul Lesvon 351. Stefa e scos din cinstea avgustească şi trimes în ostróve. 357. Roman scóte ostrovul Critul din tirănia Serachénilor. 369. Bela gonit de Frideric Ducul de Austria fuge până la ostróvele mării ce-ĭ ţic Adriatică. 450. Cruciaţiĭ fiind goniţi de Suleiman trec la 1522 în ostrovul Malla. 451.

Otacilius Crassus. Veţi *Otaţilie Crassus.*

Otaţilie Crasus a fost consul împreună cu Valerie Flaccus la 259. a. chr. 120.

Othmanilor. Împăraţiĭ lor cum s'au purtat cu Moldo-Vlahiĭ. 23. Ném puternic. 88.

Otto, al 3-a craĭ unguresc, cumnat luĭ Ştefan Uniĭ îl numesc Aba. 442.

Otton Marele împăratul apusuluĭ, el bate pe Ungurĭ. 358.

Oturaciĭ la Turcĭ sînt un fel de ostaşĭ veteranĭ. 83.

Οὔγγρο-Βλάχος. 307.

Ovidie Poeticul, 54, 63, arată că orĭ Gotthiĭ orĭ Dachiĭ, înainte de Avgust, aŭ ocupat amêndouă Misiile. 67. A trăit pe vremea luĭ Avgust, de care a fost isgonit la Tomus; scrie către Greţia, 72, că pe acolo stăpânea odinióră Flac, care a ţinut în pace pe Massagetı şi a îngrozit pe Gheţiĭ, 72, 117, 122, a scris arta iubiriĭ prin care a corumpt multe femeĭ între care şi pe Julia nepóta luĭ Avgust Chesar. 117, 122. El nu zice că Flac să fi avut resbel cu Dachiĭ ci cu Gheţiĭ. 118. Póte de Fulvius Flaccus de la 132 vorbeşte în scrierile sale. 121. Spune că Flac a luat de la Gheţĭ cetatea Triadiţia. 128. Sarniţie despre versurile luĭ Ovidiŭ. 129, 130. «Balta luĭ Ovidie, căriia îĭ zicem noĭ Vidovul.» 155. Ce spune Ovidie în Metamorfosele sale. 178. Ovidie poeticul despre marginele Dunăreĭ. 230.

Ovidius. Veţi *Ovidie.*

P.

Padova este aşezată pe Padul. 274.

Padul trecut de Alaric, pe el este aşezat Padova. 274.

Paflagonia. Către ea se îndreptéză Jugor cu Ruşiĭ. 357.

Pahimeris istoric, scrie că nunta luĭ Milutin cu Simonidis, a fost la a. 1299. 481.

Paicĭ. Leon Isavrul poruncesce Paicilor sĕĭ să dea jos icóna Mântuitoruluĭ. 344. Gothofred e ucis de Paiciĭ seĭ. 350.

Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν. In dedicaţie ţice: «Lucrurile vechĭ şi a annilor bătrânéţe, altuia nu aşé cu cuviinţă să cad, fără numaĭ unuia, carile ĭaste Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν. 3.

Palamidis, conducător al Grecilor din Evropa în rĕsboiul Troian. 93.

Palastolon cetate. Aci ajunse Petăr Hatmanul luĭ Mavrichie. 330.

Palatiniĭ. Despre amestecarea Bogdanilor şi a altora cu Domniĭ, Palatiniĭ, Voevoţiĭ şi Castelaniĭ le-

www.dacoromanica.ro

şescĭ. 26. Palatinul ese cu óste la Visla în contra luĭ Batie. 448. Batie şi Palatinul Craiuluĭ Bela, la Rodna. 450.

Palcologhiĭ familie străină primită în sînul Romano-Moldo-Vlahilor. 25.

Palestina, aci s'aŭ întrunit cruciaţiĭ în ziua de Floriĭ. 389. Spre ea pornesce Conrad. 390. Când a voit să trécă spre ea, Frederic a fost aţâţat de împăraţiĭ Ţarigraduluĭ. 411.

Palmatis cetăţuie. 323.

Pallas, ḑeiţa sciinţelor, la Grecĭ. 89.

Pamfilia. Veḑĭ *Panfilia.*

Pandataria, ostróv. Dion şi Macrovios scriŭ că aci a fost trimisă Iulia de către Avgust Chesar. 122.

Pandecte. 65. In ele a găsit Leunclavie numele de Iflac. 125. In ele Leunclavie spune, despre Bogdan, 131, apoĭ că Nemţiĭ numesc pre Italĭ, Franţozĭ şi Vlachĭ cu numele de Vlaşĭ. 158, 159. Leunclavie în Pandecte despre numele Bogdan. 306. Asemenea despre Polovţi şi Pecineghĭ. 364, 365. Leunclavie în Pandecte despre voevoziĭ Vlahilor şi crăia Unguréscă. 377. Despre domnia Boşnégilor. 382, 384. Leunclavie în Pandecte despre Basarabia. 468.

Panfilia. Până aci se întindea divisiunea I-a. 242.

Pangheon munte. Cetăţile despre el, le cuprinde Ioan Alexie. 418.

Pangratie Astrologul îndémnă pe Constantin să mérgă contra Bulgarilor. 348.

Pano-Dachiia (Dachia de sus). La scriitoriĭ maĭ noĭ aĭ Grecieĭ, e ţara de la Tisa până la Buda. 66, 356. Despre acésta mărturisesce Zonoras şi Chedrinos, 83, precum şi Dion, Evtropie, Xifilin, Avreleus Victor, Bonfin, Leunclavie şi alţiĭ maĭ noĭ. 83. Ast-fel se numia Dachiia de pe Dunăre, peste Tisa în sus. 250. Πανοδάκια numesc istoriciĭ Grecĭ Dachia, 281, face parte din Ungaria, zice Bonfin. 281.

Panonia, este prădată de Uniĭ, Bulgariĭ, Sclavoniĭ, Sîrbiĭ. 17. Pe aci a făcut Traian şanţul până la Don. 106. Hotar al Vlahieĭ, 126, aicĭ aŭ fost bătuţi Romaniĭ de Dachĭ, 166, aci locuiaŭ Iazighiĭ, Marcomaniĭ şi aci aŭ avut rĕsboĭ cu Marco Avrelie. 201. Asupra ieĭ aŭ năvălit Sveviĭ, pe vremea luĭ Gallienus. 211. Aci e omorât Probus. 236. Sarmaţiĭ în ea. 232. In ea intră Gotthiĭ şi Sarmaţiĭ. 238. In ea trec Vandaliĭ biruiţi de Gotthĭ şi staŭ pe locurile date în ea, de către Constantin Marele, până sub Arcadie şi Honorie. 240. Pe deasupra ieĭ a fost drumul bătut al Varvarilor, de la Const. Marele şi până la Valentinian, zice Sarniţie. 240. In ea a fost a 3-a stare a Varvarilor, zice Sarniţie. 240. Până la Valerian, făcea parte din una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuluĭ luĭ Const. Marele 242. Zonoras spune că în ea a intrat Constantin cu oştile. 248. Şi din ea vin representanţi la Sinodul de la Sardica. 250. Pe timpul luĭ Valentinian, Cfadiĭ o prădéză împreună cu Sarmaţiĭ. 254 E prădată de Gotthiĭ scrie Ieronim, Ammilian şi alţiĭ. 258. Prădată de Gotthiĭ şi scăpată de Theodosie. 265, pe ea aŭ stăpânit'o 50 de anĭ Huniĭ. 269, 273. Astăḑĭ se cheamă Sclavonia, 273, 278, este prădată de Alaric, 274, este liberată de Romanĭ

www.dacoromanica.ro

de la Huni, 278, şi este cuprinsă între Sava şi Dunăre. 278. Aci s'aŭ stabilit Huniĭ, zice Mihaĭ Riţie Neapolitanul, pe lânpă apa Tiseĭ, 281, locuită de Alemanĭ şi de Italĭ şi ca Proconsul se afla Macrin, la ea rîvneaŭ Huniĭ zice hronicele unguresci. 282. Din ea scóte Theodosie pe Huni. 282, 283. Prin ea a fost trecerea Attileĭ peste Dunăre. 285. Dinzig rĕmâne domn al Hunilor din ea. 289. In părţile ieĭ îşi aşéza Ostrogotthiĭ crăia. 291. O parte din ea ocupaseră Ostrogotthiĭ. 291. In ea aŭ avut multe rĕsbóie, Gotthiĭ şi Huniĭ. 292. O stăpânesc Gotthiĭ. 292. La 470, Hunii o lovesc. 492. In ea dă voe Anastasie să intre Bulgariĭ, carĭ cuprind cetatea Sirmion. 302. 311, 316. In ea Varvariĭ aŭ întemeiat crăiĭ. 304. Partea de pe lângă Sirmion, e întórsă împĕrăţieĭ rĕsăriturilui, de către Hatmanul Petza. 311. Norion, cetate în Pannonia, e dată Longobarḑilor. 318. Ghepiḑiĭ şedeaŭ despre Panonia. 319. Părţile Dachieĭ despre Panonia, eraŭ ale Ghepidilor. 320. In ea spune Procopie, că împĕraţiĭ Romanı aŭ făcut cetăţi. 323. O parte din ea era în mâna Bulgarilor, iară alta în mâna luĭ Hagan domnul Avarilor. 327. Aci Carolus aşéză pe Saşi. 350. Ungurii iasă din ea şi se duc în Italia în Longobardia, 356, a fost coprinsă de Pecineghi. 364. Turcii din ea (adică Ungurii) cu Pazinachiĭ şi Schiţiĭ aŭ prădat Thrachia, zice Zonora. 370. In ea dă voe Ión Alexie să trécă Latiniĭ. 428. Locuitoriĭ ieĭ eraŭ Săcuiĭ. 447.

Panoniĭ. Zonora vorbesce de luptele lor cu Romaniĭ. 78. Halcocondilas numesce Ţara Muntenéscă, «Dachia Pannonilor.» 126.

Pannonicești. Dachiĭ îndemnând pe Savromaţi şi alte nĭamurĭ Pannonicești să se răscóle, Avgust a trimis în potrivă-le pe Tiverie. 79.

Papa. Eneas Sylvius ajunge papă. 114, 115. Eneas Sylvius a fost secretar papeĭ Felix al V-a; a fost iubit de papa Evghenie al IV-a; papa Nicolae al V-a îl sue la scaunul episcopieĭ; papa Calistus îl face cardinal. 115. Eneas Sylvius, ca papă, e numit Pius al II-a. 115, 116. Scrierile luĭ. 116, 117. Papa Pius al II-a despre Dachia şi Flachia, de la Flac. 123, 125. Laslaŭ şi papa de la Râm. 137. Papa şi Saxonii asupra luĭ Henric. 148. Traian şi papa Clement. 193. Traian şi papa Grigorie Dialog. 195. Despre papa Pius. 197. Constantin ar fi fost botezat de papa «Selevestru.» 247. Attila şi papa Leon. 289. Carolus şi papa Leon. 349. Papa Nicolae şi sinodul de la Ţarigrad. 354. Gheiza stă la crăiie cu ajutorul papeĭ Grigore. 387. Papa «Evghenie» şi creştinătatea. 389. Roman, domnul Halicĭuluĭ, îndemnat de papa, vine împotriva Vlahilor şi a Tătarilor. 418. Epistoliile papeĭ Grigorie al VII-a. 444. Frideric împĕrat avea rĕsboiŭ cu papa, în timpul năpadeĭ luĭ Batie. 451.

Papal. Veḑĭ *«păpăsc.»*

Papistaș, era Laslăŭ. 455, 456.

Papistășéscă. Laslău şi legea papistăşéscă. 456. Laslăŭ s'ar fi făcut de lege ortodoxă, din cea papistăşéscă. 456.

Papuț cetate ţinută de Romăniĭ din parté ţăreĭ munteneştĭ. 474.

www.dacoromanica.ro

Parisiot, scriitor, urméză afirmările luĭ Dion. 154. Despre Bela. 450.

Parthic, l'aŭ numit Romaniĭ pe Traian şi pe Sever după ce aŭ bătut pe Parţi. 118, 191, 204.

Parthia este lăsată de Adrian Parthilor. 15. Traian supune Parthia. 191.

Parthiĭ, popor puternic în Asia. 15, 105, 118. Traian voeşte să se ducă contra lor. 105. Aŭ fost biruiţi de Traian şi de Sever, 118, lor le-a lăsat Adrian Armenia, Asiria şi Mesopotamia, scrie Evtropie, 154, 196, 197, asupra lor voeşte să mérgă Traian, aşezaţi peste Evrath, 190, 194, aŭ fost bătuţi de Traian. 191, 193. Traian voeşte din noŭ să mérgă asupra lor fiind-că să resvrătesc. 195. Probus face pace cu dînşiĭ. 228.

Parviĭ, parte din Daiĭ, lăngă M. Caspică şi vecinĭ de Hircanĭ. 74.

Pataviĭ. călărimea Patavilor aŭ trecut Dunărea înnot. 198.

Patavie. Veḑĭ *Petavie.*

Paternus, hatman al luĭ Marcu Aureliŭ. 200.

Patissul, Tisa, hotar al Schythieĭ. 60.

Patriarch. Xifilin a fost patriarch al Ţarigraduluĭ şi scriitor. 154. Patriarchul Machedonie era între ortodoxiĭ trimişĭ în exil. 313. Foca e primit şi încoronat în Ţarigrad de patriarchul Ioan. 331. Justinian la 694 dăduse ordin să omóre pe toţĭ Ţărigrădeniĭ începênd de la Calinic patriarchul. 339. Cearta dintre Ignatie şi Fotie. 353, 354. Pe la 941 era patriarch în Ţarigrad Teofilact feciorul luĭ Roman Lacapin 357. Patriarchul Fotie şi creştinarea Ruşilor. 373, 374. Mihail Paflagon omorând pe împĕratul Roman silesc pe Patriarchul de-l cunună cu Zoe împĕrăteasa. 379. Toma patriarchul latin din Ţarigrad. 430.

Patrichia. Cérta pentru Patriarchie, între Ignatie şi Fotie. 353. Împĕratul trimise pe Nichifor Calochir feciorul Domnuluĭ de Crâm, pe care cu cinsté ce se ḑicea Patrichia îl cinstise, la Svétoslav Domnul Ruşilor. 369. Mihail feciorul luĭ Anastasie botezându-se aŭ fost cinstit cu Boeria Patrichiiĭ. 381.

Patrichiu Pelaghie fusese omorât fără vină de către Zenon. 296.

Patrĭa. De dragostea patrieĭ nu va ascunde adevĕrul. 9, 10. Cum purtaŭ părinţiĭ némuluĭ Moldovenesc, grijă de patrie. 23.

Patroclos, conducătorul Grecilor din Europa în resboiul Troieĭ. 93.

Πατροπαραδότως 249.

Pausanias. Veḑĭ Pavsanie.

Pavel Apostolul. Alaric întrând în Roma a permis varvarilor să o prade dar să nu se atingă de ceĭ din biserica Sfinţilor Apostolĭ Petru şi Pavel. 276.

Pavel Diaconul, după el Patavie vorbeşte de Gotthiĭ. 260. În Misţelana el spune că Domnul Visegothilor pe timpul luĭ Valens era Fritighernis. 262. În Cartea 14 spune că Huniĭ aŭ trecut în Trachia, Illiria şi Machedonia. 283. În cap. 15 vorbesce de lupta luĭ Aeţie cu Attila. 288. La anul 473 scrie Pavel Diaconul că Olivrie s'aŭ încoronat împărat la Ravenna. 292. In cartea 17, cap 52 vorbesce de omorîrea copiilor luĭ Mavrichie. 331. In cartea 18 spune că Iraclie la

www.dacoromanica.ro

662 a plecat cu oştile asupra luĭ Hosroe. 332. In cartea 19 istoriseşce că Serachéniĭ 7 anĭ aŭ ţinut Ţarigradul înconjurat. 337. Explică numele Copronym. 345. In cartea 13, cap. 32 verbeşte de Constantin şi Irina. 348.

Pavel Piasinschie episcop de Premisla spune în Istoria sa că spre miază-zi de Nistru este Moldova care maĭ înainte s'ar fi chemat Dachia şi că sunt latinĭ după graiul lor. 160. Spune că Moldova, de multe orĭ a fost supusă Leşilor. 175.

Pavel Sfântul a propovăduit la cetatea Nicopolis din Greţia. 157. Sarniţie afirmă acésta. 160. Corifeiĭ Apostolilor. 164. Epistola luĭ către Evreĭ, înţelepţiĭ lumeĭ, o pun între apocrife. 172

Pavsanie, scrie din Omiros despre pregătirile resboinice ale luĭ Priam. 91. A scris lucrurile întâmplate cu sute de anĭ înainte de el. 299.

Pazarovţĭ, locul unde s'a încheiat pace între Turcĭ şi Némţĭ. 69.

Pazinachiĭ, numele Pecinighilor dat de Grecĭ. 365. Acest nume l'aŭ după Pozina zice Pevcher, 365, însoţindu-se cu Schythiĭ şi Turciĭ aŭ prădat Trachia. 370. Aŭ năvălit de două orĭ în înpărăţia răsăritului. 378. Vin cu Ghenghis în împărăţia răsăritului. 381. Impăratul presupunându-ĭ că sunt necinstiţi ĭĭ goneşce, eĭ se duc la Moscalĭ, dar maĭ târziŭ vin iară. 381. Maĭ târziŭ se luptă cu împăratul, care este învins, dar în curênd ĭĭ bate şi fac pace pe treĭ anĭ. 382. S'aŭ luptat cu împăratul Isachie Comneno, dar aŭ fost învinşĭ. 382. Aŭ rămas în Machedonia dându-le loc prin Bosnia de azĭ. 384. Le maĭ zice şi Paziniĭ. 384. Voivodul lor Tatu se scólă contra împăraţieĭ. 387. Işĭ părăsesc ţara şi pradă Thrachia, pe mulţĭ după răsboĭ ĭĭ aşiază în Moglina (Paz. Mogliniţĭ). 391.

Pădurea Négră. Până aci pustiesc Ungurii în 955. 358.

Păgânătate. Laslău făcu rugăciunĭ ca să învingă pe Hunĭ socotind că nu are putere să se împotrivească la atâta păgânătate. 148.

Păgânească Păgânească lăcomie. 107. Scrisorile profane (păgânescĭ). 169. Tătariĭ Crâmuluĭ umplu cu robiĭ leşestĭ tóte ţările păgânescĭ până la Egyget 175. S'aŭ aţiţat răsboiul Hunilor care remasese în cea maĭ denainte a lor păgânească lege. 383.

Păgânia. Despre ceĭ ce muriaŭ în legea păgânieĭ şi a idolatrieĭ. 195.

Păgâniĭ. Cum s'ar face din păgânĭ, Românĭ. 86. Copiiĭ Românilor n'aŭ fost daţi zecĭuială la păgânĭ. 107. Laslău şi păgânul Batie. 143. Bonfin despre Laslău şi Unĭ. 146, 147. Năvălirile păgânilor Tătarĭ. 224. Theodosie a fost lăudat şi de istoriciĭ creştinĭ şi de ceĭ păgânĭ. 258. Theodosie a murit în acelaş an în care a biruit pe Evghenie Tiranul şi păgânul, scrie Hronicul Alexandrin. 272. Veacul X a fost fericit cu întórcerea creştinilor la păgânătate. 374. Impăratul Constantin Ducas se rógă la D.-ḑeŭ pentru mórtea Tătarilor, iar remăşiţa păgânilor i se închină. 384. Vladislav după ajutorul trimis de D.-ḑeŭ bate pe păgâniĭ Busurmanĭ. 457.

Păpăse Cât a trăit Pius al II-a în scaunul păpăsc. 116.

www.dacoromanica.ro

Păpriște, întrece lumé Gotthicéscă a luĭ Pretorie. 178.

Părintele patrieĭ, nume dat luĭ Traian; se menționează într'o înscripție găsită la Galați. 162.

Pârcalabul. Teodori Pârcalabul a găsit o monedă la Gherghina lângă Galați. 162. Veḑĭ Teodori Pârcălabul. 248.

Pecerĭĭ, popor supus de Svetoslav 372.

Pecinighiĭ și cu Polovțiĭ sunt vrăjmașĭ împărăției Romane. 18. Se trag din Gothiĭ din Litfania și apoĭ pe lângă Nipru aŭ locuit. 362, 366. Fiind vecinĭ cu Moldoveniĭ le-aŭ împrumutat limba. 363. Multă vreme trebue să fi trăit cu Moldovéniĭ până să le ia și limba. 363. Eĭ sunt din némul Schyților regalĭ ḑice Chedrinos. 364. Aŭ cuprins: Ocrania, Pocuția, Moldova, Bugĭacul și locurĭ din țara Muntenéscă și Unguréscă. 364. Ieĭ cu Polovțiĭ aŭ eșit din Țimbriu și s'aŭ așezat pe la Droghicin, ḑice Bilschie. 364. Ieĭ și cu Polovțiĭ s'aŭ așezat la Vosforul Chimeric, zice Bilschie. 365. Pecinegiĭ și Italia. 367. Metigan, domnul lor, se botéză. 373. Aŭ năvălit în împărăția de răsărit, dar aŭ fost respinșĭ, maĭ târḑiŭ năvălesc iară. 378. Vin cu Cheghenis în împărăția răsărituluĭ. 381. Cad la pace cu împăratul Bizanțuluĭ. 382. Daŭ ajutor luĭ Boleslav. 385. Ieĭ n'ar fi avut de unde să-și amestece limba cu cea Românéscă, dacă Româniĭ eșeaŭ din Râm tocmaĭ sub Vladislav. 444.

Pelaghian, eretic, era Zenon. 296.

Pelaghie, eretic. 296.

Peloponisul. 90. Sub stăpânirea Țarigraduluĭ. 106. Sclavoniĭ sunt scoși de acilea de către oștile trimise de Irini. 348. In el fug domniĭ Grecĭ. 423. Pe Greciĭ de aci, Ioan Alexie îĭ face să umble maĭ plecat. 424. Aci se afla Marhion. Se maĭ numește Mora. 428. A fost ocupat de Latinĭ. 466.

Pentapolis, făcea parte din imperiul luĭ Constantin Marele. 242.

Penteceste. In ḑiua de Pentecoste móre Constantin Nicomide. 246.

Periclis, biruește pe Arhidam. 176.

Perinthul, e apucat de Tătarĭ. Turciĭ îl numesc Iregle. 432.

Permiĭ, popor slav supus de Svetoslav. 372.

Persești. Hosroe, ném de împărați persescĭ, la Hronicul persesc Mirhondi, se chémă Huşrev. 332. Iraclie bate óstea persască în a. 623. 333. Istoriciĭ persescĭ spun că Suleiman Șah ar fi eșit la anul 611 de la Muhamed. 436. Derbend, hotărăsce împărăția ruséscă cu cea persască. 438.

Persia, despărțită de Tătărime prin Cavucas. 60. Până aci a ajuns Alexandru cel Machedon. 88. In hotarele eĭ fu ucis Filip Arabul. 707. In ea dobândesce biruințe Iustinian, prin hatmanul Velisarie. 314. Iraclie a stat 6 anĭ aci. 334. Genghiz intră cu oștile maĭ în interiorul eĭ. 436. E stăpânită 12 anĭ de Genghiz. 437. Genghiz Han o cuprinde pe la 611. 439.

Persida. Veḑĭ Persia.

Perșiĭ. Puterea lor e micșorată de Turcĭ. 19. In sfânta istorie se pomenește de némurile Gog și Magog (de pre care luând Perșiĭ numele, le ḑic Cinmacini. 58. Ce spune Irodot despre răsbóele lor cu Greciĭ. 59.

www.dacoromanica.ro

Parthiĭ le supusese împărăţia. 105, 180. Mândria şi împărăţia lor, orânduiala cerésckă o sdrobesce. 170. Aŭ fost bătuţĭ de Avrelie, Severus Alexandru, 206, şi de Gordian. 207. In contra lor era să plece Valerian Lichinie. 210. Robesc hotarele împărăţieĭ romane şi pustiesc tot, după cum scrie Avgustin, pe Vremea luĭ Valerie şi a luĭ Gallienus. 210. Valerie în al 7-a an al împărăţieĭ sale, merge în contra lor, dar e bătut şi prins. Sapor, împăratul Perşilor, omóră pe Valerie. 211, 216. Puterea lor crescuse pe timpul luĭ Avrelian, şi acesta ca să-ĭ învingă, retrage oştile din Dachia. 216. Asupra lor merge Avrelian la anul 274 d. Hs. 221, 223, 225. Probus vrea să mérgă asupra lor. 230. Avrelie Carus merge asupra lor cu oştile strânse de Probus, ĭĭ birueşte în Mesopotamia şi le ia cetăţile Ctesifontul şi Selevkia. 231. Armentarie bate pe Perşĭ şi ia în robie pe împărătésa, cu sora ieĭ şi cu copiiĭ. 232. Diocleţian intră în triumf în Roma, pentru victoria asupra lor. 232 Aveaŭ împărat pe Sapor. 246, 250. Incep să calce hotarele imperiuluĭ luĭ Constantin Marele Acesta merge asupra lor în Asia. 246. După răsboiul cu ieĭ, Paravat se gĭurueşte să dea pe creştinĭ Jidovilor. 252. Paravat cere ajutor de la Arsachie, craiul Armenilor, contra Perşilor. 252. La anul 363, Paravat porneşte contra lor. 252. Paravat le ia cetăţile. 252. Cu ieĭ se apucă Paravat la rĕsboiŭ, după ce pune eştile sub Ctesifont. Jovian care urméză luĭ Paravat, face pace cu ieĭ. 253. Rĕsboiul nenorocit al luĭ Iulian, ĭĭ face să se ridice asupra Romanilor. 254. Pe timpul luĭ Valentinian, ieĭ prădéză Armenia. 254. Aŭ avut împărat pe Iezdegherd. 275 Herodat scrie istoria împărăţieĭ lor. 299. La 505 sunt bătuţĭ de Anastasie. 312. Eĭ aŭ fost bătuţĭ de către Mavrichie, Hatmanul luĭ Tiverie. 326, 327. Eĭ coprinseseră Ierusalimul, Egiptul şi Alexandria, ajunsese până la Halchedon. 332. Hosroe este împăratul lor. 332. Eĭ aŭ fost bătuţĭ de Iraclie care a stat 6 anĭ, de la ieĭ el ia sfânta Cruce. 333. Eĭ aŭ avut de împărat pe Sirois care face pace cu Iraclie. 334. In partea împărăţieĭ lor, ese Genghis Han. 436. Impărăţia lor e sdrobită de Genghiz Han. 437, 439.

Persiiasca putere, n'a putut birui némul tătărăsc. 21.

Peta, hatman, pe care Batie îl trimete să prădeze Silesia, şi Bohemia şi bate pe Ducul Henric. 449.

Petăr, domnul Bulgarilor, se încuscreşte cu Roman. 357. El e după Simion şi în timpul împăratuluĭ Nichifor Foca. 369.

Petăr este trimis de Mavrichie în locul luĭ Priscus, însă la o vînătóre îşĭ rupe un picior şi este chemat înapoĭ şi trimis în locul luĭ iarăşi Priscus. 328. El are porunca ca să ierneze pe pământul inimicilor. 330. Impăratul Mavrichie dă a doua poruncă luĭ Petăr. 331.

Petăr, domn al Bulgarilor, şi-aŭ rĕscumpărat volnicia sub împăratul Constantin Monomah. 380.

Petăr, fratele luĭ Ştefan, fecĭorul luĭ Ştefan-Vodă, aŭ avut rĕsboiŭ la

www.dacoromanica.ro

6867, în codriĭ Cosminuluĭ. 483. Se dovedește din istoriciĭ leșeștĭ. 483.

Petăr, sub comanda luĭ s'aŭ rĕsculat bulgariĭ, carĭ eraŭ supușĭ de Vasile Bulgarocton. 379 A putut căpăta independența, ḑice Chedrinos. 380.

Petăr, gonit din scaun de Unguri se întórce cu ajutor de la Henric și îl ocupă. 380. După el vine un Andrias. 383.

Petăr fratele luĭ Asan. Vor să capete independența Bulgarilor și Vlahilor. 400, 401. Punêndu-și în cap corónă de aur, și în picióre ciobóțe roșiĭ, înconjură cetatea Pristhlava. 402. Se retrage peste Dunăre. 403. Când voia să prade pe lângă Filippopolis, era gonit de Constantin. 408. La el trimite Alexie Anghel, solĭ de pace. 411. Cu el fusese soțĭ Misiĭ și Bulgariĭ. 412. Vrea să prindă pe Ioan care omorâse pe Asan. 412 El rĕmâne singur stăpân și ia soț la stăpânire pe fratele sĕŭ Ioan, după fuga luĭ Ioan Alexie din Târnov. 413. El e biruitor asupra împărăției de rĕsărit. 413. Când el se viclenesce, Hris face așeḑĕmînt cu împăratul rĕsărituluĭ 414.

Petăr Alexievicĭ, împărat rusesc, potolește răscólele Leșilor. 176. Pune din noŭ pe tron pe craiul Saxonesc care fugise de la tronul Leșesc de frica Sfeduluĭ. 176. Bate pe Carlus, craiŭ sfedesc, la Lesnoe și la Poltava, târgul Ocraineĭ Căzăcești. 176. Cuprinde marginile măriĭ Caspiiĭ până la țara Ghilionuluĭ. 438.

Petăr Alleman, al 2-a craĭ unguresc, fecĭorul luĭ Gulielm, nepot al luĭ Ștefan. La 1034. 442.

Petar Alleman al 2-a, al 4-a craĭ ungur, la 1044. 442.

Petăr apostolul. Biserica luĭ Petru și Pavel din Roma. 276.

Petăr Schiopul. De la Dragoș-Vodă până la el vorbește în vechiul chronic moldovenesc 470.

Petavie (Patavie). Istoric deném francez. 12, 51. Vorbesce despre Traian. 105, 154. 191. S'a născut și a crescut în Franța. 177. Vorbesc despre Adrian și Antoniŭ Piul. 199, 200. Despre Filip Arapul. 208. Despre anul 251. 209. Patavie despre Gallie . 210. Patavie despre Valerian. 211. Despre Avrelian 225. Pentru anul 304, Anonim în Petavie. 233. Anonim, la Patavie despre vremea luĭ Constantin cel mare. 245. Patavie despre Gotthĭ. 260, 261, 262, 263. Petavie despre lupta dintre Stilihon și Radagaizus. 274. Petavie despre Alaric. 276. Petavie despre Hunĭ. 282, 301. Petavie despre Zenon și Leon. 293. Petavie, după arătările din istoria leșască. 324. Despre «Iraclie . 334. Despre Constans. 336. Despre anul 698. 340. Despre Justinian. 341. Despre Leon Isavrul. 343. Despre Nichifor. 352. Petavie ca isvor. 361. Despre anul 1055. 382. Despre Manoil. 391. Despre Andronic. 392. Despre Isachie Anghel. 396. Despre anul 1203. 420. Despre Ioan Alexie și Balduin. 426 Despre Genghiz Han. 436. Despre Batie. 447, 451.

Petavius. Veḑĭ Petavie.

Petralifĭ. Familie străină, primită în sînul Romano-Moldo-Vlahilor. 25.

Petron a fost trimis la domnia Crâmuluĭ, de către împăratul Mihail. 353.

Petronie, cardinal, spune în respublic,

www.dacoromanica.ro

că episcopul Evsevie a botezat pe Constantin Marele. 247.

Petru-Vodă. In cântecele de sub el se pomeneşte de vadul de la Obluciţa. 241.

Petza, hatman, bate pe Ghepidĭ carĭ se aliaseră cu Bolgarii şi întórce împărăţiei Rĕsărituluĭ, Pannonia despre Sirmion. 311.

Pevcher, zice că Bozimĭ este numele Pecinighilor şi că Greciĭ îĭ numesc Pazinachĭ. 364, 365. Zice că numele de Pazinachĭ îl aŭ după Pozina. 365.

Pevchiĭ se unesc cu Heruliĭ, Gotthiĭ şi Schytiĭ, pe vremea luĭ Gallian, făcênd 6000 vase aprópe de Nistru, trec cu 320,000 ómenĭ pe lângă Tomis şi Marchianopolis şi întră în Misia, unde îĭ bate de 2 orĭ Clavdie. 212. Sarniţie spune că aci era scaunul Ostrogotthilor, dar istoriciĭ şi Geografiĭ zic că nicĭ Gotthiĭ nicĭ Ostrogotthiĭ nu aŭ avut aşezămînt aci, afară numaĭ după ce i-aŭ gonit Huniĭ. 261.

Pevechiu, munte, de unde începe hotarul Valahieĭ. 126.

Pevrie Saturniu, e menţionat într'o inscripţie găsită la Galaţi. 161.

Picolominiĭ, ast-fel era numele de familie al luĭ Eneas Sylvius. 115.

Pieţiĭ. Pe timgul luĭ Valentinian, ieĭ prădează Saxonia. 254.

Piefighiĭ, în Dachia, înainte de Dachĭ. 68.

Pieuţa s'a numit oraşul Sinenilor de către Eneas Sylvius după ce s'a ales papă. 115.

Pineul, cetate pe marginea Dunăreĭ zidită, spune Procopie contra năvălireĭ Varvarilor. 154. Cetate zidită de împăraţiĭ romanĭ 322.

Pindul, munte în care lăcuesc Vlahiĭ de-o limbă cu Moldoveniĭ şi Munteniĭ, spune Halcocondilas. 157. În el locuesc Vlahiĭ spune Halcocondilas. 398. Vlahiĭ de aci sunt Coţovlahiĭ. 398.

Pirgonovorile, zidită după Traian. 322.

Pirgul, zidită după Traian. 322.

Pirineĭ, Gaison e trimis de Magnenţiie la munţiĭ Pireneĭ unde omóră pe Constans. 248.

Pius al II-a. Numele luĭ Eneas Sylvius, când a ajuns papă. 115, 116, 117. Scrierile luĭ. 115, 116, 177, 123, 125, 197.

Plachidia, sora luĭ Honorie şi Arcadie, robită de Alaric este dată de nevastă luĭ Athaulth, spune Petavie, 276, alţiĭ spun că ea s'a cununat cu Athault în forul luĭ Cornelie după mórtea luĭ Alaric, 276, mătuşa luĭ Valintinian urmează împreună cu el la împărăţie, după mórtea fratelui seŭ Honorie. 276. In timpul luĭ Valentinian şi a mătuşeĭ sale Plachidia se fac maĭ multe descălecăturĭ de Crăiĭ din némul Varvarilor. 277.

Planeţe. 89.

Plata păcatuluĭ, ca despletitura cĭorapuluĭ este. 205.

Platon. 10, 116. Zice că să nu folosim numaĭ nouă, ci şi Patrieĭ. 110, 179

Plavtie Yvseus consul cu Fulvius Flaccus al XIV-a. 121.

Pleseova, cetate, unde a fost născută Olga. 372.

Plie. Comisul eĭ era Doloic. 425, 426, 428.

Pliniu, 55, gheograf pe vremea luĭ Tiverie. 59. Ce spune el în cartea a patra. 63. Romaniĭ aŭ numit Dachĭ, pre Ghetiĭ carĭ aŭ lăcuit de

www.dacoromanica.ro

la Dunăre spre câmp, 70, 71, spune Plinie. Tot el spune că tóte némurile Ghetilor lăcuesc peste Dunăre, spre câmpi. 76. Vorbeşce despre podul făcut de Traian peste Dunăre. 83.

Plinie cel tânăr, vorbeşte despre Nerva şi Traian. 80. Despre instrucţiile date de Traian mai mareluĭ Pretoruluĭ. 186 Fiind deregătoriŭ în Bithinia întreabă pe Traian ce să facă cu creştiniĭ, 193, la care Evsevie zice că Traian a respuns că să îĭ lase în pace. 193 Spune că Romaniĭ aŭ numit Dachĭ pe Gheţiĭ din Dachia Veche. 305.

Plistinis, avea fecior pe Menelaos. 91.

Plotina împărătească, soţii luĭ Traian, mijloceşte pentru venirea luĭ Adrian la împărăţie. 196.

Plutarh, filosof şi istoric, vorbeşte de Ţiţeron. 87. Uniĭ îl fac revărsat în sine. 173. El ar fi spus neadevăruri în istoria scrisă despre Alexandru cel Mare. 173. Plutarh în viéţa luĭ Traian. 186, 193. După 400 anĭ a scris istoria luĭ Filip şi a luĭ Alexandru. 300.

Poet. Veḑi *Poetic.*

Poeta. Veḑi *Poetic.*

Poetic. Catastihul Poeticilor, Filosofilor, etc. 53, 54. Ce scrie Ovidie poeticul pentru Pont şi Roma; şi góna luĭ. 63, 67, 72, 117, 121, 122, 128, 130. Ḑeiĭ Grecilor după basnele poeticilor. 89. Céta poeticilor. 172. Ce scrie poeticul Clavdius. 202. Ovidie poeticul despre marginile Dunăreĭ. 230. Marţelus poeticul despre lupta luĭ Promotos cu Grutinghiĭ. 271. Despre Omir, Domnul Poeticilor. 299. Cuvêntul poeticuluĭ ḑice: Felix, quem aliena faciunt pericula cautum.» 423.

Pórta osmănéscă a domolit némul tătăresc. 21. Cantemir a stat 22 de anĭ la Pórta Osmănăscă 436. Tătariĭ vin pe la Pórta ce se chémă Rodana. 449.

Pórta de Fer. De aci până în Tisa e Olatul Temişvaruluĭ. 68.

Pocuţia. 67. A fost coprinsă de Pecinighiĭ 364.

Pocuţia Rusească. Prin ea locuiaŭ Tătarĭ. 407.

Podclasia, parte din Tătărimea Europeană. 61.

Podgoria se ḑice acum la tractul Olţuluĭ. 286.

Podolia, ţară în care locuiaŭ Comaniĭ, 145, se întinde între Nistru şi Zaporova. 264. Prin ea locuiaŭ Tătariĭ. 407, 418.

Podurile saŭ Pontis, zidită de Traian la capătul despre Dachia al Podduluĭ, zice Procopie. 155, 322.

Pogava cetate în al 4-lea ţinut Totrus. 474.

Pogonattos, l-aŭ poreclit pe Constantin fiul luĭ Constans. 336.

Polanii (Πολάνοι) saŭ Leşiĭ, mărginesc Moldova la Nord. 126. Sloveniĭ carĭ s'au aşeḑat pe apa Vislii s'aŭ numit Polane. 324.

Polc. Despre «solul polculuĭ al ḑecilea avgustesc al freténilor.» 161.

Poliachii s'aŭ numit Sloveniĭ ce s'au aşeḑat pe apa Vislii. 324.

Polianii, s'aŭ numit Sloveniĭ aşezaţi pe apa Vislii. 161. Aŭ fost supuşi de Svetoslav. 373.

Polliou. Vorbesce despre uciderea luĭ Gallian. 212. Scrie că luĭ Clavdie îĭ urmeaza fratele seŭ Cfintilius, care a fost omorât. 213.

Polonia, din ea a purces la Jerusalim, Conrad. 18, 390. E datâ

www.dacoromanica.ro

de Ghieraĭ unuia din fraţiĭ seĭ. 437.
Poloniĭ. Locurile lor, spun Calviz şi Petavie că le-aŭ coprins Sclavoniĭ. 324. Sloveniĭ de pe apa Tiseĭ se numesc Paloniĭ şi noĭ le zicem Leşĭ. 324. Crac este domnul lor. 340.
Polovţiĭ sunt vrăjmaşĭ aĭ împărăţiiĭ Romane. 18. Cu Pecinighiĭ aŭ locuit întâĭ pe la Nipru şi se trag din Gothiĭ din Litfania, zice Bilschie. 362. Polovţiĭ să-ĭ fi numit Ruşiĭ, fiind-că locuiaŭ la câmpie, s'aŭ se hrăniaŭ cu vînatul. 363. Fiind vecinĭ cu Moldovéniĭ aŭ împrumutat limba lor. 363. Eĭ de un neam cu Pecinighiĭ se trag din Ţimbriĭ şi s'aŭ aşezat întîĭ pe la Droghicin şi graiul lor după cum zice Stricovschi este amestecat din româneşte, ruseşte şi leşesce, acestea le zice Bilschie. 364, 366. Eĭ cu Pecinighiĭ s'aŭ aşezat la Vosforul Chimeric, spune Bilschie. 365. Polovţiĭ şi limba română. 367. Viţeslaus voivodul lor a gonit din Chiov pe Zeslav. 385. Românii n'ar fi putut veni în ajutorul lor, nicĭ Polovţiĭ n'ar fi putut să-şi amestece limba în cea Românească, dacă Românii eşaŭ din Ramb pe timpul luĭ Vladislav. 343.
Poltava, târgul Ocraineĭ Căzăceştĭ. Aci Petăr Alexievicĭ bate pe Carlus, craĭ sfedesc. 176.
Pompeĭ a fost consul împreună cu Iulie Chesar şi Crassus. La anul 48 a. Hs. s'a certat cu Chesar şi a avut maĭ multe rĕsbóe cu el şi în cel din urmă, anul 46 a. Hs. în Tesalia este bătut. El fuge în Eghipet unde împărăţia Pothin şi Ahilis Hadâmbiĭ, din a căror poruncă e omorât. 163.
Pomponie Flaccus Greţinus, din familia Flachilor, consul cu Ţelius Rufus la a. 17 d. Hs. Acestuia îĭ scrie Ovidiŭ de la Tomos. 122. Veḑĭ *Flaccus Greţin.*
Pomponius Mela. Veḑĭ *Pomponie Mela.*
Pomponie Mela. 55. Geograf (a 47 d. Hs. 59).
Pont. Ovidiŭ scrie stihurĭ pentru Pont. 63. 117, 122. Cartea luĭ o numesce Pont, adică marea Négră». 72. Tătariĭ pradă ţara Pontuluĭ. 223. Tătariĭ la 276, lovesc Pontul şi Chilichia. 226, 227. In împărţirea făcută de Constantin, Pontul avea cincĭ provinciĭ. 242. Ihor după ce perde războiul întâiŭ, strângênd din noŭ óste, lovesce în partea Asieĭ, spre Pont. 357.
Ponte Sercum, zidită după Traian. 322.
Pontice. Despre podul făcut pest băltile Pontice. 194.
Pontis saŭ podurile zidite de Traian la capătul despre Dachia al Podului, ḑice Procopie. 155, 322.
Pontuluĭ, ţară. In ea fac pradă mare Tătariĭ, pe vremea luĭ Clavdius Taţitul. 223, 226. Zonaras însemnéză drumul Tătarâilor, zice: Trecênd apa Fasis, aŭ intrat în Asia, unde Pontul, Cappadochia, Galatiia şi Chilichia aŭ prădat. 227. Făcea parte din crăiia Asieĭ. 242. Avea 5 provinţiĭ. 243. Către Pont se îndreptéză Iugor cu Ruşiĭ. 357.
Poporul românesc până unde se întindea. 14. Poporul Romano-Moldo-Vlahilor e din cetăţenĭ Romanĭ. 25. Adrian face pagube poporuluĭ român. 196. Gallie Trebonianul, spre ruşinea poporuluĭ roman, dă banĭ barbarilor. 209.

www.dacoromanica.ro

Porţius Cato a fost consul cu Valerie Flaccus, la 193 a. Chr. 12.

Posidon, ţeul mării, la Greci. 89.

Posonie, găseşte vârsta de 45 ani pentru Milutin, în notele luĭ Grigoras. 481.

Postelnic. Curopalat ar însemna Mare Postelnic. 326.

Pothin ţinea împărăţia Eghiptuluĭ împreună cu Ahillis Hadâmbiĭ şi din porunca lor a fost omorât Pompeĭ. 163.

Potoţchiaştiĭ. Familie venită de la Leşi 25.

Potulasanii, norod în Dachia. 67.

Porcius Cato. Veţi *Porţius Cato.*

Pórta de fier în Dachia. 68. De la ea până la marea Négră, pe malurile Dunării, şi aţi sunt Români. 217. Este pragul Dunării, împotriva Turnuluĭ Severin. 236.

Pozina saŭ Pozinanie ţinut din ţara leşască după care şi-ar fi luat numele Pazinachiĭ. 365.

Praga, cetatea de unde a adus Gheiza pe episcopul Adalbert ca să boteze pe Ştefan. 375.

Pravilele. Bando în Pravilele împărăteşti, despre numele «Ban». 469.

Pravoslavnicĭ. Iulian Paravat a chemat din Surghiun pe Episcopiĭ, Pravoslavniciĭ şi Ereticiĭ şi i-aŭ sfătuit să se împace. 251.

Preda Staubol Român, din ţara muntenéscă, sotnicul târguluĭ Harcov, spune că aprópe de Dunăre în ţara Românéscă, sunt nişte ruine, pe carĭ locuitoriĭ le numesc curţile luĭ Ler împărat, şi că în colindele anuluĭ noŭ, se pomeneşte de Ler Aler Domnul, care ar fi Avrelie Avrelian. 217.

Predanisăĭ, norod în Dachia. 67.

Prefectul provincieĭ Darcomanilor póte fi Daco-romanilor, într'o inscripţie din Dacia. 161.

Prelat Olatul. Aşa se chiema odată Dachia. 65.

Premisla. Pavel Piasinschie Episcopul de Premisla, vorbesce în istoria sa List. 52, despre Moldova şi locuitoriĭ eĭ. 160.

Pretor. Se găsesce o inscripţie aflată în Dacia. 161. Traian dă instrucţiĭ maĭ mareluĭ Pretoriuluĭ. 186.

Pretoriane. Polcurile pretoriane (adecă de curte). 79.

Pretorie Matheĭ scriitor. 55, 73, 75, 76. Lungeşte pe Gotthiĭ, până la Sampson. 77. Pomeneşce 5 craĭ la Dachiĭ. 78. Vorbeşte în Lumé Gotthilor, de Varavista. 78. Pomeneşte de Ghestiblind, al 3-a craĭ dac. 79. Lumé Gotthicéscă a luĭ, o întrece Păprişte. 178. Spune că maĭ mulţĭ scriitorĭ de pe timpul luĭ Commod vorbesc de resbelul acestuia cu Dachiĭ şl acésta eĭ aŭ luat-o după Iulie Capitolin. 203, 204. El se silesce să arăte cum că Crăiia Dachilor, pe carĭ el Gotthiĭ îĭ numeşte, nu Traian ci Hunii să o fi stăpânit, zice că Gotthiĭ în Dachia aŭ stăpânit nu numaĭ până în vremile luĭ Traian, cu care a avut câte-va rĕsbóie şi nu i-a putut supune şi ca Gotthiĭ să nu intre în imperiŭ, a făcut un pod peste Dunăre, pe care 'l pazia cu óste, ci până în vremile luĭ Attila şi a luĭ Balameber craĭ aĭ Hunilor, carii aŭ biruit pe Gotthiĭ şi i-aŭ scos din Dachia. 279. Toţĭ istoriciĭ afară de el spun că Huniĭ pe Gotthiĭ nu din Dachia ci de la balta Azaculuĭ şi de pe mărginile M. Negre i-aŭ gonit; toţĭ

www.dacoromanica.ro

istoriciĭ afară de el spune că Traian a făcut podul peste Dunăre ca să pótă intra maĭ uşor în Dachia, căcĭ maĭ greŭ este de trecut o apă fără pod de cât cu pod şi pentru acest cuvînt Adrian a stricat podul de peste Dunăre, scrie Dion şi Evtropie. 274, 280, 281.

Preutuluĭ celuĭ maĭ mare. Se află menţionat într'o inscripţie din Dacia. 162.

Priam, fiul lui Laomedonte, voeşte să rĕsbune prăḑile făcute de Iraclis şi omorârea tatăluĭ sĕŭ 91. Trimite pe Antenor la Ellada să céră socotélă de relele făcute de Iraclis. 91. Pregăteşte corăbiĭ şi trimite pe fiul sĕŭ Alexandru Paris, să devasteze Ellada. 91. E conducĕtor al Grecilor din Asia, în rĕsboiul Troian. 93.

Pridoslovia. 5. Cum pune Cicero «fundamentul Pridosloviiĭ. 6. Nu va trece chipul şi forma pridosloviiĭ. 27. De ce scrie pridoslovie, la «începăturile cărţilor. 49. Stăpânirea Românilor în Dachia, — se arată în Pridoslovie — că e maĭ vechiă de cât a altor némuriĭ. 51. Uréche Vornicul în pridoslovia hroniculuĭ sĕŭ, vorbind despre numele Vlahilor, spune că vine de la Flac. 113. Despre Sarniţie în predoslavie. 134. Pridoslovia de la Ureche, despre basna cu Laslaŭ. 136, 138. Pridoslovie la Hronicul vechimeĭ Romano-Moldo-vlahiiĭ. 169. Urechiă, în pridoslovie, despre Dragoş. 290, 325. Pridoslovia letopiseţuluĭ slovenesc. 324. Stepenaia în pridoslovie. 357. Simeon şi Missail în Pridoslovia Letopiseţuluĭ lor. 366. Pridoslovie la cartea VIII. 395. Hogé Sadi, în predoslovia istorieĭ sale, ce-ĭ ḑice Tagittevaric. 436. Povestea cu Laslăŭ adaosă în predoslovia hroniculuĭ luĭ Urechiă. 453, 470. Predoslovia letopiseţuluĭ luĭ Misail Simeon şi apoĭ Istratie şi Dragoş-Vodă. 472. Predoslovia hroniculuĭ de la Dragoş-Vodă. 483.

Prindaviziĭ, popor în Dachia, înainte de Dachĭ. 68.

Priscus, hatman al luĭ Mavrichie, este trimis în Thrachia contra Slovenilor pe carĭ îĭ bate şi îĭ scóte afară din Thrachia 327. El a ernat în Volohia. 328. El este chemat la Ţarigrad şi în locul luĭ este trimis Petăr, în urmă îl trimite iarăşĭ pe el peste Dunăre. El scóte pe Hagan din Dalmaţia. 328. El în unire cu Comenţiul bate pe Hagan, care se retrage la apa Tiseĭ, unde el îl urmăreşte şi îl bate din noŭ. 339.

Pristav. Severinul póte să aibă numele de la vre-un pristav. 205.

Pristhlava, e încongiurată de Petăr 402.

Probus. Veḑĭ *Avrelie Probus.*

Proclu mathematicul. Luat de Marin Voivodul luĭ Anastasie, cu meşteşug aprinde corăbiile luĭ Vitalian. 313. Anastasie şi Procul Mathematicul. 314.

Proconsul. Onufrie scrie că Fulvie Proconsulul a avut războiŭ şi biruinţă, în Illiria, asupra Vartailor. 121. Când a fost Traian trimis proconsul, cu oştile. 193. Pe timpul invasieĭ Hunilor stăpânia Dachia proconsulul Romanilor Macrin. 282.

Procopie Chesarinénul. 55. Spune că Velisarie se trăgea din ţara Germanieĭ, care e între Thrachiia şi Illiria. 64. Vorbeşte de rĕsboiul

www.dacoromanica.ro

Gotthilor. 76. Scrie că pe vremea luĭ Arcadie şi Honorie Dachia aŭ dobândit'o Gothiĭ care făcuseră armata în Italia. 132. El scrie că Iustinian ţinea Dachia. 133. A fost secretar la vestitul Velisarie ĭpe timpul luĭ Iustinian. Scrie că maĭ mulţĭ împăraţĭ aŭ făcut cetăţĭ în Dachia şi pe marginea Dunăreĭ. El scrie că Dunărea este aprópe de Dachia şi partea din drépta o stăpânesc Românĭĭ numind'o Dachia mălurósă. Spune că la gura Dunăreĭ eraŭ maĭ multe cetăţĭ. 154. Spune că în partea Moldovĭĭ sunt maĭ multe cetăţĭ între care şi Capul Bouluĭ, zidită de Traian. El spune că Traian a zidit podul de peste Dunăre cu ajutorul meşteruluĭ Apollodor Damaschinĭanul şi a zidit 2 cetăţĭ la capetele poduluĭ. El maĭ pomenesce şi alte cetăţĭ până în fundul Schythiĭ şi peste Dachia. 155. Zice că cetatea de la capul poduluĭ din Dachia este făcută de Traian. 205. Zice că Gotthiĭ s'aŭ aşezat pe ţărmurile bălţeĭ Meotis, maĭ departe de eĭ sunt Visegoţiĭ, Vandaliĭ şi alte popóre, carĭ maĭ înainte se chemaŭ Schythiĭ. 260, 261. Despre anul 374. 262. Vorbeşte despre hotarele Gotthilor. 267. Zice că Vandaliĭ carĭ locuiaŭ pe lângă balta Meotis, din causa fómeteĭ aŭ plecat şi s'aŭ oprit la apa Renuluĭ la Ghermaniĭ pe care astă-zĭ ĭĭ numesc Franchiĭ, trăgând cu sine pe Alaniĭ. 269. Despre rĕsboiul Perşilor. 275. Despre Anthimie. 291. Despre Odoaţer şi Theodoric. 295. Velisarie n'a cunoscut altă muere de cât pe a sa, zice Procopie. 315. In resboiul Gotthilor, spune că Iustinian a adus 200 miĭ Huní, pe carĭ i-a pus în Thrachia. 316. El spune că nu tótă Dachia a fost stăpânită de Varvarĭ. 317. Spune ca Getthiĭ ţineaŭ locurile de pe lângă Sirmiŭ. 318. El spune că Iustinian a dat Herurilor, locurĭ pe lângă Singhidin. 319. Spune că Longobardiĭ mutându-se lângă Ghepidĭ, se apucă de gâlceavă. 319. Spune că de la Herson la gura Dunăreĭ, e cale de 10 zile 320. El spune că împĕraţiĭ Romaní, aŭ făcut multe zidurĭ pe marginile Dunăreĭ. 321. Vorbeşte de podul luĭ Traian şi de cele 2 cetăţĭ zidite la capetele poduluĭ. 320. Procopie nu numĕră tóte cetăţile luĭ Traian şi pe ale luĭ Iustinian. 321, 322. El pomeneşte despre cetăţĭ, făcute în Misia, Panonia şi Illiria. 323. Spune că cetatea Ulmiton zidită de Iustinian aŭ luat'o Sclavoniĭ. 324.

Promotos, voivod trimis de Theodoric contra Grutinghiilor. 271.

Prooroc. Saul Prooroc. 160. Pe câţĭ va proorocĭ în izvodul Apocrifilor îĭ scriŭ, ca cum ar vrea să ţică că numaĭ de citit să fie iar nu şi de creḑut 171. Despre Moysâĭ marele Prooroc, care scrie istoria facereĭ lumeĭ cu suflarea duhuluĭ sfânt. 300. Norodul şi Proorociĭ. 402. Anul 616 de la minciunos Prooroc Mohamed, iar de la Mântuitorul Lumeĭ 1220 este greşit pus pentru eşirea luĭ Genghiz Han. 436.

Propontida ţine de la Ţarigrad până la Bogaz. 246.

Propontis, mare. 406. Latiniĭ părăsesc Ţarigradul şi se urcă pe corăbiĭ mergând spre Propontis. 477.

www.dacoromanica.ro

Prorociĭ. Sânt puşĭ între Apocrifĭ de către înţelepţiĭ lumeĭ. 171.

Prosacul e dobândit de Hris. 415. E încongurat de Alexie Anghel, dar nu póte să-l ia, 415, el e lăsat luĭ Hris. 416.

Prosper, vorbesce de fuga luĭ Athanaric la Theodosie. 265. Despre óstea luĭ Radagaizus. 266. După el, Petavie spune că la anul 405 s'a întâmplat lupta dintre Radagaizus şi Stilihon. 274. Despre a treia năvălire a Goţilor. 275. El spune că Gotthiĭ cu domnul lor Athaulth să fi întrat în Galia. 276. Formund feciorul luĭ Marcomir s'a numit Craĭŭ, cel întâiŭ. 277. Vorbeşte de Aeţie hatmanul Apusuluĭ. 278. Despre năvălirea Hunilor în Trachia. 283. In Hronic spune că Attila a omorât pe frate-sĕŭ Vleda. 284. Attila se gândia cum să năvălească în apus. 286.

Provinciĭ. Veḑi *Provinţiĭ.*

Provinţiĭ. Barbariĭ, după Theodosie, apucă provinciĭ romane. 17. Nu se şcie în câte provinciĭ se împărţea Dacia, înainte de Traian. 66. Traian face Dacia, provincie. 83, 129, 151, 160 Leunclavie despre limba românéscă, şi numele Vlahilor, a căror ţară a fost provincie românéscă. 159. O inscripţie relativă la un «Prefect al provinţiiĭ Darco-romanilor . 161. Ţara Armenilor, voind a fi considerată ca provincie română. 191. Provinţiile în care a împărţit Constantin imperiul. 242, 243, 244. Dachia a.fost în numĕrul acelor pracinciĭ. 243. Constantin împarte pe Gotthĭ prin provinciĭ. 245. Sub Constans, Dachia nu era numaĭ în numĕrul provinciilor, ci avea încă şi păstorĭ bisericescĭ. 251. Valens trimite pe Theodosie care ia de la Gotthĭ provinciile şi ţările Romanilor, pe carĭ eĭ le puseseră la bir. 265. Soliĭ Ghepidilor venind la Iustinian spun între altele: Dar încă atâte cetăţi, şi atâte provinţiĭ maĭ sînt supt stăpâniré vóstră, câte trebue să cercaţi şi alte năroade să puneţi într'însele să locuïască. 320. In 602, Mavrichie scrie luĭ Petăr, voivodul, să trécă oştile în părţile Sclavonilor, căcĭ maĭ bine să se hrănéscă slujitoriĭ din pământul neprietinilor, de cât din provinciile împĕrătescĭ. 331. Provincia «filippopolitană e dată în paza şi stăpânirea luĭ Constantin, ce era văr premare împĕratuluĭ.» 408. Provinciile, cetăţile şi târgurile Românilor din Ardél. 461, 473. Nichita Honiatis spune că Ioan, craĭul bulgăresc, legând prieteşug cu Latiniĭ întră în câte-va provinciĭ grecescĭ. 466.

Prus fratele luĭ August care a stăpânit la Madboroc şi a dat numele Prusieĭ. 371. Ruric se trăgia din seminţia luĭ. 372.

Prusia, parte din Tătărimea Europeană, 61, îşĭ a luat numele de la Prus. 371.

Prusiĭ aŭ avut rĕsbóie cu Leşiĭ. 175.

Prut. A înghiţit mulţi Turcĭ. 22. Hotar al Dachieĭ. 65. Hotar al ţăreĭ Bastarnilor. 67, 68, 71, 78. Dachia muntósă trecea de el. 69. Hotar al Dachiiĭ vechiĭ şi dacă ar fi fost trecut de Gotthĭ, Iornand ar fi făcut vr'o menţiune. 264, 269, de la el unde la Galaţi dă în Dunăre şi până în M. Neagră sunt 500 de mile Italieneştĭ 269. Bulgariĭ s'aŭ

www.dacoromanica.ro

oprit peste Prut, spre Nistru. 302. Intre Valahia mică şi Prut şi între Prut şi Nistru, era Valahia mare. 305. Bonfin spune că o parte a Dachiiĭ coprinsă între Prut, Nistru şi Dunăre se cheamă Moldova. 346. De la el se trăgeaŭ la munţi Românii, cînd năvăliaŭ barbariĭ. 463. De la el în colo locuiaŭ Tătarĭ. 466.

Psevdoprofitul Muhammed. 326. După Iraclie străbate în imperiul roman dăscălia luĭ Muhammed psevdoprofitul. 334.

Ptolomeŭ Geograf. Unii îl iaŭ în rîs. 173. După el scrie Sarniţie despre locurile pe carĭ le ocupaŭ Ostrogotthiĭ şi Visegotthii. 261.

Publica. Veneţiană a suferit mult de la Turcĭ. 20. Cum a aşeḑat Traian Publica. 81. Impĕratul Râmuluĭ, cînd aŭ stătut la împĕrăţie, saŭ de buna voe, saŭ de la Publică silit, a jurat să nu condamne pe nimenĭ la mórte. 137. Julius Caesar a supus maĭ întâĭ statul Publicăi, împĕrăţieĭ Romanilor, supt Monarchie. 163. Publica Romanilor din Dachia. 337. Zenon se îngrijeşce puţin de grija Publicăĭ. 293. Romaniĭ din Dachia pe locurile lor trăind, Publică deosebită şi-aŭ legat. 338. In timpul luĭ Constantin Romaniĭ din Dachia şi-aŭ făcut Publică. 348, 351.

Pulheria sora luĭ Theodosie, când era de 51 anĭ, ia pe Marchian Thracul. 288.

Pustiile Lyviiĭ. 88.

Pusurii, parte din Daĭ. 74.

Pyreneiĭ, munţi. Până aci merg cu prăzile, Ghermaniĭ Franţeĭ, pe vremea luĭ Gallienus. 211. Aci petrecea Constans şi aci fu omorât de Gaison. 248.

Proclu Mathematicul, împreună cu Marin Voevodul luĭ Anastasie, aprind cu nişte oglinzĭ, flota luĭ Vitalian. 313. Luĭ îĭ cere Anastasie să-ĭ facă o casă contra fulgerului. 314.

Q.

Quadiĭ. Veḑĭ *Cvadiĭ*

Quidquid Graecia mendax audet in historia. 171.

R.

Rab, apă peste care treceaŭ Varvariĭ, mergând spre Dunăre, zice Sarniţie. 240.

Rabie lună, în care s'a născut Muhammed. 326.

Radagaizus domn al Gotthilor, rudă cu Fritighenis, el cu armată de 400,000 de ómenĭ, spune Zosim, saŭ 200,000 de ómenĭ, spune Orosie şi Marţelus a năvălit în Italia, 266, 274. Este omorât de Stilihon voevodul, în munţiĭ Fesulanţĭ, Despre acéstă luptă, scrie Petavie după Prosper, că a fost la anul 405. 274.

www.dacoromanica.ro

Radu Vodă Negrul. La ce an s'a întâmplat înturnarea luĭ în ţara Muntenéscă. 50. Domn în Muntenia. 305, 474. După numele luĭ, Turcii numesc pe Munteni Cara-Iflac Vlah Negru. 307. Pentru că el a venit din Ungaria, Grecii numesc pe Vlahĭ Ugro-Vlah. 307. Inturnarea luĭ Radu Negru în Muntenia. 461, 463, 466, 475. Hronicul care începe de la el. 462. Se va vorbi pe larg de el. 465. Banatele din ţara românească eraŭ maĭ înainte de el. 468. Banii de la Olt, Basarabeştiĭ, i se închină după descălecare. 469, 470. A pornit din Halaoş în Muntenia. 474, 479. El ar fi domnul a căruĭ fată spune Grigoraş că ar fi luat pe craiul Sêrbesc. 482. Eşirea luĭ e pusă de Hronicul Muntenesc la 6798 de la Adam saŭ 1290 de la Hs. Cu 23 anĭ maĭ în urma luĭ, Uréche pune eşirea luĭ Dragoş Vodă, 483, cu 9 anĭ în urma eşireĭ luĭ, pune Niculaĭ Costin pe Dragoş Vod. 484.

Rammiia, craĭ al ieĭ se întitulează Andreas în diploma sa. 446. Asemenea Bela IV-a. 452. Rama — Bosna a fost supusă crăieĭ ungureştĭ. 469.

Raugave, acésta era porecla luĭ Mihaĭ Curopolatis. 352.

Raosmond, domnul Sarmaţilor piere în fuga ce le-o dă Constantin la 321. 238.

Ratachéniĭ, în Ardél, nainte de Dachiĭ. 68.

Rastaschéniĭ, norod în Dachia. 67.

Ravarichiĭ, rudă cu Daiĭ şi Dachiĭ. 73.

Ravenna. Aci se încoronează Maioran. 291. In ea se încoronează Glichirie, la 473. 292. Aci fuge Odoaţer de la Roma. 294, 295 Theodoric o încongióră şi o bate 3 anĭ. Din ea fugise nóptea Odoaţer. 295.

Razatis. La 626 Iraclie are rĕsboiŭ cu Razatis Hatmanul Perşilor. 334.

Razatis hatman al perşilor. 334.

Razivil ducul Litvaniiĭ ia o fată a luĭ Vasile Vodă. 26.

Raziviliĭ. Familie venită de la Litvanĭ. 25.

Râmul. Descălecatul Ţĕreĭ Românęscĭ de la Traian, împĕratul Râmuluĭ. 57. După Nerva, aŭ stat la împĕrăţia Râmuluĭ, Ulpie Traian. 81. Despre Flac, hatmanul Râmuluĭ, 113, 123, saŭ Roma, împăratul eĭ trimite luĭ Laslăŭ tâlharĭ în ajutor contra Tătarilor. 136, 137, 138, 148. Laslăŭ cere ajutor la împĕratul Râmuluĭ. 142. Simion călugărul spune acelaşĭ lucru. 144. Bonfin nu spune de tâlhariĭ trimişĭ din temniţile luĭ în ajutorul ungurilor 145. Vladislav în locul împĕratuluĭ de Râm, 149, a avut de împĕrat pe Săver. 162. Traian împĕratul luĭ, întemeiătorul Românilor. 199. Cu împĕratul luĭ, se unesc contra Hunilor, craiĭ Gotthilor, Burgundilor, Franchilor şi Alanilor. 288. Din temniţele eĭ ar fi adus pe Românĭ, Laslăul. 393, 366, 472 Împĕratul Henric al triilé din Râm dă ajutor luĭ Petár contra luĭ Aban. 380. Româniĭ nu's veniţĭ de la Râm pe timpul luĭ Vladislav. 444. Povestea cu tâlhariĭ de la Râm. 448, 454. Cruciaţiĭ de la Rodos, şi Romaniĭ din temniţele Râmuluĭ. 452. Causa eşireĭ Romanilor de la Râm. 459

Rea, fica luĭ Numitor, e făcută vestală de Amilius. Face 2 copiĭ, cu Mars: pe Remus şi Romulus. 366,

www.dacoromanica.ro

96. E supusă la pedepse grele de Amilius. 97, 98.

Reantine, satele unde a murit Vespasian. 165. Tit Vespasian a murit tot acilea. 165

Referindar «Cantilariuluĭ», în soborul de la Bazilia, a fost Eneas Silvius. 115.

Reghion. Alaric după ce prădéză Roma se îndreptéză aci unde şi móre voind să treacă în Africa. 276.

Renéniĭ. Daviĭ-Renéni După mórtea luĭ Gothofred se liniştesc lucrurile între eĭ şi Frijĭ. 350.

Remiĭ cetate a fost jefuită de Vandalĭ. 275.

Remus. De la eĭ vin Romaniĭ. 85. Stăpânirea luĭ Enias până la nascerea luĭ şi a luĭ Romulus. 96. Fiul Reeĭ, făcut cu Mars, fratele luĭ Romulus. Sânt lepădaţĭ într'o pădure. 97, 99. Sânt găsiţĭ şi crescuţĭ de păstorul Favstus. 98. E prins de Amilius şi trimis ca hoţ la Numitor. 98. Acesta îl recunóşte nepot. 98. Iustin spune că ieĭ aŭ ridicat o cetate pe locul unde aŭ fost găsiţĭ. 99. A fost ziditoriĭ împĕrăţieĭ Romanilor. 366.

Renul, apă, unde vin Vandaliĭ cu Alaniĭ, de la Meotis. 76. Pe apa Renuluĭ, în Galia, a avut rĕsbóe AvrelieSeverus Alecsandru 206. Aci s'aŭ oprit Vandaliĭ, spune Procopie Chesarénul. 269. Vandaliĭ aŭ trecut Renul. 275. Clodie trece Renul în Galia. 277. Pe el este Colonia Agripină. 285. Pe el e aşezată Licambria. 287. Până unde se înghiamănă el, se întinde Sicambria. 287. Trecându-l Attila, arde multe cetăţĭ. 288. Gothofred domnul Davilor, saŭ a Dachilor celor vechĭ goniţĭ de Traian, se aşedase la apa Renuluĭ. 350.

Respublic. Petronie în Respublic despre botezul luĭ Constantin cel Mare. 247.

Reţimir Gotthul, maĭ marele oştilor, omóră pe Maioran. 291. Pe fata luĭ o ţinea Anthimie, şi Riţimir se scólă asupra luĭ. 292.

Retor, veḑĭ Ritor.

Ricţiolus. 51, 55. Spune că Galerie hatmanul, la 295, a biruit pe Sarmaţĭ. 232. In hronicul mare, spune că la 361, Iulian Paravat a deschis capiştele Idoleştĭ şi singur s'a făcut slujitor. 251. Teodosie şi Alaric 276. Spune că Ungurii din Panonia, merg spre Austria. 282. Spune că Attila a murit la 455, la nunta uneĭ copile ce vrea să ia. 289. El însemnéză năvălirea Sclavinilor la 548. 317. Impărăţia luĭ Iraclie. 334. Spune că suirea şi detronarea luĭ Leontie s'a întâmplat la anul 696. 340. Spune în Hronicul mare că Românii aŭ rĕmas în Dachia. 361. Despre împăratul Manoil. 391. In hronologie vorbeşte despre craiĭ unguri 444. Spune că Vladislav al 2-a a domnit numaĭ 6 lunĭ. 443, 445.

Rimlene sunt numiţĭ Romaniĭ de către Slovenĭ, după numele Romeĭ. 303.

Rinotmitos, poreclă dată luĭ Justinian 339.

Ῥῆπα în lătinesce se înţelege malul saŭ ţĕrmul apeĭ. 321.

Ριπήσιαν. Dachia din drépta o ţin Romaniĭ care mălurósă se chémă. 321.

Ritor. «Ţiţeron» ascultase în «Greţia» pe retorĭ şi filosofĭ. 87. Cicero retoricul a vorbit pentru Flaccus.

www.dacoromanica.ro

121. Pentru Sarniţie se póte ḑice cuvîntul purtat între retorĭ: Ex partibus aliquid, ex tota nihil. 134. Voroava retorilor ce face. 176.

Rodana saŭ Rodna, loc unde Tătarii sunt opriţi de Palatinul Beliĭ. Este la hotarele Ardéluluí şi Ţăreĭ Ungureştĭ. 449. Aci tătariĭ învinḑ şi intră în Ungaria. 450. Se maĭ numesce Rudivani ţinut al Moldovenilor în Ardél. 473.

Rodopiĭ, munţĭ. 64. Se chémă acum Capuliĭ Derbent. Până aci se întindea Thrachia. 242. Pe lângă ieĭ era Constantie. 419.

Rodosténiĭ sunt prăpădiţi de Tătarĭ. 432.

Rodostul. Până aci gonesc Vlahiĭ pe Romeĭ. 415. Turciĭ îl numesc Tecchirdagă. 415. Aci bate Ioan Alexie pe Theodor Vrama. 432. Pe locuitorĭ îĭ prăpădeşte Alexie. 432.

Rodosul, posesie insulară a Ellinilor. 90. Cavalerii de aci, vin în ajutorul luĭ Bela IV. 451, 458, 473. Cruciaţiĭ de aci, sunt luaţi de Simion drept Romanii de la Râm. 452. Cavalerii de aci vin în ajutor luĭ Bela IV în contra duceluĭ de Austria. 473.

Roilas domnul Schithilor în timpul luĭ Theodosie cel tînăr, scrie Socrat şi Theodorit, vine contra împărăţiiĭ şi se apropie până în Thrachia, însă el este trăsnit şi oştenii sĕĭ sunt seceraţi de ciumă. 278.

Roma noŭă, s'a maĭ numit Ţarigradul. 241.

Roma, ḑice Cantemir n'a vĕḑut nicĭ înainte de «Ţiţeron», nicĭ în urma luĭ un orator maĭ bun 6, 10. In ea aḑĭ greŭ se póte deosebi Romanul de barbar. 11. Ea e de 753 anĭ înainte de Hrs. 13. Ea a născut şi crescut pe Romano-Moldo-Vlachiĭ. 15. Locuitoriĭ Dachieĭ de acum sunt adevĕraţi Romanĭ, de Roma cetăţénĭ». 51. Cicero, întorcêndu-se la Roma, ţine oraţie Ellinéscă înaintea luĭ Appolonie Milon. 87. Cetate fondată după Alba Longa. 96. Fondată cu 750 anĭ a Hs., cu 42 după distrugerea Troadeĭ şi pe timpul luĭ Ioatham din Iudea. 199. In ea s'a mutat scaunul din Alba Longa. 99. Numele sĕŭ vine de la Romulus. 99. S'a numit împărătésa cetăţilor. 104. Primeşte în triumf pe Traian şi îĭ ridică o columnă. 105, 156. Din ea Traian ia coloniĭ pe cari Traian îĭ trimite în Dachia. 111, 153, 190. Aicĭ trimite Ovidiŭ de la Tomos, scrierile sale, către Flaccus Greţiu. 122. 177. Triumful luĭ Fulvie în Roma. 121. Când a stat Traian la împărăţia Romeĭ. 123. La 48 a. Chr se face Cesar dictator. 163. Neron a dat foc Romeĭ. 164. Ce spun scriitoriĭ Grecĭ despre mutarea scaunuluĭ împărăţieĭ de la Roma la Constantinopol. 174. Ce fac Daciĭ după ce Taian se întórce la Roma în urma celuĭ d'al doilea-rĕsboiŭ. 187. Intórcerea în triumf a luĭ Traian, la Roma. 189. Traian întorcêndu-se la Roma, lasă în Dachia o sémă de óste. 190, 192. Armeniĭ eraŭ supuşĭ Romeĭ. 190. Traian móre în Syria pe când voia să se întórcă la Roma. 191, 195. După Nerva vine Traian, împărat al Romeĭ. 193. In Roma Traian a făcut minunate clădirĭ, şi monumente, în carele «stâlpul, carile iaste şi acum în Roma». 194. Aci aŭ fost aduse ósele luĭ Gordian. 207. Zidu-

www.dacoromanica.ro

rile ieĭ sunt lărgite de Avrelian. 219. In ea intră în triumf Avrelian, ducênd prinsă pe Zenovia, împărătésa. 220, 221. Avrelian plécă de aci la 275 împotriva Perşilor. 225. Aci face triumf Diocleţian şi Maximiĭan, pentru victoriile lor. 232. Asupra ieĭ vine Galerie cu óste, ca să răsbune pe Sever. 233. De aci, Constantin cel mare, mută scaunul la Ţarigrad saŭ Roma nouă. 241. Constantin marele, s'ar fi botezat pe când era scaunul aci, de către Selevestru, papă, ḑice Zonaras. 247. Şi din ea vin representanţĭ la sinodul de la Sardica. 250. Alexie, după Stilihon, voevodul luĭ Honorie, merge până la Roma. 266. Alaric, Domnul Gotthilor, ia Roma. 272, 276. Honoria, sora luĭ Valentinian, fiind gonită, îndemna pe Attila să ia publica împărăţiiĭ Romeĭ». 282. Valentinian chémă pe Aetie, din Gallia la Roma, spre a se consfătui în vederea răsboiuluĭ cu Huniĭ. 284. Vandaliĭ pun mâna la jumătatea secoluluĭ al V-lea pe Cartaghiné, vestita cetate protivnică Romeĭ. 287. La 456, Leon, împĕratul răsărituluĭ, trimite pe Marioran, împărat la Roma. 290. La 472, de şi Anthimie se închisese în Roma, fu prins şi omorât. 292. Odoaţer fuge de la Roma la Ravena. 294. De la numele eĭ ḑic Sloveniĭ Românilor «Rimlene . 303. La anul 550, Gotila, domnul Gotthilor, o ia. 316. Papa Leon încoronéză pe Carolus, ce s'a numit Marele, Avgust şi împărat Romiĭ . 349. Roman, Domnul Haliciuluĭ îndemnat de Papa Romeĭ, vine în potriva vlahilor. 418.

Roman, 530. Vine împărat în locul tatăluĭ sĕŭ Constantin Porfiroghenit. 368. In vremea luĭ móre Simion Craiul. 368. Sub el a fost hatınan Nichifor Foca care a luat Critul 369. Feciorul luĭ era Vasile. 370, 374. Că sub împărăţia luĭ aŭ venit Ruşiĭ contra Bulgarilor, zice Chedrinos. 372. Constantin, împărat la 1026, era fiul luĭ. 378.

Roman domnul Haliciuluĭ, se scólă asupra Vlahilor, îndemnat de Papa de la Roma. 419. Avea răsbóie cu Ruric domnul Chiovuluĭ şi Roman prăpădeşte pe Tătariĭ veniţĭ în ajutorul luĭ Ruric. 419.

Roman hatman al Ruşilor merge cu hatmanul Boris contra Bulgarilor. 369.

Roman oraş fondat de Romaniĭ luĭ Traian şi se numia Forum Romanorum. 471.

Roman Arghir vine ca împărat după mórtea luĭ Constantin fratele luĭ Vasile la anul 1032. 378. Móre otrăvit la anul 1034. 379.

Roman Dioghenis. Traiul Românilor de la Constantin Ducas până la Roman Dioghenes. 383. A fost luat de bărbat şi împărat de Evdochia. 384. In răsboiul contra sultanuluĭ Hasan cade rob. 386. I-a dat drumul cu mare cinste şi maĭ târziŭ móre. 386.

Roman Lecapin, 311, socrul luĭ Constantin, scóte pe împĕrătésa Zoi din palat şi ia el grija luĭ Constantin fiul luĭ Leon. La anul 919 se face Avgust şi pre fiul sĕŭ Hristofor îl ridică la aceeaşi cinste, el se încuscréză cu Petăr Domnul Bulgarilor. El iasă contra Ruşilor cari veniseră cu Jugor ca să înconjóre

www.dacoromanica.ro

Ţarigradul şi îĭ împrăştie. Iară Letopiseţele Ruseştĭ spun, că el a trimes solĭ ca să céră pace şi că a plătit maĭ mult de cât Leon şi fratele seŭ Alexandru. Pe el Constantin îl scóte din cinste împerătéscă şi'l călugăreşte. Fiul luĭ Theofilact este Patriarh al Ţarigraduluĭ, el a împerăţit 26 de anĭ. 356, 357, 358.

Roman Vodă. Dintr'un Uric al luĭ, scris la 6900 de la Adam saŭ 1392 de la Hs., spune Neculaĭ Costin că a auzit de la Dositeĭ Mitropolitul, anul venireĭ luĭ Dragoş. 483. El este al 6 domn după Dragoş. După el e domn Ştefan Vodă. 483.

Romanesc. Despre Julia şi vestitul poetic Romanesc, ce-ĭ zic Ovidius.» 117. Purtarea rea a multor «Dómne şi jiupânése Romane», carĭ urmaŭ pe Julia, nepóta luĭ Avgust Chesar.» 117.

Romanĭĭ. Traian dă înapoĭ Romanilor averile luate, de la eĭ, prin «jacurĭ» de Dechebal». 9. Aḑĭ cu greŭ va nemeri cine-va ca «pre cel maĭ hiriş Roman , din Varvarĭ să'l pótă alege. 11. Se vorbesce despre «frumséţia şi bivşugul ţărâlor Romanilor . 11. Scriitoriĭ Grecilor şi Latinilor mărturisesc că sînt aceştĭ Romanĭ, strănepoţĭ Ellinilor şi că din Troada s'ar trage. 13. Pentru ceĭ hirişĭ Romanĭ aŭ ḑis Seneca «Unde aŭ biruit Romanul, acolo aŭ şi trăit . 14. Aşeḑarea lor în Dachia. 15. Aŭ avut lupte cu Polovţiĭ, 17, cu Pecinighiĭ. 18 Eĭ aŭ avut a face cu Carolus Marele, cu Conrat al triilé», cu «Latiniĭ ce luaseră Ţarigradul, 18, şi împreună cu Secuiĭ s'au opus năvălirilor. 19. Din eĭ se trag Romano-Moldo-Vlachiĭ. 25. Sângele de Roman persistă la Romano-Moldo-Vlachĭ. 27. Hronicul va începe de la descălecatul Dachiiĭ cu Romanĭ, 50, şi va arăta că aicĭ sînt adevăraţĭ Romanĭ. 51. Despre Romaniĭ care locuesc în Ţara Românéscă, «din descălecatul eĭ de la Traian». 57. Nu se scie cum a fost împărţită Dachia înainte de a o lua Romaniĭ. 66. Ce spune istoria Romanilor despre loouitoriĭ Mesiilor. 67. Romaniĭ ‹ strâmptéză» hotarele Dachiiĭ. 68. Numirile date de eĭ. 69. Dion spune: «Dachĭ, zice, eŭ numesc pre aciĭa, carĭĭ şi eĭ pre sine singurĭ să numesc, şi Romaniĭ aşia 'ĭ chémă . 70. Plinie spune că Romaniĭ aŭ numit Dachĭ, pe Ghetiĭ de la câmp. 71. Pre Ghetiĭ din afara Dachiiĭ, tot Ghetĭ 'ĭ-aŭ numit. 72. Ce e Consul la Romanĭ. 72. Istoria Romanilor înainte de Avgust Chesar, vorbesce de războiul Romanilor cu Ghetiĭ, dar nu cu Dachiĭ. 72. Cum a fost crăiĭa Dachilor înnainte de a o supune Romaniĭ. 75. Când aŭ venit Ghetiĭ supt şcinţa Romanilor. 77. Cum au întărit, Flac, hotarele împerăţieĭ Romanilor. 78. Ce spune Dion despre războiul luĭ Domiţian cu Dachiĭ. 79, 166, 167. Cum s'aŭ purtat Iulian şi Romaniĭ de sub comanda luĭ în luptă. 80. Romaniĭ daŭ banĭ Dachilor. 81. Traian îĭ bate pe Dachĭ, 81, şi Romaniĭ îl numesc Dăţanul. 82. Al treilea războiŭ cu Dachiĭ. 83. Origina némuluĭ Romanilor. 85. Romaniĭ şi cele-l-alte némurĭ. 86. Ţiţeron spune că tot ce aŭ Romaniĭ, e de la Grecĭ. 87.

www.dacoromanica.ro

Romaniĭ sînt din Ellinĭ. 89, 99, 100, 101. Romaniĭ pun în rândul Dumnezéelor pe Rea. 97. Despre începătura Romanilor. 99. Romaniĭ şi Troadeniĭ. 102. Românii sînt din Romanĭ. 104, 109, 125. Coloniile Romanilor. 105, 134. «Romaniĭ sînt bucĭumiĭ viiĭ Dachiiĭ nóstre». 106. Despre răzbóele cu Dachiĭ. 107, 113, 159, 187, 189. Uniĭ spun acésta, că Românii sînt din Romanĭ. 153, 110, 111, 126, 127 Ceĭ carĭ nu admit că Românii sînt din Romanĭ. 113. Obiceĭul schimbăreĭ numeluĭ la hatmaniĭ biruitorĭ, aĭ Romanilor. 118, 119. Povestea cucerireĭ de către Flac, a locurilor Dachieĭ. 124. Ce spune Sarniţie despre eĭ. 128, 129, 130, 131, 134. Anastasie aŭ fost împĕrat în urma aşeḑăreĭ Romanilor în Dachia. 132. Aetie a fost hatman la oştile Romanilor. 133. Tot despre venirea Romanilor în Dachia. 135. Povestea despre Laslău. 138. Comanĭ-Romanĭ. 145. Despre retragerea coloniilor. 134. 150, 151, 152, 215, 217, 218. Ce spune Evtropie, 154, 160, şi Procopie. 154, 155. Lichinie, era din Romaniĭ din Dachia, spune Zonaras. 156. Romaniĭ, Dachiĭ şi Misiĭ. 156, 157. Mărturisirile luĭ Bonfin, 158, şi luĭ Dlugoş, 159, şi ale luĭ Orihovicĭ. 159. Spusele luĭ Pavel Piasinschie despre Romaniĭ din Dachia. 160. Nonie Mutian, a fost consul, sub Septimiŭ Sever, împĕratul Romanilor. 161. Descălecatul Dachieĭ de la Traian. 162, 181, 191, 198. Monarşiĭ Romanilor maĭ n'ainte de Traian. 162, 163. Sarmaţiĭ aŭ omorât pe Fonteus Agrippa, hatmanul Romanilor. 165. Despre împĕraţiile cele marĭ, ca cea a Romaoilor. 170. Tit Livie a scris istoria Romanilor. 173. Răzbóele Romanilor. 174. Despre scrierea istorieĭ. 177. Traiul Romanilor în Dachia. 185, 196, 197. Aşeḑarea Romanilor în Dachia 190. Dion şi Evtropie despre Traian. 193. Traian bate pre Jidoviĭ, ce se resculaseră asupra Romanilor. 194. Războiul Romanilor cu Ghermaniĭ Catiĭ. 199 Traiul Romanilor în Dachia de la Marco Avrelie› până la Commod. 200. Romaniĭ şi Creştiniĭ. 202. Traiul Romanilor în Dachia de la Commod până la Alexie Sever. 203. Romaniĭ în Dachia de la Alexandru Sever, până la Dechie›. 206. Gordian e numit Potolitoriul zarvelor Romanilor. 207. Romaniĭ în Dachia de la Dechie până la Valerian şi Galien. 208. Spre ruşinea «poporuluĭ Romanilor», Gallie dă banĭ Varvarilor. 209. Romaniĭ în Dachia, de la Valerian până la Avrelie . 210. Rĕutăţile întâmplate împĕrăţiiĭ Romanilor. 211. Zonaras dă dovadă de locuirea în Dachia, a Romanilor pe la 265. 212. Starea puterilor Romanilor prin timpul luĭ Aurelian. 216. Trecerea Romanilor din Dachia în Misia şi întórcerea lor. 219. Avrelian iĭ ridică din Dachia, ca să mérgă în contra Perşilor. Eĭ aŭ trăit neclintiţi în Dachia, 177 anĭ. 221, 222. Eĭ s'ar fi înapoiat în Dachia. 222. Indată ce a încetat pricina pentru care Avrelian iĭ ridicase din Dachia. 223. Ridicarea lor de către Avrelian, n'a fost vecĭnică, ci scurtă. 224. Eĭ aŭ ţinut iarăşĭ Dachia. 225. Din limba lor,

www.dacoromanica.ro

Dachiĭ ar fi luat o parte. 221. In zadar i-a trecut Avrelian Dunărea căcĭ Tătariĭ n'aŭ prădat spre Evropa. 226, 227. Impărațiĭ aŭ avut multă grijă de Romaniĭ din Dachia. Eĭ aŭ ținut iarăși Dachia. Ceĭ locuitorĭ în Misia sunt de un néin cu ceĭ de dincóce de Dunăre. 228, 229. Eĭ sunt și astăḑĭ locuitorĭ de la gura Dunării și până la Pórta de fer. 230. Probus întórce împărățieĭ lor, cetățile Ctesifontul și Selevkia. 231. Pe vremea luĭ Dioclețian, se întâmplă multe rĕscóle în împărăția lor. 232. Romaniĭ în Dachia de la Constantin Hlorus. 233. Romaniĭ eraŭ tot în Dachia. 235. Pe vremea luĭ Constantin, locuiaŭ Dachia. 237, 238, 240. Dachia era crăie a Romanilor. 241. Imperiul lor era puternic pe timpul luĭ Constantin Marele. Eĭ aŭ putut locui în acest timp în Dachia, care intră în numĕrul provinţiilor luĭ. Câțiva s'aŭ mutat în Misia, dar s'aŭ întors. 243 Romaniĭ din Dachia nu s'aŭ amestecat cu Varvariĭ. 245. Romaniĭ în Dachia până la Iulian Paravatis. 247. Episcopul Romanilor de peste Dunăre. 250. Romaniĭ în Dachia de la Iulian până la Valentinian și Valens. 251. Romaniĭ în Dachia de la Valentinian și Valens până la năpada Hunilor. 253. Romaniĭ din Dachia și Varvariĭ. 254. Partea Schythieĭ de lângă Marea Négră. 255. Romaniĭ și Gothiĭ. 257. Romaniĭ numiți Volohĭ, în Dachia. 259. Romaniĭ, Aurelian și Gothiĭ. 260. Theodosie bate pe Gothĭ și ia provinciile Romanilor, ce căḑuseră în mâinile lor. 265. Puterile Romanilor și Gothiĭ. 266. Cât loc coprind Gothiĭ de la Romanĭ. 267. Romaniĭ în Dachia de la Gothĭ până la Arcadie și Honorie. 270. Romaniĭ în Dachia până la Theodosie cel tânăr. 272. Varvariĭ și Romaniĭ. 273, 277. Romaniĭ în Dachia de la Theodosie cel tinăr. 275. Roilas, Domnul Schythilor se apropie de hotarul împărățieĭ Romanilor. 278. Romaniĭ în Dachia de la prima eșire a luĭ Attila și până la întórcerea luĭ în Schythia. 279. Traian și podul făcut pentru Romanĭ. 280. Proconsulul Romanilor, Macrin, născut din Sevastia. 282. Starea Romanilor în Dachia. 284, 285, 286. Theodoric, Ghenseric și Romaniĭ. 287. Asupra lor, voește să mérgă Attila. 288. Es biruitorĭ în rĕsboiul cu Attila. 289. Romaniĭ în Dachia de la Leon Thracul, până la Zenon și Anastasie. 291,296. Romaniĭ nu primesc pe Odoaţer, pentru că Zenon le spusese să primĕscă craĭ pe Theodoric. 294. Oastea lor era în Dachia. 295. Romaniĭ din Dachia se trag de lângă Theodoric, când acesta se vicleneşte contra luĭ Zenon. 295. Eĭ aŭ rĕmas în Dachia, de la Traian, până acum. 296. Titus Livius, Despre istoria Romanilor. 300. Eĭ nu maĭ auḑiseră de Bulgarĭ, carĭ îĭ biruesc lângă apa Zursa. 301. In hotarele eĭ aŭ intrat Bulgariĭ. 301. Pe eĭ, întâĭ în Dachia îĭ vĕd și le schimbă numele, Bulgariĭ. 302, 305. Tot așa se numesc și aḑĭ. 303. Hronicul Slovenesc spune că eĭ aŭ găsit pe Sloveniĭ de la Dunăre. 303. Hronicul Slovenesc, le ḑice Volohă. 303. Celor din Italia, le ḑice Rimlene. 305. Pământul lor, îl numesc

www.dacoromanica.ro

Sloveniĭ Volostéle caĭa Zemlé. 303, 304. Unele némurĭ de Sloveni, le ţic Volohĭ. 304. Eĭ aŭ numit Dachĭ pe Ghetĭ, ţice Plinie. 305. Volohĭ saŭ Romanĭ. 306. După numele lor, saŭ numit Muntenii, Românĭ. 307. Numele lor a fost schimbat în Dachia. 307. Romaniĭ din părţile Dachieĭ se vor numi Volohĭ. 308. Romaniĭ în Valahia de la Anastasie. 311. Cu călărimea ósteĭ lor, Vitalian supune Thrachia şi Misia. 312. Sub stăpânirea lor, nu era Schythia. Cu 60.000 Romanĭ ajunge Vitalian până sub Ţarigrad. 312. Romaniĭ în Volohia de la Justinian. 314. Cu ieĭ îşĭ împreună armele Variza, crăiasa Hunilor. 315. Lor li se dă Gorda, crăişorul Hunilor. 315. Gorda face jurământ să fie cu credinţă Romanilor. 315. Romaniĭ aŭ stăpânit fără nicĭ o grije la Bosfor. 315. Le era necunoscută pedépsa Bulgarilor de a trage în ţépă. 316. Se luptă cu Sclavoniĭ la Andrianopolis. 317. Huniĭ prădaŭ adesea împărăţia lor. 318. In stăpânirea lor eraŭ locurile de pe lângă Turnu. 318. Procopie spune că Ghepidiĭ iaŭ în robie pe Romaniĭ din Dachia. 318. Sub stăpânirea lor a fost Dachia mălurósă şi muntósă, pe timpul luĭ Justinian. 319. Eruliĭ intră în óstea lor. 319. Soliĭ Longobardilor spun luĭ Justinian că Ghepidiĭ se laudă că ţin în robie pe Romanĭ. 320. Eĭ stăpâneaŭ Vosforul, 320, asemenea marginea mării. 320. Sub stăpânirea lor, era Italia, Dachia, Illiria şi Thrachia. 320. Sub stăpânirea lor, era Dachia mălurósă şi muntósă. 321. Cu Romanĭ populéză Justinian cetăţile făcute de el. 321, 322. Impăraţiĭ lor aŭ făcut multe cetăţĭ pe marginile Dunăriĭ, şi Romaniĭ stăpâneaŭ Dachia, scrie Procopie. 321. Impărăţia lor, nu vrea Traian s'o mărginéscă la Dunăre. 322. Traian a umplut cu Romanĭ cetăţile făcute de el. 322. Cetăţile ţidite de Romaniĭ de demult, le separă Justinian. 323. Eĭ sunt goniţĭ din cetatea Uhniton de către Sclavonĭ, iar în urmă eĭ gonesc pe Sclavonĭ. 324. Romaniĭ gonesc pe Sloveni din Volohia. 365. Romaniĭ ceĭ cari trăiaŭ în Volohia, aceĭ aŭ gonit pe Sclavoniĭ de pe marginile Dunăreĭ. 325. Romaniĭ din Volohia când gonesc pe Sclavoniĭ nu aŭ avut ajutor de la împĕrăţie. 325. Mulţime de Romanĭ aŭ fost robiţĭ de către Artaban. 326. Romaniĭ în Volohia sub Mavrichie. 327. Eĭ sunt biruiţĭ de maĭ multe orĭ de către Hagan. 329. Sub a lor împĕrăţie era Schythia. 330. Romaniĭ în Volohia de la Iraclie. 332. Oştile lor eraŭ în Asia. 333. Muhamed cuprinde cetăţĭ a le Romanilor. 335. Eĭ sub Constantin Pogonat au fost bătuţĭ de Bulgarĭ. 336, 337. Romaniĭ de lângă Dunăre schimb numele în Volohiĭ. 338. Romaniĭ din Volohia sunt turburaţĭ de către Bulgariĭ. 341. După návălirea Bulgarilor eraŭ Romaniĭ în Volohia, Crâm şi pe ţărmurile M. Negre. 342. Romaniĭ în Volohia între Bulgarĭ şi Tătarĭ. 346. De la Constantin Pogonat şi până la Constantin şi maica sa Irini, scriitoriĭ nu pomenesc de Romaniĭ din Dachia. 347. Romaniĭ în Volohia, pe vremea luĭ Constantin, Nichifor

www.dacoromanica.ro

până la Mihail. 348, 350, 351. Sub protecţia lor cer să fie Sîrbiĭ. 355. Despre ceĭ din Dachia scriitoriĭ popórelor vecine scriŭ, pe când istoriciĭ nu pomenesc. 359. Asupra împĕrăţieĭ lor năvălesc barbariĭ. 360. În împĕrăţia lor năvălesc barbariĭ. 360. N'aŭ contenit de a locui Dachia. 361. Tot un neam cu ceĭ din Italia. 361. Traiul lor în Dachia a fost necurmat. 362, 363. Că s'aŭ amestecat eĭ în neamurile Pecinighilor şi istoriciĭ greceştĭ şi ruseştĭ spun. 364. Ca fundator al împĕrăţieĭ lor cel de întâĭ a fost Remus. 366. Romanii în Volohia de la Roman cel tênĕr, până la Vasilie. 368. Calochir cere ajutorul Ruşilor ca să se facă împĕratul Romanilor. 369. Ascold şi Dir a venit contra lor. 372. Oştile lor aŭ bătut pe Bulgarĭ. 374. De pe timpul luĭ Vasile Bulgarocton iaŭ numele de Vlahĭ. 376. Pazinaziĭ le-aŭ fost soţĭ după ce s'aŭ creştinat. 381. Dlugoş spune c'aŭ trăit prin Moldova. 384. Romaniĭ în Dachia în secolul al XI-a. 386. Aŭ trăit unde sunt şi azĭ. 392. Ca românĭ ar fi urmaşiĭ lor aduşĭ de Laslăul din temniţile Râmuluĭ, spun cronicile ungureşcĭ. 393. Din ieĭ spune Bonfin că sânt născuţĭ Vlahiĭ. 399. Din eĭ sânt născuţĭ Româniĭ, spune Bonfin. 423. Înainte de luarea Ţarigraduluĭ de Latinĭ de la Romanĭ. 441. Eĭ n'aŭ descălecat Maramorăşul. 446. Romaniĭ de la Râm. 452, 458 Romaniĭ după prada luĭ Batie. 459, 461. Drept Romanĭ ia Sirmon pe Cavalerii de la Rodos. De la descălecarea lor n'aŭ eşit din hotarele Dachieĭ. 463. Din eĭ se trag Românii. 464. Romaniĭ luĭ Traian aŭ fondat Romanul = Forum Romanorum. 471.

Romano-Dachiĭ. Varvariĭ fiind biruiţĭ de Gordian, Romano-Dachiĭ duceaŭ un traiŭ lin. 207.

Romano-Moldo-Vlahia. Sfârşitul Hroniculuĭ pentru vechimea Romano-Moldo-Vlahieĭ. 484.

Romano-Moldo-Vlahiĭ. Hronicul lor, 1; cum va fi făcut acest hronic. 9. Comparare a acestuĭ ném cu cele lalte din «Europa . 10. Inceputul lor de la Traian. 13. Roma le este mumă. 15. S'aŭ luptat cu împĕraţiĭ Ţarigraduluĭ. 18. Sórta lor. 19. Eĭ aŭ fost ca «un zid pré vârtos faţă de barbarĭ. 21. Bogdan face pace cu Turciĭ. 22. Întâiia descălecătură a Romano-Moldo-Vlachilor, a fost de la Traian. 24. Eĭ sînt de bun ném Roman. 25. Aŭ primit în sînul lor şi marĭ familiĭ străine. 25. Vredniciile Romano-Moldo-Vlahilor. 27. Cum se adreséză D. Cantemir, Romano-Moldo-Vlachilor pentru Hronicul lor. 49, 50. Predoslovie în Hronicul vechimeĭ Romano-Moldo-Vlahiiĭ. 169.

Romano-Vlahĭ. Cartea a opta din Cantemir arată traiul Romano-Vlahilor din Misia, Thrachia, Machedonia şi până la Greţia. 395.

Românii. Cum s'aŭ purtat faţă de ceĭ ce 'ĭ aŭ întărâtat. 18. Traian împĕratul Românilor. 77. Românii din Romanĭ sînt. 85, 104, 105, 106. Românii acestia sînt tot Romaniĭ aduşĭ de Traian. 109, 195, 162, 218. Părerĭ diferite despre origina lor. 110, 111, 113. Povestea cu Flac. 124. Ce spune Bonfin. 125. Ceĭ carĭ tăgăduesc origina Românilor din Romanĭ. 127, 128. Spusele luĭ Sar-

www.dacoromanica.ro

niţie. 129, 131, 133. Despre ceĭ carĭ spun că Românіĭ nu's nicĭ de la Traian, nicĭ de la Flac. 135. Povestea despre ceĭ trimişĭ luĭ Laslău de împĕratul Râmuluĭ. 144. De la Râm, Bonfin nu spune nimic de ieĭ. 145. Vopiscus, Jornandis, Suida, spun că nu s'ar fi trăgând din Romanĭ. 150. Avrelian i-a scos din Dachia şi i-a pus în mijlocul Misiiĭ, spune Vopiscus. Sarniţie spune că eĭ nu se trag din Romanĭ, ci din Dachĭ şi că Românіĭ vorbesc Slavoneşte. 151, 152. Aŭ avut de strămoşĭ pe Romanĭ. 153. Zonaras spune că sub stăpânirea lor a rămas Dachia de la mórtea luĭ Decheval. 156. Celor carĭ locuesc în Greţia li se zice Coţovlachĭ. 157. Leunclavie spune că Nemţiĭ îĭ chiamă Valachĭ. Orihovicĭ spune că eĭ s'ar trage din Hatmanul Flac. Sarniţie nu primesce ca să fiă Romanĭ. 159. Stăpânirea Românilor asupra Misieĭ şi Dachieĭ. 160. Óstea Românilor de sub Marco Avrelie. 201, 202. Pe amêndouĕ malurile Dunăreĭ sînt Românĭ. 217. Sarniţie a fost împotrivnic Românilor. 220, 240. Sarniţie despre Românĭ. 240. Dachia, între provinciile lor. 252. Sunt uniĭ scriitorĭ carĭ voesc a arăta că eĭ nu se trag din Romanĭ şi aduc 2 argumente: 1-iŭ, că Avrelian a scos din Dachia pe Romanĭ şi i-a mutat în Misia; 2-lea că venind Gotthiĭ trebue să fi gonit pe Romaniĭ din Dachia. 260. Numele lor. 304. Ast-fel se numesc Muntenіĭ, după numele Romanilor. 307. In locul numeluĭ de Român, sciitoriĭ Domnilor, pun numele dat de Grecĭ. 307. Eĭ aŭ fost stăpânitoriĭ Slovenilor rĕmaşĭ aci. 325. Răzbóele lor cu împĕraţiĭ greceşcĭ. 351, 376. Limba lor aŭ amestecat'o Pecinighiĭ în a lor, aŭ fost trăitorĭ totdeauna în locurile acestea. 363, 364. Eĭ împreună cu bastarniĭ şî inoveziĭ fondează maĭ multe cetăţĭ. 365. Aŭ stătut în Dachia. 366, 368. Eĭ n'aŭ cumpărat condeele scriitorilor să scrie despre locuinţia lor în Dachia. 367. Stefan craiul ar fi fost d'între Românĭ. 375. Că şi-aŭ făcut «deosăbită Dispotie, înţelegem din tabla luĭ Vasile Bulgarocton. 377. S'aŭ deslipit de trupul împĕrăţieĭ, spune Nichita Honiatis. 377. O parte din eĭ trec în Misia când vin Huniĭ asupra lor. 383 Uniĭ istoricĭ interesaţĭ ḑic că eĭ să fie de ierĭ, alaltăerĭ în părţile acelea. 385. Dlugoş zice de locurile acestea aŭ fost locuite de românĭ. 389. Nichita Honiatis va vorbi de resbóele lor cu rĕsăritul. 390, 393. Numele lor s'a schimbat după timpul luĭ Anastasie. 396. Eĭ aŭ avut resbóie cu Isachie Anghel. 396. Vlahiĭ din Thessalia sînt tot Românĭ. 397. Cu ieĭ sânt tot un neam Vlahiĭ din Greţia. 398. Numele lor începe a se pomeni de pe vremea luĭ Isachie Anghel, la istoricĭ grecĭ, zice Sarniţie. 399. Istoricĭ despre némul Românilor. 401. Răzbóele Românilor cu Isachie Anghel. 402. Obiceĭŭ al Românilor, în răzbóe. 405. Despre Ioan, domn al Românilor. 412, 417. Numele lor e amestecat de uniĭ istoricĭ, cu al Bulgarilor. 419. Stăpânitor al lor, rĕmâne Ioan Alexie. 420. La domnul lor, Ioan, fug Greciĭ goniţĭ de Balduin şi ieĭ sânt născuţĭ din Ro-

www.dacoromanica.ro

manĭ, zice Bonfin. 423. Ioan domnul lor, trece în Thrachia, cu el se unesc Machedoniĭ şi Thrachiĭ şi bat pe latinĭ. 424. Cu óstea lor Greciĭ staŭ fără fricĕ în cetăţĭ. 425. Staŭ împrejurul Udriĭuluĭ, se ascund în nişte locurĭ deluróse, şi bat pe Latinĭ. 425, 426, 427. Ioan, Domnul Românilor ia Serras. 428. Înconjóră Thessalonicul pe care îl iaŭ şi îl prădează. 429. Înconjóră tabăra Românilor la Udriĭŭ, şi nu lasă să vină hrană. 430. Impreună cu Tătariĭ devastează Thrachia. 431, 432. Româniĭ până la năvala luĭ Batie. 435. Eĭ aŭ eşit de la Râm maĭ nainte de Vladislav cel mincinos, merg în ajutorul Polovţilor, cari împreună cu Pecinighiĭ, amestecă limba cu a Românilor. 444. Iaŭ protecţia luĭ Andreas. 445. Românii şi Batie. 447. Lupta lor cu Tătariĭ, e minciună. 452 Laslăŭ şi Românii. 449, 454, 459. Românii în Ardél. 461. Printre eĭ s'aŭ aşezat Saxonii în Ardél 463. Românii şi venirea Varvarilor. 464. Bonfin despre Românĭ. 464. Marin despre eĭ. 465. Cu Săcuiĭ aŭ oprit pe Tătarĭ de a intra în Ardél. 465. Românii de dincóce şi eĭ mergênd la munţĭ aŭ oprit pe Tătarĭ. 465. Nu se scie ce domn aveaŭ, póte Ioniţă Asan. 465. Aŭ venit dincóce de Dunăre, goniţĭ fiind de Latinĭ. 466. Şi după 16 anĭ de la trecerea lor vine Batie. 466. O parte din eĭ chiar pe vremea invasiei luĭ Batie, tot a rĕmas prin cetăţile de pe lângă Dunăre. 467. Eraŭ Românĭ în ţara Munteniască şi maĭ înainte de descălecare. 467. Scaunul lor era la Cetatea albă. 469. O parte şi maĭ înainte şi după Batie aŭ rĕmas tot în ţară. 470. La istoricĭ 471. Oraşele lor. 477. Românii sunt opriţĭ de Bela IV, însă uniĭ din ieĭ se întorc cu domniĭ lor în Moldova şi ţara Muntenéscă. 473. Românii în sfatul de obşte eraŭ cu Saşiĭ şi Ungurii. 473. Unele ţinuturĭ din Ardél eraŭ ale Românilor. 473. In ţinuturile Românilor din Moldova în Transilvania este Rudivani — Rodna cu capitala Vestendorf. Al doilea ţinut Tordia, al III-lea Cochelvar şi al IV-lea Totrus. 473, 474. Şi ceĭ din Muntenia aŭ avut cetăţĭ în Transilvania. 474. Multe ţinuturĭ din Ardél aŭ fost ţinute de ieĭ împreună cu Ungurii şi cu Saşiĭ moşnénĭ în timpul invasieĭ lui Batie. 474. După retragerea Tătarilor se întorc în Muntenia şi Moldova. 475. Craiul Sârbesc ea pe fata domnuluĭ Românilor. 479. In ţara lor, la 28 anĭ după Batie, a fost un domn cu domnie aşeḑată. Nu se ştie cinə a fost socrul luĭ Milutin. 482. Domniĭ de aĭ lor, rĕmân în cetăţile după marginea Dunării, după plecarea luĭ Batie. 482. Domnul lor care a dat pe fata sa craiuluĭ sârbesc, a fost pe la 1274, spune Grigoras. 483.

Romano-Dachiĭ staŭ liniştiţĭ în Dachia în timpul luĭ Gordian. 207.

Românéscă. Hronicul scos pe limba românéscă. 1. Se vor arăta cele românescĭ. 9. Hotarele «împărăţieĭ româneştĭ». 14. Poporul «românesc.» 14. Chemarea slujitorilor româneştĭ din Dachia. 15. Ce spune Striikovskie. 18. Apărarea românéscă. 19. Impărăţia românéscă na-

www.dacoromanica.ro

biruit pe Turcĭ. 21. Despre némul românesc. 25, 107, 109, 110, 133, 134, 192, 195. Despre viéţa împăraţilor. românéştĭ. 51 Hronicul ţĕreĭ Românéştĭ. 57. Răsbóele luĭ Avgust şi a altor împăraţĭ românéştĭ.» 77. Limba nóstră părintéscă din Românéscă saŭ lătinéscă iaste. 104. Numele românesc. 105. Vitejie românéscă. 106. Oştile românéştĭ. 124, 128, 166. Moşia românéscă. 127. Năród românesc. 130. Coloniile românescĭ aşeḑate de Traian în Dachia. 150. Provinţiĭ românescĭ. 151, 251, 258. Limba românéscă. 152, 180, 221, 304, 363, 364, 367, 444. Ţară românéscă. 159, 181, 217, 257, 305, 321, 337, 338, 461. Diregătorie românéscă. 191. Lucrurile românescĭ. 193. Lăcuitorĭ românéştĭ. 215. Sarniţie este împotrivnic némuluĭ românesc. 240. Aetie cu oştile românescĭ. 288. Óstea românéscă la 314. 312. Stăpânirea românéscă. 318. Cetăţile, de pe lângă Dachia, sunt întărite cu óste românésca de Justinian. 323. Sclavoniĭ şi óstea românéscă. 325. oştile românescĭ din Misia şi Thrachia. 330. Ce spun istoricĭĭ românescĭ. 361. Cuvîntul aşteptat de scriitorul român. 365. Némul românesc. 366, 396, 470. Ivanco român. 411. Domnĭ românescĭ. 417, 424, 426, 479, 480, 481, 482. Rudivania se chema, maĭ denainte, Rodna. 473.

Românii de peste Dunăre aŭ avut de strămoşĭ pe Romanĭ. 153.

Românĭ vineticĭ se numesc rămăşiţele din România a Pecinighilor Veneḑĭ. 365.

Romeĭ. Némurile Schyticescĭ vĕḑênd oştile Romeilor s'aŭ supus Romanilor. 355. S'aŭ dat după obiceiurile lor, Pazinaziĭ. 384. De la ieĭ aŭ cerut şi le-aŭ dat-o Pazinachiĭ după ce aŭ fost bătuţĭ în Thrachia. 391. Asaneştiĭ faţă de Romeĭ. 400. Cu ieĭ nu maĭ voeşte să stea Sf. Dimitrie, spun Petăr şi Asan. 401. In ieĭ îndémnă Petăr şi Asan să năvăléscă Bulgariĭ şi Vlahiĭ. 401. Cetăţile lor le devastéză Vlahiĭ. 402. Eĭ bat pe Vlahĭ. 402. Lor voeşte să le facă marĭ rĕutăţĭ, Petăr şi Asan. 403. Inaintea călărimiĭ lor, ies Vlahiĭ. 405. Sunt prădaţĭ de Vlahĭ la 1191. 408. Cu ieĭ aveaŭ lupte dese Vlahiĭ. 409. Sunt bătuţĭ reŭ de Vlahĭ. 411. Petru desbrăca şi prăda Romeiĭ ca şi fratele sĕŭ Asan. 413. Hris le face marĭ rĕutăţĭ. 414. De ieĭ râd Vlahiĭ dând drumul la buţĭ góle din vîrful munteluĭ. 416. Ioan Alexie a poruncit să se scobóre la câmp ómenĭ de aĭ sĕĭ cu câţĭ-va robĭ Romeĭ. 418. Pentru ieĭ se pun Ruşiĭ şi Roman domnul Haliciuluĭ. 419 Din mânile lor, Ioan Alexie luase cu Vicleşug Misia, spun Latiniĭ. 424. Pe ieĭ îĭ biruiseră Turciĭ. 433. Cu ieĭ vrând să se facă prietin Craiul Sârbesc, cere pe Evdochia, sora luĭ Andronic. 479.

Romfea, ar fi cuvînt Gotic. 178.

Romulus. De la el vin Romaniĭ. 13 85. Stăpânirea luĭ Eneas până la el. 96. Fiul Reeĭ, făcut cu Mars. E frate al luĭ Remus. Amêndoĭ sunt lepădaţĭ într'o pădure. 97, 98. Crescut de Favtus, care îĭ duce la Numitor, şi e recunoscut nepot. Pe locul unde a fost găsit ridică împreună cu Remus, o cetate, Roma, după cum spune Justin. 99.

www.dacoromanica.ro

Rossieşti. Dimitrie Cantemir era şi a svinteĭ Rossieştiĭ împărăţiĭ Knĭaz.» 1, 49.

Roşia Mare. Acoperă pe Faraon. 170. E trecută de Traian. 199, 194, 195. O comparaţie. 349.

Roşiĭ, cetate ţinută de Românii din Muntenésca ţară în Transilvania a caror locuitorĭ s'aŭ numit céta Roşii. 174.

Roxolan o parte din Siculĭ au ajuns până aci. 289.

Rra numesc Gheografiĭ Ellineşti, tătărimea de peste Volga. 447.

Rubrie Hatman a bătut pe Sarmaţi. 165.

Rudivani saŭ Rodna ţinut al Moldovenilor în Ardél. 473.

Rufin, scriitor, spune ca Gotthiĭ prădează Thrachia, Misia, Dachia şi Pannonia 257.

Rufin Patriarhul, tatăl luĭ Ioan Consulul. 315.

Rufus prind pe Filipic şi îĭ scóte ochiĭ. 343.

Rughiĭ vin la Sicambria, chemaţi de Attila. 287.

Ruric din seminţia luĭ Prus a fost chemat de Novogrodenĭ să le fie domn, dar el era stăpân peste tótă Rusia. 372. După mórtea luĭ rămâne Igor. 372. După ce a venit el la împărăţie toţi Slavéniĭ s'aŭ numit Ruşi. 373. El avea lupte cu Roman Domnul Haliciuluĭ, care îl învinge şi prapădeşte pe Tătariĭ veniţi în ajutorul luĭ Ruric. 419.

Rusac. Basmele spuse de un Sirbar, luate de un Rusac, şi de aci de Simion Măzacul. 458.

Rusască. Istoriciĭ Rusescĭ apără pe Romano-Moldo-Vlahiĭ 24. Pădurea Herţiniĭ începe de la obârşiile Donuluĭ şi curmând ţara ruséscă, intră în ţara leşască, şi în Ghermaniĭa şi tréce până la munţiĭ Italiiĭ. 76. Sarniţie despre raportul d'între limba sarmatica (prin care înţelege pe cea slovenéscă saŭ rusésca). 130. Povestea despre Laslăŭ găsita într'un hronic rusesc. 143. Tătariĭ Crâmuluĭ presară multe ţĕrĭ cu robĭ leşeşcĭ şi ruseşcĭ. 175. «Petăr Alexievicĭ Marele Impărat rusesc bate pe Leşi. 176. Despre némul rusesc şi alte némurĭ slovenescĭ. 178. Numele vechiŭ al Romanilor în limba slovenéscă, după spusa letopiseţuluĭ rusesc. 303, 308. Letopiseţele rusescĭ, şi despre Ihor. 357. Despre începutul împĕrăţieĭ rusescĭ. şi despre Vladimir, domnul rusesc. 359. Letopiseţele ruseşcĭ despre Pecenegĭ. 362, 364. Limba Pecenegilor era din cea rusésca, din cea leşéscă şi din cea moldovenéscă. 363. Letopiseţele rusescĭ despre răzbóele Ruşilor cu împĕraţiĭ Greceşcĭ. 370. Inceputul împĕrăţieĭ ruseşcĭ. 371. Trecerea la Creştinism a norodului rusesc, 373, la istoriciĭ ruseşcĭ. 374. Istoriciĭ ruseşcĭ despre Pecenegĭ. 378. Hronicul rusesc şi Stepena, despre Vladimir. 380. Impĕratul Conrad trece prin ţara rusésca. 390. Comaniĭ locuiaŭ prin Pocuţia ruséscă. 407. Derbend e cetate care marginesce împĕrăţia ruséscă cu cea persésca. 438. Ladislav adaoga sub stăpânirea sa şi Bulgaria şi o parte din ţara ruséscă, care era sub crăiĭa leşéscă. 444. Órdele tătărescĭ de lânga Volga, se numesc pe ruseşce zolotaĭa Orda. 447. Tătariĭ trec prin ţara ruséscă în spre Un-

www.dacoromanica.ro

garia. 450. Némul rusesc, după ce s'aŭ luminat cu credința Ortodoxieĭ a voit a şci cele întâmplate maĭ 'nainte în împĕrăția Grecilor şi în crăiia Bulgarilor, de aci hronicul rusesc povesteşce istoria împĕraților greceşcĭ şi a crailor bulgăreşcĭ. 454. Hronicele ruseşcĭ despre Laslău. 455.

Russetilor, familie străină primită în sînul Romano-Moldo-Vlahilor. 25.

Rusia. Cu argumentele luĭ Sarniție scóte şi pe Românĭ şi pe Ungurĭ şi pe Turcĭ la Rusie. 131. Ruric era stăpîn peste tótă. 372. In curînd tot poporul din ea s'a creştinat. 373, 374. Vladimir biruit pe mare fuge cu greŭ în Rusia. 380, 381.

Rusia Albă şi Neagră, parte din Tătărimea europeană, 61, 67, maĭ înainte se numeaŭ Cumania albă şi négră. 281.

Rusocastron, cetate zidită de Pazinazĭ în Thrachia. 381. Cetate a Ruşilor, luată de Ioan Alexie. 431.

Ruşiĭ. Contra lor vin Turciĭ. 20. Eĭ cu Căzaciĭ tot o limbă aŭ 71. Numeaŭ Italienĭ pe locuitoriĭ din Dachia, aduşĭ de Romaniĭ. 131. Bonfin zice că împreună cu Amaxoviĭ şi Comaniĭ năvălesc în Ungaria şi sunt bătuți de Ladislav. 149. Ruşiĭ aŭ năvălit în Evropa de peste pustiile Volgăĭ. 174. Aŭ avut rĕsbóie cu Leşiĭ. 175. Turciĭ şi Ruşiĭ. 224. Eĭ se numeaŭ înainte Amaxoviĭ. 282. Eĭ sânt Slovénĭ. 304. Eĭ numesc pe Moldovenĭ, tot Volohĭ. 305. Eĭ şi numele Moldovenilor. 306. Hronicul Moldovenesc pomeneşte de nişte Ruşĭ ce ar fi locuit la Suceava şi Bae înainte de venirea luĭ Dragoş Vod de la Ardél, carĭ Ruşiĭ nu pot fi alțiĭ de cât o rĕmăşiță din Sloveniĭ carĭ aŭ trăit în Volohia şi în urmă aŭ fost goniți. 325. Eĭ eraŭ Schytiĭ, spune Zonara că năvălesc asupra Țarigraduluĭ, iaŭ o mulțime de robĭ, şi de la eĭ începe să se deprindă în lege creştinéscă şi apoĭ sub Vladimir se creştinéză cu toțiĭ. 353. Olga împĕrăteasa lor. 357. Năvălesc asupra împărăției de rĕsărit. 360. Vecinii de peste Nipru aĭ românilor. 362. Numesc pe Pecinighiĭ, Polovți. 362. Limba lor amestecata cu a Leşilor şi a Românilor formézĕ limba Polovților. 363. Pe la 968 Lét, năvălesc maĭ deş peste Dunăre. 369. Domnul lor merge asupra Bulgarilor. 369. Le plac locurile din Thrachia şi voesc să rĕmână acolo. 370. Impăratul vine cu armată asupra lor învinşĭ şi scoşĭ din Thrachia, 370, de eĭ voesce împăratul să scape pe bulgarĭ. 370. I-a scos din Bulgaria. 370. In istoriciĭ ruşĭ în tóte rĕsbóele lor eĭ aŭ învins, zic. 370. Nu numaĭ lor era cunoscută mărimia Novogradii dar şi streinilor. 371. Se cobóră asupra Grecilor la 860. 372. Ruşii Kiovenĭ. 374. Domnuluĭ lor, Svetoslav, i-a tăiat capul, Cura domnul Pecinighilor. 378. Când aŭ avut de şef pe Vladimir, nepotul luĭ Vladimir marele, au fost bătuți pe mare de țarigrădenĭ. 380. Vişat cu Ruşii ceĭ orbiți s'aŭ intors înapoĭ. 381. De la eĭ a luat oştĭ Boleslav într'ajutor contra luĭ Viteslaus. 385. Se scólă asupra Vlahilor. 418. Rusocastron era cetatea lor. 431. Impărăția lor se despărția de a Perşilor prin M.

www.dacoromanica.ro

Derbend, 431, crăia lor era sub crăia Leşească şi e supusă de Ladislav. 444. In împărăţia lor, intră Batie. 447. Prin ţara lor caută să trécă Batie. 450. S'aŭ luminat cu credinţa Ortodocsieĭ şi Hronicul lor vorbeşte şi de Grecĭ şi de Bulgarĭ. 455. Ruşiĭ eraŭ prin Moldova maĭ înainte de venirea luĭ Dragoş Vodă. 471, 472.

Ruşiĭ Chiovénĭ, aŭ intrat în Ardél la 1003. 374.

Ruşiĭ Novogradéni chiamă pe Ruric să le fie domn. 372.

Rutuliĭ, aveaŭ domn pe Turnus. 95. Aŭ perdut lupta contra luĭ Eneas şi Latin şi aŭ fost luaţi în stăpânire de învingătorĭ. 95.

Ruvim, feciorul luĭ Iacov. 178.

S.

Sabelicus, spune că Sloveniĭ trec în Ghermania. 327

Sabinian, hatmanul, de la Illiria, opresce pe Theodoric Domnul Gothilor, care intrase în Greţia. 293.

Sabinie. Despre un Sabinie, oştén al polculuĭ al treĭ-spre-ţecelea, într'o inscripţie din Dacia. 161.

Sabinénce. 99.

Sabinieniĭ. Fetele lor răpite de tovarăşiĭ luĭ Remus şi Romulus, şi luate soţiĭ. 99.

Sacâzul posesie insulară a Ellinilor. 90.

Sadi. Hogea Sadi în Predoslovia cărţeĭ luĭ «Tagittevaric , despre Suleiman Şah. 436. Despre Oguzĭ. 439.

Saldeniĭ, norod în Dachia, 67, 68, şi înainte de Dachĭ. 68.

Saloniĭa. Glichirie e făcut episcop de Salonia de către Iulie Nepos 293.

Saltopirgul, cetate în ţărmul Dunăreĭ, întărită de Justinian. 323.

Salvius Otho vine la împărăţie după ce omóră pe Galba, 164; se duce cu óste înaintea luĭ Vitelie Hatmanul pe care slujbitorĭ'l numiseră împărat şi luptându-se în Bebriac fu biruit şi gonit de oştile luĭ Vitelie, din care causă s'a omorât singur. 165.

Sambuţie (geograf), spune că Buda a fost slobozia a celor vechĭ Dachiĭ. 66. Mărturiscşte despre gonirea Dachilor în fundul Ungarieĭ. 83. Vorbeşte despre numirea de Galiţia, dată Vlahieĭ marĭ. 446.

Samoghetia, parte, din Sarmaţia evropască. 61.

Samoil, craiul bulgarilor a fost gonit din Thessalia de Vasile. 375.

Sampson. Uniĭ lungesc pe Gothĭ până la el. 77. Când era Sampson, giudeţĭ la Iudia , Ellinii numiaŭ Mysia. cu acest nume. 135.

Sanct Peterburg. Aci a scris Cantemir, Hronicul sĕŭ. 1

Sangĭac Beg de la Turcĭ, corespunde luĭ Φλαμουλάριος, la Grecĭ. 469.

Sanseverinaţiĭ era stăpânit de Theodat naşul luĭ Ştefan craiul. 375.

Sansovin vorbesce despre Craiĭ ungureştĭ. 443.

Sapor, împărat al Perşilor, prinde şi omóră pe Valerian, la 259 d. Hs. 211, 216. Incepe a călca imperiul luĭ Constantin Marele. Asupra luĭ Constantin Marele trece în Asia.

www.dacoromanica.ro

246. Se ridică asupra luĭ Constantiie. 250.

Sapsoni. O! câţĭ Sapsonĭ în pólele de Dalidale culcându-se s'aŭ sculat spre mórte! relativ la Zoi împărătiasa. 379, 380.

Sapsonul, cetate pe Strela (Strig) l'aŭ avut Româniĭ din Muntenia. 474.

Sardi, eĭ aŭ fundat Sardia. 63.

Sardia posesie insulară a Ellinilor. 90.

Sardia a fost fundată de Sardi. 63. Can, geograf, întinde Ghetia şi Dachia până la Sardia (Sofia Triadiţa) nu se ştie, 66, cuprinsă de Flac. 78. Constans adună aci synodul, din: Roma, Ispania, Gallia, Italia, Campania, Calavriia, Africa, Sardinia, Panonia, Misia, Dachia, Dardania şi de la altă Dachiia şi Machedonia. 250. Aci Hatmaniĭ luĭ Theodosie bat pe Attila. 284. Ea este Sofia de azĭ. 284. Sardica se maĭ numeşte. 408. Era prădată de Vlahĭ. 409.

Sardica. Veḑĭ Sardia. 78.

Sardinia făcea parte din a 3-a divisiune a imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242. Eĭ de aci aŭ fost representanţĭ în sinodul de la Sardica 250.

Sargheţia, rîŭ din fundul căruia aŭ scos Traian la lumină comorile ascuse de Dechebal». 9 Aci s'a dat lupta decisivă între Traian şi «Dechebal», iar în urmă Traian «abătând din matca sa apa Sargheţiĭ aŭ luat tótă avuţia de acolo. 83, 189. Acum se numesce «Strelţa şi cură despre Maramorăş spre apa Tisiĭ. 189.

Sarghiban, craiul Alanilor, se cunóşte cu împăratul Râmuluĭ, contra luĭ Attila. 288.

Sarmateniĭ. Despre un prefect al Sarmaténilor şi al altora, într'o inscripţie din Dacia. 161.

Sarmaţia asiatică, făcea parte din Schythiia Asiatică, 61, iar Sarmaţia Eurupeană, din Schythiia Europeană. 91. In dosul ieĭ era Dachia. 65. Din ea spune Bonfin că aŭ eşit Bulgariĭ. 158. De ea se amintesce într'o inscripţie găsită în Dacia. 161. Tot neamul sârbesc, rusesc, leşesc, amândouĕ Sarmaţiile şi maĭ tótă Schitia se socotesc ca némulŭ Elinesc 178. Din fundurile eĭ vin Huniĭ 262. In ea aŭ întemeiat crăiĭ, Sloveniĭ. 304. Saşiĭ mutaţĭ de Carolus trăesc şi astăzĭ aci, însă cu numele schimbat şi locueşte la satele Hâneştĭ şi se numesc Destabaniĭ. 350.

Sarmaţica. Munţiĭ Carpaticĭ saŭ Sarmatichiĭ. 60, 240. Limba Sarmatică, zice Sarniţie că a dat nascere limbeĭ Românescĭ, probă numirea principeluĭ cu cuvîntul Voevod. 130. Constantiie e numit de către Senat, Sarmatic. 249.

Sarmaţiĭ, după Dion Periighitul, la rĕsăritul Măreĭ Negre, 61, idem. 63. Numele lor e din cele maĭ vestite de la Dunăre, M. Neagră şi Caspică în sus. 75. Scriitorul Pretorie îĭ face Gotthĭ. 76. Aŭ loc amesteca̧ţĭ cu Dachiĭ. 76. Se învecinesc cu Bogdania saŭ Moldova. 126, 127. Aŭ numit Italieniĭ pe locuitorii din Dachia aduşĭ de Romanĭ. 131. Eĭ împreună cu Romaniĭ locuiaŭ în Dachia înainte de a năvăli Gotthiĭ şi Uniĭ, zice Bonfin. 158. Traian pune coloniĭ în Dachia, pentru a avea un zid contra lor. zice Sarniţie. 160. Eĭ, zice Taţius, pe la a-

www.dacoromanica.ro

nul 70 aŭ trecut Dunărea aŭ prădat Misia şi aŭ omorât pe Hatmanul Fonteus Agripa, însă eĭ aŭ fost bătuţĭ de către Hatmanul Rubrie. 165. Sarniţie la istoricĭ. 177. Traian i-a domolit, 194, împreună cu Cvadiĭ, Vandaliĭ, Svediĭ şi aliaţĭ cu Marcomaniĭ sunt bătuţĭ de Marco Avrelie. 200. Gordian îĭ bate. 207. Sarniţie despre eĭ. 221. Pe ieĭ îĭ supune Probus, la anul 280. Eĭ locuiaŭ între Nistru şi Nipru, aprópe de M. Neagră. 228. Galerie hatmanul, îĭ bate. Eĭ peste Nistru, spre Nipru şi până la Don locuiaŭ. Domnul lor, e prins viŭ de Constantin Marele şi dus înaintea hatmanuluĭ Galerie, zice Evtropie. Diocleţian face triumf la Roma, pentru învingerea lor. 232. Avrelie Carus, omóră 10 miĭ şi 20 miĭ ia robĭ. 230. Clătirile lor din Panonia, le potoleşte Diocleţian. 232. La anul 321, Zosim spune că aŭ năvăiit din noŭ spre Thrachia dar Constantin i-a biruit şi i-a gonit peste Dunăre. Domnul lor, Raosmod, piere în luptă. Constantin îĭ bate în Panonia. 238; apoĭ pe eĭ şi pe alţĭ Varvarĭ. 239. Domnul lor. 245. La anul 332, Gotthiĭ se scólă asupra lor şi ieĭ cer ajutor la Constantin Marele, care trimite pe fiul sĕŭ, Constantin Chesarul şi învinge pe Gotthiĭ. 245. Se ridică împreună cu Cfadiĭ asupra luĭ Constantie, dar sânt bătuţĭ. Impreună cu Cfadiĭ, prădéză Panoniile. 254. Din fundul Ţăreĭ lor, vin Huniĭ, 255, trăesc împreună cu Gotthiĭ, zice Stravon. 261 Radagazius, domnul Gotthilor împreună cu Sarmaţiĭ, năvălesc în Italia. 274. Adrian strică podul spre a nu se putea folosi de el Sarmaţi. 280. Se unesc cu Attila. 287. Bulgariĭ ar fi din Sarmaţĭ. 464.

Sarmaticĭ, munţĭ, aci a fost starea I-a a Varvarilor, zice Sarniţie. 240.

Sarniţie, 23, istoric, 76, 124, 157. El şi împreună cu alţiĭ împărtăşesce părerea luĭ Eneas Sylvius, cum că Romaniĭ aŭ venit în Dachia cu maĭ multe veacurĭ înainte Avgust şi Iulie Chesar sub Valerie, Fulvie saŭ Lutius Flac şi gonind din aceste locurĭ pe Ghetĭ şi Dachiĭ le-aŭ ocupat eĭ şi s'aŭ numit Flachĭ, însă cu timpul schimbându-se graiul din Flac a devenit Valah, Vlah, Voloh; el nu tăgăduesce că Românii se trag din Romanĭ, ci numaĭ asupra timpuluĭ greşesce. 124. Se sileşte a dovedi: 1-iŭ că Româniĭ se fălesc derivând cuvêntul Vlahĭ din Flac; 2-a că Românii nu se trag din Romanĭ, ci din Gheţi şi Dachĭ. Spune că Ovidie Poeticul pomeneşte de un Flac căpetenie a oştilor Romane care a luat cetatea Triadiţia de la Gheţi.

Sarniţie Stanislav. Spune că dacă Vlahiĭ ar fi din coloniile Romane nu i-ar fi uitat şi nu i-ar fi numit Vlahĭ. Că coloniile Romane aŭ fost întórse în Italia şi că nu se trag din Ghenovezĭ. 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135. Spune că Românii nu se trag din Romanĭ, ci din Dachĭ şi că Avrelian, a adus coloniile înapoĭ în Italia. El pune în locul luĭ Avrelian pe Adrian şi în locul Misiiĭ pune Italia. 150, 151. El spune că mulţi coloni aŭ rĕmas în Dachia şi că vorbesc Slavoneşte. 152. Când stă singur în socotéla sa, nu primeşte Românii

www.dacoromanica.ro

să fie Romanĭ, 159, că Romaniĭ s'aŭ apărat împotriva Sarmaţilor. Spune că Traian a ridicat podul de peste Dunăre nu departe de Nicopolis. 160. Spune că Pertinax nu a făcut nimic vrednic de a fi pomenit; că maĭ înainte a ocârmuit bine Misia şi Dachia. 204. Spune că Clavdie a batut pe Schythiĭ, la apa Nistruluĭ, împotriva Capiştiĭ Dianiĭ, împotriva Crâmuluĭ. 212. El spune că Avrelian a trecut în Misia pe toţĭ locuitoriĭ Dachiiĭ. 217. El este protivnic Românilor din Dachia. 220. El spune că Gheţiĭ şi Sarmaţiĭ voiaŭ să scótă din Dachia, leghiónele Romanilor şi se ridică sub Cunab, Hatmanul lor, dar Avrelian îĭ bate. 220. Scrie că Probus s'a vărsat cu tótă urgia asupra Gheţilor. 228. E protivnic Românilor. 240. Spune că de la Constantin Marele până la Valentinian, drumul Sarmaţilor a fost pe deasupra Panoniei şi trecând spre Dunăre, peste apa Sola, Vag şi Rab. El însemnează 5 stărĭ ale Varvarilor: 1°, la balta Meotis şi la Munţiĭ Sarmaticĭ; 2°, în Trachia; 3°, în Panonia; 4°, în Italia; 5°, în Spania, după ce-ĭ goneşte din Italia, Velisar şi Narsitis Hadânbul, Hatmaniĭ luĭ Iustinian. 240. Zice că scaunul Ostrogotthilor să fi fost Zermituza, Tomos cetate la Dunăre şi ostrovul Pevchiĭ. 261. După Ptolomeŭ zice că Ostrogotthiĭ eraŭ la gurile Dunăreĭ şi Visegotthiĭ la marea Baltică. 261. De bună voe trece cu pomenirea pe Sarniţie. 307. El spune că istoriciĭ grecĭ încep a pomeni numele Românilor pe vremea luĭ Isachie Anghel. 399.

Sarolta mama luĭ Stefan Craiul Ungarieĭ. 375.

Sarrulis, întâiul craĭ al Dachilor, numit Corrilus, de către Iornand. Pe timpul lui Iulie Chesar. 78.

Sarvar, hatmanul luĭ Hosroe este bătut de Iraclie. 333.

Saşiĭ (Saxoniĭ), sunt bătuţĭ de Carolus care pe mulţĭ din eĭ ĭ-a mutat în Dachia cé din afară saŭ Ardeal şi în Panonia, eĭ trăesc şi astăzĭ în Sarmaţia şi Dachia. Decĭ Saşiĭ carĭ aŭ descălecat în Sarmaţia sunt astă-zĭ niştе naróde care locuesc în satele Hăneştı şi îĭ numesc Destabanı. 350. Coloniile lor. 463. In sfatul de obşte eraŭ cu Românіĭ şi Ungurіı. 473, 474. Moşiile din Ardél pe carĭ le-aŭ ţinut Românіı, cu Ungurіĭ şi Saşiĭ împreună Némişi fiind. 475.

Satele Reantine. In ele Vespasian a murit de vintre la a. 79, Iunie 24, după ce a domnit 10 anĭ fără 6ile. 165.

Satul. Hunіĭ în timpul luĭ Iustinian pradă Trachia şi ajung până la Dripea, Nimfea şi la satul luĭ Hs. 317. Halchedon era unde acum este satul caruia îĭ ţic Turciĭ Cadichion. 331. Şapte ţecĭ şi treĭ de miĭ de pruncĭ carĭ aŭ fost luaţĭ de prin satele şi târgurile de la hotar s'aŭ înecat 343. Saşiĭ locuesc astăţĭ în satele Hăneştĭ. 350. Romanіı desparţindu-se în vremea luĭ Isachie Anghel, aŭ remas prin satele Ioanninіĭ în Epir. 398. Bela dărueşte multe sate şi oraşe în ţara Ungurésca Cruţiaţilor şi Franghipanilor. 452. Bela să fi dat Românilor patru ţinuturĭ din care al IV-lea a fost Totrus cu cetatea Pogava cu alte multe sate. 474.

www.dacoromanica.ro

Saturniu. Veḑi *Pevrie.*
Saul proroc. 160.
Sava. Lavra Sf. Sava e o mânăstire la Ierusalim unde s'a dus Sf. Cozma. 345.
Sava Mitropolit, frate cu Stefan, craĭ Bulgăresc. 140, 141, 454. Este trimes sol la Laslău. 140, 455. Se rógă luĭ D-zeŭ să înduplece pe Laslău şi rugăciunea îĭ e ascultată. 411, 455. El a scos minciuna cu Laslăŭ. 454. Creştinează pe Laslăŭ. 455, 456.
Sava, rîŭ, între ea şi Dunăre este coprinsă cetatea Sirmium, 267, între ea şi Dunăre este coprinsă Panonia, 273, 278, pe apa eĭ făceaŭ corăbiĭ Avariĭ împreună cu Sclavoniĭ. 328.
Savromaţiĭ făceaŭ parte din Varvariĭ Grecilor. 75. Cu Melanhlaniĭ aŭ făcut primele descălecărĭ peste Dunăre. 76. Impreună cu Dachiĭ şi alte popóre se luptă în contra Romanilor. 79. Adrian trimite oştĭ cotra lor şi îĭ supune. 198.
Saxoneştĭ. Pe craiul Saxonesc din crăie l'a isgonit gróza sfeduluĭ. 176. A lor era Turinghia. 285. Pe limba Saxoniască se spune Siebenburger (7 cetăţi) loculuĭ unde locuesc eĭ în Ardél. 463. De lucrurile saxoneştĭ, scrie Marin. 465.
Saxonia e prădată de Picţi pe timpul luĭ Valentinian, 254, către ea se întreptaŭ popórele supuse Hunilor, 273, locuitoriĭ eĭ iaŭ numirea de Franconĭ. 277. Spre părţile ieĭ se zăbăvea Attila. 285.
Saxonii trecênd la ostroavele Britaniiĭ, Crăiĭa Anglicană şi Scotică aŭ aşezat, 12, împreună cu Papa, eraŭ în luptă cu Henric, împĕratul apusuluĭ, pe timpul luĭ Solomon din Ungaria. 148 Locuitorĭ aĭ vechiĭ Germaniĭ. Pe Craiul lor, Petar Alecsievicĭ îl pune pe tronul Leşilor. 176. Vitichild se sileşte să îĭ arate ca urmaşĭ aĭ Machedonilor. 177. Impreună cu Cattiĭ, patrund în Italia pe vremea luĭ Gallienus. 211 Saxoniĭ biruind pe Francezĭ trec apa Renul. 275. Chemaţĭ de Attila, vin la Sicambria. 287. Eĭ sunt bătuţĭ de Carolus (noĭ le zicem astă-zĭ Saşĭ). 350. Aŭ fost trimeşĭ de Carol cel mare să se aşeze în Ardél. 463.
Săcuiĭ, împreună cu Româniĭ aŭ pus pept năvălirilor varvare. 19. Locuitoriĭ l'annonieĭ, se unesc cu Româniĭ contra luĭ Batie. 447, 448. Vin după Saşĭ şi se aşiază în Ardél. 463. Impreună cu Româniĭ aŭ oprit pe Tătarĭ de a întra în Ungaria. 465. Rĕsboiul lor uniţĭ cu Româniĭ cotra luĭ Batie a fost la 1237. 467.
Săcueşcĭ. Marin despre lucrurile săcueşcĭ. 465.
Săhastru Prooratec îĭ prevesteşte luĭ Isachie Anghel că să îĭ scótă ochiĭ, 409, care prorocire s'a şi întêmplat. 409.
Sărdarĭul. Oştile cari sunt sub Sărdariul, iar maĭ înainte aŭ fost sub Vornicul de Ţara de jos. 244.
Săsêsca. Ardélul în limba săséscă se numesce Siebenburg. 463. Ţinuturĭ, din Ardél, deosebit de cele săseşcĭ, carĭ ţineaŭ de Moldova 473.
Scala Arhangheluluĭ. 60.
Scaliger, filolog, arată că L Latină se trage din L. Elinească şi dă câteva exemple. 102, 104.
Scandia de aci s'aŭ scoborât Longo-

www.dacoromanica.ro

barzii şi tot de aci a eşit Vandalii, Heruliĭ şi Gotthii. 12.

Scandinavia. De acolo, spune Bonfin că aŭ pornit Gotthiĭ. 75. Stravon, spune că nu de acolo ci din Tătărime au venit Dachiĭ şi Gheţiĭ. 74 De aci aŭ venit Gotthiĭ. 260, 261.

Schyth. Vitalian era Schyth. 313.

Schythia. Popóre din Schythia. 11. Schythia, adecă ţara Tătărasca. 57. Greciĭ sciaŭ puţine despre Schythia. 59. Hotarele eĭ. 60. Ţerile şi némurile din ea. 60, 61. Gloverie spune că locul Schythieĭ cu multe félĭurĭ de némurĭ să desparte. 65. Daiĭ, spune Stravon, sînt năroade a Schythiiĭ asiaticĭ. 74. Schythia e ţara însemnată. 75. «Drumul luĭ Ahilevs până la pustiile Schythiii. 88. Cetăţi făcute de împeraţiĭ Romanĭ până în fundul Schythiiĭ. 155. Despre Schythia la Orbin Ragužău. 178. Dechie móre în Schythia. 209. In ea aşază Constantin Marele pe Gotthiĭ supuşi. 245. Sub Valens a fost prădată de Gotthĭ spune Chedrinos. 255. Partea ieĭ de pe lângă M. Neagră, era în stăpânirea Romanilor. 255. Gotthiĭ aŭ venit şi s'aŭ aşezat aci pe lângă M. Neagră, 260, 269, aci locuiaŭ Grutínghiĭ. 271. Situaţia Schythieĭ. 272. Huniĭ năvălesc în apus despre Schythia. 277. In ea se întórce Attila, după pacea cu Theodosie. 279, 283. Până în ea ajung Huniĭ. 283. N'ar fi adevărat că Attila s'ar fi întors în ea. 283. Hotărârea Schythieĭ faţă de ţara Leşească. 285. De la Italia, Attila vine spre Schythia. 289. Mare parte a ieĭ, cu domnul Vitalian, se întórce la credinţa luĭ Hristos. Numele ieĭ se pune în locul Dachieĭ. Ea era sub stăpânirea Hunilor şi nu a Romanilor. 312. Numele ieĭ rĕŭ se pune între Misia şi Thrachia 313. Scriitoriĭ aŭ amestecat numele Dachieĭ cu ea. 313. Sub numele ieĭ, cuprind locurile Dunăreĭ spre Crivăţ. 313. In ea a zidit Iustinian cetăţi. 314, 323. Spre ea se întorc Ghepidiĭ. 320. In marginile ieĭ este cetatea Almirin. 323. In timpul luĭ Mavrichie nu numaĭ Dachia ci şi Schithia era sub stăpânirea împĕrăţieĭ. 328. Era sub stăpânirea Romanilor. 330. Cozariĭ sunt Bulgariĭ din Schithia pe lângă Don. 372.

Schythia Mică. In marginile ieĭ, care sânt în afara Crâmuluĭ, se aşază Dinzig cu o parte din oştĭ. 289.

Schythicéscă. Anton Bonfin despre limba Schithicéscă. 281. Ilrovaţii, Sirbii şi alte némurĭ Schitheştĭ, pe la 874, trimit solĭ de supunere la Romanĭ. 355 Némul Pecenegilor ar fi schithicesc. 364.

Schythiĭ. Schythicĭ, Sarmaticĭ se rudesc cu Slavonii saŭ Leşiĭ. 12. Sunt din aceeaşi rădăcină cu Dachiĭ. 57. Multe némurĭ rĕslăţindu-se din eĭ aŭ acoperit maĭ tóta faţa pămîntuluĭ. 58. Hotarele lor. 60, 61, 74. S'a luptat cu Ellinii. 88. Năvălesc în Europa. 174. Cine este adevĕrat Schyth? 177. Aŭ năvălit pâna în Italia, spune Zonara. 209. Sunt bătuţi de Romanĭ. 210. Gotthii şi cu Schythiĭ aŭ pustiit Asia mică. 211. Pătruns în Misia şi sunt bătuţi de Clavdie, la apa Nistruluĭ. 212. Zonara despre Schythĭ. 227. Se numeau înainte locuitorĭ de pe lângă balta Meotis. 261. Cu domnul lor Roilas vine contra luĭ Theodosie

www.dacoromanica.ro

cel tânăr, scrie Socrat şi Theodorit, se apropie de Thrachia însă sunt seceraţi de ciumă şi domnul lor este trăsnit. 278. Chemaţi de Attila, vin la Sicambria. 287. Huniĭ asupriseră multe némurĭ de Schyţĭ. 287. Oştĭ de ale lor, ia Ión Consulul. 316. Eĭ se chemaŭ Rusii, spune Zonara. 353. Pecinighiĭ sunt din némul Schythilor regalĭ. 364. Cu ieĭ pradă Svetoslav Thrachia împreună cu alte popóre. 370. Andronic după ce iĭ bate pe mulţĭ iĭ aşéză în Aroglina. 391. La ieĭ trec Vlahiĭ, bătuţĭ de Romeĭ. 402.

Schithiĭ Sarmaticĕ se rudesc cu Sloveniĭ saŭ Leşiĭ. 12.

Sclaveniĭ. Veḑĭ Sclavonĭ.

Sclavonia, în vechime Trivalia. 12. Se descalecă crăia eĭ, dincolo de Dunăre. 13. Se chema şi Pannonia. 273, 311. Ţara dintre Dunăre şi Tisa care se chema Panonia. 288. Partea Panonieĭ despre Sirmion, se numesce Sclavonia. 311.

Sclavoniĭ, împreună cu Gotthiĭ, Vandaliĭ şi Uniĭ, sunt părinţi a marĭ şi puternice împărăţiĭ. 11. Eĭ aŭ prădat ţările de peste Dunăre la anul 499 şi fundéză crăiĭa Sclavonilor. 12, 13. După Theodosie, pradă Pannonia şi alte provinciĭ. Ce povestesc Letopiseţele lor. 17. I-a domolit Agarénul. 20. Năvălirea lor, o pune Ricţiolus la 548. 317. In contra lor era trimis voevodul Ghermanos care móre şi eĭ prădéză Machedonia şi Gheţia. 317. In contra lor era trimis Ión Hatmanul, care iĭ goneşte de sub Ţarigrad, până la Andrianopolis, unde sunt bătuţĭ. 317. Lor le dă Justinian locurile de pe lângă Turnu. 317, 318. Cuprind cetatea Ulmiton. 323. In contra lor, Justinian ridică cetăţĭ. 323. Coprind locurile Polonieĭ. 324. Uniĭ din ieĭ s'aŭ aşeḑat pe apa Vislĭ şi s'aŭ numit Poloni. Eĭ aŭ venit spre hotarele împărăţieĭ după eşirea Bulgarilor şi o parte să fi trecut Dunărea în Misiia şi Thrachia iar altă parte să fi rĕmas în Valahia. Procopie spune că ieĭ aŭ coprins cetatea Ulmiton gonind pe Romaniĭ, care era zidită de Justinian, iar Romaniĭ (cărora eĭ Valahĭ le ḑic) în urmă să iĭ fi gonit şi eĭ s'aŭ aşezat la apa Vislei 324. Tóte răsbóele luĭ Justinian cu Sclavoniĭ sunt cu Sclavoniĭ de peste Dunăre. 324. Eĭ aŭ fost goniţĭ de pe marginile Dunărieĭ de către Romaniĭ carĭ trăiaŭ în Valahia. 325. Theofil Samocatis spune că eĭ eraŭ sub stăpânirea Avarilor cu carĭ făceaŭ corăbiĭ pe apa Saveĭ. 327. Theofilactos Samocatis spune că ieĭ locuiaŭ maĭ sus de Volohia. 329. In părţile lor ordonă Mavrichie luĭ Petăr să ierneze cu oştile. 331. Pe ieĭ iĭ îndémnă Hosroe ca să înconjóre Ţarigradul. 333. Eĭ sunt luaţĭ cu Avariĭ, intră în Thrachia şi înconjóră Ţarigradul. 333. Constans merge contra lor. 335. Pe eĭ iĭ prădéză Justinian, după aceea făcênd pace cu eĭ, el formézā o armată din eĭ cu banĭ însă, ieĭ îl înşală. O parte din eĭ sunt omorâţĭ de Jstinian. 338, 339. Se aşéză în Mysia. 341. La a. 783 năvălesc în Thesalia şi Peloponis. 348. Carolus trimite pe fiul sĕŭ în contra lor. 352. Aŭ resbóe cu Vasile Machedon. 354. Năvălesc asupra împărăţieĭ de Rĕsărit. 360. Sunt vecinii

www.dacoromanica.ro

de peste Dunăre aĭ Romanilor. 362. In timpul împărăţieĭ luĭ Vasile fecĭorul luĭ Roman, Slavoniĭ fac câteva năvăliri în Apus. 374.

Sclipuluĭ. In vêrful acestuĭ deal Vladimir a zidit o biserică creştină care e jumĕtate în pămênt şi are mulţĭ mesteacănĭ împrejur. 374.

Scopia. Spre ea se întórce Marhion, care apoĭ fuge la Thessalonic. 428.

Scotica, crăie aşezată de către Saxonĭ. 12.

Scoţiĭ în timpul luĭ Valentinian, prădézĕ Britania. 254.

Scriptura. Ce spune istoria Svinteĭ Scripturĭ. 58. Şi Sf. Scriptura întăresce că în gura a doĭ saŭ a treĭ martorĭ va sta tot cuvintul. 101.

Scrisóre. Pentru vechiŭ némul Tătărăsc, carile în svânta Scrisóre se chiamă Gog şi Magog. 57.

Secheno. singur a scăpat dintre Hunĭ din rĕsboiul cu Ungurii. 148.

Secretariŭ. Eneas Sylvius a fost secretariŭ la cardinalul Dominic Capranic, apoĭ la cardinalul Albergoti, la papa Felix al 5-a. 115. Procopie Chesărénul a fost Secretar la Velisarie. 154. Minesthus, secretarul luĭ Avrelian, viclenesce pe stăpânul sĕŭ. 225, 226. Cureus istoricul a fost secretarul luĭ Maximilian Chesariul. 468, 470.

Secuĭ. Aŭ luptat împreună cu Romaniĭ. 19. Inainte se numeaŭ Siculiĭ. 282.

Seghedinul. Singhidon ar fi, după uniĭ Seghedinul. 321.

Selefchia cucerită de Traian. 194. E întórsă de Carus, imperiuluĭ Roman de la Perşĭ 231.

Seleucia. Veḑĭ Selefchia.

Selevestru, papă. Zonaras spune că el ar fi botezat pe Constantin Marele, la Roma. 247.

Seltis un şef al Pazinazilor n'a vrut să se supue luĭ Isachie Comneno. 382.

Semel mendax, semper mendax. 470, 471.

Semendré, numesc uniĭ Singhidonul. 321.

Senator. După victoria luĭ Claudie în contra Sciţilor, Senatul i-a scris: Claudie Auguste, tu ne eştĭ frate, tu părinte, priĭatin, bun senator, stăpân. 213. Intriga făcută de Minesthus între Avrelian şi nişte senatorĭ. 225. După mórtea împĕratuluĭ, descoperindu-se adevĕrul, senatorilor le pare rĕŭ de acéstă perdere. 226. In 304, Diocletian şi Maximian desbracă porfira, podóba împărătéscă în faţa senatorilor, lăsând ast-fel puterea. 233. In anul 797 Irina, muma luĭ Constantin, îndémnă pe senatorĭ a scóte ochiĭ acestuia, ceea-ce şi fac eĭ. 349. In 1507, senatoriĭ ridică la împărăţia rĕsărituluĭ pe Isachie Comneno. 382.

Senatoreştĭ. Uniĭ din Pazinachĭ aŭ încăput la cinste de boerĭ Senatoreştĭ. 384.

Senatoria. Cantemir arată de ce a fost împĭedicat în scrierea Hroniculuĭ «către carile acmù şi slujba senatoriiĭ numaĭ iuşuré adăogându-să.» 50.

Senatul. Senatul Romanilor a numit pe Traian, «Dăţanul». 82. Romul şi Remul şi Senatul aŭ aşeḑat. 99. Traian întorcêndu-se la Roma cu mare cinste l'a primit Senatul. 105. Sever biruind pe Parthĭ, Senatul l'a numit «Parthic.» Sub August a fost un Flac cu porecla, Greţin, om de

www.dacoromanica.ro

Senat.» 130. Senatul a ales pe Iuliŭ Cesar să fie Dictator veşnic. 163. Domiţian, ascunzêndu-ĭ paguba, scrise Senatuluĭ că este învingĕtor. 166. Traian şi Senatul. 186. Senatul să nu maĭ aibă grijă a trimite óste în părţile Dacieĭ. 190. Traian e numit Parthic de Senat. 191. Senatul şi împăraţiĭ, după mórtea luĭ Traian, a scóte oştile din Dacia n'aŭ putut, nicĭ aŭ cutezat. 195. Marco, împăratul, scrie către Senat lăudând pe creştinĭ. 202. Senatul a numit pe Septimiŭ Sever «Parthĭc, Aravic, şi Adiavenic.» 204. Senatul scrie luĭ Clavdiŭ. 212. Dându-se şcire Senatuluĭ despre mórtea luĭ Avrelian, s'a trăgănat mult lucrul până la alegerea luĭ Clavdius Taţitus. 226. Senatul numesce pe Constantie, la 361, Sarmatic. 249. Arătarea motivelor către Senat, din partea luĭ Adrian, pentru-ce strică podul făcut peste Dunăre de Traian. 280. La 491 Senatul ridică la împărăţie pe Anastasie. 296. Senatul cere, după anul 515, să se strângă un sinod ecumenic, care să judece eresia Evthyianilor. 313. La 610 Senatul împărăţieĭ de rĕsărit ne maĭ putênd suferi pe Foca, aŭ chemat pe Iraclie. 331. Senatul trimite în izgnanie pe Martina. 335. Senatul chémă la împărăţie pe Mihail Curopalatis. 352.

Seneca zice că Unde a biruit Romanul acolo a şi trăit. 14. E omorât de Neron, ce'ı-a fost discipul. 164.

Septimiŭ Sever. Bate pe Parthĭ, Arapĭ şi Adiaveniţi. 118, 204. Bonfin spune ca el a făcut cetatea Severinuluĭ. 158, 204, 205, 469. Nicolae Costin ar fi citit pe o piatră, aflată la cetăţuia năruită la Galaţĭ, ce-ĭ ţic Gherghina: «Sâver împăratul Râmuluĭ.» 162. După el urmézĕ fiiĭ sĕĭ Caracalla şi Getta. 205.

Serachénïĭ aŭ avut împărăţia rĕsărituluĭ. 174. Eĭ prădézĕ Asia la 475, scrie Chedrinos. 293. Aŭ luat pilda pedepseĭ cu Ţépa, de la Slavĭ. 316. Eĭ aŭ coprins Ierusalimul. 335. Eĭ ţinuseră înconjurat Ţarigradul 7 anĭ. Contra lor vine Constantin Pogonat care îĭ bate şi îĭ face tributarĭ. 337. Eĭ cu ajutorul Sclavonilor bate pe Justinian. 339. Eĭ cuprind cetatea Carthaghina, Leontie trimite óste contra lor, însă este bătută. 340. Ei aŭ avut rĕsbóie cu Leon Isavrul. 343. Masalmas Domnul lor. Amira Domnul lor. 344. Harun Domnul lor. 352. Eĭ aŭ avut rĕsbóie cu Nichifor, 352, eĭ aŭ avut resbóie cu Mihail Balbul. 352. Vasile Machedon i-a bătut şi i-a împins pe apa Evfratuluĭ. 354. Din Asia năvălesc asupra împărăţieĭ de rĕsărit. 360. Li s'a luat ostrovul Critul de Nichifor Foca. Multă biruinţă a purtat asupra lor, Roman. 369 Asupra lor vine Ión Cimischie la Damasc. 370. Aŭ coprins Mesopotamia. 378. Contra lor au venit cruciaţiĭ la 1099. 388. Contra lor în Ispania vine Henric al Danieĭ. 389. Contra lor în Siria vine împăratul Conrad. 389. De la ieĭ voeşte să rescumpere Ierusalimul Frederic şi Conrad. 411.

Serascher. Alaiddin face pe Erdogril, Serascher. 440 Seraschérul Peta pradă Silesia şi Bohemia. 449.

Seraphimĭ. In vrémne de odihnă (pre carĕ dĕ-o cel ce pre Heruvimĭ, şi

www.dacoromanica.ro

Serafimĭ să odihnéşte), scris'aŭ Cantemir, primul tom al Hroniculuĭ sĕŭ. 52.
Serbia ţeară sub stăpânirea Ţarigraduluĭ. 106. Ţara lor o cuprinde Némţiĭ până la Drava. 176. Era supusă crăieĭ ungureştĭ. 469. Craĭ al ieĭ se intituléză Andreas. 446. Se intituléză craĭ al eĭ Bela al IV. 452.
Serem cetate. Se numia în vechime Sirmium. 267. Nume turcesc al Sirmiuluĭ. 273.
Seremovasi numire dată de Turcĭ cetăţiĭ Sirmium. 267, 273.
Sereti nume rĕmas din Siretem, siretem, tălmăcit de Simion Călugăru placem, placem», de unde vine numele Siretuluĭ. 137.
Serghidava ex-denumire de oraş la Daiĭ. 73.
Serghie. Serghidava este cum am ţice: Dava luĭ Serghie. 73.
Serica făcea parte din Schythia asiatică. 61.
Sermis, în Pannonia, unde s'a născut şi a fost omorât Avrelie Probus, de către oşteni. 230.
Sermo stăpânitorul Sirmuluĭ, nu voeşce să se supuie luĭ Leon Sofos. 355.
Sermitnza, zice Sarniţie să fi fost scaunul Ostrogotthilor, Bonfin o numeşte Ulpia Traiana. 261.
Serras. Aci făcea jafurĭ Hris. 414. Cetate numită de Turcĭ Siros, e luată de Ioan Alexie. 428. Auzind că e luată de Ioan Alexie, Marhion fuge la Thessalonic. 428.
Servia. Veḑĭ *Serbia*.
Sevastii, familie străină primită în sînul Romano-Moldo-Vlahilor. 25.
Sevastiia, mama luĭ Macrin. 282.
Sever. Asupra luĭ, se scólă Maxenţiie. După ce face pace, Maxenţie îl omóră cu vicleşug. Galerie vrea să-l rĕsbune. 233.
Sever, împărat, se urcă în locul luĭ Maioran. La 465, móre Sever, şi scaunul stă vĕduv un an, 8 lunĭ. 291.
Severinénĭ, banul lor era supus crăieĭ ungureşcĭ. 489.
Severinul, cetate zidită de Sever, la capătul din Dachia al poduluĭ lui Traian, spune Bonfin. 158, 188, 204. Munţiĭ Carpaticĭ se întind până la el. 286. Ar fi Turnul, zidit de Traian. 318. L'a luat Carolus de la Banul eĭ. 468. Aŭ fost românĭ de la el până la mare pe Dunăre. 468, 469. Spre el s'aŭ retras Românii dinaintea luĭ Batie. 468. Era cârmuit de banĭ. 468. Fundat de Sever Septimiŭ. 469. Românii aŭ remas, în timpul prăḑeĭ luĭ Batie, de la Cetatea Albă până la Severin. 470.
Sfetonie, vorbeşte de luptele luĭ Derleneu cu Domiţian. 79. Zicea că toţĭ înainte de a ajunge împăraţĭ sunt bunĭ, iar în urmă sunt rĕĭ. De Tit Vespasian, zice contrariul. 165. Spune că Tit Vespasian când se întâmpla vre-o zi în care să nu facă nicĭ un bine zicea că a perdut o zi şi el îl numea bucuria omenéscă. 165.
Sfezese. Carlus, craiul sfezesc aŭ fost biruit la Poltava. 176.
Sfeziĭ aŭ avut rĕsbóie cu Leşiĭ. 175. Aŭ avut craĭ pe Carlus. 176.
Sfînta Scriptură e istoria cea maĭ veche, 58, vorbeşte despre origina Romanilor. 101.
Sf. Gheorghe. Tătariĭ trec pe lângă biserica Sf. Gheorghe şi merg întins la Ćorlu. 415.
Sf. Iacob. Veḑĭ *Iacob*.

www.dacoromanica.ro

Sf. Sava. Veḑĭ Sava.

Sibirul e înconjurat de hotarele Schythiiĭ, 60, parte din Tătăria asiatieă. 61.

Sibiŭ între el şi Alba Iulia aŭ avut Românii tîrgul Roşiiĭ. 474.

Sicambria. Aci ordonă Attila órdiilor, să se adune. 287. Ea este pe apa Renuluĭ, de la Colonia Agripina, până unde se înghiamănă Renul. 287.

Sichidava, cetate pe ţĕrmul Dunăreĭ. 323.

Sichilia, posesie insulară a Ellinilor. 90. În ea să întêmplă răscóla robilor cu Domnul Evnos şi care s'a luptat cu Fulvius Flaccus al XII-lea, după cum spune Orosie. 121. Făcea parte din a 3-a divisiune a imperiuluĭ luĭ Constantin Marele 242. Alaric voia să treacă în ea, însă a murit. 276. De aci chiamă oştile Theodosie. 283. Constantin fiul luĭ Constans a mers în Sichilie şi a omorât pe Mizizie. 336. Vasile îmĕrat a venit aci s'o rescumpere. 378. In ea era Henric al IV-a, când Isachie e detronat de Alexie Anghel. 410.

Siculi. Veḑĭ *Fasţiculile Siculĭ.*

Siculi (astăzĭ se cheamă Secuĭ), aŭ venit cu Attila şi aŭ coprins o parte a Dachiiĭ, care se chiamă astăzĭ Transilvania şi auzind că alţiĭ şi aĭ lor aŭ ajuns până la Roxolan şi Amaxoviĭ, care astăzĭ se chiamă Ruşiĭ, le-aŭ eşit înainte, zice Bonfin. 282.

Sidaliĭ i-aŭ coprins Huniĭ zice Mihaĭ Riţie Neapolitanul. 281.

Sidonie. Despre Crăiĭ de Varvarĭ. 277.

Siebenburgen (7 cetăţĭ), nume ce aŭ dat Saxoniĭ ţinutuluĭ ocupat de eĭ în Ardél. 463.

Sigidava. Veḑĭ *Sichidava.*

Sigon. Despre Constantin cel Mare, Sarmathiĭ şi Gotthiĭ la a. 332. 245. Despre starea de desfătare a împĕraţilor din naintea luĭ Theodosiŭ cel mare. 270. Alaric e bătut de Stilihon la 401. 274. Spune că Attila e chemat de Honorie, să intre în împĕrăţia Romană. 282. El spune că Attila după ce a făcut pace cu Theodosie, s'a întors în Schythia. 283. Spune că Theodomir domnul Gotthilor, dă zălog pe fiul seŭ Theodoric, împĕratuluĭ Leon. 291. Despre împĕratul apusuluĭ Olivrie. 292. Despre locuirea Dachieĭ luĭ Traian de Romanĭ. 356.

Silenţiarul, se numea împĕratul Anastasie. 296.

Silezia. Veḑĭ *Silezia.*

Silezia, aci a fost trimes Eneas Sylvius ca vestitor apostolic, 115, către ea se îndreptaŭ popórele supuse Hunilor. 273. Varvariĭ prin părţile eĭ. 277. E prădată de Tătariĭ luĭ Batie. 448. Acĭ fug domniĭ leşeştĭ. 448. Peta pradă Silezia şi Boemia. 449.

Silinghiĭ coprind Betica în acelaşĭ an în care năvăleşte Alaric în Italia, spun Idatie şi Isidor. 276.

Silinunt, cetatea Chilichiĭ. Aci móre Traian. 195.

Silivria, cetate. De la ea, până la M. Négră, Anastasie spune să se tragă zid. 312. Scapă neprădată de Tătarĭ. 432.

Simeon Domnul Bulgarieĭ voeşte pace şi o cere de la Leon Sofos, 355, contra luĭ Leon trimete pe Ungurĭ şi Turcĭ. 356. Pere în vremea împĕratuluĭ Roman. 368. După el vine Petăr. 369.

www.dacoromanica.ro

Simion Călugărul, 109, spune că a scris despre venirea de curând a Românilor în Dachia, după Hronicul Unguresc cea ce nu e adevĕrat. 135. El n'a găsit nimic despre venirea de curând a Românilor în Dachia cu hronicul luĭ Ureche. 136. Despre el ne însciinţăm de la Mi on Costin şi fiul sĕŭ logofătul Niculaĭ Costin. 136. El zice, după Ureche că Vladislav avênd rĕsboĭ cu Tătariĭ cere ajutor de la împĕratul Râmuluĭ, bate pe Tătarĭ şi îĭ goneşte până la rîul Siret, aşéză după dorinţa împĕratuluĭ Râmuluĭ pe tălharĭ în Maramureş, Moldova, Muntenia şi Ardél. 138. El după hronicul Bulgăresc zice Laslău s'a rĕsboit cu Stefan craiul Bulgăresc care ajutat de fratele sĕŭ mitropolitul Sava, face pace cu Laslău, că Laslău are lupte cu Batie Han Tătăresc pe care 'l învinge cu ajutorul dat de tâlharĭ pe care îĭ stabileşce în Dachia. 139, 140, 141, 143. Explicarea basneĭ luĭ. 144, 145, 146. El a scornit istoria cu întâmplările luĭ Laslău cu tălhariĭ, din 2 istoriĭ, a crailor Solomon şi Gheiza şi a luĭ Bela, 144, iscusit în basne e numit de Cantemir. 366. Este făcut măzac de către Cantemir. 367. Ce-ĭ zic dascăl, dar adevărat nedascăl.» 367. Simeon, Misail şi Cantemîr. 393. Spune că Tătariĭ scăpaţiĭ din rĕzboiul cu Laslău, ar fi întemeiat Crâmul. 437. Băsmeşte vorbind de Laslău. 442, 443, 453. Iĭ zice Mâzacul şi dascălul luĭ, n'a fost Ladislav al 2-a. 445. S'aŭ vĕḑut basnele luĭ Simeon. 446, 471, 472. El póte pune pe Cruţiaţiĭ de Rodos în locul Romanilor. 452. Mincĭună că Laslău a luat'o din istoricul Unguresc. 453. Despre Vladislav, căruia Simeon îĭ ḑice Laslău. 455. Tot despre basnele luĭ Simeon. 458. Simeon şi Misail despre hronicul moldovenesc. 470.

Simeon. Luĭ îĭ e strănepot Milutin. El este întâiul dintre stăpânitoriĭ Sêrbilor, care ia numele de Despot. 480.

Simbolul. Veḑĭ *Simvolul.*

Simgorzĭ. In ḑiua aceasta a trecut Tătariĭ Dunărea lovind oraşele de prin prejurul Miseniiĭ şi Corbiĭ. 415.

Simonidis, fata luĭ Andronic ar fi luat pe Milutin. I se naşte Constantin. Ea părăşte pe Stefan, cel dintâĭ copil al luĭ Milutin. 480. Fiul ieĭ, Constantin, e omorât de Stefan. 481. Era de 5 anĭ, când tatăl sĕŭ Andronic o dă luĭ Milutin, scrie Nichifor Grigoraş. 481. Nunta ieĭ cu Milutin, s'ar fi făcut la 1299, scrie Pahimeris. Cu 25 anĭ înainte de nunta ieĭ, Milutin ia pe fata Domnuluĭ Muntenesc. 481.

Simvolul credinţeĭ de la sinodul din Nikea. 239.

Sinator. Ovidie scrie la Roma, luĭ Greţin, ce era sinator. 72.

Sinénilor oraş (al). Oraşul în care s'a născut Pius al II-a, şi care maĭ apoĭ a fost numit Pienţa. 115.

Sinénilor oraş unde s'a născut Eneas Sylvius şi după ce a fost ales papă l'a numit Pienţa. 115.

Sineus saŭ Sinevus fratele luĭ Ruric a ocupat cetatea Bélo ozer. 372.

Singhedin, cetate. Locurile de pe lângă el le ţineauŭ Ghepidiĭ. 318. De la el până la Sirmium, era Ghepidia. 319. Pe lângă el, Iustinian dă lo-

www.dacoromanica.ro

curĭ Erulilor. 319. E pe Dunăre şi unii îĭ zic Semendré. 321. Cu 8 mile maĭ jos de el, e Octavum. 321.

Sinkie în cuvântul pentru împĕrăţie scrie despre mórtea luĭ Athanaric. 265.

Sinod. Eneas Sylvius «în săborul de la Bazilia fiind Referindar Canţilarĭuluĭ, despre parté sinoduluĭ, mult aŭ scris micşurând cinsté şi putéré Papiĭ. 115. Sinodul de la Nikea. 239. La 347 a fost sinodul de la Sardica. 250. Cererea de întrunire de Sinod pentru judecarea Evtyhianul. 313. Constantin Pogonat voesce să strîngă Sinod. 336 Despre sinodul de la Florenţa. 354.

Sinopsis. Ce scrie Xifilin în Sinopsis. 79.

Sinvesa, aicĭ a murit Clavdie otrăvit. 164.

Siracusa, cetate, aci este omorât Constans. 335.

Sirbac. Mincĭunile luate de Simeon după un Sirbac. 458.

Sirbască. O parte din ţara sirbască se cuprindea în Misiĭ. 68. Nemţiĭ aŭ luat ţara ungurească şi ar fi adus camătă partea ţereĭ românescĭ despre ţara ungurească pană la Olt şi parte din ţara Sêrbéscă. 176. Némul Elinesc póte fi socotit tot némul bulgăresc, sîrbesc şi Sarmaţiile. 178. Craiul sîrbesc şi fata Domnuluĭ de Vlachia. 309, 478, 479, 480, 481, 483. La a. 1001 împĕratul Vasilie bate pe Samoil Domnul Bulgarilor şi ia în stăpânire şi ţara sîrbască. 375. Ioan Domnul Zagoreĭ era Domn sîrbăsc. 418 Istoricul sîrbăsc numesce pe Tătarĭ, păgâniĭ Busurmanĭ. 457. Basna din istoria sîrbască despre Vladislav. 458. Craiu sîrbeşci şi bulgăreşcĭ căuta să se amestece cu alte familiĭ maĭ cunoscute. 482.

Sirbia. Veḑĭ *Serbia.*

Sirbiĭ aŭ venit la 499 de la Volga, aŭ trecut Dunărea şi aŭ prădat provinciile de acolo. 12, 13. După Theodosie, împreună cu Uniĭ, Bolgariĭ, Sclavoniĭ şi Heruliĭ prădéză Pannonia, Thrachia, Misia, Illyria, Machedonia şi chiar slăvita Greţie.» 17. Sunt domoliţi de Turcĭ. 20. Ceĭ care îĭ îngrozesce este Suleiman.» 22. Crăia Sirbilor. 106. Némul Sirbilor. 170. Aŭ năvălit în Evropa de peste pustiile Volgăĭ. 174. Limba lor se derivă din cea Slovenéscă. 304. Craiul lor iea pe fata Domnuluĭ Muntenesc, scrie Nichifor Grigoras. 309. Muntenii ĕraŭ maĭ aprópe de eĭ. 309. Sirbiĭ saŭ Sorabiĭ sunt bătuţi de către Ludovic. 354. Eĭ cer să fie primiţi sub protecţia Romanilor. 355. Veciniĭ de peste Dunăre aĭ Românilor. 362. Aŭ prădat locurile de prin prejur de eĭ ale împărăţieĭ de résărit. 380. Din neamul lor sunt şi Crovaţiĭ. 386. Un sîrb Nestor. 387. Honiatis ştie să-ĭ deosibéscă de Misĭ, şi ieĭ aveaŭ crăiĭ întemeiate în Thrachia. 397. Cu ieĭ se bate Isachie Anghel şi îi învinge. 409. Ioan cu Vlahiĭ sĕĭ se deosibesc de sîrbĭ. 412. Aŭ avut domn pe Ioan Domnul Zagoreĭ. 418, 419. Eĭ aŭ avut o împărăţie deosebită de a Bulgarilor şi Românilor. 419 Când aŭ venit ca barbariĭ aŭ trecut Dunărea. 464. O cétă de a lor ce se chema Venedĭ şi acum se numesc Venetinĭ în Muntenia. 474. Simeon este întâiul lor stăpânitor, care iea titlul de despot. Milutin este craiul Sirbesc

www.dacoromanica.ro

care cere pe Evdochia sora luĭ Andronic. 480. De puterea lor îĭ era frică luĭ Andronic. 481.

Sîrbimea. Andrias se întituléză, între altele, craiŭ al Sêrbimeí. 452. Isachie Anghel trece cu óstea prin Sirbime la socru-sĕŭ Bela. 409.

Siretem. Laslăŭ când ajunse la Siret, strigă siretem, siretem, pe care călugărul îl tălmăceşte: «placem, placem», de unde vine numele Siretuluĭ. 137. Povestea cu «Seretem» nu e adevĕrată. 459.

Siretiul rîŭ, a înghiţit mult sânge turcesc. 22. Despre Laslăŭ la Siret-137, 459. Bonfin pune apa Timeşuluĭ pentru Siret, 148, asemenea din o poveste a luĭ Bonfin numele apeĭ Visla e schimbat cu Siretiul. 149. Unde dă el în Dunăre e cetatea Gherghina. O despărţitură a luĭ se numesce şi gura Bârladuluĭ. 248. La venirea luĭ Attila Românіĭ trec peste apa Siretiu. 286.

Sirmium cetate, astăḑĭ se numesce Serem, Turcіĭ o numesc Seremovasi, este aşezată peste Dunăre înfaţa Belĭgraduluĭ; până la ea se întindeaŭ Gotthіĭ. Este coprinsă între Sava şi Dunăre. 267, 273, 302. E în Panonia şi e luată de Bulgarĭ. 302, 311. Partea Panonieĭ despre ea, e întórsă împărăţieĭ rĕsărituluĭ, de către hatmanul Petza. Acéstă parte este Sclavonia 311. E luată de hatmanul Petza. 312. O stăpâniseră Ghepidіĭ. 318. Locurile de pe lângă ea, le ţineaŭ Ghepidіĭ. 318. De la ea în sus până la Singhedin a fost Ghepidia. 319. Soliĭ Longobardilor spun luĭ Justinian că a fost luată de Ghepidĭ. 320. Numaĭ pe ea spun soliĭ Ghepidilor că o ţin. 320. Pentru iea e pricină de rĕsboiŭ între Longobardĭ şi Ghepidĭ. 320. A fost cuprinsă de Hagan, voevodul Avarilor 327. Stăpânitorul ieĭ este Sermo. 355.

Sirvis împăratul Perşilor, vine la împărăţie după mórtea luĭ Hosroe. El face pace cu Iraclie. 334.

Siros, numesc Turcіĭ cetatea Serras. 423.

Sirte. De aci până la Chirine, Africa făcea parte din a 3-a divisiune a imperiuluĭ Roman. 242.

Slavenіĭ. Veḑĭ Slovenіĭ.

Slavіĭ pornindu-se spre Volohia trec Dunărea şi pradă rĕŭ, aducênd pedeapsa tragereĭ în ţapă. 316.

Slavonia era supusă crăieĭ ungureştĭ. 469.

Slavonіĭ saŭ **Slovénіĭ.** Veḑĭ Slovénіĭ.

Şlĭah e numit de Leşi drumul cel bătut al Sarmaţilor. 240.

Slibris. Despre un óre-care «Slibris Logofăt de luatul sămіĭ.» 161.

Sloveneştĭ. Românіĭ aŭ gonit némul Slovenesc până la apa Vistleĭ. 17. Scriitorіĭ lor apără pe Romano-Moldo-Vlahіĭ. 24. Raportul între limba sarmatică (prin care se înţelege cea slovenéscă) şi limba română după Sarniţie. 130. Numele şi némul slovenesc s'a ivit întâiŭ pe timpul luĭ Anastasie împĕrat. 132. Pe limba slovenéscă «vâlhovnic» va să ḑică vrăjitor. 136, 454. Basna luĭ Simion e luată dintr'un hronic bulgăresc, cu limba slovenéscă. 139. Sarniţie despre limba română în raport cu cea slovenéscă. 152, 240. Ce nume aŭ avut Românіĭ în limba bulgăréscă care e una cu cea slovenéscă. 302, 303. Numele Romanilor în hronicul slovenesc. 303. Numele Românilor şi limbele ce cunosc de mumă pe cea slovenéscă.

www.dacoromanica.ro

304. Ce povestesce hronicul slovenesc despre cuprinderea locurilor Polonieĭ. 324. Limba Polovţilor era amestecată din cea ruséscă, leşéscă şi moldovenéscă, saŭ precum Léşiĭ cu alalte némurĭ sloveneştĭ, astăţĭ hireş a Moldovénilor zic, Voloscaia. 363. Numele Românilor s'a schimbat în Volohĭ de când aŭ venit némul slovenesc în spre Evropa. 396.

Sloveni aceeaşĭ ca şi Leşiĭ, se rudesc cu Schithiĭ Sarmaticĭ; la 465 fac crăiĭa Leşéscă. 12. Eraŭ împreună cu Dachiĭ, Ghethiĭ, Italiĭ şi Greciĭ în Dachia, ţice Sarniţie. 132. Numele lor s'a ivit pe timpul luĭ Anastasie împăratul Romanilor cu 386 anĭ în urma aşeţăriĭ Românilor în Dachia. 132. Aŭ sfărâmat cetatea Ulmiton. 155. Dlugoş spune că ar fi coprins némul Moldovenilor care s'ar trage din Coreniĭa Italilor. 159. Slovenii s'aŭ aşeţat pe apa Vislĭ şi s'aŭ numit Polianiĭ. 160. Calcă împărăţia Romanilor. 170. Despre Slovenĭ. 177. Orbin Raguzăŭ socoteşte pe Machedonĭ, Slovenĭ. 178. Hronicul lor, numeşte pe Romanĭ, Volohă, şi că Romaniĭ aŭ gonit pe Slovenii de la Dunăre. 303. Pe Romaniĭ din Italia îĭ numesc Rimlene. 303. Ieĭ numesc pământul Romanilor Volostéle caĭa Zemlé. 303. Limba lor e mama limbeĭ: Ruşilor, Căzacilor, Léşilor, Bolgarilor, Boemilor, Sârbilor şi Bosnénilor. 304. Eĭ aŭ întemeiat marĭ crăiĭ în Sarmaţia şi Misia, în Dalmaţia, Panonia, Illiria şi Bohemia. 304. Justinian şi Sloveniĭ. 323. Descălecătura Slovenilor. 374. Eĭ sunt goniţĭ de Romanĭ din Valahia, şi sunt confundaţĭ cu nişte Ruşĭ de către hronicul Moldovenesc. Eĭ aŭ fost sub stăpânirea Românilor. 325. Eĭ eraŭ în Trachia, sunt scoşi de aci de către Priscus şi ieĭ trec în Ghermania, spune Sabelicus. 327. Sloveniĭ îndemnaţĭ de Hagan intră în Thrachia. 328. Hosrois trimite solĭ la ieĭ. 333. Eĭ cu voevodul lor Lehon gonesc pe Hunĭ din locurile lor, însă Huniĭ primesc ajutor de la Carolus şi îĭ bat. 351. Eĭ sunt bătuţĭ de către Lĭudovic. 354 Aŭ fost sub Varaghĭ. 372. Din némul lor, multe popóre a supus Svetoslav. 372. Tóte némurile acestea aŭ fost supuse de Ruric. 373. Aŭ făcut năvăliri în Apus. 374. Aŭ dat numele de Vlahĭ Romanilor. 376. Când aŭ venit ca barbarĭ aŭ trecut Dunărea. 464.

Smoleniĭ. Ţara lor e supusă de Ioan Alexie. 418.

Smoleneasca ţară, este cuprinsă de Ion Alexie. 418.

Smorais, cetăţue maĭ înăuntru Dachieĭ, zidită contra năvălirilor Varvarilor, spune Procopie. 155, 322.

Soborul. Theodoric scrie despre Soborul de sub Constans la 347. 250. La anul 685 Constantin a făcut al şaselea sobor. 338. In ţilele luĭ Constantin şi al Irinii s'a făcut soborul al şaptelea la 787. 351. In soborul de la Florenţa Episcopiĭ răsăritului semnéză cu sila actele. 354.

„Socotĭala smentită şi de la Bagdat se poate întoarce“, ţice o vorbă turcéscă. 197.

Socrates, scriitor. In istoria bisericéscă, spune că pe Constantin Marele, l'ar fi botezat Evsevie, episcopul Nicomidiĭi. 247. Despre Constans şi Gaison. 248. Spune că

www.dacoromanica.ro

Constantiie s'ar fi botezat de la Evzoiïe, episcop Ariian, cu tóte că Luţifer Calaritiianul îl îndemna să se boteze de la Athanasie saŭ de la episcopiĭ luĭ, carĭ eraŭ ortodocşĭ. 250 Despre Paravat şi creştiniĭ. 251. Vorbeşte despre ocara primită de Valens de la popor, pentru că a primit pe Varvarĭ în ţară. 257. Spune că Gotthiĭ aŭ prădat Thrachia, Misia, Dachia şi Pannonia. 257. Despre Gotthĭ. 260. Despre Valens, Frithighern şi Athanaric. 262. El scrie despre resbelul între Theodosie şi Evghenie tiranul. 272. Alaric în timpul luĭ Teodosie cel tînĕr. 275. Despre mórtea luĭ Honorie. 276. Vorbesce despre apropierea Schitilor de Trachia domnul lor Roilas şi de distrugerea lor de către puterea Dumnezăiască. 278.

Socrat filosof. «Priĭatinu-ĭ Platon, priĭatinu-ĭ Socrat, însă maĭ priĭatinu-ĭ adevĕrul. 10, 116. Socrat filosof. 86.

Soĭ, reîntemeiază împărăţia Perşilor. 437.

Sofia se numeşte Sardia. 63, 66, 284. Aci s'a făcut sobor. 250. Se maĭ numeşte şi Triadiţa. 406

Sofia, sfinta, biserică zidită de Justinian. 311.

Sofia, nevasta luĭ Vladislav, sora sa Maria o ia de nevastă Alexandru Vodă. 26.

Sofistul. Despre Periclis sofistul. Luĭ Livanie Sofistul îĭ scrie Iulian Paravat. 252.

Sogdiana face parte din Schythia asiatică. 61.

Sohemitra mama luĭ Antonie Eliogabalus este omorâtă împreună cu el de către oştenĭ. 206.

Sola, apă. Drumul varvarilor trecând spre Dunăre, era peste ea, zice Sarniţie. 240.

Solin, geograf în urma luĭ Plinie. 59.

Soloam. Dreptaté cumpenele sale aflând, nu numaĭ ca oca dramul biruĭaşte, ce încă ca fântâna Soloamuluĭ . 197.

Solomira, sora luĭ Ladislav, se căsătoresce cu Domnul de Dalmaţia şi Croaţia. 444.

Solomon, fratele luĭ Gheĭza şi al luĭ Ladislav, craĭ unguresc, la 1062 de la Hs. 144. Bate împreună cu fraţiĭ sĕĭ, pe Unĭ carĭ năvăliseră în Ungaria, cu şeful lor Ghiula, la cetatea Doboc lângă muntele Herlem. 145. Serbătoreşte cu fraţiĭ sĕĭ victoria. 147. Certându-se cu fratele sĕŭ Ladislav, face alianţă cu Cutesc, domnul Unilor, căruia îĭ făgăduieşte pe fiica sa, şi ţara Ardialuluĭ. 147. Nu ceruse ajutor luĭ Henric, împĕratul Apusuluĭ, căcĭ acesta avea lupta cu Papa şi cu Saxoniĭ. E gonit de la domnie de Ladislav, zice Bonfin. 148. Luĭ i-a dat crăia de bună voe, neavênd copiĭ Bela. 383, 387. Ar fi supus ţara Munteniască şi să fi bătut pe Leşĭ, zice Bonfin. 383. Se luptă cu Huniĭ. 383. Era fiul luĭ Andrias. 442.

Solomon. Biserica luĭ. 314. Numaĭ el ar cunóşce limba pasărilor. 366.

Solon. Aci se retrage Maximiian, după plecarea de la domnie. 233. Nu'ĭ departe de Solon muntele Pindului. 398. Din Mitropolia luĭ plécă Sf. Dimitrie. 401. E luat de Ioan Alexie. 429.

Solonéniĭ ar fi voind să scornéscă lucruri nouĕ; aşa e însciinţat Marhionul. 428.

Solul. O inscripţiune în care se vor-

www.dacoromanica.ro

besce de solul polculuĭ al ḑecilea augustesc «al fretenilor». 161.
Sonţium, apă unde se bate Odoaţer cu Theodoric. 294.
Sorabiĭ saŭ Sirbiĭ sunt bătuţĭ de către Liudovic. 354.
Soroca, cetate. Pe aci staŭ Călăraşiĭ păzitorĭ să nu între Varvariĭ în Moldova. 224. Rĕmăsese nelocuită, după resbelul Turcilor cu Leşiĭ. 224. E întărită de Turcĭ contra Ruşilor. 224.
Sosthenis mănăstire, a fost unde este astăzĭ Stenia, se păstriază o tablă cu învĕţăturĭ a luĭ Vasile Bulgarocton către împăraţĭ. 376, 403.
Sotnic. Preda Stambol Român din ţara Muntenească aŭ fost sotnic la târgul Harcovuluĭ. 217.
Sozomen. Despre rĕsbóele luĭ Constans cu Constantin. 248. Spune că după mórtea luĭ Iulian Apostatul oastea aŭ ridicat la împărăţie pe Iovian. 253. Spune că Gotthiĭ aŭ prădat Thrachia, Misia, Dachia şi Pannonia. 257.
Sozopolis cetate din Thrachia ocupată de turcĭ şi apoĭ despresurată. 388.
Sparta, ar fi cuvînt Got. 178.
Spartaniĭ. Eleni era fata luĭ Tindar, stăpânitorul Spartanilor. 92. Iudeiĭ spun că sânt rudă cu ieĭ. 177.
Sparţian. Vorbesce despre Traian, şi despre Dachĭ, 154, despre Adrian, 196, 197, 198, despre Marco Avrelie, 200. 201 şi despre Caracala. 205. A trăit pe vremea luĭ Constantin marele. 238.
Spatha. Orbin Raguzeul spune eă Romfea şi Spatha sunt cuvinte gottheştĭ. 178.
Stavrachie fiul luĭ Nichifor vine la împărăţie, însă senatul nu'l găseşte bun şi pune în locul luĭ pe Mihaĭ Curopalatis. 352.
Stefan, fiul luĭ Roman Lecapin e scos din cinstea Avgustéscă, şi trimis în Ostróve. 357.
Stefan, fiĭórul luĭ Neeman, Domnul Tribalilor, ia pe Evdochia, fata luĭ Alexie Anghel. 419.
Stefan, craĭ bulgăresc, fratele Mitropolituluĭ Sava. 141, 454. Dobândeşte de la împ. Ţarigraduluĭ, titlul şi coróná de craĭ. Pentru acésta, Laslăŭ vine cu óste asupra luĭ. Stefan trimite pe Mitropolitul Sava, care înduplecă pe Laslăŭ. 140, 141, 454. De unde e povestea cu el şi Laslăŭ. 455. Nu e adevĕrat că Laslăŭ s'a bătut cu Ştefan. 458.
Stefan cel mare şi bun, 26, fratele luĭ Petăr, fiul luĭ Ştefan Vodă, are rĕsboĭ în codrul Cosminuluĭ, la 6867. 483.
Stefan păzitorul cetăţeĭ Ţarigrad; i-aŭ poruncit Justinian să omóre pe toţĭ Ţarigrădeniĭ anume arătându-ĭ. 339.
Stefan, scriitor, uniĭ îl socotesc purtător de cuvinte deşarte. 173.
Stefan, feciorul luĭ Milutin, cu soţia cea dintâĭ; e pârât la tatăl sĕŭ de Simonidis. Milutin îĭ scóte ochiĭ, şi cu ceĭ doĭ fiĭ Duşum şi Duşan, l'aŭ trimis la Ţarigrad. 480, 481. La Ţarigrad, Sf. Niculaĭ, prin o minune, îĭ redă ochiĭ. După mórtea luĭ Milutin, se întórce în Serbia, omóră pe Constantin, fiul Simonideĭ şi stă la crăie. 481.
Stefan a venit la tronul Ungarieĭ la 997 şi s'a creştinat, 374, 442, el a scos pe Ruşĭ din Ardél. 375. De mirat lucru este să nu fi fost român, zice Cantemir. 375. Mama luĭ a visat pe Sfîntul Stefan, care i-a

www.dacoromanica.ro

spus să-ĭ pue numele luĭ copiluluĭ ce se va naşce; fu botezat la 909. 375. El numia pe naşul sĕŭ *Tata*, de aicĭ să fi fost român, crede Cantemir. 375. La anul 1034 móre. 379. A fost numit *Sfînt*. 379. A legat Ungaria birnică Papiĭ. 387. Nepotul luĭ era Petăr Alleman. 442. Avea cumnat pe Otto, frate al luĭ Mihail. 442.

Stefan II craiŭ al Ungarieĭ a fost la 1116. 442, 388.

Stefan al 3-a, fiul luĭ Gheiza 2-a, este al 15 craĭ ungur şi e tatăl luĭ Bela 3-a. Intre el şi predecesorul sĕŭ Gheiza, unii pun un Ladislav al 2-a. 442, 443.

Stefan Protomartyrul se arată în somn Saroltei mama luĭ Stefan craiul, şi îĭ spune ca copiluluĭ eĭ să-ĭ pue numele de Stefan. 375.

Stefan Vodă. Fiul sĕŭ, Bogdan, face pace cu Turciĭ. 22.

Stefan Vodă cu porecla Bogdan ficorul luĭ Dragoş Vodă şi nepot luĭ Bogdan Vodă, supt acesta ar fi venit Românii a doua óră în Moldova după retragerea Tătarilor cu Batie. 475. Asupra luĭ vine Atlan hanul Tătăresc din a căror cauză el trece în Ardél şi după retragerea lor sĕ întórce înapoi. 475.

Stefan Vodă, ce-ĭ zic Burdujé e din némul Batorilor. 26.

Stefăniţă Vod. El s'a născut din Dómna lui Vasilie Vodă. 26. Hronicul Moldovenilor, de la Aron Vodă, până la Ştefăniţă Vod, e scris de Miron Costin. 180.

Stema. Desrădăcinarea Stemeĭ slăvită 423. De pe Cetatea Capul Bouluĭ să fi luat Moldova Stema sa. 322.

Stenia, localitate unde a fost ţiditĕ Mănăstirea Sosthenis. 376.

Stepenna. Despre răzbóele luĭ Ihor. 357. Este cea maĭ de credinţă cronică a împĕrăţieĭ ruseşcĭ. 371. Stăpânirea luĭ Ruric. 372. Aminteşte că Vladimir, ficiorul luĭ Iaroslav şi nepotul luĭ Vladimir care s'a botezat intâĭ, a fost bătut pe mare de rĕsăriteni. 380. Spune despre pocitania luĭ Laslău. 455.

Sthlavinii se maĭ numesc Uniĭ. 316.

Stilihon voivodul luĭ Honoriŭ, voeşte să ia Iliria de sub puterea luĭ Arcadie şi să o puie sub a luĭ Honorie, învoeşte pe Alaric să treacă în Italia. 266. El scapă pe Honorie şi bate pe Alaric. 274. El omóră pe Radagaizus în munţiĭ Fezulanţiĭ. 274.

Stiriia e supusă de Bela IV-a. 451.

Stisipirgul, zidit după Traian. 322.

Ştipion Asiaticul. Veţi *Ştipionii*. 101, 118.

Ştipion Africanul. Veţi Ştipioniĭ. 101, 118. A fost consul împreună cu Flac Hatmanul cu sute de anĭ înainte de Avgust. 128.

Ştipion, consul la Roma face cunoştinţă cu Ghetiĭ. 77.

Ştipioniĭ, fraţiĭ generalĭ Romanĭ, trimeşĭ în Syria în contra luĭ Antioh, aŭ trecut pe la Ilion. 101. Pe unul l'a numit Africanul şi pe altul Asiaticul. 118.

Strabo. Veţi *Stravon*.

Stravon geograf pe vremea luĭ Tiverie, 59, spune că Dachia se întinde spre Ghermania şi isvórele Dunăreĭ, iar Ghetiĭ spre Marea Neagră, 62, 63, 64, suţine că Dachiĭ, Daiĭ şi Ghetiĭ sunt tot un ném, 70, 74, numeşce pe Ghetiĭ şi Dachiĭ ὁμόγλωττους, 71, scóte că Dachiĭ Dunăreĭ se trag din Ghetiĭ asiaticĭ. 74. Despre Ghetiĭ. 76 E adus martor

www.dacoromanica.ro

de Sarniţie că Ghetiĭ şi Dachiĭ aveaŭ tot o limbă. 130. Murise cu 130 anĭ înainte de întrarea luĭ Traian în Dachia 130. El a scris geografia pe timpul luĭ Avgust. Spune că Traian a stârpit locuitorĭ din Dachia şi a adus norod Romanesc. 130. Zice că Gotthiĭ aŭ început din codriĭ Herţiniĭ şi întinzându-se aŭ coprins toţĭ munţiĭ pâna în Dachia şi aŭ ajuns cu încetul până la Gurile Dunăreĭ şi până la Nistru şi aŭ trăit amestecaţi cu Sarmaţiĭ. 261.

Strelţa. Veḑi Sarġheţia.

Strig, vechiŭ Strela, aŭ avut Romăniĭ Mediĭaşul, Craşé şi Sapsonul, 474.

Strigon. Aci a fost îngropat Bela IV-a. 452.

Strela astă-zĭ Strig aŭ avut Romaniĭ Mediaşul Craşé şi Sapsonul. 474.

Strelţa se numesce astă-zĭ rîul care pe timpul luĭ Decheval se numea Sargheţĭ. 189.

Striicovschi spune cum aŭ domolit Romaniĭ pe barbarĭ. 18. Zice că Ruşiĭ numesc pe Pecinighĭ, Polovţĭ. 362. Spune că limba Polovţilor era amestecătură de cea românească, rusiască şi leşiască. 363 364. El spune că Românii nu sunt aduşĭ din temniţile Râmuluĭ, căcĭ Polovţiĭ şi Pecinighiĭ nu ar fi avut de unde să înveţe limba Română. 444.

Stroughilo cetate, aci móre Constantin Copronim. 347.

Strumiţa. Pentru paza ieĭ, Alexie Anghel trimite pe Hris. 414. Locurile de prin prejurul ieĭ sânt lăsate luĭ Hris. 416.

Stumpiul a fost prădat de Vlahĭ 408.

Svetoslav. Svetoslav a fost fiul luĭ Jugor. 357. Impĕratul Bisanţuluĭ şi Svetoslav. 369. Prada luĭ Svetoslav în Trachia. 370. Din Igor şi Olga s'a născut Svetoslav. 372. Svetoslav şi Cura. 378.

Suceava. Hronicul Moldovenesc pomeneşte de nişte Ruşi ce ar fi fost aci înainte de Dragoş Vod de la Ardél. 375. Inainte de venirea luĭ Dragoş este scris că eraŭ nişce cojocarĭ unguri în el. 471.

Suda cè mare, până aci a venit Nichifor Foca. 369.

Suevii. Veḑi *Svevii*.

Suida, scriitor vechiŭ. 150. Spune că Jidoviĭ sunt măcelăriţi de către Martie Turbon. 194. Vorbesce de mutarea Romanilor din Dachia în Mesia sub Aurelian. 215. Zidirea Constantinopoluluĭ. 241.

Suleiman Şah, tatăl luĭ Erdogul, moşul luĭ Osman, a eşit la 611 de la Muhamed saŭ 1214 d. Hs. 436. El a eşit mai pe urmă de cât Ginghiz. 436. Era fiul luĭ Chialeb, nepot luĭ Câzil Bogà, stranepotul luĭ Bantemur, stăpânea cetatea Nahrà, auzind de isprava luĭ Genghiz Han, întra în Asia şi cuprinde Persia uşor. Voind să meargă contra luĭ Alaindin, se îneacă în Evfrat, e îngropat aprópe de Halep la cetatea Baber, şi lasă 3 feciorĭ: pe Erdogrăl, Gĭundogdì şi Dumdar. 439.

Suleiman fiul luĭ Orhan, trece Bogazul şi întră în Evropa, şi merge până sub Udriĭŭ. 440.

Suleiman, sultan al Turcilor, a fost gróză Ghermanilor, Ungurilor şi a altor némurĭ. El e Lycurg al Osmanilor. 22. Pe timpul luĭ Ungaria era sub stăpânirea Turcilor 178, 355. Contra luĭ aŭ venit Cruciaţii la 1099. 388.

Suleiman fiul lui Baiazid se cérta cu

www.dacoromanica.ro

fratele sĕŭ Musa, pe împerăţie. 441
Sultanii stăpâneşte pe Haniĭ Tătarilor. 21. Ce aŭ luat Chesarĭul de la Sultanul turcesc la Pazarovţi. 69. Laonic Halcocondilas a căḑut în robie când a luat sultanul Muhamed Ţarigradul. 126. Sultanul Suleiman supune crăia unguréscă. 175, 355. Biserica Sf. Apostolĭ este transformată de Sultanul Muhamed în gĭamie. 246. Sultanul Hasan prinde pe împăratul «Dioghenis . 336. Despre Sultaniĭ turceştĭ. 387. Oaste din apus împotriva Sultanuluĭ Suleiman. 388. Sultanul de la Arghira trimite ajutor luĭ Isachie Anghel. 415. Când aŭ luat Sultanul Mehmet Ţarigradul. 427. Răsboiul luĭ Lascaris cu Sultanul Alaiddin. 433, 434. Suleiman Şah era moşul luĭ Sultan Osman. 436. Despre Sultan Osman. 438. Alaiddin, Sultanul Iconieĭ, 439, 440, şi Fatih Sultan Muhammed. 441.
Sultănéscă putere a supus şi schimosit pe împărăţiele Grecilor, Perşilor şi altora. 19. Carlus craiul sfedesc a fugit cu puţinĭ în umbra sultănéscă. 476. Cantemir a stat la Pórta sultănéscă, 22 de anĭ. 436.
Suniana, cetate zidită după Traian. 322.
Sutaşul. Longhin Sutaşul e omărât de Decheval. 188, 82. Caracala fu omorât de Marţialis sutaşul fiind îndemnat de Opilie Macrin. 205. Proclamarea de împărat a luĭ Foca Sutaşul. 331.
Svetidĭ rudă cu Daiĭ-Dachiĭ. 73.
Svetoslav al Ruşilor a fost întors cu daruri contra bulgarilor. 369, 372. Fiind necinstit, împăratul găteşte armată contra luĭ; el se asociază cu alţiĭ şi pradă Thrachia. 370. Din Olga şi Igor s'a născut cl. 372, 357 Şi-a întins stăpânirea peste multe némurĭ. 372. I-a tăiat capul Cura, domnul Pecinighilor. 378.
Svetoslav, domnul Bulgarilor. Fata luĭ e a 3-a muere a craiuluĭ Sârbesc. 480.
Svevĭ împreună cu Cvadiĭ, Vandaliĭ, Sarmaţiĭ şi aliaţi cu Marcomaniĭ sunt bătuţi de Marco Avrelie. 200. Aŭ năbuşit asupra Panoniiĭ pe vremea luĭ Gallienus. 211. Alaric cu Alanĭ şi Svevĭ intră în Spania la a. 405 275. La a. 411 Vandaliĭ şi Sveviĭ aŭ coprins Gallia. 276. Vandaliĭ, Sfeviĭ şi Ostrogoţii alegându-şĭ craĭ, în multe crăiĭ şi domniĭ s'aŭ făcut. 277.
Syria, ţinut în Asia, stăpânit de Antioh. 101. Aci a murit Traian pe când voia să se întórcă în Roma. 191. Ce a scris Tiberian diregatorul Syrieĭ. 194. Aci móre Constantin la 959. 353. Aci vine Conrad contra Serachenilor. 389.

Ş.

Şah. Suleiman Şah era moşul luĭ Sultan Osman. 436. Suleiman Şah stăpânea în Nahrà. 439.
Şerban-Logofătul a scris, pe limba prósta grecéscă, hronic muntenesc. 462.
Şfezască. Maenburg spune ca limba ellinéscă e abătută din cea şfezască. 101.
Ştiinţa iaste a lucrurilor, iară neştiinţa iaste tăgăduitórea lucrurilor, şi fiinţă n'are; un alt canon. 184.

www.dacoromanica.ro

T.

Tabla scrisă de Vasile Bulgarocton, în care vorbeşte de rásbóele luĭ cu Bulgariĭ şi în care el dă sfaturĭ împăraţilor că şi Vlahilor să le facă Bulgarilor, de se vor rĕscula. 376.

Tagittevaric se numesce scrierea luĭ Hogea Sadi. 436. In ea se vorbesce despre timpul luĭ Suleiman Şah. 436, 439.

Tagĭut Tevarih. Veḑĭ Tagittevarih.

Taifaliĭ, în Dachia, înainte de Dachĭ. 63.

Talmudescĭ. Basnile Talmudescĭ povestesc că păsările tóte are cineş limba sa şi numaĭ Solomon înţeleptul le cunóşte şi le înţelege.366.

Taman se numesce astăḑĭ Bogazul. 268. Cât loc este din Ghercĭ şi Taman până în Prut pot şti toţĭ. 269. Cetăţile Turcilor Ghercĭ şi Taman sunt pe Bosforu Chimeric. 365.

Tanaĭ, câmpiĭ coprinse între Don şi Nistru eraŭ locuite de amândouĕ familiile Gotthilor. 264.

Tanais adică Donul. 281. Până la el era crăia leşască. 285.

Tanata, cetăţuie. Procopie spune că a fost zidită înaintea Dachieĭ, pentru năbuşirea Varvarilor. 155, 322.

Tarihul luĭ Hogea Sadi. 339.

Tarsos. Aci Clavdie Taţitul, móre de friguri. 226. Aci fuge şi móre Maximin, la anul 313 d. Hs. 238. Aci se bolnăveşte Constantie de friguri. 250.

Tartaria. Sibiriuluĭ ĭĭ ḑiceaŭ Ellinii, Tartaria adevĕrată. 60. Ce spune Gloverie în cartea despre Tartaria. 65.

Tartarul. 89. Feciorul Teslariuluĭ aŭ întors vraja făcută de Cacodemon luĭ Iulian şi lăcaş în fundul Tartaruluĭ ĭĭ gătise. 253. La 570 s'a născut puiul vipereĭ, părintele minciuneĭ, gura Tartaruluĭ, Psevdoprofilul Muhammed. 326. Credinţa creştinéscă s'aŭ pornit şi din ḑi în ḑi ca bolovanul din vârful munteluĭ până în fundul tartaruluĭ rĕutăţiĭ nu s'a oprit. 349.

Taţitus, de victoria Dachilor asupra luĭ Domiţian. 79. Scrie în analele sale că pe la anul 70, Sarmaţiĭ trec Dunărea în Misia şi omóră pe hatmanul Fonteus Agripa. 165. Că în anul 93 Romaniĭ aŭ avut maĭ multe rĕsbóe cu Dachiĭ în Misia, Dachia, Ghermania şi Panonia şi pretutindenea aŭ fost bătuţĭ Romaniĭ. 166.

Tata, cu acest nume chema pe Stefan Craiŭ Theodat, a căruĭ limbă era italienéscă. 375.

Tatu, voevodul Pazinachilor împreună cu Nestor se ridică contra împărăţieĭ, îşĭ aşéză tabăra aprópe de Ţarigrad, prădéză Trachia, Machedonia, ḑice Zonora. 387.

Tauris saŭ Tavrica Hersonesus (caré acmu să zice Crâmul), parte din tătărimea Europénă. 61.

Taurul. Veḑĭ Tavrul.

Tavais Donul, rîŭ de hotar al Schythieĭ. 60.

Tavrica Hersonesus, crâmul, parte din tătărimea Europénă. 61.

Tavrischĭĭ, din Dachia în Ardél, înainte de Dachĭ. 67, 68.

Tavris nume vechiŭ al Crâmuluĭ; pe aci aŭ eşit Ruşiĭ când aŭ trecut

www.dacoromanica.ro

spre Ţarigrad spune Zonora. 353.
Tavrocom. Aci ajunge Isachie Anghel şi trimite de aci pe Chesarul Conrad, contra Vlahilor. 404.
Tavrul, munte, unde móre Constantie. 250.
Taxis, craiul unguresc, 358, ia bir din Italia. 358.
Tazlăul strîmtóre în Carpaţi, apărată de Români contra luĭ Batie. 465.
Tăcătorul. Anastasie a fost numit Silenţiarul adică Tăcătoriul 296.
Tăcerea după ḑisă, adevereşte ḑisa odată. Acesta e al 2-lea canon. 183.
Tăcerea, nicĭ pune, nicĭ rădică lucrul, iară zisa, îl şi punc şi-l şi rădică. 182, 348.
Tăman cetate turcéscă în Vosforul Chimeric pe unde aŭ venit Polovţiĭ. 365.
Tătarĭ, sînt rudă cu Unniĭ. 12. Cumpleciunea» luĭ Batie şi a Tătarilor. 19. Al doilea tom al Hroniculuĭ începe de când s'aŭ curăţit locurile acestea de Tătarĭ. 50. Schytĭ saŭ Tătarĭ. 57. «Precum Romaní aşé Tătarĭ.» 86. Facerea de cetăţĭ d'inspre partea Tătarilor. 105. Turcii de o fire cu Tătarii sînt. 106. Răzbóele luĭ Vladislav cu Tătarii. 136. Povestea despre lupta luĭ Laslăŭ cu Tătarii. 137, 141, 142, 143. Batie, conducĕtorul Tătarilor. 145,148. Tătarii Crâmuluĭ. 175. Traian lasă oştĭ în Dachia spre a o apăra de Tătarĭ. 190. Traian îĭ domolesce. 194. Marcu Aureliŭ şi Tătarii. 201. Mesius Dechie şi Tătarii. 208. Gallie şi Tătarii. 209. Emilian şi Tătarii. 210. Tătarii în timpul luĭ Valerian şi luĭ Galerius. 210, 211. Tătarii sub Avrelian. 223. Tătarii la 1712. 224. Tătarii şi Dachia. 225, 226, 227, 232, 246. Tătarii despre Moldoveni. 306. Tătarii din Evropa făcuse maĭ multe năvăliri în imperiŭ. 332. Intre eĭ şi Bulgarii eraŭ Romanii din Valahia, 346, se numesc Ruşĭ spune Zonora. 353. Intră în împărăţia răsărituluĭ. 360. Ar fi adus contra lor Laslăul unguresc pe Români din temniţile Rîmuluĭ. 366. Isachie Comneno a purtat rĕsboiŭ contra lor. 382. Eĭ se maĭ numesc Uziĭ, trec în Trachia, o prădéză, însă eĭ sunt bătuţĭ de óstea împăratuluĭ, decimaţĭ de ciumă şi câţĭ aŭ maĭ rămas se supun, 383, eĭ eraŭ 500.000. 384. Tătarii de pe Volga le zic Turcilor Caracalpachĭ. 387. Eĭ intră în Thrachia însă sunt bătuţĭ de către Calo Ioannis. 388. Tătarii în Crâm. 395. Vlahii se unesc cu ieĭ. 403, 405. Isachie Anghel vrea să le astâmpere năvălirile. 406. Comanii, un ném de Tătarĭ, împreună cu Vlahii năvălesc în împărăţia de rĕsărit. 407, 408, 418. Tătarii prind pe Sevastocratul. 411. Vlahii şi Tătarii prădaŭ cetăţile din Trachia. 414. La sfârşitul secoluluĭ al XII-a se întorc, plinĭ de prăḑĭ. 415. Comanii şi Tătarii Crâmuluĭ se cértă între eĭ, pe la 1200. 419. Pe ceĭ carĭ veniseră în ajutorul luĭ Ruric, îĭ omóră Roman. 420. Ioan îĭ i-a în ajutor. 425. Umblaŭ împrejurul Udriiuluĭ. 425. Eĭ atacă tabăra Tătarilor. 425. Eĭ cu măzacul Coza, merg asupra Latinilor. 426. Lor le dă voe Ioan Alexie să prădeze cetăţile Latinilor. 428. Bat óstea Latinilor. 429. Inconjóră tabăra Latinilor de la Udriiul. 430. Cu ieĭ intră Ioan în Thrachia. 431. Prădéză şi distrug

www.dacoromanica.ro

multe cetăţi în Thrachia 432. Ioan Alexie, Tătariĭ şi Latiniĭ. 433. Aŭ avut mare han pe Ginghiz. 436. Fuseseră sub împărăţia Indieĭ. 436. Simeon şi Tătariĭ. 437. Un ném de al lor ce se chema Oguziĭ locuiaŭ în câmpia Capćaculuĭ. 438. Tătariĭ Oguzĭ. 439. Ladislav şi Tătariĭ. 442, 444. Vrênd să intre cu Batie în Ungaria, Româniĭ uniţi cu Săcuiĭ, îĭ opresc, şi ieĭ mută Şcialul prin Ţara leşască. 447, 448. Bonfin, despre Tătariĭ luĭ Batie. 449, 450, 451. Povestea despre omorârea, de către Laslăŭ, a luĭ Batie, şi învingerea Tătarilor de către Românĭ e poveste minciunósă. 452. Vladislav şi Tătariĭ. 456, 457, 458. Laslăŭ şi Tătariĭ. 459. Starea Românilor în timpul năvălirei Tătarilor luĭ Batie. 463. Li s'aŭ opus Românĭĭ cu Săcuiĭ şi nu i-aŭ lăsat să intre în Ardél. 465. Ce le maĭ zic şi Comanĭ=Cobanĭ, locuiaŭ de la Prut până la Niprul. 466. Bate pe Unguri şi cavalerii de la Rodos. 473. După retragerea lor se întorc Românii din Ardél cu Domniĭ lor, după aceştia a maĭ fost şi alte poĭadé de Tătarĭ. 475. Atlan cu Tătarĭ retrăgându-se, Stefan se întórce iar, 475, de frica lor Bela al Ungurilor fuge în Dalmaţia. 478.

Tătăresc ném. 14. Nu'ĭ-aŭ putut birui marĭ împăraţiĭ. 21. Tomul întâiŭ al Hroniculuĭ ţine până după prada luĭ Batie, Hanul tătăresc . 50. Despre vechiŭ némul tătărăsc, ce se chíamă Gog şi Magog. 57, 61. Despre Bugĭac, nume tătarăsc al Basarabieĭ. 67. Némurĭ tătărescĭ sînt vecine Moldovenilor. 126. Batie cu óste tătarască vine asupra luĭ Laslăŭ. 141, 393, 442, 446, 456. Dachia, fiind ţară de câmp, era po trivită fireĭ tătărescĭ. 256. La 386, Grutinghiĭ, ném tătărăsc, se rescólă. 270. Leon filosoful chémă pe Unguri, ném tătăresc. 355. Vlahiĭ şi ajutorul tătăresc împotriva împărăţieĭ Ţarigraduluĭ. 404, 415, 425, 432. Haniĭ tătărescĭ. 435. 436, 442, 446, 456, 475. Erdogril curăţă ţara luĭ Alaiddin de tâlhărimea tătărésca. 440. Numele tătărăsc al Basarabieĭ este «Bugĭacul». 467.

Tătărâmé. Gog şi Magog aŭ locuit unde acmù Tătărâmé cé mare să chĭamă. 58. «Cavcasul» sînt munţiĭ carii despart tătărâmé din Persia . 60. In Schythia asiatică se cuprinde şi Tatărâmé pustie» şi «Tătărâmé véche.» 61. De la Meotis până în Nipru acum să scrie Tătărâmé mică . 67. Stravon mărturisesce că Dachiĭ şi Ghetiĭ din Tătărâme aŭ eşit 74. După 4 anĭ Batie se întórce înapoĭ în tătărâme. 145. Cealaltă Tătărâme şi multe feluri de Varvarĭ eraŭ supuşi de Hunĭ. 273. Ţara leşească se cuprinde supt numele Tătărâmiĭ. 285. A patra reşedinţă a pus'o Attila în Tătărâme. 285. Din tătarimea cea mare, maĭ sus de Dachia nóstră trecea de la rĕsărit spre apus. 285. Genghiz Han la a. 1212 a eşit din Tătărâmea cea mare, care este vecină cu Hina. 436. In Tătărâmea cea mare fost'aŭ un loc pe care Turciĭ numeso Deşticapćac. 438. Batie se scólă din Tătărâme ce este pe apa Volgăĭ şi prădéză ţara Moschicească. 447.

Târg. După învingerea Dacilor, Traian întorcêndu-se la Roma Senatul l'a primit în triumf şi i-aŭ ridicat

www.dacoromanica.ro

columnă în locul care se chémă târgul luĭ Traian. 105. Turcĭĭ numesc voevoda pe comendantul de Gălata şi pe alţiĭ a altor târgurĭ. 131. Preda Stambol Român aŭ fost sotnic al târguluĭ Harcovuluĭ. 217. Jovian voind să facă pace cu Perşiĭ s'aŭ întors la Târgul Danastana, între Galatiia şi Vithinia, unde aŭ murit de năprasnă. 253. Târgul Padova se află pe Pad. 274. Filipic scoţênd 73000 prunci de prin târgurĭ i-a trimis la Ţarigrad. 343. In anul 967 Ruşiĭ aŭ căzut asupra Bulgarilor şi aŭ făcut târgurile una cu pămîntul. 369. Cetăţile şi târgurile Românilor din Ardeal. 461, 427. Târgul Romanuluĭ s'aŭ fost chemat: Forum Romanorum.» 471. Intre Alba Iulia şi Sibiŭ, aŭ avut târgul Roşiĭ. 474.

Târgovişté. Inovezii, Românii şi Bastarniĭ ar fi zidit Tergovisca adică Târgovişté. 365.

Târnovul, cetate. Ivanco o cere luĭ Alexie Anghel. 412. De aci fuge Ioan şi după fuga luĭ, remâne Petăr stăpânitor. 413. Aci e trimis Balduin. 426.

Tecchirdagă numesc Turcii pe Rodostos. 415.

Telefos, conducetor al Grecilor din Asia, în rĕsboiul Troian. 93.

Telesis Domnul Bulgarilor iasă înaintea laĭ Constantin Copronim, 346, piere ucis de aĭ sĕĭ. 346.

Temişvar, 68, intră în Dachia mălurósă. 69. Cetate pe apa Temişuluĭ, unde Ladislav bate pe Copulh. 148. Némţiĭ o smulg din mâna Turcilor. 176.

Temişul, apă lângă cetatea Temişvar unde Ladislav bate pe Copulh. In locul luĭ, povestitorii pun Sirétul. 148.

Temurleng. Pe mâna luĭ cade rob Baezid. 441.

Tercovisca adecă Târgovişté a fost fondată de românĭ, bastarnĭ şi inovezĭ. 365

Tero, hatman, era pus spre paza parţilor despre Udriŭ. E bătut de Românĭ. 431.

Tertulian vorbesce de resbelele luĭ Marco Avrelie cu varvariĭ. 201.

Τετραξηδίη se cheamă vechiul locaş al Goţilor, în malul bălţiĭ Meotis. 261.

Thabas, este loc de intrare în Dachia veche. 319.

Tharapia, aprópe de ea este cetatea Zagura. 253.

Theodat, stăpânitoriŭ Sansevermaţilor, naşul luĭ Stefan. 375.

Theodomir, craiul Gotthilor, dă zălog pe fiul sĕŭ Theodoric, luĭ Leon împĕratul. 291. Bate pe Hunĭ şi prinde pe Hunicmund craiul lor, căruia îi dă drumul. 292.

Theodor fratele luĭ Iraclie, a comandat o parte din armată. 333.

Theodor, scriitor, vorbesce de mórtea împăratuluĭ Leon şi de suirea pe tron a nepotuluĭ sĕu, feciorul luĭ Zenon. 292.

Theodor Anghel. Luĭ îi dă Ioan Alexie, Solonul. 429.

Theodora, împărăteşte împreună cu Mihail, fiul eĭ. 351. Vine la împărăţie după mórtea luĭ Theofil. In timpul eĭ, Vogoris Domnul Bulgarilor înaintéză cu óste contra Ţarigraduluĭ. 353. Ea a împărăţit împreună cu fiul sĕŭ Mihail, 14 anĭ. 354. La 860 intră Ruşiĭ în împărăţie. 373. Rĕmâne singură după mórtea luĭ Monomah 382.

www.dacoromanica.ro

Theodora, fata Domnuluĭ Cazarilor, îl i-a de bărbat pe Justinian. 340.

Theodora cetate, spune Procopie, zidită de Traian, la capătul poduluĭ din dreapta Dunăriĭ. 155, 322.

Theodora, fiica Sevastocratuluĭ, Alexie vrea să ş'o dea soţie luĭ Ioan, 412, 413, 417.

Theodori=Bogdan=Dăruiţĭ luĭ Dumnezeŭ 377.

Theodoric, craiul Gotthilor din Gallia se încuscrise cu Ghenseric. Fata luĭ, o luase Hunneric, feciorul luĭ Ghenseric. De teamă ca el să nu se unească cu Romaniĭ, Ghenseric chiamă pe Attila. Luĭ îĭ scrie Attila, ca să se unească contra Romanilor, făgăduindu-ĭ jumătate din Gallia. 287. El se uneşte cu împăratul Râmuluĭ, contra luĭ Attila. El cu feciorul sĕŭ Thorismund şi cu Aetie ajung la Avreliĭ, unde bat pe Hunĭ. 288. Móre în luptă contra luĭ Attila, în câmpiile Cataloniei. 289.

Theodoric, istoric bisericesc, spune că Romaniĭ aveaŭ în Dachiia, arhiepiscopĭ. 250. Despre rĕsboiul luĭ Iulian cu Perşiĭ. 252. Spune că Gotthiĭ aŭ prădat Thrachia, Misia, Dachia şi Pannonia. 257. Rĕsboiul luĭ Theodoric cu Goţiĭ, 265, scrie despre apropierea Schithilor cu domnul Roilas, de Thrachia şi de distrugerea lor de către puterea dumnezăiască. 278.

Theodoric, prinde pe Anastasie şi făcêndu-l călugăr îl trimete în Tesalia. 343. El lasă împărăţia de bună voe şi luĭ îĭ urméză Leon Isavrul. 343.

Theodoric Amali saŭ **Veronénul,** fiul luĭ Theodomir, craiul Gotthilor, e dat zălog luĭ Leon împăratul. Maĭ pe urmă, s'a chiemat Veronénul. 291. Intră cu pradă în Greţia, dar e gonit de Sabinian Hatmanul 293.

Theodoric Amali, domn al Gotthilor, se pleacă luĭ Zenon, şi e pus hatman al oştilor din Dachia mălurósă şi Misia. Şade până la 487, când începe a prăda hotarele împĕrăţieĭ. Indemnat de Zenon, plécă spre Italia, şi la 490, bate la apa Sonţium pe Odoaţer şi la Verona pe care o ia, (aci primeşte numele de Veronénul), şĭ merge la Roma, care avea ordin să-l primească. 294. Bate iarăşi pe Odoaţer la apa Duca, încongióră Ravenna pe care o bate 3 anĭ. E rugat de Odoaţer să facă pace şi să împartă împreună Italia. El se preface că primeşte şi cu vicleníe, omóră pe Odoaţer. 295. El era maghistru oştilor din Dachia şi Misia. 295. Fusese orânduit în Dachia, de Zenon şi când se vicleneşte, Româniĭ din Dachia îl părăsesc. El a stat maghistru 3 anĭ. 295. Face pace cu Burgundioniĭ, cumpără de la dânşiĭ câmpiile Lugurii şi goneşte pe Herulĭ din Italia. 296. Trimite pe Hatmanul Petza contra Bulgarilor. 311.

Theodoric Schytul, fiul luĭ Triarie, întră cu Gotthiĭ în Thrachia, o prădează şi ajunge până sub Ţarigrad. 293. Trece în Illiria şi móre înfipt într'o suliţă. 293.

Thedori Pârcălabul aduce un ban de argint, găsit în cetatea Gherghineĭ, cu inscripţia Const. Vict. Avg. Imp. 248.

Theodor Lascaris cel tânăr, vine în locul luĭ Ioanis Duca. 452. Pe fiul sĕŭ îl lasă pe mâna luĭ Muzalos,

www.dacoromanica.ro

pe care îl omóră. El împĕrăţeşte 3 anĭ, 476, a murit la anul 1259. 476.

Theodor Lascaris, e ridicat împĕrat la Nichea. 427. Apucă Trapezontul şi Ţara Frighiiĭ. 427. La el trec grecii goniţĭ de Ion Alexie. 431. El mărise împĕrăţia de la Nichea. 433. In contra luĭ merge Alexie Anghel cu Turcii trimişĭ de Athantin. 433. Asupra luĭ năvăleşte sultanul Athatin şi îl loveşte cu Buzduganul în cap. Prinde pe Alexie care îĭ era socru şi îl face călugăr. 434. În al 8-a an al împĕrăţieĭ luĭ iese Ginghiz Han. 436.

Theodor Vrama, e ales cap de grecii din Didimotih. 431. Era Hatman al oştilor de pe lângă Udriĭul. Fuge dinaintea Tătarilor. 432.

Theodosie cel tânăr, împĕrat roman. Pe vremea luĭ, a fost comandant al Romanilor, Aetie, din némul Valahilor, zice Sarniţie. 133. Istoria Romanilor din Dachia până la Theodosie cel tĕnăr. 272. Vine după mórtea tatăluĭ sĕŭ Arcadie, el este dat în paza luĭ Iezdegherd împĕratul Perşilor, care l'a dat la învĕţătura luĭ Antioh. 275. In timpul luĭ, scrie Socrat şi Theodorit, că Roilas domnul Schythilor se apropie de hotarele împĕrăţiiĭ, însă Roilas este trăsnit şi ciuma secera pe oşténĭ. 278. Goneşte pe Hunii din Pannonia. 282, 283. El trimite oştĭ carĭ opresc pe Hunĭ. 283. Trimite oştile de la Sichilie, contra Uniĭor. 283. Imblânzeşte cu banĭ pe Varvarĭ şi dă luĭ Attila 6000 litre de aur şi în toţĭ aniĭ câte 1000. 283. Cu el, Attila face pace. 233. Refuză să maĭ dee bir luĭ Attila şi acesta vine cu óste asupra luĭ. El trimite contra luĭ Attila, pe Hatmaniĭ Anthimie şi Anmighislie, carĭ bat pe Attila la Sardica. 284. La 450, móre la vânătóre, şi în locul seŭ vine Marchian Thracul, care ia soţie pe sora luĭ Theodosie, anume Pulhiria. 288.

Theodosie. In Pogrebania luĭ, Amvrosie spune că Constantin Marele, a fost botezat de Evsevie, episcopul Nicomidiiĭ. 247.

Theodosie, tatăl luĭ Theodosie Marele, fusese omorât fără nicĭ o vină, de către Valens. 258.

Theodosie Marele. 16, 17, 237, 255. El rescumpără de la Gotthiĭ, ţările luate de ieĭ. E chemat de Graţian din Ispania, ca tovarăş la împĕrăţie. El este feciorul unuĭ Theodosie, pe care Valens îl omóră fără vină. 258. Românii în Dachia de la el înainte. 259. Despărţirea Gotthilor supuşĭ de el. 264. Plécă cu armata contra Varvarilor, scapă Misia de sus, de jos, Trachia şi Dachia mălurósă, face pace cu Atanaric, domnul Gotthilor şi se întórce la Ţarigrad. 265, 270. Primesce pe Athanaric şi după ce móre, îl îngrópă cu tótă cinstea în Ţărigrad. 265. Idatie scrie că luĭ îĭ s'aŭ supus toţĭ Gotthiĭ, şi el pe uniĭ îĭ trimete în Egipet, pe alţiĭ îĭ lasă în Thrachia. 265. După el urméză Arcadie şi Honorie. 266. In timpul luĭ aŭ lăsat Gotthiĭ Dachia mălurósă. 266. El reduce luxul de la curte. 270. Contra sa se scolă Grutinghiĭ cu 3000 de vase şi prădează Thrachia, contra lor el trimite pe voevodul Promotos, care i-a bătut şi înecat în Dunăre, scrie Marţelus. 271. Până la mórtea luĭ

www.dacoromanica.ro

nu s'a mai prădat nicĭ Thrachia nicĭ Dachia. 272. Theodosie a murit la Mediolan, scrie Victor în etate de 50 de anĭ, de 60 anĭ scrie Isocrat, 65 anĭ hronicul Alexandrin; el a biruit pe Evghenie tiranul, scrie Socrat şi Marţelus. 272. Lăsă la împĕrăţie pe ceĭ doĭ fiĭ aĭ seĭ Arcadie şi Honorie. 273.

Theofanes. Despre Attila şi aliaţiĭ luĭ în Ghermania. 288. Despre Leon cel tînĕr. 292 Mórtea luĭ Zenon. 296. Vitalian şi o mare parte a Schytieĭ vin la creştinism 312. Mórtea luĭ Anastasie. 314. Iraclie şi Perşiĭ. 332. Despre Constantin, fiul luĭ Iraclie. 335. Ridicarea la împĕrăţie, a luĭ Mizizie. 336. Despre Iustinian la 686. 338. Despre Leontie. 340. Despre Iustinian cârnul în a doua stare la împĕrăţie. 342. Despre Filipic şi despre Artemie. 343. Bulgariĭ şi Leon Isavrul. 344. Despre botezarea Irineĭ, fiica Hanuluĭ Cazarilor. 345. Mórtea luĭ Constantin Copronim. 347. Starea imperiuluĭ rĕsăritén, la finea secoluluĭ al VIII, sub Constantin şi Irina. 348. Pacea d'intre împĕratul rĕsărituluĭ şi Serachéniĭ. 352.

Theofanonia. Cu vicleşugul eĭ nóptea peste zid sare Ioan Cimischie şi omóră pe Nichifor Foca. 369.

Theofil vine la împĕrăţie după Mihail Balbul, a împĕrăţit 12 anĭ şi lasă la împĕrăţie pe Theodora şi fiul eĭ Mihail. 352.

Theofilact, Patriarh al Ţarigraduluĭ este fiĭul luĭ Roman. 357.

Theofilactos Samocatis. In Cartea 6, Cap 3, vorbesce că Sclavoniĭ eraŭ sub stăpânirea Bulgarilor. 327. Spune că Avariĭ, Sclavoniĭ, Ghepiziĭ şi alte neamurĭ varvare locuiaŭ maĭ sus de Volohia. 329. La 597 Sloveniĭ năvălesc în Thrachia, spune el în Cartea 6, Cap. 10. 328. In Cartea 8, Cap. 5, vorbesce de sfada dintre Haganul Avarilor şi împĕrăţie. 330. In Cartea 8, Cap. 11 povesteşce cum Foca omóră pe feciorii luĭ Mavrichie. 335.

Theopomp. Uniĭ aduc în contra luĭ pe Ţiţeron. 173.

Thessalia, 90, aci s'a bătut Chesar şi Pompeĭ. 163. A fost prădată de Tătarĭ. In ea aŭ năvălit Varvariĭ Crivĕţuluĭ, spune Zonoras. 215. Făcea parte din imperiul Roman. 242. Ghettiĭ o prădéză. 312. Aci Theodoric trimite pe Anastasie. 343. Artemie fuge din Thesalia. 344. In ea întrase Sclavoniĭ şi Irini trimite óste care îĭ scóte din ea. 348. De aci aŭ fost goniţĭ Bulgariĭ. 375. Până în ea se lăţesc Vlahiĭ. 397. Pe vremea luĭ Ioann Cantacuzăno, o parte a ieĭ, o stăpâneaŭ Vlahiĭ şi se numea Vlahia mare. 397. Cu Vlahiĭ din ea, sânt tot una Vlahiĭ. 398. Condo-Vlahiĭ s'aŭ întins până la Thesalia. 416. O luase Greciĭ, dar din mâna lor aŭ luat'o Latiniĭ cu Ion al Bulgarilor. 466.

Thesalonica. Aci e trimis Lichinie, de către Constantin Marele. 239. Aci vine împĕratul Alexie de la Chipsala. 415. Spre el se îndreaptă Ioan şi întră Marhion. 428. In ea se închide Marhion. 429. E luat şi jefuit de Romînĭ. 429.

Thettalia posesie a Ellenilor. 90.

Thodoropolis, cetate zidită după Traian. 322

Thoma. 104.

www.dacoromanica.ro

Thoma, patriarh al Ţarigraduluĭ, era pus de Latinĭ. 430. Blestemă pe Latinii care nu voesc să meargă în ajutorul luĭ Henric. 430.

Thorismund, feciorul luĭ Theodoric, craiul Gotthilor, vine la Avreliĭ. 288. Ajută pe Alanĭ, contra Hunilor. 289.

Thrachia, împreună cu alte ţĕrĭ sînt prădate de Sclavénĭ şi Sirbĭ, la anul 499 12. Constantin alăturând-o Machedonieĭ aŭ socotit să facă cu acésta o a patra parte a lumeĭ romane. 15. De la Constans până la Graţian Dachia nóstră împreună cu Thrachia şi Machedonia, tot supt un deregătoriŭ aŭ fost.» 16. După Theodosie, e prădată de barbarĭ. 17. Gothiĭ au venit aci din Misia. 74, 77. Chesar a trimis în Thrachia pe Crasus cu oştile. 78. Până aci se întindea ţara Ellinilor. 90. A fost prădată de Tătarĭ. 208. In ea aŭ năvălit Varvariĭ Crivăţuluĭ, scrie Zonoras. 215. Prin ea merge Avrelian. 221. In ea Probus trece 100 miĭ varvarĭ. Toţĭ Varvariĭ din apropierea Dachieĭ, sânt mutaţĭ în Thrachia. 228. Ammian scrie că Diocleţian bate pe Gotthiĭ carĭ prădaseră Thrachia. 232. Sculându-se Sarmaţiĭ asupra Thrachieĭ, Constantin îĭ birueşte, spune Zosim. 238. A doua aşezare a Varvarilor, a fost în ea. 240. Impreună cu Eghypetul, este în una din cele 4 divisiunĭ ale imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. Ea începe de la Munţiĭ Cenghĭ, spre meează-zi până la Machedonia, de la Munţiĭ Rodopiĭ spre rĕsărit până la Bogat, unde dă Marea Négră în Marea Albă. Impĕrăţia rĕsăritului se împarţia în Trachia şi Asia. Avea 2 provinţiĭ: Machedonia şi Dachia. 242. In Thrachia, Constantin pusese scaunul împerăţieĭ romane. Pe acea vreme eraŭ mulţĭ locuitorĭ în Thrachia. In oştile Dachieĭ, se cuprind şi ale Thrachieĭ. 244. Gotthiĭ supuşĭ sunt puşĭ de Constantin Marele şi în ea. 245. Constantin cel Mare, dă Thrachia luĭ Constantie. 246. Gotthiĭ pradă Trachia. 254. In ea aşéza Valens pe Gotthĭ şi Gotthiĭ trec împinşĭ de Hunĭ. 256. Ea este între munţĭ. 256. Gotthiĭ o prădéză. 257. Valens poruncise Gotthilor să iasă din ea. 256. E prădată de Fritthighern, ţice Bonfin. 258. Aci sunt aşezaţĭ Visegotthiĭ de către Valens. 262. Aşeţarea Gotthilor în Thrachia. 263, 267, 268. Aci sunt goniţĭ de Hunĭ, Athanaric şi Fritigernis. 264. Este prădată de Gotthĭ şi scăpată de Theodosie. 265. Theodosie a lăsat o parte din Gotthi aci. 265. Grutinghiĭ aŭ trecut Dunărea şi aŭ prădat-o. 271. Până la mórĭ tea luĭ Theodosie nu s'a făcut nic. o prădare ei. 272. Gotthiĭ trecuţĭ de Theodosie în Thrachia. 273. Ea şi Varvariĭ. 277. Socrat şi Theodoric scriŭ despre apropierea Schytilor de ea şi de distrugerea lor. 278 Pe ea voesc să o prădeze Huniĭ 283. Prin ţările de sus intră Huniĭ în ea. 283. Prada Ostrogotthilor în ea. 296. Este prădată de Hunĭ la 475, scrie Chedrinos. 293. In ea prădéză Theodoric Schytul. 293. E prădată de Bolgarĭ. 301. La 502 vin cu pradă Bolgariĭ, până aprópe de Thrachia. 302. La ea Bolgariĭ trec prin Dachia. 302. In ea fac crăiĭ Slaviĭ. 304 E supusă de

www.dacoromanica.ro

Vitalian. 312, 313. In ea intră Huniĭ ce se ḑic şi Sthlaviniĭ. 316. In ea se întorc Sclavoniĭ din Greţia şi Machedonia. 317. Marginile ieĭ le şterge Dunărea. 320. Sclavoniĭ după eşirea Bulgarilor să fi trecut Dunărea şi o parte s'a aşeḑat în Thrachia. 334. Sloveniĭ eraŭ în Thrachia, Priscus iĭ scóte de aci. 327. Sloveniĭ îndemnaţi de Hagan intră în Thrachia. 378. Hagan intră în Thrachia, 329, în ea eraŭ oştile Româneştĭ. 330. Huniĭ saŭ Avariĭ cu Sclavoniĭ şi Ghepiḑiĭ aŭ intrat în Thrachia. 333. Bulgariĭ năvălesc în Thrachia. 336. Bulgariĭ şi Sclavoniĭ eraŭ în Thrachia. 341. Bulgarii goniţi din Volohia trec peste Dunăre în Thrachia. 342. Zonora, spune că Bulgariĭ aŭ prădat Thrachia. 343. Bulgariĭ stăpâneaŭ Thrachia în timpul luĭ Constantin Copronim. 346. Bulgariĭ aŭ rĕmas stăpânitoriĭ eĭ maĭ multe sute de anĭ. 346. Cronos craiul Bulgarilor intră în Thrachia, însă Mihail Curopalatis îl scóte din ea. 352. Ruşiĭ sub Iugor prădéză Thrachia. 357. Vine în ea Roman după ce a bătut pe Serachénĭ, pentru a aranja fruntariile. 369. Aŭ fost scoşi din ea Svetoslav cu aliaţiĭ de către hatmanul Vardas. 370. A fost bătută de Pazinazĭ. 379. Aŭ intrat Pazinaziĭ pe care iĭ scóte împăratul, 387. Thrachia este prădată de Tătarĭ. 383. Este prădată de Tatu, voevodul Pazinachilor în unire cu Nestor. 387. Cetatea Sozopolis din Thrachia este cuprinsă de Turcĭ. 388. In ea intră Ungurĭi de o parte şi Tătariĭ de altă parte. 388. Zonora spune că ea este prădată de némul Pazinachilor. 391. Romano-Vlahiĭ în Italia, Misia şi Thrachia. 395. Bulgariĭ şi Sârbiĭ întemeiază crăiĭ în ea. 397. Ea e prădată de Tătarĭ. Cetăţilor de aci merge Alexie Anghel să le dea ajutor. 414. In ea trec Vlahiĭ şi Tătariĭ. 415. In ea lovesc din noŭ Comaniĭ şi Vlahiĭ. 418. Greciĭ născuţi în ea, fug la Ioan 423. In ea se întorc Greciĭ după sfatul domnuluĭ Românilor. 424. In ea intră Ioan cu oştile şi locuitoriĭ eĭ îl ajută contra Latinilor. 424. Prin cetăţile eĭ stă Ioan Alexie. 428. In ea intră Ioan cu Tătariĭ. 430, 432. Eĭ ieaŭ cetatea Aprul. 431. Cetăţile eĭ le rĕscumpĕră de la Grecĭ. 434. Cetăţile luĭ Ion al Bulgarilor din ea, leaŭ luat latiniĭ. 466, 467. In ea aŭ locuit odată Besiĭ. 468. Thrachia e prădată de Mihail, un şef de prădătorĭ pe timpul luĭ Mihail Paleologul. 476.

Thrachiĭ. Ghetiĭ se amestecaŭ cu eĭ. 73. Cu Misiĭ, Ghetiĭ şi Vevrichiĭ, coprind Vithynia. 77.

Thracul. Marchian Thracul ia împărăţia la 451. 288. Justin Thracul vine la împărăţie la 518. 314. Justiu Coropalat care urméză la împărăţie la a. 565 era de moşie thrac. 325.

Thravichiĭ norod în Dachia, 67.

Thuchidit, 55, 59, râvnind la gloria luĭ Irodot, ar fi scris în istoria sa, numaĭ laude pentru Ellinĭ. 172. Scrie lucrurile Ellinilor, întâmplate cu sute de anĭ înainte de el. 299.

Thulé, ostrov. 173.

Tiberian. «Diregătorul Sirieĭ,» către Traian, despre omorârea creştinilor. 194.

www.dacoromanica.ro

Tiberius. Veḑĭ Tiverie.
Tiflis numesc Turcii, apa Fasis. 227. Ea cură prin ţara Giurgéscă. 242.
Tigrul rîŭ, forma înainte de Traian hotar al împărăţieĭ. 191. Adrian îl face din noŭ hotar al împărăţieĭ. 196. Paravat îl trece, şi într'o peşteră din apropiere, ascultă vrăjile care îĭ prezic învingerea Perşilor. 252.
Tiliscon, cetăţuie. 323.
Timena cetate zidită după Traian. 322.
Timeŭ e osândit de Iosif Iudeul. 173.
Timuş Hmenlinskie, hatman căzăcesc ia o fată a luĭ Vasilie Vodă. 26.
Tindar era Tatăl Eleneĭ şi stăpânitor al Spartanilor. 92.
Tiraghetiĭ între Prut şi Nistru. 68. Ghetiĭ Nistreni. 67.
Tiras, Nistrul, rîŭ. 60.
Tiraho tiranul, a gonit pe Pazinachi cu domnul lor Cheghenis. 381.
Tiranul. Foca sutaşul s'a numit maĭ apoĭ Foca Tiranul. 330, 331. Pecenegiĭ fiind goniţi la 1048 de Tiraho Tiranul, s'aŭ sculat cu domnul lor Gheghenis. 381.
Tirvelin Domnul Bulgarilor la care fuge Justinian când era să fie prins de Apsimar. 340. Leat 719, Artemie fugind în Thesalia şi mergênd la Tirvelin domnul Bulgarilor multă óste aŭ luat într'ajutor. 344.
Tirvinghiĭ, nărod ce ar fi lăcuit de la Olt în sus pe Dunăre, şi între munţi spre ţara Unguréscă. 68.
Tisa saŭ apa Patissos. 60. Dachiĭ, spun uniĭ menciunoşi», că niciŏdată să nu să fi întins pe Dunăre în sus maĭ mult de cât până unde dă Tisa în Dunăre. 64. Ce spune Gloverie despre întinderea celor ce înlocuiaŭ pe Dachĭ. 65. Hotarele Iazighilor dinspre Tisa. 65. Gheţia se întindea peste Tisa. 66. Ţĕrile de lângă Tisa, carĭ sunt. 68, 69. Iazighiĭ şi Metanastiĭ, locuiaŭ de la Tisa în sus, spre Buda. 82. Peste Tisa, Bela aşézĕ pe Comaniĭ creştinaţĭ. 145. Sargheţia este apa numită Strelţa şi curge despre Maramorăş spre apa Tisiĭ. 189. Iasigiĭ aŭ lăcuit peste Tisa pe Dunăre în sus. 201. Peste ea în sus, era a doaâ Dachia, pe Dunăre, căreia i se ḑicea Panodachia, 250, hotar al vecheĭ Dachiĭ. 264, 269. Pe lângă ea s'aŭ stabilit Huniĭ, ḑice Mihaĭ Riţie Neapolitanul. 281. Din ea până în Olt, este Dachia mălurósă. 289. Aşeḑarea Ungurilor pe apa Tiseĭ. 311, 354. Hagan scapă aci, este urmarit de Priscus şi iară îl bate Priscus trece apa Tiseĭ contra Ghepizilor carĭ locuiaŭ aci, eĭ eraŭ sub stăpânirea luĭ Hagan. 329. Pe apa eĭ se aşézĕ Ungurii. 355. Ungurii sunt aşeḑaţĭ de la munţĭ şi până la ea. 356. Dachia de lângă ea aŭ ocupat'o Ungurii şi Huniĭ. 463. Târgul luĭ Bogdan este la unirea Tiseĭ cu Măramorăş. 474. Din Tisa până la marea Négră se întindea Valachia mare care se numea Galiţia. 446.
Tithon, tatăl luĭ Memnon, care era conducĕtor al Grecilor din Asia în rĕsboiul Troian. 93.
Tit Vespasian a venit la împărăţie după mórtea tatăluĭ sĕŭ Vespasian. Pe el Xifilin şi Sfetonie îl numesc bucuria némuluĭ omenesc. Ziua în care se întâmpla să nu facă cuíva vre-un bine ḑicea că a perdut o ḑi. A murit de friguri în satele Reantine, unde a murit şi tatăl seŭ,

www.dacoromanica.ro

a împărăţit 2 anĭ. După el urméză fratele sĕŭ Domiţian. 165.

Titus Livius. Veḑí Livius.

Tiverie. Pe vremea acestuia a scris Stravon. 59. General Roman, trimis de August contra Dachilor. 79. Tiverie ca împărat, contimporan cu Ghestiblind, al 3-a craiŭ al Dachilor. 79. Norbanus Flaccus a fost consul împreună cu Chesariul Drusus, fiul luĭ Tiverie. 122. Dion spune că a fost hatman al Romanilor în rĕsboiul contra Ghetilor, 128, vine la împărăţie după Octavie Avgust la anul 14 d. Hs. A împărăţit 22 anĭ, a murit la anul 37 d. Hs. şi luĭ îĭ urméză Caligula. 164

Tiverie Anichie Constantin, vine la împărăţie după Justin, el are rĕsboĭ cu Perşiĭ şi cu vitejia hatmanuluĭ Mavrichie îĭ bat. El dă pe fata sa după Mavrichie şi-l lasă urmaş. Meşteriĭ trimişĭ de el luĭ Hagan ca să-ĭ facă feredee sunt întrebuinţaţĭ ca să facă pod pe Dunăre, scrie Zonora. 326, 327.

Tivinghiĭ, în Dachiia înainte de Dachiĭ. 68.

Tóte ispiteşte dragostea: tóte birueşte nevoinţa. 298.

Tocai. Pe vremea luĭ Ladislav, până aci prădéză Copulh. 148.

Tolosa, cetate. Aci a fost lupta Romanilor, contra Unilor şi Vandalilor. 133.

Tomis. Pe lângă ea (cetate), Heruliĭ, Pevchiĭ, Schythiĭ şi Gotthiĭ, trec în Misia 212. Veḑĭ *Tomus.*

Tomus, cetate situată lângă Marea Neagră, unde e isgonit Ovidie. Se crede a fi Cetatea Albă. 72, 117, 122. De aicĭ Ovidie scrie la Roma luĭ Flaccus Greţinus. 117, 122. A fost lăsată de Tătarâĭ la dreapta, scrie Zosim. 211. Gotthiĭ trec pe alăturĭ. 212. Cetate la Dunăre, zice Sarniţie, pe când ceĭ-l-alţĭ istoricĭ şi geografĭ o pun în Misia pe ţărmurile M. Negre. 261.

Topelttin de Medias zice împreună cu Carion că cine zice că numele Moldovénilor şi al Muntenilor este după numele hatmanuluĭ Flac, spun basme.» 124.

Tordia, ţinut al Românilor din Moldova. 473.

Toparha. Eşitu'i-aŭ înainte şi Bogdan a celor maĭ din lăuntru ţărĭ Toparha saŭ Crăişor (luĭ Vasile Bulgarocton). 377.

Tornavéniĭ sunt jefuiţĭ de Vandaliĭ. 275.

Torunĕ, cetate supusă cetăţiĭ Madboroc. 371.

Totrus rîu în Moldova de unde vine numirea ţinutuluĭ Totrus din Ardél. 474.

Totrus, ţinut al Românilor Moldoveni în Ardél numit după rîul Totrus din Moldova. 474.

Totruş, srîmtóre în Carpaţĭ, apărată de Românĭ contra luĭ Batie. 465.

Traian. Veḑĭ Ulpie Traian.

Traianeşcĭĭ. Despre un sol augusŧ, prefect al Traianeşcilor şi al altora, într'o inscripţie din Dachia. 161.

Transalpina, numeaŭ scriitoriĭ latinĭ ţara Muntenească. 132.

Transilvania, întră în Schythia. 60. Se cuprinde în Dachia. 65. Romaniĭ aŭ venit întâĭ aci şi apoĭ aŭ trecut în Moldova şi Muntenia. 111. Ea e numită de Bonfin, tótă ţara Ardialuluĭ. 147. In ea spune Bonfin, că s'ar fi aflat o piatră cu in-

www.dacoromanica.ro

scripţiunĭ, despre un Luciŭ Aniŭ, Fabian, 116, se numesce astă-zĭ o parte a Dachieĭ, care a fost coprinsă de Siculi. 282. Ast-fel se numea Dachia de mijloc. 305. E sub stăpânirea Ghepidilor. 319. Aŭ întrat Ruşiĭ în ea la 1002. 375. Domnul eĭ Emeric Techelie a poruncit de a făcut mape Geografice pentru Ardeal. 473.

Trapezont Până aci se întindea divisiunea I a imperiuluĭ luĭ Constantin Marele. 242. E luat de Theodor Lascaris. 427.

Trebonianul. După perirea luĭ Dechie în Schyţia, rĕmăşiţa oştiĭ aŭ ridicat la împĕrăţie pe vicleanul Gallie, carele Trebonianul se poreclea.

Triadita se maĭ numea Sardia. 66. Cetate luată de Flac de la Ghetĭ, zice Ovidie poeticul. 128. Spre ea merge Isachie Anghel. 406. E risipită de Vlahĭ. 408.

Triarie, tatăl luĭ Theodoric Schytul. 293.

Tribaliĭ. Veḑĭ *Trivaliĭ.*

Tribun. Nerva îl face pe Traian «ficor de suflet, Chesar, Tribun şi luĭ moştenitoriŭ». 80. Anie Fabian, tribunul polculuĭ al II Avgustesc, e menţionat într'o inscripţie găsită în Dacia. 161.

Tribunicia. Veḑĭ *Tribuniţia.*

Tribuniţia. Nerva împodobesce pe Traian cu puterea tribunicieĭ. 193.

Trisaghiou, cântare bisericească. 312.

Trithemil a scris viaţa luĭ Eneas Sylvius. 115.

Triumvir. Annie Fabian triumvir, menţionat într'o inscripţie din Dacia. 161.

Trivalia saŭ Sclavonia, este prădată de Sclavoniĭ, Sêrbiĭ şi Bulgariĭ. 12. Ea făcea parte din imperiul luĭ Constantin Marele. 242.

Trivaliĭ, asupra lor aŭ venit Polovţiĭ şi Pecinighiĭ din Pozina. 365. Domnul lor a fost Ştefan feciorul luĭ Neeman. 419.

Troada saŭ **Troia.** De aci s'ar fi trăgând Romaniĭ. 13. Despre răsipa eĭ. 59. Cetate vestită în Asia. 90. Greciĭ Elladénĭ contra eĭ. 91. La Avlida, Greciĭ, hotărăsc dărâmarea eĭ 92. Priam a fost stăpânitorul eĭ. 93. Agamemnon vine împotriva eĭ. 94. Eneas după răzsipa Troadeĭ. 95. Pe la Troia, care se maĭ numea Ilion trec Scipioniĭ contra luĭ Antioh. 101. Istoria eĭ şi a resbeluluĭ eĭ o scrie Omir după 200 anĭ. 299.

Troadeniĭ. Din rĕmăşiţele lor spun uniĭ că s'ar fi pus temelie crăiiĭ Franţozilor. 12. Romaniĭ sînt din Ellinĭi Troadenĭ. 85, 99, 100, 104. Din aceiaşĭ seminţie cu Eleniĭ. 90. Intre ieĭ şi Elladeniĭ isbucneşte rĕsboĭ la 1193 a. Hs. 91. Eĭ aŭ maĭ avut rĕsboĭ, cu Iraclis saŭ Hercules, care a robit mulţĭ Troadenĭ şi i-a dus în Ispania şi Franţa, zidind cetatea Alexia. 91. Se hotărăsc să'l ajute pe Alexandru Paris. 92. Sfatul lor. 93. Aŭ fost omorâţĭ toţi când aŭ pătruns Greţiĭ din Europa, în Troia. 94. Trogos şi Iustin, spune că aŭ scăpat numaĭ Eneas şi Antenor. 95. Eĭ rămân stăpânĭ în Latium. 96. Orbinus Raguzău, zice că se trag din Varvariĭ de peste Volga. 101. Eĭ îndeamnă pe Romanĭ să supue Asia. 101. Privesc pe Romanĭ ca pe urmaşiĭ lor, spune Iustin. 102. Franţoziĭ ar fi născuţĭ din ieĭ. 177.

www.dacoromanica.ro

Troglodite. Gloverie spune că locul Schythieĭ cu felurite némurĭ se desparte, din carii (deosebĭ de Troglodite) maĭ vestiţi sînt Dachiĭ. 65.

Trogus, scriitor. 67. Ce spune Iustin după Trog. 71. Dachiĭ se trag din Daaiĭ şi Daviĭ 74, 76. Ca şi Justin, spune de plecarea luĭ Antenor şi a luĭ Eneas, spre Italia. 95.

Troia. Veḑi *Troada.*

Troianul, care se află în ţara nóstră, se crede că l'ar fi făcut Traian în trecerea sa contra Asieĭ. 192.

Troilo. Constans împĕratul fù omorât în Siracusa la 668 de un Andreĭ fiul luĭ Troilo. 335.

Trovur fratele luĭ Ruric, s'a aşezat în Izbooc, cetate. 372.

Tudertina, aci zice Victor că s'a născut Traian. 193.

Tur-Arăpeştĭ scriitorĭ, ne apără. 24.

Turbanţiĭ. Cfestorul Turbanţilor e amintit într'o inscripţie din Dacia. 161.

Turcescĭ. Veḑi *Turceştĭ.*

Turceştĭ. Armele turceştĭ aŭ mers în Arabia. 19. Scriitorĭ de aĭ lor apără pe Romano-Moldo-Vlahiĭ. 24. O parte din Misiĭ, se chémă acum cu nume turcesc, Dobrugé. 68. Ce a luat Chesariul de la Sultanul turcesc, în pacé de la Pazarovţĭ. 69. Stăpâniri turcescĭ. 106, 107. Numele Românilor la scriitoriĭ turcescĭ. 307, 474. Suleiman, sultan turcesc, ia Buda. 355. La 1078 ósté turcéscă prinde pe Mihail. 387. Athatin, la istoriciĭ turcesoĭ, e numit Alaiddin. 433. Impăraţi turcescĭ. 435. Istoriciĭ turcescĭ. 435, 436. Despre némul turcesc. 438. Dara, la istoriciĭ turcescĭ se cheamă Nahrà. 439. La 1300, móre Alaiddin sultanul turcesc. 440. Despre faptele Turcilor în bibliotecile turcescĭ şi cele creştinescĭ. 441. Sultanul turcesc, Suleiman, ia Malta. 451.

Turchistanul, parte din Schythiia asiatică. 61.

Turciĭ. Eĭ aŭ înghiţit multe crăiĭ ale résăriturluĭ şi apusuluĭ. 19. Suleiman a fost «Ulisis» al lor. 22. Fără Bogdan, fiĭorul luĭ Ştefan Voda Marele pacea Chreştinilor cu Turciĭ ar fi fost mórtă. 23. Turciĭ ḑic munţilor «Cenghiĭ, «Despot ĭamlasi». 64. Turciĭ fac pace cu Nemţiĭ la Pasarovitz. 69. Ostaşiĭ viteranĭ › eraŭ la Romanĭ, cum sînt oturaciĭ la Turcĭ. 83. Aŭ avut résbóie cu Româniĭ şi sânt de un ném cu Tătariĭ. 106. Românii li sânt tributarĭ. 106, 107. Enea Sylvius, réscólă printr'o carte, pe creştinĭ în contra lor. 115. Sarniţie spune că ieĭ ar fi de origină Sarmatică şi că numesc pe principiĭ lor, Voevozĭ. 131. Eĭ numesc pe comandantul de Gálata, şi pe alţiĭ a altor tîrgurĭ, Voevoda. 131. Pe ieĭ orânduiala cerească îĭ face stăpâniĭ Evropeĭ, Asieĭ şi Africeĭ şi aĭ cetăţiĭ luĭ Constantin Marele. 170. Eĭ avut întâiul împărat pe Osman. Scriitoriĭ elinĭ nu îĭ arată biruitorĭ de multe orĭ. 174. Aŭ avut Sultan pe Suleiman şi aŭ ocupat Viena. 175. Din mâna lor, smulg Nemţiĭ, ţara Ungurésc, cetatea Temişuluĭ şi Beligraduluĭ. 176. Aŭ luat de la Grecĭ Ţarigradul. 183, 184. Aŭ avut rĕsbóie cu Leşiĭ. 224. Eĭ întărésc cetatea Soroca, contra Ruşilor. 224 Eĭ numesc Tîflis, apa Fasis. 227. Obluciţa e numită Isaccé

www.dacoromanica.ro

de către Turcĭ. 240. Numesc Bogazul, Bogaz-Hisar. 246. Eĭ ţin tóte cetăţile după margina Dunării. 255. Eĭ numesc Seremovasi cetatea Sirmium. 267, 273. Sub a lor stăpânire este Dachia mălurósă şi muntósă. 281. Numesc Moldova. Cara Bogdan şi pe Moldoveni, Bogdanlu. După numele dat de Turcĭ numesc şi Tătarâĭ. 306. Eĭ daŭ numele de Cara iflac şi Ac iflac, şi cara vláh. 306. Turciĭ aŭ luat pilda pedepseĭ cu Ţeapa, de la Slavĭ. 316. Eĭ numesc Cursuilù, cetatea Hersonul. 320. Eĭ numesc Tuzla, cetatea Almirina. 323. Eĭ numesc Halchidonul, Cadichion. 331. Iraclie a avut Turciĭ în Asia cu plată, insă eĭ l'aŭ înşelat. 333. Eĭ împreună cu Ungurii sunt trimeşĭ de către Leon contra luĭ Simeon domnul Bulgarilor. 356. La cetăţile lor Gherci şi Taman s'aŭ aşeḑat Polovţiĭ. 365. Să nu-ĭ lase să treacă Dunărea a dat ordin luĭ Petăr al Bulgarilor, Nichifor Foca. 369. Cu eĭ (adică Ungurii) se însoţesce Svetoslav de pradă Thrachia. 370. Zic Duragĭ cetăţii Dirachion. 376. Eĭ sunt bătuţĭ de către Dioghenis împĕratul. 386. Turciĭ carĭ astăḑĭ ţin împărăţia Ţarigraduluĭ se numesc Aliosmanĭ. Pe eĭ tătariĭ de pe Volga îĭ numesc Caracalpachĭ. 387. Cu ajutorul lor, Nichifor Votaniatis prinde pe Mihail şi-l călugăreşte. 387. Suliiman Domnul lor. 388. Eĭ apucă în Thrachia cetatea Sozopolis, însă în curând sunt scoşĭ. 388. Eĭ numesc Zagara pe Zagora. 406. Numesc Ipsala pe Chipsala. 415. Eĭ numesc Tecchirdagă, Rodostosul. 415. Turciĭ trimişĭ în ajutorul luĭ Alexie, prind câţi-va Vlahĭ. 415 Ce era la eĭ Junicar Agasi. 416. Numesc Chiosténgé pe Constanţia. 419. Aveaŭ giamie în Ţarigrad. 421. Eĭ numesc Siros, cetatea Serras. 428. Numesc Iregle cetatea Perinthul. 432. Arcadiopolis e numit Burgaz, Misina, Cănăclă, şi Athira e numită Chiuciuccemegé. 432. Sunt trimeşĭ în ajutorul luĭ Alexie Anghel. 433. Eĭ biruiseră întâĭ pe Romeĭ, dar fug vĕḑênd mort pe Sultanul lor. 433, 434. Cel dintâiu împărat al lor. a fost Osman. 436. Ei nu sunt turcĭ ci stăpânii Turcilor. 438. Ei numesc Azerbaiğan, Midiia. 439. Alaidin era Domnul lor. 439. Alaiddin urcă pe Osman la stăpânirea lor. 440. Óstea lor, e făcută una cu a Oguzilor, de către Osman. 440. Eĭ iaŭ Caliupolis. 441. Eĭ ziceaŭ sangĭac Beg Banuluĭ. 469.

Turcmenii se numesc părţile Asieĭ în care ies Turciĭ. 438.

Turingia locuitorĭ eĭ iaŭ numirea de Franconiĭ. 277. In ea vine Attila, şi aşază sfatul la cetate Insacon. Ea este a familiilor Saxoneşti şi se cuprinde între Misia, Brunsvig, Hassia şi Franconie. 285. Henric prinde pe Hatmanul oştilor, Marhion de Turinghia. 383.

Turinghii, vin la Sicambria, chemaţĭ de Attila. 283.

Turnul. Despre Turnu-Severin. 230, 318. Irodot pomenesce şi de facerea Turnuluĭ Vavilonuluĭ, 233, facut de Traian, pre acesta şi altele de prin pregiurul luĭ, Iustinian împĕrat, li-aŭ dat Anţilor şi Sclavinilor. 317, 318. Turnurile facute de Iustinian. 321. Despre Turnul ce se chiamă Iudeul. 342. La

www.dacoromanica.ro

finele véculuĭ a XII-a cetatea Anhialul e întărită cu turnurĭ. 408.
Turnul Severin, împotriva pragurilor Dunăreĭ saŭ Porţeĭ de fier. 230. Veḑĭ şi *Severin.*
Turnus, regele Rutulilor, fusese logodit cu Levania, fiica luĭ Latin. 95. Merge cu rĕsboĭ în contre luĭ Eneas şi Latin, dar e bătut şi a perit în luptă. 96.
Turnu Vavilon. Veḑĭ *Vavilon*
Tuzla numesc Turcii eetaté Almirin. 323. Este în Crâm. 323.

Ţ.

Ţara. Barbarilor le plăceaŭ ţĕrile române. 11. Cum a fost coprinsă «ţara Franţozască.» 12. Despre înstrăinarea luĭ Eneas în ţara latinéscă. Cum era Dachia faţă de cele-lalte ţĕrĭ, cu carĭ era guvernată împreună. 16. Cum aŭ vroit Turcii a cuprinde ţĕrile creştine. 20. Hronicul ţĕreĭ Românescĭ. 57. Se va pomeni ţĕrile însemnate din Schythia. 60. In Tătărâmé asiatică ce ţĕrĭ sînt. 61. In Sarmaţia evropască sînt amândouĕ ţĕrile leşescĭ. 61. Ţĕrile Moldoveĭ făceaŭ parte din Dachia. 62. Când aŭ scris Stravon şi Dionysie aŭ fost şi altă ţară sub hotarele Ghermaniiĭ 64. Unde a fost ţara Iazighior, 65, şi unde Maramorăşuluĭ şi Ardéluluĭ. 65. Vechile nume ale ţĕrilor carĭ de demult se cuprindeaŭ în Dachia. 66, 67, 68, 69. S'a arătat ţĕrile Dachiiĭ, maĭ 'nainte. 70. «Ţara care aŭ fost a Ghetilor, după acéĭa Dachiĭa s'aŭ chemat». 71. Se socotesce că încă până a nu veni Gotthiĭ în ţara acésta de aicĭ, se chiăma Dachiĭa. 74. Parviĭ eraŭ până în ţara Ariana. 74. Despre ţĕrile barbarilor. 75. Prin ce ţĕrĭ treçe pădurea Herţineĭ. 76. Zonora spune că Avgust Chesarĭ aŭ supus multe noróde din ţara Panonilor. 78. «Rămăşiţa Dachilor» ar fi trecut spre fundurile ţĕreĭ ungurescĭ. 83. Ţĕrile Ellinilor. 88, 89, 90, 91, 92. Antenor în ţara Veneţiianilor . 95. Enias în ţara Laţium. 95, 102. Dachia a fost unde's acum ţĕrile nóstre românescĭ. 104. Panonia 'ĭ ţara unguréscă cé mare. 106. Starea ţĕrilor române. 106. Despre descălecarea din Ardél în Moldova şi ţara muntenéscă». 111. Povestea despre trecerea prin ţĕrile Românescĭ, a unor armate romane, de demult. 113. Ţĕrile supuse de Flac. 118, 124. Obiceĭul roman la supunerea ţĕrilor. 118, 119. Ţĕrile Vlahilor. 126, 127, 156, 157, 159. In ţerile în care aŭ locuit Dachiĭ, — spune Sarniţie — aŭ fost şi Grecĭ, Italĭ, Sloveni. 132. Ţara Misia. 135. Povestea despre Laslăŭ, craiŭ în ţara ungurésçă. 136, 138, 140, 141, 144, 145 Solomon cu Gheiza şi Ladislav din ţara unguréscă. 147. Copulh întră în ţara Ardéluluĭ. 148. Bonfin despre prăpădirea domnuluĭ Hunilor în ţara unguréscă.

www.dacoromanica.ro

149. Coţovlachiĭ, din ţara grecéscă, sînt tot din Romanĭ 153, 466. Ce a făcut Traian, după ce a dezrădăcinat pe Dachĭ, din ţĕrile Dachiiĭ . 153, 156, 160, 189. De ce are Moldova, Herbul sĕŭ, Capul Bouluĭ· 155. Gheografiĭ tinerĭ, fac pe Plinie necunoscĕtor al ţĕrilor. 173. Ţĕrile păgânescĭ până la Egypt, Africa şi India sînt pline de robĭ leşescĭ şi rusescĭ. 176. Nemţiĭ apucă ţara unguréscă. 176 Cum se procede la falsificarea ideilor despre ţĕrĭ, mărĭ, locurĭ, etc. 178. Descălecatul ţĕreĭ Moldoveĭ. 179. Hotărârea ţĕreĭ Moldoveĭ. 179. Inceputul Hroniculuĭ ţĕrilor românescĭ. 181. Traian ia ţara Mesopotamieĭ. 191. Despre Traianul care trece prin ţara nóstră. 192. Némul românesc din ţĕrile carĭ formaŭ, odată, Dacia. 195. Adrian părăsesce ţĕrile cucerite, în Asia, de Traian. 196. Marco Avrelie ar fi, supus nisce ţĕrĭ, de ar maĭ fi trăit. 201· Despre Turnul Severinuluĭ din ţara muntenéscă. 204. Schytiĭ aŭ jecuit multe ţĕrĭ. 209. Emilian în ţĕrile Schythilor. 210 Zonoras spune că Avreleus era din ţara Ghetiiĭ , Αὐρίολος δὲ ἐκ χώρας ὢν Γετικῆς . 212. Dacia era o ţară fórte de folos împĕrăţieĭ. 216. Ce spunea Preda Stambol Román, din ţara Munteniască. 217. Tătariĭ aŭ făcut pradă în ţara Pontuluĭ şi a Chilichieĭ. 223 Apărarea ţĕrilor nóstre de Tătarĭ. 224. Fasis, desparte ţara Gĭurgiilor de Armeniĭa. 227, 242. Liciniŭ stăpânind ţĕrile luate de la Maximin. 238. Asia avea 25 ţĕrĭ. iar Pontul 5. 242. Pentru ce s'aŭ numarat acéste ţĕrĭ, şi s'aŭ însămnat despărţiré împĕrăţiiĭ. 243, 244. O monedă aflată în ţara Moldoveĭ. 248. Constande, sînt nisce banĭ carĭ de şi se fac în alte ţĕrĭ unde nu se numesc ast-fel, aşa sînt numiţi la noĭ. 249. Unde e ţara numită Panodachia. 250. La 367, Valens trece în ţĕrile barbarilor. 254. Dachia era ţară de câmp. 256. Dachia pe la 378, e arătată ca o ţară ţinută de Romanĭ şi prădată de Gotthı. 257. Theodosie, ia de la Gotthĭ, ţĕrile apucate de eĭ. 258, 265, 270. Dachia póte că n'ar fi putut a maĭ sta sub Romanı fiind ţara cea maĭ depărtată de centrul împĕrăţieĭ. 266. Gotthiĭ stapâneaŭ de la ţara Franţozilor până în hotarele Dachieĭ , spune Procopie. 267. Visegotthĭ ţineaŭ, cel puţin, o parte din ţara unguréscă. 269. Panonia era ţara între Dunăre şi Sava. 273. Aŭ fost multe răzbóe spre părţile ţĕreĭ ungurescı. 273. Alaric prădéză ţara grecésca. 374. Bonfin despre cuprinderea de către Hunĭ a Panonieĭ şi a ţereĭ Dachilor. 281. Panoniile sînt ţerĭ bogate. 282. Attila şi ţara unguréscă. 282, 283. Attila şi ţara leşască. 285. Sicambria unde'ĭ. 286. Uniĭ Hunĭ ajung până la ţara grecéscă, după mórtea lui Attila. 289. Despre ţara Dachieĭ şi Attila. 290. Dachia mălurósă era o parte din ţara muntenéscă. 294. Ce e Caĭa Zemle . 303. Iohan Bunn şi Gluverie despre locuitoriĭ ţĕrilor nóstre. 304, 305. Despre ţerile românescı. 305, 306, 308, 321, 322, 336, 338, 361, 384, 392, 395, 462, 463, 464. Radu Negru vine d'inspre ţara unguréscă. 307. Descălecatul ţĕreĭ leşescĭ.

www.dacoromanica.ro

311, 324. Hunii năvălind în Thrachia, omóră, între alţii, pre Diregătoriul aceleĭ ţĕrĭ. 316. Justinian ia, de la Gotthĭ, ţara Dachieĭ, spune Procopie 318. Ţara Dachieĭ. 318, 319. Boerimea ţĕreĭ de sus are mulţĭ mojicĭ podanĭ Ruşĭ. 325. Ce e postelnicul cel mare în ţara Moldoveĭ. 326. Istoricii spun numaĭ despre oştile ce păzeaŭ ţĕrile de peste Dunăre. 327. Némurĭ varvare în ţara unguréscă, la finea secolului al VI-a. 330. Iraclie ia, de la Perşĭ ţĕrile ce aceştia le ocupaseră. 334. Constans împĕratul pradă ţara Sclavinilor. 335. Serachéniĭ luaseră multe ţĕrĭ de la împĕrăţie. 337. Constantin întră în ţara Bulgarilor. 349. Carolus ia zălog pe fecioriĭ de Domnĭ Saxonĭ, luându'ĭ din ţara lor. 350. Vasilie Machedon ia multe ţĕrĭ şi cetăţĭ de la Serachénĭ. 354. Bulgariĭ, chemaţĭ de Arnulf craiul, pradă ţara Ghermanieĭ şi Galieĭ. 355. O parte din ţara unguréscă era Panodachia. 356. Ihor pradă ţara Paflagonieĭ şi altele. 357. Peste ce ţĕrĭ s'aŭ întins Pecenegiĭ 364, 365. Povestea cu aducerea tâlharilor de la Râm în ţara Ardéluluĭ. 366. Ruşiĭ, cu nisce conducătorĭ aĭ lor, cad asupra Bulgarilor şi uitându-şi de ţara lor, rĕmân acolo. 369, 370. Óstea luĭ Iovan iese din ţara grecéscă. 376. Ţara Bogdania, la Leunclavie, după Chedrinos. 377 La îmmormântarea luĭ Ştefan cel sfânt s'aŭ adunat şi ómenĭ afară din ţara unguréscă. 379. Pazinachiĭ şi ţara Bosnieĭ. 382. Când era Solomon craiŭ în ţara unguréscă. 383. Sub Mihail Parapinachie, némul Crovaţilor întră în ţara bulgăréscă. 386. Ţara unguréscă la anul 1116. 388. Vladislav din ţara leşéscă şi Conrad împĕrat. 390. Pazinachiĭ, pe la anul 1183, întră în ţĕrile împĕrăţieĭ. 391. Batie trece în ţara unguréscă, la anul 1242. 393. Vlahiĭ locuesc şi în ţara grecéscă 397. Misia e dincolo de Dunăre. 398. Isachie Anghel pune dajdie pe tóte ţĕrile. 400. Vasile Bulgarocton ameninţă şi ţara Vlachilor. 403. Vlahiĭ şi cu Comaniĭ, pe la anul 1190, pustiesc ţĕrile imperiuluĭ de Ţarigrad. 407. Impĕratul Isachie Anghel se duce în ţara unguréscă. 409. Coţovlahiĭ, din ţara grecéscă, sîot până astă-dĭ. 414. Ioan Alexie cuprinde ţara Smolénilor. 418. Ioan, Domnul Românilor şi ceĭ ce apucaseră părţĭ din ţara grecéscă. 425. David, din némul Commnenilor, ocupă ţara Frighieĭ şi altele. 427. Ioan al Românilor şi ţara Tessaloniculuĭ. 428. Belh, în ţara Horasan. 436. Ţara Mosculuĭ, ţara leşéscă şi cea nemţéscă sînt prădate de un han tătăresc. 437. Ţărĭ supuse de Genghiz Han. 439. Osman şi ţara luĭ Alaiddin sultan. 440. Murad supune între altele, ţara muntenéscă. 441. Craĭ din ţara unguréscă. 442. Ladislav adaogă, între altele, ţara ruséscă, la stăpânirea sa. 444. Batie în ţara unguréscă. 445, 447, 448, 449, 450, 465. Ţara ungurésca sub Andreiŭ al II-a. 445, 446. Tătariĭ trec în ţara unguréscă, prin cea leşéscă, 449, şi cea ruséscă 450. Bela luând Stiria sub stăpânire, se întórce în ţara sea unguréscă. 451. Cruciaţii ar fi primit, în dar, de la Bela multe sate şi

www.dacoromanica.ro

oraşe în ţara ungurésca. 452. Când a venit Batie, în ţara ungurésca, ar fi fost craiŭ, Vladislav. 455. Batie pradă ţara Mosculuĭ, ţara leşéscă şi cea ungurésca. 456. La venirea luĭ Batie, în ţara ungurésca, nu era craiŭ nicĭ Vladislav, nicĭ Laslăŭ. 458. Statul ţĕrilor românescĭ, după prada luĭ Batie. 461, 463. Carolus ia Severinul, de la Domnul ţĕreĭ Vlahieĭ, spune Bonfin. 467. Baniĭ ce stăpânesc în ţara muntenéscă. 468. Ţĕrĭ de sub stăpânirea crăieĭ ungurescĭ. 469. Hronicul ţĕreĭ muntenescĭ şi cel moldovenesc despre Radu Negru, Dragoş Vodă, 469, 470, şi Basarabĭ. 470. Pecetea ţĕreĭ Moldoveĭ. 471. Hotărârea ţĕreĭ Moldoveĭ, scrisă de Cantemir. 472. Stăpâniri ale ţĕrilor românescĭ. 472, 473, 474, 475. Când s'a înturnat Bela, în ţara ungurésca, de unde fugise de Batie. 478. Radu Negru şi Dragoş Vodă în ţĕrile românescĭ. 179, 483, 484. Craiul sêrbesc ar fi trimis înapoĭ, în ţara sa, pe fata Domnuluĭ românesc. 480. Acel domn românesc era cu domnie întemeiată în ţara sa. 481. După prada luĭ Batie a fost domnie aşedată în ţara românéscă. 482.

Ţarigradul e luat de Latinĭ. 18. Peste munţiĭ Cenghĭ duce drumul din Moldova şi ţara Muntenéscă spre Ţarigrad. 64. Sardia, sub împărăţia Ţarigraduluĭ, Sofia s'a chemat. 66. Stăpânea Grecia, Macedonia, Peloponisul, ostróvele mărilor Mediterane, crăia Bulgarilor, Serbilor şi Ungurilor. 106. Cucerit de Sultanul Muhamed. 126. La Ţarigrad. 131. A avut împărat pe Isachie Anghel. 133. Impăratul luĭ, dă titlu şi corôna de craĭ luĭ Ştefan, craĭ bulgăresc. 140. Xifilin a fost patriarch Ţarigraduluĭ. 154. După zidirea luĭ, scriitorii Grecĭ vorbesc despre rĕsbóele Romanilor cu Varvariĭ. 174. De la Grecĭ l'aŭ luat Turciĭ. 183, 184. Apa Fasis n'ar fi la Boazul de la Ţarigrad. 227. Cetate făcută de Constantin Marele, numită şi Roma noua saŭ Constantinopolis. In ea, Constantin Marele a zidit o biserică. Zonoras însemnéza 5738 anĭ, de la fundarea lumeĭ, până la zidirea Ţarigraduluĭ. Valentie Mateĭ, 696 ceea ce a greşit. Aci Constantin Marele, mută scaunul de la Roma. 241. De la el în jos până la Bogaz era Propontida. 246. A fost luat de sultanul Mehmet. 246. Aci ocupă Iulian Paravat scaunul, după mórtea luĭ Constantie. 251. Pe când se întorcea aci, Iovian, urmaşul luĭ Paravat, móre la Danastana. 233. Aci se întórce Valens, victorios. 254. Inainte de a ajunge aci, Valens ernézá la Marchianopolis. 254. Aci vine Valens şi e ocărât de popor, pentru că a primit în ţară pe Varvarĭ. Din el ese Valens ca să bată pe Gotthĭ. Până sub el se duc Gotthiĭ victorioşĭ. 258. Marginile măreĭ dinspre Ţarigrad. 263. Theodosie după ce bate şi închee pace cu Athanaric se întórce la Ţarigrad. 265. Athanaric este îngropat cu tótă cinstea aci. 265. Theodosie vine în el. 270. Gaïna voeşte să ia Ţarigradul, capul luĭ este trimes aci 274. Din el e gonită Honoria. 282. Aci trimit Gotthiĭ, capul luĭ Dinzig. 292. Hunicmund nu e trimis aci. 292. Pâna sub el ajunge Theo-

www.dacoromanica.ro

doric Schytul. 293. Ca să-l scape de Varvarĭ, Anastasie pune să se facă un zid de la marea Négră la cetatea Silivriĭ. 312. Sub el vine Vitalian cu 60.000 Romanĭ. 312, 313. E înconjurat pe mare de Vitalian şi apoĭ pe uscat. 313. A avut patriarch pe Machedonie. 313. Vitalian nu rĕmâne aci. 313 Până sub el vin Sclaviniĭ, dar îĭ goneşte hatmanul Ioan. 317. Hagan, Domnul Avarilor, venise până la Ţarigrad. 327. Mavrichie chémă pe Priscus la Ţarigrad. 328. Mavrichie era să fugă din Ţarigrad. 329. Foca vine cu óste către Ţarigrad, Mavrichie fuge din Ţarigrad la Halchedon. 331. Iraclie vine la Ţarigrad. 332. Iraclie pléca de aci şi trece în Asia. 332. Hosroe îndémnă pe bulgariĭ Slavonĭ şi Hagan domnul Avarilor ca să înconjóre Ţarigradul. El este înconjurat de Hunĭ, cum ţice Zonora saŭ de Avarĭ, cum ţice Chedrinos, în unire cu Sclavoniĭ şi Ghepiziĭ, care după cum zice Zonora prin vitejia hatmanuluĭ Von saŭ cum ţice Chedrinos printr'o minune a scăpat. 333. Iraclie trimete aci o parte din armată. 333. In timpul înconjurării Ţarigraduluĭ s'a ţis rugile Acathistul. 333. Iraclie se întórce la Ţarigrad după ce bate pe Perşĭ. 334. Constantin fiul luĭ Constans vine la Ţarigrad şi omóră pe Mizizie. 336 Este înconjurat 7 anĭ de Serachenĭ. 337. O Publică ce ţinea de Ţarigrad. 338. Iustinian şi Ţarigradul. 339. Apsimar vine la Ţarigrad şi prinde pe Leontie. 340. Iustinian cu armată bulgară vine contra luĭ şi-l înconjóră. 341. Iustinian după ce este bătut vine înapoĭ la Ţarigrad. 341. Filipic trimite 73 de miĭ de vase pline cu copiiĭ Crâmenilor la Ţarigrad însă pe drum se îneacă. 342. Filipic vine la Ţarigrad şi omóră pe Justinian. 343. Zonora spune că Bulgariĭ aŭ pustiit până sub Ţarigrad. 343. Contra luĭ Artemie vine cu armate bulgare. 344. Constantin Copronim se întórce la Ţarigrad. 346. Impăraţiĭ Ţarigraduluĭ caută a se încuscri cu Bulgariĭ. 346. Constantin după ce prădéză pe Bulgarĭ se întórce la Ţarigrad. 349. Vogoris domnul Bulgarilor în timpul Theodoreĭ şi luĭ Mihail merge cu óste contra Ţarigraduluĭ, însă el se întórce şi vine singur şi se botéză, după ce este gonit de la aĭ sĕĭ se întórce înapoĭ la Ţarigrad. Zonora spune că Ruşiĭ lovesc apróape de Ţarigrad. 353. Sinodul de la Ţarigrad, papa Nicolae l'a numit, Sinod diavolesc. 354. Bulgariĭ supăraţĭ de împăratul Ţarigraduluĭ. 356. Ruşiĭ cu Iugor lovesc sub Ţarigrad. 357. Zonora scrie că Olga Dómna Ruşilor vine la Ţarigrad şi se botéză. Theofilact, fiul luĭ Roman, patriarch al Ţarigraduluĭ. 357. «Dezbaterea» Românilor de sub împărăţia Ţarigraduluĭ. 359, 395, 399. Pe când domnia în el Mihail cu Theodora mama sa aŭ intrat Ruşiĭ în împărăţie. 372. Impăratul intră în el în care timp Iovan pradă Dirachion. 376. Vasile după ce bate pe Bulgarĭ intră cu mare poffală» în el. 376. Cu împăraţiĭ luĭ aŭ avut resboiŭ Valahiĭ. 376. Bulgaria era supusă luĭ. 378. De abia scapă în el Constantin Monomahul învins de Bulgarĭ. 380.

www.dacoromanica.ro

Contra luĭ vine pe mare Vladimir. 380. Cheghenis e adus la Ţarigrad. 481. Lângă el îşĭ aşéză tabăra Tatu voevodul Pazinachilor în unire cu Nestor. 387. Impărăţia sa o ţine Turciĭ de astăḑĭ care se numesc Aliosmanĭ. 387. Conrad merge contra Ţarigraduluĭ. 389. Ţarigradul a avut rĕsbóe cu Românii noştri, spune Nichita Honiatis. 390. A avut împărat pe Isachie Anghel. 396. La stăpânirea luĭ, aŭ fost parte din Vlahĭ. 397. Il apucaseră Frâncii de la Grecĭ. 398. Henric de frica Vlahilor, se întórce aci. 398. Din el ese cu armată Isachie Anghel. 404. Isachie Anghel se întórce la Ţarigrad. 406. Intorcêndu-se aci Isachie pune Hatman pe Aspiatis, contra Vlahilor. 407. Aci scapă Isachie de frica tătarilor. 408. De aci Isachie merge la Filippopolis. 408. Aci se întórce Isachie, de la Socrul sĕŭ Bela. Aci Alexie se scólá asupra luĭ Isachie şi îĭ scóte ochiĭ. 409. Auzind de rĕutăţile ce se făceaŭ aci, Henric vine asupra luĭ Alexie. 410. E luat de Latinĭ. Când Conrad şi Frideric trecuseră pe aci, suferiseră răutăţĭ de la impăraţiĭ Ţarigraduluĭ. 441. De aci scapă Ioan fratele luĭ Asan. 413 Aci se întórce Alexie şi desparte pe fata Protostratoruluĭ, de bărbatul sĕŭ. 416. Până sub el ajung Vlahiĭ şi Comaniĭ. Răsbóele Românilor cu împăraţiĭ Ţarigraduluĭ. 419. In el năpădeşte Balduin cu Veneţianiĭ. In el intră Isachie, cu ajutorul Latinilor. 420. Latiniĭ vor să-l cuprindă şi nu vor să iasă din el, până nu li se va plăti. In el era geamia Turcilor, Latiniĭ ies afară din el şi apoĭ îl atacă. 421. Impărat al luĭ se încoronéză Balduin după ce Latiniĭ îl cuprind. Alexie scăpase din el. 422. Aci se întorseseră grecii fugiţĭ cu Alexie Comnenos. 423. Aci fug Latiniĭ de frica luĭ Ioan 424. In el se închid Latiniĭ după prinderea luĭ Balduin. 427. E luat de Mehmet 427. Es din Ţarigrad Latiniĭ şi înconjură Udriĭul. 430, 441. Din el nu îndrăznesc să iasa Latiniĭ, şi avea patriarh pe Thoma. 430. Din el trimite óste Henric, în ajutorul cetăţilor. 431. Cetăţile din jurul luĭ. 432. In el Henric şade împărat. 434. Cetăţile din Crâm despre Ţarigrad, eraŭ ale Creştinilor. 437. Aliosmaniĭ, ce ţin aḑĭ Ţarigradul. 438. Cheia luĭ despre M. Albă, este Caliupolis. 441. Pe la anul 1186, Vlahiĭ se despart de la împărăţia Ţarigraduluĭ. 445. Pe când aci împărăţia Balduin al 2-a, Bela IV se reîntórce în Ungaria. 451. Cantemir are la Ţarigrad, Hronicul Muntenesc. 462. Pe când împărăţia în el Isachie Anghel, vin Latiniĭ. 466. Henric era împărat în el la anul 1210 şi a coprins şi cetaţile din Thrachia. 467. La 1266 greciĭ l'aŭ rĕscumpărat de la Latinĭ. 476, 477. Nichifor Grigoras spune despre rĕscumpărarea lui, Mihail Paleologul trimete pe fratele sĕŭ Alexie Stratigopulos contra lui şi el îl cucereşte din nebăgarea de sémă a Latinilor Alexie chémă din Nichea pe Mihail şi'l pune în scaun la Ţarigrad. El a fost stăpânit 58 anĭ şi 3 lunĭ de Latinĭ. 476, 477. Aci e trimis Ştefan cu feciorii sĕĭ Duşum şi Duşan. Aci trăind 5 anĭ, Sf. Niculaĭ, îĭ rĕdă ochiĭ luĭ Şte-

www.dacoromanica.ro

fan. De fata împĕratuluĭ luĭ, se simte vrednic craiul sirbesc. 481.

Ţărigrădenii. Justinian voeşce să-ĭ omóre pe toţi. Eĭ ridică pe Leontie de împĕrat. 339. Eĭ se învoesc cu Bulgarii, carĭ trădiază pe Artemie. 314.

Ţelius Rufus a fost consul cu Pomponie Flaccus Greţinus la 17 d Hr. 122.

Ţerberiĭ. «Lătrăturĭ de Ţerberĭ. 9.

Ţiganul. Socotéla luĭ Orbinus Raguzău, s'ar prinde ca şi cum s'ar ḑice, că Ţiganul e părinte Judeluluĭ. 101.

Ţigănesce. *Rĕŭ se prinde mano, ţigănéşte*, cuvêntul luĭ Costin Logofătul. 295.

Ţimbriĭ. In contra lor, ordonă Attila să meargă Hatmaniĭ. 285. Din eĭ aŭ eşit Pecinighiĭ şi Polovţiĭ. 362, 364.

Ţinsoria. La ce an a fost Valerie Flaccus în cinsté Boeriiĭ, ce zic Ţinsoria.» 119.

Ţiţeron. Ţiţeron şi Lucţine. 5, 10. E comparat în Pridoslovie cu Demosthenes, 5, şi ni se spune că un orator ca el adecă nicĭ maĭ de nainte aŭ văzut Roma, nicĭ pe urmă ĭ-a sta să maĭ vază. 6, 7. El e scriitor Latin. 55. Pentru a arăta cum a învĕţat Cicero în Greţia , e citat Plutarch. 87. Vorbind de familiĭa Flachilor arată că «Ţiţeron ritoricul cel mare aŭ avut oraţie» pentru Flaccus, fiul luĭ «Valerie Flaccus.» 121. Uniĭ îl aduc împotriva luĭ Diodor şi Theopomp. 173.

U.

Udriănaniĭ se închină luĭ Henric. 432.

Udriĭul e înconjurat de Gothiĭ, dar neavênd arme, se retrag. 257. Gotthiĭ îl încojóră din noŭ, dar nu-l pot lua. 257. Vlahiĭ cu rugămintele Grecilor scapă Udriĭul din mânile Latinilor. 298, 399. Isachie Anghel cu armata porneşte către Udriĭul. 404. Isachie se întórce la Udriĭul. 406. Vlahiĭ navăleaŭ până sub Udriŭ. 409. Româniĭ gonesc pe Latinĭ dinprejurul luĭ. 424. Îl ţineaŭ Grecii. 425. E înconjurat de Eric Dandal cu Veneţianiĭ. 425. Henric îl înconjóră maĭ strîns de cât Balduin. Tabăra luĭ de aci, o înconjóră Ioan Alexie. 430. La 1206, Ioan Alexie trimite óste asupra luĭ. 431 Theodor Vrama, era hatman în aceste părţi şi e bătut de Tatarĭ, care cuprinde tóte cetăţile din prejurul luĭ. După plecarea luĭ Ioan, locuitoriĭ Udriĭuluĭ se închinâ luĭ Henric. 432. Până sub el prădează Suleiman. 440. E luat de Turcĭ. 441.

Ufila, episcop, împăcă pe Fritigernis cu Athanaric. 262

Ugro Vlahĭ numesc Grecii pe Românĭ. 306. Domniĭ în Diplomatele lor, numesc ast-fel. Greciĭ le-aŭ dat acest nume, póte pentru că Românii sânt aprópe de Ungaria saŭ pentru că Radu Negru a venit din Ungaria. 307.

Ugro-Vlahia numesc Greţii, ţara Moldovénilor şi Munténilor. 306, 308.

www.dacoromanica.ro

Uhrebélii (Unguri albi), popor supus de Svetoslav. 373.

Ulisis. Romano-Moldo-Vlachii s'au arătat icóne vii ale strămoşilor lor Ahileus şi Ulisis. 19. Ulisis al Turcilor e «Suleiman». 22. A fost un conducĕtor al Grecilor din Evropa în războiul Troian. 93.

Ulissopolis. De aci, până la Gadurion, ţinea Hatmanul Godila. 315.

Ulmiton, zidită de împĕraţii Romani în fundul Schytiei. Au apucat'o Sloveniĭ înainte de Justinian şi au dărâmat'o. 155. Sclavonii după ce gonesc pe Romanii o coprind, însă în urmă sunt goniţi de Romanii cărora ei le zic Volohi. 323. Pe timpul lui Justinian, se chiamă Sf. Chiril. 323.

Ulpiana, cetate în Misia, descălecată de Traian, deosebit de cetatea-Ulpiana din Ardél, spune Bonfin. 157.

Ulpiana, cetate. Bonfin spune că a fost zidită de Traian în Ardél, deosebit de Ulpiana, cetate în Misia, colonie adusă de Traian. 157.

Ulpia Traiana, numeşte Traian Zarmizoghetusa, după cucerire. 83. Bonfin afirmă acest lucru. 261, 323. Astă-zi se numeşte Verhel. 474.

Ulpianesch. Despre un prefect al Ulpianeştilor, în o inscripţie din Dacia. 161.

Ulpie Traian, întemeiitoriul nostru» ia de la Decebal averile strânse de acesta din jafuri. 9. Era oştian ales, şi hatman iscusit. 14. Adrian nu póte ajunge la vredniciile lui. Traian aşéză în Dachia», Romani. 13, 15, 85, 104, 198. Theodosie e comparat cu Traian. 17. Va dovedi, Cantemir, precum cé d'intâi a Romano-Moldo-Vlahilor în Dachia descălecătură, să fie fost de la Traian Marele împĕrat.» 24. Hronicul de la el începe. 50, 57, 107. «Clavdie Ptolomeĭ pre la înpĕrăţia luĭ Traian au urmat.» 59. Până a nu întra sub stăpânirea luĭ, cu greu e a se sci în câte se împărţea Dachia. 66. Cum au scris scriitorii Grecĭ, denainte de Traian, despre Ghetĭ şi Dachĭ. 67. După biruinţa luĭ Traian asupra Dachilor, ţara acestora s'a împărţit în treĭ părţi. 68. Crăia Dachilor a stat până la el, şi până la omorârea luĭ Decheval de Traian. 77. Nerva adoptă pe Traian. 80. Traian bate pe Dachii şi pre Decheval. 81. Al doilea rĕzboiu cu Dachii şi facerea poduluĭ. 82. Cucerirea Zarmizoghetuseĭ, luarea comorilor luĭ Decheval, şi cucerirea definitivă a Dachieĭ. 83. Întórcerea la Roma, după biruinţa Dachilor. 105. Colonizéză Dachia cu Romani. 106, 111, 125, 153, 221, 222. Este întemeetorul Românilor. 106, 109, 128. Românii n'ar fi de la el. 110, 124, 135. Bate pe Parthi şi-l numesc Parthic. 118. Traian a venit la împĕrăţie la anul 98 d. Hs. după cum scrie Dion, Evtropie, Xifilin, Avrelie Victor. 123. După ce a biruit şi supus Dachia, tot Dachia s'a numit mai multe veacurĭ. 123. Sarniţie spune că a pus să scrie şi a aruncat în Dunăre 30 stâlpi, ca acolo să fie hotarele împĕrăţieĭ. 129, 159. El a isgonit locuitorii vechĭ aĭ Dachieĭ şi a împărţit'o, slujitorilor sĕĭ vechĭ, zice Sarniţie. 129, 160. Supune Dachia împĕrăţieĭ Romane, zice Evtropie. 129, 160. El întră în Dachia, la 100 anĭ

www.dacoromanica.ro

înainte de mórtea luĭ Stravon. 130. Stravon zice că a stârpit pe Gheţĭ şi Dacĭ şi a adus coloniĭ Romane. 15 130. La scriitoriĭ grecescĭ. 133. Sarniţie zice că coloniile aduse de el, aŭ fost întórse de Adrian în Italia. 134. Povestea spune că coloniile luĭ, Avrelie le-a trecut peste Dunăre. 150. Vopiscus afirmă acésta. Asemenea şi Sarniţie. 151. După el, urméză la tron, Adrian 151, 154, 197. Cea ce a adus el în Dachia, Avrelian a trecut peste Dunăre în Misia. 152. Din némul adus de el, sânt: Munténiĭ, Moldovéniĭ, Maramorăşéniĭ, Românĭĭ de peste Dunăre, şi Coţovlachiĭ. 153. Cel maĭ vechĭ scriitor, care se ocupă de Traian, este Dion, apoĭ Appian, Jornandis, Sparţian, Avrelie Victor, Procopie Chesarénul, Xifilin, Zonoras, Chedrinos, Coropalat, Parisiot. Evtropie spune că luĭ îĭ urméză Adrian. 154. Procopie Chesarénul, pomeneşte de cetăţĭ multe făcute de Traian şi reparate de Justinian. 154. El a zidit cetatea Capul Bouluĭ, podul de peste Dunăre, cu meşterul Apolodor Damaschinianul şi a zidit la fie-care cap al poduluĭ, câte o cetate: în Dachiia, cetatea *Poduri* şi în ceaĭ laltă parte, cetatea Theodora, spune Procopie. 155, 160. După Appian scrie Zonoras, că Traian a dus în triumful seŭ, soliĭ luĭ Decheval. 156. Bonfin spune că Traian a zidit cetatea Ulpiana în Ardél, şi Nicopolis pe malul Dunăreĭ. 157. Tot Bonfin spune că a zidit în Misia, cetatea Marchianopolis, după numele soreĭ sale. 158. Bonfin spune că a zidit podul peste Dunăre. 160. La Galaţĭ s'a găsit o piatră scrisă ast-fel: «Imp. Caesari. Div. filio Nervae Traiano Avgusto, Ger. Dacico: Pont. max. fael. P. Dict. XVI: Imp. VI. Cons. VII. P. P. Calpurnio, Marco, Aurelio, Rufo.» 161. Niculae Costin şi Miron Costin spune că după o înscripţie citită de eĭ pe un ban de aramă galbenă, Traian ar fi zidit o cetate în Dobrugé, după numele fetiĭ sale, Martia. 162. Romaniĭ descălecaţĭ de el, sânt Românĭĭ carĭ şi până azĭ trăesc în Dachia. 162, 200. Impĕraţiĭ până la el. 163. El este adoptat de Nerva şi la anul 98 vine la împĕrăţie. 167. De la el începe hronicul Moldovénilor. 179. A descălecat în Dachia, 181, 185, declară resboĭ Dachilor la anul 101 şi îĭ bate. 186. El bate a doua oră pe Dachiĭ, încheie o pace fórte favorabilă luĭ şi se întórce la Roma, însă cu condiţiunea ca să strice tóte întăririle după hotarele Dachieĭ. 187. Traian se ridică din noŭ contra Dachilor. 187. El aflând mórtea luĭ Longhin se hotăraşte să o răsbune îngrozitor. 188. El pune să facă un pod de piatră peste Dunăre în dreptul loculuĭ unde astăzĭ este Turnul-Severin, despre care ne vorbesce Xifilin. 189. Traian la anul 105 se luptă pentru a treia óră cu Decheval pe care îl bate cu desăvârşire şi după ce singur se omóră, îĭ iea tóte comorile carĭ eraŭ ascunse îă apa rîuluĭ Sargheţiĭ apoĭ se întórce triumfător la Roma, lăsând armată în Dachia. 189, 190, 192. El voeşte să mérgă în Asia contra Armenilor şi Parthilor de peste Evrath. 190, 192. El după cum

www.dacoromanica.ro

spune Xifilin, a trimis locuitorĭ din Roma ca să coloniseze Dachia şi să oprescă năvălirile Tătare. 190. Plécă cu armata contra armenilor carĭ se supun şi le transformă ţara în provincie mutând hotarul împărăţieĭ de la Tigru la Evratŭ, coprinḑênd Mesopotamia. După acea bate pe Parthĭ, senatul după cum ne spune Xifilin îĭ dă titlul de «Prea Bunul» şi «Parthic». 190 191. Dion şi Evtropie şi Xifilin mărturisesc cum că colonisarea Dachieĭ s'a întâmplat pe la anul 107 când a trecut în Asia. 192. A cucerit aprópe tótă Asia. 192. Se ḑice că el a făcut Troianul care trece prin ţara nóstră. 102. Victor ḑice că Traian s'a născut în cetatea Tudertina, iar Dion şi Evtropie ḑic că s'a născut în Italica din Ispania. 193. A fost de două orĭ consul; ca proconsul a stăpânit Ghermania. Nerva îl adoptéză de fiŭ şi vine la împărăţie după mórtea luĭ. Papa Clement, ne vrând să jertféscă Bozilor fu trimes peste marea Négră la Iberia (Giurgia). 193. Plinie cel tânăr scrie că fiind dregătoriŭ în Bytinia a întrebat pe Traian ce să facă cu creştiniĭ şi el rĕspunde să îĭ lase în pace, ḑice Evsevie. 194. Aflându-se în Antiohia s'a întâmplat un cutremur de pământ şi el a scăpat sărind peste feréstră. După ce el a bătut pe Dachiĭ a trecut în rĕsărit unde pre Iverĭ, Arméni, Collhĭ saŭ Mengrilĭ, Sarmaţĭ, Orhoenĭ, Arapĭ şi Bosforénĭ (Tătarâĭ de lângă Azac) ĭ-aŭ domolit. 194. El mergênd contra Parthilor, a luat Selefchia, Ctesifonul şi Vavilonul, a trecut marea Roşie şi prin hatmarul sĕŭ Martie Turbon, bate pre Jidovĭ carĭ locuiaŭ în Eghipet şi Chipros şi cari ridicaseră capul asupra Romanilor şi Grecilor. Xifilin şi Suida vorbesc despre acest măcel. Tiberian diregătoriul Siriiĭ scrie că a fost milos către creştinĭ. A înfrumuseţat Roma şi a făcut podul peste Dunăre. 194. Dion, Evtropie, Xifilin aŭ scris despre vredniciile luĭ. El voind din noŭ să mérgă contra Parthilor se îmbolnăvesce şi este silit să se întórcă la Roma, însă pe drum a murit la Silinunt, cetatea Chilichiiĭ la anul 117. Adoptéză pe Adrian cu o ḑi înainte de a muri prin mijlocirea Plotineĭ. Papa Grigorie Dialog se rógă pentru sufletul sĕŭ Ósele sale aŭ fost aduse la Roma. El este întemeietorul Românilor în Dachia a căror urmaşĭ se vĕd şi astăḑĭ a fi în Moldova, Muntenia şi Ardél. 195. Laudele aduse luĭ nu eraŭ plăcute luĭ Adrian. 196. Cetatea Severinuluĭ a fost făcută de Traian. 105. Romaniĭ aduşĭ de el în Dachia după 179 anĭ, sunt mutaţĭ de Avrelian în Misia. 218, 240. Istoriciĭ cată sá dovedéscă că Romaniĭ aduşĭ de el, s'aŭ şters. 230. Ca el vrea să se arăte Constantin Marele, ḑice Zosim. 240. A zidit în Dachia, cetatea Capul Bouluĭ, după care s'a luat Herbul Moldoveĭ. 249. Despre originea Românilor de la Traian. 260. Hotarele Dachieĭ cea luată de Traian. 164. Pretorie ḑice că el s'a luptat cu Gotthiĭ, nu cu Dachiĭ, şi că nu i-a putut supune. 279. Pretorie spune că el a făcut podul peste Dunăre ca să oprescă năvălirile Gotthilor, pe când ceĭ

www.dacoromanica.ro

l'alţi istoricĭ ḑic că el l'a făcut ca să intre maĭ uşor în Dachia. 279, 280. Romaniĭ aŭ stat în Dachia de la Traian până la Zenon, arată capitolele de până aci. 296. Despre turnul zidit de Traian lângă Dunăre, 317, şi despre cetatea zidită de el la Severin. 318 Cetăţi făcute de Traian 322. Gothofred, domnul Dachilor celor goniţi de Traian din Dachia, se aşeḑase la Ren. 350. Românii de la Traian. 463. Coloniile luĭ în Dachia. 464. Dachia încă înainte de Traian s'a fi chemat dintr'o parte a eĭ Molisdavia. 471.

Ulpius Traianus. Veḑi *Ulpie Traian.*

Ulyse. Veḑi *Ulisis.*

Unalia, hatman al Romanilor. Sarnitie spune că ar fi dintre Vlahĭ. A trăit pe timpul luĭ Honorie. 133.

Unde aŭ biruit Romanul, acolo aŭ şi trăit. Aşa a ḑis Seneca. 14.

Mórtea este maĭ cinstită şi maĭ plăcută de cât viéţa; acolo răutatea ce de-a sila, în bunătate se schimbă. 7.

Ungaria. Suleiman a domolit'o. 22. O parte din ea se cuprindea în Dachia. 61. Eneas Sylvius e trimis vestitoriŭ apostolicesc, în Bohemia, Ungaria şi Silezia. 115. Bonfin despre Ungaria. 281. Pe timpul luĭ Constantin Monomah, în Ungaria era craiŭ Petăr. 380. Huniĭ în Ungaria. 383. Titulatura luĭ Andreĭ, craiul Ungarieĭ. 446, 452. Tătariĭ pradaŭ ţările vecine Ungarieĭ. 450.

Ungu, popor care după uniĭ pare a fi Gog. 61.

Ungurenii, cariĭ sînt între Tisa şi Ardél, ţin împreună cu Moldovéniĭ, Munténiĭ şĭ Ardeléniĭ locul Dachilor. 65. Despre basna luĭ Simion ungurénul. 443, 446. Anton Bonfin era ungurĭan. 464.

Ungureştiĭ crăiĭ îĭ este pus începutul la 432, de către Unĭ. 12. Stăpânirea ungurésc㠠e speriată de Turcĭ. 20. Scriitorĭ de aĭ lor apără pe Romano-Moldo Vlachĭ. 24. Munţiĭ Carpaticĭ, pe cariĭ noĭ îĭ numim ungureşcĭ. 65. Bonfin era ungur. 65, 157, 181. Némurile ce aŭ locuit spre ţara Ungurésc㠠. 68. Olatul Temişvaruluĭ din ţara ungurésc㠠era în Dachia. 69. Rĕmăşita Dachilor s'a dus în fundurile ţĕreĭ ungureşcı, scrie Ion Sambuţie, în adaosul istoriiĭ ungureşcĭ. 83. Panonia 'ĭ ţara ungurésc㠠cé mare . 106.. Craiul unguresc, numeşce pre Domniĭ din Ardél, voevoḑĭ. 131. Povestea luĭ Simeon nu e luată din Hronicul unguresc. 136. Laslăŭ ar fi strigat în limba ungurésc㠠: Siretem, lângă apa, care acum se numesce Siret, şi care ar fi luat de atuncĭ acest nume. 137. Hronicul bulgăresc despre un Vladislav, din ţara ungurésc㠠. 140. Năvala luĭ Batie, pe când era Laslăŭ craiŭ în ţara ungurésc㠠. 141, 145, 447, 448, 449, 455. Boeriĭ ungurescĭ şi cetăţeniĭ ridică o statuă luĭ Laslăŭ 143. Povestea luĭ Laslăŭ e din istoria adevărată a douĭ craĭ ungurescĭ. 144, 459. Solomon cu fraţiĭ sĕĭ, se întorc biruitorĭ, în ţara ungurésc㠠. 147. Huniĭ, Comaniĭ, Amaxoviĭ şi Ruşiĭ ar fi prădat ţara ungurésc㠠. 149. Crăiĭa ungurésc㠠sub Turcĭ. 175. Nemţiĭ iaŭ ţara ungurésc㠠de la Turcĭ. 176. Ce făceaŭ Domniĭ Românilor când Tătariĭ voiaú a prăda ţara ungurésc㠠orĭ cea leşésc㠠. 224. Vise-

www.dacoromanica.ro

gotthiĭ ar fi cuprins ţara ungurésca. 269. Varvariĭ spre ţara ungurésca. 273. Bonfin, despre lucrurile ungurescĭ. 281. Olah, istoric unguresc, numeşce pe Vleda, Buda. 282. Huniĭ în ţara ungurésca. 282, 283. Munţilor Carpaticĭ, noĭ le dicem munţiĭ ungurescĭ. 286. Radu Negru a venit despre ţara ungurésca. 307. Avariĭ, Ghepidiĭ şi Sclavoniĭ s'aŭ revărsat în părţile ţărcĭ ungureşcĭ de sus. 330. Istoriile ungurescĭ despre Carolus Marele. 349. O parte din Dachia a rĕmas ţĕreĭ ungurescĭ. 356, 377. Taxis, craiul unguresc. 358. Peceneghiĭ, între altele, aŭ cuprins şi din ţéra ungurésca. 364. Despre Laslăŭ, craiul unguresc. 366, 393. După Gheiza, craiul unguresc, urméză fiul sĕŭ, Ştefan. 374. Despre Ştefan, craiul unguresc. 379. Despre Solomon craiul unguresc. 383, 387. Muntenia ar fi fost sub protecţia crăieĭ ungurescĭ. 383, 446 La 1116 în ţara ungurésca era craiŭ, Ştefan al II-lea. 388. La 1185, craiŭ în ţara ungurésca, era Bela. 391. Isachie Anghel, trece prin Sêrbime, în ţara ungurésca, la Bela. 409. Rândul crailor ungurescĭ. 441, 442. Istoriciĭ ungurescĭ. 444. Ricţiol, în ghenealoghia Crailor Ungurescĭ. 445. Bela şi năvala Tătarilor în ţara ungurésca. 450, 451, 452. Abraam Bacşaĭ în Hronologhiia Crailor Ungurescĭ. 450. Laslăŭ, numit craiŭ unguresc, de Simeon Măzacul. 453. Batie întră în ţara ungurésca la anul 6756. 456. N'a fost Laslăŭ în ţara ungurésca, când a venit Batie 458. Cum aŭ întrat Tătariĭ, în ţara ungurésca. 465. Româniĭ, trecând în Ardél, sînt opriţi de Bela. 466. Uniĭ Românĭ iaŭ protecţia crailor ungurescĭ. 467. Banatul Severinuluĭ şĭ craiĭ ungurescĭ. 468. Leunclavie, despre ţara ungurésca şi alte ţĕrĭ. 469. Întórcerea luĭ Bela, craiul unguresc, la crăia sa. 472, 478. Româniĭ pe vremea luĭ Ludovic, craiul unguresc. 475

Ungurii. De la eĭ sînt Batoriĭ. 25. Sub stăpânirea Ţarigraduluĭ. 106. Aŭ avut rĕzbóie cu Românii. 106. După Sarniţie ar fi ca şi Turciĭ, de origină Sarmatică. Eĭ numesc pe principiĭ lor, Voevozĭ. 131. Simion Călugărul spune că printre Ungurii din Ardél, aŭ remas ca locuitorĭ mulţĭ tălharĭ. 138. Ţara lor e devastată de Tătarĭ sub conducerea luĭ Batie, dar Ungurii cu craiul lor Laslăŭ, îĭ gonesc din ţară. 142, 143. Biruesc pe Unĭ la Doboc, lângă Muntele Herlem. 146, 147. Ladislav cu Ungurii aŭ biruit pe Unĭ. 148. Aŭ avut domnĭ pe Bela al IV-a, Solomon şi Ladislav, zice Bonfin. 145. Aŭ avut Hronice 174. Aŭ avut hatman pe Uniad. 174. Crăiia lor, pe timpul sultanuluĭ Soliman, e sub stăpânirea Turcilor. 175. Aŭ avut rĕsbóie cu Leşii. 175. Eĭ sunt urmaşiĭ Hunilor. 282. Un proverb al Ungurilor. 289. Aşeḑarea Ungurilor pe apa Tiseĭ. 311, 354. Faptele Ungurilor şi relaţiile lor cu Bizantiniĭ. 355, 356. Eĭ aŭ întrat de două orĭ în Italia. 3 7. Taxis Craiul lor. 358. Eĭ pustiesc de la Dunăre până la pădurea négră, însă Otton marele îĭ bat. 358. Veciniĭ Românilor despre apus. 362. Unguri numeşce

www.dacoromanica.ro

Zonora şi pe Turcĭ. 369. Svetoslav însoţindu-să cu Pazinachiĭ, Schythiĭ şi Turciĭ, aŭ intrat în Thrachia şi de tot aŭ prădat-o. 370 Botezul lor s'a arătat. 371. Aŭ coprins o parte din Dachia după ce s'aŭ întărit. 377. Uhrebéllii adică Ungurii albĭ 373. Gonesc pe craiul lor Petăr. 380. Isachie Comneno a purtat rĕsboiŭ contra lor. 382. Fac pace, 382, întră în Thrachia, însă sunt biruiţĭ de către Calo Ionis. 388. Tătariĭ aŭ dosădit sufletele Ungurilor. 449. Bela avea gâlcévă cu Ungurii săĭ. 450. Ungurii goniră pe Tătarĭ. 457. Ungurii aŭ început a lăsa sec Marţea. 459. După năvălirea lor o parte din Dachia de pe lângă Tisa aŭ ocupat'o. 463. Unniĭ maĭ pe urmă s'aŭ numit Ungurĭ. 464. Eraŭ prin Moldova înainte de descălecatul luĭ Dragoş Vodă. 471. Intre Românii descălecaţi în Moldova póte să fi fost şi Ungurĭ. 472. Cu Saşiĭ şi Românii în sfatul de obşte eraŭ. 473, 474. După voróva lor aŭ schimbat numele Bacăŭ în Bacov. 474. Românii, Ungurii şi Saşiĭ. 475.

Ungurĭia cé mare, caré ĭaste Pannonia. 17.

Unnesc. Carolus trimite pe fiul seŭ Carolus în ajutoriŭ Hanuluĭ Unnesc, împotriva Sclavonilor. 352.

Unniĭ, sînt împreună cu Gotthiĭ, Vandaliĭ şi Sclavoniĭ, părinţi de ţĕrĭ marĭ şi putĕrnice, 11; eĭ aŭ eşit din Asia, 12, şi aŭ dat pe la 432 nume crăiĭ Ungureşti», 12; aŭ prădat provinţii romane.» 17. Pretorie îĭ scóte d'intre Sarmaţi, iar Procopie Chesarĭanul îĭ cuprinde supt numele Massaghetilor.» 76. Eĭ s'aŭ luptat cu Romaniĭ la Tolosa. Rĕsboiul dintre Hunĭ şi Vandalĭ la începutul sec. V. 133. Domniĭ lor Ghĭula, Cutesc şi Ac, şi hatmanul lor Copulh s'aŭ luptat cu Ungurii, ce eraŭ conduşi de Solomon şi fraţii sĕĭ Ladislav şi Gheiza. Iştorisirea luĭ Bonfin, şi arătarea părţeĭ fastice din povestire. 145. 146, 147, 148, 149. Ladislav şi Uniĭ. 150. Până a nu năbuşi eĭ, tótă Dachia era plină de Romanĭ şi Sarmaţĭ, zice Bonfin. 158. Pe ieĭ, orânduiala cerească îĭ dă pradă. 170. Năvălesc în Europa de peste pustiile Volgăĭ, Maré Balticăĭ şi M. Caspiĭ. 174. De la Valentinian până la năpada Unilor. 253. Despre Unĭ 177. Vin din fundul hotaruluĭ Sarmaţilor cu Domnul lor, Valamir, cad asupra Gotthilor şi îĭ mută din loc. 255, 256. Rĕmân pe locurile Gotthilor, peste Nistru spre Nipru. 256. Câţi-va scriitorĭ zice că Dachia a fost câtva timp sub stăpânirea lor. Eşirea Attiliĭ cu Uniĭ şi câteva năpăqĭ a lor. 259. Eĭ venind din fundurile Sarmaţieĭ, trec Bosforul Chimeric, năvălesc cu Domnul lor Valamir asupra Ostrogottilor şi îĭ supun. 262. 268, Ostrogottiĭ aŭ rĕmas cu domniĭ lor sub stăpânirea Unilor. 263. Goţiĭ n'aŭ stăpânit Dachia sub Unĭ Împing pe Athanaric şi pe Fritigenis în Trachia. 264, 268. Eĭ nu stăpânesc pe Ostrogotthĭ de cât până la mórtea luĭ Attila, iar după mórtea luĭ s'aŭ ridicat contra lor cu Domnul lor Verimudis şi aŭ fugit în Galia, unde eraŭ Visegotthiĭ, aceste sunt afirmate şi de Iornand. 269. După fuga ostrogoţilor eĭ aŭ trecut în Panonia pe care aŭ stăpânit-o 50 de anĭ. 269,

www.dacoromanica.ro

273, 278. Socrat spune că Marţel să fi avut în armata sa câte-va pâlcurĭ de Alanĭ şi Hunĭ. 272 Mulţimea popórelor supuse de Hunii eraŭ spre Litfa şi să îndreaptă spre Silesia şi Saxonia. 273. Huldis domnul lor. 274. Uniĭ aŭ năvălit despre Schyţia. 277. Eĭ sunt siliţi de către Romaniĭ să trécă Dunărea înapoĭ şi să lase Panonia, eĭ aŭ trecut Dunărea spre părţile Austrieĭ fiind Panonia între Sava şi Dunăre, care astăḑĭ se chémă Sclavonia. 278. Eĭ sunt chemaţi de către Aetie hatmanul, contra tiranuluĭ Ion. 278. Pretorie, zice că Atila şi Balameber, craiĭ lor, aŭ biruit pe Gotthiĭ şi i-aŭ scos din Dachia. 279. Toţi istoriciĭ afară de Pretorie spun că eĭ pe Gotthiĭ nu din Dachia ci de la M. Azaculuĭ şi M. Négră i-aŭ gonit. 280. Despre eĭ scriŭ istoriciĭ Latinescĭ Elinescĭ şi Ungureştĭ. 281. Bonfin ḑice că din eĭ s'a născut Ungaria. 281. Mihaĭ Riţie Neapolitanul ḑice că eĭ trecênd Meotida a coprins întâiŭ ţara Gotthilor apoĭ pe Vesiĭ, Sidaliĭ şi cele douĕ Cumaniĭ albă şi négră şi trecênd Donul s'aŭ stabilit în Panonia la apa Tiseĭ. 281. Urmaşiĭ lor sânt Ungariĭ. 282. Domnul lor, Attila, e chemat de Honoria. 282. Voesc să lovéscă Misia şi Thrachia şi pentru asta, cuprind cetăţile de pe marginea Dunăreĭ. 282, 283. Theodosie trimite óste contra lor şi sânt opriţi. In al II-a an, trec în Thrachia, Iliria, Machedonia şi până la Greţia aŭ ajuns şi rĕutatea lor covârşia pe a Gotthilor. 283 In contra lor trimite Theodosie oştile de la Sichilie, şi ca să-ĭimblânzéscă, le dă bir, (veḑĭ Attila). 283. Eĭ pustiesc ţara Unguréscă, Italia, Dalmaţia, Litfania şi ajung până în Schythia. 283. Pentru rĕsboiul contra lor, Valentinian chiamă pe Aetie. 284. In partea lor se dă Arnighislie. 284. Craiŭ al lor se intituléză Attila. 287. O parte din ieĭ s'aŭ împrăştiat după mórtea luĭ Attila. 289. De sub jugul lor, ies Ostrogotthiĭ şi rĕmân strajnicĭ pentru Uniĭ. 291. Eĭ aŭ cu Gotthiĭ, rĕsbóie în Pannonia. 292. Sânt biruiţi. 292. Lovesc Dalmaţia şi sânt bătuţi de Theodomir, care prinde pe Hunicmund, craiul lor. 292. Eĭ prădézá Thrachia, scrie Chedrinos. 293. Sub stăpânirea lor era Schythia. 312. Sânt luaţi de Vitalian şi merg până sub Ţarigrad. 313. Eĭ se supun luĭ Justinian, spre Chedrinos. Crăiasa lor, Variza, împreună armele cu Romaniĭ. Ea avea 100 miĭ Hunĭ sub stăpânire. Gorda un crăişor al lor, de la Vosfor, se supune Romanilor şi se face creştin. Bozii lor îĭ arde Gorda. Eĭ se mânie, omóra pe Gorda, şi pun craĭ pe Moagheras. De frica oştilor luĭ Justinian, ieĭ se supun. 315. 200 miĭ din eĭ, Justinian îĭ pune în Thrachia. Aceştia se numiaŭ Coturgutiĭ Maĭ cumplit de cât ieĭ, pradézá Slaviĭ. 316. Uniĭ numiţi Sthlavinĭ, năbuşesc în Thrachia. 316. Lor le dă Justinian o parte din Dachia. 317. In potriaa lor sânt puşĭ Anţiĭ şi Sclaviniĭ. 318. Locuesc între Vosfor şi Hersones. 320. Aceştia sânt Huniĭ daţi Romanilor de împărăteasa Variza. 320. Eĭ ţin locurile de la Herson la gura Dunării. 320. Eĭ, zice Zonora că împreuna cu

www.dacoromanica.ro

Sclavonii şi Ghepizii intră în Thrachia şi apoi înconjóră Ţarigradul. 333. Slovenii îi gonesc de pe locurile lor, ei cer ajutor de la Carolus care trimete pe fiul sĕŭ Carolus în ajutorul lor şi ei bate pe pe Sclavonii şi omóră pe voevodul. lor Lehon, 351, 352, intră în împărăţia de rĕsărit, 360, ei cuprind ţara Muntenéscă care era sub protecţia Crăiii Ungureşti. 383. Ei apucasă ţara Dachiii care acum se chémă Valahia şi năvălesc în Ungaria. 383. Aŭ ocupat o parte din Dachia de lângă Tisa. 463. După ce aŭ trecut prin Dachiia aŭ trecut şi peste Dunăre. 464. S'a aşezat pe ambele maluri ale Dunării. 464.

Urechiă. Veḑi *Uréche.*

Uréche vornicul, zice despre Eneas Sylvius, în Predoslovia, că Vlahii aŭ luat numele după Hatmanul Flac. 118. A trăit pe timpul lui Aron Vodă Tiranul. 114. E citat de Sarniţie. 128. El spune că năvălind Tătarii în Ungaria, Ladislav cere ajutor de la împăratul Râmului, care îi trimite numai dintre tâlhari şi hoţi. Cu ajutorul lor, Ladislav bate pe Tătarî şi ajunge până la un rîŭ, pe care 'l numeşte Siretul, după Siretem placem. 136, 138. După el ia Simion Călngărul. 136. El scrie Hronicul Moldovei până la Aron Vodă. 180. Aduce alte basne despre Herbul Moldovei. 249. Despre Dragoş Vodă. 290, 325. Rodana, la Uréchiă, Rodna. 449 Povestea lui Simeon şi hronicul lui Uréchiă. 453. Singur mărturiseşce că nu este întâiul istoric al Moldovii şi înainte de el a fost Hronicul Moldovii. 470. Vechiul Hronic moldovenesc scrie viaţa Domnilor de la Dragoş Vodă până la Petăr Vodă Schiopul. 470. El pune eşirea lui Dragoş Vodă, la 6821 de la Adam, care e 1313 de la Hs. Hronicul lui vede greşala Domnului Moldovenesc. 483.

Urecheştii se trag din Corvinŭ. 26.

Uricul lui Roman-Vodă, de la 1392. 483.

Uzbecul. Alături cu el, sânt câmpii Capcaculuĭ. 438. Spre rĕsărit de balta Hiva, este împĕrăţia Uzbeculuĭ. 439.

Uzienii. Veḑi *Uziĭ.*

Uzii se mai numesc Tatarĭ. 383. In 1122 intră în Thrachia. 388.

V.

Vactunion. Aci se cobóră Protostratorul de la Vatrahocastron. 418.

Vag, apă peste care treceaŭ Varvarii, mergând spre Dunăre. 240.

Valahia. Veḑi *Volohia.*

Valahia mare şi mică. 65. Făceaŭ parte din Dachia 68. Se numea Moldova şi Muntenia. 110, 304. Eneas Sylvius zice că Dachiia a luat numele de Flachiia, după Hatmanul Flaccus, şi în urmă de Valahia. Uréche Vornicul, zice acelaşi lucru. 113. Dachia a luat mai întâiŭ numele de Volohie şi în urmă numele de Valahia. 123. Incepe de la muntele Orbal şi Pevchin, şi se întinde

www.dacoromanica.ro

de la Ardeal până la Marea Neagră. 126. Valahia mare, era Moldova, iar cea mică, Muntenia. 304, 305, 308 Pe cea mare, unii o pun în locul celeĭ micĭ. 308. Valahia din M. Neagră până în Tisa, s'ar fi chemat Galiția 452, 446. Batie nu póte să treacă prin ea. 448. Craĭ al ieĭ se întitulează Bela 4-a. 452.

Valahicesc. Numele Valahicesc. 109

Valamir, domnul Unilor. El îi conduce asupra Gotthilor. 255. Hunii cu regele lor Valamir supun pe Ostrogotthĭ. 268.

Valens. Traiul Romanilor în Dachia de la Julian Paravat până la Valens. 251. E luat tovaráș la impĕrăție, de către Valentinian. 253. Valentinian îl face Avgust 254. El merge asupra Varvarilor în Misia, trece Dunărea, îĭ bate, și se întórce cu isbândă la Țarigrad. 254. Mergând asupra Gotthilor, aceștia îl împedecă de a trece Dunărea și pe urmă trecând, îĭ bate și neajungând până la Țarigrad, iernează în Misia, la Marchianopolis. 254. El trece iarăși asupra Gotthilor, porecliți Gruthunghiĭ, îĭ bate și gonește pe Athanaric, Domnul Gotthilor, care rógă pe Valens de pace. 254. Porâncește luĭ Ecfatie și Leontie ca să șeazá pristavĭ. pentru zidirea unor cetăți pe malul Dunăreĭ, după cum spune Cuspin. 254. Chedrinos spune că sub el Gotthiĭ aŭ prădat nu numaĭ Dachia, dar și Schythia. 255. Nefiind acolo la mórtea lui Valentinian, oșteniĭ ridică împĕrat pe Valentinian cel tânar, pe care el îl primește la domnie, împreună cu Grațian. 255. Gotthiĭ cu domniĭ lor Frithighern și Athanaric, îĭ cer protecție. 256. Așează pe Gotthiĭ în Thrachia, însă nu și în Dachia. 256. Pune pe Gotthiĭ slujitorĭ și le dă hrană. 256. El ordonă Gotthilor să treacă Elespontul la Asia. Eĭ îĭ cer mâncare pe 2 zile, dar nu le dă. 256 Valens trimite voevozĭ asupra Gotthilor, dar voevozii sânt biruiți. Valens venind la Țarigrad, poporul îl ocărește că a primit Varvarĭ în țară. El pleacă asupra Gotthilor, dar e bătut, și rănit de o săgeată, întră într'o casă, căreia Gotthiĭ îĭ dă foc și el arde de viu, scrie Socrat. 257. Omorâse pe tatăl luĭ Theodoric cel Mare, fără nicĭ o vină. 258. Protecția luĭ este cerută de Fritighernis. 262. Visegotthiĭ cer de la el ca să îĭ primească în împĕrăția sa, el îĭ primesce și îĭ așéză în Misia și Thrachia. 262, 266. Domniĭ Gotthilor, Fritighernis și Athanaric împinși de Huuĭ trec în Thrachia, s'aŭ rĕsculat contra luĭ și l-aŭ omorât 264. După mórtea lui urméză Theodosie. 265. Sub el a coprins Gotthiĭ Dachia. 266. Despre luptele luĭ cu Grutinghiĭ vorbește Ammian 271. După peirea luĭ, Gotthiĭ aveaŭ Dachia sub dajde. 319.

Valens Duumvir, cetățean ce a tráit 30 de anĭ. Se găsesc pe o pétra din Dachia. 161.

Valentie Mathimaticul, însémna 696 anĭ la fondarea Țarigradului, ceea-ce e greșit. 241.

Valentinian. Până la el, drumul batut al Varvarilor, scrie Sarniție, a fost pe de-asupra Panonieĭ și merg spre Dunăre, peste apa Sola, Vag și Raba. 240 Romaniĭ în Dachia până la el

www.dacoromanica.ro

251. Stă la împărăţie la anul 364. Ia tovarăş pe frate-sĕŭ Valens şi îl face Avgust. 253. Bate pe Sarmaţi. Soliĭ Gotthilor vin la el în haine terfelite şi el de ciudă că s'a luptat cu aşa ómenĭ, leşină şi apoĭ móre. După mórtea luĭ oşteniĭ ridică la tron pe Valentinian cel tînăr. 255. Fiul luĭ Honorie, 276, rĕmâne la împărăţie cu mătuşa luĭ Plachidia. 277, 278. Sora luĭ, era Honoria. 282. Pe el vrea să-l biruească Attila şi Valentinian chiamă pe Aetie ca să se sfătuiască. 284. Luĭ îĭ scrie Attila să-l priméscă peste hotarele împărăţieĭ şi să-ĭ pregătéscă gazdă la Roma. 287. Simte vicleşugul luĭ Attila. 288. Avea hatman pe Aetie. 288. El trimite la Attila pe Papa Leon. 289. Pe sora luĭ o ceruse Attila. 289. E ucis de Annichie Maxim, în câmpia Marţiiĭ, la 459. După el rĕmâne scaunul liber, lunĭ 10, ţile 15. 209.

Valentinian cel tânăr e ridicat de ostaşĭ la împărăţie, după mórtea luĭ Valentinian, şi e primit tovarăş de Valens şi Graţian. 255.

Valeria. Panonia făcea parte din una din divisiunile imperiuluĭ Roman, până la Valeria. 242.

Valerie, împărat. Urcându-se pe tron ia tovarăş pe fiul sĕŭ Gallienus. 210. A fost bătut de Perşi şi prins de Sapor, împăratul Perşilor, şi omorât la 259. Patavie spune că la 260, 216, fiul sĕŭ a voĭt să-l rĕscumpere. 211.

Valerian Lichinic era gata să plece contra Perşilor, însă aude de mórtea luĭ Gallie şi voeşte să o rĕsbune de aceea porneşte cu óste contra luĭ Emilian, însă oşteniĭ omóră pe Emilian şi el vine la împărăţie. 210. Se luptă cu Perşiĭ, 211, dar e prins de aceştia şi chinut. 211, 216.

Valerie, nume care se dă de diferiţĭ scriitorĭ hatmanuluĭ Flac. 124.

Valerie, merge cu rĕsboiŭ în Sardia. 63.

Valerie Flaccus din familia Flacchilor a fost consul cu Clavdie Marţelus la anul 326 a. Hs. 119.

Valerie Flaccus din familia Flacchilor a fost consul împreună cu Otaţilie Crassus la anul 259 a. Hs. Pe timpul sĕŭ eraŭ resbelele cu Anibal, domnul Carthahineĭ. 120.

Valerie Flaccus din familia Flacchilor a fost consul cu Attila Regulus la anul 225 a. Hs 120.

Valerie Flaccus, din familia Flacchilor a fost consul cu Portius Cato la anul 193 a. Hs. A purtat resbele cu Annibal, după cum spune Livius. 120.

Valerie Flaccus, a fost consul cu Clavdius Marţelus la anul 150 a. Hs. 120

Valerie Flaccus, din familia Flacchilor a fost consul cu Crassus Muţianus la anul 129 a. Hs. 121.

Valerie Flaccus din familia Flacchilor a fost consul cu Marie al VI-lea la anul 98 a. Hs. 121.

Valerie Flaccus din familia Flacchilor a fost consul cu M. Hereneus la anul 91 a. Hs 121.

Valerie Flaccus, din familia Flacchilor, este tatăl luĭ Flaccus pentru care Ţiţeron a ţinut o oraţie. 121.

Valerius Flaccus. Veţi *Valerie Flaccus.*

Valşĭ, spune Leunclavie, că numesc Nemţiĭ pe Italĭ, Franţozĭ şi Valahĭ. 159.

www.dacoromanica.ro

Valthilor, familia domnitóre la Visegotthiĭ. 260.

Vandalesc. Procopie în cap. 3 scrie rĕsboiul Vandalesc. 269.

Vandaliĭ sunt părinţi de ţărĭ puternice. 11. Eĭ aŭ eşit din Scandia. 12. Ce spune Procopie în carte de rĕsboiul Vandalilor. 64. Făceaŭ parte din Varvariĭ Grecilor. 75. Tot un ném cu Gothiĭ, Visegothiĭ şi Gepiḑiĭ. 76. Luând pe Alanĭ, plécă de la Meotis la Ren. 76. S'aŭ luptat cu Româniĭ la Tolosa. 133. Orânduiala cerésc㠎ĭ dá pradă. 170. Aŭ năvălit în Evropa de peste pustiile Volgăĭ, marea Baltică şi marea Caspiiĭ. 174. Vandaliĭ împreună cu Cvadiĭ, Sarmaţiĭ, Sveviĭ aliaţĭ cu Marcomaniĭ sunt bătuţĭ de Marco Avrilie. 200 Impreună cu Ghepiziĭ făcuseră multă stricăciune. 228. Sunt bătuţĭ de Gotthĭ pe locurile Ghepidilor şi trec în Panonia, în locurile date de Constantin Marele şi staŭ până sub Arcadie şi Onorie, scrie Orosie. 239, 240. Sub Honorie, sunt chemaţĭ în Galia şi de aci trec în Ispania. 240. Locuiaŭ maĭ departe de balta Meotis. 261. Procopie Chesăreanul zice că eĭ locuiaŭ pe lângă balta Meotis şi din causa fómetiĭ a plecat pe apa Renuluĭ la Ghermaniĭ, pe care astă-zĭ îĭ numim Franchiĭ, trăgênd cu sine pe Alaniĭ. 269. Eĭ şi Sveviĭ aŭ coprins Galia în acelaşĭ an cu năvălirea luĭ Alaric în Italia, spun Idatie şi Isidor. 276. A triĭa pradă s'aŭ făcut de Vandalĭ cu Domnul lor Godighilil împreună cu Alaniĭ, Ghermaniĭ, Cvadiĭ, Marcomaniĭ şi Saxoniĭ, carĭi biruind pe Franţiĭ aŭ trecut apa Renuluĭ şi aŭ intrat în Galia, aŭ sfărămat Monguţia în cale, Vanghĭona s'a supus şi pe Remiĭ, Albianiĭ, Atrebatiĭ, Morénii Tornavéniĭ, Nemutiĭ şi Arghentorata aŭ jecuit. 275. Crăia lor. 277. Eĭ apucaseră Africa şi Carthagina. 287. Craiul lor în Italia era Ghenseric. 287. Ghenseric, domnul lor, dobândeşte biruinţă asupra hatmanilor luĭ Leon. 291. In mâinile lor cad 1000 vase, prin blestemăţia luĭ Vasilic, şi vandaliĭ se întăresc. 292. Iornand despre eĭ. 318. In contra lor, avea Iustinian rĕsbóie în Italia. 319. Contra lor este trimes Velisarie în Italia. 325. Eĭ sunt bătuţĭ de către Ludovic. 364. Contra lor merge Enric, Craiul Daniiĭ. 389.

Vanghĭona, cetate, s'a supus Vandalilor. 275.

Varad. Veḑĭ *Varadin*.

Varadin. Pe fata Episcopuluĭ de Varadin o răpeşte un Un, care e omorît de Ladislav. 146. Până aci prădéză Uniĭ cu Copulh. 148. Până aci prădéză Batie. 456. Aci era scaunul luĭ Ladislav. 456.

Varavista saŭ **Varuista**, a avut rĕzboiŭ cu Bastarniĭ. 78. Veḑĭ *Barabista*.

Vardas hatman trimes de Cimischi contra Ruşilor. 37.

Variaghĭĭ numele locuitorilor de maĭ înainte al Prusieĭ. 371. Aŭ fost goniţĭ de Novogrodéniĭ, Meriĭ şi Crivicii peste Baltica. 372. In neamul lor aŭ fost 2 ómenĭ maĭ de frunte Ascoald şi Dir. 372. Hatmanul lor, Vişat, merge cu Vladimir contra Ţarigraduluĭ. 381.

Variza, crăiasa Hunilor, îşĭ împreuna armele cu Romanii. Ea avea 100 miĭ Hunĭ sub stăpânire. 313. Huniĭ

www.dacoromanica.ro

daţi de ea sub Romani, locuesc de la Vosfor la Herson. 320.

Varna. Aci Vladislav a avut luptă cu Sultanul Baiezid. 174. Este supusă de Vlahii. 408. Ea este reluată de către Isachie. 408 E înconjurată şi după trei zile, luată de Ioan Alexie. 419.

Vartai popor din Illyria cu care s'a luptat Fulvius Flaccus, şi care îi a bătut. 121.

Varuista, al 2-a crai al Dachilor, numit de Justin, Varavista. 78. A avut resboi cu Bastarnii. 78. Despre el vorbesce Pretorie în lumea Gothilor. 78.

Varvaresc. Petavie ce spune despre némurile varvareşti. 12. Dachia era varvară. 15. Athanaric şi Fritigher. nis, «lepădând cé vărvăriască sălbătăcie» cu prietenesc picior aŭ trecut prin Dachia. 17. Despre limba vărvărésca. a Picinighilor. 18. Cum aŭ ferit, Romanii, locurile de prada vărvăriască. 19. Obiceiurile varvare. 86. Unii vor a scóte pe Elini din Varvari. 100. Némurile varvaresci se supun luĭ Traian. 105. Némurile varvare. 170. Crăiia Ungurésca e isbăvită de sub robia vărvăriască de Leopold şi fiii luĭ. 175. Gallie Trebonianul se plécă înaintea lăcomieĭ vărvărescĭ. 209. Zosim despre némurile varvare faţă de Dachia. 245. Despre năvala neamuluĭ varvar al Hunilor. 255.

Varvaresc. Valens n'ar fi vrut să pună în Dachia neam varvar. 256. Despre năvala varvaruluĭ Attila. 290 Teofilactos Samocates vorbesce despre locuinţa avarilor, Sclavonilor, Ghepidilor şi altor neamurĭ varvare maĭ sus de Valahia. 329. Despre limba neamuluĭ varvar al Pecineghilor. 363. Romaniĭ din Dachia, pe timpul năpădilor varvarescĭ. 463.

Varvaria. Ce poate isprăvi curată limba lătinĭască unde stăpânéşte Varvariia. 132.

Varvariĭ. Ce ar respunde Cantemir celuĭ ce l'ar socoti a fi eşit din nisce Varvarĭ. 8. Mulţi Varvarí năpădiseră în Italia. 11. Némurile Europeĭ, ce odinióră aŭ fost Varvarĭ. 13. Despre slujitoriĭ din mijlocul Varvarilor. 15. Cum s'a ţinut Dachia slobodă de Varvarĭ. 17. Intórcerea Domnilor, după curăţirea loculuĭ de Varvarĭ. 50. Despre năpădile Varvarilor în apus. 51. Pe ce némurí le poreclise Ellinĭ, Varvariĭ. 75, 76. Iulie Chesar spune că «Dachiĭ sînt maĭ vitejĭ de cât toţi Varvariĭ.» 79. «Precum Eliniĭ, aşa varvariĭ. 86. Cel maĭ varvar ném. 88. Carile nu ĭaste Ellin, varvar ĭaste. 89, 171. Ceĭ carĭ spun că Romaniĭ ar fi din varvari. 100. Orbinus Raguzău spune că Elliniĭ ar fi din Varvaria de la Volga. 101. Mésurĭ luate de Traian în potriva Varvarilor. 105. Romaniĭ şi Varvariĭ Dachĭ. 110, 113, 197. Bonfin despre Romănĭ faţă de Varvarĭ. 124. Sarniţie despre Romănĭ, cum îĭ arată că ar fi urmaşĭ aĭ Varavilor Ghetĭ şi Dachĭ. 128. Pentru aĭ năbuşi, împăraţiĭ Romanĭ aŭ ridicat cetăţi pe lângă Dunăre, zice Procopie. Dunărea îĭ desparte de-a dreapta sa. 154. Bonfin spune că Valahiĭ de şi aŭ trăit în mijlocul lor, n'aŭ fost desrădăcinaţi de Varvarĭ. 158. Biruinţa Varvarilor la scriitoriĭ grecĭ. 174. Adrian şi Varvariĭ. 198. Marco Avrelie şi Varva-

www.dacoromanica.ro

rii. 200, 201, 202. Varvarii faţă de Dachia, sub Commod. 203, 204 Maximin Thracul era varvar. 206. Gordian şi Varvarii. 207. «Mesăus Deţeus» şi Dachii. 208. Valerian şi Varvarii; prinderea, batjocorîrea şi omorîrea luĭ de către Perşii varvarĭ. 210, 211. Varvarii în timpul luĭ Aurelian. 215, 216, 220, 223, 224. Varvarii şi Dachia. 225, 228, 229, 235, 246, 256, 317, 318, 319, 320, 321, 347. Constantin cel mare bate pe Gothiĭ «în locurile cele maĭ din luntru a Varvarilor. 239, 240. Varvarii după jumătatea secoluluĭ al IV-a. 254. Crăiĭ descălecate de Varvarĭ. 259, 277. Theodosie merge împotriva Varvarilor. 265. După Theodosie, Varvarii. nu maĭ vin împotriva Trachieĭ, orĭ a Dachieĭ. 272. Varvarĭ spuşĭ de Hunĭ, venind spre împĕrăţia Romanilor. 273. «Poĭadé Varvarilor a doua şi a triia.» 274, 275. Roma şi Varvarii. 276 Theodosie şi Varvarii Hunĭ. 283. Attila omorând pre Vleda, îşĭ supune sie şi pre Varvariĭ ce eraŭ sub ascultarea aceluia. 284. Attila poruncesce Hatmanilor sĕĭ să supună pre Normanĭ, «Frizĭ, Ţimbri» şi pre ceĭ-l-alţĭ Varvarĭ. 285. Attila, de şi supusese mulţĭ Varvarĭ, scia că maĭ sînt încă multe crăiĭ în Europa. 286. In Sicambria se strâng 700000 de Varvarĭ. 287. Attila bătut la câmpiile Cataloniiĭ, fuge cu Varvariĭ ce'ĭ maĭ remăsese spre Illiria. 289. Dinzig, fiul luĭ Attila, pórtă multe răzbóe cu Varvariĭ rĕsculaţĭ. 291. Arătarea Varvarilor Bulgarĭ. 301. Anastasie şi Varvariĭ. 312. Varvarii luĭ Vitalian. 313. Justinian bate pre Varvarĭ în Italia, Africa şi Persia prin «Velisarie şi Narsitis.» 314. Justinian, Mundom şi Varvarii. 316. Varvariĭ «Sclavénĭ» făcuseră din Ulmiton, loc de tălhuşag» 323. Volohiĭ din Dachia şi Varvarii. 325. Priscus ĭernézĕ, cu oştile, peste Dunăre, spre a feri acele ţĕrĭ de «jăcurile Varvarilor. 327. La 601, Comentiul şi Priscus trec Dunărea asupra Varvarilor. 329. Petăr se duce spre Palastolon, unde audise că s'aŭ strîns Varvariĭ cu Voevodul Apsihon. 330. Varvariĭ, ce înconjuraseră Ţarigradul, după 624, sînt bătuţĭ. Varvarii, Constans şi Volochia. 335. Constantin Pogonat şi Varvarii. 337. Varvarii cuprind ţĕrile Românescĭ de dincóce şi de dincolo de Dunăre. 338. Leontie voesce a scóte Carthagina din mâna Varvarilor Serachénĭ. 340. Crâmul e apucat de Varvarĭ. 342. Valachia şi Varvariĭ Cazarĭ. 345. Bonfin spune că Romaniĭ din Moldova şi Muntenia, de şi aŭ trăit între Varvarĭ n'aŭ putut fi desrădacinaţĭ din locurile lor. 346, 399. Romaniĭ din Dachia, după rĕscóle de Varvarĭ, îşĭ aşédă Publică deosebita, şi trimit solĭ la Carolus, să se pună sub protecţia luĭ. 351. Liudovic, împĕratul apusuluĭ, biruind pre Vandalĭ, Sorabĭ şi Slovénĭ, aceştĭ Varvarĭ daŭ bir. 355. Romaniĭ din Volochia şi Varvarii. 360. Varvarii despre Crivăţ. 361. Sfânta Născătóre dă biruinţă luĭ Cimischie, asupra Varvarilor, după cum arată Curopalat. 370. Răspublica Românilor între Varvarĭ. 377. Comparaţie între Elinĭ şi Varvarĭ. 386. Rĕzbóele luĭ Calo Ionis cu Varvarii. 388. Conrad şi Varvariĭ. 390. Romeiĭ şi Varvarii. 391. Varvariĭ pa-

www.dacoromanica.ro

ziaŭ strâmtorile la venirea luĭ Isachie Anghel, de la 1187. 402. Împĕratul Ţarigraduluĭ nu luase zălog pre fiĭorii Varvarilor. 404. Varvariĭ nu'l lăsaŭ în pace de loc, pre Isachie Anghel. 406. Varvariĭ şi Isachie Anghel. 408. Faptele împĕraţilor următorĭ luĭ Alexie Comnenos vor fi maĭ rele de cât la Varvariĭ ceĭ vrăjmaşĭ.» 410. Isachie Sevastocratul biruesce de câte-va orĭ pre Unguri. 411. Când «cădé niscare Varvarĭ dincoace de munţĭ, locuitoriĭ cu toţiĭ să duceaŭ peste munţĭ. 364. Némurĭ de Varvarĭ nebiruiţi. 365.

Vasilie. Cu blestemăţiia luĭ, 1000 vase cad în mâna Vandalilor. 291.

Vasilie, maĭ marile Hadâmbilor, a otrăvit pe Cimischie. 370.

Vasile Bulgarocton împărat. De la el Nichita Honiatis numesce Blachĭ pe Vlahĭ, la a. 1017 d. Ch. 131. De pe vremea luĭ să se fi chemat Moldoveniĭ Bogdanlu. 306. Sub Constantin Pogonat şi până la Vasile Bulgarocton istoriciĭ tac pentru Dachia. 337. Traiul Românilor de la Roman până la Vasilie împărat. 368. După Ion Cinischie stă împărat la 970 Vasile feciorul luĭ Roman. 370. Supunerea Bulgarilor sub el 374, 375. A bătut şi sluţit pe Bulgarĭ şi a făcut o tablă de regulĭ pentru împăraţĭ. 376. Pe când a bătut pe Bulgarĭ şi Volohĭ s'aŭ alipit de împărăţie. 377. Pe timpul luĭ Bogdan închină ţara împărăţieĭ de rĕsărit. 377. Când s'a dus în Sichilia a murit la anul 1025, a împărăţit 50 anĭ şi a trăit 72. 378. Bulgariĭ supuşĭ de Vasile iar se ridică la 1040. 379. Pe timpul luĭ era Bogdan stăpânitorul Românilor din Dachia şi eraŭ sub protecţia luĭ Carolus. 396. El a amenințat pe Vlahĭ, că vor păţi ca Bulgariĭ dacă nu se vor astâmpăra. 403.

Vasilie Marele, sfânt, a fost elev la şcólele Athinii, împreună cu Iulian Paravat. 251. El se rógă către Maica Puterilor, să omóre pe Paravat 253.

Vasilie Machedon. De la Theodora până la Vasile Machedon. 353. Pe el voesce să-l omóre Mihail. A avut rĕsbóe cu Sclavoniĭ, a prădat Bavaria, a biruit pe Serachenĭ şi i-a împins peste apa Evratuluĭ. 354. El primeşte pacea cu «Hrovatiĭ, Sirbiĭ şi alaĭte neamurĭ Schytheşti.» A murit la anul 886, după ce a împărăţit 19 anĭ. După el urméză fiul sĕŭ Leon. 355.

Vasilie Vod, tatăl luĭ Ştefăniţă Vod. 26, 180. O fată a luĭ o ia Razivil, ducul Litvaniiĭ şi o alta o ia Timuş Hmenlinskie hatman Căzăcesc. 26.

Vasilie Vatacis hatman al luĭ Isachie, este omorât într'un resbel cu Vlahiĭ. 409.

Βασιλικοί — Schyţiiĭ regalĭ, din carĭ se trag Pecinighiĭ 364.

Vastalis. O boază. 97.

Vastarniĭ, pe marginea Măreĭ Negre. 68. Asupra lor, cade Probus. Locuiaŭ cu Sarmaţiĭ între Nistru şi Nipru, aprópe de marea Négră. 228. Probus îĭ ridică de pe lângă Dachia şi îĭ trece peste Dunăre. Daca Dachia ar fi fost pustie, Probus iar fi aşezat în ea. 229.

Vasterne. Isachie a purces către Vasterne şi de aci merge către Verroe. 405.

Vatrahocastron, de aci se scobóră Protostratorul la Vactunion. 418.

Vavylon. Impărăţia luĭ e micşorată

www.dacoromanica.ro

de Turci. 19. Aşa se ulueşte cum ar cădea în amestecarea limbilor la Turnul Vavilonuluĭ. 171. La a. 116 Armenii sculându-se de la Vavilon aŭ mers cu oştile peste marea roşie. 191. Traian trecênd cu oştile asupra Parţilor aŭ dobândit Selefchia, Ctesifontul şi Vavilonul 194. De turrul luĭ pomenesce Hirodot. 299.

Vavylonesc. Balaur vavylonesc sunt turciĭ. 22.

«Vădând unghé leuluĭ, ce fiară să fie leul poţi socoti. 88.

Vălhovnic era Laslău 454.

Vellelmu Tirul spune că Manoil împăratul a împărăţit 40 de anĭ 391.

Velichiĭ Novograd. Veḑĭ *Novogradiĭ.*

Velizarie, după Procopie Chesarinénul, se trage din ţara Ghermanieĭ. 64. Procopie Chesarénul i-a fost secretar. 154. Hatman al luĭ Justinian, goneşte varvariĭ din Italia. 240. Hatman al luĭ Justinian, sdrobeşte împărăţia Visegotthilor. 266. Prin el, Justinian dobândeşte victoriĭ. 314. El, prin calităţĭ, era maĭ sus ca Narsitis. 315. E trimis de Justinian spre Italia. 316. Era cu óste în Italia, contra Vandalilor şi Gotthilor. 325.

Vendebona saŭ Viena saŭ Beciul, cetate bătută de Marco Avrilie şi aci a murit el la anul 180, fiind otrăvit de fiul sĕŭ Commod în unire cu doctoriĭ. 201, 203.

Veneḑĭ un popor de al Pazinazilor, de ale căror rămăşiţe aŭ rĕmas în România, anume Românii vineticĭ. 365. 474.

Veneţienésca publică, a suferit marĭ rele din causa Turcilor. 20.

Veneţia. Antenor se abate aci. 95. La 429 e întemeiată. 277. De aci plécă Balduin cu Alexie Anghel, spre Ţarigrâd. 420. Aci Alexie promisese banĭ veneţianilor. 421. De aci venise Patriarhul Thoma al Ţarigraduluĭ. 430.

Veneţianiĭ. In ţara lor vine Antenor. 95. Lor le recomandă Filip pe Alexie Anghel, şi eĭ ascultă pofta luĭ Filip. 420. Cu hatmanul lor Dandul, vor să cuprindă Ţarigradul. 421, 425. Eĭ mărturisesc că Basarabia era moşie luĭ Nicolae cel ce era la curtea luĭ Maximilian al II-lea 468, 469.

Verhel ţinut al Românilor Muntenĭ, în vechime se numia Ulpia Traian. 474.

Verimudis, domn al Ostrogothilor, sub care eĭ s'aŭ rĕsculat contra Hunilor şi aŭ fugit în Galia unde eraŭ Visegotthiĭ. 269.

Verroe, aci vine Isachie de la Vasterne. 405. Isachie venea une-orĭ singur şi alte-orĭ prin Hatmanĭ. 406. Isachie după ce este bătut abia scapă şi vine la Verroea de unde peste câteva ḑile plécă la Ţarigrad. 408.

Verona aci Dechie a bătut pe Filip Arapul şi l-a omorât. 208. Aci birueşte Theodosie pe Odoaţer. 294. E luată de Ţheodoric, care se numeşte Veronénul. 294.

Veronénul a fost numit Theodoric, fiul luĭ Theodomir. 291, 294, 311.

Vespasian vine la împărăţie după Vitelie. El înainte de a fi împărat, era rĕŭ, însă pe urmă a devenit bun. In timpul sĕŭ, scrie Ţaţitus analele sale. La anul 79, Vespasian a murit în satele Reantine. A împărăţit 10 anĭ. Luĭ îĭ urméză fiul sĕŭ Tit Vespasian. 165.

www.dacoromanica.ro

Vestarhis, boerie la care ajunge sîrbul Nestor, fost rob al luĭ Duca. 587.
Vestendorf capitala ţinutuluĭ Rodna saŭ Rudivani. 473.
Vestfalia locuitoriĭ eĭ iaŭ numirea de Franconiĭ. 277.
Vestitoriŭ apostolicesc a fost făcut Eneas Sylvius, de papa Nicolae al V-lea. 115.
Vesiĭ i-aŭ coprins Huniĭ, zice Mihaĭ Riţie Neapolitanul. 281.
Veteraniĭ. 13. Din veteraniĭ Romanĭ e poporul Romano-Moldo-Vlahilor. 25. Veteraniĭ ca oturacii la Turcĭ. 83.
Vevrichiĭ, cu Dachiĭ, Mesiĭ şi Ghetiĭ, coprind Vithynia. 77.
Victor spune că Constans a mutat scaunul în Dachia. 247.
Victoria, mama luĭ Eneas Sylvius. Inainte de a-l nasce, l'a vĕḑut în vis cu o corónă în cap. 115.
Victorinnie. Veḑĭ Aufidie Victorinnie.
Victrop Turonénul scrie că murind pruncul Leon, tată-sĕŭ Zenon aŭ stătut la împĕrăţie. 293.
Vidinul. Singhidinul ar fi, după uniĭ, Vidinul. 321.
Vidovul e balta luĭ Ovidie. 155. De aci se numesce Ivida. 323.
Viefiĭ, norod în Dachia. 67.
Viena a fost ocupată de Turcĭ, 175, saŭ Vendebona saŭ Beciul, cetate bătuta de Marco Avrilie şi aci a murit el la anul 180, fiind otrăvit de fiul sĕŭ Commod în unire cu doctoriĭ. 201, 203.
Villelm Tirenul în cartea I, cap. 2 şi cartea 8, cap. 24, vorbesce de expediţia cruciată de la a. 1096. 388. In cartea 22, cap. 5, spune că împĕratul Manoil a domnit 40 anĭ. 391.
Viminachium, cetate. 322.
Viminacium. Veḑĭ Viminachium.
Vinovilethiĭ, rudă cu Daiĭ şi Dachiĭ. 73.
Visantia, în faţa eĭ este Halchedonul pe care Turciĭ îl numesc Cadichion. 331.
Visara. Carolus marele aŭ poruncit tóte oştile să se strângă pe apa Alara, care dă în apa Visara, de ceea parte de apa Renul unde i-aŭ venit veste că Gothefred aŭ perit ucis. 350.
Visegotthiĭ, aceiaşĭ seminţie cu Ghethiĭ, Dachiĭ, Daiĭ, Gothiĭ şi Ostrogothiĭ. 73. Tot un ném cu Gothiĭ, Vandaliĭ şi Ghepiziĭ, 76, saŭ Gotthiĭ de la rĕsărit cu familia domnitóre a Valthilor. 260. Locuiaŭ mai departe de balta Meotis. 261. Sarniţie după Ptolomeŭ îĭ pune la marea Baltică. 261. Domnul lor Fritighernis cere ajutor de la Valens, el se botéză, se împacă cu Atanaric prin mijlocirea episcopuluĭ Ufila, 262. Eĭ înspăimântaţi de Hunĭ cer luĭ Valens să-ĭ primĕscă în imperiŭ, sunt primiţi şi aşeḑaţi în Misia şi Thrachia. 262. Iornand spune că eĭ locuiaŭ maĭ la apus de Ostrogothiĭ, 263, căcĭ să fi trecut Dunărea nu spune nicĭ Patavie. 263, 268. Locuiaŭ pe câmpiĭ Tanaiĭ. 264. Impĕrăţia lor coprinde Ispania, Galia şi Africa; însă nu duréză de cât până în timpul luĭ Justinian care o sdrobeşte prin hatmaniĭ lor Velisar, şi Narsitis. 266. La eĭ vine şi Gotthiĭ de sub stăpânirea Hunilor, după mórtea luĭ Atila. 269. După Maienburg eĭ ar fi trebuit să ocupe ţara Ungurĕscă. 269. Ei pun începutul crăiiĭ Ispanieĭ. 277.

www.dacoromanica.ro

Vistla saŭ Visla este trecută de Leşi la 465. 12. Pe Sloveni i-a gonit până la ea, Romanii. 17. Din istoria luĭ Bonfin, póte, aŭ schimbat povestitoriĭ numele apeĭ Visla, cu Siretul. 149. Pe apa eĭ s'aŭ aşezat Sloveniĭ, siliţi de Volohĭ, spune hronicul bulgăresc. 160. Tot acolo s'aŭ aşezat Sloveniĭ, fiind goniţi de Romaniĭ din Volohie. 324. 325. Pe ea aşéză Avgust stapânire fratelui sĕŭ Prus. 371. Până la ea ajunge Batie şi o trece neîmpedecat de nimeni. 448.

Vistula. Peste ea aşéză Vladislav pe Comaniĭ creştinaţi. 149.

Vişat, hatmanul Varaghilor, a mers cu Vladimir contra Ţarigraduluĭ şi a scăpat numaĭ cu 6 miĭ de ómeni, pe cariĭ îĭ prinde împăratul şi le scóte ochiĭ. 381. După pace s'a întors cu 6 miĭ de ruşĭ orbiţi în Rusia. 381.

Vitalian, domnul Schytiĭ, s'a întors cu o parte din aĭ sĕĭ la creştinism. El e îndemnat de pravoslavnicĭ să scape ortodoxia, şi se scólă, supune Thrachia şi Misia, mei ge până la Ţarigrad, asupra ereticilor Evtyhian, ajunge la Ţarigrad cu 60 miĭ Romanĭ, şi înduplecat de Anastasie, după 8 zile se întórce în Misia, unde cuprinde Odisul. 312. Omóră pe Chiril hatmanul. 312. Asemenea pe Ipatie îl prinde viŭ şi omóră 65 miĭ din óstea luĭ Anastasie. Ast-fel spune Chedrinos. 313. Ia Hunĭ şi Bulgarĭ şi ajunge până la Ţarigrad. 313. La 515, găteşte vase să mérgă să înconjure pe Anastasie în Ţarigrad. Corăbiile luĭ, sunt arse de Proclu Mathematicul. Porneşte cu oştĭ pe uscat. Anastasie îĭ dă banĭ şi îl face maghistratul oştilor. 313. Maĭ târdiŭ e scos şi el nu rĕmâne la Ţarigrad. Póte el a fost de ném Schyt. 313.

Vitelie. La 22 Dechembrie, Vitelie fu omorât de oşteniĭ sĕĭ. După el ia tronul Vespasian. 165.

Viţeslaus. Dlugoş ţice că Viţeslaus voevodul Polovţilor bate pe Zeslav voevodul Chiovuluĭ; apoĭ voesce să facă tot aşa şi luĭ Boleslav craĭul Leşesc şi pentru acésta cere ajutor de la Ruşĭ, Pecinighĭ, Volohĭ adică de la Moldoveni. 385.

Vitichild, se sileşte să arăte că Saxoniĭ, locuitorĭ aĭ Ghermanieĭ vechĭ, se trag din Machedoni. 177.

Vithynia e cuprinsă de Dachĭ, Misĭ, Ghetĭ şi Vevrichĭ. 77. Pliniŭ cel tânăr fiind aci guvernator, întrébă pe Traian ce să facă cu creştiniĭ. 193. E în Asia. Aci a mers Avrelian. 221. Danastana era între Vithynia şi Galatia. 253. In ea e Brusa 440. Veḑĭ Bithynia.

Viza. Cu óstea care era pe acolo, se luptă Tătariĭ. 415. Se plécă cu uşurinţă luĭ Balduin. 425. Scapă neprădată de Tătarĭ. 432.

Vizantia. Veḑĭ Vyzantia.

Vladimir, domnul Ruşilor. Sub el se creştinéză Ruşiĭ, spune Zonora. 353. Moşul luĭ era Iugor. 357. Creştinarea luĭ. 359. Tatăl luĭ era Svetoslsv. 372. Când s'a botezat i s'a părut că o mână îl apucă de cap. 378. 12 copiĭ aĭ luĭ aŭ fost botezaţi de Mihail Mitropolitul. 373. A făcut biserică în Crâm, în Chiov, şi în alte cetăţi ale Rusieĭ. 373, 374.

Vladimir, feciorul luĭ Iaroslav, nepot luĭ Vladimir, care s'a botezat întâĭ. 380, 381. A venit contra Ţarigradului. 381. Spărgêndu-i-se vasul a

www.dacoromanica.ro

sărit în altul 381. A birut 14 corăbiĭ greceştĭ şi aşa a eşit în Rusia. 381.

Vladislav, craĭ unguresc. Despre el şi rĕsbóele luĭ cu Tătariĭ, vorbeşte Bonfin Anton. 136. Ureche îl numeşte Laslău. Simion călăgărul, spune că el cere ajutor de la împăratul Râmuluĭ, contra Tătarilor Primeşte în ajutor tâlharĭ, cu carĭ goneşte pe Tătarĭ, până la un rîŭ pe care îl numeşte Siret. 136. Hronicul bulgăresc despre el 40. Vladislav şi Sava mitropolitul. 141, 455, 456. Ladislaŭ şi Batie. 142. Hronicele îl numesc cel sfânt. A avut rĕsbóe cu Ghiula şi cu Batie. 145. Era fratele luĭ Solomon şi al luĭ Gheiza, cu carĭ bate pe Unĭ la cetatea Doboc, lângă muntele Herlem Goneşte şi omóră pe un Un, care răpise pe fata episcopuluĭ de Varadin, spune Bonfin. Bonfin maĭ spune că avea un cal năsdrăvan. 146. Sárbătoreşte cu fraţiĭ sĕĭ victoria contra Unilor. Se cértă cu Solomon şi acesta cere ajutor luĭ Cutesc. Sora luĭ, a fost luată în robie de Batie. 147. Bonfin nu spune că ar fi cerut ajutor împăratuluĭ Râmuluĭ. După ce ia tronul fratelui seŭ Solomon, se scólă asupra sa Capulh, hatmanul Unilor, care prădéză ţara până la Varadin şi Tocaĭ. Ladislav îl bate lângă apa Temişuluĭ. 148. Uniĭ, ca să se rĕsbune fac alianţă cu Amaxoviĭ, Comaniĭ, şi Ruşiĭ şi năvălesc în Ungaria, dar Vladislav îĭ bate omorând pe Ac, domnul Unilor. Ruşiĭ cer ertare luĭ Ladislav. El bate pe Leşĭ şi îĭ alungă peste Volga 149. Pentru atâtea biruinţe, ridică la locul Batorian, lângă apa Hrisuluĭ, o biserică şi capătă numele de Sfântul. 150. (Veḑĭ *Ladislav*). N'a fost nicĭ un Vladislav, la venirea luĭ Batie 142, 143, 458. Povestea spune despre ajutorul trimis din cer luĭ, pentru a-l avea contra Tătarilor. 457. Batie îĭ fură pe sora sa, el goneşte pe Tătarĭ şi supuşiĭ sĕĭ îĭ fac chipul de aramă. 457. Când aŭ fost Vladislaviĭ ceĭ adevĕraţi. 459.

Vladislav al II-lea. 443. Feciorul luĭ Emeric, e craĭ ungur la 1206. Bonfin spune că şade la crăie numaĭ 6 lunĭ. Dlugoş spune 1 an şi 6 lunĭ. 445. El nu póte fi Laslău mincinos al luĭ Simion, căcĭ a fost cu 36 anĭ înainte de intrarea luĭ Batie. 445.

Vladislav a avut rĕsboiŭ la Varna şi Nicopolis, cu sultanul Baiezid. 174. Iliaş iea de soţie pe sora crăiesiĭ luĭ Vladislav. 26. Craĭ leşesc se cértă cu fratele sĕŭ Boleslav, împăratul Conrad voeşte să îĭ împace, care vine cu óşte care era formată pentru Varvariĭ din Palestina; el trimite ómenĭ înainte în ţara Ruséscă şi Moldovenéscă şi-l petrece pe împărat până la mare. 390.

Vlah alb, ac iflac. 307.

Vlah negru, nume dat Muntenilor, după Negrul Vod. 307.

Vlaherna, fecióra de aci scapă Ţarigradul. 333.

Vlahia, se numea fata luĭ Diocleţian care se mărită cu un domn al Românilor din Dachia şi după numele eĭ se numeşte Dachia Valachia, după cum spune Bonfin Anton. 125, 231.

Vlahia. Veḑĭ Volohia.

Vlahia négră Μελανὴ Βλάχια. 474.

www.dacoromanica.ro

Vlahiĭ, s'aŭ numit Romaniĭ, după numele luĭ Flac Hatmanul. 110, 113, 124, 125, 128. Vlahiĭ, Romanĭ de la Italia. 126. Eraŭ numiţi Voloşi de Sarniţie. Sarniţie spune că ieĭ se fălesc că se trag din Flac Hatmanul şi la vorbă se aseamănă cu stihurile luĭ Ovidie. 129. Sarniţie zice că se trag din Gheţi. 130. Se mănaŭ la chip şi vorbă cu Ghetiĭ, zice Sarniţie, aducând martor pe Stravon. 130. Greciĭ le zic Blahĭ, zice Sarniţie. 131. Cel dintâĭ care îĭ numeşte Blahĭ, e Nichita Honiatis, pe timpul împĕratuluĭ Vasilie. 131. Aŭ avut domn pe Bogdan, zice Leunclavie în Pantecte. 131. Ceĭ din Dachia de sus, sânt numiţi Multenĭ de către Sarniţie, luând numirea după multele popóre ce locuiaŭ în Dachiia. 131. Sarniţie spune că istoria lor se face cunoscută în istoria grecească pe timpul luĭ Isachie Anghel, împărat al Ţarigraduluĭ; în cea latinéscă pe la 1330 de la Hs. 133. Nichita Honiatis pomeneşte cel dintâĭ de Vlahĭ, pe vremea luĭ Isachie Anghel. 133, 471. Dintre ceĭ lalţi, pomeneşte Bonfin. 133. Sarniţie arată pe Vlahĭ şi prea timpuriĭ şi prea vechĭ. 133. Din neamul lor a fost Unalia, hatman pe vremea luĭ Honorie. Asemenea Aetie care a comandat oştile Romane la Tolosa, pe vremea luĭ Theodoric cel tânăr, la 419 de la Hs., zice Sarniţie. 133. Pentru prima óră se pomenesc pe vremea luĭ Isachie Anghel, zice Sarniţie. 133. Uniĭ scriitorĭ spun că neamul lor e mutat de la Italieniĭ Ghenovezĭ, zice Sarniţie. Acesta mărturiseşte că Vlahiĭ şi-aŭ stricat graiul, din L. Latinească, ca şi din L. Italienească. 134. Eĭ nu s'ar fi chemat Vlahĭ, zice Sarniţie, dacă s'ar trage din oştile luĭ Traian. Istoriciĭ nu pomenesc de ieĭ, zice Sarniţie, de cât după ce Ghenoveziĭ aŭ ajuns la Chilia. 134. Spune Sarniţie că vorbesc limba Slovenéscă. 152. Sub numele lor, sciitoriĭ maĭ noĭ ca Honiatis, Ion Cantacuzin, Laonicos Halcocondilas, Franţa Protovestiarius, cunosc pe Romaniĭ din Dachia. Romaniĭ din Misia, s'aŭ numit maĭ întâĭ Vlachĭ, zice Honiatis. 156. Halcocondilas spune că în Munţiĭ Pinduluĭ, locuesc Vlahĭ, care sânt de o limbă cu Moldovéniĭ şi Munténiĭ. Tot el spune că limba lor, se aseamănă cu cea Italienéscă şi nu se deosibesc de loc de Italĭ, prin obiceiurĭ. Sânt împărţiţi în 2 stăpâniri, în Bogdania = Moldova şi în Istria = Ţara Muntenească. Ion Cantacuziŭ şi Franţa Protovestiarius, pomenesc despre ieĭ. 157. Bonfin despre limba Vlahilor, şi locuinţele lor. 158. Leunclavie spune că Nemţiĭ numesc pe Valahĭ, Valşĭ. 159. Volohiĭ vin asupra Slovenilor. 160. Hronicul Moldovenilor, decĭ şi al Vlahilor. 179. Vlahiĭ din Misia. 217. Volohiĭ. 259. Valahiĭ pe limba Slovenéscă. 304, 305. Numele Valahilor. 306, 307, 308, 338, 396 Vlah negru. 307. Vlah allb. 307. Volohiĭ şi Sclaviniĭ. 324. Istoriciĭ şi Vlahiĭ. 337, 363, 385, 386. Volohiĭ şi Bulgariĭ. 342. Volohiĭ şi Laslăŭ. 366. Vlahiĭ pe timpul luĭ Vasile Bulgaroctonul. 276. Vlahiĭ şi împĕrăţia rĕsăritului. 376, 377, 393, 397, 398, 400. Vo-

www.dacoromanica.ro

lohii la Dlugoș. 384, 385. Vlahiĭ de la Pind. 398. Vlahiĭ cu rugămintele Grecilor aŭ izbăvit Udriĭul de înconjurarea Latinilor. 399. Vlahiĭ se despart de împĕrăţie. 401. Contra lor vine Isachie. 402. Eĭ sunt amenințaţĭ de către Vasile Bulgarocton că o să păţiască și ei ca Bulgariĭ dacă nu se vor astâmpăra. 403. Vlahiĭ și Tătariĭ. 404, 406, 432. Vlahiĭ pradă pre lângă Larda. 405. Isachie, orânduise hatman al Valahilor pre Aspiitie, însă în urmă nu l'a maĭ trimes. 407. Honiatis zice că Vlahii împreună cu Comaniĭ pradează ţĕrile imperiuluĭ. Isachie vine contra lor și este batut. 408. Eĭ aŭ supus cetatea Varna. 408. Eĭ aŭ început maĭ mult a se teme de hatmanul Constantin, de cât de împĕrat. 408. Vlahiĭ năvăleaŭ până supt Urdriĭul. 409. In contra lor vin hatmaniĭ luĭ Isachie, Alexii Gvidon și Vasilie Vatacis, însă sunt bătuţĭ și Vasilie Vatacis rĕmâne mort. Isachie voește la anul 1195 să vină contra lor, însă în urma uneĭ proorociri funeste se întórce la Ţarigrad. 409. În contra lor e pus hatman Alexie Aspiatis, pe care ieĭ il bat și il prind viŭ. Asemenea e bătut Isachie Sevastocratul. 411. Ivanco, după ce omoară pe Asan fugând, îndată aŭ tras pe Vlahĭ cătră sine » 412. Ioan Alexie, pus de împĕratul Ţarigradului, sta ca un zid contra Vlahilor. Eĭ prădând Thrachia, împĕratul merge contra lor, la Chipsala. Din neamul lor era Hris. 414. Eĭ trec cu Tătariĭ in Thrachia și prădează până la Rodostos. Câţi-va din ieĭ cad în mânile Turcilor. 415. La Prosac bat pe Alexie Anghel și sânt de un neam cu Vlahiĭ din Tessalia. 416. Isachie Sevastocratul era pus hatman al oștilor contra Vlahilor. 417. Impreună cu Comaniĭ prădează din noŭ Thrachia și ajung până sub Ţarigrad. 418. Aŭ avut domn pe Ioan Alexie. Un altul a fost domnul Vlahilor și un altul al Bulgarilor. 419. Bonfin spune că ieĭ se trag din Romanĭ și la eĭ fug Greciĭ goniţĭ de Latinĭ. 423. Cetăţile luate de ieĭ de la Greci, Henric le rĕscumpără, la 1210. 434. Eĭ la 1186 se depart de împĕrăţia Ţarigraduluĭ. 445. Spre ieĭ se scobóră Tătariĭ, spune Marin Istoricul. Eĭ se unesc cu Secuiĭ și resping pe Tătarĭ. 447, 448. Sunt urmașiĭ Romanilor luĭ Traian. 465. Cu Săcuiĭ s'aŭ opus luĭ Batie. 465, 467. Cu eĭ, Ion Alexie coprinde maĭ multe cetăţĭ din Thrahia. 467.

Vlaho-Romaniĭ aŭ avut rĕsbóe cu împĕrăţia sub Isachie Anghel. 399. Deslipirea lor de la împĕrăţie. 401. Intórcerea Romano-Vlahilor de peste Dunăre în Misia. 403. Resboiul al doilea al Romano-Vlahilor cu Isachie Anghel. 404. Al treilea rĕsboiŭ al lor cu Isachie Anghel. 407. Rĕsbóele luĭ Ioan Alexie domnul Romano-Vlahilor cu Latiniĭ. 423.

Vleda, frate al luĭ Attila, e numit Buda de istoricul Olah. 282. Fără el vrea sa ţie Attila stăpânirea Unilor și e omorât de Attila. 284.

Voevodul *și de Moșie Domn al Moldoviĭ*, era Cantemir. 1, 49. Leșiĭ aŭ venit pre la 465 cu voevodul lor Leh. 12. Multe familiĭ moldovenescĭ erau înrudite cu familĭ

www.dacoromanica.ro

de Domnĭ, Palatinĭ, Voevoḑĭ şi Caştelénĭ leşeştĭ. 26. Voevoḑiĭ a ambe părţilor ellieneştĭ». 92. Voevod, pre limba Sarmatică. 131. Negrija voevoḑilor în al doilea războiŭ daco-roman. 166. Valens trimite óste cu voevoḑĭ asupra Gotthilor. 257. Despre Stilihoń, voevodul luĭ Honorie. 266, 274. Theodosie trimite pe voevodul Promotos, împotriva Gotthilor. 271. Despre voevodul Alaric, domnul Gotthilor. 272. Aetie e numit voevod peste tóte oştile trimise împotriva Hunilor. 288. Theodoric e numit voevod do Zenon. 294, 295. Mundom, voevodul luĭ Justinian merge asupra Bulgarilor, uniţi cu Ghethiĭ. 316. Ghermanos voevodul, trimis împotriva Sclavinilor. 317. Despre Hagan, voevodul Avarilor. 327, 330. Apsihon, voevodul împĕrăţieĭ. 330. Petăr voevodul. 330. La 805, Bohemiĭ, cu voevodul lor Lehon, cad asupra Hunilor, 351, dar Lehon e omorât. 352. Enric e chemat a fi Domn şi Voevod, Ruşilor. 372. Leunclavie despre voevoḑiĭ Vlahilor. 377. Luptele d'intre «Viţeslaus, voevodul Polovţilor şi Zeslav, voevodul Chiovuluĭ. 385. Hatmanul Nestor, împreună cu Tatu, voevodul Polovţilor, se rĕscólă împotriva împĕrăţieĭ Ţarigraduluĭ. 387.

Voevoḑia. Oastea nemţească cu voevoḑia d-luĭ Evghenie a prăpădit în treĭ rĕsbóe câte-va ḑecĭ de miĭ de Franţojĭ. 176. Theodoric Amali aŭ stăpânit voevoḑia peste oştile Dachieĭ până la a. 487. 294.

Vogoris, Domnul Bulgarilor, înaintéză cu óste contra Ţarigraduluĭ în timpul luĭ Mihail şi a Theodoreĭ, el se creştinéză, este gonit de aĭ săĭ, vine la Ţarigrad şi Mihail îĭ dă cetatea Zagura aprópe de Tharapia. 353.

Volga. Este trecută de Sclavonĭ şi Sîrbĭ. 12. Bulgariĭ, Varvariĭ de la Volga. 101. De peste ea năvălesc Schythiĭ în Evropa. 174. De peste ea se ridică Bulgariĭ. 301, 302. De aci îşĭ trag numele Bulgariĭ. 336. Tătariĭ de pe ea le zic Ţurcilor Caracalpachĭ. 387. Peste ea sânt Câmpiĭ Capčaculuĭ. 438. Peste ea este Tătărimea numită Rra de istoriciĭ ellieneştĭ. 438.

Volga, cetate («care acum să socotéşte să fie fost, unde ĭaste Ajdrahanul). 447.

Volinia parte din Tătărimea Europeană. 61.

Volinţiĭ Dvineniĭ popor supus de Svetoslav. 373.

Volohă numesc Sloveniĭ pe Romanĭ. 303.

Volohia. Despre numele Vlahilor. 109, 113, 123, 125, 126. Dachia îşĭ schimbă numele în Volohia saŭ Valahia. 123, 259, 297, 307, 383. Numele Valahieĭ la toţĭ Româniĭ. 304, 308. Valachia mare şi Valahia mica. 305, 308, 397. Un craiŭ sêrbesc ia pe fata domnuluĭ de Volohia. 309, 478, 479, 480, 482. Traiul Romanilor în Valahia de la năpada Bulgarilor, şi de la Anastasie împĕrat. 311. Scriitoriĭ despre Dachia şi Volohia. 313. Romaniĭ în Volohia de la Justinian până la Justin. 314. Volohia în timpul luĭ Justinian. 316, 317. O parte din Sclavinĭ să fi rémas aci. 324. Hronicul Moldovenesc pomeneşte de niştе Ruşĭ, carĭ nu pot fi alţiĭ de cât o rămăşiţă de Sloveniĭ

www.dacoromanica.ro

carii aŭ trăit în Volohia şi aŭ fost goniţi de locuitorii ei. 355. Romanii de aci aŭ avut puţin ajutor de la împărăţie. 326. Romanii în Volohia de la Justin. 326. Priscus urméză cu oştile aci. 227, 328. Mai sus de ea locuiaŭ Avarii, Sclavonii şi Ghepizii, spune Theofilactos Samocatis. 330. Romanii în ea de la Iraclie. 332. Locuitorii ei aŭ trăit în pace în timpul luĭ Constantin fiiul lui Iraclie. 335. Volohia sub Constantin Pogonat. 336. Romanii din Volohia aŭ rĕmas neclintiţi sub năvălirea Bulgarilor. 341, 342. Bulgarii aŭ stat douĭ anĭ aci şi înapoi nu s'aŭ mai întors. 342. Ea este liniştită pe timpul Irini. 345. Locuitorii ei caută să se împrieteniască cu Bulgarii. 346. Romanii din ea aŭ rĕmas între Bulgarii şi Tătarii. 346. Romanii în ea de la Constantin. 348. Aŭ fost necurmată şederea Romanilor în ea. 359. N'aŭ scris scriitorii romani despre locuinţele romanilor în Volohia, căci eraŭ ocupaţi cu năvălirile barbarilor în imperiŭ. 360. Traiul necurmat al românilor în ea să dovedim. 362, 363. Misail şi locuitorii Volohiei. 366. Romanii în ea de la Constantin, 378, şi Roman Dioghenis. 384. Istoricii despre Volohia. 385. Ea a fost tot-d'a-una locuită. 385. Dlugoş mărturiseşte de traiul Românilor în Volohia. 389. Ea era locuită şi bine întreţinută, spune Nichita Honiatis. 390. Istoricii greceşti spun că Volohia a rĕmas mai multe sute de anĭ pustiită, cea ce nu este adevĕrat. 392. Nichita Honiatis vorbeşte de Românii, de traiul lor şi de rzăbóele lor. 393. Romanii în Vlahia şi peste Dunăre de la Isachie Anghel. 395. Iacov Predser despre Vlahii. 397. Ungurii şi Valahia. 446, 452, 468, 469. Romanii din Volohia trec în Ardél de grija luĭ Batie. 465. Galliţia şi Volohia 468, 469. Vlahia négră. 474.

Voloscaia. Dachia îşi schimbă numele în Voloscaia, Volohia saŭ Vlahia. 297. Voloscaia Zemle = Ţara Romanilor. 304. Voloscaia Zemle şi Moldova. 305. Voloscaia Zemle e Valahia mare, adică Moldova. 308. Limba Polovţilor era amestecată din limba ruséscă, leşéscă şi moldovenéscă, saŭ după cum ţic némurile Slovenesci, Voloscaia. 363. 354. Scriitorii leşesci, sub numele Voloscâi, înţeleg numai Moldova. 385. Conrad trece prin ţara Voloscaia, spre marea Négră. 390.

Voloşii saŭ Italianii, numire dată Vlahilor de Sarniţie. 129. Ast-fel numiaŭ Polonezii pe Vlahi. 131. Volohii. 133. Voloşi în limba leşéscă, spune Orihovici, este tot una cu Ital din limba latinéscă. 159.

Volostéle caĭa Zemle, numesc Slovenii ţara Romanilor. 303.

Von. Hatmanul Zonora zice că, cu vitejia luĭ s'a scăpat Ţarigradul. 333.

Vopiscus, scriitor vechiŭ. 150. El spune că Avrelian socotind că nu va mai putea ţine Dachia, mută în mijlocul Misiii, coloniile aduse de Traian, şi Avrelian a descălecat Dachia de a drépta Dunăreĭ. 151. Patavie nu pomenesce ceva, ce Calvizie din Vepiscus pomenesce. 209. Vopiscus pomenesce de mutarea Romanilor în Moesia. 215, 222. După el Calviz spune că în al cincilea an al împărăţieĭ luĭ Avrelian, la 274

www.dacoromanica.ro

d. Hs ,. Romanii aŭ fost mutaţi în Misia. 218. Arată că Romanii aŭ biruit pe Alemani. 219. Vopiscus spune că Avrelian a plecat în contra Varvarilor. 220. Din el spune Calvizie că după mórtea luĭ Avrelian, vine la tron Clavdie Taţitus. 226. Impreună cu alţiĭ, spune că Avrelie Probus după ce aşéză lucrurile în Ghermania, trece în Illiria şi de acolo, asupra Gheţilor şi Gotthilor. 228. Vorbesce de Probus şi omorârea sa 230. A trăit pe timpul luĭ Constantin Marele. 238. El spune că Dachîa fusese părăsită de Romanĭ. 243.

Vornicul. Veḑĭ Uréche Vornicul. 113, 128, 130, 249, 290, 325, 449, 470, 440, 483. Despre Vornicul de ţara deḽjos. 244.

Vosfor. Aprópe de el, locuia Gorda, crăişorul Hunilor. Unii ḑic că Vosfor ar fi Azacul. Gorda jură că va păzi cu credinţă Vosforul. 315. Acéstă cetate s'ar fi chemat ast-fel, pentru că locuitorii plătéŭ cu boĭ, birul. 315. El vine sub împărătia Romanilor. 320. De la el până la Herson, locuesc Hunii. 320.

Vosforo elineşte, va să ḑică aducătóre de boĭ», de unde Chedrinos spune că vine numele cetăţeĭ Vosfor. 315.

Vozie, altă numire a Oćacofuluĭ, cetate. 365.

Vrahĭ. De pe vremea luĭ Vasilie Bulgarocton aŭ început Romanii noştri a se numi Vlahĭ saŭ Vrahĭ, nume luat de la Sloveni, 376.

Vrancea. Munţii Vranceĭ saŭ Vransoviĭ. despart Muntenia de Moldova. 126. Munţi de hotar, de la eĭ începe şirul de munţi ce staŭ în lungul Muntenieĭ. 132.

Vransoviĭ, munţi, astă-ḑi se numesc Vranciĭ, desparte Bogdania de Dachia Panonă. 126.

Vratislavia. Pe lângă ea trec Tătariĭ. 449.

Vultizic, rudă al luĭ Attila, cuprinde Dachia mălurósă. 289.

Vurii în Dachiia, înainte de Daci. 68.

Vuridénii în Ardél, înainte de Dachii. 68.

Vyzantia. La rĕsarit de ea aŭ trecut Tătariĭ, scrie Zosim. 211. Pę aci a mers Avrelian spre Vithynia. 221. Avrelian móre aci. 223. Ii maĭ zice şi cetatea luĭ Constantin Marele. Intre ea şi Iracliia, este Kinofrurion, unde a fost omorât Avrelian. 225. Aci scapă singur Lichinie. 238. Lichinie aci strânge armată, pentru un noŭ rĕsboiŭ cu Constantin Marele. 238.

Vizyntina. Istorie, numită aşa dupa Ţarigrad. 174.

X.

Xanthiĭ, parte din Daĭ. 74.

Xenofon doctor, otrăveşte pe Clavidie după sfatul împărăteseĭ. 164.

Xenofon, se spune că el ar fi scris neadevĕruri, şi nu cea ce era în istoria luĭ Chyros. 173. El scrie lucrurile Grecilor. întâmplate cu sute de anĭ maĭ înainte. 299,

www.dacoromanica.ro

Xerolofulul, un deal pe care era un stâlp, semnul peireĭ luĭ Simion Craiul Bulgarilor. 368

Xifilin, 55, în Sinopsis, vorbeşte de Victoria luĭ Domiţian asupra luĭ Decheval. 79. Afirmă că în ţara ungurească s'aŭ dus Dachĭ. 83. Despre Traian. 105, 187, 188. Scrie că Traian a venit la împărăţie la anul 98 d. Hs. 123. El era patriarh al Ţarigradului. 154. Ḑice că Tit Vespasian când se întâmpla ca în vr'o zi să nu facă nicĭ un bine, zicea că a perdut o zi El îl numeşte bunătatea omenească. 165. Despre Domiţian. 166. 'Ne vorbesce despre podul luĭ Traian. 189. Spune că Traian a adus coloniile în Dachia din Roma. 190. Ḑice că senatul l'a numit prea bunul şi «Parthic». 191. Mărturiseşce că colonisarea Dachieĭ s'a întâmplat la anul 107, 192, spune ca Jidoviĭ sunt măcelăriţĭ, 194, scrie despre faptele luĭ Traian, 195, vorbeşte de craiul luĭ Adrian. 198. Despre Marcu Aurelĭŭ. 201.

Z.

Zachiutul, posesie insulară a Ellinilor. 90.

Zacut Arapul. Luĭ îĭ urméză Halcocondilas, Buzbe cvie şi Leonclavie. 435.

Zagura, Impăratul Mihail dă Zagura luĭ Vogoris. 353. Turcii îĭ zice Zagara. Isachie voeşte să o coprindă cu ajutorul Misiiĭ. 406. Ioan era domnul eĭ. 418, 419.

Zamoghetusa. cetate unde s'a retras Decheval. 81.

Zamoschie Lĭahul. spune că Dachii ar fi luat o parte din limba Romanilor. 221.

Zamolschie, filosof, vorbeşte de Gheţiĭ. 77.

Zamolxis hatman al Gotthilor, care-ĭ duce de la Meotida în Dachĭia. 73, 77.

Zanes cetăţue maĭ sus de capul Bouluĭ şi maĭ departe de cetăţuia Pontis, zice Procopie. 155. 322.

Zaporova. Intre ea şi Nistru, se întinde acum Podolia şi ocraina leşească. 264.

Zagura, cetate, dată luĭ Vogoris de Mihail, este aprópe de Tharapia. 353.

Zarmizoghetuza, cetate, scaunul luĭ Decheval. 83. Traian după ce o cucereşte, o numeşte Ulpia Traiana. 83.

Zatmar ţinut din Transilvania pe lângă care aŭ avut Romaniĭ Munteni cetăţi. 474.

Zenon. Romaniĭ în Dachia până la el. 291. Tatăl luĭ Leon cel tânăr. 292. Ia împărăţia rĕsărituluĭ în locul fiuluĭ sĕŭ. Se zice că ar fi voit să însóre pe fiul sĕŭ. 293. Se dă desfătărilor. 293. Primeşte cu mare cinste pe Theodoric Amali şi îl face voevod peste oştile din Dachia mălurósă în Misia. 294, 295. De binefacerile luĭ, i se urăşte luĭ Theodoric Amali. 294. El pregăteşte arme contra luĭ Theodoric, dar socoteşte să-l împace, promiţându-ĭ ajutor dacă plécă spre Italia. 294. De la el aveaŭ cărţĭ Romaniĭ să primească pe Theodoric în Roma. 294. Móre de băutură şi fiind îngropat imediat, se deştéptă în mor-

www.dacoromanica.ro

mânt, strigă să i se dea drumul, dar, soţia sa, împărătésa Aridna, se opune, pentru că era eretic. 296. Móre la 491, şi în locul sĕŭ, vine împărătésa Aridna şi Senatul ridică pe Anastasie Silenţiarul. 326. Marţelin despre Zenon. 318.

Zenovia. împărătésă, e prinsă de Avrelian, şi dusă în triumful sĕŭ, la Roma. 220, 221.

Zermitusa ar fi fost împreună cu Tomos cetate la Dunăre, scaunul Goţilor, spune Sarniţie lĭahul. 261. Zermituza o însemnéză Bonfin Ulpia Traiana. 261.

Zernis, cetăţue zidită înăuntrul Dachieĭ, pentru năbuşirea Varvarilor. 155, 322.

Zeslav, voevodul Chiovuluĭ, este bătut de Viţeslaus, voèvodul Polovţilor şi perde cetatea Chiovuluĭ, zice Dluguş. 385.

Zevs, luĭ i se închinaŭ Ellenii. 89.

Zimholiĭ, popor slav supus de Svetoslav. 372.

Zlocistivul. Vladislav privia din vârful unuĭ stâlp înalt, rĕutăţile carile pre den afară făcé Zlocistivul . 457.

Zoi, împărătésă, a purtat grijea luĭ Constantin fiiul eĭ până când Roman a scos'o din Palat. Ea a împărăţit cu fiiul sĕŭ şi împreună cu Alexandru 13 anĭ. 356, 357.

Zoi împĕrătésa luĭ Roman, îl omóră, otrăvindu'l la 1034. 379. Mihail Paflagon, complicele eĭ, o ia în căsătorie. 379. Ea móre înainte de 1054. 382.

Zoltan moşul luĭ Stefan, a fost pus stăpîn peste Transilvania. 375.

Zolotaia, órdă tătărésc̆ă. 447.

Zoe. Veḑĭ *Zoi*.

Zonora, istoric grec, vorbeşte despre Illyria 64. Spune că ţara Ghetilor, s'a numit Dachiia. 71. Vorbeşte de Pannoniĭ şi resbelele lor cu Romaniĭ. 78 Vorbeşte de Dachiĭ în luptă cu Romaniĭ. 79. Afirmă despre victoria luĭ Traian în al II-a rĕsboĭ. 82. Mărturiseşte déspre trecerea Dachilor spre fundurile Ungarieĭ. 83. Ḑice că după ce Traian a sdrobit pe Dachiĭ a adus în Dachia coloniĭ Romane. 154. Luând de la Appian, scrie că Traian, a intrat triumfător în Roma cu soliĭ luĭ Decheval şi senatul l'a numit «Dacicus» ădică Dăţanul şi că Decheval s'a omorât singur. De atuncĭ încóce Dachiĭ aŭ rĕmas în stăpânirea Romanilor. Tot el scrie că Macsimin Lichinie, care a ţinut pe sora mareluĭ Constantin să se fi născut din Românii din Dachiia. 156. Spune că Marco Avrilie a avut rĕsboĭ în Panonia, nu Dachia, şi că în Panonia loçuiaŭ Iazighiĭ şi Marcomaniĭ. 201. Combate pe Iulie Capitolin spunând că Commod cu Varvariĭ de sus de Dachia a avut resbel. 204. Nu pomeneşte de trecerea Donuluĭ de către Tătarĭ şi de prăzile care le-a făcut. 209. Scrie despre năvala Tătarilor la 257. 211. Scrie că Romaniĭ locuiaŭ în Dachia pre vremea luĭ Gallienus şi spune că Avreleus Dacul, Hatmanul Călărimeĭ, era din Ghetia, care maĭ pe urmă s'a numit Dachiia. Schytiĭ trecând balta Meotis, în Asia, aŭ prădat, şi în Europa. 212. El spune că Varvarii Crivăţuluĭ aŭ năvălit în Thrachia, Thessalia. Machedonia, Ilyria, Greţia şi Athina, şi că pe aceasta din urmă, a scăpat'o Cleodemos. 215. Despre Perşiĭ. 216. El

www.dacoromanica.ro

însemnează drumul pe unde aŭ trecut Tătarâiĭ şi zice: Schythiĭ trecând apa Fasis, aŭ intrat în Asia, unde Pontul, Cappadochiĭa, Galatiĭa şi Chilichiĭa aŭ prădat. 227. Despre mórtea luĭ Aurelian. 225. Zonora arată drumul Tătarilor spre Asia. 227. Despre triumful luĭ Diocleţian şi al luĭ Maximian. 232. El zice: Maximin vrând să cheme la împărăţie pe Lichinie, care era din Dachia şi ţiné pe sora luĭ Constantin Marele, l'aŭ lăsat în Illiria. 234. Spune că Lichinie avea de soţie pe Constanţa, sora luĭ Constantin Marele 238. Despre Constantin în părţile Dachieĭ. 240, Inseamnă anĭ 5738 de la zidirea lumeĭ, până la fondarea Ţarigraduluĭ. 241. El spune că Constantin Marele ar fi fost botezat la Roma, de Selevestru Papa. 247. Spune că Constans locuind Dachia, fratele sĕŭ Constantin vine cu rĕsboĭ, dar e învins de Constans. 247, 248. Spune că Gotthiĭ prădeaza Thrachia, Misia, Dachia şi Pannonia. 257. Vorbeşte despre numirile Moldovenilor. 355. Despre Zenon. 296. Despre prăţile luĭ Attila. 301. Despre Bogdan. 306. Vorbesce de zidurile trase de Justinian împrejurul Ţarigraduluĭ. 312. Mórtea luĭ Anastasie. 314 Despre Hagan. 327. Mórtea luĭ Mavrichie. 331. Despre Ieraclie.332. Hunii înconjurând Ţarigradul. El spune că prin vitejia Hatmanuluĭ Von a scăpat Ţarigradul. 333. Serachenii coprind cetăţi ale Romanilor. 335. Spune că pe vremea luĭ Constantin Pogonat Bulgariĭ stăpâneaŭ amândoue malurile Dunăreĭ. 337. Vorbeşte de óstea Bulgarésca care înşélă pe Iustinian. 339. Despre Leontie şi Iustinian. 340. El spune că Bulgariĭ aŭ prădat Trachia şi aŭ pustiit până sub Ţarigrad. 343. El spune că istoriciĭ greceştĭ încetează vorba despre Dachia de la Constantin Pagonat şi până la Constantin şi Irini. 347. Ţice că némul Schythilor saŭ al Tătarilor, se cheamă Ruşiĭ, carĭ făcênd vase, pe la Tavris (Crâmul) apoĭ aŭ lovit aprópe de Ţarigrad şi aŭ luat robĭ mulţĭ de la care Ruşiĭ aŭ început a se deprinde cu legea creştinéscă apoĭ sub Vladimir domnul lor eĭ se creştinéză. 353. El scrie ca Olga Dómna Ruşilor nevasta luĭ Iugor vine la Ţarigrad şi se botéză. 357. Iĭ numesce câte odată Turcĭ pe Unguri. 369. Ruşiĭ silea cu tot dinadinsul să rămîie în Thrachia. 369. Zice că Cura şeful Pecinighilor a omorît pe Svetoslav. 378. Despre Petăr, şef al Bulgarilor. 379. Spune că bulgarii s'aŭ liberat de împărăţie sub Constantin Monomah, 380. Zice că Isachie Commeno s'a luptat contra Ungurilor. 382. Spune că în anul 1065 Tătarâiĭ (Uziĭ), trec în Trachia şi o pradă toată. Spune că Tătariĭ sunt bătuţĭ, decimaţĭ de ciumă şi câţĭ aŭ maĭ rĕmas, se supun. 383. Spune că Pazinachiĭ se supun împăratului şi el le dă locurĭ în Machedonia. 384. Spune că în timpul împărăţieĭ luĭ Mihail Parapinachie neamul Crovaţilor (uniĭ le zic Sîrbĭ) a intrat în ţara Bulgărească. Nestor Sîrb întâĭ a fost rob la tatăl împăratuluĭ, apoĭ Mihail l'a pus în boeria ce se numeşte Vestarhis şi'l face hatmanul oştilor de lângă Dunăre. Acesta îl înşală şi împreună

www.dacoromanica.ro

oştile cu Tatu voevodul Pazinachilor şi se ridică contra împărăţiii, îşi pun tabăra supt cetatea Ţarigraduluĭ, apoĭ prădează Trachia şi Machedonia. 386. El zice luĭ Ion Comneno, Calo Ioannis. 388. Spune că neamul Pazinachilor părăsinduşi locurile lor prădează Thrachia. 391.

Zosim despre Al. Sever, 206; despre Gordian, 207; despre Filip. 208. Spune că Mesius Dechie a fost vêndut împreună cu fiul sĕŭ luĭ Galie, de către soţia sa. 209. Spune că Galie trimete pe Hatmanul Emilian contra Tătarilor, pe cari îĭ bate. 209. Despre timpul împĕrăţieĭ luĭ Gallie. 210. Spune că Tătarâiĭ, după ce a îngheţat Dunărea, «s'aŭ pornit lăsênd marea neagră, în stânga, toţĭ pedeştri pre marginile măriĭ, ţiind în driapta uscatul şi cetăţile Tomos, Istros şi Anhialon; cât maĭ tare aŭ putut trecênd, aŭ ajuns la lacul ce să chĕmă Fileatina (carile aprópe de Vizantie în marginile mării să află), şi de acolo la Vizantia, Bogazul, la rĕsărit, trecênd, aŭ apucat Halchedonul, Nicomidia, Nichea şi Chyzicul.» 211. Despre Clavdius. 212. Despre Avrelian. 219. Scrie că Tătarâiĭ trec Meotida şi lovesc Asia, peste Marea Neagră, şi aŭ prădat Pontul şi Chilichiĭa. Despre mórtea luĭ Avrelian. 225. Despre mórtea luĭ Florian, fratele luĭ Clavdie. 226. Despre mórtea luĭ Probus. 230. Zosim despre triumful luĭ Diocleţian şi Maximian. 233. Constantin bate la 316 pe nisce Gotthĭ, saŭ Sarmaţi, după cum ḑic alţiĭ, ce năvăliseră în Pannonia. 238. Zosim, ce nu era prieten luĭ Constantin, spune că acesta ar fi zidit pod peste Dunăre, spre a nu fi maĭ pre jos de Traian. 240. Despre zidirea Constantinopoluluĭ. 241. Constantin şi Gotthiĭ, după împărţéla împĕrăţieĭ. 245. Zosim despre Constans. 247, 248. Despre Julian faţă de creştinĭ. 251. Expediţia luĭ Valens din 368. 254. Despre jefuirile Gotthilor în Thrachia. 257. Despre Athanaric faţă de Theodosie. 265. Despre năvala luĭ Radagaĭzus în Italia. 266. Despre răscóla Grutunghilor, la 386. 270. Despre timpul împĕrăţieĭ luĭ Theodosie. 272. In anul 404, Radagazius cu Gotthiĭ, Sarmaţiĭ şi Ghermaniĭ, năvălesce în Italia, 274; apoĭ în 406 năvălesc Vandaliĭ, Alaniĭ şi alţiĭ. 275. Theodosie cel tênĕr e lăsat sub îngrijirea luĭ Iezdegherd, împĕratul Perşilor. 275. Despre Alaric 275, 276.

Zugropulus scrie despre sinodul de la Florenţia. 354.

Zursa, apă. Aicĭ Romaniĭ sunt bătuţĭ de Bulgarĭ. 301.

www.dacoromanica.ro

GLOSARIU

LA

HRONICUL ROMANO-MOLDO-VLAHILOR

AL PRINCIPELUI

DIMITRIE CANTEMIR

www.dacoromanica.ro

PRESCURTARILE INTREBUINȚATE IN GLOSARIŬ

v.	verb
verb	verbal
viit.	viitor
Vz.	vedĭ
adj.	adjectiv
adv.	adverb, adverbial(ă)
cit.	citește
comp.	compară
cond.	condițional
conj.	conjuncție
conjg.	conjugare
decl.	declinare
dem.	demonstrativ
DIV.	Divanul Lumiĭ *)
f.	femenin
gr.	grecește
ibid.	ibidem, în acelaș loc
IER.	Istoria Icroglifică **)
imp.	impersonal
inf.	infinitiv
inter.	interogativ
intj.	interjecție
intr.	intransitiv
lat.	latinește
loc.	locuțiune
m.	másculin
n.	neutru
ngr.	neogrec
num.	numeral
part.	participiŭ
pl.	plural
plusq.	plus quamperfectul
pr.	propriŭ
prep.	prepoziție, prepozițional(ă)
prez.	prezinte
pron.	pronume
pslv.	paleoslovenic
refl.	reflexiv
s.	substantiv
sg.	singular
tr.	transitiv
turc.	turcește

*) Edit. Academiei Române. București 1878.
**) Edit. Academiei Române. București 1883.

www.dacoromanica.ro

GLOSARIU

A.

Abate (a), v. tr. A îndelunga, a îndepărta, a înlătura: *ţénchĭul sfârşitului nĭ-au abătut* 49; *care primejdie... débie au abătut-o* 188.

Part. prez.: *abătundu-ş calé* 409.

Part. trec.: *limba ellinéscă ĭaste din limba şfezască abatută* (=derivată) 101.

V. refl. A să—, a se îndepărta: *de la maĭcă cu mullul s' au abătut* 102 (Comp. DIV. 66, 159, etc.; IER. 30, 35, 47, 82, 99, 119, 330, etc.)

Abătund, **Abătut** } Vz. Abate (a)

Acasăş saŭ **Acaseş**, adv. acasă: *saŭ întors acasăş* 369, 411; *lĭ-au dat voe să-şĭ margă pre acasăş* 423; *s'au întors acaseş* 315; *şi mărgând acaseş* 344.

Cantemir are o predilecţiune deosebită pentru sufixul-*ş* pe care-l acaţă la o mulţime de adverbe: *acolé-ş, acolo-ş, acmu-ş, atunce-ş, îndată-ş, aşé-ş, cumu-ş, încă-ş.* etc.

Aciua (a), r. tr. A adăposti: *slabe şi lângede osîrdiile mele să aciuâz* 3.

Part. trec.: *între ţiţile maĭcă-sa aciuat* 205. (Comp. DIV. 181; IER. 14, 113, 180).

V. refl. A să aciu(o)a, a se adăposti: *unde să pot aciuoa de răutaté lor* 224. (Comp. DIV. 157; IER. 14, 188, 203, 236, 315, etc.)

Acmu, adv. acum: *de acmù şi părĕ în véci* 3; *aceştĭ Romanĭ cariĭ noĭ sintem acmu* 230; *de pe lacul ce-ĭ zicem acmu noĭ Vidovul* 323; *a căruĭa nepot acmu Crâmul stăpâniĭa* 447, etc. (Comp. DIV. 38, 81, 88, etc.; IER. 32, 107, 161, etc.)

Acmuş, adv. îndată: *carile acmuş de faţă le vom aduce* 139; *acmuş va cunoaşte cetitorĭul nostru* 265; *precum viĭ vidé acmuş înnainte arătând* 348. (Comp. IER, 67).— Vz. **Acasăş.**

Acoace, adv. întrebuinţat numaĭ în loc. *dintr'—: şi tocmind marginile înpărăţiiĭ dintr' acoace* 369.

Acolés saŭ **Acoleş**, adv. tot acolo, în

www.dacoromanica.ro

acelaș loc: *singur Zonara a c o l é ș cap. 37 mărturisește* 79; *apoĭ ĭarăș a c o l e ș maĭ zice* 155; *zice Procopie a c o l e ș puțin maĭ gĭos* 320. — *Vz.* **Acasăș.**

Acoloș, adv. tot acolo, în acelaș loc: *o parte de a luĭ Stravon a c o l o ș pomenind* 70; *a c o l o ș (în Dachia) au rămas* 240; *a c o l o ș și pe tiran au omorât* 336; *a c o l o ș am explicat-o* 392; *a c o l o ș maĭ avut-au și ținutul Halaoș* 474. (Comp. încă 83, 96, 125, 129, 149, 152, 155, 207, 221, 263, 318, 319, 424, 433). — Vz. **Acasăș.**

Acoperi (a), v. tr. a adăposti: *nemulțămitorĭ pădurilor carile ĭ-au a c o p e r i t* 99. (Comp. IER. 46.)

Adagheu, s. n. zicătoare, adagiu: *precum să zice a d a g h e u l** (în nota marginală=* *zicătoare) de pre unghe leuluĭ* 88.

Adaoge (a), v. tr a mări, a crește, a augmenta, a exagera. Plusq.: *până într'atâta puterile Dachiiĭ a d ă o s é s ă* 81. — Part. prez.: *ĭară alțiĭ basna a d â o g â n d* 97.

Adăosătorĭu, adj. verb. care-și apropriе, care-și însușește (bunul altuia): *nu prădătorĭ, nu năpăditorĭ, nu a d ă o s ă t o r ĭ* (textul prezintă greșit *adăosăturĭ*).. *a fi îĭ vom găsi* 13.

Adăosătură, s. f. exagerare: *căcĭ văzind noĭ a d ă o s ă t u r i l e basnelor* 470.

Adăpa (a), v. tr. a otrăvi: *și de otrava ce-ĭ didése și cine îl a d ă p a s e bine știind* 203. (Comp. IER. 272).

Adăpătură, s. f. udare, adăpare: *la răsad ca acesta, a d ă p ă t u r ă cu puhoĭu de singe să să fie cuvenit* 14.

Adésă, adv. adesea, adese-orĭ: *cu prăzile sale a d é s ă țărâle Romanilor de pre Dunăre strica* 78. De altfel regulat *adése.* (Comp. 97; IER. 31).

Adoara, adj. num. a doŭa oară: *prin darul de a d o a r a naștere* 100.

Adulmăca (a), adv. a mirosi (vînatul), a ulma: *și urmele céle astupate și pĭerdute, a a d u l m ă c a și a le descoperi* 298. (Comp DIV. 96; IER. 71, 79, 172, etc.).

A-fir-a-păr (de-), loc. adv. din fir pînă în ață, fórte cu de-amăruntul: *și de toate de-a f i r a p ă r pomenindu-ĭ* 98. (Comp. IER. 98, 219, 271).

Agĭunge (a să), v. refl. a se înțelege, a face înțelegere, a se învoi, a se alia: *să nu cum-va să să a g ĭ u n g ă cu alțĭ varvarĭ de prin pregĭur* 105; *ca nu cum-va cu dânșiĭ a g ĭ u n g â n d u - s e* 190.

Agĭutora (a), v. tr. a ajuta, a da ajutor: *în caré alégere mult a u a g ĭ u t o r a t și Crocus Craĭul Alemanilor* 234.

Agĭutori (a), v. tr. a veni în ajutor, a da ajutor: *socotéliĭ noastre a g ĭ u t o r é ș t e Isidor* 71; *acéstă socotélă... a g ĭ u t o r é ș t i - n e Plutarh* 87. (Comp. IER. 46).

Part trec.: *și cu cé Dumnăzăĭască a g ĭ u t o r i t* 243 (Comp. IER. 241).

V. refl. A să —, a-și da mînă de ajutor, a se ajuta, a se sprijini: *și unul pre alaltul să a g ĭ u t o r i ĭ a* 90; *nu căuta unul pe alaltul să să a g ĭ u t o r ĭ a s c ă* 433. (Comp. DIV. 38).

Agĭutorință, s f. ajutor: *puind nădéjde în Dumnăzăĭasca a g ĭ u t o r î n ț ă* 180.—Comp. IER. 133, 316.

Agoană, s. f. agonie, tragere de mórte [gr. ἀγών]: *în toate zilele și césurile în a g o a n a morțiĭ (în tragerea sufletuluĭ de moarte) și în oglinda peiriĭ* 360 (Comp. IER. 7: «*a g o a n ă*»,

www.dacoromanica.ro

lupta caré face trupul cu sufletul în cĭasu morţiĭ; ibid. 132).

Amăgélnic, adj. înşelător, amăgitor: *macar că cu amăgélnice tocméle* 23. (Comp. DIV. 53).

Amăgeu, s. m. înşelător, viclean: *ca înpotriva a amăgeu ca acesta* 18. (Comp. IER. 259, 267).

Amăgĭală, s. f. viclenie, înşelăciune: *după ce Latiniĭ cu amăgĭală apucasă Ţarigradul* 18.

Amăgitură, s. f. viclenie: *şi pentru amăgiturile ce înbla să facă* 82.

Amână, adv. în mână: *şi să fie luat amână toporul* 142; *îndată luând toporul amână* 457; *ar fi fost Romaniĭ aciĭa cu armele amână* 229; *şi scăpând oare-cum vasul din amână* 158; *luându-l l-au fost purtat pe amână* 80. (Comp. IER. 280).

Amănuntul (pre-), loc adv. cu de-amăruntul: *carile lucrurile acelor vremĭ pre amănuntul au scris* 81. (Comp. DIV. 63; IER. 101).

Amărâme, s. f. amărăcĭune, suferinţă: *că eĭ în foamete şi amărâmé flămângĭuneĭ fiind* 256. — Comp. IER. 140, 175).

Amelăţătură, s. f. menţionare, pomenire în treacăt: *de sint şi de faţă, ce sint puţinéle, şi amelăţături numaĭ* 300.

Amelĭţa (a), v. tr. a menţiona, a pomeni în treacăt: *câte oare-ce şi pentru a altora au amelĭţat* 361. Part. prez.: *unde noi pre scurt pentru acésta amelĭţind* 301. Part. trec.: *din céle puţine şi amelĭţate însămnărĭ* 299; *cu cât de puţin şi amelĭţat numaĭ cuvânt* 348.

Amente, adv, aminte: *ĭa amente şi aicé vechĭu numele Dachiiĭ* 76; *şi să-şĭ aducă amente* 180.

Amentrelé, Amentrele, Amentréle saŭ **Amentrilé** saŭ **Amintrilé**, adv. altmintrelea, alminterea: *că amentrelé ar fi trebuit să fie alt ném* 307; *ĭară amentrelé regulă de toţĭ priimită ĭaste* 368; *ĭară amentrele făcând* 252; *că amentrele nu-ĭ vor puté dobândi* 257; *ĭară amentréle în hirişiĭa sa* 303; *ĭară amentréle numele acesta* 304; *ĭară amentrilé limba lor cé de temeĭu Sarmatică ĭaste* 130; *ĭară amentrilé şi tăcéré... rămâne neclătită* 183. (Comp. 5, 6, 86, 396, 436, 443, 458, etc.; IER. 28, 31, 168, 192, 320, 324, 343, etc.). E de remarcat că acest adverb e maĭ în tot deauna precedat la Cantemir de expletivul *ĭară*.

Amentrilé, Vz. **Amentrelé**.

Amézizi saŭ **Amĭazizĭ**, s. f. mĭază-zi, sud: *şi de la amézizi la mĭază noapte să întinsése* 170; *cu malurile Dunărĭi spre amĭazizĭ să hotărâĭa* 66. (Comp. 237, 242; IER. 137).

Amĭazăzĭ, adv. la nămiezĭ, ziŭa nămĭaza mare: *cu făcliĭa aprinsă amĭazăzĭ pe uliţă* 11.

Amĭazizi, Vz. **Amézizi**.

Amintrilé, Vz. **Amentrelé**.

Amirosi (a), v. tr. a mirosi: *a Profanilor (păgâneştĭ) scrisorĭ va fi amirosit* 169. (Comp. IER. 79).

Amurţit, part. trec amorţit: *carépentru minćună ar ţiné amurţită rămâne* 171. (Comp. IER. 117, 162).

Anarh, adj. fără început [gr. ἄναρχος]; *Ţiĭe a Anarhuluĭ Părinte fiĭu* 3.

Anthraxi, s. n. carbuncul [gr. ἄνθραξ: *l-au lovit buba ce-ĭ zic Anthraxi* 347. (Comp IER. 7: «*Anthrax*»,... *carvuncul)*.

Apleca (a), v. tr. a alăpta, a hrăni la

www.dacoromanica.ro

sîn: *din lăuntrurile sale născându-ĭ ĭ-au aplecat şi ĭ-au crescut* 15; *adése la dânşiĭ mĭărgând şi aplecându-ĭ* 97; *ţiţele la gura pruncilor aplecând* 98. (Comp. DIV. 73, IER. 171).

Apothecarĭu, s. m farmacist, spiţer: *la apothecarĭ şi la ţirulicĭ ne maĭ rămâind pânzătĭurĭ* 81 (Comp. IER. 8: «*Apothecarĭu, cela ce şéde la prăvălie, şi maĭ cu dédins cela ce vinde erbĭ doftorie).*

Arătos, adj. chipeş, mândru, frumos: *cinsteş şi arătos a zavistiĭ veşmânt* 23. (Comp. DIV. 42; IER. 262, 315, 353).

Aşéş, Aşeş saŭ **Aşéşĭ**, adv. chĭar, măcar: *nu numaĭ cât pe Zeslavu de tot au biruit, ce aşéş şi citatea Chiovuluĭ din mână ĭ-au luat* 385; *nu numaĭ lăcuită de moşnéniĭ săĭ ce aşés foarte bine întemeĭată... să fie fost* 390; *căcĭ maĭ pre urmă aşéş de tot slăbind* 429; *şĭ aşéş cu singură mâna luĭ Şerban Logofătul... scris* 462; *şi aşéşĭ Domnul Moldovénilor... să chĭamă.... Domnul a Bogdaniiĭ négre* 474; *nu numaĭ prin turnurĭ, ce aşéşĭ nicĭ pre la porţĭ nu să străjuesc* 477. (Comp. maĭ departe 6, 14, 199, 323, 325, 342, 350, 353, 354, 375, 400, 415, 418, 463, etc; IER. 30, 46, 50, 119, 199, 325, 339, etc.).—Vz Acaşăş.

Aspuma (a), v. intr. a spuma: *ĭară altul... carile asudă şi aspumă să zică* 101.— Comp. IER. 258, 267, 309.

Astruca (a) v. tr. a înmormînta, a îngropa [Cuvîntul pare a veni de la **abstrūco, —are*, formă derivată cu ajutorul sufixuluĭ —ūc*are* din *abstruo,—ĕre* care a existat în latina vulgară alături de *obstruo*.]: *ĭară oasele luĭ... lĭ-au astrucat supt stâlpul carile era de dânsul zidit* 195; *ĭară sfintele oase... le-au astrucat cu mare cinstea* 246. — Comp. IER. 74, 194.

Astrucare, s. f. înmormîntare: *s'au tâmplat mórtea luí Roman Arghir.. şi la astrucaré luĭ* 379.

Asupri (a), v. tr. a sili, a nevoi: *însă noĭ nu asuprim pe cine-va... să créză* 218; *au asuprit pe Athanaric să dé fuga* 271; *Matheĭ Pretor... foarte ne asupréşte... pentru lucrurile Hunnilor să însămnăm* 279.

Atmeĭdĭan, s. n. hipodrom [turc. *atmeidan*]: *mult pe uliţă şi la Ipodrom (acesta-ĭ astăzĭ Atmeĭdĭan) târându-ĭ* 341.

Atocma adv. la fel, de-o-potrivă, asemenea: *ĭaste altul atocma acestuia lunatec pre nume Maenburg* 101; *ce încă de atocma cu apa undezată înfierbântându-să* 141; *ce încă şi vredniciilor luĭ Traĭan de atocma să le facă* 196; *să fie amândoĭ soţiĭ şi să înpărăţască de atocma în Italia* 295; *să să numască Craĭu şi să fie la cinste atocma cu dânsul* 455. (Comp. IER. 34, 318).

Loc: *A face atocma cu pământul*, a dărăma până la temelie (o casă, o cetate, etc): *şi pe Troada atocma cu pământul răzsipind-o* 92; *târgurile atocma cu pământul făcându-le* 369; *cetaté au pns-o de au făcut-o atocma cu pământul* 428; *cetaté aŭ făcut-o atocma cu pământul* 432;

Atocmat, part. trec. (de la v. a atocma IER. 127 = a potrivi) potrivit: *între bolte înplut, atocmat peste tot néted aşternut* 189. (Comp. IER. 127).

www.dacoromanica.ro

Atuncéș saŭ **Atuncéși**, adv. pe loc, în acelaș timp: *atuncéș au pus Traĭan doaâ cetățuĭ* 322; *și atuncéși Constantin fiĭul său cu alégere tuturor înpărat s'au făcut* 234.—Vz. **Acasăș**.

Avidoma, 1° adv. la fel, întocmaĭ, aidoma: *cariĭ slova avidoma potrivind* 344;—2° adj. vădit, evident: *cu care avidoma sămn au arătat* 410.

Avthentic, adj. autentic: *însă cinsté numeluĭ de istoric avthentic** (în nota marginală = **izvoditoriul de crezut) să-ĭ dé, nu videm* 113.

Avție, s. f. avuție: *toate avțiile cuvântuluĭ... îĭ răsipă* 6.

Avtor(iu), s. m. autor: *câți-va avtorĭ a avé putem* 62.

B.

Basnă, s. f. poveste, legendă, fabulă: *ĭară alțiĭ basna adâogând* 97; *și cu totuluĭ tot basnă să fie să arată* 135; *ĭară basna luĭ în pomenita Predoslovie a luĭ Uréche așa o citim* 136; *o cât ĭaste de frumoasă și adevărată basna luĭ Iosip* (cit. *Esop?*) 248.

Băsnuì (a) v. tr. a povesti, a spune minciuni: *ĭară nu ce băsnuesc une Létopisețurĭ* 155.—Comp. IER. 119.

Băsnuitoriu, s. m. povestitor mincinos: *pentru numele dară băsnuitoriuluĭ acestuĭa* 136; *în urechile și gurile a unor băsnuitorĭ căzind* 139; *acmu dară basnile ĭarăș băsnuitorilor lăsind* 150. (Comp. 172, 366, 367, 392, 437, 442, 445, 448, 471, etc.).

Batğoe, s. n. batjocură: *într'un chip oare-carile de ğoc și de batğoc.. până acmu să fie adus* 169.

Batğocuri (a), v. tr. a batjocori, a lua în rîs: *de proștĭ ĭ-ar râde sau de varvarĭ i-ar batğocuri* 86. — **A-și—**, v. refl. a-și bate joc: *îș batğocuriĭa de Rome, și-și râdé de dânșiĭ* 416.

Becisnicie, s. f. Vz. **Bezcisnecie**.

Beșic, s n. (pl. *beșicurĭ*) bășică: *beșicurĭ de vânt înflate și pe apă înnotând* 9.

Beteji (a), v. tr. a vătăma: *și în ceva cinsté a nu-ĭ beteji ne silim* 123. — V. refl. **A să —**, a se înbolnăvi, a se vătăma: *de multă plângere betejindu-i-se ochiĭ* 231.— Comp. IER. 166.

Betejitură, s. f. vătămare, rană: *dintr'acé puțină betejitură, răul peste tot trupul lățindu-să* 389.

Bezcisnec, adj. ticălos, becisnic: *Valentinian văzindu-ĭ așé de bezcisnecĭ* 255.

Bezcisnecie, s. f. becisnicie: *neîncetate nevoĭ și bezcisnecii* 360. — Comp. IER. 198, 267;—DIV. 87: *bezcisneciĭ*; *multe nevoĭ și becisniciĭ* 145 (comp. încă pg. 408 și pass.)

Bineînvoi (a), v. tr. a încuviința: *pre.. Părintele luminilor... rugați pentru ca să bineînvoĭască.... a săvârși* 52.

Birnic, adj. tributar: *Crăiĭa Unguréscă ĭaste birnică scaunuluĭ Papiĭ* 387.

Bișug saŭ **Bivșug**, s. n. înbelșugare, belșug, productivitate: *și plăcându-ĭ bișugul loculuĭ* 129; *de așezământul aeruluĭ, de bișugul pământuluĭ* 179; *cu frumsețĭa și bivșugul țărâlor Romanilor* 11.— Comp. IER. (90, 192: *bișugul*).

Bișugos saŭ **Bivșugos**, adj. îmbelșugat, roditor: *să fie putut apăra acé ves-*

www.dacoromanica.ro

tită, largă şi bişugoasă ţară 216; *undele bivşugoaseĭ Dunărĭ trecând* 12.—Comp. IER. 194 şi 223: *bişugoasa pradă.*

Blagocistiv, adj. temător de D-zeŭ, evlavios: *putérnică şi blagocistivă înpărăţiia Mosculuĭ* 371. — Comp. DIV. 45 : *blagocestiv.*

Blagorodie, s. f. nobleţă: *şi altele multe a blagorodieĭ greceştĭ florĭ* 25. Comp. DIV. 45.

Blăstămăţéşte, adv. în mod blestemat, afurisit: pag. 15, 150, 229, 379.

Blojărítură, Vz. **Blojerítură.**

Blojeritoriu, s. m. clevetitor, născocitor, bărfitor: *armele... apucând înpotriva blojeritorilor* 24.

Blojerítură saŭ **Blojărítură** saŭ **Blojítură,** s. f. clevetă, defăimare, bârfeală, născocire: *basne şi blojerituri şi buiguiturĭ sînt* 458; *şi altele ca acésté blojărituri* 472; *în putoase şi grozave blojituri se preface* 139. — Comp. IER. 274; — DIV. 178 : *blojirituri.*

Blojítură, Vz. **Blojerítură**

Blojori (a), v. tr. a cleveti, a defăima, a bârfi, a spune minciuni: *pre singurĭ Ellinĭĭ... a blojori nu s'au siit* 103. — Comp. DIV 71: *blojoreşti;* 209: *blojoresc;* IER. 214: *blojorind.*

Blojviitor(ĭu), s. m.= **Blojeritor(ĭu):** *pentru istoricĭ... am gĭuruit, ĭară nu şi pentru blojviitorĭ* 144.

Bloşticăi (a), v. tr. de aceĭaşĭ origine şi însemnare ca: *a blăt-ări* (Barcianu, Dicţ. Rom.-German p. 60), *a bălt-ăc-ăi* (Costinescu, Vocab. Rom.-Fr. I, 96; Polizu, Vocab. 59), *a blotec-ări* (Iser, Vocab. 20), saŭ *a bleotoc-ări* (Sof. Năđejde, Nuvele, ed. Şaraga, p. 13), derivate toate din slav. *blato* „noroiŭ, mlaştină, baltă".]: *peste nişte tinoasă piştélniţă şi glodoase tinĭ şi bălţĭ... bloşticăind maĭ mult de cât mărgând* 139.

Boâr, s. m. bour, zimbru: *boârul carile înpreună cu căţaoa Molda, să să fie înecat în apa Moldoveĭ* 155. (Textul presintă greşit *boârul,* forma corectă fiind *buârul,* de unde şi derivatul a **buâra**= a sta gata de a împunge, a îndrepta (o armă etc. asupra cuĭ-va): *Tătarâĭ... léu ĭeşit înnainte buârându-ş suliţăle asupra lor* 447; *condéilé maĭ ascuţite decât sulele... asupră-le-ş buârézâ* 447. Tot aşa IER. 76: *urechile înnainte buârându-ş.* De asemenea: *coarne buârate* IER. 101; *suliţa buârată* IER. 197. [*Bûâr,* care se găseşte şi în IER. 124, 130, 144, derivă din lat. BUBALUS. *Buâr* a devenit maĭ târziu *búor* (Vz. Dosoft. Psalt. ediţ. Bianu, p. 2), ĭar apoĭ *bour,* întocmaĭ după cum *nûâr* = NUBĬLUS a devenit *nûor,* iar apoĭ *nour, nor. Bour* n'a devenit la rîndul sĕŭ *bor,* pentru că desvoltarea maĭ departe fonetică a cuvîntuluĭ s'a oprit odată cu disparițiunea acestuĭ animal din ţările noastre].

Boază, s. f. zeiţă: *păzia focul carele la altarĭul boazĭĭ ardé* 97; *boazele* (=nimfele) *fântânilor* 158.— Comp. IER. 9: *Afroditis... Boaza dragostelor, a curvii.* Vz. şi 239, 240, 263. — Comp. Dosoft. V. Sfinţ. 95, 34: *bodzâĭ.*

Bolničos, adj. bolnăvicĭos: *slabă şi bolničoasă firé luĭ Iustin* 326.

Boţi (a), v. tr. a înghesui, a îngrămădi, a strivi: *la apa Vistlĭĭ ĭ-au înpins şi acolo boţindu-ĭ* 17; *boţind pre Varvarĭ în balta ce ĭera*

www.dacoromanica.ro

acolo 329; *tabăra Latinilor din toate părțile boțiia* 430.— Comp. IER. 234: *boțind.*

Boz, s. m. idol, zeŭ păgân: pg. 252 și pass.

Brâneț, s. n. (pl. *brânéțe*) cingătoare: *léfa în brânéțele sabiii să-și poarte* 220.

Brăni (a), v. tr. [sl. *braniti*] a opri, a împedeca, a apăra: *pre alții ăcasta a face brăniia* 98.

Brudiiaște, adv. copilărește, prostește: *brudiiaște gândiia* 196. — Comp. **Brudiu.**

Brudiu, adj. și s. m. copilăros, naiv, prostuț: *ca niște brudii și tineréle de vrâstă* 11 = ut tenerae aetatis juvenculam 34. — Comp. *brudie* IER. 148; *brudŭ* la Dosoft. V. Sf. fol. 5 b, 25 a, 168 b. Cuvîntul *brudiu* se aude și astădĭ în Moldova (Vz. Sbiera, Poveștĭ, p. 70; C. Negruzzi, Păcat. Tiner. p. 223.)

Buâra (a), v. tr. Vz. **Boâr.**

Bueci (a), v. tr. a face îngîmfat, mîndru, a obrăznici: *nărocul pe Bulgarĭ buecind* 379. — V. refl. A să —, a se îngîmfa, a se obrăznici: *de biruință ca acésté buecindusă* 408.

Buecie, s. f. îngîmfare: *cu mândriia și cu buecilia luĭ adusése oasté* 253; *cu corona ca ăcasta înpodobéște mândriia, pre carii întâĭ cu buecilia sa îĭ cuprinde* 427. — Comp. Dosoft. V. Sf. fol. 165 a.

Buhnet, s. n. (pl. *buhnete*), pocnet, pocnitură, cîocănitură: *buhnete de puștĭ omenești* 9.—Comp IER. 87: *buhnetele căldărărești* (Vz. și 153, 186).

Buĭgui (a), v. tr., a aĭuri, a vorbi aĭurea: *a patra părére ĭaste a celora carii buĭguesc* 110. (Comp. și pg. 135); *nu s'au rușinat, nicĭ sau siit a buĭgui* 171; *câte buĭguiaște tuturor sint știute* 454.—Comp. DIV. 87: *buĭgueștĭ*; IER. 98: *buĭgueștĭ*; 154: *buĭguĭaște;* 236: *buĭguesc.* Cuvîntul ne întâmpină destul de des în textele moldovenești.

Buĭguit, adj. zăpăcit, amețit: *și maĭ buĭguiță și maĭ uluiță au fost* 100.—Comp. IER. 119: *buĭguit de căruntéțe.*

Buĭguitorĭu, adj. și s. m. care vorbește într'aiurea: *mustră pe uniĭ buĭguitorĭ* 359. Comp. IER, 118: *buĭguitoare socotélă;* 157: *buĭguitorĭ vă arătațĭ.*

Buĭguitură, s. f. vorbire într'aĭurea, aĭurare: *basne și blojerĭturĭ și buĭguiturĭ sint* 458.—Comp. IER. 97: *buĭgăiturĭ*; 310: *buĭguiturĭ.*

Buluc, s. n. (pl. *bulucurĭ*) ceată, trupă: *oștile în treĭ bulucurĭ înpărțind* 333.- Comp. IER. 186: *bulucurilor.*

Buluci (a să), v. refl. a se strînge, a se grămădi la un loc: *alalțĭ bulucindu-să fără nicĭ o frică* 405.

Bunguitură, s. f. superstițiune; păgînătate: *de turbată și lunatecă bunguitura muhammedinĭască* 23= a lunatica rabie et muhammedana superstitione 45.

Bură, s. f. furtună, vijelie [vsl. *burja]: de bure înpiedecat* 191.

Buric, s. n. centru, mijloc: *departe de buricul înpărățiiĭ* 266.

Busurman, s. m. Musulman, Turc; pg. 142, 143, 457, etc.

C.

Căce și Căcĭ, conj. că; de ce, pentru ce: *nu numaĭ căcĭ* 5=non solum 29;

www.dacoromanica.ro

pentru căcĭ în bătae să arătasă 71; *pentru căce ştiia* 148; *O! căcĭ n'a dat Dumnăzău!* 306. — Ne întîmpină des la Cantemir şi în toate textele vechĭ.

Călcătură, s. f. năvălire, năpădire: *că va maĭ puté apăra Dachia de călcăturile lor* 215; *călcăturĭ şi stropşiturĭ în hotarăle împărăţiiĭ să nu maĭ facă* 223. (Comp şi pg. 208, 224).

Čambul, s. n. (pl. *čambulurĭ*) hordă: *numaĭ čambulurile să-i fie agĭuns şi până la Dachia* 285. — Vz. Cîabil.

Cândailé, adv. poate: *cândailé păré-să-va cuĭ-va* 9 = opinabitur fortean non nemo 32; *cândaile să vor întoarce cu inima cătră credinţa orthodocsiiĭ* 149; *cândailé înpreună cu făcătoriĭ... s'ar fi îngropat* 170; *cândailé s'ar fi purtat lucrul maĭ bine* 404; *cândailé şi până subt Ţarigrad ar fi agĭuns* 418; *cândailé fără véste ar puté răzbi în cetate* 476. — Comp. IER. 335, 349. — Cuvîntul e derivat cu ajutorul amplificativuluĭ—*lé* (comp. *încaĭ-lé, adecăte-lé* etc.) din *cândaĭ* (comp. IER. 34, 258) care ne întâmpină des în textele vechĭ (în Chrestomatia d-luĭ Gaster, Vol. II, p. 400 e tradus greşit prin „alors, après", de oare-ce în tóte pasagiele pe carĭ le citézĕ, *cândaĭ* are înţelesul de „poate"). *Cândaĭ* e derivat la rîndul luĭ din *când,* după cum *încaĭ, săvaĭ,* etc. din *încă, săva,* etc.

Canţilariu, s. m. cancelar: pg. 115.

Cap, s. n. (pl. *capete*), capitol: *precum curat la capul pentru hotarul Dachiiĭ s'au arătat* 104; *caută şi maĭ pre larg în capetele ce urmază* 125. — E des întrebuinţat în scrierile vechĭ.

Căptuşală, s. f. ascuns, taĭnă: *căptuşala aceştiĭ basne... să o descoperim* 144.

Căptuşi, (a), v. tr. a acoperi, a ascunde: *cerĭul cu palma să căptuşască* 24 = coelum palmo contegi 46; *adevărul să poate căptuşi* 119.

Căsaş, s. m. casnic, om de-al caseĭ: *de la fičorul şi căsaşiĭ luĭ a păţi suferind* 203. — Comp. DIV. 136: *căsaşiĭ.* — Nu e rar în textele vechĭ.

Catargă, s. f. corabie: *sosind cu cătărgile supt Ţarigrad* 476, 477.

Ce, conj. însă, ci: pass.

Cerbice, s. f. ceafă: *cu biruinţa armelor cerbicé plecându-le* 88; *vré să lépede gugul de pe cerbicé lor* 291; *întorcé cerbicele cele vârtoasă* 426. — Comp. IER. 79: *cerbice.*

Cerşi (a), v. tr. a cere: *Laslău cerşind agĭutorĭu* 148.

Certa (a), v. tr. a pedepsi: *aşé cértă Dumnăzău pe mândriĭ* 347.

Cevaş şi Cevaşĭ, adv. cîtuşĭ de puţin: *macar cevaşĭ înpotriva noastră nefăcând* 9 = nihil obstantibus 33; *lucrurĭ cevaş vrédnic[e] de pomenire* 79; *cevaş de pomenit... nu aflăm* 326.

Chezĭ, s. m. pl. auspiciĭ, augur: *supt a căruĭa chezĭ s'au şi născut* 8 = cujus auspiciis et nata fuit 31; *în bunĭ chezĭ Dumnăzăescul cuvânt. luând* 58. — Comp. Ier. 40, 267, 308: *chezĭ răĭ;* 204: *răĭ chezĭ;* 42, 214, 228, 358: *bunĭ chezĭ;* 54: *chezĭ bun[ĭ].*

Chiar, adj. lămurit, clar, limpede: *maĭ chiar să putem a arăta; maĭ aĭavé şi maĭ chiar să véde* 102;

www.dacoromanica.ro

cé chiară şi adevărată... istorie 171; *ar trebui maĭ chiar şi maĭ curat a se înţălége* 320.

Chichiţă, s. f. cutie, lădiţă: *pline de pânzăturĭ chichiţele hirurghilor* 14=plenissima chirurgica theca 37. –Comp. IER. 115: *chichiţele erbilor; chichiţele văruite.*

Chicĭ, adv. de loc, nicĭ: *nu să prindle, zic, chicĭ orânduit de altul* 295.

Chitélă s. f. cuget, gînd, socoteală: *şi atâtĭa înpotrivnice chitéle a auzi să învoĭască* 10=tamque sinistras de se conjecturas audire optaret 34; *truda şi chitéla omenească* 58 — Comp. IER. 23: *vivor de chitéle şi holbură de socotéle;* (vz. şi 267); — DIV. 77; *iscusit la socotélă şi întreg la chitélă.*

Chiti (a), v. tr. a socoti, a gîndi, a cugeta: *totdéuna chitiĭa cum ar puté scoatedin Dachia leghioanele* 221. — Comp IER. 190.

Cĭabil, saŭ Cĭabul, Cĭambul, Cĭabur, s. n. (pl. —*urĭ*) hordă *pănă la Greţia cu cĭabilurile au agĭuns* 384; *în toate părţile năvrapiĭ şi cĭabulurile trimiţindu-ş* 450—451; *cu cĭabururile şi pănă la Greţia agĭunsése* 208; *Tătarâĭ tot cu un cĭambul şi Perinthul... şi Daoniul apucând* 432. — Vz. şi Čambul.

Cĭabul
Cĭabur
Cĭambul } Vz. **Cĭabil.**

Clĭa, pron. dem. aceĭa: *ceşté... Ellinĭ, ĭară clĭa Ioni să chema* 90.

Cin, s. n. (pl. *cinurĭ*) rang, clasă: *de toată stepena şi cinul din lăcuitorĭi Romii* 190.

Cineş, pron. nedef. fie-care: *să margă cineş la Eparhia sa* 251; *cineş cu polcurile sale* 425; *cineş de capul său le ţiné* 466.

Cinie, s. f. unealtă, instrument: *cu acésté dară cinii şi istrumenturĭ Ellinii... slujindu-să* 86; *ciniile meşterilor au topit* 252; *mahinilor (ciniilor) de oaste* 416. —Comp. *ciniile* la Dosoft. V. Sf. folio 4 b; DIV. 130: *cinie;* IER. 219: *ciniĭă.*

Cinsteş, adj. de cinste, cinstit, omenos: *cinsteş şi arătos a zavistiĭ veşmânt* 23; *bun şi cinsteş a să face* 85; *obicéile céle bune şi cinsteşe* 86; *ca un cinsteş scriitoriu* 126; *de vor vré maĭ cinsteş să-ĭ dojenéscă* 171; *om blând, cinsteş* 234.—Comp. DIV. 182.

Cinsteşie, s. f. cinste, omenie: *cu slava cetăţénilor, cu cinsteşiĭa năroadelor* 16=populorum urbanitate, civium claritudine 39; *orânduala şi cinsteşiĭa omenéscă* 179.

Citate, s. f. cetate: *citaté Chiovuluĭ* 385.

Citélă saŭ Citială, s. f. citire, lectură: *să punem pe cititorĭul nostru cu citéla lor la ostenélă* 243; *în cităla istoricilor a ne zăbăvi* 127.

Cĭudésă, s. f. minune, faptă minunată: *ce monstru şi ce groznică ciudésă* 360; *făcé ciudésele sale asupra Latinilor* 433; *pre larg şi cu cĭudése amestecat* 454; *cu toate istoriile şi cĭudéselelor* 455; *multe şi marĭ minunĭ şi ciudése s'au făcut* 458.—Comp. IER. 173, 185, 324: *cĭudésă;* DIV. 132: *cĭudése.*

Climat, s. n. (pl. *climate*) climă: *climatelor friguroase* 11=rigidorum climatum 34.

Clironomitorĭu, adj. ereditar: *fiind stăpânirile acésté de moşie şi clironomitoare* 107.

www.dacoromanica.ro

Colachie, s. f. lingușire: *acéstă socotélă adevărată și fără colachie* (în nota marginală=*linguşire)* 87; *poeticul fără colachie au scris* 122. — Comp. IER. 316.

Comendă, s. f. comandă, conducere: *o parte au dat supt comenda frăţine-său* 333.

Comendant, s. m. comandant: *comendantul de Gălata* 131.

Comes, s. m. comis, titlu de nobleță: *căzut-au și Doloicos comesul de Pelee* 426.—Comp. Dosoft. V. Sf. 246 a: *comesulŭ;* 100 b: *comisŭ.*

Consens, s. n. acord, înțelegere: *din tâmplaré vrémilor și consensul istoricilor* 324.

Constandă și Costandă, s. f. veche monedă valorînd aprópe $^1/_5$ dintr'un galben: *banul era de argint curat, maĭ mare și maĭ gros decât o costandă* 248; *să fie făcut aceĭ bană, și de pe numele luĭ să să fie chemat și constande;... acolo unde să fac nu să chémă constande, ĭară aĭ noștriĭ le zic constande;.. lĭ-aŭ fost zicând costa'nde, adecă banĭĭ luĭ Constans* 249.

Conștiență, s. f. conștiință: *cu întrĭagă conștiență mărturisim* 10=salva conscienția profitemur 33; *și cu curată conștiență* (explicat în parentesă prin=*ascunsul inimiĭ)* 179.

Conteni (a), v. tr. [Lat. CONTINERE] a înceta: *cetaté Udrĭĭul a bate nu conteniĭa* 398.

Contenire, s. f. abstinență, cumpătare: *pentru cinsté curățiiĭ și cu contenire, hadâmb să făcusă* 315. — Comp. DIV. 202: *contenire;* 208: *contenirile.*

Content, adj. mulțămit: *pare-ni-se că cititorĭul va fi content* 124; *content și îndestulat au fost* 247.

Contetui (a să), v. refl. a se mulțămi: *cu cinsté de Chesar s'au contetuit* (explicat în parentesă prin: *au fost mulțămit)* 246.

Continuație, s. f. continuare pg. 107.

Còpil, s. m. bastard: *nu copil, ce còpil (și cu ertaré cuvântuluĭ maĭ chiar să zic fĭcor de curvă) să numéște și ĭaste* 112.

Corenie, s. f. origine, început, începătură: *tot dintr'o corenie și dintr'o corenie cu Schythiĭ au fost* 57; *a nĭamurilor ghenealoghie (adecă corenie)* 58; *ce trebue să știm pentru coreniĭa lor* 129; *din coreniĭa lor sint Venediĭ* 365.

Coropalat, Vz. **Cnropalat.**

Costandă, s. f. Vz. **Constandă.**

Coțovlahĭ, s. m. pl. Românĭĭ din Macedonia: *Românĭĭ, carĭĭ sint în Greția și le zicem noĭ Coțovlahĭ* 157.

Crăi (a), v. netr. a domni: *să fie crăit pe vrémile luĭ Tiverie înpărat* 79; *au crăit în țara ungurésca* 144; *crăind în țara ungurésca* 145, etc.

Crăișor, s. m. regișor: pg. 130.

Crede (a), v. tr. a încrede, a încredința: *în mână streină nu-l puté créde* 246.

Crivăț, s. n. mĭază-noapte, nord: *armele spre crivăț să-șĭ fie întors* 20=in septentrionem... arma vertit 43; *ale fundurilor crivățuluĭ némurĭ* 174; *părțile despre crivăț a așéza* 232, *pentru părțile crivățuluĭ a însămna neaflând* 353; *némurile varvarilor despre crivăț* 361 (Comp. și pg. 305, 326, 335, 343, 447, etc.)

www.dacoromanica.ro

Crivățan saŭ **Crivățén**, adj. de mĭază-noapte, nordic, septentrional: *purtând de grijé mântuinții acestor crivățéne năroade* 21; *în parte ca acéĭa crivățană* 406.

Cuborî (a să), v. refl. a se coborî: *pe calul cel năsdrăvan din cerĭu cuborât* 142; *precum s ă s ă f i e cuborât din coreniĭa Italilor* 159; *cuborându-să cu mulțime de aceĭ Varaghĭ* 372 (Comp. și pg. 73, 418, 458, etc.)

Cucon, s. m. copil: *fiind cucon numaĭ de opt anĭ* 275; *vrând să omoară pe Leon cuconul* 293; *mamca, care ține un cucon de țiță, acuzind cuconul înpăratuluĭ* 331 (Comp. încă pg. 97).

Cumpleciune, s. f cumplire, grozăvie, cruzime: *a luĭ Batie cumplecĭune și a Tătarâlor luĭ vrăjmășie* 19 = Bathi saevitiem ac Tartarorum immanitatem 41.

Cumuș, adv. cum, așa cum: *apa cumuș era fierbinte* 141.

Curan, s. m. coran: *poruncĭi curanuluĭ cu totuluĭ tot înpotrivnice fiind* 23; *au scornit légé și carte curanuluĭ* 326.

Curopalat, saŭ **Coropalat**, s. m. demnitate bizantină: *în locul luĭ urmând Iustin coropalat* (textul prezintă greșit *cororopalat)* 325; *boerĭia ce să chema curopalat, adecă purtătorĭu de grija Curții; poate să să înțălĭagă ca Postelnicul cel mare în țara Moldovii* 326.

Curund, adv. curînd: *maĭ de curund* 172; *într'o casă de curund albită cu var* 253; *toate în curund lĭ-au potolit* 254; *curund de fulger vĭĭ peri* 314; *în curundă vrême veĭ naște făt* 375; *maĭ curund să fugă îl grăbĭĭa* 407, etc.

D.

Dălogĭ, s. m. pl frîne, dărlogĭ: *a sprintiniĭ péne d ă l o g ĭ sloboade* 6 = velocis pennae laxat habenas 30; *după ce au luat chivernisala d ă l o g i l o r împărății* 186. — Comp. IER. 196; — Dosoft. V. Sf. 118 a: *dălog.*

Dârmoetură, s. f. vorbă goală, fără temeĭŭ: *câte fabule ca acésté aduce... de acel félĭu de d â r m o e t u r ĭ* 221.

Dăscălie, s. f. instrucțiune, educațiune, doctrină: *cu a cuĭ d ă s c ă l i e nu numaĭ maĭ deșteptat* 87.

Deciĭa, adv. în urmă, apoĭ, de atuncĭ, de aci înainte: *deciĭa aceștiĭa pofte doaă maĭ alése temelĭĭ așază* 6 = tandem hujus desiderii duas praecipue fundat bases 30; *d e c i ĭ a întorcându-să spre apus* 60; *pre care locurĭ deciĭa au și lăcuit* 286; *deciĭa din céle puține și amelițate însămnărĭ* 299; *apoĭ ĭ-au tăĭat mânule.. și deciĭa și capul* 332; *deciĭa Mihail... singur au părăsit înpărățiĭa* 352. (Comp. încă pg. 121, 311, 318, 334, 347, 362, 406, 418, 424, 474, 489, etc.). — Comp. DIV. 95, 144, 179; IER. 217, 271.

Decinde, adv. dincolo: *să trĭacă peste Dunăre d e c i n d e în Misia* 215; *și astăzĭ lăcuitorĭ pe d e c i n d e de Dunăre* 230.

Dédins, adv. în locuțiunile: *maĭ cu dédins* = maĭ cu deosebire, în deosebĭ: *maĭ cu d é d i n s lucrurile* 5 — potius res; *maĭ cu d é d i n s de la însoțiré noastră* 179; (Comp. încă pg. 73, 134, 142, 146, etc. *cu t o t d é d i n s u l* 9, 62, = cu tot dinadinsul, din

www.dacoromanica.ro

toată inima. (Comp. încă pg. 124, 146, 421, etc).

Défiré, adj. vrednic, harnic, arătos: *mai mare şi mai défiré să să aréte* 237; *s'au ales ceĭ mai défiré şi mai de frunte* 255.—Comp. IER. 162, 338; DIV. 78

Denafara, s. f. exterior: *luntrurile şi denafarăle înpărăţiiĭ cu bună socotélă... au orânduit* 243.

Depândi (a), v. tr. a pândi: *socotind că vrémé ce depăndiĭa ĭ-au vinit la mână* 410.

Deplomă, s. f. (pl. *deplomate*), diplomă, hrisov: pg. 131.

Deregătorie şi Diregătorie, Dregătorie, s. f. cîrmă, conducere, administraţiune, funcţiune: *cariĭ mai denainte de dânsul deregătoriĭa înpărăţiiĭ ţinusă* 270; *acé diregătorie caré au avut Theodoric în Dachia* 295; *pre vrémé diregătoriiĭ luĭ* 6.

Deregătoriu, s. m. guvernator, administrator: *până a nu fi înpărat, să fie fost deregătoriu Misiiĭ şi Dachiiĭ* 204.

Descâlci (a), v. tr. a descurca: *întâiu aduce la mijloc înpletecetura, apoĭ o şi descâlcéşte* 74.

Descâlcit, adj. descurcat, lămurit: *mai descâlcit şi mai néteđă să dăm istoriia* 89.

Descălecătură, s. f. întemeiere: *arată-se multe descălecături a multe crăiĭ* 277.

Desfărnat, adj. desfrînat, neînfrînat: *cu desfărnată porniré şi nedumnăzăire* 112; *luând sama desfărnatelor fapte a înpăraţilor* 270.

Deşirtare, s. f. deşertăciune: *frumos ne arată Cornilie Agrippa, carté pentru deşirtaré ştiinţâlor* 139.

Despiedecat, adj. liberat, slobozit: *ca dintr'o piiadecă a învăţăturilor tătâne-său slobod şi despiedecat* 211.

Despleteci (a) şi a Despletici, v. tr. a descurca: *şi vrând ca să desplecĭască voroavă....; pre acéstă inplctecetură o despleticéşte aşé* 74.

Despletitură, s. f. despletire: *plata păcatuluĭ ca despletitura ćorapuluĭ fiind* 205.

Despune (a), v. tr. a dispune, a orîndui: *supt hatmani oblăduitorĭ le despuné* 243.

Dévălomi (a să), v. refl. a se amesteca: *uniĭ cu alţiĭ dévălomindu-să* 363.

Dezbate (a), v. tr. a scăpa, a libera: *din mânule altora să o dezbată* 102; *dezbătând şi Misia cé di ğos* 265; *au dezbătut toată Dachia de la Gotthĭ* 318; *multe cetăţĭ şi ţărĭ de supt mâna lor au dezbătut* 354; *a le dezbaťe şi a le mântui* 362; *dezbat locurile carile eĭ apucase în Misia* 489 (Comp. încă pg. 266, 319, 375, 386, 445, 491).—A să—v. refl. a se scăpa, a se mântui, a se libera: *de supt stăpâniré Hunnilor s'au desbătut* 291; *când s'au dezbătut Românii de supt înpărăţiia Ţarigraduluĭ* 359; *după ce s'au dezbătut de supt putéré Crăiiĭ Ungureşti* 377; *de supt putéré înpărăţiiĭ dezbătându-să* 397.

Dezbatere, s. f. liberare: *dezbateré lor de supt înpărăţiia Răzsăritului* 351

Dezbătut, adj. liberat: *câte-va cetăţĭ dezbătute* 426.

Dezlupi (a să), v. refl. [sl. *lupiti*], a

www.dacoromanica.ro

se deslipi, a se separa, a se desface: *Vlahiĭ aĭave de la înpărăţie s'au dezlupit* şi mai jos : *atuncé de la înpărăţie s'au dezlupit* 397.

Dialectecă, s. f. dialectică: pg. 130.

Diregătorie, s. f. Vz. **Deregătorie**.

Dispot, s. m. despot, stăpînitor : *cu numele de dispoţi şi de craĭ stăpâniĭa* 397.

Disputaţie, s. f. discuţiune, dispută: *văzind că Sarniţie mai pre larg îngaĭmă ačastă disputaţie* 127. — Comp. DIV. 89: *desputaţiĭ*.

Divă, s. f. mirare: *de care lucru nicĭ cu divă ĭaste de se află vre uniĭ* 100.—Comp. IER 163: *nicĭ o divă nu ĭaste*; 44: *nu cu divă-ţĭ pară*; 200 : *ce divă ĭaste*.

Dodei (a), v. tr. a supăra, a necăji: *nicĭ să părăsesc a dodei prevecinĭ* 187; *să nu maĭ îndrăzniască măriré Dumnăzăĭască a dodei* 195.

Donanmà, s. f. triumf, serbare: *ĭ-au făcut triumf adecă donanmà* 121; *s'au întors la Roma şi au făcut triumf, adecă donanmà* 232; *făcându-să ğocurĭ şi donanmale* (textul prezintă greşit *donaimale) prin cetate* 331.

Donoimà şi Dunaimà, s. f. flotă: *s'au sculat cu donoimaoa de la Ţarigrad* 336; *cu mare dunaimà de corăbiĭ purcegând pe Maré Négră* 337; *îl orînduisă să margă cu dunaimaua la Greţia* 339.

Dosloşi (a) şi Dosluşi (a), v. tr. a desluşi, a lămuri: *pune-vom nevoinţă să dosluşim* 136; *nicĭ-cum a o dosloşi n'am putut; pentru ca să dosluşim ačasta* 150; *din istoricĭ a dosluşi n'am putut* 323; *neputând dosluşi, de cine să fie scris* 462.—**A să—**, v refl. a se desluşi, a se lămuri: *foarte cu greu ĭaste a să dosluşi* 66.

Dosluşire, s. f. desluşire, lămurire: *pentru dosluşiré aceluĭ adevărat an* 484.

Duc, s. m. duce: *Razivil ducul de Litvaniĭa* 26; *lĭ-au ĭeşit cu oaste înnainte ducul Henric* 449; *ducul de Austria* 451, etc.

Dunaimà, s. f. Vz. **Donoimà**.

E.

Effecaţie, s. f. trecere, credinţă : *verĭ doĭ marturĭ adevăraţĭ, verĭ o sută tot o credinţă şi o effecaţie* (în nota marginală explicat prin *tréceré) au* 101.

Eleftirie, s. f. libertate: *dovada ceiĭ de demult a lor puterĭ şi eleftirie* (în nota marginală tălcuit prin *slobozenie)* 106.

Erésă şi Erĭasă, s. f. eresie, credinţă eretică : *Anastasie înpăratul în erésa sa rămâind* 313; *unde erĭasa luĭ Ariĭe dovedindu-să* 239; *lăsindu-să... şi de erĭasa papistăşască* 456.—(Găsim şi *eresie*, pg. 141 şi pass.) Vz. **Ierésă**.

Eresie, s. f. Vz. **Erésă**.

Ernatic, s. n. şedere, petrecere (într'un loc): *pré lungă ar fi ernaticul în 177 de anĭ neschimbat* 221.

Eşit, s. n. ieşire: *nicĭ întratul nicĭ eşitul i să poate afla* 75.

Etymologhic, s. m. filolog, linguist: *homo, om, vor ceĭ maĭ curaţĭ etymologhicĭ, precum purcéde de la cuvîntul ellinesc* ὁμῶς 103.

Etymologhicesc, adj. etimologic: *cu marĭ şi nétede socotéle etymologiceştĭ (adecă tâlcuitoare de cuvinte)* 102.

www.dacoromanica.ro

Etymologhie, s. f. etimologie: *Deus, Dumnădzău, a căruĭa etymologhie... o fac* 103.

Evghenie, s. f. nobleță: *arată-să evgheniа şi slăvit nĭamul şi numele Ellinilor* 87; *evgheniĭa némuluĭ românesc* 106. — Comp. IER. 35.

Evghenisi (a), v. tr. a înobila: *pre céle varvare némurĭ cinstéşte şi le evgheniséşte* 170.

Evghenisit, adj. nobil: *astăzĭ marĭ, tarĭ şi evghenisite sint* 11=hodie amplissimae sint, potentissimae atque nobilissimae 34.

Explicui (a), v. tr. a explica: *acoloş am explicuit-o* 392.

F.

Fâĭcav, adj. gîngav: *fu ucis în biséricâ de Mihail Balbul (ce va să zică fâĭcavul)* 352.—Comp. IER. 62: *limba fâĭcavă*; 114: *fâĭcava mé voroavă*

Fătătură, s. f. născocire: *toate până la una scornĭturĭ şi din slabĭ crierĭ fătăturĭ sint* 459.

Feredeŭ, s. n. (pl. *feredée*) baĭe: *prin feredeul darului său... spălându-ĭ* 86; *au cerşut meşterĭ pentru ca să-ĭ facă feredée* 327; *ĭară Constans înpăratul... fu ucis în feredeu* 335 (vz. încă pg. 337, 379). — Comp. DIV. 70.

Fĭcoară, adj. (f.) însoțind subst. *fată: la capişté a căriĭa era obiceĭu de puné féte fĭcoare* 97; *o fată fĭcoară apucând, o aruncase pe cal* 146; *sora luĭ Theodosie fiind fată fĭcoară de anĭ 51* (pg. 288).

Fĭcor, s. m. fecĭor: pass.

Fĭcorie, s. f. fecĭorie: pass.

Fierbinteĭală şi Fierbintélă, s. f. ferbințeală, înflăcărare: *l-au lovit buba ce-ĭ zice Anthraxi, şi deciĭa mare fierbinteĭală* 347; *într'acéĭaş fierbintélă tocma până la Rodosto slobozindu-să* 431—432. — Comp. IER. 298, 346.

Fiete-care şi Fiete-carele, pron. indef. = fie-care.

Fiete-cine, pron. indef = fie-cine, orĭcine.

Filosofăsc, adj, filosofic: *însă el cu filosofăsc suflet... suferind* 203.

Filosofĕşte, adv. filosoficeşte: *Socrat filosoful adevărat filosofĕşte zicând* 86.

Flămângĭune, s. f. foame: *în foamete şi amărâmé flămângĭuneĭ fiind* 256.

Fortună, s. f. noroc, soarte: *cu mânule goale fortuna bătăĭ să ispitéscă* 8. — Vz. **Furtună**.

Frămséțe şi Frumséțe, s f. frumusețe: *frămséţé ş'au schimosit* 102; *cu frumséţĭa şi bivşugul ţărâlor Romanilor îndulcindu-să* 11.

Funtament, s. n. (pl. *funtamenturĭ*) temelie, fundament: pass.

Furtună, s. f. noroc, soarte: *vrémé şi furtuna... să fie mutat* 72; *furtuna caré după vremĭ ĭĭ muta* 75; *furtuna-ĭ ré de n'ar fi zavistuit norocu luĭ bun* 88. — Vz. **Fortună**.

Furtușag, s. n. (pl. *furtuşagurĭ*) hoție, furtișag: *acéléş furtuşagurĭ şi tălhuşagurĭ să facă* 138.

G.

Gârtan, s. n. gîtlej: *cu larg şi nesăturat gârtan a înghiţi* 19. — Comp. IER. 175.

www.dacoromanica.ro

Genune, s. f. mulțime nenumărată, potop (fig.): *să sté înpotriva atâta genune de Tătarĭ nu va puté* 141.— In textele vechĭ ne întîmpină *genune* numaĭ cu sensul de „prăpastie, adîncime fără fund". Așa bunăoară la Dosoft. V. Sf. fol. 150 a: *genune de focŭ*; Psalt. în vers., p. 183 ediț. Bianu): *vorŭ da 'n genune*

Ghenarie, s. m. Ianuarie: *au murit la Mediolan, lét 395, ghenar(ie) 17* (pg. 272); *anul 1204, ghenarie 25, Latinii pe amândoĭ înpărațiĭ prinzind* 421. — Vz. Ghenvariie.

Ghenealoghie, s. f. genealogie: *în carté ghenealoghiiĭ nĭamurilor boerimiĭ moldovenești* 26; *a nĭamurilor ghenealoghie (adecă corenie)* 58.

Ghenvariie, s. m. Ianuarie: *omorâtul-au ghenvariie 29* (pg. 225).— Vz. Ghenarie.

Gheometricesc, adj. geometric: *cu meșterșug gheometricesc la orânduială a le pune* 59.

Ghimp, s.m ghimpe: *ca un ghimp sta în inima înpăratuluĭ* 408.—Comp. IER. 123.

Ghizdav, adj. frumos: *maĭ ghizdavă de câț toate muerile Greciiĭ* 92.— Comp. IER. 246, 288; DIV. 56.

Ghizdăvi (a să), v. refl. a se înfrumusețа: *frumos s'au schizmit și s'au ghizdăvit* 102.

Giudeț (i), s. m. judecător: *când era Sampson gĭudeți la Iudia* 135.

Giudeț, s. n. judecată: *gĭudețul în mâna și socotĭala cititorĭuluĭ lăsind* 180. (Comp, pg. 7).

Giurui (a), v. tr. a făgădui: *cu curată inimă gĭuruim* 180; *200 miĭ de dramurĭ gĭuruindu-le* 209; *cu bună știința inimiĭ ĭĭ gĭuruesc* 230; *gĭuruia singele creștinilor să-l vérse* 252. (Comp. încă pag. 133, 134, 144, etc.):—Vz. Ĝurui (a).

Gĭuruință, s. f. fagăduială, făgăduință: *va fi așteptând gĭuruința caré... ĭ-am făcut* 359. (Comp. încă pg. 135, 144, etc.—Vz. Ĝuruință.

Gĭuruită, s. f. făgăduință, lucru făgăduit: *venit-au acmu rândul... ca și gĭuruita să plătim* 359—360 (Comp. încă pg. 421).

Gligan, s. m. godac sălbatic: *cu calul denainté unuĭ gligan fugind* 328; *după ce au ucis un gligan sălbatic* 389.—Comp. IER. 124, 307.

Glodos, adj. noroĭos, plin de glod: *tinoasă piștélniță și glodoase tinĭ și bălți* 139.

Glogozală, s. f. amestecătură, încurcătură, îmbulzeală: *nu din glogozala a nașterĭ de strânsură să fie scornit* 25=non ex collectanearum nationum colluvie conflatam 46; *slujitoriĭ într'acé glogozală... au rădicat pre Mesăus Deteus înpărat* 207–208; *într'acé glogozală, Murciflis... au scăpat din cetate* 422.—Comp. IER. 55, 101, 164.

Ĝosén, adj. din țara de jos: *oștile ĝoséne saŭ de țara de ĝos* 244.

Graf, s. m. conte, comite: *Balduin, grafuł de Flandriia* 421.

Greuime, s. f. greutate: *ca cum ș-ar fi lepădat firé greuimiĭ sale* 158; *singură mărimé și greuimé a atâta înpă(ră)țiie* 233; *nicĭ greuimea sarciniĭ... ne-va spăriia* 298; *socotind greuimé lucruluĭ* 401. —Comp. IER. 35, 41, 114, etc.

Greuință, s. f. greutate, povară: *mare și de nepurtat greuința caré asupră-ne vine* 297.

Gubernatur, s. m. guvernator, admi-

www.dacoromanica.ro

nistrator: *au dat pre fiică-sa Vlaha după guberna turul de Dachia* 487.

Ğurui (a), v. tr. a făgădui: *ceĭa ce ğuruisem în prevorovire* 109.— Vz. **Giurui (a)**.

Ğuruință, s. f. făgăduială, făgăduință: *cu ğuruință și măgulituri l-au făcut de s'au întors înnapoĭ* 312.— Vz. **Giuruință**.

H.

Hadânb și Hadâmb, s. m. eunuc, castrat: *prin vestitul hatman Velisarie și prin Narsitis hadânbul* 314—315; *pentru cinsté curățiiĭ și cu conteniré hadâmb să făcusă* 315; *au trimis la dânsul pre un hadâmb,... ce hadânbul mărgând la dânsul* 417. — Comp. IER. 52, 69.

Haini (a să), v. refl. a se răsvrăti: *ce hainindu-să le luase de la înpăratul Parthilor* 190; *maĭ pre urmă, hainindu-se, au prădat și în Dachiĭa* 256.

Hălăduĭ (a), v. intr. a scăpa, a fugi: *cu puținĭ să fie hălăduit la Austria* 145; *nicĭ așé putând hălăduĭ, fu prins și omorât* 292.

Halcotyp, s. m. tipar, tipăritură: *cu mijlocul halcotypuluĭ tuturor să să obștĭască* 52.

Harț, s. n. (pl. *harțurĭ*) încăĭerare: *după câte-va ĭușuréle harțurĭ... au răzbit pe Athanaric Domnul lor* 254.

Herb, s. n. stemă: *herbul țărăĭ noastre, carele cap de bou ține,... unde vom zice pentru herbul țărăĭ în gheografiĭa Moldoveĭ* 249.

Hireș și Hiriș, adj. firesc, adevărat: *acel adevĕrat cuvânt pentru ceĭ hirișĭ Romanĭ* 14=illud de genuinis Romanis aureum dictum 37; *și părțile lumiĭ cu hireșe hotară a însămna* 59; *și maĭ cu hireș nume de crăiĭa Dachilor* 77; *sint din nĭamul lor hirișĭ Romanĭ de la Italia* 85; *din hiriș locul său nemutat să scape lăsind* 178.— Comp. IER. 35.

Hiriș, adj. Vz. **Hireș**.

Hirișie, s. f. fire, stare firească: *în hirișiĭa sa și Dachia și Romaniĭ din Dachia... tot așé și astăzĭ să număsc* 303. — Comp. IER. 28, 29, 32, etc.

Hloricar, s m. cuvînt schimosit spre bătaĭe de joc pentru cronicar mincinos: *pre carile hloricariĭ (ĭară nu hronicariĭ) pomeniți amestecându-le* 150.

Holburi (a să), v. refl. a se ridica în vîrtejurĭ: *cu vânturile să holburéște* 170.

Holmuros, adj. deluros, rîpos, prăpăstios: *în niște locurĭ văĭoasă și holmuroasă, toată nevoința puind* 425—426. — Comp. IER. 87: *munțĭ hormuroșĭ;* 307: valurĭ.. *holmuroase.*

Hronolog, s. m. cronolog, cronicar, istoriograf: *pre acești trĭĭ hronologhĭ între sine alăturând* 51.

Hronologhic, s. n. cronologie: pg. 130.

Hronologhie, s. f. cronologie: pg. 144.

Hultuitoriu, s. m. săditor: *ca un nărocit hultuitoriu și ca un înțelept înpărat* 14 = auspicatissimus sator et prudentissimus imperator 37.

Hultur, s. m. vultur: *de nu s'ar fi înpănat sigĭata cu pénele vulturuluĭ, carele o îndreptĭază și ucide ĭară pre hultur* 107.

www.dacoromanica.ro

Hurduitură, s. f. hodorogeală: *neputându-să şti ce poate fi acélé hurduituri şi sunete* 416.

I.

Iarbă-pučoasă, s. f. pucioasă: *tocmind într'o nucă metĭnute ĭarbă pučoasă... să vidé că sloboade foc din gură* 121.—Comp. IER. 54, 185.

Idolesc, adj. ce ţine de idolĭ, ce se raportă la idolĭ: *uşile capiştilor idoleştĭ au deschis, şi singur spurcatelor idoleştĭ slujitorĭu* 251.

Idololatrie, s. f. închinare la idolĭ, idolatrie: *cu alte măgulituri şi amăgituri vré să-ĭ tragă la idololatrie* 252.

Idololatru, s. m. idolatru: *rău om, rău credinćos, rău idololatru au eşit* 251.

Ierésă, şi **Ierĭasă**, s. f. eresie, credinţă eretică: *în ĭerésa Mandhelitelor căzind* 334; *murit-au dară Leon în ĭerĭasa tătâne-său* 347. — Vz. **Erésă**.

Ijdărâ (a), v. a da naştere, a produce: *într'a urâĭ şi clevetiĭ pojar să o aţiţăm şi să o ijdărâm* 10. — **A să—**, v. refl. a-şĭ lua naşterea, a purcede, a se trage: *cel dintâĭ a Turcilor Osman înpărat la Asia s'au ijdărât* 174; *din ćas în ćas maĭ mult şi maĭ mult lăţindu-se şi ijdărându-se* 205; *zizaniile carile în ţarina adevărateĭ istoriĭ s'au ijdărât* 396.—Vz. **Izdărâ (a să)**.—Comp. IER. 32, 190, 209.

Ijdărânie, s. f. obîrşie, naştere, origine: *aşé dară fiind ijdărăniia şi începătura Romanilor* 99.

Ijdărât, adj. născut, provenit, iscat: *din vrémile Focăĭ clătite şi ijdărâte amestecăturĭ* 332.

Ima (a), v. tr. a murdări, a mînji, a umplea de noroĭu: *cinsté... a o păta sau a să sili a o ima* 114.—**A să—**, v. refl. a se murdări, a se mînji, a se umplea de noroiŭ: *s'au imat în scăldătoaré Sfântuluĭ Botez* 345. Comp. DIV. 128.

Imăcĭune, s. f. murdărie, necurăţenie: *nicĭ cleveteĭ pricină să dăm, nicĭ imăcĭune necurăţită şi neştĭarsă să lăsăm* 110 —Comp. IER. 213, 217, 246, 309.

Imătorĭu, adj. necurat, mînjitor: *cu cât de puţină imătoare stropire, cine-va a o păta* 114.

Iprocĭ=et caetera: *aşé* Ἀάκος *au mutat în* Ἀάος, *şi* Ἀάκοι *în* Ἀάοι, *iprocĭ* 72; *din Flac să să fie făcut Valah, Vlah şi Voloh, iprocĭ* 124; *ca să nu maĭ greşască poruncă luând, iprocĭ* 198; *Codrénilĭ, Fălcĭanilĭ, Lăpuşnénilĭ, Orheĭanilĭ, iprocĭ* 244.

Iroicesc, adj. eroic: *le vom căuta firé, inima, şi cé iroicéscă vilejie* 14.

Istecĭune, s. f. deşteptăcĭune, agerime, isteţime: *şi a celor cât de proştĭ istecĭunĭ neostenit răvnitorĭu fiind* 15; *la loc de primejdie mare istecĭuné pricéperiĭ au fost arătând* 146. — Comp. IER. 215, 269, DIV. 46.

Istrument, s. n., (pl. *istrumenturĭ*), instrument: *cu acésté dară cinii şi istrumenturĭ* 86; *cu meşterşugul istrumenturilor prăvălite*. 416.

Iuşĭurel, adj. Vz. **Iuşurel**.

Iuşor, adj. uşor: *nu cu ĭuşor lucru a fi ni să pare* 76; *nu puţine, nicĭ ĭuşoare primejdiĭ au vinit la capul luĭ Traĭan* 82; *câte-va maĭ ĭuşoare bătăĭ* 174; *însă şi acéĭa nu ĭuşoară pricină arată* 215;

www.dacoromanica.ro

cu multe bătăĭ maĭ ĭuşoare biruiţĭ fiind 329; *ĭera la minte ĭuşor* 339; *nu puţine, nicĭ ĭuşoare înpiedecărĭ* 396.

Iuşura (a), v. tr. a uşura: *pentru ca să-şĭ maĭ ĭuşuréze ocara* 410;

Iuşurel, adj. uşurel: *după câte-va ĭuşuréle harţurĭ... au răzbit pe Athanaric* 254; *după câte-va răzsboae maĭ ĭuşuréle, au asuprit pe Athanaric* 271; *în ĭuşuré boală căzind* 379; *cu câţĭ oamenĭ ĭera maĭ ĭuşurĭĭ s'au întors la Ţarigrad* 406; *cu ĭuşĭuréle frigurĭ s'au simţit* 246.

Izbâcnire, s. f. svîcnire, bătaie: *de boala ce-ĭ zic izbâcniré inimiĭ, s'au săvârşit* 477.

Izbéliște, s. f.: *oare-ce lucru de izbéliște şi de obrăznicie într'ânsul să nu însămnéze* 6; *preste alte déluri şi preste alte văĭ în izbéliște să liapădă* 170.—Comp. Creangă, Poveştĭ, I, 118: „De-oĭŭ pune ĭeŭ mînile pe pĭept, are să rămîĭe căruţa asta de haĭmana şi ĭepuşoarele de *izbeliște*.—IER. 62: „*ce căcĭ precum Papagaele prin izbéleşte... multe se află;*“ ibid. 148.

Izdărâ (a să), v. refl. a-şĭ lua naşterea, a purcede, a se trage: *dintr'aceşté să să fie izdărât némurile Tătăreştĭ* 61. — Vz. **Ijdărâ (a să).**

Izgnanie, s. f. exil: *au fost trimis în izgnanie la cetate Tomus* 72; *tâmplatu-s'au dară acestuĭ poetic izgnanie* 117; *au trimis-o la izgnanie* 335. (Comp. încă pg. 130, 313, 340, 342, 344, 351).—Comp. IER. 38, 40, 166, 350.

Izvod, s. n. însemnare, listă, tabelă: pg. 119 şi pass.

Izvodi (a), v. tr. a născoci, a inventa: *măcar un cuvinţel să nu izvodim* 110.

Izvoditoriu, s. m. istoric, istoriograf: pg. 113, 139.

Izvoditură, s. f. născocire, scornire: *întâĭaş dată Ellinilor izvoditura minciunilor dând* 172.

Izvozel, s. n. notă, listă, însemnare, hîrtiuţă: *un copil din casă neştiind ce izvozel ĭaste acela* 80.

Î.

Înbiĭa (a), v. tr. a îndemna: *cu îndemnare cerĭască înbiĭat fiind* 149—150.

Înbrăţăşa (a), v. tr. a îmbrăţişa: *ca pre un vîrtos şi tare scut înbrăţăşind* 7.

Înbunătură, s. f. îndemnare, făgăduĭală: *de înbunăturile luĭ Calochir înflându-să* 370.

Încălcitură, s. f. încurcătură: *fără nicĭo încălcitură va învăţa* 10.

Încăpăta (a), v. tr. a căpăta; a găsi: *de unde să o fie încăpătat Sarniţie n'am putut desluşi* 129. — **A să—,** v. refl. a găsi: *de unde s'au încăpătat de acástă aşé de grozavă minciună* 136.

Încăpea (a), v. tr. a cuprinde: *nicĭ pot să le încapă cine-va cu mintea* 432.

Încarileș, = în care: 179.

Încăș, adv. încă: 164, 290 etc.

Începătură, s. f. început, origine: 75, 259, 419 şi pass.

Încoroni (a să), v. refl. a se încorona: 332.

Încredinţală, s. f. încredinţare, asigurare: 102.

Încujbătură, s f. încovoĭetură, curbătură: *cine-va când află vre-o parte*

www.dacoromanica.ro

de sferă... de pe încujbătura caré véde în parté cé aflată 299.

Îndămâna (a-şĭ saŭ a să), v. refl. a-şĭ procura: *de la cariĭ agĭutorĭu îndămânându-şĭ, s'au întors asupra luĭ Filipic* 342; *cu puţinéle sémne îndămânându-să* 300.— Comp. IER. 64, 67.

Îndărăpnic, adj. îndărătnic: 255.—Comp. DIV. 84.

Indărăpt, adv. invers, vice-versa: *după ce s'au făcut Papă, acéléş îndărăpt lĭ-au cântat* 116; *de pre numele ţărăĭ de dânsul suppusă, l-ar fi numit Ghetĭanul.. iară nu îndărăpt* 118.

Îndatăş, adv. îndată: 113, 325, 477, etc.

Înde, prep. între: *eĭ înde eĭ* 172; *eĭ înde iĭ* 198, 333.

Îndemnătură, s. f. îndemnare: 311.

Îndemonit, adj. îndrăcit: 401.

Îndesătură, s. f. îmboldire, calomnie: *cuîndesăturileunor nepriĭatinĭ aĭ săĭ, căzusă în oare-care prepus de vicleşug la înpăratul* 328.

Îndoinţă, s. f. îndoială: 49, 126, 396, etc.

Îndrâpt, adj. întors, pe dos; nedrept: *într'atâta de ascuţit şi îndrâpt gĭudeţ cade* 7 = in tale acre et sinistrum incidit judicium 30.

Îndupăca (a), v. tr. a înghiţi, a înhăţa: *cu colţiĭ a muşca şi cu fălcile a îndupăca n'au putut* 22 = dentibus mordere et hiantibus faucibus devorare non potuit 44. — Comp. IER. 79.

Îndupleca (a), v. tr. a supune, a birui, a aduce sub ascultare: *cu armele atâta ĭ-au îngrozit şi cu pacé atâta ĭ-au îndueplecat* 17 = ita armis terruit, ita pace sibi devinxit 39. — Comp. IER. 173.

Înduplica (a să), v. refl. a se supune: *negreşitiĭ ştiinţe, pururé a să înduplica şi ĭeĭ a să pleca*, 9 = semper infallibili scientiae obedire, ac ille sese subjicere 33.

Înfoca (a să), v. refl. a se aprinde: 82—83.

Înformălui (a să), v. refl. a se instrui: 87.

Înformăluire, s. f. instrucţiune, lămurire, înştiinţare, prevenire: 215.

Înformui (a), v. tr. a instrui, a lămuri, a preveni, a înştiinţa: 215. — Comp. IER. 65.

Îngăima (a), v. tr. a îndruga, a încurca: *văzind că Sarniţie maĭ pre larg îngaĭmă acástă disputaţie:* 127.— Comp. IER. 55, 203, 225, 273.

Îngĭuga (a să), v. refl. a se alia, a se însoţi: 212.

Îngrecată, adj. fem. însărcinată, grea: 97.

Înnalğos, s. n. (pl. *înnalğosurĭ*): neajuns, răutate stricăciune: *pănă a nu să face el Papă, cu carele multe înnalğosurĭ* (textul prezintă greşit *înnalğosul*) *şi peste hotarul adevărului.. adusése* 116.— Comp. IER. 67, 161, 162, 272, etc.

Înpăcăluire, s. f. împăcare, împăcăciune: 23.

Înpiedecătură, s. f. piedică, obstacol: 50.

Înpidicătură, s. f. piedică, obstacol: 297.

Înplătoşat, adj. îmbrăcat cu platoşă: 93. — Comp. DIV. 121: *împlătăşaţĭ*.

Înpletecetură şi **Înpletecitură**, s. f. încurcătură 74 — Comp. IER. 42, 291.

Înpletecit, adj. încurcat: 24, 73, 297, 484, etc. — Comp. IER. 164, 216, 348.

Înpleticire, s. f. încurcătură: 360.

Înponcişare, s. f. împotrivire, contrarietate: 205.— Comp. IER. 7: «*Antepathia: înponcişare, nepriimiré firiĭ, ura şi urăciuné din fire*.

www.dacoromanica.ro

Înpotrivnic, adj. contrariu: 23, 71, 177, etc. — Comp. IER. 30, 31, etc.

Înpotrivnic, s. m. adversar: 71, 221, etc.

Înpregiuraș, s. m. vecin, megiaș, lăcuitor dimprejur: 170

Înspăima (a), v. tr. a spăimînta, a îngrozi: 20. — A să — v. refl. a se spăimânta, a se îngrozi: 178.

Înștiința (a să), v. refl. a afla, a lua cunoștință, a se încunoștiința: 82, 127, etc.

Întemeliitoriu, s. m. întemeietor, fundator: 9.

Întiri (a), v. tr. a urmări, a goni, a prigoni: 98, 137, 146, 254, 477, etc.

Întituli (a să), v. refl. a se intitula: 437.

Întrăma (a), v. tr. a reculege, a recăpăta forțele: 91. — A să —, v. refl. a-și recăpăta forțele, a se întrema, a se întări: 433.

Întrant=într'alt: *în unghiurile uliților sau întrante locuri* 112.

Întrat, s. n. intrare: 75.

Întregiune, s. f. întregime. 127.

Întruducătoriu, adj. întroducător: 299.

Învălătuci (a să), v. refl. a se încurca, a se ameți, a se dezorganiza: 366, 396, 402. — Comp. IER. 143, 194, 289.

Învălătucitură, s. f. încurcătură, neorînduială: 51, 405.

Învârtejire, s. f. învîrtire: 299. — Comp. IER. 133: *învârtijiré.*

Învicrmănoșa (a să), v. refl. a se viermănoșa: 386.

Învininat, adj. înveninat, otrăvit: 22.

Învoeșa (a să), v. refl. a se înveseli, a se învoioșa: 428.

J.

Jac, s. n. (pl. *jacuri*) jaf, pradă, jefuire, prădare: 9, 278, 327, 414, 432, 451, etc.

Jăcaș, s. m prădător, jefuitor: 415.

Jăcui (a) și Jccui (a), v. tr. a jefui, a prăda: 129, 209, 317, etc.

Jecui (a), v. tr. Vz. **Jăcui (a).**

Jicniță, s. f. hambar, grînar: 367. — Comp. IER. 97, 153.

Jigăniuță, s. f. insectă: 24. — Comp. IER. 31, 51, 56, 114.

Jirtvă, s. f. jertfă, sacrificiu: 3, 106, 116, etc. — Comp. IER. 133.

Jirtvi (a), v. tr. a jertfi, a sacrifica: 193 și pass.

Juli (a să), v. refl. a se sgâria, a se răni: 389.

L.

Lăcrămos, adj. de plâns, jalnic: 211. — Comp. IER. 241, 309.

Lânged, adj. fără putere, neputincios, bolnav: 3.

Lanțuh, s. n. (pl. *lanțuje*) lanț: *ca cu niște lanțuje legându-ĭ* 407; *încărcându-l de la picioare până la grumaz̆ de lanțuje și obez̆ și de cătuș(ĭ)* 426. Comp. IER. 57: *lanțuh.... lanțuje;* 130: *lanțuh;* 212: *lanțuje;* DIV. 77: *lanțuje.*

Lăontru și lontru, luntru, adv. lăuntru, năuntru: 24, 186, 279, 317, 332, 375, 428, etc. — s. n. (pl. *lăontruri, lontruri, luntruri*), interior: *cum ar puté mai in lăontrul Evropiĭ să între* 286; *în lontrul mănunteilor sale... a-l despărți silește* 111; *de demult din luntrul inimiĭ gemé* 24.

Lătrătură, s. f. lătrat: 9. — Comp. IER. 345.

Lcctică, s. f. patașcă, leftică: *cu vicleșugul socrului său luĭ Aper, în lectică fu ucis* 231. — Comp. IER 299.

Lega (a să), v. refl. a se obliga, a se îndatora: 337, 357, etc.

www.dacoromanica.ro

Legământ, s. n. (pl legăminturĭ) alianță. obligațiune, îndatorire: 23, 209, 339, 357, etc.

Legheoană, saŭ **Leghioană**, **Lighioană**, s. f. legĭune: 128, 209, 221, 225, 240, etc.

Léniș, adj. leneș: 82.

Lenitorĭu, adj. leneș: 374.

Lighioae, s. f. insectă, lighioană: 24.

Lighioană, s. f. Vz. **Legheoană**.

Limbă, s. f. popor, neam, națiune: 105, 118, 360 și pass.

Lovi (a), v. tr. a atinge, a se mărgini: *lovéște hotarâle Indiiĭ despre parté Crivățuluĭ* 60.

Lunatec, adj. zăpăcit, nebun: 23, 101.

M.

Mâcenic, s. m. mucenic, martir: *Sfântul al luĭ Hs: mâcenic Dimitrie părăsind besérica* 401.

Mahină, s. f mașină, instrument: 416.

Maĭ, adv. maĭ mult: *maĭ ĭubiĭa viața bărbatuluĭ.... decât a frăține-său* 143.

Măĭinte și **Mainte**, adv. maĭ 'nainte: 120, 121, 123 și pass.

Măistrie, s. f. meșteșugire: 82, etc.

Mâlcomiș, adv. în liniște, liniștit: *pe mâlcomiș au cuprins toate cetățile* 429. — Comp. IER. 73, 195, 238: *mulcomiș*.

Mălnros, adj. țărmurean (= ripensis . maluensis, ca nume al uneĭ părțĭ a Dacieĭ) 69, 217, 219 și pass. Comp. IER. 197.

Mamcă, s. f. doĭcă, mancă (mold.): 97, 331.— Comp. IER. 82; DIV. 73.

Mamină, s. f. grozăvenie, enormitate: *mamină și minune de lucru ca acesta* 189.— Comp. IER. 89, 142, 167.

Măminos, adj. grozav, enorm: *cu măminos trupul puterii armelor, puțin de nu toată fața pământuluĭ lăcuit căptușisă* 170.—Comp. IER. 90.

Mână, s. f. (pl. *mânule*: 8, 65, 88, și pass.).

Mântuință, s. f. mântuire: 195.

Mănunt, adj. mărunt: 90, 166, 322, etc.

Mănuntăĭ și Mănunteie, s. f. pl. măruntaĭe: 111, 252.—Comp. IER. 9, 41 *mănunteile*.

Mapă, s. f. hartă: 286.

Marmure, s. m. marmoră: 120, 142, 458, etc. — Comp. IER. 128

Martur, s. m. mucenic. martir: 401.

Mârzac, s. m. Tătar nobil: 426

Măscăricĭune, s. f. caraghĭoslĭc: 203.

Măstacăn, s m. mesteacăn: 374.

Mastehă și Mastihă, s. f. mumă vitregă: 335, 480.

Măzac, s. m. scriitoraș, scriitor prost: 138, 143, 145, 146, 367, 448, 453, 458, 459, 470, 475.

Mâzăcie, s. f. neștiință, ignoranță: 366.

Mâzdă, s, f. mită: *cu mâzdă agiunși fiind de la Menelaos* 93. — Comp. IER. 118, 144, 351.

Meccit. s. n. geamie: 107.

Megieșese, adj. vecin, megĭaș: *să schimbe dragosté frățéscă și megieșascâ* 93.

Meidan și Meidian, s. n. câmp deschis. arenă: 24, 167, 222. —Comp. IER. 317

Menciună, s. f. minciună: pass.

Menciunos și Minciunos, adj. mincinos: pass.

Menitură, s. f. nenorocire, calamitate: *atâta de strașnice menitură și urĭ să ispitéscă* 10. Comp. IER 320.

Mente, s. f. minte: pass.

Mesti (a), v. tr. a nimici, a lovi: *nefericiré și pustietaté caré armele turcești ĭ-au mestit* 19=infelici-

www.dacoromanica.ro

tatem... devastationemque ab saevientibus Turcicis armis 42. — Comp. IER. 226.

Meșterșug, s. n. (pl. meșteșuguri) meșteșug, artă: pass.

Metiutel, Metĭutea, adj. mititel: *tocmind într'o nucă metĭuté ĭarbă puĉoasă* 121.

Miera (a să), v. refl. a se mira: pass.

Miloserdie, s. f. îndurare, milă: 112.

Mișălos, adj. ticălos, mizerabil: 427.— Comp. IER. 121, 148, 251.

Moĭmâță, s. f. maĭmuță: 7, 300.—Comp. IER. 147.

Molcom, adv. *foarte molcom tacc* 133=tace chitic, tace molcum (mold.), nu zice cîrc. — Comp. IER 301. *mulcom*; DIV. 95: *mâlcom*.

Monarhicesc și Monarșesc, adj. monarhic: 23, 165. — Comp. IER 112.

Monomahie, s. f. luptă singuratecă: 8.— Comp. IER. 217.

Mrejuliță, s. f. dim. din mreajă: 24.

Muhammedinesc, adj. mohamedan, turcesc: 23.

Mursăcătoriu, adj. mușcător: 21.

Murui (a), v. tr. a măsgăli, a mînji: *hărtiĭa au muruit* 144, 359, 366. —A să—, v. refl. a se mînji: *s'au muruit să nu să cunoască* 116.

Mușiță, s. f. insectă: *și altele asémene acestora neputinĉoase și neîntrarmate mușițe* 24 =et id genus infirma ac inermia . . . insecta 46. — Comp. IER. 108.

Muta (a), v. tr. a schimba: 72, 75, 129 și pass.—A să—, v. refl. a se schimba: pass.

Mutare, s. f. schimbare: pass.

N.

Năbușală, s. f. năvălire, invaziune, incursiune: 58, 321, etc.

Năbuși (a), v. intr. a năvăli, a face irupțiune: 78, etc.

Năbușire, s. f. năvălire, invaziune, incursiune. 280, 321 și pass.

Năbușitură, s. f. năvălire, incursiune, invaziune: 374, 446.

Năli (a), v. tr. a făuri, a inventa, a născoci: 132.

Năpadă, s. f. năvălire, invaziune, incursiune: 50, 51 și pass.

Năpăditoriŭ, s. m. năvălitor: 13.

Năprasnă (de), loc. adj. fără veste: pass.

Năroc, s. n. noroc: 120, 122, 129, 133, 312, 431 și pass.

Năroi, s. n. norod, popor, neam: 133 și pass.

Năstăvit, adj. povățuit, învățat, deprins. 410. — Comp. IER. 34.

Năvălitură, s f. năvălire, incursiune, invaziune, 415.

Năvrăpi (a), v. intr. a năvăli, a da năvală: 225. — Com IER. 70, 76, 195.

Năvrăpitoriŭ, s. m. năvălitor, uzurpator: 18

Năzui (a), v. intr. a căuta scăpare, a se îndrepta, a o lua spre: *cu sĭgata răŭ rănit fiind, cu puțineĭ au năzuit la o casă aproape* 257.

Neapotrivire, s. f. nepotrivire, necorespundere: 443.

Neapotrivit, adj. neîntrecut, neimitabil, fără seamăn: 5,59.

Neatocmire, s f. dezacord, neînțelegere, nepotrivire: 63.

Nebetejit, adj. intact, nevătămat: 19, 107, etc.

Nedéjde, s. f. nădejde: pass.

Nedejdui (a), v. tr. a nădăjdui: pass.

Nedezrupt, adj. neîntrerupt: *pentru nedezruptă continuația luĭ oarece și cu laudă atingând* 107.

Nedumnăzăire, s. f. neleguire, sacri-

www.dacoromanica.ro

legiu: 112, 339, 344, 345, etc. — Comp. IER. 225.

Neimat, adj. nepătat, curat: *a neimatii conştienţii întregiune să păzim* 10. — Comp. IER. 159, 180, 261.

Neîntors, adj. imobil, nemişcat: *cu înfipţi paşi şi cu neîntoarsă faţă* 7=fixo passu et immota facie 31.

Nemică, adv. nimic: pass.

Némiş, adj. nobil: 473, etc.

Nenărocit, adj. nenorocit: pass.

Neogoit, adj. şi adv. necurmat, mereŭ: *cu multul maĭ pre lesne ar fi cuĭva neogoit a le plânge* 22=facilius esset cuique ea continuo deplorare 44.

Nepărăsit, adv. mereŭ, necontenit: 93.

Nepriĭaten şi **nepriĭatin**, adj. şi s. m. vrăjmaş, duşman: pass.

Nescărăndăvicos, adj. nescîrbos: *altă năpaste... nu maĭ nescărăndăvicoasă de cât cé dintâĭ* 472.

Nescocórât, adj. necercetat, nescormolit: *nicĭ-un unghĭŭ nescocórât n'am lăsat* 281. — Comp. IER 202: *nescucĭurată*.

Nesmentit, adj. şi adv. precis, stabil, neschimbat: *caril mathematicéşte cursul annilor foarte nesmentit au însămnat* 191; *nesmentite şi nebetejite lĭ-au păzit* 107.

Nestare, s. f. inconstanţă, nestabilitate, neţinere: *nestaré la cuvânt a luĭ Decheval* 82.

Netocmală, s. f. nepotrivire, dezacord, neînţelegere: *aćastă a lor netocmală nu socotim de aĭuré să fie purcegând* 63.

Nevoe (cé-), s. f. anevoĭa, epilepsia: *din băutură fără măsură, l-au lovit cé nevoe* 296.

Nezmult, adj, nedezrădăcinat, nesmuls: 107.

Ni, conj. nicĭ: 73.—Comp. IER 29.

Nicăĭurĭ, adv. nicăĭerĭ: pass.

Niciş, conj. nicĭ: 251.

Noime, s. f. noutate: *nice vechimé asupra noimeĭ capul ş-ar rădica* 86.

Nuâr şi **nuîr**, s. m. nor: *să fie poruncit nuîrilor să nu maĭ ploae* 140; *să sloboază nuârĭi pĭatră în chip de ghĭaţă* 141; *până la nuîrĭ învârtit rădicându-să* 170. Comp. IER. 33, 113, 123, etc.

Numere, s. f. pl. [reprezintă exact plur. latin NOMĬNA cu rotacizarea luĭ N intervocalic]=nume, numirĭ: 53, 57, 59, 60, 66, 69, etc., etc.

O.

Oardă, s. f. hordă: 72, 285, 286 şi pass.

Obiceĭnic şi **Obicéĭnic**, adj. potrivit obiceiuluĭ: 86, 206.—Comp. IER. 63

Obicĭui (a), v. tr. a obicĭnui: pass. — **A să**—v refl., a se obicĭnui: pass.

Obicĭuire, s. f. obicĭnuinţă: 438, etc.

Obicĭuit, adj. obicĭnuit: 72, 186 şi pass

Oblastie, s. f. stăpânire, dominaţiune: 60, 206, 255, etc.

Oblici (a), v. tr. a afla: 126, etc. — **A să**—, v. refl. a se afla: 239, 480, etc.

Obligui (a să), v. refl. a se obliga, a se îndatora: 23.

Obrînti (a să), v. refl. a se inflama: 314.

Obşti (a), v. tr. a însciinţa, a publica: passim.

Ochean, Ochcén şi **Ochcĭan**, s. n. ocean: 60, 116 117.—Comp. IER. 29, 137, 161.

Odânăoară (saŭ **Odânâoară**, **Odâneoară**, **Odânăoare**, etc.), adv. odinĭoară: 11, 19, 102, 130, 140, şi pass.; **nicĭ—**, nicĭ odată: 97, 254, etc.

Odejdie, s. f. odăjdĭ: 24.

Ogoi, (a să), v. refl. a se astîmpăra, a

www.dacoromanica.ro

se liniști: *calul de sărituri și de asvârlituri nu s'au ogoit* 410.

Olat, s. n. (pl *olaturi*) ținut, provincie: 66, 224, 428, etc.—Comp. IER. 27.

Olecăi (a), și Olicăi (a), v. tr. a se văeta. a se boci: *amânduror înpărăţiilor de plâns și de olecăit sfărmare și râzsipă* 93; *jélnic glasul robiei olicăesc* 175.

Oltariu, s. n. altar: *păzi focul carele la oltariul Boaziĭ ardé* 97.

Omănaș, s. m. dim. omuleț: *cine, și de unde ieștĭ tu, o omănașule?* 8=quis. cujasque tu homuncio 32.

Omenit, adj. onorabil, cinstit: *omenite cititoriule* 109, 452, 458, etc.

Orfanothrofie, s. f. asil de copiĭ găsiți: *sau în casa sa, sau în orfanothrofia de obște îl cruță* 112.

Osăbĭ (de—), loc. adv. afară de, deosebit de: 124, 288 și pass.

Osîrdie, s. f. osîrdie, străduință: 3,222 etc.

Osîrdnic, adj. harnic, străduitor: *osirdnicĭ tocmitorĭ, și bine cumpătați domnitorĭ* 13.

Osmănesc, adj. turcesc: 12.

Ostâmpui (a,) v. tr. a respinge a alunga: *une-orĭ singur, alte-orĭ prin hatmaniĭ săĭ năpădirile Tătarâlor și a Vlahilor ostâmpuia* 406.

Osteninţă, s. f. osteneală 3, 180, 181, etc.

Oștenesc, adj. milităresc: 80, 219, 417, 418.

Oștenire, s. f. expediţiune: *pentru oștenire cu năroc ca acéĭa* 129; *oșteniri înpreună cu Moldovéniĭ asupra altora să fie făcut* 365. (Comp. încă 148, 223, 336, etc.)

Oștenitoriu, s. m. șeful, conducătorul uneĭ expediţiunĭ: *căcĭ Flac acela hatmanul pre vrémile luĭ Avgust în Misia era oștenitoriu* 129—130.

Otcârmui (a), v. tr. a guverna, a cârmui: pass.

Otcârmuitoriu, s. m. guvernator, cârmuitor: 3, 364, etc.

Oteși (a), v. tr. a potoli, a împăca: *ĭară pre Turcĭ în locul lor cu alte daruri să-ĭ oteșască* 415.—**A să**— v. refl. a se potoli, a se calma: *de durerile ce trăgé să oteșiia* 97.

Oturac, s m. veteran: *și înplând-o de cetățénĭ și de ostașĭ viteranĭ (acesté era cum sint oturaciĭ la Turcĭ)* 83.

P.

Paic, s. m. paj (page): *au perit ucis de paiciĭ săĭ* 350.

Paing, s. m. păĭajen: *în mrejé paingului alte lighioĭ nu să pot prinde* 24=aranearum telis non ... posse capi insecta 46.—Comp. IER. 113.

Painjini (a), v. tr. a păinjini, a urzi: *acésté le painjiniia Latiniĭ la ivala lumiĭ* 422.

Pânzătură, s. f. albituri, rufărie, pînzeturi: *svârșindu-să acmu, pline de pânzături chichițele hirurghilor* 14 = deficiente jam plenissima chirurgica theca... linteolis 37; *ne maĭ rămâind pânzături* 81; *nicĭ pânzături au maĭ rămas* 186.

Păpăsc, adj. papal: 116.

Pără, prep. până: 3, 283, etc.

Părăros, adj hipotetic: *din viseroasă și părăroasă tâlcuiréluĭ Maienburg* 264.

Paransanghe, s. f. milă, distanță de 30 de stadiĭ saŭ 3750 de pași: *încă patru parasanghe (mile marĭ) nu mersése* 405.

Păring, s. n. părinc: *nu o altă sămânța adevărată, ce zizanie și păring* 387.

www.dacoromanica.ro

Parnic, adj. ipotetic (?) : *şi alalţĭ aceştiĭ păreri parnicĭ vânturĭază* 221.

Pârte, s. f. cărare, potecă (în zăpadă) *ca nu cum-va pârté rătăcind* 297.

Părtnicesc adj. particular: *a însuratuluĭ şi a măritatuluĭ legătură părtnićască fiind* 26=thori et connubii connexio cum sit particularis 48; *de oare-care affectaţie părtnićască atins* 116.

Păsăruĭcă, s. f. dim. păsărică: 24.

Patemă şi Patimă, s. f. suferinţă: 22, 82 şi pass.

Pentecoste, s. f. pl. Rusaliĭ: *în zua de Pentecoste* 246.

Pentru, prep. despre: pass.

Pesti (a), v. intr. a întîrzia, a zăbovi: 98.—Comp. IER. 310.

Petĭutinderé şi Petutindene, Pretĭutinderé, Pretutinderé), adv. pretutindenĭ: 156, 179, 319, 321, etc.

Piftire, s. f. piftie (?) : *decât cerbiĭ maĭ fugare şi decât piftiré maĭ dejgheţătoare ĭaste* 179.

Piştéluiţă, s. f. baltă, ĭaz : *arată-să din ce izvor s'au scurs piştélniţa aceştiĭ puturoase basne* 139; *în piştélniţă şi în bălţĭ stătătoare oprindu-să* ibid.; *nişté tinoasă piştélniţă şi glodoase tinĭ* ibid.; *piştélniţa basniĭ bulgăreştĭ* 147.

Pizmăluitorĭu, s. m. pizmuitor: *preuniĭ.... fără socotĭală pizmăluitorĭ la meidanul luptiĭ îĭ strigă* 24=intempestivos osores ad arenam... provocant 46.

Plén şi Plĭan, s. n. pradă: 148, 292, 369, 405, 415 şi pass.

Plini (a), v. tr. a împlini, a îndeplini, a săvîrşi: pass.—**Asă**—, v. refl. a se în(de)plini, a se săvîrşi: 206 şi pass.

Ploadă, s. f. fertilitate, productivitate: *cu ploada pământuluĭ, cu frumuséţé câmpilor* 16=telluris fertilitate ... camporumve amoenitate 39.

Plodi (a să), v. refl. a se spori: 138.

Plomădeţ, adj şi s. m. scornitor: *şi alţiĭ mulţĭ sint de acest félĭu de plomădeţĭ* 101.

Poate-fi, loc. adv. poate: 7, 128, 150 şi pass.

Pocaianie, s. f. pocăire, pocăinţă : *acéstă... la ĭeşitul sufletuluĭ strâmtă pocaianie, besérica în loc de pocaianie n'au primiit-o* 347.

Pocitanie, s. f. povestire: *pocitaniĭa acésta a luĭ Laslău... atâta am înfruntat-o* 453 ; *pocitanie acésta zice... să o fi luat din istoricul cel unguresc* ibid.; *toată pocitaniĭa acésta altă ceva nu cuprinde* 458.—Comp. IER 219.

Pocvală, s. f. Vz. **Pohfală**.

Podan, s. m. supus: 325.

Poetic, s. m. poet: 72, 117, 128, etc.

Poffală, s. f. Vz. **Pohfală**.

Poftori (a). v. tr a repeta : 70, 117, 153, etc.—Comp. IER, 42, 74 etc.

Pogrebanie, s. f. înmormîntare, îngropare: 247, 258, etc.

Pohârni (a), v. tr. a răsturna, a doborî, a dărăma: 410, 425, 433. — **A să**—, v. refl. a se surpa, a se strica: *lucrurile tot din rău maĭ în rău să pohârniĭa* 407.—Comp. IER. 47, 82, 101, 152, 161, 199, 230, etc.

Pohărnit, adj. surpat, prăpădit: *pohărnit nărocul luĭ Decheval* 83.—Comp. IER. 170.

Pohfală şi Poffală, Pocvală, s. triumf: 7, 105, 137, 187, 334, 376, etc.

Pohfăli (a să), v. refl. a se lăuda, a triumfa: *prin céle în patru părţĭ a lumiĭ deşchise a Romi(ĭ) porţĭ să între pohfălindu-să* 10.

www.dacoromanica.ro

Pohoĭu și Puhoiu, s. n. (pl. — *hoae*) torent, șiroĭŭ: 6, 14, 202.—Com. IER. 113, 116, 307.

Poiade, s. f. năvălire, incursiune, invaziune: *arată-să poĭadé varvarilor dintâĭ* 273; *a triĭa poĭade s'au făcut...maĭ grozavă* 275 *(comp. încă pg.* 223, 274, 446, 475, erc.).

Pojar, s. n. incendiu, foc: 278, 290, etc.

Polc, s. n. (pl. *polcurĭ)* legiune: 79, 130, 464, etc.

Pominoc, s. n. prinos: *ca pominocul pământuluĭ lor în toțĭ anniĭ la căscată poarta luĭ... s'au obliguit* 23=ut primitia terrae, singulis annis, ad hiantem illius portam.... obligantur 45.—Comp. IER. 133.

Popré, s. f. (pl. popréle), proptea, razăm: *nicĭ popréle să se razime au* 221.—Comp. IER. 127, 300.

Poroncă, s. f. poruncă: pass.

Poronci (a), v. tr. a porunci: pass.

Potopi (a să), v. refl. a se prăpădi, a pĭeri: 278.

Potopire, s. f. prăpădenie, peire: 427.

Potricăli (a), v. tr. a găuri: *stâlpul acel de marmure, din vârv până în temelie, să-l fie potricălit* 142; *cât și marmurile acéle potricăliĭa* 457.—**A să-**, v. refl. a se găuri: 458.

Potricălit, adj. găurit, străpuns: 413.—Comp. IER. 140, 198.

Povijie, s f. mobilă, unealtă: *ca cum de povijiĭa aflăriĭ săracă ar probozi-o* 6; *alte a casiĭ povijiĭ* 157; *cu toată povijie caselor* 294.

Pragmatie, s. f. lucrare: *noĭ firĭ-am lăsat pragmatia (lucraré) aĉasta* 178.

Prav, s. n. praf: pass.

Privi (a), v. tr. a privi: 361,. etc.

Precumuș, adv. precum: *precumuș ĭaste firé basniĭ* 145.

Predoslovie și Pridoslovie, s. f. precuvîntare: pass.

Pregĭur, prep. în jurul, împrejurul: *cu niște groznicĭ șerpĭ și bălaurĭ pregĭur grumazĭ și pregĭur mijloc încinsă* 360; *pregĭur limba Pecinighilor să să învălătucéscă* 366.

Premare, adj. primar: *carile ĭera văr premare înpăratuluĭ* 408.—Comp. IER. 266.

Prepus, s. n. bănuĭală, îndoĭală: 77, 144 și pass.—Comp. IER. 93, etc.

Prestăvi (a să), v. refl. a muri: *s'au prestăvit în luna luĭ Iunie* 357;

Pretăndălui (a) și Pretendelui (a), v. tr. a pretinde: 300, 387.

Pretendui (a), v. tr. a pretinde: 25.

Prevoroavă, s. f. precuvîntare: *în predosloviĭa (sau precum noĭ zicem în prevoroava) hroniculuĭ luĭ Uréche* 136.

Prevorovire, s. f. precuvîntare: 109, 215.

Prezentui (a), v. tr. a înfățișa, a pune înainte: *maĭ de aproape le prezentuĭa (le puné înnainte)* 360.—Comp. IER. 47.

Pricini (a), v. tr. a pricinui, a cauza: 15, 196, etc.

Pricinitorĭu, s. m. pricinuitor: 3.

Pridoslovie, s. f. Vz. **Predoslovie.**

Priĭaten, adj. și s. m. prieten: pass.

Priĭateșug, s n. prieteșug: pass.

Prințipal, adj. principal: 75) explicat în nota marginală prin *maĭ de frunte).*

Prirod, s. n. neam (oareșĭ-cum: străneam): *nicĭ rodul prirodul lor din Greciĭ Troadénĭ să li să tragă* 100.

Pristav, s. m. pristav: 254, 278.

Pristăvire, s. f. moarte: *până la pristăviré luĭ Constantin Marele* 245.

www.dacoromanica.ro

Proaspăt, adj. recent, noŭ: 123, 124, 132 și pass.

Probălui (a să), v. refl. a se încerca, a se proba: 184.

Probozală, s. f. mustrare, ocară: *a Leşilor acestora cuvinte şi prohozale* 125.—Comp. IER. 34.

Probozi, (a), v. tr a mustra, a dojeni, a ocări, a insulta: 6, 124, 171, etc.

Probozire, s. f. mustrare, dojană, insultă: *nicĭ alt-féliŭ de prohozire să le dăm* 144; *de prohoziré şi cleveta altora păziţĭ* 478.

Procopsi (a), v. tr. a profita, a folosi: 283.

Prodosie, s. f. vînzare, trădare: *cu a lor prodosie şi vicleşug să să fiiă făcut cale nepriiatinilor* (în nota marginală explicat prin vînzare) 94.

Prohaz, s. n. lanț? : *pre un ogar în prohaz gata ţiind* 21.

Pronie, s. f. Providență: *acé de sus Pronie* 21.

Prooratec, adj. prorocitor, ghicitor: *acolo să află un sahastru prooratec, adecă carile cunoştĕ lucrurile viitóre* 409.

Propozit, s. n. intențiune: *căcĭ propozitul (pusésem în minte) nostru ĭera* 461.

Propoziţie, s. f. propoziție (în logică): 130.

Prosac, s. m. Prusian: 415.

Prostac, adj. simplu, naiv: 138 455.

Prostime, s. f. simplicitate, naivitate, nerozie; poporul de jos: 139, 144, etc

Protie, s. f. întîietate: *cu toţiĭ acéstă protie (adecă locul cel maĭ de cinste) lor au dat* 88.

Provinţie, s. f. provincie: pass.

Publică, s. f. republică: 282.

Puhoĭu, s. n. Vz. **Pohoĭu**.

Punt, s. n. (pl. *punturĭ)* punct, condițiune: *condiţiĭ şi punturĭ foarte cu ocară... puné 411.*

Pusătură, s. f. pozițiune, situație: *de pe pusătura loculuĭ de iznoavă lĭ-au numit* 69.

Putos, adj. puturos, împuțit: 139.

Putregĭune, s. f. putrezire: 86, 169, 260,

Puţinel, adj. puțintel, 88, 95, 101, 141. 279, 389, 408 și pass.

R.

Răcoşi (a să), v. refl. a se răscula, a se răsvrăti: *Românĭĭ, zice, s'au răcoşit asupra luĭ Isachie* 133; *Parthiĭ gonise pre împăratul... şi ĭarăş să răcoşise* 195. — Vz. **Rocoşi (a să)**.

Răduce (a-şi), v. refl. a semăna: *căcĭ şi la faţă foarte ş'au fost răducând cu dânsul* 98. — Comp. IER. 207.

Răsad, s. n. plantațiune: 14

Râsipi (a) și Răzsipi (a), v. tr. a risipi, a dărâma: 370, 431 și pass.

Răspubliçă, s. f. republică: 377, 430, etc.

Răstoarce (a), v. tr. a smulge: *din mânule lor răstorcându-le* 8.

Răşchira (a să), v. refl. a se împrăștia: 6.

Rătui (a), v. tr. a apăra: *ca cu arme să rătuiască orthodocsia* 312.

Rătuire, s. f. apărare: *armele a dréptiĭ rătuirĭ apucând* 24=arreptis justae defensionis armis 46.

Rătunzélă, s. f. rătunjime: 86.

Răzlăţire, s. f. împrăștiere: 86.

Răzleţi (a să), v. refl. a se împrăștia: 58.

Răzleţit, adj, împrăștiat: 101

Răznaşte (a), v. tr. a renaște, a face să renască, a reînvia: 100.

www.dacoromanica.ro

Răzsări (a), v. intr. a răsări: pass.
Răzsărit, s. n răsărit: pass.
Răzsbi (a), v. tr. a răsbi: 137, etc
Răzsboiu, s. n. războiu: pass.
Răzscumpăra (a), v. tr. a răscumpăra: 102, 210, etc.
Răzsipă, s. f. risipă, risipire, nimicire: 13, 105, etc.
Răzsipi (a). v. tr. Vz. **Răsipi (a)**.
Răzsturna (a), v. tr. a răsturna. 349.
Răzsuflu, s. n. răsuflare: *a o bate au început fără răzsuflu* 94; *Varvarii macar cum răzsuflu nu da* 406.
Recomendui (a), v. tr. a recomanda: 203.
Recomendălui (a), v. tr. a recomanda: 420.
Referindar, s. m. referendar: 115.
Rezidenție, s. f. reședință, scaun: 285.
Rocoșean, adj. și s. m. rebel, răzvrătit (or): *carii să făcusă rocoșéni asupra înpărăției* 228
Rocoși (a să), v. refl. a se rescula, a se revolta: *Gotthii ceĭ suppuși de Theodosie.... după moarté luĭ să rocoșisă* 273; *Gotthiĭ din Misia rocoșindu-să* 489; Vz. **Răcoși (a să)**.
Roĭu, s. n. (pl. *roĭ*), roĭŭ: *ca roiĭ s'au pornit* 58.
Rugămente, s. f. rugăminte: 140, 142, 211, etc.
Rumptură, s. f. fragment: *a Schythiĭ înghețate rumpturĭ* 11=gelidae Schythiae fragmenta 34.

S.

Săcretarĭu, și Secretarĭu. s. m. secretar: 115
Săhastru, s. m. sihastru, pustnic: 409.
Sălășluire, s. f. ședere, lăcuire: 181.
Sămălui (a), v. tr. a socoti, a calcula: 51, 481, etc. — **A să**—, v. refl. a se socoti, a se calcula: 78, etc.
Sămăluire, s. f socoteală, calculare: 261, 447, 479, etc.
Sămălnitorĭu, s. m. socotitor, calculator: 51. 324, 396, etc.
Sămenție și Semenție, s f. neam, semințe: pass.
Sărătură, s. f. spirit (fig.): *de unde fiește-care cât de puțină sărătură având la crierĭ* 244.
Săvârși (a să), v. refl. a muri: *acolo s'au săvârșit în luna luĭ Avgust 10 zile* 195.
Săvârșit, s. n. sfîrșit: 119, etc.
Săzdanie, s. f. creațiune: *aceștiĭ lumĭ și a toată săzdanie lucrătorĭul Dumnăzău* 252.
Scandal, s. n lovire, lovitură, cîocnire: *scandalul pițioruluĭ departe să o svîrlĭască* 298. — Comp. IER. 110, 114.
Scandală, s. f. scandal: 96. — Comp. IER. 146, 147, 166, 180, etc.
Scărândăvi (a să), v. refl. a se scîrbi: *de numele creștinilor foarte scărândăvindu-să* 202: *să să sc(ă)rândăvască de minciuna băsnuitorĭuluĭ* 448. — Comp. IER. 111, 189, DIV, 126.
Scăuéș, s. n. scăunel: 211. — Comp. IER. 47, 177.
Schimosi (a), v. tr. a deforma, a schimonosi: 19, 147, 452, etc — **A să**—, v. refl. a se deforma, a se schimonosi: 124, etc.—Comp. IER 36, 262.
Schimositură, s. f. deformare, schimonosire: 148, 169. — Comp. IER. 267.
Schiptru, s n. sceptru: pass
Schizmi (a să), v. refl. a se îmbrăca: *schizmitu-s'au, ca cum chipul și firé... ș-ar fi lepădat, însă alta de scorpie au înbrăcat* 22; *frumos*

www.dacoromanica.ro

s'au schizmit și s'au ghizdăvit 102.—(Comp. IER. 21: *schismiré).*

Sclip, s. n· boltă: *din pićor în pićor boltă, sau cum mai prost ziccm sclip rădicat* 189. — Comp. IER. 127; DIV. 93.

Scuia (a să), v. refl. a se scurge: *ca năsipul în ćasornicul cel de steclă, unul după altul scurându-să* 449.

Secretariu, s. m. Vz. **Săcretariu**.

Semenție, s. f. Vz. **Sămenție**.

Senteuție, s. f. părere, opinie: 62, 180, etc.

Seraschériu, s. m. general 449.

Sfedenic, s. m. sfetnic: *cu sfatul de obștie, înnainte-i pre sfedenicul său... cu oaste trimițind* 386.

Shimă, s. f. rasă, haină călugărească: *și luând shima călugărîască* 343; *pre caré desbrăcând-o din shima călugăréscă* 480.

Sigétă și Sigiată, s. f. săgeată: pass.

Sii (a să), v. refl. a se sfîi: 6, 100, 116 și pass.

Siială, s. f. sfîială: pass.

Silță, s. f. cursă, laț: 111, 326, 426.— Comp. IER. 177, 203, 204.

Simcé, s. f. ascuțiș, vîrf: *simcéoa condeĭuluĭ să întoarcem* 114.— Comp. IER. 41, 63, 79, 146, etc.; DIV. 77.

Simcelos, adj. tăĭos, ascuțit: *de limba simceloasă păzindu-l și ocrotindu-l* 3. — Comp. IER. 197.

Simgorzi, s. m. Sf. Gheorghe: *în zua de Simgorzi* 415.

Sin, s. n. sîn: pass.

Singe, s. n. sînge: pass.

Sint, sintem, vb sînt, sîntem: pass.

Sirép și Siriap, adj sălbatic, neîmblînzit: 14, 226, 343, etc.

Sirepie, s. f. sălbătecie: 20.

Slăbăciune, s. f. slăbiciune: 201, etc.

Slim, s. n. adunare: *unde era să să facă slim de obște* 287.

Slobozie, s. f. colonie: 66, 105, 157, 464, etc ; libertate: 107.

Smomi (a), v. tr. a ademeni, a momi: 401.

Soție, s f. tovarăș: 18, etc.

Spământa (a), v. tr. a spăimînta: 406, etc.

Sparge (a), v. tr. a birui; 294, 355, 415 și pass.

Spâria (a), v. tr. a speria: 298, etc.

Spentica (a), v. tr. a spinteca: 287.

Stâblă s. f. ramură; fig. premiu, recompensă: *nu numaĭ stâbla biruințiĭ... nedejduim* 9; *stâbla biruințiĭ să apuce* 172.— Comp. IER 97.

Stâlp, s. m. coloană, columnă, monument: 105, 118, 129, etc.

Stărnuta (a), v. tr. a strănuta: 289.— Comp. IER. 189.

Stărui (a să), v. refl. a se baza, a se întemeia: *pre carile toată légé Evangheliiĭ obiceĭnică să stăruéște* 206; *mincĭuna nu poate să să stăruiască în basnele sale* 449.

Stăvi (a să), v. refl. a se stabili, a se așeza: 224, 304, 471.

Stepenă, s. f. treaptă, rang: 25, 102, 190, etc.—Comp. IER. 29, etc.

Stidire, s. f. sfială, rușine: 6, 7, 101, etc.—Comp. IER. 32, 210, 290.

Stihie, s. f. element: *în putérile stihiilor așăzindu-ș* 89. — Comp. IER. 27, 34.

Strâmpt, adj strîmt: pass.

Strâmpta (a), v. tr. a strîmta: pass.

Strâmptoare, s. f. strîmtoare: pass.

Strica (a), v. tr, a bîntui, a face stricăciuni, a călca: *adésă țărâle Romanilor despre Dunăre strica* 78.

Stropși (a), v. tr. a călca în picioare,

www.dacoromanica.ro

a strivi, a năvăli: 146, 154, 337, 349, 350, etc.

Stropșit, adj. strivit, nimicit: 332.

Stropșitură, s. f. năvălire, nimicire: 223, 270. Comp. IER. 188.

Struncina (a să), v. r. [derivat prin suf.-*inare* de la *a struci* „a stoarce, a strivi" = lat. * EX-TRUCIRE] a se sdruncina: *tare au început a să struncina și... a să scutura* 334.

Strunciunat, adj. sdruncinat: *acmu fărîmate și struncĭunate lucrurile înpĕrăţiiĭ* 433.--Comp. IER. 36.

Supleca (a), v. tr a închina: *cu umilit suflet și cu înfrântă inimă plecându-l și suplecându-l* 3

Supstare, s. f. substanță: *care nicĭ ființă, nicĭ supstare poate avé* 453.—Domp. DIV. 186 *substare;* 93: *substările.*

Surgun, s m. exilat: *l-au făcut surgun* 121; *și pe toţĭ Episcopiĭ ce-ĭ făcuse Constantie surgunĭ* 251.

Syllevă, s. f. silabă: 178

Sympatriot, s. m. compatriot: *omenitilor și iubiţilor sympatrioţĭ* 52.

Ș.

Șărui (a), saŭ **Șerui (a)**, **Șirui (a)**, v. tr. a desemna, a descrie: 116, 117, 159, 202, 285, 299, 300, etc.

Șicui (a să), v. refl. a se orîndui, a se pregăti: *înpărţind oasté pe la hatmanĭ și șicuindu-să, au luat drept pe acé cale* 405. Comp. IER. 7: *Alaĭu: petrecanie, tocmala de oaste, șicuire,* 72: *cu tobe și cu surle alaĭurile șicuind;* 186: *de războĭu să șicuĭa*

Șirag, șir, rînd: 95.

Șirui (a), v. tr Vz. **Șărui (a)**.

Șliah, s. n. drum: *de acolo șliahul oștilor luĭ prin ţara leșască* 285; *să cunoaște șliahul carile au fost ţiind Varvariĭ luĭ Atila* 285.

Șpârcui (a), v. tr. a împrăștia, a risipi: 452.—Comp. IER 326.

Șpârcuit, adj. împrăștiat, risipit: 83.

Știupit, s. n. scuĭpat: *prin știupit și tină le deșchide luminile*: 197—198.

T.

Taĭfa, s. f. ceată: *au trecut cu taĭfaoa luĭ după ciĭalalţi la Italia* 266.

Tălaniță, s. f. femeie desfrînată: *ca tălaniţa dezmăţată pre uliţă a să purta* 366.

Tâlcui (a), v. tr a explica, a traduce: pass.

Tâlcuire, s. f. explicare, traducere: pass.

Tălhușag, s. n. (pl. *tălhușagurĭ)* tălhărie: 78, 138, 323, etc.

Tâmp, adj. tocit, știrbit: 115, 222, etc.

Tâmpina (a), v. tr. a întîmpina: pass.

Tâmplare, s. f. întîmplare: pass.

Tând... tând, adv. cînd .. cînd, aci... aci: *Grecĭi ca un om când trage de moarte, tând leșinând, tând ĭarăș maĭ răzsuflând* 422.

Vorba *tând* nu-ĭ nicĭ de cum „o eroare tipografică" cum presupunea Sion, care întîlnia această formă pentru întîĭa oară în DIV. p. 155: „*ĭară soţia soarelui, care tând plină, tând deșartă*".

Forma aceasta e deasă la Cantemir și la alţĭ scriitorĭ moldovenĭ din secolul al XVII-lea. Așa bună-oară: IER. p. 30: «*cu sufletele numaĭ tând biruĭa, tând se biruĭa;* p.

www.dacoromanica.ro

228: *tând pe sine norocit, tând cĭasul înpreunărĭĭ fericit şi de bunĭ chczĭ numiĭa;* p. 334: *tând la nemica, tând la a fi a lucruluĭ să întorc.*

Dosofteiu, Viaţa şi petréceré svinţilor, Iaşĭ 1682, fol. 41 b: *trăgându tândŭ cu dinţiĭ, tândŭ cu codele bătându-ĭ;* fol. 180 a: *tândŭ mântuindŭ de îmflătură, tîndŭ gonindŭ draciĭ,* comp. şi fol. 183 a.

Varlaam, Cazania, Dumeneca a treĭa săptămână în post: *căcĭ cruce ĭaste acéĭa, cându-şĭ pune mâna tând întruîn umăr, tând într'alt, tând în frunte, tând în pĭept.*

Care să fie origina luĭ *tând?* In dialectul sard din Logudoro există adverbul *tando* tradus de Spano (Dizionario Sardo-italiano, p. 393) prin „allora, in allora", iar în locuţiunea „*dai tando in tando*" are însemnare de „di tratto in tratto" = din când în când. Sardul *tando* şi romînul *tând* îşĭ aŭ drept origine latinul vulgar *TANDO, un corelativ al luĭ QUANDO, prin aceĭaşĭ alternanţă QU::T ca în QUOT::TOT, QUANTUS::TANTUS, QUALIS::TALIS, etc. Iată încă unul din cuvintele latine vulgare păstrate numaĭ în dialectul sard şi limba romînească. Nu e oare o dovadă maĭ mult că o mare parte din coloniştiĭ aduşĭ de Traian în Dacia, vor fi fost originarĭ din Sardinia?

Tânguĭală, s. f. jale, lamentare: 297.

Tartar, s. n. (pl. *tartaruri*): adîncime, infern: 89, 253.

Târzĭu, adv. târziu: pass.

Tas, s. n. ceaşcă, ulcĭor: *lovindu-l cu tasul cel ce să spală în cap* 335.

Temeliitoriu, s. m. întemeĭetor: 192.

Tepsie, s. f. tipsie: 345.

Timpina (a), v. tr. a întîmpina: pass.— Vz. **Tâmpina (a)**.

Titul, s. n. (pl. *tituluri*) titlu: 50, 287, 468, etc.—Comp. IER, 40.

Tituli (a), v. tr. a întitula: 131.

Titulire, s. f. întitulare: pass.

Toapsăc, s. n. otravă: *coada cu venin şi toapsăc întrarmându-şĭ* 22. Să fie oare o moştenire directă din lat. TOXÍCUM— şi în acest caz am avea încă un exemplu de trecerea luĭ X în *ps* ca în *coapsă* > COXA —saŭ e numaĭ grec. τοξικόν pe care Cantemir l-a tranformat în *toapsăc* după analogia luĭ *coapsă?* Inclinăm maĭ mult spre această din urmă ipotesă, de oare-ce, afară de scrierile luĭ Cantemir, nicĭ într'un text vechĭŭ n'am maĭ întîlnit acest cuvînt.—Comp. IER. 114, 121, 205, 226.

Toĭŭ, s. n. încăerare: *în mijlocul toĭuluĭ s'au dat în parté Hunilor* 284; *slabă bătae făcând, orĭcând sta cu dînşiĭ la toĭu, puţin cevaş procopsiĭa* 409.

Tomos, s. n. tom, volum: 26.

Toropi (a să), v. refl. a se exalta: *luaţĭ de minte să toropiĭa şi ca cum ar fi din duh înflaţĭ, în gura mare striga* 401.

Toropire, s. f. exaltare: *ĭ-au învăţat în toropiré lor să zică, precum aşé va Dumnăzău* 401.

Tract, s. n. ţinut, întindere: 67, 211, 220, 227, 277, 286.

Trântitură, s. f. luptă, trîntă: 8.

Trébnic, adj. trebuincĭos, necesar: 8.

Trĭĭ, adj. num. treĭ: pass.

Troahnă, s. f. epidemie: *ca cum ar fi fost o troahnă lipicoasă întrat într'ânsele* 418: *acmu şi troahnă*

www.dacoromanica.ro

de boală îĭ întrasă în oameni 431.—Comp. IER. 109.

Truchină, s. f. trupină, tulpină: 328 (Vz. și **Trupină**. p. 79, 102).

Tupila (a să.), v. refl. a se ascunde: *scăpasă din Ţarigrad și s'au fost tupilat la Greţia* 422.

Turbătură, s. f. turbare: 25.

Tyrănnie, s. f. tiranie: 51.

Ţ.

Ţăsătură și Ţăsitură, s. f. ţesătură: 49, 52.

Ţenchĭu și Ţénchĭu, s. n. ţintă, ţel, termen: 49, 88, 181, 337, etc. — Comp. IER. 27, 30, 215, 335, DIV. 161, etc.

Ţerămonie, s. f. ceremonie: 179.

Ţerber, s. m. Cerber: 9.

Ţerulic și Ţirulic, s. m. chirurg: *nicĭ pânzăturĭ au maĭ rămas la ţerulicĭ 186; la apothecarĭ și la ţirulicĭ ne maĭ rămâind pănzăturĭ* 81.—Comp. IER. 288.

Ţinc, s. m. puĭŭ (de animal): *o lupoaică au îndreptat căriia murindu-ĭ ţincĭĭ* 97.

Ţincșor, s. m. dim. puĭŭ (de animal), cățel: *de micĭ ţincșorĭ și fricoșĭ* 9=paridi...catuli 33.—Comp. IER. 129.

Ţinsorie, s. f. demnitate de censor, censorie 119.

Ţircălam, s. n. orbită, crug, cercălam: *peste ţircălamul lumiĭ* 15 = ultra mundi orbitam 38. Comp. IER. 50, 152, 177, 186.

Ţircumstanţie, s. f. circumstanţă: 396 (explicat în parenteză prin *lucrurĭ înpregĭur stătătoare).*

Ţirulic, s. m. Vz. **Ţerulic**.

U.

Undătură, s. f. revărsare, invaziune: *pentru a cărora năbușéle și undăturĭ pline sint istoriile Elinilor* 58.

Undezat, adj. fiert, clocotind: *de atocma cu apa undezată înfierbântându-să* 141.

V.

Văĭos, adj. plin de văĭ: *s'au ascuns în niște locurĭ văĭoasă și holmuroasă* 425—426.

Vâlhovnic, s. m. vrăjitor, astrolog: *căruia îĭ zicé că ĭaste vâlhovnic (ce să tâlcuĭaște din limba slovénĭască vrăjitorĭŭ)* 136; *ce acesta nu poate fi vâlhovniculuĭ Simion basnă* 442; *acel Laslău să fie fost vâlhovnic, caré di pe limba slovenéscă să înţălége vrăjitorĭu, căutătorĭu în stéle* 454.

Vânos, adj, tare, puternic: 101.

Vârtop, s m. hîrtop, groapă, peșteră: *în adîncĭ vârtopĭ și neînblaţĭ codri* 297.—Comp. IER 55, 308: *vârtopile;* 73: *vârtoapă;* 159: *vârtoape;* 241: *vârtopi.*

Vârv, s. n. vîrf: pass.—Comp. IER. 40.

Varvaresc, adj. barbar: 12, 209, etc.

Varvarime, s. f. barbarime: 12.

Vecínicește, adv. în vecĭ: 3.

Verĭ, conj. orĭ, saŭ: pass.

Verș, s. n. (pl. *verșurĭ*) vers: 59.

Vestitorĭŭ, s. m. nunţiu (papal) 115.

Vetejie, s. f. vitejie: pass.

Vétrelă, s. f. pînză (la corăbiĭ): 5, 95.—Comp. IER. 156, 303.

Vicin, adj. vecin: pass.

Vicol, s. n. viscol: 297.

Vinci (a), v. tr. a birui: 24, 88, 239. etc.

Vinetic, s. m. venetic, străin: 365.

Vini (a), v. intr. a veni: pass.

Vinire, s. f. venire: pass.

www.dacoromanica.ro

Vintre, s. m. disenterie: 165, 292.

Vinui (a), v. tr. a învinui, a învinovăți: 76.

Viseros, adj. visător, închipuit: *din viseroasă și părăroasă tâlcuiré lui Maienburg* 264.

Viteran, s. m. veteran: 83.

Vivor, s. n. vifor, vijelie: 25. 297, 360.—Comp. IER. 25, 237; DIV. 121.

Vivorât, adj. viforît, furtunos: 447.

Vlasfemie, s. f. blestem: 253.

Volnic, adj. liber, neatîrnat: 417.

Volnicie, s. f. libertate, neatîrnare: 380, 401, 402.

Vonic, s. m. tînăr, voĭnic: 99.

Vonicel, s. m. dim. tînăr, voĭnic: 232.

Voroavă, s. f. vorbă, cuvîntare: 5, 109, 159, 303, 361, 395, 399, 441 și pass.

Vorovăi (a), v. tr. a vorbi: 157.

Vorovi (a), v. tr. a vorbi: 82, 330, 362 și pass.

Vrâdnic, adj. vrednic: 348.

Vrémennic, adj. vremelnic, lumesc: *înpărățiia ćastă vrémennică cu cé véćnică ș'au mutat* 246.

Z.

Zăćuĭală, s. f. zecĭuĭală, dijmă, dare, tribut: 107.

Zahara, s. f. proviziuni: 220, 256, 390, 430, etc.

Zămentit, adj. încurcat, amestecat: 59.

Zămintélă, s. f. încurcătură, amestecătură: 76.

Zăminti (a să), v. refl. a se încurca, a se amesteca: 102.—Comp. IER. 163, 219, 225.

Zămintitură, s. f. încurcătură, amestecătură: 11.

Zarvă, s. f. neînțelegere, ceartă, gîlceavă: 91, 92, 233. — Comp. IER. 33.

Zaticni (a), v. tr. a împiedeca: 396. —**A să**— v. refl. a se împiedeca: 188.

Zăticnire, s. f. piedică, obstacol: 462.

Zavistie, s. f. invidie, pizmă: 100, 140, 366, etc.

Zavistnic, adj. și s. m. invidios, pizmaș, pizmătareț: 102.—Comp. IER. 267.

Zavistui (a), v. tr. a pizmui, a învidia: 88, 196, 433, 480, etc.

Zavistuitoriu, adj. și s. m.=**Zavistnic**: 138.

Zbate (a), v. tr. a desbate, a discuta: 397.

Zbucĭumătură, s. f. colindare, vînturare: *prin țările streine zbucĭumături* 196.

Zdrumica (a să), v. refl. a se fărăma 170. — Comp. IER. 189, 195, 232.

Zidĭu, s. n. zid: 14, etc.

Zmicé, s. f. ramură. nuia: 102.—Comp. IER. 274

Zmult, adj. și part. trec. de la *a zmulge: de unde l'au zmult* 47; *cu* (IER. 241, 253).

Zuă, s. f. zi: pass.

Zugruma (a), v. tr. a sugruma: pass.

www.dacoromanica.ro

ERRATA

La pag.	rândul	colóna	în loc de	să se citéscă
59	11		se	ce
71	3		uimindu-să	unindu-să
303	3		să se adaoge ca notă mărginală scrisă cu mâna luĭ Cantemir	Non usu, sed abusu
438	26		*să se adaoge înainte de* „Volgăi“	apa
566	37	2	Alimimănéscă	Aliosmănéscă
593	28	2	Crăie	Crăieĭ
730	27	1	Diocletia	Diocletian
750	20	1	**Grigoraș**	**Grigoras**
758	13	1	Malla	Malta
758	7	2	Greția	Grețin
758	12	2	corumpt	corupt
758	19	2	Triaditia	Triadiță
770	10	1	162	161
772	40	1	pracinciĭ	provinciĭ
777	27	2	**Boman**	**Roman**
807	2	1	stăpânește	stăpânesc
832	21	1	**Unnde**	**Unde**
840	37	1	**Varvaresc**	se șterge

www.dacoromanica.ro

Nos penè effugerat quod omnium primò dixisse debueramus, Scythicam gentem, Persico, Græco et Romano Imperio semper invictam, et non nisi à solo Deo, aut cui Deus facultates extraordinario quodam suæ divinæ voluntatis nutu, auxerit, domari posse, creditum est. Eam, inquam gentem Aula Othmana ita perdomuit, atq; diminuit, vt non secus ac rapinæ avidus venator, ligatum canem, ad suum arbitrium quando vult, et quas in partes jubet, in Christianas regiones natiuâ seruiendum rabiè, dimittit. Ita nonnunquam vt mordacem infidamque feram cauens, per assiduam Chanorum mutationem, depositionem, aliquando etiam internecionem (: omnia enim hæc in Sultani consistunt arbitrio :) humiliat, et occasiones ei Caput eleuandi subtrahit. Hæc ita se habere, nemo est, vt reor, qui nesciat. Tot enim tantaq; in tam amplo Imperij sui orbe subegit, conculcauit, deleuit, et in nihilum redegit Imperia, Regna, Principatus, Dominia, vt facilius esset cuique ea continuò deplorare, quam per totum ex catalogo recitare, et lamentadi potius, quâ scribendi tẽpus adesse decernere. Ita indies Babylonius iste draco Christiano sanguine saginatus, cúq; totũ terrarũ orbem vt angustissimam spelunca, atq; strictissimâ ad suâ vasta capienda existimaret molem,

lem,

FAC-SIMILE I

AUTOGRAFUL PRINCIPELUÏ DIMITRIE CANTEMIR

(fóia 20 din mscr. Chronicului vechimeĭ a Romano-Moldovlahilor).

www.dacoromanica.ro

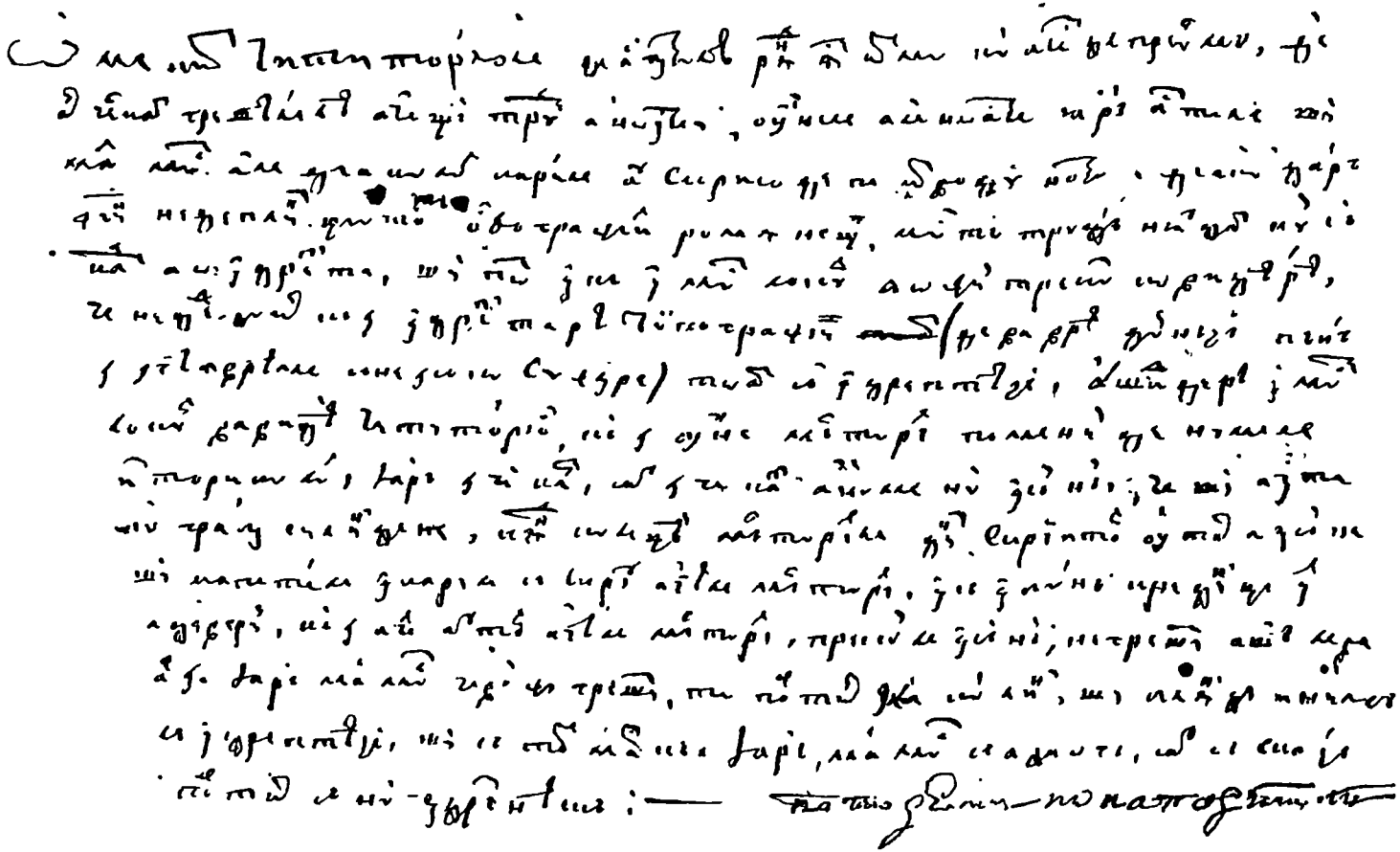

FAC-SIMILE II

AUTOGRAFUL PRINCIPELUĬ DIMITRIE CANTEMIR

(Fóie deosebită aflată in mscr Chroniculuĭ vechimeĭ a Romano-Moldovlahilor).

www.dacoromanica.ro